තිපිටකපරියත්තිසාගරපාරගතෙන
විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා
බුද්ධඝොසාභිධානෙන ආචරියමහාථෙරාසභෙන
විරචිතා

පපඤ්චසූදනී

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

(දෙරණෑගොඩ)
පුරාණවිහාරමජ්ඣාවසන්තෙන
ගිරිවාරගාමජෙන
සදානන්දපරිවෙණාචරියෙන
සිරිබුද්ධරක්ඛිතරතනජොත්‍යභිධානෙන
සීනාදිකෙ පදෙස (කොරල) චතුකෙසක
උපජ්ඣායෙන සඞ්ඝනායකථෙරපාදෙන
දුතියවාරෙපි
සංසොධිතාංචාභිසඞ්ඛතා.

පපඤ්චසූදනීමුද්දණසමිතියා නියොජිතෙන
(දෙවලපල)
නොර්වරිධුරං ධරන්තෙන
ඩී. ඩබ්ලිව්. ඇෆ්ජ්. සමරතුඞ්ගසනාමධනුසමෙකඳන
මහාසයෙන
සෙව්‍යසිරියනාතාලයෙ මුද්දාපෙත්වා
පාකටිකතා.

සම්මාසම්බුද්ධපරිනිබ්බානතො.
2459.

1915.

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය.

පඨමභාගෙ

විරුද්ධාවිරුද්ධපාඨනිද්දෙසො.

පිට. පේළිය.

1- 22–වාසිතං–වාසීනං–,,–24–විරචිතානං–විරචිතානඤ්ච.

2- 2–සබ්බාච––සබ්බා ච–,,–15–තෙවිජ්ජුත්තර–තෙවිජ්ජුත්තර–
,,–34–ආදිකා–ආදිකං

3–13–එවං වුත්තෙ බො–එවංච බො

4–12–මමංති–මමාති.

7–35––සමයන්ති අත–සමයන්ති අත

9–12–සාරෙති–සාරෙති–,,–19–විහරිත්ති–විහරන්ති–,, –27––විහරන්ති විහරතිච්චව–,,–28–ඉරියාපථෙන–ඉරියාපථෙන

10- 8–විරුජ්ඣන්ති–විරුජ්ඣන්ති–,,–4–යාවති––යාවති–,, –5–වනම–වනමාති––,,–10–එලගණ්ඩිකා––එලගණ්ඩිකා –,, –24–පිණ්ණාති–පණ්ණාති–,,–25–ගුපන–ගූඪපන

11 8–සුබාපරිච්චාග–සුඛපරිච්චාග–,,–37–විපථාර–විපථාර

12- 9–භික්ඛු––භික්ඛු–,,–27–භික්ඛුති––භික්ඛූති––,,–29–අනසසාසුං––අනස්සාසුං–,,–32–ට යං–චායං–,,–34–වාලිකානිණ්ණා * වාලිකානිණ්ණා

13–31–කපිතානි–කපිතානි

14- 3–නික්ඛාපො–නික්ඛෙපා–,,–ආදීනවං–ආදීනවං–,, –10–මුචෙත්වා–මුච්චිත්වා

15- 2–අජ්ජ––අජ්ජ බෙවස–,,–5–පරියායො––පරියායො–,,–14––පණාමෙමි––පණාමාමි–,,–15–ආදිසු––ආදිසු–,,–30–ධම්මරුචි––ධම්මරුචි–,,–33–දළ්හිකම්ම–දළ්හිකම්ම

16- 7–පුරිමචෙතනා–පුරිමචෙතනා–,,12–තසමා–යසමා.

17- 2–පඤ්ඤාපවිසොධකො * මඤ්ඤනාපරිසොධකො–,,–8–කිලෙසානං––කිලෙසාදීනං– ,, 14–පරිළාහෙති––පරිළාහෙති–
,,–16–පලිබුධාති පලිබුධාති–,,–18–අරියධම්ම–– අරියධම්ම–
,,–34–පච්චත්තබුධා–පච්චත්තබුධ

18- 2–කතඤ්ඤු––කතඤ්ඤු––,,–4–දුක්ඛිතස්ස––දුබ්බිතස්ස–
,,–17––බුධාති–බුධාතිපි

19–28–කත්වචි–කෙසුචි

20–37–එවරූපි–එවරූපි.

21–20–යං කිඤ්චි–යං කිඤ්චි–,,–28–එවං වුත්තං–වුත්තං.

පිට පේළිය

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය—පඨමභාගො

22-36-පන අයලොහාදි උපකරණෙ- සම්පන්නඅයලොහාදිඋපකරණෙ-,,-38-ලොහාදීනං-ලොහාදීනං.

23-16-වෙදනා-වෙදනං-,,-35-මචමානො-මඤ්ඤමානො.

24- 7-එකෙනෙව * එතෙනෙව-,,-11-භගවතො-භගවතා

25- 7-එත්ථාති-එත්ථාපි-,,-9-සිනෙහගතා සිනෙහගතා-සෙනහගතා සෙනහගතං- ,, -13- සදිසමෙවාති—සදිසමෙව- ,, - 18--වුප්පණීතං—වුප්පණීතං-,,-21-තෙජොවාරෙපි * තෙජවාරෙපි

26- 5-පක්ඛා වාතා-සුපණ්ණා වාතා * පක්ඛවාතා සුපණ්ණවාතා- ,,-10-උපාදාරූපම්පි*උපාදායරූපම්පි-,,-11-භූතොපාදාරූ[illegible]* භූතොපාදායරූපං- ,, -21-වෙදිතබ්බා-වෙදිතබ්බා- [illegible] - ,,-22 වත්ථුකා-වත්ථුකං-,,-30-සබ්බෙව-සබ්බෙව

27 12-සෙය්‍යං-සෙය්‍යං-,,-27-අඤ්ඤතරසම්පන්න-අඤ්ඤතරසම්පන්නං.

,, -31-මඤ්ඤතා-මඤ්ඤතා

28-10-ඵණසමා-ඵණසමා-,,-22-එතෙනාතෙනතා * එතෙනාතෙනතා.

29- 6-සමනකං-සමනකං-,,-8-සාචායං-සො වායං- ,-24-අභස්සර-අභස්සර- ,, -26-එවමෙතෙ * එව එතෙ- ,, 29-මඤ්ඤසා-මඤ්ඤසාය-,,-35-අභිභූවාරෙ-අභිභූවාරෙ.

30-15-අභිභූ— අභිභූ -,,-24-අකාසා -අකාසා

31- 7-ඉම්නාහං-ඉමිනා-,,-21-අඤ්ඤමඤ්ඤසංකිලෙසෙ- අඤ්ඤමඤ්ඤසංකිලෙසෙ-,, -35-පච්චවාරාදිසු- පඨවිවාරාදිසු- ,,-37—ගොතීති ගොතීති

32-12 [illegible].

34-20 අධිගමිස්සාමිති-අධිගමිස්සාමිති-,,-,,-සෙබ-සෙබො

35- 4 යාය-සායාය-,,-15-අප්පනිහිතා—අප්පණිහිතා—(එවමෙව එවරූපෙසු සෙසෙසුපි පාඨෙසු.)

36 21-මානදිට්ඨි-මානදිට්ඨි-,,-22-අච්ඡරා-අච්ඡරා-, -24-ඉමානි-ඉමානි

37- 6 [illegible].

38-34-අභිනකම්පි-අභිනකම්පි.

40-10-සමාපත්තිසා-සමාපත්තියා.

42-35 යමකසලානං-යමකසාලානං-,,-36—මජ්ඣන්තරෙ—මජ්ඣන්තරෙ ,,-37-මජ්ඣිම-මජ්ඣිම-,,-39-අනුනමනධික--අනුනමනධිකං

43- 2 අවක්ඛලිත-අවක්ඛලිතං

44-16-ඉමෙමං—ඉමෙමං-,,-29-අදිසු-ආදිසු.

පිට. පේළිය.

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය—පඨමකලාපෙ

45-13-දුක්ඛච-දුක්ඛඤ්ච-,,-26-සඞ්ඛාරං-සඞ්ඛාරා.

48- 4-ජානාම-ජානාම-,,-5-ජානාම-ජානාම-,,-36-පජ්ජති-පජ්ජති

51-18-අනෙතබ්බං-අනෙතබ්බා-,,-20-රාජ-රාජ

52-10-පරිවාසියථන-පරිවාසියෙථන-,,-13-මරගසත්ථං-මරගසත්ථි

53-18-නාඩිවාසෙන්තීති-නාඩිවාසෙන්තීති.

55-31-පඤ්ඤා-පඤ්ඤං.

58-16-දස්සනං-දස්සනා.

59-29-චින්තෙතබ්බා-චින්තෙතබ්බා.

60- 8-කඩ්ඩන්තා-කඩ්ඩෙන්තා-,,-10-කුණෙතා අගමෙතා-කුණෙතා අගතා.

61-12-ධස්සතීති—"ස්සතීති-,,-16-වාසඞ්දිට්ඨි-වාසඞ්දිට්ඨි-,, -18-කොව්ති-කොවිති -,,-36-පහාණං-පහානං

62- 3-අගච්ඡති-අගච්ඡති-,,-10-පන අසං-පන අසං-,,-13-මඞ්ගල මඞ්ගලං -,, -19-විපස්සනා-විපස්සනා-,, -,, -පාකාවිතා-පකාවිතා-,,-21-නිරුජ්ඣන්ති-නිරුජ්ඣන්ති.

63 4-සම්බන්ධණ-සම්බන්ධණ-,,-13-කාබ-කබා-,,-20-පරාමාසං පරාමාසා-,,-26-සක්කායදිට්ඨි සක්කායදිට්ඨි-,, -34-සබ්බථාපි—සබ්බථාපි

64-10-සම්බන්ධා—සම්බන්ධෙනා-,,-14-විකම්පිතා-විකම්පිතා- ,,-16-තදුපකාණං-තදුපකාතං- ,,-18-ගාවුතං-ගාවුතා- ,,-23-තෙසධම්මානං-තෙසං ධම්මානං-,,-27-යානිසො-යොනිසො-,,-36-අදෙයා විය-අඳෙයා විය.

65-26-අධිමොපමතා-අධිමොපමතා

66-33-පරිළාහා-පරිළාහා

67- 4-කම්මට්ඨාන-කම්මට්ඨාන-,,-5 පියඞ්ගු-පියඞ්ගු-,,-30-නිවත්තබ්බා නිවත්තෙබ්බා.

68- 3-ආදීනි-ආදීනි-,,-23-උණ්හා-උණ්හං

69- 2-වජ්ජන්ති-වජ්ජන්ති.

70-29-පච්චවෙක්ඛන—පච්චවෙක්ඛන—,, -30 වුච්චන්තීති—වුච්චන්තීති.

72-23-ධම්මවිචය-ධම්මවිචය-,,-26-පස්සද්ධි-පස්සද්ධි

73- 2-අච්චිතොති—අච්චිතොති-,, -12-පඤ්ඤාසම—පඤ්ඤාසමං- (තද්ධපරි) ,,-24-පතියන්ති-පතියන්ති

පිට පේළිය

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය—පඨමභාගලංපෙ

75–13-සඞ්ඛාතානි-නික්ඛන්තානි–,,–35–පරිහරිතබ්බා–පරිහරිතබ්බ

77– ?–ඵලං ...තනානි-එව ... තනානි–,,–4–පටිලභතීති–පටිලභන්තීති–
,,–7-පංසුකූලෙ කා–පංසුකූලිකො කා–,,–35–වුත්තං ගොති–වුත්තං ගොති

78-28–නිහන් ආතුර-නිහන්ත ආතුර–,,–10–අධිට්ඨානං–අධිට්ඨානං–,,–25 ගොජිමනං–ගොජිමනා

80–35-වෙළුයාන වුසාන–වෙළුනාන වුතාන

මෙම සටහන දෙපස මෙපෙනන දෙපදයෙන් කර්තෘවාචකපාඨ යන් එසේ ආරූඪකලේ කවර පදයදැයි අප්‍රතිභාතහෙයින් විශේෂ ප ... මෙසේ සලකුණු කොට තැබීමු.

තවද ... [පොරම 4] පිටු දෙතිස අප සංස්කරණ ... පළපුරුවනි වර මුද්‍රණයකර තිබුණු පොතක් ඇසුරු කොට ... දයෙන් තොරව අප අතුරෙන් වකුත් නොවැ ... ගුරු ... ගත් යම් ... සඳුණා ... බැවින් දෙවෙනි වර අප එයින් ... අදහස්කර තබා ... පමණක් කොට බොහෝ ... [පොරම ...] පිටු අටසාළිසෙක් ... වර්ණයේ ... අනුරට පැමිණ බැවින් ... සිදු කරමු.

පපඤ්චසූදනී

ම ජ්ඣි ම නි කා ය ට්ඨ ක ථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

කරුණාසීතලහදයං පඤ්ඤාපජ්ජොතවිහතමොහතමං,
සනරාමරලොකගරුං වන්දෙ සුගතං ගතිවිමුත්තං

බුද්ධො'පි බුද්ධභාවං භාවෙත්වා චෙව සච්ඡිකත්වා ච,
යං උපගතො ගතමලං වන්දෙ තමනුත්තරං ධම්මං.

සුගතස්ස ඔරසානං පුත්තානං මාරසෙනමථනානං,
අට්ඨන්නම්පි සමූහං සිරසා වන්දෙ අරියසඞ්ඝං.

ඉති මෙ පසන්නමතිනො රතනත්තයවන්දනාමයං පුඤ්ඤං,
යං සුවිහතන්තරායො හුත්වා තස්සානුභාවෙන.

මජ්ඣිමපමාණසුත්තඞ්කිතස්ස ඉධ මජ්ඣිමාගමවරස්ස,
බුද්ධානුබුද්ධසංවණ්ණිතස්ස පරවාදමථනස්ස.

අත්ථප්පකාසනත්ථං අට්ඨකථා ආදිතො වසිසතෙහි,
පඤ්චහි යා සඞ්ගීතා අනුසඞ්ගීතා ච පච්ඡා'පි

සීහළදීපං පන ආභතා'ථ වසිනා මහාමහින්දෙන,
ඨපිතා සීහළභාසාය දීපවාසීනමත්ථාය.

අපනෙත්වාන තතො'හං සීහළභාසං මනොරමං භාසං,
තන්තිනයානුච්ඡවිකං ආරොපෙන්තො විගතදොසං.

සමයං අවිලොමෙන්තො ථෙරානං ථෙරවංසප්පදීපානං,
සුනිපුණවිනිච්ඡයානං මහාවිහාරාධිවාසීනං.

හිත්වා පුනප්පුනාගතමත්ථං අත්ථං පකාසයිස්සාමි,
සුජනස්ස ච තුට්ඨත්ථං චිරට්ඨිතත්ථඤ්ච ධම්මස්ස.

සීලකථා ධුතධම්මා කම්මට්ඨානානි චෙව සබ්බානි,
චරියාවිධානසහිතො ඣානසමාපත්තිවිත්ථාරො

සබ්බා ච අභිඤ්ඤායො පඤ්ඤාසංකලනනිච්ඡයො චෙව,
ඛන්ධධාතායතනින්ද්‍රියානි අරියානි චෙව චත්තාරි.

සච්චානි පච්චයාකාරදෙසනා සුපරිසුද්ධනිපුණනයා,
අවිමුත්තතන්තිමග්ගා විපස්සනාභාවනා චෙව.

ඉති පන සබ්බං යස්මා විසුද්ධිමග්ගෙ මයා සුපරිසුද්ධං,
වුත්තං තස්මා භිය්‍යො න තං ඉධ විචාරයිස්සාමි.

මජ්ඣෙ විසුද්ධිමග්ගො එස චතුන්නම්පි ආගමානං හි,
ඨත්වා පකාසයිස්සති තත්ථ යථාභාසිතං අත්ථං.

ඉච්චෙව කතො තස්මා තම්පි ගහෙත්වාන සද්ධිමෙතාය,
අට්ඨකථාය විජානාථ මජ්ඣිමසඞ්ගීතියා අත්ථං.

පාළි මජ්ඣිමසඞ්ගීති නාම පණ්ණාසතො මූලපණ්ණාසා මජ්ඣිමපණ්ණාසා උපරිපණ්ණාසාති පණ්ණාසත්තයසඞ්ගහා. වග්ගතො එකෙකපණ්ණාසාය පඤ්ච පඤ්ච වග්ගෙ කත්වා පණ්ණරසවග්ගසඞ්ගහා. සුත්තතො දියඩ්ඪසුත්තසතං ද්වෙ ච සුත්තානි. පදතො තෙවීසති පඤ්චසතාධිකානි අසීතිපදසහස්සානි, තෙනාහු පොරාණා —

"අසීති පදසහස්සානි භිය්‍යො පඤ්චසතානි ච,
පුන තෙවීසති වුත්තා පදමෙවං ව වත්ථිත"න්ති.

අක්ඛරතො පන සත්තඅක්ඛරසතසහස්සානි චත්තාරි ච සහස්සානි තෙපඤ්ඤාසඤ්ච අක්ඛරානි.

භාණවාරතො අසීතිභාණවාරා තෙවීසතිපදිකො ච ඌනභාණවාරො.

අනුසන්ධිතො පුච්ඡානුසන්ධි අජ්ඣාසයානුසන්ධි යථානුසන්ධිවසෙන සංඛෙපතො තිවිධො අනුසන්ධි, විත්ථාරතො පන තීණි අනුසන්ධිසහස්සානි නව ච සතානි හොන්ති, තෙනාහු පොරාණා —

"තීණි සන්ධිසහස්සානි තථා නවසතානි ච,
අනුසන්ධිනයා එතෙ මජ්ඣිමස්ස පකාසිතා"ති.

තත්ථ පණ්ණාසාසු මූලපණ්ණාසා ආදි, වග්ගෙසු මූලපරියායවග්ගො, සුත්තෙසු මූලපරියායසුත්තං, තස්සාපි එවං මෙ සුතන්ති ආදිකං ආයස්මතා ආනන්දෙන පඨමමහාසඞ්ගීතිකාලෙ වුත්තං නිදානමාදි—

සා පනෙසා පඨමමහාසඞ්ගීති සුමඞ්ගලවිලාසිනියා දීඝනිකායට්ඨකථාය ආදිම්හි විත්ථාරිතා, තස්මා සා තත්ථ විත්ථාරිතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා— යං පනෙතං එවං මෙ සුතන්ති ආදිකං නිදානං තත්

එවන්ති නිපාතපදං මෙති ආදීනි නාමපදානි. උක්කට්ඨායං විහරතීති එත්ථ වීති උපසග්ගපදං හරතීති ආඛ්‍යාතපදන්ති ඉමිනා තාව නයෙන පදවිභාගො වෙදිතබ්බො අත්ථතො පන එවං සද්දො තාව උපමූපදෙසසම්පහංසනගරහණවචනසම්පටිග්ගහාකාරනිදස්සනාවධාරණාදි අනෙකත්ථප්පභෙදො, තථාහි "එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහු"න්ති එවමාදිසු උපමායං ආගතො. "එවං තෙ අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බ"න්ති ආදිසු උපදෙසෙ. "එවමෙතං භගවා එවමෙතං සුගතා"ති ආදිසු සම්පහංසනෙ. "එවමෙවං පනායං වසලී යස්මිං වා තස්මිං වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වණ්ණං භාසතී"ති ආදිසු ගරහණෙ. "එවං භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසු"න්ති ආදිසු වචනසම්පටිග්ගහෙ. "එවං ව්‍යාඛො අහං භන්තෙ භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී"ති ආදිසු ආකාරෙ. "එහි ත්වං මාණව යෙන සමණො ආනන්දො තෙනුපසංකම උපසංකමිත්වා මම වචනෙන සමණං ආනන්දං අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරං පුච්ඡ සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භවන්තං ආනන්දං අප්පාබාධං--පෙ--ඵාසුවිහාරං පුච්ඡතීති එවඤ්ච වදෙහි සාධු කිර භවං ආනන්දො යෙන සුභස්ස මාණවස්ස තොදෙය්‍යපුත්තස්ස නිවෙසනං තෙනුපසංකමතු අනුකම්පං උපාදායා"ති ආදිසු නිදස්සනෙ. "තං කිං මඤ්ඤථ කාලාමා ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වාති අකුසලා භන්තෙ සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වාති සාවජ්ජා භන්තෙ විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වාති විඤ්ඤුගරහිතා භන්තෙ සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති නො වා කථංවා එත්ථ හොතීති සමත්තා භන්තෙ සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති එවං නො එත්ථ හොතී"ති ආදිසු අවධාරණෙ. ස්වායමිධ ආකාරනිදස්සනාවධාරණෙසු දට්ඨබ්බො--

තත්ථ ආකාරත්ථෙන එවං සද්දෙන එතමත්ථං දීපෙති නානානයනිපුණං අනෙකජ්ඣාසයසමුට්ඨානං අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නං විවිධපාටිහාරියං ධම්මත්ථදෙසනාපටිවෙධගම්භීරං සබ්බසත්තානං සකසකභාසානුරූපතො සොතපථමාගච්ඡන්තං තස්ස භගවතො වචනං සබ්බප්පකාරෙන කො සමත්ථො විඤ්ඤාතුං සබ්බථාමෙන පන සොතුකාමතං ජනෙත්වා'පි එවං මෙ සුතං මයා'පි එකෙනාකාරෙන සුතන්ති--

නිදස්සනත්ථෙන නාහං සයම්භූ න මයා ඉදං සච්ඡිකතන්ති අත්තානං පරිමොචෙන්තො එවං මෙ සුතං මයා'පි එවං සුතන්ති ඉදානි වත්තබ්බං සකලං සුත්තං නිදස්සෙති--

අවධාරණත්ථෙන "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං

බහුස්සුතානං යදිදං ආනන්දො, ගතිමන්තානං, ධිතිමන්තානං, උපට්ඨාකානං යදිදං ආනන්දො"ති එවං භගවතා 'ආයස්මා ආනන්දො අත්ථකුසලො ධම්මකුසලො බ්‍යඤ්ජනකුසලො නිරුත්තිකුසලො පුබ්බාපරකුසලො''ති එවං ධම්මසෙනාපතිනා ච පසංසිතභාවානුරූපං අත්තනො ධාරණබලං දස්සෙන්තො සත්තානං සොතුකම්‍යතං ජනෙති එවං මෙ සුතං තඤ්ච ඛො අත්ථතො වා බ්‍යඤ්ජනතො වා අනූනමනධිකං එවමෙව න අඤ්ඤථා දට්ඨබ්බන්ති—

මෙසද්දො තීසු අත්ථෙසු දිස්සති තථාහිස්ස "ගාථාභිගීතං මෙ අභොජනෙය්‍ය"න්ති ආදීසු මයාති අත්ථො, "සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූ"ති ආදීසු මය්හන්ති අත්ථො. "ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථා"ති ආදීසු මමාති අත්ථො. ඉධ පන මයා සුතන්ති ච මම සුතන්ති ච අත්ථද්වයෙ යුජ්ජති—

සුතන්ති අයං සුතසද්දො, සඋපසග්ගො අනුපසග්ගො ච ගමනවිස්සුතකිලින්නඋපචිතානුයොගසොතවිඤ්ඤෙය්‍යසොතද්වාරානුසාරවිඤ්ඤාතාදි අනෙකත්ථප්පභෙදො, තථාහිස්ස "සෙනාය පසුතො"ති ආදීසු ගච්ඡන්තොති අත්ථො "සුතධම්මස්ස පස්සතො"ති ආදීසු විස්සුතධම්මස්සාති අත්ථො. "අවස්සුතා අවස්සුතස්සා"ති ආදීසු කිලින්නාකිලින්නස්සාති අත්ථො. "තුම්හෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක"න්ති ආදීසු උපචිතන්ති අත්ථො. "යෙ ඣානපසුතා ධීරා"ති ආදීසු ඣානානුයුත්තාති අත්ථො. "දිට්ඨං සුතං මුත"න්ති ආදීසු සොතවිඤ්ඤෙය්‍යන්ති අත්ථො. "සුතධරො සුතසන්නිචයො"ති ආදීසු සොතද්වාරානුසාරවිඤ්ඤාතධරොති අත්ථො. ඉධ පනස්ස සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරිතන්ති වා උපධාරණන්ති වා අත්ථො. මෙ සද්දස්ස හි මයාති අත්ථෙ සති එවං මයා සුතං සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරිතන්ති යුජ්ජති මමාති අත්ථෙ සති එවං මම සුතං සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරණන්ති යුජ්ජති—

එවමෙතෙසු තීසු පදෙසු **එවන්ති** සොතවිඤ්ඤාණාදි විඤ්ඤාණකිච්චනිදස්සනං. **මෙති** වුත්තවිඤ්ඤාණසමඞ්ගිපුග්ගලනිදස්සනං. **සුතන්ති** අස්සවනභාවපටික්ඛෙපතො අනූනානධිකාවිපරීතග්ගහණනිදස්සනං. තථා **එවන්ති** තස්සා සොතද්වාරානුසාරෙන පවත්තාය විඤ්ඤාණවීථියා නානප්පකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තිභාවප්පකාසනං, **මෙති** අත්තප්පකාසනං, **සුතන්ති** ධම්මප්පකාසනං, අයං හෙත්ථ සංඛෙපො නානප්පකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තාය විඤ්ඤාණවීථියා මයා න අඤ්ඤං කතං ඉදං පන කතං අයං ධම්මො සුතොති. තථා **එවන්ති** නිද්දිසිතබ්බප්පකාසනං **මෙති** පුග්ගලප්පකාසනං **සුතන්ති** පුග්ගලකිච්චප්පකාසනං, ඉදං වුත්තං හොති යං සුත්තං නිද්දිසිස්සාමි තං මයා එවං සුතන්ති. තථා **එවන්ති** යස්ස චිත්තසන්තානස්ස නානා

ප්පකාරප්පවත්තියා නානත්ථබ්‍යඤ්ජනග්ගහණං හොති තස්ස නානාකාරනිද්දෙසො, එවන්ති හි අයං ආකාරපඤ්ඤත්ති, මෙති කත්තාරනිද්දෙසො, සුතන්ති විසයනිද්දෙසො, එත්තාවතා නානප්පකාරප්පවත්තෙන චිත්තසන්තානෙන තංසමඞ්ගිනො කත්තුවිසයෙ ගහණසන්නිට්ඨානං කතං හොති, අථවා එවන්ති පුග්ගලකිච්චනිද්දෙසො සුතන්ති විඤ්ඤාණකිච්චනිද්දෙසො මෙති උභයකිච්චයුත්තපුග්ගලනිද්දෙසො—

අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො මයා සවනකිච්චවිඤ්ඤාණසමඞ්ගිනා පුග්ගලෙන විඤ්ඤාණවසෙන ලද්ධසවනකිච්චවොහාරෙන සුතන්ති. තත්ථ එවන්ති ච මෙති ච සච්චිකට්ඨපරමත්ථවසෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති කිං හෙත්ථ තං පරමත්ථතො අත්ථි යං එවන්ති වා මෙති වා නිද්දෙසං ලභෙථ සුතන්ති විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති යං හි තං එත්ථ සොතෙන උපලද්ධං තං පරමත්ථතො විජ්ජමානන්ති. තථා එවන්ති ච මෙති ච තං තං උපාදාය වත්තබ්බතො උපාදාපඤ්ඤත්ති, සුතන්ති දිට්ඨාදීනි උපනිධාය වත්තබ්බතො උපනිධාපඤ්ඤත්ති එත්ථ ච එවන්ති වචනෙන අසම්මොහං දීපෙති න හි සම්මූළ්හො නානප්පකාරපටිවෙධසමත්ථො හොති සුතන්ති වචනෙන සුතස්ස අසම්මොසං දීපෙති යස්ස හි සුතං සම්මුට්ඨං හොති න සො කාලන්තරෙ මයා සුතන්ති පටිජානාති ඉච්චස්ස අසම්මොහෙන පඤ්ඤාසිද්ධි අසම්මොසෙන සතිසිද්ධි. තත්ථ පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමාය සතියා බ්‍යඤ්ජනාවධාරණසමත්ථතා සතිපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය අත්ථපටිවෙධසමත්ථතා තදුභයසමත්ථතායොගෙන අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නස්ස ධම්මකොසස්ස අනුපාලනසමත්ථතො ධම්මභණ්ඩාගාරිකත්තසිද්ධි--

අපරො නයො, එවන්ති වචනෙන යොනිසොමනසිකාරං දීපෙති අයොනිසො මනසිකරොතො නානප්පකාරපටිවෙධාභාවතො, සුතන්ති වචනෙන අවික්ඛෙපං දීපෙති වික්ඛිත්තචිත්තස්ස සවනාභාවතො, තථා හි වික්ඛිත්තචිත්තො පුග්ගලො සබ්බසම්පත්තියා වුච්චමානොපි 'න මයා සුතං පුන භණථා'ති භණති යොනිසොමනසිකාරෙන චෙත්ථ අත්තසම්මාපණිධිං පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතං සාධෙති සම්මා අප්පණිහිතත්තස්ස පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා තදභාවතො, අවික්ඛෙපෙන සද්ධම්මසවනං සප්පුරිසූපස්සයඤ්ච සාධෙති න හි වික්ඛිත්තචිත්තො සොතුං සක්කොති න ච සප්පුරිසෙ අනුපස්සයමානස්ස සවනං අත්ථීති—

අපරො නයො, යස්මා එවන්ති යස්ස චිත්තසන්තානස්ස නානප්පකාරප්පවත්තියා නානත්ථබ්‍යඤ්ජනග්ගහණං හොති තස්ස නානාකාරනිද්දෙසොති වුත්තං, සො ච එවං භද්දකො ආකාරො න සම්මා අප්පණිහිතත්තනො පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා හොති තස්මා

එවන්ති ඉමිනා භද්දකෙන ආකාරෙන පච්ඡිමචක්කද්වයසම්පත්තිමත්තනො දීපෙති, **සුතන්ති** සවනයොගෙන පුරිමචක්කද්වයසම්පත්තිං, න හි අප්පතිරූපෙ දෙසෙ වසතො සප්පුරිසූපනිස්සයවිරහිතස්ස වා සවනං අත්ථි ඉච්චස්ස පච්ඡිමචක්කද්වයසිද්ධියා ආසයසුද්ධි සිද්ධා හොති පුරිමචක්කද්වයසිද්ධියා පයොගසුද්ධි තාය ච ආසයසුද්ධියා අධිගමබ්‍යත්තිසිද්ධි පයොගසුද්ධියා ආගමබ්‍යත්තිසිද්ධි ඉති පයොගාසයසුද්ධස්ස ආගමාධිගමසම්පන්නස්ස වචනං අරුණුග්ගමං විය සූරියස්ස උදයතො යොනිසොමනසිකාරො විය ච කුසලකම්මස්ස අරහති භගවතො වචනස්ස පුබ්බඞ්ගමං භවිතුන්ති ඨානෙ නිදානං ඨපෙන්තො **එවං මෙ සුතන්ති** ආදිමාහ —

අපරො නයො **එවන්ති** ඉමිනා නානප්පකාරපටිවෙධදීපකෙන වචනෙන අත්තනො අත්ථපටිභානපටිසම්භිදාසම්පත්තිසබ්භාවං දීපෙති **සුතන්ති** ඉමිනා සොතබ්බභෙදපටිවෙධදීපකෙන ධම්මනිරුත්තිපටිසම්භිදාසම්පත්තිසබ්භාවං, **එවන්ති** ච ඉදං යොනිසොමනසිකාරදීපකං වචනං භාසමානො එතෙ මයා ධම්මා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධාති දීපෙති, **සුතන්ති** ඉදං සවනයොගදීපකං වචනං භාසමානො බහූ මයා ධම්මා සුතා ධතා වචසා පරිචිතාති දීපෙති, තදුභයෙනාපි අත්ථබ්‍යඤ්ජනපාරිපූරිං දීපෙන්තො සවනෙ ආදරං ජනෙති, අත්ථබ්‍යඤ්ජනපරිපුණ්ණං හි ධම්මං ආදරෙන අස්සුණන්තො මහතා හිතා පරිබාහිරො හොතීති ආදරං ජනෙත්වා සක්කච්චං ධම්මො සොතබ්බො —

එවං මෙ සුතන්ති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන ආයස්මා ආනන්දො තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මං අත්තනො අදහන්තො අසප්පුරිසභූමිං අතික්කමති සාවකත්තං පටිජානන්තො සප්පුරිසභූමිං ඔක්කමති තථා අසද්ධම්මා චිත්තං වුට්ඨාපෙති සද්ධම්මෙ චිත්තං පතිට්ඨාපෙති කෙවලං සුතමෙවෙතං මයා තස්සෙව පන භගවතො වචනන්ති දීපෙන්තො අත්තානං පරිමොචෙති සත්ථාරං අපදිසති ජිනවචනං අප්පෙති ධම්මනෙත්තිං පතිට්ඨාපෙති. අපිච **එවං මෙ සුතන්ති** අත්තනා උප්පාදිතභාවං අප්පටිජානන්තො පුරිමං සවනං විවරන්තො සම්මුඛා පටිග්ගහිතමිදං මයා තස්ස භගවතො චතුවෙසාරජ්ජවිසාරදස්ස දසබලධරස්ස ආසභට්ඨානට්ඨායිනො සීහනාදනාදිනො සබ්බසත්තුත්තමස්ස ධම්මිස්සරස්ස ධම්මරාජස්ස ධම්මාධිපතිනො ධම්මදීපස්ස ධම්මසරණස්ස සද්ධම්මවරචක්කවත්තිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස න එත්ථ අත්ථෙ වා ධම්මෙ වා පදෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා කඞ්ඛා වා විමති වා කාතබ්බාති සබ්බදෙවමනුස්සානං ඉමස්මිං ධම්මෙ අස්සද්ධියං විනාසෙති සද්ධාසම්පදං උප්පාදෙති තෙනෙතං වුච්චති —

විනාසයති අසද්ධම්මං සද්ධම්මං වඩ්ඪෙති සාසනෙ,
එවමෙම්සුතම්වෙච්චං වදං ගොතමසාවකොති.

එකන්ති ගණනපරිච්ඡෙදනිද්දෙසො, **සමයන්ති** පරිච්ඡින්නනිද්දෙසො, එකංසමයන්ති අනියාමිතපරිදීපනං, තත්ථ සමයසද්දො.

සමවායෙ ඛණෙ කාලෙ සමූහෙ හෙතුදිට්ඨිසු,
පටිලාභෙ පහාණෙ ච පටිවෙධෙ ච දිස්සති.

තථාහිස්ස "අප්පෙවනාම ස්වෙපි උපසඞ්කමෙය්‍යාම කාලඤ්ච සමයඤ්ච උපාදායා"ති එවමාදීසු සමවායො අත්ථො. "එකොව ඛො භික්ඛවෙ ඛණො ච සමයො ච බ්‍රහ්මචරියවාසායා"ති ආදීසු ඛණො. "උණ්හසමයො පරිළාහසමයො"ති ආදීසු කාලො. "මහාසමයො පවනස්මිං"ති ආදීසු සමූහො. "සමයොපි ඛො තෙ භද්දාලි අප්පටිවිද්ධො අහොසි භගවා ඛො සාවත්ථියං විහරති භගවාපි මං ජානිස්සති භද්දාලි නාම භික්ඛු සත්ථුසාසනෙ සික්ඛාය අපරිපූරකාරීති අයම්පි ඛො තෙ භද්දාලි සමයො අප්පටිවිද්ධො අහොසී"ති ආදීසු හෙතු. "තෙන ඛො පන සමයෙන උග්ගාහමානො පරිබ්බාජකො සමණමුණ්ඩිකාපුත්තො සමයප්පවාදකෙ තින්දුකාචීරෙ එකසාලකෙ මල්ලිකාය ආරාමෙ පටිවසතී"ති ආදීසු දිට්ඨි—

"දිට්ඨෙ ච ධම්මෙ යො අත්ථො යො චත්ථො සම්පරායිකො
අත්ථාභිසමයා ධීරො පණ්ඩිතොති පවුච්චතී"ති-ආදීසුපටිලාභො.

"සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා"ති ආදීසු පහාණං "දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨො සඞ්ඛතට්ඨො සන්තාපට්ඨො විපරිණාමට්ඨො අභිසමයට්ඨො"ති ආදීසු පටිවෙධො—

ඉධ පනස්ස කාලො අත්ථො, තෙන සංවච්ඡර උතු මාසඩ්ඪමාස රත්තින්දිව පුබ්බණ්හ මජ්ඣන්හික සායණ්හ පඨම මජ්ඣිම පච්ඡිම යාම මුහුත්තාදීසු කාලප්පභෙදභූතෙසු සමයෙසු එකං සමයං දීපෙති--

තත්ථ කිඤ්චාපි එතෙසු සංවච්ඡරාදීසු සමයෙසු යං යං සුත්තං යම්හි යම්හි සංවච්ඡරෙ උතුම්හි මාසෙ පක්ඛෙ රත්තිභාගෙ දිවසභාගෙ වා වුත්තං සබ්බං තං ථෙරස්ස සුවිදිතං සුවවත්ථාපිතං පඤ්ඤාය යස්මා පන එවමෙම්සුතං අසුකසංවච්ඡරෙ අසුකඋතුම්හි අසුකමාසෙ අසුකපක්ඛෙ අසුකරත්තිභාගෙ දිවසභාගෙවා ති එවං වුත්තෙ න සක්කා සුඛෙන ධාරෙතුං වා උද්දිසිතුං වා උද්දිසාපෙතුං වා බහුඤ්ච වත්තබ්බං හොති තස්මා එකෙනෙව පදෙන සබ්බමෙතං සමොධානෙත්වා එකං සමයන්ති ආහ—

යෙ වා ඉමෙ ගබ්භොක්කන්තිසමයො ජාතිසමයො සංවෙග සමයො අභිනික්ඛමනසමයො දුක්කරකාරිකසමයො මාරවිජය සමයො අභිසම්බොධිසමයො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරසමයො දෙ

සනාසමයො පරිනිබ්බාන සමයොති එවමාදයො භගවතො දෙවමනුස්සෙසු අතිවිය පකාසා අනෙකකාලප්පභෙදා එව සමයා තෙසු සමයෙසු දෙසනාසමයසඞ්ඛාතං එකං සමයන්ති දීපෙති, යො චායං ඤාණකරුණාකිච්චසමයෙසු කරුණාකිච්චසමයො අත්තහිත පරහිත පටිපත්ති සමයෙසු පරහිතපටිපත්තිසමයො සන්නිපතිතානං කරණීයද්වයසමයෙසු ධම්මිකථාසමයො දෙසනා පටිපත්තිසමයෙසු දෙසනාසමයො තෙසුපි සමයෙසු අඤ්ඤතරං සන්ධාය එකං සමයන්ති ආහ—

කස්මා පනෙත්ථ යථා අභිධම්මෙ "යස්මිං සමයෙ කාමාවචර"න්ති ච ඉතො අඤ්ඤෙසු සුත්තපදෙසු "යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහී"ති ච භුම්මවචනෙන නිද්දෙසො කතො— විනයෙ ච "තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා"ති කරණවචනෙන තථා අකත්වා එකං සමයන්ති උපයොගවචනනිද්දෙසො කතොති, තත්ථ තථා ඉධ ච අඤ්ඤථා අත්ථසම්භවතො. තත්ථ හි අභිධම්මෙ ඉතො අඤ්ඤෙසු සුත්තපදෙසු ච අධිකරණත්ථො භාවෙන භාවලක්ඛණත්ථො ච සම්භවති අධිකරණං හි කාලත්ථො සමූහත්ථො ච සමයො තත්ථ වුත්තානං ඵස්සාදිධම්මානං ඛණසමවායහෙතුසඞ්ඛාතස්ස ච සමයස්ස භාවෙන තෙසං භාවො ලක්ඛීයති තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ භුම්මවචනෙන නිද්දෙසො කතො, විනයෙ ච හෙතුඅත්ථො කරණත්ථො ච සම්භවති යො හි සො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිසමයො සාරිපුත්තාදීහිපි දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යො තෙන සමයෙන හෙතුභූතෙන කාරණභූතෙන ච සික්ඛාපදානි පඤ්ඤාපයන්තො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිහෙතුඤ්ච අපෙක්ඛමානො භගවා තත්ථ තත්ථ විහාසි තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ කරණවචනෙන නිද්දෙසො කතො, ඉධ පන අඤ්ඤස්මිඤ්ච එවංජාතිකෙ අච්චන්තසංයොගත්ථො සම්භවති යං හි සමයං භගවා ඉමං අඤ්ඤං වා සුත්තන්තං දෙසෙසි අච්චන්තමෙව තං සමයං කරුණාවිහාරෙන විහාසි තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං ඉධ උපයොග වචන නිද්දෙසො කතොති තෙනෙතං වුච්චති---

තං තං අත්ථමපෙක්ඛිත්වා භුම්මෙන කරණෙන ච,
අඤ්ඤත්‍ර සමයො වුත්තො උපයොගෙන සො ඉධාති.

පොරාණා පන වණ්ණයන්ති තස්මිං සමයෙති වා තෙන සමයෙනාති වා තං සමයන්ති වා අභිලාපමත්තභෙදො එස සබ්බත්ථ භුම්මමෙව අත්ථො තස්මා එකං සමයන්ති වුත්තෙපි එකස්මිං සමයෙති අත්ථො වෙදිතබ්බො—

භගවාති ගරු ගරුං හි ලොකෙ භගවාති වදන්ති අයඤ්ච සබ්බගුණවිසිට්ඨතාය සබ්බසත්තානං ගරු තස්මා භගවාති වෙදිතබ්බො, පොරාණෙහිපි වුත්තං—

"භගවාති වචනං සෙට්ඨං භගවාති වචනමුත්තමං,
ගරු ගාරවයුත්තො සො භගවා තෙන වුච්චති"–අපිච–
භාග්‍යවා භග්ගවා යුත්තො භගෙහි ච විභත්තවා,
භත්තවා වන්තගමනො භවෙසු භගවා තතො"ති.

ඉමිස්සාපි ගාථාය වසෙනස්ස පදස්ස විත්ථාරතො අත්ථො වෙදිතබ්බො. සො ච විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ වුත්තොයෙව. එත්තාවතා චෙත්ථ එවං මෙ සුතන්ති වචනෙන යථාසුතං ධම්මං දෙසෙන්තො භගවතො ධම්මසරීරං පච්චක්ඛං කරොති. තෙන නයිදං අතික්කන්තසත්ථුකං පාවචනං අයං වො සත්ථාති සත්ථු අදස්සනෙන උක්කණ්ඨිතං ජනං සමස්සාසෙති. එකං සමයං භගවාති වචනෙන තස්මිං සමයෙ භගවතො අවිජ්ජමානභාවං දස්සෙන්තො රූපකායපරිනිබ්බානං සාධෙති. තෙන එවං විධස්ස නාම අරියධම්මස්ස දෙසකො දසබලධරො වජිරසංඝාතසමානකායො සොපි භගවා පරිනිබ්බුතො කෙනඤ්ඤෙන ජීවිතෙ ආසා ජනෙතබ්බාති ජීවිතමදමත්තං ජනං සංවෙජෙති සද්ධම්මෙ චස්ස උස්සාහං ජනෙති. එවන්ති ච භණන්තො දෙසනාසම්පත්තිං නිද්දිසති, මෙ සුතන්ති සාවකසම්පත්තිං. එකං සමයන්ති කාලසම්පත්තිං. භගවාති දෙසකසම්පත්තිං. උක්කට්ඨායං විහරතීති එත්ථ උක්කාති දීපිකා තස්ස නගරං මඞ්ගලදිවසෙ සුනක්ඛත්තං මා අතික්කමීති රත්තිම්පි උක්කාසු ඨිතාසු මාපිතත්තා උක්කට්ඨාති වුච්චති. දණ්ඩදීපිකාසු ජාලෙත්වා ධාරියමානාසු මාපි තන්තාපි වුත්තං හොති. තස්සං උක්කට්ඨායං, සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනං. විහරතීති අවිසෙසෙන ඉරියාපථදිබ්බබ්‍රහ්මඅරියවිහාරෙසු අඤ්ඤතරවිහාරසමඞ්ගිපරිදීපනමෙතං. ඉධ පන ඨානගමනාසනසයනප්පභෙදෙසු ඉරියාපථෙසු අඤ්ඤතරඉරියාපථසමායොගපරිදීපනං. තෙන ඨිතොපි ගච්ඡන්තොපි නිසින්නොපි සයානොපි භගවා විහරතීති වෙදිතබ්බො. සො හි එකං ඉරියාපථබාධනං අඤ්ඤෙන ඉරියාපථෙන විච්ඡින්දිත්වා අපරිපතන්තමත්තභාවං හරති පවත්තෙති තස්මා විහරතීති වුච්චති–

සුභගවනෙති එත්ථ සුභගත්තා සුභගං සුන්දරසිරිකත්තා සුන්දරකාමත්තාචාති වුත්තං හොති. තස්ස හි වනස්ස සිරිසම්පත්තියා මනුස්සා අන්නපානාදීනි ආදාය රත්තිං දිවං තත්ථෙව ඡණසමජ්ජඋස්සවෙ කරොන්තා භොගසුඛං අනුභොන්ති සුන්දරසුන්දරෙ චෙත්ථ කාමෙ පත්ථෙන්ති පුත්තං ලභාම ධීතරං ලභාමාති තෙ සබ්බං තථෙව හොති. එවං තං සුන්දරසිරිකත්තා සුන්දරකාමත්තා ච සුභගං. අපි ච බහුජනකන්තතායපි සුභගං. වනයතීති වනං අත්තසම්පදාය සත්තානං භත්තිං කරොති අත්තනි සිනෙහං උප්පාදෙතීති අත්ථො.

වනුතෙ ඉති වා වනං නානාවිධකුසුමගන්ධසම්මොදමත්තකොකිලාදි විහඞ්ගාභිරුතෙහි මන්දමාරුතචලිතරුක්ඛසාඛාවිටපපල්ලවපලාසෙහි ච එථ මං පරිභුඤ්ජථාති සබ්බපාණිනො යාචති වියාති අත්ථො. සුභගඤ්ච තං වනඤ්චාති සුභගවනං තස්මිං සුභගවනෙ. වනඤ්ච නාම රොපිමං සයංජාතන්ති දුවිධං, තත්ථ වෙළුවනජෙතවනාදීනි රොපිමානි, අන්ධවන මහාවන අඤ්ජනවනාදීනි සයංජාතානි. ඉදම්පි සයංජාතන්ති වෙදිතබ්බං. **සාලරාජමූලෙති** එත්ථ සාලරුක්ඛොපි සාලොති වුච්චති යථාහ. “සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා අවිදූරෙ මහන්තං සාලවනං තඤ්චස්ස එළගණ්ඩෙහි සඤ්ඡන්නං” “අන්තරෙන යමකසාලාන”න්ති වනප්පති ජෙට්ඨකරුක්ඛොපි යථාහ.

“තවෙව දෙව විජිතෙ තවෙවුය්‍යානභූමියා,
උජුවංසා මහාසාලා නීලොභාසා මනොරමා”ති

යොකොචි රුක්ඛොපි යථාහ. “අථ ඛො තං භික්ඛවෙ මාලුවාබීජං අඤ්ඤතරස්මිං සාලෙ නිපතෙය්‍යා”ති. ඉධ පන වනප්පති ජෙට්ඨකරුක්ඛො අධිප්පෙතො. රාජසද්දො පනස්ස තස්සෙව ජෙට්ඨකභාවං සාධෙති යථා අඤ්ඤත්‍රාපි “සුප්පතිට්ඨිතස්ස ඛො බ්‍රාහ්මණධම්මිකා නිග්‍රොධරාජස්සා”ති. තත්‍ර වෙධාසම්පන්නො සාලානං රාජාතිපි සාලරාජා සාලො ච සො සෙට්ඨකට්ඨෙන රාජාතිපි සාලරාජො—

මූලන්ති සමීපං. අයඤ්හි මූලසද්දො ‘මූලානි උද්ධරෙය්‍ය අන්තමසො උසීරනාළිමත්තානිපී”ති ආදිසු මූලමූලෙ දිස්සති. “ලොභො අකුසලමූල”න්ති ආදිසු අසාධාරණහෙතුම්හි. “යාව මජ්ඣන්හිකෙ කාලෙ ඡායා ඵරති නිවාතෙ ච පණ්ණානි පතන්ති එත්තාවතා රුක්ඛමූල”න්ති ආදිසු සමීපෙ. ඉධ පන සමීපෙ අධිප්පෙතො. තස්මා සාලරාජස්ස සමීපෙති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. තත්ථ සියා යදි තාව භගවා උක්කට්ඨායං විහරති සුභගවනෙ සාලරාජමූලෙති න වත්තබ්බං, අථ තත්ථ විහරති උක්කට්ඨායන්ති න වත්තබ්බං, න හි සක්කා උභයත්ථ එකං සමයං විහරිතුන්ති. න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බං. නනු අවොචුම්හ සමීපත්ථෙ භුම්මවචනන්ති. තස්මා යථා ගඞ්ගායමුනාදීනං සමීපෙ ගොයූථානි චරන්තානි ගඞ්ගාය චරන්ති යමුනාය චරන්තීති වුච්චන්ති එවමිධාපි යදිදං උක්කට්ඨාය සමීපෙ සුභගවනං සාලරාජමූලං තත්ථ විහරන්තො වුච්චති උක්කට්ඨායං විහරති සුභගවනෙ සාලරාජමූලෙති—

ගොචරගාමනිදස්සනත්ථං අස්ස උක්කට්ඨාවචනං, පබ්බජිතානුරූපනිවාසට්ඨානනිදස්සනත්ථං සෙසවචනං. තත්ථ උක්කට්ඨාකිත්තනෙන ආයස්මා ආනන්දො භගවතො ගහට්ඨානුග්ගහකරණං දස්සෙති

සුභගවනාදිසිද්ධත්තෙන පබ්බජිතානුග්ගහකරණං. තථා පුරිමෙන
පච්චයගහණතො අත්තකිලමථානුයොගවිවජ්ජනං, පච්ඡිමෙන වත්ථු
කාමප්පහානතො කාමසුඛල්ලිකානුයොගවිවජ්ජනූපායපදස්සනං,
පුරිමෙන ච ධම්මදෙසනාභියොගං, පච්ඡිමෙන විවෙකාධිමුත්තිං, පුරි
මෙන කරුණාය උපගමනං, පච්ඡිමෙන පඤ්ඤාය අපගමනං, පුරි
මෙන සත්තානං හිතසුඛනිප්ඵාදනාධිමුත්තතං, පච්ඡිමෙන පරහි
තසුඛකරණෙ නිරුපලෙපතං, පුරිමෙන ධම්මිකසුඛාපරිච්චාගනි
මිත්තං ඵාසුවිහාරං, පච්ඡිමෙන උත්තරිමනුස්සධම්මානුයොගනිමි
ත්තං, පුරිමෙන මනුස්සානං උපකාරබහුලතං, පච්ඡිමෙන දෙවා
නං, පුරිමෙන ලොකෙ ජාතස්ස ලොකෙ සංවඩ්ඪභාවං, පච්ඡිමෙන ලො
කෙන අනුපලිත්තතං, පුරිමෙන "එකපුග්ගලො භික්ඛවෙ ලොකෙ
උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකා
නුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං කතමො එකපු
ග්ගලො තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො"ති වචනතො යදත්ථං භගවා
උප්පන්නො තදත්ථපරිනිප්ඵාදනං, පච්ඡිමෙන යත්ථ උප්පන්නො තද
නුරූපවිහාරං, භගවා හි පඨමං ලුම්බිනිවනෙ දුතියං බොධිමණ්ඩෙ
ති ලොකියලොකුත්තරාය උප්පත්තියා වනෙයෙව උප්පන්නො තෙ
නස්ස වනෙයෙව විහාරං දස්සෙතීති එවමාදිනා නයෙනෙත්ථ අත්ථ
යොජනා වෙදිතබ්බා. **තත්‍රාති** දෙසකාලපරිදීපනං. යං හි සමයං
විහරති තත්‍ර සමයෙ යස්මිඤ්ච සාලරාජමූලෙ විහරති තත්‍ර සාලරාජ
මූලෙති දීපෙති. භාසිතබ්බයුත්තෙ වා දෙසකාලෙ දීපෙති, න හි භග
වා අයුත්තෙ දෙසෙ කාලෙ වා ධම්මං භාසති, "අකාලො ඛො තාව බා
හියා"ති ආදි චෙත්ථ සාධකං. **ඛොති** පදපූරණමත්තෙ අවධාරණෙ
ආදිකාලත්ථෙ වා නිපාතො. **භගවාති** ලොකගරුදීපනං. **භික්ඛූති**
කථාසවනයුත්තපුග්ගලවචනං, අපි චෙත්ථ භික්ඛකොති භික්ඛු භික්ඛා
චරියං අජ්ඣුපගතොති භික්ඛූති ආදිනා නයෙන වචනත්ථො වෙදිත
බ්බො. **ආමන්තෙසීති** ආලපි අභාසි සම්බොධෙසි, අයමෙත්ථ අත්ථො.
අඤ්ඤත්‍ර පන ඤාපනෙපි හොති. යථාහ- "ආමන්තයාමි වො භික්ඛ
වෙ පටිවෙදයාමි වො භික්ඛවෙ"ති. පක්කොසනෙපි. යථාහ- "එහි
ත්වං භික්ඛු මම වචනෙන සාරිපුත්තං ආමන්තෙහී"ති. **භික්ඛවොති**
ආමන්තනාකාරදීපනං, තඤ්ච භික්ඛනසීලතාදිගුණයොගසිද්ධත්තා
වුත්තං. භික්ඛනසීලතාගුණයුත්තොපි හි භික්ඛු භික්ඛනධම්මතාගුණ
යුත්තොපි භික්ඛු භික්ඛනෙ සාධුකාරිතාගුණයුත්තොපීති සද්දවිදූ ම
ඤ්ඤන්ති. තෙන ච තෙසං භික්ඛනසීලතාදිගුණයොගසිද්ධෙන වච
නෙන හීනාධිකජනසෙවිතං වුත්තිං පකාසෙන්තො උද්ධතදීනභාව
නිග්ගහං කරොති. **භික්ඛවොති** ඉමිනා ච කරුණාවිප්ඵාරසොම්මහද

යනයනනිපාතපුබ්බඞ්ගමෙන වචනෙන තෙ අත්තනො මුඛාභිමුඛෙ කරොන්තො තෙනෙව කථෙතුකම්‍යතාදීපකෙන තෙසං වචනෙන සොතුකම්‍යතං ජනෙති, තෙනෙව ච සම්බොධනත්ථෙන සාධුකං සවනමනසිකාරෙ'පි තෙ නියොජෙති, සාධුකං සවනමනසිකාරායත්තා හි සාසනසම්පත්ති. අපරෙසු'පි දෙවමනුස්සෙසු විජ්ජමානෙසු කස්මා භික්ඛූයෙව ආමන්තෙසීති චෙ? ජෙට්ඨසෙට්ඨාසන්නසදාසන්නිහිතභාවතො, සබ්බපරිසසාධාරණා හි භගවතො ධම්මදෙසනා, පරිසාය ජෙට්ඨා භික්ඛූ පඨමුප්පන්නත්තා, සෙට්ඨා අනගාරියභාවං ආදිං කත්වා සත්ථුචරියානුවිධායකත්තා සකලසාසනපටිග්ගාහකත්තා ච, ආසන්නා තෙ තත්ථ නිසින්නෙසු සත්ථුසන්තිකත්තා, සදාසන්නිහිතා සත්ථුසන්තිකාවචරත්තාති. අපි ච තෙ ධම්මදෙසනාය භාජනං යථානුසිට්ඨං පටිපත්තිසබ්භාවතො. විසෙසතො ච එකච්චෙ භික්ඛූයෙව සන්ධාය අයං දෙසනාති'පි තෙ එව ආමන්තෙසි, තත්ථ සියා කිමත්ථං පන භගවා ධම්මං දෙසෙන්තො පඨමං භික්ඛූ ආමන්තෙසි න ධම්මමෙව දෙසෙසීති? සතිජනනත්ථං, භික්ඛූ හි අඤ්ඤං චින්තෙන්තාපි වික්ඛිත්තචිත්තාපි ධම්මං පච්චවෙක්ඛන්තාපි කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තාපි නිසින්නා හොන්ති, තෙ අනාමන්තෙත්වා ධම්මෙ දෙසියමානෙ අයං දෙසනා කිංනිදානා කිංපච්චයා කතමාය අට්ඨුප්පත්තියා දෙසිතාති සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තා දුග්ගහිතං වා ගණ්හෙය්‍යුං න වා ගණ්හෙය්‍යුං තෙන තෙසං සතිජනනත්ථං භගවා පඨමං භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා පච්ඡා ධම්මං දෙසෙති.

භදන්තෙති ගාරවවචනමෙතං. සත්ථුනො පටිවචනදානං වා, අපි චෙත්ථ භික්ඛවොති වදමානො භගවා තෙ භික්ඛූ ආලපති, භදන්තෙති වදමානා තෙ භගවන්තං පච්චාලපන්ති තථා භික්ඛවොති භගවා ආභාසති, භදන්තෙති තෙ පච්චාභාසන්ති, භික්ඛවොති පටිවචනං දාපෙති, භදන්තෙති පටිවචනං දෙන්ති, **තෙ භික්ඛූති** තෙ භගවා ආමන්තෙසි.

භගවතො පච්චස්සොසුන්ති භගවතො ආමන්තනං පටිඅස්සොසුං අභිමුඛා හුත්වා සුණිංසු සම්පටිච්ඡිංසු පටිග්ගහෙසුන්ති අත්ථො. **භගවා එතදවොචාති** භගවා එතං ඉදානි වත්තබ්බං සකලං සුත්තං අවොච. එත්තාවතා ච යං ආයස්මතා ආනන්දෙන කමලකුවලයුජ්ජලවිමලසාදුරසසලිලාය පොක්ඛරණියා සුඛාවතරණත්ථං නිම්මලසිලාතලරචනාවිලාසසොපානං විප්පකිණ්ණමුත්තාතලසදිසවාලිකාකිණ්ණපණ්ඩරභූමිභාගං තිත්ථං විය සුවිභත්තභිත්තිවිචිත්තවෙදිකාපරික්ඛිත්තස්ස නක්ඛත්තපථං ඵුසිතුකාමතාය විය විජම්භිතසමුස්සයස්ස පාසාදවරස්ස සුඛාරොහණත්ථං දන්තමයසණ්හමුදුඵලකකඤ්චනලතාවිනද්ධමණිගණප්පභාසමුදයුජ්ජලසොභං සොපානං විය සුවණ්ණවලයනූ

පුරාදිසංඝට්ටනසද්දසම්මිස්සකපිතහසිත මධුරස්සරගෙහජනවිචරිතස්ස උළාරිස්සරියවිභවසොභිතස්ස මහාඝරස්ස සුඛප්පවෙසනත්ථං සුවණ්ණරජතමණිමුත්තාපවාළාදිජුතිවිස්සරවිජ්ජොතිත සුප්පතිට්ඨිතවිසාලද්වාරබාහං මහාද්වාරං විය අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නස්ස බුද්ධානං දෙසනාඤාණගම්භීරභාවසංසූචකස්ස ඉමස්ස සුත්තස්ස සුඛාවගාහනත්ථං කාලදෙසදෙසකපරිසාපදෙසපටිමණ්ඩිතං නිදානං භාසිතං. තස්ස අත්ථවණ්ණනා සමත්තා.

ඉදානි **සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති** ආදිනා නයෙන භගවතා නික්ඛිත්තස්ස සුත්තස්ස වණ්ණනාය ඔකාසො අනුප්පත්තො. සා පනෙසා සුත්තවණ්ණනා යස්මා සුත්තනික්ඛෙපං විචාරෙත්වා වුච්චමානා පාකටා හොති, තස්මා සුත්තනික්ඛෙපං තාව විචාරයිස්සාම. චත්තාරො හි සුත්තනික්ඛෙපා අත්තජ්ඣාසයො පරජ්ඣාසයො පුච්ඡාවසිකො අට්ඨුප්පත්තිකොති. තත්ථ යානි සුත්තානි භගවා පරෙහි අනජ්ඣිට්ඨො කෙවලං අත්තනො අජ්ඣාසයෙනෙව කථෙසි, සෙය්‍යථිදං? ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තං වත්ථසුත්තං මහාසතිපට්ඨානසුත්තං මහාසළායතනවිභඞ්ගසුත්තං අරියවංසසුත්තං සම්මප්පධානසුත්තන්තහාරකො ඉද්ධිපාදඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගමග්ගඞ්ගසුත්තන්තහාරකොති එවමාදීනි, තෙසං අත්තජ්ඣාසයො නික්ඛෙපො. යානි පන "පරිපක්කා ඛො රාහුලස්ස විමුත්තිපරිපාචනීයා ධම්මා යංනූනාහං රාහුලං උත්තරිං ආසවානං ඛයෙ විනෙය්‍ය"න්ති එවං පරෙසං අජ්ඣාසයං ඛන්තිං මනං අභිනීහාරං බුජ්ඣනභාවඤ්ච අපෙක්ඛිත්වා පරජ්ඣාසයවසෙන කථිතානි. සෙය්‍යථිදං? චූළරාහුලොවාදසුත්තං මහාරාහුලොවාදසුත්තං ධම්මචක්කප්පවත්තනං ධාතුවිභඞ්ගසුත්තන්ති එවමාදීනි, තෙසං පරජ්ඣාසයො නික්ඛෙපො. භගවන්තං පන උපසඞ්කමිත්වා චතස්සො පරිසා චත්තාරො වණ්ණා නාගා සුපණ්ණා ගන්ධබ්බා අසුරා යක්ඛා මහාරාජානො තාවතිංසාදයො දෙවා මහාබ්‍රහ්මාති එවමාදයො "බොජ්ඣඞ්ගා බොජ්ඣඞ්ගාති භන්තෙ වුච්චන්ති නීවරණා නීවරණාති භන්තෙ වුච්චන්ති ඉමෙ නු ඛො භන්තෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා කිංසූධ විත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨ"න්ති ආදිනා නයෙන පඤ්හං පුච්ඡන්ති, එවං පුට්ඨෙන භගවතා යානි කථිතානි බොජ්ඣඞ්ගසංයුත්තාදීනි යානි වා පනඤ්ඤානිපි දෙවතාසංයුත්ත බ්‍රහ්මසංයුත්ත මාරසංයුත්ත සක්කපඤ්හ චූළවෙදල්ල මහාවෙදල්ල සාමඤ්ඤඵල ආළවකසූචිලොමසුත්තාදීනි තෙසං පුච්ඡාවසිකො නික්ඛෙපො. යානි පන තානි උප්පන්නං කාරණං පටිච්ච කථිතානි, සෙය්‍යථිදං? ධම්මදායාදං චූළසීහනාදං චන්දූපමං පුත්තමංසූපමං දාරුක්ඛන්ධූපමං අග්ගික්ඛන්ධූපමං ඵෙණපිණ්ඩූපමං පාරිච්ඡත්තකූපමන්ති එවමාදීනි, තෙසං අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො.

එවමිමෙසු චතූසු නික්ඛෙපෙසු ඉමස්ස සුත්තස්ස අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො. අට්ඨුප්පත්තියං හි ඉදං භගවතා නික්ඛිත්තං. කතරාය අට්ඨුප්පත්තියා? පරියත්තිං නිස්සාය උප්පන්නෙ මානෙ. පඤ්චසතා කිර බ්‍රාහ්මණා තිණ්ණං වෙදානං පාරගා අපරභාගෙ භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං සම්පස්සමානා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව සබ්බං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා පරියත්තිං නිස්සාය මානං උප්පාදෙසුං. යං යං භගවා කථෙසි තං තං මයං ඛිප්පමෙව ජානාම භගවා හි තීණි ච ලිඞ්ගානි චත්තාරි පදානි සත්ත විභත්තියො මුඤ්චිත්වා න කිඤ්චි කථෙති. එවං කථිතෙ ච අම්හාකං ගණ්ඨිපදං නාම නත්ථීති තෙන භගවති අගාරවා හුත්වා තතො පට්ඨාය භගවතො උපට්ඨානම්පි ධම්මස්සවනම්පි අභිණ්හං න ගච්ඡන්ති. භගවා තෙසං තං චිත්තාචාරං ඤත්වා අභබ්බා ඉමෙ ඉමං මානඛිලං අනුපහච්ච මග්ගං වා ඵලං වා සච්ඡිකාතුන්ති තෙසං සුතපරියත්තිං නිස්සාය උප්පන්නමානං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා දෙසනාකුසලො භගවා මානභඤ්ජනත්ථං සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති දෙසනං ආරභි.

තත්ථ සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති සබ්බෙසං ධම්මානං මූලපරියායං, සබ්බෙසන්ති අනවසෙසානං, අනවසෙසවාචකො හි අයං සබ්බසද්දො, සො යෙන යෙන සම්බන්ධං ගච්ඡති තස්ස තස්ස අනවසෙසතං දීපෙති යථා සබ්බං රූපං අනිච්චං සබ්බා වෙදනා අනිච්චා සබ්බසක්කායපරියාපන්නෙසු ධම්මෙසූති. ධම්මසද්දො පනායං පරියත්තිසච්චසමාධිපඤ්ඤාපකතිසභාවසුඤ්ඤතාපුඤ්ඤආපත්තිඤෙය්‍යාදීසු දිස්සති. "ඉධ භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං ගෙය්‍යන්"ති ආදීසු ධම්මසද්දො පරියත්තියං වත්තති. "දිට්ඨධම්මො විදිතධම්මො"ති ආදීසු සච්චෙසු "එවංධම්මා තෙ භගවන්තො"ති ආදීසු සමාධිම්හි.

"යස්සෙතෙ චතුරො ධම්මා වානරින්ද යථා තව,
සච්චං ධම්මො ධිති චාගො දිට්ඨං සො අතිවත්තතී"ති.

ආදීසු පඤ්ඤාය, ජාතිධම්මා ජරාධම්මාති ආදීසු පකතියං, කුසලා ධම්මාති ආදීසු සභාවෙ, තස්මිං ඛො පන සමයෙ ධම්මා හොන්තීති ආදීසු සුඤ්ඤතායං, ධම්මො සුචිණ්ණො සුඛමාවහාතීති ආදීසු පුඤ්ඤෙ, ද්වෙ අනියතා ධම්මාති ආදීසු ආපත්තියං, සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරෙන බුද්ධස්ස භගවතො ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගච්ඡන්තීති ආදීසු ඤෙය්‍යෙ, ඉධ පනායං සභාවෙ වත්තති. තත්‍රායං වචනත්ථො, අත්තනො ලක්ඛණං ධාරෙන්තීති ධම්මා, මූලසද්දො විත්ථාරිතොයෙව.

ඉධ පනායං අසාධාරණහෙතුම්හි දට්ඨබ්බො. පරියායසද්දො මධු

පිණ්ඩිකපරියායොති නං ධාරෙහීති ආදීසු දෙසනාය වත්තති. අත්ථි- මෙ බ්‍රාහ්මණ පරියායො යෙන මං පරියායෙන සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය අකිරියවාදො සමණො ගොතමොති ආදීසු කාරණෙ, කස්ස නු ඛො ආනන්ද අජ්ජ පරියායො භික්ඛුනියො ඔවදිතුන්ති ආදීසු වාරෙ, ඉධ පන කාරණෙපි දෙසනායපි වට්ටති. තස්මා සබ්බධම්මමූලපරියායන්ති එත්ථ සබ්බෙසං ධම්මානං අසාධාරණහෙතුසඞ්ඛාතං කාරණන්ති වා සබ්බෙසං ධම්මානං කාරණදෙසනන්ති වා එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. නෙය්‍යත්ථත්තාව තස්ස සුත්තස්ස න චෙත්ථ භූමන්තරෙපි සභාවධම්මා සබ්බධම්මාති වෙදිතබ්බා. සක්කායපරියාපන්නා පන තෙභූමකධම්මාව අනවසෙසතො වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ අධිප්පායොති

වොති අයං වොසද්දො පච්චත්ත උපයොග කරණසම්පදාන සාමිවචන පදපූරණෙසු දිස්සති. කච්චි පන වො අනුරුද්ධා සමග්ගා සම්මොදමානාති ආදීසු හි පච්චත්තෙ දිස්සති, ගච්ඡථ භික්ඛවෙ පණාමෙමි වොති ආදීසු හි උපයොගෙ, න වො මම සන්තිකෙ වත්ථබ්බන්ති ආදීසු කරණෙ, වනපත්ථපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමීති ආදීසු සම්පදානෙ, සබ්බෙසං වො සාරිපුත්තා සුභාසිතන්තිආදීසු සාමිවචනෙ, යෙ හි වො අරියා පරිසුද්ධකායකම්මන්තාති ආදීසු පදපූරණමත්තෙ; ඉධ පනායං සම්පදානෙ දට්ඨබ්බො. භික්ඛවොති පටිස්සවෙන අභිමුඛීභූතානං පුන ආලපනං, දෙසිස්සාමීති දෙසනාපටිජානනං, ඉදං වුත්තං හොති භික්ඛවෙ සබ්බධම්මානං මූලකාරණං තුම්හාකං දෙසිස්සාමීති. දුතියෙන නයෙන කාරණදෙසනං තුම්හාකං දෙසිස්සාමීති. තං සුණාථාති, තං අත්ථං තං කාරණං තං දෙසනං මයා වුච්චමානං සුණාථ, සාධුකං මනසිකරොථාති, එත්ථ පන සාධුකං සාධූති එකත්ථමෙතං, අයඤ්ච සාධු සද්දො ආයාචන සම්පටිච්ඡන සම්පහංසන සුන්දර දළ්හීකම්මාදීසු දිස්සති සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූති ආදීසු හි ආයාචනෙ දිස්සති. සාධු භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වාති ආදීසු සම්පටිච්ඡනෙ, සාධු සාධු සාරිපුත්තාති ආදීසු සම්පහංසනෙ.

සාධු ධම්මරුචි රාජා සාධු පඤ්ඤාණවා නරො
සාධු මිත්තානමද්දුබ්භො පාපස්සාකරණං සුඛන්ති.

ආදීසු සුන්දරෙ, තෙන හි බ්‍රාහ්මණ සාධුකං සුණොහීති ආදීසු සාධුකසද්දොයෙව දළ්හීකම්මෙ, ආණත්තියන්ති පි වුච්චති. ඉධාපි අයං එත්ථෙව දළ්හීකම්මෙ ච ආණත්තියඤ්ච අත්ථො වෙදිතබ්බො. සුන්දරෙත්ථෙපි වට්ටති දළ්හීකරණත්ථෙන හි දළ්හමිමං ධම්මං සුණාථ සුග්ගහිතං ගණ්හන්තා, ආණත්ත්‍යත්ථෙන මම ආණත්තියා සුණාථ, සු

ආදරජාතෙන සුස්සූසම්මං භද්දකං ධම්මං සුණාථාති එවං දීපිතං හොති. මනසිකරොථාති ආවජ්ජථ සමන්නාහරථාති අත්ථො. අවික්ඛිත්තචිත්තා හුත්වා නිසාමෙථ චිත්තෙ කරොථාති අධිප්පායො.

අපිච තං සුණාථාති සොතින්ද්‍රියවික්ඛෙපවාරණමෙතං, සාධුකං මනසිකරොථාති මනසිකාරෙ දළ්හීකම්මනියොජනෙන මනින්ද්‍රියවික්ඛෙපවාරණං. පුරිමඤ්චෙත්ථ බ්‍යඤ්ජනවිපල්ලාසග්ගාහවාරණං, පච්ඡිමං අත්ථවිපල්ලාසග්ගාහවාරණං, පුරිමෙන ච ධම්මසවනෙ නියොජෙති, පච්ඡිමෙන සුතානං ධම්මානං ධාරණූපපරික්ඛාදීසු, පුරිමෙන ච සබ්‍යඤ්ජනො අයං ධම්මො තස්මා සවනීයොති දීපෙති, පච්ඡිමෙන සාත්ථො තස්මා මනසිකාතබ්බොති, සාධුකපදං වා උභයපදෙහි යොජෙත්වා තස්මා අයං ධම්මො ධම්මගම්භීරො දෙසනාගම්භීරො ච තස්මා සුණාථ සාධුකං, යස්මා අත්ථගම්භීරො පටිවෙධගම්භීරො ච තස්මා සාධුකං මනසිකරොථාති එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. භාසිස්සාමීති, දෙසිස්සාමි තං සුණාථාති එත්ථ පටිඤ්ඤාතං දෙසනං න සංඛිත්තතොව දෙසිස්සාමි අපිච ඛො විත්ථාරතොපි තං භාසිස්සාමීති වුත්තං හොති. සංඛෙපවිත්ථාරවාචකානි හි එතානි පදානි. යථාහ වඞ්ගීසත්ථෙරො.

"සංඛිත්තෙන පි දෙසෙති විත්ථාරෙන පි භාසති,
සාළිකායිව නිග්ඝොසො පටිභානං උදීරයී"ති.

එවං වුත්තෙ උස්සාහජාතා හුත්වා එවං භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං සම්පටිච්ඡිංසු පටිග්ගහෙසුන්ති වුත්තං හොති. අථ නෙසං භගවා එතදවොච එතං ඉදානි වත්තබ්බං ඉධ භික්ඛවෙති ආදි සකලං සුත්තං අවොච. තත්ථ ඉධාති දෙසාපදෙසෙ නිපාතො, ස්වායං කත්ථචි ලොකං උපාදාය වුච්චති. යථාහ— ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජතීති, කත්ථචි සාසනං. යථාහ— ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණො ඉධ දුතියො සමණොති, කත්ථචි ඔකාසං යථාහ.

ඉධෙව තිට්ඨමානස්ස දෙවභූතස්ස මෙ සතො,
පුනරායු ච මෙ ලද්ධො එවං ජානාහි මාරිසාති

කත්ථචි පදපූරණමත්තමෙව යථාහ— ඉධාහං භික්ඛවෙ භුත්තාවී අස්සං පවාරිතොති, ඉධ පන ලොකං උපාදාය වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

භික්ඛවෙති යථාපටිඤ්ඤාතං දෙසනං දෙසෙතුං පුන භික්ඛූ ආලපති උභයෙනාපි භික්ඛවෙ ඉමස්මිං ලොකෙති වුත්තං හොති අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති එත්ථ පන ආගමාධිගමාභාවා ඤෙය්‍යො අස්සුතවා ඉති, යස්ස හි ඛන්ධ ධාතු ආයතන පච්චයාකාර සතිපට්ඨානාදීසු

උග්ගහපරිපුච්ඡාවිනිච්ඡයවිරහිතත්තා පරියත්තියා නෙව
ආගමො පටිපත්තියා අධිගන්තබ්බස්ස අනධිගතත්තා නෙව
අධිගමො අත්ථි. සො ආගමාධිගමානං අභාවා ඤෙය්‍යො අස්සුතවා ඉති.
යථාහ,

පුථූනං ජනනාදීහි කාරණෙහි පුථුජ්ජනො
පුථුජ්ජනන්තොගධත්තා පුථුවායං ජනො ඉති.

සො හි පුථූනං නානප්පකාරානං කිලෙසාදීනං ජනනාදීහි'පි
කාරණෙහි පුථුජ්ජනො. යථාහ, පුථු කිලෙසෙ ජනෙන්තී'ති
පුථුජ්ජනා පුථු අවිහතසක්කායදිට්ඨිකා'ති පුථුජ්ජනා පුථු සත්ථාරා
නං මුඛුල්ලොකිකා'ති පුථුජ්ජනා පුථු සබ්බගතීහි අවුට්ඨිතා'ති
පුථුජ්ජනා පුථු නානාභිසඞ්ඛාරෙ අභිසඞ්ඛරොන්ති'ති පුථුජ්ජනා
පුථු නානාඔඝෙහි වුය්හන්ති'ති පුථු නානාසන්තාපෙහි සන්තප්පන්ති'ති පුථුජ්ජනා.
පුථු නානාපරිළාහෙහි පරිඩය්හන්ති'ති පුථුජ්ජනා පුථු පඤ්චසු
කාමගුණෙසු රත්තා ගිද්ධා ගථිතා මුච්ඡිතා අජ්ඣොසන්නා ලග්ගා
ලග්ගිතා පලිබුද්ධා'ති පුථුජ්ජනා පුථු පඤ්චහි නීවරණෙහි ආවුටා නිවු
තා ඔවුතා පිහිතා පටිච්ඡන්නා පටිකුජ්ජිතා'ති පුථුජ්ජනා. පුථූනං
ගණනපථමතීතානං අරියධම්මපරම්මුඛානං නීචධම්මසමාචාරානං
ජනානං අන්තොගධත්තා'පි පුථුජ්ජනා. පුථු වා අයං විසුංයෙව
සඞ්ඛං ගතො විසංසට්ඨො සීලසුතාදිගුණයුත්තෙහි අරියෙහි ජ
නො'ති'පි පුථුජ්ජනො. එවමෙතෙහි අස්සුතවා*පුථුජ්ජනො'ති ද්වීහි
පදෙහි, යෙ තෙ.

දුවෙ පුථුජ්ජනා වුත්තා බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා.
අන්ධො පුථුජ්ජනො එකො කල්‍යාණෙකො පුථුජ්ජනො'ති.

එවං පුථුජ්ජනා වුත්තා. තෙසු අන්ධපුථුජ්ජනො වුත්තො
හොතී'ති වෙදිතබ්බො. අරියානං අදස්සාවී'ති, ආදීසු අරියා'ති ආර
කත්තා කිලෙසෙහි අනයෙ න ඉරියනතො අයෙ ඉරියනතො සදෙ
වකෙන ච ලොකෙන අරණීයතො බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච
බුද්ධසාවකා ච වුච්චන්ති. බුද්ධා එව වා ඉධ අරියා. යථාහ, සදෙව
කෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ—පෙ—තථාගතො අරියො'ති වුච්චතී'ති
සප්පුරිසා'ති, එත්ථ පන පච්චෙකබුද්ධා තථාගතසාවකා ච සප්පුරි
සා'ති වෙදිතබ්බා. තෙ හි ලොකුත්තරගුණයොගෙන සොභන
පුරිසා'ති සප්පුරිසා, සබ්බෙව වා එතෙ ද්වෙධා'පි වුත්තා බුද්ධා'පි
අරියා ච සප්පුරිසා ච. පච්චෙකබුද්ධා බුද්ධසාවකා'පි. යථාහ.

යො වෙ කතඤ්ඤූ කතවෙදි ධීරො
කල්‍යාණමිත්තො දළ්හභත්ති ච හොති
දුක්ඛිතස්ස සක්කච්ච කරොති කිච්චං
තථාවිධං සප්පුරිසං වදන්තීති.

කල්‍යාණමිත්තො දළ්හභත්ති ච හොතී'ති එත්තාවතා හි බුද්ධසාවකො වුත්තො. කතඤ්ඤුතාදීහි පච්චෙකබුද්ධබුද්ධා'ති. ඉදානි යො තෙසං අරියානං අදස්සනසීලො, න ච දස්සනෙ සාධුකාරී සො අරියානං අදස්සාවී'ති වෙදිතබ්බො. සො ච චක්ඛුනා අදස්සාවී ඤාණෙන අදස්සාවී'ති දුවිධො. තෙසු ඤාණෙන අදස්සාවී ඉධ අධිප්පෙතො. මංසචක්ඛුනා හි දිබ්බචක්ඛුනා වා අරියා දිට්ඨා'පි අදිට්ඨාව හොන්ති. තෙසං චක්ඛූනං වණ්ණමත්තග්ගහණතො න අරියභාවගොචරතො. සොණසිඞ්ගාලාදයො'පි ච චක්ඛුනා අරියෙ පස්සන්ති. න ච තෙ අරියානං දස්සාවිනො. තත්‍රිදං වත්ථු, චිත්තලපබ්බතවාසිනො කිර ඛීණාසවත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකො වුඩ්ඪපබ්බජිතො එකදිවසං ථෙරෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය චරිත්වා ථෙරස්ස පත්තචීවරං ගහෙත්වා පිට්ඨිතො ආගච්ඡන්තො ථෙරං පුච්ඡි අරියා නාම භන්තෙ කීදිසා'ති. ථෙරො ආහ ඉධෙකච්චො මහල්ලකො අරියානං පත්තචීවරං ගහෙත්වා වත්තපටිවත්තං කත්වා සහ චරන්තො'පි නෙව අරියෙ ජානාති එවං දුජ්ජානා ආවුසො අරියා'ති. එවං වුත්තෙ'පි සො නෙව අඤ්ඤාසි. තස්මා න චක්ඛුනා දස්සනං දස්සනං. ඤාණෙන දස්සනමෙව දස්සනං. යථාහ, කිං තෙ වක්කලි ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන, යො ඛො වක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සතී'ති. තස්මා චක්ඛුනා පස්සන්තො'පි ඤාණෙන අරියෙහි දිට්ඨං අනිච්චාදිලක්ඛණං අපස්සන්තො, අරියාධිගතඤ්ච ධම්මං අනධිගච්ඡන්තො අරියකරධම්මානං අරියභාවස්ස ච අදිට්ඨත්තා අරියානං අදස්සාවී'ති වෙදිතබ්බො. අරියධම්මස්ස අකොවිදො'ති, සතිපට්ඨානාදිභෙදෙ අරියධම්මෙ අකුසලො. අරියධම්මෙ අවිනීතො'ති, එත්ථ පන,

දුවිධො විනයො නාම එකමෙකෙත්ථ පඤ්චධා
අභාවතො තස්ස අයං අවිනීතො'ති වුච්චති.

අයං හි සංවරවිනයො පහානවිනයො'ති දුවිධො විනයො. එත්ථ ච දුවිධෙ'පි විනයෙ එකමෙකො විනයො පඤ්චධා භිජ්ජති. සංවරවිනයො'පි හි සීලසංවරො සතිසංවරො ඤාණසංවරො ඛන්තිසංවරො විරියසංවරො'ති පඤ්චවිධො. පහානවිනයො'පි තදඞ්ගප්පහානං වික්ඛම්භනප්පහානං සමුච්ඡෙදප්පහානං පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නිස්සරණප්පහානන්ති පඤ්චවිධො. තත්ථ ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවර

න උපෙතො හොති සමුපෙතො'ති අයං සීලසංවරො. රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජතී'ති අයං සතිසංවරො.

යානි සොතානි ලොකස්මිං (අජිතාති භගවා) සති තෙසං නිවාරණං
සොතානං සංවරං බ්‍රෑමි පඤ්ඤායෙතෙ පිධීයරෙ'ති.

අයං ඤාණසංවරො. ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්සා'ති අයං ඛන්තිසංවරො උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහතීති අයං විරියසංවරො.

සබ්බො'පි චායං සංවරො යථාසකං සංවරිතබ්බානං විනෙතබ්බානඤ්ච කායදුච්චරිතාදීනං සංවරණතො සංවරො විනයනතො විනයො'ති වුච්චති.

එවං තාව සංවරවිනයො පඤ්චධා භිජ්ජතී'ති වෙදිතබ්බො.
තථා යං නාමරූපපරිච්ඡෙදාදීසු විපස්සනාඤාණෙසු පටිපක්ඛභාවතො දීපාලොකෙනෙව තමස්ස තෙන තෙන විපස්සනාඤාණෙන තස්ස තස්ස අඞ්ගස්ස පහාණං සෙය්‍යථීදං? නාමරූපවවත්ථානෙන සක්කායදිට්ඨියා පච්චයපරිග්ගහෙන අහෙතුවිසමහෙතුදිට්ඨීනං තස්සෙව අපරභාගෙන කඞ්ඛාවිතරණෙන කථංකථීභාවස්ස කලාපසම්මසනෙන අහං මමාති ගාහස්ස මග්ගාමග්ගවවත්ථානෙන අමග්ගෙ මග්ගසඤ්ඤාය උදයදස්සනෙන උච්ඡෙදදිට්ඨියා වයදස්සනෙන සස්සතදිට්ඨියා භයදස්සනෙන භයෙ අභයසඤ්ඤාය ආදීනවදස්සනෙන අස්සාදසඤ්ඤාය නිබ්බිදානුපස්සනෙන අභිරතිසඤ්ඤාය මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණෙන අමුඤ්චිතුකාමතාය උපෙක්ඛාඤාණෙන අනුපෙක්ඛාය අනුලොමෙන ධම්මට්ඨිතියං නිබ්බානෙ ච පටිලොමභාවස්ස ගොත්‍රභුනා සඞ්ඛාරනිමිත්තග්ගාහස්ස පහානමෙතං තදඞ්ගප්පහානං නාම. යං පන උපචාරප්පනාභෙදෙන සමාධිනා පවත්තිභාවනිවාරණතො ඝටප්පහාරෙනෙව උදකපිට්ඨෙ සෙවාලස්ස තෙසං තෙසං නීවරණාදිධම්මානං පහානං එතං වික්ඛම්භනප්පහානං නාම.

යං චතුන්නං අරියමග්ගානං භාවිතත්තා තං තං මග්ගවතො අත්තනො සන්තානෙ දිට්ඨිගතානං පහානායාති ආදිනා නයෙන වුත්තස්ස සමුදයපක්ඛියස්ස කිලෙසගණස්ස අච්චන්තං අප්පවත්තිභාවෙන පහානං ඉදං සමුච්ඡෙදප්පහානං නාම.

යං පන ඵලක්ඛණෙ පටිප්පස්සද්ධත්තං කිලෙසානං එතං පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නාම.

යං සබ්බසංඛතනිස්සටත්තා පහීනසබ්බසංඛතං නිබ්බානමෙතං නිස්සරප්පහානං නාම.

සබ්බම්පි චෙතං පහානං යස්මා පහානට්ඨෙන * පහානං වින

* චාගට්ඨෙනාතිපි— කත්ථචි,

යෙන විනයො තස්මා පහානවිනයො'ති වුච්චති. තං තං පහානතො වා තස්ස තස්ස විනයස්ස සම්භවතො පෙතං පහානවිනයො'ති වුච්චති.

එවං පහානවිනයො'පි පඤ්චධා භිජ්ජතීති වෙදිතබ්බො. එවමයං සංඛෙපතො දුවිධො භෙදතො ච දසවිධො විනයො භින්නසංවරත්තා පහාතබ්බස්ස ච අප්පහීනත්තා යස්මා එතස්ස අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස නත්ථි තස්මා අභාවතො තස්ස අයං අවිනීතො'ති වුච්චති එස නයො සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො'ති එත්ථා'පි නින්නානාකරණං එතං අත්ථතො යථාහ- යෙ ච තෙ අරියා තෙ ච තෙ සප්පුරිසා යෙ ච තෙ සප්පුරිසා තෙ ච තෙ අරියා යො එව සො අරියානං ධම්මො සො එව සො සප්පුරිසානං ධම්මො යො එව සො සප්පුරිසානං ධම්මො සො එව සො අරියානං ධම්මො යෙ ච තෙ අරියවිනයා තෙ ච තෙ සප්පුරිසවිනයා යෙ ච තෙ සප්පුරිසවිනයා තෙ ච තෙ අරියවිනයා අරියෙති වා සප්පුරිසෙති වා අරියධම්මෙති වා සප්පුරිසධම්මෙති වා අරියවිනයෙති වා සප්පුරිසවිනයෙති වා එසෙ එකෙ එකට්ඨෙ සමෙ සමභාගෙ තජ්ජාතෙ තඤ්ඤෙවා'ති. කස්මා පන භගවා සබ්බධම්මමූලපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමීති වත්වා තං අදෙසෙත්වා'ව ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවීති එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසීති? පුග්ගලාධිට්ඨානාය ධම්මදෙසනාය තං අත්ථං ආවිකාතුං. භගවතො හි ධම්මාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනා ධම්මාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා පුග්ගලාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා පුග්ගලාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනාති ධම්මපුග්ගලවසෙන චතුබ්බිධා දෙසනා. තත්ථ "තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා කතමා තිස්සො සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා ඉමා ඛො භික්ඛවෙ තිස්සො වෙදනා"ති එවරූපී ධම්මාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනා වෙදිතබ්බා. "ඡධාතුරො අයං භික්ඛු පුරිසො ඡඵස්සායතනො අට්ඨාරසමනොපවිචාරො චතුරාධිට්ඨානො"ති එවරූපී ධම්මාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා.

"ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ ද්වෙ? යො ච පුබ්බකාරී යො ච කතඤ්ඤූ කතවෙදී ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ පුග්ගලා දුල්ලභා"ති එවරූපී පුග්ගලාධිට්ඨානා පුග්ගලදෙසනා. "කතමො ච භික්ඛවෙ පුග්ගලො [illegible] ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො ඉති පටිසංචික්ඛති [illegible] අභිසම්පරායං —පෙ— [illegible] ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ පුග්ග[illegible]'ති එවරූපී පුග්ගලාධිට්ඨානා ධම්මදෙසනා. ස්වායං ඉධ යථා පුථුජ්ජනො අපරිඤ්ඤාතවත්ථුකො අපරිඤ්ඤාත

මූලිකා ච ඉධාධිප්පෙතා සබ්බධම්මානං මූලභූතා මඤ්ඤනා හොති තස්මා පුථුජ්ජනං දස්සෙත්වා පුග්ගලාධිට්ඨානාය දෙසනාය තං අත්ථං ආවිකාතුං “ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී”ති එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසී’ති වෙදිතබ්බො.

එවං පුථුජ්ජනං නිද්දිසිත්වා ඉදානි තස්ස පඨවී ආදීසු වත්ථූසු සබ්බසක්කායධම්මජනිකං මඤ්ඤනං දස්සෙන්තො **පඨවිං පඨවිතො**ති ආදිමාහ.

තත්ථ ලක්ඛණපඨවී සසම්භාරපඨවී ආරම්මණපඨවී සම්මුතිපඨවී’ති චතුබ්බිධා පඨවී.

තාසු “කතමා චාවුසො අජ්ඣත්තිකා පඨවීධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගත”න්ති ආදීසු වුත්තා ලක්ඛණපඨවී. “පඨවිං ඛණෙය්‍ය වා ඛණාපෙය්‍ය වා”ති ආදීසු වුත්තා සසම්භාරපඨවී. යෙ ච කෙසාදයො වීසතිකොට්ඨාසා අයොලොහාදයො ච බාහිරා සාපි වණ්ණාදීහි සම්භාරෙහි සද්ධිං පඨවී’ති සසම්භාරපඨවී. “පඨවීකසිණමෙකො සඤ්ජානාතී”ති ආදීසු ආගතා පන ආරම්මණපඨවී, නිමිත්තපඨවී’ති පි වුච්චති. පඨවීකසිණජ්ඣානලාභී දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ආගමනවසෙන පඨවීදෙවතා’ති නාමං ලභති අයං සම්මුතිපඨවී’ති වෙදිතබ්බා. සා සබ්බා පි ඉධ ලබ්භති. තාසු යං කිඤ්චි පඨවිං අයං පුථුජ්ජනො පඨවිතො සඤ්ජානාති පඨවී’ති සඤ්ජානාති පඨවීභාවෙන සඤ්ජානාති ලොකවොහාරං ගහෙත්වා සඤ්ඤාවිපල්ලාසෙන සඤ්ජානාති පඨවීති එසං පඨවීභාවං අමුඤ්චන්තො එව වා එවං සත්තො’ති වා සත්තස්සා’ති වා ආදිනා නයෙන සඤ්ජානාති “එවං සඤ්ජානාතී”ති න වත්තබ්බං. උම්මත්තකො විය හි පුථුජ්ජනො සො යං කිඤ්චි යෙන කෙනචි ආකාරෙන ගණ්හාති, අරියානං අදස්සාවිතාදිභෙදමෙව වා එත්ථ කාරණං. යං වා පරතො අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වක්ඛති තෙන භගවතා එවං වුත්තං.

පඨවිං පඨවිතො සඤ්ඤත්වාති, සො තං පඨවිං එවං විපරීතසඤ්ඤාය සඤ්ජානිත්වා “සඤ්ඤානිදානා හි පපඤ්චසඞ්ඛා”ති වචනතො අපරභාගෙ ථාමප්පත්තෙහි තණ්හාමානදිට්ඨිපපඤ්චෙහි ඉධ මඤ්ඤනා නාමෙන වුත්තෙහි මඤ්ඤති කප්පෙති විකප්පෙති නානප්පකාරතො අඤ්ඤථා ගණ්හාති තෙන වුත්තං “පඨවිං මඤ්ඤතී”ති.

එවං මඤ්ඤතො පනස්ස තා මඤ්ඤනා ඔළාරිකෙන නයෙන දස්සෙතුං “යා අයං කෙසා ලොමා”ති ආදිනා නයෙන වීසතිභෙදා අජ්ඣත්තිකා පඨවී වුත්තා, යා චායං විභඞ්ගෙ “තත්ථ කතමා බාහිරා පඨවීධාතු යං බාහිරං කක්ඛළං ඛරිගතං කක්ඛළත්තං කක්ඛළභාවො බහිද්ධා අනුපාදින්නං සෙය්‍යථිදං අයො ලොහං තිපු සීසං සජ්ඣු මුත්තා මණි වෙළුරියං සඞ්ඛසිලාපවාළරජතජාත

රූපං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලං තිණං කට්ඨං සක්ඛර කඨලං භූමි පාසාණො පබ්බතො'' එවං බාහිරා පඨවී වුත්තා. යා ච අජ්ඣත්තාරම්මණත්තිකෙ නිමිත්තපඨවී තං ගහෙත්වා අයමෙත්ථ යොජනා වුච්චති. පඨවිං මඤ්ඤතීති. තීහි මඤ්ඤනාහි අහං පඨවීති මඤ්ඤති මම පඨවීති මඤ්ඤති පරො පඨවීති මඤ්ඤති පරස්ස පඨවීති මඤ්ඤති.

අථ වා අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. කථං? අයං හි කෙසාදීසු ඡන්දරාගං ජනෙති කෙසෙ අස්සාදෙති අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති ලොමෙ නඛෙ දන්තෙ තචං අඤ්ඤතරං වා පන රජනීයං වත්ථුං, එවං අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. ඉති මෙ කෙසා සියුං අනාගතමද්ධානං ඉති ලොමා'ති ආදිනා වා පන නයෙන තත්ථ නන්දිං සමන්නානෙති ඉමිනාහං සීලෙන වා—පෙ—බ්‍රහ්මචරියෙන වා එවං සිනිද්ධමුදුසුඛුමනීලකෙසො භවිස්සාමී'ති ආදිනා වා පන නයෙන අප්පටිලද්ධානං පටිලාභාය චිත්තං පණිදහති එවම්පි අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. තථා අත්තනො කෙසාදීනං සම්පත්තිං වා විපත්තිං වා නිස්සාය මානං ජනෙති සෙය්‍යොහමස්මී'ති වා සදිසොහමස්මී'ති වා හීනොහමස්මීති වා එවං අජ්ඣත්තිකං පඨවිං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. "තං ජීවං තං සරීර"න්ති ආගතනයෙන පන කෙසා ජීවො'ති අභිනිවිසති. එස නයො ලොමාදීසු. එවම්පි අජ්ඣත්තිකං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අථ වා "යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා පඨවීධාතු යා ච බාහිරා පඨවීධාතු පඨවීධාතුරෙවෙසා තං නෙතං මම''ති ඉමිස්සා පවත්තියා පච්චනීකනයෙන කෙසාදිභෙදං පඨවිං එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තා'ති අභිනිවිසති එවම්පි අජ්ඣත්තිකං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං තාව අජ්ඣත්තිකං පඨවිං තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති. යථා ච අජ්ඣත්තිකං එවං බාහිරම්පි. කථං? අයං හි අයලොහාදීසු ඡන්දරාගං ජනෙති අයලොහාදීනි අස්සාදෙති අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. මම අයො මම ලොහන්ති ආදිනා නයෙන අයාදීනි මමායති රක්ඛති ගොපයති එවං බාහිරං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති ඉති මෙ අයලොහාදයො සියුං අනාගතමද්ධානන්ති වා පනෙත්ථ නන්දිං සමන්නානෙති. ඉමිනාහං සීලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා එවං පන අයලොහාදිඋපකරණො භවිස්සාමී'ති වා අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහති එවම්පි බාහිරං පඨවිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. තථා අත්තනො අයලොහාදීනං සම්පත්තිං වා විපත්තිං වා නිස්සාය මානං ජනෙති ඉමිනා සෙය්‍යොහම

සමීති වා සදිසොහමස්මීති වා හීනොහමස්මීති වා එවං බාහිරං පඨවිං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අයෙ ජීවසඤ්ඤී හුත්වා, පන අයං ජීවොති අභිනිවිසති. එස නයො ලොහාදීසු. එවං බාහිරං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අථවා "ඉධෙකච්චො පඨවිකසිණං අත්තතො සමනුපස්සති යං පඨවිකසිණං සො අහං යො අහං තං පඨවිකසිණන්ති පඨවිකසිණඤ්ච අත්තඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සතී"ති පටිසම්භිදායං වුත්තනයෙනෙව නිමිත්තපඨවිං අත්තාති අභිනිවිසති එවම්පි බාහිරං පඨවිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං බාහිරං පඨවිං තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති එවං තාව පඨවිං මඤ්ඤතීති එත්ථ තිස්සොපි මඤ්ඤනා වෙදිතබ්බා. ඉතො පරං සඞ්ඛෙපෙනෙව කථයිස්සාම,

පඨවියා මඤ්ඤතීති, එත්ථ පඨවියාති භුම්මවචනමෙතං, තස්මා අහං පඨවියාති මඤ්ඤති, මය්හං කිඤ්චනපලිබොධො පඨවියාති මඤ්ඤති, පරො පඨවියාති මඤ්ඤති පරස්ස කිඤ්චනපලිබොධො පඨවියාති මඤ්ඤතීති අයමෙත්ථ අත්ථො. අථවා යථායං කථං රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සතීති? ඉධෙකච්චො වෙදනං සඤ්ඤං සඞ්ඛාරෙ විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති අයං ඛො මෙ අත්තා සො ඛො පන මෙ අත්තා ඉමස්මිං රූපෙ'ති එවං රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සතී'ති එතස්ස අත්ථනයො වුත්තො, එතෙනෙව නයෙන වෙදනාදිධම්මෙ අත්තතො ගහෙත්වා තතො අඤ්ඤං බාහිරෙසු පඨවීසු යං කිඤ්චි පඨවිං තස්සොකාසභාවෙන පරිකප්පෙත්වා, සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමිස්සා පඨවියාති මඤ්ඤමානො පඨවියා මඤ්ඤති. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්සායෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තං වඩ්ඪකඤ්ච මානං උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනා'පි වෙදිතබ්බා. යදා පනතෙනෙව නයෙන සොභාපන්නස්ස අත්තා පඨවියාති මඤ්ඤතීති දිට්ඨිමඤ්ඤනා එව යුජ්ජති, ඉතරායොපි පන ඉච්ඡන්ති. **පඨවිතො** මඤ්ඤතීති එත්ථ පන පඨවිතො'ති නිස්සක්කවචනං, තස්මා සඋපකරණස්ස අත්තනො වා පරස්ස වා යථාවුත්තප්පභෙදතො පඨවිතො උප්පත්තිං වා නිග්ගමනං වා පඨවිතො වා අඤ්ඤො අත්තා'ති මඤ්ඤමානො පඨවිතො මඤ්ඤතී'ති වෙදිතබ්බා. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා.

තස්මිං යෙව පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනා'පි වෙදිතබ්බා. අපරෙ ආහු පඨවිකසිණං පරිත්තං භාවෙත්වා තතො ච අඤ්ඤං අප්පමාණං අත්තානං ගහෙත්වා පඨවිතො බහිද්ධා'පි මෙ අත්තා'ති මඤ්ඤමානො පඨවිතො මඤ්ඤති **පඨවිං මෙති** මඤ්ඤතීති, එත්ථ පන කෙවලම්පි මහාපඨවිං තණ්හාවසෙන මමායතීති

ඉමිනා නයෙන පවත්තා එකා තණ්හාමඤ්ඤනා එව ලබ්භතීති වෙදිතබ්බා. සා චායං මම කෙසා මම ලොමා මම අයො මම ලොහන්ති එවං යථාවුත්තප්පභෙදාය සබ්බාය අජ්ඣත්තිකබාහිරාය පඨවියා යොජෙතබ්බාති පඨවිං අභිනන්දතීති, වුත්තප්පකාරමෙව පඨවිං තණ්හාදීහි අභිනන්දති අස්සාදෙති පරාමසතිවාති වුත්තං හොති.

පඨවිංමඤ්ඤතීති,එකෙනෙව එතස්මිං අත්ථෙ සිද්ධෙ කස්මා එතං වුත්තන්ති චෙ? අවිචාරිතමෙතං පොරාණෙහි. අයං පන මෙ අත්තනොමති, දෙසනාවිලාසතො වා ආදීනවදස්සනතො වා. යස්සාපි ධම්මධාතුයා සුප්පටිවිද්ධත්තා නානානයවිචිත්තදෙසනාවිලාසසම්පන්නො එස භගවා, සුප්පටිවිද්ධා තස්මා පුබ්බෙ මඤ්ඤනාවසෙන කිලෙසුප්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි අභිනන්දනාවසෙන දස්සෙන්තො දෙසනාවිලාසතො වා ඉදමාහ. යො වා පඨවිං මඤ්ඤති පඨවියා මඤ්ඤති පඨවිතො මඤ්ඤති පඨවිං මෙති මඤ්ඤති සො යස්මා න සක්කොති පඨවිනිස්සිතං තණ්හං වා දිට්ඨිං වා පහාතුං තස්මා පඨවිං අභිනන්දතියෙව, යො පඨවිං අභිනන්දති දුක්ඛං සො අභිනන්දති දුක්ඛඤ්හි ආදීනවො’ති ආදීනවදස්සනතො’පි ඉදමාහ, වුත්තං චෙතං භගවතා. “යො භික්ඛවෙ පඨවීධාතුං අභිනන්දති දුක්ඛං සො අභිනන්දති යො දුක්ඛං අභිනන්දති අපරිමුත්තො සො දුක්ඛස්මාති වදාමී”ති. එවං පඨවිවත්ථුකං මඤ්ඤනං අභිනන්දනඤ්ච වත්වා ඉදානි යෙන කාරණෙන සො මඤ්ඤති අභිනන්දතිච තං කාරණං ආවිකරොන්තො ආහ තං කිස්ස හෙතු අපරිඤ්ඤාතං. තස්සාති වදාමීති තස්සත්ථො, සො පුථුජ්ජනො තං පඨවිං කිස්ස හෙතු මඤ්ඤති කෙන කාරණෙන මඤ්ඤති අභිනන්දතීති චෙ? අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදාමි යස්මා තං වත්ථු තස්ස අපරිඤ්ඤාතං තස්මාති වුත්තං හොති යො හි පඨවිං පරිජානාති සො තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානාති ඤාතපරිඤ්ඤාය තීරණපරිඤ්ඤාය පහානපරිඤ්ඤායාති. තත්ථ කතමා ඤාතපරිඤ්ඤා? පඨවීධාතුං පරිජානාති අයං පඨවීධාතු අජ්ඣත්තිකා අයං බාහිරා ඉදමස්සා ලක්ඛණං ඉමානි රසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානානීති අයං ඤාතපරිඤ්ඤා එවං ඤාතං කත්වා පඨවීධාතුං තීරෙති අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො’ති වා ද්වාචත්තාළීසාය ආකාරෙහි අයං තීරණපරිඤ්ඤා කතමා පහානපරිඤ්ඤා? එවං තීරෙත්වා අග්ගමග්ගෙන පඨවීධාතුයා ඡන්දරාගං පජහති අයං පහානපරිඤ්ඤා. නාමරූපවවත්ථානං වා ඤාතපරිඤ්ඤා. කලාපසම්මසනාදි අනුලොමපරියොසානා තීරණපරිඤ්ඤා. අරියමග්ගෙ ඤාණං පහානපරිඤ්ඤාති යො පඨවිං පරිජානාති සො ඉමාහි තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානාති අස්ස පුථුජ්ජනස්ස තා පරිඤ්ඤායො නත්ථි තස්මා අපරිඤ්ඤාතත්තා පඨවිං මඤ්ඤතිච අභි

නන්දතීති වදාමි. තෙනාහ භගවා, ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො —පෙ— පඨවිං මඤ්ඤති පඨවියා මඤ්ඤති පඨවිතො මඤ්ඤති පඨවිං මෙති මඤ්ඤති පඨවිං අභිනන්දති තං කිස්ස හෙතු අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදාමීති.

පඨවිවාරො නිට්ඨිතො.

ආපං ආපතොති, එත්ථාපි ලක්ඛණසසම්භාරාරම්මණසම්මුතිවසෙන චතුබ්බිධො ආපො. තෙසු "තත්ථ කතමා අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං බන්ධනත්තං රූපස්ස අජ්ඣත්තං උපාදිණ්ණ"න්ති ආදීසු වුත්තො ලක්ඛණාපො. "ආපොකසිණං උග්ගණ්හන්තො ආපස්මිං නිමිත්තං ගණ්හාති"ති ආදීසු වුත්තො සසම්භාරාපො. සෙසං සබ්බං පඨවියං වුත්තසදිසමෙවාති, කෙවලං යොජනානයෙ පන "පිත්තං සෙම්හ"න්ති ආදිනා නයෙන වුත්තා ද්වාදසභෙදා අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු. "තත්ථ කතමා බාහිරා ආපොධාතු යං බාහිරං ආපො ආපොගතං සිනෙහො සිනෙහගතං බන්ධනත්තං රූපස්ස බහිද්ධා අනුපාදිණ්ණං සෙය්‍යථිදං මූලරසො ඛන්ධරසො තචරසො පත්තරසො පුප්ඵරසො ඵලරසො ඛීරං දධි සප්පි නවනීතං තෙලං මධුඵාණිතං භුම්මානි වා උදකානි අන්තලික්ඛානි වා"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා ආපොධාතු වෙදිතබ්බා. යො ච අජ්ඣත්තාරම්මණත්තිකෙ නිමිත්තං ආපො. **තෙජං තෙජතොති,** ඉමස්මිං තෙජොවාරෙපි වුත්තනයෙනෙව විත්ථාරො වෙදිතබ්බො. යොජනානයෙන පනෙත්ථ "යෙන ච සන්තප්පති යෙන ච ජීරීයති යෙන ච පරිඩය්හති යෙන ච අසිතපීතඛායිතසායිතං සම්මා පරිණාමං ගච්ඡතී"ති එවං වුත්තා චතුප්පභෙදා අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු. "තත්ථ කතමා බාහිරා තෙජොධාතු යා බාහිරං තෙජො තෙජොගතං උස්මා උස්මාගතං උසුමං උසුමගතං බහිද්ධා අනුපාදිණ්ණං සෙය්‍යථිදං කට්ඨග්ගි සකලිකග්ගි තිණග්ගි ගොමයග්ගි ථුසග්ගි සංකාරග්ගි ඉන්දග්ගි අග්ගිසන්තාපො සූරියසන්තාපො කට්ඨසන්නිචයසන්තාපො තිණසන්නිචයසන්තාපො ධඤ්ඤසන්නිචයසන්තාපො ගණ්ඩසන්නිචයසන්තාපො"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා තෙජොධාතු වෙදිතබ්බා.

වායං වායතොති, ඉමස්ස වායවාරස්සාපි යොජනානයෙන පන "උද්ධඞ්ගමා වාතා අධොගමා වාතා කුච්ඡිසයා වාතා කොට්ඨාසයා වාතා අඞ්ගමඞ්ගානුසාරිනො වාතා සත්ථකා වාතා ඛුරකා වාතා උප්පලකා වාතා අස්සාසො පස්සාසොති" එවං වුත්තා අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු. "තත්ථ කතමා බාහිරා වායොධාතු යං බාහිරං වායො

වායොගතං ථම්භිතත්තං රූපස්ස බහිද්ධා අනුපාදින්නං සෙය්‍යථීදං පුරත්ථිමා වාතා පච්ඡිමා වාතා උත්තරා වාතා දක්ඛිණා වාතා සරජා වාතා අරජා වාතා සීතා වාතා උණ්හා වාතා පරිත්තා වාතා අධිමත්තා වාතා වෙරම්භා වාතා පක්ඛවාතා සුපණ්ණවාතා තාලවණ්ටවාතා විධූපනවාතා"ති එවං වුත්තා ච බාහිරා වායොධාතු වෙදිතබ්බා. සෙසං වුත්තනයමෙව එත්තාවතා ච ය්වායං වුත්තම්හි එකධම්මෙ යෙ ධම්මා එකලක්ඛණෙන වුත්තා භවන්ති සබ්බෙ ඉති වුත්තො ලක්ඛණො හාරොති එවං නෙත්තියං ලක්ඛණො නාම හාරො වුත්තො. තස්ස වසෙන යස්මා චතූසු භූතෙසු ගහිතෙසු උපාදාරූපම්පි ගහිතමෙව හොති රූපලක්ඛණානතිවත්තනතො, තස්මා භූතොපාදාරූපං සබ්බො රූපක්ඛන්ධො. තස්මා අස්සුතවා පුථුජ්ජනො පථවිං ආපං තෙජං වායං මඤ්ඤතීති වදන්තෙන "රූපං අත්තතො සමනුපස්සතී"ති'පි වුත්තං හොති පථවියා ආපස්මිං තෙජස්මිං වායස්මිං මඤ්ඤතීති වදන්තෙන "රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සතී"ති'පි වුත්තං හොති. පථවිතො ආපතො තෙජතො වායතො මඤ්ඤතීති වදන්තෙන රූපතො අඤ්ඤං අත්තානං දිට්ඨා රූපවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා රූපං සමනුපස්සතී"ති'පි වුත්තං හොති.

එවමෙත්ථ එතස්ස රූපවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨිමඤ්ඤනායො, තා ච එකා උච්ඡෙදදිට්ඨි සෙසා සස්සතදිට්ඨියොති එවං දිට්ඨියො හොන්තීති අයම්පෙත්ථ විසෙසො වෙදිතබ්බො. එවං රූපවසෙන සබ්බා රවත්ථුකා මඤ්ඤනං වත්වා ඉදානි යෙ ඛන්ධෙ උපාදාය සත්තා පඤ්ඤායන්ති තෙසු සත්තෙසු'පි යස්මා පුථුජ්ජනො මඤ්ඤනං කරොති තස්මා තෙ සත්තෙ නිද්දිසන්තො **භූතෙ භූතතො සඤ්ජානාතීති** ආදිමාහ. **තත්‍රායං** භූතසද්දො පඤ්චක්ඛන්ධ අමනුස්ස ධාතු විජ්ජමාන ඛීණාසව සත්තරුක්ඛාදීසු දිස්සති "භූතමිදන්ති භික්ඛවෙ සමනුපස්සථා"ති ආදීසු හි අයං පඤ්චසු ඛන්ධෙසු දිස්සති. "යානීධ භූතානි සමාගතානී"ති එත්ථ අමනුස්සෙසු. "චත්තාරො ඛො භික්ඛු මහාභූතා හෙතූ"ති එත්ථ චතූසු ධාතූසු. "භූතස්මිං පාචිත්තිය"න්ති ආදීසු විජ්ජමානෙ. "යො ච කාලඝසො භූතො"ති එත්ථ ඛීණාසවෙ. "සබ්බෙව නික්ඛිපිස්සන්ති භූතා ලොකෙ සමුස්සයන්ති" එත්ථ සත්තෙසු. "භූතගාමපාතබ්‍යතාය"ති එත්ථ රුක්ඛාදීසු. ඉධ පනායං සත්තෙසු වත්තති, නො ච ඛො අවිසෙසෙන චාතුම්මහාරාජිකානං හි හෙට්ඨා සත්තා ඉධ භූතාති අධිප්පෙතා. තත්ථ පුබ්බෙ වුත්තනයෙන භූතෙ භූතතො සඤ්ජානාතීති ආදි වුත්තනයමෙව **භූතෙ මඤ්ඤතීති**, ආදීසු පන තයො'පි මඤ්ඤනායො වෙදිතබ්බා. කථං? අයං හි'සො පස්සති ගහපතිංවා ගහපතිපුත්තං වා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතං සමඞ්ගීභූත''න්ති වුත්තනයෙන

භූතෙ සුභා සුඛිතා'ති ගහෙත්වා රජ්ජති දිස්වා'පි රජ්ජති සුත්වා'පි ඝායිත්වා'පි සායිත්වා'පි ඵුසිත්වා'පි ඤාසිත්වා'පි, එවං භූතෙ තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අහො වතාහං ඛත්තියමහාසාලානං වා සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති ආදිනා වා පන නයෙන අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහති එවම්පි භූතෙ තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අත්තනො පන භූතානඤ්ච සම්පත්තිවිපත්තිං නිස්සාය අත්තානං වා සෙය්‍යං දහති භූතෙසු යං කිඤ්චි භූතං හීනං අත්තානං වා හීනං-පෙ- යං කිඤ්චි භූතං සෙය්‍යං. අත්තානං වා භූතෙන භූතඤ්ච අත්තනා සදිසං දහති. යථාහ, ඉධෙකච්චො සාහීසජාතියා වා-අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන වත්ථුනා පුබ්බකාලං පරෙහි සදිසං අත්තානං දහති අපරකාලං අත්තානං සෙය්‍යං දහති පරෙ හීනෙ දහති යො එවරූපො මානො. අයං වුච්චති මානාතිමානොති. එවං භූතෙ මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. භූතා පන නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මාති වා සබ්බෙ සත්තා සබ්බෙ පාණා සබ්බෙ භූතා සබ්බෙ ජීවා අවසා අබලා අවිරියා නියතිසඞ්ගතිභාවපරිණතා ඡස්සෙවාභිජාතීසු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්තී'ති වා මඤ්ඤමානො දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං භූතෙ තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති. කථං භූතෙසු මඤ්ඤති? තෙසු තෙසු භූතෙසු අත්තනො උපපත්තිං වා සුඛුප්පත්තිං වා ආකඞ්ඛති එවං තාව තණ්හාමඤ්ඤනාය භූතෙසු මඤ්ඤති භූතෙසු වා උප්පත්තිං ආකඞ්ඛමානො දානං දෙති සීලං සමාදියති උපොසථකම්මං කරොති එවම්පි භූතෙසු තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. භූතෙ පන සඞ්ඛ්‍යාගාහෙන ගහෙත්වා තෙසු එකච්චෙ භූතෙ සෙය්‍යතො දහති එකච්චෙ සදිසතො වා හීනතො වාති එවං භූතෙසු මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති.

තථා එකච්චෙ භූතෙ නිච්චා ධුවා'ති මඤ්ඤති එකච්චෙ අනිච්චා අද්ධුවා'ති අථ වා'පි භූතෙසු අඤ්ඤතරං අත්තාති වා මඤ්ඤති එවං භූතෙසු දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. භූතතො මඤ්ඤතීති, එත්ථ පන සඋපකරණස්ස අත්තනො වා පරස්ස වා යතො කුතොචි භූතතො උප්පත්තිං මඤ්ඤමානො භූතතො මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බො. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා තස්මිංයෙව පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උප්පාදයතො තණ්හාමාන මඤ්ඤනා'පි වෙදිතබ්බා. භූතං මෙති මඤ්ඤතීති, එත්ථ පන එකා තණ්හාමඤ්ඤනාව ලබ්භති සාවායං මම පුත්තා මම ධීතා මම අජෙළකා කුක්කුටසූකරා හත්ථිගවාස්සවළවා'ති එවමාදිනා නයෙන මමායතො පවත්තතීති වෙදිතබ්බා. භූතෙ අභිනන්දතීති, එත්ථ වුත්තනයමෙව. අපරිඤ්ඤාතං තස්සාති, එත්ථ පන යෙ සඞ්ඛාරෙ උපාදාය භූතානං පඤ්ඤත්ති තෙසං අපරිඤ්ඤාතත්තා භූතා අපරි

සඤ්ඤතා හොන්තීති වෙදිතබ්බා. යොජනා පන වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. එවං සඞ්ඛෙපතො සඞ්ඛාරවසෙන ච සත්තවසෙන ච මඤ්ඤනාවත්ථුං දෙසෙත්වා ඉදානි භූමිවිසෙසාදිනා භෙදෙන විත්ථාරෙන්තො'පි තං දෙසෙන්තො දෙවෙ දෙවතොති, ආදිමාහ තත්ථ දිබ්බන්ති පඤ්චහි කාමගුණෙහි අත්තනො වා ඉද්ධියා දෙවා කීළන්ති ජොතෙන්ති වාති දෙවා. තෙ තිවිධා සම්මුතිදෙවා උපපත්තිදෙවා විසුද්ධිදෙවාති. සම්මුතිදෙවා නාම රාජානො දෙවියො කුමාරා. උපපත්තිදෙවා නාම චාතුම්මහාරාජිකෙ දෙවෙ උපාදාය තදුත්තරිං දෙවා. විසුද්ධිදෙවා නාම අරහන්තො ඛීණාසවා. ඉධ පන උපපත්තිදෙවා අධිප්පෙතා. තෙ ච සබ්බෙ න, අපිච ඛො පරනිම්මිතවසවත්තිදෙවලොකෙ මාරපරිසං ඨපෙත්වා සෙසා ඡ කාමාවචරා ඉධ දෙවාති අධිප්පෙතා. තත්ථ සබ්බං පථවිවණ්ණනා භූතවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

පජාපතින්ති, එත්ථ පන මාරො පජාපතීති අධිප්පෙතො. සො කස්මා වෙදිතබ්බො? කාමං පන තෙසං තෙසං දෙවානං අධිපතීනං මහාරාජාදීනං එතං අධිවචනන්ති වදන්ති තං දෙවගහණෙනෙව තෙසං ගහිතත්තා අයුත්තන්ති මහාඅට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තං.

මාරොයෙව පන සත්තසඞ්ඛාතාය පජාය අධිපතිභාවෙන ඉධ පජාපතීති අධිප්පෙතො. සො කුහිං වසතීති? පරනිම්මිතවසවත්තිදෙවලොකෙ. තත්‍ර හි වසවත්තිරාජා රජ්ජං කාරෙති මාරො එකස්මිං පදෙසෙ අත්තනො පරිසාය ඉස්සරියං පවත්තෙන්තො රජ්ජපච්චන්තෙ දාමරිකරාජපුත්තො විය වසතීති වදන්ති. මාරග්ගහණෙනෙව චෙත්ථ මාරපරිසාය'පි ගහණං වෙදිතබ්බං. යොජනානයෙන චෙත්ථ පජාපතිං වණ්ණවන්තං දීඝායුකං සුඛබහුලං දිස්වා වා සුත්වා වා රජ්ජන්තො තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති අහොවතාහං පජාපතිනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති ආදිනා වා පන නයෙන අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය පත්ථනං පට්ඨපෙන්තො'පි පජාපතිං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති පජාපතිභාවං පන පත්වා සමානො අහමස්මි පජානං ඉස්සරො අධිපතීති මානං උප්පාදෙන්තො පජාපතිං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති පජාපති නිච්චො ධුවොති වා උච්ඡිජ්ජිස්සති විනස්සිස්සතීති වා අවසො අබලො අවිරියො නියතිසඞ්ගතිභාවපරිණතො ඡසු අභිජාතිසු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙතීති වා මඤ්ඤමානො පන පජාපතිං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බො.

පජාපතිස්මින්ති, එත්ථ පනෙකා දිට්ඨිමඤ්ඤනාව යුජ්ජති තස්සා එවං පවත්ති වෙදිතබ්බා ඉධෙකච්චො පජාපතිස්මිං යෙ ධම්මා සංවිජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මාති මඤ්ඤති අථවා පජාපතිස්මිං නත්ථි පාපං න තස්මිං පාපකානි

ධම්මාති උපලිප්පන්තීති මඤ්ඤති. පජාපතිං පජාපතිතොති, එත්ථ කිඤ්චාපි මඤ්ඤනා ලබ්භන්ති කථං? ඉධෙකච්චො සඋපකරණස්ස අත්තනො වා පරස්ස වා පජාපතිතො උප්පත්තිං වා නිග්ගමනං වා මඤ්ඤති. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිං යෙව පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනාමඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උප්පාදයතො තණ්හා මානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. පජාපතිං මෙති, එත්ථ පන එකා තණ්හා මඤ්ඤනාව ලබ්භති සාචායං පජාපති මම සත්ථා මම සාමීති ආදිනා නයෙන මමායතො පවත්තතීති වෙදිතබ්බා සෙසං වුත්තනයමෙව. බ්‍රහ්මං බ්‍රහ්මතොති, එත්ථ බ්‍රෑහිතො තෙහි තෙහි ගුණවිසෙසෙහීති බ්‍රහ්මා. අපිච බ්‍රහ්මාති මහාබ්‍රහ්මා'පි වුච්චති තථාගතො'පි බ්‍රාහ්මණො'පි මාතාපිතරො'පි සෙට්ඨම්පි, "සහස්සො බ්‍රහ්මා ද්විසහස්සො බ්‍රහ්මා"ති ආදීසු හි මහාබ්‍රහ්මා බ්‍රහ්මාති වුච්චති. "බ්‍රහ්මාති භික්ඛවෙ තථාගතස්සෙතං අධිවචන"න්ති එත්ථ තථාගතො.

"තමොනුදො බුද්ධො සමන්තචක්ඛු
ලොකන්තගූ සබ්බභවාතිවත්තො
අනාසවො සබ්බදුක්ඛප්පහීනො
සච්චව්හයො බ්‍රහ්මා උපාසිතො මෙති".

එත්ථ බ්‍රාහ්මණො "බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ"ති එත්ථ මාතාපිතරො. "බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතී"ති එත්ථ සෙට්ඨං. ඉධ පන පඨමාභිනිබ්බත්තො කප්පායුකො බ්‍රහ්මා අධිප්පෙතො. තග්ගහණෙනෙව බ්‍රහ්මපුරොහිතබ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා'පි ගහිතාති වෙදිතබ්බා. අත්ථවණ්ණනා පනෙත්ථ පජාපතිවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. ආභස්සරවාරෙ දණ්ඩදීපිකාය අච්චිවිය එතෙසං සරීරතො ආභා ඡිජ්ජිත්වා ඡිජ්ජිත්වා පතන්තී විය සරති විසරතීති ආභස්සරා. තෙසං ගහණෙන සබ්බාපි දුතියජ්ඣානභූමි ගහිතා. එකතලවාසිනො එව හෙතෙ සබ්බෙ'පි පරිත්තාභා අප්පමාණාභා ආභස්සරාති වෙදිතබ්බා. සුභකිණ්ණවාරෙ සුභෙන ඔකිණ්ණා විකිණ්ණා සුභෙන සරීරප්පභාවණ්ණෙන එකග්ඝනා සුවණ්ණමඤ්ජුසාය ඨපිතසම්පජ්ජලිතකඤ්චනපිණ්ඩසස්සිරිකාති සුභකිණ්ණා. තෙසං ගහණෙන සබ්බා'පි තතියජ්ඣානභූමි ගහිතා. එකතලවාසිනො එව හෙතෙ'පි සබ්බෙ පරිත්තසුභඅප්පමාණසුභසුභකිණ්ණාති වෙදිතබ්බා. වෙහප්ඵලවාරෙ විපුලා ඵලාති වෙහප්ඵලා චතුත්ථජ්ඣානභූමිබ්‍රහ්මානො වුච්චන්ති. අත්ථයොජනා පන ඉමෙසු තීසු'පි වාරෙසු භූතවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. අභිභූවාරෙ අභිභවීති අභිභූ කිං අභිභවි? චත්තාරො ඛන්ධෙ අරූපිනො අසඤ්ඤභවසත්තානං අධිවච

නං. අසඤ්ඤසත්තා දෙවා වෙහප්ඵලෙහි සද්ධිං එකතලා එව. එකස්මිං ඛකෙස යෙන ඉරියාපථෙන නිබ්බත්තා තෙනෙව යාවතායුකං තිට්ඨන්ති චිත්තකම්මරූපසදිසා හුත්වා, තෙ ඉධ සබ්බෙ'පි අභිභූවචනෙන ගහිතා. කෙචි අභිභූ නාම සහස්සා බ්‍රහ්මා ති එවමාදිනා නයෙන තත්ථ තත්ථ අධිපතිබ්‍රහ්මානං වණ්ණයන්ති බ්‍රහ්මග්ගහණෙනෙව පන තස්ස ගහිතත්තා අයුත්තමෙතන්ති වෙදිතබ්බං. යොජනානයො චෙත්ථ අභිභූ වණ්ණවා දීඝායුකොති සුත්වා තත්ථ ඡන්දරාගං උප්පාදෙන්තො අභිභුං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අහො වතාහං අභිභුනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති ආදිනා වා පන නයෙන අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහන්තොපි අභිභුං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති අත්තානං හීනතො වා අභිභුං සෙය්‍යතො දහන්තො පන අභිභුං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. අභිභූ නිච්චො ධුවොති ආදිනා නයෙන පරාමසන්තො අභිභුං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා. සෙසං පථවීවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. එවං භගවා පටිපාටියා දෙවලොකෙ දස්සෙන්තො අභිභූවචනෙන අසඤ්ඤභවං දස්සෙත්වා ඉදානි යස්මා අයං වට්ටකථා සුද්ධාවාසා ච විවට්ටපක්ඛෙ ඨිතා අනාගාමිඛීණාසවා එව යත්ථ දෙවා යස්මා ච කතිපයකප්පසහස්සායුකා තෙ දෙවා බුද්ධුප්පාදකාලෙයෙව හොන්ති බුද්ධා පන අසඞ්ඛෙය්‍යෙ'පි කප්පෙ න උප්පජ්ජන්ති තදා සුඤ්ඤා සා භූමි හොති රඤ්ඤො ඛන්ධාවාරට්ඨානං විය හි බුද්ධානං සුද්ධාවාසභවො තෙනෙව ච කාරණෙන විඤ්ඤාණට්ඨිතිවසෙන'පි සත්තාවාසවසෙන'පි න ගහිතා. සබ්බකාලිකා පන ඉමා මඤ්ඤනා තස්මා තාය සදා විජ්ජමානභූමිං දස්සෙන්තො සුද්ධාවාසෙ අතික්කමිත්වා ආකාසානඤ්චායතනන්ති ආදිමාහ. තත්ථ ආකාසානඤ්චායතනන්ති තබ්භූමිකා චත්තාරො කුසලවිපාකකිරියක්ඛන්ධා තෙ ච තත්‍රූපපන්නා සත්තා දට්ඨබ්බා. භවපරිච්ඡෙදකථා අයන්ති කත්වා, එස නයො විඤ්ඤාණඤ්චායතනාදිසු. අත්ථයොජනා පන චතූසු'පි එතෙසු වාරෙසු අභිභූවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. මානමඤ්ඤනා චෙත්ථ පථවීවාරෙ වුත්තනයෙන'පි යුජ්ජති එවං භූමිවිසෙසාදිනා භෙදෙන පවත්තමානා'පි මඤ්ඤනාවත්ථුං දස්සෙත්වා ඉදානි සබ්බමඤ්ඤනානං ඤුතං සක්කායපරියාපන්නං තෙභූමකධම්මභෙදං දිට්ඨාදීහි චතූහි සඞ්ගණ්හිත්වා දස්සෙන්තො දිට්ඨං දිට්ඨතොති, ආදිමාහ තත්ථ දිට්ඨන්ති මංසචක්ඛුනා'පි දිට්ඨං දිබ්බචක්ඛුනා'පි දිට්ඨං රූපායතනස්සෙතං අධිවචනං තත්ථ දිට්ඨං මඤ්ඤතීති, දිට්ඨං මඤ්ඤති තීහි මඤ්ඤනාහි, කථං? රූපායතනං සුභසඤ්ඤාය සුඛසඤ්ඤාය ච පස්සන්තො තත්ථ ඡන්දරාගං ජනෙති තං අස්සාදෙති අභිනන්දති. වුත්තම්පි හෙතං භගවතා, "ඉත්ථිරූපෙ භික්ඛවෙ සත්තා

රත්තා ගිද්ධා ගථිතා මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා එතෙ දීඝරත්තං සොචන්ති ඉත්ථිරූපවසානුගා”ති එවං දිට්ඨං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති ඉති මෙ රූපං සියා අනාගතමද්ධානන්ති වා පනෙත්ථ නන්දිං සමන්නානෙතීති රූපසම්පදං වා ආකඞ්ඛමානො දානං දෙතීති විත්ථාරො— එවම්පි දිට්ඨං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති අත්තනො පන පරස්ස ච රූපසම්පත්තිවිපත්තිං නිස්සාය මානං ජනෙති ඉමිනාහං සෙය්‍යොහමස්මීති වා සදිසොහමස්මීති වා හීනොහමස්මීති වාති එවං දිට්ඨං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. රූපායතනං පන නිච්චං ධුවං සස්සතන්ති මඤ්ඤති අත්තා අත්තනියන්ති මඤ්ඤති මඞ්ගලං අමඞ්ගලන්ති මඤ්ඤති එවං දිට්ඨං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. එවං දිට්ඨං තීහි මඤ්ඤනාහි මඤ්ඤති. කථං දිට්ඨස්මිං මඤ්ඤති? රූපස්මිං අත්තානං සමනුපස්සනානයෙන මඤ්ඤනතො දිට්ඨස්මිං මඤ්ඤති යථා වා එතෙ උදකං එවං රූපස්මිං රාගාදයොති මඤ්ඤනතොපි දිට්ඨස්මිං මඤ්ඤති. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව වා පනස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤිතෙ වත්ථුස්මිං සිනෙහං මානඤ්ච උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනා වෙදිතබ්බා එවං දිට්ඨස්මිං මඤ්ඤති. සෙසං පථවීවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සුතන්ති මංසසොතෙනපි සුතං දිබ්බසොතෙනපි සුතං සද්දායතනස්සෙතං අධිවචනං. මුතන්ති මුත්වා ච මුනිත්වා ච ගහිතං ආගම්ම උපගන්ත්වාති අත්ථො. ඉන්ද්‍රියානං ආරම්මණානඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසිලෙසෙ විඤ්ඤාතන්ති වුත්තං හොති. ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බායතනානං එතං අධිවචනං. විඤ්ඤාතන්ති, මනසා විඤ්ඤාතං සෙසානං සත්තන්නං ආයතනානමෙතං අධිවචනං. ධම්මාරම්මණස්ස වා. ඉධ පන සක්කායපරියාපන්නමෙව උපලබ්භති. විත්ථාරො පනෙත්ථ දිට්ඨවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො එවං සක්කායභෙදං දිට්ඨාදීහි චතූහි දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙව සමාපන්නකවාරෙන අසමාපන්නකවාරෙන ච ද්විධා දස්සෙන්තො එකත්තං නානත්තන්ති ආහ. එකත්තන්ති ඉමිනා හි සමාපන්නකවාරං දස්සෙති නානත්තන්ති ඉමිනා අසමාපන්නකවාරං තෙසං වචනත්ථො එකභාවො එකත්තං, නානාභාවො නානත්තන්ති. යොජනා පනෙත්ථ සමාපන්නකවාරං චතූහි ඛන්ධෙහි අසමාපන්නකවාරං පඤ්චහි ඛන්ධෙහි භින්දිත්වා රූපං අත්තතො සමනුපස්සතීති ආදිනා සක්කායනයෙන පථවීවාරාදීසු වුත්තෙනෙව අට්ඨකථානයෙන යථානුරූපං වීමංසිත්වා වෙදිතබ්බා. කෙචි පන එකත්තන්ති එකත්තනයං වදන්ති නානත්තන්ති නානත්තනයං. අපරෙ එකත්තසඤ්ඤී අත්තා හොති අරොගො පරම්මරණා නානත්තසඤ්ඤී අත්තා හොතීති එවං දිට්ඨිගතිවසෙන තංසඞ්ඛං ඉධාධිප්පෙතත්තා අඤ්ඤත්ත

මෙව හොති. එවං සබ්බං සක්කායං එකතො දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙවත්ථං සම්පිණ්ඩෙත්වා දස්සෙන්තො සබ්බං සබ්බතොති ආදිමාහ. යොජනානයො පනෙත්ථ සබ්බං අස්සාදෙන්තො සබ්බං තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති මයා ච එතෙ සත්තා නිම්මිතාති ආදිනා නයෙන අත්තනා නිම්මිතං මඤ්ඤන්තො සබ්බං මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති. සබ්බං පුබ්බෙකතකම්මහෙතු සබ්බං ඉස්සරනිම්මාණහෙතු සබ්බං අහෙතු අප්පච්චයා සබ්බං අත්ථි සබ්බං නත්ථීති ආදිනා නයෙන මඤ්ඤන්තො සබ්බං දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බං. කථං සබ්බස්මිං මඤ්ඤති. ඉධෙකච්චො එවං දිට්ඨිකො හොති මහා මෙ අත්තාති සො සබ්බලොකසන්නිවාසං තස්සොකාසභාවෙන පරිකප්පෙත්වා සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා සබ්බස්මින්ති මඤ්ඤති අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තං වත්ථුකඤ්ච මානං උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. සෙසං පථවීවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. එවං සබ්බං සක්කායං එකතො දස්සෙත්වා ඉදානි අපරෙනාපි නයෙන තං එකතො දස්සෙන්තො නිබ්බානං නිබ්බානතොති ආදිමාහ. තත්ථ නිබ්බානන්ති යතො ඛො භො අයං අත්තා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතො සමඞ්ගීභූතො පරිචාරෙති, එත්තාවතා ඛො භො අයං අත්තා පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානං පත්තො හොතීති ආදිනා නයෙන පඤ්චධා ආගතං පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානං වෙදිතබ්බං. තත්ථ නිබ්බානං අස්සාදෙන්තො තණ්හාමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති තෙන නිබ්බානෙන අහමස්මි නිබ්බානප්පත්තොති මානං ජනෙන්තො මානමඤ්ඤනාය මඤ්ඤති, අනිබ්බානංයෙව සමානං නිබ්බානතො නිච්චාදිතො වා ගණ්හන්තො දිට්ඨිමඤ්ඤනාය මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බා. නිබ්බානස්මිං පන අඤ්ඤං අත්තානං ගහෙත්වා ඉදං නිබ්බානං අයං අත්තා සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉමස්මිං නිබ්බානෙති මඤ්ඤන්තො නිබ්බානස්මිං මඤ්ඤති අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තං වත්ථුකඤ්ච මානං උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. එසනයො නිබ්බානතො මඤ්ඤනායපි. අනුප්පි නිබ්බානතො අඤ්ඤං අත්තානං ගහෙත්වා ඉදං නිබ්බානං අයං අත්තා සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා ඉතො නිබ්බානතො අඤ්ඤොති මඤ්ඤන්තො නිබ්බානතො මඤ්ඤති. අයමස්ස දිට්ඨිමඤ්ඤනා. තස්මිංයෙව පනස්ස අත්තනි සිනෙහං තං වත්ථුකඤ්ච මානං උප්පාදයතො තණ්හාමානමඤ්ඤනාපි වෙදිතබ්බා. අහො සුඛං මම නිබ්බානන්ති

මඤ්ඤනානං පන තිණ්ණානං මෙති මඤ්ඤතීති වෙදිතබ්බං සෙසං වුත්තනයමෙව. අයං පනෙත්ථ අනුගීති.

යාදිසො එසසක්කායො යථා තං අවිජානතො
පුථුජ්ජනස්ස සක්කායෙ ජායන්ති සබ්බමඤ්ඤනා

ජෙගුච්ඡො නිදුරො චායං දුක්ඛො අපරිණායකො
තං පච්චනීකතො බාලො ගණ්හාති මඤ්ඤනාහි සො

සුභතො සුඛතො චෙව සක්කායං අනුපස්සතො
සලභස්සෙව අග්ගිම්හි හොති තණ්හාය මඤ්ඤනා.

නිච්චසඤ්ඤං අධිට්ඨාය සම්පත්තිං තස්ස පස්සතො
ගූථාදී සාව ගූථස්මිං හොති මානෙන මඤ්ඤනා.

අත්තා අත්තනියං චෙති පස්සතො තං අබුද්ධිතො
ආදාසෙ විය බොන්දස්ස දිට්ඨියා හොති මඤ්ඤනා.

මඤ්ඤනාති ච නාමෙතං පුබ්බං මාරබන්ධනං
සිථිලං දුප්පමුඤ්චඤ්ච යෙන බද්ධො පුථුජ්ජනො.

බහුං විප්ඵන්දමානො පි සක්කායං නාතිවත්තති
සමුස්සිතං දළ්හත්ථම්භං සාව ගද්දූලබන්ධනො.

යො සො සක්කායමල්ලීනො ජාතියා ච ජරාය ච
රොගාදීහි ච දුක්ඛෙහි නිච්චං හඤ්ඤති බාලිසො.

තං වො වදාමි භද්දං වො සක්කායං අනුපස්සථ
අසාතතො අසුභතො භෙදතොථ අනත්තතො.

එසො සභාවො හෙතස්ස පස්සං එවම්මං බුධො
පහාය මඤ්ඤනා සබ්බා සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතීති.

පුථුජ්ජනවසෙන චතුවීසති.
සබ්බා පඨමනයකථා නිට්ඨිතා.

එවං භගවා පඨවීආදීසු වත්ථුසු සක්කායධම්මමූලභූතං පුථුජ්ජනස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසුයෙව වත්ථුසු සෙඛස්ස පවත්තිං දස්සෙන්තො යො පි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු සෙඛොති ආදිමාහ. තත්ථ යොති උද්දෙසවචනං. සොති නිද්දෙසවචනං. පි කාරො සම්පිණ්ඩනත්ථො, අයම්පි ධම්මො අනියතොති ආදීසු විය. සො ච ආරම්මණසභාගෙන පුග්ගලං සම්පිණ්ඩෙති න පුග්ගලසභාගෙන හෙට්ඨා හි පුග්ගලො දිට්ඨිවිපන්නො, ඉධ දිට්ඨිසම්ප

තතා න තෙසං සභාගතා අත්ථි ආරම්මණං පන හෙට්ඨා පුග්ගලා නම්පි භෙදව ඉධෙමසම්පි නන්දවාති — තෙන වුත්තං. "ආරම්මණසභාගෙන පුග්ගලං සම්පිණ්ඩෙති න පුග්ගලසභාගෙනා"ති. **යොපි සොති** ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන ඉදානි වත්තබ්බං සෙඛං දස්සෙතීති වෙදිතබ්බං.

භික්ඛ . ච භික්ඛූති ඉදං වුත්තනයමෙව. **සෙඛොති** කෙනට්ඨෙන සෙඛො? සෙඛධම්මපටිලාභතො සෙඛො වුත්තඤ්හෙතං "කිත්තාවතා නු ඛො භන්තෙ සෙඛො හොති ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සෙඛාය සම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො හොති — පෙ — සෙඛෙන සම්මාසමාධිනා සමන්නාගතො හොති එත්තාවතා ඛො භික්ඛු සෙඛො හොතී"ති. අපි ච — සික්ඛතීතිපි සෙඛො — වුත්තඤ්හෙතං "සික්ඛතීති ඛො භික්ඛු තස්මා සෙඛොති වුච්චති කිඤ්ච සික්ඛති අධිසීලම්පි සික්ඛති අධිචිත්තම්පි සික්ඛති අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛති සික්ඛතීති ඛො භික්ඛු තස්මා සෙඛොති වුච්චතී"ති යොපි කල්‍යාණපුථුජ්ජනො අනුලොමපටිපදාය පරිපූරකාරී සීලසම්පන්නො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ ජාගරියානුයොගමනුයුත්තො පුබ්බරත්තාපරරත්තං බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං භාවනානුයොගමනුයුත්තො විහරති අජ්ජ වා සෙව වා අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඵලං අධිගමිස්සාමීති සොපි වුච්චති සික්ඛතීති සෙඛො . ඉමස්මිං පනත්ථෙ පටිවෙධප්පත්තොව සෙඛො අධිප්පෙතො නො පුථුජ්ජනො

අප්පත්තං මානසං එතෙනාති **අප්පත්තමානසො.** මානසන්ති රාගොපි චිත්තම්පි අරහත්තම්පි "අන්තලික්ඛචරො පාසො ය්වායං චරති මානසො"ති එත්ථ හි රාගො. "මානසං චිත්තං මනො මානස"න්ති එත්ථ චිත්තං. "අප්පත්තමානසො සෙඛො කාලං කයිරා ජනෙ සුතා"ති එත්ථ අරහත්තං. ඉධාපි අරහත්තමෙව අධිප්පෙතං. තෙන අප්පත්තාරහත්තොති වුත්තං හොති **අනුත්තරන්ති** සෙට්ඨං අසදිසන්ති අත්ථො. චතූහි යොගෙහි ඛෙමං අනුපද්දුතන්ති **යොගක්ඛෙමං**, අරහත්තමෙව අධිප්පෙතං, **පත්ථයමානොති** ද්වෙ පත්ථනා තණ්හාපත්ථනා ච ඡන්දපත්ථනා ච. "පත්ථයමානස්ස හි ජප්පිතානි පවෙධිතං වාපි පකප්පිතෙසූ"ති එත්ථ තණ්හාපත්ථනා

"ඡින්නං පාපිමතො සොතං විද්ධස්තං විනළීකතං,
පාමොජ්ජබහුලා හොථ ඛෙමං පත්තත්ථ භික්ඛවො"ති.

එත්ථ කත්තුකම්‍යතාකුසලච්ඡන්දපත්ථනා. අයමෙව ඉධාධිප්පෙතා. තෙන පත්ථයමානොති තං යොගක්ඛෙමං කත්තුකාමො අධිගන්තුකාමො තන්නින්නො තප්පොණො තප්පබ්භාරොති වෙදිතබ්බො.

විහරතීති අඤ්ඤං ඉරියාපථදුක්ඛං අඤ්ඤෙන ඉරියාපථෙන විච්ඡින්දිත්වා අපරිපතන්තං කායං හරති අථවා සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති අධිමුච්චන්තො ' ඛාය විහරතීති ආදිනාපි නිද්දෙසනයෙනෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

පථවිං පථවිතො අභිජානාතීති පථවිං පථවිභාවෙන* අභිජානාති න පුථුජ්ජනො විය සබ්බාකාරවිපරීතාය සඤ්ඤාය සඤ්ජානාති අපි ච ඛො අභිවිසිට්ඨෙන ඤාණෙන ජානාති. **පථවිතොති** එතං පථවිභාවං අමුඤ්චන්තායෙව තං අනිච්චාතිපි දුක්ඛාතිපි අනත්තාති'පි එවං අභිජානාතීති වුත්තං හොති එවමෙතං අභිඤ්ඤත්වා **පථවිං මා මඤ්ඤතීති** කිං වුත්තං හොති මඤ්ඤතීති මඤ්ඤි අයං පන මඤ්ඤී ච න මඤ්ඤී ච න වත්තබ්බොති එතස්මිං හි අත්ථෙ ඉදං පදං නිපාතෙත්වා වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. සො පනෙත්ථ අධිප්පායොති වුච්චතෙ.

පුථුජ්ජනො තාව සබ්බමඤ්ඤනානං අප්පහීනත්තා මඤ්ඤතීති වුත්තො. ඛීණාසවො පහීනත්තා න මඤ්ඤති. සෙඛස්ස පන දිට්ඨිමඤ්ඤනා පහීනා ඉතරාපි තනුභාවං ගතා. තෙන සො මඤ්ඤතීති'පි න වත්තබ්බො පුථුජ්ජනො විය න මඤ්ඤතීතිපි න වත්තබ්බො ඛීණාසවො වියාති.

පරිඤ්ඤෙය්‍යං තස්සාති සෙඛස්ස තං මඤ්ඤනාවත්ථු ඔක්කන්තනියාමත්තා සම්බොධිපරායණත්තා ච තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤෙය්‍යං අපරිඤ්ඤෙය්‍යමෙව නාම න හොති පුථුජ්ජනස්ස විය නොපි පරිඤ්ඤාතං ඛීණාසවස්ස විය. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තනයමෙව.

සෙඛවසෙන දුතියනයකථා නිට්ඨිතා

එවං පථවිආදීසු වත්ථූසු සෙඛස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛීණාසවස්ස පවත්තිං දස්සෙන්තො **යොපි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහන්ති** ආදිමාහ

තත්ථ යොපීති සම්පිණ්ඩනත්ථො ඉධ උභයසඞ්ගහතාපි ලබ්භති. සෙඛො හි ඛීණාසවෙන අරියපුග්ගලත්තා සභාගො. තෙන පුග්ගලසභාගතා ලබ්භති. ආරම්මණසභාගතා පන වුත්තනයා එව. **අරහන්ති** ආරකකිලෙසො දූරකිලෙසො පහීනකිලෙසොති අත්ථො. වුත්තං හෙතං භගවතා **"කථඤ්ච භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොති** ආරකාස්ස හොන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා සංකිලෙසිකා පොනොබ්භවිකා සදරා දුක්ඛවිපාකා ආයති ජාතිජරාමරණියා **එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහං හොතී"**ති **ඛීණාසවොති.**

---

* පථවිභාවෙන.

චත්තාරො ආසවා කාමාසවො—පෙ—අවිජ්ජාසවො ඉමෙ චත්තාරො ආසවා අරහතො ඛීණා පහීනා සමුච්ඡින්නා පටිප්පස්සද්ධා අභබ්බුප්පත්තිකා ඤාණග්ගිනා දඩ්ඪා තෙන වුච්චති ඛීණාසවොති. **වුසිතවා**ති ගරුසංවාසෙපි අරියමග්ගෙපි දසසු අරියවාසෙසුපි වසි පරිවසි වුත්ථො, පරිවුත්ථො, සො වුත්ථවාසො චිණ්ණචරණො වුසිතවා. **කතකරණීයො**ති පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං උපාදාය සත්ත සෙඛා චතූහි මග්ගෙහි කරණීයං කරොන්ති නාම ඛීණාසවස්ස සබ්බකරණීයානි කතානි පරියොසිතානි නත්ථි තස්ස උත්තරිං කරණීයං දුක්ඛක්ඛයාධිගමායාති කතකරණීයො. වුත්තම්පි හෙතං.

> තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො
> කතස්ස පතිචයො නත්ථි කරණීයං න විජ්ජතීති.

ඔහිතභාරොති භාරාති තයො භාරා ඛන්ධභාරො කිලෙසභාරො අභිසඞ්ඛාරභාරොති තස්සිමෙ තයො භාරා ඔහිතා ඔරොපිතා නික්ඛිත්තා පාතිතා තෙන වුච්චති ඔහිතභාරොති **අනුප්පත්තසදත්ථො**ති අනුප්පත්තො සදත්ථං සකත්ථන්ති වුත්තං හොති. කකාරස්සායං දකාරො කතො. සදත්ථොති ච අරහත්තං වෙදිතබ්බං. තං හිඅත්තුපනිබන්ධනට්ඨෙන අත්තානං අවිජහනට්ඨෙන අත්තනො පරමත්ථට්ඨෙන ච අත්තනො අත්ථත්තා සකත්ථොති වුච්චති. **පරික්ඛීණභවසංයොජනො**ති භවසංයොජනානීති දසසංයොජනානි කාමරාගසංයොජනං පටිඝමානදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසභවරාගඉස්සාමච්ඡරියසංයොජනං අවිජ්ජාසංයොජනං ඉමානි හි සත්තෙ භවෙසු සංයොජෙන්ති උපනිබන්ධන්ති භවං වා භවෙන සංයොජෙන්ති තස්මා භවසංයොජනානීති වුච්චන්ති ඉමානි භවසංයොජනානි අරහතො පරික්ඛීණානි පහීනානි ඤාණග්ගිනා දඩ්ඪානි තෙන වුච්චති පරික්ඛීණභවසංයොජනොති.

සම්මදඤ්ඤා විමුත්තොති එත්ථ සම්මදඤ්ඤාති සම්මා අඤ්ඤාය කිං වුත්තං හොති? ඛන්ධානං ඛන්ධට්ඨං ආයතනානං ආයතනට්ඨං ධාතූනං ධාතුට්ඨං දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨං සමුදයස්ස පභවට්ඨං නිරොධස්ස සාන්තට්ඨං * මග්ගස්ස දස්සනට්ඨං සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති එවමාදිං වා භෙදං සම්මා යථාභූතං අඤ්ඤාය ජානිත්වා තීරයිත්වා තුලයිත්වා විභූතං කත්වා

විමුත්තොති ද්වෙ විමුත්තියො චිත්තස්ස ච අධිමුත්ති නිබ්බානඤ්ච අරහා සබ්බකිලෙසෙහි විමුත්තචිත්තත්තා චිත්තවිමුත්තියාපි විමුත්තො. නිබ්බානං අධිමුත්තත්තා නිබ්බානෙපි විමුත්තො. තෙන වුච්චති සම්මදඤ්ඤා විමුත්තොති. **පරිජානන්තා**ති අ

* සන්තට්ඨං.

රහතො තං මඤ්ඤනාවත්ථු තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතං තස්මා සො තං වත්ථුං න මඤ්ඤති තං මඤ්ඤිතං න මඤ්ඤතීති වුත්තං හොති සෙසං වුත්තනයමෙව. නිබ්බානවාරෙ පන ඛයා රාගස්සාති ආදයො තයො වාරා වුත්තා. අයමෙව පරිඤ්ඤාතවාරෙ නිබ්බානවාරෙපි විත්ථාරො එත්ථ ච පරිඤ්ඤාතං තස්සාති සබ්බපදෙහි යොජෙතබ්බා පුන ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තාති යොජෙතබ්බං එසනයො ඉතරෙසු. දෙසනා පන එකත්ථ වුත්තං සබ්බත්ථ වුත්තමෙව හොතීති සංඛිත්තා.

ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා එත්ථ ච යස්මා බාහිරකො කාමෙසු වීතරාගො න ඛයා රාගස්ස වීතරාගො. අරහා පන ඛයා එව, තස්මා වුත්තං ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තාති එසනයො දොසමොහෙසුපි යථා ච පරිඤ්ඤාතං තස්සාති වදාමීති වුත්තෙ'පි පරිඤ්ඤාතත්තා සො තං වත්ථුං තං වා මඤ්ඤිතං න මඤ්ඤතීති අත්ථො හොති එවමිධාපි වීතරාගත්තා සො තං වත්ථුං තං මඤ්ඤිතං න මඤ්ඤතීති දට්ඨබ්බා

එත්ථ පරිඤ්ඤාතං තස්සාති අයං වාරො මග්ගභාවනාපාරිපූරිදස්සනත්ථං වුත්තො ඉතරෙ ඵලසච්ඡිකිරියාපාරිපූරිදස්සනත්ථන්ති වෙදිතබ්බා තීහි වා කාරණෙහි අරහා න මඤ්ඤති වත්ථුස්ස ච පරිඤ්ඤාතත්තා අකුසලමූලානඤ්ච සමුච්ඡින්නත්තා තෙනස්ස පරිඤ්ඤාතවාරෙන වත්ථුපරිඤ්ඤං දීපෙති. ඉතරෙහි අකුසලමූලසමුච්ඡෙදනන්ති. තත්ථ පච්ඡිමෙසු තීසු වාරෙසු අයං විසෙසො වෙදිතබ්බො.

තීසු හි දොසෙසු රාගෙ ආදීනවං දිස්වා දුක්ඛානුපස්සී විහරන්තො අප්පණිහිතවිමොක්ඛෙන විමුත්තො ඛයා රාගස්ස වීතරාගො හොති. දොසෙ ආදීනවං දිස්වා අනිච්චානුපස්සී විහරන්තො අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන විමුත්තො ඛයා දොසස්ස වීතදොසො හොති. මොහෙ ආදීනවං දිස්වා අනත්තානුපස්සී විහරන්තො සුඤ්ඤතවිමොක්ඛෙන විමුත්තො ඛයා මොහස්ස වීතමොහො හොති. එවං සන්තෙ න එකො තීහි විමොක්ඛෙහි විමුච්චතීති වෙ වාරා න වත්තබ්බා සියුන්ති වෙ? න, කස්මා අනියාමිතත්තා අනියමෙන හි වුත්තං යොපි සො භික්ඛවෙ භික්ඛු අරහන්ති න පන වුත්තං අප්පණිහිතවිමොක්ඛෙන වා විමුත්තො ඉතරෙන වාති තස්මා තං අරහතො යුජ්ජති. තං සබ්බං වත්තබ්බමෙවාති අවිසෙසෙන වා යො කොචි අරහා සමානොපි රාගාදිඛයෙ විපරිණාමදුක්ඛස්ස පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා රාගස්ස වීතරාගොති වුච්චති දුක්ඛදුක්ඛස්ස පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා දොසස්ස වීතදොසො. සංඛාරදුක්ඛස්ස පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා මොහස්ස වීතමොහො හොති. ඉට්ඨාරම්මණස්ස වා පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා රාගස්ස වීතරාගො· අනිට්ඨාරම්මණස්ස පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා දො

ස්ස වීතදෝසෝ. මජ්ඣත්තාරම්මණස්ස පරිඤ්ඤාතත්තා ඛයා මෝහස්ස වීතමෝහෝ, සුඛාය වා වේදනාය රාගානුසයස්ස සමුච්ඡින්නත්තා ඛයා රාගස්ස වීතරාගෝ. ඉතරාසු පටිඝමෝහානුසයානං සමුච්ඡින්නත්තා වීතදෝසෝ වීතමෝහෝ චාති. තස්මා තං විසයං දස්සෙන්තෝ ආහ ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා වීතදෝසත්තා වීතමෝහත්තාති.

ඛීණාසවවසෙන තතියචතුක්

පඤ්චමඡට්ඨනයකථා නිට්ඨිතා

එවං පථවීආදීසු චතූසු ඛීණාසවස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනෝ පවත්තිං දස්සෙන්තෝ **තථාගතෝපි භික්ඛවේති** ආදිමාහ. තත්ථ තථාගතෝති, අට්ඨහි කාරණේහි භගවා තථාගතෝ තථා ආගතෝති තථාගතෝ. තථා ගතෝති තථාගතෝ. තථලක්ඛණං ආගතෝති තථාගතෝ, තථධම්මෙ යථාවතෝ අභිසම්බුද්ධෝති තථාගතෝ. තථදස්සිතාය තථාගතෝ තථාවාදිතාය තථාගතෝ තථාකාරිතාය තථාගතෝ අභිභවනට්ඨෙන තථාගතෝති කථං භගවා තථා ආගතෝති තථාගතෝ?

යථා සබ්බලෝකහිතාය උස්සුක්කමාපන්නා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා ආගතා යථා විපස්සී භගවා ආගතෝ යථා සිඛී භගවා යථා වෙස්සභූ භගවා යථා කකුසන්ධෝ භගවා යථා කෝණාගමනෝ භගවා යථා කස්සපෝ භගවා ආගතෝති. කිං වුත්තං හෝති. යෙන අභිනීහාරෙන එතෙ භගවන්තෝ ආගතා තෙනෙව අම්හාකම්පි භගවා ආගතෝ. අථ වා යථා විපස්සී භගවා —පෙ— යථා කස්සපෝ භගවා දානපාරමිං පූරෙත්වා සීලනෙක්ඛම්මපඤ්ඤාවීරියඛන්තිසච්චඅධිට්ඨානමෙත්තුපෙක්ඛාපාරමිං පූරෙත්වා ඉමා දස පාරමියෝ දස උපපාරමියෝ දස පරමත්ථපාරමියෝති සමතිංස පාරමියෝ පූරෙත්වා අඞ්ගපරිච්චාගං නයනධනරජ්ජපුත්තදාරපරිච්චාගන්ති ඉමෙ පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා පුබ්බයෝගපුබ්බචරියධම්මක්ඛානඤාතත්ථචරියාදයෝ පූරෙත්වා බුද්ධිචරියාය කෝටිං පත්වා ආගතෝ. තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතෝ. යථා ච විපස්සී භගවා —පෙ— කස්සපෝ භගවා චත්තාරෝ සතිපට්ඨානෙ සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්චබලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙත්වා බ්‍රෑහෙත්වා ආගතෝ. තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතෝ එවං තථා ආගතෝති තථාගතෝ.

යථෙව ලොකම්හි විපස්සිආදයො
සබ්බඤ්ඤුභාවං මුනයො ඉධාගතා
තථා අයං සක්‍යමුනීපි ආගතො
තථාගතො වුච්චති තෙන චක්ඛුමාති.

එවං තථා ආගතොති තථාගතො. කථං තථා ගතොති තථාගතො? යථා සම්පතිජාතො විපස්සී භගවා ගතො—පෙ—කස්සපො භගවා ගතො. කථඤ්ච සො ගතො? සො හි සම්පතිජාතොව සමෙහි පාදෙහි පථවියං පතිට්ඨාය උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගතො. යථාහ, සම්පතිජාතො ආනන්ද බොධිසත්තො සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගච්ඡති සෙතම්හි ඡත්තෙ අනුධාරියමානෙ සබ්බා ච දිසා අනුවිලොකෙති ආසභිඤ්ච වාචං භාසති "අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවො"ති තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං අනෙකෙසං විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන. යඤ්හි සො සම්පතිජාතොව සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහි ඉදමස්ස චතුරිද්ධිපාදපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, උත්තරාභිමුඛභාවො පන සබ්බලොකුත්තරභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සත්තපදවීතිහාරො සත්තබොජ්ඣඞ්ගරතනපටිලාභස්ස, "සුවණ්ණදණ්ඩා වීතිපතන්ති චාමරා"ති එත්ථ වුත්තචාමරුක්ඛෙපො පන සබ්බතිත්ථියනිම්මථනස්ස. සෙතච්ඡත්තධාරණං අරහත්තවිමුත්තිවරවිමලසෙතච්ඡත්තපටිලාභස්ස, සබ්බදිසානුවිලොකනං සබ්බඤ්ඤුතානාවරණඤාණපටිලාභස්ස, ආසභිවාචාභාසනං අප්පතිවත්තියවරධම්මචක්කප්පවත්තනස්ස පුබ්බනිමිත්තං. තථා අයං භගවාපි ගතො, තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං තෙසංයෙව විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන. තෙනාහු පොරාණා.

"මුහුත්තජාතොව ගවම්පතී යථා
සමෙහි පාදෙහි ඵුසී වසුන්ධරං
සො වික්කමී සත්ත පදානි ගොතමො
සෙතඤ්ච ඡත්තං අනුධාරයුං මරූ.

ගන්ත්වාන සො සත්තපදානි ගොතමො
දිසා විලොකෙසි සමා සමන්තතො
අට්ඨඞ්ගුපෙතං ගිරමබ්භුදීරයි
සීහො යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො"ති.

එවං තථා ගතොති තථාගතො. අථවා යථා විපස්සී භගවා—පෙ—කස්සපො භගවා, අයම්පි භගවා තථෙව නෙක්ඛම්මෙන කාම

ච්ඡන්දං පහාය ගතො. අබ්‍යාපාදෙන බ්‍යාපාදං ආලොකසඤ්ඤාය ථිනමිද්ධං අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චකුක්කුච්චං ධම්මවවත්ථානෙන විචිකිච්ඡං පහාය ගතො.

ඤාණෙන අවිජ්ජං පදාලෙත්වා ගතො. පාමොජ්ජෙන අරතිං විනොදෙත්වා—පඨමජ්ඣානෙන නීවරණකවාටං උග්ඝාටෙත්වා, දුතියජ්ඣානෙන විතක්කවිචාරධූමං උපසමෙත්වා, තතියජ්ඣානෙන පීතිං විරාජෙත්වා—චතුත්ථජ්ඣානෙන සුඛදුක්ඛං පහාය—ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤාපටිඝසඤ්ඤානානත්තසඤ්ඤායො සමතික්කමිත්වා—විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං—ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං—නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං සමතික්කමිත්වා ගතො.

අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤං පහාය දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤං අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤං නිබ්බිදානුපස්සනාය නන්දිං විරාගානුපස්සනාය රාගං නිරොධානුපස්සනාය සමුදයං පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානං ඛයානුපස්සනාය ඝනසඤ්ඤං වයානුපස්සනාය ආයූහනං විපරිණාමානුපස්සනාය ධුවසඤ්ඤං අනිමිත්තානුපස්සනාය නිමිත්තසඤ්ඤං අප්පණිහිතානුපස්සනාය පණිධිං සුඤ්ඤතානුපස්සනාය අභිනිවෙසං අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සාරාදානාභිනිවෙසං යථාභූතඤාණදස්සනෙන සම්මොහාභිනිවෙසං ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාභිනිවෙසං පටිසඞ්ඛානුපස්සනාය අප්පටිසඞ්ඛං විවට්ටානුපස්සනාය සංයොගාභිනිවෙසං සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ භඤ්ජිත්වා සකදාගාමිමග්ගෙන ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ පහාය අනාගාමිමග්ගෙන අනුසහගතෙ කිලෙසෙ සමුග්ඝාතෙත්වා, අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිත්වා ගතො. එවම්පි තථා ගතොති තථාගතො.

කථං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො? පථවීධාතුයා කක්ඛළත්තලක්ඛණං තථං අවිතථං ආපොධාතුයා පග්ඝරණලක්ඛණං—පෙ—තෙජොධාතුයා උණ්හත්තලක්ඛණං වායොධාතුයා විත්ථම්භනලක්ඛණං ආකාසධාතුයා අසම්ඵුට්ඨලක්ඛණං විඤ්ඤාණධාතුයා විජානනලක්ඛණං රූපස්ස රුප්පනලක්ඛණං වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං සඤ්ඤාය සඤ්ජානනලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං අභිසඞ්ඛරණලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං විතක්කස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං විචාරස්ස අනුමජ්ජනලක්ඛණං පීතියා ඵරණලක්ඛණං සුඛස්ස සාතලක්ඛණං චිත්තෙකග්ගතාය අවික්ඛෙපලක්ඛණං ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං සද්ධින්ද්‍රියස්ස අධිමොක්ඛලක්ඛණං විරියින්ද්‍රියස්ස පග්ගහලක්ඛ

ණං සතින්ද්‍රියස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං සමාධින්ද්‍රියස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං පඤ්ඤින්ද්‍රියස්ස පජානනලක්ඛණං සද්ධාබලස්ස අස්සද්ධියෙ අකම්පියලක්ඛණං විරියබලස්ස කොසජ්ජෙ සතිබලස්ස මුට්ඨස්සච්චෙ සමාධිබලස්ස උද්ධච්චෙ පඤ්ඤාබලස්ස අවිජ්ජාය අකම්පියලක්ඛණං, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පවිචයලක්ඛණං විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පග්ගහලක්ඛණං පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස ඵරණලක්ඛණං පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපසමලක්ඛණං සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පටිසඞ්ඛානලක්ඛණං, සම්මාදිට්ඨියා දස්සනලක්ඛණං සම්මාසඞ්කප්පස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං සම්මාවාචාය පරිග්ගහලක්ඛණං සම්මාකම්මන්තස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං සම්මාආජීවස්ස වොදානලක්ඛණං සම්මාවායාමස්ස පග්ගහලක්ඛණං සම්මාසතියා උපට්ඨානලක්ඛණං සම්මාසමාධිස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං, අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං චෙතනාලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං නාමස්ස නමනලක්ඛණං රූපස්ස රුප්පනලක්ඛණං සළායතනස්ස ආයතනලක්ඛණං ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං තණ්හාය හෙතුලක්ඛණං උපාදානස්ස ගහණලක්ඛණං භවස්ස ආයූහනලක්ඛණං ජාතියා නිබ්බත්තිලක්ඛණං ජරාය ජීරණලක්ඛණං මරණස්ස චුතිලක්ඛණං, ධාතූනං සුඤ්ඤතාලක්ඛණං ආයතනානං ආයතනලක්ඛණං සතිපට්ඨානානං උපට්ඨානලක්ඛණං සම්මප්පධානානං පදහනලක්ඛණං ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣනලක්ඛණං ඉන්ද්‍රියානං අධිපතිලක්ඛණං බලානං අකම්පියලක්ඛණං බොජ්ඣඞ්ගානං නිය්‍යානලක්ඛණං මග්ගස්ස හෙතුලක්ඛණං සච්චානං තථලක්ඛණං සමථස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං විපස්සනාය අනුපස්සනාලක්ඛණං සමථවිපස්සනානං එකරසලක්ඛණං යුගනද්ධානං අනතිවත්තනලක්ඛණං සීලවිසුද්ධියා සංවරලක්ඛණං චිත්තවිසුද්ධියා අවික්ඛෙපලක්ඛණං දිට්ඨිවිසුද්ධියා දස්සනලක්ඛණං ඛයෙඤාණස්ස සමුච්ඡෙදලක්ඛණං අනුප්පාදෙඤාණස්ස පස්සද්ධිලක්ඛණං ඡන්දස්ස මූලලක්ඛණං මනසිකාරස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං ඵස්සස්ස සමොධානලක්ඛණං වෙදනාය සමොසරණලක්ඛණං සමාධිස්ස පමුඛලක්ඛණං සතියා ආධිපතෙය්‍යලක්ඛණං පඤ්ඤාය තතුත්තරිලක්ඛණං විමුත්තියා සාරලක්ඛණං අමතොගධස්ස නිබ්බානස්ස පරියොසානලක්ඛණං තථං අවිතථං එවං තථලක්ඛණං ඤාණගතියා ආගතො අවිරජ්ඣිත්වා පත්තො අනුප්පත්තොති තථාගතො. එවං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො.

කථං තථධම්මෙ යථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො? තථධම්මා නාම චත්තාරි අරියසච්චානි. යථාහ= "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි. කතමානි චත්තාරි? ඉදං දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත" න්ති විත්ථාරො= තානි ච භගවා අභිසම්බුද්ධො, තස්මා තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති. අභිසම්බොධත්ථො හි එත්ථ ගතසද්දො—අපි ච ජරාමරණස්ස ජාතිපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො—පෙ— සඞ්ඛාරානං අවිජ්ජාපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො. තථා අවිජ්ජාය සඞ්ඛාරානං පච්චයට්ඨො සඞ්ඛාරානං විඤ්ඤාණස්ස පච්චයට්ඨො—පෙ— ජාතියා ජරාමරණස්ස පච්චයට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො. තං සබ්බං භගවා අභිසම්බුද්ධො. තස්මාපි තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති. එවං තථධම්මෙ යථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො.

කථං තථදස්සිතාය තථාගතො? භගවා යං සදෙවකෙ ලොකෙ —පෙ— සදෙවමනුස්සාය අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු අපරිමාණානං සත්තානං චක්ඛුද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡන්තං රූපාරම්මණං නාම අත්ථි තං සබ්බාකාරෙන ජානාති පස්සති. එවං ජානතා පස්සතා ච තෙන තං ඉට්ඨානිට්ඨාදිවසෙන වා දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතෙසු ලබ්භමානකපදවසෙන වා- කතමං තං රූපං රූපායතනං? යං රූපං චතුන්නං මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභා සනිදස්සනං සප්පටිඝං නීලං පීතකන්ති ආදිනා අනෙකෙහි නාමෙහි තෙරසහි වාරෙහි ද්වෙපඤ්ඤාසාය නයෙහි විභජ්ජමානං තථමෙව හොති විතථං නත්ථි. එස නයො සොතද්වාරාදීසු'පි ආපාථමාගච්ඡන්තෙසු සද්දාදීසු. වුත්තං චෙතං භගවතා "යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස—පෙ— සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තමහං ජානාමි තමහං අබ්භඤ්ඤාසිං. තං තථාගතස්ස විදිතං. තං තථාගතො න උපට්ඨාසී" ති එවං තථදස්සිතාය තථාගතො. එත්ථ තථදස්සිඅත්ථෙ තථාගතොති පදසම්භවො වෙදිතබ්බො.

කථං තථවාදිතාය තථාගතො? යං රත්තිං භගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො, යඤ්ච රත්තිං යමකසාලානං අන්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි, එත්ථන්තරෙ පඤ්චචත්තාලීසවස්සපරිමාණෙ කාලෙ පඨමබොධියා'පි මජ්ඣිමබොධියා'පි පච්ඡිමබොධියා'පි යං භගවතා භාසිතං සුත්තං ගෙය්‍යං —පෙ— වෙදල්ලං, තං සබ්බං අත්ථතො ච බ්‍යඤ්ජනතො ච අනුපවජ්ජං අනූනමනධිකං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණං. රාගමදනිම්මදනං,

දෙසමොහමදනිම්මදනං නත්ථි තත්ථ වාලග්ගමත්තම්පි අවක්ඛලිතං සබ්බං තං එකමුද්දිකාය ලඤ්ඡිතං විය එකනාළියා මිතං විය එකතුලාය තුලිතං විය ච තථමෙව හොති නො අඤ්ඤථං—තෙනාහ—'යඤ්ච චුන්ද රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති යං එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති සබ්බං තං තථෙව හොති නො අඤ්ඤථා තස්මා තථාගතොති වුච්චතී" ති. ගදඅත්ථො හි එත්ථ ගතසද්දො. එවං තථාවාදිතාය තථාගතො. අපි ච ආගදනං ආගදො. වචනන්ති අත්ථො. තථො අවිපරීතො ආගදො අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති වුච්චති. එවමෙතස්මිං අත්ථෙ පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

කථං තථාකාරිතාය තථාගතො? භගවතො හි වාචාය කායො අනුලොමෙති කායස්සාපි වාචා තස්මා යථාවාදී තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී ච හොති. එවංභූතස්ස චස්ස යථා වාචා කායොපි තථා ගතො පවත්තොති අත්ථො. යථා ච කායො වාචාපි තථා ගතාති තථාගතො. තෙනෙවාහ—"යථාවාදී භික්ඛවෙ තථාගතො තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී ඉති යථාවාදී තථාකාරී යථාකාරී තථාවාදී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී" ති. එවං තථාකාරිතාය තථාගතො. කථං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො? උපරි භවග්ගං හෙට්ඨා අවීචිං පරියන්තං කත්වා තිරියං අපරිමාණාසු ලොකධාතුසු සබ්බසත්තෙ අභිභවති සීලෙනපි සමාධිනාපි පඤ්ඤායපි විමුත්තියාපි න තස්ස තුලා වා පමාණං වා අත්ථි අතුලො අප්පමෙය්‍යො අනුත්තරො රාජරාජා දෙවදෙවො සක්කානං අතිසක්කො බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා. තෙනාහ"-සදෙවකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ—පෙ—සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්තී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී" ති. තත්‍රෙවං පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා. අගදො විය අගදො. කො පනෙස? දෙසනාවිලාසො චෙව පුඤ්ඤුස්සයො ච. තෙන හෙස මහානුභාවො භිසක්කො දිබ්බාගදෙන සප්පෙ විය සබ්බපරප්පවාදිනො සදෙවකඤ්ච ලොකං අභිභවති. ඉති සබ්බලොකාභිභවනෙ තථො අවිපරීතො දෙසනාවිලාසමයො චෙව පුඤ්ඤුස්සයො ච අගදො අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති වෙදිතබ්බො. එවං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො. අපි ච තථාය ගතො'තිපි තථාගතො තථං ගතොති'පි තථාගතො ගතොති අවගතො අතීතො පත්තො පටිපන්නොති අත්ථො. තත්ථ සකලලොකං තීරණපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අවගතොති තථාගතො ලොකසමුදයං පහානපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අතීතො'ති තථාගතො. ලොකනිරොධං සච්ඡිකිරියාය තථාය ගතො පත්තො

ති තථාගතො. ලොකනිරොධගාමිනිං පටිපදං තථං ගතො පටිපන්නො'ති තථාගතො. තෙනායං වුත්තං භගවතා "ලොකො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො ලොකසමුදයො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනො. ලොකනිරොධො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස—පෙ—සබ්බං තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං තස්මා තථාගතොති වුච්චතී" ති තස්ස එවම්පි අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉමම්පි ච තථාගතස්ස තථාගතභාවපරිදීපනෙ මුඛමත්තමෙව. සබ්බාකාරෙන පන තථාගතොව තථාගතස්ස තථාගතභාවං වණ්ණෙය්‍ය. අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති පදද්වයෙන පන ආරකත්තා අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා පච්චයාදීනං අරහත්තා පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි තාව කාරණෙහි අරහන්ති වෙදිතබ්බො.

සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා පන සම්මාසම්බුද්ධොති අයමෙත්ථ සංඛෙපො. විත්ථාරතො පනෙතං පදද්වයං විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ පකාසිතං. පරිඤ්ඤාතන්තං තථාගතස්සාති එත්ථ පන එතං මඤ්ඤනාවත්ථුං පරිඤ්ඤාතං තථාගතස්සාති'පි පරිඤ්ඤාතන්තං තථාගතස්සාති'පි අත්ථො වෙදිතබ්බො. පරිඤ්ඤාතන්තං නාම පරිඤ්ඤාතපාරං පරිඤ්ඤාතාවසානං, අනවසෙසතො පරිඤ්ඤාතන්ති වුත්තං හොති. බුද්ධානං හි සාවකෙහි සද්ධිං කිඤ්චා'පි තෙන තෙන මග්ගෙන කිලෙසප්පහානෙ විසෙසො නත්ථි. පරිඤ්ඤාය පන අත්ථි. සාවකා හි චතුන්නං ධාතූනං එකදෙසමෙව සම්මසිත්වා නිබ්බානං පාපුණන්ති බුද්ධානං පන අණුප්පමාණම්පි සඞ්ඛාරගතං ඤාණෙන අදිට්ඨමතුලිතං අතීරිතමසච්ඡිකතං නත්ථි.

නන්දී දුක්ඛස්ස මූලන්ති, අදිසු නන්දීති, පුරිමා තණ්හා. දුක්ඛන්ති, පඤ්චක්ඛන්ධා. මූලන්ති ඉති විදිත්වාති, තං පුරිමභවතණ්හං ඉමස්ස දුක්ඛස්ස මූලන්ති එවං ජානිත්වා. භවාති, කම්මභවතො. ජාතීති, විපාකක්ඛන්ධා. තෙ හි යස්මා ජායන්ති තස්මා ජාතීති වුත්තා. ජාතිසීසෙන වා අයං දෙසනා. එවම්පි ඉති විදිත්වාති ඉමිනා යොජෙතබ්බං. අයං හි එත්ථ අත්ථො. කම්මභවතො උපපත්තිභවො හොති එවඤ්ච ජානිත්වාති. භූතස්සාති, සත්තස්ස. ජරාමරණන්ති, ජරා ච මරණඤ්ච වුත්තං හොති. තෙන උපපත්තිභවෙන භූතස්ස සත්තස්ස ඛන්ධානං ජරාමරණඤ්ච හොතීති එවඤ්ච ජානිත්වා, එත්තාවතා යං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙන

නිසින්නෙන සම්මසිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තෙන තස්ස පටිච්චසමුප්පාදස්ස පටිවෙධා මඤ්ඤනානං අභාවකරණං දස්සෙන්තො චතුසඞ්ඛෙපං තිසන්ධිං තියද්ධං වීසතාකාරං තමෙව පටිච්චසමුප්පාදං දස්සෙසි.

කථං පන එත්තාවතා එස සබ්බො දස්සිතො හොතීති? එත්ථ හි නන්දීති, අයමෙකො සඞ්ඛෙපො. දුක්ඛස්සාති වචනතො දුක්ඛං දුතියො. භවා ජාතීති වචනතො භවො තතියො. ජාතිජරාමරණං චතුත්ථො. එවං තාව චත්තාරො සඞ්ඛෙපා වෙදිතබ්බා. කොට්ඨාසාති අත්ථො. තණ්හාදුක්ඛානං පන අන්තරං එකො සන්ධි. දුක්ඛස්ස ච භවස්ස ච අන්තරං දුතියො. භවස්ස ච ජාතියා ච අන්තරං තතියො. එවං චතුන්නං අඞ්ගුලීනං අන්තරසදිසා චතුසඞ්ඛෙපන්තරා තයො සන්ධී වෙදිතබ්බා.

තත්ථ නන්දී අතීතො අද්ධා. ජාතිජරාමරණං අනාගතො. දුක්ඛඤ්ච භවො ච පච්චුප්පන්නොති. එවං තයො අද්ධා වෙදිතබ්බා.

අතීතෙ පන පඤ්චසු ආකාරෙසු-නන්දිවචනෙන තණ්හා එකා ආගතා අනාගතා'පි අවිජ්ජාසඞ්ඛාරඋපාදානභවා පච්චයලක්ඛණෙන ගහිතාව හොන්ති. ජාතිජරාමරණවචනෙන පන යෙසං ඛන්ධානං ජාතිජරාමරණං තෙන වුත්තානං යෙවාති කත්වා ආයතිං විඤ්ඤාණනාමරූපසළායතනඵස්සවෙදනා ගහිතාව හොන්ති. එවමෙතෙ පුරිමකම්මභවස්මිං මොහො අවිජ්ජා ආයූහනා සඞ්ඛාරා නිකන්ති තණ්හා උපගමනං උපාදානං චෙතනා භවො ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා පුරිමකම්මභවස්මිං ඉධ පටිසන්ධියා පච්චයා ඉධ පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං ඔක්කන්ති නාමරූපං පසාදො ආයතනං ඵුට්ඨො ඵස්සො වෙදයිතං වෙදනා ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධූපපත්තිභවස්මිං පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පච්චයා ඉධ පරිපක්කත්තා ආයතනානං මොහො අවිජ්ජා ආයූහනා සඞ්ඛාරා නිකන්ති තණ්හා උපගමනං උපාදානං චෙතනා භවො ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධ කම්මභවස්මිං ආයතිපටිසන්ධියා පච්චයා. ආයතිපටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං ඔක්කන්ති නාමරූපං පසාදො ආයතනං ඵුට්ඨො ඵස්සො වෙදයිතං වෙදනා ඉති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ආයතිං උපපත්තිභවස්මිං ඉධ කතස්ස කම්මස්ස පච්චයාති එවං නිද්දිට්ඨලක්ඛණා වීසති ආකාරා වෙදිතබ්බා.

එවං “නන්දී දුක්ඛස්ස මූලන්ති ඉති විදිත්වා භවා ජාති භූතස්ස ජරාමරණ” න්ති එත්තාවතා එසසබ්බො'පි චතුසඞ්ඛෙපො තිසන්ධි තියද්ධො වීසතාකාරො පටිච්චසමුප්පාදො දස්සිතො හොතීති වෙදිතබ්බො. ඉදානි තස්මාතිහ භික්ඛවෙ—පෙ—අභිසම්බුද්ධොති වදාමීති එත්ථ අපුබ්බපදවණ්ණනං කත්වා පදයොජනාය අත්ථනිගමනං කරිස්සාම. තස්මාතිහාති, තස්මා ඉච්චෙව වුත්තං හො

ති. හිකාරො නිපාතො. **සබ්බසොති**. අනවසෙසවචනමෙතං. **තණ්හානන්ති** එතාසං වුත්තානං සබ්බතණ්හානං. **ඛයාති**, ලොකුත්තරමග්ගෙන අච්චන්තක්ඛයා. **විරාගාදීනි** ඛයස්සෙව නාමානි යා හි තණ්හා ඛීණා විරත්තා'ති තා භවන්ති නිරුද්ධා'ති චත්තා'ති පටිනිස්සට්ඨා'ති. ඛයාති වා එතං මග්ගකිච්චසාධාරණවචනං. තතො පඨමමග්ගෙන විරාගා දුතියෙන නිරොධා තතියෙන චාගා චතුත්ථෙන පටිනිස්සග්ගාති වෙදිතබ්බං.

යාහි වා තණ්හාහි පඨවිං පඨවිතො සඤ්ජානෙය්‍ය තාසං ඛයා යාහි පඨවිං මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං විරාගා යාහි පඨවියා මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං නිරොධා යාහි පඨවිතො මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං චාගා යාහි පඨවිං මෙති මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං පටිනිස්සග්ගා යාහි වා පඨවිං මඤ්ඤෙය්‍ය තාසං ඛයා—පෙ—යාහි පඨවිං අභිනන්දෙය්‍ය තාසං පටිනිස්සග්ගාති එවමෙත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා. න කිඤ්චි විරුජ්ඣති. **අනුත්තරන්ති**, උත්තරවිරහිතං සබ්බසෙට්ඨං; **සම්මාසම්බොධින්ති**, සම්මා සාමඤ්ච බොධිං. අථ වා පසත්ථං සුන්දරඤ්ච බොධිං. බොධීති රුක්ඛො'පි මග්ගො'පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණම්පි නිබ්බානම්පි. "බොධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො" ති ච "අන්තරා ච බොධිං අන්තරා ච ගයං" ති ච ආගතට්ඨානෙසු හි රුක්ඛො බොධීති වුච්චති. "බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණං" ති ආගතට්ඨානෙ මග්ගො. "පප්පොති බොධිං වරභූරිමෙධසො" ති ආගතට්ඨානෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං "පත්වාන බොධිං අමතං අසඞ්ඛතං" ති ආගතට්ඨානෙ නිබ්බානං. ඉධ පන භගවතො අරහත්තමග්ගඤාණං අධිප්පෙතං අපරෙ පන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණන්ති'පි වදන්ති.

සාවකානං අරහත්තමග්ගො අනුත්තරා බොධි හොති න හොතීති ? න හොති. කස්මා ? අසබ්බගුණදායකත්තා. තෙසං හි කස්සචි අරහත්තමග්ගො අරහත්තඵලමෙව දෙති කස්සචි තිස්සො විජ්ජා, කස්සචි ඡ අභිඤ්ඤා කස්සචි චතස්සො පටිසම්භිදා, කස්සචි සාවකපාරමීඤාණං. පච්චෙකබුද්ධානම්පි පච්චෙකබොධිඤාණමෙව දෙති. බුද්ධානං පන සබ්බගුණසම්පත්තිං දෙති අභිසෙකො විය රඤ්ඤො සබ්බලොකිස්සරියභාවං. තස්මා අඤ්ඤස්ස කස්සචි'පි අනුත්තරා බොධි න හොති.

අභිසම්බුද්ධොති, අබ්භඤ්ඤාසි පටිවිජ්ඣි පත්තො අධිගතොති වුත්තං හොති. **ඉති වදාමීති** ඉති වදාමි ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤපෙමි පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානීකරොමීති. තත්‍රායං යොජනා, **තථාගතො'පි** භික්ඛවෙ—පෙ—පඨවිං න මඤ්ඤති—පෙ—පඨවිං නාභිනන්දති තං කිස්ස හෙතු නන්දී දුක්ඛස්ස මූලං භවා ජාති භූතස්ස ජරාමරණන්ති—ඉති විදිත්වාති, තත්‍ථ ඉතිකාරො කා

රණතෙ'ති. එතෙන ඉමස්ස පටිච්චසමුප්පාදස්ස විදිතත්තා පටිවිද්ධත්තාති වුත්තං හොති. තස්මාති යස්මා ච එවමිමං පටිච්චසමුප්පාදං විදිත්වා තථාගතස්ස තත්‍ථාදීනවං පස්සතො තණ්හා සබ්බප්පකාරා'පි පහීනා, තස්මා ච තථාගතො සබ්බසො තණ්හානං ඛයා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො. තස්මා පඨවිං න මඤ්ඤති-පෙ-පඨවිං නාභිනන්දති. වදාමීති එවං අභිසම්බුද්ධත්තා පඨවිං න මඤ්ඤති නාභිනන්දතීති වදාමීති වුත්තං හොති.

අථවා යස්මා නන්දී දුක්ඛස්ස මූලන්ති ආදිනා නයෙන පටිච්චසමුප්පාදං විදිත්වා සබ්බසො තණ්හානං ඛයං ගතො, තස්මාභික්ඛවෙ තථාගතො සබ්බසො තණ්හානං ඛයා-පෙ-අභිසම්බුද්ධොති වදාමි සො එවං අභිසම්බුද්ධත්තා පඨවිං න මඤ්ඤති-පෙ-නාභිනන්දතීති යස්මා හි යස්මාති අත්ථො, තස්මාති ලද්ධං තස්මාති අමතත්වා මයාජෙතබ්බං. අයං සානුසන්ධිකා එසාපාඨයො සබ්බපාඨො. ඉදමෙවාව භගවාති ඉදං නිදානාවසානතොපභුති යාව අභිසම්බුද්ධොති වදාමීති සකලසුත්තන්තං භගවා පරමසං ඤ්ඤූ අලබ්භනීයපතිට්ඨං පරමගම්භීරං සබ්බඤ්ඤුතං ඤාණං දෙසෙන්තො එකෙන පඨවීවාරෙන එකෙන සෙක්ඛවාරෙන චතූහි ඛීණාසවවාරෙහි ද්වීහි තථාගතවාරෙහීති අට්ඨහි මහාවාරෙහි එකෙකස්මිං වාරෙ පඨවාදීහි චතුවීසතියා අන්තරවාරෙහි ච පතිමණ්ඩෙත්වා ඡහාණපාරදරිමාණාය තාසූපියා අවොච.

එවං විචිත්‍රනයදෙසනාවිලාසයුත්තම්පි පනෙතං සුත්තං කරවීකරුතමඤ්ජුනා කණ්ණසුඛෙන පණ්ඩිතජනහදයානං අමතාභිසෙකසදිසෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන භාසමානස්සා'පි න තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

තෙ පනාවුසො භික්ඛූ ඉදං භගවතො වචනං නානුමොදිංසු. කස්මා? අඤ්ඤාණෙන. තෙ කිර ඉමස්ස සුත්තස්ස අත්ථං නාජානිංසු තස්මා නාභිනන්දිංසු-තෙනෙසං ති තස්මිං සමයෙ එවං විචිත්‍රනයදෙසනාවිලාසයුත්තම්පි එතං සුත්තං සබ්බපුථුජ්ජනා දුස්සපටිවෙධ න මූලබද්ධනං කත්වා පුරතො ඨපිතම්පි මනුඤ්ඤභොජනං විය අහොසි

තත්‍ථ ච භගවා අත්තනා දෙසිතං ධම්මං පරං ඤාපෙතුං කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛ්‍යෙයානි පාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො. සො තස්මා යථා ඤාතා න ජානන්ති තථා දෙසෙසි? වුච්චතෙ: ඉදං කෙසං ඤාතකානං නිමන්තනාපවාරණතො එවං මානභඤ්ජනත්ථං භගවා මූලපරියායදෙසනං ආරභි. තස්මා න ඉධ පුන වත්තබ්බමත්ථි එවං මානභඤ්ජනත්ථං දෙසිතම්පි පන ඉදං සුත්තං සුත්වා තෙ භික්ඛූ තංඛණෙව කිර පඨමං දිට්ඨිගතිකා

සඤ්ජානාති සෙඛො'පි අරහා'පි තථාගතො'පි අභිජානාතීති කිං නාමිදං කථං නාමිදන්ති චින්තෙන්තා පුබ්බෙ මයං භගවතා කථිතං යං කිඤ්චි ඛිප්පමෙව ජානාම ඉදානි පනිමස්ස මූලපරියායස්ස අන්තං වා කොටිං වා න ජානාම න පස්සාම අහො බුද්ධා නාම අප්පමෙය්‍යා අතුලාති උට්ඨායුට්ඨාය විගතදප්පා නිම්මදා හුත්වා බුද්ධුපට්ඨානඤ්ච ධම්මසවණඤ්ච සක්කච්චං අගමංසු.

තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ ධම්මසභායං නිසින්නා ඉමං කථං සමුට්ඨාපෙසුං. අහො බුද්ධානං ආනුභාවො තෙ නාම බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතා තථා මානමදමත්තා භගවතා මූලපරියායදෙසනාය නිහතමානා කතාති අයඤ්චරහි තෙසං භික්ඛූනං අන්තරාකථා විප්පකතා. අථ භගවා ගන්ධකුටියා නික්ඛමිත්වා තං ඛණානුරූපෙන පාටිහාරියෙන ධම්මසභායං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා තෙ භික්ඛූ ආහ.

කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි අන්තරාකථාය සන්නිසින්නාති තෙ තමත්ථං භගවතො ආරොචෙසුං. භගවා එතදවොච, න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙ'පි අහං ඉමෙ එවං මානපග්ගහිතසිරෙ විචරන්තෙ නිහතමානෙ අකාසින්ති. තතො ඉමිස්සා අත්ථුප්පත්තියා ඉදං අතීතං ආනෙසි.

භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ අඤ්ඤතරො දිසාපාමොක්ඛො බ්‍රාහ්මණො බාරාණසියං පටිවසති තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ -පෙ- අනවයො සො පඤ්චමත්තානි මාණවකසතානි මන්තෙ වාචෙති. පණ්ඩිතමාණවකා බහුඤ්ච ගණ්හන්ති ලහුඤ්ච සුට්ඨු ච උපධාරෙන්ති ගහිතඤ්ච තෙසං න විනස්සති සො'පි බ්‍රාහ්මණො ආචරියමුට්ඨිං අකත්වා සබ්බං උදකං ආසිඤ්චමානො විය සබ්බං සිප්පං උග්ගණ්හාපෙත්වා තෙ මාණවකෙ එතදවොච එත්තකමිදං සිප්පං දිට්ඨධම්මසම්පරායහිතන්ති. තෙ මාණවකා යං අම්හාකං ආචරියො ජානාති මයම්පි තං ජානාම මයම්පිදානි ආචරියා එවාති මානමුප්පාදෙත්වා තතොප්පභුති ආචරියෙ අගාරවා නිස්සක්ඛියතාවත්තා විහරිංසු

ආචරියො ඤත්වා කරිස්සාමි නෙසං මානනිග්ගහන්ති චින්තෙසි. සො එකදිවසං උපට්ඨානමාගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නෙ තෙ මාණවකෙ ආහ තාතා පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමි කච්චිත්ථ සමත්ථා කථෙතුන්ති. තෙ පුච්ඡථ ආචරිය පුච්ඡථ ආචරියාති සහසාව ආහංසු යථාතං සුතමදමත්තා. ආචරියො ආහ.

"කාලො ඝසති භූතානි සබ්බානෙව සහත්තනා
යො ච කාලඝසො භූතො ස භූතපචනිං පචී" ති.

විස්සජ්ජෙථ තාතා ඉමං පඤ්හන්ති. තෙ විනෙතබ්බා අජානමානා තුණ්හී අහෙසුං ආචරියො අලං තාතා ගච්ඡථʼජ්ජ ස්වෙ කථෙස්සාමීති උය්‍යොජෙසි.

තෙ දසʼපි විසතිම්පි සම්පිණ්ඩිතා හුත්වා න තස්ස පඤ්හස්ස ආදිං න අන්තමද්දසංසු. ගන්ත්වා ච ආචරියස්ස ආරොචෙසුං න ඉමස්ස පඤ්හස්ස අත්ථං පජානාමාති. ආචරියො තෙසං නිග්ගහත්ථාය ඉමං ගාථමභාසි.

බහූනි නරසීසානි ලොමසානි බ්‍රහානි ච
ගීවාසු පටිමුක්කානි කොචිදෙවෙත්ථ කණ්ණවාති.

ගාථායත්ථො-බහූනි නරානං සීසානි දිස්සන්ති සබ්බානි ච තානි ලොමසානි දිස්සන්ති සබ්බානි ච තානි මහන්තානි ගීවායමෙව ඨපිතානි න තාලඵලං විය හත්ථෙන ගහිතානි නත්ථි තෙසං ඉමස්මිං ධම්මෙති නානාකරණං එත්ථ පන කොචිදෙව කණ්ණවාති අත්තානං සන්ධායාහ කණ්ණවාති පඤ්ඤවා කණ්ණච්ඡිද්දං පන කස්සචි නත්ථි.

තං සුත්වා තෙ මාණවකා මඞ්කුභූතා පත්තක්ඛන්ධා අධොමුඛා අඞ්ගුලියා භූමිං ලිඛන්තා තුණ්හී අහෙසුං, අථ තෙසං සහිරිකභාවං පස්සිත්වා ආචරියො උග්ගණ්හථ තාතා පඤ්හන්ති පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි.

. කාලොති පුරෙභත්තකාලොʼපි පච්ඡාභත්තකාලොʼපීති එවමාදි. භූතානීති සත්තාධිවචනමෙතං, කාලො භූතානං න චම්මමංසාදීනි ඛාදති අපි ච ඛො තෙසං ආයුවණ්ණබලානි ඛෙපෙන්තො යොබ්බඤ්ඤං මද්දන්තො ආරොග්‍යං විනාසෙන්තො ඝසති ඛාදතීති වුච්චති සබ්බානෙව සහත්තනාති එවං ඝසන්තො ච න කිඤ්චි වජ්ජෙති සබ්බානෙව ඝසති න කෙවලඤ්ච භූතානියෙව අපි ච ඛො සහත්තනා අත්තානම්පි ඝසති පුරෙභත්තකාලො පච්ඡාභත්තකාලං න පාපුණාති. එස නයො පච්ඡාභත්තකාලාදීසු. යො ච කාලඝසො භූතොති ඛීණාසවස්සෙතං අධිවචනං. සො හි ආයතිං පටිසන්ධිකාලං ඛෙපෙත්වා ඛාදිත්වා ඨිතත්තා කාලඝසොති වුච්චති. සභූතපචනිං පචීති සො යʼයං තණ්හා අපායෙසු භූතෙ පචති තං ඤාණග්ගිනා පරිදහි භස්මමකාසි තෙන භූතපචනිං පචීති වුච්චති — පජනින්තිʼපි පාඨො, ජනිකං නිබ්බත්තිකන්ති අත්ථො.

අථ තෙ මාණවකා දීපසහස්සාලොකෙන විය රත්තිං සමවිසමං ආචරියස්ස විස්සජ්ජනෙන පඤ්හස්ස අත්ථං පාකටං දිස්වා ඉදානි මයං යාවජීවං ගුරුවාසං වසිස්සාම මහන්තා එතෙ ආචරියා නාම මයං හි බහුස්සුතමානං උප්පාදෙත්වා චක්ඛුපදිකා

ඤායම්පි අහං න ජානාමීති චින්තෙත්වා පුබ්බෙ සදිසමෙව ආචරියස්ස වචනපටිවචනං කත්වා ... අප්පදුට්ඨා ... භික්ඛවෙ තෙන සමයෙන ආචරියො අහොසි, ඉමෙ භික්ඛූ මාණවකා. එවං පුබ්බෙප'හං ඉමෙ එවං මානපග්ගහිතා ... ජාතකමාහරන්තො අකාසීති. ඉමම්පි ජාතකං සුත්වා තෙ භික්ඛූ පුබ්බෙප'මයං මානෙනෙව උපහතාති භීතා සංවිග්ගා ... නිහතමානා හුත්වා අත්තනො උපකාරකකම්මට්ඨානපරායණා අහෙසුං.

තතො භගවා එකං සමයං ජනපදචාරිකං චරන්තො වෙසාලිං පත්වා ගොතමකෙ චෙතියෙ විහරන්තො ඉමෙසං පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ඤාණපරිපාකං විදිත්වා ඉමං ගොතමකසුත්තං කථෙසි

"අභිඤ්ඤායාහං භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි නො අනභිඤ්ඤාය සනිදානාහං භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි නො අනිදානං සප්පාටිහාරියාහං භික්ඛවෙ ධම්මං දෙසෙමි නො අප්පාටිහාරියං තස්ස මය්හං භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය ධම්මං දෙසයතො-පෙ-නො අප්පාටිහාරියං කරණීයො ඔවාදො කරණීයා අනුසාසනී අලඤ්ච පන වො භික්ඛවෙ තුට්ඨියා අලං අත්තමනතාය අලං සොමනස්සාය සම්මාසම්බුද්ධො භගවා ස්වාක්ඛාතො ධම්මො සුප්පටිපන්නො සඞ්ඝො"ති ඉදමවොච භගවා ඉමස්මිඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ දසසහස්සී ලොකධාතු අකම්පිත්ථාති.

ඉමම්පි සුත්තං සුත්වා තෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ තත්ථෙව නිසින්නාසනෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. එවායං දෙසනා එකස්මිං ඨානෙ පරියොසිතාති.

පපඤ්චසූදනියා මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය
මූලපරියාය සුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———:o———

එවං මෙ සුතන්ති සාවත්ථියන්ති සබ්බාසවසුත්තං. තත්‍රායං අපුබ්බපදවණ්ණනා. **සාවත්ථීති** සවත්ථස්ස ඉසිනො නිවාසට්ඨානභූතා නගරී, යථා කාකන්දී මාකන්දීති එවං තාව අක්ඛරචින්තකා. අට්ඨකථාචරියා පන භණන්ති යං කිඤ්චි මනුස්සානං උපභොගපරිභොගං සබ්බමෙත්ථ අත්ථීති සාවත්ථි. සත්ථසමායොගෙ ච කිං භණ්ඩමත්ථීති පුච්ඡිතෙ සබ්බමත්ථීතිපි වචනමුපාදාය සාවත්ථි.

සබ්බදා සබ්බූපකරණං සාවත්ථියං සමොහිතං
තස්මා සබ්බමුපාදාය සාවත්ථීති පවුච්චති.
කොසලානං පුරං රම්මං දස්සනෙය්‍යං මනොරමං
දසහි සද්දෙහි අවිවිත්තං අන්නපානසමායුතං.

වුඩ්ඪිං වෙපුල්ලතං පත්තං ඉද්ධං ඵීතං මනොරමං
ආලකමන්දාව දෙවානං සාවත්ථිපුරමුත්තමන්ති

තස්සං සාවත්ථියං. ජෙතවනෙති එත්ථ අත්තනො පච්චත්ථිකජනං ජිනාතීති ජෙතො. රඤ්ඤො වා අත්තනො පච්චත්ථිකජනෙ ජිතෙ ජාතොති ජෙතො, මඞ්ගලකම්‍යතාය වා තස්ස එවං නාමමෙව කතන්ති ජෙතො, ජෙතස්ස වනං ජෙතවනං. තඤ්හි ජෙතෙන රාජකුමාරෙන රොපිතං සංවඩ්ඪිතං පරිපාලිතං, සො ච තස්ස සාමී අහොසි තස්මා ජෙතවනන්ති වුච්චති. තස්මිං ජෙතවනෙ.

අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති එත්ථ සුදත්තො නාම සො ගහපති මාතාපිතූහි කතනාමවසෙන සබ්බකාමසමිද්ධිතාය පන විගතමච්ඡෙරතාය කරුණාදිගුණසමඞ්ගිතාය ච නිච්චකාලං අනාථානං පිණ්ඩමදාසි තෙන අනාථපිණ්ඩිකොති සඞ්ඛං ගතො.

ආරමන්ති එත්ථ පාණිනො, විසෙසෙන වා පබ්බජිතාති ආරාමො තස්ස පුප්ඵඵලාදිසොභාය නාතිදූරනච්චාසන්නතාදිපඤ්චවිධසෙනාසනඞ්ගසම්පත්තියා ච තතො තතො ආගම්ම රමන්ති අභිරමන්ති අනුක්කණ්ඨිතා හුත්වා නිවසන්තීති අත්ථො. වුත්තප්පකාරාය වා සම්පත්තියා තත්ථ තත්ථ ගතෙපි අත්තනො අබ්භන්තරංයෙව ආනෙත්වා රමෙතීති ආරාමො. සො හි අනාථපිණ්ඩිකෙන ගහපතිනා ජෙතස්ස රාජකුමාරස්ස හත්ථතො අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටිසන්ථාරෙන කිණිත්වා අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටීහි සෙනාසනානි කාරාපෙත්වා අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටීහි විහාරමහං නිට්ඨාපෙත්වා එවං චතුපඤ්ඤාසහිරඤ්ඤකොටිපරිච්චාගෙන බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාතිතො. තස්මා අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමොති වුච්චති. තස්මිං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ.

එත්ථ ච ජෙතවනෙති වචනං පුරිමසාමිපරිකිත්තනං. අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති පච්ඡිමසාමිපරිකිත්තනං. කිමෙතෙසං පරිකිත්තනෙ පයොජනන්ති? පුඤ්ඤකාමානං දිට්ඨානුගතිආපජ්ජනං. තත්ථ හි ද්වාරකොට්ඨකපාසාදමාපනෙ භූමිවික්කයලද්ධා අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටියො අනෙකකොටිඅග්ඝනකා රුක්ඛා ච ජෙතස්ස පරිච්චාගො, චතුපඤ්ඤාසකොටියො අනාථපිණ්ඩිකස්ස, ඉති තෙසං පරිකිත්තනෙන එවං පුඤ්ඤකාමා පුඤ්ඤානි කරොන්තීති දස්සෙන්තො ආයස්මා ආනන්දො අඤ්ඤෙපි පුඤ්ඤකාමෙ තෙසං දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජනෙ නියොජෙති. **සබ්බාසවසංවරපරියායං වො භික්ඛවෙති** කස්මා ඉදං සුත්තමභාසි? තෙසං භික්ඛූනං උපක්කිලෙසපරිසොධනං ආදිං කත්වා ආසවක්ඛයාය පටිපත්තිදස්සනත්ථං. **තත්ථ සබ්බාසවසං**

වරපරියායන්ති, සබ්බෙසං ආසවානං සංවරකාරණං සංවරභූතං කාරණං යෙන කාරණෙන තෙ සංවරිතා පිදහිතා හුත්වා අනුප්පාදනිරොධසඞ්ඛාතං ඛයං ගච්ඡන්ති පහීයන්ති නප්පවත්තන්ති තං කාරණන්ති අත්ථො.

තත්ථ ආසවන්තීති ආසවා චක්ඛුතො'පි—පෙ—මනතො'පි සවන්ති පවත්තන්තීති වුත්තං හොති, ධම්මතො යාව ගොත්‍රභු ඔකාසතො යාව භවග්ගං සවන්තීති වා ආසවා. එතෙ ධම්මෙ එතඤ්ච ඔකාසං අන්තො කරිත්වා පවත්තන්තීති අත්ථො

අන්තොකරණත්ථො හි අයමාකාරො. චිරපරිවාසියට්ඨෙන මදිරාදයො ආසවා වියාති'පි ආසවා ලොකස්මිං හි චිරපරිවාසිකා මදිරාදයො ආසවාති වුච්චන්ති. යදි ච'ප චිරපරිවාසිකට්ඨෙන ආසවා එතෙයෙව භවිතුමරහන්ති. වුත්තං හෙතං. "පුරිමා භික්ඛවෙ කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය ඉතො පුබ්බෙ අවිජ්ජා නාහොසී"ති. ආදි. ආයතං වා සංසාරදුක්ඛං සවන්ති පසවන්තීති'පි ආසවා. පුරිමානි චෙත්ථ නිබ්බචනානි යත්ථ කිලෙසා ආසවාති ආගච්ඡන්ති තත්ථ යුජ්ජන්ති. පච්ඡිමං කම්මෙ'පි. න කෙවලඤ්ච කම්මකිලෙසායෙව ආසවා අපි ච ඛො නානප්පකාරකා උපද්දවා'පි. සුත්තෙසු හි "නාහං චුන්ද දිට්ඨධම්මිකානංයෙව ආසවානං සංවරාය ධම්මං දෙසෙමී"ති එත්ථ විවාදමූලභූතා කිලෙසා ආසවාති ආගතා.

"යෙන දෙවූපපත්‍යස්ස ගන්ධබ්බො වා විහඞ්ගමො
යක්ඛත්තං යෙන ගච්ඡෙය්‍යං මනුස්සත්තඤ්ච අබ්බජෙ
තෙ මය්හං ආසවා ඛීණා විද්ධස්තා විනළීකතා"ති

එත්ථ තෙභූමකඤ්ච කම්මං අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා"ති එත්ථ පරූපවාදවිප්පටිසාරවධබන්ධාදයො චෙව අපායදුක්ඛභූතා ච නානප්පකාරා උපද්දවා. තෙ පනෙතෙ ආසවා යත්ථ යථා ආගතා තථා වෙදිතබ්බා.

එතෙ හි විනයෙ තාව "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා"ති ද්විධා ආගතා. සළායතනෙ "තයොමෙ ආවුසො ආසවා කාමාසවො භවාසවො අවිජ්ජාසවො"ති තිධා ආගතා. අඤ්ඤෙසු ච සුත්තන්තෙසු අභිධම්මෙ ච තෙ එව දිට්ඨාසවෙන සහ චතුධා ආගතා. නිබ්බෙධිකපරියායෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා නිරයගාමිනියා අත්ථි ආසවා තිරච්ඡානයොනිගාමිනියා අත්ථි ආසවා පෙත්තිවිසයගාමිනියා අත්ථි ආසවා මනුස්සලොකගාමිනියා අත්ථි ආසවා දෙවලොකගාමිනියා"ති පඤ්චධා ආ

ගතා. ඡක්කනිපාතෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා"ති ආදිනා නයෙන ඡධා ආගතා. ඉමස්මිං පන සුත්තෙන තෙනෙව දස්සනාපහාතබ්බාති සඩිං සත්තධා ආගතාති.

අයං තාව ආසවපදෙ වචනත්ථො චෙව පභෙදො ච. සංවරපදෙ පන සංවරයතීති සංවරො. පිදහති නිවාරෙති පවත්තිතුං න දෙතීති අත්ථො.

තථා හි "අනුජානාමි භික්ඛවෙ දිවා පටිසල්ලීයන්තෙන ද්වාරං සංවරිත්වා පටිසල්ලීයිතු"න්ති "සොතානං සංවරං බ්‍රූමි පඤ්ඤායෙතෙ පිධීයරෙ"ති ආදිසු පිධානත්ථෙන සංවරමාහ. ස්වායං සංවරො පඤ්චවිධො හොති සීලසංවරො සතිඤාණඛන්තිවීරියසංවරොති. තත්ථ "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො"ති අයං සීලසංවරො. පාතිමොක්ඛසීලං හි එත්ථ සංවරොති වුත්තං.

"චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරමාපජ්ජතී"ති ආදිසු සතිසංවරො. සතියෙව සංවරොති වුත්තා. "සොතානං සංවරං බ්‍රූමි පඤ්ඤායෙතෙ පිධීයරෙ"ති අයං ඤාණසංවරො. ඤාණංහෙත්ථ පිධීයරෙති ඉමිනා පිධානත්ථෙන සංවරොති වුත්තං. "ඛමො හොති සීතස්ස" "උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙතී"ති ආදිනා පන නයෙන ඉධෙව ඛන්තිවීරියසංවරා ආගතා. තෙසං සබ්බාසවසංවරපරියායන්ති ඉමිනා උද්දෙසෙන සංගහිතත්තා සංවරභාවො වෙදිතබ්බො.

අපි ච පඤ්චවිධො'පි අයං සංවරො ඉධ ආගතොයෙව. තත්ථ ඛන්තිවීරියසංවරා තාව වුත්තායෙව. "සො තඤ්ච අනායතනං තඤ්ච අගොචර"න්ති අයමෙත්ථ සීලසංවරො "පටිසංඛා යොනිසො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො"ති අයං සතිසංවරො. සබ්බත්ථ පටිසංඛා ඤාණසංවරොති. අගහිතග්ගහණෙන පන දස්සනා පටිසෙවනා භාවනා ච ඤාණසංවරො. පරියන්ති එතෙන ධම්මාති පරියායො. උප්පත්තිං නිරොධං වා ගච්ඡන්තීති වුත්තං හොති.

එත්තාවතා සබ්බාසවසංවරපරියායන්ති එත්ථ යං වත්තබ්බං තං වුත්තං හොති. ඉදානි ජානතො අහන්ති ආදිසු ජානතොති ජානන්තස්ස. පස්සතොති පස්සන්තස්ස. ද්වෙ'පි පදානි එකත්ථානි ඛ්‍යඤ්ජනමෙව නානං. එවං සන්තෙ'පි ජානතොති ඤාණලක්ඛණං උපාදාය පුග්ගලං නිද්දිසති. ජානනලක්ඛණං හි ඤාණං. පස්සතොති ඤාණප්පභාවං උපාදාය. පස්සනප්පභාවං හි ඤාණං. ඤාණසමඞ්ගී පුග්ගලො චක්ඛුනා රූපානි ඤාණෙන විවටෙ ධම්මෙ පස්සති. අපි ච යොනිසො මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතො අයොනිසො මනසිකාරො යථා න උප්පජ්ජති එවං පස්සතොති අයමෙත්ථ සාරො. කෙචි පනාචරියා බහු පපඤ්චෙ භණන්ති තෙ ඉමස්මිං අත්ථෙ න යුජ්ජන්ති. ආසවානං ඛය

න්ති ආසවප්පහානං ආසවානං අච්චන්තක්ඛයසමුප්පාදං ඛීණාකාරං නත්ථිභාවන්ති අත්ථො. ඉමස්මිං පන සුත්තෙ **ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තින්ති** ආදීසු විය ආසවක්ඛයො. අඤ්ඤත්‍ර පන මග්ගඵලනිබ්බානානිපි ආසවක්ඛයොති වුච්චන්ති. තථා හි

"සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස උජුමග්ගානුසාරිනො
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං තතො අඤ්ඤා අනන්තරා"ති.

ආදීසු මග්ගො ආසවක්ඛයොති වුත්තො. "ආසවානං ඛයා සමණො හොතී"ති ආදීසු ඵලං.

"පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා"ති

ආදීසු නිබ්බානං ආසවක්ඛයොති වුත්තං. **නො අජානතො නො අපස්සතොති** යො පන න ජානාති න පස්සති තස්ස නො වදාමීති අත්ථො. එතෙන යෙ අජානතො අපස්සතො සංසාරාදීහියෙව සුද්ධිං වදන්ති තෙ පටික්ඛිත්තා හොන්ති. පුරිමෙන පදද්වයෙන උපායො වුත්තො. ඉමිනා අනුපායපටිසෙධො. සංඛෙපෙන චෙත්ථ ඤාණං ආසවසංවරපරියායන්ති දස්සිතං හොති.

ඉදානි යං ජානතො ආසවානං ඛයො හොති තං දස්සෙතුකාමො **කිඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතොති** පුච්ඡං ආරභි. තත්ථ ජානනා බහුවිධා. දබ්බජාතිකො එව හි කොචි භික්ඛු ඡත්තං කාතුං ජානාති. කොචි චීවරාදීනං අඤ්ඤතරං තස්ස ඊදිසානි කම්මානි වත්ථුසීසෙ ඨත්වා කරොන්තස්ස සා ජානනා මග්ගඵලානං පදට්ඨානං න හොතීති න වත්තබ්බා. යො පන සාසනෙ පබ්බජිත්වා වෙජ්ජකම්මාදීනි කාතුං ජානාති තස්සෙවං ජානතො ආසවා වඩ්ඪන්තියෙව.

තස්මා යං ජානතො පස්සතො ච ආසවානං ඛයො හොති තදෙව දස්සෙන්තො ආහ **යොනිසො ච මනසිකාරං අයොනිසො ච මනසිකාරන්ති** තත්ථ යොනිසො මනසිකාරො නාම උපායමනසිකාරො පථමනසිකාරො අනිච්චාදීසු අනිච්චන්ති ආදිනා එව නයෙන සච්චානුලොමිකෙන වා චිත්තස්ස ආවට්ටනා අන්වාවට්ටනා ආභොගො සමන්නාහාරො මනසිකාරො අයං වුච්චති **යොනිසො මනසිකාරො**.

අයොනිසො මනසිකාරොති අනුපායමනසිකාරො උප්පථමනසිකාරො අනිච්චෙ නිච්චන්ති දුක්ඛෙ සුඛන්ති අනත්තනි අත්තාති අසුභෙ සුභන්ති අයොනිසො මනසිකාරො උප්පථමනසිකාරො සච්චප්පටිකූලෙන වා චිත්තස්ස ආවට්ටනා අන්වාවට්ටනා ආභොගො සමන්නාහාරො මනසිකාරො අයං වුච්චති අයොනිසො මනසිකාරොති. එවං යොනිසො මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතො අයො

නිසො මනසිකාරස්ස යථා න උප්පජ්ජන්ති එවං පජානතො ආසවානං ඛයො හොති. ඉදානි ඉමස්සෙවත්ථස්ස පාකටකරණත්ථං ආහ **අයොනිසො භික්ඛවෙ—පෙ—පහීයන්තීති**, කෙන කිං වුත්තං හොති? යස්මා අයොනිසො මනසිකරොතො ආසවා උප්පජ්ජන්ති යොනිසො මනසිකරොතො පහීයන්ති තස්මා ජාතිතත්තං අයොනිසො මනසිකාරං උප්පාදෙතුං ජානතො අයොනිසො මනසිකාරස්ස යථා න උප්පජ්ජන්ති එවං පජානතො ආසවානං ඛයො හොතීති.

අයං තාවෙත්ථ සංඛෙපවණ්ණනා. අයං පන විත්ථාරො. තත්ථ යොනිසො අයොනිසොති, ඉමමෙව තාව වීථිං පට්ඨාය ආරද්ධං හොති උපරි සකලං සුත්තං. වට්ටවිවට්ටවසෙන හි සකලං සුත්තං ආරද්ධං.

අයොනිසො මනසිකාරමූලකඤ්හි වට්ටං යොනිසො මනසිකාර මූලකං විවට්ටං. කථං? අයොනිසො මනසිකාරං හි වඩ්ඪමානො ද්වෙ ධම්මෙ පරිපූරෙති අවිජ්ජඤ්ච භවතණ්හඤ්ච අවිජ්ජාය ච සති අවිජ්ජා, පච්චයා සඞ්ඛාරා—පෙ—දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති. තණ්හාය සති තණ්හාපච්චයා උපාදානං—පෙ—සමුදයො හොතීති එවමයං අයොනිසොමනසිකාරබහුලො පුග්ගලො වාතවෙගාභිඝාතො විප්පනට්ඨා නාවා විය ගඞ්ගාවට්ටෙ පතිතගොනාකුලං විය චක්කයන්තෙ නියුත්තබලිබද්දො විය පුනප්පුනං භවයොනිගතිවිඤ්ඤාණට්ඨිතිස ත්තාවාසෙසු ආවට්ටපරිවට්ටං කරොති එවං තාව අයොනිසොමන සිකාරමූලකං වට්ටං. යොනිසොමනසිකාරං පන වඩ්ඪමානො "යො නිසොමනසිකාරසම්පන්නස්සෙතං භික්ඛවෙ භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙස්සති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං බහු ලීකරිස්සතී"ති වචනතො සම්මාදිට්ඨිපමුඛං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං පරි පූරෙති යා ච සම්මාදිට්ඨි සා විජ්ජාති තස්ස විජ්ජුප්පාදා අවිජ්ජානිරො ධා සංඛාරනිරොධො —පෙ—එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතීති එවං යොනිසොමනසිකාරමූලකං විවට්ටං වෙදි තබ්බං

එවං ඉමමෙව වීථිං පට්ඨාය ආරද්ධං හොති උපරි සකලං සුත්තං එ වං ආරද්ධෙ චෙත්ථ යස්මා පුබ්බෙ ආසවුප්පත්තිකාරණං වත්වා පච්ඡා උප්පන්නාති වුච්චමානා න යුජ්ජන්ති නාපි පතිතා පුන උප්පජ්ජන්ති උ ප්පන්නානං පන පහානං යුජ්ජති තස්මා උද්දෙසපටිලොමතොපි **අයොනිසො භික්ඛවෙ මනසිකරොතො**ති ආදිමාහ. තත්ථ අයොනි සො මනසිකරොතොති අනුපායපථතො අයොනිසො මනසිකාරං උප්පාදයතො. **අනුප්පන්නා චෙව ආසවා උප්පජ්ජන්ති**ති එත්ථ යෙ පුබ්බෙ අප්පටිලද්ධපුබ්බං චීවරාදිං පච්චයං වා උපට්ඨාකසද්ධිවිහා රිකඅන්තෙවාසිකානං වා අඤ්ඤතරං මනුඤ්ඤවත්ථුං පටිලභිත්වා

තං සුභං සුඛන්ති අයොනිසො මනසිකරොතො අඤ්ඤතරං වා පන අනනුභූතපුබ්බං ආරම්මණං යථා තථා වා අයොනිසො මනසිකරොතො ආසවා උප්පජ්ජන්ති තෙ අනුප්පන්නා උප්පජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බා. අඤ්ඤථා හි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ අනුප්පන්නා නාම ආසවා නාම නත්ථි. අනුභූතපුබ්බෙ'පි වත්ථුස්මිං ආරම්මණෙ වා යස්ස පකතිබුද්ධියා වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාපරියත්තිනවකම්මයොනිසොමනසිකාරානං වා අඤ්ඤතරවසෙන පුබ්බෙ අනුප්පජ්ජිත්වා පච්ඡා තාදිසෙන පච්චයෙන සහසා උප්පජ්ජන්ති ඉමෙපි අනුප්පන්නා උප්පජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බා.

තෙසුයෙව පන තෙසු ආරම්මණෙසු පුනප්පුනං උප්පජ්ජමානා උප්පන්නා පවඩ්ඪන්තීති වුච්චන්ති. ඉතො අඤ්ඤථා හි පඨමුප්පන්නානං වඩ්ඪි නාම නත්ථි.

යොනිසො ච ඛො භික්ඛවෙති එත්ථ පන යස්ස පකතිබුද්ධියා වා සෙය්‍යථාපි ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස භද්දාය ච කාපිලානියා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීසු වා කාරණෙන ආසවා නුප්පජ්ජන්ති සො ච ජානාති න ඛො මෙ ආසවා මග්ගෙන සමුග්ඝාතා ගතා හන්ද නෙසං සමුග්ඝාතාය පටිපජ්ජිස්සාමීති තතො මග්ගභාවනාය සබ්බසො සමුග්ඝාතෙන තස්ස තෙ ආසවා අනුප්පන්නා න උප්පජ්ජන්තීති වුච්චන්ති.

යස්ස පන කාරකස්සෙව සතො සතිසම්මොසෙන සහසා ආසවා උප්පජ්ජන්ති තතො සංවෙගමාපජ්ජිත්වා යොනිසො පදහතො* තෙ ආසවෙ සමුච්ඡින්දති තස්ස උප්පන්නා පහීයන්තීති වුච්චන්ති.

මෙණ්ඩලාරාමවාසීමහාතිස්සභූතිත්ථෙරස්ස විය. සො කිර තස්මිංයෙව විහාරෙ උද්දෙසං ගණ්හාති අථස්ස ගාමෙ පිණ්ඩාය චරතො විසභාගාරම්මණෙ කිලෙසො උප්පජ්ජි සො තං විපස්සනාය වික්ඛම්භෙත්වා විහාරං අගමාසි. තස්ස සුපිනන්තෙන'පි තං ආරම්මණං උපට්ඨාසි. සො අයං කිලෙසො වඩ්ඪිත්වා අපායසංවත්තනිකො හොතීති සංවෙගං ජනෙත්වා ආචරියං ආපුච්ඡිත්වා විහාරා නික්ඛම්ම මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ රාගපටිපක්ඛං අසුභකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගුම්බන්තරං පවිසිත්වා පංසුකූලචීවරං පත්ථරිත්වා නිසජ්ජ අනාගාමිමග්ගෙන පඤ්චකාමගුණරාගං ඡින්දිත්වා උට්ඨාය ආචරියං වන්දිත්වා පුනදිවසෙ උද්දෙසමග්ගං පාපුණි. යෙ පන වත්තමානා නානුප්පන්නා තෙසං පටිපත්තියා පහානං නාම නත්ථි. ඉදානි උප්පන්නා ච ආසවා පහීයන්තීති ඉදමෙව පදං ගහෙත්වා යෙ තෙ ආසවා පහීයන්ති තෙසං නානප්පකාරතො අඤ්ඤම්පි පහානකා

---

* පදහතො.

රණං ආවිකාතුං දෙසනං විත්ථාරෙන්තො අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බාති ආදිමාහ. යථාතං දෙසනාපභෙදකුසලො ධම්මරාජා.

තත්ථ දස්සනා පහාතබ්බාති දස්සනෙන පහාතබ්බා. එස නයො සබ්බත්ථ. ඉදානි තානි පදානි අනුපුබ්බතො ව්‍යාකාතුකාමො කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බාති පුච්ඡං කත්වා මූලපරියායවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති පුග්ගලාධිට්ඨානදෙසනං ආරභි.

තත්ථ මනසිකරණීයෙ ධම්මෙ නප්පජානාතීති ආවජ්ජිතබ්බෙ සමන්නාහරිතබ්බෙ ධම්මෙ නප්පජානාති; අමනසිකරණීයෙති තබ්බිපරීතෙ; එස නයො සෙසපදෙසු. යස්මා පන ඉමෙ ධම්මා මනසිකරණීයා ඉමෙ අමනසිකරණීයාති ධම්මතො නියමො නත්ථි ආකාරතො'පි නත්ථි යෙනාකාරෙන මනසිකයිරමානා අකුසලුප්පත්තිපදට්ඨානා හොන්ති තෙනාකාරෙන න මනසිකාතබ්බා යෙන කුසලුප්පත්තිපදට්ඨානා හොන්ති තෙනාකාරෙන මනසිකාතබ්බා. තස්මා යස්ස භික්ඛවෙ ධම්මෙ මනසිකරොතො අනුප්පන්නො වා කාමාසවොති ආදිමාහ. තත්ථ යස්සාති යෙ අස්ස අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස. මනසිකරොතොති ආවජ්ජයතො සමන්නාහරන්තස්ස. අනුප්පන්නො වා කාමාසවොති එත්ථ සමුච්චයත්ථො වාසද්දො, න විකප්පත්ථො. තස්මා යථා "යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා ද්විපදා වා—පෙ—තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති වුත්තෙ අපදා ච ද්විපදා චාති අත්ථො. යථා ච "භූතානං වා සත්තානං ඨිතියා සම්භවෙසීනං වා අනුග්ගහාය"ති වුත්තෙ භූතානඤ්ච සම්භවෙසීනඤ්චාති අත්ථො. යථා ච "අග්ගිතො වා උදකතො වා මිථුභෙදතො වා"ති වුත්තෙ අග්ගිතො ච උදකතො ච මිථුභෙදතො චාති අත්ථො. එවමිධා'පි අනුප්පන්නො ච කාමාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නො ච කාමාසවො පවඩ්ඪතීති අත්ථො දට්ඨබ්බො. එවං සෙසෙසු. එත්ථ ච කාමාසවොති පඤ්චකාමගුණිකො රාගො. භවාසවොති රූපාරූපභවෙ ඡන්දරාගො ඣානනිකන්ති ච සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨිසහගතා. එවං දිට්ඨාසවො'පි භවාසවෙ එව සමොධානං ගච්ඡති. අවිජ්ජාසවොති චතූසු සච්චෙසු අඤ්ඤාණං; තත්ථ කාමගුණෙ අස්සාදතො මනසිකරොතො අනුප්පන්නො ච කාමාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නො ච පවඩ්ඪති මහග්ගතධම්මෙ අස්සාදතො මනසිකරොතො අනුප්පන්නො ච භවාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නො ච පවඩ්ඪති.

තීසු භූමිසු ධම්මෙ චතුබ්බිපල්ලාසපදට්ඨානභාවෙන මනසිකරොතො අනුප්පන්නො ච අවිජ්ජාසවො උප්පජ්ජති උප්පන්නො

ච පවත්තන්තීති වෙදිතබ්බා. වුත්තනයප්පවත්තිතො සුත්ත පදෙසා විත්ථාරෙතබ්බා.

කස්මා පන තයො එව ආසවා ඉධ වුත්තාති. විමොක්ඛපටිපක්ඛතො. අප්පණිහිතවිමොක්ඛපටිපක්ඛො හි කාමාසවො, අනිමිත්තසුඤ්ඤතපටිපක්ඛා ඉතරෙ. තස්මා ඉමෙ තයො ආසවෙ උප්පාදෙන්තා තිණ්ණං විමොක්ඛානං අභාගිනො හොන්ති අනුප්පාදෙන්තා භාගිනො හොන්ති එතමත්ථං දස්සෙන්තෙන තයො එව වුත්තාති වෙදිතබ්බා. දිට්ඨාසවො'පි වා එත්ථ අන්තොගධොති වණ්ණිතමෙතං.

තස්ස අමනසිකරණීයානං ධම්මානං මනසිකාරාති මනසිකාරහෙතු, යස්මා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති තස්මාති වුත්තං හොති. එත්තාවතා දුතියපදෙ'පි **අනුප්පන්නා චෙව ආසවා උප්පජ්ජන්ති උප්පන්නා ච ආසවා පවඩ්ඪන්තී**ති ඉමෙසං වුත්තආසවානං යෙව අභෙදතො නිද්දිට්ඨමෙතං.

එත්තාවතා යො අයං පුග්ගලාධිට්ඨානාය දෙසනාය දස්සෙතබ්බො ආසවෙ නිද්දිසිතුං අස්සුතවා පුථුජ්ජනො වුත්තො සො යස්මා **අයොනිසො හි ඛො මනසිකරොතො අනුප්පන්නා චෙව ආසවා උප්පජ්ජන්තී**ති එවං සාමඤ්ඤතො වුත්තානං අයොනිසො මනසිකාරපච්චයානං කාමාසවාදීනම්පි අධිට්ඨානං. තස්මා තෙ'පි ආසවෙ තෙනෙව පුග්ගලෙන දස්සෙතුං යථා දස්සෙතබ්බා ආසවෙ දස්සෙන්තො **සො එවං අයොනිසො මනසිකරොති අහොසිං නු ඛො අහනති** ආදිමාහ. විචිකිච්ඡාසීසෙන වෙත්ථ දිට්ඨාසවම්පි දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි.

තත්ථ යස්සෙත ඉමිනා වුත්තනයෙන **ආසවා උප්පජ්ජන්ති** සො පුථුජ්ජනො සො ච යං **අස්සුතවා**ති **ආදිනා** නයෙන වුත්තො. සො පුථුජ්ජනො එවං අයොනිසො අනුපායෙන උප්පථෙන මනසිකරොති. කථං? **අහොසිං නු ඛො—පෙ—සො කුහිං ගාමී භවිස්සතී**ති. කිං වුත්තං හොති? යො එවං අයොනිසො මනසිකරොති තස්ස අහං අහොසිං නු ඛො ආදිනා නයෙන වුත්තා **සොළසවිධාපි** විචිකිච්ඡා **උප්පජ්ජති** තත්ථ අහොසිං නු ඛො න නු ඛොති සස්සතාකාරඤ්ච අධිච්චසමුප්පත්තිආකාරඤ්ච* නිස්සාය අතීතෙ අත්තනො† විජ්ජමානතඤ්ච අවිජ්ජමානතඤ්ච කඞ්ඛති. කිං කාරණන්ති න වත්තබ්බං. උම්මත්තකො විය බාලපුථුජ්ජනො යෙන වා තෙන වා පවත්තති. අපි ච අයොනිසො මනසිකාරොයෙවෙත්ථ කාරණං. එවං අයොනිසො මනසිකාරස්ස පන කිං කාරණන්ති ස්වෙව පුථුජ්ජනභාවො අරියානං අදස්සනාදීනි වා. නනු ච පුථුජ්ජනො යොනිසො'පි මනසිකරොතීති; කො ච

---

* අධිච්චසමුප්පන්නං— † අත්තභාවෙ,

එවමාහ න මනසිකරොතීති, න පන තස්ස පුථුජ්ජනභාවො කාරණං සද්ධම්මසවනකල්‍යාණමිත්තතාදීනි තස්ස කාරණානි. න හි මච්ඡමංසාදීනි අත්තනො පකතියා සුගන්ධානි අභිසඞ්ඛාරපච්චයා පන සුගන්ධානිපි හොන්ති.

කිං නු ඛො අහොසින්ති ජාතිලිඞ්ගුපපත්තියො නිස්සාය ඛත්තියො නු ඛො අහොසිං බ්‍රාහ්මණවෙස්සසුද්දගහට්ඨපබ්බජිතදෙවමනුස්සානං අඤ්ඤතරොති කඞ්ඛති.

කථං නු ඛොති සණ්ඨානාකාරං නිස්සාය **දීඝො** නු ඛො අහොසිං රස්සඔදාතකණ්හප්පමාණිකඅප්පමාණිකාදීනං අඤ්ඤතරොති කඞ්ඛති. කෙචි පන ඉස්සරනිම්මානාදිං නිස්සාය කෙන නු ඛො කාරණෙන අහොසින්ති හෙතුතො කඞ්ඛතීති වදන්ති. **කිං හුත්වා කිං අහොසින්ති** ජාතිආදීනි නිස්සාය ඛත්තියො හුත්වා නු ඛො බ්‍රාහ්මණො අහොසිං ...පෙ... දෙවො හුත්වා මනුස්සොති අත්තනො පරම්පරං කඞ්ඛති. **සබ්බත්ථෙව පන අද්ධානන්ති** කාලාධිවචනමෙතං. **භවිස්සාමි නු ඛො, න නු ඛො**ති සස්සතාකාරඤ්ච උච්ඡෙදාකාරඤ්ච නිස්සාය අනාගතෙ අත්තනො විජ්ජමානතඤ්ච අවිජ්ජමානතඤ්ච කඞ්ඛති. සෙසමෙත්ථ වුත්තනයමෙව.

එතරහි වා පච්චුප්පන්නං අද්ධානන්ති ඉදානි වා පටිසන්ධිං ආදිං කත්වා චුතිපරියන්තං සබ්බම්පි වත්තමානකාලං ගහෙත්වා. **අජ්ඣත්තං කථංකථී හොතීති** අත්තනො ඛන්ධෙසු විචිකිච්ඡී හොති. **අහං නු ඛො**ස්මීති **අත්තනො** අත්ථිභාවං කඞ්ඛති. **යුත්තං පනෙතන්ති**, යුත්තං අයුත්තන්ති කා **එත්ථ** චින්තා. අපිචෙත්ථ ඉදං වත්ථුම්පි උදාහරන්ති— චූළමාතාය කිර පුත්තො මුණ්ඩො, මහාමාතාය පුත්තො අමුණ්ඩො, තං පුත්තං මුණ්ඩෙසුං. සො උට්ඨාය අහං නු ඛො චූළමාතාය පුත්තොති චින්තෙසි. එවං අහං නු ඛොස්මීති කඞ්ඛා හොති. **නො නු ඛො**ස්මීති අත්තනො නත්ථිභාවං කඞ්ඛති; තත්‍රාපිදං වත්ථු— එකො කිර මච්ඡෙ ගණ්හන්තො උදකෙ චිරට්ඨානෙන සීතිභූතං අත්තනො ඌරුං මච්ඡොති චින්තෙත්වා පහරි. අපරො සුසානපස්සෙ ඛෙත්තං රක්ඛන්තො භීතො සඞ්කුටිතො සයි. සො පටිබුජ්ඣිත්වා අත්තනො ජණ්ණුකානි මෙ යක්ඛාති චින්තෙත්වා පහරි, එවං නො නු ඛොස්මීති කඞ්ඛති.

කිං නු ඛොස්මීති ඛත්තියොව සමානො අත්තනො ඛත්තියභාවං කඞ්ඛති. එසෙව නයො සෙසෙසුපි. දෙවො පන සමානො දෙවභාවං අජානන්තො නාම නත්ථි. සොපි පන අහං රූපී නු ඛො අරූපී නු ඛොති ආදිනා නයෙන කඞ්ඛති. ඛත්තියාදයො කස්මා න ජානන්තීති චෙ? අපච්චක්ඛා තෙසං තත්ථ තත්ථ කුලෙ උප්පත්ති. ගහට්ඨාපි ච පොතලිකාදයො පබ්බජිතසඤ්ඤිනො. පබ්බ

ජිතාපි කුප්පනානුභාවො මෙ කම්මන්ති ආදිනා නයෙන භගවන් සඞ්කිතො. මනුස්සාපිච රාජානො විය අත්තනි දෙවසඞ්කිනො හොන්ති.

කථංනුඛොස්මීති වුත්තනයමෙව, කෙවලං පනෙත්ථ අබ්භන්තරෙ ජීවො නාම අත්ථීති ගහෙත්වා තස්ස සණ්ඨානාකාරං නිස්සාය දීඝො නුඛොස්මි රස්සචතුරස්සඡළංසඅට්ඨංසසොළසංසාදීනං අඤ්ඤතරප්පකාරොති කඞ්ඛන්තො කථංනුඛොස්මීති කඞ්ඛතීති වෙදිතබ්බො. සරීරසණ්ඨානං පන පච්චුප්පන්නං අජානන්තො නාම නත්ථි. කුතො ආගතො සො කුහිං ගාමී භවිස්සතීති අත්තභාවස්ස ආගතිගතිට්ඨානං කඞ්ඛන්ත. එවං සොළසප්පභෙදං විචිකිච්ඡං දස්සෙත්වා ඉදානි ඉමිනා විචිකිච්ඡාසීසෙන දිට්ඨාසවං දස්සෙතුං අයං දෙසනා ආරද්ධා. තං දස්සෙන්තො- තස්ස එවං අයොනිසො මනසිකරොතො ඡන්නං දිට්ඨීනන්ති ආදිමාහ. තස්ස පුග්ගලස්ස යථා අයං විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජති එවං අයොනිසො මනසිකරොතො තස්සෙවං සවිචිකිච්ඡස්ස අයොනිසො මනසිකාරස්ස ථාමගතත්තා ඡන්නං දිට්ඨීනං අඤ්ඤතරා දිට්ඨි උප්පජ්ජතීති වුත්තං හොති. තත්ථ සබ්බපදෙසු වාසද්දො විකප්පනත්ථො. එවං වා දිට්ඨි උප්පජ්ජතීති. වුත්තං හොති.

අත්ථි මෙ අත්තාති චෙත්ථ සස්සතදිට්ඨි සබ්බකාලෙසු අත්තනො අත්ථිතං ගණ්හාති සච්චතො ථෙතතොති භූතතො ච ථිරතො ච; ඉදං සච්චන්ති සුට්ඨු දළ්හභාවෙනාති වුත්තං හොති.

නත්ථි මෙ අත්තාති අයං පන උච්ඡෙදදිට්ඨි සතො සත්තස්ස තත්ථ තත්ථ විභවග්ගහණතො. අථ වා පුරිමාපි තීසු කාලෙසු අත්ථීති ගහණතො සස්සතදිට්ඨි පච්චුප්පන්නමෙව අත්ථීති ගණ්හන්තී උච්ඡෙදදිට්ඨි පච්ඡිමාපි අතීතානාගතෙසු නත්ථීති ගණ්හනතො භස්සන්තා* ආහුතියොති ගහිතදිට්ඨිකානං විය උච්ඡෙදදිට්ඨි. අතීතෙ එව නත්ථීති ගණ්හන්තී අධිච්චසමුප්පන්නිකස්සෙව සස්සතදිට්ඨි.

අත්තනාව අත්තානං සඤ්ජානාමීති සඤ්ඤාක්ඛන්ධසීසෙන ඛන්ධෙ අත්තාති ගහෙත්වා සඤ්ඤාය අවසෙසක්ඛන්ධෙ සඤ්ජානතො ඉමිනා අත්තනා ඉමං අත්තානං සඤ්ජානාමීති හොති.

අත්තනාව අනත්තානන්ති සඤ්ඤාක්ඛන්ධංයෙව අත්තාති ගහෙත්වා ඉතරෙ චත්තාරොපි අනත්තාති ගහෙත්වා සඤ්ඤාය තෙ සඤ්ජානතො එවං හොති. අනත්තනාව අත්තානන්ති සඤ්ඤාක්ඛන්ධං අනත්තාති ඉතරෙ ච චත්තාරො අත්තාති ගහෙත්වා සඤ්ඤාය තෙසං ජානතො එවං හොති සබ්බාපි සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියොව.

වදො වෙදෙය්‍යොති ආදයො පන සස්සතදිට්ඨියා එව අභිනි

* භස්මන්තා-

වෙසාකාරො. තත්ථ වදතීති වදො, වචීකම්මස්ස කාරකොති වුත්තං හොති. වෙදියතීති වෙදෙය්‍යො, ජානාති අනුභවති චාති වුත්තං හොති. කිං වෙදෙතීති? තත්‍ර තත්‍ර කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං පටිසංවෙදෙති. තත්‍ර තත්‍රාති තෙසු තෙසු යොනිගතිඨිතිනිවාසනිකායෙසු ආරම්මණෙසු වා. නිච්චොති උප්පාදවයරහිතො; ධුවොති ථිරො සාරභූතො; සස්සතොති සබ්බකාලිකො; අවිපරිණාමධම්මොති අත්තනො පකතිභාවං අවිජහනධම්මො. කකණ්ටකො විය නානප්පකාරං න ආපජ්ජති. සස්සතිසමන්ති චන්දසූරියසමුද්දමහාපථවිපබ්බතා ලොකවොහාරෙන සස්සතියොති වුච්චන්ති, සස්සතීහි සමං සස්සතිසමං. යාව සස්සතියො තිට්ඨන්ති තාව තථෙව ඨස්සතීති ගණ්හතො එවං දිට්ඨි හොති. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ දිට්ඨිගතන්ති ආදීසු ඉදන්ති ඉදන්ති වත්තබ්බස්ස පච්චක්ඛනිද්දෙසනං. දිට්ඨිගතසම්බන්ධෙන ච ඉදං වුත්තං න දිට්ඨිසම්බන්ධෙන. එත්ථ හි දිට්ඨියෙව දිට්ඨිගතං ගූථගතං විය. දිට්ඨීසු වා ගතං ඉදං දස්සනං ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිඅන්තොගධත්තාති'පි දිට්ඨියා වා ගතං දිට්ඨිගතං. ඉදං හි අත්ථි මෙ අත්තාති ආදි දිට්ඨියා ගමනමත්තමෙව නත්ථෙත්ථ අත්තා වා නිච්චො වා කොචීති වුත්තං හොති.

සවායං දිට්ඨි දුරතිගමනට්ඨෙන ගහනං. දුරතික්කමනට්ඨෙන සප්පටිභයට්ඨෙන ච කන්තාරො. දුබ්භික්ඛකන්තාරවාළකන්තාරාදයො විය. සම්මාදිට්ඨියා විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන විලොමට්ඨෙන ච විසූකං. කදාචි සස්සතස්ස කදාචි උච්ඡෙදස්ස ගහණතො විරූපං ඵන්දිතන්ති විප්ඵන්දිතං. බන්ධනට්ඨෙන සංයොජනං. තෙනාහ දිට්ඨිගහණං දිට්ඨිසංයොජනන්ති. ඉදානස්සා තමෙව බන්ධනට්ඨං දස්සෙන්තො දිට්ඨිසංයොජනසංයුත්තොති ආදිමාහ. තස්සායං සඞ්ඛෙපත්ථො ඉමිනා දිට්ඨිසංයොජනෙන සංයුත්තො පුථුජ්ජනො එතෙහි ජාතිආදීහි න පරිමුච්චති කිං වා බහුනා සකලවට්ටදුක්ඛතොපි න මුච්චතීති.

එවං සප්පභෙදං දිට්ඨාසවං දස්සෙත්වා යස්මා සීලබ්බතපරාමාසො කාමාසවාදිවචනෙනෙව දස්සිතො හොති. කාමසුඛත්ථං හි භවසුඛං භවවිසුද්ධිඅත්ථඤ්ච අවිජ්ජාය අභිභූතා ඉතො බහිද්ධා සමණබ්‍රාහ්මණා සීලබ්බතානි පරාමසන්ති තස්මා තං අදස්සෙත්වා දිට්ඨිගහණෙන වා තස්ස ගහිතත්තාපි තං අදස්සෙත්වාව ඉදානි යො පුග්ගලො දස්සනාය පහාතබ්බෙ ආසවෙ පජහති තං දස්සෙත්වා තෙසං ආසවානං පහානං දස්සෙතුං පුබ්බෙ වා අයොනිසො මනසිකරොතො පුථුජ්ජනස්ස තෙසං උප්පත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි තබ්බිපරීතස්ස පහානං දස්සෙතුං සුතවා

ච ඛො භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තස්සත්ථො යාව සො ඉදං දුක්ඛන්ති අගච්ඡති තාව හෙට්ඨා වුත්තනයෙන වුත්තපච්චනීකනයෙන ච වෙදිතබ්බො.

පච්චනීකනයෙන ච සබ්බාකාරෙන අරියධම්මස්ස අකොවිද අවිනීතපච්චනීකතො අයං සුතවා අරියසාවකො අරියධම්මස්ස කොවිදො අරියධම්මෙ සුවිනීතොති වෙදිතබ්බො.

අපි ච යො සිඛාප්පත්තවිපස්සනතො පට්ඨාය යාව ගොත්‍රභු තාව පදනුරූපෙන අත්ථෙන අයං අරියසාවකො වෙදිතබ්බො. සො ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසො මනසිකරොතීති ආදීසු පන අයං අත්ථවිභාවනා. සො චතුසච්චකම්මට්ඨානිකො අරියසාවකො තණ්හාවජ්ජා තෙභූමකා ඛන්ධා දුක්ඛං තණ්හා දුක්ඛසමුදයො උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධො නිරොධසම්පාපකො මග්ගොති එවං පුබ්බෙව ආචරියසන්තිකෙ උග්ගහිතචතුසච්චකම්මට්ඨානො අපරෙන සමයෙන විපස්සනාමග්ගං ආරූළ්හො සමානො තෙ තෙභූමකෙ ඛන්ධෙ ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසො මනසිකරොති උපායෙන පථෙන සමන්නාහරති චෙව විපස්සති ච. එත්ථ හි යාව සොතාපත්තිමග්ගො තාව මනසිකාරසීසෙනෙව විපස්සනා වුත්තා. යා පනායං තස්සෙව දුක්ඛස්ස සමුට්ඨාපිකා පභාවිකා තණ්හා අයං සමුදයොති යොනිසො මනසිකරොති.

යස්මා පන ඉදං දුක්ඛඤ්ච සමුදයො ච ඉදං ඨානං පත්වා නිරුජ්ඣන්ති නප්පවත්තන්ති තස්මා යදිදං නිබ්බානං නාම අයං දුක්ඛනිරොධොති යොනිසො මනසිකරොති නිරොධසම්පාපකං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදාති යොනිසො මනසිකරොති උපායෙන පථෙන සමන්නාහරති චෙව විපස්සති ච. තත්‍රායං උපායො අභිනිවෙසො නාම වට්ටෙ හොති න විවට්ටෙ. තස්මා අයං භික්ඛු ඉමස්මිං කායෙ පථවීධාතු ආපොධාතූති ආදිනා නයෙන සංඛෙපතො වා විත්ථාරතො වා චත්තාරි භූතානි තදනුසාරෙන උපාදාරූපානි ච පරිග්ගහෙත්වා අයං රූපක්ඛන්ධොති වවත්ථපෙති. ච ආපාථගතො උප්පන්නෙ තදාරම්මණෙ චිත්තචෙතසිකෙ ධම්මෙ ඉමෙ චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධාති වවත්ථපෙති. තතො ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා දුක්ඛන්ති වවත්ථපෙති. තෙ පන සංඛෙපතො නාමඤ්ච රූපඤ්චාති ද්වෙ භාගා හොන්ති. ඉදඤ්ච නාමරූපං සහෙතුකං සප්පච්චයං උප්පජ්ජති තස්ස අයං හෙතු අයං පච්චයොති අවිජ්ජා භවතණ්හා කම්මාහාරාදීනං හෙතුපච්චයෙ ච වවත්ථපෙත්වා තතො තෙසං පච්චයානඤ්ච පච්චයුප්පන්නානඤ්ච ධම්මානං යථාවසරසලක්ඛණං වවත්ථපෙත්වා ඉමෙ ධම්මා අහුත්වා හොන්තීති අනිච්චලක්ඛණං ආරොපෙති උදයබ්බයපටිපීළිතත්තා දුක්ඛාති දුක්ඛලක්ඛණං ආරොපෙති අව

සවත්තනතො අනත්තාති අනත්තලක්ඛණං ආරොපෙති. එවං තීණි ලක්ඛණානි ආරොපෙත්වා පටිපාටියා විපස්සනං පට්ඨපෙන්තො සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති. තස්මිං ඛණෙ චත්තාරි සච්චානි එකපටිවෙධෙනෙව පටිවිජ්ඣති එකාභිසමයෙන අභිසමෙති. දුක්ඛං පරිඤ්ඤාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති සමුදයං පහානපටිවෙධෙන නිරොධං සච්ඡිකිරියාපටිවෙධෙන මග්ගං භාවනාපටිවෙධෙන. දුක්ඛං පරිඤ්ඤාභිසමයෙනාභිසමෙති —පෙ— මග්ගං භාවනාභිසමයෙන අභිසමෙති. නො ච ඛො අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ඤාණෙන, එකඤාණෙනෙව. එස හි නිරොධං ආරම්මණතො සෙසානි කිච්චතො පටිවිජ්ඣතෙව අභිසමෙති ච. න චස්ස තස්මිං සමයෙ එවං හොති අහං දුක්ඛං පරිජානාමීති වා —පෙ— මග්ගං භාවෙමීති වාති. අපිච ඛ්වාස්ස ආරම්මණං කත්වා පටිවෙධනවසෙන නිරොධං සච්ඡිකරොන්තොයෙව තං ඤාණං දුක්ඛපරිඤ්ඤාකිච්චම්පි සමුදයපහානකිච්චම්පි මග්ගභාවනාකිච්චම්පි කරොතියෙව. තස්සෙවං උපායෙන යොනිසො මනසිකරොන්තො තීණි සංයොජනානි පහීයන්ති වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි අට්ඨවත්ථුකා විචිකිච්ඡා සීලෙන සුද්ධි වතෙන සුද්ධීති සීලබ්බතානං පරාමසනතො සීලබ්බතපරාමාසොති.

තත්ථ චතූසු ආසවෙසු සක්කායදිට්ඨිසීලබ්බතපරාමාසා දිට්ඨාසවෙන සඞ්ගහිතත්තා ආසවා චෙව සංයොජනා ච. විචිකිච්ඡා සංයොජනමෙව න ආසවො. දස්සනා පහාතබ්බා ආසවාති එත්ථ ච පරියාපන්නත්තා පන ආසවාති. ඉමෙ වුච්චන්ති දස්සනා පහාතබ්බාති ඉමෙ සක්කායදිට්ඨිආදයො දස්සනා පහාතබ්බා නාම ආසවාති දස්සෙන්තො ආහ. අථ වා යා අයං ඡන්නං දිට්ඨීනං අඤ්ඤතරා දිට්ඨි උප්පජ්ජතීති එවං සරූපෙනෙව සක්කායදිට්ඨි විභත්තා තං සන්ධාය ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙති සා ච යස්මා සහජාතපහානෙකට්ඨෙන සද්ධිං පහීයති දිට්ඨාසවෙන පහීයමානෙන තංසහජාතො ච චතූසු දිට්ඨිසම්පයුත්තචිත්තෙසු කාමාසවොපි අවිජ්ජාසවොපි පහීයති පහානෙකට්ඨෙසු පන චතූසු දිට්ඨිවිප්පයුත්තෙසු නාගසුපණ්ණාදිසම්පත්තිපත්ථනාවසෙන උප්පජ්ජමානො භවාසවො තෙනෙව සම්පයුත්තො අවිජ්ජාසවොපි ද්වීසු දොමනස්සචිත්තෙසු පාණාතිපාතාදිනිබ්බත්තකො අවිජ්ජාසවොපි තථා විචිකිච්ඡාචිත්තසම්පයුත්තඅවිජ්ජාසවොපීති එවං සබ්බථාපි අවසෙසා තයොපි ආසවා පහීයන්ති තස්මා බහුවචනනිද්දෙසො කතොති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. එස පොරාණානං අධිප්පායො.

දස්සනා පහාතබ්බාති දස්සනං නාම සොතාපත්තිමග්ගො තෙන පහාතබ්බාති අත්ථො, කස්මා සොතාපත්තිමග්ගො දස්සනං?

පඨමං නිබ්බානං දස්සනතො. තත්‍ර ගොත්‍රභු පඨමතරං පස්සතීති කත්වා න පස්සති දිස්වා කත්තබ්බං කිච්චං පන න කරොති සංයොජනානං අප්පහාණතො. තස්මා පස්සතීති න වත්තබ්බො. යථා කඤ්චි රාජානං දිස්වා'පි පණ්ණාකාරං දත්වා කිච්චනිප්ඵත්තියා අදිට්ඨත්තා අජ්ජාපි රාජානං න පස්සාමීති වදන්තො ගාමවාසී පුරිසො චෙත්ථ නිදස්සනං. එවං දස්සනෙන පහාතබ්බෙ ආසවෙ දස්සෙත්වා ඉදානි තදනන්තරං උද්දිට්ඨෙ සංවරා පහාතබ්බෙ දස්සෙතුං කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බාති ආහ. එවං සබ්බත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො.

ඉතො පරං හි අත්ථමත්තමෙව වණ්ණයිස්සාම. තත්‍ර ච දස්සනෙන භාවනාය ච ඉමෙහි ද්වීහි අප්පහාතබ්බා ආසවා නාම නත්ථි අථ කස්මා විසුං සංවරාදීහි පහාතබ්බෙ දස්සෙසීති? සංවරාදීහි පුබ්බභාගෙ වික්ඛම්භිතා ආසවා චතූහි මග්ගෙහි සමුග්ඝාතං ගච්ඡන්ති තස්මා තෙසං මග්ගානං පුබ්බභාගෙ ඉමෙහි පඤ්චහාකාරෙහි වික්ඛම්භනප්පහාණං දස්සෙන්තො එවමාහ. තස්මා යො චායං වුත්තො පඨමො දස්සනමග්ගොයෙව ඉදානි භාවනානාමෙන වුච්චිස්සන්ති තයො මග්ගා තෙසං සබ්බෙසම්පි අයං පුබ්බභාගපටිපදා වෙදිතබ්බා. තත්ථ ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; පටිසඞ්ඛාති පටිසඞ්ඛාය තත්‍රායං සඞ්ඛාසද්දො ඤාණකොට්ඨාසපඤ්ඤත්තිගණනාදිසු දිස්සති. "සඞ්ඛායෙකං පටිසෙවතී"ති ආදීසු ඤාණෙ දිස්සති "පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛා සමුදාචරන්තී"ති ආදීසු කොට්ඨාසෙ. "තෙසං තෙසං ධම්මානං සඞ්ඛා සමඤ්ඤා"ති ආදීසු පඤ්ඤත්තියං. "න සුකරං සඞ්ඛාතුං"ති ආදීසු ගණනායං. ඉධ පන ඤාණෙ දට්ඨබ්බො. පටිසඞ්ඛා යොනිසොති උපායෙන පථෙන පටිසඞ්ඛාය ඤත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වාති අත්ථො. එත්ථ ච අසංවරෙ ආදීනවපටිසඞ්ඛා යොනිසොපටිසඞ්ඛාති වෙදිතබ්බා. සායං "වරං භික්ඛවෙ තත්තාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය චක්ඛුන්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං නත්වෙව චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"ති ආදිනා ආදිත්තපරියායෙන වෙදිතබ්බා.

චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරතීති එත්ථ චක්ඛුමෙව ඉන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියං. සංවරණතො සංවරො පිදහනතො ථකනතොති වුත්තං හොති. සතියා එතං අධිවචනං. චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරො තිත්ථකාකො ආවාටකච්ඡපො වනමහිසොති ආදයො විය. තත්ථ කිඤ්චාපි චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරො වා අසංවරො වා නත්ථි න හි චක්ඛුප්පසාදං නිස්සාය සති වා මුට්ඨස්සච්චං වා උප්පජ්ජති අපි ච යදා රූපාරම්මණං චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡති තදා භවඞ්ගෙ ද්වික්ඛත්තුං උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙ කිරියාමනොධාතු

ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානං උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති තතො චක්ඛුවිඤ්ඤාණං දස්සනකිච්චං තතො විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං තතො විපාකාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සන්තීරණකිච්චං තතො කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු වොත්ථපනකිච්චං සාධයමානා උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති තදනන්තරං ජවනං ජවති තත්‍රාපි නෙව භවඞ්ගසමයෙ න ආවජ්ජනාදීනං අඤ්ඤතරසමයෙ සංවරො වා අසංවරො වා අත්ථි ජවනක්ඛණෙ පන සචෙ දුස්සීල්‍යං වා මුට්ඨස්සච්චං වා අඤ්ඤාණං වා අක්ඛන්ති වා කොසජ්ජං වා උප්පජ්ජති අසංවරො හොති එවං හොන්තොපි සො චක්ඛුන්ද්‍රියෙ අසංවරොති වුච්චති කස්මා යස්මා තස්මිං සති ද්වාරම්පි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තානිපි. යථා කිං යථා නගරෙ චතූසු ද්වාරෙසු අසංවුතෙසු කිඤ්චාපි අන්තොඝරද්වාරකොට්ඨකගබ්භාදයො සුසංවුතා හොන්ති තථා'පි අන්තොනගරෙ සබ්බං භණ්ඩං අරක්ඛිතං අගොපිතමෙව හොති නගරද්වාරෙන හි පවිසිත්වා චොරා යදිච්ඡන්ති තං කරෙය්‍යුං එවමෙවං ජවනෙ දුස්සීල්‍යාදීසු උප්පන්නෙසු තස්මිං අසංවරෙ සති ද්වාරම්පි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තානිපීති.

තස්මිං පන සීලාදීසු උප්පන්නෙසු ද්වාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තානි'පි යථා කිං යථා නගරද්වාරෙසු සුසංවුතෙසු කිඤ්චාපි අන්තොඝරාදයො අසංවුතා හොන්ති'පි අන්තොනගරෙ සබ්බං භණ්ඩං සුරක්ඛිතං සුගොපිතමෙව හොති නගරද්වාරෙසු හි පිහිතෙසු චොරානං පවෙසො නත්ථි එවමෙවං ජවනෙ සීලාදීසු උප්පන්නෙසු ද්වාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනි වීථිචිත්තානි'පි තස්මා ජවනක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානො'පි චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරොති වුත්තො ඉධ පනායං සතිසංවරො අධිප්පෙතොති වෙදිතබ්බො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරෙන සංවුතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො උපෙතොති වුත්තං හොති යථාහි පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති ඉමස්ස විභඞ්ගෙ ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති—පෙ--සමන්නාගතොති වුත්තං තං එකජ්ඣං කත්වා චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරෙන සංවුතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතොති එවමෙත්ථ වෙදිතබ්බො.

අථවා සංවරීති සංවුතො ථකෙසි පිදහීති වුත්තං හොති. චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරසංවුතොති චක්ඛුන්ද්‍රියසංවුතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසඞ්ඛාතං සතිකවාටං චක්ඛුද්වාරෙ ඝරද්වාරෙ කවාටං විය සංවරි ථකෙසි පිදහීති වුත්තං හොති. අයමෙව චෙත්ථ අත්ථො සුන්දරතරො

තථාහි **චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො, සංවුතස්ස විහරතොති** එතෙසු පදෙසු අයමෙව අත්ථො දිස්සතීති.

විහරතීති එවං චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො **යෙන කෙනචි ඉරියාපථවිහාරෙන විහරති. යං හිස්සාති** ආදිම්හි යං චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අස්ස භික්ඛුනො අසංවුතස්ස අථකෙත්වා අපිදහිත්වා විහරන්තස්සාති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. අථවා යකාරස්ස යත්ථ ආදෙසො හිකාරො ච පදපූරණො යෙ අස්සාති අත්ථො. **උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති** නිබ්බත්තෙය්‍යුං. **ආසවා විඝාතපරිළාහාති** චත්තාරො ආසවා අඤ්ඤෙ ච විඝාතකරා කිලෙසපරිළාහා **විපාකපරිළාහා** වා. චක්ඛුද්වාරෙ හි ඉට්ඨාරම්මණං ආපාථගතං කාමස්සාදවසෙන අස්සාදයතො අභිනන්දයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති ඊදිසං අඤ්ඤස්මිම්පි සුගතිභවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනාය අස්සාදයතො භවාසවො උප්පජ්ජති සත්තොති වා සත්තස්සාති වා ගණ්හන්තස්ස දිට්ඨාසවො උප්පජ්ජති සබ්බෙහෙව සහජාතං අඤ්ඤාණං අවිජ්ජාසවොති චත්තාරො ආසවා උප්පජ්ජන්ති තෙහි සම්පයුත්තා අපරෙ කිලෙසා විඝාතපරිළාහා ආයතිං වා තෙසං විපාකා තෙපි හි අසංවුතස්සෙව විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති වුච්චන්ති. **එවංස තෙති** එවං අස්ස තෙ එවං එතෙන උපායෙන න හොන්ති තෙ අඤ්ඤථාති වුත්තං හොති

එත්තාවතා **පටිසංඛා යොනිසො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො** ති ආදිසු **ඉමෙ වුච්චන්ති ආසවා සංවරා පහාතබ්බාති** ඉමෙසු ඡසු වාරෙසු චත්තාරො චත්තාරො කත්වා චතුවීසති ආසවා සංවරෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති සබ්බෙපෙත්ථ චෙත්ථ සතිසංවරො එව සංවරොති වෙදිතබ්බො **පටිසංඛා යොනිසො චීවරන්ති** ආදිසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ සීලකථායං වුත්තමෙව **යං හිස්සාති** යං චීවරං පිණ්ඩපාතාදිසු වා අඤ්ඤතරං අස්ස **අපටිසෙවතොති** එවං යොනිසො අපටිසෙවන්තස්ස අසංවුතස්සෙව කෙවලං පනෙතං අලද්ධචීවරාදිං පත්ථයතො ලද්ධං වා අස්සාදයතො කාමාසවස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා ඊදිසං අඤ්ඤස්මිම්පි සම්පත්තිභවෙ සුගතිභවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනාය අස්සාදයතො භවාසවස්ස අහං ලභාමි න ලභාමීති වා මය්හං වා ඉදන්ති අත්තසඤ්ඤං අධිට්ඨහතො දිට්ඨාසවස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා සබ්බෙහෙව පන සහජාතො අවිජ්ජාසවොති එවං චතුන්නං ආසවානං උප්පත්ති විපාකපරිළාහා ච තථෙවෙදනුප්පාදනතො වෙදිතබ්බා **ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ එකමෙකස්මිං පච්චයෙ චත්තාරො චත්තාරො කත්වා සොළස ආසවා ඉමිනා ඤාණසංවරසඞ්ඛාතෙන පච්චවෙක්ඛණෙන පටිසෙවනෙන පහාතබ්බාති වුත්තා. **පටිසංඛා යොනිසො ඛමො හොති සීතස්සාති** උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා ඛන්තා හොති සීතස්ස. සීතං ඛමති සහති න අවීරපුරිසො විය අප්පමත්තකෙනපි සීතෙන ච

ලති න කම්පති කම්මට්ඨානං න විජහති. අපි ච ඛො ලොමසනා
ගත්ථෙරො විය අනප්පකෙනා'පි සීතෙන ඵුට්ඨො න චලති නකම්ප
ති කම්මට්ඨානමෙව මනසිකරොති. ථෙරො කිර චෙතියපබ්බතෙ
පියඞ්ගුගුහාය පධානඝරෙ විහරන්තො අන්තරට්ඨකෙ හිමපාතස
මයෙ ලොකන්තරිකනිරයෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා කම්මට්ඨානං අවිජ
හන්තොව අබ්භොකාසෙ වීතිනාමෙසි. එවං උණ්හාදීසු'පි අත්ථ
යොජනා වෙදිතබ්බා. සොළං හි යො භික්ඛු අධිමත්තම්පි
උණ්හං සහති සොච ථෙරො විය අයං ඛමො උණ්හස්සාති වෙදි
තබ්බො. ථෙරො කිර ගිම්හසමයෙ පච්ඡාභත්තං චඞ්කමෙ නිසී
දි කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තො සෙදාපිස්ස කච්ඡෙහි මුච්චන්ති
අථ නං අන්තෙවාසිකො ආහ ඉධ භන්තෙ නිසීදථ සීතලො ඔ
කාසොති. ථෙරො උණ්හභයෙනෙවම්හි ආවුසො ඉධ නිසින්නො
ති අවීචිමහානිරයං පච්චවෙක්ඛිත්වා නිසීදියෙව උණ්හන්ති චෙත්ථ
අග්ගිසන්තාපොව වෙදිතබ්බො. සූරියසන්තාපවසෙන පනෙතං
වත්ථු වෙදිතබ්බං.

යො ච ද්වෙ තයො වාරෙ භත්තං වා පානීයං වා අලභමා
නො'පි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ අත්තනො පෙත්තිවිසයුප්පත්තිං
පච්චවෙක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහතියෙව අධි
මත්තෙනපි ඩංසමකසවාතාතපසම්ඵස්සෙන ඵුට්ඨො වා'පි තිරච්ඡා
නුප්පත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහ
තියෙව සිරිංසපසම්ඵස්සෙන ඵුට්ඨො වා'පි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ
සීහබ්‍යග්ඝාදිමුඛෙසු අනෙකවාරං පරිවත්තිතපුබ්බභාවං පච්චවෙ
ක්ඛිත්වා අවෙධෙන්තො කම්මට්ඨානං න විජහතියෙව පධානියත්ථෙ
රො විය අයං ඛමො **ජිඝච්ඡාය–පෙ=සිරිංසපසම්ඵස්සානන්ති** වෙ
දිතබ්බො. ථෙරං කිර ඛණ්ඩචෙලවිහාරෙ කාළකාරපධානඝරෙ අ
රියවංසං සුණන්තං ඝොරවිසො සප්පො ඩංසි ථෙරො ජානිත්වා'පි
පසන්නචිත්තො නිසින්නො ධම්මංයෙව සුණාති විසවෙගො ථද්ධො
අහොසි ථෙරො උපසම්පදමණ්ඩලං ආදිං කත්වා සීලං පච්චවෙක්
ඛිත්වා පරිසුද්ධසීලොම්හීති පීතිං උප්පාදෙසි සහ පීතුප්පාදා විසං නිව
ත්තිත්වා පථවිං පාවිසි ථෙරො තත්ථෙව චිත්තෙකග්ගතං ලභිත්වා
විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

යො පන අක්කොසවසෙන දුරුත්තෙන දුරුත්තත්තායෙව දු
රාගතෙ අපි අනිට්ඨවචනසංහිතෙ වචනපථෙ සුත්වා ඛන්තිගුණං
යෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා න වෙධති දීඝභාණකඅභයත්ථෙරො විය
අයං **ඛමො දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානන්ති** වෙදි
තබ්බො.

ථෙරො කිර පච්චයසන්තොසභාවනාරාමතාය මහාඅරියවං
සපටිපදං කථෙසි සබ්බො මහාගාමො ආගච්ඡති ථෙරස්ස මහා
සක්කාරො උප්පජ්ජි තං අඤ්ඤතරො මහාථෙරො අධිවාසෙතුං

අසහමානො දීඝභාණකො අරියවංසං කථෙමීති සබ්බරත්තිං කොලාහලං කරොතීති ආදීනි අක්කොසි. උභොපි ච අත්තනො අත්තනො විහාරං ගච්ඡන්තා ගාවුතමත්තං එකපථෙනෙව අගමංසු. සකලගාවුතම්පි සො තං අක්කොසියෙව. තතො යත්ථ ද්වින්නං විහාරානං මග්ගො භිජ්ජති, තත්ථ ඨත්වා දීඝභාණකත්ථෙරො තං වන්දිත්වා එසො භන්තෙ තුම්හාකං මග්ගොති ආහ. සො අසුණන්තො විය අගමාසි. ථෙරොපි විහාරං ගන්ත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා නිසීදි. තමෙනං අන්තෙවාසිකො කිං භන්තෙ සකලගාවුතං පරිභාසන්තං න කිඤ්චි අවොචුත්ථාති ආහ. ථෙරො ඛන්තියෙව ආවුසො මය්හං භාරො න අක්ඛන්ති එකපදුද්ධාරෙපි කම්මට්ඨානවියොගං න පස්සාමීති ආහ. එත්ථ ච වචනමෙව වචනපථොති වෙදිතබ්බො.

යා පන උප්පන්නා සාරීරිකා වෙදනා දුක්ඛමනට්ඨෙන දුක්ඛා බහලට්ඨෙන තිබ්බා ඵරුසට්ඨෙන ඛරා තිඛිණට්ඨෙන කටුකා අස්සාදවිරහිතතො අසාතා මනං අවඩ්ඪනතො අමනාපා පාණහරණසමත්ථතාය පාණහරා අධිවාසෙතියෙව න වෙධති එවං සහමො හොති. චිත්තලපබ්බතෙ පධානියත්ථෙරො විය අයං උප්පන්නානං—පෙ—අධිවාසිකජාතිකොති වෙදිතබ්බො. ථෙරස්ස කිර රත්තිං පධානෙන වීතිනාමෙන්තස්ස උදරවාතො උප්පජ්ජි සො තං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො ආවත්තති පරිවත්තති. තමෙනං චඞ්කමනපස්සෙ ඨිතො පිණ්ඩපාතියත්ථෙරො ආහ ආවුසො පබ්බජිතො නාම අධිවාසනසීලො හොතීති. සො සාධු භන්තෙති අධිවාසෙත්වා නිච්චලො සයි වාතො නාභිතො යාව හදයං ඵාලෙසි. ථෙරො වෙදනං වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සන්තො මුහුත්තෙන අනාගාමී හුත්වා පරිනිබ්බායීති.

යං හිස්සාති සීතාදීසු යං කිඤ්චි එකධම්මම්පි අස්ස, **අනධිවාසයතොති** අනධිවාසෙන්තස්ස අක්ඛමන්තස්ස, සෙසං වුත්තනයමෙව. ආසවුප්පත්ති පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා. සීතෙන ඵුට්ඨස්ස උණ්හං පත්ථයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති එවං සබ්බත්ථ. නත්ථි නො සම්පත්තිභවෙ සුගතිභවෙ සීතං වා උණ්හං වාති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවාසවො. මය්හං සීතං උණ්හන්ති ගාහො දිට්ඨාසවො සබ්බෙහෙව සම්පයුත්තො අවිජ්ජාසවොති. **ඉමෙ වුච්චන්ති–පෙ–අධිවාසනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ සීතාදීසු එකධම්මස්සපි වසෙන චත්තාරො හුත්වා අනෙකෙ ආසවා ඉමාය ඛන්තිසංවරසඞ්ඛාතාය අධිවාසනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති අත්ථො. එත්ථ ච යස්මා අයං ඛන්ති සීතාදයො ධම්මෙ අධිවාසෙති අත්තනො උපරි ආරොපෙත්වා වාසෙතියෙව න අසහමානො හුත්වා නිරස්සති තස්මා අධිවාසනාති වුච්චතීති වෙදිතබ්බා.

පටිසඞ්ඛා යොනිසො චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙතීති අහං සම ණොති චණ්ඩස්ස හත්ථිස්ස ආසන්නෙන න ඨාතබ්බං නතො නිදානං හි මරණම්පි සියා මරණමත්තම්පි දුක්ඛන්ති එවං උපායෙන පටි න පච්චවෙක්ඛිත්වා චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති පටික්කමතීති එස නයො සබ්බත්ථ. චණ්ඩන්ති දුට්ඨං වාළන්ති වුත්තං හොති. **ඛාණු**න්ති ඛදිරඛාණුආදිං; **කණ්ටකාධානන්ති** යත්ථ කණ්ටකා විජ්ඣ න්ති තං ඔකාසන්ති වුත්තං හොති. **සොබ්භන්ති** සබ්බතො ඡින්න තටං; **පපාතන්ති** එකතො ඡින්නතටං, **චන්දනිකන්ති** උච්ඡිට්ඨොද කගබ්භමලාදීනං ඡඩ්ඩනට්ඨානං. **ඔළිගල්ලන්ති** තෙසංයෙව කද්ද මාදීනං සන්දනොකාසං, තං ජණ්ණුමත්තම්පි අසුචිභරිතං හොති එතෙ'පි එතානි ඨානානි අමනුස්සදුට්ඨානි හොන්ති තස්මා තානි වජ්ජෙතබ්බානි. **අනාසනන්ති** එත්ථ පන අයුත්තං ආසනං අනා සනං තං අත්ථතො අනියතවත්ථුභූතං රහො පටිච්ඡන්නාසනන්ති වෙදිතබ්බං.

අගොචරෙති එත්ථා'පි අයුත්තො ගොචරො අගොචරො සො වෙසියාදිභෙදතො පඤ්චවිධො. **පාපකෙ මිත්තෙති** ලාමකෙ දුස්සී ලෙ මිත්තපතිරූපකෙ අමිත්තෙ **භජන්තන්ති** සෙවමානං; **විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරීති** පණ්ඩිතා බුද්ධසීලවන්තො සබ්‍රහ්මචාරයො; භික්ඛූන මෙතං අධිවචනං හොති එතං හි එකකම්මාදිකො සමසික්ඛතාති ඉමං සමානං බ්‍රහ්මං චරන්ති තස්මා සබ්‍රහ්මචාරීති වුච්චන්ති. **පාප කෙසු ඨානෙසූති** ලාමකෙසු ඨානෙසු; **ඔකප්පෙය්‍යුන්ති** සද්දහෙය්‍යුං අද්ධා අයමායස්මා අකාසි කරිස්සතීති වා. **තං හිස්සාති** හත්ථිආදිසු යං කිඤ්චි එතම්පි අස්ස සෙසං වුත්තනයෙනෙව. ආසවුප්පත්ති පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා හත්ථිආදිනිදානෙන දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස සුඛං පත්ථයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති නත්ථි නො සම්පත්තින මෙව සුගතිගමෙව ඊදිසං දුක්ඛන්ති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවාසවො මං හත්ථි මද්දතීති අත්තස්සාති ගාහො දිට්ඨාසවො සබ්බෙවෙතෙ සම්ප යුත්තා අවිජ්ජාසවොති.

ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ-**පරිවජ්ජනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ (හත්ථි ආදිසු එකෙකස්ස වසෙන උප්පත්තාරෙ සත්ත අපහසා ආසවා ඉමිනා සීලසංවරසඞ්ඛාතෙන පරිවජ්ජනෙන පහාතබ්බාති වුච්ච න්තීති වෙදිතබ්බා.

පටිසඞ්ඛා යොනිසො උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙ තීති අයං විතක්කො අකුසලො ඉති'පි සාවජ්ජො ඉතිපි දුක්ඛවිපාකො සො ච ඛො අත්තබ්‍යාබාධාය'පි සංවත්තතීති ආදි නා නයෙන යොනිසො කාමවිතක්කෙ ආදීනවං පච්චවෙක්ඛිත්වා තස්මිං තස්මිං ආරම්මණෙ උප්පන්නං ජහාමීති පවත්තං කාමවිත ක්කං නාධිවාසෙති චිත්තං ආරොපෙත්වා න වාසෙති අබ්භන්තර

රෙන වාසෙන්තීතිපි අත්ථො. අනධිවාසෙන්තො කිං කරොති? **පජහති** ඡඩ්ඩෙති කිං කචවරං විය පිටකෙනාති? නහි අපි ච **ඛො නං විනොදෙති** නුදති විජ්ඣති නීහරති කිං බලිවද්දං විය පතොදෙනාති? නහි අථ ඛො **ව්‍යන්තීකරොති** විගතන්තං කරොති යථාස්ස අණුසහගතාපි නාවසිස්සති අන්තමසො භඞ්ගමත්තම්පි තථා නං කරොති කථං පන නං තථා කරොතීති? **අනභාවං ගමෙති** අනු අභාවං ගමෙති වික්ඛම්භනප්පහානෙන යථා සුවික්ඛම්භිතො හොති තථා කරොතීති වුත්තං හොති. එස නයො ව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කෙසු. එත්ථ ච කාමවිතක්කොති යො කාමපටිසංයුත්තො විතක්කො මිච්ඡාසංකප්පොති විභඞ්ගෙ වුත්තො. එස නයො ඉතරෙසු.

උප්පන්නුප්පන්නෙති උප්පන්නෙ උප්පන්නෙ උප්පන්නමත්තෙයෙවාති වුත්තං හොති සකිං වා උප්පන්නෙ විනොදෙත්වා දුතියවාරෙ අජ්ඣුපෙක්ඛිතා න හොති සතක්ඛත්තුම්පි උප්පන්නුප්පන්නෙ විනොදෙතියෙව **පාපකෙ අකුසලෙ**ති ලාමකට්ඨෙන පාපකෙ අකොසල්ලතාය අකුසලෙ, **ධම්මෙ**ති තෙයෙව කාමවිතක්කාදයො සබ්බෙ'පි වා නව මහාවිතක්කෙ තත්‍ථ තයො වුත්තා එව. අවසෙසා ඤාතිවිතක්කො ජනපදවිතක්කො අමරවිතක්කො පරානුද්දයතාපටිසංයුත්තො විතක්කො ලාභසක්කාරසිලොකපටිසංයුත්තො විතක්කො අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කොති ඉමෙ ඡ. **සංඛිත්තා**ති එතෙසු විතක්කෙසු යං කිඤ්චි අස්ස. සෙසං වුත්තනයමෙව.

කාමවිතක්කො පනෙත්ථ කාමාසවො එව තංවිසෙසො භවාසවො තංසම්පයුත්තො දිට්ඨාසවො සබ්බවිතක්කෙසු අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවොති එවං ආසවුප්පත්ති වෙදිතබ්බා. **ඉමෙ වුච්චන්ති -පෙ- විනොදනා පහාතබ්බා**ති ඉමෙ කාමවිතක්කාදිවසෙන වුත්තප්පකාරා ආසවා ඉමිනා තස්මිං තස්මිං විතක්කෙ ආදීනවපච්චවෙක්ඛනසඞ්ඛාතෙන විරියසංවරසඞ්ඛාතෙන විනොදනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති වෙදිතබ්බා. **පටිසඞ්ඛා යොනිසො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතී**ති අභාවනාය ආදීනවං භාවනාය ච ආනිසංසං උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති එස නයො සබ්බත්‍ථ. එත්‍ථ ච කිඤ්චාපි ඉමෙ උපරිමග්ගත්තයසම්පයුත්තා ලොකුත්තරබොජ්ඣඞ්ගා එව අධිප්පෙතා තථා'පි ආදිකම්මිකානං බොජ්ඣඞ්ගෙසු අසම්මොහත්‍ථං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකෙන තෙසං නයෙන අත්‍ථවණ්ණනං කරිස්සාමි ඉධ පන ලොකියනයං පහාය ලොකුත්තරනයො එව ගහෙතබ්බො. එත්‍ථ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති ආදිනා නයෙන වුත්තානං සත්තන්නං ආදිපදානංයෙව තාව-

අත්ථතො ලක්ඛණාදීහි කමතො ච විනිච්ඡයො
අනූනාධිකතො චෙව විඤ්ඤාතබ්බො විභාවිනා.

තත්ථ සතිබොජ්ඣඞ්ග තාව සරණට්ඨෙන සති සා පනෙසා උපට්ඨානලක්ඛණා අපිලාපනලක්ඛණා වා වුත්තම්පිහෙතං යථා මහාරාජ රඤ්ඤො භණ්ඩාගාරිකො රඤ්ඤො සාපතෙය්‍යං අපිලාපෙති එත්තකං මහාරාජ හිරඤ්ඤං එත්තකං සුවණ්ණං එත්තකං සාපතෙය්‍යන්ති. එවමෙව ඛො මහාරාජ සති උප්පජ්ජමානා කුසලාකුසලසාවජ්ජානවජ්ජහීනපණීතකණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ ධම්මෙ අපිලාපෙති ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානාති විත්ථාරො. අපිලාපනරසා කිච්චවසෙනෙව හිස්සා එතං ලක්ඛණං ථෙරෙන වුත්තං අසම්මොහරසා වා ගොචරාභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා සති එව බොජ්ඣඞ්ගො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තත්ථ බොධියා බොධිස්ස වා අඞ්ගොති බොජ්ඣඞ්ගො කිං වුත්තං හොති යා හි අයං ධම්මසාමග්ගී යාය ලොකියලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානාය ලීනුද්ධච්චපතිට්ඨානායූහනකාම සුඛත්තකිලමථානුයොගඋච්ඡෙදසස්සතාභිනිවෙසාදීනං අනෙකෙසං උපද්දවානං පටිපක්ඛභූතාය සතිධම්මවිචයවිරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඞ්ඛාතාය ධම්මසාමග්ගියා අරියසාවකො බුජ්ඣතීති කත්වා බොධීති වුච්චති. බුජ්ඣතීති කිලෙසසන්තානනිද්දාය උට්ඨහති චත්තාරි වා අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣති නිබ්බානමෙව වා සච්ඡිකරොතීති වුත්තං හොති. යථාහ සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ භාවෙත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධොති තස්සා ධම්මසාමග්ගිසඞ්ඛාතාය බොධියා අඞ්ගොති'පි බොජ්ඣඞ්ගො ඣානඞ්ගමග්ගඞ්ගාදයො විය යො පෙස යථා වුත්තප්පකාරාය එතාය ධම්මසාමග්ගියා බුජ්ඣතීති කත්වා අරියසාවකො බොධීති වුච්චති තස්ස බොධිස්ස අඞ්ගොති'පි බොජ්ඣඞ්ගො සෙනඞ්ගරථඞ්ගාදයො විය. තෙනාහු අට්ඨකථාචරියා. බුජ්ඣනකස්ස පුග්ගලස්ස අඞ්ගාති වා බොජ්ඣඞ්ගාති. කෙනට්ඨෙන බොජ්ඣඞ්ගා බොධාය සංවත්තන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා අනුබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා පටිබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා සම්බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා ඉච්චාදිනා පටිසම්භිදානයෙනා'පි බොජ්ඣඞ්ගත්ථො වෙදිතබ්බො.

පසත්ථො සුන්දරො ච බොජ්ඣඞ්ගො සම්බොජ්ඣඞ්ගො. එවං සති එව සම්බොජ්ඣඞ්ගො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති එවං තාව එකස්ස ආදිපදස්ස අත්ථතො ලක්ඛණාදීහි විනිච්ඡයො විඤ්ඤාතබ්බො. දුතියාදිසු පන චතුසච්චධම්මෙ විචිනාතීති ධම්මවිචයො සො පවිචයලක්ඛණො ඔභාසනරසො අසම්මොහපච්චුපට්ඨානො. වීරභාවතො විධිනා ඊරයිතබ්බතො ච විරියං තං පග්ගහලක්ඛණං උපත්ථම්භනරසං අනොසීදනපච්චුපට්ඨානං.

පීනයතීති පීති සා ඵරණලක්ඛණා තුට්ඨිලක්ඛණා වා කායචිත්තානං පීනනරසා තෙසංයෙව ඔදග්‍යපච්චුපට්ඨානා. කායචිත්තදරථපස්සම්භනතො පස්සද්ධි සා උපසමලක්ඛණා කායචිත්තදරථනිම්මද්දනරසා කායචිත්තානං අපරිප්ඵන්දනසීතිභාවපච්චුපට්ඨානා. සමාධානතො සමාධි සො අවික්ඛෙපලක්ඛණො අවිසාරලක්ඛණො වා චිත්තචෙතසිකානං පිණ්ඩනරසො චිත්තට්ඨිතිපච්චුපට්ඨානො. අජ්ඣුපෙක්ඛනතො උපෙක්ඛා සා පටිසඞ්ඛානලක්ඛණා සමවාහිතලක්ඛණා වා ඌනාධිකනිවාරණරසා පක්ඛපාතුපච්ඡෙදනරසා වා මජ්ඣත්තභාවපච්චුපට්ඨානා. සෙසං වුත්තනයමෙව එවං සෙසපදානිපි අත්ථතො ලක්ඛණාදීහි ච විනිච්ඡයො විඤ්ඤාතබ්බො

කමතොති එත්ථ ච සතිඤ්චඛ්වාහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමීති වචනතො සබ්බෙසං සෙසබොජ්ඣඞ්ගානං උපකාරකත්තා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො පඨමං වුත්තො තතො පරං සො තථා සතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය විචිනතීති ආදිනා නයෙන සෙසසම්බොජ්ඣඞ්ගානං පුබ්බාපරියවචනෙ පයොජනං සුත්තන්තෙයෙව වුත්තං එවමෙත්ථ කමතො'පි විනිච්ඡයො විඤ්ඤාතබ්බො.

අනූනාධිකතොති කස්මා පන භගවතා සත්තෙව බොජ්ඣඞ්ගා වුත්තා අනූනා අනධිකාති ලීනුද්ධච්චපටිපක්ඛතො සබ්බත්ථිකතො ච එත්ථ හි තයොව බොජ්ඣඞ්ගා ලීනස්ස පටිපක්ඛා යථාහ යස්මිඤ්චඛො භික්ඛවෙ සමයෙ ලීනං චිත්තං හොති කාලො තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලො විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස කාලො පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනායාති. තයො උද්ධච්චස්ස යථාහ යස්මිඤ්චඛො භික්ඛවෙ සමයෙ උද්ධතං චිත්තං හොති කාලො තස්මිං සමයෙ පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලො සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනාය කාලො උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භාවනායාති එකො පනෙත්ථ සබ්බත්ථිකො යථාහ සතිඤ්චඛ්වාහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමීති සබ්බත්ථකන්ති'පි පාඨො ද්වින්නම්පි සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බකන්ති අත්ථො එවං ලීනුද්ධච්චපටිපක්ඛතො සබ්බත්ථිකතො ච සත්තෙව බොජ්ඣඞ්ගා වුත්තා අනූනා අනධිකා එවමෙත්ථ අනූනාධිකතොපි විනිච්ඡයො විඤ්ඤාතබ්බො. එවං තාව සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති ආදිනා නයෙන වුත්තානං සත්තන්නං ආදිපදානංයෙව අත්ථවණ්ණනං කත්වා ඉදානි භාවෙති විවෙකනිස්සිතන්ති ආදීසු එවං ඤාතබ්බං. භාවෙතීති වඩ්ඪෙති අත්තනො චිත්තසන්තානෙ පුනප්පුනං ජනෙති අභිනිබ්බත්තෙතීති අත්ථො විවෙකනිස්සිතන්ති විවෙකං නිස්සිතං විවෙකොති විවිත්තතා ස්වායං තදඞ්ගවිවෙකො වික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිවෙකොති පඤ්චවිධො තස්ස නා

නත්තං අරියධම්මො අභිනීහාරොති එවං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං අයමෙව හි තත්ථ විනිච්ඡයොති වදන්ති. එවමෙතස්මිං පඤ්චවිධෙ විවෙකෙ විවෙකනිස්සිතන්ති තදඞ්ගවිවෙකනිස්සිතං සමුච්ඡෙදවිවෙකනිස්සිතං නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතඤ්ච සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො. තථා හි අයං බොජ්ඣඞ්ගභාවනානුයුත්තො යොගී විපස්සනාක්ඛණෙ කිච්චතො තදඞ්ගවිවෙකනිස්සිතං අජ්ඣාසයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං මග්ගකාලෙ පන කිච්චතො සමුච්ඡෙදවිවෙකනිස්සිතං ආරම්මණතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති.

පඤ්චවිධවිවෙකනිස්සිතම්පීති එකෙ. තෙ හි න කෙවලං බලවවිපස්සනාමග්ගඵලක්ඛණෙසු එව බොජ්ඣඞ්ගෙ උද්ධරන්ති විපස්සනාපාදකකසිණජ්ඣානආනාපානාසුභබ්‍රහ්මවිහාරජ්ඣානෙසුපි උද්ධරන්ති න ච පටිසිද්ධා අට්ඨකථාචරියෙහි තස්මා තෙසං මතෙන එතෙසං ඣානානං පවත්තික්ඛණෙ කිච්චතො එව වික්ඛම්භනවිවෙකනිස්සිතං යථා ච විපස්සනාක්ඛණෙ අජ්ඣාසයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතන්ති වුත්තං එවං පටිප්පස්සද්ධිවිවෙකනිස්සිතම්පි භාවෙතීති වත්තුං වට්ටති. එස නයො විරාගනිස්සිතාදීසු විවෙකත්ථා එව හි විරාගාදයො කෙවලං හෙත්ථ වොස්සග්ගො දුවිධො පරිච්චාගවොස්සග්ගො පක්ඛන්දනවොස්සග්ගො චාති තත්ථ පරිච්චාගවොස්සග්ගොති විපස්සනාක්ඛණෙ ච තදඞ්ගවසෙන මග්ගක්ඛණෙ ච සමුච්ඡෙදවසෙන කිලෙසප්පහානං.

පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති විපස්සනාක්ඛණෙ තන්නින්නභාවෙන මග්ගක්ඛණෙ පන ආරම්මණකරණෙන නිබ්බානපක්ඛන්දනං තදුභයම්පි ඉමස්මිං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකෙ අත්ථවණ්ණනානයෙ වට්ටති. තථා හි අයං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො යථාවුත්තෙන පකාරෙන කිලෙසෙ පරිච්චජති නිබ්බානඤ්ච පක්ඛන්දති. වොස්සග්ගපරිණාමින්ති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන වොස්සග්ගත්ථං පරිණමන්තං පරිණතඤ්ච පරිපච්චන්තං පරිපක්කඤ්චාති ඉදං වුත්තං හොති අයං හි බොජ්ඣඞ්ගභාවනානුයුත්තො භික්ඛු යථා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො කිලෙසපරිච්චාගවොස්සග්ගත්ථං නිබ්බානපක්ඛන්දනවොස්සග්ගත්ථඤ්ච පරිපච්චති * යථා ච පරිපක්කො හොති තථා නං භාවෙතීති. එස නයො සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු. ඉධ පන නිබ්බානංයෙව සබ්බසඞ්ඛතෙහි විවිත්තත්තා විවෙකො සබ්බෙසං විරාගභාවතො විරාගො නිරොධභාවතො නිරොධොති වුත්තං. මග්ගො එව වොස්සග්ගපරිණාමී තස්මා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකං ආරම්මණං කත්වා පවත්තියා විවෙකනිස්සිතං තථා විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතඤ්ච තඤ්ච ඛො අරියමග්ගක්ඛණුප්ප

* පරිපච්චන්ති.

ගතියා කිලෙසානං සමුච්ඡෙදතො පරිච්චාගභාවෙන ච නිබ්බාන පක්ඛන්දනභාවෙන ච පරිණතං පරිපක්කන්ති අයමෙව අත්ථො දට්ඨබ්බො. එතෙනනයෙන සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු.

යං හිස්සාති එතෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු යං කිඤ්චි අස්ස; ඉදං වුත්ත නයමෙව. ආසවුප්පත්තියං පනෙත්ථ ඉමෙසං උපරි මග්ගත්තයසම්පයුත්තානං බොජ්ඣඞ්ගානං අභාවිතත්තා යෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං කාමාසවො භවාසවො අවිජ්ජාසවොති තයො ආසවා භාවයතො එවංස තෙ න හොන්තීති අයං නයො වෙදිතබ්බො. **ඉමෙ වුච්චන්ති-පෙ-භාවනාය පහාතබ්බාති** ඉමෙ තයො ආසවා ඉමාය මග්ගත්තයසම්පයුත්තාය බොජ්ඣඞ්ගභාවනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති වෙදිතබ්බා.

ඉදානි ඉමෙහි සත්තහාකාරෙහි පහීනාසවං භික්ඛුං ථොමෙන්තො ආසවප්පහානෙ වස්ස ආනිසංසං දස්සෙන්තො එතදෙව ච කාරණං ආසවප්පහානෙ සත්තානං උස්සුක්කං ජනෙන්තො **යතො ච ඛො භික්ඛවෙ-පෙ-අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති** ආහ. තත්ථ යතො ච ඛොති සාමිවචනෙ තොකාරො. යස්ස ඛොති වුත්තං හොති. පොරාණා පන යම්හි කාලෙති වණ්ණයන්ති. **යෙ ආසවා දස්සනාති** යෙ ආසවා දස්සනෙන පහාතබ්බා තෙ දස්සනෙනෙව පහීනා හොන්ති න අප්පහීනෙසුයෙව පහීනසඤ්ඤී හොති එවං සබ්බත්ථ විත්ථාරො.

සබ්බාසවසංවරසංවුතොති සබ්බෙහි ආසවපිධානෙහි පිහිතො සබ්බෙසං වා ආසවානං පිධානෙහි පිහිතො. **අච්ඡෙච්ඡි තණ්හන්ති** සබ්බම්පි තණ්හං ඡින්දි සඤ්ඡින්දි සමුච්ඡින්දි. **වාවත්තයි සංයොජනන්ති** දසවිධසංයොජනං පරිවත්තයි නිම්මූලමකාසි. **සම්මාති** හෙතුනා කාරණෙන. **මානාභිසමයාති** මානස්ස දස්සනාභිසමයා පහානාභි සමයා ච අරහත්තමග්ගො හි කිච්චවසෙන මානං පස්සති අයමස්ස දස්සනාභිසමයො. තෙන දිට්ඨො පන සො තාවදෙව පහීයති දිට්ඨවිසෙන දිට්ඨසත්තානං ජීවිතං විය අයමස්ස පහානාභිසමයො.

අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති එවං අරහත්තමග්ගෙන මානස්ස දිට්ඨත්තා පහීනත්තා ච යෙ ඉමෙ කායබන්ධනස්ස අන්තො ජීරති හරිතන්තං වාති එවං වුත්තඅන්තිමමරියාදන්තො ච අන්තමිදං භික්ඛවෙ ජීවිකානන්ති එවං වුත්තලාමකන්තො ච සක්කායො එකො අන්තොති එවං වුත්තකොට්ඨාසන්තො එසෙවන්තො දුක්ඛස්ස සබ්බපච්චයසඞ්ඛයාති එවං වුත්තකොටන්තො චාති චත්තාරො අන්තා; තෙසු සබ්බස්සෙව වට්ටදුක්ඛස්ස අදුං චතුත්ථකොටිසඞ්ඛාතං අන්තමකාසි පරිච්ඡෙදං පරිවටුමං අකාසි අන්තිමසමුස්සයමත්තාවසෙසං දුක්ඛමකාසීති වුත්තං හොති.

අත්තමනා තෙ භික්ඛූති සකමනා තුට්ඨමනා පීතිසොමනස්සෙහි වා සම්පයුත්තමනා හුත්වා-භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති ඉදං දුක්ඛස්ස අන්තකිරියපරියොසානං භගවතො භාසිතං සුකථිතං, සුලපිතං එවමෙතං භගවා එවමෙතං සුගතාති මත්ථකෙන සම්පටිච්ඡන්තා අබ්භනුමොදිංසූති.

සෙසමෙත්ථ යං න වුත්තං තං පුබ්බෙ වුත්තත්තා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ච න වුත්තං. තස්මා සබ්බං වුත්තානුසාරෙන අනුපදසො පච්චවෙක්ඛිතබ්බං—

සබ්බාසවසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං මෙ සුතන්ති ධම්මදායාදසුත්තං. යස්මා පනස්ස අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො තස්මා තං දස්සෙත්වා චස්ස අපුබ්බපදවණ්ණනං කරිස්සාම කතරාය පන ඉදං අට්ඨුප්පත්තියා නික්ඛිත්තන්ති ලාභසක්කාරෙ-භගවතො කිර මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි යථා තං චත්තාරො අසඞ්ඛෙය්‍යෙ පූරිතදානපාරමීසඤ්චයස්ස සබ්බදිසාසු යමකමහාමෙඝො වුට්ඨහිත්වා මහොඝං විය සබ්බපාරමියො එකස්මිං අත්තභාවෙ විපාකං දස්සාමාති සම්පිණ්ඩිතා විය ලාභසක්කාරමහොඝං නිබ්බත්තයිංසු තතො අන්නපානයානවත්ථමාලාගන්ධවිලෙපනාදිහත්ථා ඛත්තියබ්‍රාහ්මණාදයො ආගන්ත්වා කහං බුද්ධො කහං භගවා කහං දෙවදෙවො නරාසභො පුරිසසීහොති භගවන්තං පරියෙසන්ති සකටසතෙහිපි පච්චයෙ ආහරිත්වා ඔකාසං අලභමානා සමන්තා ගාවුතප්පමාණම්පි සකටධුරෙන සකටධුරං ආහච්ච තිට්ඨන්ති චෙව අනුබන්ධන්ති ච අන්ධකවින්දබ්‍රාහ්මණාදයො විය සබ්බං ඛන්ධකෙසු තෙසු තෙසු සුත්තෙසු ච ආගතනයෙන වෙදිතබ්බං-යථා ච භගවතො එවං භික්ඛුසංඝස්සාපි වුත්තං හෙතං තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං භික්ඛුසඞ්ඝොපි ඛො සක්කතො හොති-පෙ-පරික්ඛාරානන්ති තථා යාවතා ඛො චුන්ද එතරහි සඞ්ඝා වා ගණා වා ලොකෙ උප්පන්නා නාහං චුන්ද අඤ්ඤං එකසඞ්ඝම්පි සමනුපස්සාමි එවං ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තං යථරිව චුන්ද භික්ඛුසඞ්ඝොති ස්වායං භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච උප්පන්නො ලාභසක්කාරො එකතො හුත්වා ද්වින්නං මහානදීනං උදකමිව අප්පමෙය්‍යො අහොසි.

කමෙන භික්ඛූ පච්චයගරුකා පච්චයගිද්ධා පච්චයබාහුලිකා අහෙසුං පච්ඡාභත්තම්පි තෙලමධුඵාණිතාදීසු ආභතෙසු ගණ්ඨිං පරිහරිත්වා අම්හාකං ආචරියස්ස දෙථ උපජ්ඣායස්ස දෙථාති උච්චාසද්දං කරොන්ති සා ච තෙසං පවත්ති භගවතොපි පාකටා අහොසි.

තතො භගවා අනනුවජ්ජියන්ති ධම්මසංවෙගං උප්පාදෙත්වා චීවරාදයො ඉමෙ පච්චයා අකප්පියානි න සක්කා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙතුං පච්චයපටිබද්ධා හි කුලපුත්තානං සමණධම්මවුත්ති හන්දහං ධම්මදායාදපටිපදං දෙසෙමි සා සික්ඛාකාමානං කුලපුත්තානං සික්ඛාපදපඤ්ඤත්ති විය භවිස්සති නගරද්වාරෙ ඨපිතසබ්බකායිකආදාසො විය ච යථා හි නගරද්වාරෙ ඨපිතෙ සබ්බකායිකෙ ආදාසෙ චත්තාරොපි වණ්ණා අත්තනො ඡායං දිස්වා වජ්ජං පහාය නිද්දොසා හොන්ති එවමෙවං සික්ඛාකාමා කුලපුත්තා සික්ඛායොගමණ්ඩනෙන අත්තානං මණ්ඩෙතුකාමා ඉමං සබ්බකායිකාදාසූපමං දෙසනං ආවජ්ජිත්වා ආමිසදායාදපටිපදං වජ්ජෙත්වා ධම්මදායාදපටිපදං පූරෙන්තා ඛිප්පමෙව ජාතිජරාමරණස්ස අන්තං කරිස්සන්තීති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉදං සුත්තං අභාසි—තත්ථ ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදාති ධම්මස්ස මෙ භික්ඛවෙ දායාදා භවථ මා ආමිසස්ස යො මය්හං ධම්මො, තස්ස පටිග්ගාහකා භවථ යො ඛො මය්හං ආමිසං තස්ස මා පටිග්ගාහකා භවථාති වුත්තං හොති තත්ථ ධම්මොපි දුවිධො නිප්පරියායධම්මො පරියායධම්මොති ආමිසම්පි දුවිධං නිප්පරියායාමිසං පරියායාමිසන්ති තත්ථ මග්ගඵලනිබ්බානභෙදො හි නවවිධො ලොකුත්තරධම්මො නිප්පරියායධම්මො නිබ්බත්තිකධම්මොයෙව * න කෙනචි පරියායෙන කාරණෙන වා ලෙසෙන වා ධම්මො යං පනිදං වට්ටූපනිස්සිතං කුසලං සෙය්‍යථීදං ඉධෙකච්චො වට්ටං පත්ථෙන්තො දානං දෙති සීලං සමාදියති උපොසථකම්මං කරොති ගන්ධමාලාදීහි වත්ථුපූජං කරොති ධම්මං සුණාති දෙසෙති ඣානසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති එවං කරොන්තො අනුපුබ්බෙන නිප්පරියායධම්මං අමතං නිබ්බානං පටිලභති අයං පරියායධම්මො. තථා චීවරාදයො චත්තාරො පච්චයා නිප්පරියායාමිසමෙව න අඤ්ඤෙන පරියායෙන වා ලෙසෙන වා ආමිසං යං පනිදං වට්ටගාමිකුසලං සෙය්‍යථීදං ඉධෙකච්චො වට්ටං උපත්ථෙන්තො සම්පත්තිභවං ඉච්ඡමානො දානං දෙති—පෙ—සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති එවං කරොන්තො අනුපුබ්බෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තිං පටිලභති ඉදං පරියායාමිසං නාම—තත්ථ නිප්පරියායධම්මොපි භගවතොයෙව සන්තකො භගවතා හි කථිතත්තා භික්ඛූ මග්ගඵලනිබ්බානානි අධිගච්ඡන්ති වුත්තං හෙතං—සො හි බ්‍රාහ්මණ භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා—පෙ—මග්ගානුගා ච පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතාති ච සො හාවුසො භගවා ජානං ජානාති පස්සං පස්සති චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතොති ච.

* නිබ්බත්තිතධම්මොයෙව.

පරියායධම්මොපි භගවතොයෙව සන්තකො. භගවතා හි කථිතත්තා එවං ජානන්ති විවට්ටං පත්ථෙන්තා දානං දෙන්තා -පෙ- සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙන්තා අනුක්කමෙන අමතං නිබ්බානං පටිලභන්තීති. නිප්පරියායාමිසම්පි භගවතොයෙව සන්තකං. භගවතා හි අනුඤ්ඤාතත්තායෙව භික්ඛූනි ජීවකවත්ථුං ආදිකං කත්වා පණීතචීවරං ලද්ධං. යථාහ අනුජානාමි භික්ඛවෙ ගහපතිචීවරං යො ඉච්ඡති පංසුකූලිකො හොතු යො ඉච්ඡති ගහපතිචීවරං සාදියතු ඉතරීතරෙනපාහං භික්ඛවෙ සන්තුට්ඨිංයෙව වණ්ණෙමීති. පුබ්බෙ හි භික්ඛූ පණීතං පිණ්ඩපාතං නාලත්ථුං සපදානපිණ්ඩියාලොපභොජනායෙවාහෙසුං. රාජගහෙ පන භගවතා අනුජානාමි භික්ඛවෙ සඞ්ඝභත්තං උද්දෙසභත්තං නිමන්තනභත්තං සලාකභත්තං පක්ඛිකං උපොසථිකං පාටිපදිකන්ති එවං අනුඤ්ඤාතත්තායෙව පණීතභොජනං ලද්ධං. තථා සෙනාසනං පුබ්බෙ හි අකතපබ්භාරරුක්ඛමූලාදිසෙනාසනායෙව භික්ඛූ අහෙසුං. තෙ අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ලෙණානීති එවං භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තායෙව විහාරො අඩ්ඪයොගො පාසාදො හම්මියං ගුහාති ඉමානි සෙනාසනානි ලභිංසු. පුබ්බෙ මුත්තහරීතකෙනෙව භෙසජ්ජං අකංසු. තෙ භගවතායෙව අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච භෙසජ්ජානි සෙය්‍යථීදං සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතන්ති එවමාදිනා නයෙන අනුඤ්ඤාතත්තා නානාභෙසජ්ජානි ලභිංසු. පරියායාමිසම්පි භගවතොයෙව සන්තකං. භගවතා හි කථිතත්තායෙව ජානන්ති සම්පත්තිභවං පත්ථෙන්තා දානං දත්වා සීලං -පෙ- සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා අනුක්කමෙන පරියායාමිසං දිබ්බසම්පත්තිං මනුස්සසම්පත්තිං පටිලභන්තීති.

තදෙවං යස්මා නිප්පරියායධම්මොපි පරියායධම්මොපි නිප්පරියායාමිසම්පි පරියායාමිසම්පි භගවතොයෙව සන්තකං තස්මා තත්ථ අත්තනො සාමිභාවං දස්සෙන්තො ආහ ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදා. යො මය්හං සන්තකො දුවිධොපි ධම්මො තස්ස දායාද භවථ යං ඛො එතං මය්හං සන්තකං ආමිසං තස්ස දායාදා මා භවථ ධම්මකොට්ඨාසස්සෙව සාමිනො භවථ මා ආමිසකොට්ඨාසස්ස. යො හි ජිනසාසනෙ පබ්බජිත්වා පච්චයපරමො විහරති චතූසු තණ්හුප්පාදෙසු සන්දිස්සමානො නික්ඛිත්තධුරො ධම්මානුධම්මපටිපත්තියං අයං ආමිසදායාදො නාම තාදිසා මා භවථ. යො පන අනුඤ්ඤාතපච්චයෙසු අප්පිච්ඡතාදීනි චෙව නිස්සාය පටිසඞ්ඛාසෙවමානො පටිපත්තිපරමො විහරති චතූසු අරියවංසෙසු සන්දිස්සමානො අයං ධම්මදායාදො නාම තාදිසා භවථාති වුත්තං හොති.

ඉදානි යෙසං තත්ථ එතදහොසි භවිස්සති වා අනාගතමද්ධානං කින්නුඛො භගවා සාවකානං අලාභසඞ්කිකො එවමාහාති තෙසං අත්ථි

පණීතලාභපච්චයො අහං එවං වදාමීති දස්සෙන්තො ආහ–අත්ථි මෙ තුම්හෙසු–පෙ–නො ආමිසදායාදාති තස්සායමත්ථො අත්ථි තුම්හෙසු අනුකම්පා, අනුද්දයා හිතෙසිතා කෙන නු ඛො මෙ කාරණෙන කෙන උපායෙන සාවකා ධම්මදායාද අස්සු ධම්මකොට්ඨාසස්සාමිනො නො ආමිසදායාදාති. අයං පන අධිප්පායො පස්සති කිර භගවා ආමිසගරුකානං ආමිසෙ උපක්ඛලිතානං අතීතකාලෙ තාව කපිලස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඝාටිපි ආදිත්තා හොතීති ආදිනා නයෙන ආගතපාපභික්ඛුභික්ඛුනීසික්ඛමානාදීනඤ්ච අනෙකසතානං අපායපරිපූරකත්තං අනාගතෙ සාසනෙ පබ්බජිතානං දෙවදත්තාදීනඤ්ච–ධම්මගරුකානං පන සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානමහාකස්සපාදීනං අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාදිගුණපටිලාභං තස්මා තෙසං අපායපරිමුත්තිං සබ්බගුණසම්පත්තිඤ්ච ඉච්ඡන්තො ආහ අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා කින්ති මෙ සාවකා ධම්මදායාද භවෙය්‍යුං නො ආමිසදායාදාති පච්චයගරුකො චතුපරිසන්තරෙ කූටකහාපණො විය නිබ්බුතඞ්ගාරො විය ච නිත්තෙජො නිප්පභො හොති තතො විවට්ටිතච්චෙත්තො ධම්මගරුකො තෙජවා සීහොව අභීතූසසාරී තස්මාපි එවමාහ අත්ථි මෙ තුම්හෙසු–පෙ–නො ආමිසදායාදාති. එවං ධම්මදායාද මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදාති ඉදං අනුකම්පාය පණීතතරං ලාභං ඉච්ඡන්තෙන වුත්තං නො අලාභකාමෙනාති සාධෙත්වා ඉදානි ඉමස්ස ඔවාදස්ස අකරණෙ ආදීනවං දස්සෙන්තො ආහ–තුම්හෙ ච භික්ඛවෙ–පෙ–නො ධම්මදායාදාති. තෙන තුම්හෙපි තෙන ආදිස්සා භවෙය්‍යාථාති තුම්හෙපි තෙන ආමිසදායාදභාවෙන නො ධම්මදායාදභාවෙන ආදිස්සා භවෙය්‍යාථ අවදිසිතබ්බා* විඤ්ඤාතබ්බා වවත්ථපෙතබ්බා විඤ්ඤූහි ගාරය්හා භවෙය්‍යාථාති වුත්තං හොති කින්ති ආමිසදායාද සත්ථුසාවකා විහරන්ති නො ධම්මදායාදාති. අහම්පි තෙන ආදිස්සො භවෙය්‍යන්ති අහම්පි තෙන තුම්හාකං ආමිසදායාදභාවෙන නො ධම්මදායාදභාවෙන ගාරය්හො භවෙය්‍යං.

කින්ති ආමිස–පෙ–දායාදාති ඉදං භගවා තෙසං අතීව මුදුකරණත්ථං ආහ අයං හි එත්ථ අධිප්පායො සචෙ භික්ඛවෙ තුම්හෙ ආමිසලොලා චරිස්සථ තත්ථ විඤ්ඤූ මං ගරහිස්සන්ති කථං හි නාම සබ්බඤ්ඤූ සමානො අත්තනො සාවකෙ ධම්මදායාදෙ නොආමිසදායාදෙ කාතුං න සක්කොති, සෙය්‍යථාපි නාම අනාකප්පසම්පන්නෙ භික්ඛූ දිස්වා ආචරියුපජ්ඣායෙ ගරහන්ති කස්සිමෙ සද්ධිවිහාරිකා කස්සන්තෙවාසිකාති සෙය්‍යථාපි වා පන කුලකුමාරකෙ වා කුලකුමාරිකායො වා දුස්සීලෙ පාපධම්මෙ දිස්වා මාතාපිතරො ගරහන්ති කස්සිමෙ පුත්තා කස්ස ධීතරොති එවමෙවං මං විඤ්ඤූ ගරහිස්සන්ති කථං හි නාම සබ්බඤ්ඤූ සමානො අත්තනො සාවකෙ ධම්මදායාදෙ නොආමිසදායාදෙ කාතුං

* අපදිසිතබ්බා,

න සක්කොතීති එවං ඉමස්ස ඔවාදස්ස අකරණෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා කරණෙ ආනිසංසං දස්සෙන්තො–තුම්හෙ ච මෙති ආදිමාහ. තත්ථ අහම්පි තෙන න ආදිස්සො භවෙය්‍යන්ති සෙය්‍යථාපි නාම වත්තපටි· පූරකෙ දහරභික්ඛූ උද්දෙසපරිපුච්ඡාසම්පන්නෙ වස්සසතිකෙ ථෙරෙ විය ආකප්පසම්පන්නෙ දිස්වා තස්ස සද්ධිවිහාරිකා අන්තෙවාසිකා අසුකස්සාතිපතිරූපං ථෙරස්ස පටිබලා වත ඔවදිතුං අනුසාසිතුන්ති ආචරියුපජ්ඣායා න ආදිස්සා න ගාරය්හා භවන්ති එවමෙවං අහම්පි තෙන තුම්හාකං ධම්මදායාදභාවෙන නොආමිසදායාදභාවෙන තස්ස සාවකා නාලකපටිපදං තුවට්ටකපටිපදං චන්දූපමපටිපදං රථවිනීතපටිපදං මහාගොසිඞ්ගසාලපටිපදං මහාසුඤ්ඤතාපටිපදං පටිපන්නා චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමඅරියවංසස්ස සක්ඛිභූතා පච්චයගෙධෙන විවට්ටමානස්සා අබ්භා මුත්තචන්දූපමා විහරන්ති සමණස්ස ගොතමස්සාති වුත්තෙන සබ්බඤ්ඤූ වත භගවා අඤ්ඤං වත සාවකෙ ආමිසදායාදපටිපදං ඡඩ්ඩාපෙත්වා ධම්මදායාදපටිපත්තිපූරකෙ කාතුනාති විඤ්ඤූනං න ආදිස්සො න ගාරය්හො භවෙය්‍යන්ති එවං ඉමස්මිං පදෙ අධිප්පායං ඤත්වා සෙසං කණ්හපක්ඛෙ වුත්තනයප්පච්චනීකතො වෙදිතබ්බං. එවං ඉමස්ස ඔවාදස්ස කරණෙ ආනිසංසං දස්සෙත්වා ඉදානි තං ඔවාදං නිය්‍යාතෙන්තො ආහ–තස්මාතිහ මෙ භික්ඛවෙ–පෙ–නොආමිසදායාදාති එවම්මං ඔවාදං නිය්‍යාතෙත්වා ඉදානි තස්සා ධම්මදායාදපටිපත්තියා පරිපූරකාරිං ථොමෙතුං ඉධාහං භික්ඛවෙති ආදිමාහ. භගවතො හි ථොමනං සුත්වාපි භිය්‍යොයෙව තථත්තාය පටිපජ්ජිතාරො තත්ථ ඉධාති නිපාතපදමෙතං. භුත්තාවීති භුත්තවා කතභත්තකිච්චොති වුත්තං හොති. පවාරිතොති යාවදත්ථපවාරණාය පවාරිතො යාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා පටික්ඛිත්තභොජනො තිත්තොවාති වුත්තං හොති. චතුබ්බිධා හි පවාරණා වස්සංවුත්ථපවාරණා පච්චයපවාරණා අනතිරිත්තපවාරණා යාවදත්ථපවාරණාති.

තත්ථ අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සං වුත්ථානං භික්ඛූනං තීහි ඨානෙහි පවාරෙතුන්ති අයං වස්සංවුත්ථපවාරණා. ඉච්ඡාමහං භන්තෙ සඞ්ඝං චාතුමාසං භෙසජ්ජෙන පවාරෙතුන්ති ච අඤ්ඤත්‍ර පුනපවාරණාය අඤ්ඤත්‍ර නිච්චපවාරණායාති ච අයං පච්චයපවාරණා. පවාරිතො නාම ආසනං පඤ්ඤායති භොජනං පඤ්ඤායති හත්ථපාසෙ ඨිතො අභිහරති පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායති එසො පවාරිතො නාමාති අයං අනතිරිත්තපවාරණා. පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසි සම්පවාරෙසීති අයං යාවදත්ථපවාරණා. අයමිධ අධිප්පෙතා. තෙන වුත්තං පවාරිතොති යාවදත්ථපවාරණාය පවාරිතොති.

පරිපුණ්ණොති භොජනෙන පරිපුණ්ණො; **පරියොසිතො**ති පරියොසිතභොජනො උත්තරපදලොපො දට්ඨබ්බො. යාවතකං භුඤ්ජිතබ්බං හොති තාවතකං භුත්තං හොති අවසිතා මෙ භොජනකිරියාති අත්ථො. **සුහිතො**ති පීණිතො ජිඝච්ඡාදුක්ඛාභාවෙන වා සුහිතොති වුත්තං හොති. **යාවදත්ථො**ති යාවතකො මෙ භොජනෙන අත්ථො සො සබ්බො නිප්ඵන්නොති. එත්ථ ච පුරිමානං තිණ්ණං පච්ඡිමානි සාධකානි. යො හි පරියොසිතො සො භුත්තාවී හොති යො ච සුහිතො සො යාවදත්ථපවාරණාය පවාරිතො යො යාවදත්ථො සො පරිපුණ්ණොති. පුරිමානි වා පච්ඡිමානං යස්මා හි භුත්තාවී තස්මා පරියොසිතො යස්මා පවාරිතො තස්මා සුහිතො යස්මා පරිපුණ්ණො තස්මා යාවදත්ථොති සබ්බවචනං පරිකප්පෙත්වා ඨිතත්තානි වෙදිතබ්බං.

සියාති එකංසෙ ච විකප්පනෙ ච. පඤ්චවිධා හි සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරාති එකංසෙ. සියා අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිවීතික්කමොති විකප්පනෙ. ඉධ උභයම්පි වට්ටති. අතිරෙකොව අතිරෙකධම්මො තථා ඡඩ්ඩියධම්මො අධිකො ච ඡඩ්ඩෙතබ්බො ච න අඤ්ඤං කිඤ්චි කාතබ්බොති අත්ථො. **අථා**ති තදහි කාලෙ. **ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යපරෙතා**ති ජිඝච්ඡාය ච දුබ්බල්‍යෙන ච පරෙතා ඵුට්ඨා අනුගතා ච අට්ඨපි දසපි දිවසානි තත්ථ කෙචි ජිඝච්ඡිතාපි න දුබ්බලා හොන්ති සක්කොන්ති ජිඝච්ඡං සහිතුං ඉමෙ පන න තාදිසාති දස්සෙතුං උභයම්පාහ. **ත්‍යාහ**න්ති තෙ අහං, **සචෙ ආකඞ්ඛථා**ති යදි ඉච්ඡථ; **අප්පහරිතෙ**ති අප්පරූළ්හහරිතෙ යස්මිං ඨානෙ පිණ්ඩපාතොත්ථරණෙන විනස්සනධම්මානි තිණානි නත්ථි තස්මින්ති අත්ථො. තෙන නිවපිතෙව මහාතිණෙව තිණගහණෙව යත්ථ සකටෙනාපි ඡඩ්ඩිතෙපි පිණ්ඩපාතෙ තිණානි න විනස්සන්ති තම්පි ඨානං පරිග්ගහිතං හොති භූතගාමසික්ඛාපදස්ස හි අවිකොපනත්ථමෙතං වුත්තං.

අප්පාණකෙති නිප්පාණකෙ පිණ්ඩපාතජ්ඣොත්ථරණෙන මරිතබ්බපාණකරහිතෙ වා මහාඋදකක්ඛන්ධෙ පරිත්තෙ උදකෙ එව හි හත්ථපක්ඛිපෙන ආළුලිතෙ සුඛුමපාණකා මරන්ති න මහාතළාකාදීසූති පාණකානුරක්ඛණත්ථං හි එවං වුත්තං. **ඔපිලාපෙස්සාමී**ති නිමුජ්ජාපෙස්සාමි. **තත්‍රෙකස්සා**ති තෙසු ද්වීසු එකස්ස හොති ඉමං ධම්මදෙසනං සුට්ඨු සුතවා පුනප්පුනං ආවජ්ජති ච තං සන්ධායාහ. **වුත්තං ඛො පනෙත**න්ති අයං වුත්තසද්දො කෙසොහාරණෙපි දිස්සති කාපටිකො මාණවො දහරො වුත්තසිරොති ආදීසු රොපිතෙපි පථාසාරදිකං බීජං ඛෙත්තෙ වුත්තං විරූහන්තීති ආදීසු. භාසිතෙපි වුත්තමිදං භගවතා වුත්තමරහතාති ආදීසු ඉධ පන භාසිතෙ දට්ඨබ්බො. භණිතං ඛො පනෙතන්ති අයං හිස්ස අත්ථො. **ආමිසඤ්ඤතර**න්ති චතූනං පච්චයාමිසා

කං අසංකිලිට්ඨතරං එකන්ති අත්ථො, සද්දෙති නිපාතො සබ්බලිඞ්ග
විභත්තිවචනෙසු තාදිසොව, තස්ස තස්ස අත්ථො පරිණාමෙතබ්
බො ඉධ පනස්ස සො එසොති අත්ථො, යො එසො පිණ්ඩපාතොයං
නාම ඉදං අභික්කන්තතරන්ති වුත්තං හොති. සන්තුට්ඨතරාති සො
බුචතාහං එවන්ති යථා ඉදානි ඉමං ඛණං විතිනාමෙමි එවමෙවං
රත්තින්දිවම්පි, වීතිනාමෙය්‍යන්ති ඛෙපෙය්‍යං. අතිවත්තාපෙය්‍යං
සො තං පිණ්ඩපාතන්ති සො තං සදෙවකෙන ලොකෙන සිරසා
සම්පටිච්ඡිතබ්බරූපං සුගතාතිරිත්තං පිණ්ඩපාතං අභුඤ්ජිත්වා ධම්ම
දායාදභාවං ආකඞ්ඛමානො ආදිත්තසීසූපමං පච්චවෙක්ඛිත්වා නෙ
නෙව ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යෙන එවං රත්තින්දිවං වීතිනාමෙය්‍ය, අථ
දුතියස්සාති ඉමස්මිං පන වාරෙ එස සම්බන්ධො සචෙ සො භික්ඛු
යන්නූනාහං—පෙ—වීතිනාමෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා එවම්පි චි
න්තෙය්‍ය පබ්බජිතෙන ඛො වාලමිගාකුලෙ අරඤ්ඤෙ හෙසජ්ජං
විය පඤ්චකාමගුණවාළාකුලෙ ගාමෙ පිණ්ඩපාතොපි දුක්ඛං පරියෙ
සිතුං අයං පන පිණ්ඩපාතො ඉති පරියෙසනාදීනා ච විමුත්තො
සුගතාතිරිත්තො චාති උභතො සුජාතඛත්තියකුමාරො විය හොති
යෙහි ච පඤ්චහි කාරණෙහි පිණ්ඩපාතො න පරිභුඤ්ජිතබ්බො හො
ති සෙය්‍යථිදං පුග්ගලං ගරහිත්වා අපරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති අලජ්ජි
පුග්ගලස්ස සන්තකොති අපරිසුද්ධුප්පන්නතාය අපරිභුඤ්ජිතබ්බො
හොති භික්ඛුනීපරිපාචනෙ අසන්තසම්භාවනුප්පන්නොති සාමිකා
නුකම්පාය න පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති පිණ්ඩපාතසාමිකො භික්ඛු ජිඝ
ච්ඡිතොති සො ධාතො තස්සෙව අනන්තවාසිකාදිඅනුකම්පාය න
පරිභුඤ්ජිතබ්බො හොති අනන්තවාසිකාවා අඤ්ඤෙ වා තප්පටිබද්ධා
ජිඝච්ඡිතාති නෙව ධාතා සුහිතා අපි ච ඛො අස්සද්ධතාය න පරිභුඤ්ජි
තබ්බො හොති පිණ්ඩපාතසාමිකො භික්ඛු අස්සද්ධොති තෙහි ච
කාරණෙහි අයං විමුත්තො භගවා හි ලජ්ජීනං අග්ගොති පරිසුද්ධු
ප්පන්නිකො පිණ්ඩපාතො භගවා ච ධාතො සුහිතො පච්චාසිංස
කොපි චඤ්ඤො පුග්ගලො නත්ථි යෙ ච ලොකෙ සද්ධා භගවා තෙසං
අග්ගොති එවං චින්තෙත්වා ච සො තං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා —පෙ—
වීතිනාමෙය්‍ය. එත්තාවතා සොපි අභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොති
සොපි භුඤ්ජිතබ්බකමෙව පිණ්ඩපාතං න භුඤ්ජිතා හොති. යොපි
භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොති සොපි භුඤ්ජිතබ්බකමෙව භුඤ්ජිතා
හොති තස්මිං පිණ්ඩපාතෙ හි විසෙසො නත්ථි පුග්ගලෙ පන විසෙ
සො, තස්මා තං දස්සෙන්තො කිඤ්චාපි සොති ආදිමාහ. තත්ථ කිඤ්චා
පීති අනුජානනසංසූචනත්ථෙ නිපාතො, කිං අනුජානාති තස්ස භි
ක්ඛුනො තං අනවජ්ජපරිභොගං, කිං පසංසති භුත්වා සමණධම්ම
කරණං ඉදං වුත්තං හොති යදිපි සො භික්ඛු එවං භුඤ්ජිතබ්බමෙ
ව භුඤ්ජිත්වා කාතබ්බමෙව කරෙය්‍ය, අථ ඛො අසුයෙව මෙ පුරිමො
භික්ඛූති යො පුරිමො භික්ඛු තං පිණ්ඩපාතං අභුඤ්ජිත්වා සමණ

ධම්මං කරොති අපුයෙව මෙ සොයෙව මම විසු සූරෙසු සූරත්ත රො විය විසු පණ්ඩිතෙසු පණ්ඩිතතරො විය ච පුජ්ජතරො ච පාසංසතරො ච දුතියභික්ඛුනො අත්ථරෙකෙන පුජනීයො ච පසංසනීයො චාති වුත්තං හොති. ඉදානි තමත්ථං කාරණෙන සාධෙන්තො තං කිස්ස හෙතූති ආදිමාහ.

තස්සමෙසො තාථ සියා තුම්හාකං කස්මා සො භික්ඛු භගවතො පුජ්ජතරො ච පාසංසතරො චාති. තං හි තස්ස භික්ඛුනොති යස්මා තං පිණ්ඩපාතපටික්ඛිපනං තස්ස භික්ඛුනො දීඝරත්තං අප්පිච්ඡතාය—පෙ—විරියාරම්භාය සංවත්තිස්සති, කථං? තස්ස හි සචෙ අපරෙන සමයෙන පච්චයෙසු අප්පිච්ඡතා වා පාපිච්ඡතා වා මහිච්ඡතා වා උප්පජ්ජිස්සති තතො නං ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටික්ඛෙපපච්චවෙක්ඛණෙන නිවාරෙස්සති අරෙ ත්වං දුග්ගතාතිරිත්තම්පි පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා ඊදිසං ඉච්ඡං උප්පාදෙසීති එවං පච්චවෙක්ඛමානො එස ඛණො අසන්තුට්ඨියා අසල්ලෙඛස්ස ච උප්පන්නස්ස නිවාරණෙ. එවං තාවස්ස අප්පිච්ඡතාය සන්තුට්ඨියා සල්ලෙඛාය සංවත්තිස්සති. සුභරතායාති එත්ථ අයං සංවණ්ණනා, ඉධෙකච්චො අත්තනොපි උපට්ඨාකානම්පි දුබ්භරො හොති දුප්පොසො එකච්චො අත්තනොපි උපට්ඨාකානම්පි සුභරො හොති සුපොසො. කථං? යො හි අම්බිලාදීනි ලද්ධා අනම්බිලාදීනි පරියෙසති අඤ්ඤස්ස ඝරෙ ලද්ධං අඤ්ඤස්ස ඝරෙ ඡඩ්ඩෙන්තො සබ්බං ගාමං විචරිත්වා රිත්තපත්තොව විහාරං පවිසිත්වා නිපජ්ජති අයං අත්තනො දුබ්භරො. යො පන සාලිමංසොදනාදීනං පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නෙපි දුම්මුඛභාවං අනත්තමනභාවං දස්සෙති තෙසං වා සම්මුඛාව නං පිණ්ඩපාතං කිං තුම්හෙහි දින්නන්ති අපසාදෙන්තො සාමණෙරගහට්ඨාදීනං දෙති අයං උපට්ඨාකානං දුබ්භරො, එතං දිස්වා මනුස්සා දූරතො පරිවජ්ජෙන්ති දුබ්භරො භික්ඛු න සක්කා පොසිතුන්ති, යො පන යං කිඤ්චි ලූඛං වා පණීතං වා ලද්ධා තුට්ඨචිත්තොව භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා අත්තනො කම්මං කරොති අයං අත්තනො සුභරො, යො ච පරෙසම්පි අප්පං වා බහුං වා ලූඛං වා පණීතං වා දින්නං අභිලද්ධා අත්තමනො විප්පසන්නමුඛො හුත්වා තෙසං සම්මුඛාව පරිභුඤ්ජිත්වා යාති අයං උපට්ඨාකානං සුභරො එතං දිස්වා මනුස්සා අතිවිය විස්සත්ථා හොන්ති අම්හාකං භදන්තො සුභරො ථොකථොකෙනපි තුස්සති මයමෙව නං පොසෙස්සාමාති පටිඤ්ඤං කත්වා පොසෙන්ති, තස්ස සචෙ අපරෙන සමයෙන තස්ස අත්තනො වා උපට්ඨාකානං වා දුබ්භරතායෙක චිත්තං උප්පජ්ජිස්සති තතො නං ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටික්ඛෙපපච්චවෙක්ඛණෙන නිවාරෙස්සති අරෙ ත්වං දුග්ගතාතිරිත්තම්පි පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා ඊදිසං චිත්තං උප්පාදෙසීති එවං පච්චවෙක්ඛමානො එවමස්ස සුභරතාය සංවත්තිස්සති. සචෙ පන සො කොසජ්ජං උප්පජ්ජිස්සති තම්පි එතෙනෙව පච්චවෙක්ඛණෙන නිවාරෙස්සති අරෙ ත්වං නාම තදා දුග්ගතාතිරිත්තං පිණ්ඩපාතං පටික්ඛිපිත්වා

තථා ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යපරෙතොපි සමණධම්මං කත්වා අජ්ජ කොසජ්ජමනුයුඤ්ජසීති එවං පච්චවෙක්ඛමානො එව මස්ස විරියාරම්භාය සංවත්තිස්සති. එවමස්ස ඉදං පිණ්ඩපාතපරික්ඛිපනං දීඝරත්තං අප්පිච්ඡතාය—පෙ—විරියාරම්භාය සංවත්තිස්සති. එවමස්සිමෙ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දසකථාවත්ථූනි පරිපූරෙස්සන්ති; කථං? අත්‍ර හි පාළියංයෙව අප්පිච්ඡතාසන්තුට්ඨිවිරියාරම්භවසෙන තීණි ආගතානි. සෙසානි සල්ලෙඛෙන සඞ්ගහිතානි ඉදං හි සබ්බකථාවත්ථූනං නාමමෙව යදිදං සල්ලෙඛො. යථාහ "යා ච ඛො අයං ආනන්ද කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිවරණසප්පායා එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති සෙය්‍යථීදං අප්පිච්ඡකථා"ති විත්ථාරො එවං ඉමෙ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දස කථාවත්ථූනි පරිපූරෙස්සන්ති දස කථාවත්ථූනි පරිපූරානි තිස්සො සික්ඛා පරිපූරෙස්සන්ති. කථං? එතෙසු හි අප්පිච්ඡකථා සන්තොසකථා අසංසග්ගකථා සීලකථාති ඉමා චතස්සො කථා අධිසීලසික්ඛාසඞ්ගහිතායෙව, පවිවෙකකථා විරියාරම්භකථා සමාධිකථාති ඉමා තිස්සො අධිචිත්තසික්ඛාසඞ්ගහිතා, පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථාති ඉමා තිස්සො අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසඞ්ගහිතාති එවං දස කථාවත්ථූනි පරිපූරානි තිස්සො සික්ඛා පරිපූරෙස්සන්ති තිස්සො සික්ඛා පරිපූරා පඤ්ච අසෙඛෙ ධම්මක්ඛන්ධෙ පරිපූරෙස්සන්ති, කථං? පරිපූරා හි අධිසීලසික්ඛා අසෙඛො සීලක්ඛන්ධොයෙව හොති අධිචිත්තසික්ඛා අසෙඛො සමාධික්ඛන්ධො අධිපඤ්ඤාසික්ඛා අසෙඛා පඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධා එවාති එවං තිස්සො සික්ඛා පඤ්ච අසෙඛෙ ධම්මක්ඛන්ධෙ පරිපූරෙස්සන්ති පඤ්ච ධම්මක්ඛන්ධා පරිපූරා අමතං නිබ්බානං පරිපූරෙස්සන්ති, සෙය්‍යථාපි උපරි පබ්බතෙ පාවුස්සකො මහාමෙඝො අභිප්පවුට්ඨො පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරෙති තා පරිපූරා කුසුබ්භෙ කුසුබ්භා මහාසොබ්භෙ මහාසොබ්භා කුන්නදියො කුන්නදියො මහානදියො මහානදියො සමුද්දං සාගරං පරිපූරෙන්ති එවමෙව තස්ස භික්ඛුනො ඉමෙ පඤ්ච ගුණා පරිපූරා දස කථාවත්ථූනි ආදිං කත්වා යාව අමතං නිබ්බානං පරිපූරෙස්සන්ති එවමයං භික්ඛු ධම්මදායාදපටිපදං පටිපන්නො පරමධම්මදායාදං ලච්ඡතීති එතමත්ථං සම්පස්සමානො භගවා තං කිස්ස හෙතු තං හි තස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනොති ආදිමාහ එවමෙව තස්ස භික්ඛුනො පුජ්ජතරපාසංසතරභාවං කාරණෙන සාධෙත්වා ඉදානි තෙ භික්ඛූ තදත්ථාය සන්නියොජෙන්තො තස්මාතිහ භික්ඛවෙති ආදිමාහ.

කිං වුත්තං හොති යස්මා යො තං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොති සො ඉමෙහි පඤ්චහි මූලගුණෙහි පරිබාහිරො හොති අභුඤ්ජිත්වා කරොති සො ඉමෙසං භාගී හොති තස්මාතිහ භික්ඛවෙ—පෙ—නො ආමිසදායාදාති—ඉදමවොච භගවාති ඉදං නිද්දූතපරියොසානතො පභුති යාව නො ආමිසදායාදාති සුත්තපදෙ

සී භගවා අවොච. ඉදං වත්වා සුගතොති ඉදඤ්ච සුත්තපදෙසං වත්වා සොභනාය පටිපදාය ගතත්තා සුගතොති සඞ්ඛං පත්තො සොයෙව භගවා; උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි උත්තුඞ්ගතතවරබුද්ධාසනතො උට්ඨහිත්වා විහාරං අත්තනො මහාගන්ධකුටිං පාවිසි අසම්භින්නාය එව පරිසාය. කස්මා? ධම්මථොමනත්ථං, බුද්ධා කිර අපරිනිට්ඨිතාය දෙසනාය විහාරං පවිසන්තා ද්වීහි කාරණෙහි පවිසන්ති පුග්ගලථොමනත්ථං වා ධම්මථොමනත්ථං වා. පුග්ගලථොමනත්ථං පවිසන්තො එවං චින්තෙති ඉමං මයා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිට්ඨං විත්ථාරෙන අජානන්තා ධම්මපටිග්ගාහකා භික්ඛූ උග්ගහෙත්වා ආනන්දං වා කච්චායනං වා උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සන්ති තෙ මය්හං ඤාණෙන සංසන්දෙත්වා විස්සජ්ජෙස්සන්ති තතො ධම්මපටිග්ගාහකා පුන මං පුච්ඡිස්සන්ති තෙසමහං සුකථිතං භික්ඛවෙ ආනන්දෙන සුකථිතං කච්චායනෙන මමම්පි තුම්හෙ එතමත්ථං පුච්ඡෙය්‍යාථ අහම්පි නං එවමෙව ව්‍යාකරෙය්‍යන්ති එවං තෙ පුග්ගලෙ ථොමෙස්සාමි තතො තෙසු ගාරවං ජනෙත්වා භික්ඛූ උපසඞ්කමිස්සන්ති තෙපි භික්ඛූ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච නියොජෙස්සන්ති තෙ තෙහි නියොජිතා තිස්සො සික්ඛා පරිපූරෙන්තා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්තීති. ධම්මථොමනත්ථං පවිසන්තො එවං චින්තෙති යථා ච ඉධෙව චින්තෙසි මයි විහාරං පවිට්ඨෙ තමෙව ආමිසදායාදං ගරහන්තො ධම්මදායාදඤ්ච ථොමෙන්තො ඉමායෙව පරිසති නිසින්නො සාරිපුත්තො ධම්මං දෙසිස්සති එවං සන්තෙපි අම්හාකං එකජ්ඣාසයාය මතියා දෙසිතා අයං දෙසනා අග්ඝා ච ගරුකා ච භවිස්සති පාසාණච්ඡත්ත සදිසා චතුරොඝනිත්ථරණට්ඨෙන තිත්ථෙ ඨපිතනාවා විය සග්ගගමනෙන චතුයුත්තආජඤ්ඤරථො විය ච භවිස්සති යථාච එවං කරොන්තස්ස අයං දණ්ඩධාති පරිසති ආණං ඨපෙත්වා උට්ඨායාසනා පාසාදං ආරුළ්හෙ රඤ්ඤෙ තත්ථෙව නිසින්නො සෙනාපති නං රඤ්ඤා ඨපිතං ආණං පවත්තෙතීති එවමපි මයා ඨපිතං දෙසනං ඉමායෙව පරිසති නිසින්නො සාරිපුත්තො ථොමෙත්වා දෙසිස්සති එවං සන්තෙපි අම්හාකං මතියා දෙසිතා අයං දෙසනා බලවතී මජ්ඣන්තිකසූරියො විය පජ්ජලිස්සති එවං ඉධ ධම්මථොමනත්ථං උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි. ඊදිසෙසු ච ඨානෙසු භගවා නිසින්නාසනතොයෙව අන්තරහිතො චිත්තගතියා විහාරං පවිසතීති වෙදිතබ්බො. යදි හි කායගතියා ගච්ඡෙය්‍ය සබ්බා පරිසා භගවන්තං පරිවාරෙත්වා ගච්ඡෙය්‍ය සා එකවාරං භින්නා පුන දුස්සන්නිපාතා භවෙය්‍යාති භගවා හි චිත්තගතියා එව පාවිසි, එවං පවිට්ඨෙ පන භගවති භගවතො අධිප්පායානුරූපං එතං ධම්මං ථොමෙතුකාමො තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො—පෙ—එතදවොච.

තත්ථ ආයස්මාති පියවචනමෙතං; සාරිපුත්තොති තස්ස ථෙරස්ස නාමං; තං පන ඛො මාතිතො න පිතිතො රූපසාරියා හි බ්‍රාහ්මණියා

සො පුත්තො තස්මා සාරිපුත්තොති වුච්චති. අචිරපක්කන්තස්ස
ති පක්කන්තස්ස සතො න චිරෙන; ආවුසො භික්ඛවෙති එත්ථ පන
බුද්ධා භගවන්තො සාවකෙ ආලපන්තා භික්ඛවෙති ආලපන්ති සාව
කා පන බුද්ධෙහි සදිසා මා හොමාති ආවුසොති පඨමං වත්වා පච්ඡා
භික්ඛවෙති භණන්ති බුද්ධෙහි ච ආලපිතො භික්ඛුසඞ්ඝො භදන්තෙ
ති පටිවචනං දෙති සාවකෙහි ආවුසොති. කිත්තාවතා නු ඛො
ආවුසොති එත්ථ කිත්තාවතාති පරිච්ඡෙදවචනං කිත්තකෙනාති
වුත්තං හොති; නුකාරො පුච්ඡායං; ඛොකාරො නිපාතමත්තං; සත්ථු
පවිවිත්තස්ස විහරතොති තීහි විවෙකෙහි කායචිත්තඋපධිවිවෙ
කෙහි සම්පන්නො විහරන්තස්ස, විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති තිණ්ණං
විවෙකානං අඤ්ඤතරම්පි නානුසික්ඛන්ති ආමිසදායාදව හොන්ති
ඉදමත්ථං. ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ පුච්ඡි. එස නයො සුක්ක
පක්ඛෙපි. එවං වුත්තෙ තමත්ථං සොතුකාමා භික්ඛූ දූරතොපි ඛො
ති ආදිමාහංසු.

තත්ථ දූරතොපීති තිරොරට්ඨතොපි තිරොජනපදතොපි අනෙකයො
ජනසතන්තරතොපීති වුත්තං හොති, සන්තිකෙති සමීපෙ; අඤ්ඤා
තුන්ති ජානිතුං බුජ්ඣිතුං, ආයස්මන්තංයෙව සාරිපුත්තං පටිභාතූ
ති ආයස්මතොයෙව සාරිපුත්තස්ස භාතු උපට්ඨාතු ආයස්මා පන සා
රිපුත්තො අත්තනො භාගං කත්වා විභජතූති වුත්තං හොති. ආයස්ම
තො හි භාගො යදිදං අත්ථක්ඛානං අම්හාකං පන සවනං භාගො
ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො එවං සද්දලක්ඛණෙන සමෙති; කෙචි
පන භණන්ති පටිභාතූති දිස්සතු; උපට්ඨාතූති. ධාරෙස්සන්තී
ති උග්ගහෙස්සන්ති පරියාපුණිස්සන්ති, තතො තෙසං සොතුකා
මො ථෙරො තෙන හීති ආදිමාහ තත්ථ තෙනාති කාරණවචනං; හි
කාරො නිපාතො යස්මා සොතුකාමත්ථ යස්මා ච පියං භාරං ආරො
පිත්ථ තස්මා සුණාථාති වුත්තං හොති, තෙපි භික්ඛූ ථෙරස්ස වච
නං සම්පටිච්ඡිංසු තෙනාහ එවමාවුසො—පෙ—පච්චස්සොසුන්ති.
අථ තෙසං ආමිසදායාදං ගරහන්තෙන භගවතා තුම්හෙපි තෙන
ආදිස්සා භවෙය්‍යාථාති එකෙනාකාරෙන වුත්තමත්ථං තීහි ආකා
රෙහි දස්සෙන්තො ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච. ඉධාවුසො
සත්ථු පවිවිත්තස්ස විහරතො—පෙ—එත්තාවතා ඛො ආවුසො
සත්ථු පවිවිත්තස්ස විහරතො සාවකා විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති.
එත්තාවතා ච භගවා ආමිසදායාදපටිපදං ගරහන්තො තුම්හෙපි
තෙන ආදිස්සා භවෙය්‍යාථාති ආහ, යං අත්තනා පුච්ඡං පුච්ඡි කිත්තා
වතා නු ඛො—පෙ—නානුසික්ඛන්තීති තස්ස විත්ථාරතො අත්ථො
සුවිභත්තො හොති සො ච ඛො භගවතො ආදිස්සභාවං අනාමසි
ත්වාව. භගවතොයෙව හි යුත්තං සාවකෙ අනුගණ්හන්තස්ස අඤ්ඤම්පි
තෙන ආදිස්සා භවිස්සාමීති වත්තුං න යුත්තකානං, එස නයො සුක්ක
පක්ඛෙපි. අයං තාවෙත්ථ අනුසන්ධියොජනා. අයං පනෙත්ථ

ගණ්ණනා ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; සත්ථු පවිවිත්තස්සාති සත්ථුනො තීහි විවෙකෙහි අච්චන්තං විවිත්තස්ස; විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති කායවිවෙකං නානුසික්ඛන්ති න පරිපූරෙන්තීති වුත්තං හොති; යදි පන තිවිධම්පි විවෙකං සන්ධාය වදෙය්‍ය පුච්ඡාය අවිසෙසෙන සියා විකකරණපදෙසො හි අයං තස්මා ඉමිනා පදෙන කායවිවෙකං යෙසඤ්ච ධම්මානන්ති ආදිනා චිත්තවිවෙකං බාහුලිකාති ආදිනා උපධිවිවෙකඤ්ච දස්සෙතීති එවමෙත්ථ සම්බන්ධතො අත්ථො වෙදිතබ්බො.

යෙසඤ්ච ධම්මානන්ති ලොභාදයො සන්ධාය යෙ පරතො **තත්‍රාවුසො ලොභො ච පාපකොති** ආදිනා නයෙන වක්ඛති; **නප්පජහන්තීති** න පරිච්චජන්ති චිත්තවිවෙකං න පරිපූරෙන්තීති වුත්තං හොති; **බාහුලිකාති** චීවරාදිබාහුල්ලාය පටිපන්නා; සාසනං සිථිලං ගණ්හන්තීති **සාථලිකා; ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමාති** එත්ථ ඔක්කමනං වුච්චති අවගමනට්ඨෙන පඤ්ච නීවරණානි තෙන පඤ්චනීවරණපූරණෙ පුබ්බඞ්ගමාති වුත්තං හොති; **පවිවෙකෙති** උපධිවිවෙකෙ නිබ්බානෙ; **නික්ඛිත්තධුරාති** ඔරොපිතධුරා තදධිගමාය ආරම්භම්පි අකරමානාති. එත්තාවතා උපධිවිවෙකං න පරිපූරෙන්තීති වුත්තං හොති. එත්තාවතා අනියමෙනෙව වත්වා ඉදානි දෙසනං නියමෙන්තො **තත්‍රාවුසොති** ආදිමාහ. කස්මා සාවකා තීහි ඨානෙහීති එවං හි අනියමෙත්වාව වුච්චමානෙ කථම්පි මඤ්ඤෙ භණති න අම්හෙති උදාසිනාපි හොන්ති ථෙරා නවා මජ්ඣිමාති එවං පන නියමෙත්වා වුච්චමානෙ අම්හෙ භණතීති ආදරං කරොන්ති යථා රඤ්ඤා අමච්චෙහි නගරවීථියො සොධෙතබ්බාති වුත්තෙපි කෙන නු ඛො සොධෙතබ්බාති මඤ්ඤමානා න සොධෙන්ති අත්තනො අත්තනො ඝරද්වාරං සොධෙතබ්බන්ති ආණභෙරියා නික්ඛන්තාය සබ්බෙ මුහුත්තෙන සොධෙන්ති ච අලඞ්කරොන්ති ච; එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං.

තත්‍ර ආවුසොති තෙසු සාවකෙසු. **ථෙරාති** දසවස්සෙ උපාදාය වුච්චන්ති **තීහි ඨානෙහීති** තීහි කාරණෙහි; අයං හි ඨානසද්දො ඉස්සරියඨිතික්ඛණකාරණෙසු දිස්සති. "කිං පනායස්මා දෙවානමින්දො කම්මං කත්වා ඉමං ඨානං පත්තො"ති ආදීසු හි ඉස්සරියෙ දිස්සති. "ඨානකුසලො හොති අක්ඛණවෙධී"ති ආදීසු ඨිතියං. "ඨානසො හෙතං පටිභාතී"ති ආදීසු ඛණෙ. "ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො"ති ආදීසු කාරණෙ. ඉධ පන කාරණෙයෙව. කාරණං හි යස්මා තත්ථ ඵලං තිට්ඨති තදායත්තවුත්තිභාවෙන තස්මා ඨානන්ති වුච්චති. **ඉමිනා පඨමෙන ඨානෙන ථෙරා භික්ඛූ ගාරය්හා භවන්තීති** එත්ථ **ගාරය්හාති** ගරහිතබ්බා; ථෙරා නාම සමානා අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි න උපෙන්ති ගාමන්තසෙනාසනං න මුඤ්චන්ති සඞ්ගණිකාරාමතං වඩ්ඪෙන්තා විහරන්ති කායවිවෙකම්පි න පූ

රෙන්ති නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසා අහෙසුන්ති. එවං නින්දිතබ්බා හොන්ති ඉමං නින්දං ආවුසො ලභන්තීති දස්සෙති. දුතියෙන ඨානෙනාති එත්ථාපි ඉමෙ නාම ථෙරාපි සමානා යෙසං ධම්මානං සත්ථා පහානමාහ තෙ ලොභාදිධම්මෙ න ජහන්ති අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි එකමන්තෙ නිසීදිත්වා චිත්තෙකග්ගතං න ලභන්ති නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසා අහෙසුන්ති එවං නින්දිතබ්බා හොන්ති ඉමං නින්දං ආවුසො ලභන්තීති දස්සෙතීති එවං යොජනා කාතබ්බා. තතියෙනාති එත්ථාපි ඉමෙ නාමාවුසො ථෙරාපි සමානා ඉතරීතරෙන න යාපෙන්ති චීවරපත්තසෙනාසනපූතිකායමණ්ඩනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති උපධිවිවෙකං අපූරයමානා නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසා අහෙසුන්ති එවං නින්දිතබ්බා හොන්ති ඉමං ආවුසො නින්දං ලභන්තීති දස්සෙතීති එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. එස නයො මජ්ඣිමනවවාරෙසු, අයං පන විසෙසො. මජ්ඣිමාති පඤ්චවස්සතො උපාදාය යාව නව වස්සා වුච්චන්ති. නවාති ඌනපඤ්චවස්සා වුච්චන්ති යථා ච තත්ථ නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසා අහෙසුන්ති වුත්තං එවමිධ නවකාලෙ කීදිසා අහෙසුං ථෙරකාලෙ කීදිසා භවිස්සන්ති මජ්ඣිමථෙරකාලෙ කීදිසා භවිස්සන්තීති වත්වා යොජෙතබ්බං. ඉමස්මිං කණ්හපක්ඛෙ වුත්තපච්චනීකනයෙන සුක්කපක්ඛෙ අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො, ඉමෙ පන ථෙරාපි සමානා යොජනපරම්පරිය අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි සෙවන්ති ගාමන්තසෙනාසනං උපගන්තුං යුත්තකාලෙපි න උපගච්ඡන්ති එවං ජිණ්ණසරීරාපි ආරද්ධවිරියා පච්චයදායකානං පසාදං ජනෙන්ති නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසා අහෙසුන්ති ඉමිනා පඨමෙන ඨානෙන ථෙරා පාසංසා භවන්ති පසංසං ලභන්ති ලොභාදයො පහාය චිත්තවිවෙකං පූරෙන්ති අයම්පි මහාථෙරො සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකපරිවාරිතො හුත්වා නිසීදිතුං යුත්තකාලෙපි ඊදිසෙපි වයෙ චිත්තමනො හත්ථකවචං කත්වා පවිසන්තො සායං නික්ඛමති සායං පවිසන්තො පාතො නික්ඛමති කසිණපරිකම්මං කරොන්තො සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්තො මග්ගඵලානි අධිගච්ඡති සබ්බථාපි චිත්තවිවෙකං පූරෙති ඉමිනා දුතියෙන ඨානෙන ථෙරා භික්ඛූ පාසංසා භවන්ති පසංසං ලභන්ති යස්මිං කාලෙ ථෙරස්සපට්ටදුකූලකොසෙය්‍යාදීනි සුඛසම්ඵස්සානි ලද්ධචීවරානි යුත්තානි තස්මිම්පි නාම කාලෙ අයං මහාථෙරො පංසුකූලානි ධාරෙති අසිථිලං සාසනං ගහෙත්වා විගතනීවරණො ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා උපධිවිවෙකං පරිපූරයමානො විහරති නවමජ්ඣිමකාලෙ කීදිසො අහොසීති ඉමිනා තතියෙන ඨානෙන ථෙරා පාසංසා භවන්ති පසංසං ලභන්තීති. එස නයො මජ්ඣිමනවවාරෙසු.

තත්‍රාවුසොති කො අනුසන්ධි? එවං නවහාකාරෙහි ආමිසදායාදපටිපදං ගරහෙත්වා නවහි ධම්මදායාදපටිපදං ථොමෙන්තො අට්ඨාරසහාකාරෙහි දෙසනං නිට්ඨාපෙත්වා තෙ තෙ යෙසං ධම්මානං සත්ථා

පහානමාහ තෙ ච ධම්මෙ නප්පජහන්තීති එවං පහාතබ්බධම්මෙ වත්වා තෙසං සරූපතො ඉමෙ තෙති දස්සෙතුං ඉදං තත්‍රාවුසො ලොභො චාති ආදිමාහ, අයමනුසන්ධි. අපි ච හෙට්ඨා පරියායෙනෙව ධම්මා කථිතා ආමිසං පන පරියායෙනපි නිප්පරියායෙනාපි කථිතං, ඉදානි නිප්පරියායධම්මං ලොකුත්තරමග්ගං කථෙතුං ඉදමාහ, අයමෙත්ථ අනුසන්ධි.

තත්‍රාති අතීතදෙසනානිදස්සනං; සත්ථු පවිවිත්තස්ස විහරතො සාවකා විවෙකං නානුසික්ඛන්තීති ආදිනා නයෙන වුත්තදෙසනායන්ති වුත්තං හොති. ලොභො ච පාපකො දොසො ච පාපකොති ඉමෙ ච ධම්මා පාපකා ලාමකා ඉමෙ පහාතබ්බාති දස්සෙති; තත්ථ ලුබ්භනලක්ඛණො ලොභො දුස්සනලක්ඛණො දොසො තෙසු ලොභො ආමිසදායාදස්ස පදට්ඨානං ලාභෙ හොති දොසො අලාභෙ ලොභෙන අලද්ධං පත්ථෙති දොසෙන අලභන්තො විඝාතවා හොති ලොභො දෙය්‍යධම්මෙ හොති දොසො අදෙය්‍යකෙ වා අමනුඤ්ඤදෙය්‍යකෙ වා ලොභෙන නව තණ්හාමූලකෙ ධම්මෙ පරිපූරෙති දොසෙන පඤ්ච මච්ඡරියානි ඉදානි තෙසං පහානූපායං දස්සෙන්තො ලොභස්ස ච පහානායාති ආදිමාහ. තස්සත්ථො තස්ස පන පාපකස්ස ලොභස්ස ච දොසස්ස ච පහානාය; අත්ථි මජ්ඣිමා පටිපදාති මග්ගං සන්ධාය ඉදං වුත්තං, මග්ගො හි ලොභො එකො අන්තො දොසො එකො අන්තොති එතෙ ච අන්තෙ න උපෙති න උපගච්ඡති මුත්තො එතෙහි අන්තෙහි තස්මා මජ්ඣිමා පටිපදාති වුච්චති එතෙසං මජ්ඣෙ භවත්තා මජ්ඣිමා පටිපජ්ජිතබ්බතො ච පටිපදා. තථා කාමසුඛල්ලිකානුයොගො එකො අන්තො අත්තකිලමථානුයොගො එකො අන්තො සස්සතං එකො අන්තො උච්ඡෙදො එකො අන්තොති පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං. චක්ඛුකරණීති ආදීහි පන තමෙව පටිපදං ථොමෙති සා හි සච්චානං දස්සනාය සංවත්තතීති දස්සනපරිණායකට්ඨෙනාති චක්ඛුකරණී. සච්චානං ඤාණාය සංවත්තතීති විදිතකාරකට්ඨෙනාති ඤාණකරණී. රාගාදීනං වූපසමනතො උපසමාය සංවත්තතීති. චතුන්නම්පි සච්චානං අභිඤ්ඤෙය්‍යභාවදස්සනතො අභිඤ්ඤාය සංවත්තතීති. සම්බොධොති මග්ගො තස්සත්ථාය සංවත්තනතො සම්බොධාය සංවත්තතීති. මග්ගායෙව හි මග්ගත්ථාය සංවත්තතීති මග්ගෙන කාතබ්බකිච්චකරණතො නිබ්බානාවත්තස්ස පන සච්ඡිකිරියාය පච්චක්ඛකම්මාය සංවත්තනතො නිබ්බානාය සංවත්තතීති වුච්චතීති අයමෙත්ථ සාරො. ඉතො අඤ්ඤථා වණ්ණනා පපඤ්චා. ඉදානි තං මජ්ඣිමං පටිපදං සරූපතො දස්සෙතුකාමො කතමා ච සාති පුච්ඡිත්වා අයමෙවාති ආදිනා නයෙන විස්සජ්ජෙසි. තත්ථ අයමෙවාති අවධාරණවචනං අඤ්ඤමග්ගපටිසෙධනත්ථං සබ්බබුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං සාධාරණභාවදස්සනත්ථඤ්ච; වුත්තඤ්හෙතං ‘‘එසෙව මග්ගො නත්ථඤ්ඤො දස්සනස්ස විසුද්ධියා’’ති. සෙසං

කිලෙසානං ආරකත්තා'පි අරියො අරියප්පත්තාභාය සංවත්තතීතිපි
අරියෙහි දෙසිතොතිපි අරියභාවපටිලාභාය සංවත්තතීතිපි අරියො.
අට්ඨ අඞ්ගානි උපෙතත්තා අට්ඨඞ්ගිකො, නච අඞ්ගවිනිමුත්තො පඤ්-
ඞ්ගිකතුරියාදීනිවිය. කිලෙසෙ මාරෙන්තො ගච්ඡති මග්ගතීති වා
නිබ්බානං මග්ගතීති වා නිබ්බානත්ථිකෙහි ගම්මති වා ගෙහි* පටිපජ්ජි-
යතීති මග්ගො. සෙය්‍යථීදන්ති නිපාතො, තස්ස කතමො සො
ඉතිචෙති අත්ථො; කතමානි වා තානි අට්ඨඞ්ගානීති. එකමෙකං හි
අඞ්ගං මග්ගො යෙව යථාහ–සම්මාදිට්ඨි මග්ගො චෙව හෙතු චාති, පොරා-
ණාපි භණන්ති දස්සනමග්ගො සම්මාදිට්ඨි අභිනිරොපනමග්ගො ස-
ම්මාසංකප්පො ...පෙ... අවික්ඛෙපමග්ගො සම්මාසමාධීති, සම්මා-
දිට්ඨාදිසු චෙතෙසු සම්මාදස්සනලක්ඛණා සම්මාදිට්ඨි සම්මාඅභිනිරොප-
නලක්ඛණො සම්මාසංකප්පො සම්මාපරිග්ගහලක්ඛණා සම්මාවාචා ස-
ම්මාසමුට්ඨාපනලක්ඛණො සම්මාකම්මන්තො සම්මාවොදාපනලක්ඛ-
ණො සම්මාආජීවො සම්මාපග්ගහලක්ඛණො සම්මාවායාමො සම්මා-
උපට්ඨානලක්ඛණා සම්මාසති සම්මාසමාධානලක්ඛණො සම්මාසමාධි
නිබ්බචනම්පි තෙසං සම්මාපස්සතීති සම්මාදිට්ඨීති එතෙනෙව නයෙන
වෙදිතබ්බං.

තත්‍ර සම්මාදිට්ඨි උප්පජ්ජමානා මිච්ඡාදිට්ඨිං තප්පච්චනීක†කිලෙසෙ ච
අවිජ්ජඤ්ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච
පස්සති තෙ ච ඛො අසම්මොහතො න ආරම්මණතො තස්මා සම්මාදි-
ට්ඨීති වුච්චති. සම්මාසංකප්පො මිච්ඡාසංකප්පං තප්පච්චනීකකිලෙසෙච
පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා
අභිනිරොපෙති තස්මා සම්මාසංකප්පොති වුච්චති. සම්මාවාචා මිච්ඡාවා-
චං තප්පච්චනීකකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති
සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මාපරිග්ගණ්හාති තස්මා සම්මාවාචාති වුච්ච-
ති සම්මාකම්මන්තො මිච්ඡාකම්මන්තං තප්පච්චනීකකිලෙසෙ ච පජ-
හති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා
සමුට්ඨාපෙති තස්මා සම්මාකම්මන්තොති වුච්චති. සම්මාආජීවො මි-
ච්ඡාආජීවං තප්පච්චනීකකිලෙසෙ ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං ක-
රොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මාවොදාපෙති තස්මා සම්මාආජීවොති
වුච්චති. සම්මාවායාමො මිච්ඡාවායාමං තප්පච්චනීකධම්මෙ ච කොස-
ජ්ජඤ්ච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච
සම්මාපග්ගණ්හාති තස්මා සම්මාවායාමොති වුච්චති. සම්මාසති මිච්ඡා-
සතිං තප්පච්චනීකකිලෙසෙච පජහති නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති
සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මාඋපට්ඨපෙති තස්මා සම්මාසතීති වුච්චති.
සම්මාසමාධි මිච්ඡාසමාධිං තප්පච්චනීකකිලෙසෙ ච උද්ධච්චඤ්ච පජහති

* පරෙහීතිපි පාඨො දිස්සති. † තප්පච්චනීය, පොත්ථකෙසු.

නිබ්බානඤ්ච ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච සම්මා සමාධියති තස්මා සම්මාසමාධීති වුච්චති. ඉදානි අයං ඛො සා ආවුසොති තමෙව පටිපදං නිගමෙන්තො ආහ. තස්සත්ථො,

යොයං මජ්ඣිමාපටිපදාපි ලොකුත්තරෙ මග්ගෙ එකතො කත්වා කථිතො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො—අයං ඛො සා ආවුසො...පෙ...නිබ්බානාය සංවත්තතීති. එවං පහාතබ්බධම්මෙ ලොභදොසෙ සප්පහානූපායෙ දස්සෙත්වා ඉදානි අපරෙපි පහාතබ්බධම්මෙ තෙසං පහානූපායඤ්ච දස්සෙතුකාමො තත්‍රාවුසො කොධො චාති ආදිමාහ. තත්ථ කුජ්ඣනලක්ඛණො කොධො චණ්ඩිකලක්ඛණො වා ආඝාතකරණරසො දූසනපච්චුපට්ඨානො, උපනන්ධනලක්ඛණො උපනාහො වෙරඅප්පටිනිස්සජ්ජනරසො කොධානුපබන්ධභාවපච්චුපට්ඨානො, වුත්තමෙතං පුබ්බකාලෙ කොධො අපරකාලෙ උපනාහොති ආදි, පරගුණමක්ඛනලක්ඛණො මක්ඛො තෙසං විනාසනරසො තදච්ඡාදනපච්චුපට්ඨානො, යුගග්ගාහලක්ඛණො පළාසො පරගුණෙහි අත්තනො ගුණානං සමීකරණරසො පරෙසං ගුණප්පමාණෙන උපට්ඨානපච්චුපට්ඨානො, පරසම්පත්තිඛීයනලක්ඛණා ඉස්සා තස්සා අක්ඛමනලක්ඛණා වා තත්ථ අනභිරතිරසා තතො විමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා, අත්තනො සම්පත්තිනිගූහනලක්ඛණං මච්ඡරං අත්තනො සම්පත්තියා පරෙහි සාධාරණභාවං අක්ඛමනරසං සංකොචපච්චුපට්ඨානං, කතපාපපටිච්ඡාදනලක්ඛණා මායා තස්ස නිගූහනරසා තදාවරණපච්චුපට්ඨානා, අත්තනො අවිජ්ජමානගුණප්පකාසනලක්ඛණං සාඨෙය්‍යං තෙසං සමුද්ධරණරසං සරීරාකාරෙහිපි තෙසං විභූතකරණපච්චුපට්ඨානං, චිත්තස්ස උද්ධුමාතභාවලක්ඛණො ථම්භො අප්පතිස්සයවුත්තිරසො අමද්දවතාපච්චුපට්ඨානො, කරණුත්තරියලක්ඛණො සාරම්භො විපච්චනීකතාරසො අගාරවපච්චුපට්ඨානො, උන්නතිලක්ඛණො මානො අහඞ්කාරරසො උද්ධුමාතභාවපච්චුපට්ඨානො, අබ්භුන්නතිලක්ඛණො අතිමානො අතිවිය අහඞ්කාරරසො අච්චුද්ධුමාතභාවපච්චුපට්ඨානො, මත්තභාවලක්ඛණො මදො මදග්ගාහරසො උම්මාදපච්චුපට්ඨානො, පඤ්චසු කාමගුණෙසු චිත්තවොස්සග්ගලක්ඛණො පමාදො වොස්සග්ගානුප්පදානරසො සතිවිප්පවාසපච්චුපට්ඨානොති. එවං ඉමෙසං ධම්මානං ලක්ඛණාදීනි වෙදිතබ්බානි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන තත්ථ කතමො කොධොති ආදිනා විභඞ්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. විසෙසතො චෙත්ථ ආමිසදායාදෙ අත්තනො අලාභෙනාපි අඤ්ඤස්ස ලාභිනො කුජ්ඣති තස්ස සකිං උප්පන්නො කොධො කොධොයෙව කුජ්ඣනාදිං උපනාහො හොති. එවං කුද්ධො උපනය්හමානො අඤ්ඤස්සාපි අඤ්ඤාතස්ස ලාභිනො ගුණෙ මක්ඛෙති අහම්පි තාදිසොති යුගග්ගාහං ගණ්හාති අයං මක්ඛො ච පළාසො ච හොති එවං මක්ඛී පළාසී තස්ස ලාභසක්කාරාදිසු කිං ඉමස්ස ඉමිනාති ඉස්සති අද්දසාති අයමස්ස ඉස්සා සචෙ පනස්ස කාචි සම්පත්ති හොති තස්සා

ඤාතා සාධාරණභාවං න ජානාති ඉදමස්ස මිච්ඡත්තං ලාභසක්කාරො ඛො පන අලාභෙනො සමානකට්ඨි දෙසෙ පච්ඡිමජාතෙති අයමස්ස මිච්ඡා අසමානතාපි ගුණෙහි පත්ථෙසි ඉදමස්ස සාරජ්ජනං සො එවං පටිපන්නකො සචෙ යථාධිප්පායං ලාභං ලභති තෙන එතෙන හොති අබුද්ධිමතො නසිද්ධං එවමිදං කාතබ්බන්ති ඔමදිතුං අසක්කුණෙය්‍යතො අයමස්ස ථම්භො සචෙ පන තං කොචි * කිම්පි වදති නසිද්ධං එවං කාතබ්බන්ති තෙන සාරම්භිතො හොති ආකුටිකමුඛො සො මම කිඤ්චි පසස්සගාණී අයමස්ස සාරම්භො තතො එවමෙහ අහමෙව සෙට්ඨොති අඤ්ඤෙසං මඤ්ඤමානො මානී හොති සාරම්භෙන හෙතු ඉමෙහි පර අතිමඤ්ඤමානො අතිමානී අයමස්ස මානො ච අතිමානො ච සො තෙහි මානාතිමානෙහි ජාතිමදාදිං අනෙකාකාරං මදං ජනෙති මජ්ජමානො කාමගුණාදිභෙදෙසු වත්ථූසු පමජ්ජති අයමස්ස මදො ච පමාදො චාති එවං ආමිසදායාදො අපරිමුත්තො හොති ඉමෙහි පාපකෙහි ධම්මෙහි අඤ්ඤෙහි ච තථාරූපෙහි, එවං තාවෙත්ථ පහාතබ්බා ධම්මා වෙදිතබ්බා—පහානුපායො පන පාඨතො ච අත්ථතො ච සබ්බත්ථ නිබ්බිසෙසසායෙව ඤාණපරිපාචයපාටවත්ථං † පනෙත්ථ අයං භෙදො එකමෙව භාවනානයො ච වෙදිතබ්බො.

තත්ථ භෙදො තාව අයං හි මජ්ඣිමා පටිපදා කදාචි අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො හොති කදාචි සත්තඞ්ගිකො අයං හි ලොකුත්තරපඨමජ්ඣානවසෙන උප්පජ්ජමානො අට්ඨඞ්ගිකො හොති අවසෙසජ්ඣානවසෙන සත්තඞ්ගිකො උක්කට්ඨනිද්දෙසතො පනිදං අට්ඨඞ්ගිකොති වුත්තො ඉතො පරං හි මග්ගඞ්ගං නත්ථි එවං තාවෙත්ථ භෙදො වෙදිතබ්බො. යස්මා පන සබ්බකුසලානං සම්මාදිට්ඨි සෙට්ඨා යථාහ "පඤ්ඤා හි සෙට්ඨා කුසලා වදන්ති"ති. කුසලවාරෙසු ච පුබ්බඞ්ගමා යථාහ "තත්‍ර භික්ඛවෙ සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති සම්මාදිට්ඨිං සම්මාදිට්ඨීති පජානාති මිච්ඡාදිට්ඨිං මිච්ඡාදිට්ඨීති පජානාතී"ති විත්ථාරො, යථාහ ච-විජ්ජා ච ඛො භික්ඛවෙ පුබ්බඞ්ගමා කුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියාති. තප්පභවාභිනිබ්බත්තානි සෙසඞ්ගානි යථාහ, සම්මාදිට්ඨිස්ස ‡ සම්මාසංකප්පො පහොති ... පෙ ... සම්මාඤාණිස්ස සම්මාවිමුත්ති පහොතීති. තස්මා ඉමිනා කමෙන එතානි අඞ්ගානි වුත්තානීති එවමෙත්ථ කමො වෙදිතබ්බො-භාවනානයොති-කොචි සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවෙති කොචි විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං, කථං? ඉධෙකච්චො පඨමං උපචාරසමාධිං වා අප්පනාසමාධිං වා උප්පාදෙති අයං සමථො සො තඤ්ච තංසම්පයුත්තෙ ච ධම්මෙ අනිච්චාදීහි විපස්සති අයං විපස්සනා ඉති පඨමං සමථො පච්ඡා × විපස්සනා තෙන වුච්චති සමථපුබ්බඞ්ගමං

---

* කෙචි හිතබ්බ වදන්ති. † ඤාණපරිචයපාටවත්ථං.
‡ සම්මාදිට්ඨිස්ස-පොත්ථකෙසු. × පච්ඡිමා

විපස්සනං භාවෙතීති, තස්ස සමථපුබබඞගමං විපස්සනං භාවයතො මග්ගො සඤජායති සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති අනුසයා ව්‍යන්ති හොන්ති එවං සමථපුබබඞගමං විපස්සනං භාවෙති ඉධ පනෙකච්චො වුත්තප්පකාරං සමථං අනුප්පාදෙත්වා ව පඤචුපාදානක්ඛන්ධෙ අනිච්චාදීහි විපස්සති අයං විපස්සනා තස්ස විපස්සනා පාරිපූරියා තත්ථ ජාතානං ධම්මානං වොස්සග්ගාරම්මණතො උප්පජ්ජති චිත්තස්ස එකග්ගතා අයං සමථො ඉති පඨමං විපස්සනා පච්ඡා සමථො තෙන වුච්චති විපස්සනාපුබබඞගමං සමථං භාවෙතීති. තස්ස විපස්සනාපුබබඞගමං සමථං භාවයතො මග්ගො සඤජායති සො තං මග්ගං ආසෙවති....පෙ....බහුලීකරොති තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො....පෙ....අනුසයා ව්‍යන්ති හොන්ති එවං විපස්සනාපුබබඞගමං සමථං භාවෙති සමථපුබබඞගමං පන විපස්සනං භාවයතොපි විපස්සනාපුබබඞගමං සමථං භාවයතොපි ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ සමථවිපස්සනා යුගනද්ධාව හොන්තීති එවමෙත්ථ භාවනානයො වෙදිතබ්බොති.

ධම්මදායාදසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———xxx———

එවම්මෙසුතන්ති භයභෙරවසුත්තං තත්‍රායං අපුබ්බපදවණ්ණනා- අථාති, අවිච්ඡෙදත්ථෙ නිපාතො; ඛොති, අවධාරණත්ථෙ; භගවතො සාවත්ථියං විහාරෙ අවිච්ඡින්නෙයෙවාති වුත්තං හොති. ජාණුස්සොණීති, නෙතං තස්ස මාතාපිතූහි කතං නාමං අපිච ඛො ඨානන්තරපටිලාභලද්ධං ජාණුස්සොණිඨානං කිංනාමෙතං *පුරොහිතට්ඨානං තං තස්ස රඤ්ඤා දින්නං තස්මා ජාණුස්සොණීති වුච්චති. බ්‍රාහ්මණොති බ්‍රාහ්මණො මන්තෙ සජ්ඣායතීති අත්ථො; ඉදමෙව හි ජාතිබ්‍රාහ්මණානං නිරුත්තිවචනං අරියා පන බාහිතපාපත්තා බ්‍රාහ්මණාති වුච්චන්ති. යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති, යෙනාති භුම්මත්ථෙ කරණවචනං තස්මා යත්ථ භගවා තත්ථ උපසඞ්කමීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො යෙන වා කාරණෙන භගවා දෙවමනුස්සෙහි උපසඞ්කමිතබ්බො තෙන කාරණෙන උපසඞ්කමීති එවමෙපෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, කෙන ච කාරණෙන භගවා උපසඞ්කමිතබ්බො? නානප්පකාරගුණවිසෙසාධිගමාධිප්පායෙන සාදුඵලූපභොගාධිප්පායෙන විජගණෙහි නිච්චඵලිතමහාරුක්ඛො විය, උපසඞ්කමීති ගතොති වුත්තං හොති. උපසඞ්කමිත්වාති, උපසඞ්කමනපරියොසානදීපනං; අථවා එවං ගතො තතො ආසන්නතරං ඨානං භගවතො සමීපසඞ්ඛාතං ගන්ත්වාතිපි වුත්තං හොති. භගවතා සද්ධිං සම්මොදීති යථා ඛමනීයාදීනි පුච්ඡ

* කිරනාමෙතං ඉතිපි දිස්සති.

ච්ඡන්තො භගවා තෙහි එවං තෙපි භගවතා සද්ධිං සමප්පවත්තමොදා
අහෙසුං සීතොදකං විය උණ්හොදකෙන සම්මොදිතං එකීභාවං අග
මාසි යාය ච කච්චි තෙ භො ගොතම ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං කච්චි
භොතො ගොතමස්ස ගොතමසාවකානඤ්ච අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහු
ට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරන්ති ආදිකාය කථාය සම්මොදි, තං පීතිපාමො
ජ්ජසඞ්ඛාතසම්මොදං ජනනතො සම්මොදිතුං යුත්තභාවතො ච ස
ම්මොදනීයං කථං අත්ථබ්‍යඤ්ජනමධුරතාය සුචිරම්පි කාලං සාරෙතුං නි
රන්තරං පවත්තෙතුං අරහරූපතො සරිතබ්බභාවතො ච සාරාණීයං,
සූයමානසුඛතො ච සම්මොදනීයං අනුස්සරියමානසුඛතො සාරාණී
යං—තථා බ්‍යඤ්ජනපරිසුද්ධතාය සම්මොදනීයං අත්ථපරිසුද්ධතාය සාරා
ණීයන්ති එවං අනෙකෙහි පරියායෙහි සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං
වීතිසාරෙත්වාති පරියොසාපෙත්වා නිට්ඨපෙත්වා; යෙනත්ථෙන ආගතො
තං පුච්ඡිතුකාමො එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තන්ති, භාවනපුංසකනි
ද්දෙසො, විසමං චන්දිමසූරියා පරිවත්තන්තීති ආදීසු විය තස්මා යථා
නිසින්නො එකමන්තං නිසින්නො හොති තථා නිසීදීති එවමෙත්ථ
අත්ථො දට්ඨබ්බො; භුම්මත්ථෙ වා එතං උපයොගවචනං. නිසීදීති,
උපාවිසි; පණ්ඩිතා හි පුරිසා ගරුට්ඨානීයං උපසඞ්කමිත්වා ආසනකුසල
තාය එකමන්තං නිසීදන්ති අයඤ්ච තෙසං අඤ්ඤතරො තස්මා එකම
න්තං නිසීදි, කථං නිසින්නො පන එකමන්තං නිසින්නො හොතීති?
ඡ නිසජ්ජදොසෙ වජ්ජෙත්වා සෙය්‍යථිදං අතිදූරමච්චාසන්නමුපරිවාත
මුන්නතප්පදෙසං අතිසම්මුඛමතිපච්ඡාති අතිදූරෙ නිසින්නො සචෙ
කථෙතුකාමො හොති උච්චාසද්දෙන කථෙතබ්බං හොති අච්චාස
න්නෙ නිසින්නො සංඝට්ටනං කරොති උපරිවාතෙ නිසින්නො හි සරීර
ගන්ධෙන බාධති උන්නතප්පදෙසෙ නිසින්නො අගාරවං පකාසෙති
අතිසම්මුඛා නිසින්නො සචෙ දට්ඨුකාමො හොති චක්ඛුනා චක්ඛුං
ආහච්ච දට්ඨබ්බං හොති අතිපච්ඡා නිසින්නො සචෙ දට්ඨුකාමො හොති
ගීවං පසාරෙත්වා දට්ඨබ්බං හොති තස්මා අයම්පි එතෙ ඡ නිසජ්ජදොසෙ
වජ්ජෙත්වා නිසීදි තෙන වුත්තං එකමන්තං නිසීදීති. යෙමෙති, යෙ
ඉමෙ; කුලපුත්තාති, දුවිධා කුලපුත්තා ජාතිකුලපුත්තා ආචාරකුල
පුත්තා ච; තත්ථ "තෙනඛො පන සමයෙන රට්ඨපාලො කුලපුත්තො
තස්මිංයෙව ථුල්ලකොට්ඨිතෙ අග්ගකුලිකස්ස පුත්තො"ති එවං ආ
ගතා උච්චාකුලප්පසුතා ජාතිකුලපුත්තා නාම "යෙ තෙ කුලපු
ත්තා සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා"ති එවං ආගතා පන
යත්ථ කත්ථචි කුලෙ පසුතා'පි ආචාරසම්පන්නා ආචාරකුලපුත්තා නාම
ඉධ පන ද්වීහිපි කාරණෙහි කුලපුත්තායෙව. සද්ධාති සද්ධාය; අගාරස්
මාති, අගාරතො; අනගාරියන්ති, පබ්බජ්ජං භික්ඛුභාවඤ්ච; පබ්බජ්ජම්පි
හි නත්ථෙත්ථ අගාරියන්ති අනගාරියං අගාරස්ස හිතං කසිගොරක්ඛාදි
කම්මං එත්ථ නත්ථීති අත්ථො භික්ඛුභාවම්පි තත්ථෙත්ථ අගාරන්ති අන

ගාරා අනගාරස්ස භාවෙන අනගාරියං පබ්බජිතාති උපගතා; එවං ස
ද්ධායපි අනගාරියසඞ්ඛාතං පබ්බජ්ජං භික්ඛුභාවඤ්ච උපගතාති වුත්තං
හොති; පුබ්බඞ්ගමොති පුරතොගාමී නායකො; බහුකාරොති, හිත
කිරියාය බහූපකාරො, භවං තෙසං ගොතමො සමාදපෙතාති; තෙ
කුලපුත්තෙ හි භවං ගොතමො අධිසීලාදීහි සමාදපෙතා සික්ඛාපෙතා; සා
ජනතාපි යො ජනතාසම්මුඛො; දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජතීති දස්සනානුගතිං
පටිපජ්ජති; යං දිට්ඨිකො භවං ගොතමො යං ඛන්තිකො යං රුචිකො
තෙපි තං දිට්ඨිකා හොන්ති තංඛන්තිකා තංරුචිකාති අත්ථො.
කස්මා පනායං එවමාහාති? එසකිර පුබ්බෙ අඤ්ඤතරො කුලපුත්තො
ආගාරමජ්ඣෙ වසන්තො දෙවපුත්තො විය පඤ්චහි කාමගුණෙහි පාරිචාරිය
මානො * අන්තො ච බහි ච සුසංවිහිතාරක්ඛො දිස්වා තෙන අපරෙන
සමයෙන භගවතො මධුරස්සරං ධම්මදෙසනං සුත්වා සද්ධාය ඝරා නි
ක්ඛම්ම පබ්බජිත්වා භාසමජ්ඣාදනපරමතාය සන්තුට්ඨො අරඤ්ඤකෙසු සෙ
නාසනෙසු කොචි අරක්ඛියමානොපි අනුස්සඞ්කිතාපරිසඞ්කිතො හට්ඨ
පහට්ඨො උදග්ගුදග්ගො අද්දස දිස්වා ච ඉමෙසං කුලපුත්තානං අයං ඒව
සුඛවිහාරො තං නිස්සාය උප්පන්නොති චින්තෙන්තො සමණං ගොත
මන්ති භගවති පසාදං අලත්ථ සො තං පසාදං නිවෙදෙතුං භගවතො
සන්තිකං ආගතො තස්මා එවමාහ. අථස්ස භගවා තං වචනං සම්පටි
ච්ඡන්තො අබ්භනුමොදන්තො ච එවමෙතං බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ.
වචනසම්පටිච්ඡනානුමොදනත්ථොයෙව හි එත්ථ අයං එවන්ති නිපා
තො; මමං උද්දිස්සාති, මං උද්දිස්ස; සද්ධාති, සද්ධාය එව; න ඉණට්ඨා
නා භයට්ඨාති ආදීනි සන්ධාය ආහ. ඊදිසානං යෙව හි භගවා පුබ්බඞ්ග
මො; න ඉතරෙසං. දුරභිසම්භවානීති, සම්භවිතුං දුක්ඛානි දුස්ස
හානි; න සක්කා අප්පෙසක්ඛෙහි අජ්ඣොගාහිතුන්ති වුත්තං හොති.
අරඤ්ඤවනපත්ථානීති, අරඤ්ඤානි ච වනපත්ථානි ච තත්ථ කිඤ්චාපි
අභිධම්මෙ නිප්පරියායෙන නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං
අරඤ්ඤන්ති වුත්තං තථාපි යං තං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිමන්ති ආර
ඤ්ඤකඞ්ගනිප්ඵාදකං සෙනාසනං වුත්තං තදෙව අධිප්පෙතන්ති
වෙදිතබ්බං, වනපත්ථන්ති ගාමන්තං අතික්කමිත්වා මනුස්සානං අනු
පචාරට්ඨානං යත්ථ න කසීයති න වපීයති, වුත්තම්පි චෙතං වනපත්ථන්ති
දූරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං වනපත්ථන්ති වනසණ්ඩාන
මෙතං සෙනාසනානං ...පෙ... වනපත්ථන්ති භිංසනකානමෙතං
වනපත්ථන්ති සලොමහංසානමෙතං වනපත්ථන්ති පරියන්තානමෙතං
වනපත්ථන්ති න මනුස්සූපචාරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචන
න්ති. එත්ථ ච පරියන්තානන්ති ඉමමෙකං පරියායං ඨපෙත්වා සෙසපරි
යායෙහි වනපත්ථානි වෙදිතබ්බානි. පන්තානීති, පරියන්තානි අතිදූ

* පරිචාරියමානො,

රානි. දුක්කරං පවිවෙකන්ති, කායවිවෙකො දුක්කරො; දුරභිරමන්ති, අභිරමිතුං න සුඛං, එකත්තෙති එකීභාවෙ; කිං දස්සෙති කායවිවෙකෙ කතෙපි තත්ථ චිත්තං අභිරමාපෙතුං දුක්කරං. ද්වයංද්වයාරාමො හි අයං ලොකොති. හරන්ති මඤ්ඤෙති, හරන්තී විය කඩ්ඪන්ති විය; මනොති, චිත්තං; සමාධිං අලභමානස්සාති උපචාරසමාධිං වා අප්පනාසමාධිං වා අලභන්තස්ස; කිං දස්සෙති ඊදිසස්ස භික්ඛුනො තිණපණ්ණමිගාදිසද්දෙහි විවිධෙහි ච භිංසනකෙහි වනානි චිත්තං වික්ඛිපන්ති මඤ්ඤෙති. සබ්බං බ්‍රාහ්මණො සබ්බෙසං පබ්බජිතානං කුලපුත්තානං අරඤ්ඤවාසෙන විම්හිතො ආහ—අථස්ස භගවා පුරිමනයෙනෙව එවමෙතං බ්‍රාහ්මණාති ආදීනි තං වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අබ්භනුමොදිත්වා ච යස්මා සොළසසු ඤාණෙසු ආරම්මණපරිග්ගාහකරහිතානං යෙව. තාදිසානි සෙනාසනානි දුරභිසම්භවානි න සෙසු ආරම්මණපරිග්ගාහයුත්තානං අත්තානඤ්ච, බොධිසත්තො සමානො තාදිසො අහොසි තස්මා අත්තනො තාදිසානං සෙනාසනානං දුරභිසම්භවත්තං දස්සෙතුං මය්හම්පි ඛොති ආදිමාහ—තත්ථ පුබ්බෙව සම්බොධාති, සම්බොධිතො පුබ්බෙව; අරියමග්ගප්පත්තිතො අපරභාගෙයෙවාති වුත්තං හොති. අනභිසම්බුද්ධස්සාති, අප්පටිවිද්ධචතුසච්චස්ස; බොධිසත්තස්සෙව සතොති—බුජ්ඣනකසත්තස්සෙව සම්මාසම්බොධිං අධිගන්තුං අරහන්තස්සෙව සතො බොධියා වා සත්තස්සෙව ලග්ගස්සෙව සතො; දීපඞ්කරස්ස හි භගවතො පාදමූලෙ අට්ඨධම්මසමොධානෙන අභිනීහාරසමිද්ධිතොප්පභුති තථාගතො බොධිසත්තො ලග්ගො පත්තබ්බා එසා මයාති තදධිගමාය පරක්කමං අමුඤ්චන්තොයෙව ආගතො තස්මා බොධිසත්තොති වුච්චති—තස්ස මය්හම්පීති තස්ස එවං බොධිසත්තස්සෙව සතො මය්හං; යෙ කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වාති, යෙ කෙචි පබ්බජ්ජූපගතා වා භොවාදිනො වා; අපරිසුද්ධකායකම්මන්තාති, අපරිසුද්ධෙන පාණාතිපාතාදිනා කායකම්මෙන සමන්නාගතා; අපරිසුද්ධකායකම්මන්තසන්දොසහෙතූති අපරිසුද්ධස්ස කායකම්මන්තසංඛාතස්ස අත්තනො දොසස්ස හෙතු; අපරිසුද්ධකායකම්මන්තසන්දොසකාරණාති වුත්තං හොති. හවෙති එකංසවචනෙ නිපාතො; අකුසලන්ති සාවජ්ජං අක්ඛමඤ්ච; භයභෙරවන්ති චිත්තුත්‍රාසස්ස ච භයානකාරම්මණස්සචෙතං අධිවචනං; තත්ථ භයං සාවජ්ජෙන අකුසලං භෙරවං අක්ඛමෙනාති වෙදිතබ්බං. අව්හයන්තීති පක්කොසන්ති; කථං තෙහි පාණාතිපාතාදීනි කත්වා අසුත්තාමකාමුක සචෙ නො, නො ඤාතෙය්‍යුං යෙසං අපරජ්ඣිම්හ ඉදානි අනුබන්ධිත්වා අනයව්‍යසනං ආපාදෙය්‍යුන්ති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වා ගුම්බන්තරෙ වා නිසින්නාපි තෙ අප්පමත්තකම්පි තිණසද්දං වා පණ්ණසද්දං වා සුත්වා ඉදානිම්හ නට්ඨාති තසන්ති උත්තසන්ති * ආගතාව පරෙහි සූරිචාරිකා විය

* කත්ථචි චිත්තසන්ති—කත්ථචි—චින්තයන්තීති දිස්සන්ති.

බද්ධා වධිතා විය ච හොන්ති එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සමාරොපනෙන අව්හයන්ති පක්කොසන්ති—

න ඛො පනාහං—පෙ—පටිසෙවාමීති අහං ඛො පන අපරිසුද්ධකායකම්මන්තො හුත්වා අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි න පටිසෙවාමි; යෙ හි වොති එත්ථ හීති නිපාතමත්තං; අරියා වුච්චන්ති බුද්ධා ච බුද්ධසාවකා ච, පරිසුද්ධකායකම්මන්තාති ඊදිසා හුත්වා; අහං එතෙසං අඤ්ඤතමොති තෙසං අහම්පි එකො අඤ්ඤතරො; බොධිසත්තො හි ගහට්ඨො'පි පබ්බජිතො'පි පරිසුද්ධකායකම්මන්තො හොති. භිය්‍යොති අතිරෙකත්ථෙ නිපාතො; පල්ලොමන්ති පතිතලොමතං; ඛෙමං සොත්ථිභාවන්ති අත්ථො. ආපාදින්ති ආපජ්ජිං; අතිරෙකං සොත්ථිභාවං අතිරෙකෙන වා සොත්ථිභාවමාපජ්ජින්ති වුත්තං හොති. අරඤ්ඤෙ විහාරායාති අරඤ්ඤෙ විහාරත්ථාය.

කායකම්මන්තවාරකථා නිට්ඨිතා—පෙ—

එස නයො සබ්බත්ථ අයං පන විසෙසො, වචීකම්මන්තවාරෙ තාව අපරිසුද්ධවචීකම්මන්තාති අපරිසුද්ධෙන මුසාවාදාදිනා වචීකම්මන්තෙන සමන්නාගතා; තෙ කථං භයභෙරවං අව්හායන්ති? තෙ මුසාවාදෙන පරස්ස අත්ථං භඤ්ජිත්වා පිසුනාය වාචාය මිත්තභෙදං කත්වා ඵරුසාය වාචාය පරෙසං පරිසමජ්ඣෙ මම්මානි භින්දිත්වා තුදිත්වා නිරත්ථකවාචාය පරප්පුග්ගලානං කම්මන්තෙ වා නාසෙත්වා මයං අසුකස්ස මකම්හ සචෙ පන තෙ ජානෙය්‍යුං යෙසං අපරජ්ඣිම්හ ඉදානි අනුබන්ධිත්වා අනයව්‍යසනං පාපෙය්‍යුන්ති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වා ගුම්බන්තරෙ වා නිසීදන්ති තෙ අප්පමත්තකම්පි තිණසද්දං වා පණ්ණසද්දං වා සුත්වා ඉදානිම්හ නට්ඨාති තසන්ති උත්තසන්ති ආගන්ත්වා පරෙහි පරිවාරිතා විය බද්ධාවිය වධිතාවිය ච හොන්ති එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සමාරොපනෙන අව්හයන්ති පක්කොසන්ති—මනොකම්මන්තවාරෙ අපරිසුද්ධමනොකම්මන්තාති අපරිසුද්ධෙන අභිජ්ඣාදිනා මනොකම්මන්තෙන සමන්නාගතා; තෙ කථං භයභෙරවං අව්හයන්ති තෙ පරෙසං රක්ඛිතගොපිතෙසු භණ්ඩෙසු අභිජ්ඣාවිසමලොභං උප්පාදෙත්වා පරස්ස කුජ්ඣිත්වා පරපුග්ගලෙ මිච්ඡාදස්සනං ගාහාපෙත්වා මයං අසුකස්ස මකම්හ—පෙ—අත්තනි සමාරොපනෙන අව්හයන්ති පක්කොසන්ති—ආජීවවාරෙ අපරිසුද්ධාජීවාති අපරිසුද්ධෙන වෙජ්ජකම්මෙන දූතකම්මෙන වඩ්ඪිප්පයොගාදිනා එකවීසතිඅනෙසනාභෙදෙන ආජීවෙන සමන්නාගතා; තෙ කථං භයභෙරවං අව්හයන්ති? තෙ එවං ජීවිකං කප්පෙත්වා සුණන්ති සාසනසොධකා කිර තෙපිටකා භික්ඛූ සාසනං සොධෙතුං නික්ඛන්තා අජ්ජ වා ස්වෙ වා ඉධ ආගමිස්සන්තීති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තරෙ වා ගුම්බන්තරෙ වා—පෙ—තසන්ති උත්තසන්ති තෙහි

ආගන්ත්වා පරිවාරෙත්වා ගහිතා විය ඔදුතමත්ථානි නිවාසිතා විය ච හොන්තීති. සෙසං තාදිසමෙව ~ පෙ ~ ඉතො පරං. අභිජ්ඣාලූති ආදීසු කිඤ්චාපි අභිජ්ඣාව්‍යාපාදා මනොකම්මෙන සඞ්ගහිතා තථාපි නීවරණවසෙන පුන වුත්තාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ අභිජ්ඣාලූති පරභණ්ඩානි අභිජ්ඣායනසීලා; කාමෙසු තිබ්බරාගාති * වත්ථුකාමෙසු බහලකිලෙසරාගා; තෙ කථං භයභෙරවං අව්හයන්ති? තෙ අවට්ඨිතාරම්මණා හොන්ති තෙසං අවට්ඨිතාරම්මණානං අරඤ්ඤෙ විහරන්තානං දිවා දිඝං රත්තිං භයභෙරවං හුත්වා උපට්ඨාති. තෙ අකුසලචිත්තා අප්පමත්තකෙනාපි තසන්ති රජ්ජුං වා ලතං වා දිස්වා සප්පසඤ්ඤිනො හොන්ති ඛාණුං දිස්වා යක්ඛසඤ්ඤිනො ථලං වා පබ්බතං වා දිස්වා හත්ථිසඤ්ඤිනො සප්පාදීහි අනයව්‍යසනං ආපාදිතා විය හොන්තීති, සෙසං තාදිසමෙව. ව්‍යාපන්නචිත්තාති පකතිභාවවිජහනෙන විපන්නචිත්තා; කිලෙසානුගතං හි චිත්තං පකතිභාවං විජහති පූරාණභත්තව්‍යඤ්ජනං විය පූතිකං හොති. පදුට්ඨමනසඞ්කප්පාති පදුට්ඨචිත්තසඞ්කප්පා; අභද්දකෙන † පරෙසං අනත්ථජනකෙන චිත්තසඞ්කප්පෙන සමන්නාගතාති වුත්තං හොති. තෙ කථං භයභෙරවං අව්හයන්ති? භයභෙරවව්හානං ඉතොප්පභූති අභිජ්ඣාලූවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. යත්ථ පන විසෙසො භවිස්සති තත්ථ වක්ඛාම ~ න මෙ සො නාහං ව්‍යාපන්නචිත්තොති එත්ථ පන මෙත්තචිත්තා අහං හිතචිත්තාති දස්සෙති ඊදිසා හි බොධිසත්තා. හොන්තීති එවං සබ්බත්ථ වුත්තපදපටිපක්ඛවසෙන බොධිසත්තගුණා වණ්ණිතබ්බා ~ ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතාති චිත්තගෙලඤ්ඤභූතෙන ථීනෙන සෙසනාමකායගෙලඤ්ඤභූතෙන මිද්ධෙන ච පරියුට්ඨිතා අභිභූතා ගහිතාති වුත්තං හොති; තෙ නිද්දාබහුලා හොන්ති. උද්ධතාති උද්ධච්චපකතිකා විප්ඵන්දමානචිත්තා; උද්ධච්චෙන හි එකාරම්මණෙ චිත්තං විප්ඵන්දති ධජයට්ඨිං වාතෙන පටාකා විය. අවූපසන්තචිත්තාති අනිබ්බුතචිත්තා; ඉධ කුක්කුච්චං ගහෙතුං වට්ටති ~

කඞ්ඛී වෙචිකිච්ඡීති එත්ථ එකමෙවිදං පඤ්චමං නීවරණං කිං නු ඛො ඉදන්ති ආරම්මණං කඞ්ඛනතො කඞ්ඛා ඉදමෙවිදන්ති නිච්ඡෙතුං අසමත්ථභාවතො විචිකිච්ඡාති වුච්චති. තෙන සමන්නාගතත්තා සමණබ්‍රාහ්මණා කඞ්ඛී වෙචිකිච්ඡීති වුත්තා. අත්තුක්කංසකපරවම්භීති යෙ අත්තානං උක්කංසෙන්ති උක්ඛිපන්ති උච්චට්ඨානෙ ඨපෙන්ති පරං වම්භෙන්ති ගරහන්ති නින්දන්ති නීචෙ ඨානෙ ඨපෙන්ති තෙසමෙතං

* තිබ්බසාරාගා-පාළියං. † අභද්දකෙන-පොත්ථකෙසු

අධිවචනං; තෙ කථං භයභෙරවං අව්හායන්ති? තෙ පරෙහි අසූයෙකා ච කිර අසූයෙකා ච අත්තානං උක්කංසෙන්ති අඤ්ඤෙ ගරහන්ති දොසෙ විය කරොන්තීති ගණ්හථ නෙති අනුබද්ධා පලායිත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගච්ඡන්තානං වාති කායකම්මන්තසදිසං විත්ථාරෙතබ්බං. ඡම්භීති කායථ මහනලාභසංසනාකාරෙන ඡම්භිතෙන සමන්නාගතා; භීරුකජාතිකාති භීරුපකතිකා ගාමදාරකා විය භයබහුලා; අසුරකතරාති * වුත්තං හොති. ලාභසක්කාරසිලොකන්ති එත්ථ ලබ්භතීති ලාභො; චතුන්නං පච්චයානමෙතං අධිවචනං. සක්කාරොති සුන්දරකාරා පච්චයා එව හි පණීතපණීතා සුන්දරසුන්දරා අභිසංඛරිත්වා කතා සක්කාරොති වුච්චන්ති; යා ච පරෙහි අත්තනො ගාරවකිරියා පුප්ඵාදීහි වා පූජා. සිලොකොති වණ්ණභණනං. එතං ලාභඤ්ච සක්කාරඤ්ච සිලොකඤ්ච ලාභසක්කාරසිලොකං; නිකාමයමානාති පත්ථයමානා; සාධිකානං අභිජ්ඣාලුවාරසදිසමෙව. තදත්ථදීපකං පනෙත්ථ පියගාමිකවත්ථුං කථෙන්ති.

එකො කිර පියගාමිකො නාම භික්ඛු සමාදින්නධුතඞ්ගානං භික්ඛූනං ලාභං දිස්වා අහමපි ධුතඞ්ගං සමාදියිත්වා ලාභං උප්පාදෙමීති චින්තෙත්වා සොසානිකඞ්ගං සමාදාය සුසානෙ වසති. අථෙකදිවසං එකො කම්මමුත්තො ජරග්ගවො දිවා ගොචරෙ චරිත්වා රත්තිං තස්මිං සුසානෙ පුප්ඵගුම්බෙ සීසං කත්වා රොමන්ථායමානො අට්ඨාසි. පියගාමිකො රත්තිං චඞ්කමනා නික්ඛන්තො තස්ස හනුසද්දං සුත්වා චින්තෙසි අද්ධා මං ලාභගිද්ධො එස සුසානෙ වසතීති ඤත්වා දෙවරාජා විහෙඨෙතුමාගතොති සො ජරග්ගවස්ස පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා සප්පුරිස දෙවරාජ අජ්ජ මෙ එකරත්තිං ඛම ස්වෙ පට්ඨාය න එවං කරිස්සාමීති නමස්සමානො සබ්බරත්තිං යාචන්තො අට්ඨාසි තතො සූරියෙ උග්ගතෙ තං දිස්වා කත්තරයට්ඨියා පහරිත්වා පලාපෙසි සබ්බරත්තිං මං භිංසාපෙසීති.....

කුසීතාති කොසජ්ජානුගතා; හීනවීරියාති [හීනා] වීරියෙන රහිතා විරුත්තා, නිබ්බීරියාති වුත්තං හොති. තත්ථ කුසීතා කායිකවීරියාරම්භවිරහිතා හොන්ති හීනවීරියා චෙතසිකවීරියාරම්භවිරහිතා තෙ ආරම්මණවවත්ථානමත්තම්පි කාතුං න සක්කොන්තීති තෙසං අවවත්ථිතාරම්මණානන්ති සබ්බං පුබ්බසදිසමෙව මුට්ඨස්සතීති නට්ඨස්සතී; අසම්පජානාති පඤ්ඤාරහිතා; ඉමස්ස පටිපක්ඛෙ උපට්ඨිතසතිහමෙථිති වචනතො සතිභාජනීයමෙවෙතං † පඤ්ඤාපනෙත්ථ සතිදුබ්බල්යදීපනත්ථං වුත්තා, දුවිධා හි සති පඤ්ඤාසම්පයුත්තා විප්පයුත්තා ච තත්ථ පඤ්ඤාසම්පයුත්තා බලවතී විප්පයුත්තා දුබ්බලා තස්මා යදපි තෙසං සති හොති තදාපි අසම්පජානන්තා මුට්ඨස්සතීයෙව තෙ දුබ්බලාය සතියා සතිකිච්චාභාවතොති එවමත්ථං දීපෙතුං අසම්පජානාති වුත්තං. තෙ එවං මුට්ඨස්සතී අසම්පජානා ආරම්මණවවත්ථානමත්තම්පි කාතුං න සක්කොන්තීති සබ්බං පුබ්බසදිසමෙව..... අසමාහිතාති උපචාරප්ප

* අසුරකකාරා–† සතිභාජනීයමෙතං වත්ථුං–කිංමිචි.

ණාසමාධිවිරහිතා; විබ්භන්තචිත්තාති උබ්භන්තචිත්තා; සමාධිවිරහෙ ලද්ධොකාසෙන උබ්භන්තෙන තෙසං සමාධිවිරහිතචිත්තං නානාරම්මණෙසු පරිබ්භමති වනමක්කටො විය වනසාඛාසු උබ්භන්තෙන එකාරම්මණෙපි විප්ඵන්දති පුබ්බෙ වුත්තනයෙන තෙ එවං අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා ආරම්මණවවත්ථානමත්තම්පි කාතුං න සක්කොන්තීති සබ්බං පුබ්බසදිසමෙව...දුප්පඤ්ඤාති නිප්පඤ්ඤානමෙතං අධිවචනං. පඤ්ඤාය පන දුප්පඤ්ඤතාවං නාම නත්ථි. එළමූගාති එළමුඛා; ඛකාරස්ස ගකාරො කතො ලාලමුඛාති වුත්තං හොති දුප්පඤ්ඤානං හි කථෙන්තානං ලාලා මුඛතො ගළති ලාලා ච එළාති වුච්චති, යථාහ "පස්සෙළමූගං උරගං විජිව්හ"න්ති, තස්මා තෙ එළමූගාති වුච්චන්ති එළමුඛාතිපි පාඨො එළමූගාතිපි කෙචි පඨන්ති අපරෙ එළමූගාතිපි සබ්බත්ථ එළමුඛාති අත්ථො...තත්ථ භයභෙරවං අව්හයන්ති තෙ දුප්පඤ්ඤා එළමූගා ආරම්මණවවත්ථානමත්තම්පි කාතුං න සක්කොන්ති තෙසං අවවත්ථිතාරම්මණානං අරඤ්ඤෙ විහරන්තානං දිවා දිට්ඨං රත්තිං භයභෙරවං හුත්වා උපට්ඨාති තෙ අකුසලවිතක්කා අප්පමත්තකෙනපි තසන්ති රජ්ජුං වා ලතං වා දිස්වා සප්පසඤ්ඤිනො හොන්ති ඛාණුං දිස්වා යක්ඛසඤ්ඤිනො ථලං වා පබ්බතං වා දිස්වා හත්ථිසඤ්ඤිනො සප්පාදීහි අනයව්‍යසනං ආපාදිතා විය හොන්ති එවං තං භයභෙරවං අත්තනි සමාරොපනෙන අව්හයන්ති පක්කොසන්ති. පඤ්ඤාසම්පන්නොහමස්මීති එත්ථ පඤ්ඤාසම්පන්නොති පඤ්ඤාය සම්පන්නො සමන්නාගතො; සො ච ඛො විපස්සනාපඤ්ඤාය න මග්ගපඤ්ඤාය අපි ච ඛො පන ඉමෙසු සොළසසු ඨානෙසු ආරම්මණවවත්ථානපඤ්ඤායාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තනයෙනෙවාති...

සොළසඨානාරම්මණපරිග්ගහො නිට්ඨිතො...පෙ...

තස්ස මය්හන්ති සො අනුසඞ් බොධිසත්තො කිර ඉමානි සොළසාරම්මණානි පරිග්ගණ්හන්තො භයභෙරවං අදිස්වා භයභෙරවං නාම එවරූපාසු රත්තීසු එවරූපෙ සෙනාසනෙ පඤ්ඤායති හන්ද නං තත්ථාපි ගවෙසාමීති භයභෙරවගවෙසනං අකාසි එතමත්ථං භගවා ඉදානි බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙන්තො තස්ස මය්හන්ති ආදිමාහ. තත්ථ යා තාති උභයමෙතං රත්තීනං යෙව උද්දෙසනිද්දෙසවචනං— අභිඤ්ඤාතාති එත්ථ අභීති ලක්ඛණෙත්ථ උපසග්ගො; තස්මා අභිඤ්ඤාතාති චන්දපාරිපූරියා චන්දපරික්ඛයෙනාති එවමාදීහි ලක්ඛණෙහි ඤාතාති වෙදිතබ්බා. අභිලක්ඛිතාති එත්ථ උපසග්ගමත්තමෙව; තස්මා අභිලක්ඛිතා ලක්ඛණීයා ඉච්චෙව අත්ථො. උපොසථසමාදානධම්මස්සවණපූජාසක්කාරාදිකරණත්ථං ලක්ඛිතබ්බා සල්ලක්ඛිතබ්බා උපලක්ඛිතබ්බාති වුත්තං හොති. චාතුද්දසීති පක්ඛස්ස පඨමදිවසතොපභුති චතුද්දසන්නං පූරණී එකා රත්ති; එවං පඤ්චදසී අට්ඨමී ච, පක්ඛස්සාති සුක්කපක්ඛස්ස කණ්හපක්ඛස්ස ච එතා තිස්සො තිස්සො කත්වා ඡ

ජානීයො. තස්මා සබ්බත්ථ පක්ඛවචනං යොජෙතබ්බං. පක්ඛස්ස චාතුද්දසී පක්ඛස්ස පඤ්චදසී පක්ඛස්ස අට්ඨමීති. අථ පඤ්චමී කස්මා න ගහිතාති? අසබ්බකාලිකත්තා. බුද්ධෙ කිර භගවති අනුප්පන්නෙපි උප්පජ්ජිත්වා අපරිනිබ්බුතෙපි පඤ්චමී අනභිලක්ඛිතායෙව. පරිනිබ්බුතෙ පන ධම්මස්ස ඝොසකත්ථෙරා විචින්තෙසුං ධම්මසවණං ඕසරන පරිහායීති තතො සම්මන්තෙත්වා පඤ්චමීති ධම්මසවණදිවසං ඨපෙසුං. තතොපභූති සා අභිලක්ඛිතා ජාතා. එවං අසබ්බකාලිකත්තා එත්ථ න ගහිතාති. තථාරූපාසූති තථාවිධාසු; ආරාමචෙතියානීති පුප්ඵාරාමඵලාරාමාදයො ආරාමා එව ආරාමචෙතියානි; චිත්තීකතට්ඨෙන හි තෙ චෙතියානීති වුච්චන්ති පූජනීයට්ඨෙනාති වුත්තං හොති. වනචෙතියානීති බලිහරණවනසණ්ඩසුභගවන [දෙව] සාලවනාදීනි වනානියෙව වනචෙතියානි; රුක්ඛචෙතියානීති ගාමනිගමද්වාරාදීසු පූජනීයරුක්ඛායෙව රුක්ඛචෙතියානි; ලොකියා හි දිබ්බාධිවත්ථානි වා මඤ්ඤමානා තෙසුයෙව වා දිබ්බසඤ්ඤිනො හුත්වා ආරාමවනරුක්ඛෙ භත්තිං කරොන්ති පූජෙන්ති තෙන තෙ සබ්බෙපි චෙතියානීති වුච්චන්ති. භිංසනකානීති භයජනකානි; පස්සන්තොපි සුණන්තොපි භයං ජනෙන්ති. සලොමහංසානීති සහෙව ලොමහංසෙන වත්තන්ති පවිසමානස්සෙව ලොමහංසජනනතො; අප්පෙවනාම පස්සෙය්‍යන්ති අපිනාම තං භයභෙරවං පස්සෙය්‍යමෙව; අපරෙන සම්බන්ධො. එතදහොසීති යන්නූනාහන්ති එවං චින්තිතකාලතො අඤ්ඤෙන කාලෙන; සො ඛො අහං බ්‍රාහ්මණ විහරන්තොති තථාරූපෙසු සෙනාසනෙසු යං යං මනුස්සානං ආඝාට තලපහාරකරණාරහං යක්ඛානං පුප්ඵධූපමංසරුධිරව්‍යාමෙදපිතකපප්ඵාසසුරාමෙරයාදීහි ඔකිලිත්තාකිලිත්ත*ධරණීතලං ඨානං නිපාතං විය යක්ඛරක්ඛසපිසාචානං යං දිවාපි පස්සන්තානං හදයං මඤ්ඤෙ ඵලති තං ඨානං සඤ්ඤාය තත්ථ ච මෙ බ්‍රාහ්මණ විහරතොති. මගො වා ආගච්ඡතීති සිඞ්ගානි වා ඛුරානි වා කොට්ටෙන්තො ගොකණ්ණඛග්ගාදීපිවරාහාදිභෙදො මගො වා ආගච්ඡති; සබ්බචතුප්පදානං හි ඉධ මගොති නාමං. කත්ථචි පන කාණසිඟාලොපි වුච්චති-යථාහ.

"උසභස්සෙව තෙ ඛන්ධො සීහස්සෙව විජම්භිතං
මිගරාජ නමො ත්‍යත්ථු අපි කිඤ්චි ලභාමසෙ"ති.

මොරො වා කට්ඨං පාතෙතීති මොරො වා සුක්ඛකට්ඨං රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා පාතෙති, මොරග්ගහණෙන ච ඉධ සබ්බපක්ඛිග්ගහණං අධිප්පෙතං තෙන යො කොචි පක්ඛීති වුත්තං හොති, අථවා මොරො ඩාති වාසද්දෙන අඤ්ඤො වා කොචි පක්ඛීති එසනයො පුරිමෙ මගග්ගණෙපි. වාතො වා පණ්ණසටං එරෙතීති වාතො වා පණ්ණකචවරං ඝට්ටෙති; එතං නූන තං භයභෙරවං ආගච්ඡතීති යං එතං ආගච්ඡති තං භයභෙරවං නූනන්ති; ඉතොපභූති ච ආරම්මණමෙව

* ඔකිණ්ණාකිණ්ණ-ඉතිපි, ඔකිණ්ණාකිලිත්ත, ඉතිපි.

භයභෙරවන්ති වෙදිතබ්බං පරිත්තස්ස ච අධිමත්තස්ස ච භයස්ස ආරම්මණත්තා, සුඛාරම්මණරූපං සුඛම්පි ව. කින්නු ඛො අහං අඤ්ඤදත්ථු [illegible] භයපාටිකඞ්ඛී විහරාමීති අහං ඛො කිංකාරණං එකංසෙනෙව සයං ආකඞ්ඛමානො ඉච්ඡමානො හුත්වා විහරාමි; යථාභූතස්ස යථාභූතස්සාති යෙන යෙන ඉරියාපථෙන භූතස්ස භවිතස්ස සතො වත්තමානස්ස සමඞ්ගිභූතස්ස වා; මෙති මමසන්තිකෙ; තථාභූතො තථාභූතො වාති තෙන තෙනෙව ඉරියාපථෙන භූතො භවිතො සන්තො වත්තමානො සමඞ්ගිභූතො වාති අත්ථො. සො ඛො අහං ...පෙ... පටිවිනෙමී ති බොධිසත්තස්ස කිර චඞ්කමන්තස්ස තස්මිං මිගපක්ඛිඛුරසද්දාදිභෙදෙ භයභෙරවාරම්මණෙ ආගතෙ නෙව ඔකාසතො තිට්ඨති න නිසීදති න සයති අථඛො චඞ්කමන්තොව පරිවීමංසන්තො පරිච්ඡින්දන්තො භයභෙරවං න පස්සති මිගපක්ඛිඛුරසද්දාදිමත්තමෙව තං හොති සො තං ඤත්වා ඉදං නාමෙතං න භයභෙරවන්ති තතො තිට්ඨති වා නිසීදති වා සයති වා එතමත්ථං දස්සෙන්තො සො ඛො අහන්ති ආදිමාහ. එසනයො සබ්බපෙය්‍යාලෙසු.

ඉතො පරං ඉරියාපථපටිපාටියා අවත්වා ආසන්නපටිපාටියා ඉරියාපථා වුත්තාති වෙදිතබ්බා. චඞ්කමන්තස්ස හි තස්මිං භයභෙරවෙ ආගතෙ න ඨිතො න නිසින්නො න නිපන්නො ඨිතස්සාපි ආගතෙ න චඞ්කමීති එවං තස්ස තස්ස ආසන්නපටිපාටියා වුත්තානි. එවං හිංසනකෙසුපි ඨානෙසු අත්තනො භයභෙරවාභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛාධීනං සම්මොහඨානෙසු අත්තනො අසම්මොහවිහාරං දස්සෙතුං සන්ති ඛො පන බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ. තත්ථ සන්තීති අත්ථි සංවිජ්ජන්ති උපලබ්භන්ති; දිවාති සඤ්ජානන්තීති දිවසො අයන්ති සජානන්ති; දිවායෙව සමානන්ති දිවසංයෙව සන්තං; රත්තීති සජානන්තීති රත්ති අයන්ති සඤ්ජානන්ති; කස්මා පනෙතෙ එවං සඤ්ඤිනො හොන්තීති වුට්ඨානකොසල්ලාභාවතො වා සකුණරුතතො වා, කථං? ඉධෙකච්චො ඔදාතකසිණලාභී දිවා පරිකම්මං කත්වා දිවා සමාපන්නො දිවායෙව වුට්ඨාමීති මනසිකාරං උප්පාදෙති නොචඛො වුට්ඨානපරිච්ඡෙදකුසලො හොති සො දිවසං අතික්කමිත්වා රත්තිභාගෙ වුට්ඨාති ඔදාතකසිණඵරණවසෙන චස්ස විසදං හොති විභූතං සුවිභූතං සො දිවා වුට්ඨාමීති උප්පාදිතමනසිකාරතාය ඔදාතකසිණඵරණවිසදවිභූතතාය ච රත්තිං යෙව සමානං දිවාති සඤ්ජානාති, ඉධපනෙකච්චො නීලකසිණලාභී රත්තිං පරිකම්මං කත්වා රත්තිං සමාපන්නො රත්තිංයෙව වුට්ඨාමීති මනසිකාරං උප්පාදෙති නොචඛො වුට්ඨානපරිච්ඡෙදකුසලො හොති සො රත්තිං අතික්කමිත්වා දිවසභාගෙ වුට්ඨාති නීලකසිණඵරණවසෙන චස්ස අවිසදං හොති අවිභූතං සො රත්තිං වුට්ඨා

ණීති උප්පාදිතමනසිකාරතාය නීලකසිණඵරණාවිසදඅවිභූතතාය ච දිවාසෙව සමානං රත්තින්ති සඤ්ජානාති එවං තාව වුට්ඨානකොසල්ලාභාවතො එවං සඤ්ඤිනො හොන්ති සකුණරුතතො පන ඉධෙකච්චො අඤ්ඤතරෙ සෙනාසනෙ නිසින්නො හොති අථ දිවා රවනකසකුණකාකාදයො චන්දාලොකෙන දිවාති මඤ්ඤමානා රත්තිං රවන්ති අඤ්ඤදත්ථු වා කාරණෙන සො තෙසං සද්දං සුත්වා රත්තිමෙව සමානං දිවාති සඤ්ජානාති, ඉධ පනෙකච්චො පබ්බතන්තරෙ ගම්භීරාය ගුහාවනපරිවජ්ජනාය ගිරිගුහාය සත්තාහවද්දලිකාය * වත්තමානාය අනතිරකිතසූරියාලොකෙ කාලෙ නිපන්නො හොති අථ රත්තිං රවනකසකුණඋලූකාදයො මජ්ඣන්තිකසමයෙපි තත්ථ තත්ථ සබ්බන්ධකාරෙ † නිලීනා රත්තිසඤ්ඤාය වා අඤ්ඤදත්ථු වා කාරණෙන රවන්ති සො තෙසං සද්දං සුත්වා දිවාමෙවසමානං රත්තින්ති සඤ්ජානාති එවං සකුණරුතතො එවං සඤ්ඤිනො හොන්ති. අඤ්ඤමහන්ති ඉදං අහං එවං සඤ්ජානනං; අසම්මොහවිහාරීසු වදාමීති අසම්මොහවිහාරපරියාපන්නං අසම්මොහවිහාරං අඤ්ඤතරං වදාමීති වුත්තං හොති. අහං ඛො පන බ්‍රාහ්මණ ...පෙ... සඤ්ජානාමීති පාකටො බොධිසත්තස්ස රත්තින්දිවපරිච්ඡෙදො සත්තාහවද්දලෙපි චන්දසූරියෙසු අදිස්සමානෙසුපි ජානාතියෙව එත්තකං පුරෙභත්තකාලො ගතො එත්තකං පච්ඡාභත්තකාලො ගතො එත්තකං පඨමයාමො එත්තකං මජ්ඣිමයාමොති තස්මා එවමාහ, අනච්ඡරියමෙතං යං පූරිතපාරමී බොධිසත්තො එවං ජානාති පදෙසඤාණෙ ඨිතානං සාවකානම්පි හි රත්තින්දිවපරිච්ඡෙදො පාකටො හොති—කල්‍යාණිමහාවිහාරෙ කිර ගොධදත්තත්ථෙරො වඩ්ඪුලකාලෙ භත්තං ගහෙත්වා අඩ්ඪුලකාලෙ භුඤ්ජති සූරියෙ අදිස්සමානෙපි පාතොයෙව සෙනාසනං පවිසිත්වා කාය චෙලාය නික්ඛමති එකදිවසං ආරාමිකා ථෙරස්ස නික්ඛමනකාලං පස්සාමාති භත්තං සම්පාදෙත්වා කාලත්ථම්භමූලෙ නිසීදිංසු ථෙරො වඩ්ඪුලකාලෙයෙව නික්ඛමි තතොප්පභුති කිර සූරියෙ අදිස්සමානෙපි ථෙරස්ස නික්ඛමනසඤ්ඤාය එව භෙරිං ආකොටෙන්ති. වජගරගිරිවිහාරෙපි × කාලදෙවත්ථෙරො අනොකාවසෙස යාමගණ්ඩිකං පහරති ආචිණ්ණමත්තං ථෙරස්ස නව යාමයන්තනාලිකං පයොජෙති අඤ්ඤෙ භික්ඛූ පයොජෙන්ති අථ නික්ඛමන්ත පඨමෙ යාමෙ ථෙරො මුග්ගරං ගහෙත්වා සීතමනොනෙව එකමෙකවාරං පහරන්තයෙව වා යාමයන්තං පහති 8 එවං තිසු යාමෙසු සමණධම්මං කත්වා ථෙරො පාතොයෙව ගාමං පවිසිත්වා පිණ්ඩපාතං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා භොජනසාලාය පත්තං ඨපෙත්වා දිවා විහාරට්ඨානං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොති භික්ඛූ

---

* සත්තාහවජ්ජලිකාය—මප—වද්දලිකාය—† සණ්ඨකාරෙ—සබ්බන්ධකාරෙ—කොසුම්. × අජකරගිරිවිහාරෙපි—8 පවති—සියම්.

කාලඤ්චිමං දිස්වා ථෙරස්ස ආගමනත්ථාය* පෙසෙන්ති යථා භික්ඛූ ථෙ
රං දිවාවිහාරගතා නික්ඛමන්තමෙව වා අන්තරාමග්ගෙ වා පස්සන්ති
එවං පදෙසඤ්ඤෙන ඨිතානං සාවකානම්පි රත්තින්දිවපරිච්ඡෙදො පාක
ටො හොති කිමඞ්ග පන බොධිසත්තානන්ති-සං ඛො තං...පෙ...
වදෙය්‍යාති එත්ථ පන යං ඛො තං බ්‍රාහ්මණ අසම්මොහධම්මො ස
ත්තො ලොකෙ උප්පන්නො-සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති වචනං වද
මානො කො චි සම්මාවදෙය්‍ය සම්මාවදමානො සියා න විතථවාදී
අස්ස මමෙව තං වචනං වදමානො සම්මාවදෙය්‍ය සම්මාවදමානො
සියා න විතථවාදී අස්සාති එවං පදසම්බන්ධො වෙදිතබ්බො—පෙ—
තත්ථ අසම්මොහධම්මොති අසම්මොහසභාවො; ලොකෙති මනුස්ස
ලොකෙ; බහුජනහිතායාති බහුජනස්ස හිතත්ථාය; පඤ්ඤාසම්පත්ති
යා දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකහිතූපදෙසකොති. බහුජනසුඛායාති බහුජ
නස්ස සුඛත්ථාය; චාගසම්පත්තියා උපකරණසුඛසම්පදායකොති. ලො
කානුකම්පායාති ලොකස්ස අනුකම්පත්ථාය, මෙත්තාකරුණාස
මපත්තියා මාතාපිතරො විය ලොකස්ස රක්ඛිතා ගොපිතාති. අත්ථා
ය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති ඉධ දෙවමනුස්සග්ගහණෙන භ
බ්බපුග්ගලෙ වෙනෙය්‍යසත්තෙයෙව ගහෙත්වා තෙසං නිබ්බානමග්ග
ඵලාධිගමාය අත්තනො උප්පත්තිං දස්සෙතීති වෙදිතබ්බං. අත්ථා
යාති හි වුත්තෙ පරමත්ථාය නිබ්බානත්ථායාති වුත්තං හොති හිතා
යාති වුත්තෙ තං සම්පාපකමග්ගත්ථායාති වුත්තං හොති නිබ්බානස
ම්පාපකමග්ගතො හි උත්තරිං හිතං නාම නත්ථි සුඛායාති වුත්තෙ ඵල
සමාපත්තිසුඛත්ථායාති වුත්තං හොති, තතො උත්තරිං සුඛාභාවතො,
වුත්තම්පෙතං අයං සමාධිපච්චුප්පන්නසුඛො චෙව ආයතිඤ්ච සුඛවිපාකො
ති. එවං භගවා බුද්ධගුණපටිලාභාවසානං අත්තනො අසම්මොහවිහා
රං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙත්වා ඉදානි යාය පටිපදාය තං කොටිප්පත්තං
අසම්මොහවිහාරං අධිගතො තං පුබ්බභාගතොප්පභුති දස්සෙතුං ආරද්
ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ. කෙචි පනාහු-ඉමං අස
ම්මොහවිහාරං සුත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස චිත්තමෙවං උප්පන්නං කාය නු ඛො
පටිපදාය ඉමං පත්තොති තස්ස චිත්තමඤ්ඤාය ඉමායාහං පටිපදාය ඉමං
උත්තමං අසම්මොහවිහාරං පත්තොති දස්සෙන්තො එවමාහාති.

තත්ථ ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණ විරියං අහොසීති බ්‍රාහ්ම
ණ න මයා අයං උත්තමො අසම්මොහවිහාරො කුසීතෙන මුට්ඨස්සති
නා අසාරද්ධකායෙන වික්ඛිත්තචිත්තෙන වා අධිගතො, අපිච ඛො තද
ධිගමාය ආරද්ධං ඛො පන මෙ විරියං අහොසි, බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නෙ
න මයා චතුරඞ්ගං විරියං ආරද්ධං අහොසි පග්ගහිතං අසිථිලප්පවත්ති
තන්ති වුත්තං හොති ආරද්ධත්තායෙව ච මෙ තං අසල්ලීනං අහොසි,
උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨාති න කෙවලඤ්ච මෙ විරියමෙව සතිපි ආරම්ම

* භික්ඛූ,

ණාභිමුඛීභාවෙන උපට්ඨිතා අහොසි බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නස්ස උපට්ඨි
තාව එවව අසම්මුට්ඨා; පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධොති කායචිත්තප
ස්සද්ධිවසෙන කායොපි මෙ පස්සද්ධො අහොසි තත්ථ යස්මා නාමකා
යෙ පස්සද්ධෙ රූපකායොපි පස්සද්ධොයෙව හොති තස්මා නාමකායො
රූපකායොති අවිසෙසෙත්වා ව පස්සද්ධො කායොති වුත්තං; අසාර
ද්ධොති සො ච ඛො පස්සද්ධත්තායෙව අසාරද්ධො විගතදරථොති වුත්තං
හොති. සමාහිතං චිත්තං එකග්ගන්ති චිත්තම්පි මෙ සම්මා ආහිතං
සුප්පතිට්ඨිතං අප්පිතං විය අහොසි සමාහිතත්තා එව ච එකග්ගං අචලං
නිප්ඵන්දනන්ති. එත්තාවතා ඣානස්ස පුබ්බපටිපදා කථිතා හොති
ඉදානි ඉමාය පටිපදාය අධිගතං පඨමජ්ඣානං ආදිං කත්වා විජ්ජාත්තය
පරියොසානං විසෙසං දස්සෙන්තො සො ඛො අහන්ති ආදිමාහ.
තත්ථ විවිච්චෙව කාමෙහි ... පෙ ... චතුත්ථජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ
විහාසින්ති එත්ථ තාව යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ පඨ
වීකසිණකථායං වුත්තං කෙවලං හි තත්ථ උපසම්පජ්ජ විහරතීති ආ
ගතං ඉධ විහාසින්ති අයමෙව විසෙසො කිං කත්වා පන භගවා ඉමානි
ඣානානි උපසම්පජ්ජ විහාසීති? කම්මට්ඨානං භාවෙත්වා, කතරං?
ආනාපානසතිකම්මට්ඨානං ඉමානි ච පන චත්තාරි ඣානානි කෙසඤ්චි
චිත්තෙකග්ගත්ථානි හොන්ති කෙසඤ්චි විපස්සනාපාදකානි කෙසඤ්චි අභි
ඤ්ඤාපාදකානි කෙසඤ්චි නිරොධපාදකානි කෙසඤ්චි භවොක්කමනත්ථා
නි ච තත්ථ ඛීණාසවානං චිත්තෙකග්ගත්ථානි හොන්ති. තෙ හි සමාපජ්ජි
ත්වා එකග්ගචිත්තා සුඛං දිවසං විහරිස්සාමාති ඉච්චෙවං කසිණපරික
ම්මං කත්වා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්ති සෙක්ඛපුථුජ්ජනානං සමා
පත්තිතො වුට්ඨාය සමාහිතෙන චිත්තෙන විපස්සිස්සාමාති නිබ්බත්තෙ
න්තානං විපස්සනාපාදකානි හොන්ති යෙ පන අට්ඨසමාපත්තියො
නිබ්බත්තෙත්වා අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො
වුට්ඨාය එකොපි හුත්වා බහුධා හොතීති වුත්තනයා අභිඤ්ඤායො පත්ථෙ
න්තා නිබ්බත්තෙන්ති තෙසං අභිඤ්ඤාපාදකානි හොන්ති, යෙ අට්ඨ ස
මාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා සත්තා
හං අචිත්තා හුත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිරොධං නිබ්බානං පත්වා සුඛං විහ
රිස්සාමාති නිබ්බත්තෙන්ති තෙසං නිරොධපාදකානි හොන්ති, යෙ
පන අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා අපරිහීනජ්ඣානා බ්‍රහ්මලො
කෙ උප්පජ්ජිස්සාමාති නිබ්බත්තෙන්ති තෙසං භවොක්කමනත්ථානි
හොන්ති. භගවතා පනිදං චතුත්ථජ්ඣානං බොධිරුක්ඛමූලෙ නිබ්බ
ත්තිතං තං තස්ස විපස්සනාපාදකඤ්චෙව අහොසි අභිඤ්ඤාපාදකඤ්ච සබ්බ
කිච්චසාධකඤ්ච සබ්බලොකියලොකුත්තරගුණදායකන්ති වෙදිතබ්බං.

යෙව ගුණානං දස්සනං අකාසි තෙසං එකදෙසං දස්සෙන්තෙන සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙති ආදිමාහ.

තත්ථ චිත්තං විජ්ජානං අනුපදවණ්ණනා චෙව භාවනානයො ච විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො, කෙවලං හි තත්ථ සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ ...පෙ... අභිනින්නාමෙතීති වුත්තං, ඉධ අභිනින්නාමෙසින්ති. ...පෙ... අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණාති අයඤ්ච අප්පණාවාරො තත්ථ අනාගතොති අයමෙව විසෙසො. එත්ථ සොති සො අහං; අභිනින්නාමෙසින්ති අභිනීහරිං; අභිනින්නාමෙසින්ති වචනතො සොති එත්ථ සො අහන්ති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. යස්මා පිදං භගවතො වචනං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං ආගතං තස්මා සො තතො චුතො ඉධූපපන්නොති එත්ථ එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. එත්ථ හි සො තතො චුතොති පටිනිවත්තනනයස්ස පච්චවෙක්ඛනං තස්මා ඉධූපපන්නොති ඉමිස්සා ඉධූපපත්තියා අනන්තරං අමුත්‍රුදපාදින්ති තුසිතභවනං සන්ධායාහාති වෙදිතබ්බං. තත්‍රාපාසිං එවංනාමොති තත්‍රාපි තුසිතභවනෙ සෙතකෙතු නාම දෙවපුත්තො අහොසිං; එවංගොත්තොති තාහි දෙවතාහි සද්ධිං එකගොත්තො; එවංවණ්ණොති සුවණ්ණවණ්ණො; එවමාහාරොති දිබ්බසුධාහාරො; එවං සුඛදුක්ඛපටිසංවෙදීති එවං දිබ්බසුඛපටිසංවෙදී දුක්ඛං පන සඞ්ඛාරදුක්ඛමත්තමෙව; එවමායුපරියන්තොති එවං සත්තපඤ්ඤාසවස්සකොටි සට්ඨි ච වස්සසතසහස්සායුපරියන්තො; සො තතො චුතොති සො අහං තතො තුසිතභවනතො චුතො; ඉධූපපන්නොති ඉධ මහාමායාය දෙවියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තො; අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණාති ආදීසු මෙති මයා; විජ්ජාති විදිතකරණට්ඨෙන විජ්ජා; කිං විදිතං කරොති පුබ්බෙනිවාසං. අවිජ්ජාති තස්සෙව පුබ්බෙනිවාසස්ස අවිදිතකරණට්ඨෙන තප්පටිච්ඡාදකමොහො වුච්චති; තමොති සොව මොහො; පටිච්ඡාදකට්ඨෙන තමොති වුච්චති. ආලොකොති සායෙව විජ්ජා; ඔභාසකරණට්ඨෙන ආලොකොති වුච්චති; එත්ථ ච විජ්ජා අධිගතාති අයං අත්ථො, සෙසං පසංසාවචනං. යොජනාපනෙත්ථ අයං ඛො මෙ විජ්ජා අධිගතා තස්ස මෙ අධිගතවිජ්ජස්ස අවිජ්ජා විහතා විනට්ඨාති අත්ථො. කස්මා? යස්මා විජ්ජා උප්පන්නා, එස නයො ඉතරස්මිම්පි පදද්වයෙ. යථා තන්ති එත්ථ යථාති ඔපම්මෙ තන්ති නිපාතො; සතියා අවිප්පවාසෙන අප්පමත්තස්ස; විරියාතාපෙන ආතාපිනො; කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය පහිතත්තස්ස; පෙසිතත්තස්සාති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති, යථා අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිජ්ජා විහඤ්ඤෙය්‍ය විජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය තමො විහඤ්ඤෙය්‍ය ආලොකො උප්පජ්ජෙය්‍ය එවමෙවං මම අවිජ්ජා විහතා විජ්ජා උප්පන්නා තමො විහතො ආලොකො උප්පන්නො එතස්ස මෙ පධානානුයොගස්ස අනුරූපමෙව ඵලං ලද්ධන්ති.

පු බ්බෙ නි වා ස ක ථා නි ට්ඨි තා.

චුතූපපාතකථායං යස්මා ඉධ භගවතො වසෙන පාළි ආගතා තස්මා පස්සාමි පජානාමීති වුත්තං. අයං විසෙසො, සෙසං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තසදිසමෙව. එත්ථ පන විජ්ජාති දිබ්බචක්ඛුඤාණවිජ්ජා; අවිජ්ජාති සත්තානං චුතිපටිසන්ධිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා; සෙසං වුත්තනයමෙව. යස්මා ච පූරිතපාරමීනං මහාසත්තානං පරිකම්මකිච්චං නාම නත්ථි තෙ හි චිත්තං අභිනීහරමානායෙව අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්ති දිබ්බෙන චක්ඛුනා සත්තෙ පස්සන්ති තස්මා යො තත්ථ පරිකම්මං ආදිං කත්වා භාවනානයො වුත්තො න තෙන ඉධ අත්ථොති. තතියාය විජ්ජාය සො එවං 'සමාහිතෙ චිත්තෙති විපස්සනාපාදකචතුත්ථජ්ඣානචිත්තං වෙදිතබ්බං; ආසවානං ඛයඤාණායාති අරහත්තමග්ගඤාණත්ථාය; අරහත්තමග්ගො හි ආසවවිනාසනතො ආසවානං ඛයොති වුච්චති තත්‍ර චෙතං ඤාණං තප්පරියාපන්නත්තාති. චිත්තං අභිනින්නාමෙසින්ති විපස්සනාචිත්තං අභිනීහරිං; සො ඉදං දුක්ඛන්ති එවමාදීසු 'එත්තකං දුක්ඛං න ඉතො භිය්‍යොති සබ්බම්පි දුක්ඛසච්චං සරසලක්ඛණපටිවෙධෙන යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං ජානිං පටිවිජ්ඣිං තස්ස ච දුක්ඛස්ස නිබ්බත්තිකං තණ්හං අයං දුක්ඛසමුදයොති තදුභයම්පි යං ඨානං පත්වා නිරුජ්ඣන්ති තං තෙසං අප්පවත්තිනිබ්බානං අයං දුක්ඛනිරොධොති තස්ස ච සම්පාපකං අරියමග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති සරසලක්ඛණපටිවෙධෙන යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං ජානිං පටිවිජ්ඣින්ති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. එවං සරූපතො සච්චානි දස්සෙත්වා ඉදානි කිලෙසවසෙන පරියායතො දස්සෙන්තො ඉමෙ ආසවාති ආදිමාහ. තස්ස මෙ එවං ජානතො එවං පස්සතොති තස්ස මය්හං එවං ජානන්තස්ස එවං පස්සන්තස්ස; සහවිපස්සනාය කොටිප්පත්තං මග්ගං කථෙති. කාමාසවාති කාමාසවතො; විමුච්චිත්ථාති ඉමිනා ඵලක්ඛණං දස්සෙති මග්ගක්ඛණෙ හි චිත්තං විමුච්චති ඵලක්ඛණෙ විමුත්තං හොති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණන්ති ඉමිනා පච්චවෙක්ඛණඤාණං දස්සෙති; ඛීණා ජාතීති ආදීහි තස්ස භූමිං; තෙන හි ඤාණෙන භගවා පච්චවෙක්ඛන්තො ඛීණා ජාතීති ආදීනි අබ්භඤ්ඤාසි. කතමා පන භගවතො ජාති ඛීණා කථඤ්ච නං අබ්භඤ්ඤාසීති? න තාවස්ස අතීතා ජාති ඛීණා පුබ්බෙව ඛීණත්තා න අනාගතා අනාගතෙ වායාමාභාවතො න පච්චුප්පන්නා විජ්ජමානත්තා යා පන මග්ගස්ස අභාවිතත්තා උප්පජ්ජෙය්‍ය එකචතුපඤ්චවොකාරභවෙසු එකචතුපඤ්චක්ඛන්ධප්පභෙදා ජාති සා මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛීණා. තං සො මග්ගභාවනාය පහීණකිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා කිලෙසාභාවෙ විජ්ජමානම්පි කම්මං ආයතිං අප්පටිසන්ධිකං හොතීති ජානන්තො අබ්භඤ්ඤාසි. වුසිතන්ති වුත්ථං පරිවුත්ථං කතං චරිතං නිට්ඨිතන්ති

අත්ථො; බ්‍රහ්මචරියන්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියං; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකෙන හි සද්ධිං සත්ත සෙක්ඛා බ්‍රහ්මචරියවාසං වසන්ති නාම ඛීණාසවො වුත්ථවාසො තස්මා භගවා අත්තනො බ්‍රහ්මචරියවාසං පච්චවෙක්ඛන්තො වුසිතං බ්‍රහ්මචරියන්ති අබ්භඤ්ඤාසි. කතං කරණීයන්ති චතූසු සච්චෙසු චතූහි මග්ගෙහි පරිඤ්ඤාපහානසච්ඡිකිරියාභාවනාවසෙන* සොළසවිධම්පි කිච්චං නිට්ඨාපිතන්ති අත්ථො; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකාදයො හි තං කිච්චං කරොන්ති ඛීණාසවො කතකරණීයො තස්මා භගවා අත්තනො කරණීයං පච්චවෙක්ඛන්තො කතං කරණීයන්ති අබ්භඤ්ඤාසි. නාපරං ඉත්ථත්තායාති ඉදානි පුන ඉත්ථභාවාය එවං සොළසවිධකිච්චභාවාය කිලෙසක්ඛයාය වා මග්ගභාවනාකිච්චං මෙ නත්ථීති අබ්භඤ්ඤාසි. අථවා ඉත්ථත්තායාති ඉත්ථභාවතො ඉමස්මා එවපකාරා ඉදානි වත්තමානක්ඛන්ධසන්තානා අපරං ඛන්ධසන්තානං මය්හං නත්ථි ඉමෙ පන පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකා රුක්ඛා විය තෙ චරිමකවිඤ්ඤාණනිරොධෙන අනුපාදනො විය ජාතවෙදො නිබ්බායිස්සන්තීති අබ්භඤ්ඤාසි. ඉදානි එවං පච්චවෙක්ඛණඤාණපරිග්ගහිතං තං ආසවානං ඛයඤාණාධිගමං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙන්තො අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ. තත්ථ විජ්ජාති අරහත්තමග්ගඤාණවිජ්ජා; අවිජ්ජාති චතුසච්චපටිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා. සෙසං වුත්තනයමෙව. එත්තාවතා ච පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන අතීතංසඤ්ඤාණං දිබ්බචක්ඛුනා පච්චුප්පන්නානාගතංසඤ්ඤාණං ආසවක්ඛයෙන සකලලොකුත්තරගුණන්ති එවං තීහි විජ්ජාහි සබ්බෙපි සබ්බඤ්ඤුගුණෙ සඞ්ගහෙත්වා පකාසෙන්තො අත්තනො අසම්මොහවිහාරං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙසි. එවං වුත්තෙ කිර බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි සමණො ගොතමො සබ්බඤ්ඤුතං පටිජානාති අජ්ජාපි අරඤ්ඤවාසං න විජහති අත්ථිනුඛ්වස්ස අඤ්ඤම්පි කිඤ්චි කරණීයන්ති. අථස්ස භගවා අජ්ඣාසයං විදිත්වා ඉමිනා අජ්ඣාසයානුසන්ධිනා සියා ඛො පන තෙති ආදිමාහ. තත්ථ සියා ඛො පන තෙ බ්‍රාහ්මණ එවමස්සාති බ්‍රාහ්මණ කදාචි තුය්හං එවං භවෙය්‍ය; න ඛො පනෙතං බ්‍රාහ්මණ එවං දට්ඨබ්බන්ති, එතං ඛො පන බ්‍රාහ්මණ තයා මය්හං පන්තසෙනාසනපටිසෙවනං අවීතරාගාදිතායාති එවං න දට්ඨබ්බං එවං පන්තසෙනාසනපටිසෙවනෙ අකාරණං පටික්ඛිපිත්වා කාරණං දස්සෙන්තො ද්වෙ ඛො අහන්ති ආදිමාහ. තත්ථ අත්ථොයෙව අත්ථවසො තස්මා ද්වෙ ඛො අහං බ්‍රාහ්මණ අත්ථවසෙති අහං ඛො බ්‍රාහ්මණ ද්වෙ අත්ථෙ ද්වෙ කාරණානි සම්පස්සමානොති වුත්තං හොති. අත්තනො ච දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරන්ති එත්ථ දිට්ඨධම්මො නාම පච්චක්ඛො අත්තභාවො සුඛවිහාරො නාම චතුන්නං ඉරියාපථවිහාරානං ඵාසුතා, එකකස්ස හි

*භාවනාභිසමයවසෙනාති-මනොරථපූරණියං.

අරඤ්ඤෙ අනන්තමස්සා උච්චාරපස්සාවකිච්චං උපාදාය සබ්බෙ ඉරියාපථා ඵාසුකා හොන්ති තස්මා දිට්ඨධම්මස්ස සුඛවිහාරං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරන්ති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො. පච්ඡිමඤ්ච ජනතං අනුකම්පමානොති කථං අරඤ්ඤවාසෙන පච්ඡිමා ජනතා අනුකම්පිතා හොති? සද්ධා පබ්බජිතා හි කුලපුත්තා භගවතො අරඤ්ඤවාසං දිස්වා භගවාපි නාම අරඤ්ඤසෙනාසනානි න මුඤ්චති යස්ස නෙවත්ථි පරිඤ්ඤෙතබ්බං න පහාතබ්බං න භාවෙතබ්බං න සච්ඡිකාතබ්බං කිමඞ්ග පන මයන්ති විනෙත්වා තත්ථ වසිතබ්බමෙව මඤ්ඤිස්සන්ති එවං ඛිප්පමෙව දුක්ඛස්සන්තකරා භවිස්සන්ති, එවං පච්ඡිමා ජනතා අනුකම්පිතා හොති, එතමත්ථං දස්සෙන්තො ආහ පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පමානොති. තං සුත්වා අත්තමනො බ්‍රාහ්මණො අනුකම්පිතරූපාති ආදිමාහ. තත්ථ අනුකම්පිතරූපාති, අනුකම්පිතජාතිකා අනුකම්පිතසභාවා; ජනතාති ජනසමූහො; යථා තං අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙනාති යථා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධො අනුකම්පෙය්‍ය තථෙව අනුකම්පිතරූපාති, එවඤ්ච වත්වා පුන තං භගවතො ධම්මදෙසනං අබ්භනුමොදමානො භගවන්තං එතදවොච අභික්කන්තං භොගොතම අභික්කන්තං භොගොතමාති එත්ථායං අභික්කන්තසද්දො ඛයසුන්දරාභිරූපඅබ්භනුමොදනෙසු දිස්සති, තථාහි "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති නික්ඛන්තො පඨමො යාමො චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො"ති ආදිසු ඛයෙ දිස්සති. "අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා"ති ආදිසු සුන්දරෙ.

"කො මෙ වන්දති පාදානි ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා"ති-

ආදීසු අභිරූපෙ. "අභික්කන්තං භන්තෙ"ති ආදිසු අබ්භනුමොදනෙ. ඉධාපි අබ්භනුමොදනෙයෙව. යස්මා ච අබ්භනුමොදනෙ තස්මා සාධු සාධු භොගොතමාති වුත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං.

"භයෙ කොධෙ පසංසායං තුරිතෙ කොතූහලච්ඡරෙ
හාසෙ සොකෙ පසාදෙ ච කරෙ ආමෙඩිතං බුධො"ති-

ඉමිනා ච ලක්ඛණෙන ඉධ පසාදවසෙන පසංසාවසෙන චායං ද්වික්ඛත්තුං වුත්තොති වෙදිතබ්බො. අථ වා අභික්කන්තන්ති අභික්කන්තං අති ඉට්ඨං අතිමනාපං අතිසුන්දරන්ති වුත්තං හොති. තත්ථ එකෙන අභික්කන්තසද්දෙන දෙසනං ථොමෙති එකෙන අත්තනො පසාදං, අයං හෙත්ථ අධිප්පායො අභික්කන්තං භොගොතම යදිදං භොතො ගොතමස්ස ධම්මදෙසනා අභික්කන්තං යදිදං භොතො ගොතමස්ස දෙසනං ආගම්ම මමපසාදො. භගවතොයෙව වචනං වෙ වෙ අත්ථෙ සන්ධාය ථොමෙති භොතො ගොතමස්ස වචනං අභික්කන්තං දොසනාසනතො අභික්කන්තං ගුණාධිගමනතො

තථා සද්ධාජනනතො පඤ්ඤාජනනතො සාත්ථතො සබ්‍යඤ්ජනතො උත්තානපදතො ගම්භීරත්ථතො කණ්ණසුඛතො හදයඞ්ගමතො අනත්තුක්කංසනතො අපරවම්භනතො කරුණාසීතලතො පඤ්ඤාවදාතතො ආපාථරමණීයතො විමද්දක්ඛමතො සූයමානසුඛතො වීමංසියමානහිතතොති එවමාදීහි යොජෙතබ්බං. තතො පරම්පි චතූහි උපමාහි දෙසනංයෙව ථොමෙති තත්ථ නික්කුජ්ජිතන්ති අධොමුඛං ඨපිතං හෙට්ඨාමුඛජාතං වා; උක්කුජ්ජෙය්‍යාති උපරිමුඛං කරෙය්‍ය; පටිච්ඡන්නන්ති තිණපණ්ණාදිඡාදිතං; විවරෙය්‍යාති උග්ඝාටෙය්‍ය; මූළ්හස්සාති දිසාමූළ්හස්ස; මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍යාති හත්ථෙ ගහෙත්වා එසමග්ගොති වදෙය්‍ය; අන්ධකාරෙති කාළපක්ඛචාතුද්දසීඅඩ්ඪරත්ත ඝනවනසණ්ඩමෙඝපටලෙහි චතුරඞ්ගෙ තමෙ; අයං තාව අනුත්තාන පදත්ථො, අයම්පන අධිප්පායයොජනා, යථා කොචි නික්කුජ්ජිතං උක්කුජ්ජෙය්‍ය එවං සද්ධම්මවිමුඛං අසද්ධම්මෙ පතිතං මං අසද්ධම්මා වුට්ඨාපෙන්තෙන යථා පටිච්ඡන්නං විවරෙය්‍ය එවං කස්සපස්ස භගවතො සාසනන්තරධානා පභුති මිච්ඡාදිට්ඨිගහනපටිච්ඡන්නං සාසනං විවරන්තෙන යථා මූළ්හස්ස මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය එවං කුම්මග්ගමිච්ඡාමග්ගපටිපන්නස්ස මෙ සග්ගමොක්ඛමග්ගං ආවිකරොන්තෙන යථා අන්ධකාරෙ තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය එවං මොහන්ධකාරනිමුග්ගස්ස මෙ බුද්ධාදිරතනරූපානි අපස්සතො තප්පටිච්ඡාදකමොහන්ධකාරවිද්ධංසකදෙසනාපජ්ජොතධාරණෙන මය්හං භොතා ගොතමෙන එතෙහි පරියායෙහි පකාසිතත්තා අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතොති. එවං දෙසනං ථොමෙත්වා ඉමාය දෙසනාය රතනත්තයෙ පසන්නචිත්තො පසන්නාකාරං කරොන්තො එසාහන්ති ආදිමාහ. තත්ථ එසාහන්ති එසො අහං; භවන්තං * ගොතමං සරණං ගච්ඡාමීති භව මෙ ගොතමො සරණං පරායණං අඝස්ස තාතා †හිතස්ස ච විධාතාති ඉමිනා අධිප්පායෙන භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි භජාමි සෙවාමි පයිරුපාසාමි එවං ජානාමි බුජ්ඣාමීති. යෙසංහි ධාතූනං ගතිඅත්ථො බුද්ධිපි තෙසං අත්ථො තස්මා ගච්ඡාමීති ඉමස්ස ජානාමි බුජ්ඣාමීති අයමත්ථො වුත්තො. ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්චාති එත්ථ පන අධිගතමග්ගෙ සච්ඡිකතනිරොධෙ යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ චතූසු අපායෙසු අපතමානෙ ‡ ධාරෙතීති ධම්මො. සො අත්ථතො අරියමග්ගො චෙව නිබ්බානඤ්ච. වුත්තංහෙතං භගවතා "යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති විත්ථාරො. න කෙවලඤ්ච අරියමග්ගො චෙව නිබ්බානඤ්ච අපිච ඛො අරියඵලෙහි සද්ධිං පරියත්තිධම්මොපි, වුත්තංහෙතං ඡත්තමාණවකවිමානෙ.

---

* භගවන්තන්ති † අඝස්ස තාතා-හිතස්සච ‡ අපතමානෙ ධාරෙ. ඉතිපි පාළියං.

“රාගවිරාගමනෙජමසොකං ධම්මමසඞ්ඛතමප්පටිකූලං
මධුරමිමං පගුණං සුවිභත්තං ධම්මමිමං සරණත්ථමුපෙහී”ති-

එත්ථ රාගවිරාගොති මග්ගො කථිතො; අනෙජමසොකන්ති ඵලං; ධම්මමසඞ්ඛතන්ති නිබ්බානං; අප්පටිකූලං මධුරමිමං පගුණං සුවිභත්තන්ති පිටකත්තයෙ විභත්තසබ්බධම්මක්ඛන්ධානි, දිට්ඨිසීලසඞ්ඝාතෙන සංහතොති සඞ්ඝො; සො අත්ථතො අට්ඨ අරියපුග්ගලසමූහො. වුත්තඤ්හෙතං තස්මිඤ්ඤෙව විමානෙ:-

“යත්ථ ච දින්නමහප්ඵලමාහු චතූසු සුචීසු පුරිසයුගෙසු
අට්ඨ ච පුග්ගලධම්මදසා තෙ සඞ්ඝමිමං සරණත්ථමුපෙහී”ති-

භික්ඛූනං සඞ්ඝො භික්ඛුසඞ්ඝො; එත්තාවතා බ්‍රාහ්මණො තීණි සරණාගමනානි * පටිවෙදෙසි.

ඉදානි තෙසු සරණාගමනෙසු කොසල්ලත්ථං සරණං සරණාගමනං යො සරණං ගච්ඡති සරණාගමනප්පභෙදො සරණාගමනඵලං සංකිලෙසො භෙදොති අයං විධි වෙදිතබ්බො. සෙය්‍යථීදං-පදත්ථතො තාව හිංසතීති සරණං සරණගතානං තෙනෙව සරණාගමනෙන භයං සන්තාසං දුක්ඛං දුග්ගතිපරිකිලෙසං හනති විනාසෙතීති අත්ථො. රතනත්තයස්සෙවෙතං අධිවචනං. අථ වා හිතෙ පවත්තනෙන අහිතා ච නිවත්තනෙන සත්තානං භයං හිංසතීති බුද්ධො භවකන්තාරා උත්තරණෙන අස්සාසදානෙන ච ධම්මො අප්පකානම්පි කාරානං විපුලඵලපටිලාභකරණෙන සඞ්ඝො තස්මා ඉමිනාපි පරියායෙන රතනත්තයං සරණං, තප්පසාදතග්ගරුතාහි විහතකිලෙසො තප්පරායණතාකාරප්පවත්තො චිත්තුප්පාදො සරණාගමනං තංසමඞ්ගිසත්තො සරණං ගච්ඡති වුත්තප්පකාරෙන චිත්තුප්පාදෙන එතානි මෙ තීණි රතනානි සරණං එතානි පරායණන්ති එවං උපෙතීති අත්ථො, එවං තාව සරණං සරණාගමනං යො ච සරණං ගච්ඡති ඉදන්තයං වෙදිතබ්බං. සරණාගමනප්පභෙදෙ පන දුවිධං සරණාගමනං ලොකුත්තරං ලොකියඤ්ච, තත්ථ ලොකුත්තරං දිට්ඨසච්චානං මග්ගක්ඛණෙ සරණාගමනුපක්කිලෙසසමුච්ඡෙදෙන ආරම්මණතො නිබ්බානාරම්මණං හුත්වා කිච්චතො සකලෙපි රතනත්තයෙ ඉජ්ඣති. ලොකියං පුථුජ්ජනානං සරණාගමනුපක්කිලෙසවික්ඛම්භනෙන ආරම්මණතො බුද්ධාදිගුණාරම්මණං හුත්වා ඉජ්ඣති. තං අත්ථතො බුද්ධාදීසු වත්ථූසු සද්ධාපටිලාභො සද්ධාමූලිකා ච සම්මාදිට්ඨි දසසු පුඤ්ඤකිරියවත්ථූසු දිට්ඨිජුකම්මන්ති වුච්චති. තයිදං චතුධා පවත්තති-අත්තසන්නිය්‍යාතනෙන තප්පරායණතාය සිස්සභාවූපගමනෙන පණිපාතෙනාති, තත්ථ අත්තසන්නිය්‍යාතනං නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං අත්තානං බුද්ධස්ස නිය්‍යාතෙමි ධම්මස්ස සඞ්ඝස්සාති එවං බුද්ධාදීනං අත්තපරිච්චජනං. තප්පරාය

* සරණගමනානීතිපි-පාඨො.

ණතා නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං බුද්ධපරායණො ධම්මපරායණො සඞ්ඝපරායණො ඉති මං ධාරෙථාති එවං තප්පරායණභාවො. සිස්සභාවූපගමනං නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං බුද්ධස්ස අන්තෙවාසිකො ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස ඉති මං ධාරෙථාති එවං සිස්සභාවූපගමො. පණිපාතො නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං අභිවාදනපච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං බුද්ධාදීනං යෙව තිණ්ණං වත්ථූනං කරොමි ඉති මං ධාරෙථාති එවං බුද්ධාදීසු පරමනිපච්චාකාරො. ඉමෙසං හි චතුන්නං ආකාරානං අඤ්ඤතරම්පි කරොන්තෙන ගහිතංයෙව හොති සරණගමනං.

අපි ච භගවතො අත්තානං පරිච්චජාමි ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස අත්තානං පරිච්චජාමි ජීවිතඤ්ච පරිච්චජාමි පරිච්චත්තොයෙව මෙ අත්තා පරිච්චත්තංයෙව මෙ ජීවිතං ජීවිතපරියන්තිකං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි බුද්ධො මෙ සරණං ලෙණං තාණන්ති එවම්පි අත්තසන්නිය්‍යාතනං වෙදිතබ්බං. "සත්ථාරඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සුගතඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සම්මා සම්බුද්ධඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍ය"න්ති එවම්පි මහාකස්සපස්ස සරණාගමනෙ විය සිස්සභාවූපගමනං දට්ඨබ්බං.

"සො අහං විචරිස්සාමි ගාමාගාමං පුරාපුරං
නමස්සමානො සම්බුද්ධං ධම්මස්ස ච සුධම්මත"න්ති-

එවම්පි ආළවකාදීනං සරණාගමනං විය තප්පරායණතා වෙදිතබ්බා. "අථ ඛො බ්‍රහ්මායු බ්‍රාහ්මණො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවතො පාදානි මුඛෙන ච පරිචුම්බති පාණීහි ච පරිසම්බාහති නාමඤ්ච සාවෙති බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො"ති එවම්පි පණිපාතො දට්ඨබ්බො-සො පනෙස ඤාතිභයාචරිය දක්ඛිණෙය්‍යවසෙන චතුබ්බිධො හොති තත්ථ දක්ඛිණෙය්‍යපණිපාතෙන සරණාගමනං හොති න ඉතරෙහි සෙට්ඨවසෙනෙව හි සරණං ගය්හති සෙට්ඨවසෙන භිජ්ජති තස්මා යො සාකියො වා කොලියො වා බුද්ධො අම්හාකං ඤාතකොති වන්දති අග්ගහිතමෙව හොති සරණං යො වා සමණො ගොතමො රාජපූජිතො මහානුභාවො අවන්දියමානො අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති භයෙන වන්දති අග්ගහිතමෙව හොති සරණං යොපි බොධිසත්තකාලෙ භගවතො සන්තිකෙ කිඤ්චි උග්ගහිතං සරමානො බුද්ධකාලෙ වා-

"එකෙන භොගෙ භුඤ්ජෙය්‍ය ද්වීහි කම්මං පයොජයෙ
චතුත්ථඤ්ච නිධාපෙය්‍ය ආපදුසු භවිස්සතී"ති-

එවරූපං අනුසාසනිං උග්ගහෙත්වා ආචරියො මෙති වන්දති අග්ගහිතමෙව හොති සරණං. යො පන අයං ලොකෙ අග්ගදක්ඛිණෙ

ෙය්‍යාති වන්‍දති තෙනෙව ගහිතං හොති, එවං ගහිතසරණස්ස උපාසකස්ස වා උපාසිකාය වා අඤ්ඤතිත්ථියෙසු පබ්බජිතම්පි ඤාතිං ඤාතකො මෙ අයන්ති වන්‍දතො සරණාගමනං න භිජ්ජති පගෙව අපබ්බජිතං තථා රාජානං භයවසෙන වන්‍දතො, සො හි රට්ඨපූජිතත්තා අවන්‍දියමානො අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති, තථා යං කිඤ්චි සිප්පං සික්ඛාපකං තිත්ථියම්පි ආචරියො මෙ අයන්ති වන්‍දතොපි න භිජ්ජති. එවං සරණාගමනප්පභෙදො වෙදිතබ්බො—

එත්ථ ච ලොකුත්තරස්ස සරණාගමනස්ස චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි විපාකඵලං සබ්බදුක්ඛක්ඛයො ආනිසංසඵලං, වුත්තං හෙතං—

"යො ච බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගතො
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති,
දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං,
එතං ඛො සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී"ති—

අපිච නිච්චතො අනුපගමනාදිවසෙනපෙතස්ස ආනිසංසඵලං වෙදිතබ්බං. වුත්තං හෙතං "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය, සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය, කඤ්චි ධම්මං අත්තතො උපගච්ඡෙය්‍ය, මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, පිතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය අරහන්තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, දුට්ඨචිත්තො තථාගතස්ස ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය, සඞ්ඝං භින්‍දෙය්‍ය අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී"ති—ලොකියස්ස පන සරණාගමනස්ස භවසම්පදාපි භොගසම්පදාපි ඵලමෙව- වුත්තං හෙතං.

"යෙ කෙචි බුද්ධං සරණං ගතාසෙ න තෙ ගමිස්සන්ති අපායං
පහාය මානුසං දෙහං දෙවකායං පරිපූරෙස්සන්තී"ති—

අපරම්පි වුත්තං "අථ ඛො සක්කො දෙවානමින්‍දො අසීතියා දෙවතා සහස්සෙහි සද්ධිං යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඞ්කමි—පෙ—එකමන්තං ඨිතං ඛො සක්කං දෙවානමින්‍දං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එතදවොච. සාධු ඛො දෙවානමින්‍ද බුද්ධං සරණාගමනං හොති බුද්ධංසරණාගමනහෙතු ඛො දෙවානමින්‍ද එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති තෙ අඤ්ඤෙ දෙවෙ දසහි ඨානෙහි අධිගණ්හන්ති දිබ්බෙන ආයුනා දිබ්බෙන වණ්ණෙන—පෙ—සුඛෙන යසෙන ආධිපතෙය්‍යෙන දිබ්බෙහි රූපෙහි සද්දෙහි ගන්‍ධෙහි රසෙහි ඵොට්ඨබ්බෙහී"ති. එසනයො ධම්මෙ සඞ්ඝෙ ච. අපි ච වෙලාමසුත්තාදිවසෙනාපි සරණාගමනස්ස ඵලවිසෙසො වෙදිතබ්බො. එවං සරණාගමනඵලං වෙදිතබ්බං.

තත්ථ ච ලොකියසරණාගමනං තීසු වත්ථූසු අඤ්ඤාණසංසයමිච්ඡාඤාණාදීහි සංකිලිස්සති න මහාජුතිකං හොති න මහාවිප්ඵාරං, ලොකුත්තරස්ස නත්ථි සංකිලෙසො. ලොකියස්ස ච සරණාගමනස්ස දුවිධො භෙදො සාවජ්ජො අනවජ්ජො ච, තත්ථ සාවජ්ජො අඤ්ඤසත්ථාරාදීසු අත්තනිය්‍යාතනාදීහි හොති, සො අනිට්ඨඵලො, අනවජ්ජො කාලකිරියාය, සො අවිපාකත්තා අඵලො, ලොකුත්තරස්ස පන නෙවත්ථි භෙදො භවන්තරෙපි හි අරියසාවකො අඤ්ඤසත්ථාරං න උද්දිසති * එවං සරණාගමනස්ස සංකිලෙසො ච භෙදො ච වෙදිතබ්බො.

උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතූති මං භවං ගොතමො උපාසකො අයන්ති එවං ධාරෙතු; ජානාතූති අත්ථො. උපාසකවිධිකොසල්ලත්ථං පනෙත්ථ කො උපාසකො කස්මා උපාසකොති වුච්චති කිමස්ස සීලං කො ආජීවො කා විපත්ති කා සම්පත්තීති ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං. තත්ථ කො උපාසකොති යො කොචි තිසරණගතො ගහට්ඨො, වුත්තඤ්හෙතං, "යතො ඛො මහානාම උපාසකො බුද්ධං සරණං ගතො හොති ධම්මං සරණං ගතො හොති සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති එත්තාවතා ඛො මහානාම උපාසකො හොතී"ති. කස්මා උපාසකොති? රතනත්තයං උපාසනතො, සො හි බුද්ධං උපාසතීති උපාසකො ධම්මං සඞ්ඝං උපාසතීති උපාසකො. කිමස්ස සීලන්ති? පඤ්ච වෙරමණියො, යථාහ "යතො ඛො මහානාම උපාසකො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති අදින්නාදානා කාමෙසු මිච්ඡාචාරා මුසාවාදා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති එත්තාවතා ඛො මහානාම උපාසකො සීලවා හොතී"ති. කො ආජීවොති? පඤ්ච මිච්ඡාවණිජ්ජා පහාය ධම්මෙන සමෙන ජීවිකකප්පනං, වුත්තඤ්හෙතං භගවතා "පඤ්චිමා භික්ඛවෙ වණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා කතමා පඤ්ච සත්ථවණිජ්ජා සත්තවණිජ්ජා මංසවණිජ්ජා මජ්ජවණිජ්ජා විසවණිජ්ජා ඉමා ඛො භික්ඛවෙ පඤ්ච වණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා"ති. කා විපත්තීති? යා තස්සෙව සීලස්ස ච ආජීවස්ස ච විපත්ති අයමස්ස විපත්ති, අපි ච යාය එස චණ්ඩාලො චෙව හොති මලඤ්ච පතිකිට්ඨො ච සාපිස්ස විපත්තීති වෙදිතබ්බා. තෙ ච අත්ථතො අස්සද්ධියාදයො පඤ්ච ධම්මා හොන්ති, යථාහ, "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො උපාසකචණ්ඩාලො ච හොති උපාසකමලඤ්ච උපාසකපතිකිට්ඨො ච කතමෙහි පඤ්චහි අස්සද්ධො හොති දුස්සීලො හොති කොතූහලමඞ්ගලිකො හොති මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්මං ඉතො ච බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං පරියෙසති තත්ථ ච පුබ්බකාරං කරොතී"ති. කා සම්පත්තීති? යා චස්ස † සීලසම්පදා ච ආජීවසම්පදා ච සම්පත්ති, යෙ චස්ස x රතනභාවාදිකරා සද්ධාදයො පඤ්ච ධම්මා, යථාහ, "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො උපාසකරතනඤ්ච හොති

* නාපදිසති — † සාචස්ස, x රතනචස්ස, ම—සු—

උපාසකපදුමච උපාසකපුණ්ඩරීකො ච කතමෙහි පඤ්චහි සද්ධො හොති සීලවා හොති න කොතුහලමඞ්ගලිකො හොති කම්මං පච්චෙති නො මඞ්ගලං න ඉතො බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසති ඉධ ච පුබ්බකාරං කරොතී"ති. අජ්ජතග්ගෙති එත්ථ අයං අග්ගසද්දො ආදිකොටිකොට්ඨාසසෙට්ඨෙසු දිස්සති. "අජ්ජතග්ගෙ සම්ම දොවාරික ආවරාමි ද්වාරං නිගණ්ඨානං නිගණ්ඨීන"න්ති ආදීසු ආදිම්හි දිස්සති, "තෙනෙව අඞ්ගුලග්ගෙන තං අඞ්ගුලග්ගං පරාමසෙය්‍ය උච්ඡග්ගං වෙළග්ග"න්ති ආදීසු කොටියං. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ * විහාරග්ගෙන වා පරිවෙණග්ගෙන වා භාජෙතු"න්ති ආදීසු කොට්ඨාසෙ, "යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා ...පෙ... තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති ආදීසු සෙට්ඨෙ, ඉධ පනායං ආදිම්හි දට්ඨබ්බො, තස්මා අජ්ජතග්ගෙති අජ්ජතං ආදිං කත්වාති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. අජ්ජතන්ති අජ්ජභාවං; අජ්ජදග්ගෙති වා පාඨො දකාරො පදසන්ධිකරො අජ්ජ අග්ගං කත්වාති අත්ථො. පාණුපෙතන්ති පාණෙහි උපෙතං; යාව මෙ ජීවිතං පවත්තති තාව උපෙතං අනඤ්ඤසත්ථුකං තීහි සරණගමනෙහි සරණගතං උපාසකං කප්පියකාරකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු ජානාතු අහඤ්හි සචෙපි මෙ තිඛිණෙන අසිනා සීසං ඡින්දෙය්‍ය නෙව බුද්ධං න බුද්ධොති වා ධම්මං න ධම්මොති වා සඞ්ඝං න සඞ්ඝොති වා වදෙය්‍යන්ති එවං අත්තසන්නිය්‍යාතනෙන සරණං ගන්ත්වා චතූහි ච පච්චයෙහි පවාරෙත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමීති.

භයභෙරවසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

-xxx-

එවම්මෙසුත්තං ආයස්මා සාරිපුත්තොති අනඞ්ගණසුත්තං, තත්‍රායං අනුත්තානපදවණ්ණනා, යථා චෙත්ථ එවං සබ්බසුත්තෙසු, තස්මා ඉතො පරං උත්තානකම්පි අවත්වා අපුබ්බපදවණ්ණනංයෙව කරිස්සාම. චත්තාරොති ගණනපරිච්ඡෙදො; පුග්ගලාති සත්තා නරා පොසා; එත්තාවතා ච පුග්ගලවාදී මහාථෙරොති න ගහෙතබ්බො. අයඤ්හි ආයස්මා බුද්ධපුත්තානං සෙට්ඨො සො බුද්ධස්ස භගවතො දෙසනං අවිලොමෙන්තොයෙව දෙසෙති, බුද්ධස්ස භගවතො දුවිධා දෙසනා සම්මුතිදෙසනා පරමත්ථදෙසනා චාති, තත්ථ පුග්ගලො සත්තො ඉත්ථී පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති එවරූපා සම්මුතිදෙසනා, අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා ඛන්ධා ධාතු ආයතනානි සතිපට්ඨානාති එවරූපා පරමත්ථදෙසනා, තත්ථ භගවා යෙ සම්මුතිවසෙන දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසං අධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං සම්මුතිදෙසනං දෙසෙති යෙ පන පරමත්ථවසෙන දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසං

* අඩ්ඪයොගග්ගෙන වා මඤ්චග්ගෙන වා [illegible]

මධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං පරමත්ථදෙසනං දෙසෙති- තත්‍රායං උපමා, යථා හි දෙසභාසාකුසලො තිණ්ණං වෙදානං අත්ථසංවණ්ණනකො* ආචරියො යෙ දමිළභාසාය වුත්තෙ අත්ථං ජානන්ති තෙසං දමිළභාසාය ආචික්ඛති යෙ අන්ධභාසාදීසු අඤ්ඤතරාය තෙසං තාය භාසාය, එවං තෙ මාණවකා ඡෙකං බ්‍යත්තං ආචරියං සමාගම්ම ඛිප්පමෙව සිප්පං උග්ගණ්හන්ති, තත්ථ ආචරියො විය බුද්ධො භගවා තයො වෙද විය කථෙතබ්බභාවෙ ඨිතානි තීණි පිටකානි දෙසභාසාකොසල්ලමිව, සම්මුතිපරමත්ථකොසල්ලං නානාදෙසභාසාමාණවකා විය සම්මුති පරමත්ථවසෙන පටිවිජ්ඣනසමත්ථා වෙනෙය්‍යසත්තා ආචරියස්ස දමිළ භාසාදිආචික්ඛනං විය භගවතො සම්මුතිපරමත්ථවසෙන දෙසනා වෙදිතබ්බා. ආහ චෙත්ථ,

"දුවෙ සච්චානි අක්ඛාසි සම්බුද්ධො වදතං වරො
සම්මුතිං පරමත්ථඤ්ච තතියං නූපලබ්භති.

සඞ්කෙතවචනං සච්චං ලොකසම්මුතිකාරණා
පරමත්ථවචනං සච්චං ධම්මානං භූතකාරණා.

තස්මා වොහාරකුසලස්ස ලොකනාථස්ස සත්ථුනො
සම්මුතිං වොහරන්තස්ස මුසාවාදො න ජායතී"ති.

අපි ච අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා පුග්ගලකථං කථෙති හිරොත්තප්පදීපනත්ථං කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පච්චත්තපුරිසකාරදීපනත්ථං ආනන්තරියදීපනත්ථං බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං ලොකසම්මුතියා අප්පහානත්ථඤ්චාති. ඛන්ධධාතුආයතනානි හිරියන්ති ඔත්තප්පන්තීති හි වුත්තෙ මහාජනො න ජානාති සම්මොහමාපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිමිදං ඛන්ධධාතුආයතනානි හිරියන්ති ඔත්තප්පන්ති නාමාති, ඉත්ථී හිරියති ඔත්තප්පති පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති වුත්තෙ පන ජානාති න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති තස්මා භගවා හිරොත්තප්ප දීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා කම්මස්සකා ධාතුයො ආයතනානීති ච වුත්තෙපි එසෙව නයො, තස්මා කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. වෙළුවනාදයො මහාවිහාරා ඛන්ධෙහි කාරාපිතා ධාතුහි ආයතනෙහීති වුත්තෙපි එසෙව නයො, තස්මා භගවා පච්චත්තපුරිසකාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා මාතරං ජීවිතා වොරොපෙන්ති පිතරං ජීවිතා වොරොපෙන්ති අරහන්තං-රුහිරුප්පාද කම්මං සඞ්ඝභෙදකම්මං කරොන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො, තස්මා භගවා ආනන්තරියදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා මෙත්තායන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො තස්මා භගවා බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ඛන්ධා පුබ්බෙනිවාසමනුස්සරන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො, තස්මා භගවා පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති.

* අත්ථසංවණ්ණනකො, තිණ්ණම්පි.

ඛන්ධා දානං පතිගණ්හන්ති ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි මහාජනො න ජානාති සම්මොහමාපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිමිදං ඛන්ධධාතුආයතනානි දානං පතිගණ්හන්ති නාමාති. පුග්ගලා පතිගණ්හන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මාති වුත්තෙ පන ජානාති න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති, තස්මා භගවා දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති. ලොකසම්මුතිඤ්ච බුද්ධා භගවන්තො නප්පජහන්ති ලොකසමඤ්ඤාය ලොකනිරුත්තියා ලොකාභිලාපෙ ඨිතායෙව ධම්මං දෙසෙන්ති තස්මා භගවා ලොකසම්මුතියා අප්පහානත්ථම්පි පුග්ගලකථං කථෙති, තස්මා අයම්පි ආයස්මා ලොකවොහාරකුසලතාය බුද්ධස්ස භගවතො දෙසනං අවිලොමෙන්තො ලොකසම්මුතියා ඨත්වා ච චත්තාරොමෙ ආවුසො පුග්ගලාති ආහ. තස්මා එත්ථ පරමත්ථවසෙන අනොගහිත්වා සම්මුතිවසෙනෙව පුග්ගලො වෙදිතබ්බො.

සන්තො සංවිජ්ජමානාති ලොකසඞ්ඛාතවසෙන අත්ථි උපලබ්භමානා; *ලොකස්මින්ති සත්තලොකෙ; සාඞ්ගණොව සමානොති ආදීසු පන අඞ්ගණන්ති කිලෙසාපි වුච්චන්ති, යථාහ–“තත්ථ කතමානි තීණි අඞ්ගණානි? රාගො අඞ්ගණං දොසො අඞ්ගණං මොහො අඞ්ගණන්ති. කත්ථචි යං කිඤ්චි මලං වා පඞ්කො වා, යථාහ, “තස්සෙව රජස්ස වා අඞ්ගණස්ස වා පහානාය වායමතී”ති. කත්ථචි තථාරූපා භූමිභාගො, “චෙතියඞ්ගණං බොධියඞ්ගණ”න්ති ආදීසු එව දිස්සන්ති, ඉධ පන නානප්පකාරා සබ්බකිලෙසා අඞ්ගණන්ති අධිප්පෙතා. තෙනාහ, පාපකානං ඛො එතං ආවුසො අකුසලානං ඉච්ඡාවචරානං අධිවචනං යදිදං අඞ්ගණන්ති. සහ අඞ්ගණෙන සාඞ්ගණො සාඞ්ගණොව සමානොති සංකිලෙසොයෙව සමානො; අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණන්ති යථාභූතං නප්පජානාතීති මය්හං අන්තො විජ්ජමානසන්තානෙ කිලෙසා අත්ථීති න ජානාති; ඉමෙ කිලෙසා නාම කායබලං වාලං පජහිතබ්බා න ගහෙතබ්බා විසදිද්ධසල්ලසදිසාති එවං යථාවදායගොපි නජානාති. යො අත්ථීති ච ජානාති එවඤ්ච ජානාති සො අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණන්ති යථාභූතං පජානාතීති වුච්චති. යස්ස පන නව මෙ ගගන සමුත්තා කිලෙසා න ච උප්පජ්ජන්ති යෙන වා තෙන වා මාරයන්තා අජ්ඣත්තං අනඞ්ගණොති අයි ඉද්ධිමන්තො. සොපි මෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණන්ති යථාභූතං නප්පජානාතීති මය්හං කිලෙසා යෙන වා තෙන වා වාරිතත්තා නත්ථි න ච වෙගගත සමුත්තතායාති න ජානාති; තෙ උප්පජ්ජමානා අනත්ථං කරිස්සන්ති කායබලං වාලං ජහිතබ්බා විසදිද්ධසල්ලසදිසාති එවං යථාවදායතනම්පි න ජානාති. යො පන ඉමිනා සාරණෙන නත්ථීති ච ජානාති එවඤ්ච ජානාති සො නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං අඞ්ගණන්ති යථාභූතං පජානාතීති වුච්චතීති. තත්‍රාති තෙසු චතූසු පුග්ගලෙසු තෙසු වා ද්වීසු සාඞ්ගණෙසු; අයන්ති යො අයං; යොයන්තිපි පාඨො. [illegible] ආවු

* උපලබ්භන්ති-ම-පු-

වුසො සාරිපුත්ත හෙතු කො පච්චයොති උභයෙනපි කාරණමෙව පුච්ඡති; යෙනමිධෙකච්චන්ති යෙන හෙතුනා යෙන පච්චයෙන ඉමෙසං ද්වින්නං එකො සෙට්ඨපුරිසො එකො හීනපුරිසො අක්ඛායති සො කො හෙතු කො පච්චයොති එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. තත්ථ කිඤ්චාපි නප්පජානාති පජානාතීති එවං වුත්තපජානනා නප්පජානනාති ඉදමෙවෙත්ථ උභයං හෙතු චෙව පච්චයො ච, ඉතරා පන අත්තනො විජ්ජමානාපජානනාය තං පාකටතරං කත්වා දස්සෙතුං පුන තත්‍රාවුසොති ආදිමාහ. තත්‍ර තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛන්ති තස්ස පුග්ගලස්ස එතං පාටිකඞ්ඛිතබ්බං ඉදමෙව එස පාපුණිස්සති නො අඤ්ඤන්ති ඉච්ඡිතබ්බං; අවස්සභාවීති වුත්තං හොති, න ඡන්දං ජනෙස්සතීති ආදිනා නයෙන වුත්තං අප්පජානනාදිං සන්ධායාහ. තත්ථ ච න ඡන්දං ජනෙස්සතීති අප්පජානන්තො තස්සඞ්ගණස්ස පහානත්ථං කත්තුකම්‍යතා ඡන්දං න ජනෙස්සති; න වායමිස්සතීති තෙනෙව බලවතරං වායාමම්පි න කරිස්සති; න විරියං ආරභිස්සතීති ථාමගතවීරියං පන නෙව ආරභිස්සති; නප්පවත්තයිස්සතීති වුත්තං හොති. සාඞ්ගණොති ඉමෙහි රාගාදීහි අඞ්ගණෙහි සාඞ්ගණො; සංකිලිට්ඨචිත්තොති තෙහියෙව සුට්ඨුතරං කිලිට්ඨචිත්තො මලිනචිත්තො විබාධිතචිත්තො උපතාපිතචිත්තොව හුත්වා; කාලංකරිස්සතීති මරිස්සති; සෙය්‍යථාපීති යථා නාම; කංසපාතීති කංසලොහභාජනං; ආභතාති ආනීතා; ආපණා වා කම්මාරකුලා වාති ආපණතො වා කංසපාතිකාරකානං කම්මාරානං ඝරතො වා; රජෙනාති ආගන්තුකරජෙන පංසුආදිනා; මලෙනාති තත්ථෙව උට්ඨිතෙන ලොහමලෙන; පරියොනද්ධාති සඤ්ඡන්නා; න ච පරියොදපෙය්‍යුන්ති ධොවනසංසග්ගාදීහි න පරිසුද්ධං කාරාපෙය්‍යුං; රජාපථෙති රජපථෙ; අඞ්ගණෙව වා පාසාදෙ වා, රජස්ස ආගමනට්ඨානෙ වා වුට්ඨානට්ඨානෙ වා ඝරට්ඨම්භෙ වා භුසකොට්ඨෙ වා භාජනන්තරෙ වා යත්ථ රජෙන ඔකිරීයතීති අත්ථො. සංකිලිට්ඨතරා අස්ස මලග්ගහිතාති එවං රජපථෙ නික්ඛිත්තා සංකිලිට්ඨතරා අපරිභොගඅපරියොදපනෙන මලග්ගහීතා; මලග්ගහිතතරාති වුත්තං හොති. පටිපුච්ඡාවචනමෙතං, තෙනස්ස එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. ආවුසො සා කංසපාති එවං කයිරමානා අපරෙන කාලෙන සංකිලිට්ඨතරා ච මලග්ගහිතතරා ච නෙකා පාතීති ඉං කංසපාතීති වාපි දුජ්ජානා භවෙය්‍යුම්බො හොති, ඉතරො තං පටිජානන්තො ආහ එවමාවුසොති; පුන ධම්මසෙනාපති උපමං සම්පටිපාදෙන්තො එවමෙවඛොති ආදිමාහ. තත්‍රෙවං උපමාසංසන්දනා වෙදිතබ්බා, කිලිට්ඨකංසපාතිසදිසො සාඞ්ගණො පුග්ගලො කිලිට්ඨකංසපාතියා න පරිභුඤ්ජනමාදිං කත්වා රජපථෙ නික්ඛෙපො විය තස්ස පුග්ගලස්ස පබ්බජ්ජං ලභමානස්ස වෙජ්ජකම්මාදිපසුතපුග්ගලසන්තිකෙ පබ්බජ්ජාපටිලාභො කිලිට්ඨකංසපාතියා පුන සඞ්කිලිට්ඨතරභාවං විය තස්ස පුග්ගලස්ස අකුසලකම්මෙන ආචරියුපජ්ඣායානං අනුසි

ඤාතො වෙජ්ජකම්මාදිකරණං එතස්ස සීලස්ස සාඞ්ගණකාලකිරියා, අථ වා අනුක්කමෙන දුක්කටදුබ්භාසිතපාචිත්තියකම්මං එතස්ස සීලස්ස සාඞ්ගණකාලකිරියා, අථ වා අනුක්කමෙන පාටිදෙසනීයථුල්ලච්චයාපත්තිකම්මං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිකම්මං පාරාජිකාපත්තිකම්මං මාතුඝාතාදිආනන්තරියකරණං එතස්ස සීලස්ස සාඞ්ගණකාලකිරියාති.

සඞ්කිලිට්ඨචිත්තො කාලං කරිස්සතීති එත්ථ ච අකුසලචිත්තෙන කාලං කරිස්සතීති න එවං අත්ථො දට්ඨබ්බො. සබ්බසත්තා හි පකතිචිත්තෙන භවඞ්ගචිත්තෙනෙව කාලං කරොන්ති අයං පන අවිසොධෙත්වා චිත්තසන්තානං කාලං කරිස්සතීති එතමත්ථං සන්ධාය එවං වුත්තොති වෙදිතබ්බො. දුතියවාරෙ පරියොදපෙස්සන්තීති ධොවනසංසනසණ්හජාරිකාපරිමජ්ජනාදීහි පරිසුද්ධං ආදාසමණ්ඩලසදිසං කරෙය්‍යුං; න ච නං රජාපථෙනි පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරෙ ඨානෙ අනික්ඛිපිත්වා කරණ්ඩකමඤ්ජූසාදීසු වා ඨපෙය්‍යුං පළිවෙඨෙත්වා පන නාගදන්තෙ වා ලග්ගෙය්‍යුං; සෙසං වුත්තනයානුසාරෙනෙව ගහෙතබ්බං–උපමාසංසන්දනාපෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා–කිලිට්ඨකංසපාතිසදිසො සාඞ්ගණො පුග්ගලො කිලිට්ඨකංසපාතියා පරිභුඤ්ජනමාදිං කත්වා සබ්බට්ඨානෙ ඨපනං විය තස්ස පුග්ගලස්ස පබ්බජ්ජං ලභ[illegible]තස්ස [illegible]ලභිතබ්බු සන්තිකෙ පබ්බජ්ජාපටිලාභො, යෙ ච ඔවදන්ති අනුසා[illegible]න්ති අප්පමත්තකම්පි පමාදං දිස්වා දණ්ඩකම්මං කත්වා පුනප්පුන සික්ඛාපෙන්ති, සඞ්කිලිට්ඨකංසපාතියා අපරකාලෙ පරිසුද්ධපරියොදාතභාවො විය තස්ස පුග්ගලස්ස ආචරියුපජ්ඣායානං අනුසිට්ඨියො අනුක්කමෙන සම්මාවත්තපටිවත්තං එතස්ස සීලස්ස අනඞ්ගණකාලකිරියා, අථ වා අනුක්කමෙන පරිසුද්ධෙ සීලෙ පතිට්ඨාය අත්තනො අනුරූපං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා ධුතඞ්ගානි සමාදාය අත්තනො අනුකූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගාමන්තසෙනාසනවාසං මුඤ්චිත්වා පන්තසෙනාසනවාසො එතස්ස සීලස්ස අනඞ්ගණකාලකිරියා–අථ වා අනුක්කමෙන කසිණපරිකම්මං කත්වා අට්ඨසමාපත්තිනිබ්බත්තනෙන කිලෙසවික්ඛම්භනං, විපස්සනාපාදකජ්ඣානා වුට්ඨාය විපස්සනාය කිලෙසානං තදඞ්ගනිවාරණං, සොතාපත්තිඵලාධිගමො–පෙ–අරහත්තසච්ඡිකිරියාති, එතස්ස සීලස්ස අච්චන්තානඞ්ගණකාලකිරියා එව–තතියවාරෙ සුභනිමිත්තන්ති රාගට්ඨානියං ඉට්ඨාරම්මණං; මනසිකරිස්සතීති තස්මිං චින්තාසන්ති තන්නිමිත්තං ආවජ්ජිස්සති; තස්ස සුභනිමිත්තස්ස මනසිකාරාති තස්ස පුග්ගලස්ස සුභනිමිත්තමනසිකාරකාරණා; අනුද්ධංසෙස්සතීති හිංසිස්සති අභිභවිස්සති; රාගො හි උප්පජ්ජමානො කුසලවාරං පච්ඡින්දිත්වා සයමෙව අකුසලජවනං හුත්වා තිට්ඨන්තො කුසලචිත්තං අනුද්ධංසෙතීති වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං–උපමාසංසන්දනාපනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා–පරිසුද්ධකංසපාතිසදිසො පකතියා අප්පකිලෙසො අනඞ්ගණො පුග්ගලො පරිසුද්ධකංසපාතියා අපරිභුඤ්ජනමාදිං කත්වා රජාපථෙ නික්ඛිපනං විය තස්ස පුග්ගලස්ස

සබ්බඤ්ඤං ලභාමාසෙ'ති-ඉතො පරං සබ්බං පඨමවාරසදිසමෙව. ම-කුණපාගෙරෙ සුසණ්ඨිතන්තං න මක්ඛිකා පිවිස්සතීති තස්මිං සතිවිරහාභාවතො තනුභිම්බකං කාවජ්ජිස්සති; * සෙසං දුතියවාරානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං ඛො ආවුසොති ආදි පන කො නු ඛො ආවුසොති ආදිම්හි වුත්තත්තයමෙව, ඉදානි තං අඞ්ගණං නානප්පකාරතො පාකටං කාරාපෙතුකාමෙනායස්මතා මහාමොග්ගල්ලානෙන අඞ්ගණං අඞ්ගණන්ති ආදිනා නයෙන පුට්ඨො තං පච්චෙකං ව්‍යාකරොන්තො පාපකානං ඛො එතං ආවුසොති ආදිමාහ. තත්ථ ඉච්ඡාවචරානන්ති ඉච්ඡාය අවචරානං ඉච්ඡාවසෙන ඔතිණ්ණානං පවත්තානං; නානප්පකාරානං කොපඅප්පච්චයානන්ති අත්ථො. යං ඉධෙකච්චස්සාති යෙන ඉධෙකච්චස්ස; එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජෙය්‍ය තං ඨානං තං කාරණං විජ්ජති අත්ථි උපලබ්භතීති වුත්තං හොති ආපන්නො අස්සන්ති ආපන්නො භවෙය්‍යං; න ච මං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති භික්ඛූ ච මං 'ජා ජානෙය්‍යුං; කිං පනෙත්ථ ඨානං? ලාභත්ථිකතා, ලාභත්ථිකො හි භික්ඛු පකතියාපි ච කතපුඤ්ඤෙ, මනුස්සෙහි සක්කතගරුකතො එවං චින්තෙති ආපත්තිආපන්නං භික්ඛුං ථෙරා ඤත්වා මජ්ඣිමානං ආරොචෙන්ති තෙ නවකානං නවකා විහාරෙ විස්සාසාදීනං තෙ ඔවාදං ආගතානං භික්ඛුණීනං එවං කමෙන චතස්සො පරිසා ජානන්ති එවමස්ස ලාභන්තරායො හොති අහොවතාහං ආපත්තිඤ්ච වත ආපන්නො අස්සං න ච මං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති. යන්තං භික්ඛුං භික්ඛූ ජානෙය්‍යුන්ති යෙන කාරණෙන තං භික්ඛුං අඤ්ඤෙ භික්ඛූ ජානෙය්‍යුං; තං කාරණං විජ්ජති ඛො පන අත්ථියෙව න නත්ථි ථෙරා හි ඤත්වා මජ්ඣිමානං ආරොචෙන්ති එවං සො පුබ්බෙ වුත්තනයෙන චතූසු පරිසාසු පාකටො හොති එවං පාකටො ච අයසාභිභූතො ගාමසතම්පි පවිසිත්වා උම්මාරසතෙසු පාදෙ පුඤ්ජිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමති තතො ජානන්ති මං භික්ඛූ ආපන්නං ආපන්නොති තෙහිචම්හි එවං නාසිතො'ති චින්තෙත්වා ඉති සො කුපිතො හොති අප්පතීතො. සො ඉමිනා කාරණෙන කුපිතො චෙව හොති කොධාභිභූතො අප්පතීතො ච දොමනස්සාභිභූතො. යො චෙව ඛො ආවුසො කොපො යො ච අප්පච්චයො උභයමෙතං අඞ්ගණන්ති ආවුසො යො චායං සඞ්ඛාරක්ඛන්ධසඞ්ගහිතො කොපො යො ච වෙදනාක්ඛන්ධසඞ්ගහිතො අප්පච්චයො එතං උභයං අඞ්ගණන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; ඉදම්පි තාදිසානං පුග්ගලානං වසෙන වුත්තං. ලොභො පන ඉමස්ස අඞ්ගණස්ස පුබ්බභාගවසෙන මොහසම්පයොගවසෙනාපි † [illegible] හොති. අනුරහො මන්තීති පුරිමසදිසමෙව භික්ඛූ අනොකාසං කත්වා විහාරපච්චන්තෙන [illegible] [illegible] චොදෙන්තො ඉච්ඡති; ඨානං ඛො පනෙතන්ති එත

* කාවජ්ජිස්සති. † මොහො සම්පයොගවසෙනාපි, සීඃම්බී.

මපි කාරණං විජ්ජති යෙනාහං භික්ඛුං චතුපරිසමජ්ඣෙ ආමන්තෙත්වා එව ත්තා විනීතා තයා අමුකම්හි නාම ඨානෙ වෙජ්ජකම්මං කතන්ති ආදි නා නයෙන චොදෙය්‍යං; සො චතුසු පරිසාසු පාකටො හොති, එවං පාකටො ච අයසාභිභූතොති සබ්බං පුබ්බසදිසමෙව. සප්පටිපුග්ග ලොති සමානො පුග්ගලො; සමානොති සාපත්තිකො පටිපුග්ගලො ති චොදකො අයං සාපත්තිකෙනෙව චොදනං ඉච්ඡති ත්වම්පි ඉමම්පි ආපත්තිං ආපන්නො තං තාව පටිකරොහි පච්ඡා මං චොදෙස්සසීති වත්තුං සක්කොතීති මඤ්ඤමානො, අපිච ජාතිආදීහිපි සමානො පුග්ග ලො සප්පටිපුග්ගලො අයං හි අත්තනො ජාතියා කුලෙන බාහුසච්චෙ න ව්‍යත්තතාය ධුතඞ්ගෙනාති එවමාදීහිපි සමානෙනෙව චොදනං ඉච්ඡති තාදිසෙන වුත්තං නාතිදුක්ඛං හොතීති මඤ්ඤමානො. අප්ප ටිපුග්ගලොති එත්ථ අයුත්තො පටිපුග්ගලො අප්පටිපුග්ගලො ඉමෙහි ආපත්තාදීහි අසදිසත්තා පටිසත්තු පටිමල්ලො චොදකො භවිතුං අයුත්තොති වුත්තං හොති. ඉති සො කුපිතොති ඉති සො ඉමාය අප්පටිපුග්ගලචොදනාය එවං කුපිතො හොති; ...... චතුත්ථවාරෙ අහො වතාති “අහොවතාරෙ අම්හාකං පණ්ඩිතකා අහොවතාරෙ අම්හාකං බහුස්සුතකා තෙවිජ්ජකා”ති ගරහායපි දිස්සති “අහොවත මං දහරං යෙව සන්තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චෙය්‍යු”න්ති පත්ථනායම්පි, ඉධ පත්ථනාය මෙව; පටිපුච්ඡිත්වා පටිපුච්ඡිත්වාති පුනප්පුන පුච්ඡිත්වා; අයම්පි භික්ඛු ලාභජ්ඣිකො භගවතො අනන්තරං පටිපුච්ඡිතබ්බං ඉච්ඡති තථ බො අනුමතිපුච්ඡාය හො මග්ගං වා ඵලං වා විපස්සනං වා අන්තරං කත්වා, අයං හි පස්සති භගවන්තං සාරිපුත්තාදයො මහාථෙරෙ තං කිම්මඤ්ඤ සි සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන කස්සප රාහුල චක්ඛුං නිච්චං වා අනිච්චං වාති එවං පරිසමජ්ඣෙ පටිපුච්ඡිත්වා පටිපුච්ඡිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තං මනුස්සා ච තෙසං පණ්ඩිතා ථෙරා සත්ථු චිත්තං ආරාධෙන්තීති වණ්ණං භණන්තා ලාභසක්කාරං උපසංහරන්ති තස්මා තං ලාභස ක්කාරං ඉච්ඡන්තො එවං චින්තෙත්වා නිබන්ධිත්වා ඨපිතඛාණු විය භගව තො පුරතොව හොති. ඉති සො කුපිතොති අථ භගවා තං අවකාසි කරිත්වාව අඤ්ඤං ථෙරං පටිපුච්ඡිත්වා ධම්මං දෙසෙති තෙන සො කුපි තො හොති භගවතො ච ථෙරස්ස ච; කථං භගවතො කුප්පති අහං පබ්බජිතකාලතොපභුති ගන්ධකුටිපරිවෙණතො බහි නික්ඛමන්තං න ජානාමි සබ්බකාලං ඡායාව න විජහාමි මං නාම පුච්ඡිත්වා ධම්මදෙස නාමත්තම්පි නත්ථි තම්මුහුත්තං දිට්ඨමත්තකථෙරං පුච්ඡිත්වා ධම්මං දෙසෙන්ති එවං භගවතො කුප්පති. කථං ථෙරස්ස කුප්පති අයං මහල්ලකත්ථෙරො භගවතො පුරතො ඛාණු විය නිසීදති. කදානුඛො ඉමං ධම්මකම්මිකං අඤ්ඤෙසං පාපෙත්වා නිසීදිස්සතීති අයං හි සචෙ ඉමස්මිං ඨානෙ න භවෙය්‍ය අවස්සං භගවා මයා සද්ධිං සල්ලපෙය්‍යාති එවං ථෙරස්ස කුප්පති. පුරක්ඛත්වා පුරක්ඛත්වාති පුරතො පුරතො කත්වා; සම්පරිවාරෙත්වාති වුත්තං හොති. අයම්පි ලාභජ්ඣිකොයෙව

අයං හි පස්සති බහුස්සුතෙන භික්ඛු මහාපරිවාරෙන ගාමං පවිසන්ත මෙවථියං වන්දන්තෙ තෙසඤ්ච නං සම්පත්තිං දිස්වා උපාසකෙ පසන්නෙ පසන්නාකාරං කරොන්තෙ තස්ස එවං ඉච්ඡති. **කුපිතොති** අයම්පි ද්වීසු ඨානෙසු කුප්පති භික්ඛූනං ථෙරස්ස ච, කථං භික්ඛූනං? ඉමෙ යෙව මයං උප්පජ්ජන් චීවරං වා පිණ්ඩපාතො වා තං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති මය්හං පන පත්තචීවරං ගහෙත්වා පච්ඡතො ආගච්ඡන්තාපි නත්ථීති එවං භික්ඛූනං කුප්පති. කථං ථෙරස්ස? එසො මහල්ලකත්ථෙරො තෙසු තෙසු ඨානෙසු මය්හමෙව පච්චුදයති කුදස්සු නාම නං ධම්මකම්මිකා නික්කඩ්ඪිස්සන්ති ඉමස්මිං අසති අවස්සං මංයෙව පරිවාරෙස්සන්තීති. **භත්තග්ගෙති** භොජනසාලාය; **අග්ගාසනන්ති** සඞ්ඝත්ථෙරාසනං; **අග්ගොදකන්ති** දක්ඛිණොදකං; **අග්ගපිණ්ඩන්ති** සඞ්ඝත්ථෙරපිණ්ඩං; සබ්බත්ථ වා අග්ගන්ති පණීතාධිවචනමෙතං. තත්ථ අහමෙව ලභෙය්‍යන්ති ඉච්ඡා නාතිමහාසාවජ්ජා න අඤ්ඤො ලභෙය්‍යාති පන අතිමහාසාවජ්ජා අයම්පි ලාභත්ථිකො පාසාදිකො හොති චීවරධාරණාදීහි යදි පබ්බජති කාලම්පි විඝාමෙති තෙන සො පුබ්බෙ ලද්ධපුබ්බං ආසනාදිං පච්ඡා අලභන්තො එවං චින්තෙති. **න සො භික්ඛු ලභෙය්‍යාති,** සො භික්ඛු ථෙරානං අග්ගාසනාදීසු පතෙතාසු තදනුසාරෙන ඉච්ඡිතානං අවිඤ්ඤුසම්භවානං කාලම්පි යං වා තං වා සබ්බනිහීනං ආසනාදිං ලභති නෙව වා ලභති. **කුපිතොති** අයම්පි ද්වීසු ඨානෙසු කුප්පති මනුස්සානඤ්ච ථෙරානඤ්ච, කථං මනුස්සානං? ඉමෙ මඞ්ගලාමඞ්ගලාදීසු මං නයස්සාය භික්ඛු ලභන්ති භන්තෙ එත්තකෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා අම්හාකං අනුකම්පං කරොථාති වදන්ති ඉදානි තමමුහුඨා දීඝමත්තකං මහල්ලකත්ථෙරං වත්වා ගතා එතාකු ඉදානෙසං තිටෙව උප්පන්නෙ ජානිස්සාමීති එවං මනුස්සානං කුප්පති, කථං ථෙරානං? ඉමෙ නාම යදි න භවෙය්‍යුං මංයෙව මනුස්සා නිමන්තෙය්‍යුන්ති එවං ථෙරානං කුප්පති. **අනුමොදෙය්‍යන්ති** අනුමොදනං කරෙය්‍යං; අයම්පි ලාභත්ථිකො යං වා තං වා ධම්මානුමොදනං ජානාති සො අනුමොදනකාලෙ බහූ මාතුගාමා ආගච්ඡන්ති තා මං සඤ්ජානිත්වා තතො පට්ඨාය ථාලිකභික්ඛං දස්සන්තීති පත්ථෙන්තො එවං චින්තෙති. **ඨානන්ති** බහුස්සුතානං අනුමොදනාභාරො තෙන බහුස්සුතො අනුමොදෙය්‍යාති වුත්තං හොති. **කුපිතොති** අයං ද්වීසු ඨානෙසු කුප්පති මනුස්සානං ථෙරස්ස ධම්මකථිකස්ස ච, කථං මනුස්සානං? ඉමෙ පුබ්බෙ මංයෙව උපසඞ්කමිත්වා යාචන්ති අම්හාකං නාගත්ථෙරො අම්හාකං සුමනත්ථෙරො අනුමොදතූති අජ්ජ පන නාවොචුන්ති එවං මනුස්සානං කුප්පති. කථං ථෙරස්ස? අයං සඞ්ඝත්ථෙරො තුම්හාකං කුලූපගං නාගත්ථෙරං සුමනත්ථෙරං උපසංකමථ අයං අනුමොදිස්සතීති න භණතීති එවං ථෙරස්ස කුප්පති. කථං ධම්මකථිකස්ස? ථෙරෙන වුත්තමත්තෙනෙව පහාරං ලද්ධකුක්කුටො විය තුරිතතුරිතං පස්සති ඉමං නාම නික්කඩ්ඪන්තා නත්ථි ඉමස්මිං හි අසති අහමෙව අනුමො

දෙය්‍යන්ති එවං ධම්මකථිකස්ස කුප්පති, ආරාමගතානන්ති විහාරෙ සන්නිපතිතානං; අයම්පි ලාභජ්ඣිකො යං වා තං වා ඛණ්ඩධම්මකථං ජානාති සො පස්සති තාදිසෙසු ඨානෙසු ද්වියොජනතියොජනතො සන්නිපතිත්වා භික්ඛූ සබ්බරත්තිකනිච්චධම්මසවණානි සුණන්තෙ තුට්ඨචිත්තෙ ච දහරෙ වා සාමණෙරෙ වා සාධුසාධූති මහාසද්දෙන සාධුකාරං දෙන්තෙ තතො දුතියදිවසෙ අඤ්ඤතරගාමගතෙ භික්ඛූ උපාසකා පුච්ඡන්ති කෙ භන්තෙ ධම්මකථං කථෙසුන්ති? තෙ භණන්ති අසුකො ච අසුකො චාති තං සුත්වා පසන්නා මනුස්සා ධම්මකථිකානං මහාසක්කාරං කරොන්ති සො තං ඉච්ඡමානො එවං චින්තෙති. ඨානන්ති බහුස්සුතානං විනිච්ඡයකුසලානං ධම්මදෙසනාභාරො තෙන බහුස්සුතො ධම්මං දෙසෙය්‍යාති වුත්තං හොති. කුපිතොති, චතුප්පදිකගාථාමත්තම්පි වත්තුං ඔකාසං අලභමානො කුපිතො හොති අත්තනො මන්දභාවස්ස අහං හි මන්දො දුප්පඤ්ඤො, කුතො ලභිස්සාමි දෙසෙතුන්ති. භික්ඛුණීනන්ති ඔවාදත්ථං වා උද්දෙසත්ථං වා පරිපුච්ඡත්ථං වා පූජාකරණත්ථං වා ආරාමං ආගන්ත්වා සන්නිපතිතානං භික්ඛුණීනං; අයම්පි ලාභජ්ඣිකො තස්සෙවං හොති ඉමා මහාකුලා පබ්බජිතා භික්ඛුණියො තා කුලෙසු පවිසිත්වා නිසින්නා මනුස්සා පුච්ඡිස්සන්ති කුතො ඔවාදං වා පරිපුච්ඡං වා ගණ්හථාති තතො වක්ඛන්ති අසුකො නාම අය්‍යො බහුස්සුතො තස්ස දෙථ කරොථාති, තෙනස්ස එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති. ඨානන්ති ඔවාදදායකො නාම බහුස්සුතානං භාරො තෙන බහුස්සුතො දෙසෙය්‍යාති වුත්තං හොති. කුපිතොති අයං විසුං ඨානෙසු කුප්පති තාසඤ්ච භික්ඛුණීනං ඉමා පුබ්බෙ මං නිස්සාය උපොසථපවාරණාදීනි ලභන්ති තා ඉදානි තංමුහුත්තං දිට්ඨමත්තකා මහල්ලකත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගතාති, ධම්මකථිකස්ස ච එසඉමාසං සහසා ඔවාදං අදාසියෙවාති. උපාසකානන්ති ආරාමගතා උපාසකා නාම නිස්සක්කම්මන්තා මහාඋපාසකා හොන්ති තෙ පුත්තභාතුකානං කම්මන්තං නීය්‍යාතෙත්වා ධම්මං සුණන්තා විචරන්ති අයං තෙසං දෙසෙතුං ඉච්ඡති කිං කාරණා ඉමෙ පසීදිත්වා උපාසිකානම්පි ආරොචෙස්සන්ති තතො සබ්බං උපාසිකාහි මය්හමෙව ලාභසක්කාරං උපහරිස්සන්තීති. ඨානං බහුස්සුතෙනෙව යොජෙතබ්බං. කුපිතොති අයම්පි විසුං ඨානෙසු කුප්පති උපාසකානඤ්ච ඉමෙ අඤ්ඤත්ථ සුණන්ති අම්හාකං කුලූපගස්ස සන්තිකෙ සුණාමාති නානුවජ්ජන්ති හොතු ඉදානි තෙසං උප්පන්නං කිච්චෙව ජානිස්සාමීති, ධම්මකථිකස්ස ච අයමෙතෙසං දෙසෙතීති. උපාසිකානන්ති ආරාමගතා උපාසිකා නාම ආසනපූජාදිකරණත්ථං වා උපොසථදිවසෙ වා ධම්මසවණත්ථං සන්නිපතිතා; සෙසං උපාසකවාරෙ වුත්තනයෙනෙව. සක්කරෙය්‍යුන්ති සක්කච්චඤ්ච කරෙය්‍යුං සුන්දරඤ්ච කරෙය්‍යුං; ඉමිනා අත්තනිකාරං කයිරමානං සක්කච්ච කතඤ්ච සුන්දරඤ්ච පත්ථෙති. ගරුකරෙය්‍යුන්ති භාරියං කරෙය්‍යුං, ඉමිනා භික්ඛූහි අත්තනා ගරුකඨානෙ ඨපිය

මානනං පත්ථෙති. **මානෙස්සන්තී**ති පියායෙය්‍යුං; **පූජෙස්සන්තී**ති එවං සක්කරොන්තා ගරුකරොන්තා මානෙන්තා පච්චයෙහි පූජෙය්‍යුන්ති පච්චයපූජං පත්ථෙති. **එතාන**න්ති පියො ගරුභාවනීයොති වුත්තප්පකාරො බහුස්සුතො ච සීලවා ච එතං විධිං අරහති තෙන භික්ඛු එවරූපං එවං කරෙය්‍යුන්ති වුත්තං හොති. **කුපිතො**ති අයම්පි ද්වීසු ඨානෙසු කුප්පති භික්ඛූනඤ්ච ඉමෙ එතං සක්කරොන්තීති ථෙරස්ස ච ඉමස්මිං අසති මංයෙව සක්කරෙය්‍යුන්ති, එසනයො ඉතො පරෙසු තීසු වාරෙසු.—**පණීතානං චීවරාන**න්ති පට්ටදුකූලපත්තුණ්ණකොසෙය්‍යාදීනං මහග්ඝසුඛුමසුඛසම්ඵස්සානං; ඉධාපි අහමෙව ලාභී අස්සන්ති ඉච්ඡා නාතිමහාසාවජ්ජා න අඤ්ඤො ලාභී අස්සාති පන මහාසාවජ්ජා. **පණීතානං පිණ්ඩපාතාන**න්ති සප්පිතෙලමධුසක්ඛරාදිපූරිතානං සෙට්ඨපිණ්ඩපාතානං; **පණීතානං සෙනාසනාන**න්ති අනෙකසහස්සග්ඝනකානං මඤ්චපීඨාදීනං; **පණීතානං ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරාන**න්ති සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීනං උත්තමභෙසජ්ජානං; සබ්බත්ථාපි ඨානං බහුස්සුතෙ ච පුඤ්ඤවන්තෙ ච යොජෙතබ්බං.—**කුපිතො**ති සබ්බත්ථාපි ද්වීසු ඨානෙසු කුප්පති මනුස්සානඤ්ච ඉමස්ස නාම පරිච්චාගෙ වාපි නත්ථි දීඝරත්තං එකතො වසන්තස්ස පංසුකූලත්ථාය වා පිණ්ඩපාතත්ථාය වා සප්පිතෙලාදිකාරණා වා සරපවිවා චරන්තස්සාපි මෙ එකදිවසම්පි කිඤ්චි පණීතං පච්චයං න දෙන්ති ආගන්තුකමහල්ලකං පන දිස්වාව යං ඉච්ඡන්ති තං දෙන්තීති, ථෙරස්ස ච අයම්පි මහල්ලකො ඉමෙසං අභත්තො ද්ස්සනෙනාපෙව චරති කුදස්සු නාම තං ධම්මකම්මිකා නික්කඩ්ඪෙය්‍යුං එවං ඉමස්මිං අසති අහමෙව ලාභී අස්සන්ති.—**ඉමෙසං ඛො ආවුසො**ති ඉමෙසං හෙට්ඨා එකූනවීසතිවාරෙහි වුත්තඉච්ඡාවචරානං; **දිස්සන්ති චෙව සූයන්ති චා**ති න ඉච්ඡාවචරා චක්ඛුනා දිස්සන්ති න සොතෙන සූයන්ති මනොවිඤ්ඤාණවිසයත්තා, අප්පහීනඉච්ඡාවචරස්ස පන පුග්ගලස්ස ඉච්ඡාවචරවසෙන පවත්තං කායකම්මං දිස්වා දිට්ඨා විය වචීකම්මං සුත්වා සුතා විය ච හොන්තීති තෙන වුත්තං දිස්සන්ති චෙව සූයන්ති චාති; පච්චක්ඛකාලෙ දිස්සන්ති අසුකො කිර භික්ඛු ඊදිසොති තිරොක්ඛකාලෙ සූයන්ති. **කිඤ්චාපී**ති අනුග්ගහගරහාවචනං තෙන ආරඤ්ඤකත්තං අනුග්ගණ්හාති ඉච්ඡාවචරානං අප්පහානං ගරහති—තත්‍රායං යොජනා, කිඤ්චාපි සො භික්ඛු ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා ආරඤ්ඤකො හොති අරඤ්ඤෙ පන්තසෙනාසනෙ වසති ඉමෙ චස්ස එතෙ ඉච්ඡාවචරා අප්පහීනා, කිඤ්චාපි සො අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩපාතිකො හොති, කිඤ්චාපි සො ලොලුප්පචාරං වජ්ජෙත්වා සපදානචාරී හොති, කිඤ්චාපි සො ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපිත්වා පංසුකූලිකො හොති, **ලූඛචීවරධරො**ති එත්ථ පන ලූඛන්ති සත්ථලූඛං සුත්තලූඛං රජනලූඛන්ති තීහි කාරණෙහි ලූඛං වෙදිතබ්බං—තත්ථ සත්ථෙන ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්නං සත්ථලූඛං නාම තං අහතෙන පරිභාසති

චූළදීඝසුත්තන්තකෙන සිබ්බිතං සුත්තබද්ධං නාම තං එතෙසන්ති පරිභා යති බරසම්බන්ධං හොති රජෙනාති රත්තං රජනබද්ධං නාම තං වණ්ණෙන පරිහායති දුබ්බණ්ණං හොති කිඤ්චාපි තථා කිස්සඞ්ගු එවං සත්ථබද්ධසුත්තබද්ධරජනබද්ධචීවරධරො හොති ඉමෙවස්ස එත්තකා ඉච්ඡාවචරා අප්පහීනා දිස්සන්ති චෙව සූයන්ති ච අථඛො නං විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී නෙව සක්කරොන්ති න පූජෙන්තීති-තං කිස්ස හෙතු එත්ථ හන්ති නිපාතමත්තං. කිස්ස හෙතූති කිං කාරණා. තෙහි තස්ස සූයන්ති ච යස්මා තස්ස තෙ පාපකා සූයන්තීමාති වුත්තං හොති. ඉමෙසං ඉච්ඡාවචරානං අප්පහීනත්තාති අයමෙත්ථ අධිප්පායො. ඉදානි සම්පත්තං උපමාය පාකටං කරොන්තො සෙය්‍යථාපීත්‍යාදිමාහ ~~

තත්ථ කුණපන්ති මතකළෙබරං; අහිස්ස කුණපං අහිකුණපං; එවං ඉතරානි අතිපටිකූලජිගුච්ඡනීයභාවතො චෙත්ථ ඉමානෙව තීණි වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි අඤ්ඤෙසං හි සප්පසුනඛාදීනං කුණපං මනුස්සා යාවකණ්ඩාදීනි අභිසඞ්ඛරිත්වා පරිභුඤ්ජන්තිපි ඉමෙසං පන කුණපං අභිනවම්පි ජිගුච්ඡන්තියෙව පගෙව කාලාතික්කමෙන පූතිභූතං, රචයිත්වාති පක්ඛිපිත්වා පූරෙත්වාති අත්ථො; කුණපං ගහෙත්වා කංසපාතියං පක්ඛිපිත්වාති වුත්තං හොති. අඤ්ඤිස්සාති අපරාය; පටිකුජ්ජිත්වාති පිදහිත්වා; අන්තරාපණං පටිපජ්ජෙය්‍යුන්ති ආපණානං අන්තරෙ මහාජනසංකිණ්ණරථිකාමුඛං; පටිපජ්ජෙය්‍යුන්ති ගච්ඡෙය්‍යුං: ජඤ්ඤජඤ්ඤං වියාති චොක්ඛචොක්ඛං විය * මනාපමනාපං විය අපිච වධූකාපණ්ණාකාරං වියාතිපි වුත්තං හොති. වධුකා හි ජනිං ගච්ඡන්තියා තස්සා නීයමානපණ්ණාකාරං ජඤ්ඤං උභතොපි ආදරවසෙන පසංසා වසෙන වා පුනප්පුනං ජඤ්ඤජඤ්ඤං වියාතිපි වා ‡ පාඨො. අපාපුරිත්වාති විවරිත්වා. තස්ස සහ දස්සනෙන අමනාපතා ච සණ්ඨහෙය්‍යාති තස්ස කුණපස්ස දස්සනෙන සහෙව තං... ජනස්ස අමනාපතා තිට්ඨෙය්‍ය; අමනාපතාති ච අමනාපං අමනාපං ඉදන්ති උප්පන්නචෙතසිකානමෙවිදං අධිවචනං එසනයො පටිකූලතාජිගුච්ඡතාසු ජිඝච්ඡිතානම්පි ජාතානම්පි; න භොත්තුකම්‍යතා අස්සාති භුඤ්ජිතුකාමතා න භවෙය්‍ය, පගෙව සුහිතානන්ති ධාතානං**පන පගෙව තං මෙව භුඤ්ජිතුකාමතා න භවෙය්‍යාති වුත්තං හොති ~~ තත්‍රායං උපමා සංසන්දනා, පරිසුද්ධකංසපාතිසදිසං ඉමස්ස පබ්බජ්ජාලිඞ්ගං කුණපරජනං විය ඉච්ඡාවචරානං අප්පහානං අපරාය කංසපාතියා පටිකුජ්ජනං විය ආරඤ්ඤකඞ්ගාදීහි ඡදනාචාරපටිච්ඡාදනං කංසපාතිං විවරිත්වා කුණපදස්සනෙන ජනස්ස අමනුඤ්ඤතා විය ආරඤ්ඤකඞ්ගාදීනි අනාදියිත්වා ඉච්ඡාවචරදස්සනෙන සබ්‍රහ්මචාරීනං න සක්කාරකරණාදීනීති. † සුක්කපක්ඛෙ පන කිඤ්චාපි අනඞ්ගණපඤ්හාවචනං ගෙහ ආරඤ්ඤකත්තං අනඞ්ගණතාති ඉච්ඡාවචරප්පහානං පසංසති. නෙමන්තනිකොති නිමන්තනපටිග්ගාහකො; විචිතකාළකන්ති විචිනිත්වා අපනීතකාළකං; අනෙකසූපං අනෙකබ්‍යඤ්ජනන්ති එත්ථ

* චොක්ඛචොක්ඛං විය-‡ ව්‍යාතිපිවා, සොපුවි.

** ධාතානං, † නසක්කාරකරණාදිනාති-පොත්ථකෙසු.

සූපෙය්‍යානඤ්ච ගච්ඡභාජනීයො වුච්චති බ්‍යඤ්ජනානීති උත්තරිභඞ්ගං. තෙන මච්ඡමංසමුග්ගසූපාදීනි අනෙකසූපං නානප්පකාරමංසාදිබ්‍යඤ්ජනෙහි අනෙකබ්‍යඤ්ජනන්ති වුත්තං හොති. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.---උපමාසංසන්දනා ච පාලිගතත්ථරචනං විය. ඉච්ඡාවචරප්පහානං අපරාය කංසපාතියා පටිකුජ්ජනං විය අප්පිච්ඡතාසමුට්ඨානෙහි ගාමන්තවිහාරාදීහි ඉච්ඡාවචරප්පහානපටිපාදනං කංසපාතිං විවරිත්වා සාලිභත්තදස්සනෙන ජනස්ස මනාපතා විය. ගාමන්තවිහාරාදීනි අනාදියිත්වා ඉච්ඡාවචරප්පහානදස්සනෙන සබ්‍රහ්මචාරීනං සක්කාරකරණාදීනි වෙදිතබ්බානි.---**උපමා මං ආවුසො සාරිපුත්ත පටිභාතීති** මය්හං ආවුසො සාරිපුත්ත උපමා උපට්ඨාති; එකං උපමං වත්තුකාමො අහන්ති අධිප්පායො-පෙ-**පටිභාතු තන්ති** තුය්හං පටිභාතු උපට්ඨාතු; වද ත්වන්ති අධිප්පායො. **එකමිදාහන්ති** එත්ථ ඉදන්ති නිපාතමත්තං එකස්මිං සමයෙ අහන්ති වුත්තං හොති; භුම්මත්ථෙ උපයොගවචනං. **රාජගහෙ විහරාමි ගිරිබ්බජෙති** රාජගහන්ති තස්ස නගරස්ස නාමං; සමන්තතො පන ගිරිපරික්ඛෙපෙන වජො විය සණ්ඨිතත්තා ගිරිබ්බජන්ති වුච්චති. තස්මිං නගරෙ විහරාමි. තං නිස්සාය විහරාමීති වුත්තං හොති. **අථ ඛ්වාහන්ති** අථෙකදිවසං අහං; එත්ථ ච අථාති අඤ්ඤාධිකාරවචනාරම්භෙ නිපාතො, ඛොති පදපූරණමත්තෙ. **පුබ්බණ්හසමයන්ති** දිවසස්ස පුබ්බභාගසමයං; පුබ්බණ්හසමයෙති අත්ථො, පුබ්බණ්හෙ වා සමයං පුබ්බණ්හසමයං පුබ්බණ්හෙ එකං ඛණන්ති වුත්තං හොති. එවං අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං ලබ්භති. **නිවාසෙත්වාති** පරිදහිත්වා; විහාරනිවාසනපරිවත්තනවසෙනෙතං වෙදිතබ්බං. ගාමප්පවෙසනත්ථාය වා සණ්ඨපෙත්වා නිවාසනවසෙන, නහි සො තතො පුබ්බෙ අනිවත්ථො අහොසි. **පත්තචීවරමාදායාති** පත්තං හත්ථෙහි චීවරං කායෙන ආදියිත්වා, **පිණ්ඩායාති** පිණ්ඩපාතත්ථාය; **සමීතීති** තස්ස නාමං; **යානකාරපුත්තොති** රථකාරපුත්තො, **පණ්ඩුපුත්තොති** පණ්ඩුස්ස පුත්තො; **ආජීවකොති** නග්ගසමණකො; **පුරාණයානකාරපුත්තොති** පොරාණකයානකාරකුලස්ස පුත්තො; **පච්චුපට්ඨිතොති** උපගන්ත්වා ඨිතො; **වඞ්කං** නාම එකතො කුටිලං; **ජිම්හං** නාම සප්පගතමග්ගසදිසං; **දොසන්ති** පෙග්ගුවියමගණ්ඨිකාදි; **යථා යථාති** කාලත්ථෙ නිපාතො: යදා යදා යස්මිං යස්මිං කාලෙති වුත්තං හොති. **තථා තථාති** අයම්පි කාලත්ථොයෙව; තස්මිං තස්මිං කාලෙති වුත්තං හොති. සො අත්තමනො සුත්තානුලොමෙන විජානාතීති ඉතරො චින්තිතක්ඛණෙ චින්තිතකාරණමෙව තච්ඡති. **අත්තමනොති** සකමනො තුට්ඨමනො පීතිසොමනස්සෙහි වා ගහිතමනො; **අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසීති** අත්තමනතාය වාචං අත්තමනභාවස්ස වා යුත්තවාචං නිච්ඡාරෙසි උදීරෙසි, පබ්‍යාහරීති වුත්තං හොති. **හදයා හදයං මඤ්ඤෙ අඤ්ඤායාති** චිත්තෙන චිත්තං ජානිත්වා විය; **අස්සද්ධාති** බුද්ධධම්මසඞ්ඝෙසු සද්ධාවිරහිතා; **ජීවිකත්ථාති** ඉණ

භයාදිපීළිතා බහි ජීවිතුං අසක්කොන්තා ඉධ ජීවිකත්ථිකා හුත්වා; න සද්ධාති න සද්ධාය; සඨා මායාවිනොති මායාසාඨෙය්‍යෙහි යුත්තා; කෙටුභිනොති සික්ඛිතකෙරාටිකා; නිප්ඵන්නථාමගතසාඨෙය්‍යාති වුත්තා හොන්ති. සාඨෙය්‍යං හි අභූතගුණදස්සනතො අභූතභණ්ඩගුණදස්සනසම්මන්ති කත්වා කෙරාටියන්ති වුච්චති. උන්නළාති උග්ගතනළා; උට්ඨිතතුච්ඡමානාති වුත්තං හොති. චපලාති පත්තචීවරමණ්ඩනාදිනා චාපල්ලෙන යුත්තා; මුඛරාති මුඛඛරා; ඛරවචනාති වුත්තං හොති. විප්පකිණ්ණවාචාති අසංයතවචනා; දිවසම්පි නිරත්ථකවාචප්පලාපිනො.† ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරාති ඡසු ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතකම්මද්වාරා; භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුනොති භොජනෙ යා මත්තා ජානිතබ්බා පරියෙසනපටිග්ගහණපරිභොගෙසු යුත්තතා, තස්සා අජානකා; ජාගරියං අනනුයුත්තාති ජාගරණෙ අයුත්තා; සාමඤ්ඤෙ අනපෙක්ඛවන්තොති සමණධම්මෙ නිරපෙක්ඛා; ධම්මානුධම්මපටිපත්තිරහිතාති අත්ථො. න සික්ඛාය තිබ්බගාරවාති සික්ඛාපදෙසු බහුලගාරවා න හොන්ති; ආපත්තිවීතික්කමබහුලා, බාහුලිකාති ආදී ධම්මදායාදෙ වුත්තං; කුසීතාති ආදී භයභෙරවෙ; ධම්මපරියායෙනාති ධම්මදෙසනාය; සද්ධා අගාරස්මාති පකතියාපි සද්ධා පබ්බජන්තාපි සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා; පිවන්ති* මඤ්ඤෙ ඝසන්ති මඤ්ඤෙති පිවන්තිවිය ගිලන්තිවියාති; අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙන්තා වචසා පිවන්ති විය අබ්භනුමොදන්තා මනසා ඝසන්ති විය. සාධු වතාති සුන්දරං වත; සබ්‍රහ්මචාරීති රස්සම්පි වට්ටති දීඝම්පි රස්සෙ සති සාරිපුත්තස්ස උපරි හොති දීඝෙ සති සබ්‍රහ්මචාරීනං යදා සාරිපුත්තස්ස උපරි හොති තදා සබ්‍රහ්මචාරී සාරිපුත්තො අම්හෙ අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වාති අත්ථො යදා සබ්‍රහ්මචාරීනං තදා සබ්‍රහ්මචාරයො අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වාති අත්ථො. දහරොති තරුණො; යුවාති යොබ්බනභාවෙ ඨිතො; මණ්ඩනකජාතිකොති අලඞ්කාරකසභාවො; තත්ථ කොචි තරුණොපි යුවා න හොති යථා අතිතරුණො කොචි යුවාපි මණ්ඩනජාතිකො න හොති යථා උපසන්තසභාවො ආලසියබ්‍යසනාදීහි අභිභූතො ඉධ පන දහරො චෙව යුවා ච මණ්ඩනකජාතිකො ච අධිප්පෙතො, තස්මා එවමාහ. උප්පලාදීනි ලොකසම්මතත්තා වුත්තානි. ඉතිහ තෙති එවං තෙ; උභො මහානාගාති ද්වෙපි මහානාගා; ද්වෙපි හි එතෙ අග්ගසාවකා මහානාගාති වුච්චන්ති. තත්‍රායං වචනත්ථො ඡන්දාදීහි න ගච්ඡන්තීති නාගා තෙන තෙන මග්ගෙන පහීනෙ කිලෙසෙ න ආගච්ඡන්තීති නාගා නානප්පකාරං ආගුං න කරොන්තීති නාගා අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරො පන මහානිද්දෙසෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො, අපිච.

“ආගුං න කරොති කිඤ්චි ලොකෙ සබ්බසංයොගෙ විසජ්ජ බන්ධනානි
සබ්බත්ථ න සජ්ජතී විමුත්තො නාගො තාදි පවුච්චතෙ තථත්තා”ති.

එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො, මහන්තා නාගා මහානාගා

† වචනස්ස පලාපිනො, * පිපන්ති-පාළියං.

අමශ්ඤද්ගී ඛීණාසවනාගති පුජ්ජතරා ච පාසංසතරා චාති අත්ථො. අඤ්ඤමඤ්ඤස්සාති අඤ්ඤස්ස අඤ්ඤස්ස; සමනුමොදිංසූති සමං අනුමොදිංසු; තත්ථ ඉමාය උපමාය මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො අනුමොදි පටිගණ්හාතු තං ආවුසොති ධම්මසෙනාපති, තෙන වුත්තං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සුභාසිතං සමනුමොදිංසූති—

අනඞ්ගණසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———XXX———

එවම්මෙසුතන්ති ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තං—තත්ථ සම්පන්නසීලාති තිවිධං සම්පන්නං පරිපුණ්ණසමඞ්ගිමධුරවසෙන, තත්ථ—

"සම්පන්නං සාලිකෙදාරං සුවා භුඤ්ජන්ති කොසිය
පටිවෙදෙමි තෙ බ්‍රහ්මෙ න නං වාරෙතුමුස්සහෙ"ති.

ඉදං පරිපුණ්ණසම්පන්නං නාම, "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති සමුපෙතො උපාගතො සමුපාගතො සම්පන්නො සමන්නාගතො"ති ඉදං සමඞ්ගිසම්පන්නං නාම, "ඉමිස්සා භන්තෙ මහාපථවියා හෙට්ඨිමං තලං සම්පන්නං සෙය්‍යථාපි ඛුද්දකමධුං අනෙලකං එවමස්සාද"න්ති ඉදං මධුරසම්පන්නං නාම, ඉධ පන පරිපුණ්ණසම්පන්නම්පි සමඞ්ගිසම්පන්නම්පි වට්ටති තස්මා සම්පන්නසීලාති පරිපුණ්ණසීලා හුත්වාතිපි සීලසමඞ්ගිනො හුත්වාතිපි එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; සීලන්ති කෙනට්ඨෙන සීලං සීලනට්ඨෙන සීලං තස්ස විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා, තත්ථ පරිපුණ්ණසීලාති ඉමිනා අත්ථෙන ඛෙත්තදොසවිගමෙන ඛෙත්තපාරිපූරී විය සීලදොසවිගමෙන සීලපාරිපූරී වුත්තා හොති. යථා හි ඛෙත්තං බීජඛණ්ඩං වප්පඛණ්ඩං උදකඛණ්ඩං ඌසඛණ්ඩන්ති චතුදොසසමන්නාගතං අපරිපූරං හොති තත්ථ බීජඛණ්ඩං නාම යත්ථ අන්තරන්තරා බීජානි ඛණ්ඩානි වා පූතීනි වා හොන්ති තානි යත්ථ පතන්ති තත්ථ සස්සං න වුට්ඨාති* ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති වප්පඛණ්ඩං නාම යත්ථ අකුසලො බීජානි වපන්තො අන්තරන්තරා න පාතෙති එවං හි සබ්බත්ථ සස්සං න වුට්ඨාති ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති උදකඛණ්ඩං නාම යත්ථ කත්ථචි උදකං අතිබහුං වා හොති න වා හොති තත්‍රාපි සස්සානි න වුට්ඨහන්ති† ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති ඌසඛණ්ඩං නාම යත්ථ කස්සකා කිස්මිඤ්චි පදෙසෙ නඞ්ගලෙන භූමිං චත්තාරො පඤ්ච වාරෙ කසන්තා අතිගම්භීරං කරොන්ති තතො ඌසං උප්පජ්ජති තත්‍රාපි සස්සං න වුට්ඨාති ඛෙත්තං ඛණ්ඩං හොති තාදිසඤ්ච ඛෙත්තං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං තත්‍ර හි බහුම්පි වපිත්වා අප්පං ලභන්ති ඉමෙසං පන චතුන්නං දොසානං විගමා ඛෙත්තං පරිපුණ්ණං හොති තාදිසඤ්ච ඛෙත්තං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං—එවමෙවං ඛණ්ඩං ඡිද්දං සබලං කම්මාසන්ති චතුදොසසමන්නාගතං සීලං අපරිපූරං හොති තාදිසඤ්ච සීලං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං ඉමෙසං පන චතුන්නං දොසානං විගමා සීලං පරිපු

* නවුට්ඨෙති, † නවුට්ඨෙන්ති.

ණණං හොති තාදිසව සීලං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං සීලසම ඛතිපත්තායි ඉමිනාපනෙතෙන සීලෙන සම්බන්ධිභූතා සමොධානතතා සමන්නාගතා හුත්වා විහරථාති ඉදමෙව වුත්තං හොති. තත්ථ චිසී කාරණෙහි සම්පන්නසීලා හොති සීලවිපත්තියං ච ආදීනවදස්සනෙන සීලසම්පත්තියා ච ආනිසංසදස්සනෙන, තදුභයම්පි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතං. තත්ථ සම්පන්නසීලාති එත්තාවතා කිර භගවා චතුපාරිසුද්ධිසීලං උද්දිසිත්වා පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති ඉමිනා තත්ථ ජෙට්ඨකසීලං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙසීති දීපවිහාරවාසී සුමනත්ථෙරො ආහ. අන්තෙවාසිකො පනස්ස තෙපිටකචූළනාගත්ථෙරො ආහ උභයත්ථාපි පාතිමොක්ඛසංවරො භගවතා වුත්තො. පාතිමොක්ඛසංවරොයෙව හි සීලං. ඉතරානි පන තීණි සීලන්ති වුත්තට්ඨානං නාම අත්ථීති අනනුජානන්තො වත්වා, ආහ ඉන්ද්‍රියසංවරො නාම ඡද්වාරරක්ඛාමත්තකමෙව, ආජීවපාරිසුද්ධි ධම්මෙන සමෙන පච්චයුප්පත්තිමත්තකං, පච්චයනිස්සිතං පටිලද්ධපච්චයෙ ඉදමත්ථන්ති පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනමත්තකං. නිප්පරියායෙන පාතිමොක්ඛසංවරොව සීලං. යස්ස සො භින්නො අයං ඡින්නසීසො විය පුරිසො හත්ථපාදෙ සෙසෙ රක්ඛිස්සතීති න වත්තබ්බො. යස්ස පන සො අරොගො අයං අච්ඡින්නසීසො විය පුරිසො ජීවිතං සෙසානි පුන පාකතිකානි කත්වා රක්ඛිතුං සක්කොති. තස්මා සම්පන්නසීලාති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරං උද්දිසිත්වා සම්පන්නපාතිමොක්ඛාති තස්සෙව වෙවචනං වත්වා තං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති ආදිමාහ.

තත්ථ **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති** පාතිමොක්ඛසංවරෙන සමන්නාගතා; **ආචාරගොචරසම්පන්නාති** ආචාරෙන ච ගොචරෙන ච සම්පන්නා; **අණුමත්තෙසූති** අප්පමත්තකෙසු; **වජ්ජෙසූති** අකුසලධම්මෙසු; **භයදස්සාවිනොති** භයදස්සිනො; **සමාදායාති** සම්මා ආදියිත්වා; **සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසූති** සික්ඛාපදෙසු තං තං සික්ඛාපදං සමාදියිත්වා සික්ඛථ; අපි ච සමාදාය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසූති යංකිඤ්චි සික්ඛාපදෙසු සික්ඛිතබ්බං කායිකං වා වාචසිකං වා තං සබ්බං සම්මා ආදාය සික්ඛථාති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පන සබ්බානෙතානි පාතිමොක්ඛසංවරාදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තානි. **ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙති** ඉදං කස්මා ආරද්ධං සීලානිසංසදස්සනත්ථං. සචෙපි අචිරපබ්බජිතානං වා දුප්පඤ්ඤානං වා එවමස්ස භගවා සීලං පූරෙථ සීලං පූරෙථාති වදති, කො නු ඛො සීලපූරණෙ ආනිසංසො කො විසෙසො කා වඩ්ඪීති. තෙසං සත්තරසආනිසංසෙ දස්සෙතුං එවමාහ අප්පෙවනාම එවං සබ්‍රහ්මචාරීනං පියමනාපතාදිං ආසවක්ඛයපරියොසානං ආනිසංසං සුත්වාපි සීලං පරිපූරෙය්‍යුන්ති. විසකණ්ටකවාණිජො විය විසකණ්ටකවාණිජො නාම ගුළවාණිජො වුච්චති, සො කිර ගුළඵාණිතඛණ්ඩසක්ඛරාදීනි සකටෙනාදාය පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා විසකණ්ටකං ගණ්හථ විසකණ්ටකං ගණ්හථාති

උග්ඝොසෙසි තං සුත්වා ගාමිකා විසං නාම කක්ඛළං යො තං ඛාදති සො මරති කණ්ටකම්පි විජ්ඣිත්වා මාරෙති උභොපෙතෙ කක්ඛළා කො එත්ථ ආනිසංසොති ගෙහද්වාරානි ථකෙසුං දාරකෙ ච පලාපෙසුං තං දිස්වා වාණිජො අවොහාරකුසලා ඉමෙ ගාමිකා හන්ද නෙ උපායෙන ගණ්හාපෙමීති අතිමධුරං ගණ්හථ අතිසාදුං ගණ්හථ ගුළං ඵාණිතං සක්ඛරං සමග්ඝං ලබ්භති කූටමාසකකූටකහාපණාදීහිපි ලබ්භතීති උග්ඝොසෙසි තං සුත්වා ගාමිකා හට්ඨතුට්ඨා නික්ඛමිත්වා බහුම්පි මූලං දත්වා ගණ්හිංසු—තත්ථ වාණිජස්ස විසකණ්ටකං ගණ්හථාති උග්ඝොසනං විය භගවතො සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ විහරථ සමාදාය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසූති වචනං උභොපෙතෙ කක්ඛළා කො එත්ථ ආනිසංසොති ගාමිකානං චින්තනං විය භගවා සම්පන්නසීලා විහරථාති ආහ සීලඤ්ච නාමෙතං කක්ඛළං හත්ථච්ඡෙදාදිවිපච්චනීකං කො නු ඛො සම්පන්නසීලානං ආනිසංසොති භික්ඛූනං චින්තනං, අථ තස්ස වාණිජස්ස අතිමධුරං ගණ්හථාති ආදිවචනං විය භගවතො පියමනාපතාදිආසවක්ඛයපරියොසානං සත්තරසආනිසංසප්පකාසනත්ථං ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙති ආදිවචනං වෙදිතබ්බං.—තත්ථ ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙති යදි ආකඞ්ඛෙය්‍ය යදි ඉච්ඡෙය්‍ය; පියො ච අස්සන්ති පියචක්ඛූහි සම්පස්සිතබ්බො සිනෙහුප්පත්තියා පදට්ඨානභූතො භවෙය්‍යන්ති වුත්තං හොති, මනාපොති තෙසං මනවඩ්ඪනකො තෙසං වා මනෙන පත්තබ්බො මෙත්තචිත්තෙන ඵරිතබ්බොති වුත්තං හොති; ගරූති තෙසං ගරුට්ඨානියො පාසාණච්ඡත්තසදිසො; භාවනීයොති අද්ධායමායස්මා ජානං ජානාති පස්සං පස්සතීති එවං සම්භාවනීයො; සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙස්වෙව පරිපූරකාරී අස්ස; අනූනෙන පරිපූරෙනාකාරෙන සමන්නාගතො භවෙය්‍යාති වුත්තං හොති. අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තොති අත්තනො චිත්තසමථෙ යුත්තො; එත්ථ හි අජ්ඣත්තන්ති වා අත්තනොති වා එතං එකත්ථං බ්‍යඤ්ජනමෙව නානං, භුම්මත්ථෙ පනෙතං සමථන්ති උපයොගවචනං අනූති ඉමිනා උපසග්ගයොගෙන සිද්ධං; අනිරාකතජ්ඣානොති බහි අනීහටජ්ඣානො අවිනාසිතජ්ඣානො වා, නීහරණවිනාසත්ථං හි ඉදං නිරාකරණං නාම; "ථම්භං නිරං කත්වා නිවාතවුත්ති" ති ආදීසු චස්ස පයොගො දට්ඨබ්බො. විපස්සනාය සමන්නාගතොති සත්තවිධාය අනුපස්සනාය යුත්තො; සත්තවිධා අනුපස්සනා නාම අනිච්චානුපස්සනා දුක්ඛානුපස්සනා අනත්තානුපස්සනා නිබ්බිදානුපස්සනා විරාගානුපස්සනා නිරොධානුපස්සනා පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාති තා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති වඩ්ඪෙතා සුඤ්ඤාගාරානං; එත්ථ ච සමථවිපස්සනාවසෙන කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා රත්තින්දිවං සුඤ්ඤාගාරං පවිසිත්වා නිසීදමානො භික්ඛු බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති වෙදිතබ්බො. එකභූමකාදිපාසාදෙ කුරුමානොපි නෙව සුඤ්ඤාගාරානං බ්‍රූහෙතාති දට්ඨබ්බො.—එත්තාවතා

ච යථා තණ්හාවිචරිතදෙසනා පඨමං තණ්හාවසෙන ආරද්ධාපි තණ්හාපදට්ඨානත්තා මානදිට්ඨීනං මානදිට්ඨියො ඔතරිත්වා කමෙන පපඤ්චත්තයදෙසනා ජාතා එවමයං දෙසනා පඨමං අධිසීලසික්ඛාවසෙන ආරද්ධාපි සීලපදට්ඨානත්තා සමථවිපස්සනානං සමථවිපස්සනායො ඔතරිත්වා කමෙන සික්ඛාත්තයදෙසනා ජාතාති වෙදිතබ්බා. එත්ථ හි සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති එත්තාවතා අධිසීලසික්ඛා වුත්තා, අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තො අනිරාකතජ්ඣානොති එත්තාවතා අධිචිත්තසික්ඛා, විපස්සනාය සමන්නාගතොති එත්තාවතා අධිපඤ්ඤාසික්ඛා, බ්‍රෑහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති ඉමිනා පන සමථවසෙන සුඤ්ඤාගාරවඩ්ඪනෙන අධිචිත්තසික්ඛා විපස්සනාවසෙන අධිපඤ්ඤාසික්ඛාති එවං ද්වෙපි සික්ඛා සඞ්ගහෙත්වා වුත්තා. එත්ථ ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තො අනිරාකතජ්ඣානොති ඉමෙහි පදෙහි සීලානුරක්ඛිකා චිත්තෙකග්ගතා කථිතා, විපස්සනායාති ඉමිනා පදෙන සීලානුරක්ඛිකො * සඞ්ඛාරපරිග්ගහො, කථං චිත්තෙකග්ගතා සීලමනුරක්ඛති? යස්ස හි චිත්තෙකග්ගතා නත්ථි සො ව්‍යාධිම්හි උප්පන්නෙ විහඤ්ඤති සො ව්‍යාධිවිහතො වික්ඛිත්තචිත්තො සීලං විනාසෙත්වාපි ව්‍යාධිවූපසමං කත්තා හොති යස්ස පන චිත්තෙකග්ගතා අත්ථි සො තං ව්‍යාධිදුක්ඛං වික්ඛම්භෙත්වා සමාපත්තිං සමාපජ්ජති සමාපන්නක්ඛණෙ දුක්ඛං දූරාපගතං හොති බලවතරං සුඛමුප්පජ්ජති එවං චිත්තෙකග්ගතා සීලමනුරක්ඛති. කථං සඞ්ඛාරපරිග්ගහො සීලමනුරක්ඛති? යස්ස හි සඞ්ඛාරපරිග්ගහො නත්ථි තස්ස මම රූපං මම විඤ්ඤාණන්ති අත්තභාවෙ බලවමමත්තං හොති සො තථාරූපෙසු දුබ්භික්ඛව්‍යාධිභයාදීසු සම්පත්තෙසු සීලං විනාසෙත්වාපි අත්තභාවං පොසෙතා හොති යස්ස පන සඞ්ඛාරපරිග්ගහො අත්ථි තස්ස අත්තභාවෙ බලවමමත්තං වා සිනෙහො වා නත්ථි සො තථාරූපාසු දුබ්භික්ඛව්‍යාධිභයාදීසු සම්පත්තාසු සචෙපිස්ස අන්තං බහි නික්ඛමති සචෙපි උස්සුස්සති විසුස්සති ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො වා හොති සතධාපි සහස්සධාපි නෙව සීලං විනාසෙත්වා අත්තභාවං පොසෙතා හොති එවං සඞ්ඛාරපරිග්ගහො සීලමනුරක්ඛති. බ්‍රෑහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති ඉමිනා පන තෙසංව උභයස්ස බ්‍රෑහනා වඩ්ඪනා සාතච්චකිරියා දස්සිතා. එවං භගවා යස්මා සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො චස්සං භාවනීයො චාති ඉමෙ චත්තාරො ධම්මෙ ආකඞ්ඛන්තෙන නාඤ්ඤං කිඤ්චි කාතබ්බං අඤ්ඤදත්ථු සීලාදිගුණසමන්නාගතෙනෙව භවිතබ්බං ඊදිසො හි සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො හොති මනාපො ගරු භාවනීයො, වුත්තම්පි චෙතං–

“ සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවාදිනං
අත්තනො කම්ම කුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පිය”න්ති.

තස්මා ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො චස්සං–පෙ–භාවනීයො චාති සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරී–පෙ–සුඤ්ඤාගාරානන්ති වත්වා ඉදානි යස්මා පච්චයලාභාදීනං පත්ථයන්තෙනාපි ඉද

* සීලානුලක්ඛිතො–කිස්සචි.

මෙව කරණීයං තාදිසං හිචි තස්මා ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු ලාභී අස්සන්ති ආදිමාහ. න චෙත්ථ භගවා ලාභනිමිත්තං සීලාදිපරිපූරණං කථෙතීති වෙදිතබ්බො, භගවා හි "භාසෙසතං ජීණ්ණකථො න වා ච මප්පයුත්තමහණෙ"ති එවං සාවකෙ ඔවදති සො කථං ලාභනිමිත්තං සීලාදිපරිපූරණං කථෙස්සති පුග්ගලජ්ඣාසයවසෙන පනෙතං වුත්තං යෙසං හි එවං අජ්ඣාසයො භවෙය්‍ය සචෙ මයං චතූහි පච්චයෙහි න කිලමෙය්‍යාම සීලානි පරිපූරෙතුං සක්කුණෙය්‍යාමාති තෙසං අජ්ඣාසයවසෙන භගවා එවමාහ. අපිච සරසානිසංසො එසසීලස්ස යදිදං චත්තාරො පච්චයා නාම, තථාහි පණ්ඩිතමනුස්සා කොට්ඨාදීසු ඨපිතම්පි නීහරිත්වා පුත්තාදීනම්පි අදත්වා අත්තනාපි අපරිභුඤ්ජිත්වා සීලවන්තානං දෙන්තීති සීලස්ස සරසානිසංසදස්සනත්ථම්පෙතං වුත්තං. ~ තතියවාරෙ යෙසාහන්ති යෙසං අහං; තෙසං තෙ කාරාති තෙසං දෙවානං වා මනුස්සානං වා තෙ මයි කතා පච්චයදානකාරා; දෙවාපි හි සීලාදිගුණයුත්තානං පච්චයෙ දෙන්ති න කෙවලං මනුස්සායෙව සක්කො විය ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස. මහප්ඵලා මහානිසංසාති උභයමෙතං අත්ථතො එකං ව්‍යඤ්ජනමෙව නානං මහන්තං වා ලොකියසුඛං ඵලන්තීති මහප්ඵලා මහතො ලොකුත්තරසුඛස්ස පච්චයා හොන්තීති මහානිසංසා; සීලාදිගුණයුත්තස්ස හි කටච්ඡුභික්ඛාපි පඤ්චරතනමත්තාය භූමියා පණ්ණසාලාපි කත්වා දින්නා අනෙකානි කප්පසහස්සානි දුග්ගතිවිනිපාතතො රක්ඛති පරියොසානෙ ච අමතාය ධාතුයා පරිනිබ්බානපච්චයො හොති. ~ ඛීරොදනං අහමදාසින්ති ආදීනි චෙත්ථ වත්ථූනි සකලමෙව වා පෙතවත්ථුවිමානවත්ථුව සාධකං. තස්මා පච්චයදායකෙහි අත්තනි කතානං කාරානං මහප්ඵලතං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති. ~ චතුත්ථවාරෙ ඤාතීති සස්සුසසුරපක්ඛිකා; සාලොහිතාති එකලොහිතබද්ධා පිතුපිතාමහාදයො; පෙතාති පෙච්චභාවඞ්ගතා, කාලකතාති මතා, තෙසන්තන්ති තෙසං තං මයි පසන්නචිත්තං වා පසන්නෙන චිත්තෙන අනුස්සරණං වා; යස්ස හි භික්ඛුනො කාලකතො පිතා වා මාතා වා අම්හාකං ඤාතකො ථෙරො සීලවා කල්‍යාණධම්මොති පසන්නචිත්තො හුත්වා තං භික්ඛුං අනුස්සරති තස්ස සො චිත්තප්පසාදොපි තං අනුස්සරණමත්තම්පි මහප්ඵලං මහානිසංසමෙව හොති. අනෙකානි කප්පසහස්සානි දුග්ගතිතො වාරෙතුං අන්තෙ ච අමතං පාපෙතුං සමත්ථමෙව හොති. වුත්තඤ්හෙතං භගවතා–"යෙ කෙචි භික්ඛවෙ භික්ඛූ සීලසම්පන්නා සමාධිසම්පන්නා පඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා දස්සනම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහුකාරං වදාමි. සවණං–අනුස්සතිං–අනුපබ්බජ්ජං–උපසඞ්කමනං–පයිරුපාසනම්පහං භික්ඛවෙ තෙසං භික්ඛූනං බහුකාරං වදාමී"ති තස්මා ඤාතිසාලොහිතානං අත්තනි චිත්තප්පසාදස්ස අනුස්සතියා ච මහප්ඵලතං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදි

ගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.— පඤ්චමවාරෙ අරතිරතිස
හො අස්සන්ති අරතියා රතියා ච සහො අභිභවිතා අජ්ඣොත්ථරිතා
ච භවෙය්‍යං; එත්ථ ච අරතීති අධිකුසලෙසු ධම්මෙසු පන්තසෙනාස
නෙසු ච උක්කණ්ඨා. රතීති පඤ්චකාමගුණරති. න ච මං අරති සහෙ
ය්‍යාති එව අරති නාභිභවෙය්‍ය න මද්දෙය්‍ය න අජ්ඣොත්ථරෙය්‍ය;
උප්පන්නඤ්ච ජාතං නිබ්බත්තං; සීලාදිගුණයුත්තො හි අරතිඤ්ච රති
ඤ්ච සහති අජ්ඣොත්ථරති මද්දිත්වා තිට්ඨති. තස්මා ඊදිසමත්තානං ඉච්ඡ
න්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බන්ති දස්සෙති.— ඡට්ඨ
වාරෙ භයං'ති චිත්තුත්‍රාසොපි ආරම්මණම්පි; භෙරවං ආරම්ම
ණමෙව; සෙසං පඤ්චමවාරෙ වුත්තනයමෙව. සීලාදිගුණයුත්තො හි
භයභෙරවං සහති අජ්ඣොත්ථරති මද්දිත්වා තිට්ඨති—අරියකොටිවාසී
මහාදත්තත්ථෙරො විය. ථෙරො කිර මග්ගපටිපන්නො අඤ්ඤතරං පා
සාදිකං අරඤ්ඤං දිස්වා ඉධෙවජ්ජ සමණධම්මං කත්වා ගමිස්සාමීති
මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වා
පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි. රුක්ඛදෙවතාය දාරකා ථෙරස්ස සීලතෙ
ජෙන සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තා විස්සරමකංසු. දෙවතා
පි සකලරුක්ඛං චාලෙසි. ථෙරො අචලොව නිසීදි. සා ධූපායි පජ්ජලි නෙව
සක්ඛි ථෙරං චාලෙතුං. තතො උපාසකවණ්ණෙනාගන්ත්වා වන්දිත්වා
අට්ඨාසි. කො එසොති වුත්තා අහං භන්තෙ එතස්මිං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා
දෙවතාති ආහ. ත්වං එතෙ විකාරෙ අකාසීති? ආම භන්තෙති, ක
ස්මාති ච වුත්තා ආහ තුම්හාකං භන්තෙ සීලතෙජෙන දාරකා සන්ධා
රෙතුං අසක්කොන්තා විස්සරමකංසු සාහං තුම්හෙ පලාපෙ
තුං එවමකාසින්ති, ථෙරො ආහ අථ කස්මා ඉධ භන්තෙ මා වසථ
මය්හං අඵාසූති පටිකච්චෙව නාවචාසි ඉදානි පන මා කිඤ්චි අවච
අරියකොටියමහාදත්තො අමනුස්සභයෙන ගතොති වචනතො ලජ්ජා
මි තෙනාහං ඉධෙව වසිස්සං ත්වං පන අජ්ජෙකදිවසං යත්ථ කත්ථචි
වසාහීති. එවං සීලාදිගුණයුත්තො භයභෙරවසහො හොති. තස්මා
ඊදිසමත්තානං ඉච්ඡන්තෙනාපි සීලාදිගුණයුත්තෙනෙව භවිතබ්බ
න්ති දස්සෙති.— සත්තමවාරෙ—ආභිචෙතසිකානන්ති අභිචෙතොති
අතික්කන්තමානසං විසුද්ධචිත්තං වුච්චති අධිචිත්තං වා අභිචෙතසි ජාතානි
ආභිචෙතසිකානි අභිචෙතො සන්නිස්සිතානි වා * ආභිචෙතසිකානි;
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානන්ති දිට්ඨධම්මෙ සුඛවිහාරානං දිට්ඨධම්මොති
පච්චක්ඛො අත්තභාවො වුච්චති තත්ථ සුඛවිහාරානන්ති අත්ථො;
රූපාවචරජ්ඣානානමෙතං අධිවචනං තානි හි අප්පෙත්වා නිසින්නා
ඣායිනො ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ අසංකිලිට්ඨං නෙක්ඛම්මසුඛං වින්ද
න්ති තස්මා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානීති වුච්චන්ති. නිකාමලාභීති නිකා
මෙන ලාභී අත්තනො ඉච්ඡාවසෙන ලාභී, ඉච්ඡිතක්ඛණෙ සමා
පජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති. අකිච්ඡලාභීති සුඛෙනෙව පච්ච
නීකධම්මෙ වික්ඛම්භෙත්වා සමාපජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති.

* සන්නිස්සිතානි වා.

අකසිරලාභීති අකසිරලාභී විපුලලාභී; යථාපරිච්ඡෙදෙනෙව වුට්ඨාතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති. එකච්චො හි ලාභීයෙව හොති න පන සක්කොති ඉච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපජ්ජිතුං; එකච්චො සක්කොති තථා සමාපජ්ජිතුං පාරිපන්ථිකෙ පන කිච්ඡෙන වික්ඛම්භෙති; එකච්චො තථා ච සමාපජ්ජති පාරිපන්ථිකෙ ච අකිච්ඡෙනෙව වික්ඛම්භෙති න සක්කොති නාළිකායන්තං විය යථාපරිච්ඡෙදෙනෙව × වුට්ඨාතුං. යො පන ඉමං තිවිධම්පි සම්පදං ඉච්ඡති සොපි සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති එවමභිඤ්ඤාපාදකෙ ඣානෙ වුත්තෙ කිඤ්චාපි අභිඤ්ඤානං වාරො ආගතො අථ ඛො තං භගවා අකථෙත්වාව යථා න කෙවලං අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානානි ච අභිඤ්ඤායොයෙව ච සීලානං ආනිසංසො අපි ච ඛො චතස්සොපි අරූපජ්ඣානානිපි තයො ච හෙට්ඨිමා අරියමග්ගා තස්මා තං සබ්බං පරියාදියිත්වා දස්සෙතුං **ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ-යෙ තෙ සන්තාති** එවමාදිමාහ. තත්ථ **සන්තාති** අඞ්ගසන්තතායචෙව ආරම්මණසන්තතාය ච සන්තා; **විමොක්ඛාති** පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා ආරම්මණෙ ච අධිමුත්තත්තා; **අතික්කම්ම රූපෙති** රූපාවචරජ්ඣානෙ අතික්කමිත්වා; යෙ තෙ විමොක්ඛා අතික්කම්ම රූපෙ සන්තාති පදසම්බන්ධො. ඉතරථාහි අතික්කම්ම රූපෙ කිං සන්තාති න පඤ්ඤායෙය්‍යුං. **ආරුප්පාති** ආරම්මණතො ච විපාකතො ච රූපවිරහිතා; **කායෙන ඵුසිත්වාති** † නාමකායෙන ඵුසිත්වා; පාපුණිත්වා අධිගන්ත්වාති වුත්තං හොති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව, ඉදං වුත්තං හොති යොපි භික්ඛු ඉමෙ විමොක්ඛෙ ඵුසිත්වා විහරිතුකාමො සොපි සීලෙස්වෙව පරිපූරකාරී අස්සාති.

නවමවාරෙ තිණ්ණං **සංයොජනානන්ති** සක්කායදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසසඞ්ඛාතානං තිණ්ණං බන්ධනානං; තානි සංයොජෙන්ති බන්ධන්තිභවාදීහි භවාදයො කම්මං වා ඵලෙන තස්මා සංයොජනානීති වුච්චන්ති බන්ධනානීති අත්ථො; **පරික්ඛයාති** පරික්ඛයෙන; **සොතාපන්නොති** සොතං ආපන්නො; සොතොතිච‡ මග්ගස්සෙතං අධිවචනං සොතාපන්නොති තංඛණෙ පුග්ගලස්ස යථාහ-"සොතො සොතොති සාරිපුත්ත වුච්චති කතමො නු ඛො සාරිපුත්ත සොතොති අයමෙව හි භන්තෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සෙය්‍යථීදං සම්මාදිට්ඨි-පෙ-සම්මාසමාධි, සොතාපන්නො සොතාපන්නොති හිදං සාරිපුත්ත වුච්චති කතමො නු ඛො සාරිපුත්ත සොතාපන්නොති යො හි භන්තෙ ඉමිනා අට්ඨඞ්ගිකෙන මග්ගෙන සමන්නාගතො අයං වුච්චති සොතාපන්නො, සොයමායස්මා එවං නාමො එවං ගොත්තොති ඉධ පන මග්ගෙන ඵලස්ස නාමං දින්නං තස්මා ඵලට්ඨො සොතාපන්නොති වෙදිතබ්බො. **අවිනිපාතධම්මොති** විනිපාතෙතීති විනිපාතො නාස්ස විනිපාතො ධම්මොති අවිනිපාතධම්මො; න අත්තානං අපායෙසු විනිපාතනසභාවොති වුත්තං

× යථාපරිච්ඡෙදෙනෙව † ඵස්සිත්වා. ‡ සොතාතිච, සොතංතිච.

හොති. තස්මා යෙ ධම්මා විනිපාතගමනීයා * තෙසං පහීනත්තා, සම්බොධි පරං අයනං පරා ගති අස්සාති සම්බොධිපරායණො; උපරිමග්ගත්තයං අවස්සං සම්පාපකොති අත්ථො, තස්මා පටිලද්ධපඨමමග්ගත්තා. සීලෙසුෙවවාති ඊදිසො හොතුකාමොපි සීලෙසුෙවවස්ස පරිපූරකාරීති.

දසමවාරෙ පඨමමග්ගෙන පරික්ඛීණානිපි තීණි සංයොජනානි සකදාගාමිමග්ගස්ස වණ්ණභණනත්ථං වුත්තානි. රාගදොසමොහානං තනුත්තාති එතෙසං තනුභාවෙන; තනුත්තකරණෙනාති වුත්තං හොති තත්ථ ද්වීහි කාරණෙහි තනුත්තං වෙදිතබ්බං අධිච්චුප්පත්තියා ච පරියුට්ඨානමන්දතාය ච සකදාගාමිස්ස හි වට්ටානුසාරිමහාජනස්සෙව කිලෙසා අභිණ්හං න උප්පජ්ජන්ති කදාචි කදාචි උප්පජ්ජන්ති විරලාකාරං හුත්වා විරලවාපිතෙ ඛෙත්තෙ අඞ්කුරා විය උප්පජ්ජමානාපි ච වට්ටානුසාරිමහාජනස්සෙව මද්දන්තා ඵරන්තා ඡාදෙන්තා අන්ධකාරං කරොන්තා න උප්පජ්ජන්ති මන්දමන්දා උප්පජ්ජන්ති තනුකාකාරා හුත්වා අබ්භපටලමිව මක්ඛිකාපත්තමිව ච, තත්ථ කෙචි ථෙරා භණන්ති සකදාගාමිස්ස කිලෙසා කිඤ්චාපි චිරෙන උප්පජ්ජන්ති බහලාව උප්පජ්ජන්ති තථා හිස්ස පුත්තා ච ධීතරො ච දිස්සන්තීති, එතං පන අප්පමාණං පුත්තධීතරො හි අඞ්ගපච්චඞ්ගපරාමසනමත්තෙනාපි හොන්තීති, ද්වීහියෙව කාරණෙහිස්ස කිලෙසානං තනුත්තං වෙදිතබ්බං අධිච්චුප්පත්තියා ච පරියුට්ඨානමන්දතාය චාති. සකදාගාමීති සකිං ආගමනධම්මො; සකිංදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වාති එකවාරංයෙව ඉමං මනුස්සලොකං පටිසන්ධිවසෙන ආගන්ත්වා; යොපි හි ඉධ සකදාගාමිමග්ගං භාවෙත්වා ඉධෙව පරිනිබ්බාති සොපි ඉධ න ගහිතො යොපි ඉධ මග්ගං භාවෙත්වා දෙවෙසු උප්පජ්ජිත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බාති යොපි දෙවලොකෙ මග්ගං භාවෙත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බාති දෙවලොකෙ මග්ගං භාවෙත්වා ඉධ මනුස්සලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බාති-යො පන ඉධ මග්ගං භාවෙත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා පුන ඉධෙව උප්පජ්ජිත්වා පරිනිබ්බාති අයමිධ ගහිතොති වෙදිතබ්බො. දුක්ඛස්සන්තං කරෙය්‍යන්ති වට්ටදුක්ඛස්ස පරිච්ඡෙදං කරෙය්‍යං; සීලෙසුෙවවාති ඊදිසො හොතුකාමො සීලෙසුෙවවස්ස පරිපූරකාරී.

එකාදසමවාරෙ පඤ්චන්නන්ති ගණනපරිච්ඡෙදො; ඔරම්භාගියානන්ති ඔරං වුච්චති හෙට්ඨා හෙට්ඨාභාගියානන්ති අත්ථො; කාමාවචරදෙවලොකෙ උප්පත්තිපච්චයානන්ති අධිප්පායො; සංයොජනානන්ති බන්ධනානං; තානි කාමරාගබ්‍යාපාදසංයොජනෙහි සද්ධිං පුබ්බෙ වුත්තසංයොජනානෙව වෙදිතබ්බානි. යස්ස හි තානි අප්පහීනානි සො කිඤ්චාපි භවග්ගෙ උප්පන්නො හොති අථ ඛො ආයුපරික්ඛයා කාමාවචරෙ නිබ්බත්තතියෙව ගිලිතබලිසමච්ඡූපමොයං පුග්ගලො දීඝසුත්තකෙන පාදෙ බද්ධවිහඞ්ගූපමො චාති වෙදිතබ්බො. පුබ්බෙ වු

* විනිපාතධම්මනීයා-අපායගමනීයා-අපායධම්මනීයාතිපි.

ඣානම්පි චෙත්ථ වචනං වණ්ණගමනත්ථමෙවාති වෙදිතබ්බං.—— ඔපපාතිකොති සෙසයොනිපටික්ඛෙපවචනමෙතං; තත්ථ පරිනිබ්බායීති තත්ථෙව බ්‍රහ්මලොකෙ පරිනිබ්බායී; අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකාති තතො බ්‍රහ්මලොකා පටිසන්ධිවසෙන පුන අනාවත්තනසභාවො; සීලෙස්වෙවාති ඊදිසො හොතුකාමොපි සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති.—— එවං අනාගාමිමග්ගෙ වුත්තෙන තිවාපි චතුත්ථමග්ගස්ස වාරෙ ආගතො අථඛො නං භගවා අග්ගහෙත්වා ච යස්මා න කෙවලං ආසවක්ඛයාභිඤ්ඤාව සීලානං ආනිසංසො, අපි ච ලොකියාපඤ්චාභිඤ්ඤායොපි, තස්මා තාපි දස්සෙතුං යස්මා ච ආසවක්ඛයෙ කථිතෙ දෙසනා නිට්ඨිතා හොති එවඤ්ච සති ඉමෙසං ගුණානං අකථිතත්තා අයං කථා මුද්ධාභිඤ්ඤාකථා නාම භවෙය්‍ය තස්මා අභිඤ්ඤාපාරිපූරිං කත්වා දෙසෙතුම්පි යස්මා ච අනාගාමිමග්ගෙ ඨිතස්ස සුඛෙන ඉද්ධිවිකුබ්බනං ඉජ්ඣති සමාධිපරිපන්ථානං කාමරාගව්‍යාපාදානං සමූහතත්තා * අනාගාමිසීලෙසු ච සමාධිම්හි ච පරිපූරකාරී තස්මා වුත්තානන්තරමෙව ලොකියාභිඤ්ඤායො දෙසෙතුම්පි ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ–අනෙකවිහිතන්ති එවමාදිමාහාති. අයමනුසන්ධි.—— තත්ථ අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධන්ති ආදිනා නයෙන ආගතානං පඤ්චන්නම්පි ලොකියාභිඤ්ඤානං පාළිවණ්ණනාය සද්ධිං භාවනානයො විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තො. ඡට්ඨාභිඤ්ඤාය ආසවානං ඛයාති අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසානං ඛයා; අනාසවන්ති ආසවවිරහිතං; චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තින්ති එත්ථ චෙතොවචනෙන අරහත්තඵලසම්පයුත්තො සමාධි පඤ්ඤාවචනෙන තංසම්පයුත්තා පඤ්ඤාව වුත්තා. තත්ථ ච සමාධි රාගතො විමුත්තත්තා චෙතොවිමුත්ති පඤ්ඤා, අවිජ්ජාය විමුත්තත්තා පඤ්ඤාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. වුත්තඤ්චෙතං භගවතා “යො හිස්ස භික්ඛවෙ සමාධි තදස්ස සමාධින්ද්‍රියං යා හිස්ස භික්ඛවෙ පඤ්ඤා තදස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං ඉති ඛො භික්ඛවෙ රාගවිරාගා චෙතොවිමුත්ති අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්තී”ති අපිචෙත්ථ සමථඵලං චෙතොවිමුත්ති විපස්සනාඵලං පඤ්ඤාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. දිට්ඨෙව ධම්මෙති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වාති අත්තනායෙව පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා; අපරප්පච්චයෙන ඤත්වාති අත්ථො. උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යන්ති පාපුණිත්වා සම්පාදෙත්වා විහරෙය්‍යං; සීලෙස්වෙවාති එවං සබ්බාසවෙ නිද්ධුනිත්වා චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං අධිගන්තුකාමොපි සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති. එවං භගවා සීලානිසංසකථං යාව අරහත්තා කථෙත්වා ඉදානි සබ්බම්පි තං සීලානිසංසං සම්පිණ්ඩෙත්වා දස්සෙන්තො නිගමනං ආහ සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ–පෙ–ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තන්ති. තස්සායං සඞ්ඛෙපත්ථො, සම්පන්නසීලා භික්ඛවෙ විහරථ.——

* සමූහතත්තා.

සික්ඛ පදෙසූති ඉති යන්තං වුත්තං යන්තං මයා පුබ්බෙ එවං වුත්තං එතං සබ්බම්පි [සම්පන්නසීලා භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියො මනාපො ගරු භාවනීයො පච්චයානං ලාභී පච්චයදායකානං මහප්ඵලකරො පුබ්බඤාතීනං අනුස්සරණචෙතනාය ඵලමහත්තකරො අරතිරතිසහො භය භෙරවසහො රූපාවචරජ්ඣානානං අරූපාවචරජ්ඣානානඤ්ච ලාභී හොතීති තීණි සාමඤ්ඤඵලානිපි ලොකියාභිඤ්ඤා ආසවක්ඛයඤාණන්ති ඉමෙ ච ගුණෙ සයං අභිඤ්ඤාසච්ඡිකතො හොති] ඉදං පටිච්ච ඉදං සන්ධාය වුත්තන්ති.—ඉදමවොච භගවා අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———XXX———

එවමෙමසුතන්ති වත්ථසුත්තං.—තත්ථ සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ වත්ථන්ති භික්ඛවෙ යථා වත්ථං; උපමාවචනමෙතං. උපමං කරොන්තො ච භගවා කත්ථචි උපමං පඨමංයෙව දස්සෙත්වා පච්ඡා අත්ථං දස්සෙති කත්ථචි පඨමං අත්ථං දස්සෙත්වා පච්ඡා උපමං කත්ථචි උපමාය අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙති කත්ථචි අත්ථෙන උපමං, සෙය්‍යථීදං—"සෙය්‍යථාපස්සු භික්ඛවෙ ද්වෙ අගාරා සද්වාරා තත්ථ චක්ඛුමා පුරිසො මජ්ඣෙ ඨිතො පස්සෙය්‍යා"ති සකලම්පි දෙවදූතසුත්තං උපමං පඨමං දස්සෙත්වා පච්ඡා අත්ථං දස්සෙන්තො ආහ—"තිරොකුඩ්ඩං තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ"ති ආදිනා පන නයෙන සකලම්පි ඉද්ධිවිධං අත්ථං පඨමං දස්සෙත්වා පච්ඡා උපමං දස්සෙන්තො ආහ—'සෙය්‍යථාපි බ්‍රාහ්මණ පුරිසො සාරත්ථිකො සාරගවෙසී"ති ආදිනා ච නයෙන සකලම්පි චූළසාරොපමසුත්තං උපමාය අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ—"ඉධ පන භික්ඛවෙ එකච්චෙ කුලපුත්තා ධම්මං පරියාපුණන්ති සුත්තං—පෙ—සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ පුරිසො අලගද්දත්ථිකො"ති ආදිනා පන නයෙන සකලම්පි අලගද්දසුත්තං මහාසාරොපමසුත්තන්ති එවමාදීනි සුත්තානි අත්ථෙන උපමං පරිවාරෙත්වා දස්සෙන්තො ආහ.—ස්වායං ඉධ පඨමං උපමං දස්සෙත්වා පච්ඡා අත්ථං දස්සෙති කස්මා පනෙවං භගවා දස්සෙතීති? පුග්ගලජ්ඣාසයෙන වා දෙසනාවිලාසෙන වා. යෙ හි පුග්ගලා පඨමං උපමං දස්සෙත්වා වුච්චමානං අත්ථං සුඛෙන පටිවිජ්ඣන්ති තෙසං පඨමං උපමං දස්සෙති එසනයො සබ්බත්ථ, යස්සා ච ධම්මධාතුයා සුප්පටිවිද්ධත්තා දෙසනාවිලාසප්පත්තො හොති සා'ස්ස සුප්පටිවිද්ධා තස්මා එසදෙසනාවිලාසප්පත්තො ධම්මිස්සරො ධම්මරාජා සො යථා ඉච්ඡති තථා ධම්මං දෙසෙතීති, එවං ඉමිනා පුග්ගලජ්ඣාසයෙන වා දෙසනාවිලාසෙන වා එවං දස්සෙතීති වෙදිතබ්බා.

* මරම්මපොත්ථකෙසු කිච්ඡලිහාංවිජ්ඣන්ති විසුද්ධගතෙ-

තත්ථ වත්ථන්ති පකතිපරිසුද්ධවත්ථං, **සංකිලිට්ඨං මලග්ගහිතන්ති** ආගන්තුකෙන * පංසුරජාදිනා සංකිලෙසෙන සංකිලිට්ඨං **සෙද** ජල්ලිකාදිනා ච මලෙන ගහිතත්තා මලග්ගහිතං; **රඞ්ගජාතෙති** එත්ථ රඞ්ගමෙව රඞ්ගජාතං, **උපසංහරෙය්‍යාති** උපනාමෙය්‍ය, **යදිනී ලකායාති** නීලකත්ථාය වාති වුත්තං හොති; එවං සබ්බත්ථ රජකො හි නීලකත්ථාය උපසංහරන්තො කංසනීලපලාසනීලාදිකෙ නීල රඞ්ගෙ උපසංහරති පීතකත්ථාය උපසංහරන්තො කණිකාරපුප්ඵ සදිසෙ පීතකරඞ්ගෙ ලොහිතකත්ථාය උපසංහරන්තො බන්ධුජීව කපුප්ඵසදිසෙ ලොහිතකරඞ්ගෙ මඤ්ජෙට්ඨිකත්ථාය උපසංහර න්තො කණවීරපුප්ඵසදිසෙ මඤ්ජරත්තරඞ්ගෙ තෙන වුත්තං යදි නීලකාය යදිපීතකාය යදිලොහිතකාය යදිමඤ්ජෙට්ඨිකායාති. **දුරත්තවණ්ණමෙවස්සාති** දුරජිතවණ්ණමෙව අස්ස; **අපරිසුද්ධ වණ්ණමෙවස්සාති** නීලවණ්ණොපිස්ස පරිසුද්ධො න භවෙය්‍ය සෙසවණ්ණොපි තාදිසං හි වත්ථං නීලකුම්භියා පක්ඛිත්තම්පි සුනී ලං න හොති සෙසකුම්භීසු පක්ඛිත්තම්පි සුපීතකාදිවණ්ණං න හොති මිලාතනීලකුරණ්ඩකකණිකාරබන්ධුජීවකකණවීරකා රපුප්ඵවණ්ණමෙව හොති. **තං කිස්සහෙතූති** තං වත්ථං කිස්ස හෙතු කිං කාරණා ඊදිසං හොති, තස්මිං වා වත්ථෙ තං රඞ්ග ජාතං කිස්සහෙතු කිං කාරණා ඊදිසං දුරත්තවණ්ණං අපරි සුද්ධවණ්ණං හොතීති; යස්මා පන වත්ථස්ස සංකිලිට්ඨභාවොයෙ වෙත්ථ කාරණං නාඤ්ඤං කිඤ්චි තස්මා අපරිසුද්ධත්තා භික්ඛවෙ වත්ථස්සාති ආහ — **එවමෙවාති** උපමාසම්පටිපාදනං; **චිත්තෙ සං කිලිට්ඨෙති** චිත්තම්හි සංකිලිට්ඨම්හි, කස්මා පන භගවා සංකිලිට්ඨ වත්ථෙන ඔපම්මං අකාසීති චෙ? වායාමසාඵල්‍යදස්සනත්ථං, යථා ආගන්තුකමලෙහි සංකිලිට්ඨං වත්ථං පකතියා පණ්ඩරත්තා පුන ධොවියමානං පණ්ඩරං හොති න තත්ථ ජාතිකාළකෙ විය එළකලොමෙ වායාමො නිප්ඵලො හොති එවං චිත්තම්පි ආග න්තුකෙහි කිලෙසෙහි සංකිලිට්ඨං පකතියා පන තං සකලම්පි පටිසන්ධිභවඞ්ගවාරෙ පණ්ඩරමෙව, යථාහ–"පභස්සරමිදං භික්ඛ වෙ චිත්තං තඤ්ච ඛො ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උප ක්කිලිට්ඨ"න්ති තං විසොධියමානං සක්කා පභස්සරං කාතුං න තත්ථ වායාමො නිප්ඵලොති එවං වායාමසාඵල්‍යදස්සනත්ථං සංකිලිට්ඨවත්ථෙන ඔපම්මමකාසීති වෙදිතබ්බො — **දුග්ගති පාටිකඞ්ඛාති** ඊදිසෙ චිත්තෙ දුග්ගති පාටිකඞ්ඛිතබ්බා; දුග්ගති මෙව පාපුණිස්සති නාඤ්ඤන්ති එවං දුග්ගති ඉච්ඡිතබ්බා අවස්ස භාවිනීති වුත්තං හොති. සචායං දුග්ගති නාම පටිපත්ති දුග්ගති ගතිදුග්ගතීති දුවිධා හොති, පටිපත්තිදුග්ගති අගාරිය

* ආගන්තුකෙන-සබ්බත්‍ථ —

පටිපත්තිදුග්ගති අනගාරියපටිපත්තිදුග්ගතීති දුවිධා හොති. අගාරියො හි සංකිලිට්ඨචිත්තො පාණම්පි හනති අදින්නම්පි ආදියති සකලම්පි දස අකුසලකම්මපථෙ පූරෙති අයමස්ස අගාරියපටිපත්තිදුග්ගති, සො තත්‍ථ ඨිතො * කායස්ස භෙදා නිරයම්පි ගච්ඡති—තිරච්ඡානයොනිම්පි පෙත්තිවිසයම්පි —— අයමස්ස ගතිදුග්ගති. අනගාරියොපි ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතො සංකිලිට්ඨචිත්තො දූතෙය්‍යපහිණගමනං ගච්ඡති වෙජ්ජකම්මං කරොති සඞ්ඝභෙදාය චෙතියභෙදාය පරක්කමති වෙළුදානාදීහි ජීවිකං කප්පෙති සකලම්පි අනාචාරං අගොචරඤ්ච පරිපූරෙති අයමස්ස අනගාරියපටිපත්තිදුග්ගති සො තත්‍ථ ඨිතො කායස්ස භෙදා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති සමණයක්ඛො නාම හොති සමණපෙතො ආදිත්තාහි සඞ්ඝාටිආදීහි සම්පජ්ජලිතකායො අට්ටස්සරං කරොන්තො විචරති † අයමස්ස ගතිදුග්ගති —— සෙය්‍යථාපීති සුක්කපක්ඛො දෙසෙතුමාරද්ධො; තස්සත්‍ථො කණ්හපක්ඛෙ වුත්තපච්චනීකෙන වෙදිතබ්බො. අපි ච සුගති නාම පටිපත්තිසුගති ගතිසුගතීති දුවිධා හොති පටිපත්තිසුගතිපි අගාරියපටිපත්තිසුගති අනගාරියපටිපත්තිසුගතීති දුවිධා හොති අගාරියො හි පරිසුද්ධචිත්තො පාණාතිපාතාපි විරමති අදින්නාදානාපි—පෙ—සකලම්පි දස කුසලකම්මපථෙ පරිපූරෙති අයමස්ස අගාරියපටිපත්තිසුගති සො තත්‍ථ ඨිතො කායස්සභෙදා මනුස්සමහත්තම්පි දෙවමහත්තම්පි උපපජ්ජති. අයමස්ස ගතිසුගති —— අනගාරියො වා ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධචිත්තො චතුපාරිසුද්ධිසීලං සොධෙති තෙරසධුතඞ්ගානි සමාදියති අට්ඨතිංසාරම්මණෙසු අත්තනො අනුකූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා පන්තසෙනාසනං පටිසෙවමානො කසිණපරිකම්මං කත්වා ඣානසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං භාවෙති—අනාගාමිමග්ගං භාවෙති, අයමස්ස අනගාරියපටිපත්තිසුගති —— සො තත්‍ථ ඨිතො කායස්සභෙදා මනුස්සලොකෙ වා තීසු මහාකුලෙසු ඡසු කාමාවචරදෙවෙසු දසසු වා බ්‍රහ්මභවනෙසු පඤ්චසු වා සුද්ධාවාසෙසු චතූසු වා ආරුප්පෙසු උපපජ්ජති අයමස්ස ගතිසුගතීති. එවං සංකිලිට්ඨචිත්තස්ස දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා අසංකිලිට්ඨෙ ච සුගතීති වත්වා ඉදානි යෙහි උපක්කිලෙසෙහි චිත්තං සංකිලිට්ඨං හොති තෙ දස්සෙන්තො කතමෙ ච භික්ඛවෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා අභිජ්ඣාවිසමලොභොති ආදිමාහ.

තත්‍ථ සකභණ්ඩෙ ඡන්දරාගො අභිජ්ඣා පරභණ්ඩෙ විසමලොභො, අථ වා සකභණ්ඩෙ පරභණ්ඩෙ වා හොතු යුත්තපත්තට්ඨානෙ ඡන්දරාගො අභිජ්ඣා අයුත්තපත්තට්ඨානෙ විසමලොභො—

* තත්‍ථ පතිට්ඨිතො. † විරවතීති—කත්ථචි,

ථෙරො පනාහ, කිස්ස විනිබ්භොගං කරොථ යුත්තා වා අයුත්තා වා හොතු රාගො විසමං දොසො විසමං මොහො විසමන්ති ච වචනතො න කොචි ලොභො අවිසමො නාම තස්මා ලොභොයෙවෙස අභිජ්ඣායනට්ඨෙන අභිජ්ඣා විසමට්ඨෙන විසමං එකට්ඨමෙතං බ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති—සො පනෙස අභිජ්ඣාවිසමලොභො උප්පජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති, යථා චෙස එවං නවවිධාඝාතවත්ථුසම්භවො ව්‍යාපාදො දසවිධාඝාතවත්ථුසම්භවො කොධො පුනප්පුනං චිත්තපරියොනන්ධනො උපනාහො අගාරියස්ස වා අනගාරියස්ස වා සුකතකරණවිනාසනො මක්ඛො අගාරියොපි හි කෙනචි අනුකම්පකෙන දළිද්දො සමානො උච්චට්ඨානෙ ඨපිතො අපරෙන සමයෙන කිං තයා මය්හං කතන්ති තස්ස සුකතකරණං විනාසෙති, අනගාරියොපි සාමණෙරකාලතොප්පභුති ආචරියෙන වා උපජ්ඣායෙන වා චතූහි පච්චයෙහි උද්දෙසපරිපුච්ඡාහි ච අනුග්ගහෙත්වා ධම්මකථානයපකරණකොසල්ලාදීනි සික්ඛාපිතො අපරෙන සමයෙන රාජරාජමහාමත්තාදීහි සක්කතො ගරුකතො ආචරියුපජ්ඣායෙසු අචිත්තීකතො චරමානො අයං අම්හෙහි දහරකාලෙ එවං අනුග්ගහිතො සංවඩ්ඪිතො ච අථ ච පනිදානි නිස්නෙහො ජාතොති වුච්චමානො කිං මය්හං තුම්හෙහි කතන්ති තෙසං සුකතකරණං විනාසෙති තස්සෙසො සුකතකරණවිනාසනො මක්ඛො උප්පජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති. තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති—යථා චායං එවං බහුස්සුතෙපි පුග්ගලෙ අජ්ඣොත්ථරිත්වා ඊදිසස්ස චෙව බහුස්සුතස්ස අනියතා ගති තව වා මම වා කො විසෙසොති ආදිනා නයෙන උප්පජ්ජමානො යුගග්ගාහො පළාසො, පරෙසං සක්කාරාදීසු ඛීයමානා ඉස්සා, අත්තනො සම්පත්තියා පරෙහි සාධාරණභාවං අසහමානං මච්ඡරියං, වඤ්චනිකචරියභූතා මායා, කෙරාටිකභාවෙන උප්පජ්ජමානං සාඨෙය්‍යං, කෙරාටිකො හි ආනන්දමච්ඡසදිසො හොති ආනන්දමච්ඡො නාම මච්ඡානං නඞ්ගුට්ඨං දස්සෙති සප්පානං සීසං තුම්හෙහි සදිසො අහන්ති ජානාපෙති * එවමෙවං කෙරාටිකො පුග්ගලො යං සුත්තන්තිකං වා ආභිධම්මිකං වා උපසංකමති තං එවං වදති අහං තුම්හාකං පබබවරෙ තුම්හෙ මය්හං අනුකම්පකා නාහං තුම්හෙ මුඤ්චාමීති එවමෙතෙ සගාරවො අයං අම්හෙසු සප්පතිස්සොති මඤ්ඤිස්සන්තීති තස්සෙතං කෙරාටිකභාවෙන උප්පජ්ජමානං සාඨෙය්‍යං උප්පජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති. යථා චෙතං එවං

* ජානාපෙතුං,

වාතාභරිතභස්තසදිසථද්ධභාවපග්ගහිතසිරඅනිවාතවුත්තිකාරො * ථම්භො, තදුත්තරිකරණො සාරම්භො, සො දුවිධෙන ලබ්භති අකුසලවසෙන චෙව කුසලවසෙන ච තත්ථ අගාරියස්ස පරෙන කතං අලඞ්කාරාදිං දිස්වා වා තද්දිගුණතද්දිගුණකරණෙන උප්පජ්ජමානො අනාගාරියස්ස ච යත්තකං යත්තකං පරො පරියාපුණාති කථෙති වා මානවසෙන තද්දිගුණතද්දිගුණකරණෙන උප්පජ්ජමානො අකුසලො අගාරියස්ස පන පරං එකං සලාකභත්තං දෙන්තං දිස්වා අත්තනො ද්වෙ වා තීණි වා දාතුකාමතාය උප්පජ්ජමානො අනාගාරියස්ස ච පරෙන එකනිකායෙ ගහිතෙ මානං අනිස්සාය කොවලං දිස්වා අත්තනො ආලසියං අභිභුය්‍ය ද්වෙ නිකායෙ ගහෙතුකාමතාය උප්පජ්ජමානො කුසලො ඉධ පන අකුසලො අධිප්පෙතො අයං හි උප්පජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති — තථා වයජාතිආදීනි † නිස්සාය චිත්තස්ස උන්නතිවසෙන පවත්තො මානො, අච්චුන්නතිවසෙන අතිමානො, මදගහණාකාරො මදො, කාමගුණෙසු චිත්තවොස්සග්ගවසෙන උප්පජ්ජමානො පමාදො, උප්පජ්ජිත්වා චිත්තං දූසෙති ඔභාසිතුං න දෙති තස්මා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති වුච්චති — කස්මා පන භගවා උපක්කිලෙසං දෙසෙන්තො ලොභමාදිං කත්වා දෙසෙසීති? තස්ස පඨමුප්පත්තිතො. සබ්බසත්තානං හි යත්ථ කත්ථචි උප්පන්නානං අන්තමසො සුද්ධාවාසභූමියම්පි සබ්බපඨමං භවනිකන්තිවසෙන ලොභො උප්පජ්ජති තතො අත්තනො අත්තනො අනුරූපං පච්චයං පටිච්ච යථාසම්භවං ඉතරෙ, න ච එතෙ සොළසෙව චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා එතෙන පන නයෙන සබ්බෙපි කිලෙසා ගහිතායෙව හොන්තීති වෙදිතබ්බා — එත්තාවතා සංකිලෙසං දස්සෙත්වා ඉදානි වොදානං දස්සෙන්තො සො ඛො සො භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ ඉතිහි විදිත්වාති එවං ජානිත්වා, පජහතීති සමුච්ඡෙදප්පහානවසෙන අරියමග්ගෙන පජහති; තත්ථ කිලෙසපටිපාටියා මග්ගපටිපාටියාති ද්විධා පහානං වෙදිතබ්බං — කිලෙසපටිපාටියා තාව, අභිජ්ඣාවිසමලොභො ථම්භො සාරම්භො මානො අතිමානො මදොති ඉමෙ ඡ කිලෙසා අරහත්තමග්ගෙන පහීයන්ති ව්‍යාපාදො, කොධො උපනාහො පමාදොති ඉමෙ චත්තාරො කිලෙසා අනාගාමිමග්ගෙන පහීයන්ති, මක්ඛො පළාසො ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යන්ති ඉමෙ ඡ සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීයන්තීති — මග්ගපටිපාටියා පන සොතාපත්තිමග්ගෙන මක්ඛො පළාසො ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යන්ති ඉමෙ ඡ පහීයන්ති, අනාගාමිමග්ගෙන ව්‍යාපාදො කොධො උපනාහො පමාදොති ඉමෙ

* වුත්තිකාරකාරො. † ජාතියාදීනි.

චත්තාරො අරහත්තමග්ගෙන අභිජ්ඣාවිසමලොභො ථම්භො සා
රම්භො මානො අතිමානො මදෝති ඉමෙ ඡ පහීයන්තීති, ඉම
ස්මිං පන ඨානෙ ඉමෙ කිලෙසා සොතාපත්තිමග්ගවජ්ඣා, එවං
හොන්තු සෙසමග්ගවජ්ඣා වා අථ වා අනාගාමිමග්ගෙනෙව
පහානං සන්ධාය අභිජ්ඣාවිසමලොභං චිත්තස්ස උපක්කිලෙ
සං පජහතීති ආදිමාහාති වෙදිතබ්බං — අයමෙත්ථ පවෙණිම
ග්ගාගතො සභාවො. සො චාපි උපරි චතුමග්ගසෙසෙ නිද්දිට්ඨ
ත්තා යුජ්ජති තතියමග්ගෙන පහීණාවසෙසානං හි විසමලොභාදී
නං කෙන පහානං හොති සෙසා න ඉමිනා වචනෙනාපි හි සොතා
පත්තිමග්ගෙන පහීයන්ති තෙපි තංසමුට්ඨාපකචිත්තානං අප්පහී
ණත්තා අනාගාමිමග්ගෙනෙව සුප්පහීණා හොන්ති. කෙචි
පන පඨමමග්ගෙනෙවෙත්ථ පහානං වණ්ණයන්ති තං පුබ්බාප
රෙන න සන්ධීයති කෙචි වික්ඛම්භනප්පහානම්පි තං තෙසං
ඉච්ඡාමත්තමෙව. **යතො ඛො භික්ඛවෙති** එත්ථ යතොති යම්හි
කාලෙ; **පහීණා හොන්තීති** අනාගාමිමග්ගක්ඛණෙ පහානං ස
න්ධායාහ — **සො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙනාති** එතං යතො
ඛො භික්ඛවෙ විසමලොභො පහීණො හොති සො බුද්ධෙ—සම
න්නාගතො හොතීති එවං එකමෙකෙන පදෙන යොජෙතබ්බං;
ඉමස්ස භික්ඛුනො අනාගාමිමග්ගෙන ලොකුත්තරප්පසාදො ආග
තො අථස්ස අපරෙන සමයෙන බුද්ධගුණෙ ධම්මගුණෙ සඞ්ඝගු
ණෙ ච අනුස්සරන්තස්ස ලොකියො උප්පජ්ජති තමස්ස සබ්බම්පි
ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං පසාදං දස්සෙන්තො භගවා බුද්ධෙ
අවෙච්චප්පසාදෙනාති ආදිමාහ. තත්ථ අවෙච්චප්පසාදෙනාති
බුද්ධධම්මසඞ්ඝගුණානං යථාවතො * ඤාතත්තා අචලෙන අච්චු
තෙන පසාදෙන ඉදානි යථා තස්ස භික්ඛුනො අනුස්සරතො
සො අවෙච්චප්පසාදො උප්පන්නො තං විධිං දස්සෙන්තො අපි
ච සො භගවාති ආදිනා නයෙන තීණි අනුස්සතිට්ඨානානි විත්ථා
රෙති තෙසං අත්ථවණ්ණනා සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ අනු
ස්සතිකථාය වුත්තා — එවමස්ස ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං
පසාදං දස්සෙත්වා ඉදානි කිලෙසප්පහානං අවෙච්චප්පසාදසම
න්නාගමඤ්ච † පච්චවෙක්ඛතො උප්පජ්ජමානං සොමනස්සාදිං ආ
නිසංසං දස්සෙන්තො **යතොධිබොපනස්සාති** ආදිමාහ. අනා
ගාමිස්ස හි පච්චනෙන වුට්ඨිතං චොරුපද්දවං වූපසමෙන්තං වා
පච්චවෙක්ඛතො මහානගරෙ වසන්තස්ස රඤ්ඤො විය ඉමෙච
මෙ ච මම කිලෙසා පහීණාති අත්තනො කිලෙසප්පහානං පච්ච
වෙක්ඛතො බලවසොමනස්සං උප්පජ්ජති තං දස්සෙන්තො භ
ගවා යතොධිබොපනස්සාති ආදිමාහ — තස්සත්ථො ස්වායං අනා
ගාමිභික්ඛු එවං බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති

* යථාවතො † සමන්නාගමනඤ්ච

ධම්මෙ—සඞ්ඝෙ—අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සාති, තස්ස යතොධි ඛො චත්තං හොති පටිනිස්සට්ඨං සකසකඔධිවසෙන චත්තමෙව හොති තං තං කිලෙසජාතං වන්තං මුත්තං පහීණං පටිනිස්සට්ඨං, සකසකඔධිවසෙනාති චෙ ඔධි කිලෙසොධි ච මග්ගොධි ච තත්ථ කිලෙසොධිවසෙනාපි යෙ කිලෙසා යං මග්ගවජ්ඣා තෙ අඤ්ඤමග්ගවජ්ඣෙහි අමිස්සා හුත්වා සකෙනෙව ඔධිනා පහීණා මග්ගොධිවසෙනාපි යෙ කිලෙසා යෙන මග්ගෙන පහාතබ්බා තෙ තෙනෙව පහීණා හොන්ති එවං සකසකඔධිවසෙන තං තං කිලෙසජාතං චත්තමෙව හොති පටිනිස්සට්ඨං—තං පච්චවෙක්ඛිත්වාව ලද්ධසොමනස්සො තතුත්තරිම්පි සො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතොම්හීති ලභති අත්ථවෙදන්ති සම්බන්ධො, යතොධිකොතිපි * පාඨො, තස්ස වසෙන අයමත්ථො, තස්ස භික්ඛුනො යතොධිකොපන චත්තං හොති පටිනිස්සට්ඨං. තත්ථ යතොති කාරණවචනං; යස්මාති වුත්තං හොති, ඔධීති හෙට්ඨා තයො මග්ගා වුච්චන්ති කස්මා? තෙහි ඔධිං කත්වා කොට්ඨාසං කත්වා උපරිඋපරි මග්ගෙන පහාතබ්බ කිලෙසෙ ඨපෙත්වා පජහන්ති තස්මා ඔධීති වුච්චන්ති. අරහත්තමග්ගො පන කිඤ්චි කිලෙසං අනවසෙසෙත්වා පජහති තස්මා අනොධීති වුච්චති. ඉමස්ස ච භික්ඛුනො හෙට්ඨාමග්ගත්තයෙන චත්තං යතොධිකොපන චත්තං හොති තත්ථ කොපනාති නිපාතමත්තං, අයං පන පිණ්ඩත්ථො යස්මා අස්ස ඔධි චත්තං හොති පටිනිස්සට්ඨං තස්මා තං පච්චවෙක්ඛිත්වා ලද්ධසොමනස්සො තතුත්තරිම්පි සො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතොම්හීති ලභති අත්ථවෙදන්ති යථාපාළි නෙතබ්බං. තත්ථ චත්තන්ති ඉදං සකභාවං පරිච්චජනවසෙන වුත්තං වන්තන්ති ඉදං පුන අනාදියනභාවදස්සනවසෙන මුත්තන්ති ඉදං සන්තතිවිනිමොචනවසෙන පහීණන්ති ඉදං මුත්තස්සපි කත්ථචි අනවට්ඨානදස්සනවසෙන පටිනිස්සට්ඨන්ති ඉදං පුබ්බෙ අදින්නපුබ්බස්ස නිස්සග්ගදස්සනවසෙන † පටිමුඛා වා නිස්සට්ඨභාවදස්සනවසෙන භාවනාබලෙන අභිභුය්‍ය නිස්සට්ඨභාවදස්සනවසෙනාති වුත්තං හොති. ලභති අත්ථවෙදං ලභති ධම්මවෙදන්ති එත්ථ බුද්ධාදීසු අවෙච්චප්පසාදංයෙව අරණීයතො අත්ථො උපනෙතබ්බතොති ‡ වුත්තං හොති ධාරණතො ධම්මං විනිපාතිතුං අප්පදානතොති වුත්තං හොති වෙදොති ගන්ථොපි ඤාණම්පි සොමනස්සම්පි "තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ"ති ආදීසු හි ගන්ථො වෙදොති වුච්චති, "යං බ්‍රාහ්මණං වෙදගුං අභිජඤ්ඤා අකිඤ්චනං කාමභවෙ අසත්තං"ති ආදීසු ඤාණං, "යෙ වෙදජාතා විචරන්ති

† නිස්සග්ගදස්සනවසෙන. ‡ උපගන්තබ්බතොති, *

ලොකෙ"ති ආදිසු සොමනස්සං, ඉධ පන සොමනස්සඤ්ච සොමනස්සසම්පයුත්තඤාණඤ්ච අධිප්පෙතං. තස්මා ලභති අත්ථවෙදං ලභති ධම්මවෙදන්ති අවෙච්චප්පසාදාරම්මණං සොමනස්සඤ්ච සොමනස්සමයඤාණඤ්ච ලභතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො—අථ වා අත්ථවෙදන්ති අවෙච්චප්පසාදං පච්චවෙක්ඛතො උප්පන්නං වුත්තප්පකාරමෙව වෙදං ධම්මවෙදන්ති අවෙච්චප්පසාදස්ස හෙතු ඔධිසො කිලෙසප්පහානං පච්චවෙක්ඛතො උප්පන්නං වුත්තප්පකාරමෙව වෙදන්ති එවම්පි එත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං "හෙතුම්හි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා, හෙතුඵලෙ ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා"ති— **ධම්මූපසංහිතං පාමුජ්ජන්ති** තමෙව අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච තඤ්ච අත්ථධම්මානිසංසභූතං වෙදං පච්චවෙක්ඛතො උප්පන්නං පාමොජ්ජං; තං හි අනවජ්ජලක්ඛණෙන පච්චවෙක්ඛණාකාරප්පවත්තෙන ධම්මෙන උපසංහිතන්ති වුච්චති. **පමුදිතස්ස පීති ජායතීති** ඉමිනා පාමොජ්ජෙන පමුදිතස්ස නිරාමිසා පීති ජායති, **පීතිමනස්සාති** තාය පීතියා පීණිතමනස්ස; **කායො පස්සම්භතීති** කායො පටිප්පස්සද්ධො හොති වූපසන්තදරථො; **පස්සද්ධකායො සුඛන්ති** එවං වූපසන්තකායදරථො චෙතසිකං සුඛං පටිසංවෙදෙති; **චිත්තං සමාධියතීති** චිත්තං සම්මා ආධියති අප්පිතං විය අචලං තිට්ඨති එවමස්ස කිලෙසප්පහානං අවෙච්චප්පසාදසමන්නාගමඤ්ච පච්චවෙක්ඛතො උප්පජ්ජමානං සොමනස්සාදිමානිසංසං දස්සෙත්වා ඉදානි යතොධිබොපන මෙත්තිවාරෙන තස්සා පච්චවෙක්ඛණාය පවත්තාකාරං දස්සෙත්වා තස්සෙව අනාගාමිමග්ගානුභාවස්ස ච බලං දස්සෙන්තො **ස ඛො සො භික්ඛවෙති** ආදිමාහ— තත්ථ **එවංසීලොති** තස්ස අනාගාමිමග්ගසම්පයුත්තං සීලක්ඛන්ධං දස්සෙති; **එවංධම්මො එවංපඤ්ඤොති** තංසම්පයුත්තමෙව සමාධික්ඛන්ධං පඤ්ඤාක්ඛන්ධඤ්ච දස්සෙති; **සාලීනන්ති** ලොහිතසාලිගන්ධසාලිආදීනං; **අනෙකසූපං පිණ්ඩපාතන්ති** ඔදනං; **විචිතකාළකන්ති** අපනීතකාළකං; **නෙවස්ස හොති අන්තරායායාති** තස්ස එවං විධස්ස භික්ඛුනො තං වුත්තප්පකාරපිණ්ඩපාතභොජනං මග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා නෙව අන්තරායාය හොති, පටිලද්ධගුණස්ස හි තං කිමන්තරායං කරිස්සති සොපිස්ස අප්පටිලද්ධචතුත්ථමග්ගො ච ඵලඤ්ච තප්පටිලාභාය විපස්සනං ආරභතොපි නෙවස්ස තං හොති අන්තරායාය අන්තරායං කාතුං අසමත්ථමෙව හොති. කස්මා? වුත්තප්පකාරසීලධම්මපඤ්ඤානං සබගෙහ යෙන මග්ගෙන විසුද්ධචිත්තත්තා— යස්මා චෙත්ථ එතදෙව කාරණං තස්මා තදනුරූපං උපමං දස්සෙන්තො **සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ— තත්ථ **අච්ඡන්ති** විප්පසන්නං; **පරිසුද්ධං** මලවිගමෙන; **පරියොදාතං** පභස්සරතාය; **උක්කාමුඛන්ති** සුවණ්ණකාරානං මූසාමුඛං; සුවණ්ණකාරානං මූසා හි ඉධ උක්කා

අඤ්ඤත්‍ථ පන දීපිකාදයොපි වුච්චන්ති. "උක්කාසු ධාරියමානාසූ"ති ආගතට්ඨානෙ දීපිකා උක්කාති වුච්චති. "උක්කං බන්ධෙය්‍ය උක්කං බන්ධිත්වා උක්කාමුඛං ආලිම්පෙය්‍යා"ති ආගතට්ඨානෙ අඞ්ගාරකපල්ලං. "කම්මාරානං යථා උක්කා අන්තො ඣායති නො බහී"ති ආගතට්ඨානෙ කම්මාරුද්ධනං. "එවං විපාකො උක්කාපාතො භවිස්සතී"ති ආගතට්ඨානෙ වාතවෙගො උක්කාති වුච්චති. ඉමස්මිං පන ඨානෙ අඤ්ඤෙසු ච එවරූපෙසු ඨානෙසු "සණ්ඩාසෙන ජාතරූපං ගහෙත්වා උක්කාමුඛෙ ච පක්ඛිපතී"ති ආගතට්ඨානෙසු සුවණ්ණකාරානං මූසා උක්කාති වෙදිතබ්බා.

තත්‍රායං උපමාසංසන්දනා, සංකිලිට්ඨවත්‍ථං විය හි සංකිලිට්ඨජාතරූපං විය ච ඉමස්ස භික්ඛුනො පුථුජ්ජනකාලෙ කාමරාගාදිමලානුගතං චිත්තං දට්ඨබ්බං. අච්ඡොදකං විය උක්කාමුඛං විය ච අනාගාමිමග්ගො. තං උදකං උක්කාමුඛඤ්ච ආගම්ම වත්‍ථසුවණ්ණානං පරිසුද්ධතා විය තස්ස භික්ඛුනො වුත්තප්පකාරසීලධම්මපඤ්ඤාසඞ්ඛාතං අනාගාමිමග්ගමාගම්ම විසුද්ධචිත්තතාති. සො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසාති යථානුසන්ධිවසෙන දෙසනාගතා. තයො හි අනුසන්ධී පුච්ඡානුසන්ධි අජ්ඣාසයානුසන්ධි යථානුසන්ධීති, තත්‍ථ "එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච සියා නු ඛො භන්තෙ බහිද්ධා අසති පරිතස්සනාති සියා භික්ඛූති භගවා අවොචා"ති එවං පුච්ඡන්තානං විස්සජ්ජිතසුත්තවසෙන පුච්ඡානුසන්ධි වෙදිතබ්බො — "සියා ඛො පන තෙ බ්‍රාහ්මණ එවමස්ස අජ්ජාපි නූන සමණො ගොතමො අවීතරාගො"ති එවං පරෙසං අජ්ඣාසයං විදිත්වා වුත්තස්ස සුත්තස්ස වසෙන අජ්ඣාසයානුසන්ධි වෙදිතබ්බො — යෙන පන ධම්මෙන ආදිම්හි දෙසනා වුට්ඨිතා තස්ස ධම්මස්ස අනුරූපධම්මවසෙන වා පටිපක්ඛවසෙන වා යෙසු සුත්තෙසු උපරි දෙසනා ආගච්ඡති තෙසං වසෙන යථානුසන්ධි වෙදිතබ්බො, සෙය්‍යථීදං ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තෙ හෙට්ඨා සීලෙන දෙසනා උට්ඨිතා උපරි ඡ අභිඤ්ඤා ආගතා. කකචූපමෙ හෙට්ඨා අක්ඛන්තියා උට්ඨිතා උපරි කකචූපමොවාදො ආගතො. අලගද්දෙ හෙට්ඨා දිට්ඨිපරිදීපනෙන උට්ඨිතා උපරි තිපරිවට්ටසුඤ්ඤතාපකාසනා ආගතා. චූළඅස්සපුරෙ හෙට්ඨා කිලෙසපරිදීපනෙන උට්ඨිතා උපරි බ්‍රහ්මවිහාරා ආගතා. කොසම්බකසුත්තෙ හෙට්ඨා භණ්ඩනෙන උට්ඨිතා උපරි සාරාණීයධම්මා ආගතා. ඉමස්මිම්පි වත්‍ථසුත්තෙ හෙට්ඨා කිලෙසවසෙන දෙසනා උට්ඨිතා උපරි බ්‍රහ්මවිහාරා ආගතා. තෙන වුත්තං යථානුසන්ධිවසෙන දෙසනාගතාති, බ්‍රහ්මවිහාරෙසු පන අනුපදවණ්ණනා ච භාවනානයො ච සබ්බෙ සබ්බාකාරෙන

විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තො, එවං භාවෙත්වා අභිජ්ඣාදීනං උපක්කිලෙ සානං පටිපක්ඛභූතං සබ්බසො ච කාමරාගබ්‍යාපාදපහානෙනාගා මිතං පච්චත්ථිකතාලද්ධපච්චයානං තස්ස අනාගාමිනො බ්‍රහ්මවි හාරභාවනා දස්සෙත්වා ඉමස්ස අරහත්තාය විපස්සනා දස්සෙ ත්වා අරහත්තප්පත්තිං දස්සෙතුං සො අත්ථි ඉදන්ති ආදිමාහ, තත් සඞ්ඛෙපො—සො අනාගාමී එවං භාවිතබ්‍රහ්මවිහාරො එතෙසං බ්‍ර හ්මවිහාරානං යෙන කෙනචි වුට්ඨාය තෙ එව බ්‍රහ්මවිහාරධම්මෙ නාමවසෙන තෙසං නිස්සයං හදයවත්ථුං වත්ථුනිස්සයානි භූතා නීති ඉමිනා නයෙන භූතුපාදායධම්මෙ රූපවසෙන ච වවත්ථපෙ ත්වා අත්ථි ඉදන්ති පජානාති එත්තාවතා තෙන දුක්ඛස්ස ච වව ත්ථානං කතං හොති තතො තස්ස දුක්ඛස්ස සමුදයං පටිවිජ්ඣ න්තො අත්ථි හීනන්ති පජානාති එත්තාවතා තෙන දුක්ඛසච්ච වවත්ථානං කතං හොති තතො තස්ස දුක්ඛස්ස සමුදයං පටිවි ජ්ඣන්තො සමුදයසච්චවවත්ථානං කතං හොති තතො තස්ස පහානුපායං විචිනන්තො අත්ථි පණීතන්ති පජානාති එත්තාව තා තෙන මග්ගසච්චවවත්ථානං කතං හොති තතො තෙන මග්ගෙන අධිගන්තබ්බං ඨානං විචිනන්තො අත්ථි උත්තරිං ඉමස්ස සඤ්ඤාගතස්ස නිස්සරණන්ති පජානාති ඉමස්ස මයා අධිගතස්ස බ්‍රහ්මවිහාරසඤ්ඤාගතස්ස උත්තරිං නිස්සරණං නිබ්බානං අත්ථීති එවං පජානාතීති අධිප්පායො එත්තාවතා තෙන නිරොධසච්චව වත්ථානං කතං හොති, තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතොති තස්ස විපස්සනාපඤ්ඤාය එවං චතූහි ආකාරෙහි චත්තාරි සච්චානි ජානතො මග්ගපඤ්ඤාය එවං පස්සතො හෙට්ඨාමෙව වුත්තන යෙනෙව කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති —— ඉත්ථත්තායාති පජානා තීති එවං යාවඅරහත්තා දෙසනං පාපෙත්වා ඉදානි යස්මා තාසං පරිසතිං නහානසුද්ධිකො * බ්‍රාහ්මණො නිසින්නො සො එවං නහානසුද්ධියා වණ්ණං වුච්චමානං සුත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සතීති භගවතා විදිතො තස්මා තස්ස චොදනං සන්ධා ය අයං වුච්චති භික්ඛවෙ භික්ඛු සිනාතො අන්තරෙන සිනානෙ නාති ඉමං පාටියෙක්කං අනුසන්ධිං ආහ. තත්ථ අන්තරෙන සිනා නෙනාති අබ්භන්තරෙන කිලෙසවුට්ඨානසිනානෙන, සුන්දරික භාරද්වාජොති භාරද්වාජො නාම සො බ්‍රාහ්මණො අත්තනො ගො ත්තවසෙන සුන්දරිකාය පන නදියා සිනාතස්ස පාපපවාහං හොතීති අයමස්ස දිට්ඨි තස්මා සුන්දරිකභාරද්වාජොති වුච්චති සො තං වචනං සුත්වා චින්තෙසි මයම්පි නහානසුද්ධිං වණ්ණෙම සමණොපි ගොතමො තමෙව වණ්ණෙතී සමානච්ඡන්දො දානි එස අම්හෙහීති අථ භගවන්තං බාහුකං නදිං ගන්ත්වා තත්ථ පාප පවාහෙත්වා ආගතං විය මඤ්ඤමානො ආහ ගච්ඡති පන භවං

* නහාතිසුද්ධිකො.

ගොතමො බාහුකං නදිං සිනායිතුන්ති භගවා තස්ස ගච්ඡාමීති වා න ගච්ඡාමීති වා අවත්වාව බ්‍රාහ්මණස්ස දිට්ඨිසමුග්ඝාතං කත්තුකාමො කිං බ්‍රාහ්මණ බාහුකාය නදියා කිං බාහුකා නදී කරිස්සතීති ආහ, තස්සත්ථො කිං පයොජනං බාහුකාය නදියා කිං කරිස්සති අසමත්ථා සා කස්සචි අත්ථස්ස කිං තත්ථ ගමිස්සාමීති අථ බ්‍රාහ්මණො තං පසංසන්තො ලොඛ්‍යසම්මතාති ආදිමාහ—තත්ථ ලොඛ්‍යසම්මතාති ලූඛභාවසම්මතා, මොක්ඛභාවං විසුද්ධිභාවං දෙතීති එවං සම්මතාති වුත්තං හොති, ලොක්‍යසම්මතාතිපි පාඨො තස්සත්ථො සෙට්ඨං ලොකං ගමයති එවං සම්මතාති. පුඤ්ඤසම්මතාති පුඤ්ඤන්ති සම්මතා, පවාහෙතීති ගමයති විසොධෙති, ගාථාහි අජ්ඣභාසීති ගාථාහි අභාසි ගාථාහි වුච්චමානො හි තදත්ථදීපනත්ථමෙව වා ගාථාරුචිකානං වුච්චන්ති විසෙසත්ථදීපනත්ථං වා ඉධ පනෙතා උභයත්ථදීපනත්ථං වුත්තාති වෙදිතබ්බං. බාහුකන්ති ඉදමෙව හි එත්ථ වචනං තදත්ථදීපකං, සෙසානි විසෙසත්ථදීපකානි, යථෙව හි බාහුකං එවං අධිකක්කාදීනිපි ලොකො ගච්ඡති න්හානෙන පාපං පවාහෙතුං යෙ තෙසං ඨානානං ආසන්නා හොන්ති තෙ දිවසස්ස තික්ඛත්තුං න්හායන්ති යෙ දූරෙ තෙ යථාක්කමං තික්ඛත්තුං සකිං එකදිවසන්තරං එවං යාව සංවච්ඡරන්තරං න්හායන්ති යෙ පන සබ්බථාපි ගන්තුං න සක්කොන්ති තෙ ඝටෙහිපි තතො උදකං ආහරාපෙත්වා න්හායන්ති සබ්බමෙතං නිරත්ථකං තස්මා ඉමං විසෙසත්ථං දීපෙතුං අධිකක්කාදීනිපි ආහ තත්ථ අධිකක්කන්ති න්හානසම්භාරවසෙන ලද්ධවොහාරං එකං තිත්ථං වුච්චති; ගයාතිපි මණ්ඩලවාපිසණ්ඨානං තිත්ථමෙව වුච්චති, සොතොති තම්පි ගඞ්ගාය එකං තිත්ථමෙව, මහාපනාදස්ස රඤ්ඤො ගඞ්ගාය නිමුග්ගපාසාදස්ස සොපානසම්මුඛට්ඨානං. බාහුකා සුන්දරිකා සරස්සතී බාහුමතීති ඉමා පන චතස්සො නදියො, බාලොති දුප්පඤ්ඤො; පක්ඛන්දන්තොති පවිසන්තො, න සුජ්ඣතීති කිලෙසසුද්ධිං න පාපුණාති, කෙවලං රජොජල්ලමෙව පවාහෙති. කිං සුන්දරිකා කරිස්සතීති සුන්දරිකා කිලෙසවිසොධනෙ කිං කරිස්සති, න කිඤ්චි කාතුං සමත්ථාති අධිප්පායො එසනයො පයාගබාහුකාසු, ඉමෙහි ච තීහි පදෙහි වුත්තෙහි ඉතරානිපි ලක්ඛණහාරනයෙන වුත්තානෙව හොන්ති තස්මා යථෙව සුන්දරිකාපයාගබාහුකා න කිඤ්චි කරොන්ති තථා අධිකක්කාදයොපීති වෙදිතබ්බා—වෙරින්ති පාණාතිපාතාදිපඤ්චවෙරසමන්නාගතං; කතකිබ්බිසන්ති කතලුද්දකම්මං, න හි නං සොධයෙති සුන්දරිකා වා පයාගබාහුකා න සොධයෙ, න විසොධෙතීති වුත්තං හොති. පාපකම්මිනන්ති පාපකෙහි වෙරකිබ්බිසකම්මෙහි යුත්තං, ලාමකකම්මෙහි යුත්තං වා වෙරකිබ්බිසභාවං අප්පත්තෙනපි එකෙනපි පාපෙන යුත්තන්ති වුත්තං හොති. සුද්ධස්සාති නික්කිලෙසස්ස, සදා ඵග්ගු

ති නිච්චම්පි ඵග්ගුනනක්ඛත්තමේව, ඵග්ගුනමාසෙ කිර උත්තර ඵග්ගුනිදිවසෙ න්හායන්තො සංවච්ඡරකතං පාපං සොධෙතීති එවංදිට්ඨිකො සො බ්‍රාහ්මණො තෙනස්ස භගවා තං දිට්ඨිං පටිහනන්තො ආහ **සුද්ධස්ස වෙ සදා ඵග්ගූති.** නික්කිලෙසස්ස නිච්චං ඵග්ගුනනක්ඛත්තං ඉතරෙන කිං සුජ්ඣිස්සතීති, **උපොසථො සදාති** සුද්ධස්ස චාතුද්දසපණ්ණරසාදීසු උපොසථඞ්ගානි අසමාදියතොපි නිච්චමෙව උපොසථො, **සුද්ධස්ස සුචිකම්මස්සාති** නික්කිලෙසතාය සුද්ධස්ස සුචීහි කායකම්මාදීහි සමන්නාගතස්ස; **සදා සම්පජ්ජතෙ වතන්ති** ඊදිසස්ස ච කුසලූපසංහිතං වතසමාදානම්පි නිච්චං සම්පන්නමෙව හොති, **ඉධෙව සිනාහි** බ්‍රාහ්මණාති ඉධෙව මම සාසනෙ සිනාහීති වුත්තං හොති, සචෙ අජ්ඣත්තිකකිලෙසමලපවාහනං ඉච්ඡසි ඉධෙව මම සාසනෙ අට්ඨඞ්ගිකමග්ගසලිලෙන සිනාහි අඤ්ඤත්‍ර හි ඉදං නත්ථීති ඉදානිස්ස සප්පායදෙසනාවසෙන තීසුපි ද්වාරෙසු සුද්ධිං දස්සෙන්තො සබ්බභූතෙසු කරොහි ඛෙමතන්ති ආදිමාහ—**ඛෙමතන්ති** අභයං හිතභාවං; මෙත්තන්ති වුත්තං හොති, එතෙනස්ස මනොද්වාරසුද්ධි දස්සිතා හොති. **සචෙ මුසා න භණසීති** එතෙන වචීද්වාරසුද්ධි; **සචෙ පාණං න හිංසසි සචෙ අදින්නං නාදියසීති** එතෙහි කායද්වාරසුද්ධි; **සද්දහානො අමච්ඡරීති** එතෙහි පන තං එවං පරිසුද්ධද්වාරං සද්ධාසම්පදාය චාගසම්පදාය ච නියොජෙසි. **කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වා උදපානොපි තෙ ගයාති** අයං පන උපඩ්ඪගාථා සචෙ සබ්බභූතෙසු ඛෙමං කරිස්සසි මුසා න භණිස්සසි පාණං න හනිස්සසි අදින්නං නාදියිස්සසි සද්දහානො අමච්ඡරී භවිස්සසි කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වා උදපානොපි තෙ ගයා ගයායපි තෙ නහායන්තස්ස උදපානෙපි ඉමාය එව පටිපත්තියා කිලෙසසුද්ධි සරීරමලසුද්ධි පන උභයත්ථ සමාති එවං යොජෙතබ්බා. යස්මා ච ලොකෙ ගයා සම්මතතරා තස්මාස්ස භගවා ගච්ඡති පන භවං ගොතමො බාහුකන්ති පුට්ඨොපි කිං කාහසි බාහුකං ගන්ත්වාති අවත්වා කිං කාහසි ගයං ගන්ත්වාති ආහාති වෙදිතබ්බා—**එවං වුත්තෙති** එවමාදි භයභෙරවෙ වුත්තත්තා පාකටමෙව—**එකො වූපකට්ඨොති** ආදීසු පන එකො කායවිවෙකෙන වූපකට්ඨො චිත්තවිවෙකෙන අප්පමත්තො කම්මට්ඨානෙ සතිං අවිජහන්තෙන **ආතාපී** කායිකචෙතසිකවිරියසඞ්ඛාතෙන ආතාපෙන **පහිතත්තො** කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය **විහරන්තො** අඤ්ඤතරඉරියාපථවිහාරෙන; **න චිරස්සෙවාති** පබ්බජ්ජං උපාදාය වුච්චති, **කුලපුත්තාති** දුවිධා කුලපුත්තා ජාතිකුලපුත්තා ච ආචාරකුලපුත්තා ච; අයං පන උභයථාපි කුලපුත්තො, **අගාරස්මාති** ඝරා, අගාරාය හිතං අගාරියං කසිගොරක්ඛාදි කුටුම්බපොසනකම්මං වුච්චති නත්ථි එත්ථ අගාරියන්ති **අනගාරියං,** පබ්බජ්ජායෙතං අධිවචනං. **පබ්බජන්තීති** උපගච්ඡන්ති. උප

සංකමන්ති, තදනුත්තරන්ති තං අනුත්තරං; බ්‍රහ්මචරියපරියොසානන්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානං, අරහත්තඵලන්ති වුත්තං හොති, තස්ස හි අත්ථාය කුලපුත්තා පබ්බජන්ති, දිට්ඨෙවධම්මෙති තස්මිංයෙව අත්තභාවෙ, සයං අභිඤ්ඤාසච්ඡිකත්වාති අත්තනායෙව පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා, අපරප්පච්චයං කත්වාති අත්ථො, උපසම්පජ්ජ විහාසීති පාපුණිත්වා සම්පාදෙත්වා විහාසි, එවං විහරන්තො ච ඛීණා ජාති -- පෙ -- අබ්භඤ්ඤාසි එතෙනස්ස පච්චවෙක්ඛණභූමිං දස්සෙති. කතමා පනස්ස ජාති ඛීණා කථඤ්ච නං අබ්භඤ්ඤාසීති වුච්චතෙ කාමඤ්ච මෙතං භයභෙරවෙපි වුත්තං තථාපි නං ඉධ පඨමං පුරිසවසෙන යොජනානයදස්සනත්ථං පුන සඞ්ඛෙපතො භණාම න තාවස්ස අතීතා ජාති ඛීණා පුබ්බෙව ඛීණත්තා නානාගතා තත්ථ වායාමාභාවතො න පච්චුප්පන්නා විජ්ජමානත්තා මග්ගස්ස පන අභාවිතත්තා යං උප්පජ්ජෙය්‍ය එකචතුපඤ්චවොකාරභවෙසු එකචතුපඤ්චක්ඛන්ධප්පභෙදා ජාති සා මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛීණා තං සො මග්ගභාවනාය පහීනකිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා කිලෙසාභාවෙ විජ්ජමානකම්මං ආයතිං අප්පටිසන්ධිකං හොතීති ජානන්තො ජානාති. වුසිතන්ති වුත්ථං පරිවුත්ථං කතං චරිතං නිට්ඨාපිතන්ති අත්ථො; බ්‍රහ්මචරියන්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියං; කතං කරණීයන්ති චතූසු සච්චෙසු චතූහි මග්ගෙහි පරිඤ්ඤාපහානසච්ඡිකිරියාභාවනාවසෙන සොළසවිධම්පි කිච්චං නිට්ඨාපිතන්ති අත්ථො; නාපරං ඉත්ථත්තායාති ඉදානි පන ඉත්ථභාවාය එවං සොළසවිධකිච්චභාවාය කිලෙසක්ඛයාය වා මග්ගභාවනා නත්ථීති — අථවා ඉත්ථත්තායාති ඉත්ථභාවතො ඉමස්මා එවංපකාරා ඉදානි වත්තමානක්ඛන්ධසන්තානා අපරං ඛන්ධසන්තානං නත්ථි ඉමෙ පන පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකො රුක්ඛො වියාති අබ්භඤ්ඤාසි, අඤ්ඤතරොති එකො; අරහතන්ති අරහන්තානං, භගවතො සාවකානං අරහන්තානං අබ්භන්තරො අහොසීති —

වත්ථසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———— 000 ————

එවමෙම සුතන්ති සල්ලෙඛසුත්තං තත්ථ මහාචුන්දොති තස්ස ථෙරස්ස නාමං; සායණ්හසමයන්ති සායණ්හකාලෙ, පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති එත්ථ පටිසල්ලානන්ති තෙහි තෙහි සත්තසඞ්ඛාරෙහි පටිනිවත්තිත්වා සල්ලානං නිලීයනං එකීභාවො; පවිවෙකොති වුත්තං හොති. තතො සො පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො නාම හොති අයං පන යස්මා පටිසල්ලානානං උත්තමතො ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨාසි තස්මා පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති වුත්තො. භගවන්තං අභිවාදෙත්වාති සමදසනඛසමුජ්ජලඤ්ජලිවිභූසිතෙන සිරසා භගවන්තං සක්කච්චං වන්දිත්වා අභිවාදෙත්වා [illegible]

භූතානී එවං වච්ඡෙදං කත්වා, භගවා කිර වන්දිතො සමානො සුවණ්ණාලිඞ්ගසදිසං ගීවං පග්ගය්හ කණ්ණසුඛං පෙමණීයං අමතාභිසෙකසදිසං බ්‍රහ්මඝොසං නිච්ඡාරෙන්තො සුඛී හොන්තී තස්ස තස්ස නාමං ගහෙත්වා වදති එවං තං ආචිණ්ණං තථාගතානං කත්ථිදං සාධකසුත්තං, "සක්කො භන්තෙ දෙවානමින්දො සාමච්චො සපරිජනො භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දතීති සුඛී හොතු පඤ්චසිඛ දෙවානමින්දො සාමච්චො සපරිජනො සුඛකාමා හි දෙවා මනුස්සා අසුරා නාගා ගන්ධබ්බා යෙ චඤ්ඤෙ සන්ති පුථුකායා"ති එවම්පන තථාගතා එවරූපෙ මහෙසක්ඛෙ යක්ඛෙ අභිවදන්තීති.—සාධුමාති ඉදං වත්තබ්බං, අභිමුඛං කරොන්තො විය ආහ. අනෙකවිහිතාති නානප්පකාරා, දිට්ඨියොති මිච්ඡාදිට්ඨියො, ලොකෙ උප්පජ්ජන්තීති සත්තෙසු පාතුභවන්ති, අත්තවාදපටිසංයුත්තාති රූපං අත්තතො සමනුපස්සතීති ආදිනයප්පවත්තෙන අත්තවාදෙන පටිසංයුත්තා; තා වීසති භවන්ති. ලොකවාදපටිසංයුත්තාති සස්සතො අත්තා ච ලොකො චාති ආදිනයප්පවත්තෙන ලොකවාදෙන පටිසංයුත්තා, තා අට්ඨ හොන්ති සස්සතො අසස්සතො සස්සතො ච අසස්සතො ච නෙවසස්සතො නාසස්සතො ච * අනන්තවා අන්තවා අත්තා ච ලොකොචාති එවං පවත්තත්තා, ආදිමෙවාති ආදිසු අයමෙත්ථ කිඤ්චාපි භණන්ත ආදිමෙව මනසිකරොන්තස්ස අප්පත්තාම්පි සොතාපත්තිමග්ගං විපස්සනාමිස්සකං පඨමමනසිකාරමෙව මනසිකරොන්තස්ස භික්ඛුනො එවමෙතාසං උත්තානකෙනෙව උපායෙන එතාසං දිට්ඨීනං පහානඤ්ච පටිනිස්සග්ගො ච හොතීති ඉදඤ්ච ථෙරො අත්තනා අනධිමානිකොපි සමානො අධිමානිකානං අධිමානප්පහානත්ථං අධිමානිකො විය හුත්වා පුච්ඡතීති වෙදිතබ්බං.—අපරෙ පනාහු ථෙරස්ස අනොකාසිකා ආදිමනසිකාරෙනෙව දිට්ඨීනං සමුච්ඡෙදප්පහානං හොතීති එවං සන්තෙපි සමාපත්තිවිහාරී සල්ලෙඛවිහාරීති එවං සන්තෙපි අත්ථි සො තෙසං අත්ථාය භාවනන්තං පුච්ඡීති අථස්ස භණතො තාසං දිට්ඨීනං පහානං දස්සෙන්තො යා ඉමාති ආදිමාහ—තත්ථ සක්කායදිට්ඨියා උපපජ්ජන්තීති ආදි පඤ්චක්ඛන්ධෙ සන්ධාය වුත්තං. එතෙසු හි එතා දිට්ඨියො උප්පජ්ජන්ති යථාහ—"රූපෙ ඛො භික්ඛවෙ සති රූපං අභිනිවිස්ස එවං දිට්ඨි උප්පජ්ජති සො අත්තා සො ලොකො සො පෙච්ච භවිස්සාමි නිච්චො ධුවො සස්සතො අවිපරිණාමධම්මො"ති විත්ථාරො, ආරම්මණවසෙන පන එකවචනං කත්වා යත්ථ චාති ආහ—යස්මිං ආරම්මණෙ උප්පජ්ජන්තීති වුත්තං හොති එත්ථ ච උප්පජ්ජන්ති අනුසෙන්ති සමුදාචරන්තීති ඉමෙසං එවං නානාකරණං වෙදිතබ්බං.—ජාතිවසෙන හි අජාතා ජායමානා උප්පජ්ජන්තීති වුච්චන්ති පුනප්පුන ආසෙවිතා ථාමගතා අප්පටිවිනීතා

* [illegible]

අනුසෙන්තීති කායවචීද්වාරං සම්පත්තා සමුදාචරන්තීති ඉදමෙ තෙසං නානාකරණං, එතං මමාති ආදීසු එතං පඤ්චක්ඛන්ධප්ප භෙදං ආරම්මණං එතං මය්හං න හොති අහම්පි එසො නාස්මි එසො මෙ අත්තාති න හොතීති. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්ප ඤ්ඤාය පස්සතොති එවං තාව පදත්ථො වෙදිතබ්බො. යස්මා ච පනෙත්ථ එතං මමාති තණ්හාගාහො තව ගණ්හන්තො අට්ඨස තතණ්හාවිචරිතප්පභෙදං තණ්හාපපඤ්චං ගණ්හාති, එසො අහම ස්මීති මානගාහො තව ගණ්හන්තො නවප්පභෙදං මානපපඤ්චං ගණ්හාති, එසො මෙ අත්තාති දිට්ඨිගාහො තව ගණ්හන්තො ද්වා සට්ඨිදිට්ඨිගතප්පභෙදං දිට්ඨිපපඤ්චං ගණ්හාති, තස්මා නෙතං මමා ති වදන්තො භගවා යථාවුත්තප්පභෙදං තණ්හාපපඤ්චං පටික්ඛිප ති නෙසොහමස්මීති මානපපඤ්චං න මෙ සො අත්තාති දිට්ඨිපප ඤ්චං පටික්ඛිපති, දිට්ඨෙකට්ඨාසෙවෙත්ථ තණ්හාමානා වෙදිත බ්බා — එවමෙතන්ති එවං නෙතං මමාති ආදිනා ආකාරෙන එතං ඛන්ධපඤ්චකං, යථාභූතන්ති යථාසභාවං, යථා අත්ථීති වුත්තං හොති. ඛන්ධපඤ්චකං හි එතෙනෙව ආකාරෙන අත්ථි මමාති ආදි නා පන ගය්හමානම්පි තෙනාකාරෙනෙව නත්ථීති අධිප්පායො — සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතොති සොතාපත්තිමග්ගපඤ්ඤාපරියොසා නාය විපස්සනාපඤ්ඤාය සුට්ඨු පස්සන්තස්ස, එවමෙතාසන්ති එතෙන උපායෙන එතාසං, පහානං පටිනිස්සග්ගො හොති උභයමෙ තං සමුච්ඡෙදප්පහානස්සෙවාධිවචනං, එවං භගවා ආදිමනසිකා රෙනෙව දිට්ඨීනං පහානං හොති නුඛො නොති ආයස්මතා මහා චුන්දෙන අධිමානිකානං වසෙන පඤ්හං පුට්ඨො සොතාපත්තිම ග්ගෙන දිට්ඨිප්පහානං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්සෙව අධිමානිකානං ඣානං විභජන්තො ඨානං ඛො පනෙතන්ති ආදිමාහ — තත්ථ අධි මානිකානම්පි යෙසං අප්පත්තෙ පත්තසඤ්ඤාය අධිමානො උප්ප ජ්ජති සචායං උප්පජ්ජමානො නෙව ලොකෙ වට්ටානුසාරීනං බාල පුථුජ්ජනානං උප්පජ්ජති න අරියසාවකානං න හි සොතාපන්න ස්ස සකදාගාමී අහන්ති අධිමානො උප්පජ්ජති න සකදාගාමි ස්ස අනාගාමී අහන්ති න අනාගාමිනො අරහා අහන්ති කාරකස්සෙව පන සමථවසෙන වා විපස්සනාවසෙන වා වික්ඛ ම්භිතකිලෙසස්ස නිච්චං යුත්තපයුත්තස්ස ආරද්ධවිපස්සකස්ස උප්පජ්ජති තස්ස සමථවික්ඛම්භිතානං වා විපස්සනාවික්ඛම්භිතා නං වා කිලෙසානං සමුදාචාරං අපස්සතො සොතාපන්නො අහ න්ති වා සකදාගාමී අහන්ති වා අනාගාමී අරහා අහන්ති වා අධිමානො උප්පජ්ජති — තලඞ්ගරතිස්සපබ්බතවාසිධම්මදින්න ත්ථෙරෙන ඔවාදියමානත්ථෙරානං විය ථෙරස්ස කිර අචිරූපසම්ප න්නස්සෙව ඔවාදෙ ඨත්වා බහූ භික්ඛූ විසෙසං අධිගච්ඡිංසු තං- පවත්තිං සුත්වා තිස්සමහාවිහාරවාසිභික්ඛුසඞ්ඝො න අවස්සානන්

ඉසොජ්ජෙසො ථෙරො ථෙරං ආනෙථාති සම්බහුලෙ භික්ඛූ පාහෙසි තෙ ගන්ත්වා ආවුසො ධම්මදින්න භික්ඛුසඞ්ඝො තං පක්කොසාපෙතීති ආහංසු සො ආහ කිං පන තුම්හෙ භණෙථ අහං තාව ගවෙසථ පරන්ති අත්තානං සප්පුරිසාති සො තෙසං කම්මට්ඨානමදාසි සබ්බෙව අරහත්තං පාපුණිංසූති, භික්ඛුසඞ්ඝො පුන අඤ්ඤෙ භික්ඛූ පාහෙසි එවං යාවතතියං පහිතා සබ්බෙපි තත්ථෙව අරහත්තං පත්වා විහරිංසු තතො සඞ්ඝො ගතාගතා නාගච්ඡන්තීති අඤ්ඤතරං වුඩ්ඪපබ්බජිතං පාහෙසි සො ගන්ත්වා භන්තෙ ධම්මදින්න තික්ඛත්තුං තිස්සමහාවිහාරවාසීභික්ඛුසඞ්ඝො තුම්හාකං සන්තිකෙ පෙසෙසි ත්වං නාම සඞ්ඝස්ස ආණං ගරුං න කරෙසි නාගච්ඡසීති ආහ ථෙරො කිමෙතන්ති පණ්ණසාලං අපවිසිත්වාව පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා තාවදෙව නික්ඛමි සො අන්තරමග්ගෙ හංකනකවිහාරං * පාවිසි තත්ථ චෙකො මහාථෙරො සට්ඨිවස්සාතීතො අධිමානෙන අරහත්තං පටිජානාති ථෙරො තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා අධිගමං පුච්ඡි ථෙරො ආහ ආම ධම්මදින්න යං පබ්බජිතෙන කාතබ්බං චිරකතං තං මයා අතීතසට්ඨිවස්සොම්හි එතරහීති කිං භණෙථ ඉද්ධිම්පි වලඤ්ජෙථාති ආම ධම්මදින්නාති සාධු වත භණෙථ හත්ථිං තුම්හාකං පටිමුඛං ආගච්ඡන්තං මාපෙථාති සාධු ආවුසොති ථෙරො සබ්බසෙතං සත්තපතිට්ඨං තිධා පභින්නං නඞ්ගුට්ඨං විජමානං සොණ්ඩං මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා වීථි දන්තෙහි විජ්ඣිතුකාමං විය පටිමුඛං ආගච්ඡන්තං මහාහත්ථිං මාපෙසි සො තං අත්තනායෙව මාපිතං හත්ථිං දිස්වා භීතො පලායිතුං ආරභි තදා'ව අත්තානං නාහං අරහාති ඤත්වා ධම්මදින්නස්ස පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා පතිට්ඨා මෙ හොහි ආවුසොති ආහ ධම්මදින්නො මා භණෙථ සොචි මා අනත්තමනො අහොසි කාරකානංයෙව අධිමානො උප්පජ්ජතීති ථෙරං සමස්සාසෙත්වා කම්මට්ඨානමදාසි ථෙරො තස්සොවාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පාපුණි ...... චිත්තලපබ්බතෙපි තාදිසොව ථෙරො වසති ධම්මදින්නො තම්පි උපසඞ්කමිත්වා තථෙව පුච්ඡි සොපි තථෙව ව්‍යාකාසි තතො තං ධම්මදින්නො කිං භණෙථ ඉද්ධිම්පි වලඤ්ජෙථාති ආහ ආමාවුසොති සාධු වත භන්තෙ එකං පොක්ඛරණිං මාපෙථාති ථෙරො මාපෙසි එත්ථ ච භන්තෙ පදුමගුම්බම්පි මාපෙථාති තම්පි මාපෙසි පදුමගුම්බෙ මහාපදුමං මාපෙථාති තම්පි මාපෙසි එතස්මිං පදුමෙ ඨත්වා මධුරස්සරෙන ගායන්තං නච්චන්තං වා එකං ඉත්ථිවිග්ගහං මාපෙථාති තම්පි මාපෙසි සො එතම්භන්තෙ පුනප්පුන උපනිජ්ඣායථාති වත්වා සයං පාසාදං පාවිසි ථෙරස්ස තං උපනිජ්ඣායතො සට්ඨිවස්සානි වික්ඛම්භිතකිලෙසා චලිංසු සො තදා අත්තානං ඤත්වා පුරිමථෙරො විය ධම්මදින්න

* හංකකවිහාරං

සා සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරහත්තං පාපුණි— ධම්මදින්නොපි අනුපුබ්බෙන තිස්සමහාවිහාරං අගමාසි තස්මිඤ්ච සමයෙ ථෙරා චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා නිසින්නා හොන්ති එතං කිර තෙසං වත්තං තෙන තෙසං එකොපි ඉධ පත්තචීවරං ඨපෙහීති ධම්මදින්නං පුච්ඡිතා නාහොසි ධම්මදින්නො එසො භවෙය්‍යාති ඤත්වා පන පඤ්හං පුච්ඡිංසු සො පුච්ඡිතපුච්ඡිතපඤ්හෙ තිණ්හෙන අසිනා කුමුදනාලකලාපං විය ඡින්දිත්වා පාදඞ්ගුලියා මහාපඨවිං පහරි භන්තෙ අයං අචෙතනා මහාපඨවීපි ධම්මදින්නස්ස ගුණං ජානාති තුම්හෙ පන න ජානිත්ථාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ—

"අචෙතනායං පඨවී ජානාතීති ගුණාගුණං
සචෙතනාව මෙ භන්තෙ න ජානාථ ගුණාගුණං"ති.

තාවදෙව ච ආකාසෙ අබ්භුග්ගන්ත්වා තලඞ්ගරතිස්සපබ්බතමෙව අගමාසි. එවං කාරකස්සෙව අධිමානො උප්පජ්ජති තස්මා භගවා තාදිසානං භික්ඛූනං වසෙන ඣානං විභජන්තො ඨානං ඛො පනෙතං ආදිමාහ— තස්සත්ථො අට්ඨානං කාරණං නො නත්ථි යෙන ඉධෙකච්චො භික්ඛු බාහිරපරිබ්බාජකෙහි † සාධාරණං විවිච්චෙව කාමෙහි—පෙ—පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය යං පනස්ස එවමස්ස සල්ලෙඛෙන විහරාමීති යං පටිපත්තිවිධානං කිලෙසෙ සල්ලිඛති තෙනාහං විහරාමීති තං න යුජ්ජති න හි අධිමානිකස්ස භික්ඛුනො ඣානං සල්ලෙඛො වා සල්ලෙඛපටිපදා වා හොති, කස්මා? අවිපස්සනාපාදකත්තා, න හි සො ඣානං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසති ඣානං පනස්ස චිත්තෙකග්ගතාමත්තං කරොති දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරො හොති තස්මා තමත්ථං දස්සෙන්තො භගවා න ඛො පනෙතෙ චුන්ද අරියස්ස විනයෙ සල්ලෙඛා වුච්චන්ති දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරා එතෙ අරියස්ස විනයෙ වුච්චන්තීති ආහ තත්ථ එතෙති ඣානධම්මවසෙන බහුවචනං වෙදිතබ්බං— එතෙ පඨමජ්ඣානධම්මාති වුත්තං හොති සමාපත්තිවසෙන වා එකම්පි පඨමජ්ඣානං පුනප්පුන සමාපත්තිවසෙන පවත්තත්තා බහුත්තං ගච්ඡති, ආරම්මණවසෙන වා. එකම්පි හි පඨමජ්ඣානං පඨවීකසිණාදීසු පවත්තිවසෙන බහුත්තං ගච්ඡතීති— එසනයො දුතියතතියචතුත්ථජ්ඣානෙසු අරූපජ්ඣානෙසු පන ආරම්මණභෙදාභාවතො පුරිමකාරණවසෙන බහුවචනං වෙදිතබ්බං, යස්මා ච නෙසං අඞ්ගානිපි සන්තානි ආරම්මණානිපි නිබ්බුතානි චෙව සුඛුමානි චාති වුත්තං හොති තස්මා සන්තා එතෙ විහාරාති එවං වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි, අයං තාවෙතෙසං චතුන්නම්පි සාධාරණවණ්ණනා, විසෙ

† බාහිරපබ්බාජකෙහි

සංවණ්ණනා පන සබ්බසො රූපසඤ්ඤානන්ති ආදිපදානුසාරතො වෙදිතබ්බා සියා සා විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරෙන වුත්තායෙව— එවං යස්මා අධිමානිකස්ස භික්ඛුනො ඣානවිහාරො අවිපස්සනාපාදකත්තා සල්ලෙඛවිහාරො න හොති න හි සො ඣානං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසති චිත්තෙකග්ගකරො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරො පනස්ස හොති තස්මා තමත්ථං දස්සෙන්තො රූපජ්ඣානානි චෙව අරූපජ්ඣානානි ච විභජිත්වා ඉදානි යත්ථ සල්ලෙඛො කාතබ්බො චතුචත්තාළීසාය ආකාරෙහි තඤ්ච වත්ථුං තඤ්ච සල්ලෙඛං දස්සෙන්තො ඉධ ඛො පන වොති ආදිමාහ— කස්මා පන අට්ඨසු සමාපත්තීසු අවිහිංසාදයොව සල්ලෙඛාති වුත්තා? ලොකුත්තරපාදකත්තා, බාහිරකානං හි අට්ඨසමාපත්තියො වට්ටපාදිකායෙව සාසනෙ සරණාගමනම්පි ලොකුත්තරපාදකං පගෙව අවිහිංසාදයො ඉමිනායෙව ච සුත්තෙන වෙදිතබ්බං යථා බාහිරකස්ස අට්ඨසමාපත්තිලාභිනො පඤ්චාභිඤ්ඤස්සාපි දින්නදානතො සාසනෙ තිසරණගතස්ස දින්නදානං මහප්ඵලතරං හොති ඉදං හි සන්ධාය දක්ඛිණාවිසුද්ධිසුත්තෙ "බාහිරකෙ කාමෙසු වීතරාගෙ දානං දත්වා කොටිසතසහස්සගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දත්වා අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා කො පන වාදො සොතාපන්නෙ"ති වුත්තං, සරණගමනතො පට්ඨාය හි තත්ථ සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො අධිප්පෙතොති අයං තාවෙත්ථ පාළියොජනා, අනුපදවණ්ණනායං පන— ඉධාති විහිංසාදිවත්ථුදීපනමෙතං; ඛො පනාති නිපාතමත්තං; වොති කරණත්ථෙ සාමිවචනං; අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො යදෙතං පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්තී'ති ආදිනා නයෙන විහිංසාදිවත්ථුං වදාම ඉධ චුන්ද තුම්හෙහි සල්ලෙඛො කාතබ්බොති එවං සඞ්ඛෙපතො වත්වා ඉදානි විත්ථාරෙන්තො පරෙ විහිංසකා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො කරණීයොති ආදිමාහ— තත්ථ පරෙති යෙකෙචි ඉමං සල්ලෙඛමනනුයුත්තා,* විහිංසකා භවිස්සන්තීති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වාති ආදීහි සත්තානං විහෙඨකා භවිස්සන්ති; මයමෙත්ථ අවිහිංසකා භවිස්සාමාති මයං පන යත්ථෙව වත්ථුස්මිං පරෙ එවං විහිංසකා භවිස්සන්ති එත්ථෙව අවිහිංසකා භවිස්සාම අවිහිංසං උප්පාදෙත්වා විහරිස්සාම, ඉති සල්ලෙඛො කරණීයොති එවං තුම්හෙහි සල්ලෙඛො කාතබ්බො; සල්ලෙඛොති ච ඉධ අවිහිංසාව වෙදිතබ්බා. අවිහිංසා හි විහිංසං සල්ලෙඛති † ඡින්දති තස්මා සල්ලෙඛොති වුච්චති එස නයො සබ්බත්ථ— අයං පන විසෙසො– පරෙ මිච්ඡාදිට්ඨීති එත්ථ කම්මපථානං අනන්තමිච්ඡාදිට්ඨි ච මිච්ඡත්තානං ආදිම්හි

* සල්ලෙඛමනනුයුත්තා. † සල්ලිඛති.

ච්ඡාදිට්ඨිච විසෙසෙත්වා දිට්ඨි වුත්තාති වෙදිතබ්බා. තථාගමෙන්
සම්මාදිට්ඨින් වුත්තට්ඨානෙ සම්මාදිට්ඨි, එත්ථ ච කම්මපථා විත්ථාර
තො සම්මාදිට්ඨිසුත්තෙන ආවිභවිස්සන්ති මිච්ඡත්තෙසු මිච්ඡාදිට්ඨිආ
දයො වෙඛාවිතකෙන අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපො — පාණං අති
පාතෙන්තීති පාණාතිපාතී පාණඝාතකාති අත්ථො; අදින්නං
ආදියන්තීති අදින්නාදායී පරස්සහාරිනොති අත්ථො; අබ්‍රහ්මං
හීනං ලාමකං ධම්මං චරන්තීති අබ්‍රහ්මචාරී මෙථුනධම්මපටිසෙ
වකාති අත්ථො; බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං පටිපජ්ජන්තීති බ්‍රහ්මචාරී මෙථුනා
පටිවිරතාති අත්ථො; එත්ථ බ්‍රහ්මචරියං සල්ලෙඛොති වෙදිතබ්බං;
බ්‍රහ්මචරියං හි අබ්‍රහ්මචරියං සල්ලෙඛති, මුසා වදන්තීති මුසාවාදී,
පරෙසං අත්ථභඤ්ජනකං තුච්ඡං අලිකං වාචං භාසිතාරොති අත්ථො;
පිසුණා වාචා එතෙසං සන්තීති පිසුණාවාචා; පරෙසං මම්මච්ඡෙදි
කා ඵරුසාවාචා එතෙසන්ති ඵරුසාවාචා; සම්ඵං නිරත්ථකං වච
නං පලපන්තීති සම්ඵප්පලාපී; අභිජ්ඣායන්තීති අභිජ්ඣාලූ පරභ
ණ්ඩෙ ලුබ්භනසීලාති අත්ථො; බ්‍යාපන්නං පූතිභූතං චිත්තමෙ
තෙසන්ති බ්‍යාපන්නචිත්තා; මිච්ඡා පාපිකා විඤ්ඤුගරහිතා එතෙ
සං දිට්ඨීති මිච්ඡාදිට්ඨී; කම්මපථපරියාපන්නාය නත්ථි දින්නන්ති
ආදිවත්ථුකාය මිච්ඡත්තපරියාපන්නාය අනීයානිකදිට්ඨියා ච සම
න්නාගතාති අත්ථො — සම්මා සොභනා විඤ්ඤුපසත්ථා එතෙ
සං දිට්ඨීති සම්මාදිට්ඨී; කම්මපථපරියාපන්නාය අත්ථි දින්නන්ති
ආදිකාය කම්මස්සකතදිට්ඨියා සම්මත්තපරියාපන්නාය මග්ගදිට්ඨියා
ච සමන්නාගතාති අත්ථො. මිච්ඡාසංකප්පාති අයාථාව අනීයානික
අකුසලසංකප්පා; එසනයො මිච්ඡාවාචාති ආදීසු — අයං පන
විසෙසො, මිච්ඡාසංකප්පාදයො විය හි මිච්ඡාසති නාම පාටි
එක්කො කොචි ධම්මො නත්ථි අතීතං පන චින්තයතො පවත්තා
නං චතුන්නම්පි අකුසලක්ඛන්ධානමෙතං අධිවචනං. යම්පි වුත්තං
භගවතා "අත්ථෙසා භික්ඛවෙ අනුස්සති නෙසා නත්ථීති වදාමි
පුත්තපටිලාභං වා භික්ඛවෙ අනුස්සරතො ධනපටිලාභං වා
භික්ඛවෙ යසපටිලාභං වා භික්ඛවෙ අනුස්සරතො"ති තම්පි තං
තං චින්තෙන්තස්ස සතිපතිරූපකෙන උප්පත්තිසන්ධාය වුත්ත
න්ති වෙදිතබ්බං — මිච්ඡාඤාණීති එත්ථ මිච්ඡාඤාණන්ති පාපකිරි
යාසු උපායචින්තාවසෙන පාපං කත්වා සුකතං මයාති පච්චවෙ
ක්ඛනාකාරෙන ච උප්පන්නො මොහො වෙදිතබ්බො. තෙන
සමන්නාගතා පුග්ගලා මිච්ඡාඤාණී, සම්මාඤාණීති එත්ථ පන එකූ
නවීසතිභෙදං පච්චවෙක්ඛණඤාණං සම්මාඤාණන්ති වුච්චති
තෙන සමන්නාගතා පුග්ගලා සම්මාඤාණී, මිච්ඡාවිමුත්තීති අවි
මුත්තායෙව සමානා විමුත්තා මයන්ති එවං සඤ්ඤිනො අවිමුත්ති
යං වා විමුත්තිසඤ්ඤිනො, තත්‍රායං වචනත්ථො මිච්ඡා පාපිකා විපරී
තා විමුත්ති එතෙසං අත්ථීති මිච්ඡාවිමුත්තිනො. එ සෙසා

ඪ්ඪනෙතනාකාරෙන පවත්තානං අකුසලක්ඛන්ධානමෙතං අධිවච
නං. ඵලසම්පයුත්තාති පන සම්මාදිට්ඨිආදීනි අට්ඨඞ්ගානි ඨපෙත්වා
සෙසධම්මා සම්මාවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. සා ච මිච්ඡාවිමුත්තිං
සල්ලිඛිත්වා ඨිතත්තා සල්ලෙඛොති වෙදිතබ්බා. තත්ථ නියොජ්
ජෙතා ආහ මයමෙත්ථ සම්මාවිමුත්තී භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො
කරණීයොති ඉතො පරානි තීණි නීවරණවසෙන වුත්තානි—
අභිජ්ඣාලූ බ්‍යාපන්නචිත්තාති එවං කම්මපථෙසු වුත්තත්තා පනෙ
ත්ථ පඨමානි ද්වෙ නීවරණානි න වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි, තත්ථ ථී
නමිද්ධෙන පරියුට්ඨිතා අභිභූතා ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතා; උද්ධච්චෙන
සමන්නාගතාති උද්ධතා; විචිනන්තා කිච්ඡන්ති න සක්කොන්ති
සන්නිට්ඨාතුං කාතුන්ති වෙචිකිච්ඡී; කොධනාති ආදීනි දස චිත්ත
ස්ස උපක්කිලෙසවසෙන වුත්තානි. තත්ථ කොධාදීසු යං වත්ත
බ්බං සියා තං සබ්බං ධම්මදායාදවත්ථසුත්තෙසු වුත්තං. අයං පනෙ
ත්ථ වචනත්ථො, කොධනාති කුජ්ඣනසීලා. උපනාහීති උපනාහන
සීලා; උපනාහො වා එතෙසං අත්ථීති, තථා මක්ඛී පලාසී ච; ඉස්ස
රන්තීති ඉස්සුකී; මච්ඡරායන්තීති මච්ඡරී; මච්ඡරං වා එතෙසං
අත්ථීති, සඨයන්තීති සඨා; න සම්මා භාසන්තීති වුත්තං හොති
කෙරාටියයුත්තානං එතං අධිවචනං. මායා එතෙසං අත්ථීති මා
යාවී; ථම්භසමඞ්ගිතාය ථද්ධා; අතිමානයොගෙන අතිමානී; වුත්ත
පච්චනීකනයෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො— දුබ්බචාති ව
ත්තුං දුක්ඛා කිඤ්චි වුච්චමානා න සහන්ති, තබ්බිපරීතා සුබ්බචා;
දෙවදත්තාදිසදිසා පාපකා මිත්තා එතෙසන්ති පාපමිත්තා; බුද්ධා
වා සාරිපුත්තසදිසා වා කල්‍යාණමිත්තා එතෙසන්ති කල්‍යාණමි
ත්තා; කායදුච්චරිතාදීසු චිත්තවොස්සග්ගවසෙන පමත්තා. විපරී
තා අප්පමත්තාති වෙදිතබ්බා, ඉමානි තීණි පකිණ්ණකවසෙන
වුත්තානි. අස්සද්ධාති ආදීනි සත්ත අසද්ධම්මවසෙන. තත්ථ තීසු
වත්ථූසු සද්ධා එතෙසං නත්ථීති අස්සද්ධා; සුක්කපක්ඛෙ සද්දහන්ති
ති සද්ධා, සද්ධා වා එතෙසං අත්ථීතිපි සද්ධා. නත්ථෙසං හිරීති අහිරි
කා; අකුසලසමාපත්තියා අජිගුච්ඡමානානමෙතං අධිවචනං. හිරි
එතෙසං මනෙති හිරියා වා යුත්තමනාති හිරිමනා; න ඔත්ත
ප්පන්තීති අනොත්තප්පී, අකුසලසමාපත්තියා න භායන්තීති
වුත්තං හොති. තබ්බිපරීතා ඔත්තප්පී; අප්පං සුතමෙතෙසන්ති
අප්පස්සුතා; අප්පන්ති ච ථොකන්ති න ගහෙතබ්බං නත්ථීති
ගහෙතබ්බං අප්පස්සුතාති හි නිස්සුතා සුතවිරහිතාති වුච්චන්ති
බහුං සුතමෙතෙසන්ති* බහුස්සුතා, තථාගතභාසිතං එකම්පි ගාථං
ගාථාචතො ඤත්වා අනුරූපපටිපදං පටිපන්නානමෙතං අධිවචනං.
කුච්ඡිතං සීදන්තීති කුසීතා, නිබ්බිරියානමෙතං අධිවචනං. ආරද්ධ
විරියමෙතෙසන්ති ආරද්ධවිරියා, සම්මප්පධානයුත්තානමෙතං අධි

---

* බහුස්සුතමෙතෙසන්ති,

වචනං. මුට්ඨා සති එතෙසන්ති මුට්ඨස්සතී, නට්ඨස්සතීති වුත්තං හොති, උපට්ඨිතා සති එතෙසන්ති උපට්ඨිතස්සතී, නිච්චං ආරම්මණාභිමුඛප්පවත්තසතීනමෙතං අධිවචනං. දුට්ඨා පඤ්ඤා එතෙසන්ති දුප්පඤ්ඤා, නට්ඨපඤ්ඤාති වුත්තං හොති. පඤ්ඤාය සම්පන්නාති පඤ්ඤාසම්පන්නා, පඤ්ඤාති ච ඉධ විපස්සනාපඤ්ඤා වෙදිතබ්බා විපස්සනාසම්භාරො හි පාරිපූරො ඉමස්මිං ඨානෙ ආගතො තස්මා විපස්සනාපඤ්ඤාව අයන්ති පොරාණානං ආනා—ඉදානි එකමෙව ලොකුත්තරගුණානං අන්තරායකරං අනිය්‍යානිකදිට්ඨිං තිහාකාරෙහි දස්සෙන්තො සන්දිට්ඨිපරාමාසීති ආදිමාහ, තත්ථ සන්දිට්ඨිං පරාමසන්තීති සන්දිට්ඨිපරාමාසී, ආධානං ගණ්හන්තීති ආධානගාහී, ආධානන්ති දළ්හං වුච්චති දළ්හග්ගාහීති අත්ථො. යුත්තං කාරණං දිස්වා ලද්ධිං පටිනිස්සජ්ජන්තීති පටිනිස්සග්ගී, දුක්ඛෙන කිච්ඡෙන කසිරෙන බහුම්පි කාරණං දස්සෙත්වා න සක්කා සගහං කාතුන්ති † දුප්පටිනිස්සග්ගී, යෙ අත්තනො උප්පන්නං දිට්ඨිං ඉදමෙව සච්චන්ති දළ්හං ගණ්හිත්වා අපි බුද්ධාදීහි කාරණං දස්සෙත්වා වුච්චමානා න පටිනිස්සජ්ජන්ති තෙසමෙතං අධිවචනං. තාදිසා හි පුග්ගලා යං යදෙව ධම්මං වා අධම්මං වා සුණන්ති තං සබ්බං එවං අම්හාකං ආචරියෙහි කථිතං එවං අම්හෙහි සුතන්ති කුම්මොව අඞ්ගානි සකෙ කපාලෙ අන්තොයෙව සමොදහන්ති කුම්භීලග්ගාහං ගණ්හන්ති න විස්සජ්ජෙන්ති. වුත්තවිපරියායෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො——එවං චතුචත්තාළීසාය ආකාරෙහි සල්ලෙඛං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්මිං සල්ලෙඛෙ චිත්තුප්පාදස්සාපි බහුකාරං දස්සෙතුං චිත්තුප්පාදමපි ඛො අහන්ති ආදිමාහ—තස්සත්ථො අහං චුන්ද කුසලෙසු ධම්මෙසු චිත්තුප්පාදම්පි බහුකාරං වදාමි යාපනෙන්ත කායෙන වා වාචාය අනුවිධීයනා යථා පඨමං චිත්තං උප්පන්නං තථෙව තෙසං ධම්මානං කායෙන කරණං වාචාය ච කරොථාති ආණාපනං වා උග්ගහපරිපුච්ඡාදීනි වා තත්ථ වාදෙයෙව කො එකන්තබහුකාරයෙව හි තා අනුවිධීයනාති දස්සෙති කස්මා පනෙත්ථ චිත්තුප්පාදෙපි බහුකාරොති එකන්තහිතසුඛාවහත්තා අනුවිධීයනානං හෙතුත්තාව දානං දස්සාමීති චිත්තුප්පාදො සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහො අනුවිධීයනානම්පි හෙතු එවං හි උප්පන්නචිත්තතායෙව දුතියදිවසෙ මහාවීථියං පිදහිත්වා මහාමණ්ඩපං කත්වා භික්ඛුසතස්ස වා භික්ඛුසහස්සස්ස වා දානං දෙති භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා පූජෙථ පරිවිසථාති පරිජනෙ ආණාපෙති එවං සඞ්ඝස්ස චීවරසෙනාසනභෙසජ්ජං දස්සාමීති චිත්තුප්පාදො සයම්පි එකන්තහිතසුඛාවහො අනුවිධීයනානම්පි හෙතු එවං උප්පන්නචිත්තතායෙව හි චීවරාදීනි අභිසඞ්ඛරොති දෙති දාපෙති ච එසනයො සරණගම

† සගහංකාතුන්ති අනුවිධීනමාසා.

ත්‍යාදීසු සරණං ගච්ඡාමීති හි චිත්තං උප්පාදෙත්වා පච්ඡා කායෙන වාචාය සරණං ගණ්හාති, තථා පඤ්චඞ්ගං අට්ඨඞ්ගං දසඞ්ගං වා සීලං සමාදියිස්සාමීති චිත්තං උප්පාදෙත්වාව කායෙන වාචාය වා සමාදියති පබ්බජිත්වා චතූසු සීලෙසු පතිට්ඨහිස්සාමීති ච චිත්තං උප්පාදෙත්වාව කායෙන වාචාය ච පූරෙතබ්බං සීලං පූරෙති බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිස්සාමීති චිත්තං උප්පාදෙත්වාව එකං වා නිකායං ද්වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ වාචාය උග්ගණ්හාති එවං ධුතඞ්ගසමාදානකම්මට්ඨානුග්ගහකසිණපරිකම්මඣානසමාපත්තිවිපස්සනාමග්ගඵලපච්චෙකබොධිවසෙන නෙතබ්බා, බුද්ධො භවිස්සාමීති හි චිත්තුප්පාදො, සයම්පි එකන්තහිතස්ස භාවතො අනුවිධීයනානම්පි හෙතු එවං හි උප්පන්නචිත්තතායෙව අපරෙන සමයෙන කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි කායෙන වාචාය පාරමියො පූරෙත්වා සදෙවකං ලොකං තාරෙන්තො විචරති එවං සබ්බත්ථ චිත්තුප්පාදොපි බහුකාරො කායවාචාහි පන අනුවිධීයනා අතිබහුකාරායෙවාති වෙදිතබ්බා.

එවං කුසලෙසු ධම්මෙසු චිත්තුප්පාදස්සාපි බහුකාරතං දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ නියොජෙන්තො තස්මාතිහ චුන්දාති ආදිමාහ— තං අත්ථතො පාකටමෙව එවං චතුචත්තාළීසාය ආකාරෙහි දස්සිතෙ සල්ලෙඛෙ චිත්තුප්පාදස්සාපි බහුකාරතං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්සෙව සල්ලෙඛස්ස හිතාධිගමාය මග්ගභාවං දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ— තස්සත්ථො, යථා නාම චුන්ද ඛාණුකණ්ටකපාසාණාදීහි විසමො මග්ගො භවෙය්‍ය තස්සපරික්කමණාය පරිවජ්ජනත්ථාය අඤ්ඤො සුපරිකම්මකතො විය භූමිභාගො සමො මග්ගො භවෙය්‍ය යථා වා රුක්ඛමූලපාසාණපපාතකුම්භීලමකරාදිපරියාකුලං විසමං තිත්ථමස්ස පරික්කමණාය පරිවජ්ජනත්ථාය අවිසමං අනුපුබ්බගම්භීරං සොපානඵලකසදිසං තිත්ථම්භවෙය්‍ය යං පටිපන්නො සුඛෙනෙව තං නදිං වා තළාකං වා අජ්ඣොගාහෙත්වා නහායෙය්‍ය වා උත්තරෙය්‍ය වා එවමෙව ඛො චුන්ද විසමමග්ගවිසමතිත්ථසදිසාය විහිංසාය සමන්නාගතස්ස විහිංසකස්ස පුග්ගලස්ස සමමග්ගසමතිත්ථසදිසා අවිහිංසා හොති පරික්කමණාය යථෙව හි විසමමග්ගවිසමතිත්ථපරිවජ්ජනත්ථාය සමො මග්ගො ච තිත්ථඤ්ච පටියත්තං එවං විහිංසාපරිවජ්ජනත්ථාය අවිහිංසාය පටියත්තාය පටිපන්නො සුඛෙනෙව මනුස්සගතිං වා අජ්ඣොගාහෙත්වා සම්පත්තිං වා අනුභවෙය්‍ය උත්තරෙය්‍ය වා ලොකා එතෙනෙව උපායෙන සබ්බපදානි යොජෙතබ්බානි— එවං තස්සෙව හිතාධිගමාය මග්ගභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි උපරිභාවගමනීයතං දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ. තස්සත්ථො, යථා නාම චුන්ද යෙකෙචි අකුසලා ධම්මා පටිසන්ධිජනකා වා අජනකා වා දින්නායපි පටිසන්ධියා විපාකජනකා වා අජනකා වා සබ්බෙ තෙ ජාති

ඩ්ඪෙන අධොභාවඞ්ගමනීයාති එවං නාමාව හොන්ති විපාකකාලෙ අනිට්ඨාකන්තවිපාකත්තා. යථා ච යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා පටිසන්ධිජනකා වා අජනකා වා දින්නාය පටිසන්ධියා විපාකජනකා වා අජනකා වා සබ්බෙපි ජාතිවසෙන උපරිභාවඞ්ගමනීයාති එවං නාමාව හොන්ති විපාකකාලෙ ඉට්ඨකන්තවිපාකත්තා, එවමෙව ඛො චුන්ද විහිංසකස්ස — පෙ — උපරිභාවායාති, තත්‍රායං උපමාසංසන්දනා යථා හි සබ්බෙ අකුසලා අධොභාවඞ්ගමනීයා එවං විහිංසකස්ස එකා විහිංසාපි යථා ච සබ්බෙ කුසලා උපරිභාවඞ්ගමනීයා එවං අවිහිංසකස්ස එකා අවිහිංසාපි එතෙනෙව උපායෙන අකුසලං අකුසලෙන කුසලඤ්ච කුසලෙන උපමෙතබ්බං අයඤ්හෙත්ථ අධිප්පායොති, එවං තස්සෙව සල්ලෙඛස්ස උපරිභාවඞ්ගමනීයතං දස්සෙත්වා ඉදානි පරිනිබ්බාපනෙ සමත්ථභාවං දස්සෙතුං සො වත චුන්දාති ආදිමාහ. තත්ථ සොති වුත්තප්පකාරපුග්ගලනිද්දෙසො; තස්ස සොති ඉමං උද්දෙසවචනං ආහරිත්වා යො අත්තනා පලිපපලිපන්නො සො වත චුන්ද පරං පලිපපලිපන්නං උද්ධරිස්සතීති එවං සබ්බපදෙසු සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො— පලිපපලිපන්නොති ගම්භීරකද්දමෙ නිමුග්ගො වුච්චති, නො ච ඛො අරියස්ස විනයෙ, අරියස්ස පන විනයෙ පලිපන්ති පඤ්චකාමගුණා වුච්චන්ති පලිපන්නොති තත්ථ නිමුග්ගො බාලපුථුජ්ජනො. තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා. යථා චුන්ද කොචි පුරිසො යාව නාසිකග්ගා ගම්භීරකද්දමෙ නිමුග්ගො අපරම්පි තත්ථෙව නිමුග්ගං හත්ථෙ වා සීසෙ වා ගහෙත්වා උද්ධරිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති න හි තං කාරණමත්ථි යෙන සො තං උද්ධරිත්වා ථලෙ පතිට්ඨපෙය්‍ය එවමෙවං යො අත්තනා පඤ්චකාමගුණපලිපෙ පලිපන්නො සො වත පරං තත්ථෙව පලිපන්නං උද්ධරිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති තත්ථ සියා අපුත්තමෙතං පුථුජ්ජනානම්පි භික්ඛුභික්ඛුනීඋපාසකඋපාසිකානං ධම්මදෙසනං සුත්වා හොන්තියෙව ධම්මං අභිසමෙතාරො තස්මා පලිපපලිපන්නො උද්ධරතීති තං තථා න දට්ඨබ්බං, *භගවායෙව හි තත්ථ උද්ධරති පසංසාමත්තමෙව පන ධම්මකථිකා ලභන්ති රඤ්ඤො පහිතලෙඛවාචකො විය යථා හි රඤ්ඤො පච්චන්තජනපදෙ පහිතං ලෙඛං තත්ථ මනුස්සා ලෙඛං වාචෙතුමජානන්තා යො වාචෙතුං ජානාති තෙන වාචාපෙත්වා තමත්ථං සුත්වා රඤ්ඤො ආණාති ආදරෙන සම්පාදෙන්ති න ච තෙසං හොති ලෙඛවාචකස්ස අයං ආණාති ලෙඛවාචකො පන විසට්ඨාය වාචාය වාචෙති අනෙලගලායාති පසංසාමත්තමෙව ලභති එවමෙව කිඤ්චාපි සාරිපුත්තප්පභුතයො ධම්මකථිකා ධම්මං දෙසෙන්ති අථ ඛො ලිඛිතපණ්ණවාචකා විය තෙ හොන්ති භගවතොයෙව පන සා ධම්මදෙසනා රඤ්ඤො

---

* තං තථාතං දට්ඨබ්බං, තං තථා දට්ඨබ්බන්තිපි.

ඥාණී විය තෙ ච තං සුත්වා ධම්මං අභිසමෙන්තී තෙ භගවායෙව
උද්ධරතීති වෙදිතබ්බා. ධම්මකථිකා පන විසෙසවිඤ්ඤාය වාචාය
ධම්මං දෙසෙන්ති අනෙලගලායාති පසංසාමත්තමෙව ලභ
න්තීති තස්මා යුත්තමෙව තං'ති. වුත්තවිපරියායෙන සුක්කප
ක්ඛො වෙදිතබ්බො — අදන්තො අවිනීතො අපරිනිබ්බුතොති
එත්ථ පන අනිබ්බිසතාය අදන්තො අසික්ඛිතවිනයතාය අවිනී
තො අනිබ්බුතකිලෙසතාය අපරිනිබ්බුතො වෙදිතබ්බො; සො
තාදිසො පරං දමෙස්සති නිබ්බිසං කරිස්සති විනෙස්සති වා
තිස්සො සික්ඛා සික්ඛාපෙස්සති පරිනිබ්බාපෙස්සති වා තස්ස
කිලෙසෙ නිබ්බාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති, වුත්තවිපරියා
යෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො — එවමෙව ඛො චුන්ද විහිංස
කස්ස පරිනිබ්බානායාති එත්ථ පන එවමත්ථො වෙදිතබ්බො යථා
අත්තනා පලිපා පලිපන්නො පරං පලිපපලිපන්නං උද්ධරිස්සති ද
න්තො දමෙස්සති විනීතො විනෙස්සති පරිනිබ්බුතො පරිනිබ්බා
පෙස්සතීති ඨානමෙතං විජ්ජති කිං පන තං පලිපාපලිපන්නත්තං
දන්තත්තං විනීතත්තං පරිනිබ්බුතත්තමෙව එවමෙව ඛො චුන්ද විහිං
සකස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස අවිහිංසා හොති පරිනිබ්බානාය කිං වු
ත්තං හොති? යො අත්තනා අවිහිංසකො තස්ස යා අවිහිංසා අයං
යා එසා විහිංසකස්ස පරස්ස විහිංසා තස්සා පරිනිබ්බානාය හොති
අත්තනා අවිහිංසකො පරස්ස විහිංසාචෙතනං නිබ්බාපෙස්සතීති
ඨානමෙතං විජ්ජති කිං පන තං'ති? අවිහිංසකත්තමෙව, යං හි
යෙන අත්තනා අධිගතං හොති සො පරං තදත්ථාය සමාදපෙ
තුං සක්කොතීති — අථ වා යථා අත්තනා පලිපාපලිපන්නො
දන්තො විනීතො පරිනිබ්බුතො පරං පලිපපලිපන්නං අදන්තං
අවිනීතං අපරිනිබ්බුතඤ්ච උද්ධරිස්සති විනෙස්සති දමෙස්සති පරි
නිබ්බාපෙස්සතීති ඨානමෙතං විජ්ජති එවමෙවං විහිංසකස්ස පුරි
සපුග්ගලස්ස විහිංසාපහානාය මග්ගං භාවයතො උප්පන්නා අවි
හිංසා හොති පරිනිබ්බානාය — න පරිනිබ්බුතො විය හි අපරිනි
බ්බුතො අවිහිංසාචෙතනාය විහිංසාචෙතනං පරිනිබ්බාපෙතුං සම
ත්ථොව, එතමත්ථං දස්සෙන්තො එවමෙව ඛො චුන්දාති ආදිමාහ,
එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, යථාචෙත්ථ එවං සබ්බපදෙසු, අතිවි
ත්ථාරභයෙන පන අනුපදයොජනා න කතාති. එවං තස්ස පරිනි
බ්බාපනෙ සමත්ථභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි තං දෙසනං නිගමෙ
ත්වා ධම්මපටිපත්තියං නියොජෙතුං ඉති ඛො චුන්දාති ආදිමාහ,
සල්ලෙඛපරියායොති සල්ලෙඛකාරණං, එසනයො සබ්බත්ථ එත්ථ
අවිහිංසාදයො එව විහිංසාදීනං සල්ලෙඛනතො සල්ලෙඛකාර
ණං තෙසං වසෙන චිත්තස්ස උප්පාදෙතබ්බතො චිත්තුප්පාදකා
රණං විහිංසාදිපරික්කමණස්ස හෙතුතො පරික්කමණකාරණං උ
පරිභාවනිප්ඵාදනතො උපරිභාවකාරණං විහිංසාදීනං පරිනිබ්බා

සන්තො පටිනිබ්බානකාරණන්ති වෙදිතබ්බං—හිතෙසිනාති හිතං එසන්තෙන; අනුකම්පකෙනාති අනුකම්පමානෙන; අනුකම්පං උපාදායාති අනුකම්පං චිත්තෙන පරිග්ගහෙත්වා; පටිච්චාති වුත්තං හොති. කතං වො තං මයාති තං මයා ඉමෙ පඤ්ච පරියායෙ දෙසෙන්තෙන තුම්හාකං කතං; එත්තකමෙව හි අනුකම්පකස්ස සත්ථු කිච්චං යදිදං අවිපරීතධම්මදෙසනා ඉතො පරං පන පටිපත්තිනාම සාවකානං කිච්චං තෙනාහ එතානි චුන්ද රුක්ඛමූලානී අම්හාකං අනුසාසනීති, තත්ථ ච රුක්ඛමූලානීති ඉමිනා රුක්ඛමූල සෙනාසනං දසෙසති, සුඤ්ඤාගාරානීති ඉමිනා ජනවිවිත්තට්ඨානං, උභයෙනාපි ච යොගානුරූපං සෙනාසනමාචික්ඛති, දායජ්ජං නිය්‍යාතෙති, ඣායථාති ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන අට්ඨතිංසාරම්මණානි ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ච අනිච්චාදිතො ච ඛන්ධායතනාදීනි උපනිජ්ඣායථ, සමථඤ්ච විපස්සනඤ්ච වඩ්ඪෙථාති වුත්තං හොති. මා පමාදත්ථාති මා පමජ්ජිත්ථ; මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති යෙ හි පුබ්බෙ දහරකාලෙ අරොගකාලෙ * සත්තසප්පායාදිසම්පත්තිකාලෙ † සත්ථු සම්මුඛීභාවකාලෙ ච යොනිසොමනසිකාරවිරහිතා රත්තින්දිවං හි මඞ්කුණභූතතා හුත්වා සෙය්‍යසුඛම්මිද්ධසුඛමනුභොන්තා පමජ්ජන්ති තෙ පච්ඡා ජරාකාලෙ රොගකාලෙ මරණකාලෙ විපත්තිකාලෙ සත්ථු පරිනිබ්බුතකාලෙ ච තං පුබ්බ පමාදවිහාරං අනුස්සරන්තා සප්පටිසන්ධිකාලකිරියාය ච භාරියං සම්පස්සමානා විප්පටිසාරිනො හොන්ති තුම්හෙ පන තාදිසා මා අහුවත්ථාති එතමත්ථං දසෙසන්තො ආහ—මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති—අයං වො අම්හාකං අනුසාසනීති අයං අම්හාකං සන්තිකා ඣායථ මා පමාදත්ථාති තුම්හාකං අනුසාසනී, ඔවාදොති වුත්තං හොතීති—

සල්ලෙඛසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවම්මෙ සුතන්ති සම්මාදිට්ඨිසුත්තං—තත්ථ සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨීති ආවුසො වුච්චති කිත්තාවතා නුඛො ආවුසොති වා කතමා පනාවුසො අකුසලන්ති වා එවං සත්තිකා ථෙරෙන පුච්ඡා වුත්තා සබ්බා කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡා එව තත්ථ යස්මා ජානන්තාපි සම්මාදිට්ඨීති වදන්ති අජානන්තාපි බාහිරකාපි සාසනිකාපි අනුස්සවාදිවසෙනාපි අත්තපච්චවෙක්ඛණෙනාපි තස්මා තං බහූනං වචනං උපාදාය විභත්තුං ආමසන්තො සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨීති ආවුසො වුච්චතීති ආහ, අයං හි එත්ථ අධිප්පායො අපරෙහිපි සම්මා

* අරොග්‍යකාලෙ, † සත්තසප්පායාදිසම්පත්තිකාලෙ, අත්තපච්චවෙක්ඛණෙනාපි,

දිට්ඨීති වුච්චති අපරෙහිපි සම්මාදිට්ඨීති වුච්චති ස්වායං එවං වුච්චමානො අත්ථඤ්ච ලක්ඛණඤ්ච උපාදාය **කිත්තාවතා නු ඛො ආවුසො අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොතීති** තත්ථ සම්මාදිට්ඨීති සොභනාය පසත්ථාය ච දිට්ඨියා සමන්නාගතො යදා පන ධම්මොයෙවායං සම්මාදිට්ඨිසද්දො වත්තති තදාස්ස සොභනා පසත්ථා ච දිට්ඨි සම්මාදිට්ඨීති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො සා චායං සම්මාදිට්ඨි දුවිධා හොති ලොකියා ලොකුත්තරා තත්ථ කම්මස්සකතාඤාණං සච්චානුලොමිකඤාණඤ්ච ලොකියා සම්මාදිට්ඨි සඞ්ඛෙපතො වා සබ්බාපි සාසවා පඤ්ඤා අරියමග්ගඵලසම්පයුත්තා පඤ්ඤා ලොකුත්තරා සම්මාදිට්ඨි, සම්මාදිට්ඨිපුග්ගලො පන තිවිධො හොති පුථුජ්ජනො සෙක්ඛො අසෙක්ඛො ච තත්ථ පුථුජ්ජනො දුවිධො හොති බාහිරකො සාසනිකො ච තත්ථ බාහිරකො කම්මවාදී කම්මස්සකතාදිට්ඨියා සම්මාදිට්ඨි හොති නො සච්චානුලොමිකාය අත්තදිට්ඨිපරාමාසකත්තා සාසනිකො ද්වීහිපි සෙක්ඛො නියතාය සම්මාදිට්ඨියා සම්මාදිට්ඨි අසෙක්ඛො අසෙක්ඛාය ඉධ පන නියතාය නිය්‍යානිකාය ලොකුත්තරකුසලසම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො සම්මාදිට්ඨීති අධිප්පෙතො තෙනෙවාහ **උජුගතාස්ස දිට්ඨි ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො ආගතො ඉමං සද්ධම්මන්ති,** ලොකුත්තරකුසලසම්මාදිට්ඨි එව හි අන්තද්වයමනුපගම්ම උජුභාවෙන ගතත්තා කායවඞ්කාදීනි ච සබ්බවඞ්කානි සමුච්ඡින්දිත්වා ගතත්තා උජුගතා හොති තාය ච දිට්ඨියා සමන්නාගතො නවප්පකාරෙපි ලොකුත්තරධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අචලප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති සබ්බදිට්ඨිගහනානි ච විනිබ්බෙඨෙන්තො සබ්බකිලෙසෙ පජහන්තො ජාතිසංසාරා නික්ඛමන්තො පටිපත්තිං පරිපූරෙන්තො අරියෙන මග්ගෙන ආගතො ඉමං සම්බුද්ධප්පවෙදිතං අමතොගධනිබ්බානසඞ්ඛාතං සද්ධම්මන්ති වුච්චති.

යතො ඛොති කාලපරිච්ඡෙදවචනමෙතං; යස්මිං කාලෙති වුත්තං හොති. **අකුසලඤ්ච පජානාතී**ති දස අකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතං අකුසලඤ්ච පජානාති නිරොධාරම්මණාය පජානනාය කිච්චවසෙන ඉදං දුක්ඛන්ති පටිවිජ්ඣන්තො, **අකුසලමූලඤ්ච පජානාතී**ති තස්ස මූලපච්චයභූතං අකුසලඤ්ච පජානාති තෙනෙව පකාරෙන අයං දුක්ඛසමුදයොති පටිවිජ්ඣන්තො, එස නයො කුසලමූලං වා අකුසලමූලං වාති එත්ථාපි, යථා චෙත්ථ එවං ඉතො පරෙසු සබ්බවාරෙසු කිච්චවසෙනෙව චතුසච්චපජානනා වෙදිතබ්බා. **එත්තාවතාපී**ති එත්තකෙන ඉමිනා අකුසලාදිපජානනෙනාපි; **සම්මාදිට්ඨි හොතී**ති වුත්තප්පකාරාය ලොකුත්තරසම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො හොති; **උජුගතාස්ස—පෙ—ආගතො ඉමං සද්ධම්මන්ති** එත්තාවතා සංඛිත්තදෙසනා නිට්ඨිතා හොති දෙසනායෙව චෙසං සංඛිත්තා තෙසං පන භික්ඛූනං විත්ථාරවසෙනෙව සම්මාමනසිකාරපටිවෙධො වෙදිතබ්බො.

දුතියවාරෙ පන දෙසනාපි විත්ථාරෙන මනසිකාරපටිවෙධොපි විත්ථාරෙනෙව පවත්තොති වෙදිතබ්බො තත්ථ සංඛිත්තදෙසනාය චෙව හෙට්ඨිමමග්ගා විත්ථාරදෙසනාය ච උපරිමග්ගා කථිතාති භික්ඛූ ආහංසු විත්ථාරදෙසනාවසානෙ සබ්බසො රාගානුසයං පහායාති ආදිවචනං සල්ලක්ඛෙන්තා ථෙරො පනාහ සංඛිත්තදෙසනායපි චත්තාරො මග්ගා රාසිතො කථිතා විත්ථාරදෙසනායපීති සා චායං ඉධ සංඛිත්තවිත්ථාරදෙසනා සුවිභත්තාය ආවිකතා සා සබ්බවාරෙසු ඉධ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා අපුබ්බානුත්තානපදවණ්ණනාමත්තමෙව ත්ඉතො පරං කරිස්සාම තත්ථ පඨමවාරස්ස තාව විත්ථාරදෙසනායං **පාණාතිපාතො ඛො ආවුසො අකුසල**න්ති ආදීසු අකොසල්ලප්පවත්තියා අකුසලං වෙදිතබ්බං පරතො වත්තබ්බකුසලපටිපක්ඛතො වා, තං ලක්ඛණතො සාවජ්ජදුක්ඛවිපාකසංකිලිට්ඨං වා, අයං තාවෙත්ථ සාධාරණපදවණ්ණනා අසාධාරණෙසු පන පාණස්ස අතිපාතො පාණාතිපාතො පාණවධො පාණඝාතොති වුත්තං හොති පාණොති චෙත්ථ වොහාරතො සත්තො පරමත්ථතො ජීවිතින්ද්‍රියං තස්මිං පන පාණෙ පාණසඤ්ඤිනො ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා කායවචීද්වාරානං අඤ්ඤතරද්වාරප්පවත්තා වධකචෙතනා පාණාතිපාතො සො ගුණවිරහිතෙසු තිරච්ඡානගතාදීසු පාණෙසු ඛුද්දකෙ පාණෙ අප්පසාවජ්ජො මහාසරීරෙ මහාසාවජ්ජො කස්මා පයොගමහන්තතාය පයොගසමත්තෙපි වත්ථුමහන්තතාය ගුණවන්තෙසු මනුස්සාදීසු අප්පගුණෙ පාණෙ අප්පසාවජ්ජො මහාගුණෙ පාණෙ මහාසාවජ්ජො සරීරගුණානං පන සමභාවෙ සති කිලෙසානං උපක්කමානඤ්ච මුදුතාය අප්පසාවජ්ජො තිබ්බතාය මහාසාවජ්ජොති වෙදිතබ්බො. තස්ස පඤ්ච සම්භාරා හොන්ති පාණො පාණසඤ්ඤිතා වධකචිත්තං උපක්කමො තෙන මරණන්ති, ඡ පයොගා සාහත්ථිකො ආණත්තිකො නිස්සග්ගියො ථාවරො විජ්ජාමයො ඉද්ධිමයොති ඉමස්මිං පනත්ථෙ විත්ථාරියමානෙ අතිපපඤ්චො හොති තස්මා තං න විත්ථාරයාම අඤ්ඤඤ්ච එවරූපං අත්ථිකෙහි පන සමන්තපාසාදිකං විනයට්ඨකථං ඔලොකෙත්වා ගහෙතබ්බං. අදින්නස්ස ආදානං **අදින්නාදානං**. පරස්සහරණං ථෙය්‍යං චොරිකාති වුත්තං හොති තත්ථ අදින්නන්ති පරපරිග්ගහිතං යත්ථ පරො යථාකාමකාරිතං ආපජ්ජන්තො අදණ්ඩාරහො අනුපවජ්ජො ච හොති තස්මිං පන පරපරිග්ගහිතෙ පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤිනො තදාදායකඋපක්කමසමුට්ඨාපිකා ථෙය්‍යචෙතනා අදින්නාදානං තං හීනෙ පරසන්තකෙ අප්පසාවජ්ජං පණීතෙ මහාසාවජ්ජං කස්මා වත්ථුපණීතතාය වත්ථුසමත්තෙ සති ගුණාධිකානං සන්තකෙ වත්ථුස්මිං මහාසාවජ්ජං තං තං ගුණාධිකං උපාදාය තතො තතො හීනගුණස්ස සන්තකෙ වත්ථුස්මිං අප්පසාවජ්ජං තස්ස පඤ්ච සම්භාරා හොන්ති පරපරිග්ගහිතං පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤිතා ථෙය්‍යචිත්තං උපක්කමො තෙන හරණන්ති, ඡ පයොගා සාහත්ථිකාදයොව තෙ ච ඛො

යථානුරූපං ථෙය්‍යාවහාරො පසය්හාවහාරො පටිච්ඡන්නාවහාරො පරිකප්පාවහාරො කුසාවහාරොති ඉමෙසං අවහාරානං වසෙන පවත්තානීති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන සමන්තපාසාදිකායං වුත්තො. කාමෙසු මිච්ඡාචාරොති එත්ථ පන කාමෙසූති මෙථුනසමාචාරෙසු මිච්ඡාචාරොති එකන්තනින්දිතො ලාමකාචාරො ලක්ඛණතො පන අසද්ධම්මාධිප්පායෙන කායද්වාරප්පවත්තා අගමනීයට්ඨානවීතික්කමචෙතනා කාමෙසු මිච්ඡාචාරො; තත්ථ අගමනීයට්ඨානං නාම පුරිසානං තාව මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩාති මාතුරක්ඛිතාදයො දස ධනක්කීතා ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී පටවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභතචුම්බටා දාසී ච භරියා කම්මකාරී ච භරියා ධජාහටා මුහුත්තිකාති එතා ධනක්කීතාදයො දසාති වීසති ඉත්ථියො. ඉත්ථීසු පන ද්වින්නං සාරක්ඛසපරිදණ්ඩානං දසන්නඤ්ච ධනක්කීතාදීනන්ති ද්වාදසන්නං ඉත්ථීනං අඤ්ඤපුරිසානං* ඉදං අගමනීයට්ඨානං නාම සො පනෙස මිච්ඡාචාරො සීලාදිගුණරහිතෙ අගමනීයට්ඨානෙ අප්පසාවජ්ජො සීලාදිගුණසම්පන්නෙ මහාසාවජ්ජො තස්ස චත්තාරො සම්භාරා අගමනීයවත්ථුස්මිං† සෙවනචිත්තං සෙවනපයොගො මග්ගෙන මග්ගපටිපත්ති අධිවාසනන්ති. එකො පයොගො සාහත්ථිකොයෙව. මුසාති විසංවාදනපුරෙක්ඛාරස්ස අත්ථභඤ්ජනකො වචීපයොගො කායපයොගො වා විසංවාදනාධිප්පායෙන පරස්ස පරවිසංවාදකකායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසාවාදො—අපරො නයො මුසාති අභූතං අතච්ඡං වත්ථු වාදොති තස්ස භූතතො තච්ඡතො විඤ්ඤාපනං ලක්ඛණතො පන අතථං වත්ථුං තථතො පරං විඤ්ඤාපෙතුකාමස්ස තථාවිඤ්ඤත්තිසමුට්ඨාපිකා චෙතනා මුසාවාදො සො යමත්ථං භඤ්ජති තස්ස අප්පතාය අප්පසාවජ්ජො මහන්තතාය මහාසාවජ්ජො අපිච ගහට්ඨානං අත්තනො සන්තකං අදාතුකාමතාය නත්ථීති ආදිනයප්පවත්තො අප්පසාවජ්ජො සක්ඛිනා හුත්වා අත්ථභඤ්ජනත්ථං වුත්තො මහාසාවජ්ජො පබ්බජිතානං අප්පකම්පි තෙලං වා සප්පිං වා ලභිත්වා හසාධිප්පායෙන අජ්ජ ගාමෙ තෙලං නදී මඤ්ඤෙ සන්දතීති පූරණකථානයෙන පවත්තො අප්පසාවජ්ජො අදිට්ඨංයෙව පන දිට්ඨන්ති ආදිනා නයෙන වදන්තානං මහාසාවජ්ජො තස්ස චත්තාරො සම්භාරා හොන්ති අතථං වත්ථු විසංවාදනචිත්තං තජ්ජො වායාමො පරස්ස තදත්ථවිජානනන්ති, එකො පයොගො සාහත්ථිකොව සො කායෙන වා කායපටිබද්ධෙන වා වාචාය වා පරවිසංවාදකකිරියාකරණෙ දට්ඨබ්බො තාය චෙ කිරියාය පරො තමත්ථං ජානාති අයං කිරියාසමුට්ඨාපකචෙතනාක්ඛණෙයෙව මුසාවාදකම්මුනා බජ්ඣති. පිසුණාවාචාති ආදීසු යාය වාචාය යස්ස තං

වාචං භාසති තස්ස හදයෙ අත්තනො පියභාවං පරස්ස ච සුඤ්ඤභාවං කරොති සා **පිසුණාවාචා**; යාය පන අත්තානම්පි පරම්පි ඵරුසං කරොති යා වාචා සයම්පි **ඵරුසා** නෙව කණ්ණසුඛා න හදයසුඛා අයං **ඵරුසාවාචා**; යෙන සම්ඵං පලපති නිරත්ථකං සො **සම්ඵප්පලාපො**; තෙසං මූලභූතා චෙතනාපි පිසුණාවාචාදිනාමමෙව ලභති සා එව ච ඉධ අධිප්පෙතාති, තත්ථ සංකිලිට්ඨචිත්තස්ස පරෙසං වා භෙදාය අත්තනො පියකම්‍යතාය වා කායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා චෙතනා පිසුණාවාචා සා යස්ස භෙදං කරොති තස්ස අප්පගුණතාය අප්පසාවජ්ජා මහාගුණතාය මහාසාවජ්ජා තස්සා චත්තාරො සම්භාරා භින්දිතබ්බො පරො ඉති ඉමෙ නානා භවිස්සන්ති විනාභවිස්සන්තීති භෙදපුරෙක්ඛාරතා වා ඉති අහං පියො භවිස්සාමි විස්සාසිකොති පියකම්‍යතා වා තජ්ජො වායාමො තස්ස තදත්ථවිජානනන්ති, පරස්ස මම්මච්ඡෙදකකායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා එකන්තඵරුසචෙතනා ඵරුසාවාචා; තස්සා ආවිභාවත්ථමිදං වත්ථු—එකො කිර ගාමදාරකො මාතුවචනං අනාදියිත්වා අරඤ්ඤං ගච්ඡති තං මාතා නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තී චණ්ඩා තං මහිංසී අනුබන්ධතූති අක්කොසි අථස්ස තථෙව අරඤ්ඤෙ මහිංසී උට්ඨාසි දාරකො යං මම මාතා මුඛෙන කථෙසි තං මා හොතු යං චිත්තෙන චින්තෙසි තං හොතූති සච්චකිරියං අකාසි මහිංසී තත්ථෙව බද්ධා විය අට්ඨාසි එවං මම්මච්ඡෙදකොපි පයොගො චිත්තසණ්හතාය ඵරුසාවාචා* න හොති මාතාපිතරො හි කදාචි පුත්තකෙ එවම්පි වදන්ති චොරා වො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කරොන්තූති උප්පලපත්තම්පි ච නෙසං උපරි පතන්තං න ඉච්ඡන්ති ආචරියුපජ්ඣායා ච කදාචි නිස්සිතකෙ එවං වදන්ති කිං ඉමෙ අහිරිකා අනොත්තප්පිනො චරන්ති නිද්ධමථ නෙති අථ ච නෙසං ආගමාධිගමසම්පත්තිං ඉච්ඡන්ති යථා ච චිත්තසණ්හතාය ඵරුසා වාචා න හොති එවං වචනසණ්හතාය අඵරුසවාචාපි න හොති න හි මාරෙතුකාමස්ස ඉමං සුඛං සයාපෙථාති වචනං අඵරුසවාචා හොති චිත්තඵරුසතාය පනෙසා ඵරුසා වාචාව සා යං සන්ධාය වා පවත්තිතා තස්ස අප්පගුණතාය අප්පසාවජ්ජා මහාගුණතාය මහාසාවජ්ජා තස්සා තයො සම්භාරා අක්කොසිතබ්බො පරො කුපිතචිත්තං අක්කොසනාති.—අනත්ථවිඤ්ඤාපකකායවචීපයොගසමුට්ඨාපිකා අකුසලචෙතනා සම්ඵප්පලාපො සො ආසෙවනමන්දතාය අප්පසාවජ්ජො ආසෙවනමහන්තතාය මහාසාවජ්ජො තස්ස ද්වෙ සම්භාරා භාරතයුද්ධසීතාහරණාදිනිරත්ථකකථාපුරෙක්ඛාරතා තථාරූපිකථාකථනඤ්ච.—අභිජ්ඣායතීති **අභිජ්ඣා** පරභණ්ඩාභිමුඛී හුත්වා තන්නින්නතාය පවත්තතීති අත්ථො. සා අහො වත ඉදං මමස්සාති එවං පරභණ්ඩාභිජ්ඣායනලක්ඛණා අදින්නාදානං විය අප්පසාවජ්ජා මහාසාවජ්ජා ච තස්සා ද්වෙ සම්භාරා පරභණ්ඩං

* ඵරුසවාචාති පාඨො.

අත්තනො පරිණාමනඤ්ච, පරභණ්ඩවත්ථුකෙ ලොභෙ උප්පන්නෙපි න තාව කම්මපථභෙදො හොති යාව අහො වත ඉදං මමස්සාති අත්තනො පරිණාමෙති—හිතසුඛං ව්‍යාපාදයතීති ව්‍යාපාදො සො පරවිනාසාය මනොපදොසලක්ඛණො ඵරුසාවාචා විය අප්පසාවජ්ජො මහාසාවජ්ජො ච තස්ස ද්වෙ සම්භාරා පරසත්තො ච තස්ස ච විනාසචින්තා පරසත්තවත්ථුකෙ හි කොධෙ උප්පන්නෙපි න ච තාව කම්මපථභෙදො හොති යාව අහො වතායං උච්ඡිජ්ජෙය්‍ය විනස්සෙය්‍යාති තස්ස විනාසං න චින්තෙති, යථාභුච්චගහණාභාවෙන මිච්ඡා පස්සතීති මිච්ඡාදිට්ඨි; සා නත්ථි දින්නන්ති ආදිනා නයෙන විපරීතදස්සනලක්ඛණා සම්ඵප්පලාපො විය අප්පසාවජ්ජා මහාසාවජ්ජා ච අපිච අනියතා අප්පසාවජ්ජා නියතා මහාසාවජ්ජා තස්සා ද්වෙ සම්භාරා වත්ථුනො ච ගහිතාකාරවිපරීතතාය වා යථාච නං ගණ්හාති තථාභාවෙන තස්සුපට්ඨානන්ති—ඉමෙසං පන දසඅකුසලකම්මපථානං ධම්මතො කොට්ඨාසතො ආරම්මණතො වෙදනාතො මූලතොති පඤ්චහාකාරෙහි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

තත්‍ර ධම්මතොති එතෙසු හි පටිපාටියා සත්ත චෙතනාධම්මාව හොන්ති අභිජ්ඣාදයො තයො චෙතනාසම්පයුත්තා කොට්ඨාසතොති පටිපාටියා සත්ත මිච්ඡාදිට්ඨි චාති ඉමෙ අට්ඨ කම්මපථා එව හොන්ති නොව මූලානි අභිජ්ඣාව්‍යාපාදා කම්මපථාචෙව මූලානි ච අභිජ්ඣා හි මූලං පත්වා ලොභො අකුසලමූලං හොති ව්‍යාපාදො දොසො අකුසලමූලං—ආරම්මණතොති පාණාතිපාතො ජීවිතින්ද්‍රියාරම්මණතො සඞ්ඛාරාරම්මණො හොති අදින්නාදානං සත්තාරම්මණං වා සංඛාරාරම්මණං වා මිච්ඡාචාරො ඵොට්ඨබ්බවසෙන සංඛාරාරම්මණො සත්තාරම්මණොතිපි එකෙ මුසාවාදො සත්තාරම්මණො වා සංඛාරාරම්මණො වා තථා පිසුනාවාචා ඵරුසාවාචා සත්තාරම්මණාව සම්ඵප්පලාපො දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතවසෙන සත්තාරම්මණො වා සඞ්ඛාරාරම්මණො වා තථා අභිජ්ඣාව්‍යාපාදො සත්තාරම්මණොව මිච්ඡාදිට්ඨි තෙභූමකධම්මවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණා—වෙදනාතොති පාණාතිපාතො දුක්ඛවෙදනො හොති කිඤ්චාපි හි රාජානො චොරං දිස්වා හසමානාපි ගච්ඡථ නං ඝාතෙථාති වදන්ති සන්නිට්ඨාපනචෙතනා* පන නෙසං දුක්ඛසම්පයුත්තාව හොති අදින්නාදානං තිවෙදනං මිච්ඡාචාරො සුඛමජ්ඣත්තවසෙන ද්විවෙදනො සන්නිට්ඨාපනචිත්තෙ පන මජ්ඣත්තවෙදනො න හොති මුසාවාදො තිවෙදනො තථා පිසුනාවාචා-ඵරුසාවාචා දුක්ඛවෙදනා සම්ඵප්පලාපො තිවෙදනො අභිජ්ඣා සුඛමජ්ඣත්තවසෙන ද්විවෙදනා තථා මිච්ඡාදිට්ඨි ව්‍යාපාදො දුක්ඛවෙදනො—මූලතොති පාණාතිපාතො දොසමොහවසෙන ද්විමූලකො හොති අදින්නා

* සන්නිට්ඨාපක චෙතනා

දනං දොසමොහවසෙන වා ලොභමොහවසෙන වා මිච්ඡාචාරො ලො
භමොහවසෙන මුසාවාදො දොසමොහවසෙන වා ලොභමොහවසෙන
වා තථා පිසුනාවාචා සම්ඵප්පලාපො ච ඵරුසාවාචා දොසමොහව
සෙන අභිජ්ඣා මොහවසෙන එකමූලා තථා ව්‍යාපාදො මිච්ඡාදිට්ඨි
ලොභමොහවසෙන ද්විමූලාති. ලොභො අකුසලමූලන්ති ආදීසු ලුබ්භ
තීති ලොභො දුස්සතීති දොසො මුය්හතීති මොහො තෙසු ලොභො
සයඤ්ච අකුසලං සාවජ්ජදුක්ඛවිපාකට්ඨෙන ඉමෙසඤ්ච පාණාතිපාතාදීනං
අකුසලානං එකච්චස්ස සම්පයුත්තපභවකට්ඨෙන* එකච්චස්ස උපනිස්සය
පච්චයට්ඨෙන මූලන්ති අකුසලමූලං වුත්තම්පිචෙතං "රත්තො ඛො
ආවුසො රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනතී"ති
ආදි දොසමොහානං අකුසලමූලභාවෙපි එසෙව නයො. පාණාතිපා
තා වෙරමණී කුසලන්ති ආදීසු පාණාතිපාතාදයො වුත්තත්ථා එව
වෙරං පන මනතීති වෙරමණී වෙරං පජහතීති අත්ථො විරමති වා
එතාය කාරණභූතාය වෙරම්හා පුග්ගලොති විකාරස්ස වෙකාරං
කත්වාපි වෙරමණී අයං තාවෙත්ථ බ්‍යඤ්ජනතො වණ්ණනා අත්ථතො
පන වෙරමණීති කුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරති සා පාණාතිපාතා විර
මන්තස්ස "යා තස්මිං සමයෙ පාණාතිපාතා ආරති විරතී"ති එවං
වුත්තා කුසලචිත්තසම්පයුත්තා විරති සා පභෙදතො තිවිධා හොති
සම්පත්තවිරති සමාදානවිරති සමුච්ඡෙදවිරතීති තත්ථ අසමාදින්න
සික්ඛාපදානං අත්තනො ජාතිවයබාහුසච්චාදීනි පච්චවෙක්ඛිත්වා අයු
ත්තං අම්හාකං එවරූපං කාතුන්ති සම්පත්තවත්ථුං අවීතික්කමන්තා
නං උප්පජ්ජමානා විරති සම්පත්තවිරතීති වෙදිතබ්බා—සීහලදීපෙ
චක්කනඋපාසකස්ස විය තස්ස කිර දහරකාලෙයෙව මාතුයා රො
ගො උප්පජ්ජි වෙජ්ජෙන ච අල්ලසසකමංසං ලද්ධුං වට්ටතීති වුත්තං
තතො චක්කනස්ස භාතා ගච්ඡ තාත ඛෙත්තං ආහිණ්ඩාහීති චක්ක
නං පෙසෙසි සො තත්ථ ගතො තස්මිඤ්ච සමයෙ එකො සසො තරුණ
සස්සං ඛාදිතුං ආගතො හොති සො තං දිස්වා වෙගෙන ධාවන්තො
වල්ලියා බද්ධො කිරිකිරීති සද්දමකාසි චක්කනො තෙන සද්දෙන
ගන්ත්වා තං ගහෙත්වා චින්තෙසි මාතු භෙසජ්ජං කරොමීති පුන
චින්තෙසි න මෙතං පතිරූපං ස්වාහං මාතුජීවිතකාරණා පරං ජීවිතා
වොරොපෙය්‍යන්ති අථ නං ගච්ඡ අරඤ්ඤෙ සසෙහි සද්ධිං තිණොදකං
පරිභුඤ්ජාති මුඤ්චි භාතරා ච කිං තාත සසො ලද්ධොති පුච්ඡිතො තං පව
ත්තිං ආචික්ඛි තතො නං භාතා පරිභාසි සො මාතුයා සන්තිකං
ගන්ත්වා "යතොහං ජාතො නාභිජානාමි සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වො
රොපෙතා"ති සච්චං වත්වා අට්ඨාසි තාවදෙවස්ස මාතා අරොගා
අහොසි, සමාදින්නසික්ඛාපදානං පන සික්ඛාපදසමාදානෙ තදුත්තරිඤ්ච
අත්තනො ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා වත්ථුං අවීතික්කමන්තානං උප්පජ්ජ

* පභාවකට්ඨෙන.

මාති විරති සමාදානවිරතීති වෙදිතබ්බා—උත්තරවඩ්ඪමානවාසි
උපාසකස්ස විය සො කිර අම්බරියවිහාරවාසිපිඞ්ගලබුද්ධරක්ඛිතත්ථෙ
රස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාපදානි ගහෙත්වා ඛෙත්තං කසති අථස්ස ගො
ණො නට්ඨො සො තං ගවෙසන්තො උත්තරවඩ්ඪමානපබ්බතං ආරුහි
තත්‍ර නං මහාසප්පො අග්ගහෙසි සො චින්තෙසි ඉමායස්ස තිඛිණාය
වාසියා සීසං ඡින්දාමීති පුන චින්තෙසි න මෙතං පතිරූපං ස්වාහං
භාවනීයස්ස ගරුනො සන්තිකෙ සික්ඛාපදං ගහෙත්වා භින්දෙය්‍යන්ති
එවං යාවතතියං චින්තෙත්වා ජීවිතං පරිච්චජාමි න සික්ඛාපදන්ති
අංසෙ ඨපිතතිඛිණදණ්ඩකවාසිං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙසි තාවදෙව නං
මහාවාළො මුඤ්චිත්වා අගමාසීති. අරියමග්ගසම්පයුත්තා පන විරති
සමුච්ඡෙදවිරතීති වෙදිතබ්බා—යස්සා උප්පන්නතොප්පභුති පාණං
ඝාතෙස්සාමීති අරියපුග්ගලානං චිත්තම්පි න උප්පජ්ජතීති, සා පනා
යං විරති කොසල්ලප්පවත්තියා කුසලන්ති වුත්තත්තා කුච්ඡිතස්ස සලන
තො වා කුසලන්ති ලද්ධවොහාරං දුස්සීල්‍යං ලුනාතීතිපි කුසලං කත
මඤ්ච ආවුසො කුසලන්ති ඉමස්ස පන පඤ්හස්ස අනනුරූපත්තා කුස
ලානි න වුත්තා, යථා ච අකුසලානං එවං ඉමෙසම්පි කුසලකම්මප
ථානං ධම්මතො කොට්ඨාසතො ආරම්මණතො වෙදනාතො මූලතොති
පඤ්චහාකාරෙහි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. තත්ථ ධම්මතොති එතෙ
සුපි පටිපාටියා සත්ත චෙතනාපි වට්ටන්ති විරතියොපි අන්තෙ තයො
චෙතනාසම්පයුත්තාව කොට්ඨාසතො පටිපාටියා සත්ත කම්මපථා
එව නො මූලානි අන්තෙ තයො කම්මපථා චෙව මූලානි ච අනභිජ්ඣා
මූලං පත්වා අලොභො කුසලමූලං හොති අබ්‍යාපාදො අදොසො කුසල
මූලං සම්මාදිට්ඨි අමොහො කුසලමූලං ආරම්මණතොති පාණා
තිපාතාදීනං ආරම්මණානෙව එතෙසං ආරම්මණානි වීතික්ක
මිතබ්බතොයෙව හි වෙරමණී නාම හොති යථා පන නිබ්බානා
රම්මණො අරියමග්ගො කිලෙසෙ පජහති එවං ජීවිතින්ද්‍රියාදි
ආරම්මණාපෙතෙ කම්මපථා පාණාතිපාතාදීනි දුස්සීල්‍යානි පජ
හන්තීති වෙදිතබ්බා—වෙදනතොති සබ්බෙ සුඛවෙදනා වා හොන්ති
මජ්ඣත්තවෙදනා වා කුසලං පත්වා හි දුක්ඛවෙදනා නාම නත්ථි මූල
තොති පටිපාටියා සත්ත ඤාණසම්පයුත්තචිත්තෙන විරමන්තස්ස
අලොභඅදොසඅමොහවසෙන තිමූලා හොන්ති ඤාණවිප්පයුත්ත
චිත්තෙන විරමන්තස්ස ද්විමූලා අනභිජ්ඣා ඤාණසම්පයුත්තචිත්තෙන
විරමන්තස්ස ද්විමූලා හොති ඤාණවිප්පයුත්තචිත්තෙන එකමූලා
අලොභො පන අත්තනාව අත්තනො මූලං න හොති අබ්‍යාපාදෙපි
එසෙව නයො. සම්මාදිට්ඨි අලොභාදොසවසෙන ද්විමූලාවාති, අලො
භො කුසලමූලන්ති ආදීසු න ලොභොති අලොභො ලොභපටිපක්ඛ
ස්ස ධම්මස්සෙතං අධිවචනං අදොසාමොහෙසුපි එසෙව නයො—තෙසු
අලොභො සයඤ්ච කුසලං ඉමෙසඤ්ච පාණාතිපාතාවෙරමණිආදීනං
කුසලානං කෙසඤ්චි සම්පයුත්තපච්චයවසෙන කෙසඤ්චි උපනිස්සය

පච්චයට්ඨෙන මූලන්ති කුසලමූලං අදොසාමොහානම්පි කුසලමූලභාවෙ එසෙව නයො. ඉදානි සබ්බම්පි තං සංඛෙපෙන ච විත්ථාරෙන ච දෙසිතං අත්ථං නිගමෙන්තො යතො ඛො ආවුසොති ආදිං අප්පණාවාරං ආහ. තත්ථ **එවං අකුසලං පජානාතීති** එවං යථානිද්දිට්ඨදස අකුසලකම්මපථවසෙන අකුසලං පජානාති; එවං **අකුසලමූලන්ති** ආදීසුපි එසෙව නයො.

එත්තාවතා එකෙන නයෙන චතුසච්චකම්මට්ඨානිකස්ස යාව අරහත්තා නිය්‍යාණං කථිතං හොති. කථං? එත්ථ හි ඨපෙත්වා අභිජ්ඣං දස අකුසලකම්මපථා ච කුසලකම්මපථා ච දුක්ඛසච්චං. අභිජ්ඣා ච ලොභො අකුසලමූලඤ්චාති ඉමෙ ද්වෙ ධම්මා නිප්පරියායෙන සමුදයසච්චං. පරියායෙන පන සබ්බෙපි කම්මපථා දුක්ඛසච්චං. සබ්බානි කුසලාකුසලමූලානි සමුදයසච්චං. උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං. දුක්ඛං පරිජානන්තො සමුදයං පජහන්තො නිරොධං පජානන්තො අරියමග්ගො මග්ගසච්චන්ති—ඉති ඉමෙ සච්චානි සරූපෙන වුත්තානි, එව ආවත්තනහාරවසෙන වෙදිතබ්බානි. **සො සබ්බසො රාගානුසයං පහායාති** සො එවං අකුසලාදීනි පජානන්තො සබ්බාකාරෙන රාගානුසයං පජහිත්වා; **පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙත්වාති** පටිඝානුසයඤ්ච සබ්බාකාරෙනෙව නීහරිත්වාති වුත්තං හොති; එත්තාවතා අනාගාමිමග්ගො කථිතො, **අස්මීති දිට්ඨිමානානුසයං සමූහනිත්වාති** පඤ්චසු ඛන්ධෙසු කඤ්චි ධම්මං අනවකාරං කරිත්වා අස්මීති ඉමිනා සමූහගහණාකාරෙන පවත්තං දිට්ඨිමානානුසයං සමුග්ඝාතෙත්වා; තත්ථ දිට්ඨිමානානුසයන්ති දිට්ඨිසදිසං මානානුසයන්ති වුත්තං හොති අයං හි මානානුසයො අස්මීති පවත්තත්තා දිට්ඨිසදිසො හොති තස්මා එවං වුත්තො. ඉදඤ්ච අස්මිමානං විත්ථාරතො විභඞ්ගප්පකරණෙන ඛන්ධියවග්ගෙ ඛෙමකසුත්තං ඔලොකෙතබ්බං. **අවිජ්ජං පහායාති** වට්ටමූලං අවිජ්ජං පජහිත්වා; **විජ්ජං උප්පාදෙත්වාති** තස්සා අවිජ්ජාය සමුග්ඝාතිකං අරහත්තමග්ගවිජ්ජං උප්පාදෙත්වා; එත්තාවතා අරහත්තමග්ගො කථිතො, **දිට්ඨෙවධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතීති** අස්මිංයෙව අත්තභාවෙ වට්ටදුක්ඛස්ස පරිච්ඡෙදකරො හොති; **එත්තාවතාපි ඛො ආවුසොති** දෙසනං නිය්‍යාතෙන්තො ඉමාය කම්මපථදෙසනාය වුත්තමනසිකාරපටිවෙධවසෙනාපීති වුත්තං හොති සෙසං වුත්තනයමෙව එවං අනාගාමිඅරහත්තමග්ගෙහි දෙසනං නිට්ඨපෙසීති.

කම්මපථවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සාධාවුසොති ඛො—පෙ—ආගමංසු ඉමං සද්ධම්මං නාම එව, ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස කුසලාකුසලමුඛෙන චතුසච්චදෙසනං සුත්වා තං ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං සාධාවුසොති ඉමිනා වච

න්ති තෙ භික්ඛූ අභිනන්දිත්වා ඉමමෙව වචනස්ස සමුට්ඨාපකෙන චිත්තෙන අනුමොදිත්වා වචසා සම්පටිච්ඡිත්වා ඡන්දසා ච සම්පියායිත්වාති වුත්තං හොති. ඉදානි යස්මා ථෙරො නානප්පකාරෙන චතුසච්චදෙසනං දෙසෙතුං පටිබලො යථාහ "සාරිපුත්තො භික්ඛවෙ පහොති චත්තාරි අරියසච්චානි විත්ථාරෙන ආචික්ඛිතුං දෙසෙතු"න්ති යස්මා වා උපරූපරි දෙසෙතුකාමොව හුත්වා එත්තාවතාපි බොධි අවච තස්මා අපරෙනපි නයෙන සච්චදෙසනං සොතුකාමා තෙ භික්ඛූ ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං උත්තරිං පඤ්හං ආපුච්ඡිංසු තෙන සයමෙව පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජිතපඤ්හතො උත්තරිං සියා ඛො පනාවුසො අඤ්ඤොපි පරියායො යෙනපිය අඤ්ඤම්පි කාරණන්ති ඉමිනා නයෙන අඤ්ඤං අතිරෙකං පඤ්හං පුච්ඡිංසු පුරිමපඤ්හස්ස වා උපරිභාගෙ පුච්ඡිංසූති වුත්තං හොති. අථ නෙසං ව්‍යාකරමානො ථෙරො සියා ආවුසොති ආදිමාහ තත්‍ථ ආහාරසමුදයාති පදවණ්ණනා **ආහාරෙ**ති පච්චයෙ: පච්චයො හි ආහරති අත්තනො ඵලං තස්මා ආහාරොති වුච්චති. **භූතානං වා සත්තාන**න්ති ආදීසු භූතාති ජාතා නිබ්බත්තා; **සම්භවෙසීන**න්ති යෙ සම්භවං ජාතිං නිබ්බත්තිං එසන්ති ගවෙසන්ති. තත්ථ චතූසු යොනීසු අණ්ඩජජලාබුජසත්තා යාව අණ්ඩකොසං වත්ථිකොසඤ්ච න භින්දන්ති තාව සම්භවෙසිනො නාම අණ්ඩකොසං වත්ථිකොසඤ්ච භින්දිත්වා බහිනික්ඛන්තා භූතා නාම සංසෙදජා ඔපපාතිකා ච පඨමචිත්තක්ඛණෙ සම්භවෙසිනො නාම දුතියචිත්තක්ඛණතො පභුති භූතා නාම යෙන වා යෙන වා ඉරියාපථෙන ජායන්ති යාව තතො අඤ්ඤං න පාපුණන්ති තාව සම්භවෙසිනො නාම තතො පරං භූතා නාම අථවා භූතාති ජාතා අභිනිබ්බත්තා යෙ භූතා යෙව න පුන භවිස්සන්තීති සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති තෙසං ඛීණාසවානං එතං අධිවචනං. සම්භවමෙසන්තීති සම්භවෙසිනො අප්පහීනභවසංයොජනත්තා ආයතිම්පි සම්භවං එසන්තානං සෙඛපුථුජ්ජනානමෙතං අධිවචනං එවං සබ්බථාපි * ඉමෙහි ද්වීහි පදෙහි සබ්බසත්තෙ පරියාදියති. වාසද්දො චෙත්ථ සම්පිණ්ඩනත්ථො තස්මා භූතානඤ්ච සම්භවෙසීනඤ්චාති අයමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො, **ඨිතියා**ති ඨිතත්ථං; **අනුග්ගහායා**ති අනුග්ගහත්ථං උපකාරත්ථං; වචනභෙදොයෙව චෙසං අත්ථො පන ද්වින්නම්පි පදානං එකොයෙව අථ වා ඨිතියාති තස්ස තස්ස සත්තස්ස උප්පන්නධම්මානං අනුප්පබන්ධවසෙන අවිච්ඡෙදාය අනුග්ගහායාති අනුප්පන්නානං උප්පාදාය උභොපි චෙතානි භූතානං වා ඨිතියා චෙව අනුග්ගහාය සම්භවෙසීනං වා ඨිතියා චෙව අනුග්ගහාය චාති එවං උභයත්ථ දට්ඨබ්බානි.

කබළීකාරො * **ආහාරොති** කබළං කත්වා අජ්ඣොහරිතබ්බකො ආහාරො; ඔදනකුම්මාසාදිවත්ථුකාය ඔජායෙතං අධිවචනං. **ඔළාරිකො වා සුඛුමො වා** ති වත්ථුඔළාරිකතාය ඔළාරිකො වත්ථුසුඛුමතාය සුඛුමො. සභාවෙන පන සුඛුමරූපපරියාපන්නත්තා කබළීකාරො ආහාරො සුඛුමොව හොති සාපි චස්ස වත්ථුතො ඔළාරිකතා සුඛුමතා ච උපාදායුපාදාය වෙදිතබ්බා කුම්භීලානං හි ආහාරං උපාදාය මොරානං ආහාරො සුඛුමො කුම්භීලා කිර පාසාණෙ ගිලන්ති තෙ ච නෙසං කුච්ඡිප්පත්තා විලීයන්ති මොරා සප්පවිච්ඡිකාදිපාණෙ ඛාදන්ති මොරානං පන ආහාරං උපාදාය තරච්ඡානං ආහාරො සුඛුමො තෙ කිර තිවස්සඡඩ්ඩිතානි විසාණානි චෙව අට්ඨීනි ච ඛාදන්ති තානි ච නෙසං ඛෙළෙන තෙමිතමත්තානෙව කන්දමූලං විය මුදුකානි හොන්ති තරච්ඡානම්පි ආහාරං උපාදාය හත්ථීනං ආහාරො සුඛුමො තෙ හි නානාරුක්ඛසාඛාදයො ඛාදන්ති හත්ථීනං ආහාරතො ගවයගොකණ්ණමිගාදීනං ආහාරො සුඛුමො තෙ කිර නිස්සාරානි නානාරුක්ඛපණ්ණාදීනි ඛාදන්ති තෙසම්පි ආහාරතො ගුන්නං ආහාරො සුඛුමො තා අල්ලසුක්ඛතිණානි ඛාදන්ති තාසං ආහාරතො සසානං ආහාරො සුඛුමො සසානං ආහාරතො සකුණානං සුඛුමො සකුණානමාහාරතො පච්චන්තවාසීනං සුඛුමො පච්චන්තවාසීනං ආහාරතො ගාමභොජකානං සුඛුමො ගාමභොජකානං ආහාරතො රාජරාජමහාමත්තානං සුඛුමො තෙසම්පි ආහාරතො චක්කවත්තිනො ආහාරො සුඛුමො චක්කවත්තිනො ආහාරතො භුම්මදෙවානං ආහාරො සුඛුමො තතො චාතුම්මහාරාජිකානං එවං යාවපරනිම්මිතවසවත්තිකානං ආහාරො විත්ථාරෙතබ්බො තෙසං පන ආහාරො සුඛුමොත්වෙව නිට්ඨං පත්තො එත්ථ ච ඔළාරිකෙ වත්ථුස්මිං ඔජා පරිත්තා හොති දුබ්බලා සුඛුමෙ බලවතී තථා හි එකපත්තපූරම්පි යාගුං පීතො මුහුත්තෙනෙව ජිඝච්ඡිතො හොති යං කිඤ්චිදෙව ඛාදිතුකාමො සප්පිං පන පසතමත්තම්පි පිවිත්වා දිවසං අභොත්තුකාමො ව හොති තත්ථ වත්ථු පරිස්සමං විනොදෙති න පන සක්කොති පාලෙතුං ඔජා පන පාලෙති නසක්කොති පරිස්සමං විනොදෙතුං ද්වෙ පන එකතො හුත්වා පරිස්සමඤ්චෙව විනොදෙන්ති පාලෙන්ති චාති.෴ **ඵස්සො දුතියොති** චක්ඛුසම්ඵස්සාදිඡබ්බිධොපි ඵස්සො එතෙසු චතූසු ආහාරෙසු දුතියො ආහාරොති වෙදිතබ්බො; දෙසනානයො එවචෙස තස්මා ඉමිනා නාම කාරණෙන දුතියො තතියොවාති ඉදමෙත්ථ න ගවෙසිතබ්බං.෴ **මනොසඤ්චෙතනාති** චෙතනා එව වුච්චති; **විඤ්ඤාණන්ති** යංකිඤ්චි චිත්තං; එත්ථ භයාදිපච්චයසො † ආහාරසො අථ කස්මා අඤ්ඤෙසුපි සත්තානං පච්චයෙසු විජ්ජමානෙසු ඉමෙයෙව චත්තාරො වුත්තානි වුච්චතෙ අජ්ඣත්තිකසන්තානස්ස විසෙසපච්චයත්තා විසෙසපච්චයො හි කබළීකාරා

---

* කබළිංකාරො-සබ්බත්ථ, † එත්ථාභයාදිපච්චයසො

හාරභක්ඛානං සත්තානං රූපකායස්ස කබළීකාරාහාරො නාමකායෙ වෙදනාය ඵස්සො විඤ්ඤාණස්ස මනොසඤ්චෙතනා නාමරූපස්ස විඤ්ඤාණං යථාහ "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අයං කායො ආහාරට්ඨිතිකො ආහාරං පටිච්ච තිට්ඨති අනාහාරො නො තිට්ඨති තථා ඵස්සපච්චයා වෙදනා සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූප" න්ති–කො පනෙත්ථ ආහාරො කිං ආහරතීති කබළීකාරාහාරො ඔජට්ඨමකරූපානි ආහරති ඵස්සාහාරො තිස්සො වෙදනා මනොසඤ්චෙතනාහාරො තයො භවෙ විඤ්ඤාණාහාරො පටිසන්ධිනාමරූපන්ති. කථං? කබළීකාරාහාරො තාව මුඛෙ ඨපිතමත්තොයෙව අට්ඨ රූපානි සමුට්ඨාපෙති දන්තවිචුණ්ණිතං පන අජ්ඣොහරියමානං එකෙකසිත්ථං අට්ඨ ට්ඨ රූපානි සමුට්ඨාපෙතියෙව එවං ඔජට්ඨමකරූපානි ආහරති ඵස්සාහාරො පන සුඛවෙදනීයො ඵස්සො උප්පජ්ජමානොව සුඛවෙදනං ආහරති දුක්ඛවෙදනීයො දුක්ඛං අදුක්ඛමසුඛවෙදනීයො අදුක්ඛමසුඛන්ති එවං සබ්බථාපි ඵස්සාහාරො තිස්සො වෙදනා ආහරති මනොසඤ්චෙතනාහාරො කාමභවූපගං කම්මං කාමභවං ආහරති රූපාරූපභවූපගානි තං තං භවං එවං සබ්බථාපි මනොසඤ්චෙතනාහාරො තයො භවෙ ආහරති විඤ්ඤාණාහාරො පන යෙ පටිසන්ධික්ඛණෙ තංසම්පයුත්තකා තයො ඛන්ධා යානි ච තිසන්තතිවසෙන තිංසරූපානි උප්පජ්ජන්ති සහජාතාදිපච්චයෙන තානි ආහරතීති වුච්චති එවං විඤ්ඤාණාහාරො පටිසන්ධිනාමරූපං ආහරතීති, එත්ථ ච මනොසඤ්චෙතනාහාරො තයො භවෙ ආහරතීති සාසවකුසලාකුසලචෙතනාව වුත්තා විඤ්ඤාණං පටිසන්ධිනාමරූපං ආහරතීති පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණමෙව වුත්තං අවිසෙසෙන පන තංසම්පයුත්තානං සමුට්ඨානධම්මානං ආහරණතොපෙතෙ ආහාරාති වෙදිතබ්බා—එතෙසු ච චතූසු ආහාරෙසු කබළීකාරාහාරො උපත්ථම්භෙන්තො ආහාරකිච්චං සාධෙති ඵස්සො ඵුසන්තොයෙව මනොසඤ්චෙතනා ආයූහමානාව විඤ්ඤාණං විජානන්තමෙව කථං කබළීකාරාහාරො හි උපත්ථම්භෙන්තොයෙව කායට්ඨපනෙන සත්තානං ඨිතියා හොති කම්මජනිතොපි හි අයං කායො කබළීකාරාහාරෙන උපත්ථද්ධො දසපි වස්සානි වස්සසතම්පි යාවආයුපරිමාණා තිට්ඨති යථා කිං? යථා මාතුයා ජනිතොපි දාරකො ධාතියා ථඤ්ඤාදීනි පායෙත්වා පොසියමානො චිරං තිට්ඨති යථා ච උපත්ථම්භෙන උපත්ථම්භිතං ගෙහං වුත්තම්පිචෙතං "යථා මහාරාජ ගෙහෙ පතන්තෙ අඤ්ඤෙන දාරුනා උපත්ථම්භෙන්ති අඤ්ඤෙන දාරුනා උපත්ථම්භිතං සන්තං එවං තං ගෙහං න පතති එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං කායො ආහාරට්ඨිතිකො ආහාරං පටිච්ච තිට්ඨතී" ති එවං කබළීකාරාහාරො උපත්ථම්භෙන්තො ආහාරකිච්චං සාධෙති එවං සාධෙන්තො පන කබළීකාරො ආහාරො ද්වින්නං රූපසන්තතීනං පච්චයො හොතීති ආහාරසමුට්ඨානස්ස ච * උපාදින්නස්ස ච කම්මජානං

* ආහාරසමුට්ඨානස්ස.

අනුපාලකො හුත්වා පච්චයො හොති ආහාරසමුට්ඨානානං රූපානං ජනකො හුත්වාති. ඵස්සො පන සුඛාදිවත්ථුභූතං ආරම්මණං ඵුසන්තොයෙව සුඛාදිවෙදනාපවත්තනෙන සත්තානං ඨිතියා හොති. මනොසඤ්චෙතනා කුසලාකුසලකම්මවසෙන ආයූහමානායෙව භවමූලං නිප්ඵාදෙන්තී සත්තානං ඨිතියා හොති. විඤ්ඤාණං විජානන්තමෙව නාමරූපං උප්පාදෙන්තං සත්තානං ඨිතියා හොති. එවං උපත්ථම්භනාදිවසෙන ආහාරකිච්චං සාධයමානෙසු පනෙතෙසු චත්තාරි භයානි දට්ඨබ්බානි, සෙය්‍යථිදං කබළීකාරාහාරෙ නිකන්තිභයං ඵස්සෙ උපගමනමෙව මනොසඤ්චෙතනාය ආයූහනමෙව විඤ්ඤාණෙ අභිනිපාතොයෙව භයන්ති. කිංකාරණා, කබළීකාරාහාරෙ හි නිකන්තිං කත්වා සීතාදීනං පුරක්ඛතා සත්තා ආහාරත්ථාය මුද්දාගණනාදීනි කම්මානි කරොන්තා අනප්පකං දුක්ඛං නිගච්ඡන්ති. එකච්චෙ ච ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වාපි වෙජ්ජකම්මාදිකාය අනෙසනාය ආහාරං පරියෙසන්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ ගාරය්හා හොන්ති සම්පරායෙපි "තස්ස සඞ්ඝාටිපි ආදිත්තා සම්පජ්ජලිතා" ති ආදිනා ලක්ඛණසංයුත්තෙ වුත්තනයෙන සමණපෙතා හොන්ති. ඉමිනා තාව කාරණෙන කබළීකාරාහාරෙ නිකන්තියෙව භයන්ති වෙදිතබ්බා. ඵස්සං උපගච්ඡන්තාපි ඵස්සස්සාදිනො පරෙහි රක්ඛිතගොපිතෙසුපි දාරාදීසු භණ්ඩෙසු අපරජ්ඣන්ති. තෙ සහ භණ්ඩෙන භණ්ඩසාමිකා ගහෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං වා ඡින්දිත්වා සඞ්කාරකූටෙ ඡඩ්ඩෙන්ති රඤ්ඤො වා නිය්‍යාතෙන්ති. තතො නෙසං රාජා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙති. කායස්ස ච භෙදා දුග්ගති තෙසං පාටිකඞ්ඛා හොති. ඉති ඵස්සස්සාදමූලකං දිට්ඨධම්මිකම්පි සම්පරායිකම්පි භයං සබ්බමාගතමෙව හොති. ඉමිනා කාරණෙන ඵස්සාහාරෙ උපගමනමෙව භයන්ති වෙදිතබ්බං. කුසලාකුසලකම්මායූහනෙන තං මූලකං තීසු භවෙසු භයං සබ්බමාගතමෙව හොති. ඉමිනා කාරණෙන මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ ආයූහනමෙව භයන්ති වෙදිතබ්බං. පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණඤ්ච යස්මිං යස්මිං ඨානෙ අභිනිපතති * තස්මිං තස්මිං ඨානෙ පටිසන්ධිනාමරූපං ගහෙත්වාව නිබ්බත්තතීති තස්මිං නිබ්බත්තෙ සබ්බභයානි නිබ්බත්තානියෙව හොන්ති තම්මූලකත්තා. ඉමිනා කාරණෙන විඤ්ඤාණාහාරෙ අභිනිපාතොයෙව භයන්ති වෙදිතබ්බං. එවං සභයෙසු පන ඉමෙසු ආහාරෙසු [illegible] කබළීකාරාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානත්ථං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ජායම්පතිකා" ති ආදිනා නයෙන පුත්තමංසූපමං දෙසෙසි ඵස්සාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානත්ථං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ගාවී නිච්චම්මා" ති ආදිනා නයෙන නිච්චම්මගාවූපමං දෙසෙසි මනොසඤ්චෙතනාහාරෙ නිකන්තිපරියාදානත්ථං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අඞ්ගාරකාසූ" ති ආදිනා නයෙන අඞ්ගාරකාසූපමං දෙසෙසි විඤ්ඤාණාහාරෙ නිකන්තිපරියාද-

* අභිනිපතති

තාවං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ චොරං ආගුචාරි" න්ති ආදිනා නයෙන
නිකන්තිපරියාදානත්ථං උපමං දෙසෙසි තත්‍රායං භූතත්ථං කත්වා සංඛෙ
පතො අත්ථයොජනා—ද්වෙ කිර ජයම්පතිකා පුත්තං ගහෙත්වා පරි
ත්තෙන පාථෙය්‍යෙන යොජනසතිකං කන්තාරමග්ගං පටිපජ්
ජිංසු තෙසං පඤ්චදසයොජනානි ගන්ත්වා පාථෙය්‍යං නිට්ඨාසි තෙ
ඛුප්පිපාසාතුරා විරලච්ඡායායං නිසීදිංසු තතො පුරිසො භරියං ආහ
භද්දෙ ඉතො සමන්තා පඤ්චදසයොජනානි ගාමො වා නිගමො වා
නත්ථි තස්මා යං තං පුරිසෙන කාතබ්බං බහුම්පි කසිගොරක්ඛාදි
කම්මං න දානි සක්කා තං මයා කාතුං එහි මං මාරෙත්වා උපඩ්ඪමංසං
ඛාදිත්වා උපඩ්ඪං පාථෙය්‍යං කත්වා පුත්තෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථ
රාහීති සාපි ආහ සාමි මයාදානි යං තං ඉත්ථියා කාතබ්බං බහුම්පි සුත්ත
කන්තනාදිකම්මං තං කාතුං න සක්කා එහි මං මාරෙත්වා උපඩ්ඪමං
සං ඛාදිත්වා උපඩ්ඪං පාථෙය්‍යං කත්වා පුත්තෙන සද්ධිං කන්තාරං
නිත්ථරාහීති තතො සො තං ආහ භද්දෙ මාතුගාමමරණෙන
ද්වින්නං මරණං පඤ්ඤායති න හි දහරො කුමාරො මාතරා විනා ජීවි
තුං සක්කොති සචෙ පන මයං ජීවාම පුන දාරකං ලභෙය්‍යාම හන්දදානි
පුත්තකං මාරෙත්වා මංසං ගහෙත්වා කන්තාරං නිත්ථරාමාති තතො
මාතා පුත්තං ආහ තාත පිතුසන්තිකං ගච්ඡාහීති සො අගමාසි අථස්ස පිතා
මයා පුත්තකං පොසෙස්සාමීති කසිගොරක්ඛාදීහි අනප්පකං දුක්ඛමනු
භූතං න සක්කොමි පුත්තං මාරෙතුං ත්වංයෙව තව පුත්තං මාරෙහීති
වත්වා තාත මාතුසන්තිකං ගච්ඡාහීති ආහ සො අගමාසි අථස්ස මාතාපි
මයා පුත්තං පත්ථෙන්තියා ගොවතකුක්කුරවතදෙවතායාචනාදීහිපි
තාව අනප්පකං දුක්ඛමනුභූතං කො පන වාදො කුච්ඡියා පරිහරන්තියා
යා න සක්කොමහං පුත්තං මාරෙතුන්ති වත්වා තාත පිතුසන්තික
ං ගච්ඡාහීති ආහ එවං සො ද්වින්නමන්තරා ගච්ඡන්තොයෙව
මතො තෙ තං දිස්වා පරිදෙවිත්වා වුත්තනයෙන මංසානි ගහෙත්වා
ඛාදන්තා පක්කමිංසු තෙසං සො පුත්තමංසාහාරො නවහි කාර
ණෙහි පටික්කූලත්තා නෙව දවාය හොති න මණ්ඩනාය න විභූස
නාය කෙවලං කන්තාරනිත්ථරණත්ථායෙව හොති කතමෙහි නවහි
කාරණෙහි පටික්කූලොති චෙ සජාතිමංසතාය ඤාතිමංසතාය පුත්ත
මංසතාය පියපුත්තමංසතාය තරුණමංසතාය ආමකමංසතාය අගො
චරතාය* අලොණතාය අධූපිතතායාති තස්මා යො භික්ඛු කබළී
කාරාහාරං එවං පුත්තමංසසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරි
යාදියති අයං තාව පුත්තමංසූපමායං අත්ථයොජනා නිච්චම්මගාවූ
පමායං පන යථා සා ගාවී සහගීවතො යාවඛුරා තාව චම්මං උද්දාලෙ
ත්වා මුත්තා යං යදෙව නිස්සාය තිට්ඨති තත්ථ පාණකෙහි ඛජ්ජමානා
දුක්ඛවෙදනාධිකරණං හොති එවං ඵස්සොපි යං යදෙව වත්ථුමාරම්මණ

* අගොරසතාය

ණං වා නිස්සාය තිට්ඨති තං තං වත්ථාරම්මණසම්භවස්ස වෙදයිතදුක්ඛස්ස අධිකරණමෙව හොති තස්මා යො භික්ඛු ඵස්සාහාරං එවං නිච්චම්මගාවිසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති අයං නිච්චම්මගාවූපමාය අත්ථයොජනා—අඞ්ගාරකාසූපමාය පන යථා සා අඞ්ගාරකාසු එවං මහාපරිළාහට්ඨෙන තයො භවා යථා නානා බාහාසු ගහෙත්වා තත්ථ උපකඩ්ඪකා ද්වෙ පුරිසා එවං භවෙසු උපකඩ්ඪනට්ඨෙන මනොසඤ්චෙතනා තස්මා යො භික්ඛු මනොසඤ්චෙතනාහාරං එවං අඞ්ගාරකාසූපකඩ්ඪකපුරිසසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති අයං අඞ්ගාරකාසූපමාය අත්ථයොජනාති, සත්තිසතාහතූපමාය* පන යෙන සො පුරිසො පුබ්බණ්හසමයෙ සත්තිසතෙන හඤ්ඤති තමස්ස සරීරං වණමුඛසතං කත්වා අන්තරා අට්ඨත්වා විනිවිජ්ඣිත්වා පරභාගෙයෙව† පතති එවං ඉතරානි ද්වෙ සත්තිසතානිපි එවමස්ස පතිතොකාසෙ අපතිත්වා ගතානි සත්තීහි සබ්බසරීරං ඡිද්දාවඡිද්දමෙව හොති තස්ස එකවණමුඛෙපි උප්පන්නස්ස දුක්ඛස්ස පමාණං නත්ථි කො පන වාදො තීසු වණමුඛසතෙසු තත්ථ සත්තිනිපාතකාලො විය පටිසන්ධි වණමුඛජනනං විය ඛන්ධජනනං වණමුඛෙසු දුක්ඛවෙදනුප්පාදො විය ජාතෙසු ඛන්ධෙසු වට්ටමූලකනානාවිධදුක්ඛුප්පාදො අපරො නයො ආගුචාරිපුරිසො විය පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං තස්ස සත්තිසාතෙහි උප්පන්නවණමුඛා විය විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං වණමුඛපච්චයා තස්ස පුරිසස්ස කක්ඛළදුක්ඛුප්පාදො විය නාමරූපපච්චයා විඤ්ඤාණස්ස බාත්තිංසකම්මකරණඅට්ඨනවුතිරොගාදිවසෙන නානප්පකාරදුක්ඛුප්පාදො දට්ඨබ්බොති—තස්මා යො භික්ඛු විඤ්ඤාණාහාරං එවං සත්තිසතාහතසදිසං පස්සති සො තත්ථ නිකන්තිං පරියාදියති අයං සත්තිසතාහතූපමාය අත්ථයොජනා—සො එවං ඉමෙසු ආහාරෙසු නිකන්තිං පරියාදියන්තො චත්තාරොපි ආහාරෙ පරිජානාති තෙසු පරිඤ්ඤාතෙසු සබ්බම්පි පරිඤ්ඤාතවත්ථුං පරිඤ්ඤාතමෙව හොති, වුත්තඤ්හෙතං භගවතා "කබළීකාරෙ භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ පඤ්චකාමගුණිකො රාගො පරිඤ්ඤාතො හොති පඤ්චකාමගුණිකෙ රාගෙ පරිඤ්ඤාතෙ නත්ථි තං සංයොජනං යෙන සංයොජනෙන සංයුත්තො අරියසාවකො පුන ඉමං ලොකං ආගච්ඡෙය්ය ඵස්සෙ භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ තිස්සො වෙදනා පරිඤ්ඤාතා හොන්ති තීසු වෙදනාසු පරිඤ්ඤාතාසු අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං කරණීයන්ති වදාමි මනොසඤ්චෙතනාය භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ තිස්සො තණ්හා පරිඤ්ඤාතා හොන්ති තීසු තණ්හාසු පරිඤ්ඤාතාසු අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං කරණීයන්ති වදාමි විඤ්ඤාණෙ භික්ඛවෙ ආහාරෙ පරිඤ්ඤාතෙ නාමරූපං පරිඤ්ඤාතං හොති නාමරූපෙ පරිඤ්ඤාතෙ අරියසාවකස්ස නත්ථි කිඤ්චි

---

* සත්තිසතාහතූපමාය—† අපරභාගෙයෙව,

උත්තරිං කරණීයන්ති වදාමී"ති—තණ්හාසමුදයා ආහාරසමුදයො ති පුරිමතණ්හාසමුදයා පටිසන්ධිජනකානං ආහාරානං සමුදයො නිබ්බත්ති හොතීති අත්ථො, කථං පටිසන්ධික්ඛණෙ හි තිසන්තතිවසෙන උප්පන්නසමතිංසරූපබ්භන්තරජාතා ඔජා අත්ථි අයං තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තො උපාදින්නකකබළීකාරාහාරො පටිසන්ධිචිත්තසම්පයුත්තා පන ඵස්සචෙතනා සයඤ්ච චිත්තඤ්ච විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙ තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තා උපාදින්නකඵස්සමනොසඤ්චෙතනා විඤ්ඤාණාහාරාති—එවං තාව පුරිමතණ්හාසමුදයා පටිසන්ධිජනකානං ආහාරානං සමුදයො වෙදිතබ්බො යස්මා පනිධ උපාදින්නකාපි අනුපාදින්නකාපි ආහාරා මිස්සෙත්වා කථිතා තස්මා අනුපාදින්නකානම්පි එවං තණ්හා සමුදයා ආහාර සමුදයො වෙදිතබ්බො—අට්ඨසු ලොභසහගතචිත්තසමුට්ඨිතෙසු හි රූපෙසු ඔජා අත්ථි අයං සහජාතතණ්හාපච්චයනිබ්බත්තො අනුපාදින්නකකබළීකාරාහාරො ලොභසහගතචිත්තසම්පයුත්තා පන ඵස්සචෙතනා සයඤ්ච චිත්තං විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙ තණ්හාපච්චයනිබ්බත්තා අනුපාදින්නකඵස්සමනොසඤ්චෙතනා විඤ්ඤාණාහාරාති—තණ්හානිරොධා ආහාරනිරොධොති ඉමිස්සා උපාදින්නකානඤ්ච අනුපාදින්නකානඤ්ච ආහාරානං පච්චයභූතාය තණ්හාය නිරොධෙන ආහාරනිරොධො පඤ්ඤායති සෙසං වුත්තනයමෙව අයං පන විසෙසො ඉධ පන චතුන්නම්පි සච්චානි සරූපෙනෙව වුත්තානි යථා ච ඉධ එවං ඉතො උත්තරිම්පි සබ්බවාරෙසූති තස්මා සබ්බත්ථ අසම්මුය්හනත්ථං සච්චානි උද්ධරිතබ්බානි සබ්බවාරෙසු ච එත්තාවතාපි ඛො ආවුසොති ඉදං දෙසනානිය්‍යාතනං තත්ථ තත්ථ දෙසිතධම්මවසෙන යොජෙතබ්බං තස්ස ඉධ තාව අයං යොජනා. **එත්තාවතාපීති** ඉමාය ආහාරදෙසනාය වුත්තමනසිකාරපටිවෙධවසෙනපීති වුත්තං හොති එස නයො සබ්බත්ථාපීති—**ආහාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා**—

ඉදානි සාධාවුසොති පුරිමනයෙනෙව ථෙරස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා තෙ භික්ඛූ උත්තරිං පඤ්හං පුච්ඡිංසු ථෙරො ච නෙසං අඤ්ඤම්පි පරියායෙන ව්‍යාකාසි එසනයො ඉතො පරෙසුපි සබ්බවාරෙසු තස්මා ඉතො පරං එවරූපානි වචනානි අනාමසිත්වා යෙන යෙන පරියායෙන ව්‍යාකරොති තස්සෙව අත්ථං වණ්ණයිස්සාම ඉමස්ස පන වාරස්ස සඞ්ඛෙපදෙසනාය **දුක්ඛඤ්ච පජානාතීති එත්ථ දුක්ඛන්ති දුක්ඛසච්චං;** විත්ථාරදෙසනායං පන යං වත්තබ්බං **සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ සච්චනිද්දෙසෙ වුත්තමෙවාති—සච්චවාරවණ්ණනා** නිට්ඨිතා.

ඉතො පරං පටිච්චසමුප්පාදවසෙන දෙසනා හොති තත්ථ ජරාමර**ණවාරෙ තාව තෙසං තෙසන්ති** අයං සඞ්ඛෙපතො අනෙකෙසං සත්තානං සාධාරණනිද්දෙසොති ඤාතබ්බො—යා දෙවදත්තස්ස ජරා

යා සොම්දත්තාසොති එවං හි දිවසම්පි කථෙන්තස්ස නෙව සත්තා පරියාදානං ගච්ඡන්ති ඉමෙසු පන ඉමිහි පදෙහි න කොචි සත්තො අපරියාදින්නො හොති තස්මා වුත්තං අයං සංඛෙපතො අනෙකෙසං සත්තානං සාධාරණනිද්දෙසොති. තම්හි තම්හීති අයං ගතිජාතිවසෙන අනෙකෙසං නිකායානං සාධාරණනිද්දෙසො; සත්තනිකායෙති සාධාරණනිද්දෙසනිද්දිට්ඨස්ස සරූපනිදස්සනං; ජරා ජීරණතාති ආදීසු පන ජරාති සභාවනිද්දෙසො ජීරණතාති ආකාරනිද්දෙසො; ඛණ්ඩිච්චන්ති ආදයො කාලාතික්කමෙ කිච්චනිද්දෙසා පච්ඡිමා ද්වෙ පකතිනිද්දෙසා; අයං හි ජරාති ඉමිනා පදෙන සභාවතො දීපිතා තෙනස්සායං සභාවනිද්දෙසො ජීරණතාති ඉමිනා ආකාරතො තෙනස්සායං ආකාරනිද්දෙසො. ඛණ්ඩිච්චන්ති ඉමිනා කාලාතික්කමෙ දන්තනඛානං ඛණ්ඩිතභාවකරණකිච්චතො පාලිච්චන්ති ඉමිනා කෙසලොමානං පලිතභාවකරණකිච්චතො; වලිත්තචතාති ඉමිනා මංසං මිලාපෙත්වා තචෙ වලිභාවකරණකිච්චතො දීපිතා තෙනස්සා ඉමෙ ඛණ්ඩිච්චන්ති ආදයො තයො කාලාතික්කමෙ කිච්චනිද්දෙසා තෙහි ඉමෙසං විකාරදස්සනවසෙන පාකටීභූතා පාකටජරා දස්සිතා, යථෙව හි උදකස්ස වා වාතස්ස වා අග්ගිනො වා තිණරුක්ඛාදීනං වා සම්භග්ගපලිභග්ගතාය වා ඣාමතාය වා ගතමග්ගො පාකටො හොති න ච සො ගතමග්ගො තානෙව උදකාදීනි එවමෙව ජරාය දන්තාදීසු ඛණ්ඩිච්චාදිවසෙන ගතමග්ගො පාකටො චක්ඛුං උම්මීලෙත්වාපි ගය්හති * ඛණ්ඩිච්චාදීනි නෙව ජරා නහි ජරා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා හොති. ආයුනො සංහානි ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකොති ඉමෙහි පන පදෙහි කාලාතික්කමෙයෙව අභිව්‍යත්තාය ආයුක්ඛයචක්ඛාදිඉන්ද්‍රියපරිපාකසඤ්ඤිතාය පකතියා දීපිතා තෙනස්සිමෙ පච්ඡිමා ද්වෙ පකතිනිද්දෙසාති වෙදිතබ්බා තත්ථ යස්මා ජරං පත්තස්ස ආයු හායති තස්මා ජරා ආයුනො සංහානීති ඵලූපචාරෙන වුත්තා යස්මා ච දහරකාලෙ සුප්පසන්නානි සුඛුමම්පි අත්තනො විසයං සුඛෙනෙව ගණ්හනසමත්ථානි චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි ජරං පත්තස්ස පරිපක්කානි ආලුලිතානි අවිසදානි ඔළාරිකම්පි අත්තනො විසයං ගහෙතුං අසමත්ථානි හොන්ති තස්මා ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකොති ඵලූපචාරෙනෙව වුත්තා. සා පනායං එවං නිද්දිට්ඨා සබ්බාපි ජරා පාකටා පටිච්ඡන්නාති දුවිධා හොති තත්ථ දන්තාදීසු ඛණ්ඩභාවාදිදස්සනතො රූපධම්මෙසු ජරා පාකටජරා නාම අරූපධම්මෙසු පන ජරා තාදිසස්ස විකාරස්ස අදස්සනතො පටිච්ඡන්නජරා නාම, පුන අවීචි සවීචීති එවම්පි දුවිධා හොති තත්ථ මණිකනකරජතපවාලචන්දසූරියාදීනං විය ච මන්දදසකාදීසු පාණීනං විය ච පුප්ඵඵලපල්ලවාදීසු ච අපාණීනං විය අන්තරන්තරා වණ්ණවිසෙසාදීනං දුබ්බිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ජරා

* ගය්හනච ඛණ්ඩිච්චාදි.

අවීචිජරා නාම හෙරඤ්ඤාරජ්ජරාති අපෙසා තතො අඤ්ඤෙසු පන ජරා වුත්තෙසු අනන්තරනාකරා වණ්ණප්පසාදාදීනං සුවිසෙසුදයන්තො ජරා සවීචිජරා නාමාති වෙදිතබ්බා. ඉතො පරං යොසං ආදී වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. චුති චවනතාති ආදිසු චුති චවනකවසෙන වුච්චති එකචතුපඤ්චක්ඛන්ධාය සාමඤ්ඤවචනමෙතං චවනතාති භාවවචනෙන ලක්ඛණනිදස්සනං, භෙදොති ඛන්ධානං භඞ්ගුප්පත්තිපරිදීපනං; අන්තරධානන්ති ඝටස්සෙව භින්නස්ස භින්නානං චතුක්ඛන්ධානං * යෙන කෙනචි. පරියායෙන ඨානාභාවපරිදීපනං; මච්චුමරණන්ති මච්චුසඞ්ඛාතං මරණං; තෙන සමුච්ඡෙදමරණාදීනි නිසෙධෙති. කාලො නාම අන්තකො තස්ස කිරියා කාලකිරියා; එතෙන ලොකසම්මුතියා මරණං දීපෙති. ඉදානි පරමත්ථං දීපෙතුං ඛන්ධානං භෙදොති ආදිමාහ පරමත්ථෙන හි ඛන්ධායෙව භිජ්ජන්ති න සත්තො නාම කොචි මරති ඛන්ධෙසු පන භිජ්ජමානෙසු සත්තො මරති භින්නෙසු මතොති වොහාරො හොති එත්ථ චතුවොකාරවසෙන ඛන්ධානං භෙදො එකවොකාරවසෙන කළෙබරස්ස නික්ඛෙපො චතුවොකාරවසෙන වා ඛන්ධානං භෙදො සෙසද්වයවසෙන කළෙබරස්ස නික්ඛෙපො වෙදිතබ්බො. කස්මා භවද්වයෙපි රූපකායසඞ්ඛාතස්ස කළෙබරස්ස සම්භවතො අථ වා යස්මා චාතුම්මහාරාජිකාදිසු ඛන්ධා භිජ්ජන්තෙව න කිඤ්චි නික්ඛිපන්ති තස්මා තෙසං වසෙන ඛන්ධානං භෙදො මනුස්සාදිසු කළෙබරස්ස නික්ඛෙපො එත්ථ ච කළෙබරස්ස නික්ඛෙපකාරණතො ච මරණං කළෙබරස්ස නික්ඛෙපොති වුත්තන්ති එවමෙත්ථො දට්ඨබ්බො ඉති අයඤ්ච ජරා ඉදඤ්ච මරණං, ඉදං වුච්චතාවුසොති ඉදං උභයම්පි එකතො කත්වා ජරාමරණන්ති කථීයති සෙසං වුත්තනයමෙවාති. ජරාමරණවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ජාතිවාරෙ ජාති සඤ්ජාතීති ආදිසු ජායනට්ඨෙන ජාති සායං අපරිපුණ්ණායතනවසෙන වුත්තා සඤ්ජායනට්ඨෙන සඤ්ජාති සා පරිපුණ්ණායතනවසෙන වුත්තා; ඔක්කමනට්ඨෙන ඔක්කන්ති සා අණ්ඩජජලාබුජවසෙන වුත්තා; තෙ හි අණ්ඩකොසං වත්ථිකොසඤ්ච ඔක්කමන්තා පවිසන්තා විය පටිසන්ධිං ගණ්හන්ති, අභිනිබ්බත්තනට්ඨෙන අභිනිබ්බත්ති සා සංසෙදජඔපපාතිකවසෙන වුත්තා, තෙ හි පාකටායෙව හුත්වා නිබ්බත්තන්ති අයං තාව වොහාරදෙසනා ඉදානි පරමත්ථදෙසනා හොති ඛන්ධායෙව හි පරමත්ථතො පාතුභවන්ති න සත්තො තත්ථ ච ඛන්ධානන්ති එකවොකාරභවෙ එකස්ස චතුවොකාරභවෙ චතුන්නං පඤ්චවොකාරභවෙ පඤ්චන්නම්පි ගහණං වෙදිතබ්බං. පාතුභාවොති උප්පත්ති; ආයතනානන්ති එත්ථ තත්‍ර තත්‍ර උප්පජ්ජමානායතනවසෙන සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො; පටිලාභොති සන්තතියං පාතුභාවොයෙව; යානි පාතුභවන්තානෙව හි තානි පටි

* චුතික්ඛන්ධානං

ලද්ධාති නාම හොති. අයං වුච්චති ජාතීති ඉමිනා පදෙන
වොහාරතො පරමත්ථතො ච දෙසිතාය ජාතියා නිගමනං කරොන්ති;
භවපච්චයාති එත්ථ පන ජාතියා පච්චයභූතො කම්මභවො වෙදිත
බ්බො, සෙසං වුත්තනයමෙවාති.෴ ෴ජාතිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.෴

භවවාරෙ කාමභවොති කම්මභවො ච උපපත්තිභවො ච; තත්ථ
කම්මභවො නාම කාමභවූපගං කම්මමෙව තං හි උපපත්තිභවස්ස
කාරණත්තා "සුඛො බුද්ධානං උප්පාදො දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො"ති
ආදීනි විය ඵලවොහාරෙන භවොති වෙදිතබ්බො උපපත්තිභවො
නාම තෙන කම්මෙන නිබ්බත්තං උපාදින්නක්ඛන්ධපඤ්චකං තං හි එත්ථ
භවෙ භවතීති කත්වා භවොති වුත්තං එවං සබ්බථාපි ඉදං කම්මඤ්ච
උපපත්ති ච උභයම්පි ඉධ කාමභවොති වුත්තං. එසනයො රූපා
රූපභවෙසු. උපාදානපච්චයාති එත්ථ පන උපාදානං කුසලකම්මභ
වස්ස උපනිස්සයවසෙනෙව පච්චයො හොති, අකුසලකම්මභවස්ස
උපනිස්සයවසෙනාපි සහජාතාදිවසෙනාපි උපපත්තිභවස්ස පන
සබ්බස්සාපි උපනිස්සයවසෙනෙව සෙසං වුත්තනයමෙවාති.෴ උපාදාන
වාරෙ කාමුපාදානන්ති ආදීසු වත්ථුකාමං උපාදියන්ති එතෙන සයං
වා තං උපාදියතීති කාමුපාදානං කාමො ච සො උපාදානඤ්චාති වා
කාමුපාදානං උපාදානන්ති දළ්හග්ගහණං වුච්චති දළ්හත්ථො හි එත්ථ
උපසද්දො උපායාස උපකට්ඨාදීසු විය පඤ්චකාමගුණිකරාගස්සෙතං
අධිවචනං අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරතො පනෙතං "තත්ථ කතමං
කාමුපාදානං යො කාමෙසු කාමච්ඡන්දො"ති වුත්තනයෙනෙව වෙදි
තබ්බං.෴ තථා දිට්ඨි ච සා උපාදානඤ්චාති දිට්ඨුපාදානං අථ වා දිට්ඨිං උපාදි
යති උපාදියන්ති වා එතෙන දිට්ඨින්ති දිට්ඨුපාදානං උපාදියති හි පුරි
මදිට්ඨිං උත්තරදිට්ඨි උපාදියන්ති ච තාය දිට්ඨිං යථාහ "සස්සතො අත්තා
ච ලොකො ච ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ"න්ති ආදි සීලබ්බතුපා
දානඅත්තවාදුපාදානවජ්ජිතස්ස සබ්බදිට්ඨිගතස්සෙතං අධිවචනං අය
මෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පනෙතං "තත්ථ කතමං දිට්ඨුපා
දානං නත්ථි දින්න"න්ති වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං තථා
සීලබ්බතං උපාදියන්ති එතෙන සයං වා තං උපාදියති සීලබ්බතඤ්ච තං
උපාදානඤ්චාති වා සීලබ්බතුපාදානං ගොසීලගොවතාදීනි හි එවං සුද්ධි
ති අභිනිවෙසතො සයමෙව උපාදානානි අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාර
තො පනෙතං "තත්ථ කතමං සීලබ්බතුපාදානං ඉතො බහිද්ධා සමණ
බ්‍රාහ්මණානං සීලෙන සුද්ධී" ති වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.෴ ඉදානි
වදන්ති එතෙනාති වාදො උපාදියන්ති එතෙනාති උපාදානං කිං
වදන්ති උපාදියන්ති වා අත්තානං අත්තනො වාදුපාදානං අත්තවාදු
පාදානං අත්තවාදමත්තමෙව වා අත්තාති උපාදියන්ති එතෙනාති අත්ත
වාදුපාදානං වීසතිවත්ථුකාය සක්කායදිට්ඨියා එතං අධිවචනං අය
මෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පනෙතං "තත්ථ කතමං අත්තවාදුපා

ද්නං ඉධ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී” ති වුත්තන යෙනෙව වෙදිතබ්බං-**තණ්හාසමුදයා**ති එත්ථ තණ්හා කාමුපාදානස්ස උපනිස්සයවසෙන අනන්තරසමනන්තරනත්ථිවිගතාසෙවනවසේ න වා පච්චයො අවසෙසානං පන සහජාතාදිවසෙනාපි සෙසං වුත්තන යමෙවාති. තණ්හාවාරෙ **රූපතණ්හා—පෙ—ධම්මතණ්හා**ති එතං චක්ඛුද්වාරාදිසු ජවනවීථියා පවත්තාය තණ්හාය සෙට්ඨිපුත්තො බ්‍රාහ්මණපුත්තොති එවමාදිසු පිතිතො නාමං විය පිතිසදිසාරම්මණ තො නාමං එත්ථ ච රූපාරම්මණතණ්හා රූපෙ තණ්හාති රූපතණ්හා සා කාමරාගභාවෙන රූපං අස්සාදෙන්තී පවත්තමානා කාමතණ්හා සස්සතදිට්ඨිසහගතරාගභාවෙන රූපං නිච්චං ධුවං සස්සතන්ති එවං අස්සාදෙන්තී පවත්තමානා භවතණ්හා උච්ඡෙදදිට්ඨිසහගතරාග භාවෙන රූපං උච්ඡිජ්ජති විනස්සති පෙච්ච න භවතීති එවං අස්සාදෙන්තී පවත්තමානා විභවතණ්හාති එවං තිවිධා හො ති යථා ච රූපතණ්හා තථා සද්දතණ්හාදයොපීති එතානි අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි හොන්ති තානි අජ්ඣත්තරූපාදිසු අට්ඨාරස බහිද්ධාරූපාදිසු අට්ඨාරසාති ඡත්තිංස ඉති අතීතානි ඡත්තිංස අනාගතානි ඡත්තිංස පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංසාති අට්ඨ සතං. අජ්ඣත්තිකස්සුපාදාය අස්මීති සති ඉත්ථස්මීති සති හොතීති වා එවමාදීනි අජ්ඣත්තිකරූපාදිනිස්සිතානි අට්ඨාරස බාහිරස්සුපාදාය ඉමිනා අස්මීති සති ඉමිනා ඉත්ථස්මීති සති හොතීති බාහිරරූපාදිනි ස්සිතානි අට්ඨාරසාති ඡත්තිංස ඉති අතීතානි ඡත්තිංස අනාගතානි ඡත්තිංස පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංසාති එවම්පි අට්ඨසතතණ්හාවිචරි තානි හොන්ති පුන සඞ්ගහෙ කයිරමානෙ රූපාදිසු ආරම්මණෙසු ඡළෙව තණ්හාකායා තිස්සොයෙව කාමතණ්හාදයො හොන්තීති- එවං

නිද්දෙසත්ථෙන නිද්දෙසවිත්ථාරා විත්ථාරස්ස ච
පුන සඞ්ගහතො තණ්හා විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

වෙදනාසමුදයාති එත්ථ පන වෙදනාති විපාකවෙදනා අධිප්පෙ තා සා කථං ඡසු ද්වාරෙසු තණ්හාය පච්චයො හොතීති චෙ ? අස්සාද නීයතො සුඛාය හි වෙදනාය අස්සාදෙන සත්තා නං වෙදනං මමා යන්තා වෙදනාය තණ්හං උප්පාදෙත්වා වෙදනාරාගරත්තා හුත්වා චක්ඛුද්වාරෙ ඉට්ඨමෙව රූපං පත්ථෙන්ති ලද්ධා ච නං අස්සාදෙන්ති ආරම්මණදායකානඤ්ච චිත්තකාරාදීනං සක්කාරං කරොන්ති තථා සොතද්වාරාදිසු ඉට්ඨෙව සද්දාදයො පත්ථෙන්ති ලද්ධා ච නෙ අස්සාදෙ න්ති ආරම්මණදායකානඤ්ච වීණාවාදකගන්ධිකසූදකතන්තවායනා භිසක්කසංදස්සකාදීනං සක්කාරං කරොන්ති යථාකිං යථා පුත්ත සිනෙහෙන පුත්තං මමායන්තා ධාතියාපි සක්කාරං කරොන්ති සප්පි ඛීරාදීනියෙව නං පායෙන්ති චෙව භොජෙන්ති ච [illegible]

තායමෙව..... වෙදනාවාරෙ වෙදනාකායාති වෙදනාසමූහා; චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා–පෙ–මනොසම්ඵස්සජා වෙදනාති එවං "චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා අපි කුසලාකුසලා අපි අව්‍යාකතා"ති එවං විභඞ්ගෙ ආගතත්තා චක්ඛුද්වාරාදීසු පවත්තානං කුසලාකුසලාව්‍යාකතවෙදනානං සාරිපුත්තො මන්තානිපුත්තොති එවමාදීසු මාතිතො නාමං විය මාතිසදිසවත්ථුතො නාමං. වචනත්ථො පනෙත්ථ චක්ඛුසම්ඵස්සහෙතු ජාතා වෙදනාති චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා. එසනයො සබ්බත්ථ. අයං තාවෙත්ථ සබ්බසඞ්ගාහිකා කථා. විපාකවසෙන චක්ඛුද්වාරෙ ද්වෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණානි ද්වෙ මනොධාතුයො තිස්සො මනොවිඤ්ඤාණධාතුයොති එතාහි සම්පයුත්තවසෙන වෙදනා වෙදිතබ්බා. එසනයො සොතද්වාරාදීසු. මනොද්වාරෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතුසම්පයුත්තා ව. ඵස්සසමුදයාති එත්ථ පන පඤ්චද්වාරෙ පඤ්චවත්ථුකවෙදනානං සහජාතචක්ඛුසම්ඵස්සාදිසමුදයා සමුදයොති අවසෙසානං චක්ඛුසම්ඵස්සාදයො උපනිස්සයාදිවසෙන පච්චයා. මනොද්වාරෙ තදාරම්මණවෙදනානං අද්වාරිකානං ච පටිසන්ධිභවඞ්ගචුතිවෙදනානං සහජාතමනොසම්ඵස්සසමුදයා සමුදයො හොතීති වෙදිතබ්බො.

සෙසං වුත්තනයමෙව. ඵස්සවාරෙ චක්ඛුසම්ඵස්සොති චක්ඛුම්හි සම්ඵස්සො; එසනයො සබ්බත්ථ. චක්ඛුසම්ඵස්සො ... කායසම්ඵස්සොති එත්තාවතා ච කුසලාකුසලවිපාකපඤ්චවත්ථුකා දස ඵස්සා වුත්තා හොන්ති. මනොසම්ඵස්සොති ඉමිනා සෙසබාවීසතිලොකියවිපාකසම්පයුත්තඵස්සා; සළායතනසමුදයාති ඡන්නං චක්ඛායතනාදීනං ආයතනානං සමුදයෙන ඉමස්ස ඡබ්බිධස්සපි ඵස්සස්ස සමුදයො හොතීති වෙදිතබ්බො. සෙසං වුත්තනයමෙවාති. සළායතනවාරෙ චක්ඛායතනන්ති ආදීසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ ඛන්ධනිද්දෙසෙ චෙව ආයතනනිද්දෙසෙ ච වුත්තනයමෙව. නාමරූපසමුදයාති එත්ථ පන යඤ්ච නාමං යඤ්ච රූපං යඤ්ච නාමරූපං තස්ස ආයතනස්ස පච්චයො හොති තස්ස වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ පටිච්චසමුප්පාදනිද්දෙසෙ වුත්තනයෙන නාමරූපසමුදයා සළායතනසමුදයො වෙදිතබ්බො—සෙසං වුත්තප්පකාරමෙවාති—නාමරූපවාරෙ නමනලක්ඛණං නාමං රුප්පනලක්ඛණං රූපං. විත්ථාරවාරෙ පනස්ස වෙදනාති වෙදනාක්ඛන්ධො; සඤ්ඤාති සඤ්ඤාක්ඛන්ධො; චෙතනා ඵස්සො මනසිකාරොති සඞ්ඛාරක්ඛන්ධො වෙදිතබ්බො; කාමඤ්ච අඤ්ඤෙපි සඞ්ඛාරක්ඛන්ධසඞ්ගහිතා ධම්මා සන්ති ඉමෙ පන තයො සබ්බදුබ්බලෙසුපි චිත්තෙසු සන්ති තස්මා එතෙසංයෙව වසෙනෙත්ථ සඞ්ඛාරක්ඛන්ධො දස්සිතො. චත්තාරි මහාභූතානීති එත්ථ චත්තාරීති ගණනපරිච්ඡෙදො. මහාභූතානීති පථවීආපතෙජවායා; යෙන පන කාරණෙන තානි මහාභූතානීති වුච්චන්ති යො චෙත්ථ අඤ්ඤො විනිච්ඡයනයො සො සබ්බො විසුද්ධිමග්ගෙ රූපක්ඛන්ධනිද්දෙසෙ වුත්තො. චතුන්

ඤ්ච මහාභූතානං උපාදායාති එත්ථ පන චතුන්නන්ති උපයොගත්ථෙ
සාමිවචනං චත්තාරි මහාභූතානීති වුත්තං හොති උපාදායාති උපාදි
යිත්වා ගහෙත්වාති අත්ථො නිස්සායාතිපි එකෙ වත්තමානන්තිපි
අයමෙත්ථ විසෙසො සමූහත්ථෙ වා එතං සාමිවචනං තෙන චතුන්නං
මහාභූතානං සමූහං උපාදාය වත්තමානං රූපන්ති අයමෙත්ථ වෙදි
තබ්බො෴ එවං සබ්බථාපි යානි ච චත්තාරි පථවී ආදීනි මහාභූතානි
යච චතුන්නං මහාභූතානං උපාදාය වත්තමානං චක්ඛායතනාදි
භෙදෙන අභිධම්මපාළියමෙව වුත්තං තෙවීසතිවිධං රූපං තං
සබ්බම්පි රූපන්ති වෙදිතබ්බං෴ විඤ්ඤාණසමුදයාති එත්ථ පන යං
විඤ්ඤාණං යස්ස නාමස්ස යස්ස රූපස්ස යස්ස ච නාමරූපස්ස පච්ච
යො හොති තස්ස වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ පටිච්චසමුප්පාදනිද්දෙසෙ
වුත්තනයෙනෙව විඤ්ඤාණසමුදයා නාමරූපසමුදයො වෙදිතබ්බො;
සෙසං වුත්තනයමෙවාති෴

විඤ්ඤාණවාරෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණන්ති චක්ඛුම්හි විඤ්ඤාණං චක්ඛු
තො වා ජාතං විඤ්ඤාණන්ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං; එවං සොතඝාණ
ජිව්හාකායවිඤ්ඤාණානි ඉතරං පන මනොයෙව විඤ්ඤාණන්ති
මනොවිඤ්ඤාණං ද්විපඤ්චවිඤ්ඤාණවජ්ජිතස්ස තෙභූමකවිපාකචිත්ත
ස්සෙතං අධිවචනං෴ සඞ්ඛාරසමුදයාති එත්ථ පන යො සඞ්ඛාරො
යස්ස විඤ්ඤාණස්ස පච්චයො හොති තස්ස වසෙන විසුද්ධිමග්ගෙ
වුත්තනයෙනෙව සඞ්ඛාරසමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයො වෙදිතබ්බො෴
සෙසං වුත්තනයමෙවාති෴ සඞ්ඛාරවාරෙ අභිසඞ්ඛරණලක්ඛණො
සඞ්ඛාරො විත්ථාරවාරෙ පනස්ස කායසඞ්ඛාරොති කායතො පවත්ත
සඞ්ඛාරො කායද්වාරෙ චොපනවසෙන පවත්තානං කාමාවචරකුස
ලතො අට්ඨන්නං අකුසලතො ද්වාදසන්නන්ති වීසතියා කායසඤ්චෙත
නානමෙතං අධිවචනං, වචීසඞ්ඛාරොති වචීද්වාරෙ වචනභෙදවසෙන
පවත්තානං වීසතියා එව වචීසඤ්චෙතනානමෙතං අධිවචනං; චිත්ත
සඞ්ඛාරොති චිත්තතො පවත්තසඞ්ඛාරො කායවචීද්වාරෙ චොප්
පනං අකත්වා රහොනිසීදිත්වා චින්තෙන්තස්ස පවත්තානං ලොකිය
කුසලාකුසලවසෙන එකූනතිංසමනොසඤ්චෙතනානමෙතං අධිවචනං.
අවිජ්ජාසමුදයාති එත්ථ පන කුසලානං උපනිස්සයවසෙන අකුසලා
නං සහජාතාදිවසෙනපි අවිජ්ජා පච්චයො හොතීති වෙදිතබ්බා.
සෙසං වුත්තනයමෙවාති—පෙ—අවිජ්ජාවාරෙ දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණන්ති
දුක්ඛසච්චෙ අඤ්ඤාණං මොහස්සෙතං අධිවචනං; එස නයො සමුද
යෙ අඤ්ඤාණන්ති ආදීසු තත්ථ චතූහි කාරණෙහි දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං
වෙදිතබ්බං අන්තොගධතො * වත්ථුතො ආරම්මණතො පටිච්ඡාදන
තො ච තථා හි තං දුක්ඛසච්චපරියාපන්නත්තා දුක්ඛෙ අන්තොගධං

* අනොනාහවතො

දුක්ඛසච්චං, තස්ස නිස්සයපච්චයභාවෙන වත්ථු ආරම්මණපච්චයභාවේන ආරම්මණං දුක්ඛසච්චංව තං පටිච්ඡාදෙති තස්ස යාථාවලක්ඛණ* පටිවෙධනිවාරණෙන ඤාණප්පවත්තියා චෙත්ථ අප්පදානෙන සමුදයෙ න අඤ්ඤාණං තීහි කාරණෙහි වෙදිතබ්බං අන්තොගධතො වත්ථුතො ආරම්මණතො ච නිරොධපටිපදානං හි පටිච්ඡාදකමෙව අඤ්ඤාණං තෙසං යාථාවලක්ඛණපටිවෙධනිවාරණෙන තෙසු ච ඤාණප්පවත්තියා අප්පදානෙන න පන තං තත්ථ අන්තොගධං තස්මිං සච්චද්වයෙ† අපරියාපන්නත්තා න තස්ස තං සච්චද්වයං වත්ථු අසහජාතත්තා නාරම්මණං තදාරම්මණං අප්පවත්තනතො පච්ඡිමං හි සච්චද්වයං ගම්භීරත්තා දුද්දසං තත්ථ අන්ධභූතං අඤ්ඤාණං පවත්තති පුරිමං පන පච්චනීකට්ඨෙන‡ සභාවලක්ඛණස්ස දුද්දසත්තා ගම්භීරං තත්ථ විපල්ලාසගාහවසෙන පවත්තති අපිච දුක්ඛෙති එත්තාවතා සඞ්ගහතො වත්ථුතො ආරම්මණතො කිච්චතො ච අවිජ්ජා දීපිතා දුක්ඛසමුදයෙති එත්තාවතා වත්ථුතො ආරම්මණතො කිච්චතො ච දුක්ඛනිරොධෙ දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදායාති එත්තාවතා කිච්චතො අවිසෙසතො පන අඤ්ඤාණන්ති එතෙන සභාවතො නිද්දිට්ඨාති ඤාතබ්බා෴ ආසවසමුදයාති එත්ථ පන කාමාසවභවාසවා සහජාතාදිවසෙන අවිජ්ජාය පච්චයා හොන්ති අවිජ්ජාසවො උපනිස්සයවසෙනෙව පුබ්බුප්පන්නතාචෙත්ථ අවිජ්ජාසවොති වෙදිතබ්බො සො අපරාපරුප්පන්නාය අවිජ්ජාය උපනිස්සයපච්චයො හොති සෙසං වුත්තනයමෙවාති. ආසවවාරෙ අවිජ්ජාසමුදයාති එත්ථ අවිජ්ජා කාමාසවභවාසවානං සහජාතාදිවසෙන පච්චයො හොති අවිජ්ජාසවස්ස උපනිස්සයවසෙනෙව අපරාපරුප්පන්නාචෙත්ථ අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවොති වෙදිතබ්බා පුබ්බුප්පන්නා අවිජ්ජායෙව සා අපරාපරුප්පන්නස්ස අවිජ්ජාසවස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති සෙසං වුත්තනයමෙවාති෴ අයං වාරො යා එසා පටිච්චසමුප්පාදපදෙසු ජෙට්ඨිකා අවිජ්ජා තස්සාපි පච්චයදස්සනවසෙන වුත්තො එවං වුත්තෙන වාරෙන සංසාරස්ස අනමතග්ගතා සාධිතා හොති කථං ආසවසමුදයෙන හි අවිජ්ජාසමුදයො අවිජ්ජාසමුදයෙනාපි ආසවසමුදයො එවං ආසවා අවිජ්ජාය අවිජ්ජාපි ආසවානං පච්චයොති කත්වා පුබ්බාකොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය තස්සා අපඤ්ඤාණතො සංසාරස්ස අනමතග්ගතා සිද්ධා හොතීති.

එවං සබ්බෙපිමෙ ඉමස්මිං සුත්තෙ කම්මපථවාරො ආහාරවාරො දුක්ඛවාරො ජරාමරණජාතිභවඋපාදානතණ්හාවෙදනාඵස්සසළායතනනාමරූපවිඤ්ඤාණසඞ්ඛාරඅවිජ්ජාආසවවාරොති සොළසවාරා වුත්තා තෙසු එකෙකස්ස වාරස්ස සඞ්ඛෙපවිත්ථාරවසෙන විධා සිතත්තා බත්තිංසට්ඨානානි හොන්ති ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ ඉමෙසු බත්තිංසට්ඨානෙසු චත්තාරි සච්චානි කථිතානි එතෙසංයෙව විත්ථාරවසෙන වුත්තෙසු සොළසසු ඨානෙසු අරහත්තං කථිතං තෙ

* යථාවලක්ඛණ † තස්මිං සච්චෙව ‡ පච්චනීයට්ඨෙන

රස්ස පන මෙත්ථ ඡත්තිංසායපි ඨානෙසු එත්තකානි සච්චානි චත්තාරො ච මග්ගා කථිතානි ඉති සකලෙපි පඨමභාණවාරසඞ්ඛගීතෙ බුද්ධවචනෙ නත්ථි තං සුත්තං යත්ථ ඡත්තිංසක්ඛත්තුං චතුරියසච්චානි ඡත්තිංසක්ඛත්තුඤ්ච අරහත්තං පකාසිතං අඤ්ඤත්‍ර ඉමම්හා සම්මාදිට්ඨිසුත්තන්ති.

ඉදමවොචායස්මා සාරිපුත්තොති ඉදං ඡත්තිංසාය චතුසච්චපරියායෙහි ඡත්තිංසාය අරහත්තපරියායෙහීති චතුසට්ඨියා කාරණෙහි අලඞ්කරිත්වා සම්මාදිට්ඨිසුත්තං ආයස්මා සාරිපුත්තො අවොච අත්තමනා තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

සම්මාදිට්ඨිසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවම්මෙසුතන්ති සතිපට්ඨානසුත්තං. තත්ථ කුරූසු විහරතීති කුරූ නාම ජානපදිනො රාජකුමාරා තෙසං නිවාසො එකොපි ජනපදො රුළ්හිසද්දෙන කුරූති වුච්චති තස්මිං කුරූජනපදෙ අට්ඨකථාචරියා පනාහු මන්ධාතුකාලෙ තීසු දීපෙසු මනුස්සා ජම්බුදීපො නාම බුද්ධපච්චෙකබුද්ධමහාසාවකචක්කවත්තිපභූතීනං උත්තමපුරිසානං උප්පත්තිභූමි උත්තමදීපො අතිරමණීයොති සුත්වා රඤ්ඤා මන්ධාතුචක්කවත්තිනා චක්කරතනං පුරක්ඛත්වා චත්තාරො දීපෙ අනුසාසයන්තෙන සද්ධිං ආගමිංසු තතො රාජා පරිනායකරතනං පුච්ඡි අත්ථි නු ඛො ඛො මනුස්සලොකතො රමණීයතරං ඨානන්ති කස්මා දෙව එවං භණසි කිං න පස්සසි චන්දිමසුරියානං ආනුභාවං නනු එතෙසං ඨානං ඉතො රමණීයතරන්ති රාජා චක්කරතනං පුරක්ඛත්වා තත්ථ අගමාසි චත්තාරො මහාරාජානො මන්ධාතුමහාරාජා ආගතොති සුත්වාව මහිද්ධිකො මහානුභාවො රාජා න සක්කා යුද්ධෙන පටිබාහිතුන්ති සකරජ්ජං නීය්‍යාතෙසුං සො තං ගහෙත්වා පුන පුච්ඡි අත්ථි නු ඛො ඉතො රමණීයතරං ඨානන්ති අථස්ස තාවතිංසභවනං කථයිංසු තාවතිංසභවනං දෙව රමණීයං. තත්ථ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ඉමෙ චත්තාරො මහාරාජානො පරිචාරකා දොවාරිකභූමියං තිට්ඨන්ති සක්කො දෙවරාජා මහිද්ධිකො මහානුභාවො තස්සිමානි උපභොගට්ඨානානි යොජනසහස්සුබ්බෙධො වෙජයන්තො පාසාදො පඤ්චයොජනසතුබ්බෙධා සුධම්මා දෙවසභා දියඩ්ඪයොජනසතිකො වෙජයන්තො රථො තථා එරාවණො හත්ථී දිබ්බරුක්ඛසහස්සපටිමණ්ඩිතං නන්දනවනං චිත්තලතාවනං ඵාරුසකවනං යොජනසතුබ්බෙධො පාරිච්ඡත්තකො කොවිළාරො තස්ස හෙට්ඨා සට්ඨියොජනායතා පණ්ණාසයොජනවිත්ථතා පඤ්චදසයොජනුබ්බෙධා ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණා පණ්ඩුකම්බලසිලා යස්සා මුදුතාය සක්කස්ස නිසීදතො උපඩ්ඪකායො අනුපවිසති තං සුත්වා රාජා තත්ථ ගන්තුකාමො චක්කර

තතො අබ්භුක්කිරි තං ආකාසෙ උට්ඨාසි සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනා ඡ
අථ වීගනං දෙවලොකානං වෙමජ්ඣතො චක්කරතනං ඔතරිත්වා
පථවියං පතිට්ඨාසි සද්ධිං පරිනායකරතනප්පමුඛාය චතුරඞ්ගිනියා
සෙනාය රාජා එකකොව තාවතිංසභවනං අගමාසි සක්කො මන්ධා
තා ආගතොති සුත්වාව තස්ස පච්චුග්ගමනං කත්වා ස්වාගතන්තෙ
මහාරාජ සකන්තෙ මහාරාජ අනුසාස මහාරාජාති වත්වා සද්ධිං නාට
කෙහි රජ්ජං ද්වෙ භාගෙ කත්වා එකං භාගමදාසි රඤ්ඤො තාවතිංසභ
වනෙ පතිට්ඨිතමත්තස්සෙව මනුස්සභාවො විගච්ඡි දෙවභාවො පාතු
රහොසි තස්ස කිර සක්කෙන සද්ධිං පණ්ඩුකම්බලසිලාය නිසින්නස්ස
අක්ඛිනිමෙසනමත්තෙන නානත්තං පඤ්ඤායති තං අසල්ලක්ඛෙ
න්තා දෙවා සක්කස්ස ච තස්ස ච නානත්තෙ මුය්හන්ති සො තත්ථ
දිබ්බසම්පත්තිමනුභවමානො යාව ඡත්තිංසසක්කා උප්පජ්ජිත්වා චුතා
තාව රජ්ජං කාරෙත්වා අතිත්තොව * කාමෙහි තතො චවිත්වා අත්ත
නො උය්යානෙ පතිතො වාතාතපෙන ඵුට්ඨගත්තො කාලමකාසි
චක්කරතනෙ පන පථවියං පතිට්ඨිතෙ පරිනායකරතනං සුවණ්ණ
පට්ටෙ මන්ධාතුපසඤ්ඤං † ලිඛාපෙත්වා ඉදං මන්ධාතුරජ්ජන්ති රජ්ජ
මනුසාසි තෙපි තීහි දීපෙහි ආගතමනුස්සා පුන ගන්තුං අසක්කො
න්තා පරිනායකරතනං උපසංකමිත්වා දෙව මයං රඤ්ඤො ආනුභා
වෙන ආගතා ඉදානි ගන්තුං න සක්කොම වසනට්ඨානං නො දෙ
හීති යාචිංසු සො තෙසං එකෙකං ජනපදමදාසි තත්ථ පුබ්බවිදෙහතො
ආගතමනුස්සෙහි ආවසිතප්පදෙසො ‡ තෙනෙව පුරිමසඤ්ඤාය විදෙහ
රට්ඨන්ති නාමං ලභි අපරගොයානතො ආගතමනුස්සෙහි ආවසිතප්ප
දෙසො අපරන්තජනපදොති නාමං ලභි උත්තරකුරුතො ආගතමනු
ස්සෙහි ආවසිතප්පදෙසො කුරුරට්ඨන්ති නාමං ලභි පහූතෙ පන ගාම
නිගමාදයො උපාදාය බහුවචනෙන වොහරීයති තෙන වුත්තං කුරූසු
විහරතීති.

කම්මාසධම්මං නාම කුරූනං නිගමොති කම්මාසධම්මන්ති
එත්ථ කෙචි ධකාරස්ස දකාරෙන අත්ථං වණ්ණයන්ති කම්මාසො එත්ථ
දමිතොති කම්මාසදම්මං කම්මාසොති කම්මාසපාදො පොරිසාදො
වුච්චති තස්ස කිර පාදෙ ඛාණුකෙන විද්ධට්ඨානෙ වණො රුහන්තො
චිත්තදාරුසදිසො හුත්වා රුහි තස්මා කම්මාසපාදොති පඤ්ඤායිත්ථ
සො ච තස්මිං ඔකාසෙ දමිතො පොරිසාදභාවතො පටිසෙධිතො
කෙන මහාසත්තෙන කතරස්මිං ජාතකෙති සුතසොමජාතකෙති
එකෙ ඉමෙ පන ථෙරා ජයද්දිසජාතකෙති වදන්ති තදා හි මහාස
ත්තෙන කම්මාසපාදො දමිතොති අත්ථො.

* අතක්කනෙනාව † මන්ධාතුපාහනං ‡ ආවාසිතප්පදෙසො

“පුත්තො යදා හොමි ජයද්දිසස්ස පඤ්චාලරට්ඨාධිපතිස්ස අත්‍රජො,
චජිත්වා පාණං පිතරං අමොචයිං කම්මාසපාදම්පි චහම්පසාදයි”ති.

කෙචි පන ධකාරෙනෙව අත්ථං වණ්ණයන්ති. කුරුරට්ඨවාසීනං කිර කුරුවත්තධම්මො * තස්මිං කම්මාසො ජාතො, තස්මා තං ඨානං කම්මාසො එත්ථ ධම්මො ජාතොති කම්මාසධම්මන්ති වුච්චති. තත්ථ නිවිට්ඨනිගමස්සාපි එතදෙව නාමං. භුම්මවචනෙන කස්මා න වුත්තන්ති? අවසනොකාසතො. භගවතො කිර තස්මිං නිගමෙ වසනොකාසො කොචි විහාරො නාහොසි. නිගමතො පන අපක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං උදකසම්පන්නෙ රමණීයෙ භූමිභාගෙ මහාවනසණ්ඩො අහොසි. තත්ථ භගවා විහාසි තං නිගමං ගොචරගාමං කත්වා. තස්මා එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො, කුරූසු විහරති කම්මාසධම්මං නාම කුරූනං නිගමො තං ගොචරගාමං කත්වාති. එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගොති කස්මා භගවා ඉදං සුත්තමභාසි? කුරුවාසීනං ගම්භීරදෙසනාපටිග්ගහණසමත්ථතාය. කුරුරට්ඨවාසිනො කිර භික්ඛූ භික්ඛුණියො උපාසකඋපාසිකායො උතුපච්චයාදිසම්පන්නත්තා තස්ස රට්ඨස්ස සප්පායඋතුපච්චයසෙවනෙන නිච්චං කල්ලසරීරා කල්ලචිත්තා ච හොන්ති. තෙ චිත්තසරීරකල්ලතාය අනුග්ගහිතපඤ්ඤාබලා ගම්භීරකථං පටිග්ගහෙතුං සමත්ථා හොන්ති. තෙන තෙසං භගවා ඉමං ගම්භීරදෙසනාපටිග්ගහණසමත්ථතං සම්පස්සන්තො එකවීසතියා ඨානෙසු කම්මට්ඨානං අරහත්තෙ පක්ඛිපිත්වා ඉදං ගම්භීරත්ථං සතිපට්ඨානසුත්තං අභාසි. යථාහි † පුරිසො සුවණ්ණචඞ්ගොටකං ලභිත්වා තත්ථ නානාපුප්ඵානි පක්ඛිපෙය්‍ය, සුවණ්ණමඤ්ජූසං වා පන ලභිත්වා සත්තරතනානි පක්ඛිපෙය්‍ය, එවං භගවා කුරුරට්ඨවාසිපරිසං ලභිත්වා ගම්භීරදෙසනං දෙසෙසි. තෙනෙවෙත්ථ අඤ්ඤානිපි ගම්භීරත්ථානි දීඝනිකායෙ මහානිදානං මහාසතිපට්ඨානං, ඉමස්මිං මජ්ඣිමනිකායෙ සාරොපමං රුක්ඛූපමං රට්ඨපාලං මාගණ්ඩියං ආනෙඤ්ජසප්පායන්ති අඤ්ඤානිපි සුත්තානි දෙසෙසි. අපි ච තස්මිං ජනපදෙ චතස්සොපි පරිසා පකතියාව සතිපට්ඨානභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති. අන්තමසො දාසකම්මකරපරිජනාපි සතිපට්ඨානපටිසංයුත්තමෙව කථං කථෙන්ති. උදකතිත්ථසුත්තකන්තනට්ඨානාදීසු නිරත්ථකකථානාම නප්පවත්තති. සචෙ කාචි ඉත්ථී අම්ම ත්වං කතරං සතිපට්ඨානභාවනං මනසිකරොසීති පුච්ඡිතා න කිඤ්චි වදති, තං ගරහන්ති ධිරත්ථු තව ජීවිතං, ජීවමානාපි ත්වං මතසදිසාති. අථ නං මාදානි පුන එවමකාසීති ඔවදිත්වා අඤ්ඤතරං සතිපට්ඨානං උග්ගණ්හාපෙන්ති. යා පන අහං අසුකසතිපට්ඨානං නාම මනසිකරොමීති වදති තස්සා සාධු සාධූති සාධුකාරං දත්වා තව ජීවිතං සුජීවිතං, ත්වං නාම මනුස්සත්තං පත්තා, තවත්ථාය සම්මාසම්බුද්ධො උප්පන්නොතිආදීහි පසං

* කුරුවිත්තධම්මො, † නා: යථාපි

සන්ති න කෙවලමෙත්ථ මනුස්සජාතිකායෙව සතිපට්ඨානමනසිකාරෙ යුත්තා තෙ නිස්සාය විහරන්තා තිරච්ඡානගතාපි තත්‍රිදං වත්ථු * එකො කිර නටගණො † සුවපොතකං ගහෙත්වා සික්ඛාපෙන්තො විචරති සො භික්ඛුණුපස්සයං උපනිස්සාය වසිත්වා ගමනකාලෙ සුවපොතකං පම්මුස්සිත්වා ගතො තං සාමණෙරියො ගහෙත්වා පටිජග්ගිංසු බුද්ධරක්ඛිතොති තස්ස නාමං අකංසු තං එකදිවසං පුරතො නිසින්නං දිස්වා මහාථෙරී ආහ බුද්ධරක්ඛිතාති කිං අය්‍යෙති අත්ථි තෙ කොචි භාවනාමනසිකාරොති නත්ථය්‍යෙති ආවුසො පබ්බජිතානං සන්තිකෙ වසන්තෙන නාම විස්සට්ඨඅත්තභාවෙන භවිතුං න වට්ටති කොචිදෙව මනසිකාරො ඉච්ඡිතබ්බොති ත්වං පන අඤ්ඤං න සක්ඛිස්සසි අට්ඨි අට්ඨීති සජ්ඣායං කරොහීති, සො ථෙරියා ඔවාදෙ ඨත්වා අට්ඨි අට්ඨීති සජ්ඣායන්තො චරති තං එකදිවසං පාතොව තොරණග්ගෙ නිසීදිත්වා බාලාතපං තප්පමානං එකො සකුණො නඛපඤ්ජරෙන අග්ගහෙසි සො කිරී කිරීති සද්දමකාසි සාමණෙරියො සුත්වා අය්‍යෙ බුද්ධරක්ඛිතො සකුණෙන ගහිතො මොචෙම නන්ති ලෙඩ්ඩුආදීනි ගහෙත්වා අනුබන්ධිත්වා ගණ්හිංසු තං ආනෙත්වා පුරතො ඨපිතං ථෙරී ආහ බුද්ධරක්ඛිත සකුණෙන ගහිතකාලෙ කිං චින්තෙසීති න අය්‍යෙ අඤ්ඤං චින්තෙසිං අට්ඨිපුඤ්ජොව අට්ඨිපුඤ්ජං ගහෙත්වා ගච්ඡති කතරස්මිං නු ඨානෙ විප්පකිරිස්සතීති එවං අය්‍යෙ අට්ඨිපුඤ්ජමෙව චින්තෙසින්ති සාධුසාධු බුද්ධරක්ඛිත අනාගතෙ භවක්ඛයස්ස තෙ පච්චයො භවිස්සතීති. එවං තත්ථ තිරච්ඡානගතාපි සතිපට්ඨානමනසිකාරයුත්තා තස්මා තෙසං භගවා සතිපට්ඨානවුඩ්ඪිමෙව පජානන්තො ඉදං සුත්තං අභාසි තත්ථ **එකායනොති** එකමග්ගො; මග්ගස්ස හි

මග්ගො පන්ථො පථො පජ්ජො අජසං‡ වටුමායනං.
නාවා උත්තරසෙතූ ච කුල්ලො ච භිසි සඞ්කමො'' ති.

බහූනි නාමානි ස්වායං ඉධ අයන නාමෙන වුත්තො තස්මා එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගොති එත්ථ එකමග්ගො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො න ද්වෙධාපථභූතොති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො අථවා එකෙන අයිතබ්බොති එකායනො එකෙනාති ගණසඞ්ගණිකං පහාය විවෙකට්ඨෙන පවිවිත්තෙන අයිතබ්බො පටිපජ්ජිතබ්බො අයන්ති වා එතෙනාති අයනො සංසාරතො නිබ්බානං ගච්ඡන්තීති අත්ථො එකස්ස අයනො එකායනො එකස්සාති සෙට්ඨස්ස සබ්බසත්තසෙට්ඨො ච භගවා තස්මා භගවතොති වුත්තං හොති කිඤ්චාපි හි තෙන අඤ්ඤෙපි අයන්ති එවං සන්තෙපි භගවතොව සො අයනො තෙන උප්පාදිතත්තා යථාහ "සො හි බ්‍රාහ්මණ භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා''ති ආදි. අයතීති වා අයනො ගච්ඡති පවත්තතීති අත්ථො එකස්මිං අයනො එකායනො ඉමස්මිංයෙව ධම්මවිනයෙ පවත්තති නාඤ්ඤත්‍රාති වුත්තං හොති යථාහ "ඉමස්මිං ඛො සුභද්ද ධම්මවිනයෙ අරි

* වත්ථුං—සබ්බෙසු. † නාටකගණො. ‡ අජසො.

යො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො උපලබ්භතී" ති දෙසනාභෙදොයෙව හෙසො අත්ථො පනෙකො අපිච එකං අයතීති එකායනො පුබ්බභාගෙ නානාමුඛභාවනානයප්පවත්තොපි අපරභාගෙ එකං නිබ්බානමෙව ගච්ඡතීති වුත්තං හොති, යථාහ බ්‍රහ්මා සහම්පති—

"එකායනං ජාතිඛයන්තදස්සී
මග්ගං පජානාති හිතානුකම්පී
එතෙන මග්ගෙන අතංසු පුබ්බෙ
තරිස්සන්ති යෙ ච තරන්ති ඔඝ" න්ති.

කෙචි පන න පාරං දිගුණං යන්තීති ගාථානයෙන යස්මා එකවාරං නිබ්බානං ගච්ඡන්ති තස්මා එකායනොතිපි වදන්ති තං න යුජ්ජති ඉමස්ස හි අත්ථස්ස සකිං අයනොති ඉමිනා බ්‍යඤ්ජනෙන භවිතබ්බං යදි පන එකං අයනමස්ස එකා ගති පවත්තතීති එවං අත්ථං යොජෙත්වා වුච්චෙය්‍ය බ්‍යඤ්ජනං යුජ්ජෙය්‍ය අත්ථො පන උභයථාපි න යුජ්ජති කස්මා ඉධ පුබ්බභාගමග්ගස්ස අධිප්පෙතත්තා කායාදිචතුආරම්මණප්පවත්තො හි පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගො ඉධාධිප්පෙතො න ලොකුත්තරො සො ච අනෙකවාරම්පි අයති අනෙකඤ්චස්ස අයනං හොති පුබ්බෙපි ච ඉමස්මිං පදෙ මහාථෙරානං සාකච්ඡා අහොසියෙව තිපිටකචුල්ලනාගත්ථෙරො * පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගොති ආහ ආචරියො පනස්ස තිපිටකචුල්ලසුමත්ථෙරො මිස්සකමග්ගොති ආහ පුබ්බභාගො භන්තෙ මිස්සකො ආවුසොති ආචරියෙ පුනප්පුන භණන්තෙ අප්පටිබාහිත්වා තුණ්හී අහොසි පඤ්හං අවිනිච්ඡිනිත්වා ච උට්ඨහිංසු අථාචරියත්ථෙරො නහානකොට්ඨකං ගච්ඡන්තො මයා මිස්සකමග්ගො කථිතො චුල්ලනාගො පුබ්බභාගමග්ගොති ආදාය වොහරති කො නු ඛො එත්ථ විනිච්ඡයොති සුත්තන්තං ආදිතො පට්ඨාය පරිවත්තෙන්තො "යො හි කොචි භික්ඛවෙ ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ එවං භාවෙය්‍ය–සත්තවස්සානි" ති ඉමස්මිං ඨානෙ සල්ලක්ඛෙසි ලොකුත්තරමග්ගො උප්පජ්ජිත්වා සත්තවස්සානි තිට්ඨමානො නාම නත්ථි මයා වුත්තො මිස්සකමග්ගො න ලබ්භති චුල්ලනාගෙන දිට්ඨො පුබ්බභාගමග්ගොව ලබ්භතීති ඤත්වා අට්ඨමියං ධම්මසවණෙ ඝුට්ඨෙ අගමාසි පොරාණකත්ථෙරා කිර පියධම්මසවණා හොන්ති සද්දං සුත්වාව අහං අහං පඨමන්ති එකප්පහාරෙනෙව ඔසරන්ති තස්මිං දිවසෙ චුල්ලනාගත්ථෙරස්ස වාරො තෙන ධම්මාසනෙ නිසීදිත්වා විජනිං ගහෙත්වා පුබ්බගාථාසු වුත්තාසු ථෙරස්ස ආසනපිට්ඨියං ඨිතස්ස න එතදහොසි රහොනිසීදිත්වා වක්ඛාමීති පොරාණකත්ථෙරා හි අනුසූයකා හොන්ති න අත්තනො රුචිමෙව උච්ඡුභාරං විය උක්ඛිපිත්වා විචරන්ති කාරණමෙව ගණ්හන්ති අකාරණං විස්සජ්ජෙන්ති තස්මා ථෙරො ආවුසො චුල්ලනාගාති ආහ සො ආචරියස්ස විය සද්

---

* (තෙපිටක, තිපෙටක) චූලනාගත්ථෙරො

දෙසිත ධම්මා එකපදෙන කිං භණන්තීති ආහ ආවුසො චූළනාග මයා වුත්තෙන මිස්සකමග්ගො න ලබ්භති තයා වුත්තෙන පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගොව ලබ්භතීති ථෙරො විමංසති අම්හාකං ආචරියො සබ්බපරියත්තිකො තෙපිටකො සුතබුද්ධො එවරූපස්සාපි නාම භික්ඛුනො අයං පඤ්හො ආළුලති අනාගතෙ මම භාතිකා ඉමං පඤ්හං ආළුලිස්සන්ති සුත්තං ගහෙත්වා ඉමං පඤ්හං නිච්චලං කරිස්සාමීති පටිසම්භිදාමග්ගතො එකායනො මග්ගො වුච්චති පුබ්බභාගසතිපට්ඨානමග්ගො.

"මග්ගානට්ඨඞ්ගිකො සෙට්ඨො සච්චානං චතුරො පදා
විරාගො සෙට්ඨො ධම්මානං ද්විපදානඤ්ච චක්ඛුමා.
එසොව† මග්ගො නත්ථඤ්ඤො දස්සනස්ස විසුද්ධියා
එතඤ්හි තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරසෙනප්පමද්දනං
එතඤ්හි තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථා"ති.

සුත්තං ආහරිත්වා ඨපෙසි. මග්ගොති කෙනට්ඨෙන මග්ගො නිබ්බානගමනට්ඨෙන නිබ්බානත්ථිකෙහි මග්ගනීයට්ඨෙන ච; **සත්තානං විසුද්ධියාති** රාගාදීහි මලෙහි අභිජ්ඣාවිසමලොභාදීහි ච උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨචිත්තානං සත්තානං විසුද්ධත්ථාය; තථා හි ඉමිනාව මග්ගෙන ඉතො සතසහස්සකප්පාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛෙය්‍යානං උපරි එකස්මිංයෙව කප්පෙ නිබ්බුතතණ්හඞ්කරමෙධඞ්කරසරණඞ්කරදීපඞ්කරනාමකෙ බුද්ධෙ ආදිං කත්වා සක්‍යමුනිපරියොසානා අනෙකසම්මාසම්බුද්ධා අනෙකසතා පච්චෙකසම්බුද්ධා ගණනපථං වීතිවත්තා අරියසාවකා චාති ඉමෙ සත්තා සබ්බෙ චිත්තමලෙ පවාහෙත්වා පරමවිසුද්ධිං පත්තා රූපමලවසෙන පන සංකිලෙසවොදානපඤ්ඤත්තියෙව නත්ථි—තථාහි,

"රූපෙන සංකිලිට්ඨෙන සංකිලිස්සන්ති මානවා
රූපෙ සුද්ධෙ විසුජ්ඣන්ති අනක්ඛාතං මහෙසිනා
චිත්තෙන සංකිලිට්ඨෙන සංකිලිස්සන්ති මානවා
චිත්තෙ සුද්ධෙ විසුජ්ඣන්ති ඉති වුත්තං මහෙසිනා".

යථාහ "චිත්තසංකිලෙසා භික්ඛවෙ සත්තා සංකිලිස්සන්ති චිත්තවොදානා විසුජ්ඣන්තී"ති තඤ්ච චිත්තවොදානං ඉමිනා සතිපට්ඨානමග්ගෙන හොති තෙනාහ සත්තානං විසුද්ධියා. සොකපරිදෙවානං සමතික්කමායාති සොකස්ස ච පරිදෙවස්ස ච සමතික්කමාය පහානායාති අත්ථො අයං හි මග්ගො භාවිතො සන්තතිමහාමත්තාදීනං විය සොකසමතික්කමාය පටාචාරාදීනං විය ච පරිදෙවසමතික්කමාය සංවත්තති තෙනාහ සොකපරිදෙවානං සමතික්කමායාති කිඤ්චාපිහි සන්තතිමහාමත්තො.

† එසෙව,

"යං පුබ්බෙ තං විසොධෙහි පච්ඡා තෙ බහු‡ කිඤ්චනං
මජ්ඣෙ චෙ නො ගහෙස්සසි උපසන්තො චරිස්සසී"ති.

ඉමං ගාථං සුත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තා.

පටාචාරා "න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා"ති.

ඉමං ගාථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි යස්මා පන කායවෙදනාචිත්තධම්මෙසු කඤ්චිධම්මං අනාමසිත්වා භාවනා නාම නත්ථි තස්මා තෙපි ඉමිනාව මග්ගෙන සොකපරිදෙවෙ සමතික්කන්තාති වෙදිතබ්බා. දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමායාති † කායිකදුක්ඛස්ස ච චෙතසිකදොමනස්සස්ස චාති ඉමෙසං ද්වින්නං අත්ථඞ්ගමාය නිරොධායාති අත්ථො; අයං හි මග්ගො භාවිතො තිස්සත්ථෙරාදීනං විය දුක්ඛස්ස සක්කාදීනං විය ච දොමනස්සස්ස අත්ථඞ්ගමාය සංවත්තති—තත්‍රායං අත්ථදීපනා--සාවත්ථියං කිර තිස්සො නාම කුටුම්බියපුත්තො චත්තාරීසහිරඤ්ඤකොටියො පහාය පබ්බජිත්වා අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ විහරති තස්ස කනිට්ඨභාතුභරියා ගච්ඡථ නං ජීවිතා වොරොපෙථාති පඤ්චසතෙ චොරෙ පෙසෙසි තෙ ගන්ත්වා ථෙරං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු ථෙරො ආහ කස්මා ආගතත්ථ උපාසකාති තං ජීවිතා වොරොපෙස්සාමාති පාටිභොගං මෙ උපාසකා ගහෙත්වා අජ්ජෙකරත්තිං ජීවිතං දෙථාති කො තෙ සමණ ඉමස්මිං ඨානෙ පාටිභොගො භවිස්සතීති ථෙරො මහන්තං පාසාණං ගහෙත්වා ද්වෙ ඌරට්ඨීනි භින්දිත්වා වට්ටති උපාසකා පාටිභොගොති ආහ තෙ අපක්කමිත්වා චඞ්කමනසීසෙ අග්ගිං කත්වා නිපජ්ජිංසු ථෙරස්ස වෙදනං වික්ඛම්භෙත්වා සීලං පච්චවෙක්ඛතො පරිසුද්ධං සීලං නිස්සාය පීතිපාමොජ්ජං උප්පජ්ජි තතො අනුක්කමෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තො තියාමරත්තිං සමණධම්මං කත්වා අරුණුග්ගමනෙ අරහත්තං පත්තො ඉමං උදානං උදානෙසි.

"උභො පාදානි භින්දිත්වා සංයමිස්සාමි වො අහං
අට්ටියාමි හරායාමි සරාගමරණං අහං,
එවාහං චින්තයිත්වාන යථාභූතං විපස්සිසං
සම්පත්තෙ අරුණුග්ගම්හි අරහත්තං අපාපුණි"න්ති.

අපරෙපි තිංසභික්ඛූ භගවතො සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤවිහාරෙ වස්සං උපගන්ත්වා ආවුසො තියාමරත්තිං සමණධම්මොව කාතබ්බො න අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සන්තිකං ආගන්තබ්බන්ති වත්වා විහරිංසු තෙසං සමණධම්මං කත්වා පච්චූසසමයෙ පචලායන්තානං එකො ව්‍යග්ඝො ආගන්ත්වා එකෙකං භික්ඛුං ගහෙත්වා ගච්ඡති න කොචි මං ව්‍යග්ඝො ගණ්හීති වාචම්පි නිච්ඡාරෙසි එවං පඤ්චදසසු භික්ඛූසු ඛාදිතෙසු උපොසථදිවසෙ ඉතරෙ ආවුසො කුහින්ති පුච්ඡිත්වා ඤත්වා ච ඉදානි ගහිතෙන ගහිතොම්හීති වත්තබ්බන්ති වත්වා

‡ තෙ මාහු, † අත්ථඞ්ගමාය,--සබ්බෙසු.

විහරිංසු අථ අඤ්ඤතරං දහරභික්ඛුං පුරිමනයෙනෙව ව්‍යග්ඝො ගණ්හි සො ව්‍යග්ඝො භන්තෙති ආහ භික්ඛූ කත්තරදණ්ඩෙ ච උක්කාදයො ච ගහෙත්වා මොචෙස්සාමාති අනුබන්ධිංසු ව්‍යග්ඝො භික්ඛූනං අගතිං ඡින්නතටට්ඨානං ආරුය්හ තං භික්ඛුං පාදඞ්ගුට්ඨකතො පට්ඨාය ඛාදිතුං ආරභි ඉතරෙපි ඉදානි සප්පුරිස අම්හෙහි කත්තබ්බං නත්ථි භික්ඛූනං විසෙසො නාම එවරූපෙ ඨානෙ පඤ්ඤායතීති ආහංසු සො ව්‍යග්ඝමුඛෙ නිපන්නොව තං වෙදනං වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තො යාවගොප්ඵකා ඛාදිතසමයෙ සොතාපන්නො හුත්වා යාවජන්නුකා ඛාදිතසමයෙ සකදාගාමී යාවනාභියා ඛාදිතසමයෙ අනාගාමී හුත්වා හදයරූපෙ අඛාදිතෙයෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඉමං උදානං උදානෙසි.

"සීලවා වතසම්පන්නො පඤ්ඤවා සුසමාහිතො
මුහුත්තං පමාදමන්වාය ව්‍යග්ඝෙනොරුද්ධමානසො
පඤ්ජරස්මිං ගහෙත්වාන සිලාය උපනීතකො

කාමං ඛාදතු මං ව්‍යග්ඝො භක්ඛා කායො අවිජානතං
පටිලච්ඡෙ කම්මට්ඨානම්හි මරණං හොති * භද්දකං"ති.

අපරොපි පීතිමල්ලත්ථෙරො නාම ගිහිකාලෙ තීසු රජ්ජෙසු පටාකං ගහෙත්වා තම්බපණ්ණිදීපං ආගම්ම රාජානං දිස්වා රඤ්ඤා කතානුග්ගහො එකදිවසං ලංජකාසනසාලාමාරෙන † ගච්ඡන්තො "රූපං භික්ඛවෙ න තුම්හාකං තං පජහථ තං වො පහීනං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය භවිස්සතී"ති න තුම්හාකවග්ගං සුත්වා චින්තෙසි නෙව කිර රූපං අත්තනො න වෙදනාති සො තංයෙව අඞ්කුසං කත්වා නික්ඛමිත්වා මහාවිහාරං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිතො උපසම්පන්නො ච මාතිකා පගුණං කත්වා තිංසභික්ඛූ ගහෙත්වා ගඟරවාලියඅඞ්ගණං ‡ ගන්ත්වා සමණධම්මං අකාසි පාදෙසු අවහන්තෙසු ජන්නුකෙහි චඞ්කමති තමෙනං රත්තිං එකො මිගලුද්දකො මිගොති මඤ්ඤමානො පහරි සත්ති විනිවිජ්ඣිත්වා ගතා සො තං සත්තිං හරාපෙත්වා පහාරමුඛානි තිණවට්ටියා පූරාපෙත්වා පාසාණපිට්ඨියං අත්තානං නිසීදාපෙත්වා ඔකාසං කාරාපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උක්කාසිතසද්දෙන ආගතානං භික්ඛූනං ව්‍යාකරිත්වා ඉමං උදානං උදානෙසි.

"භාසිතං බුද්ධසෙට්ඨෙන සබ්බලොකග්ගවාදිනා
න තුම්හාකං ඉදං රූපං තං ජහෙය්‍යාථ භික්ඛවො
අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උප්පාදවයධම්මිනො
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො"ති.

---

* මරණං හිම්හි. † ඛිලඤ්ජකාසන. ‡ යවරවාලඅඞ්ගණං.

අථ නං භික්ඛූ ආහංසු සචෙ භන්තෙ සම්මාසම්බුද්ධො අරොගො අභවිස්ස අද්ධා එත්ථ සමුද්දමජ්ඣෙ හත්ථං පසාරෙත්වා සීසං පරාමසෙය්‍යාති. එවං තාව අයං මග්ගො තිස්සත්ථෙරාදීනං විය දුක්ඛස්ස අත්ථඞ්ගමාය සංවත්තති.

සක්කො පන දෙවානමින්දො අත්තනො පඤ්චවිධං පුබ්බනිමිත්තං දිස්වා මරණභයසන්තජ්ජිතො දොමනස්සජාතො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡි සො පඤ්හවිස්සජ්ජනාවසානෙ අසීතිසහස්සාහි දෙවතාහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි සා චස්ස උපපත්ති පුන පාකතිකාව අහොසි. සුබ්‍රහ්මාපි දෙවපුත්තො අච්ඡරාසහස්සපරිවුතො සග්ගසම්පත්තිං අනුභොති තත්ථ පඤ්චසතා අච්ඡරා රුක්ඛතො පුප්ඵානි ඔචිනන්තියොව චවිත්වා නිරයෙ උප්පන්නා සො කිං ඉමා චිරායන්තීති උපධාරෙන්තො තාසං නිරයෙ නිබ්බත්තභාවං දිස්වා කිත්තකො නු ඛො මම ආයූති* උපපරික්ඛන්තො අත්තනොපි ආයුපරික්ඛයං විදිත්වා තත්ථෙව නිරයෙ නිබ්බත්තනභාවං දිස්වා භීතො අතිවිය දොමනස්සජාතො හුත්වා ඉමං මෙ දොමනස්සං සත්ථා විනොදෙස්සති න අඤ්ඤොති අවසෙසා පඤ්චසතා අච්ඡරායො ගහෙත්වා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡි.

"නිච්චං උත්‍රස්තමිදං චිත්තං නිච්චං උබ්බිග්ගමිදං මනො
අනුප්පන්නෙසු කිච්චෙසු අථො උප්පතිතෙසු ච
සචෙ අත්ථි අනුත්‍රාසං තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො" ති.

තතො නං භගවා ආහ—

"නාඤ්ඤත්‍ර බොජ්ඣඞ්ගතපසා නාඤ්ඤත්‍රින්ද්‍රියසංවරා
නාඤ්ඤත්‍ර සබ්බනිස්සග්ගා සොත්ථිං පස්සාමි පාණින" න්ති.

සො දෙසනාපරියොසානෙ පඤ්චහි අච්ඡරාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය තං සම්පත්තිං ඨාවරං කත්වා දෙවලොකමෙව අගමාසි. එවමයං මග්ගො භාවිතො සක්කාදීනං විය දොමනස්සස්ස අත්ථඞ්ගමාය සංවත්තතීති වෙදිතබ්බො. ඤායස්ස අධිගමායාති ඤායො වුච්චති අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො තස්ස අධිගමාය පත්තියාති වුත්තං හොති අයං හි පුබ්බභාගෙ ලොකියො සතිපට්ඨානමග්ගො භාවිතො ලොකුත්තරමග්ගස්ස අධිගමාය සංවත්තති තෙනාහ ඤායස්ස අධිගමායාති. නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති තණ්හාවානවිරහිතත්තා නිබ්බානන්ති ලද්ධනාමස්ස අමතස්ස සච්ඡිකිරියාය; අත්තපච්චක්ඛතායාති වුත්තං හොති අයං හි මග්ගො භාවිතො අනුපුබ්බෙන නිබ්බානසච්ඡිකිරියං සාධෙති තෙනාහ නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති. තත්ථ කිඤ්චාපි සත්තානං විසුද්ධියාති වුත්තෙ සොකසමතික්කමාදීනි අත්ථතො සිද්ධානෙව හොන්ති ඨපෙත්වා පන සාසනයුත්ති† කොවිදෙ අඤ්ඤෙසං න පාකටානි න ච භගවා පඨමං සාසනයුත්තිකො,

* ආයුන්ති. † සාසනවුත්ති

විදංච තං කත්වා පච්ඡා ධම්මං දෙසෙති තෙන තෙන * සුත්තෙන තං තං අත්ථං ඤාපෙති තස්මා ඉධ යං යං අත්ථං එකායනමග්ගො සාධෙති තං තං පාකටං කත්වා දස්සෙන්තො සොකපරිද්දවානං සමතික්කමායාති ආදිමාහ තස්මා වා යා සත්තානං විසුද්ධි එකායනමග්ගෙන සංවත්තති සා සොකපරිද්දවානං සමතික්කමෙන හොති සොකපරිද්දවානං සමතික්කමො දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමෙන දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමො ඤායස්ස අධිගමෙන ඤායස්ස අධිගමො නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය තස්මා ඉමම්පි කමං දස්සෙන්තො සත්තානං විසුද්ධියාති වත්වා සොකපරිද්දවානං සමතික්කමායාති ආදිමාහ අපිච වණ්ණභණනමෙතං එකායනමග්ගස්ස යථෙව හි භගවා "ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසිස්සාමි යදිදං ඡඡක්කානී" ති ඡඡක්කදෙසනාය අට්ඨහි පදෙහි වණ්ණං අභාසි යථා ච අරියවංසදෙසනාය "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අරියවංසා අග්ගඤ්ඤා රත්තඤ්ඤා වංසඤ්ඤා පොරාණා අසංකිණ්ණා අසංකිණ්ණපුබ්බා න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති අප්පතිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහී" ති නවහි පදෙහි වණ්ණං අභාසි එවං ඉමස්සපි එකායනමග්ගස්ස සත්තානං විසුද්ධිආදීහි සත්තහි පදෙහි වණ්ණං අභාසි කස්මා ඉති චෙ තෙසං භික්ඛූනං උස්සාහජනනත්ථං වණ්ණභාසනං හි සුත්වා තෙ භික්ඛූ අයං කිර මග්ගො හදයසන්තාපභූතං සොකං වාචාවිප්පලාපභූතං පරිදෙවං කායිකඅසාතභූතං දුක්ඛං චෙතසිකඅසාතභූතං දොමනස්සන්ති චත්තාරො උපද්දවෙ හරති විසුද්ධිං ඤායං නිබ්බානන්ති තයො විසෙසෙ ආවහතීති උස්සාහජාතා ඉමං ධම්මදෙසනං උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං ධාරෙතබ්බං වාචෙතබ්බං ඉමඤ්ච මග්ගං භාවෙතබ්බන්ති මඤ්ඤිස්සන්ති ඉති තෙසං භික්ඛූනං උස්සාහජනනත්ථං වණ්ණං අභාසි කම්බලවාණිජාදයො කම්බලාදීනං වණ්ණං විය යථාහි සතසහස්සග්ඝනකපණ්ඩුකම්බලං වාණිජෙන කම්බලං ගණ්හථ කම්බලං ගණ්හථාති උග්ඝොසිතෙපි අසුකකම්බලොති න තාව මනුස්සා ජානන්ති කෙසකම්බලවාළකම්බලාදයොපි දුග්ගන්ධා ඛරසම්ඵස්සා කම්බලාතෙව වුච්චන්ති යදා පන තෙන ගන්ධාරකො රත්තකම්බලො සුඛුමො උජ්ජලො සුඛසම්ඵස්සොති උග්ඝොසිතං හොති තදා යෙ පහොන්ති තෙ ගණ්හන්ති යෙ නප්පහොන්ති තෙපි දස්සනකාමා හොන්ති එවමෙවං එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගොති වුත්තෙපි අසුකමග්ගොති න තාව පාකටො හොති නානප්පකාරකා හි අනියානිකමග්ගාපි† මග්ගාතෙව වුච්චන්ති සත්තානං විසුද්ධියාති ආදිම්හි පන වුත්තෙ අයං කිරමග්ගො චත්තාරො උපද්දවෙ හරති තයො විසෙසෙ ආවහතීති උස්සාහජාතා ඉමං

---

* තෙන තෙන වචනසුත්තෙන † අනීය්‍යාණිකමග්ගාපි.

දෙසනං උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං ධාරෙතබ්බං වාචෙතබ්බං ඉමඤ්ච මග්ගං භාවෙතබ්බං* මඤ්ඤිස්සන්තීති වණ්ණං භාසන්තො සත්තානං විසුද්ධියාති ආදිමාහ — යථා ච සත්තසහස්සග්ඝනකපණ්ඩුකම්බලවාණිජූපමා, එවං රත්තජම්බුනදසුවණ්ණඋදකප්පසාදකමණිරතනසුවිසුද්ධමුත්තාමණිරතනපවාළාදිවාණිජූපමායොපෙත්ථ ආහරිතබ්බා. සද්දනාති නිපාතො යෙ ඉමෙති අයමස්ස අත්ථො; චත්තාරොති ගණනපරිච්ඡෙදො; තෙන න තතො හෙට්ඨා න උද්ධන්ති සතිපට්ඨානපරිච්ඡෙදං දීපෙති. සතිපට්ඨානාති තයො සතිපට්ඨානා සතිගොචරොපි තිධා පටිපන්නෙසු සාවකෙසු සත්ථුනො පටිඝානුනයවීතිවත්තතාපි සතිපි "චතුන්නං භික්ඛවෙ සතිපට්ඨානානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච දෙසිස්සාමි තං සුණාථ-පෙ-කො ච භික්ඛවෙ කායස්ස සමුදයො ආහාරසමුදයා කායසමුදයො"ති ආදිසු හි සතිගොචරො සතිපට්ඨානන්ති වුච්චති — තථා කායො උපට්ඨානං නො සති උපට්ඨානඤ්චෙව සතිචාති ආදිසු තස්සත්ථො පතිට්ඨාති අස්මින්ති පට්ඨානං කා පතිට්ඨාති සති සතියා පට්ඨානං සතිපට්ඨානං පධානට්ඨානන්ති වා පට්ඨානං සතියා පට්ඨානං සතිපට්ඨානං හත්ථිට්ඨානඅස්සට්ඨානාදීනි විය — "තයො සතිපට්ඨානා යදරියො සෙවති යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහතී"ති එත්ථ තිධා පටිපන්නෙසු සාවකෙසු සත්ථුනො පටිඝානුනයවීතිවත්තතා සතිපට්ඨානන්ති වුත්තං තස්සත්ථො පට්ඨපෙතබ්බතො පට්ඨානං පවත්තයිතබ්බතොති අත්ථො කෙන පට්ඨපෙතබ්බතොති සතියා සතියා පට්ඨානං සතිපට්ඨානන්ති — "චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවිතා බහුලීකතා සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්තී"ති ආදිසු පන සතියෙව සතිපට්ඨානන්ති වුච්චති තස්සත්ථො පතිට්ඨාතීති පට්ඨානං උපට්ඨාති ඔක්කන්දිත්වා පක්ඛන්දිත්වා පවත්තතීති අත්ථො සතියෙව සතිපට්ඨානං අථවා සරණට්ඨෙන සති උපට්ඨානට්ඨෙන පට්ඨානං සති ච සා 'පට්ඨානඤ්චාතිපි සතිපට්ඨානං ඉදමිධ අධිප්පෙතං යදි එවං කස්මා සතිපට්ඨානාති බහුවචනං සතිබහුත්තා ආරම්මණභෙදෙන හි බහුකා තා සතියො අථ මග්ගොති කස්මා එකවචනං මග්ගට්ඨෙන එකත්තා චතස්සොපි හි එතා සතියො මග්ගට්ඨෙන එකත්තං ගච්ඡන්ති වුත්තඤ්හෙතං මග්ගොති කෙනට්ඨෙන මග්ගො නිබ්බානගමනට්ඨෙන නිබ්බානත්ථිකෙහි මග්ගනීයට්ඨෙන චාති චතස්සොපි චෙතා අපරභාගෙ කායාදීසු ආරම්මණෙසු කිච්චං සාධයමානා නිබ්බානං ගච්ඡන්ති ආදිතො පට්ඨාය ච නිබ්බානත්ථිකෙහි මග්ගීයන්ති — තස්මා චතස්සොපි එකො මග්ගොති වුච්චන්ති එවඤ්ච සති වචනානුසන්ධිනා සානුසන්ධිකාව දෙසනා හොති "මාරසෙනප්පමද්දනං වො භික්ඛවෙ මග්ගං දෙසිස්සාමි තං සුණාථ — පෙ — කතමො ච භික්ඛවෙ මාරසෙනප්පමද්දනො මග්ගො යදිදං සත්තබොජ්ඣඞ්ගා"

---

* සෙවෙතබ්බං.

ති ආදීසු විය. යථා මාරසෙනප්පමද්දනොති ච සත්ථවාහානං වහිස්සතීති ච අත්ථතො එකං ව්‍යඤ්ජනමෙව නානං එවං එකායනමග්ගොති ච චත්තාරො සතිපට්ඨානාති ච අත්ථතො එකං ව්‍යඤ්ජනමෙවෙත්ථ නානං තස්මා මග්ගට්ඨෙන එකත්තා එකවචනං. ආරම්මණභෙදෙන සතිබහුත්තා බහුවචනං වෙදිතබ්බං.

කස්මා පන භගවතා චත්තාරො ච සතිපට්ඨානා වුත්තා අනූනා අනධිකාති වෙනෙය්‍යහිතත්තා තණ්හාචරිතදිට්ඨිචරිතසමථයානිකවිපස්සනායානිකෙසු හි මන්දතික්ඛවසෙන ද්වේධා ද්වේධා පවත්තෙසු වෙනෙය්‍යෙසු මන්දස්ස තණ්හාචරිතස්ස ඔළාරිකං කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානං විසුද්ධිමග්ගො තික්ඛස්ස සුඛුමං වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානං දිට්ඨිචරිතස්සාපි මන්දස්ස නාතිප්පභෙදගතං චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානං විසුද්ධිමග්ගො තික්ඛස්ස අතිප්පභෙදගතං ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානං සමථයානිකස්ස ච මන්දස්ස අකිච්ඡෙන අධිගන්තබ්බනිමිත්තං පඨමං සතිපට්ඨානං විසුද්ධිමග්ගො තික්ඛස්ස ඔළාරිකාරම්මණෙ අසණ්ඨහනතො දුතියං විපස්සනායානිකස්සාපි මන්දස්ස නාතිප්පභෙදගතාරම්මණං තතියං තික්ඛස්ස අතිප්පභෙදගතාරම්මණං චතුත්ථං. ඉති චත්තාරො ච වුත්තා අනූනා අනධිකාති.

සුභසුඛනිච්චඅත්තභාවවිපල්ලාසප්පහානත්ථං වා කායො හි අසුභො තත්ථ ච සුභවිපල්ලාසවිපල්ලත්ථා සත්තා තෙසං තත්ථ අසුභභාවදස්සනෙන තස්ස විපල්ලාසස්ස පහානත්ථං පඨමං සතිපට්ඨානං වුත්තං සුඛං නිච්චං අත්තාති ගහිතෙසුපි ච වෙදනාදීසු වෙදනා දුක්ඛා චිත්තං අනිච්චං ධම්මා අනත්තා එතෙසු ච සුඛනිච්චඅත්තවිපල්ලාසවිපල්ලත්ථා සත්තා තෙසං තත්ථ දුක්ඛාදිභාවදස්සනෙන තෙසං විපල්ලාසානං පහානත්ථං සෙසානි තීණි වුත්තානීති එවං සුභසුඛනිච්චඅත්තභාවවිපල්ලාසප්පහානත්ථං වා චත්තාරොච වුත්තා අනූනා අනධිකාති වෙදිතබ්බා න කෙවලඤ්ච විපල්ලාසප්පහානත්ථමෙව චතුරොඝයොගාසවගන්ථඋපාදානඅගතිප්පහානත්ථම්පි චතුබ්බිධාහාරපරිඤ්ඤත්ථඤ්ච චත්තාරො ච වුත්තා අයං තාව පකරණනයො අට්ඨකථාය පන සරණවසෙන චෙව එකත්තසමොසරණවසෙන ච එකමෙව සතිපට්ඨානං ආරම්මණවසෙන චත්තාරොති එතදෙව වුත්තං යථාහි චතුද්වාරෙ නගරෙ පාචීනතො ආගච්ඡන්තා පාචීනදිසාය උට්ඨායනකභණ්ඩං† ගහෙත්වා පාචීනද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති දක්ඛිණතො පච්ඡිමතො උත්තරතො ආගච්ඡන්තා උත්තරදිසාය උට්ඨායනකභණ්ඩං ගහෙත්වා උත්තරද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං නගරං විය හි නිබ්බානං නගරද්වාරං විය අට්ඨඞ්ගිකො ලොකුත්තරමග්ගො පාචීනදිසාදයො විය කායාදයො යථා පාචීනතො ආගච්ඡන්තා පාචීනදිසාය උට්ඨායනකභණ්ඩං ගහෙත්වා පාචීනද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති

† උට්ඨානකභණ්ඩං.

එවං කායානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනං භාවෙත්වා කායානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එකං නිබ්බානමෙව ඔසරන්ති. යථා දක්ඛිණතො ආගච්ඡන්තා දක්ඛිණදිසාය උට්ඨානකභණ්ඩං ගහෙත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති, එවං වෙදනානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනං භාවෙත්වා වෙදනානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එකං නිබ්බානමෙව ඔසරන්ති. යථා පච්ඡිමතො ආගච්ඡන්තා පච්ඡිමදිසාය උට්ඨානකභණ්ඩං ගහෙත්වා පච්ඡිමද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති, එවං චිත්තානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනං භාවෙත්වා චිත්තානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එකං නිබ්බානමෙව ඔසරන්ති. යථා උත්තරතො ආගච්ඡන්තා උත්තරදිසාය උට්ඨානකභණ්ඩං ගහෙත්වා උත්තරද්වාරෙන නගරමෙව පවිසන්ති, එවං ධම්මානුපස්සනාමුඛෙන ආගච්ඡන්තා පඤ්චවිධෙන ධම්මානුපස්සනං භාවෙත්වා ධම්මානුපස්සනාභාවනානුභාවනිබ්බත්තෙන අරියමග්ගෙන එකං නිබ්බානමෙව ඔසරන්තීති. එවං සරණවසෙනචෙව එකත්තසමොසරණවසෙන ච එකමෙව සතිපට්ඨානං ආරම්මණවසෙන චත්තාරොති වුත්තාති වෙදිතබ්බා. කතමෙ චත්තාරොති කථෙතුකම්‍යතාපුච්ඡා; ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; භික්ඛවෙති ධම්මපටිග්ගාහකපුග්ගලාලපනමෙතං; භික්ඛූති පටිපත්තිසම්පාදකපුග්ගලනිද්දෙසනමෙතං; අඤ්ඤෙපි ච දෙවා මනුස්සා පටිපත්තිං සම්පාදෙන්තියෙව සෙට්ඨත්තා පන පටිපත්තියා භික්ඛුභාවං දස්සනතො ච භික්ඛූති ආහ භගවතො හි අනුසාසනිං පටිච්ඡන්තෙසු භික්ඛු සෙට්ඨො සබ්බප්පකාරාය අනුසාසනියා භාජනභාවතො තස්මා සෙට්ඨත්තා භික්ඛූති ආහ තස්මිං ගහිතෙ පන සෙසා ගහිතාව හොන්ති රාජගමනාදීසු රාජග්ගහණෙන සෙසා පරිසා විය.—යො ච ඉමං පටිපත්තිං පටිපජ්ජති සො භික්ඛු නාම හොතීති පටිපත්තියා භික්ඛුභාවදස්සනතොපි භික්ඛූති ආහ.—පටිපන්නකො දෙවො වා හොතු මනුස්සො වා භික්ඛූති සඞ්ඛං ගච්ඡතියෙව—යථාහ—

"අලංකතො චෙපි සමං චරෙය්‍ය සන්තො දන්තො නියතො බ්‍රහ්මචාරී
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං සො බ්‍රාහ්මණො සො සමණො සභික්ඛූ"ති.

කායෙති රූපකායෙ; රූපකායො හි ඉධ අඞ්ගපච්චඞ්ගානං කෙසාදීනඤ්ච ධම්මානං සමූහට්ඨෙන හත්ථිකායරථකායාදයො විය කායොති අධිප්පෙතො යථා ච සමූහට්ඨෙන එවං කුච්ඡිතානං හි ආයට්ඨෙන කුච්ඡිතානං හි පරමජෙගුච්ඡානං සො ආයොතිපි කායො ආයොති උප්පත්තිදෙසො තත්‍රායං වචනත්ථො ආයන්ති තතොති ආයො කෙ ආයන්ති කුච්ඡිතා කෙසාදයො ඉති කුච්ඡිතානං ආයොති කායො.

කායානුපස්සීති කායං අනුපස්සනසීලො; කායං වා අනුපස්සමානො. කායෙති ච වත්වා* පුන කායානුපස්සීති දුතියං කායග්ගහණං අසම්මිස්සතො වවත්ථානඝනවිනිබ්භොගාදිදස්සනත්ථං කතන්ති වෙදිතබ්බං. තෙන න කායෙ වෙදනානුපස්සී න චිත්තධම්මානුපස්සී වා අථ ඛො කායානුපස්සීයෙවාති කායසඞ්ඛාතෙ වත්ථුස්මිං කායානුපස්සනාකාරස්සෙව දස්සනෙන අසම්මිස්සතො වවත්ථානං දස්සිතං හොති තථා න කායෙ අඞ්ගපච්චඞ්ගවිනිමුත්තඑකධම්මානුපස්සී නාපි කෙසලොමාදිවිනිමුත්තඉත්ථිපුරිසානුපස්සී යොපිචෙත්ථ කෙසලොමාදිකො භූතුපාදාය සමූහසඞ්ඛාතො කායො තත්ථපි න භූතුපාදාය විනිමුත්ත එකධම්මානුපස්සී අථ ඛො රථසම්භාරානුපස්සකො විය අඞ්ගපච්චඞ්ගසමූහානුපස්සී නගරාවයවානුපස්සකො විය කෙසලොමාදිසමූහානුපස්සී කදලික්ඛන්ධපත්තවට්ටිවිනිබ්භුජ්ජකො රිත්තමුට්ඨිවිනිවෙඨකො විය ච භූතුපාදාය සමූහානුපස්සීයෙවාති නානප්පකාරතො සමූහවසෙනෙව කායසඞ්ඛාතස්ස වත්ථුනො දස්සනෙන ඝනවිනිබ්භොගො දස්සිතො හොති න හෙත්ථ යථාවුත්තසමූහවිනිමුත්තො කායො වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා අඤ්ඤො වා කොචි ධම්මො දිස්සති යථාවුත්තධම්මසමූහමත්තෙයෙව පන තථා තථා සත්තා මිච්ඡාභිනිවෙසං කරොන්ති තෙනාහු පොරාණා —

"යං පස්සති න තං දිට්ඨං යං දිට්ඨං තං න පස්සති
අපස්සං බජ්ඣතෙ මූළ්හො බජ්ඣමානො න මුච්චතී"ති.

ඝනවිනිබ්භොගාදිදස්සනත්ථන්ති වුත්තං. ආදිසද්දෙන චෙත්ථ අයම්පි අත්ථො වෙදිතබ්බො—අයං හි එතස්මිං කායෙ කායානුපස්සීයෙව නාඤ්ඤධම්මානුපස්සී කිං වුත්තං හොති යථා අනුදකභූතායපි මරීචියා උදකානුපස්සිනො හොන්ති න එවං අනිච්චදුක්ඛානත්තඅසුභභූතෙයෙව ඉමස්මිං කායෙ නිච්චසුඛඅත්තසුභානුපස්සී අථ ඛො කායානුපස්සී අනිච්චදුක්ඛානත්තඅසුභාකාරසමූහානුපස්සීයෙවාති වුත්තං හොති අථ වා ය්වායං පරතො "ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා—පෙ—සො සතොව අස්සසතී"ති ආදිනා නයෙන අස්සාසපස්සාසාදිචුණ්ණකජාතඅට්ඨිකපරියොසානො කායො වුත්තො යො ච ඉධෙකච්චො පඨවිකායං අනිච්චතො අනුපස්සති ආපොකායං—තෙජොකායං—වායොකායං—කෙසකායං—ලොමකායං—ඡවිකායං—චම්මකායං—මංසකායං—රුහිරකායං—නහාරුකායං—අට්ඨිකායං—අට්ඨිමිඤ්ජාකාය"න්ති පටිසම්භිදායං කායො වුත්තො තස්ස සබ්බස්ස ඉමස්මිංයෙව කායෙ අනුපස්සනතො කායෙ කායානුපස්සීති එවම්පි අත්ථො දට්ඨබ්බො—අථ වා කායෙ අහන්ති වා මමන්ති වා එවං ගහෙතබ්බස්ස කස්සචි අනනුපස්සනතො තස්ස තස්සෙව පන කෙසලොමාදිකස්ස නානාධම්මසමූහස්ස අනුපස්සනතො කායෙ කෙසාදිධම්මසමූහසඞ්ඛාතකායානුපස්සීති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. අපිච "ඉමස්මිං කායෙ අනිච්ච

* කායෙ කායෙති ච වත්වා.

තො අනුපස්සති නො නිච්චතො"ති ආදිනා අනුක්කමෙන පටිසම්භිදායං ආගතනයස්ස සබ්බස්සෙව අනිච්චලක්ඛණාදිනො ආකාරසමූහසඞ්ඛාතස්ස කායස්සානුපස්සනතොපි කායෙ කායානුපස්සීති එවම්පි අත්ථො දට්ඨබ්බො. තථාහි අයං කායෙ කායානුපස්සනාපටිපදං පටිපන්නො භික්ඛු ඉමං කායං අනිච්චානුපස්සනාදීනං සත්තන්නං අනුපස්සනානං වසෙන අනිච්චතො අනුපස්සති නො නිච්චතො දුක්ඛතො අනුපස්සති නො සුඛතො අනත්තතො අනුපස්සති නො අත්තතො නිබ්බින්දති නො නන්දති විරජ්ජති නො රජ්ජති නිරොධෙති නො සමුදෙති පටිනිස්සජ්ජති නො ආදියති සො තං අනිච්චතො අනුපස්සන්තො නිච්චසඤ්ඤං පජහති දුක්ඛතො අනුපස්සන්තො සුඛසඤ්ඤං පජහති අනත්තතො අනුපස්සන්තො අත්තසඤ්ඤං පජහති නිබ්බින්දන්තො නන්දිං පජහති විරජ්ජන්තො රාගං පජහති නිරොධෙන්තො සමුදයං පජහති පටිනිස්සජ්ජන්තො ආදානං පජහතීති වෙදිතබ්බො. විහරතීති ඉරියති; ආතාපීති තීසු භවෙසු කිලෙසෙ ආතාපෙතීති ආතාපො විරියස්සෙතං නාමං ආතාපො අස්ස අත්ථීති ආතාපී; සම්පජානොති සම්පජඤ්ඤසඞ්ඛාතෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො; සතිමාති කායපරිග්ගාහිකාය සතියා සමන්නාගතො; අයං පන යස්මා සතියා ආරම්මණං පරිග්ගහෙත්වා පඤ්ඤාය අනුපස්සති න හි සතිවිරහිතස්ස අනුපස්සනා නාම අත්ථි තෙනෙවාහ "සතිඤ්ච ඛ්වාහං භික්ඛවෙ සබ්බත්ථිකං වදාමී"ති තස්මා එත්ථ කායෙ කායානුපස්සී විහරතීති එත්තාවතා කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානකම්මට්ඨානං වුත්තං හොති අථ යස්මා අනාතාපිනො අතෙත * සඞ්ඛෙපො අන්තරායකරො හොති අසම්පජානො උපායපරිග්ගහෙ අනුපායපරිච්චජනෙ ච මුට්ඨස්සති උපායපරිච්චාගෙ අනුපායපරිග්ගහෙ ච අසමත්ථො හොති තෙනස්ස තං කම්මට්ඨානං න සම්පජ්ජති තස්මා යෙසං ධම්මානං ආනුභාවෙන තං සම්පජ්ජති තෙසං දස්සනත්ථං, ආතාපී සම්පජානො සතිමාති ඉදං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. ඉති කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙ සම්පයොගඞ්ගඤ්චස්ස දස්සෙත්වා ඉදානි පහානඞ්ගං දස්සෙතුං විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සන්ති වුත්තං—තත්ථ විනෙය්‍යාති තදඞ්ගවිනයෙන වා වික්ඛම්භනවිනයෙන වා විනයිත්වා; ලොකෙති තස්මිංයෙව කායෙ; කායො හි ඉධ ලුජ්ජනපලුජ්ජනට්ඨෙන ලොකොති අධිප්පෙතො. යස්මා පනස්ස න කායමත්තෙයෙව අභිජ්ඣාදොමනස්සං පහීයති වෙදනාදීසුපි පහීයතියෙව තස්මා පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධා ලොකොති විභඞ්ගෙ වුත්තං ලොකසඞ්ඛාතත්තා වා තෙසං ධම්මානං අත්ථුද්ධාරනයෙනෙතං වුත්තං යං පනාහ තත්ථ කතමො ලොකො සොව කායො ලොකොති අයමෙත්ථ අත්ථො තස්මිං ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං විනෙය්‍යාති එවං සම්බන්ධො දට්ඨබ්බො.... යස්මා පනෙත්ථ අභිජ්ඣාගහණෙන කාමච්ඡන්දො, දොමන

* අන්තො.

ස්සග්ගහණෙන ව්‍යාපාදො සඞ්ගහං ගච්ඡති තස්මා නීවරණපරියාපන්නබලවධම්මද්වයදස්සනෙන නීවරණප්පහානං වුත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං. ~ විසෙසෙන පනෙත්ථ අභිජ්ඣාවිනයෙන කායසම්පත්තිමූලකස්ස අනුරොධස්ස දොමනස්සවිනයෙන කායවිපත්තිමූලකස්ස විරොධස්ස අභිජ්ඣාවිනයෙන කායෙ අභිරතියා දොමනස්සවිනයෙන කායභාවනාය අනභිරතියා අභිජ්ඣාවිනයෙන කායෙ අභූතානං සුභසුඛභාවාදීනං පක්ඛෙපස්ස දොමනස්සවිනයෙන කායෙ භූතානං අසුභාසුඛභාවාදීනං අපනයනස්ස ච පහානං වුත්තං. තෙන යොගාවචරස්ස යොගානුභාවො යොගසමත්ථතා ච දීපිතා හොති යොගානුභාවො හි එස යදිදං අනුරොධවිරොධවිප්පමුත්තො අරතිරතිසහො අභූතපක්ඛෙපභූතාපනයනවිරහිතො ච හොති අනුරොධවිරොධවිප්පමුත්තො චෙස අරතිරතිසහො අභූතං අපක්ඛිපන්තො භූතඤ්ච අනපනෙන්තො යොගසමත්ථො හොතීති ~ අපරො නයො කායෙ කායානුපස්සීති එත්ථ අනුපස්සනාය කම්මට්ඨානං වුත්තං විහරතීති එත්ථ වුත්තවිහාරෙන කම්මට්ඨානිකස්ස කායපරිහරණං ආතාපීති ආදීසු ආතාපෙන සම්මප්පධානං සතිසම්පජඤ්ඤෙන සබ්බත්ථ කම්මට්ඨානං කම්මට්ඨානපරිහරණූපායො වා ~ සතියා වා කායානුපස්සනාවසෙන පටිලද්ධසමථො සම්පජඤ්ඤෙන විපස්සනා අභිජ්ඣාදොමනස්සවිනයෙන භාවනාඵලං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං ~ විභඞ්ගෙ පන අනුපස්සීති "තත්ථ කතමා අනුපස්සනා යා පඤ්ඤා පජානනා—පෙ—සම්මාදිට්ඨි අයං වුච්චති අනුපස්සනා ඉමාය අනුපස්සනාය උපෙතො හොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපපන්නො සම්පන්නො සමන්නාගතො තෙන වුච්චති අනුපස්සීති. විහරතීති ඉරියති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති චරති විහරති තෙන වුච්චති විහරතීති ~ ආතාපීති තත්ථ කතමං ආතප්පං යො චෙතසිකො විරියාරම්භො-පෙ-සම්මාවායාමො ඉදං වුච්චති ආතප්පං ඉමිනා ආතප්පෙන උපෙතො හොති-පෙ-සමන්නාගතො තෙන වුච්චති ආතාපීති. සම්පජානොති තත්ථ කතමං සම්පජඤ්ඤං යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ-සම්මාදිට්ඨි ඉදං වුච්චති සම්පජඤ්ඤං ඉමිනා සම්පජඤ්ඤෙන උපෙතො හොති—සමන්නාගතො තෙන වුච්චති සම්පජානොති සතිමාති තත්ථ කතමා සති යා සති අනුස්සති-පෙ-සම්මාසති අයං වුච්චති සති ඉති ඉමාය සතියා උපෙතො හොති-පෙ-සමන්නාගතො තෙන වුච්චති සතිමාති. විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සන්ති තත්ථ කතමො ලොකො සෙව කායො ලොකො පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධා ලොකො අයං වුච්චති ලොකො. තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා යො රාගො සාරාගො අනුනයො අනුරොධො නන්දි නන්දිරාගො චිත්තස්ස සාරාගො අයං වුච්චති අභිජ්ඣා ~ තත්ථ කතමං දොමනස්සං යං චෙතසිකං අසාතං චෙතසිකං දුක්ඛං චෙතොසම්ඵස්සජං අසාතා දුක්ඛා වෙදනා ඉදං වුච්චති දොමනස්සං ඉති අයඤ්ච අභිජ්ඣා ඉදඤ්ච දොමනස්සං ඉමම්හි ලොකෙ විනීතා හොන්ති පටිවිනීතා

සන්තා සමිතා වූපසන්තා අත්ථඞ්ගතා අබ්භත්ථඞ්ගතා අප්පිතා ව්‍යප්පිතා සොසිතා විසොසිතා ව්‍යන්තීකතා තෙන වුච්චති විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්ස”න්ති එවමෙතෙසං පදානං අත්ථො වුත්තො තෙන සහ අයං අට්ඨකථානයො යථා සංසන්දති එවං වෙදිතබ්බං෴ අයං තාව කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානුද්දෙසස්ස අත්ථවණ්ණනා෴

ඉදානි වෙදනාසු-චිත්තෙ-ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති-පෙ-විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සන්ති එත්ථ වෙදනාසු වෙදනානුපස්සීති එවමාදීසු෴ වෙදනාදීනං පුන වචනෙ පයොජනං කායානුපස්සනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං෴ වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සීති එත්ථ පන වෙදනාති තිස්සො වෙදනා තා ච ලොකියා එව චිත්තම්පි ලොකියං තථා ධම්මා තෙසං විභාගො නිද්දෙසවාරෙ පාකටො භවිස්සති කෙවලං පනිධ යථා වෙදනා අනුපස්සිතබ්බා තථා අනුපස්සන්තො වෙදනානුපස්සීති වෙදිතබ්බො එසනයො චිත්තධම්මෙසු කථඤ්ච වෙදනාසු අනුපස්සිතබ්බාති සුඛා තාව වෙදනා දුක්ඛතො දුක්ඛා සල්ලතො අදුක්ඛමසුඛා අනිච්චතො යථාහ—

“යො සුඛං දුක්ඛතො අද්ද දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතො
අදුක්ඛමසුඛං සන්තං අද්දක්ඛි නං අනිච්චතො
සවෙ සම්මද්දසො භික්ඛු උපසන්තො චරිස්සතී”ති.

සබ්බා එව චෙතා දුක්ඛාතිපි අනුපස්සිතබ්බා—වුත්තං හෙතං “යං කිඤ්චි වෙදයිතං තං සබ්බං දුක්ඛස්මින්ති වදාමී”ති සුඛා දුක්ඛතොපිච අනුපස්සිතබ්බා යථාහ, සුඛා වෙදනාතිපි සුඛා විපරිනාමදුක්ඛාතිපි සබ්බං විත්ථාරෙතබ්බං෴ අපිච අනිච්චාදිසත්තානුපස්සනාවසෙනාපි අනුපස්සිතබ්බා෴ සෙසං නිද්දෙසවාරෙයෙව පාකටං භවිස්සති චිත්තධම්මෙසුපි චිත්තං තාව ආරම්මණාධිපතිසහජාතභූමිකම්මවිපාකකිරියාදිනානත්තභෙදානං අනිච්චාදීනං අනුපස්සනානං නිද්දෙසවාරෙ ආගතසරාගාදිභෙදානඤ්ච වසෙන අනුපස්සිතබ්බං෴ ධම්මා සලක්ඛණසාමඤ්ඤලක්ඛණානං සුඤ්ඤතධම්මස්ස අනිච්චාදිසත්තානුපස්සනානං නිද්දෙසවාරෙ ආගතසන්තාසන්තාදිභෙදානඤ්ච වසෙන අනුපස්සිතබ්බා සෙසං වුත්තනයමෙව෴ කාමඤ්චෙත්ථ යස්ස කායසඞ්ඛාතෙ ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං පහීණං තස්ස වෙදනාදිලොකෙසුපි තං පහීණමෙව නානාපුග්ගලවසෙන පන නානාචිත්තක්ඛණිකසතිපට්ඨානභාවනාවසෙන ච සබ්බත්ථ වුත්තං෴ යතො වා එකත්ථ පහීණං සෙසෙසුපි පහීණං හොති තෙනෙවස්ස තත්ථ පහානං දස්සෙතුම්පි එතං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං෴

උද්දෙසවාරකථා නිට්ඨිතා.

ම ජ්ඣි ම නි කා ය ට්ඨ ක ථා

ඉදානි සෙය්‍යථාපි නාම ඡෙකො විලීවකාරකො ථූලකිලඤ්ජසණ්හකිලඤ්ජචඞ්ගොටකපෙළාපුටාදීනි උපකරණානි කත්තුකාමො එකං මහාවෙළුං ලභිත්වා චතුධා භින්දිත්වා තතො එකෙකං වෙළුඛණ්ඩං ගහෙත්වා ඵාලෙත්වා තං තං උපකරණං කරෙය්‍ය එවමෙව භගවා සතිපට්ඨානදෙසනාය සත්තානං අනෙකප්පකාරවිසෙසාධිගමං කත්තුකාමො එකමෙව සම්මාසතිං චත්තාරො සතිපට්ඨානා කතමෙ චත්තාරො ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සීති ආදිනා නයෙන ආරම්මණවසෙන චතුධා භින්දිත්වා තතො එකෙකං සතිපට්ඨානං ගහෙත්වා විභජන්තො කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිනා නයෙන නිද්දෙසවාරං වත්තුමාරද්ධො…තත්ථ කථඤ්චාති ආදි විත්ථාරෙතුකම්‍යතාපුච්ඡා අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො භික්ඛවෙ කෙන ච පකාරෙන භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරතීති එස නයො සබ්බපුච්ඡාවාරෙසු. ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛූති භික්ඛවෙ ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛු අයං හෙත්ථ ඉධ සද්දො සබ්බප්පකාරකායානුපස්සනානිබ්බත්තකස්ස පුග්ගලස්ස සන්නිස්සයභූතසාසනපරිදීපනො අඤ්ඤසාසනස්ස තථාභාවපටිසෙධනො ච, වුත්තංහෙතං "ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණො-පෙ-සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙහී"ති තෙන වුත්තං ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛූති. අරඤ්ඤගතො වා—සුඤ්ඤාගාරගතො වාති ඉදමස්ස සතිපට්ඨානභාවනානුරූපසෙනාසනපරිග්ගහපරිදීපනං ඉමස්ස හි භික්ඛුනො දීඝරත්තං රූපාදීසු ආරම්මණෙසු අනුවිසටං චිත්තං කම්මට්ඨානවීථිං ඔතරිතුං න ඉච්ඡති කූටගොණයුත්තරථො විය උප්පථමෙව ධාවති තස්මා සෙය්‍යථාපි නාම ගොපො කූටධෙනුයා සබ්බං ඛීරං පිවිත්වා වඩ්ඪිතකූටවච්ඡං දමෙතුකාමො ධෙනුතො අපනෙත්වා එකමන්තෙ මහන්තං ථම්භං නිඛණිත්වා තත්ථ යොත්තෙන බන්ධෙය්‍ය අථස්ස සො වච්ඡො ඉතො චිතො ච විප්ඵන්දිත්වා පලායිතුං අසක්කොන්තො තමෙව ථම්භං උපනිසීදෙය්‍ය වා උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා එවමෙවං ඉමිනාපි භික්ඛුනා දීඝරත්තං රූපාරම්මණාදිරසපානවඩ්ඪිතං දුට්ඨචිත්තං දමෙතුකාමෙන රූපාදිආරම්මණතො අපනෙත්වා අරඤ්ඤං වා රුක්ඛමූලං වා සුඤ්ඤාගාරං වා පවෙසෙත්වා තත්ථ සතිපට්ඨානාරම්මණත්ථම්භෙ සතියොත්තෙන බන්ධිතබ්බං… එවමස්ස තං චිත්තං ඉතො චිතො ච විප්ඵන්දිත්වාපි පුබ්බෙ ආචිණ්ණාරම්මණං අලභමානං සතියොත්තං ඡින්දිත්වා පලායිතුං අසක්කොන්තං තමෙවාරම්මණං උපචාරප්පණාවසෙන උපනිසීදති චෙව උපනිපජ්ජති ච තෙනාහු පොරාණා…

"යථා ථම්භෙ නිබන්ධෙය්‍ය වච්ඡං දම්මං නරො ඉධ

බන්ධෙය්‍යෙවං සකං චිත්තං සතියාරම්මණෙ දළ්හ"න්ති.

එවමස්සෙතං සෙනාසනං භාවනානුරූපං හොති—තෙන වුත්තං ඉදමස්ස සතිපට්ඨානභාවනානුරූපසෙනාසනපරිග්ගහපරිදීපනන්ති. අපිච යස්මා ඉදං කායානුපස්සනාමුද්ධභූතං සබ්බබුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකානං විසෙසාධිගමදිට්ඨධම්මසුඛවිහාරපදට්ඨානං ආනාපානස්සති

කම්මට්ඨානං ඉත්ථිපුරිසහත්ථිඅස්සාදිසද්දසමාකුලං ගාමන්තං අපරිච්චජිත්වා න සුකරං සම්පාදෙතුං සද්දකණ්ටකත්තා ඣානස්ස අගාමකෙ පන අරඤ්ඤෙ සුකරං යොගාවචරෙන ඉදං කම්මට්ඨානං පරිග්ගහෙත්වා ආනාපානචතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව ඣානං පාදකං කත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පාපුණිතුං තස්මාස්ස අනුරූපං සෙනාසනං දස්සෙන්තො භගවා අරඤ්ඤගතො වාති ආදිමාහ― වත්ථුවිජ්ජාචරියො විය හි භගවා සො යථා වත්ථුවිජ්ජාචරියො නගරභූමිං පස්සිත්වා සුට්ඨු උපපරික්ඛිත්වා එත්ථ නගරං මාපෙථාති උපදිසති සොත්ථිනාව නගරෙ නිට්ඨිතෙ රාජකුලතො මහාසක්කාරං ලභති එවමෙවං යොගාවචරස්ස අනුරූපං සෙනාසනං උපපරික්ඛිත්වා එත්ථ කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිතබ්බන්ති උපදිසති තතො තත්ථ කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජන්තෙන යොගිනා අනුක්කමෙන අරහත්තෙ පත්තෙ සම්මාසම්බුද්ධො වත භගවාති මහන්තං සක්කාරං ලභති, අයං පන භික්ඛු දීපිසදිසොති වුච්චති යථා හි මහාදීපිරාජා අරඤ්ඤෙ තිණගහණං වා වනගහණං වා පබ්බතගහණං වා නිස්සාය නිලීයිත්වා වනමහිංසගොකණ්ණසූකරාදයො මිගෙ ගණ්හාති එවමෙවං අයං අරඤ්ඤාදීසු කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තො භික්ඛු යථාක්කමෙන චත්තාරො මග්ගෙ චෙව අරියඵලානි ච ගණ්හාති තෙනාහු පොරාණා—

‘‘යථා හි දීපිකො නාම නිලීයිත්වාන ගණ්හති*
තථෙවායං බුද්ධපුත්තො යුත්තයොගො විපස්සකො
අරඤ්ඤං පවිසිත්වාන ගණ්හාති ඵලමුත්තම’’න්ති.

තෙනස්ස පරක්කමජවයොග්ගභූමිං අරඤ්ඤසෙනාසනං උපදිසන්තො භගවා අරඤ්ඤගතො වාති ආදිමාහ― ඉතො පරං ඉමස්මිං තාව ආනාපානපබ්බෙ යං වත්තබ්බං සියා තං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව― තස්ස පන ඉමෙසං දීඝං වා අස්සසන්තො දීඝං අස්සසාමීති පජානාති—පෙ—පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛතීති එවං වුත්තානං අස්සාසපස්සාසානං වසෙන සික්ඛතො අස්සාසපස්සාසනිමිත්තානි චත්තාරි ඣානානි උප්පජ්ජන්ති සො ඣානා වුට්ඨහිත්වා අස්සාසපස්සාසෙ වා පරිග්ගණ්හාති ඣානානි වා තත්ථ අස්සාසපස්සාසකම්මිකො අස්සාසපස්සාසා කිංනිස්සිතා වත්ථුනිස්සිතා වත්ථු නාම කරජකායො කරජකායො නාම චත්තාරි මහාභූතානි උපාදාරූපඤ්චාති එවං රූපං පරිග්ගණ්හාති තතො තදාරම්මණෙ ඵස්සපඤ්චමකෙ නාමන්ති එවං නාමරූපං පරිග්ගහෙත්වා තස්ස පච්චයං පරියෙසන්තො අවිජ්ජාදිං පටිච්චසමුප්පාදං දිස්වා පච්චයපච්චයුප්පන්නධම්මමත්තමෙවෙතං අඤ්ඤො සත්තො වා පුග්ගලො වා නත්ථීති විතිණ්ණකඞ්ඛො සප්පච්චයනාමරූපෙ තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා

* නිලීයිත්වා ගණ්හති මිගෙ.

විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තො අනුක්කමෙන අරහත්තං පාපුණාති ඉදමෙකස්ස භික්ඛුනො යාවඅරහත්තා නිය්‍යානමුඛං. ඣානකම්මිකොපි ඉමානි ඣානඞ්ගානි කිංනිස්සිතානි වත්ථුනිස්සිතානි වත්ථු නාම කරජකායො ඣානඞ්ගානි නාමං කරජකායො රූපන්ති නාමරූපං වවත්ථපෙත්වා තස්ස පච්චයං පරියෙසන්තො අවිජ්ජාදිපච්චයාකාරං දිස්වා පච්චයපච්චුප්පන්නධම්මමත්තමෙවෙතං අඤ්ඤො සත්තො වා පුග්ගලො වා නත්ථීති විතිණ්ණකඞ්ඛො සප්පච්චයනාමරූපෙ තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තො අනුක්කමෙන අරහත්තං පාපුණාති ඉදමෙකස්ස භික්ඛුනො යාවඅරහත්තා නිය්‍යානමුඛං. **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං අත්තනො වා අස්සාසපස්සාසකායෙ කායානුපස්සී විහරති; **බහිද්ධා වා**ති පරස්ස වා අස්සාසපස්සාසකායෙ; **අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා**ති කාලෙන අත්තනො කාලෙන පරස්ස අස්සාසපස්සාසකායෙ; එතෙනස්ස පගුණකම්මට්ඨානං අට්ඨපෙත්වා අපරාපරං සඤ්චරණකාලො කථිතො එකකාලෙ පන ඉදං උභයං න ලබ්භති. **සමුදයධම්මානුපස්සී වා**ති යථා නාම කම්මාරස්ස භස්තඤ්ච ගග්ගරනාළිඤ්ච තජ්ජඤ්ච වායාමං පටිච්ච වාතො අපරාපරං සඤ්චරති එවං භික්ඛුනො කරජකායඤ්ච නාසාපුටඤ්ච චිත්තඤ්ච පටිච්ච අස්සාසපස්සාසකායො අපරාපරං සඤ්චරති කායාදයො ධම්මා සමුදයො තෙ පස්සන්තො සමුදයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරතීති වුච්චතීති ——— **වයධම්මානුපස්සී වා**ති යථා භස්තාය අපනීතාය ගග්ගරනාළියා භින්නාය තජ්ජෙ ච වායාමෙ අසති සො වාතො නප්පවත්තති එවමෙවං කායෙ භින්නෙ නාසාපුටෙ විද්ධස්තෙ චිත්තෙ නිරුද්ධෙ අස්සාසපස්සාසකායො නාම නප්පවත්තතීති කායාදිනිරොධා අස්සාසපස්සාසනිරොධො එවං පස්සන්තො වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරතීති වුච්චති. **සමුදයවයධම්මානුපස්සී**ති කාලෙන සමුදයං කාලෙන වයං අනුපස්සන්තො; **අත්ථි කායොති වා පනස්ස සතිපච්චුපට්ඨිතා හොතී**ති කායොති ච අත්ථි න සත්තො න පුග්ගලො න ඉත්ථී න පුරිසො න අත්තා න අත්තනියං නාහං න මම න කොචි න කස්සචීති එවමස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හොති; **යාවදෙවා**ති පයොජනපරිච්ඡෙදවවත්ථාපනමෙතං ඉදං වුත්තං හොති යා සා සති පච්චුපට්ඨිතා හොති සා න අඤ්ඤදත්ථාය අථ ඛො යාවදෙව ඤාණමත්තාය අපරාපරං උත්තරුත්තරිඤාණපමාණත්ථාය චෙව සතිපමාණත්ථාය ච සතිසම්පජඤ්ඤානං වුඩ්ඪත්ථායාති අත්ථො ——— **අනිස්සිතො ච විහරතී**ති තණ්හානිස්සයදිට්ඨිනිස්සයානං වසෙන අනිස්සිතො ච විහරති; **න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියතී**ති ලොකස්මිං කිඤ්චිරූපං වා —පෙ— විඤ්ඤාණං වා අයං මෙ අත්තා වා අත්තනියං වාති න ගණ්හාති; **එවම්පී**ති උපරි අත්ථං උපාදාය සම්පිණ්ඩනත්ථො පිකාරො ඉමිනා පන ඉධ භගවා ආනාපානපබ්බදෙසනං නිය්‍යාතෙත්වා දස්සෙසි තත්ථ අස්සාසපස්සාසපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිම තණ්හා සමුදයසච්චං උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං දුක්ඛපරි

සතිපට්ඨානසුත්තවණ්ණනා.

ජානනතො සමුදයපජහනතො නිරොධාරම්මණො අරියමග්ගො මග්ගසච්චං එවං චතුසච්චවසෙන උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති ඉදමෙකස්ස අස්සාසපස්සාසවසෙන අභිනිවිට්ඨස්ස භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නිය්‍යානමුඛන්ති. ආනාපානපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං අස්සාසපස්සාසවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ඉරියාපථවසෙන විභජිතුං පුන ච පරන්ති ආදිමාහ තත්ථ කාමං සොණසිඟාලාදයොපි ගච්ඡන්තා ගච්ඡාමාති ජානන්ති න පනෙතං එවරූපං ජානනං සන්ධාය වුත්තං එවරූපං හි ජානනං සත්තූපලද්ධිං න ජහති අත්තසඤ්ඤං න උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානං වා සතිපට්ඨානභාවනා වා න හොති ඉමස්ස පන භික්ඛුනො ජානනං සත්තූපලද්ධිං ජහති අත්තසඤ්ඤං උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානඤ්චෙව සතිපට්ඨානභාවනා ච හොති ඉදං හි කො ගච්ඡති කස්ස ගමනං කිං කාරණා ගච්ඡතීති එවං සම්පජානනං සන්ධාය වුත්තං. ඨානාදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ කො ගච්ඡතීති න කොචි සත්තො වා පුග්ගලො වා ගච්ඡති කස්ස ගමනන්ති න කස්සචි සත්තස්ස වා පුග්ගලස්ස වා ගමනං කිං කාරණා ගච්ඡතීති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන ගච්ඡති තස්මා එස එවං පජානාති ගච්ඡිස්සාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වායං ජනෙති වායො විඤ්ඤත්තිං ජනෙති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන සකලකායස්ස පුරතො අභිනීහාරො ගමනන්ති වුච්චති ඨානාදීසුපි එසෙව නයො. තත්රාපි තිට්ඨාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වායං ජනෙති වායො විඤ්ඤත්තිං ජනෙති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන සකලකායස්ස කොටිතො පට්ඨාය උස්සිතභාවො ඨානන්ති වුච්චති නිසීදාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වායං ජනෙති වායො විඤ්ඤත්තිං ජනෙති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන හෙට්ඨිමකායස්ස සමිඤ්ජනං උපරිමකායස්ස උස්සිතභාවො නිසජ්ජාති වුච්චති සයාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තං වායං ජනෙති වායො විඤ්ඤත්තිං ජනෙති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන සකලසරීරස්ස තිරියතො පසාරණං සයනන්ති වුච්චතීති තස්ස එවං ජානතො එවං හොති සත්තො ගච්ඡති සත්තො තිට්ඨතීති වුච්චති න කොචි සත්තො ගච්ඡන්තො වා ඨිතො වා අත්ථි. යථා වා පන සකටං ගච්ඡති සකටං තිට්ඨතීති වුච්චති න ච කිඤ්චි සකටං නාම ගච්ඡන්තං වා තිට්ඨන්තං වා අත්ථි චත්තාරො පන ගොණෙ යොජෙත්වා ඡෙකම්හි සාරථිම්හි පාජෙන්තෙ සකටං ගච්ඡති සකටං තිට්ඨතීති වොහාරමත්තං හොති එවමෙවං අජවනට්ඨෙන සකටං විය කායො ගොණා විය චිත්තජවාතා සාරථි විය චිත්තං ගච්ඡාමි තිට්ඨාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙ වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උප්පජ්ජති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන ගමනාදීනි පවත්තන්ති තතො සත්තො ගච්ඡති සත්තො තිට්ඨති අහං ගච්ඡාමි අහං තිට්ඨාමීති වොහාරමත්තං හොතීති.

නාවා මාළුතවෙගෙන ජියාවෙගෙන තෙජනං
යථා යාති තථා කායො යාති වාතාහතො අයං,
යන්තසුත්තවසෙනෙව චිත්තසුත්තවසෙනිදං
පයුත්තං කායයන්තම්පි යාති ඨාති නිසීදති†
කො නාම එත්ථ සො සත්තො යො විනා හෙතුපච්චයෙ
අත්තනො ආනුභාවෙන තිට්ඨෙ වා යදි වා වජෙ.

තස්මා එවං හෙතුපච්චයවසෙනෙව පවත්තානි ගමනාදීනි සල්ලක්ඛෙන්තො එස ගච්ඡන්තො වා ගච්ඡාමීති පජානාති.... ඨිතො වා —නිසින්නො වා—සයානො වා—සයානොම්හීති පජානාතීති වෙදිතබ්බො—**යථා යථා වා පනස්ස කායො පණිහිතො හොති තථා තථා නං පජානාතීති** සබ්බසඞ්ගාහිකවචනමෙතං. ඉදං වුත්තං හොති යෙන යෙන වා ආකාරෙනස්ස කායො ඨිතො හොති තෙන තෙන නං පජානාති ගමනාකාරෙන ඨිතං ගච්ඡතීති පජානාති ඨානනිසජ්ජසයනාකාරෙන ඨිතං සයානොති පජානාතීති....**ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං අත්තනො චතුඉරියාපථපරිග්ගණ්හනෙන කායෙ කායානුපස්සී විහරති; **බහිද්ධා වාති** පරස්ස වා චතුඉරියාපථපරිග්ගණ්හනෙන; **අජ්ඣත්තබහිද්ධා වාති** කාලෙන අත්තනො කාලෙන පරස්ස වා චතුඉරියාපථපරිග්ගණ්හනෙන කායෙ කායානුපස්සී විහරති; **සමුදයවයධම්මානුපස්සීති** ආදීසු පන අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයොති ආදිනා නයෙන පඤ්චහාකාරෙහි රූපක්ඛන්ධස්ස සමුදයො ච වයො ච නීහරිතබ්බො තං හි සන්ධාය ඉධ සමුදයවයධම්මානුපස්සීති ආදි වුත්තං. අත්ථි කායොති වා පනස්සාති ආදි වුත්තසදිසමෙව....ඉධාපි චතුඉරියාපථපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං දුක්ඛපරිජානනො සමුදයපජහනො නිරොධාරම්මණො අරියමග්ගො මග්ගසච්චං චතුසච්චවසෙන උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති ඉදමෙකස්ස චතුඉරියාපථපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නිය්‍යානමුඛන්ති....**ඉරියාපථපබ්බං නිට්ඨිතං**....

එවං ඉරියාපථවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි චතුසම්පජඤ්ඤවසෙන විභජිතුං **පුනචපරන්ති** ආදිමාහ—**අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙති** එත්ථ තාව අභික්කන්තං වුච්චති ගමනං පටික්කන්තං නිවත්තනං තදුභයම්පි චතූසු ඉරියාපථෙසු ලබ්භති ගමනෙ තාව පුරතො කායං අභිහරන්තො අභික්කමති නාම පටිනිවත්තන්තො පටික්කමති නාම ඨානෙපි ඨිතකොව කායං පුරතො ඔනමෙන්තො අභික්කමති නාම පච්ඡතො අපනාමෙන්තො පටික්කමති නාම නිසජ්ජාය නිසින්නකොව ආසනස්ස පුරිමඅඞ්ගාභිමුඛො සංසරන්තො අභික්කමති නාම පච්ඡිමං අඞ්ගපදෙසං පච්චාසර

† සෙති යාති නිසීදති.

ගන්ත්වා පටික්කමති නිප්පජ්ජායති එසෙව නයො— සම්පජානකාරී
හොතීති සම්පජඤ්ඤෙන සබ්බකිච්චකාරී සම්පජඤ්ඤමෙව වා කාරී
හොති සො හි අභික්කන්තාදීසු සම්පජඤ්ඤං කරොතෙව න කත්ථචි
සම්පජඤ්ඤවිරහිතො හොති තත්ථ සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං සප්පාය
සම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤන්ති
චතුබ්බිධං සම්පජඤ්ඤං තත්ථ අභික්කමනචිත්තෙ උප්පන්නෙ චිත්ත
වසෙනෙව අගන්ත්වා කින්නු මෙ එත්ථ ගතෙන අත්ථො අත්ථි නත්ථීති
අත්ථානත්ථං පරිග්ගණ්හිත්වා අත්ථපරිග්ගණ්හනං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං
තත්ථ ච අත්ථොති චෙතියදස්සනබොධිදස්සනසඞ්ඝදස්සනථෙර
දස්සනඅසුභදස්සනාදිවසෙන ධම්මතො වඩ්ඪි චෙතියං දිස්වාපි හි
බුද්ධාරම්මණං— සඞ්ඝදස්සනෙන සඞ්ඝාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා
තදෙව ඛයතො සම්මසන්තො අරහත්තං පාපුණාති ථෙරෙ දිස්වා
තෙසං ඔවාදෙ පතිට්ඨාය අසුභං දිස්වා තත්ථ පඨමජ්ඣානං උප්පා
දෙත්වා තදෙව ඛයතො සම්මසන්තො අරහත්තං පාපුණාති තස්මා
එතෙසං දස්සනං සාත්ථං— කෙචි පන ආමිසතොපි වඩ්ඪි අත්ථො
යෙව තං නිස්සාය බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය පටිපන්නත්තාති වදන්ති—
තස්මිං පන ගමනෙ සප්පායාසප්පායං පරිග්ගණ්හිත්වා සප්පායපරි
ග්ගණ්හනං සප්පායසම්පජඤ්ඤං සෙය්‍යථීදං චෙතියදස්සනං තාව
සාත්ථං සචෙ පන චෙතියස්ස මහාපූජාය දසද්වාදසයොජනන්තරෙ
පරිසා සන්නිපතන්ති අත්තනො විභවානුරූපං ඉත්ථියොපි පුරිසාපි
අලඞ්කතපටියත්තා චිත්තකම්මරූපකානි විය සඤ්චරන්ති තත්‍ර චස්ස
ඉට්ඨෙ ආරම්මණෙ ලොභො අනිට්ඨෙ ආරම්මණෙ පටිඝො අසමපෙක්ඛ
නෙ මොහො උප්පජ්ජති කායසංසග්ගාපත්තිං ආපජ්ජති ජීවිතබ්‍රහ්ම
චරියානං වා අන්තරායො හොති එවං තං ඨානං අසප්පායො
හොති වුත්තප්පකාරාභාවා සප්පායං සඞ්ඝදස්සනම්පි සාත්ථං සචෙ
පන අන්තොගාමෙ මහාමණ්ඩපං කාරෙත්වා සබ්බරත්තිං ධම්මසව
ණං කාරෙන්තෙසු මනුස්සෙසු වුත්තප්පකාරෙනෙව ජනසන්නිපා
තො චෙව අන්තරායො ච හොති එවං තං ඨානං අසප්පායං අන්තරා
යාභාවෙ සප්පායං මහාපරිසපරිවාරානං ථෙරානං දස්සනෙපි එසෙ
ව නයො— අසුභදස්සනම්පි සාත්ථං තදත්ථදීපනත්ථඤ්ච ඉදං වත්ථු—
එකො කිර දහරභික්ඛු සාමණෙරං ගහෙත්වා දන්තකට්ඨත්ථාය ගතො
සාමණෙරො මග්ගා ඔක්කමිත්වා පුරතො ගච්ඡන්තො අසුභං දිස්වා
පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්ම
සන්තො තීණි ඵලානි සච්ඡිකත්වා උපරි මග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං
ගහෙත්වා අට්ඨාසි දහරො තං අපස්සන්තො සාමණෙරාති පක්කොසි
සො මයා පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය භික්ඛුනා සද්ධිං ද්වෙ කථා නාම
න කථිතපුබ්බාති— අඤ්ඤස්මිං හි දිවසෙ උපරි විසෙසං නිබ්බත්තෙ
ස්සාමීති චින්තෙත්වා කිං භන්තෙති පටිවචනං අදාසි එහීති ච වුත්තො
එකවචනෙනෙව ආගන්ත්වා භන්තෙ ඉමිනා තාව මග්ගෙන ගන්ත්වා
මයා ඨිතොකාසෙ මුහුත්තං පුරත්ථාභිමුඛං ඨත්වා ඔලොකෙථාති

අහ සො තථා කත්වා තෙන පත්තවිසෙසං පාපුණීති එවං ඒකං අසුභං විය නාතං ජනාතං අත්ථාය ජාතං එවං සාත්ථම්පි පනෙතං පුරිසස්ස මාතුගාමාසුභං අසප්පායං මාතුගාමස්ස ච පුරිසාසුභං සභාගමෙව සප්පායන්ති එවං සප්පායපරිග්ගණ්හනං සප්පායසම්පජඤ්ඤං නාම එවං පරිග්ගහිතසාත්ථසප්පායස්ස පන අට්ඨතිංසාය කම්මට්ඨානෙසු අත්තනො චිත්තරුචියං කම්මට්ඨානසඞ්ඛාතගොචරං උග්ගහෙත්වා භික්ඛාචාරගොචරෙ තං ගහෙත්වාව ගමනං ගොචරසම්පජඤ්ඤං නාම තස්සාවිභාවත්ථං ඉදං චතුක්කං වෙදිතබ්බං ඉධෙකච්චො භික්ඛු හරති ච න පච්චාහරති ච තත්ථ යො භික්ඛු දිවසං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙත්වා තථා රත්තියා පඨමං යාමං මජ්ඣිමෙ යාමෙ සෙය්‍යං කප්පෙත්වා පච්ඡිමයාමෙපි නිසජ්ජාචඞ්කමෙහි වීතිනාමෙත්වා පගෙව චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණවත්තං කත්වා බොධිරුක්ඛෙ උදකං ආසිඤ්චිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං පච්චුපට්ඨපෙත්වා ආචරියුපජ්ඣායවත්තාදීනි සබ්බානි ඛන්ධකවත්තානි සමාදාය වත්තති සො සරීරපරිකම්මං කත්වා සෙනාසනං පවිසිත්වා ද්වෙ තයො පල්ලඞ්කෙ උසුමං ගාහාපෙන්තො කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය උට්ඨහිත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව පත්තචීවරමාදාය සෙනාසනතො නික්ඛමිත්වා කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තො චෙතියඞ්ගණං ගන්ත්වා සචෙ බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං හොති තං අවිස්සජ්ජෙත්වාව චෙතියඞ්ගණං පවිසති අඤ්ඤඤ්චෙ කම්මට්ඨානං හොති සොපානමූලෙ ඨත්වා හත්ථෙන ගහිතභණ්ඩං විය තං ඨපෙත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං ගහෙත්වා චෙතියඞ්ගණං ආරුය්හ මහන්තං චෙතියං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු වන්දිතබ්බං ඛුද්දකචෙතියෙ තථෙව පදක්ඛිණං කත්වා අට්ඨසු ඨානෙසු වන්දිතබ්බං චෙතියං වන්දිත්වා බොධියඞ්ගණං පත්තෙනාපි බුද්ධස්ස භගවතො සම්මුඛා විය නිපච්චාකාරං දස්සෙත්වා බොධි වන්දිතබ්බා සො එවං චෙතියඤ්ච බොධිඤ්ච වන්දිත්වා පටිසාමිතට්ඨානං ගන්ත්වා පටිසාමිතභණ්ඩකං හත්ථෙන ගණ්හන්තො විය නික්ඛිත්තකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගාමසමීපෙ කම්මට්ඨානසීසෙනෙව චීවරං පාරුපිත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති අථ නං මනුස්සා දිස්වා අය්‍යො නො ආගතොති පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තං ගහෙත්වා ආසනසාලාය වා ගෙහෙ වා නිසීදාපෙත්වා යාගුං දත්වා යාව භත්තං නිට්ඨාති තාව පාදෙ ධොවිත්වා මක්ඛෙත්වා පුරතො නිසීදිත්වා පඤ්හං වා පුච්ඡන්ති, ධම්මං වා සොතුකාමා හොන්ති සචෙපි න කථාපෙන්ති ජනසඞ්ගහත්ථං ධම්මකථා නාම කාතබ්බායෙවාති අට්ඨකථාචරියා වදන්ති ධම්මකථා හි කම්මට්ඨානවිනිමුත්තා නාම නත්ථි තස්මා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ධම්මං කථෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ආහාරං පරිභුඤ්ජිත්වා අනුමොදනං වත්වා නිවත්තියමානෙහිපි මනුස්සෙහි අනුගතොව ගාමතො නික්ඛමිත්වා තත්ථ තෙ නිවත්තෙත්වා මග්ගං පටිපජ්ජති අථ නං පුරතරං නික්ඛ

මිත්වා බහිගාමෙ කතභත්තකිච්චා සාමණෙරදහරභික්ඛූ දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරමස්ස ගණ්හන්ති පොරාණකභික්ඛූ කිර අම්හාකං උපජ්ඣායොති ආචරියොති මුඛං අනොලොකෙත්වා වත්තං කරොන්ති සම්පත්තපරිච්ඡෙදෙනෙව කරොන්ති තෙ තං පුච්ඡන්ති භන්තෙ එතෙ මනුස්සා තුම්හාකං කිං හොන්ති මාතිපක්ඛතො සම්බන්ධා පිතිපක්ඛතොති කිං දිස්වා පුච්ඡථාති තුම්හෙසු එතෙසං පෙමබහුමානන්ති ආවුසො යං මාතාපිතූහිපි දුක්කරං තං එතෙ අම්හාකං කරොන්ති පත්තචීවරම්පි නො එතෙසං සන්තකමෙව එතෙසං ආනුභාවෙන නෙව භයෙ භයං න ඡාතකෙ ඡාතකං ජානාම ඊදිසා නාම අම්හාකං උපකාරිනො නත්ථීති තෙසං ගුණෙ කථෙන්තො ගච්ඡති අයං වුච්චති හරති න පච්චාහරති, යස්ස පන පගෙව වුත්තප්පකාරං වත්තපටිපත්තිං කරොන්තස්ස කම්මජතෙජො පජ්ජලති අනුපාදින්නකං මුඤ්චිත්වා උපාදින්නකං ගණ්හාති සරීරතො සෙදා මුච්චන්ති කම්මට්ඨානවීථිං න රූහති සො පගෙව පත්තචීවරමාදාය වෙගසාව චෙතියං වන්දිත්වා ගොරූපානං ගොචරත්ථාය නික්ඛමනවෙලායමෙව ගාමං යාගුභික්ඛාය පවිසිත්වා යාගුං ලභිත්වා ආසනසාලං ගන්ත්වා පිවති අථස්ස ද්වත්තික්ඛත්තුං අජ්ඣොහරණමත්තෙනෙව කම්මජතෙජො උපාදින්නකං මුඤ්චිත්වා අනුපාදින්නකං ගණ්හාති ඝටසතෙන නහාතො විය තෙජොධාතුපරිළාහනිබ්බානං පත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන යාගුං පරිභුඤ්ජිත්වා පත්තඤ්ච මුඛඤ්ච ධොවිත්වා අන්තරභත්තෙ කම්මට්ඨානං මනසිකරිත්වා අවසෙසට්ඨානෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන ආහාරං පරිභුඤ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය පොංඛානුපොංඛං+ උපට්ඨහමානං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව ආගච්ඡති අයං වුච්චති ආහරති න හරති, ඊදිසාව භික්ඛූ යාගුං පිවිත්වා විපස්සනං ආරභිත්වා බුද්ධසාසනෙ අරහත්තං පත්තා නාම ගණනපථං වීතිවත්තා සීහළදීපෙයෙව තෙසු තෙසු ගාමෙසු ආසනසාලාය න තං ආසනං අත්ථි යත්ථ යාගුං පිවිත්වා අරහත්තං පත්තභික්ඛූ නත්ථීති යො පන පමාදවිහාරී හොති නික්ඛිත්තධුරො සබ්බවත්තානි භින්දිත්වා පඤ්චවිධචෙතොඛිලවිනිබන්ධබද්ධචිත්තො විහරන්තො කම්මට්ඨානං නාම අත්ථීතිපි සඤ්ඤං අකත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනනුලොමිකෙන ගිහිසංසග්ගෙන සංසට්ඨො චරිත්වා භුඤ්ජිත්වා ච තුච්ඡො නික්ඛමති අයං වුච්චති නෙව හරති නාහරතීති—යො පනායං හරති ච පච්චාහරති චාති වුත්තො සො ගතපච්චාගතිකවත්තවසෙන වෙදිතබ්බො—අත්තකාමා හි කුලපුත්තා සාසනෙ පබ්බජිත්වා දසපි වීසම්පි පඤ්ඤාසම්පි එකතො වසන්තා කතිකවත්තං කත්වා විහරන්ති ආවුසො තුම්හෙ න ඉණට්ටා න භයට්ටා න ජීවිකාපකතා පබ්බජිතා දුක්ඛා මුච්චිතුකාමා පනෙත්ථ පබ්බජිතා තස්මා ගමනෙ උප්පන්නකිලෙසං ගමනෙයෙව නිග්ගණ්හථ ඨානෙ—නිසජ්ජායෙ—

+ පොංඛානුපොංඛං.

සයනෙ උප්පන්නකිලෙසං සයනෙයෙව නිග්ගණ්හථාති ඉති එවං
කතිකවත්තං කත්වා භික්ඛාචාරං ගච්ඡන්තා අඩ්ඪඋසභඋසභඅඩ්ඪ
ගාවුතගාවුතන්තරෙසු පාසාණා හොන්ති තාය සඤ්ඤාය කම්මට්ඨා
නං මනසිකරොන්තාව ගච්ඡන්ති සචෙ කස්සචි ගමනෙ කිලෙසො
උප්පජ්ජති තත්ථෙව නං නිග්ගණ්හති තථා අසක්කොන්තො තිට්ඨති
අථස්ස පච්ඡතො ආගච්ඡන්තොපි තිට්ඨති සො අයං භික්ඛු තුය්හං
උප්පන්නවිතක්කං ජානාති අනනුච්ඡවිකං තෙ එතන්ති අත්තානං
පටිචොදෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තත්ථෙව අරියභූමිං ඔක්කමති
තථා අසක්කොන්තො නිසීදති අථස්ස පච්ඡතො ආගච්ඡන්තොපි
නිසීදතීති සො එසෙව නයො — අරියභූමිං ඔක්කමිතුං අසක්කො
න්තොපි තං කිලෙසං වික්ඛම්භෙත්වා කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තො
ව ගච්ඡති කම්මට්ඨානවිප්පයුත්තෙන චිත්තෙන පදං උද්ධරති චෙ
පටිනිවත්තිත්වා පුරිමපදෙසංයෙව එති ආලින්දකවාසිමහාඵුස්ස
ත්ථෙරො විය සො කිර එකූනවීසතිවස්සානි ගතපච්චාගතිකවත්තං
පූරෙන්තො එවං විහාසි මනුස්සාපි සුදං අන්තරාමග්ගෙ වපන්තා ච
මද්දන්තා ච කම්මානි ච කරොන්තා ථෙරං තථාගච්ඡන්තං දිස්වා
අයං ථෙරො පුනප්පුනං නිවත්තිත්වා ගච්ඡති කින්නුඛො මග්ගමූළ්
හො උදාහු කිඤ්චි පමුට්ඨොති සමුල්ලපන්ති සො තං අනාදියිත්වා කම්ම
ට්ඨානයුත්තචිත්තෙනෙව සමණධම්මං කරොන්තො වීසතිවස්සබ්භ
න්තරෙ අරහත්තං පාපුණි අරහත්තප්පත්තදිවසෙයෙවස්ස චඞ්ක
මණකොටියං අධිවත්ථා දෙවතා අඞ්ගුලීහි දීපං උජ්ජාලෙත්වා අට්ඨාසි
චත්තාරොපි මහාරාජානො සක්කො දෙවානමින්දො බ්‍රහ්මා ච සහම්
පති උපට්ඨානං ආගමිංසු තඤ්ච ඔභාසං දිස්වා වනවාසිමහාතිස්සත්ථෙ
රො දුතියදිවසෙ පුච්ඡි රත්තිභාගෙ ආයස්මතො සන්තිකෙ ඔභාසො
අහොසි කිං සො ඔභාසොති ථෙරො වික්ඛෙපං කරොන්තො ඔභා
සො නාම දීපොභාසොපි හොති මණිඔභාසොපීති එවමාදිමාහ
තතො පටිච්ඡාදෙථ තුම්හෙති නිබද්ධො ආමාති පටිජානිත්වා ආරො
චෙසි — කාළවල්ලිමණ්ඩපවාසිමහානාගත්ථෙරො විය සොපි කිර
ගතපච්චාගතිකවත්තං පූරෙන්තො පඨමං තාව භගවතො මහාපධා
නං පූජෙස්සාමීති සත්තවස්සානි ඨානචඞ්කමමෙව අධිට්ඨාසි පුන
සොළසවස්සානි ගතපච්චාගතිකවත්තං පූරෙත්වා අරහත්තං
පාපුණි — සො කම්මට්ඨානයුත්තෙනෙව චිත්තෙන පාදං උද්ධර
න්තො වියුත්තෙන උද්ධටෙ පටිනිවත්තන්තො ගාමසමීපං ගන්ත්වා
ගාවී නු පබ්බජිතො නූති ආසඞ්කනීයපදෙසෙ ඨත්වා පාරු
පිත්වා කච්ඡකරකතො උදකෙන පත්තං ධොවිත්වා උදකගණ්ඩූසං
කරොති කිං කාරණා මා මෙ භික්ඛං දාතුං වන්දිතුං වා ආගතෙ මනු
ස්සෙ දීඝායුකා හොථාති වචනමත්තෙනාපි කම්මට්ඨානවික්ඛෙපො
අහොසීති අජ්ජ භන්තෙ කතමීති දිවසං වා භික්ඛුගණනං වා පඤ්
හං වා පුච්ඡිතො පන උදකං ගිලිත්වා ආරොචෙති සචෙ දිවසාදිපුච්
ඡකා න හොන්ති නික්ඛමනවෙලායං ගාමද්වාරෙ නිට්ඨුභිත්වා යාති —

ගලම්බ* තිත්ථවිහාරෙ වස්සූපගතා පඤ්ඤාසභික්ඛූ විය තෙ කිර ආසාළ්හි පුණ්ණමායං කතිකවත්තං අකංසු අරහත්තං අප්පත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං න ආලපිස්සාමාති ගාමඤ්ච පිණ්ඩාය පවිසන්තා උදකගණ්ඩූසං කත්වා පවිසිංසු දිවසාදිපුච්ඡිතෙසු වුත්තනයෙනෙව පටිපජ්ජිංසු තත්ථ මනුස්සා නිට්ඨුභනං දිස්වා ජානිංසු අජ්ජෙකො ආගතො අජ්ජ ද්වෙති එවඤ්ච චින්තෙසුං කින්නුඛො එතෙ අම්හෙහෙව සද්ධිං න සල්ලපන්ති උදාහු අඤ්ඤමඤ්ඤම්පීති යදි අඤ්ඤමඤ්ඤං න සල්ලපන්ති අද්ධා විවාදජාතා භවිස්සන්ති එථ නෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං ඛමාපෙස්සාමාති සබ්බෙ විහාරං ගන්ත්වා පඤ්ඤාසභික්ඛූසු ද්වෙපි භික්ඛූ එකොකාසෙ† නාද්දසංසු තතො යො තෙසු චක්ඛුමා පුරිසො සො ආහ න භො කලහකාරකානං ඔකාසො ඊදිසො හොති සුසම්මට්ඨං චෙතියඞ්ගණං බොධියඞ්ගණං සුනික්ඛිත්තා සම්මජ්ජනියො සූපට්ඨිතං පානීයං පරිභොජනීයන්ති තෙ තතොව නිවත්තා තෙපි භික්ඛූ අන්තොතෙමාසෙයෙව අරහත්තං පත්වා මහාපවාරණාය විසුද්ධිපවාරණං පවාරෙසුං... එවං කාළවල්ලිමණ්ඩපවාසීමහානාගත්ථෙරො විය ගලම්බතිත්ථවිහාරෙ වස්සූපගතභික්ඛූවිය ච කම්මට්ඨානසුත්තනෙව චින්තෙන්තො පාදං උද්ධරන්තො ගාමසමීපං පත්වා උදකගණ්ඩූසං කත්වා වීථියො සල්ලක්ඛෙත්වා යත්ථ සුරාසොණ්ඩධුත්තාදයො කලහකාරකා චණ්ඩහත්ථිඅස්සාදයො වා නත්ථි තං වීථිං පටිපජ්ජති න තත්ථ ච පිණ්ඩාය චරමානො තුරිතතුරිතො විය ජවෙන ගච්ඡති නහි ජවනපිණ්ඩපාතිකධුතඞ්ගංනාම කිඤ්චි අත්ථි විසමභූමිභාගප්පත්තො පන උදකසකටො විය නිච්චලො හුත්වා ගච්ඡති අනුඝරං පවිට්ඨො ච දාතුකාමං වා අදාතුකාමං වා සල්ලක්ඛෙතුං තදනුරූපං කාලං ආගමෙන්තො භික්ඛං ගහෙත්වා අන්තොගාමෙ වා බහිගාමෙ වා විහාරමෙව වා ආගන්ත්වා යථාඵාසුකෙ පතිරූපෙ ඔකාසෙ නිසීදිත්වා කම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තො ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා‡ අක්ඛබ්භඤ්ජනවණාලෙපනපුත්තමංසූපමවසෙන පච්චවෙක්ඛන්තො අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං ආහාරං ආහාරෙති නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය භුත්තාවී ච උදකකිච්චං කත්වා මුහුත්තං භත්තකිලමථං පටිප්පස්සම්භෙත්වා යථාපුරෙභත්තං එවං පච්ඡාභත්තං පුරිමයාමං පච්ඡිමයාමඤ්ච කම්මට්ඨානමෙව මනසිකරොති අයං වුච්චති හරති ච පච්චාහරති චාති... ඉදං පන හරණපච්චාහරණසඞ්ඛාතං ගතපච්චාගතිකවත්තං පූරෙන්තො යදි පන උපනිස්සයසම්පන්නො හොති පඨමවයෙ එව අරහත්තං පාපුණාති නො චෙ පඨමවයෙ පාපුණාති අථ මජ්ඣිමවයෙ නො චෙ මජ්ඣිමවයෙ පාපුණාති අථ මරණසමයෙ නො චෙ මරණසමයෙ පාපුණාති අථ දෙවපුත්තො හුත්වා නොචෙ දෙවපුත්තො හුත්වා පාපුණාති අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ නිබ්බත්තො පච්චෙකබොධිං සච්ඡිකරොති නො

* කලම්බ. † එකස්මිං ඨානෙ. ‡ උපට්ඨාපෙත්වා.

ධෙ පච්චෙකබොධිං සච්ඡිකරොති අථ බුද්ධානං සම්මුඛීභාවෙ ඛිප්පාභිඤ්ඤො වා හොති සෙය්‍යථාපි ථෙරො බාහියො දාරුචීරියො මහාපඤ්ඤො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො සාරිපුත්තො මහිද්ධිකො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො මහාමොග්ගල්ලානො ධුතවාදො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො මහාකස්සපො දිබ්බචක්ඛුකො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො අනුරුද්ධො විනයධරො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො උපාලි ධම්මකථිකො වා සෙය්‍යථාපි පුණ්ණො මන්තානිපුත්තො ආරඤ්ඤිකො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො රෙවතො බහුස්සුතො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො ආනන්දො සික්ඛාකාමො වා සෙය්‍යථාපි ථෙරො රාහුලො බුද්ධපුත්තොති — ඉති ඉමස්මිං චතුක්කෙ ය්වායං හරති ච පච්චාහරති ච තස්ස ගොචරසම්පජඤ්ඤං සිඛාප්පත්තං හොති අභික්කමාදීසු පන අසම්මුය්හනං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං තං එවං වෙදිතබ්බං ඉධ භික්ඛු අභික්කමන්තො වා පටික්කමන්තො වා යථා අන්ධපුථුජ්ජනා අභික්කමාදීසු අත්තා අභික්කමති අත්තනා අභික්කමො නිබ්බත්තිතොති වා අහං අභික්කමාමි වා මයා අභික්කමො නිබ්බත්තිතොති වා සම්මුය්හන්ති තථා අසම්මුය්හන්තො අභික්කමාමීති චිත්තෙ උප්පජ්ජමානෙ තෙනෙව චිත්තෙන සද්ධිං චිත්තසමුට්ඨානා වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උප්පජ්ජති ඉති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරවසෙන අයං කායසම්මතො අට්ඨිසඞ්ඝාටො අභික්කමති තස්සෙවං අභික්කමතො එකෙකපාදුද්ධරණෙ පථවිධාතු ආපොධාතූති ද්වෙ ධාතුයො ඔමත්තා හොන්ති මන්දා ඉතරා ද්වෙ අධිමත්තා හොන්ති බලවතියො තථා අතිහරණවීතිහරණෙසු වොස්සජ්ජනෙ තෙජොධාතුවායොධාතුයො ඔමත්තා හොන්ති මන්දා ඉතරා ද්වෙ අධිමත්තා බලවතියො තථා සන්නික්ඛෙපනසන්නිරුම්භනෙසු තත්ථ උද්ධරණෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා අතිහරණං න පාපුණන්ති තථා අතිහරණෙ පවත්තා වීතිහරණං වීතිහරණෙ පවත්තා වොස්සජ්ජනං වොස්සජ්ජනෙ පවත්තා සන්නික්ඛෙපනං සන්නික්ඛෙපනෙ පවත්තා සන්නිරුම්භනං න පාපුණන්ති තත්ථ තත්ථෙව පබ්බපබ්බං සන්ධිසන්ධිං ඔධිඔධිං හුත්වා තත්තකපාලෙ පක්ඛිත්තතිලානි විය පටපටායන්තා භිජ්ජන්ති තත්ථ කො එකො අභික්කමති කස්ස වා එකස්ස අභික්කමනං පරමත්ථතො හි ධාතූනංයෙව ගමනං ධාතූනං ඨානං ධාතූනං නිසජ්ජා ධාතූනං සයනං තස්මිං තස්මිං හි කොට්ඨාසෙ සද්ධිං රූපෙන

> "අඤ්ඤං උප්පජ්ජතෙ චිත්තං අඤ්ඤං චිත්තං නිරුජ්ඣති
> අවීචිමනුසම්බන්ධො නදීසොතොව වත්තතී" ති.

එවං අභික්කමාදීසු අසම්මුය්හනං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං නාමාති — නිට්ඨිතො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී හොතීති පදස්ස අත්ථො ✱ ආලොකිතෙ විලොකිතෙති එත්ථ පන ආලොකිතං නාම පුරතොපෙක්ඛනං විලොකිතං නාම අනුදිසාපෙක්ඛනං අඤ්ඤානිපි හෙට්ඨා උපරිපච්ඡතො පෙක්ඛනවසෙන ඔලොකිතඋල්ලොකිතාප

විලොකිතානි නාම හොන්ති තානි ඉධ න ගහිතානි සාරුප්පවසෙන පන ඉමානෙව ද්වෙ ගහිතානි ඉමිනා වා මුඛෙන සබ්බානිපි තානි ගහිතානෙවාති තත්ථ ආලොකෙස්සාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙ චිත්තවසෙනෙව අනොලොකෙත්වා අත්ථපරිග්ගහණං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං තං ආයස්මන්තං නන්දං කායසක්ඛිං කත්වා වෙදිතබ්බං වුත්තඤ්හෙතං භගවතා සචෙ භික්ඛවෙ නන්දස්ස පුරත්ථිමා දිසා ආලොකෙතබ්බා හොති සබ්බං චෙතසා සමන්නාහරිත්වා නන්දො පුරත්ථිමං දිසං ආලොකෙති එවං මෙ පුරත්ථිමං දිසං ආලොකයතො න අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුන්ති ඉති සො තත්ථ සම්පජානො හොති සචෙ භික්ඛවෙ නන්දස්ස පච්ඡිමා දිසා උත්තරා දිසා දක්ඛිණා දිසා උද්ධං අධො අනුදිසා ආලොකෙතබ්බා හොති සබ්බං චෙතසා සමන්නාහරිත්වා නන්දො අනුදිසං ආලොකෙති එවං මෙ අනුදිසං ආලොකයතො — පෙ — සම්පජානො හොතීති අපිච ඉධාපි පුබ්බෙ වුත්තචෙතියදස්සනාදිවසෙනෙව සාත්ථකතා ච සප්පායතා ච වෙදිතබ්බා කම්මට්ඨානස්ස පන අවිජහනමෙව ගොචරසම්පජඤ්ඤං තස්මා ඛන්ධධාතුආයතනිකෙහි අත්තනො කම්මට්ඨානවසෙනෙව කසිණාදිකම්මට්ඨානිකෙහි වා පන කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ආලොකනවිලොකනං කාතබ්බං අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම ආලොකෙතා වා විලොකෙතා වා නත්ථි ආලොකෙස්සාමීති පන චිත්තෙ උප්පජ්ජමානෙ තෙනෙව සද්ධිං චිත්තසමුට්ඨානා වායොධාතු විඤ්ඤත්තිං ජනයමානා උප්පජ්ජති ඉති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරවසෙන හෙට්ඨිමං අක්ඛිදලං අධො සීදති උපරිමං උද්ධං ලඞ්ඝෙති කොචි යන්තකෙන විවරන්තො නාම නත්ථි තතො චක්ඛුවිඤ්ඤාණං දස්සනකිච්චං සාධෙන්තං උප්පජ්ජතීති එවං සම්පජානනං පනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං නාම අපිච මූලපරිඤ්ඤාආගන්තුකතාවකාලිකභාවවසෙනපෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං මූලපරිඤ්ඤාවසෙන තාව.

භවඞ්ගාවජ්ජනඤ්චෙව දස්සනං සම්පටිච්ඡනං
සන්තීරණං වොට්ඨබ්බනං ජවනං භවති සත්තමං.

තත්ථ භවඞ්ගං උපපත්තිභවස්ස අඞ්ගකිච්චං සාධයමානං පවත්තති තං ආවට්ටෙත්වා කිරියමනොධාතු ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා තං නිරොධා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං දස්සනකිච්චං සාධයමානං තන්නිරොධා විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං සාධයමානා තන්නිරොධා විපාකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සන්තීරණකිච්චං සාධයමානා තන්නිරොධා කිරියමනොවිඤ්ඤාණධාතු වොට්ඨබ්බනකිච්චං සාධයමානා තන්නිරොධා සත්තක්ඛත්තුං ජවනං ජවති තත්ථ පඨමජවනෙපි අයං ඉත්ථී අයං පුරිසොති රජ්ජනදුස්සනමුය්හනවසෙන ආලොකිතවිලොකිතං න හොති දුතියජවනෙපි — සත්තමජවනෙපි එතෙසු පන යුද්ධමණ්ඩලෙ යොධෙසු විය හෙට්ඨුපරියවසෙන භිජ්ජිත්වා පතිතෙසු පන අයං ඉත්ථී

අයං පුරිසොති රජ්ජනාදිවසෙන ආලොකිතවිලොකිතං හොති එවං
තාවෙත්ථ මූලපරිඤ්ඤාවසෙන අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.
චක්ඛුද්වාරෙ පන රූපෙ ආපාථගතෙ භවඞ්ගචලනතො උද්ධං සකිච්ච
නිප්ඵාදනවසෙන ආවජ්ජනාදීසු උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධෙසු අවසානෙ
ජවනං උප්පජ්ජති තං පුබ්බෙ උප්පන්නානං ආවජ්ජනාදීනං ගෙහ
භූතෙ චක්ඛුද්වාරෙ ආගන්තුකපුරිසො විය හොති තස්ස යථා පරගෙහෙ
කිඤ්චි යාචිතුං පවිට්ඨස්ස ආගන්තුකපුරිසස්ස ගෙහසාමිකෙසුපි තුණ්හී
මාසීනෙසු ආණාකරණං න යුත්තං එවං ආවජ්ජනාදීනං ගෙහභූතෙ
චක්ඛුද්වාරෙ ආවජ්ජනාදීසුපි අරජ්ජන්තෙසු අදුස්සන්තෙසු අමුය්හ
න්තෙසු ච රජ්ජනදුස්සනමුය්හනං අයුත්තන්ති එවං ආගන්තුකභාව
වසෙන අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. යානි පනෙතානි චක්ඛු
ද්වාරෙ වොට්ඨබ්බනපරියොසානානි චිත්තානි උප්පජ්ජන්ති තානි සද්ධිං
සම්පයුත්තධම්මෙහි තත්ථ තත්ථෙව භිජ්ජන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං න
පස්සන්තීති ඉත්තරානි තාවකාලිකානි හොන්ති තත්ථ යථා එකස්මිං
ඝරෙ සබ්බෙසු මානුසකෙසු මතෙසු අවසෙසස්ස එකස්ස තංඛණංයෙව
මරණධම්මස්ස න යුත්තා නච්චගීතාදීසු අභිරති එවමෙවං එක
ද්වාරෙ සම්පයුත්තෙසු ආවජ්ජනාදීසු තත්ථ තත්ථෙව මතෙසු අවසෙසස්ස
තංඛණංයෙව මරණධම්මස්ස ජවනස්සාපි රජ්ජනදුස්සනමුය්හනව
සෙන අභිරති නාම න යුත්තාති එවං තාවකාලිකභාවවසෙන අසම්මො
හසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අපිච ඛන්ධායතනධාතුපච්චයපච්චවෙ
ක්ඛණවසෙනාපෙතං වෙදිතබ්බං එත්ථ ච චක්ඛුචෙව රූපඤ්ච රූපක්ඛ
න්ධො දස්සනං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො තංසම්පයුත්තා වෙදනා වෙදනා
ක්ඛන්ධො සඤ්ඤා සඤ්ඤාක්ඛන්ධො ඵස්සාදිකා සංඛාරක්ඛන්ධො
එවමෙතෙසං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං සමවායෙ ආලොකනවිලොකනං
පඤ්ඤායති තත්ථ කො එකො ආලොකෙති කො විලොකෙති. තථා
චක්ඛුං චක්ඛායතනං රූපං රූපායතනං දස්සනං මනායතනං වෙදනා
දයො සම්පයුත්තධම්මා ධම්මායතනං එවමෙතෙසං චතුන්නං ආයත
නානං සමවායෙ ආලොකනවිලොකනං පඤ්ඤායති තත්ථ කො එකො
ආලොකෙති කො විලොකෙති තථා චක්ඛු චක්ඛුධාතු රූපං රූපධාතු
දස්සනං චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු තංසම්පයුත්තා වෙදනාදයො ධම්මා
ධම්මධාතු එවමෙතාසං චතුන්නං ධාතූනං සමවායෙ ආලොකනවිලො
කනං පඤ්ඤායති තත්ථ කො එකො ආලොකෙති කො විලොකෙති.
තථා චක්ඛු නිස්සයපච්චයො රූපං ආරම්මණපච්චයො ආවජ්ජනං
අනන්තරසමනන්තරූපනිස්සයනත්ථිවිගතපච්චයො ආලොකො උපනි
ස්සයපච්චයො වෙදනාදයො සහජාතපච්චයා එවමෙතෙසං පච්චයානං
සමවායෙ ආලොකනවිලොකනං පඤ්ඤායති තත්ථ කො එකො ආලො
කෙති කො විලොකෙතීති එවමෙත්ථ ඛන්ධායතනධාතුපච්චයපච්ච
වෙක්ඛණවසෙනාපි අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. **සමිඤ්ජිතෙ
පසාරිතෙ**ති පබ්බානං සමිඤ්ජනපසාරණෙ; තත්ථ චිත්තවසෙ
නෙව සමිඤ්ජනපසාරණං අකත්වා හත්ථපාදානං සමිඤ්ජනපසාරණ

පච්චයා අත්ථානත්ථං පරිගණ්හිත්වා අත්ථපරිග්ගණ්හනං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං තත්ථ හත්ථපාදෙ අතිචිරං සම්මිඤ්ජිත්වා පසාරෙත්වා එව වා ඨිතස්ස ඛණෙ ඛණෙ වෙදනා උප්පජ්ජන්ති චිත්තං එකග්ගං න ලභති කම්මට්ඨානං පරිපතති විසෙසං නාධිගච්ඡති කාලෙන * සම්මිඤ්ජන්තස්ස කාලෙන පසාරෙන්තස්ස පන තා වෙදනා නුප්පජ්ජන්ති චිත්තං එකග්ගං හොති කම්මට්ඨානං ඵාතිං ගච්ඡති විසෙසමධිගච්ඡතීති එවං අත්ථානත්ථපරිග්ගණ්හනං වෙදිතබ්බං — අත්ථෙ පන සතිපි අත්ථානත්ථසප්පායාසප්පායං පරිග්ගණ්හිත්වා සප්පායපරිග්ගණ්හනං සප්පායසම්පජඤ්ඤං තත්‍රායං නයො මහාචෙතියඞ්ගණෙ කිර දහරභික්ඛූ සජ්ඣායං ගණ්හන්ති තෙසං පිට්ඨිපස්සෙ දහරභික්ඛුණියො ධම්මං සුණන්ති. තත්‍රෙකො දහරො හත්ථං පසාරෙන්තො කායසංසග්ගං පත්වා තෙනෙව කාරණෙන ගිහිජාතො අපරො භික්ඛු පාදං පසාරෙන්තො අග්ගිම්හි පසාරෙසි අට්ඨිං ආහච්ච පාදො ඣායි අපරො වම්මිකෙ පසාරෙසි සො ආසීවිසෙන දට්ඨො අපරො චීවරකුටියා † පසාරෙසි තං මණිසප්පො ඩසි තස්මා එවරූපෙ අසප්පායෙ අපසාරෙත්වා සප්පායෙ පසාරෙතබ්බං — ඉදමෙත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං පන මහාථෙරවත්ථුනා දීපෙතබ්බං — මහාථෙරො කිර දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො අන්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං කථයමානො සහසා හත්ථං සම්මිඤ්ජිත්වා පුන යථාඨානෙ ඨපෙත්වා සණිකං සම්මිඤ්ජෙසි තං අන්තෙවාසිකා පුච්ඡිංසු කස්මා භන්තෙ සහසා හත්ථං සම්මිඤ්ජිත්වා පුන යථාඨානෙ ඨපෙත්වා සණිකං සම්මිඤ්ජිත්ථාති යතොපට්ඨායාහං ආවුසො කම්මට්ඨානං මනසිකාතුං ආරද්ධො න මෙ කම්මට්ඨානං මුඤ්චිත්වා හත්ථො සම්මිඤ්ජිතපුබ්බො ඉදානි පන තුම්හෙහි සද්ධිං කථයමානෙන කම්මට්ඨානං මුඤ්චිත්වා සම්මිඤ්ජිතො තස්මා පුන යථාඨානෙ ඨපෙත්වා සම්මිඤ්ජෙසින්ති සාධු සාධු භන්තෙ භික්ඛුනා නාම එවරූපෙන භවිතබ්බන්ති එවමෙත්ථාපි කම්මට්ඨානාවිජහනමෙව ගොචරසම්පජඤ්ඤන්ති වෙදිතබ්බං අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි සම්මිඤ්ජන්තො වා පසාරෙන්තො වා නත්ථි වුත්තප්පකාරචිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙන පන සුත්තාකඩ්ඪනවසෙන දාරුයන්තස්ස හත්ථපාදලාලනං විය සම්මිඤ්ජනපසාරණං හොතීති පජානනං පනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤන්ති වෙදිතබ්බං — සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙති එත්ථ සඞ්ඝාටිචීවරානං නිවාසනපාරුපනවසෙන පත්තස්ස භික්ඛාපටිග්ගහණාදිවසෙන පරිභොගො ධාරණං නාම තත්ථ සඞ්ඝාටිචීවරධාරණෙ තාව නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච පිණ්ඩාය චරතො ආමිසලාභො සීතස්ස පටිඝාතායාති ආදිනා නයෙන භගවතා වුත්තප්පකාරො යෙව ච අත්ථො අත්ථො නාම තස්ස වසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං උණ්හපකතිකස්ස පන දුබ්බලස්ස ච චීවරං සුඛුමං සප්පායං සීතාලුකස්ස ඝනං දුපට්ටං විපරීතං අසප්පායං යස්ස කස්සචි ජිණ්ණං අසප්පායමෙව අග්ගළාදි

කාලෙ. † චීවරකුටියා දණ්ඩකෙ.

දුශෙහත හිස්ස තං පලිබොධකරං හොති තථා පට්ටුණ්ණදුකූලාදිභෙදං ලොභනීයචීවරධාරණං තාදිසං හි අරඤ්ඤෙ එකකස්ස නිවාසන්තරායකරං ජීවිතන්තරායකරඤ්චාපි හොති නිප්පරියායෙන පන යං නිමිත්තකම්මාදිමිච්ඡාජීවවසෙන උප්පන්නං යඤ්චස්ස සෙවමානස්ස අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති තං අසප්පායං විපරීතං සප්පායං තස්ස වසෙනෙත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙන ච ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි චීවරං පාරුපෙන්තො නාම නත්ථි වුත්තප්පකාරචිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව පන චීවරපාරුපනං හොති තත්ථ චීවරම්පි අචෙතනං කායොපි අචෙතනො චීවරං න ජානාති මයා කායො පාරුපිතොති * කායො න ජානාති අහං චීවරෙන පාරුපිතොති ධාතුයොව ධාතුසමූහං පටිච්ඡාදෙන්ති පටපිලොතිකාය පොත්ථකරූපපටිච්ඡාදනෙ විය තස්මා නෙව සුන්දරං චීවරං ලභිත්වා සොමනස්සං කාතබ්බං න අසුන්දරං ලභිත්වා දොමනස්සං නාගවම්මිකචෙතියරුක්ඛාදීසු හි කෙචි මාලාගන්ධධූපවත්ථාදීහි සක්කාරං කරොන්ති කෙචි ගූථමුත්තකද්දමදණ්ඩසත්ථප්පහාරාදීහි අසක්කාරං න තෙහි වම්මිකරුක්ඛාදයො සොමනස්සං වා දොමනස්සං වා කරොන්ති එවමෙව නෙව සුන්දරං චීවරං ලභිත්වා සොමනස්සං කාතබ්බං න අසුන්දරං ලභිත්වා දොමනස්සන්ති එවං පවත්තපටිසඞ්ඛානවසෙනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං පත්තධාරණෙපි පත්තං සහසාව අග්ගහෙත්වා ඉමං ගහෙත්වා පිණ්ඩාය චරමානො භික්ඛං ලභිස්සාමීති එවං පත්තගහණපච්චයා පටිලභිතබ්බඅත්ථවසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං කිසදුබ්බලසරීරස්ස පන ගරුපත්තො අසප්පායො යස්ස කස්සචි චතුපඤ්චගණ්ඨිකාහතො දුබ්බිසොධනීයො අසප්පායො දුද්ධොතපත්තො හි න වට්ටති තං ධොවන්තස්සෙව චස්ස පලිබොධො හොති මණිවණ්ණපත්තො පන ලොභනීයො චීවරෙ වුත්තනයෙනෙව අසප්පායො නිමිත්තකම්මාදිවසෙන ලද්ධො පන යඤ්චස්ස සෙවමානස්ස අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති අයං එකන්තඅසප්පායොව විපරීතො සප්පායො තස්ස වසෙනෙත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙනෙව ච ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි පත්තං ගණ්හන්තො නාම නත්ථි වුත්තප්පකාරචිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව පන පත්තගහණං නාම හොති තත්ථ පත්තොපි අචෙතනො හත්ථාපි අචෙතනා පත්තොපි න ජානාති අහං හත්ථෙහි ගහිතොති හත්ථාපි න ජානන්ති පත්තො අම්හෙහි ගහිතොති ධාතුයොව ධාතුසමූහං ගණ්හන්ති සණ්ඩාසෙන අග්ගිවණ්ණපත්තගහණෙ වියාති එවං පවත්තපටිසඞ්ඛානවසෙනෙත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං අපිච යථා ඡින්නහත්ථපාදෙ වණමුඛෙහි පග්ඝරිතපුබ්බලොහිතකිමිකුලෙ නීලමක්ඛිකසම්පරිකිණ්ණෙ අනාථසාලායං අනාථමනු

* පාරුපෙතොති

සෙසං දිස්වා දයාලුකා පුරිසා තෙසං වණපටිච්ඡාදනකචොළකානි චෙව කපාලාදීනි ච භෙසජ්ජානි උපනාමෙන්ති තත්ථ චොළකානිපි කෙසඤ්චි සණ්හානි කෙසඤ්චි ථූලානි පාපුණන්ති භෙසජ්ජකපාලකානිපි කෙසඤ්චි සුසණ්ඨානානි කෙසඤ්චි දුස්සණ්ඨානානි පාපුණන්ති න තෙ තත්ථ සුමනා වා දුම්මනා වා හොන්ති වණපටිච්ඡාදනමත්තෙනෙව හි චොළකෙන භෙසජ්ජපටිග්ගහණමත්තෙනෙව ච කපාලකෙන තෙසං අත්ථො එවමෙවං යො භික්ඛු වණචොළකං විය චීවරං භෙසජ්ජකපාලං විය ච පත්තං කපාලෙ භෙසජ්ජං විය ච පත්තෙ ලද්ධං භික්ඛං සල්ලක්ඛෙති අයං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤෙන උත්තමසම්පජානකාරීති වෙදිතබ්බො. අසිතාදීසු **අසිතෙති** පිණ්ඩපාතභොජනෙ; **පීතෙති** යාගුආදිපානෙ; **ඛායිතෙති** පිට්ඨඛජ්ජකාදිඛාදනෙ; **සායිතෙති** මධුඵාණිතාදිසායනෙ; තත්ථ නෙව දවායාති ආදිනා නයෙන වුත්තො අට්ඨවිධොපි අත්ථො අත්ථො නාම තස්ස වසෙන සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං ලූඛපණීතතිත්තමධුරාදීසු පන යෙන භොජනෙන යස්ස අඵාසු හොති තං තස්ස අසප්පායං යං පන නිමන්තනකම්මාදිවසෙන පටිලද්ධං යඤ්චස්ස භුඤ්ජතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති තං එකන්තං අසප්පායමෙව විපරීතං සප්පායං තස්ස වසෙනෙත්ථ සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙනෙව ච ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි භුඤ්ජනකො නත්ථි වුත්තප්පකාරචිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව පන පත්තපටිග්ගහණං නාම හොති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව හත්ථස්ස පත්තෙ ඔතාරණං හොති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව ආලොපකරණං ආලොපඋද්ධරණං මුඛවිවරණඤ්ච හොති න කොචි කුඤ්චිකාය යන්තකෙන හනුකට්ඨීනි විවරති චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව ආලොපස්ස මුඛෙ පක්ඛිපනං උපරිදන්තානං මුසලකිච්චසාධනං හෙට්ඨාදන්තානං උදුක්ඛලකිච්චසාධනං ජිව්හාය හත්ථකිච්චසාධනඤ්ච හොති ඉති තං තත්ථ අග්ගජිව්හාය තනුකඛෙළො මූලජිව්හාය බහලඛෙළො මක්ඛෙති තං හෙට්ඨාදන්තඋදුක්ඛලෙ ජිව්හාහත්ථපරිවත්තිතං ඛෙළුදකතෙමිතං උපරිදන්තමුසලසඤ්චුණ්ණිතං කොචි කටච්ඡුනා වා දබ්බියා වා අන්තො පවෙසකො නාම නත්ථි වායොධාතුයාව පවිසති පවිට්ඨං පවිට්ඨං කොචි පලාලසන්ථරකං කත්වා ධාරෙන්තො නාම නත්ථි වායොධාතුවසෙනෙව තිට්ඨති ඨිතං ඨිතං කොචි උද්ධනං කත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා පචන්තො නාම නත්ථි තෙජොධාතුයාව පච්චති පක්කං පක්කං කොචි දණ්ඩකෙන වා යට්ඨියා වා බහි නීහාරකො නාම නත්ථි වායොධාතුයෙව නීහරති ඉති වායොධාතු අතිහරති ච වීතිහරති ච ධාරෙති ච පරිවත්තෙති ච සඤ්චුණ්ණෙති ච විසොසෙති ච නීහරති ච පථවීධාතු ධාරෙති ච පරිවත්තෙති ච සඤ්චුණ්ණෙති ච විසොසෙති ච ආපොධාතු සිනෙහෙති ච අල්ලත්තඤ්ච අනුපාලෙති තෙජොධාතු අන්තො පවිට්ඨං පචි

තං පරිපාචෙති ආකාසධාතු අඤ්ජසො හොති විඤ්ඤාණධාතු තත්‍ථ තත්‍ථ සම්මා පයොගමන්වාය ආභුජතීති එවමෙත්‍ථ පටිසඞ්ඛානවසෙන අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අපිච ගමනතො පරියෙසනතො පරිභොගතො ආසයතො නිධානතො අපරිපක්කතො පරිපක්කතො ඵලතො නිස්සන්දනතො සම්මක්ඛණතොති එවං දසවිධපටිකූලභාවපච්චවෙක්ඛණතොපෙත්‍ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. විත්‍ථාරකථාපනෙත්‍ථ විසුද්ධිමග්ගෙ ආහාරපටිකූලසඤ්ඤානිද්දෙසතො ගහෙතබ්බා.

උච්චාරපස්සාවකම්මෙති උච්චාරස්ස ච පස්සාවස්ස ච කරණෙ; තත්‍ථ පත්තකාලෙ උච්චාරපස්සාවං අකරොන්තස්ස සකලසරීරතො සෙදා මුච්චන්ති අක්ඛීනි භමන්ති චිත්තං න එකග්ගං හොති අඤ්ඤෙ ච රොගා උප්පජ්ජන්ති කරොන්තස්ස සබ්බන්තං න හොතීති අයමෙත්‍ථ අත්‍ථො තස්සෙව වසෙන සාත්‍ථකසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං. අට්ඨානෙ උච්චාරපස්සාවං කරොන්තස්ස පන ආපත්ති හොති අයසො වඩ්ඪති ජීවිතන්තරායො හොති පතිරූපට්ඨානෙ කරොන්තස්ස සබ්බන්තං න හොතීති අයමෙත්‍ථ සප්පායො තස්ස වසෙන සප්පායසම්පජඤ්ඤං කම්මට්ඨානාවිජහනවසෙනෙව ගොචරසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං අබ්භන්තරෙ අත්තා නාම කොචි උච්චාරපස්සාවකම්මං කරොන්තො නත්‍ථි චිත්තකිරියවායොධාතුවිප්ඵාරෙනෙව පන උච්චාරපස්සාවකම්මං හොති යථා පන පක්කෙ ගණ්ඩෙ ගණ්ඩභෙදෙන පුබ්බලොහිතං අකාමතාය නික්ඛමති යථාච අතිභරිතා උදකභාජනා උදකං අකාමතාය නික්ඛමති එවං පක්කාසයමුත්තාසයෙසු සන්නිචිතා උච්චාරපස්සාවා වායුවෙගසමුප්පීළිතා අකාමතායපි නික්ඛමන්ති සො පනායං එවං නික්ඛමන්තො උච්චාරපස්සාවො නෙව තස්ස භික්ඛුනො අත්තනො හොති න පරස්ස කෙවලං සරීරනිස්සන්දොව හොති යථා කිං යථා උදකතුම්බතො පුරාණඋදකං ඡඩ්ඩෙන්තස්ස නෙව තං අත්තනො හොති න පරෙසං කෙවලං පටිජග්ගනමත්තමෙව හොති එවං පවත්තපටිසඞ්ඛානවසෙනෙත්‍ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤං වෙදිතබ්බං.

ගතාදීසු ගතෙති ගමනෙ; **ඨිතෙති** ඨානෙ; **නිසින්නෙති** නිසජ්ජාය; **සුත්තෙති** සයනෙ; **ජාගරිතෙති** ජාගරණෙ; **භාසිතෙති** කථනෙ; **තුණ්හීභාවෙති** අකථනෙ; ගච්ඡන්තො වා ගච්ඡාමීති පජානාති ඨිතො වා ඨිතොම්හීති පජානාති නිසින්නො වා නිසින්නොම්හීති පජානාති සයානො වා සයානොම්හීති පජානාතීති ඉමස්මිං ඨානෙ අද්ධානඉරියාපථා කථිතා අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්මිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙති ඉමස්මිං ඨානෙ මජ්ඣිමා ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙති ඉධ පන ඛුද්දකා චුණ්ණියා ඉරියාපථා කථිතා තස්මා එතෙසුපි වුත්තනයෙනෙව සම්පජානකාරිතා වෙදිතබ්බා. තිපිටකමහාසිවත්ථෙරො පනාහ යො චිරං ගන්ත්වා වා චඞ්කමිත්වා වා අපරභාගෙ ඨිතො ඉති පටිසංචික්ඛති චඞ්කමනකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං ගම

නෙ සම්පජානකාරී නාම. යො සජ්ඣායං වා කරොන්තො පඤ්හං වා විස්සජ්ජෙන්තො කම්මට්ඨානං වා මනසිකරොන්තො චිරං ඨත්වා අපරභාගෙ නිසීදන්තො ඉති පටිසංචික්ඛති ඨිතකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං ඨිතෙ සම්පජානකාරී නාම. යො සජ්ඣායාදිකරණවසෙනෙව චිරං නිසීදිත්වා අපරභාගෙ තිට්ඨන්තො ඉති පටිසංචික්ඛති නිසින්නකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං නිසින්නෙ සම්පජානකාරී නාම. යො පන නිපන්නකො සජ්ඣායං වා කරොන්තො කම්මට්ඨානං වා මනසිකරොන්තො නිද්දං ඔක්කමිත්වා අපරභාගෙ උට්ඨාය* ඉති පටිසංචික්ඛති සයනකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං සුත්තෙ ච ජාගරිතෙ ච සම්පජානකාරී නාම. කිරියාමයචිත්තානං හි අප්පවත්තං සොප්පං නාම පවත්තං ජාගරිතං නාමාති. යො පන භාසමානො අයං සද්දො නාම ඔට්ඨෙ ච පටිච්ච දන්තෙ ච ජිව්හඤ්ච තාලුඤ්ච පටිච්ච චිත්තස්ස තදනුරූපං පයොගං පටිච්ච ජායතීති සතො සම්පජානො භාසති, සජ්ඣායං වා කත්වා ධම්මං වා කථෙත්වා කම්මට්ඨානං වා මනසිකත්වා † පඤ්හං වා විස්සජ්ජෙත්වා අපරභාගෙ තුණ්හීභූතො ඉති පටිසංචික්ඛති භාසිතකාලෙ උප්පන්නා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධාති අයං භාසිතෙ සම්පජානකාරී නාම. යො තුණ්හීභූතො චිරං ධම්මං වා කම්මට්ඨානං වා මනසිකරිත්වා අපරභාගෙ උට්ඨාය ඉති පටිසංචික්ඛති තුණ්හීභූතකාලෙ පවත්තා රූපාරූපධම්මා එත්ථෙව නිරුද්ධා උපාදාරූපප්පවත්තියං සති භාසති නාම අසති තුණ්හී භවති නාමාති අයං තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී නාමාති. තයිදං මහාසීවත්ථෙරෙන වුත්තං අසම්මොහධුරං ඉමස්මිං සතිපට්ඨානසුත්තෙ අධිප්පෙතං. සාමඤ්ඤඵලෙ පන සබ්බම්පි චතුබ්බිධං සම්පජඤ්ඤං ලබ්භති. තස්මා විසෙසතො එත්ථ අසම්මොහසම්පජඤ්ඤස්සෙව වසෙන සම්පජානකාරිතා වෙදිතබ්බා. සම්පජානකාරී සම්පජානකාරීති ච සබ්බපදෙසු සතිසම්පයුත්තස්සෙව සම්පජඤ්ඤස්ස වසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. විභඞ්ගප්පකරණෙ පන සතො සම්පජානො අභික්කමති සතො සම්පජානො පටික්කමතීති එවං එතානි පදානි විභත්තානෙව—

ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං චතුසම්පජඤ්ඤපරිග්ගණ්හනෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති. ඉධාපි **සමුදයධම්මානුපස්සී**ති ආදීසු රූපක්ඛන්ධස්සෙව සමුදයො ච වයො ච නීහරිතබ්බො; සෙසං වුත්තනයසදිසමෙව. ඉධ චතුසම්පජඤ්ඤපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං වුත්තප්පකාරො අරියමග්ගො මග්ගසච්චං. එවං චතු

* වුට්ඨාය. † කම්මට්ඨානං වා මනසිකත්වා

පච්චවෙක්ඛන්තො උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති ඉදං එකස්ස චතුසම්පජඤ්ඤපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො යාව අරහත්තා නිය්‍යානමුඛන්ති.—**චතුසම්පජඤ්ඤපබ්බං නිට්ඨිතං.**—

එවං චතුසම්පජඤ්ඤවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි පටික්කූලමනසිකාරවසෙන විභජිතුං පුනච පරන්ති ආදිමාහ. තත්‍ථ ඉමමෙව කායන්ති ආදීසු යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ කායගතාසතිකම්මට්ඨානෙ වුත්තං. **උභතොමුඛාති** හෙට්ඨා ච උපරි චාති ද්වීහි මුඛෙහි යුත්තා; **නානාවිධස්සාති** නානප්පකාරස්ස; ඉදං පනෙත්‍ථ ඔපම්මසංසන්දනං උභතොමුඛා මුතොළි විය හි චාතුම්මහාභූතිකො කායො තත්‍ථ මිස්සෙත්වා පක්ඛිත්තනානාවිධධඤ්ඤං විය කෙසාදයො ද්වත්තිංසාකාරා චක්ඛුමා පුරිසො විය යොගාවචරො තස්ස තං මුතොළිං මුඤ්චිත්වා පච්චවෙක්ඛතො නානාවිධධඤ්ඤපාකටකාලො විය යොගිනො ද්වත්තිංසාකාරස්ස විභූතකාලො වෙදිතබ්බො.—**ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං කෙසාදිපරිග්ගණ්හනෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලඤ්හි ඉධ ද්වත්තිංසාකාරපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං.—සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.—**පටික්කූලමනසිකාරපබ්බං නිට්ඨිතං.**—

එවං පටික්කූලමනසිකාරවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ධාතුමනසිකාරවසෙන විභජිතුං පුනචපරන්ති ආදිමාහ—තත්‍රායං ඔපම්මසංසන්දනෙන සද්ධිං අත්‍ථවණ්ණනා යථා **කොචි** ගොඝාතකො වා තස්සෙව භත්තවෙතනභතො **අන්තෙවාසිකො** වා ගාවිං වධිත්වා විනිවිජ්ඣිත්වා චතස්සො දිසා ගතානං මහාපථානං වෙමජ්ඣට්ඨානසඞ්ඛාතෙ චතුම්මහාපථෙ කොට්ඨාසං කොට්ඨාසං කත්වා නිසින්නො අස්ස එවමෙව භික්ඛු චතුන්නං ඉරියාපථානං යෙන කෙනචි ආකාරෙන ඨිතත්තා යථාඨිතං යථාපණිහිතත්තා යථාපණිහිතං කායං අත්‍ථි ඉමස්මිං කායෙ පඨවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතූති එවං පච්චවෙක්ඛතීති කිං වුත්තං හොති යථා ගොඝාතකස්ස ගාවිං පොසෙන්තස්සාපි ආඝාතනං ආහරන්තස්සාපි ආහරිත්වා තත්‍ථ බන්ධිත්වා ඨපෙන්තස්සාපි වධෙන්තස්සාපි වධිතං මතං පස්සන්තස්සාපි තාවදෙව ගාවීති සඤ්ඤා න අන්තරධායති යාව නං පදාලෙත්වා බිලසො න විභජති විභජිත්වා නිසින්නස්ස පන ගාවීසඤ්ඤා අන්තරධායති මංසසඤ්ඤා පවත්තති නාස්ස එවං හොති අහං ගාවිං වික්කිණාමි ඉමෙ ගාවිං හරන්තීති අථ ඛ්වාස්ස අහං මංසං වික්කිණාමි ඉමෙ මංසං හරන්තීත්වෙව හොති එවමෙව ඉමස්සාපි භික්ඛුනො පුබ්බෙ බාලපුථුජ්ජනකාලෙ ගිහිභූතස්සාපි පබ්බජිතස්සාපි තාවදෙව සත්තොති වා පොසොති වා පුග්ගලොති වා සඤ්ඤා න අන්තරධායති යාවඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ඝනවිනිබ්භොගං කත්වා ධාතුසො න පච්චවෙක්ඛති ධාතුසො පච්චවෙක්ඛතො පනස්ස සත්තසඤ්ඤා අන්තරධායති

ධාතුවසෙනෙව විභාවං සන්තිට්ඨපෙතුං තෙනාහ භගවා ඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ධාතුසො පච්චවෙක්ඛති අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පඨවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතු සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ දක්ඛො —පෙ— වායොධාතූති. ගොඝාතකො විය හි යොගී ගාවීසඤ්ඤා විය සත්තසඤ්ඤා චාතුම්මහාපථො විය චතුඉරියාපථො බිලසො විභජිත්වා නිසින්නභාවො විය ධාතුසො පච්චවෙක්ඛනන්ති අයමෙත්ථ පාළිවණ්ණනා කම්මට්ඨානකථා පන විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං චතුධාතුපරිග්ගහෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ චතුධාතුපරිග්ගහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනා කත්වා නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. **චතුධාතුමනසිකාරපබ්බං නිට්ඨිතං.**

එවං චතුධාතුමනසිකාරවසෙන කායානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි නවසිවථිකාපබ්බානි විභජිතුං පුන චපරන්තිආදිමාහ. තත්ථ **සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍යා**ති යථා පස්සෙය්‍ය; **සරීර**න්ති මතසරීරං; **සිවථිකාය ඡඩ්ඩිත**න්ති සුසානෙ අපවිද්ධං; එකාහං මතස්ස අස්සාති **එකාහමතං**; ද්වීහං මතස්ස අස්සාති **ද්වීහමතං**; තීහං මතස්ස අස්සාති **තීහමතං**; භස්තා විය වායුනා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා යථානුක්කමං සමුග්ගතෙන සූනභාවෙන උද්ධුමාතත්තා **උද්ධුමාතකං**; විනීලං වුච්චති විපරිභින්නවණ්ණං විනීලමෙව විනීලකං පටික්කූලත්තා වා කුච්ඡිතං නීලන්ති **විනීලකං**; මංසුස්සදට්ඨානෙසු රත්තවණ්ණස්ස පුබ්බසන්නිචයට්ඨානෙ සෙතවණ්ණස්ස යෙභුය්‍යෙන නීලවණ්ණස්ස නීලට්ඨානෙ නීලසාටකපාරුතස්සෙව ඡවසරීරස්සෙතං අධිවචනං. පරිභින්නට්ඨානෙහි වා නවහි වා වණමුඛෙහි විස්සන්දමානපුබ්බං විපුබ්බං විපුබ්බමෙව විපුබ්බකං පටික්කූලත්තා වා කුච්ඡිතං පුබ්බන්ති විපුබ්බකං තථාභාවං ගතන්ති **විපුබ්බකජාතං**; **සො ඉමමෙව කාය**න්ති සො භික්ඛු ඉමං අත්තනො කායං; තෙන කායෙන සද්ධිං ඤාණෙන **උපසංහරති** උපනෙති; කථං **අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එතං අනතීතො**ති ඉදං වුත්තං හොති ආයු උස්මා විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං ධම්මානං අත්ථිතාය අයං කායො ඨානගමනාදික්ඛමො හොති ඉමෙසං පන විගමා අයම්පි එවං ධම්මො එවං පූතිකසභාවොයෙව එවං භාවීති එවමෙව උද්ධුමාතාදිභෙදො භවිස්සති එතං අනතීතොති එතං උද්ධුමාතාදිභාවං අනතික්කන්තො; **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං උද්ධුමාතකාදිපරිග්ගහෙන අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කායෙ කාලෙන වා පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති. **ඛජ්ජමාන**න්ති උදරාදීසු නිසීදිත්වා උදරමංසං ඔට්ඨමංසං අක්ඛිකූටාදීනි ලුඤ්චිත්වා ඛාදියමානං; **සමංසලොහිත**න්ති සෙසාවසෙසමංසලොහිතයුත්තං; **නිම්මංසලොහිතමක්ඛිත**න්ති මංසෙ ඛීණෙපි ලොහිතං න සුස්සති තං සන්ධාය වුත්තං නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතන්ති, **අඤ්ඤෙනා**ති අඤ්ඤෙන දිසාභාගෙන; **හත්ථට්ඨික**න්ති

චතුසට්ඨිභෙදම්පි හත්ථට්ඨිකං; පාටියෙක්කං විප්පකිණ්ණං. පාදට්ඨිකාදීසුපි එසෙව නයො.෴ **තෙරොවස්සිකානීති** අතික්කන්තසංවච්ඡරානි; **පූතීනීති** අබ්භොකාසෙ ඨිතානි වාතාතපවුට්ඨිසම්ඵස්සෙන තෙරොවස්සිකානෙව පූතීනි හොන්ති අන්තොභූමිගතානි පන චිරතරං තිට්ඨන්ති. **චුණ්ණකජාතානීති** චුණ්ණවිචුණ්ණා හුත්වා විප්පකිණ්ණානි; සබ්බත්ථ සො ඉමමෙවාති වුත්තනයෙන ඛජ්ජමානාදීනං වසෙන යොජනා කාතබ්බා.෴ **ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං ඛජ්ජමානාදිපරිග්ගණ්හනෙන යාවචුණ්ණකභාවා අත්තනො වා කායෙ පරස්ස වා කායෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන වා පරස්ස කායෙ කායානුපස්සී විහරති.෴ ඉධ පන ඨත්වා නවසිවථිකා සමොධානෙතබ්බා එකාහමතං වාති ආදිනා නයෙන වුත්තා සබ්බාපි එකා—කාකෙහි වා ඛජ්ජමානන්ති ආදිකා එකා—අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං සමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධන්ති එකා—නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතං න්හාරුසම්බන්ධන්ති එකා—අපගතමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධන්ති එකා—අට්ඨිකානි අපගතසම්බන්ධානීති ආදිකා එකා—අට්ඨිකානි සෙතානි සඞ්ඛවණ්ණපටිභාගානීති එකා—අට්ඨිකානි පුඤ්ජකිතානි තෙරොවස්සිකානීති එකා—අට්ඨිකානි පූතීනි චුණ්ණකජාතානීති එකා—**එවං ඛො භික්ඛවෙති** ඉදං නවසිවථිකං දෙසෙත්වා කායානුපස්සනං නිට්ඨාපෙන්තො ආහ.෴ තත්ථ නවසිවථිකාපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චං තස්සා සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං දුක්ඛපරිජානනො සමුදයප්පජහනො නිරොධාරම්මණො අරියමග්ගො මග්ගසච්චං එවං චතුසච්චවසෙන උස්සක්කිත්වා නිබ්බුතිං පාපුණාතීති ඉදං නවසිවථිකාපරිග්ගාහකානං භික්ඛූනං යාවඅරහත්තා නිය්යානමුඛන්ති.෴ **සිවථිකාපබ්බං නිට්ඨිතං.**

එත්තාවතා ච ආනාපානපබ්බං ඉරියාපථපබ්බං චතුසම්පජඤ්ඤපබ්බං පටික්කූලමනසිකාරපබ්බං ධාතුමනසිකාරපබ්බං නවසිවථිකාපබ්බානීති චුද්දසපබ්බා කායානුපස්සනා නිට්ඨිතා හොති තත්ථ ආනාපානපබ්බං පටික්කූලමනසිකාරපබ්බන්ති ඉමානෙව ද්වෙ අප්පනාකම්මට්ඨානානි සිවථිකානං පන ආදීනවානුපස්සනාවසෙන වුත්තත්තා සෙසානි ද්වාදසානිපි උපචාරකම්මට්ඨානානෙවාති.

එවං භගවා චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානං කථෙත්වා ඉදානි නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනං කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ—තත්ථ **සුඛං වෙදනන්ති** කායිකං වා චෙතසිකං වා සුඛං වෙදනං වෙදියමානො අහං සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති අත්ථො—තත්ථ කාමං උත්තානසෙය්‍යකාපි දාරකා ථඤ්ඤපිවනාදිකාලෙ සුඛං වෙදියමානා සුඛං වෙදියාමාති පජානන්ති න පනෙතං එවරූපං ජානනං සන්ධාය වුත්තං එවරූපං හි ජානනං සත්තූපලද්ධිං න ජහති සත්තසඤ්ඤං* න උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානං වා සතිපට්ඨානභාවනා වා න හොති

* අත්තසඤ්ඤං.

ඉමස්ස පන භික්ඛුනො ජානනං සත්තූපලද්ධිං ජහති සත්තසඤ්ඤං උග්ඝාටෙති කම්මට්ඨානඤ්චෙව සතිපට්ඨානභාවනා ච හොති ඉදං හි කො වෙදියති කස්ස වෙදනා කිං කාරණා වෙදනාති එවං සම්පජානවෙදියනං සන්ධාය වුත්තං, තත්ථ කො වෙදියතීති න කොචි සත්තො වා පුග්ගලො වා වෙදියති කස්ස වෙදනාති න කස්සචි සත්තස්ස වා පුග්ගලස්ස වා වෙදනා කිංකාරණා වෙදනාති වත්ථු ආරම්මණාව පනස්ස වෙදනා තස්මා එස එවං පජානාති තං තං සුඛාදීනං වත්ථුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනා වෙදියති තං පන වෙදනාපවත්තිං උපාදාය අහං වෙදියාමීති වොහාරමත්තං හොතීති එවං වත්ථුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනා වෙදියතීති සල්ලක්ඛෙන්තො එස සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති වෙදිතබ්බො. චිත්තලපබ්බතෙ අඤ්ඤතරො ථෙරො විය ථෙරො කිර අඵාසුකකාලෙ බලවවෙදනාය නිත්ථුනන්තො අපරාපරං පරිවත්තති තමෙකො දහරො ආහ කතරං වො ඨානං රුජතීති ආවුසො පාටියෙක්කං රුජනට්ඨානං නාම නත්ථි වත්ථුං ආරම්මණං කත්වා වෙදනා වෙදියතීති එවං ජානනකාලතො පට්ඨාය අධිවාසෙතුං වට්ටති නො භන්තෙති—අධිවාසෙමි ආවුසො අධිවාසනා භන්තෙ සෙය්‍යාති ථෙරො අධිවාසෙසි වාතො යාවහදයා ඵාලෙසි මඤ්චකෙ අන්තානි රාසිකතානි අහෙසුං ථෙරො දහරස්ස දස්සෙසි වට්ටතාවුසො එත්තකා අධිවාසනාති දහරො තුණ්හී අහොසි ථෙරො විරියසමථං යොජෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිත්වා සමසීසී හුත්වා පරිනිබ්බායි. යථා ච සුඛං එවං දුක්ඛං—පෙ—නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති. ඉති භගවා රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා අරූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තො වෙදනාවසෙන කථෙසි දුවිධං හි කම්මට්ඨානං රූපකම්මට්ඨානං අරූපකම්මට්ඨානන්ති රූපපරිග්ගහො අරූපපරිග්ගහොතිපි එතදෙව වුච්චති තත්ථ භගවා රූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තො සඞ්ඛෙපමනසිකාරවසෙන වා විත්ථාරමනසිකාරවසෙන වා චතුධාතුවවත්ථානං කථෙති තදුභයම්පි විසුද්ධිමග්ගෙ සබ්බාකාරතො දස්සිතමෙව. අරූපකම්මට්ඨානං පන කථෙන්තො යෙභුය්‍යෙන වෙදනාවසෙන කථෙති තිවිධො හි අරූපකම්මට්ඨානෙ අභිනිවෙසො ඵස්සවසෙන වෙදනාවසෙන චිත්තවසෙනාති. කථං එකච්චස්ස හි සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පරිග්ගහිතෙ රූපකම්මට්ඨානෙ තස්මිං ආරම්මණෙ චිත්තචෙතසිකානං පඨමාභිනිපාතො තං ආරම්මණං ඵුසන්තො උප්පජ්ජමානො ඵස්සො පාකටො හොති—එකච්චස්ස තං ආරම්මණං අනුභවන්ති උප්පජ්ජමානා වෙදනා පාකටා හොති එකච්චස්ස තං ආරම්මණං පරිග්ගහෙත්වා විජානන්තං උප්පජ්ජමානං විඤ්ඤාණං පාකටං හොති තත්ථ යස්ස ඵස්සො පාකටො හොති සොපි න කෙවලං ඵස්සොව උප්පජ්ජති තෙන සද්ධිං තදෙව ආරම්මණං අනුභවමානා වෙදනාපි උප්පජ්ජති සඤ්ජානමානා සඤ්ඤාපි චෙතයමානා චෙතනාපි විජානමානං විඤ්ඤාණම්පි උප්පජ්ජතීති ඵස්සපඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හාති යස්ස වෙදනා පාකටා හොති සොපි න කෙවලං වෙදනාව උප්පජ්ජති තාය සද්ධිං ඵුසමානො ඵස්සොපි උප්පජ්ජති සඤ්ජානමානා සඤ්ඤාපි චෙතයමානා චෙතනාපි විජානමානං විඤ්ඤා

ණම්පි උප්පජ්ජන්තීති ඵස්සපඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හති යස්ස විඤ්ඤාණං පාකටං හොති සොපි න කෙවලං විඤ්ඤාණමෙව උප්පජ්ජති තෙන සද්ධිං තදෙවාරම්මණං ඵුසමානො ඵස්සොපි උප්පජ්ජති අනුභවමානා වෙදනාපි සඤ්ජානමානා සඤ්ඤාපි චෙතයමානා චෙතනාපි උප්පජ්ජන්තීති ඵස්සපඤ්චමකෙයෙව පරිගණ්හති සො ඉමෙ ඵස්සපඤ්චමකා ධම්මා කිං නිස්සිතාති උපධාරෙන්තො වත්ථුනිස්සිතාති පජානාති වත්ථු නාම කරජකායො තං සන්ධාය වුත්තං ඉදඤ්ච පන මෙ විඤ්ඤාණං එත්ථ සිතං * එත්ථ පටිබද්ධන්ති සො අත්ථතො † භූතානි චෙව උපාදාරූපානි ච එවමෙත්ථ වත්ථු රූපං ඵස්සපඤ්චමකා නාමන්ති නාමරූපමෙව පස්සති රූපමෙත්ථ රූපක්ඛන්ධො නාමං චත්තාරො අරූපිනො ඛන්ධාති පඤ්චක්ඛන්ධමත්තං හොති නාමරූපවිනිම්මුත්තා හි පඤ්චක්ඛන්ධා පඤ්චක්ඛන්ධවිනිම්මුත්තං වා නාමරූපං නත්ථි සො ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා කිංහෙතුකාති උපපරික්ඛන්තො අවිජ්ජාදිහෙතුකාති පස්සති තතො පච්චයෙ චෙව පච්චයුප්පන්නෙ ච ඉදං අඤ්ඤො සත්තො වා පුග්ගලො වා නත්ථි සුද්ධසඞ්ඛාරපුඤ්ජමත්තමෙවාති සප්පච්චයනාමරූපවසෙන තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනාපටිපාටියා අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති සම්මසන්තො විචරති සො අජ්ජ අජ්ජාති පටිවෙධං ආකඞ්ඛමානො තථාරූපෙ දිවසෙ උතුසප්පායං පුග්ගලසප්පායං භොජනසප්පායං ධම්මසවණසප්පායං වා ලභිත්වා එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නොව විපස්සනං මත්ථකං පාපෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාති එවං ඉමෙසං තිණ්ණම්පි ජනානං යාවඅරහත්තා කම්මට්ඨානං කථිතං හොති. ඉධ පන භගවා අරූපකම්මට්ඨානං කථෙන්තො වෙදනාවසෙන කථෙසි ඵස්සවසෙන විඤ්ඤාණවසෙන වා කථියමානං න පාකටං හොති අන්ධකාරං විය ඛායති වෙදනාවසෙන පාකටං හොති තස්මා වෙදනානං උප්පත්තිපාකටතාය සුඛදුක්ඛවෙදනානං හි උප්පත්ති පාකටා යදා සුඛං උප්පජ්ජති සකලසරීරං ඛොභෙන්තං මද්දන්තං ඵරමානං අභිසන්දයමානං සතධොතං ඛාදාපයන්තං විය සතපාකතෙලං මක්ඛයමානං විය ඝටසහස්සෙන පරිළාහං නිබ්බාපයමානං විය අහො සුඛං අහො සුඛන්ති වාචං නිච්ඡාරයමානමෙව උප්පජ්ජති යදා දුක්ඛං උප්පජ්ජති සකලසරීරං ඛොභෙන්තං මද්දන්තං ඵරමානං අභිසන්දයමානං තත්තඵාලං පවෙසන්තං විය විලීනතම්බලොහෙන ආසිඤ්චන්තං විය සුක්ඛතිණවනප්පතිම්හි අරඤ්ඤෙ දාරුඋක්කාකලාපෙ ඛිපියමානං විය අහො දුක්ඛං අහො දුක්ඛන්ති විප්පලපයමානමෙව උප්පජ්ජති ඉති සුඛදුක්ඛවෙදනානං උප්පත්ති පාකටා හොති අදුක්ඛමසුඛා පන දුද්දීපනා අන්ධකාරා අවිභූතා සා සුඛදුක්ඛානං අපගමෙ සාතාසාතපටික්ඛෙපවසෙන මජ්ඣත්තාකාරභූතා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනාති නයතො ගණ්හන්තස්ස පාකටා හොති යථා කිං යථා අන්තරාපිට්ඨිපාසාණං ආරුහිත්වා පලාතස්ස මිගස්ස අනුපථං ගවෙසන්තො විය මිගලුද්දකො පිට්ඨිපාසාණස්ස ඔරභාගෙපි පරභාගෙපි පදං දිස්වා මජ්ඣෙ අප

* එත්ථ සීතං. † අත්තතො.

ස්සන්තොපි ඉතො ආරූළ්හො මජ්ඣෙ පිට්ඨිපාසාණෙ ඉමිනා පදෙසෙන ගතො භවිස්සතීති නයතො ජානාති එවං අරූළ්හභාවෙන පදං විය හි සුඛවෙදනාය උප්පත්ති පාකටා හොති ඔරූළ්හභාවෙන පදං විය දුක්ඛවෙදනාය උප්පත්ති පාකටා හොති ඉතො ආරුය්හ මජ්ඣෙ එවං ගතොති නයතො ගහණං විය සුඛදුක්ඛානං අපගමෙ සාතාසාතපටිපක්ඛවසෙන මජ්ඣත්තාකාරභූතා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනාති නයතො ගණ්හන්තස්ස පාකටා හොති෴ එවං භගවා පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා දස්සෙසි න කෙවලඤ්ච ඉධෙව එවං දස්සෙසි චූළතණ්හාසඞ්ඛයෙ මහාතණ්හාසඞ්ඛයෙ චූළවෙදල්ලමහාවෙදල්ලරට්ඨපාලසුත්තෙ මාගණ්ඩියසුත්තෙ ධාතුවිභඞ්ගෙ ආනෙඤ්ජසප්පායෙ දීඝනිකායම්හි මහානිදානෙ සක්කපඤ්හෙ මහාසතිපට්ඨානෙ සංයුත්තකම්හි චූළනිදානසුත්තෙ රුක්ඛූපමෙ පරිවීමංසනසුත්තෙ සකලවෙදනාසංයුත්තෙති එවං අනෙකෙසු සුත්තෙසු පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා දස්සෙසි යථා ච තෙසු එවං ඉමස්මිම්පි සතිපට්ඨානෙ පඨමං රූපකම්මට්ඨානං කථෙත්වා පච්ඡා අරූපකම්මට්ඨානං වෙදනාවසෙන විනිවට්ටෙත්වා දස්සෙසි තත්ථ සුඛං වෙදනන්ති ආදීසු අයං අපරොපි පජානනපරියායො සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති සුඛවෙදනාක්ඛණෙ දුක්ඛාය අභාවතො සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති තෙන යා පුබ්බෙ භූතපුබ්බා දුක්ඛා වෙදනා තස්සා ඉදානි අභාවතො ඉමිස්සා ච සුඛාය ඉතො පඨමං අභාවතො වෙදනා නාම අනිච්චා අද්ධුවා විපරිණාමධම්මාති ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති වුත්තම්පි හෙතං භගවතා "යස්මිං අග්ගිවෙස්සන සමයෙ සුඛං වෙදනං වෙදෙති නෙව තස්මිං සමයෙ දුක්ඛං වෙදනං වෙදෙති න අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදෙති සුඛංයෙව තස්මිං සමයෙ වෙදනං වෙදෙති යස්මිං අග්ගිවෙස්සන සමයෙ දුක්ඛං—පෙ—අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදෙති නෙව තස්මිං සමයෙ සුඛං වෙදනං වෙදෙති න ච තස්මිං සමයෙ දුක්ඛං වෙදනං වෙදෙති අදුක්ඛමසුඛංයෙව තස්මිං සමයෙ වෙදනං වෙදෙති සුඛාපි ඛො අග්ගිවෙස්සන වෙදනා අනිච්චා සඞ්ඛතා පටිච්චසමුප්පන්නා ඛයධම්මා වයධම්මා විරාගධම්මා නිරොධධම්මා දුක්ඛාපි ඛො—පෙ—අදුක්ඛමසුඛාපි ඛො අග්ගිවෙස්සන වෙදනා අනිච්චා—පෙ—නිරොධධම්මා එවං පස්සං අග්ගිවෙස්සන සුතවා අරියසාවකො සුඛායපි වෙදනාය නිබ්බින්දති දුක්ඛායපි අදුක්ඛමසුඛායපි වෙදනාය නිබ්බින්දති නිබ්බින්දං විරජ්ජති විරාගා විමුච්චති විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාතී"ති෴ **සාමිසං වා සුඛන්ති** ආදීසු සාමිසා සුඛා නාම පඤ්චකාමගුණාමිසසන්නිස්සිතා ඡ ගෙහසිතසොමනස්සවෙදනා නිරාමිසා සුඛා නාම ඡ නෙක්ඛම්මසිතසොමනස්සවෙදනා සාමිසා දුක්ඛා නාම ඡ ගෙහසිතදොමනස්සවෙදනා

නිරාමිසා දුක්ඛා නාම ඡ නෙක්ඛම්මසිතදොමනස්සවෙදනා සාමිසා අදුක්ඛමසුඛා නාම ඡ ගෙහසිතඋපෙක්ඛා වෙදනා නිරාමිසා අදුක්ඛමසුඛා නාම ඡ නෙක්ඛම්මසිතඋපෙක්ඛා වෙදනා තාසං විභාගො උපරිපණ්ණාසකෙ පාළියං ආගතොයෙව. **ඉති අජ්ඣත්තං වා** ති එවං සුඛවෙදනාදිපරිග්ගණ්හනෙන අත්තනො වා වෙදනාසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී විහරති; **සමුදයධම්මානුපස්සීවා** ති එත්ථ පන අවිජ්ජාසමුදයා වෙදනාසමුදයොති ආදීහි පඤ්චහි ආකාරෙහි වෙදනානං සමුදයඤ්ච වයඤ්ච පස්සන්තො සමුදයධම්මානුපස්සී වා වෙදනාසු විහරති කාලෙන සමුදයධම්මානුපස්සී කාලෙන වයධම්මානුපස්සී වා වෙදනාසු විහරතීති වෙදිතබ්බං. ඉතොපරං කායානුපස්සනාය වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ වෙදනාපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා වෙදනාපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නීය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති. **වෙදනානුපස්සනා නිට්ඨිතා.**

එවං නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානං කථෙත්වා ඉදානි සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනං කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ තත්ථ **සරාග**න්ති අට්ඨවිධලොභසහගතං; **වීතරාග**න්ති ලොකියකුසලාව්‍යාකතං; ඉදං පන යස්මා ධම්මසම්මසනධම්මසමොධානං තස්මා ඉධ එකපදෙපි ලොකුත්තරං න ලබ්භති සෙසානි චත්තාරි අකුසලචිත්තානි නෙව පුරිමපදං න පච්ඡිමපදං භජන්ති. **සදොස**න්ති දුවිධං දොමනස්සසහගතං; **වීතදොස**න්ති ලොකියකුසලාව්‍යාකතං. සෙසානි දසඅකුසලචිත්තානි නෙව පුරිමපදං න පච්ඡිමපදං භජන්ති. **සමොහ**න්ති විචිකිච්ඡාසහගතඤ්චෙව උද්ධච්චසහගතඤ්චාති දුවිධං යස්මා පන මොහො සබ්බාකුසලෙසු උප්පජ්ජති තස්මා සෙසානිපි ඉධ වට්ටන්තියෙව. ඉමස්මිංයෙව හි දුකෙ ද්වාදසාකුසලචිත්තානි පරියාදින්නානීති. **වීතමොහ**න්ති ලොකියකුසලාව්‍යාකතං; **සංඛිත්ත**න්ති ථිනමිද්ධානුපතිතං; එතං හි සඞ්කුටිතචිත්තං නාම; **වික්ඛිත්ත**න්ති උද්ධච්චසහගතං; එතං හි පසටචිත්තං නාම. **මහග්ගත**න්ති රූපාරූපාවචරං; **අමහග්ගත**න්ති කාමාවචරං; **සඋත්තර**න්ති කාමාවචරං; **අනුත්තර**න්ති රූපාරූපාවචරං; තත්‍රාපි සඋත්තරං රූපාවචරං අනුත්තරං අරූපාවචරමෙව. **සමාහිත**න්ති යස්ස අප්පනාසමාධි උපචාරසමාධි වා අත්ථි. **අසමාහිත**න්ති උභයසමාධිවිරහිතං; **විමුත්ත**න්ති තදඞ්ගවික්ඛම්භනවිමුත්තීහි විමුත්තං; **අවිමුත්ත**න්ති උභයවිමුත්තිවිරහිතං; සමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිමුත්තීනං පන ඉධ ඔකාසො නත්ථි. **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං සරාගාදිපරිග්ගණ්හනෙන යස්මිං යස්මිං ඛණෙ යං යං චිත්තං පවත්තති තං තං සල්ලක්ඛෙන්තො අත්තනො වා චිත්තෙ පරස්ස වා චිත්තෙ කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී විහරති. **සමුදයධම්මානුපස්සී**ති එත්ථ පන අවිජ්ජාසමුදයා විඤ්ඤාණසමුදයොති එවං පඤ්චහි ආකාරෙහි විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො ච වයො ච නීහරිතබ්බො.

ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ චිත්තපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා චිත්තපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො යාවඅරහත්තා නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං සෙසං තාදිසමෙවාති෴

චිත්තානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

එවං සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානං කථෙත්වා ඉදානි පඤ්චවිධෙන ධම්මානුපස්සනං කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ—අපි ච භගවතා කායානුපස්සනාය සුද්ධරූපපරිග්ගහො කථිතො වෙදනාචිත්තානුපස්සනාහි සුද්ධඅරූපපරිග්ගහො ඉදානි රූපාරූපමිස්සකපරිග්ගහං කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ—කායානුපස්සනාය රූපක්ඛන්ධපරිග්ගහො කථිතො වෙදනානුපස්සනාය වෙදනාක්ඛන්ධපරිග්ගහොව චිත්තානුපස්සනාය විඤ්ඤාණක්ඛන්ධපරිග්ගහොව ඉදානි සඤ්ඤාසඞ්ඛාරක්ඛන්ධපරිග්ගහම්පි කථෙතුං කථඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ෴තත්ථ **සන්තන්ති** අභිණ්හසමුදාචාරවසෙන සංවිජ්ජමානං; **අසන්තන්ති** අසමුදාචාරවසෙන වා පහීනත්තා වා අවිජ්ජමානං; **යථා චාති** යෙන කාරණෙන; කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදො හොති, **තඤ්ච පජානාතීති** තඤ්ච කාරණං පජානාති; ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො—තත්ථ සුභනිමිත්තෙ අයොනිසොමනසිකාරෙන කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදො හොති සුභනිමිත්තං නාම සුභම්පි සුභනිමිත්තං සුභාරම්මණම්පි සුභනිමිත්තං අයොනිසො මනසිකාරො නාම අනුපායමනසිකාරො උප්පථමනසිකාරො අනිච්චෙ නිච්චන්ති වා දුක්ඛෙ සුඛන්ති වා අනත්තනි අත්තාති වා අසුභෙ සුභන්ති වා මනසිකාරො තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො කාමච්ඡන්දො උප්පජ්ජති තෙනාහ භගවා “අත්ථි භික්ඛවෙ සුභනිමිත්තං තත්ථ අයොනිසො මනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය” ති අසුභනිමිත්තෙ පන යොනිසොමනසිකාරෙන පහානං හොති අසුභනිමිත්තං නාම අසුභම්පි අසුභාරම්මණම්පි යොනිසොමනසිකාරො නාම උපායමනසිකාරො පථමනසිකාරො අනිච්චෙ අනිච්චන්ති වා දුක්ඛෙ දුක්ඛන්ති වා අනත්තනි අනත්තාති වා අසුභෙ අසුභන්ති වා මනසිකාරො තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො කාමච්ඡන්දො පහීයති තෙනාහ භගවා “අත්ථි භික්ඛවෙ අසුභනිමිත්තං තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා කාමච්ඡන්දස්ස පහානායාති෴අපි ච ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්ති අසුභනිමිත්තස්ස උග්ගහො අසුභභාවනානුයොගො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා—භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා—කල්‍යාණමිත්තතා—සප්පායකථාති දසවිධං හි අසුභනිමිත්තං උග්ගණ්හන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති භාවෙන්තස්සාපි ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරස්සාපි චතුන්නං පඤ්චන්නං ආලොපානං ඔකාසෙ සති උදකං පිවිත්වා යාපනසීලතාය භොජනෙ මත්තඤ්ඤුනොපි—තෙන වුත්තං.

"චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ අභුත්වා උදකම්පිවෙ
අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො" ති.

අසුභකම්මිකතිස්සත්ථෙරසදිසෙ අසුභභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති ඨානනිසජ්ජාදීසු දසඅසුභනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති. ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනස්ස කාමච්ඡන්දස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොතීති පජානාති. පටිඝනිමිත්තෙ අයොනිසොමනසිකාරෙන පන ව්‍යාපාදස්ස උප්පාදො හොති තත්ථ පටිඝම්පි පටිඝනිමිත්තං පටිඝාරම්මණම්පි පටිඝනිමිත්තං අයොනිසොමනසිකාරො සබ්බත්ථ එකලක්ඛණොව තං තස්මිං නිමිත්තෙ බහුලං පවත්තයතො ව්‍යාපාදො උප්පජ්ජති තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ පටිඝනිමිත්තං තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස ව්‍යාපාදස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස ව්‍යාපාදස්ස භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය" ති මෙත්තාය පන චෙතොවිමුත්තියා යොනිසොමනසිකාරවසෙන පහානං හොති තත්ථ මෙත්තාති වුත්තෙ අප්පනාපි උපචාරොපි වට්ටති චෙතොවිමුත්තීති අප්පනාව යොනිසොමනසිකාරො වුත්තලක්ඛණොව තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො ව්‍යාපාදො පහීයති තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා ව්‍යාපාදස්ස අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා ව්‍යාපාදස්ස පහානායා" ති.෴ අපිච ඡ ධම්මා ව්‍යාපාදස්ස පහානාය සංවත්තන්ති මෙත්තානිමිත්තස්ස උග්ගහො—මෙත්තාභාවනානුයොගො—කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණා පටිසඞ්ඛානබහුලතා, කල්‍යාණමිත්තතා, සප්පායකථාති, ඔදිස්සකඅනොදිස්සකදිසාඵරණානං හි අඤ්ඤතරවසෙන මෙත්තං උග්ගණ්හන්තස්සාපි ව්‍යාපාදො පහීයති ඔධිසොඅනොධිසො දිසාඵරණවසෙන මෙත්තං භාවෙන්තස්සාපි, ත්වං එතස්ස කුද්ධො කිං කරිස්සසි කිමස්ස සීලාදීනි නාසෙතුං සක්ඛිස්සසි නනු ත්වං අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සසි පරස්ස කුජ්ඣනං නාම වීතච්චිකඞ්ගාරතත්තඅයසලාකගූථාදීනි ගහෙත්වා පරං පහරිතුකාමතාසදිසං හොති එසොපි තව කුද්ධො කිං කරිස්සති කිං තෙ සීලාදීනි විනාසෙතුං සක්ඛිස්සති එස අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සති අප්පටිච්ඡිතපහෙණකං විය පටිවාතං ඛිත්තරජොමුට්ඨිවිය ච එතස්සෙව මත්ථකෙ පතිස්සතීති එවං අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතං පච්චවෙක්ඛතොපි උභයකම්මස්සකතං පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසඞ්ඛානෙ ඨිතස්සාපි අස්සගුත්තත්ථෙරසදිසෙ මෙත්තාභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි ව්‍යාපාදො පහීයති.෴ ඨානනිසජ්ජාදීසු මෙත්තානිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා ව්‍යාපාදස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති.෴ ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනස්ස ව්‍යාපාදස්ස අනාගාමිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පා

දො හොතීති පජානාති.— අරතිආදීසු අයොනිසොමනසිකාරෙන ථීනමි
ද්ධස්ස උප්පාදො හොති අරති නාම උක්කණ්ඨිතතා තන්දී නාම කායාලසි
යතා විජම්භිකා නාම කායවිනාමනතා භත්තසම්මදො නාම භත්තමුච්ඡා
භත්තපරිළාහො චෙතසො ච ලීනත්තං නාම චිත්තස්ස ලීනාකාරො ඉමෙ
සු අරති ආදීසු අයොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො ථීනමිද්ධං
උප්පජ්ජති තෙනාහ “අත්ථි භික්ඛවෙ අරති තන්දී විජම්භිකා භත්ත
සම්මදො චෙතසො ච ලීනත්තං තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලී
කාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා ථීනමිද්ධස්ස උප්පාදාය උප්ප
න්නස්ස වා ථීනමිද්ධස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය” ති ආරම්භධාතු
ආදීසු පන යොනිසොමනසිකාරෙන තස්ස පහානං හොති ආරම්භ
ධාතු නාම පඨමාරම්භවීරියං නික්කමධාතු නාම කොසජ්ජතො නික්ඛ
න්තතාය තතො බලවතරං පරක්කමධාතු නාම පරං පරං ඨානං අක්ක
මනතො තතොපි බලවතරං ඉමස්මිං තිප්පභෙදෙ වීරියෙ යොනිසො
මනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො ථීනමිද්ධං පහීයති තෙනාහ “අත්ථි
භික්ඛවෙ ආරම්භධාතු නික්කමධාතු පරක්කමධාතු තත්ථ යොනිසො
මනසිකාරබහුලීකාරො අයමනාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා ථීනමිද්ධස්ස
අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා ථීනමිද්ධස්ස පහානාය” ති. අපිච ඡ ධම්මා
ථීනමිද්ධස්ස පහානාය සංවත්තන්ති අතිභොජනෙ නිමිත්තග්ගාහො,
ඉරියාපථසම්පරිවත්තනතා, ආලොකසඤ්ඤාමනසිකාරො, අබ්භො
කාසෙ වාසො, කල්‍යාණමිත්තතා, සප්පායකථාති, ආහාරහත්ථක
භුත්තවමිතකතත්‍රවට්ටකඅලංසාටකකාකමාසකභොජනං භුඤ්ජිත්වා
රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙ නිසින්නස්ස හි සමණධම්මං කරොතො ථීනමිද්ධං
මහාහත්ථී විය ඔත්ථරන්තං ආගච්ඡති චතුපඤ්චආලොපඔකාසං පන
ඨපෙත්වා පානීයං පිවිත්වා යාපනසීලස්ස භික්ඛුනො තං න හොතීති
එවං අතිභොජනෙ නිමිත්තං ගණ්හන්තස්ස ථීනමිද්ධං පහීයති යස්මිං
ඉරියාපථෙ ථීනමිද්ධං ඔක්කමති තතො අඤ්ඤං පරිවත්තෙන්තස්සාපි
රත්තිං චන්දාලොකදීපාලොකඋක්කාලොකෙ දිවා සූරියාලොකං මනසි
කරොන්තස්සාපි අබ්භොකාසෙ වසන්තස්සාපි මහාකස්සපත්ථෙරසදිසෙ
පහීනථීනමිද්ධෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි ථීනමිද්ධං පහීයති
ඨානනිසජ්ජාදීසු ධුතඞ්ගනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති තෙන වුත්තං
ඡ ධම්මා ථීනමිද්ධස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි
ධම්මෙහි පහීනස්ස ථීනමිද්ධස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො
හොතීති පජානාති. චෙතසො අවූපසමෙ අයොනිසොමනසිකාරෙන
උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උප්පාදො හොති අවූපසමො නාම අවූපසන්තා
කාරො උද්ධච්චකුක්කුච්චමෙව තං අත්ථතො තත්ථ අයොනිසොමනසි
කාරං බහුලං පවත්තයතො උද්ධච්චකුක්කුච්චං උප්පජ්ජති තෙනාහ
“අත්ථි භික්ඛවෙ චෙතසො අවූපසමො තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලී
කාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උප්පාදාය
උප්පන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය” ති.—

සමාධිසඞ්ඛාතෙ පන චෙතසො වූපසමෙ යොනිසොමනසිකාරෙනස්ස පහානං හොති තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ චෙතසො වූපසමො තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස අනුප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානායා" ති අපිච ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්ති බහුස්සුතතා, පරිපුච්ඡකතා, විනයෙ පකතඤ්ඤුතා, වුඩ්ඪසෙවිතා, කල්‍යාණමිත්තතා, සප්පායකථාති, බාහුසච්චෙනපි හි එකං වා ද්වෙ වා තයො චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන අත්ථවසෙන උග්ගණ්හන්තස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති කප්පියාකප්පියපරිපුච්ඡාබහුලස්සාපි විනයපකතියං චිණ්ණවසීභාවත්තාය පකතඤ්ඤුනොපි වුඩ්ඪෙ මහල්ලකෙ ථෙරෙ උපසංකමන්තස්සාපි උපාලිත්ථෙරසදිසෙ විනයධරෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති ඨානනිසජ්ජාදිසු කප්පියාකප්පියනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනෙ උද්ධච්චකුක්කුච්චෙ උද්ධච්චස්ස අරහත්තමග්ගෙන කුක්කුච්චස්ස අනාගාමිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොතීති පජානාති. විචිකිච්ඡාඨානීයෙසු ධම්මෙසු අයොනිසොමනසිකාරෙන විචිකිච්ඡාය උප්පාදො හොති විචිකිච්ඡාඨානීයා ධම්මා නාම පුනප්පුන විචිකිච්ඡාය කාරණත්තා විචිකිච්ඡාව තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරං බහුලං පවත්තයතො විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජති තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ විචිකිච්ඡාඨානීයා ධම්මා තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය උප්පාදාය උප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලායා" ති. කුසලාදිධම්මෙසු යොනිසොමනසිකාරෙන පනස්සා පහානං හොති තෙනාහ "අත්ථි භික්ඛවෙ කුසලාකුසලා ධම්මා සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බා ධම්මා හීනප්පණීතා ධම්මා කණ්හසුක්කසප්පටිභාගා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නාය වා විචිකිච්ඡාය අනුප්පාදාය උප්පන්නාය වා විචිකිච්ඡාය පහානායා" ති. අපිච ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය සංවත්තන්ති බහුස්සුතතා, පරිපුච්ඡකතා, විනයෙ පකතඤ්ඤුතා, අධිමොක්ඛබහුලතා, කල්‍යාණමිත්තතා, සප්පායකථාති. බාහුසච්චෙනපි හි එකං වා—පෙ—පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති තීනි රතනානි ආරබ්භ පරිපුච්ඡාබහුලස්සාපි විනයෙ චිණ්ණවසීභාවස්සාපි තීසු රතනෙසු ඔකප්පනීයසද්ධාසඞ්ඛාතඅධිමොක්ඛබහුලස්සාපි සද්ධාධිමුත්තෙ වක්කලිත්ථෙරසදිසෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති ඨානනිසජ්ජාදිසු තිණ්ණං රතනානං ගුණනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති තෙන වුත්තං ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡා පහානාය සංවත්තන්තීති ඉමෙහි පන ඡහි ධම්මෙහි පහීනාය විචි

කිච්ඡාය සොතාපත්තිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොතීති පජානාති **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං පඤ්චනීවරණපරිග්ගහණෙන අත්තනො වා ධම්මෙසු පරස්ස වා ධම්මෙසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සමුදයවයා පනෙත්ථ සුභනිමිත්තාදීසු අයොනිසොමනසිකාරයොනිසොමනසිකාරවසෙන පඤ්චසු නීවරණෙසු වුත්තායෙව නීහරිතබ්බා… ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ නීවරණපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා නීවරණපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නීය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං… සෙසං තාදිස මෙවාති… **නීවරණපබ්බං** නිට්ඨිතං… එවං පඤ්චනීවරණවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි පඤ්චඛන්ධවසෙන විභජිතුං පුනචපරන්ති ආදිමාහ… **පඤ්චසුපාදානක්ඛන්ධෙසූ**ති උපාදානස්ස ඛන්ධා උපාදානක්ඛන්ධා උපාදානස්ස පච්චයභූතා ධම්මපුඤ්ජා ධම්මරාසියොති අත්ථො… අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පන ඛන්ධකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා. **ඉති රූප**න්ති ඉදං රූපං එත්තකං රූපං න ඉතො පරං රූපං අත්ථීති සභාවතො රූපං සඤ්ජානාති වෙදනාදිසුපි එසෙව නයො අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරෙන පන රූපාදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ ඛන්ධකථායමෙව වුත්තානි… **ඉති රූපස්ස සමුදයො**ති එවං අවිජ්ජාසමුදයාදිවසෙන පඤ්චහාකාරෙහි රූපස්ස සමුදයො; **ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො**ති එවං අවිජ්ජානිරොධාදිවසෙන පඤ්චහාකාරෙහි රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො; වෙදනාදිසුපි එසෙව නයො අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරො පන විසුද්ධිමග්ගෙ උදයබ්බයඤාණකථායං වුත්තො… **ඉති අජ්ඣත්තං වා**ති එවං පඤ්චක්ඛන්ධපරිග්ගහණෙන අත්තනො වා ධම්මෙසු පරස්ස වා ධම්මෙසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති… සමුදයවයා පනෙත්ථ අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයොති ආදීනං පඤ්චසු ඛන්ධෙසු වුත්තානං පඤ්ඤාසාය ලක්ඛණානං වසෙන නීහරිතබ්බා ඉතො පරං වුත්තනයමෙව… කෙවලං හි ඉධ ඛන්ධපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා ඛන්ධපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නීය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං… සෙසං තාදිසමෙවාති… **ඛන්ධපබ්බං** නිට්ඨිතං.

එවං පඤ්චක්ඛන්ධවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි ආයතනවසෙන විභජිතුං පුනචපරන්ති ආදිමාහ… **ඡසු අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසූ**ති චක්ඛුං සොතං ඝාණං ජිව්හා කායො මනොති ඉමෙසු ඡසු අජ්ඣත්තිකෙසු රූපං සද්දො ගන්ධො රසො ඵොට්ඨබ්බං ධම්මාති ඉමෙසු ඡසු බාහිරෙසු; **චක්ඛුඤ්ච පජානාතී**ති චක්ඛුපසාදං යථාවසරසලක්ඛණවසෙන පජානාති; **රූපෙච පජානාතී**ති බහිද්ධා චතුසමුට්ඨානීයරූපෙච යථාවසරසලක්ඛණවසෙන පජානාති; **යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජන**න්ති යඤ්ච චක්ඛුඤ්චෙව රූපෙචාති උභයං පටිච්ච කාමරාගසංයොජනං, පටිඝ, මාන, දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස,

භවරාග, ඉස්සා, මච්ඡරිය, අවිජ්ජාසංයොජනන්ති දසවිධසංයොජනං උප්පජ්ජති තඤ්ච යථාවසරසලක්ඛණවසෙන පජානාති... කථං පනෙතං උප්පජ්ජතීති චක්ඛුද්වාරෙ තාව ආපාථගතං ඉට්ඨාරම්මණං කාමස්සාදවසෙන අස්සාදයතො අභිනන්දතො කාමරාගසංයොජනං උප්පජ්ජති අනිට්ඨාරම්මණෙ කුජ්ඣතො පටිඝසංයොජනං උප්පජ්ජති ඨපෙත්වා මං කො අඤ්ඤො එතං ආරම්මණං විභාවෙතුං සමත්ථො අත්ථීති මඤ්ඤතො මානසංයොජනං උප්පජ්ජති එතං රූපාරම්මණං නිච්චං ධුවන්ති ගණ්හතො දිට්ඨිසංයොජනං උප්පජ්ජති එතං රූපාරම්මණං සත්තො නු ඛො සත්තස්ස නු ඛොති විචිකිච්ඡතො විචිකිච්ඡාසංයොජනං උප්පජ්ජති සම්පත්තිභවෙ ච නාම ඉදං සුලභං ජාතන්ති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවරාගසංයොජනං උප්පජ්ජති ආයතිං එතං රූපං සීලබ්බතං සමාදියිත්වා සක්කා ලද්ධුන්ති සීලබ්බතං සමාදියන්තස්ස සීලබ්බතපරාමාසසංයොජනං උප්පජ්ජති අහො වතෙතං රූපාරම්මණං අඤ්ඤෙ න ලභෙය්‍යුන්ති උසූයායතො ඉස්සාසංයොජනං උප්පජ්ජති අත්තනා ලද්ධං රූපාරම්මණං අඤ්ඤස්ස මච්ඡරායතො මච්ඡරියසංයොජනං උප්පජ්ජති සබ්බෙහෙව සහජාතඅඤ්ඤාණවසෙන අවිජ්ජාසංයොජනං උප්පජ්ජති. **යථා ච අනුප්පන්නස්සාති** යෙන කාරණෙන අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නස්ස; තස්ස දසවිධස්සාපි සංයොජනස්ස උප්පාදො හොති තඤ්ච කාරණං පජානාති. **යථා ච උප්පන්නස්සාති** අප්පහීනට්ඨෙන පන සමුදාචාරවසෙන වා උප්පන්නස්ස දසවිධස්සාපි සංයොජනස්ස යෙන කාරණෙන පහානං හොති තඤ්ච කාරණං පජානාති. **යථා ච පහීනස්සාති** තදඞ්ගවික්ඛම්භනප්පහානවසෙන පහීනස්ස තස්ස දසවිධස්ස සංයොජනස්ස යෙන කාරණෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොති තඤ්ච පජානාති. කෙන කාරණෙන පනස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති දිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසඉස්සාමච්ඡරියභෙදස්ස තාව පඤ්චවිධස්ස සංයොජනස්ස සොතාපත්තිමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොති කාමරාගපටිඝසංයොජනද්වයස්ස ඔළාරිකස්ස සකදාගාමිමග්ගෙන අණුසහගතස්ස අනාගාමිමග්ගෙන මානභවරාගඅවිජ්ජාසංයොජනත්තයස්ස අරහත්තමග්ගෙන ආයතිං අනුප්පාදො හොති. **සොතඤ්ච පජානාති සද්දෙ චාති** ආදීසුපි එසෙව නයො... අපිචෙත්ථ ආයතනකථා විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ ආයතනනිද්දෙසෙ වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා. **ඉති අජ්ඣත්තං වාති** එවං අජ්ඣත්තිකායතනපරිග්ගණ්හනෙන අත්තනො වා ධම්මෙසු බාහිරායතනපරිග්ගණ්හනෙන පරස්ස වා ධම්මෙසු කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති සමුදයවයා ච පනෙත්ථ අවිජ්ජාසමුදයා චක්ඛුසමුදයොති රූපායතනානං රූපක්ඛන්ධෙ අරූපායතනෙසු මනායතනස්ස විඤ්ඤාණක්ඛන්ධෙ ධම්මායතනස්ස සෙසක්ඛන්ධෙසු වුත්තනයෙන නීහරිතබ්බා ලොකුත්තරධම්මා න ගහෙතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ ආයතනපරිග්ගාහිකා සති

දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා ආයතනපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නීය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං—සෙසං තාදිසමෙවාති—**ආයතනපබ්බං** නිට්ඨිතං.

එවං ඡ අජ්ඣත්තිකබාහිරායතනධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි බොජ්ඣඞ්ගවසෙන විභජිතුං පුනචපරන්ති ආදිමාහ, තත්ථ **බොජ්ඣඞ්ගෙසූති** බුජ්ඣනකසත්තස්ස අඞ්ගෙසු; **සන්තන්ති** පටිලාභවසෙන සංවිජ්ජමානං; **සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති** සතිසඞ්ඛාතං බොජ්ඣඞ්ගං; එත්ථ හි සම්බුජ්ඣති ආරද්ධවිපස්සකතො පට්ඨාය යොගාවචරොති සම්බොධි යාය වා සො සතිආදිකාය සත්තධම්මසාමග්ගියා සම්බුජ්ඣති කිලෙසනිද්දතො උට්ඨාති සච්චානි වා පටිවිජ්ඣති සා ධම්මසාමග්ගි සම්බොධි තස්ස සම්බොධිස්ස තස්සා වා සම්බොධියා අඞ්ගන්ති බොජ්ඣඞ්ගං තෙන වුත්තං සතිසඞ්ඛාතං බොජ්ඣඞ්ගන්ති। සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසුපි ඉමිනාව නයෙන වචනත්ථො දට්ඨබ්බො. **අසන්තන්ති** අප්පටිලාභවසෙන අවිජ්ජමානං; **යථා ච අනුප්පන්නස්සාති** ආදිසු පන සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස තාව "අත්ථි භික්ඛවෙ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානීයා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී" ති. එවං උප්පාදො හොති තත්ථ සතියෙව සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා යොනිසොමනසිකාරො වුත්තලක්ඛණොයෙව තං තත්ථ බහුලං පවත්තයතො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති අපි ච චත්තාරො ධම්මා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති සතිසම්පජඤ්ඤං මුට්ඨස්සතිපුග්ගලපරිවජ්ජනතා උපට්ඨිතසතිපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති අභික්කන්තාදිසු හි සත්තසු ඨානෙසු සතිසම්පජඤ්ඤෙන භත්තනික්ඛිත්තකාකසදිසෙ මුට්ඨස්සතිපුග්ගලෙ පරිවජ්ජනෙන තිස්සදත්තථෙරඅභයථෙරාදිසදිසෙ උපට්ඨිතසතිපුග්ගලෙ සෙවනෙන ඨානනිසජ්ජාදිසු සතිසමුට්ඨාපනත්ථං නින්නපොනපබ්භාරචිත්තතාය සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති එවං චතූහි කාරණෙහි උප්පන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනා පාරිපූරී හොතීති පජානාති. ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛවෙ කුසලාකුසලා ධම්මා — පෙ — කණ්හසුක්කසප්පටිභාගා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී" ති අපිච සත්තධම්මා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති පරිපුච්ඡකතා, වත්ථුවිසදකිරියා, ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා, දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා, පඤ්ඤවන්තපුග්ගලසෙවනා, ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛණා, තදධිමුත්තතාති තත්ථ පරිපුච්ඡකතාති ඛන්ධධාතුආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගමග්ගඞ්ගඣානසමථවිපස්සනානං අත්ථසන්නිස්සිතපරිපුච්ඡාබහුලතා

වත්ථුවිසදකිරියාති අජ්ඣත්තිකබාහිරානං වත්ථූනං විසදභාවකරණං යදාහිස්ස කෙසනඛලොමානි දීඝා හොන්ති සරීරං වා උස්සන්නදොසමෙව සෙදමලමක්ඛිතඤ්ච තදා අජ්ඣත්තිකං වත්ථුං අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං යදා පන චීවරං ජිණ්ණං කිලිට්ඨං දුග්ගන්ධං හොති සෙනාසනං වා උක්ලාපං තදා බාහිරං වත්ථුං අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං තස්මා කෙසාදිච්ඡෙදනෙන උද්ධංවිරෙචනඅධොවිරෙචනාදීහි සරීරසල්ලහුකභාවකරණෙන උච්ඡාදනනහාපනෙන ච අජ්ඣත්තිකං වත්ථුං විසදං කාතබ්බං සූචිකම්මධොවනරජනපරිභණ්ඩකරණාදීහි බාහිරං වත්ථුං විසදං කාතබ්බං. එතස්මිං හි අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි අවිසදෙ උප්පන්නෙසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි අපරිසුද්ධං හොති අපරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකවට්ටිතෙලානි නිස්සාය උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසොවිය විසදෙ පන අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි උප්පන්නෙසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි විසදං හොති පරිසුද්ධානි දීපකපල්ලවට්ටිතෙලානි නිස්සාය උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසො විය තෙන වුත්තං වත්ථුවිසදකිරියා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තතීති ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා නාම සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං සචෙහිස්ස සද්ධින්ද්‍රියං බලවං හොති ඉතරානි මන්දානි තතො විරියින්ද්‍රියං පග්ගහකිච්චං සතින්ද්‍රියං උපට්ඨානකිච්චං සමාධින්ද්‍රියං අවික්ඛෙපකිච්චං පඤ්ඤින්ද්‍රියං දස්සනකිච්චං කාතුං න සක්කොති තස්මා තං ධම්මසභාවං පච්චවෙක්ඛණෙන වා යථා වා මනසිකරොතො බලවං ජාතං තථා අමනසිකාරෙන වා හාපෙතබ්බං වක්කලිත්ථෙරවත්ථුචෙත්ථ නිදස්සනං—සචෙ පන විරියින්ද්‍රියං බලවං හොති අථ නෙව සද්ධින්ද්‍රියං අධිමොක්ඛකිච්චං කාතුං සක්කොති න ඉතරානි ඉතරකිච්චභෙදං තස්මා තං පස්සද්ධාදිභාවනාය හාපෙතබ්බං තත්‍රාපි සොණත්ථෙරවත්ථුං දස්සෙතබ්බං එවං සෙසෙසුපි එකස්ස බලවභාවෙ සති ඉතරෙසං අත්තනො කිච්චෙසු අසමත්ථතා වෙදිතබ්බා—විසෙසතො පනෙත්ථ සද්ධාපඤ්ඤානං සමාධිවිරියානඤ්ච සමතං පසංසන්ති බලවසද්ධො හි මන්දපඤ්ඤො මුද්ධප්පසන්නො හොති අවත්ථුස්මිං පසීදති බලවපඤ්ඤො මන්දසද්ධො කෙරාටිකපක්ඛං භජති භෙසජ්ජසමුට්ඨිතො විය රොගො අතෙකිච්ඡො හොති චිත්තුප්පාදමත්තෙනෙව කුසලං හොතීති අතිධාවිත්වා දානාදීනි අකරොන්තො නිරයෙ උප්පජ්ජති උභින්නං සමතාය වත්ථුස්මිංයෙව පසීදති බලවසමාධි පන මන්දවිරියං සමාධිස්ස කොසජ්ජපක්ඛත්තා කොසජ්ජං අභිභවති බලවවිරියං මන්දසමාධි විරියස්ස උද්ධච්චපක්ඛත්තා උද්ධච්චං අභිභවති සමාධි පන විරියෙන සංයොජිතො කොසජ්ජෙ පතිතුං න ලභති විරියං සමාධිනා සංයොජිතං උද්ධච්චෙ පතිතුං න ලභති තස්මා තදුභයං සමං කාතබ්බං උභයසමතාය හි අප්පනා හොති අපි ච සමාධිකම්මිකස්ස බලවතීපි සද්ධා වට්ටති එවං සද්දහන්තො ඔකප්පෙන්තො අප්පනං පාපුණිස්සති සමාධිපඤ්ඤාසු පන සමාධිකම්මිකස්ස එකග්ගතා බලවතී වට්ටති එවං හි සො අප්පනං පාපුණාති

උද්ධතානං පන සමථායපි අප්පනාහෙතුතො සති පන සබ්බත්ථබල
වතීපි වට්ටති සති හි චිත්තං උද්ධච්චපක්ඛිකානං සද්ධාවීරියපඤ්ඤානං
වසෙන උද්ධච්චපාතතො කොසජ්ජපක්ඛිකෙන සමාධිනා කොසජ්ජ
පාතතො රක්ඛති තස්මා සා ලොණධූපනං විය සබ්බබ්‍යඤ්ජනෙසු
සබ්බකම්මිකඅමච්චො විය ච සබ්බරාජකිච්චෙසු සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා
තෙනාහ සති ච පන සබ්බත්ථිකා වුත්තා භගවතා කිං කාරණා චිත්තං
හි සතිපටිසරණං ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා ච සති න විනා සතියා
චිත්තස්ස පග්ගහනිග්ගහො හොතීති, දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා
නාම ඛන්ධාදිභෙදෙ අනොගාළ්හපඤ්ඤානං දුම්මෙධපුග්ගලානං ආර
කා පරිවජ්ජනං පඤ්ඤවන්තපුග්ගලසෙවනා නාම සමපඤ්ඤාස
ලක්ඛණපරිග්ගාහිකාය උදයබ්බයපඤ්ඤාය සමන්නාගතපුග්ගලසෙ
වනා ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛණා නාම ගම්භීරෙසු ඛන්ධාදීසු පව
ත්තාය ගම්භීරපඤ්ඤාය පභෙදපච්චවෙක්ඛණා තදධිමුත්තතා නාම
ඨානනිසජ්ජාදීසු ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනත්ථං නින්නපො
ණපබ්භාරචිත්තතා එවං උප්පන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාව
නාපාරිපූරී හොතීති පජානාති. වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛ
වෙ ආරම්භධාතු නික්කමධාතු පරක්කමධාතු තත්ථ යොනිසොමනසි
කාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣ
ඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භිය්‍යොභා
වාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී"ති එවං උප්පාදො
හොතීති, අපිච එකාදසධම්මා වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංව
ත්තන්ති අපායභයපච්චවෙක්ඛණතා ආනිසංසදස්සාවිතා ගමනවීථිප
ච්චවෙක්ඛණතා පිණ්ඩපාතාපචායනතා දායජ්ජමහත්තපච්චවෙක්ඛ
ණතා සත්ථුමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා ජාතිමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා
සබ්‍රහ්මචාරිමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා කුසීතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා ආරද්ධ
වීරියපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති. තත්ථ නිරයෙසු පඤ්චවිධබන්ධ
නකම්මකරණතො පට්ඨාය මහාදුක්ඛං අනුභවනකාලෙපි තිරච්ඡාන
යොනියං ජාලක්ඛිපකුමීනාදීහි ගහිතකාලෙපි පාචනකණ්ටකාදිප්ප
හාරතුන්නස්ස පන සකටවහනාදිකාලෙපි පෙත්තිවිසයෙ අනෙකා
නිපි වස්සසහස්සානි එකං බුද්ධන්තරම්පි ඛුප්පිපාසාහි ආතුරීභූතකාලෙපි
කාලකඤ්ජකඅසුරෙසු සට්ඨිහත්ථඅසීතිහත්ථප්පමාණෙන අට්ඨිචම්මමත්තෙන
නෙව අත්තභාවෙන වා පපාතපතනාදි* දුක්ඛානුභවනකාලෙපි න
සක්කා වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං උප්පාදෙතුං අයමෙව තෙ භික්ඛු
කාලොති එවං අපායභයං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො
උප්පජ්ජති න සක්කා කුසීතෙන නවලොකුත්තරධම්මං ලද්ධුං ආරද්ධ
වීරියෙනෙව සක්කා අයමානිසංසො වීරියස්සාති එවං ආනිසංසදස්සාවි

* වාතාතපාදි

ණොප්පි උප්පජ්ජති සබ්බඤ්ඤුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධමහාසාවකෙහි තෙ
ගතමග්ගො ගන්තබ්බො සො ච න සක්කා කුසීතෙන ගන්තුන්ති එවං
ගමනවීථිං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි උප්පජ්ජති යෙ තං පිණ්ඩපාතාදීහි
උපට්ඨහන්ති ඉමෙ තෙ මනුස්සා නෙව ඤාතකා න දාසකම්මකරා නපි
තං නිස්සාය ජීවිස්සාමා'ති තෙ පණීතානි පිණ්ඩපාතාදීනි දෙන්ති
අථඛො අත්තනො කාරානං මහප්ඵලතං පච්චාසිංසමානා දෙන්ති
සත්ථාරාපි අයං ඉමෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිත්වා කායදළ්හිබහුලො සුඛං විහ
රිස්සතීති න එවං සම්පස්සතා තුය්හං පච්චයා අනුඤ්ඤාතා අථඛො
අයං ඉමෙ පරිභුඤ්ජමානො සමණධම්මං කත්වා වට්ටදුක්ඛතො මුච්
චිස්සතීති තෙ පච්චයා අනුඤ්ඤාතා සොදානි ත්වං කුසීතො විහරන්තො
න තං පිණ්ඩපාතං අපචායිස්සසි ආරද්ධවීරියස්සෙව පිණ්ඩපාතා
පචායනං නාම හොතීති එවං පිණ්ඩපාතාපචායනං පච්චවෙක්ඛ
න්තස්සාපි උප්පජ්ජති මහාමිත්තත්ථෙරස්ස විය ථෙරො කිර කස්සක
ලෙණෙ * නාම පටිවසති තස්ස ච ගොචරගාමෙ එකා මහාඋපාසිකා
ථෙරං පුත්තං කත්වා පටිජග්ගති සා එකදිවසං අරඤ්ඤං ගච්ඡන්ති
ධීතරං ආහ අම්ම අසුකස්මිං නාම ඨානෙ පුරාණතණ්ඩුලා අසුකස්මිං
ඛීරං අසුකස්මිං සප්පි අසුකස්මිං ඵාණිතං තව භාතිකස්ස අය්‍යමිත්ත
ත්ථෙරස්ස ආගතකාලෙ භත්තං පචිත්වා ඛීරසප්පිමධුඵාණිතෙහි සද්ධිං
දෙහි ත්වඤ්ච භුඤ්ජෙය්‍යාසි අහං පන හිය්‍යො පක්කං පාරිවාසිකභත්තං
කඤ්ජියෙන භුත්තම්හීති දිවා කිං භුඤ්ජිස්සසි අම්මාති සාකපණ්ණං
පක්ඛිපිත්වා කණතණ්ඩුලෙහි අම්බිලයාගුං පචිත්වා ඨපෙහි අම්මාති
ථෙරො චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරන්තොව තං සද්දං සුත්වා අත්තා
නං ඔවදි මහාඋපාසිකා කිර කඤ්ජියෙන පාරිවාසිකභත්තං භුඤ්ජි
දිවාපි කණපණ්ණම්බිලයාගුං භුඤ්ජිස්සති තුය්හං අත්ථාය පන පුරාණ
තණ්ඩුලාදීනි ආචික්ඛති තංනිස්සාය පනෙසා නෙව ඛෙත්තං න වත්ථුං
න භත්තං න වත්ථං පච්චාසිංසති තිස්සො පන සම්පත්තියො පත්ථය
මානා දෙති ත්වං එතිස්සා තා සම්පත්තියො දාතුං සක්ඛිස්සසීති අයං ඛො
පන පිණ්ඩපාතො තයා සරාගෙන සදොසෙන සමොහෙන න සක්කා
ගණ්හිතුන්ති පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගණ්ඨිකං මුඤ්චිත්වා නිවත්ති
ත්වා කස්සකලෙණමෙව ගන්ත්වා පත්තං හෙට්ඨාමඤ්චෙ චීවරං චීවරවංසෙ
ඨපෙත්වා අරහත්තං අපාපුණිත්වා න නික්ඛමිස්සාමීති අධිට්ඨහිත්වා නිසීදි
දීඝරත්තං අප්පමත්තො හුත්වා නිවුත්ථභික්ඛු විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා
පුරෙභත්තමෙව අරහත්තං පත්වා විකසමානමිව පදුමං මහාඛීණාසවො
සිතං කරොන්තොව නික්ඛමි ලෙණද්වාරෙ රුක්ඛම්හි අධිවත්ථා
දෙවතා:—

"නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ නමො තෙ පුරිසුත්තම,
යස්ස තෙ ආසවා ඛීණා දක්ඛිණෙය්‍යොසි මාරිසා"ති.

---

* කස්සපලෙණෙ.

උද්ධනං උද්ධනෙත්වා භන්තෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨානං තුම්හාදිසානං අරහන්තානං භික්ඛං දත්වා මහල්ලකිත්ථියො දුක්ඛා මුච්චිස්සන්තීති ආහ෴ ථෙරො වුට්ඨහිත්වා ද්වාරං විවරිත්වා කාලං ඔලොකෙත්වා පාතොව පත්තචීවරං ආදාය ගාමං පාවිසි දාරිකාපි භත්තං සම්පාදෙත්වා ඉදානි මෙ භාතා ආගමිස්සති ඉදානි මෙ භාතා ආගමිස්සතීති ද්වාරං ඔලොකයමානා නිසීදි සා ථෙරෙ ඝරද්වාරං සම්පත්තෙ පත්තං ගහෙත්වා සප්පිඵාණිතයොජිතස්ස ඛීරපිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා හත්ථෙ ඨපෙසි ථෙරො සුඛං හොතූති අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි සාපි තං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි ථෙරස්ස හි තදා අතිවිය පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො අහොසි විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි මුඛං බන්ධනාමුත්තතාලපක්කං විය අතිවිය විරොචිත්ථ මහාඋපාසිකා අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා කිං අම්ම භාතිකො තෙ ආගතොති පුච්ඡි සා සබ්බන්තං පවත්තිං ආරොචෙසි උපාසිකා අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තන්ති ඤත්වා අභිරමති තෙ අම්ම භාතා බුද්ධසාසනෙ න උක්කණ්ඨතීති ආහ෴ මහන්තං ඛො පනෙතං සත්ථු දායජ්ජං යදිදං සත්තඅරියධනානි නාම තං න සක්කා කුසීතෙන ගහෙතුං යථා හි විප්පටිපන්නං පුත්තං මාතාපිතරො අයං අම්හාකං අපුත්තකොති පරිබාහිරං කරොන්ති සො තෙසං අච්චයෙන දායජ්ජං න ලභති එවං කුසීතොපි ඉදං අරියධනදායජ්ජං න ලභති ආරද්ධවීරියොව ලභතීති දායජ්ජමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති මහා ඛො පන තෙ සත්ථා සත්ථුනො හි තෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිගණ්හනකාලෙපි අභිනික්ඛමනෙපි අභිසම්බොධියම්පි ධම්මචක්කප්පවත්තනයමකපාටිහාරියදෙවොරොහනආයුසඞ්ඛාරවොස්සජ්ජනෙසුපි පරිනිබ්බානකාලෙපි දසසහස්සිලොකධාතු කම්පිත්ථ යුත්තන්නු තෙ එවරූපස්ස සත්ථුසාසනෙ පබ්බජිත්වා කුසීතෙන භවිතුන්ති එවං සත්ථුමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති ජාතියාපි ත්වං ඉදානි න ලාමකජාතිකො අසම්භින්නාය මහාසම්මතපවෙණියා ආගතෙ ඔක්කාකරාජවංසෙ ජාතොසි සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ච මහාමායාදෙවියා ච නත්තා රාහුලභද්දස්ස කනිට්ඨො තයා නාම එවරූපෙන ජිනපුත්තෙන හුත්වා න යුත්තං කුසීතෙන විහරිතුන්ති එවං ජාතිමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාචෙව අසීතිමහාසාවකාච වීරියෙනෙව ලොකුත්තරං ධම්මං පටිවිජ්ඣිංසු ත්වං එතෙසං සබ්‍රහ්මචාරීනං මග්ගං පටිපජ්ජසි න පටිපජ්ජසීති එවං සබ්‍රහ්මචාරිමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති කුච්ඡිං පූරෙත්වා ඨිතඅජගරසදිසෙ විස්සට්ඨකායිකචෙතසිකවීරියෙ කුසීතපුග්ගලෙ පරිවජ්ජන්තස්සාපි ආරද්ධවීරියෙ පහිතත්තෙ පුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදීසු වීරියුප්පාදනත්ථං තන්නින්නතප්පොණතප්පබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති එවං උප්පන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොතීති පජානාති෴ පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛ

ච පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා ධම්මා තත්‍ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලී කාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පා දාය උප්පන්නස්ස වා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී" ති එවං උප්පාදො හොති තත්‍ථ පීති යෙව පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානියා නාම තස්ස උප්පාදකමනසිකාරො යොනිසොමනසිකාරො නාම අපිච එකාදසධම්මා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති බුද්ධානුස්සති ධම්මසඞ්ඝසීලචාග—දෙවතානු ස්සති උපසමානුස්සති ලූඛපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සිනිද්ධපුග්ගලසෙවන තා පසාදනීයසුත්තන්තපච්චවෙක්ඛණතා තදධිමුත්තතාති බුද්ධගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි හි යාව උපචාරා සකලසරීරං ඵරමානො පීතිසම්බො ජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති ධම්මසඞ්ඝගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි දීඝරත්තං අඛණ්ඩං කත්වා රක්ඛිතං චතුපාරිසුද්ධිසීලං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි ගිහි නො දසසීලං පඤ්චසීලං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි දුබ්භික්ඛභයාදීසු පණීත භොජනං සබ්‍රහ්මචාරීනං දත්වා එවං නාම අදම්හාති චාගං පච්චවෙක්ඛ න්තස්සාපි ගිහිනො එවරූපෙ කාලෙ සීලවන්තානං දින්නදානං පච්ච වෙක්ඛන්තස්සාපි යෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා දෙවතා දෙවත්තං පත්තා තථා රූපානං ගුණානං අත්තනි අත්ථිතං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි සමාපත්ති යා වික්ඛම්භිතා කිලෙසා සට්ඨිපි සත්තතිම්පි වස්සානි න සමුදාචරන්තීති පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි චෙතියදස්සනබොධිදස්සනථෙරදස්සනෙසු අස ක්කච්චකිරියාය සංසූචිතලූඛභාවෙ බුද්ධාදීසු පසාදසිනෙහාභාවෙන ගද්‍රභපිට්ඨෙ රජසදිසෙ ලූඛපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි බුද්ධාදීසු පසා දබහුලෙ මුදුචිත්තෙ සිනිද්ධපුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි රතනත්තයගුණ පරිදීපකෙ පසාදනීයෙ සුත්තන්තෙ පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි ඨානනිස ජ්ජාදීසු පීතිඋප්පාදනත්‍ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති එවං උප්පන්නස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොතීති පජා නාති. පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්‍ථි භික්ඛවෙ කායපස්සද්ධි චිත්ත පස්සද්ධි තත්‍ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්ප න්නස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරි පූරියා සංවත්තතී" ති එවං උප්පාදො හොති, අපිච සත්තධම්මා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති පණීතභොජන සෙවනතා උතුසුඛසෙවනතා ඉරියාපථසුඛසෙවනතා මජ්ඣත්ත පයොගතා සාරද්ධකායපුග්ගලපරිවජ්ජනතා පස්සද්ධකායපුග්ගලසෙ වනතා තදධිමුත්තතාති. පණීතං හි සිනිද්ධසප්පායභොජනං භුඤ්ජ න්තස්සාපි සීතුණ්හෙසු උතූසු ඨානාදීසු ච ඉරියාපථෙසු සප්පායං උතුඤ්ච ඉරියාපථඤ්ච සෙවන්තස්සාපි පස්සද්ධි උප්පජ්ජති යො පන මහාපුරිසජාතිකො සබ්බඋතුඉරියාපථක්ඛමොව හොති න තං සන්ධා යෙතං වුත්තං. යස්ස සභාගවිසභාගතා අත්‍ථි තස්සෙව විසභාගෙ උතුඉරියාපථෙ වජ්ජෙත්වා සභාගෙ සෙවන්තස්ස උප්පජ්ජති මජ්ඣ

ත්තපයොගො වුච්චති අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතාපච්ච
වෙක්ඛනා ඉමිනා මජ්ඣත්තපයොගෙන උප්පජ්ජති යො ලෙඩ්ඩු
දණ්ඩාදීහි පරං විහෙඨයමානොව විචරති එවරූපං සාරද්ධකාය
පුග්ගලං පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි සංයතපාදපාණිං පස්සද්ධකායපුග්ගලං
සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදිසු පස්සද්ධිඋප්පාදනත්ථාය නින්න
පොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති එවං උප්පන්නස්ස පනස්ස අර
හත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොතීති පජානාති. සමාධිසම්බොජ්ඣ
ඞ්ගස්ස “අත්ථි භික්ඛවෙ සමථනිමිත්තං අබ්‍යග්ගනිමිත්තං තත්ථ යොනි
සොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා සමාධි
සම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස
භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී” ති, එවං
උප්පාදො හොති තත්ථ සමථොව සමථනිමිත්තං අවික්ඛෙපට්ඨෙන ච
අබ්‍යග්ගනිමිත්තන්ති. අපිච එකාදසධම්මා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති වත්ථුවිසදකිරියතා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා
නිමිත්තකුසලතා සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතා සමයෙ චිත්තස්ස
නිග්ගණ්හනතා සමයෙ සම්පහංසනතා සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා අස
මාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා ඣානවිමො
ක්ඛපච්චවෙක්ඛනතා තදධිමුත්තතාති. තත්ථ වත්ථුවිසදකිරියතා ච
ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා ච වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. නිමිත්ත
කුසලතා නාම කසිණනිමිත්තස්ස උග්ගහණකුසලතා සමයෙ චිත්තස්ස
පග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අතිසිථිලවිරියතාදීහි ලීනං චිත්තං හොති
තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචයවිරියපීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනෙන තස්ස
පග්ගණ්හනං සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අච්චා
රද්ධවිරියතාදීහි උද්ධතං චිත්තං හොති තස්මිං සමයෙ පස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛා
සම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනෙන තස්ස නිග්ගණ්හනං සමයෙ සම්පහංසන
තාති යස්මිං සමයෙ චිත්තං පඤ්ඤාපයොගමන්දතාය වා උපසමසුඛාන
ධිගමෙන වා නිරස්සාදං හොති තස්මිං සමයෙ අට්ඨසංවෙගවත්ථුපච්චවෙ
ක්ඛනෙන සංවෙජෙති අට්ඨසංවෙගවත්ථූනි නාම ජාතිජරාව්‍යාධිමරණානි
චත්තාරි අපායදුක්ඛං පඤ්චමං අතීතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං අනාගතෙ
වට්ටමූලකං දුක්ඛං පච්චුප්පන්නෙ ආහාරපරියෙට්ඨිමූලකං දුක්ඛන්ති
රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන ච පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති සම
යෙ සම්පහංසනතාති සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා නාම යස්මිං සමයෙ
සම්මාපටිපත්තිං ආගම්ම අලීනං අනුද්ධතං අනිරස්සාදං ආරම්මණෙ
සමප්පවත්තං සමථවීථිපටිපන්නං චිත්තං හොති තදස්ස පග්ගහනිග්ග
හසම්පහංසනෙසු න ව්‍යාපාරං ආපජ්ජති සාරථී විය සමප්පවත්තෙසු
අස්සෙසු අයං වුච්චති සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතාති. අසමාහිතපුග්ගල
පරිවජ්ජනතා නාම උපචාරං වා අප්පනං වා අප්පත්තානං වික්ඛිත්ත
චිත්තානං පුග්ගලානං ආරකාපරිවජ්ජනං සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා
නාම උපචාරෙන වා අප්පනාය වා සමාහිතචිත්තානං සෙවනා භජනා

පයිරුපාසනා තදධිමුත්තතා නාම ඨානනිසජ්ජාදීසු සමාධිඋප්පාදනත්ථංයෙව නින්නපොණපබ්භාරචිත්තතා. එවං හි පටිපජ්ජතො එස උප්පජ්ජති. එවං උප්පන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොතීති පජානාති. උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස "අත්ථි භික්ඛවෙ උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානීයා ධම්මා තත්ථ යොනිසොමනසිකාරබහුලීකාරො අයමාහාරො අනුප්පන්නස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය උප්පන්නස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස භීය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා සංවත්තතී" ති එවං උප්පාදො හොති, තත්ථ උපෙක්ඛාව උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගට්ඨානීයා ධම්මා නාම අපිච පඤ්ච ධම්මා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති සත්තමජ්ඣත්තතා සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතා සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති තත්ථ ද්වීහාකාරෙහි සත්තමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙති ත්වං අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව කම්මෙන ගමිස්සසි එසොපි අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව කම්මෙන ගමිස්සති ත්වං කං කෙලායසීති එවං කම්මස්සකතාපච්චවෙක්ඛණෙන ච පරමත්ථතො සත්තොයෙව නත්ථි සො ත්වං කං කෙලායසීති එවං නිස්සත්තපච්චවෙක්ඛණෙන ච ද්වීහෙවාකාරෙහි සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙති ඉදං චීවරං අනුපුබ්බෙන වණ්ණවිකාරඤ්චෙව ජිණ්ණභාවඤ්ච උපගන්ත්වා පාදපුඤ්ඡනචොළකං හුත්වා යට්ඨිකොටියා ඡඩ්ඩනීයං භවිස්සති සචෙ පනස්ස සාමිකො භවෙය්‍ය නාස්ස එවං විනස්සිතුං දදෙය්‍යාති එවං අස්සාමිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච අනද්ධනීයං ඉදං තාවකාලිකන්ති" එවං තාවකාලිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච යථා චීවරෙ එවං පත්තාදීසුපි යොජනා කාතබ්බා. සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතාති එත්ථ යො පුග්ගලො ගිහී වා අත්තනො පුත්තධීතාදිකෙ පබ්බජිතො වා අත්තනො අන්තෙවාසිකසමානුපජ්ඣායාදිකෙ මමායන්තො සහත්ථෙනෙව නෙසං කෙසච්ඡෙදනසූචිකම්මචීවරධොවනරජනපත්තපචනාදීනි කරොති මුහුත්තම්පි අපස්සන්තො අසුකො සාමණෙරො කුහිං අසුකො දහරො කුහින්ති භන්තමිගො විය ඉතො චිතො ච ඔලොකෙති අඤ්ඤෙන කෙසච්ඡෙදනාදීනං අත්ථාය මුහුත්තං තාව අසුකං පෙසෙථාති යාචියමානොපි අම්හෙහිපි තං අත්තනො කම්මං න කාරෙම තුම්හෙ තං ගහෙත්වා කිලමෙස්සථාති න දෙති අයං සත්තකෙලායනො නාම යො පන චීවරපත්තථාලකකත්තරයට්ඨිආදීනි මමායන්තො අඤ්ඤස්ස හත්ථෙන පරාමසිතුම්පි න දෙති තාවකාලිකං යාචිතො මයම්පි ඉමං මමායන්තා න පරිභුඤ්ජාම තුම්හාකං කිං දස්සාමාති වදති අයං සඞ්ඛාරකෙලායනො නාම යො පන තෙසු ද්වීසුපි වත්ථූසු මජ්ඣත්තො උදාසීනො අයං සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තො නාම ඉති අයං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො එවරූපසත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලෙ ආරකා පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි සත්තසඞ්ඛාර

මජ්ඣිමපුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදිසු තදුප්පාදනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති එවං උප්පන්නස්ස පනස්ස අරහත්තමග්ගෙන භාවනාපාරිපූරී හොතීති පජානාති. ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං අත්තනො වා සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ පරිග්ගණ්හිත්වා පරස්ස වා කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස වා බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිග්ගණ්හිත්වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති. සමුදයවයාපනෙත්ථ බොජ්ඣඞ්ගානං නිබ්බත්තිනිරොධවසෙන වෙදිතබ්බො. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ බොජ්ඣඞ්ගපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති යොජනං කත්වා බොජ්ඣඞ්ගපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති. බොජ්ඣඞ්ගපබ්බං නිට්ඨිතං.

එවං සත්තබොජ්ඣඞ්ගවසෙන ධම්මානුපස්සනං විභජිත්වා ඉදානි චතුසච්චවසෙන විභජිතුං පුන චපරන්ති ආදිමාහ. තත්ථ ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාතීති ඨපෙත්වා තණ්හං තෙභූමකෙ ධම්මෙ ඉදං දුක්ඛන්ති යථාසභාවතො පජානාති තස්සෙව ඛොපන දුක්ඛස්ස ජනිකං සමුට්ඨාපිකං පුරිමතණ්හං අයං දුක්ඛසමුදයොති උභින්නං අප්පවත්තිං නිබ්බානං අයං දුක්ඛනිරොධොති දුක්ඛපරිජානනං සමුදයපජහනං නිරොධසච්ඡිකරණං අරියමග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදාති යථාසභාවතො පජානාතීති අත්ථො. අවසෙසා අරියසච්චකථා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතායෙව. ඉති අජ්ඣත්තං වාති එවං අත්තනො වා චත්තාරි සච්චානි පරිග්ගණ්හිත්වා පරස්ස වා කාලෙන වා අත්තනො කාලෙන පරස්ස චත්තාරි සච්චානි පරිග්ගණ්හිත්වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරතීති අත්ථො. සමුදයවයාපනෙත්ථ චතුන්නං සච්චානං යථාසභාවතො උප්පත්තිනිප්පත්තිවසෙන වෙදිතබ්බා. ඉතො පරං වුත්තනයමෙව කෙවලං හි ඉධ චතුසච්චපරිග්ගාහිකා සති දුක්ඛසච්චන්ති එවං යොජනං කත්වා සච්චපරිග්ගාහකස්ස භික්ඛුනො නිය්‍යානමුඛං වෙදිතබ්බං. සෙසං තාදිසමෙවාති. චතුසච්චපබ්බං නිට්ඨිතං.

එත්තාවතා ආනාපානං චතුඉරියාපථං චතුසම්පජඤ්ඤං වත්තිංසාකාරං චතුධාතුවවත්ථානං නවසීවථිකා වෙදනානුපස්සනා චිත්තානුපස්සනා නීවරණපරිග්ගහො ඛන්ධපරිග්ගහො ආයතනපරිග්ගහොති එකවීසති කම්මට්ඨානානි වුත්තානි තෙසු* ආනාපානවත්තිංසාකාරං නවසීවථිකාති එකාදස අප්පනාකම්මට්ඨානානි හොන්ති දීඝභාණකමහාසීවත්ථෙරො පන නවසීවථිකා ආදීනවානුපස්සනාවසෙන වුත්තානි තස්මා තස්ස මතෙන වෙයෙව අප්පනාකම්මට්ඨානානි සෙසානි උපචාර

---

* යෙසු.

නත්ථි කිං පනෙතෙසු සබ්බෙසු අභිනිවෙසො ජායති න ජායතීති? ඉරියාපථසම්පජඤ්ඤනීවරණබොජ්ඣඞ්ගෙසු න අභිනිවෙසො ජායති සෙසෙසු ජායතීති මහාසීවත්ථෙරො පනාහ. එත්තකෙසුපි අභිනිවෙසො ජායති අයං හි අත්ථි නු ඛො මෙ චත්තාරො ඉරියාපථා උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ චතුසම්පජඤ්ඤං උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ පඤ්චනීවරණා උදාහු නත්ථි අත්ථි නු ඛො මෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගා උදාහු නත්ථීති එවං පරිග්ගණ්හති තස්මා සබ්බත්ථ අභිනිවෙසො ජායතීති. **යො හි කොචි භික්ඛවෙති** යො කොචි භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා. **එවං භාවෙය්‍යාති** ආදිතො පට්ඨාය වුත්තෙන භාවනානුක්කමෙන භාවෙය්‍ය; **පාටිකඞ්ඛන්ති** පාටිකඞ්ඛිතබ්බං; අවස්සභාවීති අත්ථො. **අඤ්ඤාති** අරහත්තං; **සති වා උපාදිසෙසෙති** උපාදානසෙසෙ වා සති අපරික්ඛීණෙ; **අනාගාමිතාති** අනාගාමිභාවො; එවං සත්තන්නං වස්සානං වසෙන සාසනස්ස නිය්‍යානිකභාවං දස්සෙත්වා පුන තතොපි අප්පතරෙ කාලෙ දස්සෙන්තො තිට්ඨන්තු භික්ඛවෙති ආදිමාහ. සබ්බම්පි චෙතං මජ්ඣිමස්සෙව නෙය්‍යපුග්ගලස්ස වසෙන වුත්තං තික්ඛපඤ්ඤං පන සන්ධාය පාතො අනුසිට්ඨො සායං කිඤ්චි විසෙසං අධිගමිස්සති සායං අනුසිට්ඨො පාතො විසෙසං අධිගමිස්සතීති වුත්තං ඉති භගවා එවං නිය්‍යානිකං භික්ඛවෙ මම සාසනන්ති දස්සෙත්වා එකවීසතියා ඨානෙසු අරහත්තනිකූටෙන දෙසිතං දෙසනං නිය්‍යාතෙන්තො එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො—පෙ—ඉති යන්තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තන්ති ආහ. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සතිපට්ඨානසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතො ච මූලපරියායවග්ගො නාම පඨමො වග්ගො.

එවම්මෙසුතන්ති චූළසීහනාද* සුත්තං — යස්මා පනස්ස අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො තස්මා තං දස්සෙත්වා වස්ස අපුබ්බපදවණ්ණනං කරිස්සාම කතරාය පන ඉදං අට්ඨුප්පත්තියා නික්ඛිත්තන්ති ලාභසක්කාරපච්චයා තිත්ථියපරිදෙවිතෙ භගවතො කිර ධම්මදායාදසුත්තෙ වුත්තනයෙන මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි චතුප්පමාණිකො හි අයං ලොකසන්නිවාසො රූපප්පමාණො රූපප්පසන්නො ඝොසප්පමාණො ඝොසප්පසන්නො ලූඛප්පමාණො ලූඛප්පසන්නො ධම්මප්පමාණො ධම්මප්පසන්නොති ඉමෙසං පුග්ගලානං වසෙන චතුධා ඨිතො තෙසං ඉදං නානාකරණං කතමො ච පුග්ගලො රූපප්පමාණො රූපප්පසන්නො;

* චූළසීහනාද

මුල් ලකිහු කාද ශු... ණ කා.

ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරොහං වා පරිණාහං වා පස්සිත්වා සණ්ඨානං වා පස්සිත්වා පාරිපූරිං වා පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො රූපප්පමාණො රූපප්පසන්නො. කතමො ච පුග්ගලො ඝොසප්පමාණො ඝොසප්පසන්නො ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පරවණ්ණනාය පරථොමනාය පරපසංසනාය පරවණ්ණහාරිකාය තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො ඝොසප්පමාණො ඝොසප්පසන්නො—කතමො ච පුග්ගලො ලූඛප්පමාණො ලූඛප්පසන්නො ඉධෙකච්චො පුග්ගලො චීවරලූඛං වා පත්තලූඛං වා පස්සිත්වා සෙනාසනලූඛං වා පස්සිත්වා විවිධං වා දුක්කරකාරිකං පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො ලූඛප්පමාණො ලූඛප්පසන්නො. කතමො ච පුග්ගලො ධම්මප්පමාණො ධම්මප්පසන්නො ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සීලං වා පස්සිත්වා සමාධිං වා පස්සිත්වා පඤ්ඤං වා පස්සිත්වා තත්ථ පමාණං ගහෙත්වා පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො ධම්මප්පමාණො ධම්මප්පසන්නොති—ඉමෙසු චතූසු පුග්ගලෙසු රූපප්පමාණොපි භගවතො ආරොහපරිණාහං සණ්ඨානං පාරිපූරිං වණ්ණපොක්ඛරතං අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනපතිමණ්ඩිතත්තා නානාරතනවිචිත්තමිව සුවණ්ණමහාපටං ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසමාකිණ්ණතාය තාරාගණසමුජ්ජලං විය ගගනතලං සබ්බඵාලිඵුල්ලං විය යොජනසතුබ්බෙධං පාරිච්ඡත්තකං අට්ඨාරසරතනුබ්බෙධං ව්‍යාමප්පභාපරික්ඛෙපසස්සිරිකං අනොපමං සරීරං දිස්වා සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති—ඝොසප්පමාණොපි භගවතො කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි දස පාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථපාරමියො පූරිතා අඞ්ගපරිච්චාගො පුත්තදාරපරිච්චාගො අත්තපරිච්චාගො නයනපරිච්චාගො ච කතොති ආදිනා නයෙන පවත්තං ඝොසං සුත්වා සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති—ලූඛප්පමාණොපි භගවතො චීවරලූඛං දිස්වා සචෙ භගවා අගාරං අජ්ඣාවසිස්ස කාසිකවත්ථමෙව අධාරයිස්ස පබ්බජිත්වා පනානෙන පංසුකූලචීවරෙන සන්තුස්සමානෙන භාරියං කතන්ති සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති පත්තලූඛම්පි දිස්වා ඉමිනා අගාරං අජ්ඣාවසන්තා රතනවරසුවණ්ණභාජනෙසු චක්කවත්තිභොජනාරහං සුගන්ධිං සාලිභොජනං පරිභුත්තං පබ්බජිත්වා පන පාසාණමයං පත්තං ආදාය උච්චනීචකුලද්වාරෙසු සපදානං පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධපිණ්ඩියාලොපෙන සන්තුස්සමානො භාරියං කරොතීති සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති—සෙනාසනලූඛං දිස්වාපි අයං අගාරං අජ්ඣාවසන්තො තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු පාසාදෙසු තිවිධනාටකපරිවාරො දිබ්බසම්පත්තිං විය රජ්ජසිරිං අනුභවිත්වා ඉදානි පබ්බජ්ජූපගතො රුක්ඛමූලසෙනාසනාදිසු දාරුඵලකසිලාපට්ටචිදලමඤ්චකාදිසු සයමානො භාරියං කරොතීති සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති—දුක්කරකාරිකමස්ස දිස්වාපි ඡබ්බස්සානි මුග්ගයූසකුලත්ථයූසහරෙණුයූසාදීනං පසතපසතමත්තෙන යාපෙස්සති අප්පා

[illegible]

[illegible]ං ඨානං ඨාපිස්සාති සරීරෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛා විහරිස්සති අයං දුක්කරකාරකො භගවාති සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති ධම්මප්පමාණොපි භගවතො සීලගුණං සමාධිගුණං පඤ්ඤාගුණං ඣානවිමොක්ඛසමාපත්තිසම්පදං අභිඤ්ඤාපාරිපූරිං යමකපාටිහාරියං දෙවොරොහනං පාථිකපුත්තාදමනාදීනි අනෙකානි අච්ඡරියානි දිස්වා සම්මාසම්බුද්ධෙයෙව පසීදති—තෙ එවං පසන්නා භගවතො මහන්තං සක්කාරං අභිහරන්ති තිත්ථියානං පන බාවෙරුජාතකෙ කාකස්ස විය ලාභසක්කාරො පරිහායිත්ථ—යථාහ.

"අදස්සනෙන මොරස්ස සිඛිනො මඤ්ජුභාණිනො
කාකං තත්ථ අපූජෙසුං මංසෙන ච ඵලෙන ච.

යදා ච සරසම්පන්නො මොරො බාවෙරුමාගමා
අථ ලාභො ච සක්කාරො වායසස්ස අහායථ.

යාව නුප්පජ්ජතී බුද්ධො ධම්මරාජා පභඞ්කරො
අථ අඤ්ඤෙ අපූජෙසුං පුථුසමණබ්‍රාහ්මණෙ.

යදා ච සරසම්පන්නො බුද්ධො ධම්මං අදෙසයි
අථ ලාභො ච සක්කාරො තිත්ථියානං අහායථා"ති.

තෙ එවං පහීනලාභසක්කාරා රත්තිං එකවඞ්ගුලමත්තං ඔභාසෙන්තාපි සුරියුග්ගමනෙ ඛජ්ජූපනකා විය හතප්පභා අහෙසුං.

"යථාපි ඛජ්ජූපනකා කාළපක්ඛම්හි රත්තියා
නිදස්සයන්ති ඔභාසං එතෙසං විසයො හි සො.

යදා ච රස්මිසම්පන්නො අබ්භුදෙති පභඞ්කරො
අථ ඛජ්ජූපසංඝානං පභා අන්තරධායති.

එවං ඛජ්ජූපසදිසා තිත්ථියාපි පුථූ ඉධ
කාළපක්ඛූපමෙ ලොකෙ දීපයන්ති සකං ගුණං.

යදා ච බුද්ධො ලොකස්මිං උදෙති අමිතප්පභො
නිප්පභා තිත්ථියා හොන්ති සුරියෙ ඛජ්ජූපකා යථා" ති.

තෙ එවං නිප්පභා හුත්වා කච්ඡුපිළකාදිපරිකිණ්ණසරීරා පරමපාරිජුඤ්ඤප්පත්තා යෙන බුද්ධො යෙන ධම්මො යෙන සඞ්ඝො යෙන ච මහාජනස්ස සන්නිපාතො තෙන තෙන ගන්ත්වා අන්තරවීථියම්පි සිඞ්ඝාටකෙපි චතුක්කෙපි සභායම්පි ඨත්වා පරිදෙවන්ති කිං භො සමණොයෙව ගොතමො සමණො මයං අස්සමණා කිං සමණස්සෙව ගොතමස්ස සාවකා සමණා අම්හාකං සාවකා අස්සමණා සමණස්සෙව ගොතමස්ස සාවකානම දින්නං මහප්ඵලං න අම්හාකං දින්නං මහප්ඵලං නනු සමණොපි ගොතමො සමණො මයම්පි සමණා සමණස්සපි ගොතමස්ස සාවකා සමණා අම්හාකම්පි සාවකා සමණා සමණස්සපි ගොතමස්ස

ස්වාක්ඛාතත්තස්ස දීපනත්ථං මහප්ඵලං අස්වාක්ඛාතම්පි සාවක්ඛාතව* දීපනත්ථං මහප්ඵලමෙව සමණස්සපි ගොතමස්ස සාක්ඛාතත්තස්ස. දෙථ කරොථ අස්වාක්ඛාතප්ප සාවක්ඛාතව* දෙථ කරොථ නනු සමණො ගොතමො පුරිමානි දිට්ඨානි උප්පන්නෙනා මයං පන ලොකෙ උප්පජ්ජමානෙයෙව උප්පන්නාති එවං නානප්පකාරං විරවන්ති අථ භික්ඛුභික්ඛුණියො උපාසකඋපාසිකාති චතස්සො පරිසා තෙසං සද්දං සුත්වා භගවතො ආරොචෙසුං තිත්ථියා භන්තෙ ඉදඤ්චිදඤ්ච කථෙන්තීති තං සුත්වා භගවා මා තුම්හෙ භික්ඛවෙ තිත්ථියානං වචනෙන අඤ්ඤත්ථ සමණා අත්ථීති සඤ්ඤිනො අහුවත්ථාති වත්වා අඤ්ඤතිත්ථියෙසු සමණභාවං පටිසෙධෙන්තො ඉධෙව ච අනුජානන්තො ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණොති ඉදං සුත්තං අභාසි.

තත්ථ **ඉධෙවාති** ඉමස්මිංයෙව සාසනෙ; අයං පන නියමො සෙසපදෙසුපි වෙදිතබ්බො. දුතියාදයොපි සමණා ඉධෙව නාඤ්ඤත්ථ. **සමණොති** සොතාපන්නො; තෙනෙවාහ–“ කතමො ච භික්ඛවෙ සමණො ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො අයං භික්ඛවෙ සමණො”ති **දුතියොති** සකදාගාමී; තෙනෙවාහ–“ කතමො ච භික්ඛවෙ දුතියො සමණො ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති අයං භික්ඛවෙ දුතියො සමණො”ති. **තතියොති** අනාගාමී; තෙනෙවාහ—“කතමො ච භික්ඛවෙ තතියො සමණො ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා අයං භික්ඛවෙ තතියො සමණො” ති. **චතුත්ථොති** අරහන්තො; තෙනෙවාහ—“කතමො ච භික්ඛවෙ චතුත්ථො සමණො ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති අයං භික්ඛවෙ චතුත්ථො සමණො” ති. ඉති ඉමස්මිං ඨානෙ චත්තාරො ඵලට්ඨකසමණාව අධිප්පෙතා. **සුඤ්ඤාති** රිත්තා තුච්ඡා; **පරප්පවාදාති** චත්තාරො සස්සතවාදා චත්තාරො එකච්චසස්සතිකා චත්තාරො අන්තානන්තිකා චත්තාරො අමරාවික්ඛෙපිකා ද්වෙ අධිච්චසමුප්පන්නිකා සොළස සඤ්ඤීවාදා අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා සත්ත උච්ඡෙදවාදා පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බානවාදාති, ඉමෙ සබ්බෙපි බ්‍රහ්මජාලෙ ආගතා ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො ඉතො බාහිරානං පරෙසං වාදා පරප්පවාදා නාම තෙ සබ්බෙපි ඉමෙහි චතූහි ඵලට්ඨකසමණෙහිපි සුඤ්ඤා න හි තෙ එත්ථ සන්ති න කෙවලඤ්ච එතෙහෙව

* සාවක්ඛාතව නො.

සුඤ්ඤා චතූහි පන මග්ගට්ඨකසමණෙහිපි චතුන්නං මග්ගානං අත්ථාය ආරද්ධවිපස්සකෙහිපීති වදන්ති සමණෙහි සුඤ්ඤා ඉදමෙව වචනං සන්ධාය භගවතා මහාපරිනිබ්බානෙ වුත්තං.

> ඒකූනතිංසො වයසා සුභද්ද යං පබ්බජිං කිංකුසලානුඑසී
> වස්සානි පඤ්ඤාසසමාධිකානි යතො අහං පබ්බජිතො සුභද්ද
> ඤායස්ස ධම්මස්ස පදෙසවත්තී ඉතො බහිද්ධා සමණොපි නත්ථි

දුතියොපි සමණො නත්ථි තතියොපි සමණො නත්ථි චතුත්ථොපි සමණො නත්ථි සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙහීති එත්ථ හි පදෙසවත්තීති ආරද්ධවිපස්සකො අධිප්පෙතො තස්මා සොතාපත්තිමග්ගස්ස ආරද්ධවිපස්සකං මග්ගට්ඨං ඵලට්ඨන්ති තයොපි එකතො කත්වා සමණොපි නත්ථීති ආහ. සකදාගාමිමග්ගස්ස ආරද්ධවිපස්සකං මග්ගට්ඨං ඵලට්ඨන්ති තයොපි එකතො කත්වා දුතියොපි සමණො නත්ථීති ආහ. ඉතරෙසුපි ද්වීසු එසෙව නයො. කස්මා පනෙතෙ අඤ්ඤත්ථ නත්ථීති අඛෙත්තතාය යථා හි න ආරග්ගෙ සාසපො තිට්ඨති න උදකපිට්ඨෙ අග්ගි ජලති න පිට්ඨිපාසාණෙ බීජානි විරුහන්ති එවමෙවං බාහිරෙසු තිත්ථායතනෙසු න ඉමෙ සමණා උප්පජ්ජන්ති ඉමස්මිංයෙව පන සාසනෙ උප්පජ්ජන්ති කස්මා සුඛෙත්තතාය සා අඛෙත්තතා ච අරියමග්ගස්ස අභාවතොව වෙදිතබ්බා. තෙනාහ භගවා—“යස්මිං ඛො සුභද්ද ධම්මවිනයෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො න උපලබ්භති සමණොපි තත්ථ න උපලබ්භති දුතියොපි තත්ථ සමණො න උපලබ්භති තතියොපි තත්ථ සමණො න උපලබ්භති චතුත්ථොපි තත්ථ සමණො න උපලබ්භති යස්මිඤ්ච ඛො සුභද්ද ධම්මවිනයෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො උපලබ්භති සමණොපි තත්ථ උපලබ්භති දුතියොපි තත්ථ තතියොපි තත්ථ චතුත්ථොපි තත්ථ සමණො උපලබ්භති ඉමස්මිං ඛො සුභද්ද ධම්මවිනයෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො උපලබ්භති ඉධෙව සුභද්ද සමණො ඉධ දුතියො සමණො සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙහී” ති. එවං යස්මා තිත්ථායතනානං අඛෙත්තතා. යථා සුරත්තහත්ථපාදො කෙසරසීහො මිගරාජා න සුසානෙ වා සඞ්කාරකූටෙ වා පටිවසති තියොජනසහස්සවිත්ථතං පන හිමවන්තං අජ්ඣොගාහෙත්වා මණිගුහායං වසති යථා ච ඡද්දන්තො නාගරාජා න ගොචරියහත්ථිකුලාදීසු නවසු කුලෙසු උප්පජ්ජති ඡද්දන්තකුලෙයෙව උප්පජ්ජති යථා ච වලාහකො අස්සරාජා න ගද්‍රභකුලෙ වා ඝොටකකුලෙ වා උප්පජ්ජති සින්ධවතීරෙ පන සින්ධවකුලෙයෙව උප්පජ්ජති යථා ච සබ්බකාමදදං මනොහරං මණිරතනං න සඞ්කාරකූටෙ වා පංසුපබ්බතාදීසු වා උප්පජ්ජති වෙපුල්ලපබ්බතබ්භන්තරෙයෙව උප්පජ්ජති යථා ච තිමිරපිඞ්ගලො මච්ඡරාජා න ඛුද්දකපොක්ඛරණීසු උප්පජ්ජති චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරෙ මහාසමුද්දෙයෙව උප්පජ්ජති යථා ච දියඩ්ඪයොජනසතිකො සුපණ්ණරාජා න ගාමද්වාරෙ එරණ්ඩවනාදීසු පටිවසති මහාසමුද්දං පන අජ්ඣොගාහෙත්වා සිම්බලිදහවනෙයෙව පටි

වසති යථා ච ධතරට්ඨො සුවණ්ණහංසො න ගාමද්වාරෙ ආවාටකාදීසු පටිවසති නවුතිහංසසහස්සපරිවාරො පන හුත්වා චිත්තකූටෙ කඤ්චනගුහා යෙව පටිවසති. යථා ච චතුද්දීපිස්සරො චක්කවත්තිරාජා න නීචෙ කුලෙ උප්පජ්ජති අසම්භින්නජාතිඛත්තියකුලෙයෙව උප්පජ්ජති එවමෙවං ඉමෙසු එකසමණොපි නාඤ්ඤතිත්ථියායතනෙ උප්පජ්ජති අරියමග්ග පරික්ඛිතෙ* පන බුද්ධසාසනෙයෙව උප්පජ්ජති. තෙනාහ භගවා 'ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණො —පෙ— සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙභි අඤ්ඤෙ" ති. සම්මා සීහනාදං නදථාති එත්ථ සම්මාති හෙතුනා නයෙන කාරණෙන; **සීහනාදන්ති** සෙට්ඨනාදං අභීතනාදං අප්පටිනාදං; ඉමෙසං චතුන්නං සමණානං ඉධෙව අත්ථිතාය අයං නාදො සෙට්ඨනාදො නාම හොති උත්තමනාදො. ඉමෙ සමණා ඉධෙව අත්ථීති වදන්තස්ස අඤ්ඤතො භයං වා ආසංකා වා නත්ථීති අභීතනාදො නාම හොති. අඤ්ඤස්මිං සාසනෙ ඉමෙ සමණා අත්ථීති පූරණාදීසු එකස්සපි උට්ඨහිත්වා වත්තුං අසමත්ථතාය අයං නාදො අප්පටිනාදො නාම හොති. තෙන වුත්තං සීහනාදන්ති සෙට්ඨනාදං අභීතනාදං අප්පටිනාදන්ති. **ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජතීති** ඉදං ඛො පන කාරණං විජ්ජති; **යං අඤ්ඤතිත්ථියාති** යෙන කාරණෙන අඤ්ඤතිත්ථියා; එත්ථ ච තිත්ථං ජානිතබ්බං තිත්ථකරො ජානිතබ්බො තිත්ථියා ජානිතබ්බා තිත්ථියසාවකා ජානිතබ්බා. **තිත්ථං** නාම ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො එත්ථ හි සත්තා තරන්ති උප්ලවන්ති උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොන්ති තස්මා තිත්ථං. තාසං දිට්ඨීනං උප්පාදෙතා තිත්ථකරො නාම තස්ස ලද්ධිං ගහෙත්වා පබ්බජිතා තිත්ථියා නාම තෙසං පච්චයදායකා තිත්ථියසාවකාති වෙදිතබ්බා. පරිබ්බාජකාති ගිහිබන්ධනං පහාය පබ්බජූපගතා; **අස්සාසොති** අවස්සයො පතිට්ඨා උපත්ථම්භො; බලන්ති ථාමො; **යෙන තුම්හෙති** යෙන අස්සාසෙන වා බලෙන වා එවං වදෙථ, **අත්ථි ඛො ආවුසො තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙනාති** එත්ථ අයං සඞ්ඛෙපත්ථො යො සො භගවා සමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා සබ්බකිලෙසෙ භඤ්ජිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො තෙන භගවතා තෙසං තෙසං සත්තානං ආසයානුසයං ජානතා හත්ථතලෙ ඨපිතං ආමලකං විය සබ්බං ඤෙය්‍යධම්මං පස්සතාපි අපි ච පුබ්බෙනිවාසාදීහි ජානතා දිබ්බෙන චක්ඛුනා පස්සතා තීහි විජ්ජාහි ඡහි වා පන අභිඤ්ඤාහි ජානතා සබ්බත්ථ අප්පටිහතෙන සමන්තචක්ඛුනා පස්සතා සබ්බධම්මජානනමත්ථාය† පඤ්ඤාය ජානතා සබ්බසත්තානං චක්ඛුවිසයාතීතානි තිරොකුඩ්ඩාදිගතානි චාපි රූපානි අතිවිසුද්ධෙන මංසචක්ඛුනා පස්සතා අත්තහිතසාධිකාය සමාධිපදට්ඨානාය පටිවෙධපඤ්ඤාය ජානතා පරහිතසාධිකාය කරුණාපදට්ඨානාය දෙසනාපඤ්ඤාය පස්සතා අරීනං හතත්තා

* පරික්ඛිත්තෙ. † සමත්ථාය.

පච්චයාදීනං අරහත්තා අරහතා සම්මා සාමඤ්ච සච්චානං බුද්ධත්තා සම්මාසම්බුද්ධෙන අන්තරායිකෙ ධම්මෙ වා ජානතා නිය්‍යානිකධම්මෙ වා දෙසෙන්තා කිලෙසාරීනං හතත්තා අරහතා සාමං සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා සම්මාසම්බුද්ධෙනාති එවං චතුවෙසාරජ්ජවසෙන චතූහි ආකාරෙහි ථොමිතෙන සත්ථාරා ධම්මා අක්ඛාතා යෙ මයං අත්තනි සම්පස්සමානා එවං වදෙම න රාජරාජමහාමත්තාදීනං උපත්ථම්භං න කායබලන්ති. **සත්ථරි පසාදොති** ඉතිපි සො භගවාති ආදිනා නයෙන බුද්ධගුණෙ අනුස්සරන්තානං උප්පන්නපසාදො; **ධම්මෙ පසාදොති** ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මොති ආදිනා නයෙන අනුස්සරන්තානං උප්පන්නපසාදො. **සීලෙසු පරිපූරකාරිතාති** අරියකන්තෙසු සීලෙසු පරිපූරකාරිතා අරියකන්තසීලානි නාම පඤ්චසීලානි තානි හි භවන්තරගතොපි අරියසාවකො අත්තනො අරියසාවකභාවං අජානන්තොපි න වීතික්කමති සචෙපි හිනං කොචි වදෙය්‍ය ඉමං සකලචක්කවත්තිරජ්ජං පටිච්ඡිත්වා ඛුද්දකමක්ඛිකං ජීවිතා වොරොපෙහීති අඨානමෙතං යං සො තස්ස වචනං කරෙය්‍ය එවං අරියානං සීලානි කන්තානි පියානි මනාපානි තානි සන්ධාය වුත්තං **සීලෙසු** පරිපූරකාරිතාති. **සහ ධම්මියා* ඛො පනාති** භික්ඛු භික්ඛුනී සික්ඛමානා සාමණෙරසාමණෙරී උපාසකඋපාසිකාති එතෙ සත්ත සහධම්මචාරිනො එතෙසු හි භික්ඛු භික්ඛුස්ස සද්ධිං සහධම්මං චරති සමානසික්ඛත්තාය තථා භික්ඛුනී භික්ඛුනියා—පෙ—උපාසිකා උපාසිකාය සොතාපන්නො සොතාපන්නස්ස සකදාගාමී සකදාගාමිස්ස අනාගාමී අනාගාමිස්ස සහ ධම්මං චරති තස්මා යෙභුය්‍යෙන සහධම්මිකාති වුත්තා අපිචෙත්ථ අරියසාවකායෙව හි අධිප්පෙතා තෙසං හි භවන්තරෙපි මග්ගදස්සනම්හි විවාදො නත්ථි තස්මා තෙ අභින්නසහධම්මචාරිතාය සහධම්මිකා ඉමිනා සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝොති ආදිනා නයෙන සඞ්ඝං අනුස්සරන්තානං උප්පන්නපසාදො කථිතො. එත්තාවතා චත්තාරි සොතාපත්තියඞ්ගානි කථිතානි හොන්ති. **ඉමෙ ඛො නො ආවුසොති** ආවුසො ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා තෙන භගවතා අම්හාකං අක්ඛාතා යෙ මයං අත්තනි සම්පස්සමානා එවං වදෙම. **යො අම්හාකං සත්ථාති** ඉමිනා පූරණකස්සපාදිකෙ ඡ සත්ථාරෙ අපදිසන්ති යථා පන ඉධ ඉති සාසනෙ ආචරියුපජ්ඣායාදිසු අම්හාකං ආචරියො අම්හාකං උපජ්ඣායොති ගෙහසිතපෙමං හොති එවරූපං පෙමං සන්ධාය සත්ථරි පසාදොති වදන්ති. එතෙරො පනාහ යස්මා සත්ථා නාම න එකස්ස න ද්වින්නං හොති සදෙවකස්ස ලොකස්ස එකො සත්ථා තස්මා තිත්ථියා අම්හාකං සත්ථාති එකපදෙනෙව† සත්ථාරං විසුං කත්වා ඉමිනාව පදෙන විරුද්ධා පරාජිතාති. **ධම්මෙ පසාදොති** ඉධ පන යථා ඉධ ඉති සාසනෙ අම්හාකං දීඝනිකායො අම්හාකං මජ්ඣිමනිකායොති මමායන්ති එවං අත්තනො

---

* සහධම්මිකා † එකාවාදෙනාව

ඤාතජනා පරියත්තිධම්මෙ ගෙහසිතං පෙමං ධාරයන්තීති වදන්ති **සීලෙසූති** අජසීලගොසීලකුක්කුරසීලාදිසු; **ඉති ඛො ආවුසොති** එත්ථ ඉතීති පසාදං සන්ධාය වදන්ති; **කො අභිප්පායොති** කො අධිප්පායො; **යදිදන්ති** යං ඉදං; තුම්හාකඤ්චෙව අම්හාකඤ්ච නානාකරණං වදෙය්‍යාථ තං කිං නාම තුම්හාකම්පි හි චතූසු ඨානෙසු පසාදො අම්හාකම්පි තත්ථ එතස්මිං පසාදෙ තුම්හෙ ච අම්හෙ ච මෙධාගීනාසුවණ්ණං විය එකසදිසානි වා උභයසමධුරා හුත්වා අහෙසුං. අථ නෙසං තං සමධුරතං භින්දන්තො භගවා එවංවාදිනොති ආදිමාහ. තත්ථ **එකා නිට්ඨාති** යා තස්ස පසාදස්ස පරියොසානභූතා නිට්ඨා කිං සා එකා උදාහු පුථූති එවං පුච්ඡට්ඨානි වදති යස්මා පන තස්මිං තස්මිං සමයෙ නිට්ඨං අපඤ්ඤපෙන්තා නාම නත්ථි බ්‍රාහ්මණානං හි බ්‍රහ්මලොකො නිට්ඨා තාපසානං ආභස්සරා පරිබ්බාජකානං සුභකිණ්හා ආජීවකානං අනන්තමානසොති එවං පරිකප්පිතො අසඤ්ඤීභවො ඉමස්මිං සාසනෙ අරහත්තං නිට්ඨා සබ්බෙව වෙතෙ අරහත්තමෙව නිට්ඨාති වදන්ති දිට්ඨිවසෙන පන බ්‍රහ්මලොකාදීනි පඤ්ඤාපෙන්ති තස්මා අත්තනො අත්තනො ලද්ධිවසෙන එකමෙව නිට්ඨං පඤ්ඤාපෙන්ති තං දස්සෙතුං භගවා සම්මා ව්‍යාකරමානාති ආදිමාහ, ඉදානි භික්ඛූනම්පි එකා නිට්ඨා තිත්ථියානම්පි එකා නිට්ඨාති විසුං අට්ටකාරකෙසු විය ඨිතෙසු භගවා අනුයොගවත්තං දස්සෙන්තො සා පනාවුසො නිට්ඨා සරාගස්ස උදාහු වීතරාගස්සාති ආදිමාහ. තත්ථ යස්මා රාගරත්තාදීනං නිට්ඨා නාම නත්ථි යදි සියා සොණසිගාලාදීනම්පි සියාති* ඉදං දොසං අපස්සන්තානං තිත්ථියානං වීතරාගස්ස ආවුසො සා නිට්ඨාති ආදිනා නයෙන ව්‍යාකරණං දස්සිතං. තත්ථ **විද්දසුනොති** පණ්ඩිතස්ස; **අනුරුද්ධපටිවිරුද්ධස්සාති** රාගෙන අනුරුද්ධස්ස කොධෙන පටිවිරුද්ධස්ස; **පපඤ්චාරාමස්ස පපඤ්චරතිනොති** එත්ථ ආරමන්ති එත්ථාති ආරාමො පපඤ්චො ආරාමො අස්සාති පපඤ්චාරාමො පපඤ්චෙ රතී අස්සාති පපඤ්චරතී පපඤ්චොති මමත්තමෙතනාකාරභාවෙන පවත්තානං තණ්හාදිට්ඨිමානානං එතං අධිවචනං ඉධ පන තණ්හාදිට්ඨියොව අධිප්පෙතා සරාගස්සාති ආදිසු පඤ්චසු ඨානෙසු එකොව කිලෙසො ආගතො තස්ස ආකාරතො නානත්තං වෙදිතබ්බං. **සරාගස්සාති** නිවුත්තට්ඨානෙ පඤ්චකාමගුණරාගවසෙන ගහිතො; **සතණ්හස්සාති** භවතණ්හාවසෙන; **සඋපාදානස්සාති** ගහණවසෙන; අනුරුද්ධපටිවිරුද්ධස්සාති යුගවසෙන,† පපඤ්චාරාමස්සාති පපඤ්චුප්පත්තිදස්සනවසෙන සරාගස්සාති ච එත්ථ අකුසලමූලවසෙන ගහිතො සතණ්හස්සාති එත්ථ තණ්හාපච්චයා උපාදානදස්සනවසෙන සෙසං පුරිමසදිසමෙව. ථෙරො පනාහ කස්මා එවං විධංසෙථ එකොයෙවහි අයං ලොභො රජ්ජනවසෙන රාගොති වුත්තො තණ්හායනවසෙන තණ්හා ගහණවසෙන

* සියාසිං † සුභවසෙන.

උප්පාදනං පුථුසමණබ්‍රාහ්මණා පාසණ්ඩූපපත්තියසෙන පසමො[illegible]ඤානි ඉමෙසං කිලෙසානං මූලභූතං දිට්ඨිවාදං දස්සෙන්තො ඉමා දිට්ඨි සයානි ආදිමාහ. තත්ථ **භවදිට්ඨීති** සස්සතදිට්ඨි, **විභවදිට්ඨීති** උච්ඡෙද දිට්ඨි; **භවදිට්ඨිං අල්ලීනාති** තණ්හාදිට්ඨිවසෙන සස්සතදිට්ඨිං අල්ලීනා; **උපගතාති** තණ්හාදිට්ඨිකරණවසෙනෙව උපගතා; **අජ්ඣොසිතාති** තණ්හාදිට්ඨිවසෙනෙව අනුපවිට්ඨා; **විභවදිට්ඨියා තෙ පටිවිරුද්ධාති** තෙ සබ්බෙ උච්ඡෙදවාදීහි සද්ධිං තුම්හෙ අන්ධබාලා න ජානාථ සස්සතො අයං ලොකො නායං ලොකො උච්ඡිජ්ජතීති පටිවිරුද්ධා නිච්චං කලහභණ්ඩනපසුතා විහරන්ති. දුතියවාරෙපි එසෙව නයො. **සමුදයඤ්චාති** ආදීසු ද්වෙ දිට්ඨීනං සමුදයා ඛණිකසමුදයො ච පච්චයසමුදයො ච ඛණිකසමුදයො දිට්ඨීනං නිබ්බත්ති පච්චයසමුදයො අට්ඨානානි සෙය්‍යථීදං ඛන්ධාපි දිට්ඨිට්ඨානං අවිජ්ජාපි ඵස්සොපි සඤ්ඤාපි විතක්කොපි අයොනිසොමනසිකාරොපි පාපමිත්තොපි පරතොඝොසොපි දිට්ඨිට්ඨානං ඛන්ධා හෙතු ඛන්ධා පච්චයො දිට්ඨීනං උප්පාදාය සමුට්ඨානට්ඨෙන එවං ඛන්ධාපි දිට්ඨිට්ඨානං අවිජ්ජා ඵස්සො සඤ්ඤා විතක්කො අයොනිසොමනසිකාරො පාපමිත්තො පරතොඝොසො හෙතු පරතොඝොසො පච්චයො දිට්ඨීනං උප්පාදාය සමුට්ඨානට්ඨෙන එවං පරතොපි ඝොසො දිට්ඨිට්ඨානං. අත්ථඞ්ගමොපි ද්වෙයෙව ඛණිකත්ථඞ්ගමො ච පච්චයත්ථඞ්ගමො ච ඛණිකත්ථඞ්ගමො නාම ඛයො වයො භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අන්තරධානං. පච්චයත්ථඞ්ගමො නාම සොතාපත්තිමග්ගො සොතාපත්තිමග්ගො හි දිට්ඨිට්ඨානානං සමුග්ඝාතොති වුත්තො. **අස්සාදන්ති** දිට්ඨිමූලකං ආනිසංසං සන්ධාය වුත්තං. යංදිට්ඨිකො සත්ථා හොති තංදිට්ඨිකා සාවකා හොන්ති යංදිට්ඨිකං සත්ථාරං සාවකා සක්කරොන්ති ගරුකරොන්ති මානෙන්ති පූජෙන්ති ලභන්ති ච තතොනිදානං චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං අයං භික්ඛවෙ දිට්ඨියා දිට්ඨධම්මිකො ආනිසංසොති. **ආදීනවන්ති** දිට්ඨිගහණමූලකං උපද්දවං, සො වග්ගුලිවතං උක්කුටිකප්පධානං කණ්ටකාපස්සයතා* පඤ්චාතපතප්පනං † මරුප්පපාතපතනං කොසමස්සුලුඤ්චනං අප්පාණකජ්ඣානන්ති ආදීනං වසෙන වෙදිතබ්බො. **නිස්සරණන්ති** දිට්ඨීනං නිස්සරණං නාම නිබ්බානං; **යථාභූතං නප්පජානන්තීති** තෙ එතං සබ්බං යථාසභාවතො න ජානන්ති; **න පරිමුච්චන්ති දුක්ඛස්මාති** සකලවට්ටදුක්ඛතො න පරිමුච්චන්ති, ඉමිනා එතෙසං නිට්ඨා නාම නත්ථීති දස්සෙති **පරිමුච්චන්ති දුක්ඛස්මාති** සකලවට්ටදුක්ඛතො පරිමුච්චන්ති, ඉමිනා එතෙසං නිට්ඨා අත්ථීති ඛීණානං අට්ඨකාරකානං අට්ඨිං ජිඤ්ජිතෙනා විය සාසනස්මිංයෙව නිට්ඨාය අත්ථිතං පකාසෙති ඉදානි දිට්ඨිවජ්ජනා දස්සෙන්තො චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ උපාදානානීති ආදිමාහ. තෙසං විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තායෙව. **සබ්බූපාදානපරිඤ්ඤා**

---

* පස්සයිතා. † පඤ්චාතපතප්පනං.

වාදා පටිජානමානාති මයං සබ්බෙසං උපාදානානං පරිඤ්ඤං සමතික්කමං වදාමාති එවං පටිජානමානා; න සම්මා සබ්බුපාදානපරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙන්තීති සබ්බෙසං උපාදානානං සමතික්කමං සම්මා න පඤ්ඤාපෙන්ති; කෙචි කාමුපාදානමත්තස්ස පඤ්ඤාපෙන්ති කෙචි දිට්ඨුපාදානස්ස කෙචි සීලබ්බතුපාදානස්ස අත්තවාදුපාදානස්ස පන පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්තො නාම නත්ථි තෙසං පභෙදං දස්සෙන්තො කාමුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්තීති ආදිමාහ තත්ථ සබ්බෙපි කාමුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්තියෙව ජානනවුත්ති පාස ණ්ඩාපි හි කාමා ඛො පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බාති වත්ථුපටිසෙවිතකාමං කප්පෙන්ති න පඤ්ඤාපෙන්ති අකප්පියමෙව කාමං පඤ්ඤාපෙන්ති යෙ පන නෙවනාති තෙ ඡෙකෙයන සෙවන්ති තෙන වුත්තං කාමුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්තීති යස්මා නත්ථිදින්නන්ති ආදීනි ගණ්හන්ති වරන්ති සීලෙන සුද්ධි වතෙන සුද්ධි න භාවනාය සුද්ධීති ගණ්හන්ති අත්තුපලද්ධිං නප්පජහන්ති තස්මා න දිට්ඨුපාදානස්ස න සීලබ්බතුපාදානස්ස න අත්තවාදුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්ති, තං කිස්ස හෙතූති තං අපඤ්ඤාපනං එතෙසං කිස්ස හෙතු කිං කාරණා; ඉමානි හි තෙ ඨානානි යස්මා තෙ භොන්තො ඉමානි තීණි කාරණානි යථාසභාවතො න ජානන්තීති අත්ථො; යෙ පනෙතෙ තිණ්ණං පරිඤ්ඤානං පඤ්ඤාපනකාරණං දිට්ඨිං චෙව සීලබ්බතඤ්ච එතං පහාතබ්බන්ති යථාසභාවතො ජානන්ති තෙ සකාය පරතො මෙ වාරා වුත්තා තත්ථ යෙ අත්ථි දින්නන්ති ආදීනි ගණ්හන්ති තෙ දිට්ඨුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්ති යෙ න සීලෙන වතෙන සුද්ධි න භාවනාය සුද්ධීති ගණ්හන්ති තෙ සීලබ්බතුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්ති අත්තවාදුපාදානපරිඤ්ඤං පන එකොපි පඤ්ඤාපෙතුං න සක්කොන්ති අට්ඨසමාපත්තිලාභිනොපි හි චන්දිමසූරියෙ පාණිනා පරිමජ්ජිත්වා චරමානාපි ච තිත්ථියා හිතෙසා පරිඤ්ඤා පඤ්ඤාපෙන්තා අත්තවාදුපාදානං මුඤ්චිතුං න සක්කොන්ති තස්මා පුනප්පුනං වට්ටස්මිංයෙව පතන්ති පථවිපිට්ඨිනිමුජ්ජනසසකො විය තාලඵලං අක්ඛලලාපිකා උපමා පථවි සිරස්ස ආහ භො සසකාති සසකො ආහ කො එසොති තස්මා මමෙව උපරි සබ්බඉරියාපථෙ කප්පෙන්තා උච්චාරපස්සාවං කරොන්තා මං න ජානාසීති සුට්ඨු තයා අහං දිට්ඨො මයා අක්කන්තට්ඨානං හි අඞ්ගුලමත්තම්පි චුණ්ණානං විය හොති විස්සට්ඨොදකං අප්පමත්තකං කරීසං කතකඵලමත්තං හත්ථිඅස්සාදීහි අක්කන්තට්ඨානම්පි මහන්තං පස්සාවොපි තෙසං ඝටමත්තො උච්චාරොපි පච්ඡිමත්තො හොති අලං මය්හං තයාති උප්පතිත්වා අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ පතිතො තං පථවි ආහ අහො දූරං ගතොපි නනු මය්හං

උපරිභෙව පතිතොසීති සො පුනප්පුනං ජිගුච්ඡන්තො උප්පතිත්වා අඤ්ඤ ත්ථ පතිතො. එවං වස්සසහස්සම්පි උප්පතිත්වා පතමානො සසඤ්ඤො පච්චිං මුච්චිතුං න සක්කොති එවමෙවං තිත්ථියා සබ්බූපාදානපරි ග්ගහං පක්ඛන්දාපෙන්තාපි කාමූපාදානාදීනං තිණ්ණංයෙව සමතික්ක මං පඤ්ඤාපෙන්ති අත්තවාදූපාදානං පන මුච්චිතුං අසක්කොන්තා පුනප්පුන වට්ටස්මිංයෙව පතන්තීති එවං යං තිත්ථියා සමතික්කමිතුං න සක්කොන්ති තස්ස වසෙන දිට්ඨිච්ඡෙදවාරං කත්වා ඉදානි පසාද ච්ඡෙදවාරං දස්සෙන්තො එවරූපෙ ඛො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයෙති ආදිමාහ. තත්ථ ධම්මවිනයෙති ධම්මෙ ච විනයෙ ච උභයෙනපි අනිය්‍යානිකසාසනං දස්සෙසි. යො සත්ථරි පසාදෙ, සො න සම්ම ග්ගතොති අනිය්‍යානිකසාසනස්මිං හි සත්ථා කාලං කත්වා සීහොපි හොති ව්‍යග්ඝොපි දීපිපි අච්ඡොපි තරච්ඡොපි සාවකා පනස්ස මිගාපි සූකරාපි පසදාපි හොන්ති සො ඉමෙ මය්හං පුබ්බෙ උප ට්ඨාකා පච්චයදායකාති ඛාදිතුං වා මෙත්තං වා අනුද්දයං වා අකත්වා තෙසං උපරි පතිත්වා ලොහිතම්පි පිවති ථූලථූලමංසා නිපි ඛාදති සත්ථා වා පන බිළාරො හොති සාවකා කුක්කුටා මූසිකා වා අථ තෙ වුත්තනයෙනෙව අනුකම්පං අකත්වා ඛාදති අථ වා සත්ථා නිරයපාලො හොති සාවකා නෙරයිකසත්තා සො ඉමෙ මය්හං පුබ්බෙ පච්චයදායකාති අනුකම්පං අකත්වා විවිධා කම්මකරණා කාරෙන්ති ආදිත්තෙනපි රථෙ යොජෙති අඞ්ගාර පබ්බතම්පි ආරොපෙති ලොහකුම්භියම්පි ඛිපති අනෙකෙහිපි දුක්ඛ ධම්මෙහි සංයොජෙති සාවකා පන කාලං කත්වා සීහාදයො හො න්ති සත්ථා මිගාදිසු අඤ්ඤතරො තෙ ඉමං මය්හං පුබ්බෙ චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිම්හ සත්ථා නො අයන්ති තස්මිං ඛාදිතුං වා මෙත්තං වා අනුද්දයං වා අකත්වා වුත්තනයෙනෙව අනයව්‍යසනං පාපෙන්ති එවං අනිය්‍යානිකසාසනෙ යො සත්ථරි පසාදෙ න සම්ම ග්ගතො හොති ඨිතිකාලං ගතානම්පි පච්ඡා විනාසංයෙව ලභති යො ධම්මෙ පසාදෙති අනිය්‍යානිකසාසනස්මිං හි ධම්මෙ පසාදො නාම උග්ගහිතපරියාපුණිතවාචිතධාරිතමත්තකො [illegible]ධම්මෙ පසාදො හොති වට්ටමොක්ඛො පනෙත්ථ නත්ථි තස්මා යො එත්ථ පසාදො සො පුනප්පුනවට්ටමෙව ගම්භීරං කරොතීති අසම්මග්ගතො අස මාවගතො අක්ඛායති. යො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොතීති යාපි අනි ය්‍යානිකසාසනෙ අජසීලාදීනං වසෙන පරිපූරකාරිතා සාපි යස්මා වට්ටමොක්ඛං භවනිස්සරණං න සම්පාදෙති සම්පජ්ජමානා පන තිරච්ඡානයොනිං ආවහති විපජ්ජමානා නිරයං තස්මා න සම්ම ග්ගතො අක්ඛායති. යා සහ ධම්මිකෙසූති අනිය්‍යානිකසාසනස්මිං යෙ සෙ ගුණධම්මිකා තෙසු යස්මා එකතොව කාලං කත්වා සීහාදු

නාපි හොන්ති එකච්චෙ මිගාදයො තත්‍ථ සීහාදිභූතා ඉමෙ අ-ඤ්ඤාකං සහධම්මිකා අහෙසුන්ති මිගාදිභූතෙසු ඛත්තිආදීසු අඤ්ඤ-ත්‍ථා පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව තෙසං මහාදුක්ඛං උප්පාදෙන්ති තස්මා එත්‍ථ සහධම්මිකෙසු පියමනාපතාපි අසම්මග්ගතාසි අක්ඛා-යති. ඉමිං පන සබ්බම්පි කාරණභෙදං එකතො කත්වා දස්සෙන්තො භගවා තං කිස්සහෙතු එවමෙතං භික්ඛවෙ හොතීති ආදිමාහ. තත්‍රා-යං සඞ්ඛෙපත්‍ථො එවං හෙතං භික්ඛවෙ හොති යං මයා වුත්තං යො සත්‍ථරි පසාදො සො න සම්මග්ගතො හොතීති ආදි තං එව-මෙව හොති කස්මා යස්මා තෙ පසාදදයො දුරක්ඛාතෙ ධම්ම-විනයෙ අසම්මාසම්බුද්ධප්පවෙදිතෙති. එත්‍ථ හි යථාතන්ති කාරණ-ත්‍ථෙ නිපාතො; තත්‍ථ දුරක්ඛාතෙති දුක්කථිතෙ; දුක්කථිතත්තා-යෙව දුප්පවෙදිතෙ; සො පනෙසො යස්මා මග්ගඵලත්‍ථාය න නීය්‍යා-ති තස්මා අනීය්‍යානිකෙ;* රාගාදීනං උපසමාය අසංවත්තනතො අනුපසමසංවත්තනිකෙ; න සම්මාසම්බුද්ධෙන සබ්බඤ්ඤුනා පවෙදි-තොති අසම්මාසම්බුද්ධප්පවෙදිතෙ; තස්මිං අනීය්‍යානිකෙ අනුපසම-සංවත්තනිකෙ අසම්මාසම්බුද්ධප්පවෙදිතෙ. එත්තාවතා භගවා තිත්‍ථි-යෙසු පසාදො සුරාපීතසිගාලෙ පසාදො විය නිරත්‍ථකොති දස්සෙ-ති, එකො කිර කාණසිගාලො රත්තිං නගරං පවිසිත්‍වා සුරාජල්-ලිකං ඛාදිත්‍වා පුන්නාගවනෙ නිපජ්ජිත්‍වා නිද්දායන්තො සුරියුග්ග-මනෙ පබුජ්ඣිත්‍වා චින්තෙසි ඉමස්මිං කාලෙ න සක්කා ගන්තුං බහූ අම්හාකං, වෙරිනො එකං වඤ්චෙතුං වට්ටතීති සො එකං බ්‍රාහ්මණං ගච්ඡන්තං දිස්වා ඉමං වඤ්චෙස්සාමීති අය්‍ය බ්‍රාහ්මණාති ආහ කො එස බ්‍රාහ්මණං පක්කොසතීති අහං සාමි ඉතො තාව එහි කිං හොති මං බහිගාමං නෙහි අහං තෙ කහාපණසතං දස්සාමීති සො නයිස්සාමීති පාදෙසු ගණ්හි අය්‍ය බාල බ්‍රාහ්මණ මය්හං කහාපණා ඡඩ්ඩිතකා අත්‍ථි න දුල්ලභා‡ කහාපණා සාධුකං මං ගණ්හාහීති කථං භො ගණ්හාමීති උත්තරාසඞ්ගෙන භණ්ඩිකං කත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා ගණ්හාහීති බ්‍රාහ්මණො තථා ගහෙත්වා දක්ඛිණ-ද්වාරසදිසං ඨානං ගන්ත්වා එත්‍ථ ඔතාරෙමීති පුච්ඡි කතරං ඨානං නාම එතන්ති මහාද්වාරං එතන්ති අපරෙ බාල බ්‍රාහ්මණ කිං තව ඤා-තකා අන්තරද්වාරෙ කහාපණෙ ඨපෙන්ති පරතො මං හරාහී-ති සො පුනප්පුන ථොකථොකං ගන්ත්වා එත්‍ථ ඔතාරෙමීති එත්‍ථ ඔතාරෙ-මීති පුච්ඡිත්වා තෙන තජ්ජිතවජ්ජිතො ඛෙමට්ඨානං ගන්ත්වා එත්‍ථ ඔතා-රෙහීති වුත්තො ඔතාරෙත්වා සාටකං ගණ්හි කාණසිගාලො ආහ අහං තෙ කහාපණසතානි දස්සාමීති අවොචං ඉයං පන

* අනීය්‍යානිකෙ 'තිපි.

‡ දුල්ලභා — සබ්බෙසු.

කහාපණා බහූ න තෙ සන්තානෙව යාව අහං කහාපණෙ ආහරාමි තාව ත්වං සූරියං ඔලොකෙන්තො තිට්ඨාහීති වත්වා ථොකං ගන්ත්වා නිවත්තිත්වා පුන බ්‍රාහ්මණං ආහ අය්‍ය බ්‍රාහ්මණ මා ඉමෙ ඔලොකෙහි සූරියමෙව ඔලොකෙන්තො තිට්ඨාහීති එවඤ්ච පන වත්වා එකතක්ඛවනං පවිසිත්වා යථාරුචිං පක්කාමි. බ්‍රාහ්මණස්සපි සූරියං ඔලොකෙන්තස්සෙව නලාටතොචෙව කාචෙජ්ජි සෙදා මුච්චිංසු අථ නං රුක්ඛදෙවතා ආහ.

"සද්දහාසි සිගාලස්ස සුරාපීතස්ස බ්‍රාහ්මණ
සිප්පිකානං සතං නත්ථි කුතො කංසසතා දුවෙ"ති.

එවං යථා කාණසිගාලෙ පසාදෙ නිරත්ථකො එවං තිත්ථියෙසු පීති අනිය්‍යානිකසාසනෙ පසාදස්ස නිරත්ථකභාවං දස්සෙත්වා නිය්‍යානිකසාසනෙ තස්ස සාත්ථකභාවං දස්සෙතුං තථාගතො ච ඛො භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ කාමුපාදානස්ස පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙතීති අරහත්තමග්ගෙන කාමුපාදානස්ස පහානං පරිඤ්ඤං සමතික්කමං පඤ්ඤාපෙති ඉතරෙසං තිණ්ණං උපාදානානං සොතාපත්තිමග්ගෙන පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. එවරූපෙ ඛො භික්ඛවෙ ධම්මවිනයෙති ඊදිසෙ ධම්මෙ ච විනයෙ ච; උභයෙනාපි නිය්‍යානිකසාසනං දස්සෙති. සත්ථරි පසාදොති එවරූපෙ සාසනෙ යො සත්ථරි පසාදො සො සම්මග්ගතො අක්ඛායති භවදුක්ඛනිස්සරණාය සංවත්තති, තත්‍රිමානි වත්ථූනි— භගවා කිර වෙදියක පබ්බතෙ ඉන්දසාලගුහායං පටිවසති අථෙකො උලූකසකුණො භගවති ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තෙ උපඩ්ඪමග්ගං අනුගච්ඡති නික්ඛමන්තෙ උපඩ්ඪමග්ගං පච්චුග්ගමනං කරොති. සො එකදිවසං සම්මාසම්බුද්ධං සායණ්හසමයෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං නිසින්නං පබ්බතා ඔරුය්හ වන්දිත්වා පක්ඛෙ අපනාමෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ සීසං ඔනාමෙත්වා දසබලං නමස්සමානො අට්ඨාසි භගවා තං ඔලොකෙත්වා සිතං අකාසි— ආනන්දත්ථෙරො කො නු ඛො භන්තෙ හෙතු කො පච්චයො සිතස්ස පාතුකම්මායාති පුච්ඡි පස්සානන්ද ඉමං උලූකසකුණං අයං මයි ච භික්ඛුසඞ්ඝෙ ච චිත්තං පසාදෙත්වා සතසහස්සකප්පෙ දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා සොමනස්සො නාම පච්චෙකබුද්ධො භවිස්සතීති ආහ.

"උලූකක මණ්ඩලක්ඛික වෙදියකෙ චිරදීඝවාසික
සුඛිතොසි ත්වං අය්‍ය කොසිය කාලුට්ඨිතං පස්සසි බුද්ධවරං
මයි චිත්තං පසාදෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝෙ අනුත්තරෙ
කප්පානි සතසහස්සානි දුග්ගතිං සො නගච්ඡති.

දෙවලොකා චවිත්වාන කුසලමූලෙන චොදිතො
භවිස්සති අනන්තඤාණො සොමනස්සොති විස්සුතො."

අඤ්ඤාති පි එවං රාජගහනගරෙ සුමනමාලාකාරවත්ථුං මහාමෙඝවාදකවත්ථුං චොරඝාතකවත්ථුං වීණාවාදකවත්ථුං සබ්බධම්මභාණකවත්ථූනපි එවමාදීනි වත්ථූනි විත්ථාරෙතබ්බානි. එවං නීයානිකසාසනෙ සත්ථරි පසාදෙ සමන්නාගතො හොති. **ධම්මෙ පසාදෙති** නීයානිකසාසනස්මිං ධම්මෙ පසාදෙ සමන්නාගතො හොති ඡරමතෙන නිමිත්තං ගහෙත්වා සුණන්තානම්පි සල්ලපනිද්දයකො හොති වුත්තමෙව. මණ්ඩූකදෙවපුත්තාදීනං වත්ථුවසෙන වෙදිතබ්බා. **සීලෙසු පරිපූරකාරිතාති** සීලෙසු පරිපූරකාරිතාපි සමඞ්ගිතා හොති සග්ගමොක්ඛසම්පත්තිං ආවහති තත්ථ ඡත්තමාණවකවත්ථු සාමණෙරවත්ථු ආදීනි දීපෙතබ්බානි. **සහධම්මිකෙසූති** නීයානිකසාසනෙ සහධම්මිකෙසු පියමනාපතාපි සමඞ්ගිතා හොති මහාසම්පත්තිං ආවහති අයමත්ථො විමානපෙතවත්ථූහි දීපෙතබ්බා—තෙලං ඝතං ඛීරොදනං අභවදසිං භික්ඛුනො පිණ්ඩාය චරන්තස්ස—පානීයං—උච්ඡුඛණ්ඩකං—තිම්බරූසකං—කක්කාරුකං—එළාලුකං—වල්ලිපක්කං—ඵාරුසකං—හත්ථප්පතාපකං—සාකමුට්ඨිං—පුප්ඵකමුට්ඨිං—මූලකං—නිම්බමුට්ඨිං—අම්බිලකඤ්ජිකං—දොණිනිම්මජ්ජනිං*—කායබන්ධනං අංසවට්ටකං—ආයොගපට්ටං—විධූපනං—තාලවණ්ටං—මොරපිඤ්ජං—උපාහනං—පූවං—මොදකං—සක්ඛලිකං—අභවදසිං භික්ඛුනො පිණ්ඩාය චරන්තස්ස තස්ස මෙ පස්ස විමානං අච්ඡරා කාමවණ්ණිනී ගමස්මිනි. **කිංකිස්සහෙතූති** ආදිවුත්තනයානුසාරෙනෙව යොජෙත්වා වෙදිතබ්බං. ඉදානි යෙසං උපාදානානං තිත්ථියා න සම්මා පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙන්ති තථාගතො පඤ්ඤාපෙති තෙසං පච්චයං දස්සෙතුං ඉමෙ ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ කිංනිදානාති ආදීසු නිදානාදීනි සබ්බානෙව කාරණවෙවචනානි. කාරණං හි යස්මා ඵලානි දෙති හන්ද නං ගණ්හථාති අප්පෙති විය තස්මා නිදානන්ති වුච්චති යස්මා තං තතො ජායති සමුදෙති පභවති තස්මා සමුදයො ජාති පභවොති වුච්චති අයං පනෙත්ථ පදත්ථො කිං නිදානං එතෙසන්ති කිංනිදානා කිං සමුදයො එතෙසන්ති කිංසමුදයා කිං ජාති එතෙසන්ති කිංජාතිකා කො පභවො එතෙසන්ති කිංපභවා යස්මා පනෙතෙසං තණ්හා යථාවුත්තෙනත්ථෙන නිදානඤ්චෙව සමුදයො ච ජාති ච පභවො ච තස්මා තණ්හානිදානාති ආදිමාහ එවං සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො—යස්මා පන භගවා න කෙවලං උපාදානස්සෙව පච්චයං ජානාති උපාදානස්ස පච්චයභූතාය

* දොණිනිම්මජ්ජනිං—

තණ්හායාති තණ්හාදිපච්චයානං වෙදනාදීනම්පි පච්චයං ජානාති යෙව තස්මා තණ්හා චායං භික්ඛවෙති ආදිමාහ. යතො ච ඛො භික්ඛවෙති යස්මිං කාලෙ; අවිජ්ජා පහීනා හොතීති වට්ටමූලිකා අවිජ්ජා අනුප්පාදනිරොධෙන පහීනා හොති; විජ්ජා උප්පන්නාති අරහත්තමග්ගවිජ්ජා උප්පන්නා; සො අවිජ්ජාවිරාගා විජ්ජුප්පාදාති සො භික්ඛු අවිජ්ජාය ච පහීනත්තා විජ්ජාය ච උප්පන්නත්තා; නෙව කාමූපාදානං උපාදියතීති නෙව කාමූපාදානං ගණ්හාති; න සෙසානි උපාදානානි. අනුපාදියං න පරිතස්සතීති එවං කිඤ්චි උපාදානං අගණ්හන්තො තණ්හාපරිතස්සනාය න පරිතස්සති; අපරිතස්සන්ති අපරිතස්සන්තො; තණ්හං අනුප්පාදෙන්තො. පච්චත්තඤ්ඤෙව පරිනිබ්බායතීති සයමෙව කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති; එවමස්ස ආසවක්ඛයං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පච්චවෙක්ඛණං දස්සෙන්තො ඛීණා ජාතීති ආදිමාහ, තං වුත්තත්ථමෙවාති.

චූලසීහනාදවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

——(෧)——

එවමෙම්සුතන්ති මහාසීහනාදං; තත්ථ වෙසාලියන්ති එවංනාමකෙ නගරෙ; තං හි අපරාපරං විසාලීභූතත්තා වෙසාලීති සඞ්ඛං ගතං. තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා—බාරාණසිරඤ්ඤො කිර අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි ගබ්භො සණ්ඨාසි සා ඤත්වා රඤ්ඤො නිවෙදෙසි රාජා ගබ්භපරිහාරං අදාසි සා සම්මාපරිහරියමානගබ්භා ගබ්භපරිපාකකාලෙ විජායනඝරං පාවිසි පුඤ්ඤවන්තීනං පච්චූසසමයෙ ගබ්භවුට්ඨානං හොති සා ච තාසං අඤ්ඤතරා තෙන පච්චූසසමයෙ අලත්තකපටලබන්ධුජීවකපුප්ඵසදිසං මංසපෙසිං විජායි තතො අඤ්ඤා දෙවියො සුවණ්ණබිම්බසදිසෙ පුත්තෙ විජායන්ති අග්ගමහෙසී මංසපෙසින්ති රඤ්ඤො පුරතො මම අවණ්ණො උප්පජ්ජෙය්‍යාති චින්තෙත්වා තෙන අවණ්ණභයෙන තං මංසපෙසිං එකස්මිං භාජනෙ පක්ඛිපිත්වා පටිකුජ්ජිත්වා රාජමුද්දිකාය ලඤ්ඡෙත්වා ගඞ්ගාසොතෙ පක්ඛිපාපෙසි මනුස්සෙහි ඡඩ්ඩිතමත්තෙ දෙවතා ආරක්ඛං සංවිදහිංසු සුවණ්ණපට්ටිකඤ්චෙත්ථ ජාතිහිඞ්ගුලකෙන බාරාණසිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා පජාති ලිඛිත්වා බන්ධිංසු තතො තං භාජනං ඌමිභයාදීහි අනුපද්දුතං ගඞ්ගාසොතෙන පායාසි තෙන ච සමයෙන අඤ්ඤතරො තාපසො ගොපකකුලං නිස්සාය ගඞ්ගාතීරෙ විහරති සො පාතොව ගඞ්ගං ඔතිණ්ණො තං භාජනං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පංසුකූලසඤ්ඤාය අග්ගහෙසි අථෙත්ථ තං අක්ඛරපට්ටිකං

රාජමුද්දිකාලඤ්ඡනඤ්ච දිස්වා මුඤ්චිත්වා මංසපෙසිං අද්දස දිස්වා තස්ස එතදහොසි සියා ගබ්භො තථාහිස්ස දුග්ගන්ධපූතිභාවො නත්ථීති අස්සමං නෙත්වා සුද්ධෙ ඔකාසෙ ඨපෙසි අථ අඩ්ඪමාසච්චයෙන ද්වෙ මංසපෙසියො අහෙසුං තාපසො දිස්වා සාධුකතරං ඨපෙසි තතො පුන අඩ්ඪමාසච්චයෙන එකමෙකිස්සා පෙසියා හත්ථපාදසීසානමත්ථාය පඤ්චපඤ්චපිළකා උට්ඨහිංසු අථ තතො අඩ්ඪමාසච්චයෙන එකා මංසපෙසි සුවණ්ණබිම්බසදිසො දාරකො ච එකා දාරිකා ච අහොසි තෙසු තාපසස්ස පුත්තසිනෙහො උප්පජ්ජි අඞ්ගුට්ඨකතො චස්ස ඛීරං නිබ්බත්ති තතොප්පභුති ච ඛීරභත්තං ලභි තාපසො භත්තං භුඤ්ජිත්වා ඛීරං දාරකානං මුඛෙ ආසිඤ්චති තෙසං උදරං යං යං පවිසති සබ්බං මණිභාජනගතං විය දිස්සති එවං නිච්ඡවී අහෙසුං අපරෙ ආහු සිබ්බෙත්වා ඨපිතා විය තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ලීනා ඡවි අහොසි එවං තෙ නිච්ඡවිතාය වා ලීනච්ඡවිතාය වා ලිච්ඡවීති පඤ්ඤායිංසු තාපසො දාරකෙ පොසෙන්තො උස්සූරෙ ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති අතිදිවා පටික්කමති තස්ස තං ව්‍යාපාරං ඤත්වා ගොපාලකා ආහංසු භන්තෙ පබ්බජිතානං දාරකපොසනං පලිබොධො අම්හාකං දාරකෙ දෙථ මයං පොසෙස්සාම තුම්හෙ අත්තනො කම්මං කරොථාති තාපසො සාධූති පටිස්සුණි ගොපාලකා දුතියදිවසෙ මග්ගං සමං කත්වා පුප්ඵෙහි ඔකිරිත්වා ධජපටාකෙ උස්සාපෙත්වා තූරියෙහි වජ්ජමානෙහි අස්සමං ආගතා තාපසො මහාපුඤ්ඤා දාරකා තෙ අප්පමාදෙන වඩ්ඪෙථ වඩ්ඪෙත්වා ච අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවාහං කරොථ පඤ්චගොරසෙන රාජානං තොසෙත්වා භූමිභාගං ගහෙත්වා නගරං මාපෙථ තත්ථ කුමාරං අභිසිඤ්චථාති වත්වා දාරකෙ අදාසි තෙ සාධූති පටිස්සුණිත්වා දාරකෙ නෙත්වා පොසෙසුං දාරකා වුඩ්ඪිමන්වාය කීළන්තා විවාදට්ඨානෙසු අඤ්ඤෙ ගොපාලදාරකෙ හත්ථෙනපි පාදෙනපි පහරන්ති තෙ රොදන්ති කිස්ස රොදථාති ච මාතාපිතූහි වුත්තා ඉමෙ නිම්මාතාපිතිකා තාපසපොසිතා අම්හෙ අතීව පහරන්තීති වදන්ති තතො තෙසං මාතාපිතරො ඉමෙ දාරකා අඤ්ඤෙ දාරකෙ විහෙසෙන්ති දුක්ඛාපෙන්ති න ඉමෙ සඞ්ගහෙතබ්බා වජ්ජිතබ්බා ඉමෙති ආහංසු තතොප්පභුති කිර සො පදෙසො වජ්ජීති වුච්චති යොජනසතපරිමාණෙන අථ තං පදෙසං ගොපාලකා රාජානං තොසෙත්වා අග්ගහෙසුං තත්ථ ච නගරං මාපෙත්වා සොළසවස්සුද්දෙසිකං කුමාරං අභිසිඤ්චිත්වා රාජානං අකංසු. තාය චස්ස දාරිකාය සද්ධිං වාරෙය්‍යං කත්වා කතිකං අකංසු න බාහිරතො දාරිකා ආනෙතබ්බා ඉතො දාරිකා න කස්සචි දාතබ්බාති තෙසං පඨමසංවාසෙන ද්වෙ දාරකා ජාතා ධීතා ච පුත්තො ච එවං සොළසක්ඛත්තුං

වෙ මෙ ජාතා තතො තෙසං දාරකානං යථාසකම්පි වඩ්ඪෙන්තානං ආරාමුය්‍යානනිවාසට්ඨානපරිවාරසම්පත්තිං ගහෙතුං අප්පහොන්තං නගරං තික්ඛත්තුං ගාවුතන්තරෙන ගාවුතන්තරෙන පරික්ඛිපිංසු තස්ස පුනප්පුන විසාලීකතත්තා වෙසාලීත්වෙව නාමං ජාතං තෙන වුත්තං වෙසාලියන්ති එවංනාමකෙ නගරෙති. බහිනගරෙති නගරස්ස බහි; න අම්බපාලිවනං විය අන්තොනගරස්මිං අයං පන ජීවකම්බවනං විය නගරස්ස බහි වනසණ්ඩො තෙන වුත්තං බහි නගරෙති. අපරපුරෙති පුරස්ස අපරෙ, පච්ඡිමදිසායන්ති අත්ථො වනසණ්ඩෙති සො කිර වනසණ්ඩො නගරස්ස පච්ඡිමදිසාය ගාවුතමත්තට්ඨානෙ තත්ථ මනුස්සා භගවතො ගන්ධකුටිං කාරෙත්වා තං පරිවාරෙත්වා භික්ඛූනං රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානචඞ්කමනලෙනකුටිමණ්ඩපාදීනි පතිට්ඨාපෙසුං භගවා තත්ථ විහරති තෙන වුත්තං අපරපුරෙ වනසණ්ඩෙති සුනක්ඛත්තොති තස්ස නාමං ලිච්ඡවිරඤ්ඤො පන පුත්තත්තා ලිච්ඡවිපුත්තොති වුච්චති, අචිරපක්කන්තොති විබ්භමිත්වා ගිහිභාවූපගමනෙන අධුනා පක්කන්තො; පරිසතියන්ති පරිසමජ්ඣෙ; උත්තරිමනුස්සධම්මාති එත්ථ මනුස්සධම්මා නාම දසකුසලකම්මපථා, තෙ පටිසෙධෙතුං න සක්කොති කස්මා උපාරම්භභයා වෙසාලියං හි බහූ මනුස්සා රතනත්තයෙ පසන්නා බුද්ධමාමකා ධම්මමාමකා සඞ්ඝමාමකා තෙ දසකුසලකම්මපථමත්තම්පි නත්ථි සමණස්ස ගොතමස්සාති වුත්තෙ ත්වං කත්ථ භගවන්තං පාණං හනන්තං අද්දස කත්ථ අදින්නං ආදියන්තන්ති ආදීනි වත්වා අත්තනො පමාණං න ජානාසි කිං දන්තා තෙ අත්ථීති පාසාණසක්ඛරා ඛාදසි අහිනාඩිගුණෙන කණ්ඩූසිතුං වායමසි කකචදන්තෙසු පිප්ඵලක කීළිතුං † ඉච්ඡසි. මුඛතො තෙ දන්තෙ පාතෙස්සාමාති වදෙය්‍යුං සො තස්මා උපාරම්භභයා එවං වත්තුං න සක්කොති උත්තරිං පන විසෙසාධිගමං පටිසෙධෙන්තො උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසොති ආහ තත්ථ අලමරියං කාතුන්ති අලමරියො, අරියභාවාය සමත්ථොති වුත්තං හොති ඤාණදස්සනමෙව ඤාණදස්සනවිසෙසො, අලමරියො ච සො ඤාණදස්සනවිසෙසො චාති අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො ඤාණදස්සනන්ති දිබ්බචක්ඛුම්පි විපස්සනාපි මග්ගොපි ඵලම්පි පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණම්පි වුච්චති අප්පමත්තො සමානො ඤාණදස්සනං ආරාධෙතී"ති හි එත්ථ දිබ්බචක්ඛු ඤාණදස්සනං නාම-"ඤාණදස්සනාය චිත්තං අභිනීහරති අභිනින්නාමෙතී"ති එත්ථ විපස්සනාඤාණං-"අභබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය

† පුප්ඵලතාකීළිතුං

අනුත්තරාය සම්මාසම්බොධාය" ති එත්ථ මග්ගො—" අයං මණ්ඩෙ උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො අධිගතො ඵාසුවිහාරො"ති එත්ථ ඵලං—" ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි අකුප්පා මෙ චෙතොවිමුත්ති අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවො" ති එත්ථ පච්චවෙක්ඛණා. "ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි සත්තාහකාලකතො ආළාරො කාලාමො "ති එත්ථ සබ්බඤ්ඤුතඤාණං—ඉධ පන ලොකුත්තරමග්ගො අධිප්පෙතො. තං හි සො භගවතො පටිසෙධෙති. තක්කපරියාහතන්ති ඉමිනා ආචරියං පටිබාහති එවං කිරස්ස අහොසි. සමණෙන ගොතමෙන ආචරියෙ උපසඞ්කමිත්වා සුඛුමං ධම්මන්තරං ගහිතං නාම නත්ථි තක්කපරියාහතං පන තක්කෙත්වා විතක්කෙත්වා එවං භවිස්සති එවං භවිස්සතීති විතක්කපරියාහතං කත්වා ධම්මං දෙසෙති. වීමංසානුචරිතන්ති ඉමිනාස්ස ලොකියපඤ්ඤං අනුජානාති සමණො ගොතමො පඤ්ඤවා සො තං පඤ්ඤාසංඛාතං ඉන්දවජිරූපමං වීමංසං එවං වට්ටිස්සතීති ඉතො චිතො ච අනුවිචරාපෙත්වා වීමංසාය අනුචරිතං ධම්මං දෙසෙති. සයං පටිභානන්ති ඉමිනාස්ස ධම්මෙසු පච්චක්ඛභාවං පටිබාහති එවංහිස්ස අහොසි සමණස්ස ගොතමස්ස සුඛුමං ධම්මන්තරං විපස්සනා වා මග්ගො වා ඵලං වා පච්චක්ඛං නාම නත්ථි අයං පන ලද්ධපරිසො රාජානං චක්කවත්තිං විය තං චත්තාරො වණ්ණා පරිවාරෙන්ති සුඵුසිතං පනස්ස දන්තාවරණං මුදුකා ජිව්හා මධුරො සරො අනෙලගලා වාචා සො යං යදෙවස්ස උපට්ඨාති තං තං ගහෙත්වා සයං පටිභානං කථං කථෙන්තො මහාජනං රඤ්ජෙති. යස්ස ච ඛ්වාස්ස අත්ථාය ධම්මො දෙසීයතීති යස්ස ච ඛො අත්ථාය අස්ස ධම්මො දෙසිතො: සෙය්‍යථිදං, රාගපටිඝාතත්ථාය අසුභකම්මට්ඨානං දොසපටිඝාතත්ථාය මෙත්තාභාවනා මොහපටිඝාතත්ථාය * පඤ්චධම්මා විතක්කුපච්ඡෙදාය ආනාපානස්සති. සො නිය්‍යාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයායාති සො ධම්මො යො තං යථාදෙසිතං කරොති තස්ස තක්කරස්ස සම්මා හෙතුනා නයෙන කාරණෙන වට්ටදුක්ඛක්ඛයාය නීයාති ගච්ඡති තං අත්ථං සාධෙතීති දීපෙති. ඉදං පනෙස න අත්තනො අජ්ඣාසයෙන වදති බුද්ධානං හි ධම්මො අනීය්‍යානිකොති එවමෙස වදෙය්‍ය න පන සක්කොති වත්තුං. කස්මා උපාරම්භභයා වෙසාලියං හි බහූ සොතාපන්නසකදාගාමිඅනා

* ලොභපටිඝාතත්ථාය.

ගාමිඋපාසකා චෙව උපාසිකායො ච එවං වදෙය්‍යුං සුනක්ඛත්ත ත්වං භගවතා දෙසිතධම්මො අනිය්‍යානිකොති වදෙසි යදි අයං ධම්මො අනිය්‍යානිකො ඉමස්මිං නගරෙ ඉමෙ කස්මා එත්තකා සොතාපන්නා ජාතා එත්තකා සකදාගාමී එත්තකා අනාගාමීති පුබ්බෙ වුත්තනයෙන උපාරම්භං කරෙය්‍යුන්ති සො ඉමිනා උපාරම්භභයෙන අනිය්‍යානිකොති වත්තුං අසක්කොන්තො අජ්ජුනෙන විස්සට්ඨකණ්ඩං විය අස්ස ධම්මො අමොඝො නීයාති අබ්භන්තරෙ පනස්ස කිඤ්චි නත්ථීති වදති. අසොසි ඛො හි වෙසාලියං බ්‍රාහ්මණකුලසෙට්ඨිකුලාදීසු තත්ථ තත්ථ පරිසමජ්ඣෙ එවං භාසමානස්ස තං වචනං සුණි න පන පටිසෙධෙසි. කස්මා කාරුඤ්ඤතාය න පටිසෙධෙසි. එවං කිරස්ස අහොසි, අයං කුද්ධො ඛායමානං ජලිතවනං විය උක්ඛිත්තලොනදණ්ඩකං විය ච කොධවසෙන තටතටායති මයා පටිබාහිතො පන මයිපි ආඝාතං බන්ධිස්සති එවමස්ස තථාගතෙ ච මයි චාති ද්වීසු ජනෙසු ආඝාතො අභිභාරියො භවිස්සතීති කාරුඤ්ඤතාය න පටිසෙධෙසි. අපි චස්ස එවම්පි අහොසි, බුද්ධානං අවණ්ණභණනං නාම පුණ්ණචන්ද දොසාරොපනසදිසං කො ඉමස්ස කථං ගණ්හිස්සති. සයමෙව ඛෙලෙ පච්ඡින්නෙ මුඛෙ සුක්ඛෙ ඔරමිස්සතීති ඉමිනාපි කාරණෙන න පටිසෙධෙසි. පිණ්ඩපාතපටික්කන්තොති පිණ්ඩපාතපරියෙසනතො අපගතො; කොධනොති චණ්ඩො ඵරුසො: මොඝපුරිසොති තුච්ඡපුරිසො; යස්ස හි තස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගඵලානං උපනිස්සයො නත්ථි තං බුද්ධා මොඝපුරිසොති වදන්ති. උපනිස්සයෙ සතිපි තස්මිං ඛණෙ මග්ගෙ වා ඵලෙ වා අසතිපි මොඝපුරිසොති වදන්තියෙව ඉමස්ස පන තස්මිං අත්තභාවෙ මග්ගඵලානං උපනිස්සයො සමුච්ඡින්නොයෙව තෙන නං මොඝපුරිසොති ආහ. කොධා ච පනස්ස එසා වාචා භාසිතාති එසා ච පනස්ස වාචා කොධෙන භාසිතා කස්මා පනෙස භගවතො කුද්ධොති අයං හි පුබ්බෙ භගවන්තං උපසංකමිත්වා දිබ්බචක්ඛුපරිකම්මං පුච්ඡි. අථස්ස භගවා කථෙසි. සො දිබ්බචක්ඛුං නිබ්බත්තෙත්වා ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා ඔලොකෙන්තො දෙවලොකෙ නන්දනවනචිත්තලතාවනඵාරුසකවනමිස්සකවනෙසු දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානෙ දෙවපුත්තෙ ච දෙවධීතරො ච දිස්වා එතෙසං එවරූපාය අත්තභාවසම්පත්තියා ඨිතානං කීව මධුරො නු ඛො සද්දො භවිස්සතීති සද්දං සොතුකාමො හුත්වා දසබලං උපසංකමිත්වා දිබ්බසොතධාතුපරිකම්මං පුච්ඡි. භගවා පනස්ස දිබ්බසොතධාතුයා උපනිස්සයො නත්ථීති ඤත්වා පරිකම්මං න කථෙසි.

න හි බුද්ධා තං යස්ස න භවිස්සති තස්ස පරිකම්මං කාරෙන්ති. සො භගවති ආඝාතං බන්ධිත්වා විචරති. අහං සමණං ගොතමං පඨමං දිබ්බචක්ඛුපරිකම්මං පුච්ඡිං සො මය්හං තං සම්පජ්ජතු වා මා වා 'සම්පජ්ජතූති කථෙසි. අහං පන පච්චත්තපුරිසකාරෙන තං නිබ්බත්තෙත්වා සොතධාතුපරිකම්මං පුච්ඡිං තං මෙ න කථෙති. අථාස්ස එවං හොති අයං රාජපබ්බජිතො දිබ්බචක්ඛුඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා දිබ්බසොතධාතුඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා චෙතොපරියඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා ආසවානංඛයඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා මයා සමසමො භවිස්සතීති ඉස්සාමච්ඡරියවසෙන මය්හං න කථෙතීති භිය්‍යොසොමත්තාය ආඝාතං බන්ධිත්වා කාසායානි ඡඩ්ඩෙත්වා ගිහිභාවං පත්වාපි න තුණ්හීභූතො විචරති–දසබලං පන අසන්තෙන අබ්භාචික්ඛන්තො විචරති තෙනාහ භගවා "කොධා ච පනස්ස එසා වාචා භාසිතා" ති. වණ්ණොහෙසො සාරිපුත්තාති සාරිපුත්ත තථාගතෙන සතසහස්සකප්පාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි පාරමියො පූරෙන්තෙන එතදත්ථමෙව වායාමො කතො දෙසනාධම්මො මෙ නිය්‍යානිකො භවිස්සති තස්මා සො එවං වදෙය්‍ය සො වණ්ණංයෙව තථාගතස්ස භාසති වණ්ණොහෙසො සාරිපුත්ත ගුණො එසො තථාගතස්ස න අගුණොති දස්සෙති. අයම්පි හි නාම සාරිපුත්තාති ආදිනා කිං දස්සෙති සුනක්ඛත්තෙන පටිසිද්ධස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස අත්තනි අත්ථිතං දස්සෙති භගවා පස්ස සාරිපුත්ත සුනක්ඛත්තො මොඝපුරිසො නත්ථි තථාගතස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මොති වදති මය්හඤ්ච සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං නාම අත්ථි ඉද්ධිවිධඤාණං නාම අත්ථි දිබ්බචක්ඛුසොතධාතුඤාණං නාම අත්ථි චෙතොපරියඤාණං නාම අත්ථි දසබලඤාණං නාම අත්ථි චතුවෙසාරජ්ජඤාණං නාම අත්ථි අට්ඨසු පරිසාසු අකම්පනඤාණං නාම අත්ථි චතුයොනිපරිච්ඡෙදකඤාණං නාම අත්ථි පඤ්චගතිපරිච්ඡෙදකඤාණං නාම අත්ථි සබ්බම්පි චෙතං උත්තරිමනුස්සධම්මොයෙව එවරූපෙසු උත්තරිමනුස්සධම්මෙසු එකස්සපි ජානනසමත්ථං ධම්මන්වයමත්තම්පි නාම එතස්ස මොඝපුරිසස්ස න භවිස්සතීති එතමත්ථං දස්සෙතුං අයම්පි හි නාම සාරිපුත්තාති ආදිනා නයෙන ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ අන්වෙතීති අන්වයො; ජානාති අනුබුජ්ඣතීති අත්ථො ධම්මස්ස අන්වයො ධම්මන්වයො; තං තං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදිධම්මං ජානනපඤ්ඤායෙතං අධිවචනං. ඉතිපි සො භගවාති ආදීසු එවරූපම්පි නාම මය්හං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණසඞ්ඛාතං උත්තරිමනුස්සධම්මං විජ්ජමානමෙව නත්ථීති ජානිතුං තස්ස මොඝපුරිසස්ස ධම්මන්වයොපි න භවිස්සතීති දස්සෙති

ඉද්ධිවිධඤාණාදීසුපි එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. එත්ථ ච කිඤ්චාපි චෙතොපරියඤාණානන්තරං තිස්සො විජ්ජා වත්තබ්බා සියුං යස්මා පන තාසු වුත්තාසු උපරි දසබලඤාණං න පරිපූරති තස්මා තං අවත්වා තථාගතබලඤාණං පරිපූරං කත්වා දස්සෙතුං දස ඛො පනිමානි සාරිපුත්තාති ආදිමාහ. තත්ථ තථාගතබලානීති අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානි තථාගතස්සෙව බලානි යථා වා පුබ්බබුද්ධානං බලානි පුඤ්ඤුස්සයසම්පත්තියා ආගතානි තථා ආගතබලානීතිපි අත්ථො; තත්ථ දුවිධං තථාගතස්ස බලං කායබලඤ්ච ඤාණබලඤ්ච තෙසු කායබලං හත්ථිකුලානුසාරෙන වෙදිතබ්බං වුත්තඤ්හෙතං පොරාණෙහි.

“ කාලාවකඤ්ච ගඞ්ගෙය්‍යං පණ්ඩරං තම්බපිඞ්ගලං

ගන්ධමඞ්ගලහෙමඤ්ච උපොසථඡද්දන්තිමෙ දසා”ති.

ඉමානි හි දස හත්ථිකුලානි තත්ථ කාලාවකන්ති පකතිහත්ථිකුලං දට්ඨබ්බං යං දසන්නං පුරිසානං කායබලං තං එකස්ස කාලාවකහත්ථිනො * යං දසන්නං කාලාවකානං ‡ තං එකස්ස ගඞ්ගෙය්‍යස්ස යං දසන්නං ගඞ්ගෙය්‍යානං තං එකස්ස පණ්ඩරස්ස යං දසන්නං පණ්ඩරානං තං එකස්ස තම්බස්ස යං දසන්නං තම්බානං තං එකස්ස පිඞ්ගලස්ස යං දසන්නං පිඞ්ගලානං තං එකස්ස ගන්ධහත්ථිනො යං දසන්නං ගන්ධහත්ථීනං තං එකස්ස මඞ්ගලස්ස යං දසන්නං මඞ්ගලානං තං එකස්ස හෙමස්ස යං දසන්නං හෙමානං තං එකස්ස උපොසථස්ස යං දසන්නං උපොසථානං තං එකස්ස ඡද්දන්තස්ස යං දසන්නං ඡද්දන්තානං තං එකස්ස තථාගතස්ස නාරායනසඞ්ඝාතබලන්තිපි ඉදමෙව වුච්චති තදෙතං පකතිහත්ථිගණනාය හත්ථීනං කොටිසහස්සස්ස පුරිසගණනාය දසන්නං පුරිසකොටිසහස්සානං බලං හොති. ඉදං තාව තථාගතස්ස කායබලං. ඤාණබලං පන පාළියං තාව ආගතමෙව දසබලඤාණං චතුවෙසාරජ්ජඤාණං අට්ඨපරිසාසු අකම්පනඤාණං චතුයොනිපරිච්ඡෙදකඤාණං පඤ්චගතිපරිච්ඡෙදකඤාණං සංයුත්තකෙ ආගතානි තෙසත්තති ඤාණානි සත්තසත්තති ඤාණානීති එවං අඤ්ඤානිපි අනෙකානි ඤාණසහස්සානි එතං ඤාණබලං නාම. ඉධාපි ඤාණබලමෙව අධිප්පෙතං ඤාණං හි අකම්පියට්ඨෙන උපත්ථම්භනට්ඨෙන බලන්ති වුත්තං. යෙහි බලෙහි

* කාලාවකකුලස්ස හත්ථිනො ‡ කාලාවකානං බලං

සමන්නාගතොති යෙහි දසහි ඤාණබලෙහි උපෙතො සමුපෙතො; ආසභං ඨානන්ති සෙට්ඨානං උත්තමට්ඨානං; ආසභා වා පුබ්බබුද්ධා තෙසං ඨානන්ති අත්ථො. අපි ච ගවසතජෙට්ඨකො උසභො ගවසහස්සජෙට්ඨකො වසභො වජසතජෙට්ඨකො වා උසභො වජසහස්සජෙට්ඨකො වසභො සබ්බගවසෙට්ඨො සබ්බපරිස්සයසහො සෙතො පාසාදිකො මහාභාරවහො අසනිසතසද්දෙහිපි අසම්පකම්පියො නිසභො සො ඉධ උසභොති අධිප්පෙතො ඉදම්පි හි තස්ස පරියායවචනං උසභස්ස ඉදන්ති ආසභං ඨානන්ති චතූහි පාදෙහි පඨවිං උප්පීළෙත්වා අවට්ඨානං ඉදම්පන ආසභං වියාති ආසභං යථෙව හි නිසභසඞ්ඛාතො උසභො උසභබලෙන සමන්නාගතො චතූහි පාදෙහි පඨවිං උප්පීළෙත්වා අචලට්ඨානෙන තිට්ඨති එවං තථාගතොපි දසහි තථාගතබලෙහි සමන්නාගතො චතූහි වෙසාරජ්ජපාදෙහි අට්ඨපරිසපඨවිං උප්පීළෙත්වා සදෙවකෙ ලොකෙ කෙනචි පච්චත්ථිකෙන පච්චාමිත්තෙන අකම්පියො අචලට්ඨානෙන තිට්ඨති එවං තිට්ඨමානො ච තං ආසභං ඨානං පටිජානාති උපගච්ඡති න පච්චක්ඛාති අත්තනි ආරොපෙති තෙන වුත්තං ආසභං ඨානං පටිජානාතීති. පරිසාසූති අට්ඨසු පරිසාසු; සීහනාදං නදතීති සෙට්ඨනාදං අභීතනාදං නදති; සීහනාදසදිසං වා නාදං නදති අයමත්ථො සීහනාදසුත්තෙන දීපෙතබ්බො; යථා වා සීහො සහනතො ච හනනතො ච සීහොති වුච්චති. එවං තථාගතො ලොකධම්මානං සහනතො පරප්පවාදං හනනතො ච සීහොති වුච්චති. එවං වුත්තස්ස සීහස්ස නාදං සීහනාදං තත්ථ යථා සීහො සීහබලෙන සමන්නාගතො සබ්බත්ථ විසාරදො විගතලොමහංසො සීහනාදං නදති. එවං තථාගතසීහොපි තථාගතබලෙහි සමන්නාගතො අට්ඨසු පරිසාසු විසාරදො විගතලොමහංසො ඉති රූපන්ති ආදිනා නයෙන නානාවිධදෙසනාවිලාසසම්පන්නං සීහනාදං නදති තෙන වුත්තං පරිසාසු සීහනාදං නදතීති. බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතීති එත්ථ බ්‍රහ්මන්ති සෙට්ඨං උත්තමං විසිට්ඨං, චක්කසද්දො පනායං—

“සම්පත්තියං ලක්ඛණෙ ච රථඞ්ගෙ ඉරියාපථෙ
දානෙ රතනධම්මූරචක්කාදිසු ච දිස්සති
ධම්මචක්කෙ ඉධ මතො තඤ්ච ද්වෙධා විභාවයෙ.”

“චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ චක්කානි යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සානං” ති ආදිසු හි අයං සම්පත්තියං දිස්සති. “පාදතලෙසු චක්කානි ජාතානී” ති එත්ථ ලක්ඛණෙ. “චක්කංව වහ

නො පද" න්ති එත්ථ රථඞ්ගෙ. "චතුචක්කං නවද්වාර"න්ති එත්ථ ඉරියාපථෙ. "දදං භුඤ්ජ ච මා ච පමාදො චක්කං වත්තය සබ්බපාණිනං" න්ති එත්ථ දානෙ. "දිබ්බං චක්කරතනං පාතුරහොසී" ති එත්ථ රතනචක්කෙ "මයා පවත්තිතං චක්ක"න්ති එත්ථ ධම්මචක්කෙ "ඉච්ඡාහතස්ස පොසස්ස චක්කං භමති මත්ථකෙ"ති එත්ථ උරචක්කෙ. "ඛුරපරියන්තෙන චෙපි චක්කෙනා" ති එත්ථ පහරණචක්කෙ. "අසනි විය චක්ක"න්ති එත්ථ අසනිමණ්ඩලෙ. ඉධ පනායං ධම්මචක්කෙ මතො. තං පන ධම්මචක්කං දුවිධං හොති පටිවෙධඤාණඤ්ච දෙසනාඤාණඤ්ච. තත්ථ පඤ්ඤාපභාවිතං අත්තනො අරියඵලාවහං පටිවෙධඤාණං කරුණාපභාවිතං සාවකානං අරියඵලාවහං දෙසනාඤාණං. තත්ථ පටිවෙධඤාණං උප්පජ්ජමානං උප්පන්නන්ති දුවිධං. තං හි අභිනික්ඛමනතො යාව අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම. තුසිතභවනතො වා යාව මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම. දීපඞ්කරතො පට්ඨාය වා යාව අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම. දෙසනාඤාණම්පි පවත්තමානං පවත්තන්ති දුවිධං. තං හි යාව අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤස්ස සොතාපත්තිමග්ගා පවත්තමානං ඵලක්ඛණෙ පවත්තං නාම. තෙසු පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං දෙසනාඤාණං ලොකියං. උභයම්පි පනෙතං අඤ්ඤෙහි අසාධාරණං බුද්ධානංයෙව ඔරසං ඤාණං. ඉදානි යෙහි දසහි බලෙහි සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති යානි ආදිතොව දස ඛො පනිමානි සාරිපුත්ත තථාගතස්ස තථාගතබලානීති නික්ඛිත්තානි තානි විත්ථාරතො දස්සෙතුං කතමානි දස ඉධ සාරිපුත්ත තථාගතො ඨානඤ්ච ඨානතොති ආදිමාහ. තත්ථ **ඨානඤ්ච ඨානතොති** කාරණඤ්ච කාරණතො; කාරණං හි යස්මා තත්ථ ඵලං තිට්ඨති තදායත්තවුත්තිතාය උප්පජ්ජති චෙව පවත්තති ච තස්මා ඨානන්ති වුච්චති. තං භගවා යෙ යෙ ධම්මා යෙසං යෙසං ධම්මානං හෙතුපච්චයා උප්පාදාය තං තං ඨානං යෙ යෙ ධම්මා යෙසං යෙසං ධම්මානං න හෙතුපච්චයා උප්පාදාය තං තං අට්ඨානන්ති පජානන්තො ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං පජානාති අභිධම්මෙ පනෙතං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණ"න්ති ආදිනා නයෙන විත්ථාරිතමෙව. **යම්පීති** යෙන ඤාණෙන; **ඉදම්පි සාරිපුත්ත තථාගතස්සාති** ඉදම්පි ඨානාඨානඤාණං තථාගතස්ස තථාගතබලං නාම හොතීති අත්ථො. එවං සබ්බපදෙසු යොජනා වෙදිතබ්බා. **කම්මසමාදානානන්ති** සමාදියිත්වා කතානං කුසලාකුසලකම්මානං; කම්මමෙව

වා කම්මසමාදානං. **ඨානසො හෙතුසොති** පච්චයතො චෙව හෙතුතො ච; තත්ථ ගතිඋපධිකාලපයොගා විපාකස්ස ඨානං කම්මං හෙතු ඉමස්ස පන ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි ගතිසම්පත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්තී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව. **සබ්බත්ථගාමිනින්ති** සබ්බගතිගාමිනිඤ්ච * **පටිපදන්ති** මග්ගං. **යථාභූතං පජානාතීති** බහූසුපි මනුස්සෙසු එකමෙව පාණං ඝාතෙන්තෙසු ඉමස්ස චෙතනා නිරයගාමිනී භවිස්සති ඉමස්ස තිරච්ඡානයොනිගාමිනීති ඉමිනා නයෙන එකවත්ථුස්මිම්පි කුසලාකුසලචෙතනාසංඛාතානං පටිපත්තීනං අවිපරීතතො සභාවං ජානාති ඉමස්සපි ච ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස සබ්බත්ථගාමිනිපටිපදං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො අයං මග්ගො අයං පටිපදා නිරයගාමිනීති පජානාතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව. **අනෙකධාතුන්ති** චක්ඛුධාතුආදීහි කාමධාතුආදීහි වා ධාතූහි බහුධාතුං; **නානාධාතුන්ති** තාසංයෙව ධාතූනං විලක්ඛණතාය නානප්පකාරධාතුං; **ලොකන්ති** ඛන්ධායතනධාතුලොකං; **යථාභූතං පජානාතීති** තාසං තාසං ධාතූනං අවිපරීතතො සභාවං පටිවිජ්ඣති; ඉදම්පි ඤාණං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස අනෙකධාතුනානාධාතුලොකං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො ඛන්ධනානත්තං පජානාතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතමෙව. **නානාධිමුත්තිකතන්ති** හීනාදීහි අධිමුත්තීහි නානාධිමුත්තිකභාවං; ඉදම්පි ඤාණං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස සත්තානං නානාධිමුත්තිකතං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො පජානාති සන්ති සත්තා හීනාධිමුත්තිකා"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතමෙව. **පරසත්තානන්ති** පධානසත්තානං; **පරපුග්ගලානන්ති** තතො පරෙසං හීනසත්තානං; එකත්ථමෙව වා එතං පදද්වයං වෙනෙය්‍යවසෙන ද්විධා වුත්තං. **ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තන්ති** සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං පරභාවඤ්ච අපරභාවඤ්ච; වුඩ්ඪිං හානිඤ්චාති අත්ථො. ඉමස්සපි ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස පරසත්තානං පරපුග්ගලානං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො සත්තානං ආසයං ජානාති අනුසයං ජානාතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතමෙව. **ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනන්ති** පඨමාදීනං චතුන්නං ඣානානං රූපී රූපානි පස්සතීති ආදීනං අට්ඨන්නං විමොක්ඛානං සවිතක්කසවිචාරාදීනං තිණ්ණං සමාධීනං පඨමජ්ඣානසමාපත්තිආදීනඤ්ච නවන්නං අනුපුබ්බසමාපත්තීනං; **සංකිලෙසන්ති** හානභාගියං ධම්මං; **වොදානන්ති** විසෙසභාගියධම්මං; **වුට්ඨානන්ති** වොදානම්පි වුට්ඨානං තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානම්පි වුට්ඨානන්ති එවං වුත්තං පගුණජ්ඣානඤ්චෙව භවඞ්ග

---

* අගතිගාමිනිඤ්චාති පදම්පි දිස්සති.

ඵලසමාපත්තියා ච; හෙට්ඨිමං හෙට්ඨිමං හි පගුණජ්ඣානං උපරිමස්ස උපරිමස්ස පදට්ඨානං හොති තස්මා වොදානම්පි වුට්ඨානන්ති වුත්තං භවඞ්ගෙන පන සබ්බජ්ඣානෙහි වුට්ඨානං හොති ඵලසමාපත්තියා නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨානං හොති තමෙතං සන්ධාය තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානම්පි වුට්ඨානන්ති වුත්තං ඉදම්පි ඤාණං “කතමං තථාගතස්ස ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණං ඣායීති චත්තාරො ඣායී අත්ථෙකච්චො ඣායී සම්පත්තිංයෙව සමානං විපත්තී”ති පච්චෙතීති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතං—සබ්බඤාණානම විත්ථාරකථාය විනිච්ඡයො සම්මොහවිනොදනියා විභඞ්ගට්ඨකථාය වුත්තො—පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිදිබ්බචක්ඛුඤාණකථා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා—ආසවක්ඛයකථා භයභෙරවෙ—ඉමානි ඛො සාරිපුත්තාති යානි පුබ්බෙ දස ඛො පනිමානි සාරිපුත්ත තථාගතස්ස තථාගතබලානීති අවොච ඉමානි තානීති අප්පනං කරොති; තත්‍ර පරවාදිකථා හොති දසබලඤාණං නාම පාටියෙක්කං නත්‍ථි සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්සෙවායං පභෙදොති තං න තථා දට්ඨබ්බං අඤ්ඤමෙව දසබලඤාණං අඤ්ඤං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං දසබලඤාණං සකසකකිච්චමෙව ජානාති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං තම්පි තතො අවසෙසම්පි ජානාති දසබලඤාණෙසු හි පඨමං කාරණාකාරණමෙව ජානාති දුතියං කම්මන්තරවිපාකන්තරමෙව තතියං කම්මපරිච්ඡෙදමෙව චතුත්ථං ධාතුනානත්තකාරණමෙව පඤ්චමං සත්තානං අජ්ඣාසයාධිමුත්තිමෙව ඡට්ඨං ඉන්ද්‍රියානං තික්ඛමුදුභාවමෙව සත්තමං ඣානාදීහි සද්ධිං තෙසං සංකිලෙසාදිමෙව අට්ඨමං පුබ්බෙනිවුත්ථඛන්ධසන්තතිමෙව නවමං සත්තානං චුතිපටිසන්ධිමෙව. දසමං සච්චපරිච්ඡෙදමෙව—සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පන එතෙහි ජානිතබ්බඤ්ච තතො උත්තරිඤ්ච පජානාති එතෙසං පන කිච්චං සබ්බං න කරොති තං හි ඣානං හුත්වා අප්පෙතුං න සක්කොති ඉද්ධි හුත්වා විකුබ්බිතුං න සක්කොති මග්ගො හුත්වා කිලෙසෙ ඛෙපෙතුං න සක්කොති අපි ච පරවාදී එවං පුච්ඡිතබ්බො. දසබලඤාණං නාම එතං සවිතක්කසවිචාරං අවිතක්කවිචාරමත්තං අවිතක්කඅවිචාරං කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොකියං ලොකුත්තරන්ති ජානන්තො පටිපාටියා සත්ත ඤාණානි සවිතක්කසවිචාරානීති වක්ඛති තතො පරානි ද්වෙ අවිතක්කඅවිචාරානීති වක්ඛති ආසවක්ඛයඤාණං සියා සවිතක්කසවිචාරං සියා අවිතක්කවිචාරමත්තං සියා අවිතක්කඅවිචාරන්ති වක්ඛති තථා පටිපාටියා සත්ත කාමාවචරානි තතො ද්වෙ රූපාවචරානි අවසානෙ එකං ලොකුත්තරන්ති වක්ඛති—සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පන සවිතක්කසවිචාරමෙව කාමාවචරමෙව

ලොකියමෙවාති වදන්ති. එවමෙත්ථ අනුපදවණ්ණනං ඤත්වා ඉදානි යස්මා තථාගතො පඨමංයෙව ඨානාඨානඤාණෙන වෙනෙය්‍යසත්තානං ආසවක්ඛයාධිගමස්ස චෙව අනධිගමස්ස ච ඨානාඨානභූතං කිලෙසාවරණාභාවං පස්සති ලොකියසම්මාදිට්ඨිඨානාදි දස්සනතො ච නියතමිච්ඡාදිට්ඨිඨානාභාවදස්සනතො ච අථ නෙසං කම්මවිපාකඤාණෙන විපාකාවරණාභාවං පස්සති තිහෙතුකපටිසන්ධිදස්සනතො සබ්බත්ථගාමිනීපටිපදාඤාණෙන කම්මාවරණාභාවං පස්සති ආනන්තරියකම්මාභාවදස්සනතො එවං අනාවරණානං අනෙකධාතුනානාධාතුඤාණෙන අනුකූලධම්මදෙසනත්ථං චරියාවිසෙසං පස්සති ධාතුවෙමත්තදස්සනතො අථ නෙසං නානාධිමුත්තිකතාඤාණෙන අධිමුත්තිං පස්සති පයොගං අනාදියිත්වාපි අධිමුත්තිවසෙන ධම්මදෙසනත්ථං අථෙවං දිට්ඨාධිමුත්තීනං වසෙන යථාසත්ති යථාබලං ධම්මං දෙසෙතුං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තිඤාණෙන ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තං පස්සති සද්ධාදීනං තික්ඛමුදුභාවදස්සනතො එවං පරිඤ්ඤාතින්ද්‍රියපරොපරියත්තා සචෙ පන තෙ දූරෙ හොන්ති අථ ඣානාදිඤාණෙන ඣානාදීසු වසීභූතත්තා ඉද්ධිවිසෙසෙන තෙ ඛිප්පං උපගච්ඡති උපගන්ත්වා ච නෙසං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන පුබ්බජාතිභාවනං දිබ්බචක්ඛුඤාණානුභාවතො පත්තබ්බ චෙතොපරියඤාණෙන සම්පති චිත්තවිසෙසං පස්සන්තො ආසවක්ඛයඤාණානුභාවෙන ආසවක්ඛයගාමිනියා පටිපදාය විගතසම්මොහත්තා ආසවක්ඛයාය ධම්මං දෙසෙති. තස්මා ඉමිනා අනුක්කමෙන ඉමානි දසබලානි වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි.

තං වාචං අප්පහායාති ආදීසු පුන එවරූපං වාචං න වක්ඛාමීති වදන්තො වාචං පජහති නාම පුන එවරූපං චිත්තං න උප්පාදෙස්සාමීති චින්තෙන්තො චිත්තං පජහති නාම පුන එවරූපං දිට්ඨිං න ගණ්හිස්සාමීති පජහන්තො දිට්ඨිං නිස්සජති නාම තථා අකරොන්තො නෙව පජහති න පටිනිස්සජති සො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ යථා නිරයපාලෙහි ආහරිත්වා නිරයෙ ඨපිතො එවාති වෙදිතබ්බො. ඉදානස්ස එවං අත්ථසාධිකං උපමං දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ. තත්ථ සීලසම්පන්නොති ආදීසු ලොකියලොකුත්තරා සීලසමාධිපඤ්ඤා වෙදිතබ්බා; ලොකුත්තරවසෙනෙව විනිවෙඨෙතුම්පි වට්ටති අයං හි සම්මාවාචාකම්මන්තාජීවෙහි සීලසම්පන්නො සම්මාවායාමසතිසමාධීහි සමාධිසම්පන්නො සම්මාදිට්ඨිසංකප්පෙහි ඤාණසම්පන්නො සො එවං සීලාදිසම්පන්නො භික්ඛු යථා දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ අඤ්ඤං ආරාධෙති අරහත්තං පාපුණාති එවං සම්පදමිදං

සාරිපුත්ත වදාමි ඉදම්පි කාරණං එවරූපමෙව. යථා හි මග්ගානන්තරං අවිරජ්ඣිත්වාව ඵලං නිබ්බත්තතීති එවමෙවං ඉමස්සපි පුග්ගලස්ස චුතිඅනන්තරං අවිරජ්ඣිත්වාව නිරයෙ පටිසන්ධි හොතීති දස්සෙති. සකලස්මිං හි බුද්ධවචනෙ ඉමාය උපමාය ගාළ්හතරං කත්වා වුත්තා උපමා නාම නත්ථි. වෙසාරජ්ජානීති එත්ථ සාරජ්ජපටිපක්ඛං වෙසාරජ්ජං. චතූසු ඨානෙසු සාරජ්ජාභාවං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස උප්පන්නසොමනස්සමයඤාණස්සෙතං නාමං. සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතොති අහං සම්මාසම්බුද්ධො සබ්බෙ ධම්මා මයා අභිසම්බුද්ධාති එවං පටිජානතො තව ඉමෙ නාම ධම්මා තයා අනභිසම්බුද්ධා. තත්‍ර වතාති තෙසු අනභිසම්බුද්ධාති එවං දස්සිතධම්මෙසු; සහධම්මෙනාති සහෙතුනා සකාරණෙන වචනෙන: සුතක්ඛත්තො විය විප්පලපන්තා අප්පමාණං, නිමිත්තමෙතන්ති එත්ථ පුග්ගලොපි ධම්මොපි නිමිත්තන්ති අධිප්පෙතො තං පුග්ගලං න පස්සාමි යො මං එවං පටිචොදෙස්සති තං ධම්මම්පි න පස්සාමි යං දස්සෙත්වා අයං නාම ධම්මො තයා අනභිසම්බුද්ධොති මං පටිචොදෙස්සතීති අයමෙත්ථ අත්ථො — ඛෙමප්පත්තොති ඛෙමං පත්තො; සෙසං පදද්වයං ඉමස්සෙව වෙවචනං. සබ්බමෙතං වෙසාරජ්ජඤාණමෙව සන්ධාය වුත්තං. දසබලස්ස හි අයං නාම ධම්මො තයා අනභිසම්බුද්ධොති චොදකං පුග්ගලං වා චොදනාකාරණං අනභිසම්බුද්ධධම්මං වා අපස්සතො සභාවබුද්ධොයෙව සමානො අහං බුද්ධොස්මීති වදාමීති පච්චවෙක්ඛන්තස්ස බලවතරං සොමනස්සං උප්පජ්ජති තෙන සම්පයුත්තඤාණං වෙසාරජ්ජං නාම තං සන්ධාය ඛෙමප්පත්තොති ආදිමාහ — එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො — අන්තරායිකා ධම්මාති එත්ථ පන අන්තරායං කරොන්තීති අන්තරායිකා; තෙ අත්ථතො සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තා සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා. සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තං හි අන්තමසො දුක්කටං දුබ්භාසිතම්පි මග්ගඵලානං අන්තරායං කරොති ඉධ පන මෙථුනධම්මො අධිප්පෙතො මෙථුනං සෙවතොහි යස්ස කස්සචි නිස්සංසයමෙව මග්ගඵලානං අන්තරායකරො හොති — යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථායාති රාගක්ඛයාදිසු යස්ස යස්ස අත්ථාය; ධම්මො දෙසිතොති අසුභභාවනාදිධම්මො කථිතො; තත්‍ර වත මංති තස්මිං අනිය්‍යානිකධම්මෙ මං, සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අට්ඨ ඛො ඉමා සාරිපුත්තාති ඉදං කස්මා ආරද්ධං වෙසාරජ්ජඤාණස්ස බලදස්සනත්ථං යථා හි ව්‍යත්තං පරිසං අජ්ඣොගහෙත්වා විසාරදානං චිත්තං ආරාධනසමත්ථාය කථාය ධම්මකථිකස්ස ඡෙකභාවො පඤ්ඤායති එවං ඉමං අට්ඨපරිසං පත්වා වෙසාරජ්ජඤාණස්ස වෙසාරජ්ජභාවො සභාවො ඤායතීති වෙසාරජ්ජඤාණස්ස බලං දස්සෙන්තො අට්ඨ ඛො ඉමා සාරිපුත්තාති ආදිමාහ. තත්ථ ඛත්තියපරි

ණාති ඛත්තියානං සන්නිපතිත්වා නිසින්නට්ඨානං; එසනයො සබ්බත්ථ.
මාරකායිකානං පන සන්නිපතිත්වා නිසින්නට්ඨානං මාරපරිසාති වෙ
දිතබ්බා න මාරානං සබ්බාපි චෙතා පරිසා උග්ගට්ඨානදස්සනවසෙන
ගහිතා, මනුස්සා හි එත්ථ රාජා නිසින්නට්ඨානෙ පකතිවචනම්පි වත්තුං
න සක්කොන්ති කම්පන්ති සෙදං මුඤ්චන්ති එවං උග්ගා ඛත්තියපරිසා
බ්‍රාහ්මණා තීසු වෙදෙසු කුසලා හොන්ති ගහපතයො නානාවොහා
රෙසු චෙව අක්ඛරචින්තකාය ච සමණා සකවාදෙසු කුසලා හොන්ති
තෙසං මජ්ඣෙ ධම්මකථාකථනං නාම අතිවිය භාරො අමනුස්සාපි උ
ග්ගා හොන්ති අමනුස්සොති හි වුත්තමත්තෙපි සකලසරීරං කම්පති
තස්ස රූපං වා දිස්වා සද්දං වා සුත්වා සත්තා විසඤ්ඤිනො හොන්ති
එවං අමනුස්සපරිසා උග්ගා තාසු ධම්මකථාකථනං නාම අතිවිය භා
රො ඉති උග්ගට්ඨානදස්සනවසෙන තා ගහිතාති වෙදිතබ්බා—අජ්
ඣොගාහන්ති අනුපවිසති; අනෙකසතං ඛත්තියපරිසන්ති බිම්බි
සාරසමාගමඤාතිසමාගමලිච්ඡවිසමාගමාදිසදිසං; අඤ්ඤචක්කවාළෙ
සුපි උපලබ්භතියෙව කිං පන භගවා අඤ්ඤචක්කවාළානිපි ගච්ඡ
තීති ආම ගච්ඡති කීදිසො හුත්වා යාදිසා තෙ තාදිසො තෙනෙවාහ
අභිජානාමි ඛො පනාහං ආනන්ද අනෙකසතං ඛත්තියපරිසං උපසං
කමිතා තත්‍ර යාදිසකො තෙසං වණ්ණො හොති තාදිසකො මය්හං ව
ණ්ණො හොති යාදිසකො තෙසං සරො හොති තාදිසකො මය්හං
සරො හොති ධම්මියාය ච කථාය සන්දස්සෙමි සම්පහංසෙමි භාස
මානඤ්ච මං න ජානන්ති කො නුඛො අයං භාසති දෙවො වා මනු
ස්සො වාති ධම්මියාය ච කථාය සන්දස්සෙත්වා සම්පහංසෙත්වා අන්ත
රධායාමි අන්තරහිතඤ්ච මං න ජානන්ති කො නුඛො අයං අන්ත
රහිතො දෙවො වා මනුස්සො වාති ඛත්තියා කෙයූරංගදමාලාගන්ධා
දිභූසිතා නානාවිරාගවසනා ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා මොළිධරා
හොන්ති කිං භගවාපි එවං අත්තානං මණ්ඩෙති තෙ ච ඔදාතාපි හො
න්ති කාළාපි මංගුරච්ඡවීපි කිං සත්ථාපි එවරූපො හොතීති සත්ථා
අත්තනො පබ්බජිතවෙසෙනෙව ගච්ඡති තෙසං පන තාදිසො හුත්වා
උපට්ඨාති ගන්ත්වා රාජාසනෙ නිසින්නං අත්තානං දස්සෙති තෙසං
අජ්ජ අම්හාකං රාජා අතිවිය විරොචතීති හොති තෙ ඡින්නස්සරාපි
හොන්ති ගග්ගරස්සරාපි කාකස්සරාපි සත්ථා බ්‍රහ්මස්සරෙනෙව ධම්මං
කථෙති තාදිසකො මය්හං සරො හොතීති ඉදං පන භාසන්තරං
සන්ධාය කථිතං මනුස්සා තං සුත්වා අජ්ජ රාජා මධුරෙන සරෙන
කථෙතීති හොති කථෙත්වා පක්කන්තෙ ච භගවති පුන රාජානං ආග
තං දිස්වා කො නුඛො අයන්ති වීමංසා උප්පජ්ජති ඉදං වුත්තං හොති
කො නුඛො අයං ඉමස්මිං ඨානෙ ඉදානෙව මාගධභාසාය සීහළභා
සාය මධුරෙනාකාරෙන කථෙන්තො කථෙන්තො අන්තරහිතොති

කිං දෙවා උදාහු මනුස්සාති, කිමත්ථං පනෙවං අජානන්තානං ධම්මං දෙසෙතීති වාසනත්ථාය එවං සුත්වාපි හි ධම්මො අනාගතෙ පච්චයො හොතියෙවාති අනාගතං පටිච්ච දෙසෙති. සන්නිසින්නපුබ්බන්ති සංගම්ම නිසින්නපුබ්බං; සල්ලපිතපුබ්බන්ති ආලාපසල්ලාපො කතපුබ්බො; සාකච්ඡාති ධම්මසාකච්ඡාපි සමාපජ්ජිතපුබ්බා; අනෙකසතං බ්‍රාහ්මණපරිසන්ති ආදීනම්පි සොණදණ්ඩසමාගමාදිවසෙන චෙව අඤ්ඤඤ්චතකවාලවසෙන ච සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

චතස්සො ඛො ඉමා සාරිපුත්ත යොනියොති එත්ථ යොනීති ඛන්ධකොට්ඨාසස්සපි කාරණස්සපි පස්සාවමග්ගස්සපි නාමං. "චතස්සො නාගයොනියො චතස්සො සුපණ්ණයොනියො" ති එත්ථ හි ඛන්ධකොට්ඨාසො යොනි නාම. "අයොනි හෙසො භූමිජඵලස්ස ‡ අධිගමාය" ති එත්ථ කාරණං. "න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං මත්තිසම්භව" න්ති එත්ථ පස්සාවමග්ගො. ඉධ පන ඛන්ධකොට්ඨාසො යොනීති අධිප්පෙතො. තත්ථ අණ්ඩෙ ජාතා අණ්ඩජා; ජලාබුම්හි ජාතා ජලාබුජා; සංසෙදෙ ජාතා සංසෙදජා. විනා එතෙහි කාරණෙහි උප්පතිත්වා විය නිබ්බත්තාති ඔපපාතිකා; අභිනිබ්භිජ්ජ ජායන්තීති භින්දිත්වා නික්ඛමනවසෙන ජායන්ති; පූතිකුණපෙ වාති ආදීනි හි අත්ථවසෙනෙව දස්සිතානි ඉමෙසුපි සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීසු සත්තා ජායන්ති එව. දෙවාති ආදිම්හි චාතුම්මහාරාජිකතො පට්ඨාය උපරිදෙවා ඔපපාතිකා හොන්ති භුම්මදෙවා පන චතුයොනිකා. එකච්චෙ ච මනුස්සාති මනුස්සෙසු කෙචිදෙව ඔපපාතිකා හොන්ති යෙභුය්යෙන පනෙතෙ ජලාබුජාව අණ්ඩජාපි එත්ථ කුන්තපුත්තා වෙහාතියථෙරා විය සංසෙදජාපි පදුමගබ්භෙ නිබ්බත්තපොක්ඛරසාතිබ්‍රාහ්මණපදුමවතීදෙවී ආදයො විය හොන්තියෙව විනිපාතිකෙසු නිජ්ඣාමතණ්හිකා පෙතා නෙරයිකා විය ඔපපාතිකායෙව අවසෙසා චතුයොනිකාපි හොන්ති යථා ච තෙ එවං යක්ඛාපි සබ්බචතුප්පදපක්ඛිජාතිපි දීඝජාතිආදයොපි සබ්බෙ චතුයොනිකායෙව.

පඤ්ච ඛො ඉමා සාරිපුත්ත ගතියොති එත්ථ සුකතදුක්කටකම්මවසෙන ගන්තබ්බාති ගතියො අපිච ගතිගති නිබ්බත්තිගති අජ්ඣාසයගති විභවගති නිප්ඵත්තිගතීති බහුවිධා ගති නාම. තත්ථ "ගතිං පෙච්ච ගච්ඡාමී" ති ච-යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා"ති ච අයං ගතිගති නාම. ඉමෙසං ඛො අහං භික්ඛූනං සීලවන්තානමෙව ජානාමි ගතිං වා අගතිං වා" ති අයං නිබ්බත්තිගති නාම. "එවම්පි ඛො තෙ අහං බ්‍රහ්මෙ ච පජානාමි ජුතිඤ්ච පජානාමී" * ති අයං අජ්ඣාසයගති නාම. "විභවො ගති ධම්මානං නිබ්බානං අරහතො ගතී"ති" අයං විභ

‡ භූමිජඵලස්ස. * අහං බ්‍රහ්මෙ ගතිඤ්ච පජානාමි ජුතිඤ්ච පජානාමි.

ඩගන්ති නාම. මමෙව එව ගහිතො භවන්ති අනඤ්ඤා" ති අඤ්ඤං නිප්ඵ න්නා ගති නාම, තාසු ඉධ ගතිගති අධිප්පෙතා. නිරයොති ආදිසු නිරතිඅත්ථෙන නිරස්සාදත්ථෙන නිරයො; තිරියං අඤ්චිතා තිරච්ඡානා තෙසං යොනි තිරච්ඡානයොනි; පෙච්චභාවං පත්තානං විසයොති පෙත්තිවිසයො; මනසො උස්සන්නත්තා මනුස්සා පඤ්චහි කාමගුණෙහි අත්තනො අත්තනො ආනුභාවෙන ච දිබ්බන්තීති දෙවා නිරයඤ්චාහං සාරිපුත්තාති ආදිසු නිරයොති සබ්බං ඔකාසෙන ගහිතා, තිරච්ඡානයොනිම්හීති ආදිසුපි එසෙව නයො. මග්ගං පටිපදන්ති උභයෙනාපි තං තං ගතිසංවත්තනිකං කම්මමෙව දස්සෙති; යථා පටිපන්නොති යෙන මග්ගෙන යාය පටිපදාය පටිපන්නොති උභයම්පි එකතො කත්වා නිද්දිසති; අපායන්ති ආදිසු වඩ්ඪිසඞ්ඛාතා සුඛසඞ්ඛාතා වා අයා අපෙතත්තා අපායො; දුක්ඛස්ස ගති පටිසරණන්ති දුග්ගති; දුක්කටකාරිනො එත්ථ විනිපතන්තීති විනිපාතො; නිබ්බානඤ්චාහන්ති ඉදං පන න කෙවලං ගතිමෙව ගතිනිස්සරණං නිබ්බානම්පි ජානාමීති දස්සනත්ථං ආහ–ඉධ මග්ගො පටිපදාති උභයෙනාපි අරියමග්ගොව වුත්තො–ඉධාති යථා වුත්තෙසු ඨානෙසු අත්තනො ඤාණපවත්තාකාරං දස්සෙන්තො ඉධාහං සාරිපුත්තාති ආදිමාහ–තත්ථ එකන්තදුක්ඛාති නිච්චදුක්ඛා නිරන්තරදුක්ඛා; තිබ්බාති බහලා; කටුකාති ඛරා; සෙය්‍යථාපීති ආදීනි ඔපම්මදස්සනත්ථං වුත්තානි තත්ථ කාසූති ආවාටොපි වුච්චති රාසිපි;

"කින්නු සන්තරබාහිරොව කාසුං ඛනසි සාරථි
පුට්ඨො මෙ සම්ම අක්ඛාහි කිං කාසුයා කරිස්සසී"ති.

එත්ථ හි ආවාටො කාසු නාම, "අඞ්ගාරකාසුං අපරෙ ඵුණන්ති නරා රුදන්තා පරිදඩ්ඪගත්තා"ති එත්ථ රාසි. ඉධ පන ආවාටො අධිප්පෙතො. තෙනෙවාහ සාධිකපොරිසං පූරඞ්ගාරානන්ති–තත්ථ සාධිකං පොරිසං පමාණං අස්සාති සාධිකපොරිසං අතිරෙකපඤ්චරතනාතීති අත්ථො. විතච්චිකානං වීතධූමානන්ති එතං පරිළාහස්ස බලවභාවදීපනත්ථං වුත්තං. අච්චියා වා හි ධූමෙ වා සති වාතො සමුට්ඨාති තෙන පරිළාහො න බලවා හොති. ඝම්මපරෙතොති ඝම්මානුගතො; කිලන්තොති ජාතකිලමථො; පිපාසිතොති උදකං පාතුකාමො; එකායනෙන මග්ගෙනාති එකමග්ගෙනෙව; න මග්ගෙන අනුක්කමන්ති යෙන උභොසු පස්සෙසු නිරන්තරකණ්ටකරුක්ඛගහනෙන. පණිධායාති අඞ්ගාරකාසුයා පතනං නාම නත්ථි අඞ්ගාරකාසුං ආරබ්භ පන ඉරියාපථස්ස ඨපිතත්තා එවං වුත්තං. එවමෙව ඛොති එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං අඞ්ගාරකාසු විය හි නිරයො දට්ඨබ්බො අඞ්ගාරකාසුම්

ග්ගො විය නිරයූපගං කම්මං මග්ගාරූළ්හො විය කම්මසමඞ්ගී පුග්ගලො චක්ඛුමා පුරිසො විය දිබ්බචක්ඛුකො භගවා. යථා සො පුරිසො මග්ගාරූළ්හං දිස්වාව ජානාති අයං ඉමිනා මග්ගෙන ගන්ත්වා අඞ්ගාරකාසුයං පතිස්සතීති එවමෙව භගවා පාණාතිපාතාදිසු යං කිඤ්චි කම්මං ආයූහන්තං එවං ජානාති අයං ඉමං කම්මං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සතීති. යථා සො පුරිසො අපරභාගෙ තං අඞ්ගාරකාසුයා පතිතං පස්සති එවමෙව භගවා අපරභාගෙ සො පුරිසො තං කම්මං කත්වා කුහිං නිබ්බත්තොති ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො නිරයෙ නිබ්බත්තං පස්සති පඤ්චවිධබන්ධනාදිමහාදුක්ඛං අනුභවන්තං තත්ථ කිඤ්චාපි තස්ස කම්මායූහනකාලෙ අඤ්ඤෙ වණ්ණා නිරයෙ නිබ්බත්තස්ස අඤ්ඤෙ අථ ඛ්වස්ස සො සත්තො තං කම්මං කත්වා තත්ථ නිබ්බත්තොති ඔලොකෙන්තස්ස අනෙකසහස්සානං සත්තානං මජ්ඣෙ ඨිතොපි අයං සොති සොයෙව සත්තො ආපාථං ආගච්ඡති දිබ්බචක්ඛුබලං නාම එතන්ති වදන්ති.— දුතියඋපමාය යස්මා අඞ්ගාරකාසුයා විය ගූථකූපෙ පරිළාහො නත්ථි තස්මා එකන්තදුක්ඛාති අවත්වා දුක්ඛාති ආදිමාහ. එත්ථාපි පුරිමනයෙනෙව ඔපම්මසංසන්දනං වෙදිතබ්බං. ඉමම්පි හි පුග්ගලං භගවා හත්ථියොනි ආදිසු යත්ථ කත්ථචි නිබ්බත්තං වධබන්ධනආකඩ්ඪනවිකඩ්ඪනාදීහි මහාදුක්ඛං අනුභවමානං පස්සතියෙව.— තතියඋපමාය තනුපත්තපලාසොති න අබ්භපටලං විය තනුපණ්ණො විරලපණ්ණත්තං පනස්ස සන්ධාය ඉදං වුත්තං. කබරච්ඡායොති විරලච්ඡායො; දුක්ඛබහුලාති පෙත්තිවිසයස්මිං හි දුක්ඛමෙව බහුලං සුඛං පරිත්තං කදාචි අනුභවිතබ්බං හොති තස්මා එවමාහ. ඉධාපි පුරිමනයෙනෙව ඔපම්මසංසන්දනං වෙදිතබ්බං.— චතුත්ථඋපමාය බහලපත්තපලාසොති නිරන්තරපණ්ණො පත්තසඤ්ඡන්නො. සන්දච්ඡායොති පාසාදච්ඡන්නං විය ඝනච්ඡායො; සුඛබහුලා වෙදනාති මනුස්සලොකෙ ඛත්තියකුලාදිසු සුඛබහුලා වෙදනා වෙදයිතබ්බා හොන්ති තා වෙදියමානං නිසින්නං වා නිපන්නං වා පස්සාමීති දස්සෙති. ඉධාපි ඔපම්මසංසන්දනං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.— පඤ්චමඋපමාය පාසාදොති දීඝපාසාදො; උල්ලිත්තාවලිත්තන්ති අන්තො චෙව බහි ච ලිත්තං; ඵුස්සිතග්ගළන්ති ද්වාරබාහාහි සද්ධිං සුපිහිතකවාටං; ගොණකත්ථතොති චතුරඞ්ගුලාධිකලොමෙන කාළකොජවෙන අත්ථතො; පටිකත්ථතොති උණ්ණාමයෙන සෙතත්ථරකෙන අත්ථතො; පටලිකත්ථතොති ඝනපුප්ඵෙන උණ්ණාමයෙන අත්ථරකෙන අත්ථතො; කාදලිමිගපවරපච්චත්ථරණොති කදලිමිගචම්මමයෙන උත්තමපච්චත්ථරණෙන අත්ථතො; තං කිර පච්චත්ථරණං සෙතවත්ථස්ස උපරි කදලිමිගචම්මං අත්ථරිත්වා

සිබ්බිත්වා කතරාජියො. සඋත්තරච්ඡදෙති සහ උත්තරච්ඡදෙන උපරි බද්ධෙන රත්තවිතානෙන සද්ධින්ති අත්ථො. උභතොලොහිතකූපධානොති සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චාති පල්ලඞ්කස්ස උභතොඨපිතලොහිතකූපධානො; ඉධාපි උපමාසංසන්දනං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං–

අයං පනෙත්ථ අපරභාගෙ යොජනා යථා සො පුරිසො මග්ගාරූළ්හමෙව ජානාති අයං එතෙන මග්ගෙන ගන්ත්වා පාසාදං ආරුය්හ කූටාගාරං පවිසිත්වා පල්ලඞ්කෙ නිසීදිස්සති වා නිපජ්ජිස්සති වාති එවමෙව භගවා දානාදීසු පුඤ්ඤකිරියවත්ථූසු යං කිඤ්චි කුසලකම්මං ආයූහන්තංයෙව පුග්ගලං දිස්වා අයං ඉමං කම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිස්සතීති ජානාති. යථා සො පුරිසො අපරභාගෙ තං පාසාදං ආරුය්හ කූටාගාරං පවිසිත්වා පල්ලඞ්කෙ නිසින්නං වා නිපන්නං වා එකන්තසුඛා නිරන්තරසුඛා වෙදනා වෙදියමානං පස්සති එවමෙව භගවා අපරභාගෙ සො පුරිසො තං කල්‍යාණකම්මං කත්වා සුගතිං නිබ්බත්තොති ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තං පස්සති නන්දනවනාදීසු අච්ඡරාසඞ්ඝපරිවුතං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානං–

ආසවක්ඛයවාරෙ දිබ්බචක්ඛුනාති අවත්වා තමෙනං පස්සාමීති වුත්තං තං කස්මාති චෙ නියමාභාවා ඉමං හි පුග්ගලං දිබ්බචක්ඛුනාපි පස්සිස්සති චෙතොපරියඤාණෙනාපි ජානිස්සති සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙනාපි ජානිස්සතියෙව. එකන්තසුඛා වෙදනාති ඉදං කිඤ්චාපි දෙවලොකසුඛෙන සද්ධිං බ්‍යඤ්ජනතො එකං අත්ථතො පන නානා හොති දෙවලොකසුඛං හි රාගපරිළාහාදීනං අත්ථිතාය න එකන්තෙනෙව එකන්තසුඛං නිබ්බානසුඛං පන සබ්බපරිළාහානං වූපසමා සබ්බාකාරෙන එකන්තසුඛං උපමායම්පි යං පාසාදෙ එකන්තසුඛාති වුත්තං තං මග්ගපරිළාහස්ස වූපසන්තතාය ජාතජ්ඣත්තතාය පිපාසාභිභූතතාය ච න එකන්තෙනෙකන්තසුඛං වනසණ්ඩෙ පන පොක්ඛරණියං ඔරුය්හ රජොජල්ලස්ස පවාහිතත්තා මග්ගදරථස්ස වූපසන්තතාය භිසමුළාලඛාදනෙන චෙව මධුරොදකපානෙන ච ඛුප්පිපාසානං විනීතතාය උදකසාටිකං පරිවත්තෙත්වා පට්ටදුකූලං නිවාසෙත්වා තණ්ඩුලත්ථිකං උස්සීසකෙ කත්වා උදකසාටිකං පීළෙත්වා හදයෙ ඨපෙත්වා මන්දමන්දෙන වාතෙන බීජයමානස්ස නිපන්නත්තා සබ්බාකාරෙන එකන්තසුඛා හොන්ති–එවමෙව බොධි එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං පොක්ඛරණී විය අරියමග්ගො දට්ඨබ්බො පොක්ඛරණිමග්ගො විය පුබ්බභාගපටිපදා මග්ගාරූළ්හො විය පටිපදාසමඞ්ගීපුග්ගලො චක්ඛුමා පුරිසො විය [illegible] භගවා [illegible] නිබ්බානං. යථා සො පුරිසො මග්ගාරූළ්හං දිස්වාව ජානාති අයං ඉමිනා මග්ගෙන ගන්ත්වා

පොක්ඛරණියා නහාත්වා රමණීයෙ වනසණ්ඩෙ රුක්ඛමූලෙ නිසීදිස්සති වා නිපජ්ජිස්සති වාති එවමෙවං භගවා පටිපදං පූරෙන්තමෙව නාමරූපං පරිච්ඡින්දන්තමෙව පච්චයපරිග්ගහං කරොන්තමෙව ලක්ඛණාරම්මණාය විපස්සනාය කම්මං කරොන්තමෙව ජානාති අයං ඉමං පටිපදං පූරෙත්වා සබ්බාසවෙ ඛෙපෙත්වා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තින්ති එවං වුත්තං ඵලසමාපත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සතීති. යථා සො පුරිසො අපරභාගෙ තං පොක්ඛරණියං නහාත්වා වනසණ්ඩං පවිසිත්වා නිසින්නං වා නිපන්නං වා එකන්තසුඛා වෙදනා වෙදියමානං පස්සති එවමෙවං භගවා අපරභාගෙ තං පුග්ගලං පටිපදං පූරෙත්වා මග්ගං භාවෙත්වා ඵලං සච්ඡිකත්වා නිරොධසයනවරගතං නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා එකන්තසුඛා වෙදනා වෙදියමානං පස්සති.

අභිජානාමි ඛො පනාහං සාරිපුත්ත චතුරඞ්ගසමන්නාගතන්ති ඉදං කස්මා ආරද්ධං පාටියෙක්කං අනුසන්ධිවසෙන ආරද්ධං අයං කිර සුනක්ඛත්තො දුක්කරකාරිකාය සුද්ධි හොතීති එවං ලද්ධිකො අථස්ස භගවා මයා ච එකස්මිං අත්තභාවෙ ඨත්වා චතුරඞ්ගසමන්නාගතං දුක්කරං කතං දුක්කරකාරිකො නාම මයා සදිසො නත්ථි දුක්කරකාරෙන සුද්ධියා සති අහමෙව සුද්ධො භවෙය්‍යන්ති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි අපි ච අයං සුනක්ඛත්තො දුක්කරකාරිකාය පසන්නො සො චස්ස පසන්නභාවො අද්දසා ඛො භගවා සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො අචෙලකං කොරක්ඛත්තියං චතුක්කුණ්ඩිකං ඡමානික්ඛිත්තං භක්ඛං සම්මුඛෙනෙව ඛාදන්තං මුඛෙන භුඤ්ජන්තං දිස්වා තස්ස එතදහොසි සාධුරූපො වත භො අයං සමණො චතුක්කුණ්ඩිකො ඡමානික්ඛිත්තං භක්ඛං සම්මුඛෙනෙව ඛාදති මුඛෙන භුඤ්ජතීති එවමාදිනා පාටිකසුත්තෙන ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. අථවා අයං දුක්කරකාරිකාය පසන්නො මයා ච එකස්මිං අත්තභාවෙ ඨත්වා චතුරඞ්ගසමන්නාගතං දුක්කරං කතං දුක්කරකාරකෙ පසීදන්තෙනාපි අනෙන මයි පසීදිතබ්බං සියා සොපස්ස පසාදො මයි ජාතොති දස්සෙන්තොපි ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ බ්‍රහ්මචරියන්ති දානම්පි වෙය්‍යාවච්චකම්මම්පි සික්ඛාපදම්පි බ්‍රහ්මවිහාරම්පි ධම්මදෙසනාපි මෙථුනවිරතිපි සදාරසන්තොසොපි උපොසථොපි අරියමග්ගොපි සකලසාසනම්පි අජ්ඣාසයොපි වීරියම්පි වුච්චති.

“කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං කිස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො

ඉද්ධි ජුති බලවීරියූපපත්ති ඉදඤ්ච තෙ නාග මහාවිමානං.
අහඤ්ච භරියා ච මනුස්සලොකෙ සද්ධා උභො දානපතී අහුම්හා

[illegible] ඉතො මම ඕරං කුදසි සහාප්පිතා සමණ [illegible] ! [illegible] බ.
කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං කිස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො
ඉද්ධී ජුතී බලවිරියූපපත්ති ඉදඤ්ච මෙ වීර මහාවිමානං" ති.
ඉමස්මිං හි පුණ්ණකජාතකෙ දානං බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තං.

"කෙන පාණි කාමදදො කෙන පාණි මධුස්සවො
කෙන තෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණිම්හි ඉජ්ඣති.
තෙන පාණි කාමදදො තෙන පාණි මධුස්සවො
තෙන මෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණිම්හි ඉජ්ඣතී" ති.

ඉමස්මිං අඞ්කුරපෙතවත්ථුම්හි වෙය්‍යාවච්චං බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තං. "ඉදං ඛො තං භික්ඛවෙ තිත්තිරියං † නාම බ්‍රහ්මචරියං අහොසී" ති ඉමස්මිං තිත්තිරජාතකෙ පඤ්චසික්ඛාපදං බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තං. 'තං ඛො පන පඤ්චසිඛ බ්‍රහ්මචරියං නෙව නිබ්බිදාය න විරාගාය යාවදෙව බ්‍රහ්මලොකූපපත්තියා ති" ඉමස්මිං මහාගොවින්දසුත්තෙ බ්‍රහ්මවිහාරා බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තා. "එතස්මිං බ්‍රහ්මචරියස්මිං සහස්සං මච්චුහායිනො" ති එත්ථ ධම්මදෙසනා බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තා. පරෙ අබ්‍රහ්මචාරී භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ බ්‍රහ්මචාරිනො භවිස්සාමා" ති සල්ලෙඛසුත්තෙ මෙථුනවිරති බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තා.

"මයං ච භරියා නාතික්කමාම අම්හෙ ච භරියා නාතික්කමන්ති අඤ්ඤත්‍ර තාහි බ්‍රහ්මචරියං චරාම තස්මා හි අම්හං දහරා න මීයරෙ" ති. මහාධම්මපාලජාතකෙ සදාරසන්තොසො බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තො.

"හීනෙන බ්‍රහ්මචරියෙන ඛත්තියෙ උපපජ්ජති
මජ්ඣිමෙන ච දෙවත්තං උත්තමෙන විසුජ්ඣතී" ති.

එවං නිමිජාතකෙ අත්තදමනවසෙන කතො අට්ඨඞ්ගිකො උපොසථො බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තො. "ඉදං ඛො පන පඤ්චසිඛ බ්‍රහ්මචරියං එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය—පෙ—අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො" ති මහාගොවින්දසුත්තස්මිංයෙව අරියමග්ගො බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තො. "තං ඉදං බ්‍රහ්මචරියං ඉද්ධඤ්චෙව ඵීතඤ්ච විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාවදෙව මනුස්සෙහි සුප්පකාසිතං" ති පාසාදිකසුත්තෙ සික්ඛාත්තයසඞ්ගහං සකලසාසනං බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තං.

"අපි අතරමානානං ඵලාසාව සමිජ්ඣති
විපක්කබ්‍රහ්මචරියොස්මි එවං ජානාහි ගාමණී" ති.

† තිත්තිරං

එත් අස්සාසො බ්‍රහ්මචරියන්ති වුත්තො—ඉධ පන වීරියං බ්‍රහ්ම
චරියන්ති අධිප්පෙතං. වීරියං බ්‍රහ්මචරියස්ස ඉදමෙව සුත්තං—
තදපි එකායනං අපායයාව [illegible] ධස්ස දුක්කරකාරිකං කතන්ති. චතු
රඞ්ගසමන්නාගතන්ති වුත්තං **තපස්සී සුදං හොමීති** සුදන්ති නිපාත
මත්තං, තපනිස්සිතකො හොමීති අත්ථො, **පරමතපස්සීති** පරමො තප
ස්සී තපස්සීනං උත්තමො, **ලූඛස්සුදං හොමීති** ලූඛො හොමි;
ජෙගුච්ඡීති පාපජිගුච්ඡකො, **පවිවිත්තස්සුදං හොමීති** පවිවිත්තො
අහං හොමි, **තත්‍රාස්සුමෙදං හොතීති** තත්‍ර චතුරඞ්ග බ්‍රහ්මච
රියෙ ඉදං මම තපස්සිතාය හොති; තපනිස්සිතකභාවෙන මය්හං ඉදං
අචෙලකාදිතපනිස්සිතකත්තං හොතීති දස්සෙති—තත්‍ථ **අචෙල
කොති** නිච්චෙලො නග්ගො. **මුත්තාචාරොති** විස්සට්ඨාචාරො, උච්චා
රකම්මාදීසු ලොකියකුලපුත්තාචාරෙන විරහිතො ඨිතකොව උච්චාරං
කරොමි පස්සාවං කරොමි ඛාදාමි භුඤ්ජාමි. **හත්ථාපලෙඛනොති** හත්ථෙ
පිණ්ඩම්හි නිට්ඨිතෙ ජිව්හාය හත්ථං අපලෙඛාමි උච්චාරං වා කත්වා
හත්ථස්මිංයෙව දණ්ඩකසඤ්ඤී හුත්වා හත්ථෙන අපලෙඛාමීති දස්සෙති
තෙ කිර දණ්ඩකං සත්තොති පඤ්ඤපෙන්ති තස්මා තෙසං පටිපදං
පූරයමානො එවමකාසි. භික්ඛාගහණත්ථං එහි භදන්තෙති ‡ වුත්තො
න එතීති **න එහිභද්දන්තිකො**, තෙන හි තිට්ඨ භදන්තෙති වුත්තොපි
න තිට්ඨතීති **න තිට්ඨභද්දන්තිකො**; තදුභයම්පි කිර සො එතස්ස වච
නං කතං භවිස්සතීති න කරොතීති එවං අකාසීති දස්
සෙති **අභිහටන්ති** පුරෙතරං ගහෙත්වා ආහටභික්ඛං, **උද්දිස්සකත
න්ති** ඉදං තුම්හෙ උද්දිස්ස කතන්ති එවං ආරොචිතභික්ඛං; **න නිම
න්තනන්ති** අසුකං නාම කුලං වා වීථිං වා ගාමං වා පවිසෙය්‍යාථාති
එවං නිමන්තිතභික්ඛම්පි න සාදියාමි න ගණ්හාමි; **න කුම්භිමුඛාති**
කුම්භිතො උද්ධරිත්වා දීයමානං භික්ඛං න ගණ්හාමි; **න කළොපිමු
ඛාති** කළොපීති උක්ඛලි පච්ඡි වා තතොපි න ගණ්හාමි; කස්මා කුම්භි
කළොපියො මං නිස්සාය කටච්ඡුනා පහාරං ලභන්තීති. **න එළකමන්තරන්ති** උම්මා
රං අන්තරං කත්වා දින්නභික්ඛං න ගණ්හාමි; කස්මා අයං මං නිස්සාය
අන්තරකරණං ලභතීති. **දණ්ඩමුසලෙසුපි** එසෙව නයො. **ද්වින්නන්ති**
ද්වීසු භුඤ්ජමානෙසු එකස්මිං උට්ඨාය දෙන්තෙ න ගණ්හාමි; කස්මා
කබළන්තරායො හොතීති. **න ගබ්භිනියාතිආදීසු** පන ගබ්භිනියා
කුච්ඡියං දාරකො කිලමති, පායන්තියා දාරකස්ස ඛීරන්තරායො හො
ති පුරිසන්තරගතාය රතිඅන්තරායො හොතීති න ගණ්හාමි. **න සං
කිත්තීසූති** සංකිත්තෙත්වා කතභත්තෙසු; දුබ්භික්ඛසමයෙ කිර අචෙ
ලකසාවකා අචෙලකානං අත්ථාය තතො තතො තණ්ඩුලාදීනි සමාද
පෙත්වා භත්තං පචන්ති උක්කට්ඨාචෙලකො තතොපි න පටිග්ගණ්හාති **න**

‡ [illegible]නති

යත්ථ සාති යත්ථ සුනඛො පිණ්ඩං ලභිස්සාමීති උපට්ඨිතො හොති තත්ථ තස්ස අදත්වා ආහටං න ගණ්හාති කස්මා එතස්ස පිණ්ඩන්තරායො හොතීති. **සණ්ඩසණ්ඩචාරිනීති** සමූහසමූහචාරිනී; සචෙ හි අචෙලකං දිස්වා ඉමස්ස භික්ඛං දස්සාමාති මනුස්සා භත්තගෙහං පවිසන්ති තෙසු ච පවිසන්තෙසු කළොපිමුඛාදීසු නිලීනා මක්ඛිකා උප්පතිත්වා සණ්ඩසණ්ඩා චරන්ති තතො ආහටං භික්ඛං න ගණ්හාති කස්මා මං නිස්සාය මක්ඛිකානං ගොචරන්තරායො ජාතොති. අහම්පි තථා අකාසිං. **ථුසොදකන්ති** සබ්බසස්සසම්භාරෙහි කතං සුවීරකං; එත්ථ ච සුරාපානමෙව සාවජ්ජං අයං පන සබ්බෙසු සාවජ්ජසඤ්ඤී. **එකාගාරිකොති** යො එකස්මිංයෙව ගෙහෙ භික්ඛං ලභිත්වා නිවත්තති; **එකාලොපිකොති** යො එකෙනෙව ආලොපෙන යාපෙති; ද්වාගාරිකාදීසුපි එසෙව නයො. **එකිස්සාපි දත්තියාති** එකාය දත්තියා; දත්ති නාම එකා ඛුද්දකා පාති හොති යත්ථ අග්ගභික්ඛං පක්ඛිපිත්වා ඨපෙන්ති. **එකාහිකන්ති** එකදිවසන්තරිකං; **අඩ්ඪමාසිකන්ති** අඩ්ඪමාසන්තරිකං; **පරියායභත්තභොජනන්ති** වාරභත්තභොජනං * එකාහවාරෙන ද්වීහවාරෙන සත්තාහවාරෙන අඩ්ඪමාසවාරෙනාති එවං දිවසවාරෙන ආභතභත්තභොජනං. **සාකභක්ඛොති** අල්ලසාකභක්ඛො; **සාමාකභක්ඛොති** සාමාකතණ්ඩුලභක්ඛො; **නීවාරාදීසු** නීවාරා නාම තාව අරඤ්ඤෙ සයංජාතවීහිජාති. **දද්දුලන්ති** චම්මකාරෙහි චම්මං ලිඛිත්වා ඡඩ්ඩිතකසටං; **හටං** වුච්චති සිලෙසොපි සෙවාලොපි කණිකාරරුක්ඛනිය්‍යාසොපි; **කණන්ති** කුණ්ඩකං;† **ආචාමොති** භත්තඋක්ඛලිකාය ලග්ගො ඣාමඔදනො, තං ඡඩ්ඩිතට්ඨානෙ ගහෙත්වා ඛාදති. ඔදනකඤ්ජියන්තිපි වදන්ති **පිඤ්ඤාකාදයො** පාකටාව. **පවත්තඵලභොජීති** පතිතඵලභොජී; **සාණානීති** සාණවාකචොළානි; **මසාණානීති** මිස්සකචොළානි; **ඡවදුස්සානීති** මතසරීරතො ඡඩ්ඩිතවත්ථානි; එරකතිණාදීනි වා ගන්ථෙත්වා කතනිවාසනානි; **පංසුකූලානීති** පථවියං ඡඩ්ඩිතනන්තකානි; **තිරීටානීති** රුක්ඛතචවත්ථානි; **අජිනන්ති** අජිනමිගචම්මං; **අජිනක්ඛිපන්ති** තදෙව මජ්ඣෙ ඵාලිතං; සඛුරකන්තිපි වදන්ති. **කුසචීරන්ති** කුසතිණානි ගන්ථෙත්වා කතචීරකං; වාකචීරඵලකචීරෙසුපි එසෙව නයො. **කෙසකම්බලන්ති** මනුස්සකෙසෙහි කතකම්බලං; යං සන්ධාය වුත්තං යානි කානිචි භික්ඛවෙ තන්තාවුතානි වත්ථානි කෙසකම්බලො තෙසං පටිකිට්ඨො අක්ඛායති කෙසකම්බලො භික්ඛවෙ සීතෙ සීතො උණ්හෙ උණ්හො අප්පග්ඝො ච දුබ්බණ්ණො ච දුග්ගන්ධො ච දුක්ඛසම්ඵස්සො ච හොතීති. **වාලකම්බලන්ති** අස්සවාලාදීහි කතකම්බලං; **උලූකපක්ඛිකන්ති** උලූකපක්ඛානි ගන්ථෙත්වා කතනිවාසනං; **උබ්භට්ඨකොති** උද්ධං

* පරියායභත්තභොජනං. † කොණ්ඩකං.

ඨිතකො; උක්කුටිකප්පධානමනුයුත්තොති උක්කුටිකවිරියං අනුයුත්තො; ගච්ඡන්තොපි උක්කුටිකොව හුත්වා උප්පතිත්වා උප්පතිත්වා ගච්ඡති. කණ්ටකාපස්සයිකොති අයකණ්ටකෙ වා පකතිකණ්ටකෙ වා භූමියං කොට්ටෙත්වා තත්ථ චම්මං අත්ථරිත්වා ඨානචඞ්කමාදීනි කරොමීති දස්සෙති. සෙය්‍යන්ති සයන්තොපි තත්ථෙව සෙය්‍යං කප්පෙමි; සායතතියමස්සාති සායතතියකං පාතො මජ්ඣන්හිකෙ සායන්ති දිවසස්ස තික්ඛත්තුං පාපං පවාහෙස්සාමීති උදකොරොහනානුයොගං අනුයුත්තො විහරාමීති දස්සෙති. නෙකවස්සගණිකන්ති නෙකවස්සගණසඤ්ජාතං; රජොජල්ලන්ති රජමලං; ඉදං අත්තනො රජොජල්ලකවතසමාදානකාලං සන්ධාය වදති. ජෙගුච්ඡිස්මින්ති පාපජිගුච්ඡනභාවෙ; යාව උදබින්දුම්හිපීති යාව උදකත්ථෙවෙ; උදකෙපි මම දයාපච්චුපට්ඨිතා හොති කො පන වාදො අඤ්ඤෙසු සක්ඛරකථලදණ්ඩකවාලිකාදිසු තෙ කිර උදකබින්දූව එතෙව සක්ඛරකථලාදයො ඛුද්දකපාණාති පඤ්ඤපෙන්තීති තෙනාහ යාවඋදබින්දුම්හිපි මෙ දයා පච්චුපට්ඨිතා හොති උදබින්දුමපි න හනාමි නහි නාසෙමි කිංකාරණා මාහං ඛුද්දකෙ පාණෙ විසමගතෙ සඞ්ඝාතමාපාදෙසිං නින්නථලතිණරුක්ඛග්ගසාඛාදිසු විසමට්ඨානෙසු ගතෙ උදබින්දුසම්බාධෙ ඛුද්දකෙ පාණෙ සඞ්ඝාතං වධං මා ආපාදින්ති එතදත්ථං සතොව අභික්කමාමීති දස්සෙති අචෙලකෙසු කිර භූමිං අඤ්ඤාතකාලතොපපභුති සීලවා නාම නත්ථි භික්ඛාචාරං ගච්ඡන්තාපි දුස්සීලාව හුත්වා ගච්ඡන්ති උපට්ඨාකානං ගෙහෙ භුඤ්ජන්තාපි දුස්සීලාව හුත්වා භුඤ්ජන්ති ආගච්ඡන්තාපි දුස්සීලාව හුත්වා ආගච්ඡන්ති යදා පන මොරපිඤ්ජෙන පල්ලඞ්කං සම්මජ්ජිත්වා සීලං අධිට්ඨාය නිසීදන්ති තදා සීලවන්තො නාම හොන්ති—වනකම්මිකොති කන්දමූලාදීනං අත්ථාය වනෙ විචරන්තං; වනෙන වනන්ති වනතො වනං; එසනයො සබ්බත්ථ. පපතාමීති ගච්ඡාමි; ආරඤ්ඤකොති අරඤ්ඤජාතවඩ්ඪො; ඉදං අත්තනො ආජීවකකාලං සන්ධාය වදති බොධිසත්තො කිර පාසණ්ඩපරිග්ගණ්හනත්ථාය තං පබ්බජ්ජං පබ්බජි නිරත්ථකභාවං පන ඤත්වාපි න උප්පබ්බජිතො බොධිසත්තා හි යං ඨානං උපෙන්ති තතො අනිවත්තිතධම්මා හොන්ති පබ්බජිත්වා පන මා මං කොචි අද්දසාති තතොව අරඤ්ඤං පවිට්ඨො තෙනෙවාහ–මාමං තෙ අද්දසංසු අහඤ්ච මා තෙ අද්දසන්ති; ගොට්ඨාති ගොවජා; පට්ඨිතගාවොති නික්ඛන්තගාවො; තත්ථ චතුගුණ්ඩිකො‡ වනන්තෙයෙව ඨිතො. ගොපාලකානං ගාවීහි සද්ධිං අපගතභාවං දිස්වා මෙ තත්ථෙව ජණ්ණුකානි භූමියං ඨපෙත්වා එවං චතුගුණ්ඩිකො උපසංකමිත්වාති අත්ථො. තානි සුදං ආහාරෙමීති මහල්ලකවච්ඡානං ගොමයානි කසටානි නිරොජානි හොන්ති තස්මා තානි වජ්ජෙත්වා යානි තරුණකානං

‡ චතුකුණ්ඩිකො.

ඛීරපායිතවච්ඡකානං සබ්බජාතී * ගොමයානි කුච්ඡිපූරං ඛාදිත්වා පුන වනසණ්ඩමෙව පවිසති තං සන්ධාය තංනිසුද්ධං ආහාරෙමීති. **යාවකීවඤ්ච මෙති** යත්තකං කාලං මම සකං මුත්තකරීසං අපරික්ඛීණං හොති යාවමෙ වාරවලඤ්ජං පවත්තතීති තාවදෙව ආහාරෙමීති අත්ථො. කාලෙ පන ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ පරික්ඛීණමංසලොහිතො උපච්ඡින්නවාරවලඤ්ජො වච්ඡකානං ගොමයානි ආහාරෙසිං. **මහාවිකටභොජනස්මින්ති** මහන්තෙ විකටභොජනෙ අපකතිභොජනෙති අත්ථො. **තත්‍ර සුදං සාරිපුත්ත භිංසනකස්ස වනසණ්ඩස්ස භිංසනකතස්මිං හොතීති** තත්‍රාති පුරිමවචනාපෙක්ඛනං. සුදන්ති පදපූරණමත්තෙ නිපාතො සාරිපුත්තාති ආලපනං අයං පනෙත්ථ අත්ථයොජනා—තත්‍රාති යං වුත්තං අඤ්ඤතරස්මිං භිංසනකෙ වනසණ්ඩෙති තත්‍ර යො සො භිංසනකො වනසණ්ඩො වුත්තො තස්ස භිංසනකස්ස වනසණ්ඩස්ස භිංසනකතස්මිං හොති භිංසනකකිරියාය හොතීති අත්ථො. කිං හොති ඉදං හොති යො කොචි අවීතරාගො ලොමානි හංසන්තීති. අථ වා තත්‍රාති සාමිඅත්ථෙ භුම්මං සු ඉති නිපාතො කිංසු නාම තෙ හොන්ති සමණබ්‍රාහ්මණාති ආදීසු විය යං ඉදන්ති අධිප්පෙතමත්ථං පච්චක්ඛං විය කත්වා දස්සෙන්තවචනං, සු ඉදන්ති සුදං සන්ධිවසෙන ඉකාරලොපො වෙදිතබ්බො චක්ඛුන්ද්‍රියං ඉත්ථින්ද්‍රියං අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියං කිංසූධ විත්තන්ති ආදීසු විය. අයං පනෙත්ථ අත්ථයොජනා තස්ස සාරිපුත්ත භිංසනකස්ස වනසණ්ඩස්ස භිංසනකතස්මිං ඉදංසු හොති භිංසනකතස්මින්ති භිංසනකභාවෙති අත්ථො එකස්ස තකාරස්ස ලොපො දට්ඨබ්බො. භිංසනකත්තස්මිංයෙව වා පාඨො භිංසනකත්තාය ඉති වා වත්තබ්බෙ ලිඞ්ගවිපල්ලාසො කතො නිමිත්තත්ථෙ චෙත්ථ භුම්මවචනං තස්මා එවං සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො භිංසනකභාවෙ නිමිත්තං භිංසනකභාවහෙතු භිංසනකභාවපච්චයා ඉදං සු හොති යො කොචි අවීතරාගො තං වනසණ්ඩං පවිසති යෙභුය්‍යෙන ලොමානි හංසන්තීති බහුතරානි ලොමානි හංසන්ති උද්ධමුඛානි සූචිසදිසානි කණ්ටකසදිසානි ච හුත්වා තිට්ඨන්ති අප්පානි න හංසන්ති බහුතරානං වා සත්තානං හංසන්ති අප්පකානං අතිසූරපුරිසානං න හංසන්ති. **අන්තරට්ඨකාති** මාඝමාසස්ස අවසානෙ චතස්සො ඵග්ගුණමාසස්ස ආදිම්හි චතස්සොති එවං උභින්නමන්තරෙ අට්ඨ රත්ති; **අබ්භොකාසෙති** මහාසත්තො හිමපාතසමයෙ රත්තිං අබ්භොකාසෙ විහරති අථස්ස රොමකූපෙසු ආවුතා මුත්තා විය හිමබින්දූනි තිට්ඨන්ති සරීරං සෙතදුකූලපාරුතං විය හොති. **දිවා වනසණ්ඩෙති** දිවා හිමබින්දූසු සූරියාතපසමඵස්සෙන විගතෙසු අස්සාසොපි භවෙය්‍ය අයං පන

* ඛාදජාති.

සුරියෙ උග්ගච්ඡන්තෙයෙව වනසණ්ඩං පවිසති තත්‍රාපිස්ස සුරියාතපෙන පග්ඝරිතං හිමං සරීරෙයෙව පතති. **දිවා අබ්භොකාසෙ විහරාමි රත්තිං වනසණ්ඩෙති** ගිම්හකාලෙ කිරෙස දිවා අබ්භොකාසෙ විහරති තෙනස්ස කච්ඡෙහි සෙදධාරා මුච්චිංසු රත්තිං අස්සාසො භවෙය්‍ය අයං පන සුරියෙ අත්ථඞ්ගච්ඡන්තෙයෙව වනසණ්ඩං පවිසති අථස්ස දිවා ගහිතඋසුම වනසණ්ඩෙ අඞ්ගාරකාසුයං පක්ඛිත්තො විය අත්තභාවො පරිඩය්හති. **අනච්ඡරියාති** අනුඅච්ඡරියා; **පටිභාසීති** උපට්ඨාසි; **සොතත්තොති** දිවා ආතපෙන රත්තිං පන උසුමාය සුතත්තො; **සොසින්නොති** රත්තිං හිමෙන දිවා සෙදොදකෙන සුසින්නො; **භිංසනකොති** භයජනකො; **නග්ගොති** නිච්චොළො; නිවාසනපාරුපනෙ හි සති සීතං වා උණ්හං වා න අභිබාධෙය්‍ය තම්පි ච නත්ථීති දස්සෙති. **න චග්ගිමාසිනොති** අග්ගිම්පි න උපගතො; **එසනාපසුතොති** සුද්ධිඑසනත්ථාය පසුතො පයුත්තො; **මුනීති** තදා අත්තානං මුනීති කත්වා කථෙති. **ඡවට්ඨිකානීති** උපඩ්ඪදඩ්ඪානි අට්ඨීනි; **උපධායාති** යථා සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්ච පඤ්ඤායති එවං සන්ථරිත්වා තත්‍ර සෙය්‍යං කප්පෙමීති දස්සෙති. **ගොමණ්ඩලාති** ගොපාලදාරකා; තෙ කිර බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සුමෙධ ත්වං ඉමස්මිං ඨානෙ කස්මා නිසින්නො කථෙසීති වදන්ති බොධිසත්තො අධොමුඛො නිසීදති න කථෙති අථ නං තෙ අකථෙන්තං ති දස්සාමාති පරිවාරෙත්වා ඔට්ඨුභන්තීති සරීරෙ ඛෙළං පාතෙන්ති බොධිසත්තො එවම්පි න කථෙති අථ නං ත්වං න කථෙසීති ඔමුත්තෙන්ති පස්සාවමස්ස උපරි විස්සජ්ජෙන්ති බොධිසත්තො එවම්පි න කථෙතියෙව තතො නං කථෙහි කථෙහීති පංසුකෙන ඔකිරන්ති බොධිසත්තො එවම්පි න කථෙතියෙව තතො අස්ස න කථෙසීති දණ්ඩකසලාකා ගහෙත්වා කණ්ණසොතෙසු පවෙසෙන්ති බොධිසත්තො දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා අධිවාසෙන්තො කස්සචි කිඤ්චි න කථෙස්සාමීති මතකො විය අච්ඡති තෙනාහ—**න ඛො පනාහං සාරිපුත්ත අභිජානාමි තෙසු පාපකං චිත්තං උප්පාදෙතාති** න මයා තෙසු පාපකං චිත්තං උප්පාදිතපුබ්බන්ති අත්ථො. **උපෙක්ඛාවිහාරස්මිං හොතීති** උපෙක්ඛාවිහාරොයෙව හි විහාරස්මින්ති වුත්තො. තෙනෙව ච ඉධ ඉදං සුමෙති එත්ථාපි අයං සුමෙති එවං අත්ථො වෙදිතබ්බො; ඉමිනා නයෙන අඤ්ඤානිපි එවරූපානි පදානි වෙදිතබ්බානි. ඉමිනා ඉතො එකනවුති කප්පෙ පූරිතං උපෙක්ඛාවිහාරං දස්සෙති යංසන්ධායාහ—

"සුඛෙ පත්තෙ න රජ්ජාමි දුක්ඛෙ හොමි න දුම්මනො
සබ්බත්ථ තුලිතො හොමි එසා මෙ උපෙක්ඛාපාරමී" ති.

ආහාරෙන සුද්ධීති කොලාදිනා එකෙනෙව පරිත්තකආහාරෙන සක්කා සුද්ධිතුන්ති එවං දිට්ඨිනො හොන්ති. එවමාහංසූති එවං වදන්ති; කොලෙහීති බදරෙහි; කොලොදකන්ති කොලානි මද්දිත්වා කතපානකං; කොලවිකතින්ති කොලසාළවකොලගුළාදිකොලවිකාරං; එතපරමොති එතං පමාණං පරං අස්සාති එතපරමො; තදා එකනවුතිකප්පමත්ථකෙ පි ත බෙලුවපක්කතාලපක්කප්පමාණො කොලො හොති යං එතරහි කොලස්ස පමාණං එත්තකොව හොතීති අත්ථො. අධිමත්තකසිමානන්ති අතිවිය කිසභාවං; ආසීතිකපබ්බානි වා කාලපබ්බානි වාති යථා ආසීතිකවල්ලියා වා කාලවල්ලියා වා සන්ධිට්ඨානෙසු මිලායිත්වා මජ්ඣෙ උන්නතුන්නතානි හොන්ති එවං මය්හං අඞ්ගපච්චඞ්ගානි හොන්තීති දස්සෙති. ඔට්ඨපදන්ති යථා ඔට්ඨස්ස පදං මජ්ඣෙ ගම්භීරං හොති එවමෙවං බොධිසත්තස්ස මිලාතෙ මංසලොහිතෙ වච්චවාරස්ස අන්තො පවිට්ඨත්තා ආනිසදං මජ්ඣෙ ගම්භීරං හොති අථස්ස භූමියං නිසින්නට්ඨානං කරපුංඛෙන අක්කන්තං විය මජ්ඣෙ උන්නතං හොති. වට්ටනාවළීති යථා රජ්ජුයං ආවුනිත්වා කතා වට්ටනාවළී වට්ටනානං අන්තරන්තරා නින්නා හොති වට්ටනට්ඨානෙසු උන්නතා එවං පිට්ඨිකණ්ටකො උන්නතාවනතො හොති. ජරසාලාය ගොපානසියොති ජිණ්ණසාලාය ගොපානසියො; තා වංසතො මුච්චිත්වා මණ්ඩලෙ පතිට්ඨහන්ති මණ්ඩලතො මුච්චිත්වා භූමියං තිට්ඨන්ති එවං එකා උපරි හොති එකා හෙට්ඨාති ඔලුග්ගවිලුග්ගා භවන්ති බොධිසත්තස්ස පන එවං ඵාසුළියො තස්ස ලොහිතෙ ඛීණෙ මංසෙ මිලාතෙ ඵාසුළන්තරෙහි චම්මානි හෙට්ඨා ඔතිණ්ණානීති තං සන්ධායෙතං වුත්තං. ඔක්ඛායිකාති හෙට්ඨා අනුපවිට්ඨා; තස්ස කිර ලොහිතෙ ඛීණෙ මංසෙ මිලාතෙ අක්ඛිකූපාවාටකා මත්ථලුඞ්ගං ආහච්ච අට්ඨංසු තෙනස්ස එවරූපා අක්ඛිතාරකා අහෙසුං. ආමකච්ඡින්නොති තරුණකාලෙ ඡින්නො; සො හි වාතාතපෙන සම්ඵුටති චෙව මිලායති ච. යාවස්සු මෙ සාරිපුත්තාති සාරිපුත්ත මය්හං උදරච්ඡවි යාව පිට්ඨිකණ්ටකං අල්ලීනා හොති අථවා යාවස්සුමෙ සාරිපුත්ත භාරියා අහොසි දුක්කරකාරිකා මය්හං හි උදරච්ඡවි පිට්ඨිකණ්ටකං අල්ලීනා අහොසීති එවමෙත්ථ සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. පිට්ඨිකණ්ටකංයෙව පරිග්ගණ්හාමීති සහ උදරච්ඡවිංයෙව පරිග්ගණ්හාමි; උදරච්ඡවිංයෙව පරිග්ගණ්හාමීති සහ පිට්ඨිකණ්ටකං ගණ්හාමි; අවකුජ්ජො පපතාමීති තස්ස හි උච්චාරපස්සාවත්ථාය නිසින්නස්ස පස්සාවොව න නික්ඛමති වච්චං පන එකමෙව කතකට්ඨිමත්තං නික්ඛමති බලවදුක්ඛං උප්පාදෙති සරීරතො සෙදා මුච්චන්ති තත්ථෙව අවකුජ්ජො භූමියං පතති තෙනාහ අවකුජ්ජො පපතාමීති. තමෙව කායන්ති තං එකනවුතිකප්පමත්ථකෙ කායං: මහා

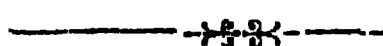
[illegible] පච්චවෙක්ඛණතො [illegible] ඉමි [illegible]
[illegible] සුනිමූලානි මංසෙ වා ලොහිතෙ වා සති තිට්ඨන්ති තස්ස
අභාවෙ වම්මබන්ධ ලොමානි විය හත්ථෙනෙව ලග්ගන්ති තං
[illegible] පූතිමූලානි ලොමානි කායස්මා පපතන්තීති. අලමරියඤාණද
ස්සනවිසෙසන්ති අරියභාවං කාතුං සමත්ථං ලොකුත්තරමග්ගං; ඉමි
ස්සායෙව අරියාය පඤ්ඤායාති විපස්සනාපඤ්ඤාය අනධිගමා; යායං
අරියාති යා අයං මග්ගපඤ්ඤා අධිගතා; ඉදං වුත්තං හොති යථා
[illegible]රති විපස්සනාපඤ්ඤාය අධිගතත්තා මග්ගපඤ්ඤා අධිගතා එවං
එකභත්තිකපපටිකාදිකෙ විපස්සනාපඤ්ඤාය අනධිගතත්තා ලොකු
ත්තරමග්ගපඤ්ඤං නාධිගතොස්මීති. ථෙරො පනාහ ඉමිස්සායෙවාති
වුත්තපඤ්ඤාපි යායං අරියාති වුත්තපඤ්ඤාපි මග්ගපඤ්ඤායෙව
අථ නං භික්ඛූ ආහංසු එවං සන්තෙ මග්ගස්ස අනධිගතත්තා මග්ගං
නාධිගතොස්මීති ඉදං වුත්තං හොති භන්තෙති ආවුසො කිඤ්චාපි දීපෙ
තුං න සක්කොමි වෙපිපන මග්ගපඤ්ඤායෙවාති. එතදෙව මෙත්ථ
යුත්තං ඉතරථා හි යා අයන්ති නිද්දෙසො අනනුරූපො සියා. යෙ සංසා
රෙන සුද්ධින්ති බහුකං සංසරිත්වා සුජ්ඣන්තීති වදන්ති; උපපත්තියා සුද්ධි
න්ති බහුකං උපපජ්ජිත්වා සුජ්ඣන්තීති වදන්ති; ආවාසෙන සුද්ධින්ති බහුසු ආවා
සෙසු වසිත්වා සුජ්ඣන්තීති වදන්ති; තීසුපි ඨානෙසු සංසරණකවසෙන
සංසාරො උපපජ්ජනකවසෙන උපපත්ති වසනකවසෙන ආවාසොති
ඛන්ධායෙව වුත්තා. යඤ්ඤෙනාති බහුයාගෙ යජිත්වා සුජ්ඣන්තීති වදන්ති;
මුද්ධාවසිත්තෙනාති තීහි සංඛෙහි ඛත්තියාභිසෙකෙන මුද්ධනි අභිසි
ත්තෙන; අග්ගිපරිචරියායාති බහුඅග්ගිපරිචරණෙන සුජ්ඣන්තීති වද
න්ති; දහරොති තරුණො; යුවාති යොබ්බනෙන සමන්නාගතො;
සුසුකාළකෙසොති සුට්ඨුකාළකෙසො; භද්‍රෙන යොබ්බනෙන සම
න්නාගතොති ඉමිනාස්ස යෙන යොබ්බනෙන සමන්නාගතො යුවා
තං යොබ්බනං භද්දං ලද්ධකන්ති දස්සෙති; පඨමෙන වයසාති පඨ
මවයො නාම තෙත්තිංසවස්සානි තෙන සමන්නාගතොති අත්ථො.
පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙනාති පඤ්ඤාය ව්‍යත්තභාවෙන; ජිණ්ණො
ති ජරාජිණ්ණො; වුඩ්ඪොති වඩ්ඪිත්වා ඨිතඅඞ්ගපච්චඞ්ගො; මහල්ල
කොති ජාතිමහල්ලකො; අද්ධගතොති බහුං අද්ධානං ගතො; චිර
කාලාතික්කන්තො. වයො අනුප්පත්තොති වස්සසතස්ස තතියං කොට්ඨා
සං පච්ඡිමවයං අනුප්පත්තො; ආසීතිකො මෙ වයො වත්තතීති
ඉදං කිර සුත්තං භගවා පරිනිබ්බානසංවච්ඡරෙ කථෙසි තස්මා එව
මාහ; පරමායාති උත්තමාය; සතියාති ආදීසු පදසතම්පි පදසහස්සම්
පි වදන්තස්ස බුද්ධන්තසොව උග්ගණ්හනසමත්ථතා සති නාම. [illegible]
[illegible] පතිට්ඨාපනසමත්ථතා ගතිනාම; එවං ගහිතං ධාරිතං සජ්ඣායි
තුං සමත්ථවීරියං ධිති නාම; තස්ස අත්ථඤ්ච කාරණඤ්ච දස්සෙතුං සම
ත්ථතා පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං නාම. දළ්හධම්මා ධනුග්ගහොති දළ්හ

ධනුං ගහෙත්වා ඨිතො ඉස්සාසො; දළ්හධන්වා නාම ද්විසහස්සථාමං වුච්චති ද්විසහස්සථාමං නාම යස්ස ආරොපිතස්ස ජියාබද්ධො ලොහසීසාදීනං භාරො ‡ දණ්ඩෙ ගහෙත්වා යාව කණ්ඩප්පමාණා උක්ඛිත්තස්ස පඨවිතො මුච්චති. **සික්ඛිතොති** දසද්වාදස වස්සානි ආචරියකුලෙ උග්ගහිතසිප්පො; **කතහත්ථොති** කොචි සිප්පමෙව උග්ගණ්හාති කතහත්ථො න හොති අයං පන කතහත්ථො චිණ්ණවසීභාවො, **කතූපාසනොති** රාජකුලාදීසු දස්සිතසිප්පො; * **ලහුකෙන අසනෙනාති** අන්තො සුසිරං කත්වා තුලාදීනි පූරෙත්වා කතලාඛාපරිකම්මෙන සල්ලහුකෙන කණ්ඩෙන; එවං කතං හි එක උසභගාමි චෙ උසභානි ගච්ඡති අට්ඨුසභගාමි සොළස උසභානි ගච්ඡති. **අප්පකසිරෙනාති** නිද්දුක්ඛෙන; **අතිපාතෙය්‍යාති** අතික්කමෙය්‍ය; **එවං අධිමත්තසතිමන්තොති** යථා සො ධනුග්ගහො තං විදත්ථිචතුරඞ්ගුලච්ඡායං සීඝමෙව අතික්කමෙති එවං පදසතම්පි පදසහස්සම්පි උග්ගහෙතුං උපධාරෙතුං සල්ලක්ඛෙතුං අඤ්ඤානි ච උපපරික්ඛිතුං සමත්ථාති අත්ථො. **අඤ්ඤත්‍ර අසිතපීතඛායිතසායිතාති** අසිතපීතාදීනි හි භගවතාපි කාතබ්බානි හොන්ති නියුඤ්ජිපි තස්මා තෙසං කරණකාලං ඨපෙත්වාති දස්සෙති. **අපරියාදින්නායෙවාති** අපරික්ඛීණායෙව; යො හි එකො භික්ඛු කායානුපස්සනං පුච්ඡති අඤ්ඤො වෙදනානුපස්සනං පෙ-ධම්මානුපස්සනං ඉතිනා පුච්ඡා අහං පුච්ඡිස්සාමීති එකො එකං න ඛලොකෙති එවං සන්තෙපි තෙසං වාරො පඤ්ඤායති බුද්ධානං පන වාරො න පඤ්ඤායති විදත්ථිචතුරඞ්ගුලච්ඡායං අතික්කමන්තෙ පුරෙතරංයෙව චුද්දසවිධෙන කායානුපස්සනං නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනං සොළසවිධෙන චිත්තානුපස්සනං පඤ්චවිධෙන ධම්මානුපස්සනං කථෙති තිට්ඨන්තු වා එතෙ චත්තාරො සචෙ හි අඤ්ඤො චත්තාරො සම්මප්පධානෙසු අඤ්ඤො ඉද්ධිපාදෙසු අඤ්ඤො පඤ්චින්ද්‍රියෙසු අඤ්ඤො පඤ්චබලෙසු අඤ්ඤො සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙසු අඤ්ඤො අට්ඨමග්ගඞ්ගෙසු පඤ්හං පුච්ඡෙය්‍යුං තම්පි භගවා කථෙය්‍ය. තිට්ඨන්තු වා එතෙ අට්ඨ සචෙ සත්තතිංසබොධිපක්ඛියෙසු පඤ්හං පුච්ඡෙය්‍යුං තම්පි භගවා තාවදෙව කථෙය්‍ය කස්මා යාවතා හි ලොකියමහාජනා එකපදං කථෙන්ති තාව ආනන්දත්ථෙරො අට්ඨපදානි කථෙති ආනන්දත්ථෙරෙ පන එකපදං කථෙන්තෙයෙව භගවා සොළසපදානි කථෙති කස්මා භගවතො හි ජිව්හා මුදු දන්තාවරණං සුඵුසිතං වචනං අගළිතං භවඞ්ගපරිවාසො ලහුකො තෙනාහ අපරියාදින්නායෙවස්ස සාරිපුත්ත තථාගතස්සාති. **ධම්මදෙසනාති** තන්තිඨපනා; **ධම්මපදබ්‍යඤ්ජනානීති** පාළියා පදබ්‍යඤ්ජනානි තස්ස තස්ස අත්ථබ්‍යඤ්ජනකං අක්ඛරං; **පඤ්හපටිභානානීති** පඤ්හවෙය්‍යාකරණං, ඉමිනා කිං දස්සෙති පුබ්බෙ

‡ භාරො. * දස්සිතසිප්පො.

තථාගතො දහරකාලෙ අක්ඛරානි සම්පිණ්ඩෙත්වා පදං වත්තුං සක්කොති චතුඅක්ඛරෙහි වා අට්ඨක්ඛරෙහි වා පදානි සම්පිණ්ඩෙත්වා ගාථං වත්තුං සක්කොති චතුඅක්ඛරෙහි වා අට්ඨක්ඛරෙහි වා සොළසඅක්ඛරෙහි වා පදෙහි යුත්තාය ගාථාය අත්ථං වත්තුං සක්කොති ඉදානි පන මහල්ලකකාලෙ අක්ඛරානි සම්පිණ්ඩෙත්වා පදං වා පදානි සම්පිණ්ඩෙත්වා ගාථං වා ගාථාය අත්ථං වා වත්තුං න සක්කොතීති එවං නත්ථි දහරකාලෙ ච මහල්ලකකාලෙ ච සබ්බමෙතං තථාගතස්ස අපරියාදින්නමෙවාති ඉදං දස්සෙති. **මඤ්චකෙන චෙපි** මන්ති ඉදං බුද්ධබලං දීපෙත්වා පච්ඡිමමෙව පරිකප්පෙත්වා ආහ. දසබලං පන මඤ්චකං ආරොපෙත්වා ගාමනිගමරාජධානියො පරිහරණකාලො නාම නත්ථි තථාගතා හි පච්ඡිමෙ ආයුකොට්ඨාසෙ ඛණ්ඩිච්චාදීහි අනභිභූතා සුවණ්ණවණ්ණස්ස සරීරස්ස වෙවණ්ණියං අනුප්පත්වා දෙවමනුස්සානං පියමනාපකාලෙයෙව පරිනිබ්බායන්ති. **නාගසමාලො**ති තස්ස ථෙරස්ස නාමං ; පඨමබොධියං හි වීසතිවස්සන්තරෙ උපවාණනාගිතමෙඝියථෙරා විය අයම්පි භගවතො උපට්ඨාකො අහොසි. **බීජමානො**ති මන්දමන්දං තාලවණ්ටවාතෙන භගවතො උතුසුඛං සමුට්ඨාපයමානො ; **එකදෙවො**ති සකලසුත්තන්තං සුත්වා භගවතො පුබ්බචරිතං දුක්කරකාරිතං * ආගම්ම පසන්නො **අච්ඡරියං භන්තෙ**ති ආදිවචනං අවොච. තත්ථ අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තන්ති අච්ඡරියං. **අබ්භුතපුබ්බ**න්ති අබ්භුතං; උභයෙනාපි අත්තනො විම්හයමෙව දීපෙති. **කො නාමො අයං භන්තෙ**ති භද්දකො වතායං ධම්මපරියායො භගවන්තං ආයාචිත්වා නාමං ගණ්හාපෙමීති අධිප්පායෙන ආහ. අථස්ස භගවා නාමං ගණ්හන්තො **තස්මාතිහ ත්ව**න්ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො යස්මා ඉමං සුත්වා ලොමානි හට්ඨානි තස්මාතිහ ත්වං නාගසමාල ඉමං ධම්මපරියායං ලොමහංසනපරියායොත්වෙව නං ධාරෙහීති.

මහාසීහනාදසුත්තවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං මෙ සුතන්ති මහාදුක්ඛක්ඛන්ධං තත්ථ **සම්බහුලා**ති විනයපරියායෙන තයො ජනා සම්බහුලාති වුච්චන්ති තතො පරං සඞ්ඝො සුත්තන්තපරියායෙන්තයො තයො එව තතො උද්ධං සම්බහුලා ඉධ සුත්තන්තපරියායෙන සම්බහුලාති වෙදිතබ්බා. **පිණ්ඩාය පවිසිංසූ**ති තෙ පන න තාව පවිට්ඨා පවිසිස්සාමාති නික්ඛන්තත්තා පන පවිසිංසූති වුත්තා, යථා කිං යථා ගාමං ගමිස්සාමීති නික්ඛන්තපුරිසො තං ගාමං අප්පත්තොපි කුහිං ඉත්ථන්නාමොති වුත්තෙ ගාමං ගතොති වුච්චති එවං. **පරිබ්බාජකානං ආරාමො**ති ජෙතවනතො අවිදූරෙ

* දුක්කරකාරිතං

අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං ආරාමො අත්ථි තං සන්ධාය එවමාහංසු. **සමණො ආවුසොති** ආවුසො තුම්හාකං සත්ථා සමණො ගොතමො; **කාමානං පරිඤ්ඤන්ති** කාමානං පහානං සමතික්කමං පඤ්ඤපෙති රූපවෙදනාදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ තිත්ථියා සකසමයං ජානන්තා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙය්‍යුං පඨමජ්ඣානං වදමානා රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙය්‍යුං අරූපභවං වදමානා වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙය්‍යුං අසඤ්ඤභවං වදමානා තෙ පන ඉදං නාම පඨමජ්ඣානං අයං අරූපභවො අයං අසඤ්ඤභවොතිපි න ජානන්ති තෙ පඤ්ඤපෙතුං අසක්කොන්තාපි කෙවලං පඤ්ඤපෙමාති වදන්ති තථාගතො පන කාමානං පරිඤ්ඤං අනාගාමිමග්ගෙන පඤ්ඤපෙති රූපවෙදනානං අරහත්තමග්ගෙන තෙ එවං මහන්තෙ විසෙසෙ විජ්ජමානෙපි ඉධ නො ආවුසො කො විසෙසොති ආදිමාහංසු. **ඉධාති** ඉමස්මිං පඤ්ඤාපනෙ; **ධම්මදෙසනාය වා ධම්මදෙසනන්ති** යදිදං සමණස්ස වා ගොතමස්ස ධම්මදෙසනාය සද්ධිං අම්හාකං වා ධම්මදෙසනං අම්හාකං වා ධම්මදෙසනාය සද්ධිං සමණස්ස ගොතමස්ස ධම්මදෙසනං ආරබ්භ නානාකරණං වුච්චෙථ තං කිං නාමාති වදන්ති දුතියපදෙපි එසෙව නයො. ඉති තෙ මජ්ඣෙ භින්නසුවණ්ණං විය සාසනෙන සද්ධිං අත්තනො ලද්ධිං වචනමත්තෙන සමධුරං ඨපයිංසු. **නෙව අභිනන්දිංසූති** එවමෙතන්ති න සම්පටිච්ඡිංසු; **න පටික්කොසිංසූති** නයිදං එවන්ති න පටිසෙධෙසුං; කස්මා තෙ කිර තිත්ථියා නාම අඛජානා * ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා කථෙය්‍යුන්ති නාභිනන්දිංසු පරිඤ්ඤන්ති වචනෙන ඊසකං සාසනගන්ධො අත්ථීති න පටික්කොසිංසු ජනපදවාසිනො වා එතෙ සකසමයපරසමයෙසු න සුට්ඨු කුසලාතිපි උභයං නාකංසු. **න චෙව සම්පායිස්සන්තීති** සම්පාදෙත්වා කථෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති; **උත්තරිඤ්ච විඝාතන්ති** අසම්පායනතො උත්තරිම්පි දුක්ඛං ආපජ්ජිස්සන්ති සම්පාදෙත්වා කථෙතුං අසක්කොන්තානං හි දුක්ඛං උප්පජ්ජති. **යථා තං භික්ඛවෙ අවිසයස්මින්ති** එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං යථාති කාරණවචනං යස්මා අවිසයෙ පඤ්හො පුච්ඡිතොති අත්ථො. **සදෙවකෙති** සහදෙවෙහි සදෙවකෙ; සමාරකාදීසුපි එසෙව නයො. එවං තීණි ඨානානි ලොකෙ පක්ඛිපිත්වා මෙ පජායාති පවත්තිපි සත්තලොකමෙව පරියාදියිත්වා එතස්මිං සදෙවකාදිභෙදෙ ලොකෙ තං දෙවං වා මනුස්සං වා න පස්සාමීති දීපෙති. **ඉතො වා පන සුත්වාති** ඉතො වා පන මම සාසනතො සුත්වා; ඉතො සුත්වා හි තථාගතොපි තථාගතසාවකොපි ආරාධෙය්‍ය පරිතොසෙය්‍ය අඤ්ඤථා ආරාධනා නාම නත්ථීති දස්සෙති ඉදානි අත්තනා තෙසං පඤ්හා

* අඣජානා

නං වෙය්‍යාකරණෙන චිත්තාරාධනං දස්සෙන්තො කො ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ, **කාමගුණාති** කාමයිතබ්බට්ඨෙන කාමා ච බන්ධනට්ඨෙන ගුණා; "අනුජානාමි භික්ඛවෙ අහතානං වත්ථානං දිගුණං සඞ්ඝාටි" න්ති එත්ථ හි පටලට්ඨො ගුණට්ඨො. "අච්චෙන්ති කාලා තරයන්ති රත්තියො වයොගුණා අනුපුබ්බං ජහන්ති" ති එත්ථ රාසට්ඨො ගුණට්ඨො. "සතගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා" ති එත්ථ ආනිසංසට්ඨො ගුණට්ඨො. "අන්තං අන්තගුණං කයිරා මාලාගුණෙ බහූ" ති එත්ථ බන්ධනට්ඨො ගුණට්ඨො. ඉධාපි එසොව අධිප්පෙතො තෙන වුත්තං බන්ධනට්ඨෙන ගුණාති **චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යාති** චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන පස්සිතබ්බා. එතෙනුපායෙන සොතවිඤ්ඤෙය්‍යාදීසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො **ඉට්ඨාති** පරියිට්ඨා වා හොන්තු මා වා ඉට්ඨාරම්මණභූතාති අත්ථො; **කන්තාති** කමනීයා; **මනාපාති** මනවඩ්ඪනකා; **පියරූපාති** පියජාතිකා; **කාමූපසංහිතාති** ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජමානෙන කාමෙන උපසංහිතා; **රජනීයාති** රාගුප්පත්තිකාරණභූතාති අත්ථො; **යදි මුද්දායාති** ආදීසු මුද්දාති අඞ්ගුලිපබ්බෙසු සඤ්ඤං ඨපෙත්වා හත්ථමුද්දාය; **ගණනාති** අච්ඡිද්දකගණනා; **සඞ්ඛානන්ති** පිණ්ඩගණනා යාය ඛෙත්තං ඔලොකෙත්වා ඉධ එත්තකා වීහි භවිස්සන්ති රුක්ඛං ඔලොකෙත්වා ඉධ එත්තකානි ඵලානි භවිස්සන්ති ආකාසං ඔලොකෙත්වා ඉමෙ ආකාසෙ සකුණා එත්තකා භවිස්සන්තීති ජානන්ති. **කසීති** කසිකම්මං; **වණිජ්ජාති** ජලවණිජ්ජථලවණිජ්ජාදිවණිප්පථො; **ගොරක්ඛන්ති** අත්තනො වා පරෙසං වා ගාවො රක්ඛිත්වා පඤ්චගොරසවික්කයෙන ජීවනකම්මං; **ඉස්සත්ථොති** වුච්චති ආවුධං ගහෙත්වා උපට්ඨානකම්මං; **රාජපොරිසන්ති** විනා ආවුධෙන රාජකම්මං කත්වා රාජුපට්ඨානං; **සිප්පඤ්ඤතරෙනාති** ගහිතාවසෙසං හත්ථිඅස්සසිප්පාදි; **සීතස්ස පුරක්ඛතොති** ලද්ධං විය සරස්ස සීතස්ස පුරතො සීතො; සීතෙන බාධියමානොති අත්ථො, උණ්හෙපි එසෙව නයො. ඩංසාදීසු **ඩංසාති** පිඞ්ගලමක්ඛිකා; **මකසාති** සබ්බමක්ඛිකා; **සිරිංසපාති** යෙ කෙචි සරිත්වා ගච්ඡන්ති; **රිස්සමානොති** රුප්පමානො ඝට්ටියමානො; **මීයමානොති** මරමානො; **අයං භික්ඛවෙති** භික්ඛවෙ අයං මුද්දාදීහි ජීවිකාකප්පනං ආගම්ම සීතාදිපච්චයො ආබාධො; **කාමානං ආදීනවො** කාමෙසු උපද්දවො උපස්සග්ගොති අත්ථො. **සන්දිට්ඨිකොති** පච්චක්ඛො සාමං පස්සිතබ්බො, **දුක්ඛක්ඛන්ධොති** දුක්ඛරාසි; කාමහෙතූති ආදීසු පච්චයට්ඨෙන කාමා අස්ස හෙතූති **කාමහෙතු**; මූලට්ඨෙන කාමා නිදානමස්සාති **කාමනිදානො**, ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන කාමනිදානන්ති වුත්තං. කාරණට්ඨෙන කාමා අධිකරණං අස්සාති කාමාධිකරණො; ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙනෙව පන කාමාධිකරණන්ති වුත්තං. **කාමානමෙව හෙතූති** ඉදං නියමවචනං කාමපච්චයා උප්පජ්ජතියෙවා

ති අත්ථො. **උට්ඨහතොති** ආජීවසමුට්ඨාපකවීරියෙන උට්ඨහන්තස්ස; **ඝටතොති** තං විරියං පුබ්බෙනාපරං ඝටෙන්තස්ස; **වායමතොති** වායාමං පරක්කමං පයොගං කරොන්තස්ස; **නාභිනිප්ඵජ්ජන්තීති** න නිප්ඵජ්ජන්ති හත්ථං නාභිරුහන්ති; **සොචතීති** චිත්තෙන උප්පන්නබලවසොකෙන සොචති; **කිලමතීති** කායෙ උප්පන්නදුක්ඛෙන කිලමති; **පරිදෙවතීති** වාචාය පරිදෙවති; **උරත්තාළින්ති** උරං තාළෙත්වා කන්දති රොදති; **සම්මොහං ආපජ්ජතීති** විසඤ්ඤී විය සම්මූළ්හො හොති; **මොඝන්ති** තුච්ඡං; **අඵලොති** නිප්ඵලො; **ආරක්ඛාධිකරණන්ති** ආරක්ඛකාරණා; **කින්ති මෙති** කෙන නු ඛො උපායෙන (මය්හං;) **යම්පි මෙති** යම්පි මය්හං කසිකම්මාදීනි කත්වා උප්පාදිතං ධනං අහොසි; **තම්පි නො නත්ථීති** තම්පි අම්හාකං ඉදානි නත්ථි; **පුන චපරං භික්ඛවෙ කාමහෙතූති** ආදිනාපි කාරණං දස්සෙත්වාව ආදීනවං දීපෙති. තත්ථ **කාමහෙතූති** කාමපච්චයා; **රාජානොපි රාජූහි විවදන්තීති කාමනිදානන්ති** භාවනපුංසකං; කාමෙ නිදානං කත්වා විවදන්තීති අත්ථො. **කාමාධිකරණන්තිපි** භාවනපුංසකමෙව; කාමමෙව අධිකරණං කත්වා විවදන්තීති අත්ථො. **කාමානමෙව හෙතූති** ගාමනිගමසෙනාපතිපුරොහිතට්ඨානන්තරාදීනං කාමානංයෙව හෙතු විවදන්තීති අත්ථො. **උපක්කමන්තීති** පහරන්ති, **අසිචම්මන්ති** අසිඤ්චෙව ඛෙටකඵලකාදීනි ච; **ධනුකලාපං සන්නය්හිත්වාති** ධනුං ගහෙත්වා සරකලාපං සන්නය්හිත්වා; **උභතොබ්‍යූළ්හන්ති** උභතො රාසිභූතං; **පක්ඛන්දන්තීති** පවිසන්ති; **උසූසූති** කණ්ඩෙසු; **විජ්ජොතලන්තෙසූති** විපරිවත්තමානෙසු; **තෙ තත්ථාති** තෙ තස්මිං සඞ්ගාමෙ; **අද්දාවලෙපනා උපකාරියොති** එත්ථ මනුස්සා පාකාරපාදං අස්සඛුරසණ්ඨානෙන ඉට්ඨකාහි චිනිත්වා උපරි සුධාය ලෙපෙන්ති එවං කතා පාකාරපාදා උපකාරියොති වුච්චන්ති තා තෙමෙත්වා කලලෙන සිත්තා අද්දාවලෙපනා නාම හොන්ති. **පක්ඛන්දන්තීති** තාසං හෙට්ඨා තිඛිණඅයසූලරුක්ඛසූලාදීහි විජ්ඣියමානාපි පාකාරස්ස පිච්ඡිලභාවෙන ආරොහිතුං අසක්කොන්තා උපධාවන්තියෙව. **පක්කට්ඨියාති** කුථිතගොමයෙන; **අභිවග්ගෙනාති** සතදන්තෙන; තං උඩ්ඩෙන්තාකාරෙන ‡ කත්වා නගරද්වාරං භින්දිත්වා පවිසිස්සාමාති ආගතෙ උපරිද්වාරෙ ඨිතා තස්ස බන්ධනයොත්තානි ඡින්දිත්වා තෙන අභිවග්ගෙන ඔමද්දන්ති. **සන්ධිම්පි ඡින්දන්තීති** ඝරසන්ධිං ඡින්දන්ති; **නිල්ලොපන්ති** ගාමෙ පහරිත්වා මහාවිලොපං කරොන්ති; **එකාගාරිකන්ති** පණ්ණාසමත්තාපි සට්ඨිමත්තාපි පරිවාරෙත්වා ජීවග්ගාහං ගහෙත්වා ධනං ආහරාපෙන්ති; **පරිපන්ථෙපි තිට්ඨන්තීති** පන්ථදූහනකම්මං කරොන්ති; **අඩ්ඪදණ්ඩකෙහීති** මුග්ගරෙහි; පහාරෙහිපි * පහාරසාධනත්ථං වා චතුහත්ථං දණ්ඩං වෙධා ඡෙ

‡ ඔබද්ධන්තාකාරෙන * පහාරෙපි.

ත්වා ගණ්හන්ති දණ්ඩකෙහි. **බිලඞ්ගථාලික**න්ති කඤ්ජියුක්ඛලිකම්මකාරණං; තං කරොන්තා සීසකපාලං උප්පාටෙත්වා තත්තං අයොගුළං සණ්ඩාසෙන ගහෙත්වා තත්ථ පක්ඛිපන්ති තෙන මත්ථලුඞ්ගං පක්කුථිත්වා උපරි උත්තරති. **සඞ්ඛමුණ්ඩික**න්ති සඞ්ඛමුණ්ඩකම්මකාරණං; තං කරොන්තා උත්තරොට්ඨඋභතොකණ්ණචූළිකගලවාටකපරිච්ඡෙදෙන චම්මං ඡින්දිත්වා සබ්බකෙසෙ එකතො ගණ්ඨිං කත්වා දණ්ඩකෙන වාලෙත්වා උප්පාටෙන්ති සහකෙසෙහි චම්මං උට්ඨහති තතො සීසකටාහං ථූලසක්ඛරාහි ඝංසිත්වා ධොවන්තා සඞ්ඛවණ්ණං කරොන්ති. **රාහුමුඛ**න්ති රාහුමුඛකම්මකාරණං; තං කරොන්තා සඞ්කුනා මුඛං විවරිත්වා අන්තොමුඛෙ දීපං ජාලෙන්ති කණ්ණචූළිකාහි වා පට්ඨාය මුඛං නිඛාදනෙන ඛණන්ති ලොහිතං පග්ඝරිත්වා මුඛං පූරෙති. **ජොතිමාලික**න්ති සකලසරීරං තෙලපිලොතිකාය වෙඨෙත්වා ආලිම්පෙන්ති; **හත්ථපජ්ජොතික**න්ති හත්ථෙ තෙලපිලොතිකාය වෙඨෙත්වා දීපං විය පජ්ජාලෙන්ති; **එරකවත්තික**න්ති එරකවත්තකම්මකාරණං; තං කරොන්තා හෙට්ඨාගීවතො පට්ඨාය චම්මවට්ටෙ කන්තිත්වා ගොප්ඵකෙ පාතෙන්ති අථ නං යොත්තෙහි බන්ධිත්වා කඩ්ඪන්ති සො අත්තනොව චම්මවට්ටෙ අක්කමිත්වා අක්කමිත්වා පතති. **චීරකවාසික**න්ති චීරකවාසිකකම්මකාරණං; තං කරොන්තා තථෙව චම්මවට්ටෙ කන්තිත්වා කටියං ඨපෙන්ති කටිතො පට්ඨාය කන්තිත්වා ගොප්ඵකෙසු ඨපෙන්ති උපරිමෙහි හෙට්ඨිමසරීරං චීරකනිවාසනනිවත්ථං විය හොති. **එණෙය්‍යක**න්ති එණෙය්‍යකකම්මකාරණං; තං කරොන්තා උභොසු කප්පරෙසු ච ජණ්ණුකෙසු ච අයසලාකානි * දත්වා අයසූලානි කොට්ටෙන්ති සො චතූහි අයසූලෙහි භූමියං පතිට්ඨහති අථ නං පරිවාරෙත්වා අග්ගිං කරොන්ති. "එණෙය්‍යකො ජොතිපරිග්ගහො යථා" ති ආගතට්ඨානෙපි ඉදමෙව වුත්තං. තං සන්ධිතො සන්ධිතො සූලානි අපනෙත්වා චතූහි අට්ඨිකොටීහියෙව ඨපෙන්ති එවරූපා කාරණා නාම නත්ථි. **බළිසමංසික**න්ති උභතො මුඛෙහි බළිසෙහි පහරිත්වා චම්මමංසනහාරූනි උප්පාටෙන්ති; **කහාපණික**න්ති සකලසරීරං තිණ්හාහි වාසීහි කොටිතො පට්ඨාය කහාපණමත්තං කහාපණමත්තං පාතෙන්තා කොට්ටෙන්ති; **ඛාරාපතච්ඡික**න්ති සරීරං තත්ථ තත්ථ ආවුධෙහි පහරිත්වා කොච්ඡෙහි ඛාරං ඝංසෙන්ති; චම්මමංසනහාරූනි පග්ඝරිත්වා අට්ඨිකසංඛලිකාව තිට්ඨති. **පලිඝපරිවත්තික**න්ති එකෙන පස්සෙන නිපජ්ජාපෙත්වා කණ්ණච්ඡිද්දෙන අයසූලං කොට්ටෙත්වා පථවියා එකාබද්ධං කරොන්ති අථ නං පාදෙ ගහෙත්වා ආවිඤ්ජන්ති; **පලාලපීඨක**න්ති ඡෙකො කාරණිකො ඡවිං චම්මං අච්ඡින්දිත්වා නිසදපොතෙහි අට්ඨීනි භින්දිත්වා කෙසෙසු ගහෙත්වා උක්ඛිපන්ති මංසරාසියෙව

---

* අයවලාකානි.

හොන්ති අථ නං කෙසෙසුයෙව පරියොනද්ධිත්වා ගණ්හන්ති පලාලවට්ටිං විය කත්වා පන ඣාපෙන්ති. **සුනඛෙහිපීති** කතිපයානි දිවසානි ආහාරං අදත්වා ඡාතකසුනඛෙහි ඛාදාපෙන්ති තෙ මුහුත්තෙනෙව අට්ඨිකසඞ්ඛලිකමෙව කරොන්ති; **සම්පරායිකොති** සම්පරායෙ දුතියත්තභාවෙ විපාකොති අත්ථො. **ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානන්ති** නිබ්බානං; නිබ්බානං හි ආගම්ම කාමෙසු ඡන්දරාගො විනයති චෙව පහීයති ච තස්මා නිබ්බානං ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානන්ති වුත්තං. **සාමං වා කාමෙ පරිජානිස්සන්තීති** සයං වා කාමෙ තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානිස්සන්ති; **තථත්තායාති** තථභාවාය; **යථා පටිපන්නොති** යාය පටිපදාය පටිපන්නො; **ඛත්තියකඤ්ඤා වාති** ආදි අපරිමිතෙන විපුලෙන කුසලෙන ගහිතපටිසන්ධිකං වත්ථාලඞ්කාරාදීනි ලභනට්ඨානෙ නිබ්බත්තං දස්සෙතුං වුත්තං; **පණ්ණරසවස්සුද්දෙසිකාති** පණ්ණරසවස්සවයා; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. වයපදෙසං කස්මා ගණ්හාති වණ්ණසම්පත්තිදස්සනත්ථං. මාතුගාමස්ස හි දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්තස්සාපි එතස්මිං කාලෙ ථොකථොකං වණ්ණායතනං පසීදති පුරිසානං පන වීසතිවස්ස පඤ්චවීසති (වස්ස) කාලෙ පසන්නං හොති. **නාතිදීඝාති** ආදීහි ඡදොසවිරහිතං සරීරසම්පත්තිං දීපෙති. **වණ්ණනිභාති** වණ්ණායෙව; **ජිණ්ණන්ති** ජරාජිණ්ණං; **ගොපානසිවඞ්කන්ති** ගොපානසී විය වඞ්කං; **භග්ගන්ති** භග්ගං; ඉමිනාපිස්ස වඞ්කභාවමෙව දීපෙති. **දණ්ඩපරායණන්ති** දණ්ඩපරිහරණං දණ්ඩදුතියං; **පවෙධමානන්ති** කම්පමානං; **ආතුරන්ති** ජරාතුරං; **ඛණ්ඩදන්තන්ති** ජරානුභාවෙන ඛණ්ඩිතදන්තං; **පලිතකෙසන්ති** පණ්ඩරකෙසං; **විලූනන්ති** ලුඤ්චිත්වා ගහිතකෙසං විය ඛල්ලාටං; **ඛලිතංසිරොති** මහාඛල්ලාටසීසං; **වලිනන්ති** සඤ්ජාතවලිං; **තිලකාහතගත්තන්ති** සෙතතිලකකාළතිලකෙහි විකිණ්ණසරීරං; **ආබාධිකන්ති** දුක්ඛප්පත්තං; **බාළ්හගිලානන්ති** අධිමත්තගිලානං; **සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතන්ති** ආමකසුසානෙ පතිතං; සෙසමෙත්ථ සතිපට්ඨානෙ වුත්තමෙව. ඉධාපි නිබ්බානංයෙව ඡන්දරාගවිනයො. **නෙව තස්මිං සමයෙ අත්තබ්‍යාබාධායාති** තස්මිං සමයෙ අත්තනොපි දුක්ඛත්ථාය න චෙතෙති; **අබ්‍යාබජ්ඣංයෙවාති** නිද්දුක්ඛමෙව; යං හි ඣානවෙදනා අනිච්චා තස්මා අයං අනිච්චාදි ආකාරො වෙදනාය ආදීනවොති අත්ථො. නිස්සරණං වුත්තප්පකාරමෙවාති.

මහාදුක්ඛක්ඛන්ධවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවංමෙසුත්තන්ති චූළදුක්ඛක්ඛන්ධං. තත්ථ **සක්කෙසූති** එවංනාමකෙ ජනපදෙ; සො හි ජනපදො සක්‍යානං රාජකුමාරානං

වාසට්ඨානත්තා සක්කාත්වෙව * සංඛං ගතා. සක්‍යානං පන උප්පත්ති අම්බට්ඨසුත්තෙ ආගතාව. **කපිලවත්ථුස්මින්ති** එවං නාමකෙ නගරෙ; තං කපිලස්ස ඉසිනො නිවාසට්ඨානෙ කතත්තා කපිලවත්ථූති වුත්තං තං ගොචරගාමං කත්වා. **නිග්‍රොධාරාමෙති** නිග්‍රොධො නාම සක්කො සො ජිනසමාගමකාලෙ කපිලවත්ථුං ආගතෙ භගවති අත්තනො ආරාමෙ විහාරං කාරෙත්වා භගවතො නිය්‍යාතෙසි තස්මිං විහරතීති අත්ථො. **මහානාමොති** අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස භාතා භගවතො චූළපිතුපුත්තො; සුද්ධොදනො සුක්කොදනො අසුක්කොදනො ධොතොදනො අමිතොදනොති ඉමෙ පඤ්ච ජනා භාතරො අමිතාවී නාම දෙවී තෙසං භගිනී තිස්සත්ථෙරො තස්සා පුත්තො තථාගතො ච නන්දත්ථෙරො ච සුද්ධොදනස්ස පුත්තා මහානාමො ච අනුරුද්ධත්ථෙරො ච සුක්කොදනස්ස ආනන්දත්ථෙරො අමිතොදනස්ස සො භගවතො කණිට්ඨො මහානාමො මහල්ලකතරො සකදාගාමිඅරියසාවකො. **දීඝරත්තන්ති** අහං සකදාගාමිඵලප්පත්තිතො පට්ඨාය චිරරත්තං ජානාමීති දීපෙති. **ලොභධම්මාති** ලොභසංඛාතධම්මා; නානප්පකාරකං ලොභංයෙව සන්ධාය වදති ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. **පරියාදාය තිට්ඨන්තීති** ඛෙපෙත්වා තිට්ඨන්ති, ඉදං හි පරියාදානං නාම "සබ්බං හත්ථිකායං පරියාදියිත්වා සබ්බං රථකායං සබ්බං පත්තිකායං පරියාදියිත්වා ජීවන්තංයෙව නං අග්ගහෙසී"ති එත්ථ ගහණෙ ආගතො. "අනිච්චසඤ්ඤා භික්ඛවෙ භාවිතා බහුලීකතා සබ්බකාමරාගං පරියාදියතී"ති එත්ථ ඛෙපනෙ. ඉධාපි ඛෙපනෙයෙව අධිප්පෙතො-තෙන වුත්තං පරියාදියිත්වාති ඛෙපෙත්වාති. **යෙන මෙ එකදා ලොභධම්මාපීති** යෙන මං එකස්මිං කාලෙ ලොභධම්මාපි චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්තීති පුච්ඡති; අයං කිර රාජා සකදාගාමිමග්ගෙන ලොභදොසමොහා නිරවසෙසා පහීයන්තීති සඤ්ඤී අහොසි අප්පහීනම්පි මෙ අත්ථීති ජානාති අප්පහීනකං උපාදාය පහීනකම්පි පුන පච්චතො වාවතාන්ති සඤ්ඤී හොති අරියසාවකස්ස එවං සන්දෙහො උප්පජ්ජතීති, ආම උප්පජ්ජති කස්මා පණ්ණත්තියං අකොවිදත්තා අයං කිලෙසො අසුකමග්ගවජ්ඣොති ඉමිස්සා පණ්ණත්තියා අකොවිදස්ස හි අරියසාවකස්සපි එවං හොති කිං තස්ස පච්චවෙක්ඛණා නත්ථීති අත්ථි සා පන සබ්බෙසං අපරිපුණ්ණා හොති එකො හි පහීනකිලෙසමෙව පච්චවෙක්ඛති එකො අවසිට්ඨකිලෙසමෙව එකො මග්ගමෙව එකො ඵලමෙව එකො නිබ්බානමෙව ඉමාසු පන පඤ්චසු පච්චවෙක්ඛණාසු එකං වා ද්වෙ වා නො ලද්ධුං වට්ටන්ති ඉති යස්ස පච්චවෙක්ඛණා අපරිපුණ්ණා තස්ස මග්ගවජ්ඣකිලෙසපණ්ණත්තියං අකොවිදත්තා එවං හොති. **සො එව ඛො තෙති** සොයෙව ලොභො දොසො මොහො තව සන්තා

* සක්‍යාත්වෙව.

තො අප්පහීනො ඒවං පන පහීනසඤ්ඤී හොතීති දස්සෙති; සො ච හි තෙති සො තුය්හං ලොභදොසමොහධම්මො; කාමෙති ද්විධෙපි කාමෙ; න පරිභුඤ්ජෙය්‍යාසි මයං විය පබ්බජෙය්‍යාසීති දස්සෙති. අප්පස්සාදාති පරිත්තසුඛා; බහුදුක්ඛාති දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකදුක්ඛමෙවෙත්ථ බහුකං; බහුපායාසාති දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකඋපායාසසංකිලෙසොයෙවෙත්ථ බහු; ආදීනවොති දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකඋපද්දවො; එත්ථ භිය්‍යොති එතෙසු කාමෙසු අයං ආදීනවොයෙව බහු; අස්සාදො පන හිමවන්තං උපනිධාය සාසපො විය අප්පො පරිත්තකො. ඉති චෙපි මහානාමාති මහානාම එවං චෙපි අරියසාවකස්ස යථාභූතං යථාසභාවං සම්මා නයෙන කාරණෙන පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං හොතීති දස්සෙති. තත්ථ පඤ්ඤායාති විපස්සනාපඤ්ඤාය; හෙට්ඨා මග්ගද්වයඤාණෙනාති අත්ථො. සො චාති සො එවං මග්ගවසෙන දිට්ඨකාමාදීනවො අරියසාවකො; පීතිසුඛන්ති ඉමිනා සප්පීතිකානි ද්වෙ ඣානානි දස්සෙති; අඤ්ඤං වා තතො සන්තතරන්ති තතො වා ඣානද්වයතො සන්තතරං අඤ්ඤං උපරි ඣානද්වයඤ්චෙව මග්ගද්වයඤ්ච; නෙව තාව අනාවට්ටී කාමෙසු හොතීති අථ ඛො සො ද්වෙ මග්ගෙ පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතොපි අරියසාවකො උපරි ඣානානං වා මග්ගානං වා අනධිගතත්තා නෙව තාව කාමෙසු අනාවට්ටී හොති අනාවට්ටන්තො අනාභොගො න හොති සාවට්ටන්තො සාභොගොයෙව හොති කස්මා චතූසු ඣානෙසු වික්ඛම්භනප්පහානස්ස තීසු මග්ගෙසු සමුච්ඡෙදප්පහානස්ස අභාවා, මය්හම්පි ඛොති න කෙවලං තුය්හමෙව අථ ඛො මය්හම්පි; පුබ්බෙව සම්බොධාති මග්ගසම්බොධතො පඨමතරමෙව; පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං අහොසීති එත්ථ ඔරොධා * නාමකා පජහනපඤ්ඤා අධිප්පෙතා; පීතිසුඛං නාජ්ඣගමන්ති සප්පීතිකානි ද්වෙ ඣානානි න පටිලභිං; අඤ්ඤං වා තතො සන්තතරන්ති ඉධ උපරි ඣානද්වයඤ්චෙව චත්තාරො ච මග්ගා අධිප්පෙතා; පච්චඤ්ඤාසින්ති පටිඤ්ඤං අකාසිං; එකමිදාහං මහානාම සමයන්ති කස්මා ආරද්ධං අයං පාටියෙක්කො අනුසන්ධි හෙට්ඨා කාමානං අස්සාදොපි ආදීනවොපි කථිතො නිස්සරණං න කථිතං තං කථෙතුං අයං දෙසනා ආරද්ධා කාමසුඛල්ලිකානුයොගො වා එකො අන්තො අත්තකිලමථානුයොගො එකො ඉමෙහි අන්තෙහි මුත්තං මම සාසනන්ති උපරි ඵලසමාපත්තිසීසෙන සකලසාසනං දස්සෙතුම්පි අයං දෙසනා ආරද්ධා. ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙති තස්ස පබ්බතස්ස ගිජ්ඣසදිසං කූටං අත්ථි තස්මා ගිජ්ඣකූටොති වුච්චති ගිජ්ඣා වා තස්ස කූටෙසු නිවසන්තීතිපි ගිජ්ඣකූටොති වුච්චති; ඉසිගිලිපස්සෙති ඉසිගිලිපබ්බතස්ස පස්සෙ; කාළසිලායන්ති කාළවණ්ණපිට්ඨිපාසාණෙ; උබ්භට්ඨකා හොන්තීති උබ්භායෙව † ඨිතකා හොන්ති අනිසින්නා; ඔප

† උඩ්ඪංයෙව. * ඔරොධාවිකා

ඔපක්කමිකාති උබ්භට්ඨකාදිනා අත්තනො උපක්කමෙන නිබ්බත්තිතා;
නිගණ්ඨො ආවුසොති අඤ්ඤං කාරණං වත්තුං අසක්කොන්තා නිග
ණ්ඨස්ස උපරි ඛිපිංසු; **සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවීති** සො අම්හාකං
සත්ථා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං සබ්බං ජානාති පස්සතීති දස්සෙ
ති; **අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාතීති** සො අම්හාකං සත්ථා
අපරිසෙසං ධම්මං ජානන්තො අපරිසෙසං වා තං ඤාණදස්සනං
පටිජානාති; පටිජානන්තො ච එවං පටිජානාති, චරතො ච මෙ
තිට්ඨතො ච—පච්චුපට්ඨිතන්ති—තත්ථ **සතතන්ති** නිච්චං; **සමිතන්ති**
තස්සෙව වෙවචනං; කිං පන තුම්හෙ ආවුසො නිගණ්ඨා ජානාථ
එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණන්ති ඉදං භගවා පුරිසා නාම යං
කරොන්ති තං ජානාති වීසතිකහාපණෙ ඉණං ගහෙත්වා දස දත්වා
දස මෙ දින්නා දස ඨිතාති ජානාති තෙපි දත්වා සබ්බං දින්නන්ති
ජානාති ඛෙත්තස්ස තතියභාගං ලායිත්වා එකො භාගො ලායිතො
ද්වෙවසිට්ඨාති ජානාති පුන එකං ලායිත්වා ද්වෙ ලායිතා එකොවසි
ට්ඨොති ජානාති තස්මිම්පි ලායිතෙ සබ්බං නිට්ඨිතන්ති ජානාති එවං
සබ්බකිච්චෙසු කතඤ්ච අකතඤ්ච ජානාති තුම්හෙහිපි තථා ඤාතබ්බං
සියාති දස්සෙති. **අකුසලානං ධම්මානං පහානන්ති** ඉමිනා අකුස
ලං පහාය කුසලං භාවෙත්වා සුද්ධන්තං පත්තො නිගණ්ඨො නාම
තුම්හාකං සාසනෙ අත්ථීති පුච්ඡති; **එවං සන්තෙති** තුම්හාකං
එවං අජානනභාවෙ සති; **ලුද්දාති** ලුද්දාචාරා; **ලොහිතපාණිනොති**
පාණෙ ජීවිතා වොරොපෙන්තා ලොහිතෙන මක්ඛිතපාණිනො;
පාණං හිංසන්තස්සපි ලොහිතෙන පාණි මක්ඛියති සොපි ලොහිත
පාණීත්වෙව වුච්චති. **කුරූරකම්මන්තාති** දාරුණකිච්චා; මාතරි
පිතරි ධම්මියසමණබ්‍රාහ්මණාදීසු ච කතාපරාධා; මාගවිකාදයො වා
කක්ඛළකම්මා. **න ඛො ආවුසො ගොතමාති** ඉදං නිගණ්ඨා අයං
අම්හාකං වාදෙ දොසං දෙති මයම්පිස්ස දොසං ආරොපෙස්සාමාති
මඤ්ඤමානා ආරභිංසු තස්සත්ථො ආවුසො ගොතම යථා තුම්හෙ
පණීතචීවරානි ධාරෙන්තා සාලිමංසොදනං භුඤ්ජන්තා දෙවවිමා
නවණ්ණාය ගන්ධකුටියා වසමානා සුඛෙන සුඛං අධිගච්ඡථ න
එවං සුඛෙන සුඛං අධිගන්තබ්බං යථා පන මයං උක්කුටිකප්පධා
නාදීහි නානප්පකාරකං දුක්ඛං අනුභවාම එවං දුක්ඛෙන සුඛං අධි
ගන්තබ්බන්ති. **සුඛෙන ච හාවුසොති** ඉදං සචෙ සුඛෙන සුඛං අධිග
න්තබ්බං සියා රාජා අධිගච්ඡෙය්‍යාති දස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ
මාගධොති මගධරට්ඨස්ස ඉස්සරො; **සෙනියොති** තස්ස නාමං; **බිම්බී**
ති අත්තභාවස්ස නාමං: සො තස්ස සාරභූතො දස්සනීයො පාසා
දිකොති අත්තභාවසම්පත්තියා බිම්බිසාරොති වුච්චති. **සුඛවිහාරිත**
රොති ඉදං තෙ රඤ්ඤො තීසු පාසාදෙසු තිවිධනාටකෙහි
සද්ධිං සම්පත්තිං අනුභවනං සන්ධාය වදන්ති. **අද්ධාති** එකංසෙන
වචනං; **අප්පටිසඞ්ඛාති** සාහසං කත්වා අපච්චවෙක්ඛිත්වා යථා

රත්තො රාගවසෙන දුට්ඨො දොසවසෙන මූළ්හො මොහවසෙන භාසති එවමෙවං භාසිතාති දස්සෙති. තත්ථ **පටිපුච්ඡිස්සාමීති** තස්මිං අත්ථෙ පුච්ඡිස්සාමි; **යථා වො ඛමෙය්‍යාති** යථා තුම්හාකං රුච්චෙය්‍ය; **පහොතීති** සක්කොති; **අනිඤ්ජමානොති** අචලමානො; **එකන්තසුඛපටිසංවෙදීති** නිරන්තරසුඛපටිසංවෙදී; **අහං ඛො ආවුසො, නිගණ්ඨා පහොමි එකන්තසුඛපටිසංවෙදීති** ඉදං අත්තනො ඵලසමාපත්තිසුඛං දස්සෙන්තො ආහ. එත්ථ ච කථාපතිට්ඨානත්ථං රාජවාරෙ සත්තාහාදිං කත්වා පුච්ඡා කතා සත්තරත්තින්දිවානි නප්පහොතීති වුත්තෙ ඡ පඤ්ච චත්තාරීති සුඛං පුච්ඡිතුං හොතී. බුද්ධවාරෙ පන සත්තාති වුත්තෙ පුන ඡ පඤ්ච චත්තාරීති වුච්චමානං අනච්ඡරියං හොති තස්මා එකං ආදිං කත්වා දෙසනා කතා සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

චූළදුක්ඛක්ඛන්ධවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවමෙම සුත්තන්ති අනුමානසුත්තං තත්ථ **භග්ගෙසූති** එවං නාමකෙ ජනපදෙ; වචනත්ථො පනෙත්ථ වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බො. **සුංසුමාරගිරෙති** එවං නාමකෙ නගරෙ; තස්ස කිර නගරස්ස වත්ථුපරිග්ගහදිවසෙ අවිදූරෙ උදකරහදෙ සුංසුමාරො සද්දමකාසි ගිරං නිච්ඡාරෙසි අථ නගරෙ නිම්මිතෙ සුංසුමාරගිරිච්චෙවස්ස නාමං අකංසු. **භෙසකලාවනෙති** භෙසකලානාමකෙ වනෙ; භෙසකළාවනෙතිපි පාඨො. **මිගදායෙති** තං වනං මිගපක්ඛීනං අභයං දින්නට්ඨානෙ ඨිතං තස්මා මිගදායොති වුච්චති. **පවාරෙතීති** ඉච්ඡාපෙති; **වදන්තූති** ඔවාදානුසාසනවසෙන වදන්තු; ඔවදන්තු අනුසාසන්තූති අත්ථො. **වචනීයොම්හීති** අහං තුම්හෙහි වත්තබ්බො ඔවදිතබ්බො අනුසාසිතබ්බොති අත්ථො; **සො ච හොති දුබ්බචොති** සො ච දුක්ඛෙන වත්තබ්බො හොති; වුච්චමානො න සහති. **දොවචස්සකරණෙහීති** දුබ්බචභාවකාරකෙහි; * උපරි ආගතෙහි සොළසහි ධම්මෙහි. **අප්පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනින්ති** යො හි වුච්චමානො තුම්හෙ මං කස්මා වදථ අහං අත්තනො කප්පියාකප්පියං සාවජ්ජානවජ්ජං අත්ථානත්ථං ජානාමීති වදති අයං අනුසාසනිං පදක්ඛිණතො න ගණ්හාති වාමතොව ගණ්හාති තස්මා අප්පදක්ඛිණග්ගාහීති වුච්චති. **පාපිකානං ඉච්ඡානන්ති** ලාමකානං අසන්තසම්භාවනපත්ථනානං; **පටිප්ඵරතීති** පටිවිරුද්ධො පච්චනීකො හුත්වා තිට්ඨති; **අපසාදෙතීති** කිං ඛො තුය්හං බාලස්ස අබ්‍යත්තස්ස භණිතෙන ත්වම්පි නාම භණිතබ්බං මඤ්ඤිස්සසීති එවං ඝට්ටෙති;

* දුබ්බචභාවකරණෙහි

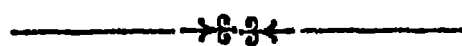
පච්චාරොපෙතීති ත්වම්පි ඛොසි ඉත්ථන්නාමං ආපත්තිං ආපන්නො තං පටිකරොහීති එවං පටිආරොපෙති; **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීති** අඤ්ඤෙන කාරණෙන වචනෙන වා අඤ්ඤං කාරණං වචනං වා පටිච්ඡාදෙති; ආපත්තිං ආපන්නොසීති වුත්තෙ කො ආපන්නො කිං ආපන්නො කිස්මිං ආපන්නො කං භණථ කිං භණථාති වා වදති. එවරූපං කිඤ්චි තයා දිට්ඨන්ති වුත්තෙ න සුණාමීති සොතං වා උපනෙති. **බහිද්ධා කථං අපනාමෙතීති** ඉත්ථං නාමං ආපත්තිං ආපන්නොසීති පුට්ඨො පාටලිපුත්තං ගතොම්හීති වත්වා පුන න තව පාටලිපුත්තගමනං පුච්ඡාම ආපත්තිං පුච්ඡාමාති වුත්තෙ තතො රාජගහං ගතොම්හීති රාජගහං වා යාහි බ්‍රාහ්මණගෙහං වා ආපත්තිං ආපන්නොසීති තත්ථ සූකරමංසං ලද්ධන්ති ආදීනි වදන්තො කථං බහිද්ධා වික්ඛිපන්තො අපනෙති; **අපදානෙ චරියාය න සම්පායතී*** ති ආවුසො ත්වං කුහිං වසසි කිං නිස්සාය වසසීති වා යං ත්වං වදෙසි මයා එස ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො දිට්ඨොති ත්වං තස්මිං සමයෙ කිං කරොසි අයං කිං කරොති කත්ථ ච ත්වං අහොසි කත්ථ අයන්ති වා ආදිනා නයෙන චරියං පුට්ඨො සම්පාදෙත්වා කථෙතුං න සක්කොති. **තත්‍රාවුසොති** ආවුසො තෙසු සොළසසු ධම්මෙසු; **අත්තනාව අත්තානං එවං අනුමිනිතබ්බන්ති** එවං අත්තනාව අත්තා අනුමෙතබ්බො තුලෙතබ්බො තීරෙතබ්බො, **පච්චවෙක්ඛිතබ්බන්ති** පච්චවෙක්ඛිතබ්බො; **අහොරත්තානුසික්ඛිනාති** දිවාපි රත්තිම්පි සික්ඛන්තෙන රත්තිඤ්ච දිවා ච කුසලෙසු ධම්මෙසු සික්ඛන්තෙන පීතිපාමොජ්ජමෙව උප්පාදෙතබ්බන්ති අත්ථො. **අච්ඡෙ වා උදපත්තෙති** පසන්නෙ වා උදකභාජනෙ; **මුඛනිමිත්තන්ති** මුඛපටිබිම්බං; **රජන්ති** ආගන්තුකරජං; **අඞ්ගණන්ති** තත්ථ ජාතකං තිලකං වා පිළකං වා; **සබ්බෙපිමෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ පහීනෙති** ඉමිනා සබ්බපහානං කථෙසි කථං එත්තකා අකුසලා ධම්මා පබ්බජිතස්ස නානුච්ඡවිකාති පටිසංඛානං උප්පාදයතො හි පටිසංඛාපහානං කථිතං හොති සීලං පදට්ඨානං කත්වා කසිණපරිකම්මං ආරභිත්වා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්තස්ස වික්ඛම්භනප්පහානං කථිතං සමාපත්ති පදට්ඨානං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තස්ස තදඞ්ගප්පහානං කථිතං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මග්ගං භාවෙන්තස්ස සමුච්ඡෙදප්පහානං කථිතං ඵලෙ ආගතෙ පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නිබ්බානෙ ආගතෙ නිස්සරණප්පහානන්ති එවං ඉමස්මිං සුත්තෙ සබ්බප්පහානං කථිතං හොති ඉදං හි සුත්තං භික්ඛුපාතිමොක්ඛං නාමාති පොරාණා වදන්ති ඉදං

---

* අපදානෙන සම්පායතීති.

දිවසස්ස තික්ඛත්තුං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං පාතො වසනට්ඨානෙ පච්ඡිත්වා නිසින්නෙන ඉමෙ එත්තකා කිලෙසා අත්ථි නුඛො මෙ නත්ථීති පච්චවෙක්ඛිතබ්බා සචෙ අත්ථීති පස්සති තෙසං පහානාය වායමිතබ්බං නො චෙ පස්සති සුපබ්බජිතොස්මීති අත්තමනෙන භවිතබ්බං භත්තකිච්චං කත්වා රත්තිට්ඨානෙ දිවාට්ඨානෙ වා නිසීදිත්වාපි පච්චවෙක්ඛිතබ්බං සායං වසනට්ඨානෙ නිසීදිත්වාපි පච්චවෙක්ඛිතබ්බං තික්ඛත්තුං අසක්කොන්තෙන ද්වෙ වාරෙ පච්චවෙක්ඛිතබ්බං ද්වෙ වාරෙ අසක්කොන්තෙන පන අවස්සං එකවාරං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං අපච්චවෙක්ඛිතුං න වට්ටතීති වදන්ති සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අ නු මා න සු ත්ත ං ප ඨ මං.

එවමෙමසුත්තන්ති චෙතොඛිලසුත්තං; තත්ථ චෙතොඛිලාති චිත්තස්ස ථද්ධභාවා කචවරභාවා ඛාණුකභාවා; චෙතසො විනිබන්ධාති චිත්තං බන්ධිත්වා මුට්ඨියං කත්වා විය ගණ්හන්තීති චෙතසො විනිබන්ධා; වුඩ්ඪින්ති ආදිසු සීලෙන වුඩ්ඪිං මග්ගෙන විරූළ්හිං නිබ්බානෙන වෙපුල්ලං සීලසමාධීහි වා වුඩ්ඪිං විපස්සනාමග්ගෙහි විරූළ්හිං ඵලනිබ්බානෙහි වෙපුල්ලං. සත්ථරි කංඛතීති සත්ථු සරීරෙ වා ගුණෙ වා කංඛති; සරීරෙ කංඛමානො ද්වත්තිංසවරලක්ඛණපතිමණ්ඩිතං නාම සරීරං අත්ථිනුඛො නත්ථීති කංඛති ගුණෙ කංඛමානො අතීතානාගතපච්චුප්පන්නජානනසමත්ථං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අත්ථි නුඛො නත්ථීති කංඛති. විචිකිච්ඡතීති විචිනන්තො විචිනන්තො කිච්ඡති දුක්ඛං ආපජ්ජති විනිච්ඡෙතුං න සක්කොති; නාධිමුච්චතීති එවමෙතන්ති අධිමොක්ඛං න පටිලභති; න සම්පසීදතීති ගුණෙහි ඔතරිත්වා නිබ්බිචිකිච්ඡභාවෙන පසීදිතුං අනාවිලො භවිතුං න සක්කොති; ආතප්පායාති කිලෙසසන්තාපවීරියකරණත්ථාය; අනුයොගායාති පුනප්පුනයොගාය; සාතච්චායාති සතතකිරියාය; පධානායාති පදහනත්ථාය; අයං පඨමො චෙතොඛිලොති අයං සත්ථරි විචිකිච්ඡාසංඛාතො පඨමො චිත්තස්ස ථද්ධභාවො; එවමෙතස්ස භික්ඛුනො අප්පහීණො හොති. ධම්මෙති පරියත්තිධම්මෙ ච පටිවෙධධම්මෙ ච; පරියත්තිධම්මෙ කංඛමානො තෙපිටකබුද්ධවචනං චතුරාසීතිසහස්ස ධම්මක්ඛන්ධානීති වදන්ති අත්ථිනුඛො එතං නත්ථීති කංඛති පටිවෙධධම්මෙ කංඛමානො විපස්සනානිස්සන්දො මග්ගො නාම මග්ගනිස්සන්දො ඵලං නාම සබ්බසංඛාරපටිනිස්සග්ගො නිබ්බානං නාමාති වදන්ති තං අත්ථිනුඛො නත්ථීති කංඛති. සංඝෙ කංඛතීති සුපටිපන්නොති ආදීනං පදානං වසෙන එවරූපං පටිපදං පටිපන්නා

චත්තාරො මග්ගා චත්තාරො ඵලානීති අට්ඨන්නං පුග්ගලානං සමූහ භූතො සඞ්ඝො නාම අත්ථි නුඛො නත්ථීති කඞ්ඛති; **සික්ඛාය කඞ්ඛ** මානො අධිසීලසික්ඛා නාම අධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසික්ඛා නාමාති වදන්ති සා අත්ථි නුඛො නත්ථීති කඞ්ඛති ; **අයං පඤ්චමොති** අයං සබ්‍රහ්මචාරීසු කොපසඞ්ඛාතො පඤ්චමො චිත්තස්ස ථද්ධභාවො කචවරභාවො ඛාණුකභාවො ; විනිබන්ධෙසු **කාමෙති** වත්ථුකාමෙපි **කිලෙසකාමෙපි ; කායෙති** අත්තනො කායෙ ; **රූපෙති** බහිද්ධා රූපෙ ; **යාවදත්ථන්ති** යත්තකං ඉච්ඡති තත්තකං ; **උදරාවදෙහකන්ති** උදරපූරං ; තං හි උදරං අවදෙහනතො උදරාවදෙහකන්ති වුච්චති ; **සෙය්‍යසුඛන්ති** මඤ්චපීඨසුඛං ; උතුසුඛං වා. **ඵස්සසුඛන්ති** යථාසම්පරිවත්තකං සයන්තස්ස දක්ඛිණපස්සෙන වාමපස්සෙන සුඛං හොති එවං උප්පන්නසුඛං; **මිද්ධසුඛන්ති** නිද්දාසුඛං; **අනුයුත්තොති** යුත්තපයුත්තො විහරති ; **පණිධායාති** පත්ථයිත්වා ; **සීලෙනාති** ආදීසු සීලන්ති චතුපාරිසුද්ධිසීලං. **වතන්ති** වතසමාදානං ; **තපොති** තපචරණං ; බ්‍රහ්මචරියන්ති මෙථුනවිරති ; **දෙවො වා භවිස්සාමීති ;** මහෙසක්ඛදෙවො වා භවිස්සාමි ; **දෙවඤ්ඤතරො වාති** අප්පෙසක්ඛදෙවෙසු වා අඤ්ඤතරො ; ඉද්ධිපාදෙසු ඡන්දං නිස්සාය පවත්තො සමාධි **ඡන්දසමාධි**; පධානභූතා සඞ්ඛාරා **පධානසඞ්ඛාරා; සමන්නාගතන්ති** තෙහි ධම්මෙහි උපෙතං ; ඉද්ධියා පාදං ඉද්ධිභූතං වා පාදන්ති **ඉද්ධිපාදං** ; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරො පන ඉද්ධිපාදවිභඞ්ගෙ ආගතොයෙව විසුද්ධිමග්ගෙ පනස්ස අත්ථො දීපිතො. ඉති ඉමෙහි චතූහි ඉද්ධිපාදෙහි වික්ඛම්භනප්පහානං කථිතං. **උස්සොළ්හියෙව පඤ්චමීති** තත්ථ උස්සොළ්හීති සබ්බත්ථ කාතබ්බවිරියං දස්සෙති; **උස්සොළ්හිපණ්ණරසඞ්ගසමන්නාගතොති** පඤ්චචෙතොඛිලපහානානි පඤ්චවිනිබන්ධපහානානි චත්තාරො ඉද්ධිපාදා උස්සොළ්හීති එවං උස්සොළ්හියා සද්ධිං පණ්ණරසහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො. **භබ්බොති** අනුරූපො අනුච්ඡවිකො ; **අභිනිබ්බිදායාති** ඤාණෙන කිලෙසභෙදාය ; **සම්බොධායාති** චතුමග්ගසම්බොධාය ; **අනුත්තරස්සාති** සෙට්ඨස්ස ; **යොගක්ඛෙමස්සාති** චතූහි යොගෙහි ඛෙමස්ස අරහත්තස්ස ; **අධිගමායාති** පටිලාභාය; **සෙය්‍යථාපීති** ඔපම්මත්ථෙ නිපාතො ; පීති සම්භාවනත්ථෙ. උභයෙනපි සෙය්‍යථාපිනාම භික්ඛවෙති දස්සෙති. **කුක්කුටියා අණ්ඩානි අට්ඨ වා දස වා ද්වාදස වාති** එත්ථ කිඤ්චාපි කුක්කුටියා වුත්තප්පකාරතො ඌනාධිකානිපි අණ්ඩානි හොන්ති වචනසිලිට්ඨතාය පන ඒතං වුත්තං එවං හි ලොකෙ සිලිට්ඨං වචනං හොති. **තානස්සූති** තානි අස්සු භවෙය්‍යුන්ති අත්ථො ; **කුක්කුටියා සම්මා අධිසයිතානීති** තාය ජනෙත්තියා කුක්කුටියා පක්ඛෙ පසාරෙත්වා තෙසං උපරි

සයන්තියා සම්මා අධිසයිතානි; **සම්මා පරිසෙදිතානීති** කාලෙන කාලං උතුං ගණ්හාපෙන්තියා සුට්ඨු සමන්තතො සෙදිතානි උස්මීකතානි; **සම්මා පරිභාවිතානීති** කාලෙන කාලං සුට්ඨුසමන්තතො භාවිතානි; කුක්කුටගන්ධං ගාහාපිතානීති අත්ථො. **කිඤ්චාපි තස්සා කුක්කුටියා**ති තස්සා කුක්කුටියා ඉධ තිවිධකිරියාකරණෙන අප්පමාදං කත්වා කිඤ්චාපි න එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජෙය්‍ය. **අථඛො භබ්බාව තෙති** අථඛො තෙ කුක්කුටපොතකා වුත්තනයෙන සොත්ථිනා අභිනිබ්භිජ්ජිතුං භබ්බාව තෙහි යස්මා තාය කුක්කුටියා එවං තීහාකාරෙහි තානි අණ්ඩානි පරිපාලියමානානි න පූතීනි හොන්ති යොපි නෙසං අල්ලසිනෙහො සොපි පරියාදානං ගච්ඡති කපාලං තනුකං හොති පාදනඛසිඛා ච මුඛතුණ්ඩකඤ්ච ඛරං හොති සයම්පි පරිපාකං ගච්ඡන්ති කපාලස්ස තනුත්තා බහි ආලොකො අන්තො පඤ්ඤායති තස්මා චිරං වත මයං සංකුටිතහත්ථපාද සම්බාධෙ සයිම්හ අයඤ්ච බහි ආලොකො දිස්සති එත්ථදානි නො සුඛවිහාරො භවිස්සතීති නික්ඛමිතුකාමා හුත්වා කපාලං පාදෙන පහරන්ති ගීවං පසාරෙන්ති තතො තං කපාලං ද්වෙධා භිජ්ජති අථ තෙ පක්ඛෙ විධුනන්තා තංඛණානුරූපං විරවන්තා නික්ඛමන්තියෙව නික්ඛමිත්වා ච ගාමක්ඛෙත්තං උපසොභයමානා විචරන්ති. **එවමෙව ඛොති** ඉදං ඔපම්මසම්පටිපාදනං; එවං අත්ථෙන සංසන්දෙත්වා වෙදිතබ්බං. තස්සා කුක්කුටියා අණ්ඩෙසු තිවිධකිරියාකරණං විය හි ඉමස්ස භික්ඛුනො උස්සොළ්හිපණ්ණරසෙහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතභාවො කුක්කුටියා තිවිධකිරියාසම්පාදනෙන අණ්ඩානං අපූතිභාවො විය පණ්ණරසඞ්ගසමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණස්ස අපරිහානි තස්සා තිවිධකිරියාකරණෙන අණ්ඩානං අල්ලසිනෙහපරියාදානං විය තස්ස භික්ඛුනො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන භවත්තයානුගතනිකන්තිසිනෙහපරියාදානං අණ්ඩකපාලානං තනුභාවො විය භික්ඛුනො අවිජ්ජණ්ඩකොසස්ස තනුභාවො කුක්කුටපොතකානං පාදනඛතුණ්ඩකානං ථද්ධඛරභාවො විය භික්ඛුනො විපස්සනාඤාණස්ස තික්ඛඛරවිප්පසන්නභාවො කුක්කුටපොතකානං පරිණාමකාලො විය භික්ඛුනො විපස්සනාඤාණස්ස පරිණාමකාලො වඩ්ඪිතකාලො ගබ්භගහණකාලො. කුක්කුටපොතකානං පාදනඛසිඛාය වා මුඛතුණ්ඩකෙන වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා පක්ඛෙ පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා අභිනිබ්භිදාකාලො විය තස්ස භික්ඛුනො විපස්සනාඤාණං ගබ්භං ගණ්හාපෙත්වා විචරන්තස්ස තජ්ජකං* උතුසප්පායං වා භොජනසප්පායං වා පුග්ගලසප්පායං වා ධම්මසවණසප්පායං වා ලභිත්වා එකාසනෙ නිසින්නස්සෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තස්ස අනු

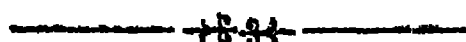
* තජ්ජනිකං-තජ්ජාතිකං—

පුබ්බාධිගතෙන අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා
අභිඤ්ඤාපක්ඛෙහි පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා අරහත්තපත්
තකාලො වෙදිතබ්බො. යථා පන කුක්කුටපොතකානං පරිණත
භාවං ඤත්වා මාතාපි අණ්ඩකොසං භින්දති එවං තථාරූපස්ස භික්ඛු
නො ඤාණපරිපාකං ඤත්වා සත්ථාපි=

උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදංව සාරදිකං පාණිනා
සන්තිමග්ගමෙව බ්‍රෑහය නිබ්බානං සුගතෙන දෙසිතං.

ආදිනා නයෙන ඔභාසඵරණගාථාය අවිජ්ජණ්ඩකොසං පහ
රති සො ගාථාපරියොසානෙ අවිජ්ජණ්ඩකොසං භින්දිත්වා අරහත්තං
පාපුණාති තතො පට්ඨාය යථා තෙ කුක්කුටපොතකා ගාමක්ඛෙ
ත්තං උපසොභයමානා තත්ථ තත්ථ චරන්ති එවං අයම්පි මහාඛීණා
සවො නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා සඞ්ඝාරාමං උප
සොභයමානො විචරති. ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ චත්තාරි පහානානි
කථිතානි කථං චෙතොඛිලානං හි චෙතොවිනිබන්ධානඤ්ච පහානෙන
පටිසංඛාපහානං කථිතං ඉද්ධිපාදෙහි වික්ඛම්භනප්පහානං මග්ගෙ
ආගතෙ සමුච්ඡෙදප්පහානං ඵලෙ ආගතෙ පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං
සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

චෙ තො ඛී ල සු ත්තං ඡ ට්ඨං.

එවමෙමෙ සුතන්ති වනපත්ථපරියායං; තත්ථ වනපත්ථපරියායන්ති
වනපත්ථකාරණං වනපත්ථදෙසනං වා ; වන..ත්ථං උපනිස්සාය
විහරතීති මනුස්සූපචාරා..ක්කන්තං වනසණ්ඩසෙනාසනං නිස්සාය
සමණධම්මං කරොන්තො විහරති; අනුපට්ඨිතාති ආදිසු පන පුබ්බෙ
අනුපට්ඨිතා සති තං උපනිස්සාය විහරතොපි න උපට්ඨාති පුබ්බෙ
අසමාහිතං චිත්තං න සමාධියති පුබ්බෙ අපරික්ඛීණා ආසවා න
පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති පුබ්බෙ අනනුප්පත්තං අනුත්තරං යොගක්ඛෙම
සඞ්ඛාතං අරහත්තම්පි න පාපුණාතීති අත්ථො. ජීවිතපරික්ඛාරාති
ජීවිතසම්භාරා ; සමුදානෙතබ්බාති සමාහරිතබ්බා ; කසිරෙන සමු
දාගච්ඡන්තීති දුක්ඛෙන උප්පජ්ජන්ති; රත්තිභාගං වා දිවසභාගං
වාති රත්තිකොට්ඨාසෙ වා දිවසකොට්ඨාසෙ වා; එත්ථ ච රත්තිභා
ගෙ පටිසඤ්චික්ඛමානෙන ඤත්වා රත්තිංයෙව පක්කමිතබ්බං.
රත්තිං චණ්ඩවාළාදීනං පරිපන්ථෙ සති අරුණුග්ගමනං ආගමෙ
තබ්බං දිවසභාගෙ ඤත්වා දිවා පක්කමිතබ්බං දිවා පරිපන්ථෙ සති
සූරියත්ථඞ්ගමනං ආගමෙතබ්බං. සඞ්ඛාපීති එවං සමණධම්මස්ස අනි
ප්ඵජ්ජනභාවං ජානිත්වා. අනන්තරවාරෙ සඞ්ඛාපීති එවං සමණ

ම්මස්ස නිප්ඵජ්ජනභාවං ජානිත්වා; **යාවජීවම්පීති** යාවජීවම්පි එව තත්‍ථ නාව වත්‍ථබ්බමෙව. **සො පුග්ගලොති** පදස්ස පනුනානුබන්ධිතබ්බොති ඉමිනා සම්බන්ධො; **අනාපුච්ඡාති** ඉධ පන තං පුග්ගලං අනාපුච්ඡා පක්කමිතබ්බන්ති අත්‍ථො; **සංඛාපීති** එවං සාමඤ්ඤ ධම්මස්ස අනිප්ඵජ්ජනභාවං ඤත්වා සො පුග්ගලො නානුබන්ධිතබ්බො, තං අනාපුච්ඡා පක්කමිතබ්බං. **අපි පනුජ්ජමානෙනාපීති** අපි නික්කඩ්ඪියමානෙනාපි එවරූපො හි පුග්ගලො සචෙපි දාරුකලාපසතං උදකඝටසතං වාලිකම්බණසතං වා දණ්ඩං ආහරාපෙති † මා ඉධ වසීති නික්කඩ්ඪාපෙති තං ඛමාපෙත්වා යාවජීවං වත්‍ථබ්බමෙවාති.

වනපත්ථසුත්තං සමත්තං.

එවමෙම සුතන්ති —මධුපිණ්ඩිකසුත්තං— තත්‍ථ **මහාවනන්ති** හිමවන්තෙන සද්ධිං එකාබද්ධං අරොපිමං ‡ ජාතිවනං; යථා වෙසාලියං රොපිතාරොපිතමිස්සකං. **දිවාවිහාරායාති** දිවා පතිසල්ලානත්‍ථාය; **බෙලුවලට්ඨිකායාති** තරුණබෙලුවරුක්ඛස්ස; **දණ්ඩපාණීති** න ජරාදුබ්බලතාය දණ්ඩහත්‍ථො අයං හි තරුණො පඨමවයෙ ඨිතො දණ්ඩචිත්තතාය පන සුවණ්ණදණ්ඩං ගහෙත්වා චරති තස්මා දණ්ඩපාණීති වුත්තො; ජංඝාවිහාරන්ති ජඞ්ඝාකිලමථවිනොදනත්‍ථං ජඞ්ඝාචාරං, **අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානොති** ආරාම දස්සනවනදස්සනපබ්බතදස්සනාදීනං අත්‍ථාය ඉතොචිතො ච විචරමානො, අනිබද්ධනික්ඛමනතො කිරෙස කදාචිදෙව නික්ඛමිත්වා එවං විචරති. **දණ්ඩමොලුබ්භාති** දණ්ඩං ඔලුම්බිත්වා; * ගොපාලදාරකො විය දණ්ඩං පුරතො ඨපෙත්වා දණ්ඩමත්‍ථකෙ හත්‍ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පිට්ඨිපාණිං හනුකෙන උප්පීළෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. **කිංවාදීති** කිං දිට්ඨිකො; **කිමක්ඛායීති** කිං කථෙති; අයං රාජා භගවන්තං අවන්දිත්වාව පටිසන්ථාරමත්තකමෙව කත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති තම්පි අනජ්ඣාසයතාය අපචිතිකාරෙනෙව පුච්ඡති. **කස්මා** දෙවදත්තපක්ඛිකො කිරෙස දෙවදත්තො අත්තනො සන්තිකං ආගච්ඡමානෙ තථාගතෙ භින්දති සො කිර එවං වදෙති සමණො ගොතමො අම්හාකං කුලෙන සද්ධිං වෙරී න නො කුලස්ස වඩ්ඪිං ඉච්ඡති භගිනීපි මෙ චක්කවත්තිපරිභොගෙන තං පහාය නස්ස න්තෙනාති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි භාගිනෙය්‍යොපි මෙ චක්කවත්තිබී ජන්ති ඤත්වා අම්හාකං කුලස්ස වඩ්ඪියා අක්ඛමනෙනා නස්සකෙ තන්ති තම්පි දහරකාලෙයෙව පබ්බාජෙසි අහං පන එතෙන විනා

---

† ආරොපෙති— ‡ ආරොපිමං— * ඔලුම්බිත්වා=

ඛනතිතුං අසක්කොන්තො අනුපබ්බජිතො, එවං පබ්බජිතම්පිමං පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය උජුකෙහි අක්ඛීහි න ඔලොකෙති පරිස මජ්ඣෙ හාසන්තො ච මහාඵරසුනා පහරන්තො විය ආපාසිකො දෙවදත්තොති ආදීනි භාසන්ති එවං අයම්පි රාජා දෙවදත්තෙන භින්නො තස්මා එවමකාසි අථ භගවා යථා අයං රාජා මයා පඤ්හෙ පුච්ඡිතෙ න කථෙතීති වත්තුං න ලභති යථා ච භාසිතස්ස අත්ථං න ආජානාති එවමස්ස කථෙස්සාමීති තස්සානුච්ඡවිකං කථෙන්තො යථාවාදිකොති ආදිමාහ. **තත්ථ න කෙන චි ලොකෙ විග්ගය්හ තිට්ඨතීති** ලොකෙ කෙනචි සද්ධිං විග්ගාහිකකථං න කරොති න විවදති තථාගතො හි ලොකෙන සද්ධිං න විවදති ලොකො පන තථාගතෙන සද්ධිං අනිච්චන්ති වුත්තෙ නිච්චන්ති වදමානො දුක්ඛං අනත්තා-අසුභන්ති වුත්තෙ සුභන්ති වදමානො විවදති තෙනෙවාහ "නාහං භික්ඛවෙ ලොකෙන විවදාමි ලොකො භික්ඛවෙ මයා විවදතී"ති. තථා "න භික්ඛවෙ ධම්මවාදී කෙනචි විවදති අධම්මවාදී ච ඛො භික්ඛවෙ විවදතී"ති. **යථාති** යෙන කාරණෙන; **කාමෙහීති** වත්ථුකාමෙහිපි කිලෙසකාමෙහිපි; **තං** බ්‍රාහ්මණන්ති තං ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණං; **අකථංකථින්ති** නිබ්බිචිකිච්ඡං; **ඡින්නකුක්කුච්චන්ති** විප්පටිසාරකුක්කුච්චස්ස චෙව හත්ථපාදකුක්කුච්චස්ස ච **ඡින්නත්තා** ඡින්නකුක්කුච්චං; **භවාභවෙති** පුනප්පුනභවෙ; **හීනපණීතෙ** වා භවෙ පණීතො හි භවො වුඩ්ඪිප්පත්තො අභවොති වුච්චති. **සඤ්ඤාති** කිලෙසසඤ්ඤා; කිලෙසායෙව වා ඉධ සඤ්ඤානාමෙන වුත්තා තස්මා යෙන කාරණෙන කාමෙහි විසංයුත්තං විහරන්තං තං ලොකෙ නිබ්බිවාදං ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණං කිලෙසසඤ්ඤා නානුසෙන්ති තං කාරණං අහං වදාමීති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඉති භගවා අත්තනො ඛීණාසවභාවං දීපෙති. **නිල්ලාලෙත්වාති** නීහරිත්වා කීළාපෙත්වා; **තිවිසාඛන්ති** තිසාඛං; **නලාටිකන්ති** වලිභඞ්ගං; නලාටෙ තිස්සො රාජියො දස්සෙන්තො වලිනඞ්ගා වුට්ඨාපෙත්වාති අත්ථො. **දණ්ඩමොලුබ්භාති** දණ්ඩං උප්පීලෙත්වා; දණ්ඩමොලුබ්භාතිපි පාඨො. ගහෙත්වා පක්කාමීති අත්ථො. **අඤ්ඤතරොති** නාමෙන අපාකටො එකො භික්ඛු; සො කිර අනුසන්ධිකුසලො භගවතා යථා දණ්ඩපාණි න ජානාති තථා මයා කථිතන්ති වුත්තෙ කින්නුඛො භගවතා අවිඤ්ඤෙය්‍යං කත්වා පඤ්හො කථිතොති අනුසන්ධිං ගහෙත්වා දසබලං යාචිත්වා පඤ්හං ඉමං භික්ඛුසංඝස්ස පාකටං කරිස්සාමීති උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා දසනඛසමුජ්ජලං අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ කිං වාදී පන භන්තෙ භගවාති ආදිමාහ. **සඤ්ඤා**

නිදානන්ති භාවනපුංසකමෙතං; යෙන කාරණෙන යස්මිං කාරණෙ සතීති අත්ථො. **පපඤ්චසඤ්ඤාසංඛා**ති එත්ථ සංඛාති කොට්ඨාසො පපඤ්චසඤ්ඤාති තණ්හාදිට්ඨිපපඤ්චසම්පයුත්තා සඤ්ඤා, සඤ්ඤානාමෙන වා පපඤ්චායෙව වුත්තා තස්මා පපඤ්චකොට්ඨාසාති අයමෙත්ථ අත්ථො. **සමුදාචරන්තී**ති පවත්තන්ති; **එත්ථ චෙ නත්ථි අභිනන්දිතබ්බ**න්ති තස්මිං ද්වාදසායතනසංඛාතෙ කාරණෙ සති පපඤ්චසඤ්ඤාසංඛාසමුදාචරන්ති එත්ථ එකායතනම්පි චෙ අභිනන්දිතබ්බං අභිවදිතබ්බං අජ්ඣොසෙතබ්බං නත්ථීති අත්ථො. තත්ථ **අභිනන්දිතබ්බ**න්ති අහං මමාති අභිනන්දිතබ්බං; **අභිවදිතබ්බ**න්ති අහං මමාති වත්තබ්බං; **අජ්ඣොසෙතබ්බ**න්ති අජ්ඣොසෙත්වා ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ගහෙතබ්බයුත්තං; එතෙනෙත්ථ තණ්හාදීනංයෙව අප්පවත්තිං කථෙති. **එසෙවන්තො**ති අයං අභිනන්දනාදීනං නත්ථිභාවොව රාගානුසයානං අන්තො; එසෙව නයො සබ්බත්ථ. **දණ්ඩාදානාදීසු** පන යාය චෙතනාය දණ්ඩං ආදියති සා දණ්ඩාදානං යාය සත්ථං ආදියති පරාමසති, මත්ථකප්පත්තං **කලහං** නානාගාහප්පත්තං **විග්ගහං** නානාවාදප්පත්තං **විවාදං** තුවං ත්වන්ති එවං පවත්තං **තුවංතුවං** පියසුඤ්ඤකරණං **පෙසුඤ්ඤං** අයථාසභාවං මුසාවාදං කරොති සා **මුසාවාදො**ති වෙදිතබ්බා. **එත්ථෙතෙ**ති එත්ථ ද්වාදසසු ආයතනෙසු එතෙ කිලෙසා හි උප්පජ්ජමානාපි ද්වාදස ආයතනානි නිස්සාය උප්පජ්ජන්ති නිරුජ්ඣමානාපි ද්වාදසසු ආයතනෙසුයෙව නිරුජ්ඣන්ති එවං යත්ථුප්පන්නා තත්ථෙව නිරුද්ධා හොන්ති ස්වායමත්ථො සමුදයසච්චපඤ්හෙන දීපෙතබ්බො. "සා ඛො පනෙසා තණ්හා කත්ථ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති කත්ථ නිවිසමානා නිවිසතී"ති වත්වා "යං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති කිඤ්ච ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං චක්ඛුං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං" ති ආදිනා නයෙන ද්වාදසසුයෙව ආයතනෙසු තස්සා උප්පත්ති ච නිරොධො ච වුත්තො. යථෙව ච තණ්හා ද්වාදසසු ආයතනෙසු "උප්පජ්ජිත්වා නිබ්බානං ආගම්ම නිරුද්ධාපි ආයතනෙසු පුන සමුදාචාරස්ස අභාවතො ආයතනෙසු නිරුද්ධාති වුත්තා එවමිමෙපි පාපකා අකුසලා ධම්මා ආයතනෙසු නිරුජ්ඣන්තීති වෙදිතබ්බා, අථ වා ස්වායං අභිනන්දනාදීනං අභාවොව රාගානුසයාදීනං අන්තොති වුත්තො එත්ථෙතෙ රාගානුසයාදීනං අන්තොති ලද්ධවොහාරෙ නිබ්බානෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති යං හි තත්ථ නත්ථි තං තත්ථ නිරුද්ධං නාම හොති ස්වායමත්ථො නිරොධපඤ්හෙන දීපෙතබ්බො. වුත්තඤ්හෙතං "[illegible]

යජ්ඣානං සමාපන්නස්ස විතක්කවිචාරා වචීසංඛාරා පටිප්පස්සද්ධා හොන්තී''ති ආදි. **සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතොති** සත්ථාරා ච පසත්ථො; **විඤ්ඤූනන්ති** ඉදම්පි කාරණවචනං, පණ්ඩිතෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි ච සම්භාවිතොති අත්ථො. **පහොතීති** සක්කොති. **අතික්කම්මෙවාති** මූලං අතික්කමිත්වා; **ඛන්ධන්ති** සාරො නාම මූලෙ වා ඛන්ධෙ වා භවෙය්‍ය තම්පි අතික්කමිත්වාති අත්ථො. **එවං සම්පදමිදන්ති** එවං පවත්තිකං * ඊදිසන්ති අත්ථො. **අතිසිත්වාති** ‡ අතික්කමිත්වා. **ජානං ජානාතීති** ජානිතබ්බමෙව ජානාති, **පස්සං පස්සතීති** පස්සිතබ්බමෙව පස්සති; යථා වා එකච්චො විපරීතං ගණ්හන්තො ජානන්තොපි න ජානාති පස්සන්තොපි න පස්සති න එවං භගවා භගවා පන ජානන්තො ජානාති පස්සන්තො පස්සතියෙව ස්වායං දස්සනපරිණායකට්ඨෙන **චක්ඛුභූතො**, විදිතකරණට්ඨෙන **ඤාණභූතො**; අවිපරීතසභාවට්ඨෙන පරියත්තිධම්මප්පවත්තනතො වා හදයෙන චින්තෙත්වා වාචාය නිච්ඡාරිතධම්මමයොති **ධම්මභූතො**, සෙට්ඨට්ඨෙන **බ්‍රහ්මභූතො**; අථ වා චක්ඛුං විය භූතොති චක්ඛුභූතො එවමෙතෙසු පදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. ස්වායං ධම්මස්ස වත්තනතො **වත්තා**; පවත්තනතො **පවත්තා**; අත්ථං නීහරිත්වා නීහරිත්වා දස්සනසමත්ථතාය **අත්ථස්ස නින්නෙතා**; අමතාධිගමාය පටිපත්තිං දෙසෙතීති **අමතස්ස දාතා**; **අගරුං කරිත්වාති** පුනප්පුනං යාචාපෙන්තොපි හි ගරුකං කරොති නාම අත්තනො සාවකපාරමිඤාණෙ ඨත්වා සිනෙරුපාදතො වාලිකං උද්ධරමානො විය දුවිඤ්ඤෙය්‍යං කත්වා කථෙන්තොපි ගරුකං කරොතියෙව නාම එවං අකත්වා පුනප්පුනං අයාචාපෙත්වා සුවිඤ්ඤෙය්‍යම්පි නො කත්වා කථෙහීති වුත්තං හොති. **යං ඛො නො ආවුසොති** එත්ථ කිඤ්චාපි යං වො වොති වත්තබ්බං සියා තෙ පන භික්ඛූ අත්තානං සඞ්ගණ්හන්තා යං ඛො නොති ආහ. යස්මා වා උද්දෙසො ච තෙසං උද්දිට්ඨො භගවා පන ථෙරස්සපි තෙසම්පි භගවාව තස්මා භගවාති පදං සන්ධායපි එවමාහ යං ඛො අම්හාකං භගවා තුම්හාකං සඞ්ඛි**ත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වාති** අත්ථො. **චක්ඛුඤ්චාවුසොති** ආදීසු අයමත්ථො—ආවුසො නිස්සයභාවෙන චක්ඛුප්පසාදඤ්ච ආරම්මණභාවෙන චතුසමුට්ඨානිකරූපෙ ච පටිච්ච චක්ඛුවිඤ්ඤාණං නාම **උප්පජ්ජති. තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සොති** තෙසං තිණ්ණං සඞ්ගතියා ඵස්සො නාම උප්පජ්ජති තං ඵස්සං පටිච්ච සහජාතාදිවසෙන **ඵස්සපච්චයා වෙදනා** උප්පජ්ජති තාය වෙදනාය යං ආරම්මණං **වෙදෙති** තදෙව සඤ්ඤා, සඤ්ජානාති යදෙව ආරම්මණං විත

---

* පවත්තිතං ‡ අතීසිත්වා

කෙති යං විතක්කං විතක්කෙති තදෙවාරම්මණං පපඤ්චෙති. **තතො නිදාන**න්ති එතෙහි චක්ඛුරූපාදීහි කාරණෙහි; **පුරිසං පපඤ්චසඤ්ඤාසඞ්ඛා සමුදාචරන්තී**ති තං අපරික්ඛිතකාරකං පුරිසං පපඤ්චකොට්ඨාසා අභිභවන්ති තස්ස වා පවත්තන්තීති අත්ථො. තත්ථ ඵස්සවෙදනාසඤ්ඤා චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන සහජාතා හොන්ති විතක්කො විඤ්ඤාණානන්තරාදීසු සවිතක්කචිත්තෙසු දට්ඨබ්බො. පපඤ්චසඞ්ඛා ජවනෙන සහජාතා හොන්ති යදි එවං කස්මා අතීතානාගතගහණං කතන්ති තදා උප්පජ්ජමානො යථෙව හි එතරහි චක්ඛුද්වාරිකො පපඤ්චො චක්ඛුඤ්ච රූපෙ ච ඵස්සවෙදනාසඤ්ඤාවිතක්කෙ ච පටිච්ච උප්පන්නො. එවමෙවං අතීතානාගතෙසු චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු තස්සුප්පත්තිං දස්සෙන්තො එවමාහ. **සොතඤ්චාවුසො**ති ආදීසුපි එසෙව නයො. ඡට්ඨද්වාරෙ පන **මන**න්ති භවඞ්ගචිත්තං; **ධම්මෙ**ති තෙභූමකධම්මාරම්මණං. **මනොවිඤ්ඤාණ**න්ති ආවජ්ජනං වා ජවනං වා; ආවජ්ජනෙ ගහිතෙ ඵස්සවෙදනාසඤ්ඤාවිතක්කා ආවජ්ජනසහජාතා හොන්ති පපඤ්චා ජවනසහජාතා හොන්ති ජවනෙ ගහිතෙ සහාවජ්ජනකං භවඞ්ගං මනො නාම හොති තතො ඵස්සාදයො සබ්බෙපි ජවනසහජාතාව මනොද්වාරෙ පන යස්මා අතීතාදිභෙදං සබ්බම්පි ආරම්මණං හොති තස්මා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නෙසූති ඉදං යුත්තමෙව.

ඉදානි වට්ටං දස්සෙන්තො **සො වතාවුසො**ති දෙසනං ආරභි **ඵස්සපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤපෙස්සතී**ති එවං ඵස්සපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤපෙස්සති දස්සෙස්සතීති අත්ථො; එසනයො සබ්බත්ථ. **එවං** ඉමස්මිං සති ඉදං හොතීති ද්වාදසායතනවසෙන සකලං වට්ටං දස්සෙත්වා ඉදානි ද්වාදසායතනපටික්ඛෙපවසෙන විවට්ටං **දස්සෙ**න්තො **සො වතාවුසො චක්ඛුස්මිං අසන්තී**ති දෙසනං ආරභි තත්ථ වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො—එවං පඤ්හං විස්සජ්ජෙත්වා ඉදානි සාවකෙන පඤ්හො කථිතොති මා නික්කඞ්ඛා අහුවත්ථ අයං භගවා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණතුලං ගහෙත්වා නිසින්නො ඉච්ඡමානා තමෙව උපසඞ්කමිත්වා නික්කඞ්ඛා හොථාති උය්‍යොජෙන්තො **ආකඞ්ඛමානා ච පනා**ති ආදිමාහ. **ඉමෙහි ආකාරෙහී**ති ඉමෙහි කාරණෙහි; පපඤ්චුප්පත්තියා පාතුභාවකාරණෙහි චෙව වට්ටවිවට්ටකාරණෙහි ච. **ඉමෙහි පදෙහී**ති ඉමෙහි අක්ඛරසම්පිණ්ඩනෙහි; **බ්‍යඤ්ජනෙහී**ති පාටියෙක්කඅක්ඛරෙහි; **පණ්ඩිතො**ති පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො; චතූහි වා කාරණෙහි පණ්ඩිතො ධාතුකුසලො ආයතනකුසලො පච්චයාකාරකුසලො කාරණාකාරණකුසලොති. **මහාපඤ්ඤො**ති මහන්තෙ අත්ථෙ මහන්තෙ

ධම්මො මහන්තා නිරුත්තියො මහන්තානි පටිභානානි පරිග්ගණ්හනසමත්ථාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො. **යථා තං මහාකච්චානෙනාති** යථා මහාකච්චානෙන ව්‍යාකතං වා සඞ්ඛාය **කතන්ති** වුත්තං යථා මහාකච්චානෙන තං ව්‍යාකතං අහම්පි තං එවමෙවං ව්‍යාකරෙය්‍යන්ති අත්ථො. **මධුපිණ්ඩිකන්ති** මහන්තං ගුළපූවං; බද්ධසත්තුගුළිකං වා. **ආසෙවනකන්ති** * ආසෙවිතබ්බකං; සප්පිඵාණිතමධුසක්කරාසු ඉදං නාමෙත්ථ මන්දං ඉදං බහුකන්ති න වත්තබ්බං සමයොජිතරසං. **චෙතකොති** චිත්තකො; **පණ්ඩිතජාතිකොති** දබ්බජාතිකො; පණ්ඩිතසභාවො. **කො නාමො අයන්ති** ඉදං ථෙරො අතිභද්දකො අයං ධම්මපරියායො දසබලස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙනෙවස්ස නාමං ගණ්හාපෙස්සාමීති චින්තෙත්වා ආහ. **තස්මාති** යස්මා මධුපිණ්ඩිකං විය මධුරො තස්මා මධුපිණ්ඩිකපරියායොත්වෙව නං ධාරෙහීති වදති—සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මධුපිණ්ඩිකසුත්තං අට්ඨමං.

එවම්මෙ සුතන්ති ද්වෙධාවිතක්කසුත්තං—තත්ථ **ද්වෙධා කත්වා** **ද්වෙධා කත්වාති** ද්වෙ ද්වෙ භාගෙ කත්වා; **කාමවිතක්කොති** කාමපටිසංයුත්තො විතක්කො; **ව්‍යාපාදවිතක්කොති** ව්‍යාපාදපටිසංයුත්තො විතක්කො; **විහිංසාවිතක්කොති** විහිංසාපටිසංයුත්තො විතක්කො; **එකං භාගන්ති** අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා සබ්බොපායං විතක්කො අකුසලපක්ඛිකො යෙවාති තයොපි කාමව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කෙ එකං කොට්ඨාසමකාසිං. කාමෙහි නිස්සටො නෙක්ඛම්මපටිසංයුත්තො විතක්කො නෙක්ඛම්මවිතක්කො නාම සො යාවපඨමජ්ඣානා වට්ටති. අව්‍යාපාදපටිසංයුත්තො විතක්කො අව්‍යාපාදවිතක්කො සො මෙත්තාපුබ්බභාගතො පට්ඨාය යාවපඨමජ්ඣානාව වට්ටති. අවිහිංසාපටිසංයුත්තො විතක්කො අවිහිංසාවිතක්කො සො කරුණාපුබ්බභාගතො පට්ඨාය යාවපඨමජ්ඣානා වට්ටති. **දුතියං භාගන්ති** සබ්බොපායං කුසලපක්ඛිකොයෙවාති දුතියං කොට්ඨාසමකාසිං. ඉමිනා බොධිසත්තස්ස විතක්කනිග්ගණ්හනකාලො කථිතො. බොධිසත්තස්ස හි ඡබ්බස්සානි පධානං පදහන්තස්ස නෙක්ඛම්මවිතක්කාදයො පුඤ්ජපුඤ්ජා මහානදියං ඔඝා විය පවත්තිංසු සතිසම්මොසෙන පන සහසා කාමවිතක්කාදයො උප්පජ්ජිත්වා කුසලවාරං පච්ඡි

* ආසෙචනකන්ති

ජ්ජිත්වා සයං අකුසලජවනවාරා හුත්වා තිට්ඨන්ති බොධිසත්තො චින්තෙසි මය්හං ඉමෙ කාමවිතක්කාදයො කුසලවාරං පච්ඡින්දිත්වා තිට්ඨන්ති හන්දාහං ඉමෙ විතක්කෙ ද්වෙ භාගෙ කත්වා විහරාමී කාමවිතක්කාදයො අකුසලපක්ඛිකාති එකං භාගං කරොමි නෙක්ඛම්මවිතක්කාදයො කුසලපක්ඛිකාති එකං අථාකුසලපක්ඛතො ආගතවිතක්කං මහන්තෙන කණ්හසප්පං උප්පීළෙත්වා ගණ්හන්තො විය ච අමිත්තං ගීවාය අක්කමන්තො විය ච නිග්ගහෙස්සාමි නාස්ස වඩ්ඪිතුං දස්සාමි කුසලපක්ඛතො ආගතවිතක්කං මෙඝසමයෙ මෙඝං විය සුඛෙත්තෙ සාලකල්‍යාණිපොතකං විය ච සීඝසීඝං වඩ්ඪෙස්සාමීති සො තථා කත්වා අකුසලවිතක්කෙ නිග්ගණ්හි කුසලවිතක්කෙ වඩ්ඪෙසි එවං ඉමිනා බොධිසත්තස්ස විතක්කනිග්ගණ්හනකාලො කථිතොති වෙදිතබ්බං.— ඉදානි යථාස්ස තෙ විතක්කා උප්පජ්ජිංසු යථා ච තෙ නිග්ගහෙසි තං දස්සෙන්තො තස්ස මය්හං භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ **අප්පමත්තස්සාති** සතියා අවිප්පවාසෙ ඨිතස්ස; **ආතාපිනොති** ආතාපවිරියවන්තස්ස; **පහිතත්තස්සාති** පෙසිතත්තස්ස; **උප්පජ්ජති කාමවිතක්කොති** බොධිසත්තස්ස ඡබ්බස්සානි පධානං පදහතො රජ්ජසුඛං වා පාසාදෙ වා නාටකානි වා ඔරොධෙ වා කඤ්චිදෙව වා සම්පත්තිං ආරබ්භ කාමවිතක්කො නාම න උප්පන්නපුබ්බො දුක්කරකාරිකාය පනස්ස ආහාරූපච්ඡෙදෙන අධිමත්තකසිමානං පත්තස්ස එතදහොසි න සක්කා ආහාරූපච්ඡෙදෙන විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං යන්නූනාහං ඔළාරිකං ආහාරං ආහාරෙය්‍යන්ති සො උරුවෙලං පිණ්ඩාය පාවිසි මනුස්සා මහාපුරිසො පුබ්බෙ ආහරිත්වා දින්නම්පි න ගණ්හි අද්ධාස්ස ඉදානි මනොරථො මත්ථකං පත්තො තස්මා සයමෙව ආගතොති පණීතපණීතාහාරං උපහරිංසු බොධිසත්තස්ස අත්තභාවො න චිරස්සෙව පාකතිකො අහොසි ජරාජිණ්ණත්තභාවො හි සප්පායභොජනං ලභිත්වාපි පාකතිකො න හොති බොධිසත්තො පන දහරො තෙනස්ස සප්පායභොජනං භුඤ්ජතො අත්තභාවො න චිරස්සෙව පාකතිකො ජාතො විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො සමුග්ගතතාරාගණං විය නභං පරිපුණ්ණද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණපතිමණ්ඩිතං සරීරං අහොසි සො තං ඔලොකෙත්වා තාව කිලන්තො නාම අත්තභාවො එවං පටිපාකතිකො ජාතොති චින්තෙත්වා අත්තනො පඤ්ඤාමහන්තතාය එවං පරිත්තකම්පි විතක්කං ගහෙත්වා කාමවිතක්කොති අකාසි පණ්ණසාලාය පුරතො නිසින්නො චාපි රුරුපසදගවයරොහිතමිගාදිකෙ මිගගණෙ මනුස්සසද්දප්පත්තාරවනෙ මොරවනකුක්කුටාදිකෙ පක්ඛිගණෙ නීලුප්පලකුමුදකමලාදිසඤ්ඡන්නානි

ඵුල්ලානි නානාකුසුමසඤ්ඡන්නවිටපවනරාජියො මණික්ඛන්ධසදි සනිම්මලජලාභනඤ්ච * නදිං නෙරඤ්ජරං පස්සති තස්ස එවං හොති සොභනා වතිමෙ මිගජාතා පක්ඛිගණා ඵුල්ලානි වනරාජියො නදී නෙරඤ්ජරාති සො තම්පි එවං පරිතක්කං විතක්කං ගහෙත්වා කාමවිතක්කං අකාසි තෙනාහ උප්පජ්ජති කාමවිතක්කොති **අත්තබ්‍යාබාධායපීති** අත්තදුක්ඛායපි; එසනයො සබ්බත්ථ. කිං පන මහාසත්තස්ස උභයදුක්ඛාය සංවත්තනිකවිතක්කො නාම අත්ථීති නත්ථි අපරිඤ්ඤාය මූලස්ස පන විතක්කො සොව උභයබ්‍යාබාධාය සංවත්තතීති එතානි තීනි නාමානි ලභති තස්මා එවමාහ. **පඤ්ඤානිරොධිකොති** අනුප්පන්නාය ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය උප්පජ්ජිතුං න දෙති ලොකියපඤ්ඤං පන අට්ඨසමාපත්තිපඤ්චාභිඤ්ඤාවසෙන උප්පන්නම්පි සමුච්ඡින්දිත්වා ඛිපතීති පඤ්ඤානිරොධිකො. **විඝාතපක්ඛිකොති** දුක්ඛකොට්ඨාසිකො; අසංඛතං නිබ්බානං පච්චක්ඛං කාතුං න දෙතීති අනිබ්බානසංවත්තනිකො; **අබ්භත්ථං ගච්ඡතීති** ඛයං නත්ථිභාවං ගච්ඡති; උදකබුබ්බුලො විය නිරුජ්ඣති. **පජහමෙවාති** පජහිමෙව; **විනොදමෙවාති** නීහරිමෙව; **බ්‍යන්තමෙව නං අකාසින්ති** විගතන්තං නිස්සෙසං පරිවටුමං පරිච්ඡින්නමෙව නං අකාසිං; **බ්‍යාපාදවිතක්කොති** න බොධිසත්තස්ස පරූපඝාතපටිසංයුත්තො විතක්කො නාම චිත්තෙ උප්පජ්ජති අථස්ස අතිවස්සඅච්චුණ්හඅතිසීතාදීනි පන පටිච්ච චිත්තවිපරිණාමභාවො හොති තං සන්ධාය බ්‍යාපාදවිතක්කොති. **විහිංසාවිතක්කොති** න මහාසත්තස්ස පරෙසං දුක්ඛුප්පාදනපටිසංයුත්තො විතක්කො උප්පජ්ජති චිත්තෙ පන උද්ධනාකාරො අනෙකග්ගතාකාරො හොති තං ගහෙත්වා විහිංසාවිතක්කං අකාසි පණ්ණසාලාද්වාරෙ නිසින්නොපි සීහබ්‍යග්ඝාදිකෙ වාළමිගෙ සූකරාදයො ඛුද්දකමිගෙ විහිංසන්තෙ පස්සති අථ බොධිසත්තො ඉමස්මිං නාම අකුතොභයෙ අරඤ්ඤෙ ඉමෙසං තිරච්ඡානගතානං පච්චත්ථිකා උප්පජ්ජන්ති බලවන්තො දුබ්බලං ඛාදන්ති දුබ්බලාඛාදිකා වත්තන්තීති කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙති අඤ්ඤෙපි බිළාරාදයො කුක්කුටමූසිකාදීනි ඛාදන්තෙ පස්සති ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො මනුස්සෙ රාජකම්මිකෙහි උපද්දුතෙ වධබන්ධනාදීනි අනුභවන්තෙ අඤ්ඤෙ කසිවාණිජ්ජාදීනි කම්මානි කත්වා ජීවිතුං අලභන්තෙ කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙති තං සන්ධාය උප්පජ්ජති විහිංසාවිතක්කොති ආහ. **තථා තථාති** තෙන තෙන ආකාරෙන;

* ජලගහණඤ්ච.

ඉදං වුත්තං හොති කාමවිතක්කාදිසු යං විතක්කෙති තං විතක්කං පවත්තෙන්ති තෙන තෙනෙවස්සාකාරෙන කාමවිතක්කාදිභාවෙන චෙතසො නති හොති—**පහාසි නෙක්ඛම්මවිතක්ක**න්ති නෙක්ඛම්මවිතක්කං පජහති; **බහුලමකාසී**ති බහුලං කරොති; **තස්ස තං කාමවිතක්කාය චිත්ත**න්ති තස්ස තං චිත්තං කාමවිතක්කත්ථාය; යථා කාමවිතක්කසම්පයුත්තං හොති එවමෙවං නමතීති අත්ථො. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො

ඉදානි අත්ථදීපිකං උපමං දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ, තත්ථ **කිට්ඨසම්බාධෙ**ති සස්සසම්බාධෙ; **ආකොටෙය්‍යා**ති උජුකං පිට්ඨියං පහරෙය්‍ය; **පටිකොටෙය්‍යා**ති තිරියං ඵාසුකාසු පහරෙය්‍ය; **සන්නිරුන්ධෙය්‍යා**ති ආවරිත්වා නිරුන්ධෙය්‍ය; **සන්නිවාරෙය්‍යා**ති ඉතො චිතො ගන්තුං න දදෙය්‍ය, **තතො නිදාන**න්ති තෙන කාරණෙන, එවං අරක්ඛන්තානං ගුන්නං පරෙසං සස්සඛාදනකාරණෙනාති අත්ථො. බාලො හි ගොපාලො එවං ගාවො අරක්ඛමානො අයං අම්හාකං ගොපාලකවෙතනං ඛාදති උජුං ගාවො රක්ඛිතුම්පි න සක්කොති කුලෙහි වධං පරං ගණ්හාපෙන්තීති ගොසාමිකානම්පි සන්තිකා වධාදීනි පාපුණාති කිට්ඨසාමිකානම්පි—පණ්ඩිතො පන ඉමානි චත්තාරි භයානි සම්පස්සන්තො ගාවො සාධුකං රක්ඛති තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **ආදීනව**න්ති උපද්දවං; **ඔකාර**න්ති ලාමකභාවං; ඛන්ධෙසු වා ඔකාරං. **සංකිලෙස**න්ති කිලිට්ඨභාවං; **නෙක්ඛම්මෙ**ති නෙක්ඛම්මෙ, **ආනිසංස**න්ති විසුද්ධිපක්ඛං; **වොදානපක්ඛ**න්ති තස්සෙව වෙවචනං. කුසලානං ධම්මානං නෙක්ඛම්මෙ විසුද්ධිපක්ඛං අද්දසන්ති අත්ථො. නෙක්ඛම්මෙනාති ච කාමෙහි නිස්සටං සබ්බං කුසලං එකධම්මෙව ගණ්හාතෙන නිබ්බානමෙව—තයිදං මහාසත්තස්ස කිට්ඨසම්බාධනකං විය හි රූපාදිආරම්මණං කූටගාවො විය කූටචිත්තං පණ්ඩිතගොපාලකො විය බොධිසත්තො චතුබ්බිධං භයං විය අත්තපරූභයව්‍යාබාධාය * සංවත්තනකවිතක්කා පණ්ඩිතගොපාලකස්ස චතුබ්බිධභයං දිස්වා කිට්ඨසම්බාධෙ අප්පමාදෙන ගොරක්ඛනං විය බොධිසත්තස්ස ඡබ්බස්සානි පධානං පදහතො අත්තව්‍යාබාධාදිභයං දිස්වා රූපාදිආරම්මණෙසු යථා කාමවිතක්කාදයො න උප්පජ්ජන්ති එවං චිත්තරක්ඛනං පඤ්ඤාවුද්ධිකාති ආදිසු අනුප්පන්නාය ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාය උප්පාදාය උප්පන්නාය ච වුද්ධියා සංවත්තන්තීති **පඤ්ඤාවුද්ධිකා**, න දුක්ඛකොට්ඨාසාය වත්තන්තීති **අවිඝාතපක්ඛිකා**; නිබ්බානධාතුසච්ඡිකිරියාය සංව

* ව්‍යාපාදය.

තතොති **නිබ්බානසංවත්තනිකො ; රත්තිංචෙපි නං භික්ඛවෙ අනුවිතක්කෙය්‍යන්ති** සකලරත්තිම්පි තං විතක්කං පවත්තෙය්‍යං; **තතොනිදානන්ති** තංමූලකං; **ඔහඤ්ඤෙය්‍යාති** උග්ඝාතියෙථ × උද්ධච්චාය සංවත්තෙය්‍යාති අත්ථො. **ආරාති** දූරෙ; **සමාධිම්හාති** උපචාරසමාධිතොපි අප්පනාසමාධිතොපි; **සො ඛො අහං භික්ඛවෙ අජ්ඣත්තමෙව චිත්තන්ති** සො අහං භික්ඛවෙ මා මෙ චිත්තං සමාධිම්හා දූරෙ හොතූති අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙමි ගොචරජ්ඣත්තෙ ඨපෙමීති අත්ථො. **සන්නිසාදෙමීති** තත්ථෙව තං සන්නිසීදාපෙමි; **ඒකොදිං කරොමීති** ඒකග්ගං කරොමි; **සමාදහාමීති** සම්මා ආදහාමි; සුට්ඨු ආරොපෙමීති අත්ථො. **මා මෙ චිත්තං ඌහඤ්ඤීති** * මා මය්හං චිත්තං උග්ඝාතියිත්ථ; මා උද්ධච්චාය සංවත්තතූති අත්ථො. **උප්පන්නොති අබ්‍යාපාදවිතක්කො අවිහිංසාවිතක්කොති** එත්ථ යො සො ඉමාය ධුරවිපස්සනාය සද්ධිං උප්පන්නවිතක්කො කාමපටිපක්ඛතො නෙක්ඛම්මවිතක්කොති වුත්තො සො යෙව බ්‍යාපාදපටිපක්ඛතො අබ්‍යාපාදවිතක්කොති ච විහිංසාපටිපක්ඛතො අවිහිංසාවිතක්කොති ච වුත්තො, එත්තාවතා බොධිසත්තස්ස සමාපත්තිං නිස්සාය විපස්සනාපට්ඨපනකාලො කථිතො තස්ස හි සමාධිපි තරුණො විපස්සනාපි තස්ස විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අතිචිරං නිසින්නස්ස කායො කිලමති අන්තො අග්ගි විය උට්ඨහති කච්ඡෙහි සෙදා මුච්චන්ති මත්ථකතො උසුමවට්ටි විය උට්ඨහති චිත්තං හඤ්ඤති විහඤ්ඤති විප්ඵන්දති උට්ඨතං හොති සො පුන සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තං පරිදමෙත්වා මුදුකං කත්වා සමස්සාසෙත්වා පුන විපස්සනං පට්ඨපෙසි තස්ස පුන අතිචිරං නිසින්නස්ස තථෙව හොති සො පුන සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තථෙව කරොති විපස්සනාය හි බහූපකාරා සමාපත්ති යථා යොධස්ස ඵලකකොට්ඨකො නාම බහූපකාරො හොති සො තං නිස්සාය සඞ්ගාමං පවිසති තත්ථ හත්ථීහිපි අස්සෙහිපි යොධෙහිපි සද්ධිං කම්මං කත්වා ආයුධෙසු වා ඛීණෙසු භුඤ්ජිතුකාමාදිභාවෙ වා සති නිවත්තිත්වා ඵලකකොට්ඨකං පවිසිත්වා ආයුධානිපි ගණ්හාති විස්සමතිපි භුඤ්ජතිපි පානීයම්පි පිවති සන්නාහම්පි පටිසන්නය්හති තං කත්වා පුන සඞ්ගාමං පවිසති තත්ථ කම්මං කත්වා පුන උච්චාරාදිපීළිතො වා කෙනචිදෙව වා කරණීයෙන ඵලකකොට්ඨකං පවිසති තත්ථ සන්නය්හිත්වා § පුන සඞ්ගාමං පවිසති එවං යොධස්ස ඵලකකොට්ඨකො විය විපස්සනාය බහූකාරා සමාපත්ති සමාපත්තියා පන සඞ්ගාමනිත්ථරණකයොධස්ස ඵලකකොට්ඨකතොපි විපස්සනා බහුකාරතරා කිඤ්චාපි හි සමාපත්තිං නිස්සාය විපස්සනා පවත්තති † විපස්සනා පන ථාමජාතා සමාපත්තිම්පි රක්ඛති ථාම

× උග්ඝාතියෙථ. * උදග්ඝනීති. § සන්නිය්හිත්වා. † පට්ඨපෙති.

ජ්ඣානං කරොති. යථා හි ථලෙ නාවම්පි නාවාය භණ්ඩම්පි සකටභාරං කරොන්ති උදකං පත්වා පන සකටම්පි සකටෙ භණ්ඩම්පි යුත්තගොණෙපි නාවාභාරං කරොන්ති නාවා තිරියං සොතං ඡින්දිත්වා සොත්ථිනා සුපට්ටනං ගච්ඡති එවමෙවං ඛ්වාපි සමාපත්තිං නිස්සාය විපස්සනා පවත්තති විපස්සනා පන ථාමජාතා සමාපත්තිම්පි රක්ඛති ථාමජාතං කරොති ථලං පත්වා සකටං විය හි සමාපත්ති උදකං පත්වා නාවා විය විපස්සනා ඉති බොධිසත්තස්ස එත්තාවතා සමාපත්තිං නිස්සාය විපස්සනාපට්ඨපනකාලො කථිතොති වෙදිතබ්බො.

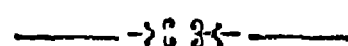
යඤ්ඤදෙවාති ආදි කණ්හපක්ඛෙ වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං—ඉධාපි අත්ථදීපිකං උපමං දස්සෙතුං සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ, තත්ථ **ගාමන්තසම්භතෙසූති** ගාමන්තං ආගතෙසු; **සතිකරණීයමෙව හොතීති** එත්ථ ගාවොති සතුප්පාදනමත්තමෙව කාතබ්බං හොති ඉතො චිතො ච ගන්ත්වා ආකොටනාදිකිච්චං නත්ථි. **එතෙ ධම්මාති** එතෙ සමථවිපස්සනා ධම්මාති සතුප්පාදමත්තමෙව කාතබ්බං හොති ඉමිනා බොධිසත්තස්ස සමථවිපස්සනානං ථාමජාතකාලො කථිතො තදා කිරස්ස සමාපත්තිං අප්පනත්ථාය නිසින්නස්ස අට්ඨසමාපත්තියො එකාවජ්ජනෙ ආපාථං ආගච්ඡන්ති විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නෙන සත්ත අනුපස්සනා එකප්පහාරෙන ආරූළ්හාව හොන්ති. **සෙය්‍යථාපීති** ඉධ කිං දස්සෙති අයං පාටියෙක්කො අනුසන්ධි සත්තානං හි හිතූපචාරං අත්තනො සබ්බඤ්ඤුභාවසම්පදඤ්ච දස්සෙන්තො භගවා ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ **අරඤ්ඤෙති** අටවියං; **පවනෙති** වනසණ්ඩෙ; අත්ථතො හි ඉදං පදද්වයං එකමෙව පඨමස්ස පන දුතියං වෙවචනං. **අයොගක්ඛෙමකාමොති** චතූහි යොගෙහි ඛෙමං නිබ්බානං අනිච්ඡන්තො භයමෙව ඉච්ඡන්තො. **සොවත්ථිකොති** සොත්ථිභාවාවහො; **පීතිංගමනීයොති** තුට්ඨිං ගමනීයො; පීතිගමනීයොති වා පාඨො. **පිදහෙය්‍යාති** ථකෙය්‍ය; **විවරෙය්‍යාති** විසදං මුඛං කත්වා විවටං කරෙය්‍ය; **කුම්මග්ගන්ති** උදකවනපණ්ණාතාදීහි සන්නිරුද්ධං අමග්ගං; **ඔදහෙය්‍ය ඔකචරන්ති** තත්ථ ඔකචරමානං විය එකදීපිකමිගං එකස්මිං ඨානෙ ඨපෙය්‍ය. **ඔකචාරිකන්ති** දීඝරජ්ජුබද්ධං තස්සෙව මිගිං; ලුද්දකො හි අරඤ්ඤෙ මිගානං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ඉධ වසන්ති ඉමිනා මග්ගෙන නික්ඛමන්ති එත්ථ චරන්ති එත්ථ පිවන්ති ඉමිනා පවිසන්තීති සල්ලක්ඛෙත්වා මග්ගං පිධාය කුම්මග්ගං විවරිත්වා ඔකචරඤ්ච ඔකචාරිකඤ්ච ඨපෙත්වා සයං පටිච්ඡන්නෙ ඨානෙ සත්තිං ගහෙත්වා නිසීදති අථ සායණ්හසමයෙ මිගා අප්පමත්තා ගාමෙ අරඤ්ඤෙ චරිත්වා පානීයං පිවිත්වා මිගපොතකෙහි සද්ධිං කීළමානා වසනට්ඨාන

සන්තිකං ආගන්ත්වා ඔකචරඤ්ච ඔකචාරිකඤ්ච දිස්වා සහායකා නො ආගතා භවිස්සන්තීති නිරාසඞ්කා පවිසන්ති තෙ මග්ගං පිහිතං දිස්වා නායං මග්ගො අයං මග්ගො භවිස්සතීති කුම්මග්ගං පටිපජ්ජන්ති මිගලුද්දකො න තාව කිඤ්චි කරොති පවිට්ඨෙසු පන සබ්බපච්ඡිමං සනිකං පහරති සො උත්තසති තතො සබ්බෙ උත්තසිත්වා භයං උප්පාදෙන්ති පුරතො පලායන්තා උදකොතා වා වනෙන වා පලාවනෙන වා සන්නිරුද්ධං මග්ගං දිස්වා උභොහි පස්සෙහි අඞ්ගුලිසංබලිකං විය ගහණවනං පවිසිතුං අසක්කොන්තා පවිට්ඨමග්ගෙනෙව නික්ඛමිතුං ආරභන්ති ලුද්දකො තෙසං නිවත්තනභාවං ඤත්වා ආදිතො පට්ඨාය තිංසම්පි චත්තාළීසම්පි මිගෙ ඝාතෙති ඉදං සන්ධාය එවං හි සො තිකාලෙව මහාමිගසංඝො අපරෙන සමයෙන අනයබ්‍යසනං තනුත්තං ආපජ්ජෙය්‍යාති ඔකචරොති **නන්දිරාගස්සෙතං අධිවචනං අවිජ්ජායෙතං අධිවචනන්ති** එත්ථ යස්මා ඉමෙ සත්තා අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණා හුත්වා නන්දිරාගෙන ආබන්ධිත්වා රූපාරම්මණාදීනි උපනීතා පඤ්චකාමගුණනිවාපං ලභන්ති තස්මා භගවා ඔකචරං නන්දිරාගොති ඔකචාරිකං අවිජ්ජාති කත්වා දස්සෙසි. මිගලුද්දකො හි එකදා තෙසං සාඛාභඞ්ගෙන සරීරං පුඤ්ඡිත්වා මනුස්සගන්ධං අපනෙත්වා ඔකචරං පහාය ඨානෙ ඨපෙත්වා ඔකචාරිකං සහ රජ්ජුයා විස්සජ්ජෙත්වා අත්තනා පටිච්ඡාදෙත්වා සත්තිං ආදාය ඔකචරස්ස සන්තිකෙ තිට්ඨති ඔකචාරිකා මිගගණස්ස චරණට්ඨානාභිමුඛී ගච්ඡති තං දිස්වා මිගා සීසානි උක්ඛිපිත්වා තිට්ඨන්ති සාපි සීසං උක්ඛිපිත්වා තිට්ඨති තෙ අයම්පි සජාතිකා අයන්ති ගොචරං ගණ්හන්ති සාපි තිණානි ඛාදන්ති විය සනිකං උපගච්ඡති ආරඤ්ඤිකො යූථපති මිගො තස්සා වාතං ලභිත්වා සකපරිසං විස්සජ්ජෙත්වා තදභිමුඛො හොති සභාවානං හි තපනාපනමෙව පියං හොති ඔකචාරිකා ආරඤ්ඤකස්ස මිගස්ස ආගමනභාවං ඤත්වා තදභිමුඛීව පච්ඡතො පටික්කමිත්වා ඔකචරස්ස සන්තිකං ගච්ඡති යස්ස යස්සා රජ්ජු ලග්ගති තං තං බ්‍යන්තරා * පහරිත්වා මොචෙති ආරඤ්ඤකො මිගො ඔකචරං දිස්වා ඔකචාරිකාය සම්මත්තො හුත්වා ඔකචරෙ උස්සඞ්කං කත්වා පිට්ඨිං නාමෙත්වා සීසං කම්පෙන්තො තිට්ඨති තස්මිං ඛණෙ සත්තිං ඛිපිත්වා ලෙහෙත්තොපි සීසං එකන්ති න ජානාති ඔකචරොපි තස්ස උපරිභාගෙන තං මිගං පහරිතුං සුඛං හොති පිට්ඨිං නාමෙති සත්තස්ස හෙට්ඨාභාගෙන පහරිතුං සුඛං හොති හදයං උන්නාමෙති අථ ලුද්දකො ආරඤ්ඤකං මිගං මිගසත්තියා පහරිත්වා තත්ථෙව ඝාතෙත්වා මංසං ආදාය ගච්ඡති එවමෙවං යථා සො මිගො ඔකචාරිකාය සම්මත්තො ඔකචරෙ උස්සඞ්කං කත්වා

* මුචෙනා.

සන්තතිං ජීවිතාය ලෙභන්තාපි කිඤ්චි න ජානන්ති. තථා ඉමෙ සත්තා අවිජ්ජාය සම්මූළ්හා අන්ධභූතා කිඤ්චි අජානන්තා රූපාදීසු නන්දිරාගං උපගම්ම වට්ටදුක්ඛසත්තියා භයං ලභන්තීති. භගවා උක්කචරං නන්දිරාගොති ඔකචාරිකං අවිජ්ජාති කත්වා දස්සෙසි. **ඉති ඛො භික්ඛවෙ විවටො මයා ඛෙමො මග්ගො**ති ඉති ඛො භික්ඛවෙ මයා ඉමෙසං සත්තානං හිතචරෙන * සම්මාසම්බොධිං පත්වා අහං බුද්ධොස්මීති තුණ්හීභූතෙන අනිසීදිත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනතො පට්ඨාය ධම්මං දෙසෙන්තෙන විවටො ඛෙමො අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො පිහිතො කුම්මග්ගො අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤාදීනං භබ්බපුග්ගලානං ඌහතො උක්කචරො නන්දිරාගො ද්වෙධා ඡෙත්වා පාතිතො නාසිතා ඔකචාරිකා අවිජ්ජා සබ්බෙන සබ්බං සමුග්ඝාතිතාති අත්තනො හිතූපචාරං දස්සෙසි සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ද්වෙධාවිතක්කසුත්තං නවමං.

ඒවමෙම්සුතන්ති විතක්කසණ්ඨානසුත්තං—තත්ථ **අධිචිත්තමනුයුත්තෙනා**ති දසකුසලකම්මපථවසෙන උප්පන්නං චිත්තං චිත්තමෙව විපස්සනාපාදකං අට්ඨසමාපත්තිචිත්තං පන තතො චිත්තතො අධිකං චිත්තන්ති අධිචිත්තං අනුයුත්තෙනාති තං අධිචිත්තං අනුයුත්තෙන; තත්ථ යුත්තප්පයුත්තෙනාති අත්ථො. තත්‍රායං භික්ඛු පුරෙභත්තං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදනං ආදාය අසුකස්මිං රුක්ඛමූලෙ වා වනසණ්ඩෙ වා පබ්බතපාදෙ වා පබ්භාරෙ වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නික්ඛමන්තොපි තත්ථ ගන්ත්වා හත්ථෙහි වා පාදෙහි වා නිසජ්ජට්ඨානතො තිණපණ්ණානි අපනෙන්තොපි අධිචිත්තං අනුයුත්තොයෙව නිසීදිත්වා පන හත්ථපාදෙ ධොවිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විහරන්තොපි අධිචිත්තං අනුයුත්තොයෙව.—**නිමිත්තානී**ති කාරණානි; **කාලෙන කාල**න්ති සමයෙන සමයං; තත්‍ර ච කම්මට්ඨානං නාම මුහුත්තම්පි අඛණ්ඩං කත්වා § නිරන්තරං මනසිකාතබ්බං කස්මා භගවා කාලෙන කාලන්ති ආහාති පාළියං හි අට්ඨතිංසකම්මට්ඨානානි විභත්තානි තෙසු භික්ඛුනා අත්තනො චිත්තරුචිතං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසින්නෙන යාව කොචිදෙව උපක්කිලෙසො නුප්පජ්ජති තාව ඉමෙසං නිමිත්තානං මනසිකාරකිච්චං නත්ථි යදා පන උප්පජ්ජති තදා ඉමානි ගහෙත්වා චිත්තෙ උප්පන්නං අබ්බුදං නීහරිතබ්බන්ති දස්සෙන්තො එවමාහ—ඡන්දූ

* හිතචරණෙන. § අච්ඡෙත්වා.

පසංහිතාති ඡන්දසහගතා රාගසම්පයුත්තා; ඉමෙසං පන තිණ්ණං විතක්කානං ඛෙත්තඤ්ච ආරම්මණඤ්ච ජානිතබ්බං තත්ථ ඡන්දූපසංහිතානං අට්ඨ ලොභසහගතචිත්තානි ඛෙත්තං දොසූපසංහිතානං ද්වෙ දොමනස්සසහගතානි මොහූපසංහිතානං ද්වාදසපි අකුසලචිත්තානි විචිකිච්ඡාසම්පයුත්තානි පන ද්වෙ එතෙසං පාටිපුග්ගලිකඛෙත්තං සබ්බෙසම්පි සත්තා චෙව සංඛාරා ච ආරම්මණං ඉට්ඨානිට්ඨඅසමපෙක්ඛිතෙසු හි සත්තෙසු ච සංඛාරෙසු ච තෙ උප්පජ්ජන්ති. **අඤ්ඤං නිමිත්තං මනසිකාතබ්බං කුසලූපසංහිතන්ති** තතො නිමිත්තතො අඤ්ඤං කුසලනිමිත්තං මනසිකාතබ්බං තත්ථ අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම ඡන්දූපසංහිතෙ විතක්කෙ සත්තෙසු උප්පන්නෙ අසුභභාවනා අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම සංඛාරෙසු උප්පන්නෙ අනිච්චමනසිකාරො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම දොසූපසංහිතෙ සත්තෙසු උප්පන්නෙ මෙත්තාභාවනා අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම සංඛාරෙසු උප්පන්නෙ ධාතුමනසිකාරො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම මොහූපසංහිතෙ යත්ථ කත්ථචි උප්පන්නෙ පඤ්චධම්මූපනිස්සයො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම ඉමස්ස හත්ථා වා සොභනා පාදා වාති ආදිනා නයෙන හි සත්තෙසු ලොභෙ උප්පන්නෙ අසුභතො උපසංහරිතබ්බං කම්හි සාරත්තොසි කෙසෙසු සාරත්තො ලොමෙසු—පෙ—මුත්තෙ සාරත්තොසි අයං අත්තභාවො නාම තීහි අට්ඨිසතෙහි උස්සාපිතො නවහි න්හාරුසතෙහි ආබන්ධො † නවහි මංසපෙසිසතෙහි අනුලිත්තො අල්ලචම්මෙන පරියොනද්ධො ඡවිරාගෙන පටිච්ඡන්නො නවහි වණමුඛෙහි නවනවුතිලොමකූපසහස්සෙහි ච අසුචි පග්ඝරති කලිමලපූරිතො දුග්ගන්ධො ජෙගුච්ඡො පටික්කූලො ද්වත්තිංසකුණපසචයො නත්ථෙත්ථ සාරං වා ථිරං ‡ වාති එවං අසුභතො උපසංහරන්තස්ස සත්තෙසු උප්පන්නො ලොභො පහීයති තෙනස්ස අසුභතො උපසංහරණං අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම හොති පත්තචීවරාදිසු සංඛාරෙසු ලොභෙ උප්පන්නෙ ද්වීහාකාරෙහි සංඛාරමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙන්ති සතිපට්ඨානවණ්ණනායං වුත්තනයෙන අස්සාමිකතාවකාලිකභාවවසෙන මනසිකරොතො සො පහීයති තෙනස්ස අනිච්චතො මනසිකාරො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම හොති සත්තෙසු දොසෙ උප්පන්නෙ ආඝාතවිනයකකචොපමොවාදාදීනං වසෙන මෙත්තා භාවෙතබ්බා තං භාවයතො සො පහීයති තෙනස්ස මෙත්තාභාවනා අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම හොති ඛාණුකණ්ටකතිණපණ්ණාදිසු පන දොසෙ උප්පන්නෙ ත්වං කස්ස කුප්පසි කිං පඨවීධාතුයා උදාහු ආපොධාතුයා කො වා පනායං කුප්පති නාම කිං පඨවීධාතු උදාහු

† ආබද්ධො. ‡ වරං වා.

ආපොධාතූති ආදිනා නයෙන ධාතුමනසිකාරං කරොන්තස්ස සො පහීයති තෙනස්ස ධාතුමනසිකාරො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම හොති මොහෙ පන යත්ථ කත්ථචි උප්පන්නෙ.

ගරූපවාසො උද්දෙසො උද්දිට්ඨපරිපුච්ඡනං
කාලෙන ධම්මසවණං ඨානාඨානවිනිච්ඡයො.
පඤ්චධම්මූපනිස්සාය මොහධාතු පහීයති-

ඉමෙ පඤ්චධම්මා උපනිස්සිතබ්බා—ගරුං උපනිස්සාය විහරන්තො හි භික්ඛු ආචරියො ගාමප්පවෙසනං අනාපුච්ඡන්තස්ස පාදධොවනට්ඨානං අනාගච්ඡන්තස්ස වත්තකාලෙ වත්තං අකරොන්තස්ස ඝටසතඋදකහරණාදිදණ්ඩකම්මං කරොතීති යුත්තප්පයුත්තො හොති අථස්ස මොහො පහීයති උද්දෙසං ගණ්හන්තොපි ආචරියො උද්දෙසකාලෙ උද්දෙසං අගණ්හන්තස්ස න සාධුකං සජ්ඣායන්තස්ස අසජ්ඣායන්තස්ස ච දණ්ඩකම්මං කරොතීති යුත්තප්පයුත්තො හොති එවම්පිස්ස මොහො පහීයති ගරුභාවනීයෙ භික්ඛූ උපසංකමිත්වා ඉදං භන්තෙ කථං ඉමස්ස කො අත්ථොති පරිපුච්ඡන්තො කංඛං විනොදෙති එවම්පිස්ස මොහො පහීයති කාලෙන ධම්මසවණට්ඨානං ගන්ත්වා සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තොපි තෙසු තෙසු ඨානෙසු අත්ථො පාකටො හොති එවම්පිස්ස මොහො පහීයති ඉදමස්ස කාරණං ඉදං න කාරණන්ති ඨානාඨානවිනිච්ඡයෙ ඡෙකො හොති එවම්පි මොහො පහීයති තෙනස්ස පඤ්චධම්මූපනිස්සයො අඤ්ඤං නිමිත්තං නාම හොති අපි ච අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු යං කිඤ්චි භාවෙන්තස්සපි ඉමෙ විතක්කා පහීයන්තියෙව ඉමානි පන නිමිත්තානි උජුවිපච්චනීකානි පටිපක්ඛභූතානි ඉමෙහි පහීනා රාගාදයො සුප්පහීනා හොන්ති යථා හි අග්ගිං කට්ඨෙහිපි පංසූහිපි සාඛාහිපි පොථෙත්වා නිබ්බාපෙන්තියෙව උදකං පන අග්ගිස්ස උජුවිපච්චනීකං තෙන නිබ්බුතො සුනිබ්බුතො හොති එවං ඉමෙහි නිමිත්තෙහි පහීනා රාගාදයො සුප්පහීනා හොන්ති තස්මා එතානි කථිතානීති වෙදිතබ්බානි—**කුසලූපසංහිතානන්ති** කුසලනිස්සිතං; කුසලප්පච්චයභූතං. **අජ්ඣත්තමෙවාති** ගොචරජ්ඣත්තංයෙව; **පලගණ්ඩොති** වඩ්ඪකී, **සුඛුමාය ආණියාති** යං ආණිං නීහරිතුකාමො හොති තතො සුඛුමතරාය සාරදාරුආණියා; **ඔළාරිකං ආණින්ති** චන්දනඵලකෙ වා සාරඵලකෙ වා ආකොටිතං විසමාණිං. **අභිනිහනෙය්‍යාති** මුග්ගරෙන ආකොටෙන්තො අභිනිහනෙය්‍ය; **අභිනීහරෙය්‍යාති** ඵලකතො නීහරෙය්‍ය; **අභිනිවජ්ජෙය්‍යාති** ඉදානි බහු නික්ඛන්තානි ඤත්වා හත්ථෙන චාලෙත්වා නික්කඩ්ඪෙය්‍ය; තත්ථ ඵලකං විය චිත්තං ඵලකෙ විසමාණී විය අකුසලවිතක්කා සුඛුමාණී

විය අඤ්ඤං අසුභභාවනාදිකුසලනිමිත්තං සුඛුමාණියා ඔළාරිකාණිනීහරණං විය අසුභභාවනාදීහි කුසලනිමිත්තෙහි තෙසං විතක්කානං නීහරණං—**අහිකුණපෙනාති** ආදි අතිජෙගුච්ඡපටික්කූලකුණපදස්සනත්ථං වුත්තං **කණ්ඨෙ ආසත්තෙනාති** කෙනචිදෙව පච්චත්ථිකෙන ආනෙත්වා කණ්ඨෙ බද්ධෙන පටිමුක්කෙන; **අට්ටියෙය්‍යාති** අට්ටො දුක්ඛිතො භවෙය්‍ය; **හරායෙය්‍යාති** ලජ්ජෙය්‍ය; **ජිගුච්ඡෙය්‍යාති** සඤ්ජාතජිගුච්ඡො භවෙය්‍ය; **පහීයන්තීති** එවං ඉමිනාපි කාරණෙන ඉමෙ අකුසලා සාවජ්ජා දුක්ඛවිපාකාති අත්තනො පඤ්ඤාබලෙන උපපරික්ඛතො අහිකුණපාදීනි විය ජිගුච්ඡන්තස්ස පහීයන්ති යො පන අත්තනො පඤ්ඤාබලෙන උපපරික්ඛිතුං න සක්කොති තෙන ආචරියං උපජ්ඣායං වා අඤ්ඤතරං වා ගරුට්ඨානිකං සබ්‍රහ්මචාරිං සඞ්ඝත්ථෙරං වා උපසංකමිත්වා ගණ්ඩිං පහරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං වා සන්නිපාතෙත්වා ආරොචෙතබ්බං බහූනං හි සන්නිපාතෙ භවිස්සතෙව එකො පණ්ඩිතමනුස්සො ස්වාස්ස එවං එතෙසු ආදීනවො දට්ඨබ්බොති කථෙස්සති කායවිච්ඡන්දනියකථාදීහි වා පන තෙ විතක්කෙ නිග්ගණ්හිස්සතීති. **අසතිඅමනසිකාරො ආපජ්ජිතබ්බොති** නෙව තෙ විතක්කා සරිතබ්බා න මනසිකාතබ්බා අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං යථා හි රූපං අපස්සිතුකාමො පුරිසො අක්ඛීනි නිමීලෙය්‍ය එවමෙව මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසින්නභික්ඛුනො චිත්තම්පි විතක්කෙ උප්පන්නෙ අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං එවමස්ස සො විතක්කො පහීයති තස්මිං පහීනෙ පුන කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසීදිතබ්බං සචෙ නප්පහීයති උග්ගහිතො ධම්මකථාපබන්ධො හොති සො මහාසද්දෙන සජ්ඣායිතබ්බො එවම්පි චෙ අඤ්ඤවිහිතස්ස සතො සො නප්පහීයති ථවිකාය මුඛපොඤ්ඡකො හොති යත්ථ බුද්ධවණ්ණනාපි ධම්මවණ්ණනාපි * ලිඛිතා හොන්ති තං නීහරිත්වා වාචෙන්තෙන අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං එවම්පි චෙ නප්පහීයති ථවිකතො අරණිසහිතාදීනි නීහරිත්වා අයං උත්තරාරණී අයං අධරාරණීති ආවජ්ජෙන්තෙන අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං එවම්පි චෙ නප්පහීයති සිපාටිකං නීහරිත්වා ඉදං ආරකණ්ටකං නාම අයං පිප්ඵලකො නාම අයං නඛච්ඡෙදනං නාම අයං සූචි නාමාති පරික්ඛාරං සමන්නාහරන්තෙනෙන අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං එවම්පි චෙ නප්පහීයති සූචිං ගහෙත්වා චීවරෙ ජිණ්ණට්ඨානං සිබ්බන්තෙන අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං එවං යාව නප්පහීයති තාව තං කුසලකම්මං කරොන්තෙන අඤ්ඤවිහිතකෙන භවිතබ්බං පහීනෙ පුන මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසීදිතබ්බං නවකම්මං පන න ඨපෙතබ්බං කස්මා

---

* බුද්ධවණ්ණාපි ධම්මවණ්ණාපි.

විතක්කෙන පවත්තෙන කම්මට්ඨානමනසිකාරස්ස ඔකාසො න හොති- පොරාණකපණ්ඩිතා පන නවකම්මං කත්වාපි විතක්කං පච්ඡින්දිංසු— තත්‍රිදං වත්ථු-තිස්සසාමණෙරස්ස කිර උපජ්ඣායො තිස්සමහාවිහාරෙ පටිවසති තස්ස සාමණෙරො භන්තෙ උක්කණ්ඨිතොම්හීති ආහ අථ නං ථෙරො ඉමස්මිං විහාරෙ නහානොදකං දුල්ලභං මං ගහෙත්වා චිත්තලපබ්බතං ගච්ඡාහීති ආහ සො තථා අකාසි තත්ථ නං ථෙරො ආහ අයං විහාරො අච්චන්තසඞ්ඝිකො එකං පුග්ගලිකට්ඨානං කරොහීති සො සාධු භන්තෙති ආදිතො පට්ඨාය සංයුත්තනිකායං පබ්භාරසොධනං තෙජොකසිණපරිකම්මන්ති තීණිපි එකතො ආරභිත්වා කම්මට්ඨානං අප්පනං පාපෙසි සංයුත්තනිකායං පරියොසාපෙසි ලෙණකම්මං නිට්ඨාපෙසි සබ්බං කත්වා උපජ්ඣායස්ස සඤ්ඤං අදාසි උපජ්ඣායො දුක්ඛෙන තෙ සාමණෙර කතං අජ්ජ තාව ත්වංයෙව වසාහීති සො තං රත්තිං ලෙණෙ වසන්තො උතුසප්පායං ලභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බායි තස්ස ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං අකංසු අජ්ජාපි තිස්සත්ථෙරචෙතියන්ති පඤ්ඤායති-ඉදං සබ්බං අසතිපබ්බං නාම ඉමස්මිං ඨත්වා විතක්කෙ නිග්ගණ්හිතුං අසක්කොන්තො ඉධ ඨත්වා නිග්ගණ්හිස්සතීති විතක්කමූලපබ්බං දස්සෙන්තො පුන තස්ස චෙ භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ විතක්කසඞ්ඛාරසණ්ඨානං මනසිකාතබ්බන්ති සංඛාරොති සංඛාරො පච්චයො කාරණං මූලන්ති අත්ථො. සංතිට්ඨති එත්ථාති සණ්ඨානං විතක්කසංඛාරස්ස සණ්ඨානං විතක්කසඞ්ඛාරසණ්ඨානං තං මනසිකාතබ්බං ඉදං වුත්තං හොති අයං විතක්කො කිංහෙතු කිංපච්චයො කිංකාරණා උප්පන්නොති විතක්කානං මූලඤ්ච මූලමූලඤ්ච මනසිකාතබ්බං. කින්නුඛො අහං සීඝං ගච්ඡාමීති කෙන නු ඛො කාරණෙන අහං සීඝං ගච්ඡාමි; යන්නූනාහං සනිකං ගච්ඡෙය්‍යන්ති ස්වෙව ඉමිනා සීඝගමනෙන සනිකං ගමිස්සාමීති චින්තෙන්ති; සො සනිකං ගච්ඡෙය්‍යාති සො එවං චින්තෙත්වා, සනිකං ගච්ඡෙය්‍ය: එසෙව නයො සබ්බත්ථ. තත්ථ තස්ස පුරිසස්ස සීඝගමනකාලො විය ඉමස්ස භික්ඛුනො විතක්කමාරූළ්හකාලො තස්ස සනිකං ගමනකාලො විය ඉමස්ස විතක්කචාරපච්ඡෙදනකාලො තස්ස ඨිතකාලො විය ඉමස්ස විතක්කචාරෙ පච්ඡින්නෙ මූලකම්මට්ඨානෙ චිත්තධාරණකාලො තස්ස නිසීදනකාලො විය ඉමස්ස විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තකාලො තස්ස නිපන්නකාලො විය ඉමස්ස නිබ්බානාරම්මණාය ඵලසමාපත්තියා දිවසං වීතිවත්තනකාලො තත්ථ ඉමෙ විතක්කා කිංහෙතුකා කිංපච්චයාති විතක්කානං මූලමූලං ගච්ඡන්තස්ස විතක්කචාරො සිථිලො හොති තස්මිං සිථිලීභූතෙ මත්ථකං ගච්ඡන්තා විතක්කා සබ්බසො නිරුජ්ඣන්ති. අයමෙත්ථ [illegible]

සසකස්ස කිර බෙලුවරුක්ඛමූලෙ නිද්දායන්තස්ස බෙලුවපක්කං වණ්ටතො ඡිජ්ජිත්වා කණ්ණමූලෙ පති. සො තස්ස සද්දෙන පථවී භිජ්ජතීති සඤ්ඤාය උට්ඨාය වෙගෙන පලායි. තං දිස්වා පුරතො අඤ්ඤෙපි චතුප්පදා පලායිංසු. තදා බොධිසත්තො සීහො හොති. සො චින්තෙසි අයං පථවී නාම කප්පවිනාසෙ භිජ්ජති, අන්තරා පථවීභෙදො නත්ථි. යන්නූනාහං මූලමූලං ගණ්හිත්වා * අනුවිජානෙය්‍යන්ති †. සො හත්ථිනාගතො පට්ඨාය යාව සසකා පුච්ඡි. තාතා කෙන පථවී භිජ්ජමානා දිට්ඨාති. සසො ආම දෙවාති ආහ. සීහො එහි භො දස්සෙහීති. සො සාමි න සක්කොමීති. එහි රෙ මා භායීති එවං මුදුකෙන ගහෙත්වා ගතො. සසො රුක්ඛස්ස අවිදූරෙ ඨිතො

දද්දභායති භද්දන්තෙ යස්මිං දෙසෙ වසාමහං
අහම්පෙතං න ජානාමි කිමෙතං දද්දභායතී ති.

ගාථමාහ‑බොධිසත්තො තං එත්ථෙව තිට්ඨාහීති රුක්ඛමූලං ගන්ත්වා සසකස්ස නිපන්නට්ඨානං අද්දස බෙලුවපක්කං අද්දස උද්ධං ඔලොකෙත්වා වණ්ටං අද්දස දිස්වා අයං සසො එත්ථ නිපන්නො නිද්දායමානො ඉමස්ස කණ්ණමූලෙ පතිතස්ස සද්දෙන පථවී භිජ්ජතීති එවං සඤ්ඤිත්වා පලායීති ඤත්වා තං කාරණං සසං පුච්ඡි. සසො ආම දෙවාති ආහ බොධිසත්තො ඉමං ගාථමාහ‑

“ බෙලුවං ¶ පතිතං දිස්වා උපකණ්ණෙ ‡ සසො ජවි
සසකස්ස වචනං සුත්වා සංතත්තා මිගවාහිනී ” ති.

තතො බොධිසත්තො මා භායථාති මිගගණෙ අස්සාසෙසි. එවං විතක්කානං මූලමූලං ගවෙසන්තස්ස විතක්කා පහීයන්ති. ඉමස්මිං විතක්කමූලභෙදපබ්බෙ ඨත්වා විතක්කෙ නිග්ගණ්හිතුං අසක්කොන්තෙන පන එවං නිග්ගණ්හිතබ්බාති අපරම්පි කාරණං දස්සෙන්තො පුන තස්සෙව භික්ඛවෙති ආදිමාහ‑දන්තෙභිදන්තමාධායාති හෙට්ඨා දන්තෙ උපරිදන්තං ඨපෙත්වා; චෙතසා චිත්තන්ති කුසලචිත්තෙන අකුසලචිත්තං අභිනිග්ගණ්හිතබ්බං; බලවා පුරිසොති යථා ථාමසම්පන්නො මහාබලො පුරිසො දුබ්බලපුරිසං සීසෙ වා ඛන්ධෙ වා ගහෙත්වා අභිනිග්ගණ්හෙය්‍ය අභිනිප්පීළෙය්‍ය අභිසන්තාපෙය්‍ය සන්තත්තං කිලන්තං මුච්ඡාපරෙතං විය කරෙය්‍ය එවමෙවං භික්ඛුනා විතක්කෙහි සද්ධිං පටිමල්ලෙන හුත්වා කො ච තුම්හෙ කො චාහන්ති අභිභවිත්වා

“ කාමං තචො න්හාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු
උපසුස්සතු මෙ ගත්තෙ සබ්බං මංසලොහිත ” න්ති.

* ගන්ත්වා, † අනුවිජ්ජෙය්‍යන්ති. ¶ බිල්ලං ‡ උපකණ්ණානි.

එවං මහාවීරියං පග්ගය්හ විතක්කා නිග්ගණ්හිතබ්බාති දස්සෙත්වා ඉමං අප්පම්පිකං උපමං ආහ—සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙති ඉදං මරියාදභාජනීයං; තං උත්තානත්ථමෙව— යථා පන සබ්බාචරියෙසු හීරොරසො ආගතං රාජපුත්තං පඤ්චායුධසිප්පං උග්ගණ්හාපෙත්වා ගච්ඡ අත්තනො රජ්ජං ගණ්හ සචෙ තෙ අන්තරා මග්ගෙ චොරා උට්ඨහන්ති ධනුනා කම්මං කත්වා ගච්ඡ සචෙ තෙ ධනු නස්සති වා ඡිජ්ජති වා සත්තියා අසිනාති එවං පඤ්චහි ආයුධෙහි කත්තබ්බං දස්සෙත්වා උය්‍යොජෙති සො තථා කත්වා සකරට්ඨං ගන්ත්වා රජ්ජං ගහෙත්වා රජ්ජසිරිං අනුභොති එවමෙවං භගවා අධිචිත්තමනුයුත්තං භික්ඛුං අරහත්තං ‡ ගණ්හාපෙතුං උය්‍යොජෙන්තො සචෙ තෙ අන්තරා අකුසලවිතක්කා උප්පජ්ජන්ති අඤ්ඤනිමිත්තපබ්බෙ ඨත්වා විතක්කෙ නිග්ගණ්හිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සසි තත්ථ අසක්කොන්තො ආදීනවපබ්බෙ ඨත්වා තත්‍රාපි අසක්කොන්තො අසතිපබ්බෙ ඨත්වා තත්‍රාපි අසක්කොන්තො විතක්කමූල † පබ්බෙ ඨත්වා තත්‍රාපි අසක්කොන්තො අභිනිග්ගණ්හනපබ්බෙ ඨත්වා විතක්කෙ නිග්ගණ්හිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සසීති ඉමානි පඤ්ච පබ්බානි දෙසෙසි. වසී විතක්කපරියායපථෙසූති විතක්කචාරපථෙසු චිණ්ණවසී පගුණවසීති වුච්චති; යං විතක්කං ආකඞ්ඛිස්සතීති ඉදමස්ස වසීභාවාකාරදස්සනත්ථං වුත්තං. අයං හි පුබ්බෙ යං විතක්කං විතක්කෙතුකාමො හොති තං න විතක්කෙති යං න විතක්කෙතුකාමො හොති තං විතක්කෙති ඉදානි පන වසීභූතත්තා යං විතක්කං විතක්කෙතුකාමො හොති තංයෙව විතක්කෙති යං න විතක්කෙතුකාමො න තං විතක්කෙති තෙන වුත්තං යං විතක්කං ආකඞ්ඛිස්සති තං විතක්කං විතක්කෙස්සති යං විතක්කං නාකඞ්ඛිස්සති න තං විතක්කං විතක්කෙස්සතීති. අච්ඡෙච්ඡි තණ්හන්ති ආදි සබ්බාසවසුත්තෙ වුත්තමෙවාති.

විතක්කසණ්ඨානසුත්තං දසමං

දුතියවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවමෙමසුත්තන්ති කකචූපමසුත්තං. තත්ථ මොළියඵග්ගුනොති මොළීති චූළා වුච්චති යථාහ—

"ඡෙත්වාන මොළිං වරගන්ධවාසිතං වෙහායසං උක්ඛිපි සක්‍යපුඞ්ගවො සුවණ්ණචඞ්ගොටවරෙන වාසවො සහස්සනෙත්තො සිරසා පටිග්ගහී"ති.

සා තස්ස ගිහිකාලෙ මහන්තා අහොසි තෙනස්ස මොළියඵග්ගුනොති සඞ්ඛා උදපාදි පබ්බජිතම්පි තං තෙනෙව නාමෙන සඤ්ජා

---

‡ [illegible] ගෙතත. † විතක්කමූලභෙද.

නාති. අතිවෙලන්ති වෙලං අතික්කමිත්වා; තත්ථ කාලවෙලා සීමවෙලා
සීලවෙලාති තිවිධා වෙලා “නායං වෙලායං ඉමං උදකං උදකෙ
සී” ති අයං කාලවෙලා නාම. “ඨිතධම්මොපි වෙලං නාතිවත්ත
තී” ති අයං සීමවෙලා නාම. “වෙලා අනතික්කමො සෙතුඝාතො” ති
ච “වෙලා එසා අවීතික්කමනට්ඨෙනා” ති ච අයං සීලවෙලා නාම. තිවි
ධම්පි සො අතික්කමියෙව භික්ඛුනීනං හි ඔවදිතුං * කාලො නාම අත්ථි
සො අත්ථඞ්ගතෙපි සූරියෙ ඔවදන්තො තං කාලවෙලම්පි අති
ක්කමි භික්ඛුනීනං ඔවාදෙ පමාණං නාම අත්ථි “සීමා මරියාදා උත්ත
රිං ඡප්පඤ්චවාචාහි ඔවදන්තො” ති තං සීමවෙලම්පි අතික්කමි. කථෙ
න්තො පන දවසහගතං කත්වා දුට්ඨුල්ලාපත්තිපහොනකං කථෙති
එවං සීලවෙලම්පි අතික්කමි. සංසට්ඨොති මිස්සීභූතො; සමානසුඛ
දුක්ඛො හුත්වා. සම්මුඛාති පුරතො; අවණ්ණං භාසන්තීති න පචන
කොට්ටනාදීනි කරොන්තියො දිස්වා නත්ථි(ථි)මාසං ආපත්ති නාම ඉමා
භික්ඛුනියො අනාචාරා දුබ්බචා පගබ්භාති අගුණං කථෙති. අධිකර
ණම්පි කරොන්තීති ඉමෙසං භික්ඛූනං ඉමා භික්ඛුනියො දීඝකාලතො
පට්ඨාය අක්ඛීනි ධූමායන්ති ඉමස්මිං විහාරෙ පුප්ඵපූජා වා ආසනධො
වනපරිභණ්ඩකරණාදීනි වා ඉමාසං වසෙන නප්පවත්තන්ති කුලධීතා
එතා ලජ්ජිනියො තුම්හෙ ඉමා ඉදම්දච වදථ අයං නාම තුම්හාකං
ආපත්ති හොති විනයධරානං සන්තිකං ආගන්ත්වා විනිච්ඡයං මෙ දෙ
ථාති අධිකරණං ආකඩ්ඪන්ති; මොළියඵග්ගුණස්ස අවණ්ණං භාසන්තීති
නත්ථි එතස්ස භික්ඛුනො ආපත්ති නාම නිච්චකාලං ඉමස්ස පරිවෙණ
ද්වාරං අසුඤ්ඤං භික්ඛුනීහි අගුණං කථෙති; අධිකරණම්පි කරො
න්තීති ඉමෙසං භික්ඛූනං මොළියඵග්ගුණත්ථෙරස්ස දිට්ඨකාලතො
පට්ඨාය අක්ඛීනි පරිධූමායන්ති-ඉමස්මිං විහාරෙ අඤ්ඤස්ස වසනට්ඨා
නං ඔලොකෙතුම්පි න සක්කා විහාරං ආගතභික්ඛුනියො ඔවාදං වා
පටිසන්ථාරං වා උද්දෙසපදං වා ථෙරමෙව නිස්සාය ලභන්ති කුල
පුත්තකො ලජ්ජී කුක්කුච්චකො එවරූපං නාම තුම්හෙ ඉදම්දච
වදථ එථ විනයධරානං සන්තිකෙ විනිච්ඡයං දෙථාති අධිකරණං
ආකඩ්ඪන්ති. සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොචාති තෙව පියකම්‍ය
තාය න භෙදාධිප්පායෙන අත්ථකාමතාය අවොච එවං කිරස්ස
අහොසි ඉමස්ස භික්ඛුස්ස එවං සංසට්ඨස්ස විහරතො අයසො උප්පජ්
ජිස්සති සො සාසනස්සපි අවණ්ණොයෙව අසද්ධින පන කථිතෙ
අයං න ඔරමිස්සති භගවතා ධම්මං දෙසෙත්වා ඔවදිතො ඔරමිස්ස
තීති තස්ස අත්ථකාමතාය භගවතො එතං ආයස්මා භන්තෙති ආදි
වචනං අවොච. ආමන්තෙසීති ජානාපෙසි, ආමන්තෙන්තීති පක්කො
සති; සද්ධාති සද්ධාය; කස්මාති යස්මා ත්වං කුලපුත්තො මෙව සද්ධාය
පබ්බජිතො ච යස්මා වා තෙ එතාහි සද්ධිං සංසට්ඨස්ස විහරතො
කෙචි තා අක්කොසිස්සන්ති වා පහරිස්සන්ති වා තෙසු දොමනස්සා

* භික්ඛුණීනං ඔවදිතුං-

උප්පජ්ජිස්සති සංසග්ගෙ පහීනෙ නුප්පජ්ජිස්සති තස්මා, **තස්මින්ති** තස්මිං අවණ්ණභාසකෙ; **ගෙහසිතාති** පඤ්චකාමගුණනිස්සිතා; **ඡන්දාති** තණ්හාඡන්දාපි පටිඝඡන්දාපි; **විපරිණතන්ති** රත්තම්පි චිත්තං විපරිණතං හොති දුට්ඨම්පි මූළ්හම්පි චිත්තං විපරිණතං ඉධ පන තණ්හාඡන්දවසෙන රත්තං පටිඝඡන්දවසෙන දුට්ඨම්පි වට්ටති. **හිතානුකම්පීති** හිතෙන අනුකම්පමානො; හිතෙන ඵරමානො. **න දොසන්තරොති** දොසචිත්තො න භවිස්සාමි; **අථඛො භගවාති** කස්මා ආරභි ඵග්ගුණස්ස කිර එත්තකං ඔවාදං සුත්වාපි භික්ඛුනීසංසග්ගතො ඔරමිස්සාමි විරමිස්සාමීති චිත්තම්පි න උප්පන්නං භගවතා පන සද්ධිං පටානි විය පටිවිරුද්ධො අට්ඨාසි අථ භගවතො යථා නාම ජිඝච්ඡිතස්ස භොජනෙ පිපාසිතස්ස පානීයෙ සීතෙන ඵුට්ඨස්ස උණ්හෙ දුක්ඛිතස්ස සුඛෙ පත්ථනා උප්පජ්ජති එවමෙවං ඉමං දුබ්බචං භික්ඛුං දිස්වා පඨමබොධියං සුබ්බචා භික්ඛූ ආපාථං ආගමිංසු අථ නෙසං වණ්ණං කථෙතුකාමො හුත්වා ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ **ආරාධයිංසූති** ගණ්හිංසු පූරයිංසු; **එකං සමයන්ති** එකස්මිං සමයෙ; **එකාසනභොජනන්ති** එකං පුරෙභත්තභොජනං; සූරියුග්ගමනතො හි යාව මජ්ඣන්තිකා සත්තක්ඛත්තුං භුත්තභොජනම්පි ඉධ එකාසනභොජනන්තෙව අධිප්පෙතං. **අප්පාබාධතන්ති** නිරාබාධතං; **අප්පාතඞ්කතන්ති** නිද්දුක්ඛතං; **ලහුට්ඨානන්ති** සරීරස්ස ලහුකං උට්ඨානං; **බලන්ති** කායබලං; **ඵාසුවිහාරන්ති** කායස්ස සුඛවිහාරං; ඉති නාසිං කථිතං දිවා විකාලභොජනං පජහාපිතකාලෙ කථිතො, භද්දාලිසුත්තෙ පන රත්තිම්පි විකාලභොජනං පජහාපිතකාලෙ කථිතො ඉමානි හි ද්වෙ භොජනානි භගවා එකප්පහාරෙන න පජහාපෙසි කස්මා ඉමානි පන ද්වෙ භොජනානි වට්ටෙ වසන්තානං ආචිණ්ණානි සන්ති කුලපුත්තා සුඛුමාලා තෙ එකතො ද්වෙපි භොජනානි පජහන්තා කිලමන්ති තස්මා එකතො අප්පජහාපෙත්වා එකස්මිං කාලෙ දිවා විකාලභොජනං එකස්මිං රත්තිභොජනන්ති විසුං පජහාපෙසි තෙසු ඉධ දිවා විකාලභොජනං පජහාපිතකාලෙ කථිතො තත්ථ යස්මා බුද්ධා න භයං දස්සෙත්වා තජ්ජෙත්වා පජහාපෙන්ති ආනිසංසං පන දස්සෙත්වා පජහාපෙන්ති එවං හි සත්තා සුඛෙන පජහන්ති තස්මා ආනිසංසං දස්සෙන්තො ඉමෙ පඤ්ච ගුණෙ දස්සෙසි. (න) **අනුසාසනී කරණීයාති** පුනප්පුන සාසනෙ කත්තබ්බං නාහොසි ඉමං කරොථ ඉමං මා කරොථාති සතුප්පාදකරණීයමත්තමෙව අහොසි තාවතකෙනෙව තෙ කත්තබ්බං අකංසු පහාතබ්බං පජහිංසු. පඨමබොධියං භික්ඛවෙ සුබ්බචා භික්ඛූ අහෙසුං අස්සවා ඔවාදපතිකරාති—ඉදං හි, තෙසං සුබ්බචභාවදීපිකං උපමං ආරභන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ—තත්ථ **සුභූමියන්ති** සම

භූමියං; "සුඛුමෙ සුඛෙත්තෙ විහතඛාණුකෙ බීජානි පතිට්ඨාපෙය්‍යා" ති එත්ථ පන මණ්ඩභූමි සුභූමීති ආගතා. චාතුම්මහාපථෙති ද්වින්නං මහාමග්ගානං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ; ආජඤ්ඤරථොති විනීතඅස්සරථො; ඔධස්තපතොදොති යථා රථං අභිරුහිත්වා ඨිතෙන සක්කා හොති ගණ්හිතුං [තථා] ආලම්බනං නිස්සාය තිරියතො ඨපිතපතොදො; යොග්ගාචරියොති අස්සාචරියො; අස්සදම්මෙ සාරෙතීති අස්සදම්මසාරථි; යෙනිච්ඡකන්ති යෙන මග්ගෙන ඉච්ඡති; යදිච්ඡකන්ති යං යං ගතිං ඉච්ඡති; සාරෙය්‍යාති උජුකං පුරතො පෙසෙය්‍ය; පච්චාසාරෙය්‍යාති පටිනිවත්තෙය්‍ය; එවමෙව ඛොති යථා සො යොග්ගාචරියො යෙන යෙන මග්ගෙන ගමනං ඉච්ඡති තං තං අස්සා රුළ්හාව ගච්ඡන්ති යාය යාය ච ගතියා ඉච්ඡති සා සා ගතිතගතිතාව හොති රථං පෙසෙත්වා අස්සා නෙව වාරෙතබ්බා න විජ්ඣිතබ්බා හොන්ති කෙවලං තෙසං සමෙ භූමිභාගෙ ඛුරෙසු නිමිත්තං ඨපෙත්වා ගමනමෙව පස්සිතබ්බං හොති එවං මය්හම්පි තෙසු භික්ඛූසු පුනප්පුන චොදෙතබ්බං නාහොසි ඉදං කරොථ ඉදං මා කරොථාති සතුප්පාදනමත්තමෙව කාතබ්බං හොති තෙසම්පි තාවදෙව කාතබ්බං කතමෙව හොති අකාතබ්බං ජහිතමෙව තස්මාති යස්මා සුබ්බචා යුත්තාජානීයපරිහාරා හුත්වා සතුප්පාදනමත්තෙනෙව පජහිංසු, තස්මා තුම්හෙපි පජහථාති අත්ථො. එළණ්ඩෙහීති * එළණ්ඩා කිර සාලදූසනා හොන්ති තස්මා එවමාහ. විසොධෙය්‍යාති එළණ්ඩෙ ච අඤ්ඤෙ ච වල්ලියො ඡින්දිත්වා බහි නීහරණෙන සොධෙය්‍ය, සුජාතාති සුසණ්ඨිතා; සම්මා භරෙය්‍යාති මරියාදං බන්ධිත්වා උදකාසිඤ්චනෙනාපි කාලෙන කාලං මූලං එලිං ඛණනෙනාපි වල්ලිගුම්බාදිච්ඡෙදනෙනාපි කිපිල්ලකපුටකමක්කටකජාලසුක්ඛදණ්ඩකහරණෙනාපි සම්මා වඩ්ඪෙය්‍ය, පොසෙය්‍ය වුඩ්ඪි ආදීනි වුත්තත්ථානෙව. ඉදානි අක්ඛමාය දොසං දස්සෙන්තො භූතපුබ්බන්ති ආදිමාහ, තත්ථ වෙදෙහිකාති වෙදෙහරට්ඨවාසිකස්ස කුලස්ස ධීතා; අථ වා වෙදොති පඤ්ඤා වුච්චති වෙදෙන ඊහති ඉරියතීති වෙදෙහිකා පණ්ඩිතාති අත්ථො. ගහපතානීති ඝරසාමිනී; † කිත්තිසද්දොති කිත්තිඝොසො; සොරතාති සොරච්චෙන සමන්නාගතා; නිවාතාති නිවාතවුත්ති; උපසන්තාති නිබ්බුතා; දක්ඛාති ගහතාපවත්තසයනත්ථරණදීපුජ්ජලනාදිකම්මෙසු ඡෙකා; අනලසාති උට්ඨායිකා; සුසංවිහිතකම්මන්තාති සුට්ඨපිතකම්මන්තා; එකා අලසා හොති යං යං පන භාජනං ගණ්හාති තං තං භින්දති වා ඡිද්දං වා කරොති අයං පන න තාදිසාති දස්සෙති. දිවා උට්ඨාසීති පාතො කාතබ්බකානි ධෙනුදොහනාදිකම්මානි අකත්වා උස්සූරෙ උට්ඨිතා; හෙ ජෙ කාළීති අරෙ කාළි; කිං ජෙ දිවා උට්ඨාසි කිං තෙ කිඤ්චි අඵාසුකං අත්ථීති. සා ච කෙරෙ

† ඝරසාමිනී.

කිඤ්ජෙති අරෙ යදි තෙ න කිඤ්චි අඵාසුකං අත්ථි නෙව සීසං රුජති න පිට්ඨිං අථ කස්මා පාපදාසි දිවා උට්ඨාසීති කුපිතා අනත්තමනා භකුටිං අකාසි. **දිවාතරං උට්ඨාසීති** පුන දිවසෙ උස්සූරතරං උට්ඨාසි. **අනත්තමනවාචමකාසී** අපෙ පාපදාසි අතාහකෙනා පමාණං ජානාසි අග්ගිං සීසෙනාති මඤ්ඤසි ඉදානි තං සික්ඛාපෙස්සාමීති ආදීනි වදමානා කුපිතවචනං නිච්ඡාරෙසි. **පටිවිස්සකානන්ති** සාමන්තගෙහවාසීනං; **උජ්ඣාපෙසීති** අවජානාපෙසි; **චණ්ඩීති** අසොරතා, කිබ්බිසා. ඉති යථානකා ගුණා තස්සා විගුණා දොසා උප්පජ්ජිංසු ගුණා නාම සනිකං සනිකං ආගච්ඡන්ති දොසා එකදිවසෙනෙව පාකටා හොන්ති **සොරතනිසොරතනාති** අභිරිය සොරතො; සොතාපන්නො ඛුදො සකදාගාමී අනාගාමී අරහා ඛුදොති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති ඵුස න්තීති ඵුසන්තා සච්චෙවනයා ආපාථං ආගච්ඡන්ති; **අථ භික්ඛු සොරතොති වෙදිතබ්බොති** අථ අධිවාසනඛන්තියං ඨිතො භික්ඛු සොරතොති වෙදිතබ්බො; **යො චීවර-පරික්ඛාරහෙතූති** යො එතානි චීවරාදීනි පණීතානි ලභන්තො පාදපරිකම්මපිට්ඨිපරිකම්මාදීනි එකාවචනෙනෙව කරොති; **අලභමානොති** යථා පුබ්බෙ ලභති එවං අලභන්තො; **ධම්මංයෙව සක්කරොන්තොති** ධම්මස්සෙව සක්කාරං සුකතකාරං කරොන්තො; **ගරුංකරොන්තොති** ගරුං භාරියං කරොන්තො, **අපචායමානොති** ධම්මස්සෙව අපචිතිං නීචවුත්තිං දස්සෙන්තො, එවං අක්ඛන්තියා දොසං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ අධිවාසෙන්ති තෙ එවං අධිවාසෙන්තීති පඤ්ච වචනපථෙ දස්සෙන්තො පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙති ආදිමාහ–

තත්ථ **කාලෙනාති** යුත්තපත්තකාලෙන; **භූතෙනාති** සතා විජ්ජමානෙන; **සණ්හෙනාති** මට්ඨෙන; **අත්ථසංහිතෙනාති** අත්ථනිස්සිතෙන කාරණනිස්සිතෙන; **අකාලෙනාති** ආදීනි තෙසංයෙව පටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බානි. **මෙත්තචිත්තාති** උප්පන්නමෙත්තචිත්තා හුත්වා, **දොසන්තරාති** දුට්ඨචිත්තා අබ්භන්තරෙ උප්පන්නදොසා හුත්වා, **තත්‍රාති** තෙසු වචනපථෙසු. **ඵරිත්වාති** අධිමුච්චිත්වා; **තදාරම්මණං චාති** කථං තදාරම්මණං සබ්බාවන්තං ලොකං කරොති පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතං පුග්ගලං මෙත්තාචිත්තස්ස ආරම්මණං කත්වා පුන තස්සෙව මෙත්තාචිත්තස්ස අවසෙසසත්තෙ ආරම්මණං කරොන්තො සබ්බාවන්තං ලොකං තදාරම්මණං කරොති නාම තත්‍රායං වචනත්ථො තදාරම්මණඤ්චාති තස්සෙව මෙත්තචිත්තස්ස ආරම්මණං කත්වා. **සබ්බාවන්තන්ති** සබ්බසත්තාවන්තං; **ලොකන්ති** සත්තලොකං; **විපුලෙනාති** අනෙකසත්තාරම්මණෙන; **මහග්ගතෙනාති** මහග්ගතභූමිකෙන; **අප්පමාණෙනාති** සුභාවිතෙන; **අවෙරෙනාති** නිද්දොසෙන; **අබ්‍යාපජ්ඣෙනාති** නිද්දුක්ඛෙන; **ඵරිත්වා විහරිස්සාමාති** එවරූපෙන මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා තඤ්ච පුග්ගලං සබ්බඤ්ච ලොකං තස්ස චිත්තස්ස ආරම්මණං කත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරිස්සාම; ඉදානි තදත්ථදීපිකා උපමා ආහරන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ– තත්ථ **අපථවිං** කරිස්සාමි අහං ඉමං ගමෙස්සාමීති අත්ථො. **තත්‍ර තත්‍රාති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ; **විකිරෙය්‍යාති** උච්ඡිය පංසුං උද්ධරිත්වා බීජානි විය විකිරෙය්‍ය; **ඔට්ඨුභෙය්‍යාති** ඛෙළං පාතෙ

ය්‍ය; අපඨවිං කරෙය්‍යාති එවං කායෙන ච වාචාය ච පයොගං කත්වාපි සක්කුණෙය්‍ය අපඨවිං කාතුන්ති. ගම්භීරාති බහලත්තෙන ද්වෙ යොජනසතසහස්සානි චත්තාරි ච නහුතානි ගම්භීරා; අප්පමෙය්‍යාති තිරියං පන අපරිච්ඡින්නා; එවමෙව ඛොති එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං පඨවී විය හි මෙත්තාචිත්තං දට්ඨබ්බං කුද්දාලපිටකං ගහෙත්වා ආගතපුරිසො විය පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො යථා සො කුද්දාලපිටකෙන මහාපඨවිං අපඨවිං කාතුං න සක්කොති එවං තෙ පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො මෙත්තාචිත්තස්ස අඤ්ඤථත්තං කාතුං න සක්ඛිස්සතීති-දුතියඋපමාය හලිද්දින්ති යං කිඤ්චි පීතකවණ්ණං; නීලන්ති කංසනීලං වා පලාසනීලං වා; අරූපීති අරූපො; තත්ථ ච විතානං කණ්ඩානං වා රුක්ඛානං වා සෙය්‍යානං වා සෙලානං වා අන්තරං පරිච්ඡින්නාකාසරූපන්ති ආගතං තස්මා ඉධ අරූපීති වුත්තොති සනිදස්සනභාවපටික්ඛෙපතො, තෙනෙවාහ-අනිදස්සනොති තස්මිං හි රූපං ලිඛිතුං රූපපාතුභාවං දස්සෙතුං න සක්කා තස්මා අරූපීති වුත්තොති. අනිදස්සනොති දස්සනස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස අනාපාථො; උපමාසංසන්දනෙ පනෙත්ථ ආකාසො විය මෙත්තාචිත්තං තුලිකපඤ්චමා චත්තාරො රඞ්ගජාතා විය පඤ්ච වචනපථා තුලිකපඤ්චමෙ රඞ්ගෙ ගහෙත්වා ආගතපුරිසො විය පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො යථා සො තුලිකපඤ්චමෙහි රඞ්ගෙහි ආකාසෙ රූපපාතුභාවං කාතුං න සක්කොති එවං තෙ පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො මෙත්තාචිත්තස්ස අඤ්ඤථත්තං කත්වා දොසුප්පත්තිං දස්සෙතුං න සක්ඛිස්සතීති-තතියඋපමාය ආදිත්තන්ති පජ්ජලිතං; ගම්භීරා අප්පමෙය්‍යාති ඉමිස්සා ගඞ්ගාය ගම්භීරට්ඨානං ගාවුතම්පි අත්ථි අඩ්ඪයොජනම්පි යොජනම්පි පුථුලත්තං පන එවරූපංයෙව දීඝත්තං පන පඤ්චයොජනසතානි සා කථං ගම්භීරා අප්පමෙය්‍යාති එතෙන පයොගෙන පරිවත්තෙත්වා උද්ධනෙ උදකං විය තාපෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතො, සීතොදකං පන කෙනචි උපායෙන අඞ්ගුලමත්තං වා එවං තාපෙතුං සක්කා භවෙය්‍ය අයං පන න සක්කා තස්මා එවං වුත්තා-උපමාසංසන්දනෙ පනෙත්ථ ගඞ්ගා විය මෙත්තාචිත්තං තිණුක්කං ගහෙත්වා ආගතපුරිසො විය පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො යථා සො තිණුක්කාය ගඞ්ගං තාපෙතුං න සක්කොති එවං තෙ පඤ්ච වචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො මෙත්තාචිත්තස්ස අඤ්ඤථත්තං කාතුං න සක්ඛිස්සතීති-චතුත්ථඋපමාය බිළාරභස්තාති බිළාරචම්මපසිබ්බකො; සුමද්දිතාති සුට්ඨුමද්දිතා; සුපරිමද්දිතාති අන්තො ච බහි ච සමන්තතො සුමද්දිතා; තූලිනීති සිම්බලිතූලලතාතූලසමානා; ඡින්නසස්සරාති ඡින්නසස්සරසද්දා; ඡින්නබබ්බරාති ඡින්නබබ්බරසද්දා. උපමාසංසන්දනෙ පනෙත්ථ බිළාරභස්තා විය මෙත්තාචිත්තං කට්ඨකථලං ආදාය

ආගතපුරිසො විය පඤ්චවචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො. යථා සො කට්ඨෙන වා කඨලෙන වා බිළාරභස්තං සරසරං භරභරං කාතුං න සක්කොති එවං වො පඤ්චවචනපථෙ ගහෙත්වා ආගතපුග්ගලො මෙත්තචිත්තස්ස අඤ්ඤථත්තං කත්වා දොසානුගතභාවං කාතුං න සක්ඛිස්සතීති. **ඔමරකාති** අවචරකා * හෙට්ඨාචරකා නීචකම්මකාරකා×ති අත්ථො, **යො මනොපදොසෙය්‍යාති** † යො භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා චිත්තං පදොසෙය්‍ය තං කකචෙන ඔක්කන්තනං නාධිවාසෙය්‍ය; **න මෙ සො තෙන සාසනකරොති** ‡ සො තෙන අනධිවාසනෙන මය්හං ඔවාදකරො න හොති; ආපත්තිං පනෙත්ථ නත්ථි. **අණුං වා ථූලං වාති** අප්පසාවජ්ජං වා මහාසාවජ්ජං වා; **යං තුම්හෙ නාධිවාසෙය්‍යාථාති** යො තුම්හෙහි අධිවාසෙතබ්බො න භවෙය්‍යාති අත්ථො; **නො හෙතං භන්තෙති** භන්තෙ අනධිවාසෙතබ්බං නාම වචනපථං න පස්සාමීති අධිප්පායො; **දීඝරත්තං හිතාය සුඛායාති** ඉති භගවා අරහත්තෙන කූටං ගණ්හන්තො යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

කකචූපමසුත්තං පඨමං.

එවමෙමෙ සුත්තන්ති අලගද්දූපමසුත්තං; තත්ථ ගධෙ බාධයිංසූති ගධබාධිනො පුබ්බපුරිසො § අස්සාති ගද්ධබාධිපුබ්බො තස්ස **ගද්ධබාධිපුබ්බස්ස** ගිජ්ඣඝාතකුලප්පසුතස්සාති අත්ථො. සග්ගමොක්ඛානං අන්තරායං කරොන්තීති **අන්තරායිකා;** තෙ කම්මකිලෙසවිපාකඋපවාදආණාවීතික්කමවසෙන පඤ්චවිධා තත්ථ පඤ්චානන්තරියකම්මා කම්මන්තරායිකා නාම තථා භික්ඛුනීදූසකකම්මං තං පන මොක්ඛස්සෙව අන්තරායං කරොති න සග්ගස්ස නියතමිච්ඡාදිට්ඨිධම්මා කිලෙසන්තරායිකා නාම පණ්ඩකතිරච්ඡානගතඋභතොබ්‍යඤ්ජනකානං පටිසන්ධිධම්මා විපාකන්තරායිකා නාම අරියූපවාදධම්මා උපවාදන්තරායිකා නාම තෙ පන යාව අරියෙ න ඛමාපෙන්ති තාවදෙව න තතො පරං-සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තා සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා ආණාවීතික්කමන්තරායිකා නාම තෙපි යාව භික්ඛුභාවං පටිජානාති න වුට්ඨාති න දෙසෙති වා තාවදෙව න තතො පරං-තත්‍රායං භික්ඛු බහුස්සුතො ධම්මකථිකො සෙසන්තරායිකෙ ජානාති විනයෙ පන අකොවිදත්තා පණ්ණත්තිවීතික්කමන්තරායිකෙ න ජානාති තස්මා රහොගතො එවං චින්තෙසි ඉමෙ අගාරිකා පඤ්චකාමගුණෙ පරිභුඤ්ජන්තා සොතාපන්නාපි සකදාගාමිනොපි අනාගාමිනොපි හො

---

* අපචරකා. × නීචකම්මකානි. † මනොපදූසෙය්‍ය.
‡ සාසනංකරොති § පුබ්බපුරිසා.

න්ති භික්ඛූපි මනාපිකානි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යානි රූපානි පස්සන්ති කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙ ඵොට්ඨබ්බෙ ඵුසන්ති මුදුකානි අත්ථරණපාපුරණාදීනි පරිභුඤ්ජන්ති එතං සබ්බං වට්ටති කස්මා ඉත්ථිනංයෙව රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බා * න වට්ටන්ති එතෙපි වට්ටන්තීති එවං රසෙන රසං සංසන්දෙත්වා සච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච නිච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච එකං කත්වා ථූලවාකෙහි සද්ධිං අතිසුඛුමසුත්තං ඝටෙන්තො විය සාසපෙන සද්ධිං සිනෙරුං උපසංහරන්තො විය පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පාදෙත්වා කිං භගවතා මහාසමුද්දං බන්ධන්තෙන × විය මහතා උස්සාහෙන පඨමපාරාජිකං පඤ්ඤත්තං නත්ථි එත්ථ දොසොති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං පටිවිරුජ්ඣන්තො වෙසාරජ්ජඤ්ඤාණං පටිබාහන්තො අරියමග්ගෙ ඛාණුකණ්ටකාදීනි පක්ඛිපන්තො මෙථුනධම්මෙ දොසො නත්ථීති ජිනස්ස ආණාචක්කෙ පහාරමදාසි තෙනාහ “තථාහං භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී”ති ආදි—

එවං ව්‍යාඛොති එවං විය ඛො; **සමනුයුඤ්ජන්තීති** ආදීසු කිං ලද්ධිකො ත්වං ලද්ධිං වදෙහීති පුච්ඡමානා සමනුයුඤ්ජන්ති නාම: ලද්ධිං පතිට්ඨාපෙන්තා **සමනුගාහන්ති** නාම; කෙන කාරණෙන එවං වදසීති කාරණං පුච්ඡන්තා **සමනුභාසන්ති** නාම; **අට්ඨිකංකලූපමා කාමාති** ආදීසු අට්ඨිකංකලූපමා අප්පස්සාදට්ඨෙන; **මංසපෙසූපමා** බහුසාධාරණට්ඨෙන; **තිණුක්කූපමා** අනුදහනට්ඨෙන; **අඞ්ගාරකාසූපමා** මහාභිතාපට්ඨෙන; **සුපිනකූපමා** ඉත්තරපච්චුපට්ඨානට්ඨෙන; **යාචිතකූපමා** තාවකාලිකට්ඨෙන; **රුක්ඛඵලූපමා** සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගපලිභඤ්ජනට්ඨෙන; **අසිසූනූපමා** අධිකුට්ටනට්ඨෙන; **සත්තිසූලූපමා** † විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන; **සප්පසිරූපමා** සාසඞ්කසප්පටිභයට්ඨෙන, **ථාමසාති** දිට්ඨිථාමෙන; **පරාමසාති** ‡ දිට්ඨිපරාමාසෙන; **අභිනිවිස්ස වොහරන්ති** අධිට්ඨහිත්වා වොහරති දීපෙති වා; **යතො ඛො තෙ භික්ඛූති** යදා තෙ භික්ඛූ; **එවං ව්‍යාඛො අහං භන්තෙ භගවතාති** ඉදං එසඅත්තනො අජ්ඣාසයං ගෙනා නත්ථීති වත්තුකාමොපි භගවතො ආනුභාවෙන සම්පටිච්ඡති බුද්ධානං කිර සම්මුඛා වෙ කථා කථෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි. **කස්ස ඛො නාම ත්වං මොඝපුරිසාති** ත්වං මොඝපුරිස කස්ස ඛත්තියස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා වෙස්සස්ස වා සුද්දස්ස වා ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා දෙවස්ස වා මනුස්සස්ස වා මයා එවං ධම්මං දෙසිතං ආජානාසි; **අථ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසීති** පාටියෙක්කො අනුසන්ධි අරිට්ඨො කිර

* ඉත්ථීනංයෙව ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බා. × ගණ්හන්තෙන විය.

† සත්තිසූලූපමා. ‡ පරාමසා.

ජිනෙතාසි භගවා මං මොඝපුරිසොති වදති න ඛො පන මොඝපුරිසොති වුත්තමත්තෙන මග්ගඵලානං උපනිස්සයො න හොති උපසෙනම්පි හි වඞ්ගන්තපුත්තං අතිලහුං ඛො ත්වං මොඝපුරිස බාහුල්ලාය ආවත්තොති භගවා මොඝපුරිසවාදෙන වදි ථෙරො අපරභාගෙ ඝටෙන්තො වායමන්තො ඡ අභිඤ්ඤා සච්ඡාකාසි අහම්පි තථාරූපං විරියං පග්ගණ්හිත්වා මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙස්සාමීති. අථස්ස භගවා බන්ධනා මුත්තපණ්ඩුපලාසස්ස විය අවිරූළ්හිභාවං දස්සෙන්තො ඉමං දෙසනං ආරභි. **උස්මීකතොපීති** කිං ඛො තුම්හෙ භික්ඛවෙ මඤ්ඤථ අයං අරිට්ඨො එවං ලද්ධිකො ඤාණසඤ්ඤතඤ්ඤුණෙන පටිවිරුද්ධො හුත්වා වෙසාරජ්ජඤාණං පටිහනිත්වා තථාගතස්ස ආණාචක්කෙ පහාරං දදමානො අපි නු ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ උස්මීකතොතිපි යථා නිබ්බුතෙපි මහන්තෙ අග්ගික්ඛන්ධෙ ඛජ්ජුපණකමත්තොපි අග්ගිපටිභාගො හොතියෙව යං නිස්සාය පුන මහා අග්ගික්ඛන්ධො භවෙය්ය කින්නු ඛො එවං ඉමස්ස එවං අප්පමත්තකාපි ඤාණුස්මා අත්ථි යං නිස්සාය වායමන්තො මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙය්යාති. **නො හෙතං භන්තෙති** භන්තෙ එවං ලද්ධිකස්ස කුතො එවරූපා ඤාණුස්මා [ති] මග්ගඵලානං පච්චයසමත්ථාය ඤාණුස්මාය උස්මීකතභාවං පටික්ඛිපන්තා වදන්ති. **මඞ්කුභූතොති** නිත්තෙජභූතො; **පත්තක්ඛන්ධොති** පතිතක්ඛන්ධො; **අප්පටිභානොති** කිඤ්චි පටිභානං අපස්සන්තො ඛීණපටිභානො; එවරූපම්පි නාම නිය්‍යානිකසාසනං ලභිත්වා අවිරූළ්හධම්මො කිරම්හි සමුග්ඝාතිතපච්චයො ජාතොති අත්තනො අභබ්බතං පච්චවෙක්ඛන්තො පාදඞ්ගුට්ඨෙන භූමිං ඛණමානො නිසීදි. **පඤ්ඤායිස්සසි ඛොති** අයමස්ස පාටියෙක්කො අනුසන්ධි–අරිට්ඨො කිර චින්තෙසි භගවා මය්හං මග්ගඵලානං උපනිස්සයො පච්ඡින්නොති වදති න ඛො පන බුද්ධා සඋපනිස්සයානංයෙව ධම්මං දෙසෙන්ති අනුපනිස්සයානම්පි දෙසෙන්ති අහං සත්ථු සන්තිකා සුගතොවාදං ලභිත්වා අත්තනො සම්පරායිකං කුසලං කරිස්සාමීති. අථස්ස යථා ඔවාදං පච්චාසීසමානස්ස පඤ්ඤායිස්සසීති ආදිමාහ–තස්සත්ථො ත්වංයෙව මොඝපුරිස ඉමිනා පාපකෙන දිට්ඨිගතෙන නිරයාදීසු පඤ්ඤායිස්සසි මම සන්තිකා තුය්හං සුගතොවාදො නාම නත්ථි න මෙ තයා අත්ථො. **ඉධාහං භික්ඛූ පටිපුච්ඡිස්සාමීති අථ ඛො භගවාති** අයම්පි පාටියෙක්කො අනුසන්ධි–ඉමස්මිං හි ඨානෙ භගවා පරිසං සොධෙති අරිට්ඨං ගණතො නිස්සාරෙති සචෙ හි පරිසගතානං කස්සචි එවං භවෙය්ය අයං අරිට්ඨො භගවතා අකම්මිතං කථෙන්තං කිං සක්ඛිස්සති සාවිතුරො භගවතා පරිසමජ්ඣෙ කථාය [illegible] නානි එවං කථිතං පන න අරිට්ඨොයෙව සුණාති අඤ්ඤෙපි [illegible] ඤූනං භවිස්සති අත්ථිස්ස සියා යථා [illegible] අරිට්ඨං [illegible]

මමපි * එවං නිග්ගණ්හෙය්‍යාති සුත්වාපි තුණ්හීභාවං ආපජ්ජෙය්‍යාති තං සබ්බං න කරිස්සන්තීති මයාපි න කථිතං අඤ්ඤෙනාපි සුතං නත්ථීති. **තුම්හෙහිපි මෙ භික්ඛවෙති** ආදිනා පරිසාය ලද්ධිං සොධෙති පරිසාය පන ලද්ධිසොධනෙනෙව අරිට්ඨො ගණ්හතො නිස්සාරිතො නාම හොති ඉදානි අරිට්ඨස්ස ලද්ධිං පකාසෙන්තො **සො වත භික්ඛවෙති** ආදිමාහ–තත්ථ **අඤ්ඤත්‍රෙව කාමෙහීති** ආදීසු යො සො භික්ඛවෙ භික්ඛු තෙ පටිසෙවන්තො නාලං අන්තරායායාති එවං ලද්ධිකො සො වත කිලෙසකාමෙහි චෙව කිලෙසකාමසම්පයුත්තෙහි සඤ්ඤාවිතක්කෙහි ච අඤ්ඤත්‍ර එතෙ ධම්මෙ පහාය විනා එතෙහි ධම්මෙහි වත්ථුකාමෙ පටිසෙවිස්සති මෙථුනසමාචාරං සමාචරිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති ඉදං කාරණං නාම නත්ථි අට්ඨානමෙතං අනවකාසොති එවං භගවා අයං අරිට්ඨො යථා නාම රජකො සුගන්ධානිපි දුග්ගන්ධානිපි ජිණ්ණානිපි නවානිපි සුද්ධානිපි අසුද්ධානිපි වත්ථානි එකතො භණ්ඩිකං කරොති එවමෙව භික්ඛූනං නිච්ඡන්දරාගපණීතචීවරාදිපරිභොගඤ්ච අනිබද්ධසීලානං අනන්තරායකරං සච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච නිබද්ධසීලානං භික්ඛූනං ආවරණකරං සච්ඡන්දරාගපරිභොගඤ්ච සබ්බං එකසදිසං කරොතීති අරිට්ඨස්ස ලද්ධිං පකාසෙත්වා ඉදානි දුග්ගහීතාය පරියත්තියා දොසං දස්සෙන්තො ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චෙති ආදිමාහ—

තත්ථ **පරියාපුණන්තීති** උග්ගණ්හන්ති; **සුත්තන්ති** ආදීසු උභතොවිභඞ්ගනිද්දෙසඛන්ධකපරිවාරා සුත්තනිපාතෙ මඞ්ගලසුත්තරතනසුත්තනාලකසුත්තතුවටකසුත්තානි අඤ්ඤම්පි ච සුත්තනාමකං තථාගතවචනං සුත්තන්ති වෙදිතබ්බං–සබ්බම්පි සගාථකං සුත්තං ගෙය්‍යන්ති වෙදිතබ්බං විසෙසෙන සංයුත්තකෙ සකලොපි සගාථකවග්ගො–සබ්බම්පි අභිධම්මපිටකං නිග්ගාථකං සුත්තං යඤ්ච අඤ්ඤම්පි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි අසඞ්ගහිතං බුද්ධවචනං තං වෙය්‍යාකරණන්ති × වෙදිතබ්බං–ධම්මපදථෙරගාථාථෙරිගාථාසුත්තනිපාතෙ නොසුත්තනාමිකා සුද්ධිකගාථා ච ගාථාති වෙදිතබ්බා සොමනස්සඤාණමයිකගාථාපටිසංයුත්තා ද්වෙඅසීතිසුත්තන්තා උදානන්ති වෙදිතබ්බං. වුත්තම්හෙතං භගවතාති ආදිනයප්පවත්තා දසුත්තරසතසුත්තන්තා ඉතිවුත්තකන්ති වෙදිතබ්බං අපණ්ණකජාතකාදීනි පඤ්ඤාසාධිකානි පඤ්චජාතකසතානි ජාතකන්ති වෙදිතබ්බං. චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙති ආදිනයප්පවත්තා සබ්බෙපි අච්ඡරියබ්භුතධම්මපටිසංයුත්තා සුත්තන්තා අබ්භුතධම්මන්ති වෙදිතබ්බං. චූළවෙදල්ලමහාවෙදල්ලසම්මාදිට්ඨිසක්කපඤ්හස-

* තමපි. × වෙය්‍යාකරණන්ති.

ඛාරභාජනියමහාපුණ්ණමසුත්තාදයො සබ්බෙපි වෙදඤ්ච තුට්ඨිඤ්ච ලද්ධා ලද්ධා පුච්ඡිතසුත්තන්තා වෙදල්ලන්ති වෙදිතබ්බං. **අත්ථං න උපපරික්ඛන්තීති** අත්ථත්ථං කාරණත්ථං න තුලයන්ති න පරිග්ගණ්හන්ති; අනුපපරික්ඛන්තානං; **න නිජ්ඣානං ඛමන්තීති** න උපට්ඨහන්ති; ආපාථං න ආගච්ඡන්ති. ඉමස්මිං ඨානෙ සීලං සමාධි විපස්සනා මග්ගො ඵලං වට්ටං විවට්ටං කථිතන්ති එවං ජානිතුං න සක්කා හොන්තීති අත්ථො. **තෙ උපාරම්භානිසංසා චාති** තෙ පරෙසං වාදෙ දොසාරොපනානිසංසා හුත්වා පරියාපුණන්තීති අත්ථො. **ඉති වාදප්පමොක්ඛානිසංසා චාති** එවං වාදප්පමොක්ඛානිසංසා පරෙහි සකවාදෙ දොසෙ ආරොපිතෙ තං දොසං එවඤ්ච එවඤ්ච මොචෙස්සාමාති ඉමිනාව කාරණෙන පරියාපුණන්තීති අත්ථො. **තඤ්චස්ස අත්ථං නානුභොන්තීති** යස්ස ච මග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා අත්ථාය කුලපුත්තා ධම්මං පරියාපුණන්ති තඤ්ච අස්ස ධම්මස්ස අත්ථං එතෙ දුග්ගහිතග්ගාහිනො නානුභොන්ති; අපි ච පරස්ස වාදෙ උපාරම්භං ආරොපෙතුං අත්තනො වාදං මොචෙතුං අසක්කොන්තාපි තමෙව තං අත්ථං නානුභොන්තියෙව. **අලගද්දත්ථිකොති** ආසීවිසත්ථිකො; ගදොති හි විසස්ස නාමං තං තස්ස අලං පරිපුණ්ණං අත්ථීති අලගද්දො. **භොගෙති** සරීරෙ; **ඉධ පන භික්ඛවෙ එකච්චෙ කුලපුත්තා ධම්මං පරියාපුණන්තීති** නිස්සරණපරියත්තිවසෙන උග්ගණ්හන්ති; තිස්සො හි පරියත්තියො අලගද්දපරියත්ති නිස්සරණ*පරියත්ති භණ්ඩාගාරිකපරියත්තීති තත්ථ යො බුද්ධවචනං එවං චීවරාදීනි වා ලභිස්සාමි චතුපරිසමජ්ඣෙ වා මං ජානිස්සන්තීති ලාභසක්කාරහෙතු පරියාපුණාති තස්ස සා පරියත්ති අලගද්දපරියත්ති නාම එවං පරියාපුණතො හි බුද්ධවචනං අපරියාපුණිත්වා නිද්දොක්කමනං වරතරං. යො පන බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා සීලස්ස ආගතට්ඨානෙ සීලං පූරෙත්වා සමාධිනො ආගතට්ඨානෙ සමාධිං ගබ්භං ගණ්හාපෙත්වා විපස්සනාය ආගතට්ඨානෙ විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා මග්ගඵලානං ආගතට්ඨානෙ මග්ගං භාවෙස්සාමි ඵලං සච්ඡිකරිස්සාමීති උග්ගණ්හාති තස්සෙසා පරියත්ති නිස්සරණපරියත්ති නාම හොති. ඛීණාසවස්ස පන පරියත්ති භණ්ඩාගාරිකපරියත්ති නාම තස්ස හි අපරිඤ්ඤාතං අප්පහීණං අභාවිතං අසච්ඡිකතං වා නත්ථි සො හි පරිඤ්ඤාතක්ඛන්ධො පහීණකිලෙසො භාවිතමග්ගො සච්ඡිකතඵලො තස්මා බුද්ධවචනං පරියාපුණන්තො තන්තිධාරකො පවෙණිපාලකො වංසානුරක්ඛකො ච හුත්වා උග්ගණ්හාති ඉතිස්ස සා පරියත්ති භණ්ඩාගාරිකපරියත්ති නාම හොති යො පන පුථුජ්ජනො ඡාතකභයාදිසු ගන්ථධරෙසු එකස්මිං ඨානෙ වසිතුං අසක්කොන්තෙසු

---

* නිස්සරණ-පු-පො.

සයං භික්ඛාචාරෙන අකිලමමානො අතිමධුරං බුද්ධවචනං මා නස්සතු තන්තිං ධාරෙස්සාමි වංසං ඨපෙස්සාමි පවෙණිං පාලෙස්සාමීති පරියාපුණාති තස්ස පරියත්ති භණ්ඩාගාරිකපරියත්ති හොතීති ථාෂාති කස්මා? න අත්තනො ඨානෙ ඨපෙත්වා පරියාපුණිතත්තා. පුථුජ්ජනස්ස හි පරියත්ති නාම අලගද්දූපමා වා හොති නිස්සරණා වා සත්තන්නං සෙඛානං නිස්සරණාව ඛීණාසවස්ස භණ්ඩාගාරිකපරියත්තියෙව ඉමස්මිං පන ඨානෙ නිස්සරණපරියත්ති අධිප්පෙතා. **නිජ්ඣානං ඛමන්තීති** සීලාදීනං ආගතට්ඨානෙසු ඉධ සීලං ඉධ සමාධි ඉධ විපස්සනා ඉධ මග්ගො ඉධ ඵලං ඉධ වට්ටං ඉධ විවට්ටන්ති ආපාථං ආගච්ඡන්ති. **තඤ්ච අත්ථං අනුභොන්තීති** යෙසං මග්ගඵලානං අත්ථාය පරියාපුණන්ති සුග්ගහිතපරියත්තිං නිස්සාය මග්ගං භාවෙත්වා ඵලං සච්ඡිකරොන්තා තස්ස ධම්මස්ස අත්ථං අනුභොන්ති; පරවාදෙ උපාරම්භං ආරොපෙතුං සමත්ථතාපි සකවාදෙ ආරොපිතදොසං ඉච්ඡිතට්ඨානං ගහෙත්වා මොචෙතුං සමත්ථතාපි අනුභොන්තියෙව. **දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තීති** සීලාදීනං ආගතට්ඨානෙ සීලාදීනි පූරෙන්තානම්පි පරෙසං වාදෙ සහධම්මෙන උපාරම්භං ආරොපෙන්තානම්පි සකවාදතො දොසං හරන්තානම්පි අරහත්තං පත්වා පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙත්වා ධම්මදෙසනාය පසන්නෙහි උපනීතෙ චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තානම්පි දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති එවං සුග්ගහිතෙ බුද්ධවචනෙ ආනිසංසං දස්සෙත්වා ඉදානි තමෙව නියොජෙන්තො තස්මාතිහ භික්ඛවෙති ආදිමාහ-තත්ථ **තස්මාති** යස්මා දුග්ගහිතපරියත්ති දුග්ගහිතඅලගද්දො විය දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තති සුග්ගහිතපරියත්ති සුග්ගහිතඅලගද්දො විය හිතාය සුඛාය සංවත්තති තස්මාති අත්ථො; **තථා නං ධාරෙය්‍යාථාති** තථෙව නං ධාරෙය්‍යාථ; තෙනෙව අත්ථෙන ගණ්හෙය්‍යාථ. **යෙ වා පනාස්සු භික්ඛූති** යෙ වා පන අඤ්ඤෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානමහාකස්සපමහාකච්චානාදිකා ව්‍යත්තා පණ්ඩිතා භික්ඛූ අස්සු තෙ පුච්ඡිතබ්බා අරිට්ඨෙන විය මම සාසනෙ න කලලං වා කචවරං වා පක්ඛිපිතබ්බං. **කුල්ලූපමානන්ති** * කුල්ලසදිසං, **නිත්ථරණත්ථායාති** චතුරොඝනිත්ථරණත්ථාය; **උදකණ්ණවන්ති** යං හි † උදකං ගම්භීරං න පුථුලං පුථුලං වා පන න ගම්භීරං න තං අණ්ණවොති වුච්චති යං පන ගම්භීරඤ්චෙව පුථුලඤ්ච තං අණ්ණවොති වුච්චති තස්මා මහන්තං උදකණ්ණවන්ති මහන්තං පුථුලං ගම්භීරං උදකන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො. **සාසඞ්කං** නාම යත්ථ චොරානං වුත්ථොකාසො දිස්සති ඨිතොකාසො නිසින්නොකාසො

* කුල්ලූපමන්ති. † යඤ්හි

නිප්ඵන්නාකාරො දිස්සති. **සප්පටිභයං** නාම යත්ථ චොරෙහි මනුස්සා හතා දිස්සන්ති විලුත්තා දිස්සන්ති ආකොටිතා දිස්සන්ති; **උත්තරසෙතූ**ති උදකං තරණත්ථාය උපරි බද්ධා සෙතු; **කුල්ලං බන්ධෙය්‍යා**ති කුල්ලො නාම තරණත්ථාය කලාපං කත්වා බද්ධො; පත්ථරිත්වා බද්ධො පන පත්ථරො. චාටිආදයො උළුම්පොති වුච්චති. **උච්චාරෙත්වා**ති උක්ඛිපිත්වා, **කිච්චකාරී**ති කතකිච්චකාරී; යුත්තකාරී පතිරූපකාරීති අත්ථො. **ධම්මාපි වො පහාතබ්බා**ති එත්ථ ධම්මාති සමථවිපස්සනා, භගවා හි සමථෙපි ඡන්දරාගං පජහාපෙති විපස්සනායපි. සමථෙ ඡන්දරාගං කත්ථ පජහාපෙසි? ඉති ඛො උදායි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනස්සපි පහානං වදාමි පස්සසි නො ත්වං උදායි තං සංයොජනං අණුං වා ථූලං වා යස්සාහං නො පහානං වදාමීති එත්ථ සමථෙ ඡන්දරාගං පජහාපෙසි ඉමඤ්චෙ තුම්හෙ භික්ඛවෙ දිට්ඨිං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං න අල්ලීයෙථ න කෙලායෙථ න ධනායෙථාති එත්ථ විපස්සනාය ඡන්දරාගං පජහාපෙසි ඉධ පන උභයත්ථං පජහාපෙන්තො ධම්මාපි වො පහාතබ්බා පගෙව අධම්මාති ආහ-තත්‍රායං අධිප්පායො භික්ඛවෙ අහං එවරූපෙසුපි සන්තපණීතෙසු ධම්මෙසු ඡන්දරාගප්පහානං වදාමි කිං පන ඉමස්මිං අසද්ධම්මෙ ගාමධම්මෙ වසලධම්මෙ දුට්ඨුල්ලෙ ඔදකන්තිකෙ * යත්ථ අයං අරිට්ඨො මොඝපුරිසො නිද්දොසසඤ්ඤී පඤ්චසු කාමගුණෙසු ඡන්දරාගං නාලං අන්තරායායාති වදති අරිට්ඨෙන විය හි න තුම්හෙහි මය්හං සාසනෙ කලලං වා කචවරං වා පක්ඛිපිතබ්බන්ති එවං භගවා ඉමිනාපි ඔවාදෙන අරිට්ඨංයෙව නිග්ගණ්හාති ඉදානි යො පඤ්චසු ඛන්ධෙසු තිවිධගාහවසෙන අහං මමාති ගණ්හාති සො මය්හං සාසනෙ අයං අරිට්ඨො විය කලලං කචවරං පක්ඛිපතීති දස්සෙන්තො ඡ ඉමානි භික්ඛවෙති ආදිමාහ-තත්ථ දිට්ඨිට්ඨානානීති දිට්ඨිට්ඨානා † දිට්ඨියා ආරම්මණම්පි දිට්ඨිට්ඨානං දිට්ඨියා පච්චයොපි. රූපං එතං මමාති × ආදිසු එතං මමාති තණ්හාගාහො එසොහමස්මීති මානගාහො එසො මෙ අත්තාති දිට්ඨිගාහො එවං රූපාරම්මණා තණ්හාමානදිට්ඨියො කථිතා හොන්ති රූපං පන අත්තාති න වත්තබ්බං වෙදනාදිසුපි එසෙව නයො දිට්ඨං රූපායතනං සුතං සද්දායතනං මුතං ගන්ධායතනං රසායතනං ඵොට්ඨබ්බායතනං තං හි පත්වා ගහෙතබ්බතො මුතන්ති වුත්තං. අවසෙසානි සත්තායතනානි විඤ්ඤාතං නාම. **පත්ත**න්ති පරියෙසිත්වා වා අපරියෙසිත්වා වා පත්තං, **පරියෙසිත**න්ති පත්තං වා අපත්තං වා පරියෙසිතං; **අනුවිචරිතං මනසා**ති චිත්තෙන අනුසඤ්චරිතං; ලොකස්මිං හි පරියෙසිත්වා පත්තම්පි අත්ථි පරියෙසිත්වා නො පත්තම්පි අපරියෙසිත්වා පත්තම්පි අපරි

* දුට්ඨුල්ලොදකන්තිකෙ. † දිට්ඨිට්ඨානං. × රූපං එතං මම;

යෙසිත්වා නො. පත්තම්පි තං පරියෙසිත්වා පත්තං පත්තං නාම පරියෙසිත්වා නො පත්තං පරියෙසිතං නාම අපරියෙසිත්වා පත්තඤ්ච අපරියෙසිත්වා නො පත්තඤ්ච මනසානුවිචරිතන්නාම අථ වා පරියෙසිත්වා පත්තම්පි අපරියෙසිත්වා පත්තම්පි පත්තට්ඨෙන පත්තං නාම පරියෙසිත්වා නො පත්තං පරියෙසිතං නාම අපරියෙසිත්වා නො පත්තං මනසානුවිචරිතන්නාම සබ්බං වා එවං මනසා අනුවිචරිතත්තා පන මනසානුවිචරිතමෙව ඉමිනා විඤ්ඤාණාරම්මණා තණ්හාමානදිට්ඨියො කථිතා දෙසනාවිලාසෙන හෙට්ඨා දිට්ඨාදිආරම්මණවසෙන විඤ්ඤාණං දස්සිතං. **යම්පිදං දිට්ඨිට්ඨාන**න්ති යම්පි එතං සො ලොකොති ආදිනා නයෙන පත්තං දිට්ඨිට්ඨානං සො ලොකො සො අත්තාති එසො රූපං අත්තතො සමනුපස්සතීති ආදිනා නයෙන පවත්තා දිට්ඨි ලොකො ච අත්තා චාති ගණ්හාති එතං සන්ධායෙතං වුත්තං. **සො පෙච්ච භවිස්සාමී**ති සො අහං පරලොකං ගන්ත්වා නිච්චො භවිස්සාමි ධුවො සස්සතො අවිපරිණාමධම්මො භවිස්සාමි සිනෙරුමහාපඨවිමහාසමුද්දාදීහි සස්සතීහි සමං තථෙව ඨස්සාමීති. **තම්පි එතං මමා**ති තම්පි දස්සනං එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තාති සමනුපස්සති ඉමිනා දිට්ඨාරම්මණා තණ්හාමානදිට්ඨියො කථිතා විපස්සනාය පටිවිපස්සනාකාලෙ විය හි පච්ඡිමදිට්ඨියා පුරිමදිට්ඨිගහණකාලෙ එවං හොති. සුක්කපක්ඛෙ **රූපං නෙතං මමා**ති රූපෙ තණ්හාමානදිට්ඨිග්ගාහා පටික්ඛිත්තා වෙදනාදීසුපි එසෙව නයො. **සමනුපස්සතී**ති ඉමස්ස පන පදස්ස තණ්හාසමනුපස්සනා මානසමනුපස්සනා දිට්ඨිසමනුපස්සනා ඤාණසමනුපස්සනාති චතස්සො සමනුපස්සනා අථෙත්ථ කණ්හපක්ඛෙ තිස්සන්නං සමනුපස්සනානං සුක්කපක්ඛෙ ඤාණසමනුපස්සනාය වසෙන වෙදිතබ්බා. **අසති න පරිතස්සතී**ති අවිජ්ජමානෙ භයපරිතස්සනාය තණ්හාපරිතස්සනාය වා න පරිතස්සති ඉමිනා භගවා අජ්ඣත්තක්ඛන්ධවිනාසෙ අපරිතස්සමානං ඛීණාසවං දස්සෙන්තො දෙසනං මත්ථකං පාපෙසි.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛූති එවං භගවතා වුත්තෙ අඤ්ඤතරො අනුසන්ධිකුසලො භික්ඛු භගවතා අජ්ඣත්තක්ඛන්ධවිනාසෙ අපරිතස්සන්තං ඛීණාසවං දස්සෙන්තෙන දෙසනා නිට්ඨාපිතා අජ්ඣත්තං අපරිතස්සන්තෙ ඛො පන සති අජ්ඣත්තං පරිතස්සකෙන බහිද්ධා පරික්ඛාරවිනාසෙ පරිතස්සකෙන අපරිතස්සකෙන වා පි භවිතබ්බං ඉති ඉමෙහි චතූහි කාරණෙහි අයං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බොති චින්තෙත්වා එකංසං චීවරං කත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ භගවන්තං එතදවොච. **බහිද්ධා අසතී**ති බහිද්ධා පරික්ඛාරවිනාසෙ; **අහු වත මෙ**ති අහොසි වත මෙ; භද්දකං යානවාහනං හිරඤ්ඤසුවණ්ණන්ති

අත්ථො. **තං වත මෙ නත්ථීති** තං වත ඉදානි මය්හං නත්ථි; රාජූහි වා චොරෙහි වා හටං අග්ගිනා වා දඩ්ඪං උදකෙන වා වූළ්හං පරිභොගෙන වා ජිණ්ණං. **සියා වත මෙති** භවෙය්‍ය වත මය්හං, යානවාහනහිරඤ්ඤසුවණ්ණසාලිවීහියවගොධූමා. **තං වතාහං න ලභාමීති** තමහං අලභමානො තදනුරූපං කම්මං අකත්වා නිසින්නත්තා ඉදානි න ලභාමීති සොචති. අයං අගාරියසොචනා. අනාගාරියස්ස පත්තචීවරාදීනං වසෙන වෙදිතබ්බා. අපරිතස්සනාවාරෙ **න එවං හොතීති** යෙහි කිලෙසෙහි එවං භවෙය්‍ය තෙසං පහීනත්තා න එවං හොති; **දිට්ඨිට්ඨානාධිට්ඨානපරියුට්ඨානාභිනිවෙසානුසයානන්ති** දිට්ඨීනඤ්ච දිට්ඨිට්ඨානානඤ්ච දිට්ඨාධිට්ඨානානඤ්ච දිට්ඨිපරියුට්ඨානානඤ්ච අභිනිවෙසානුසයානඤ්ච; **සබ්බසඞ්ඛාරසමථායාති** නිබ්බානත්ථාය; නිබ්බානඤ්හි ආගම්ම සබ්බසඞ්ඛාරානං ඉඤ්ජිතානි සබ්බසඞ්ඛාරචලිතානි සබ්බසඞ්ඛාරවිප්ඵන්දිතානි සම්මන්ති වූපසම්මන්ති තස්මා තං සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති වුච්චති තදෙව ච ආගම්ම ඛන්ධූපධිකිලෙසූපධිඅභිසඞ්ඛාරූපධිපඤ්චකාමගුණූපධීති ඉමෙ උපධයො පටිනිස්සජ්ජියන්ති. තණ්හා ඛීයන්ති විරජ්ජන්ති නිරුජ්ඣන්ති තස්මා තං සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හක්ඛයො විරාගො නිරොධොති වුච්චති. **නිබ්බානායාති** අයං පනස්ස සරූපනිද්දෙසො—ඉති සබ්බෙහෙව ඉමෙහි පදෙහි නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියධම්මං [illegible]න්තස්සාපි අයමත්ථො දීපිතො. **තස්සෙවං හොතීති** තස්ස [illegible]ස්ස **උච්ඡිජ්ජිස්සාමි** නාම සු විනස්සිස්සාමි නාම සු නා සු නාම භවිස්සාමීති එවං හොති—දිට්ඨිගතිකස්ස හි තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තං කත්වා දෙසියමානං ධම්මං සුණන්තස්ස තාසො උප්පජ්ජති. වුත්තම්පි චෙතං "තාසො හෙසො භික්ඛවෙ අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස යදිදං නො චස්සං නො ච මෙ සියා"ති එත්තාවතා බහිද්ධා පරික්ඛාරවිනාසෙ පරිතස්සකස්ස ච අපරිතස්සකස්ස ච අජ්ඣත්තං ඛන්ධවිනාසෙ පරිතස්සකස්ස ච අපරිතස්සකස්ස චාති ඉමෙසං වසෙන චතුක්කොටිකා සුඤ්ඤතා කථිතා. ඉදානි බහිද්ධා පරික්ඛාරපරිග්ගහං නාම කත්වා වීසතිවත්ථුකං සක්කායදිට්ඨිං අත්තවාදුපාදානං නාම කත්වා සක්කායදිට්ඨිපමුඛා ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො දිට්ඨිනිස්සයං නාම කත්වා තිකොටිකං සුඤ්ඤතං දස්සෙතුං තං භික්ඛවෙ පරිග්ගහන්ති ආදිමාහ. තත්ථ **පරිග්ගහන්ති** බහිද්ධාපරික්ඛාරං; **පරිග්ගණ්හෙය්‍යාථාති** විඤ්ඤූ මනුස්සො පරිගණ්හෙය්‍ය; **අහම්පි ඛො තං භික්ඛවෙති** භික්ඛවෙ තුම්හෙපි න පස්සථ අහම්පි න පස්සාමි; ඉති එවරූපො පරිග්ගහො නත්ථීති දස්සෙති එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො-එවං තිකොටිකං සුඤ්ඤතං දස්සෙත්වා ඉදානි අජ්ඣත්තං ඛන්ධෙ අත්තාති බහිද්ධාපරික්ඛාරෙ අත්තනියන්ති කත්වා ද්විකොටිකං දස්සෙන්තො අත්තනි වා භික්ඛවෙ සතීති

ආදීමාහ-තත්‍ථ අයං සඞ්ඛෙපත්‍ථො භික්ඛවෙ අත්තනි වා සති ඉදං
මෙ පරික්ඛාරජාතං අත්තනියන්ති අස්ස අත්තනියෙ වා පරික්ඛා-
රෙ සති අයං මෙ අත්තා ඉමස්ස පරික්ඛාරස්ස සාමීති. එවං
අහන්ති සති මමාති සති අහන්ති යුත්තං භවෙය්‍ය. සච්චතොති
භූතතො; ථෙතතොති තථතො; ථිතතො වා. ඉදානි ඉමෙ පඤ්ච-
ක්ඛන්ධෙ අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති එවං තිපරිවට්ටවසෙන
අගණ්හන්තො අයං අරිට්ඨො විය මය්හං සාසනෙ කලලං කච-
වරං පක්ඛිපතීති දස්සෙන්තො තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ රූපං
නිච්චං වාති ආදිමාහ. අනිච්චං භන්තෙති භගවා යස්මා හුත්වා
න හොති තස්මා අනිච්චං උප්පාදවයත්තාවකාලිකනිච්චපටික්ඛෙ-
පට්ඨෙන වාති චතූහි කාරණෙහි අනිච්චං; දුක්ඛං භන්තෙති භ-
ගවා පටිපීළනාකාරෙන දුක්ඛං සන්තාපදුක්ඛවත්ථුකසුඛපටික්ඛෙ-
පට්ඨෙන වාති චතූහි කාරණෙහි දුක්ඛං. විපරිණාමධම්මන්ති
භවසඞ්කන්තිආගමනසභාවං පකතිභාවවිජහනසභාවං; කල්ලං නු
තං සමනුපස්සිතුං එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තාති
යුත්තං නු ඛො තං ඉමෙසං තිණ්ණං තණ්හාමානදිට්ඨිග්ගාහානං
වසෙන අහං මමාති එවං ගහෙතුන්ති; නො හෙතං භන්තෙති
ඉමිනා තෙ භික්ඛූ අවසවත්තනාකාරෙන රූපං භන්තෙ අනත්තාති
පටිජානන්ති සුඤ්ඤත අස්සාමික අනිස්සර අත්තපටික්ඛෙපට්ඨෙන
වාති චතූහි කාරණෙහි අනත්තා-භගවා හි කත්ථචි අනිච්චව-
සෙන අනත්තතං දස්සෙති කත්ථචි දුක්ඛවසෙන කත්ථචි උභයව-
සෙන. චක්ඛුං අත්තාති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති චක්ඛුස්ස
ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති යස්ස ඛො පන උප්පා-
දොපි වයොපි පඤ්ඤායති අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති ච ඉච්ච-
ස්ස එවමාගතං හොති තස්මා තං න උපපජ්ජති. චක්ඛුං අනත්තා-
ති යො වදෙය්‍ය ඉති චක්ඛුං අනත්තාති ඉමස්මිං හි ඡ ඡක්ක-
සුත්තෙ ච අනිච්චවසෙන අනත්තතං දස්සෙසි. "රූපඤ්ච හිදං භික්ඛ-
වෙ අත්තා අභවිස්ස න ඉදං රූපං ආබාධාය සංවත්තෙය්‍ය ලබ්භෙථ
ච රූපෙ එවං මෙ රූපං හොතු එවං මෙ රූපං මා අහොසීති
යස්මා ච ඛො භික්ඛවෙ රූපං අනත්තා තස්මා රූපං ආබාධාය
සංවත්තති න ච ලබ්භති රූපෙ එවං මෙ රූපං හොතු එවං මෙ
රූපං මා අහොසී"ති. ඉමස්මිං අනත්තලක්ඛණසුත්තෙ දුක්ඛවසෙ-
න අනත්තතං දස්සෙසි "රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං යදනිච්චං තං
දුක්ඛං යං දුක්ඛං තදනත්තා යදනත්තා තං නෙතං මම නෙ-
සො හමස්මි න මෙසො අත්තාති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්ප-
ඤ්ඤාය දට්ඨබ්බ"න්ති. ඉමස්මිං අරහත්තසුත්තෙ උභයවසෙන අන-
ත්තතං දස්සෙසි කස්මා අනිච්චං දුක්ඛඤ්ච පාකටං අනත්තාති අපා-
කටං පරිභොගභාජනාදීසුපි භින්නෙසු අහො අනිච්චන්ති වදන්ති

අනත්තාති වත්තා නාම නත්ථි සරීරෙ ගණ්ඩපිළකාදිසු වා උසි නාසු කණ්ටකෙන වා විද්ධා අහො දුක්ඛන්ති වදන්ති ' අහො අනත්තාති පන වත්තා නාම නත්ථි කස්මා ඉදං හි අනත්තලක්ඛණං නාම අවිභූතං දුද්දසං දුප්පඤ්ඤාපනං තෙන තං භගවා අනිච්චවසෙන වා දුක්ඛවසෙන වා උභයවසෙන වා දස්සෙති තයිදං ඉමස්මිම්පි 'තෙපරිවට්ටෙ අනිච්චදුක්ඛවසෙනෙව' දස්සිතං. වෙදනාදිසුපි එසෙව නයො. **තස්මාතිහ භික්ඛවෙ**ති භික්ඛවෙ යස්මා එතරහිපි අඤ්ඤදාපි රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා තස්මාති අත්ථො–යං කිඤ්චි රූපන්ති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ ඛන්ධනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතානෙව– **නිබ්බින්දතී**ති උක්කණ්ඨති; එත්ථ ච නිබ්බිදාති වුට්ඨානගාමිනී විපස්සනා අධිප්පෙතා වුට්ඨානගාමිනීවිපස්සනාය හි බහූනි නාමානි එසා හි කත්ථචි සඤ්ඤග්ගන්ති වුත්තා කත්ථචි ධම්මට්ඨිතිඤාණන්ති කත්ථචි පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගන්ති කත්ථචි පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධීති කත්ථචි තම්මයං පරියාදානන්ති කත්ථචි තීහි නාමෙහි කත්ථචි ද්වීහි නාමෙහීති තත්ථ පොට්ඨපාදසුත්තෙ තාව "සඤ්ඤා ඛො පොට්ඨපාද පඨමං උප්පජ්ජති පච්ඡා ඤාණ"න්ති එවං සඤ්ඤග්ගන්ති වුත්තා. සුසීමසුත්තෙ "පුබ්බෙ ඛො සුසීම ධම්මට්ඨිතිඤාණං පච්ඡා නිබ්බානෙ ඤාණ"න්ති එවං ධම්මට්ඨිතිඤාණන්ති වුත්තා. දසුත්තරසුත්තෙ "පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ග"න්ති එවං පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගන්ති වුත්තා. රථවිනීතෙ "කිං නු ඛො ආවුසො පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධත්ථං භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතී"ති එවං පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධීති වුත්තා. සළායතනවිභඞ්ගෙ "අතම්මයතං භික්ඛවෙ නිස්සාය අතම්මයතං ආගම්ම යායං උපෙක්ඛා නානත්තා නානත්තසිතා තං අභිනිවජ්ජෙත්වා යායං උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා තං නිස්සාය තං ආගම්ම එවමෙතිස්සා පහානං හොති ' එවමෙතිස්සා සමතික්කමො හොතී"ති එවං තම්මයං පරියාදානන්ති වුත්තා. පටිසම්භිදාමග්ගෙ "යා ච මුඤ්චිතුකම්යතා යා ච පටිසංඛානුපස්සනා යා ච සංඛාරුපෙක්ඛා ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නාන"න්ති එවං තීහි නාමෙහි වුත්තා. පට්ඨානෙ "අනුලොමං ගොත්‍රභුස්ස අනන්තරපච්චයෙන පච්චයො අනුලොමං වොදානස්ස අනන්තරපච්චයෙන පච්චයො"ති එවං ද්වීහි නාමෙහි වුත්තා. ඉමස්මිං පන අලගද්දූපසුත්තෙ නිබ්බින්දතීති නිබ්බිදානාමෙන ආගතා– **නිබ්බින්දන්තො** × **විරජ්ජතී**ති, එත්ථ විරාගොති මග්ගො. **විරාගා විමුච්චතී**ති එත්ථ විරාගෙන මග්ගෙන 'විමුච්චතීති ඵලං කථිතං; **විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොතී**ති ඉධ පච්චවෙක්ඛණා කථිතා; එවං විමු

× නිබ්බිදං.

පානීයකතං මහාඛීණාසවං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්ස සම්භාවනත්ථි පවත්ති ධාරණාති නාමං ගණ්හන්තො අයං වුච්චති භික්ඛවෙ ආදිමාහ.

අවිජ්ජාති වට්ටමූලිකා අවිජ්ජා; අයං හි දුරුක්ඛිපනට්ඨෙන පලිඝොති වුච්චති. තෙනෙස තස්සා උක්ඛිත්තත්තා උක්ඛිත්තපලිඝොති වුත්තො. **තාලාවත්ථුකතාති** සීසච්ඡින්නතාලො විය කතා; සමූලං වා තාලං උද්ධරිත්වා තාලස්ස වත්ථු විය කතා. යථා තස්මිං වත්ථුස්මිං පුන සො තාලො න පඤ්ඤායති එවං අපඤ්ඤත්තිභාවං නීතාති අත්ථො. **පොනොබ්භවිකොති** පුනබ්භවදායකො; **ජාතිසංසාරොති** ජායනවසෙන චෙව සංසරණවසෙන ච එවං ලද්ධනාමානං පුනබ්භවක්ඛන්ධානං පච්චයො කම්මාභිසඞ්ඛාරො; සො හි පුනප්පුනං උප්පත්තිකරණවසෙන පරික්ඛිපිත්වා ඨිතත්තා පරිඛාති වුච්චති. තෙනෙස තස්ස සංකිණ්ණත්තා විකිණ්ණත්තා සංකිණ්ණපරිඛොති වුත්තො. **තණ්හාති** වට්ටමූලිකා තණ්හා, අයං ගම්භීරානුගතට්ඨෙන එසිකාති වුච්චති. තෙනෙස තස්සා අබ්බූළ්හත්තා ලුඤ්චිත්වා ඡඩ්ඩිතත්තා [illegible] **ඔරම්භාගියානීති** ඔර [illegible]. එතානි හි කවාටං විය [illegible] අග්ගළාතිපි වුච්චන්ති තෙනෙස තෙසං [illegible] නිරාකතත්තා නිරග්ගළොති වුත්තො. අරියො [illegible] නික්කිලෙසො පරිසුද්ධො; **පන්නද්ධජොති** පතිතමානද්ධජො; **පන්නභාරොති** [illegible] කිලෙසභාර-අභිසඞ්ඛාර- පඤ්චකාමගුණභාරා පන්නා ඔරොපිතා අස්සාති පන්නභාරො; අපි ච [illegible] භාරස්සෙව ඔරොපිතත්තා පන්නභාරොව අධිප්පෙතො. **විසංයුත්තො** [illegible] යොගෙහි සබ්බකිලෙසෙහි ච විසංයුත්තො; ඉධ පන [illegible] මානසංයොගෙනෙව විසංයුත්තත්තා විසංයුත්තොති අධිප්පෙතො. **අස්මිමානොති** රූපෙ අස්මීති මානො වෙදනාය-සඤ්ඤාය-සංඛාරෙසු-විඤ්ඤාණෙ අස්මීති මානො; එත්තාවතා භගවතා මග්ගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා නිරොධසයනවරගතස්ස නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා විහරතො ඛීණාසවස්ස කාලො දස්සිතො-යථා හි ද්වෙ නගරානි එකං චොරනගරං එකං ඛෙමනගරං අථ එකස්ස මහායොධස්ස එවං භවෙය්‍ය යාවිමං චොරනගරං තිට්ඨති තාව ඛෙමනගරං භයතො න මුච්චති චොරනගරං අනගරං කරිස්සාමීති සන්නාහං කත්වා ඛග්ගං ගහෙත්වා චොරනගරං උපසංකමිත්වා නගරද්වාරෙ උස්සාපිතෙ එසිකත්ථම්භෙ ඛග්ගෙන ඡින්දිත්වා සද්ධිං ද්වාරබාහාහි කවාටං භින්දිත්වා පලිඝං උක්ඛිපිත්වා පාකාරං භින්දන්තො පරිඛං සංකිරිත්වා නගරසොභනත්ථාය උස්සිතෙ ධජෙ පාතෙත්වා නගරං අග්ගිනා ඣාපෙත්වා ඛෙමනගරං පවිසිත්වා පාසාදං ආරුය්හ ඤාතිගණපරිවුතො සුරසභොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය

එවං පොරාණනගරං විය සක්කායො- බ්‍රහ්මනගරං විය නිබ්බානං - මහායොධො විය යොගාවචරො- තස්සෙවං හොති යාවාහං සක්කායවට්ටං හොමි තාව ද්වත්තිංසකම්මකරණඅට්ඨනවුතිරොගපඤ්චවීසතිමහාභයෙහි පරිමුච්චනං නත්ථීති සො මහායොධො විය සන්නාහං සීලසන්නාහං කත්වා පඤ්ඤාඛග්ගං ගහෙත්වා ඛග්ගෙන එසිකත්ථම්භ විය අරහත්තමග්ගෙන තණ්හෙසිකං ලුඤ්චිත්වා සො යොධො සපරිවාරකං නගරද්වාරං විය පඤ්චොරම්භාගියසංයොජනග්ගළං උග්ඝාටෙත්වා සො යොධො පලිඝං විය අවිජ්ජාපලිඝං උක්ඛිපිත්වා සො යොධො පාකාරං භින්දන්තො පරිඛං විය කම්මාභිසඞ්ඛාරං භින්දන්තො ජාතිසංසාරපරිඛං සඞ්කිරිත්වා සො යොධො නගරසොභනත්ථාය උස්සාපිතෙ ධජෙ විය මානද්ධජෙ පාතෙත්වා සක්කායනගරං ඣාපෙත්වා සො යොධො බ්‍රහ්මනගරෙ උපරිපාසාදෙ සුඛෙන භොජනං විය කිලෙසනිබ්බානනගරං පවිසිත්වා අමතනිරොධාරම්මණං ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවමානො කාලං වීතිනාමෙති

ඉදානි එවං විමුත්තචිත්තස්ස ඛීණාසවස්ස පරෙහි අනධිගමනීයවිඤ්ඤාණතං දස්සෙන්තො එවං විමුත්තචිත්තන්ති ආදිමාහ. තත්ථ **අන්වෙසන්ති** අන්වෙසන්තා ගවෙසන්තා; **ඉදං නිස්සිතන්ති** ඉදං නාම නිස්සිතං. **තථාගතස්සාති** එත්ථ සත්තොපි තථාගතොති අධිප්පෙතො; උත්තමපුග්ගලො ඛීණාසවොපි. **අනනුවිජ්ජොති** අසංවිජ්ජමානො වා අවින්දෙය්‍යො වා. තථාගතොති හි සත්තෙ ගහිතෙ අසංවිජ්ජමානොති අත්ථො වට්ටති ඛීණාසවෙ ගහිතෙ අවින්දෙය්‍යොති අත්ථො වට්ටති. තත්ථ පුරිමනයෙ අයමධිප්පායො- භික්ඛවෙ අහං දිට්ඨෙව ධම්මෙ ධරමානකංයෙව ඛීණාසවං තථාගතො සත්තො පුග්ගලොති න පඤ්ඤපෙමි අප්පටිසන්ධිකං පන පරිනිබ්බුතං ඛීණාසවං සත්තොති වා පුග්ගලොති වා කිං පඤ්ඤපෙස්සාමි. අනනුවිජ්ජො තථාගතො න හි පරමත්ථතො සත්තො නාම කොචි අත්ථි තස්ස අවිජ්ජමානස්ස ඉදං නිස්සිතං විඤ්ඤාණන්ති අන්වෙසන්තාපි කිං අධිගච්ඡිස්සන්ති කථං පටිලභිස්සන්තීති අත්ථො. දුතියනයෙ අයමධිප්පායො- භික්ඛවෙ අහං දිට්ඨෙව ධම්මෙ ධරමානකංයෙව ඛීණාසවං විඤ්ඤාණවසෙන ඉන්දාදීහි අවින්දියං වදාමි න හි සඉන්දා දෙවා සබ්‍රහ්මකා සපජාපතිකා අන්වෙසන්තාපි ඛීණාසවස්ස විපස්සනාචිත්තං වා මග්ගචිත්තං වා ඵලචිත්තං වා ඉදං නාම ආරම්මණං නිස්සාය වත්තතීති ජානිතුං සක්කොන්ති තෙ අප්පටිසන්ධිකස්ස පරිනිබ්බුතස්ස කිං ජානිස්සන්තීති අත්ථො. **අසතාති** අසන්තෙන; **තුච්ඡාති** තුච්ඡකෙන; **මුසාති** මුසාවාදෙන; **අභූතෙනාති** යං නත්ථි තෙන; **අබ්භාචික්ඛන්තීති** අභිආචික්ඛන්ති අභිභවිත්වා වදන්ති; **වෙනයිකොති** විනායකො විනා

සෙති; සත්තවිනාසකොති අධිප්පායො. **යථා චාහං * භික්ඛවෙ න** ඉති භික්ඛවෙ යෙනෙවාකාරෙන අහං න සත්තවිනාසකො; **යථා චාහං න වදාමීති** යෙනෙවාකාරෙන අහං සත්තවිනාසං න පඤ්ඤාපෙමි; ඉදං වුත්තං හොති යථා චාහං න සත්තවිනාසකො යථා ච න සත්තවිනාසං පඤ්ඤාපෙමි තථා මං තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා වෙනයිකො සමණො ගොතමොති වදන්තා සත්තවිනාසකො සමණො ගොතමොති ච සතො සත්තස්ස උච්ඡෙදං විනාසං විභවං පඤ්ඤාපෙතීති වදන්තා සත්තවිනාසං පඤ්ඤාපෙතීති ච අසතා තුච්ඡා මුසා අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්තීති— **පුබ්බෙ චාති** පුබ්බෙ ච මහාබොධිමණ්ඩම්හියෙව; **එතරහි චාති** එතරහි ධම්මදෙසනාය ච; **දුක්ඛඤ්චෙව පඤ්ඤාපෙමි දුක්ඛස්ස ච නිරොධන්ති** ධම්මචක්කං අප්පවත්තෙත්වා බොධිමණ්ඩෙ විහරන්තොපි ධම්මචක්කප්පවත්තනතො පට්ඨාය ධම්මං දෙසෙන්තොපි චතුසච්චමෙව පඤ්ඤාපෙමීති අත්ථො; එත්ථ හි දුක්ඛග්ගහණෙන තස්ස මූලභූතො සමුදයො නිරොධග්ගහණෙන ච තං සම්පාපකො මග්ගො ගහිතොව හොතීති වෙදිතබ්බො— **තත්‍ර චෙති** තස්මිං චතුසච්චප්පකාසනෙ; **පරෙති** චතුසච්චානි ජානිතුං පටිවිජ්ඣිතුං අසමත්ථපුග්ගලා; **අක්කොසන්තී**ති දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති; **පරිභාසන්තීති** වාචාය පරිභවන්ති; **රොසෙන්ති විහෙසෙන්තීති** රොසෙස්සාම විහෙසෙස්සාමාති අධිප්පායෙන ඝට්ටෙන්ති දුක්ඛාපෙන්ති; **තත්‍රාති** තෙසු අක්කොසාදීසු තෙසු වා පරපුග්ගලෙසු; **ආඝාතොති** කොපො; **අප්පච්චයොති** දොමනස්සං; **අනභිරද්ධීති** අතුට්ඨි; **තත්‍ර චෙති** චතුසච්චප්පකාසනෙයෙව; **පරෙති** චතුසච්චප්පකාසනං ජානිතුං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථපුග්ගලා; **ආනන්දොති** පීති; **උබ්බිලාවිතත්තන්ති** උබ්බිලාපනපීති; **තත්‍ර චෙති** චතුසච්චප්පකාසනම්හියෙව; **තත්‍රාති** සක්කාරාදීසු; **යං ඛො ඉදං පුබ්බෙ පරිඤ්ඤාතන්ති** යං ඉදං ඛන්ධපඤ්චකං පුබ්බෙ බොධිමණ්ඩෙ තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතං; **තත්ථ මෙති තස්මිං** ඛන්ධපඤ්චකෙ ඉමෙ; **කිං** වුත්තං හොති තත්‍රාපි තථාගතස්ස ඉමෙ සක්කාරා මයි කරීයන්ති වා අහං එතෙ අනුභවාමීති වා න හොති පුබ්බෙ පරිඤ්ඤාතක්ඛන්ධපඤ්චකස්සෙව එතෙ සක්කාරා ඛන්ධපඤ්චකංයෙව ච එතෙ සක්කාරෙ අනුභොතීති එත්තකමෙව හොති— **තස්මාති** යස්මා සච්චානි පටිවිජ්ඣිතුං අසමත්ථා තථාගතම්පි අක්කොසන්ති; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **තස්මාතිහ භික්ඛවෙ යං න තුම්හාකන්ති** යස්මා අත්තනියෙපි ඡන්දරාගප්පහානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තති තස්මා යං න තුම්හාකං තං පජහථාති අත්ථො. **යථාපච්චයං වා කරෙය්‍යාති** යථා යථා ඉච්ඡෙය්‍ය තථා තථා කරෙය්‍ය; **න හි නො එතං භන්තෙ අත්තාති** භන්තෙ එතං තිණකට්ඨසාඛාපලාසං අම්හාකං

---

* යථාචාහං.

නෙව අත්තා න අම්හාකං රූපං න විඤ්ඤාණන්ති වදන්ති; අත්තනියං වාති අම්හාකං චීවරාදිපරික්ඛාරොපි න හොතීති අත්ථො. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යං න තුම්හාකං තං පජහථාති භගවා ඛන්ධපඤ්චකංයෙව න තුම්හාකන්ති දස්සෙත්වා පජහාපෙති තඤ්ච ඛො න උප්පාටෙත්වා න ලුඤ්චිත්වා, ඡන්දරාගවිනයෙන පනෙතං පජහාපෙති. එවං ස්වාක්ඛාතොති එත්ථ තිපරිවට්ටතො පට්ඨාය යාව ඉමං ඨානං ආහරිතුම්පි වට්ටති පටිලොමෙන පෙමමත්තකෙන සග්ගපරායණතො පට්ඨාය යාව ඉමං ඨානං ආහරිතුම්පි වට්ටති ස්වාක්ඛාතොති කථෙන්තස්ස සුකථිතො. සුකථිතත්තාව උත්තානො විවටො පකාසිතො; ඡින්නපිලොතිකොති ඡින්නභින්නානං තත්ථ තත්ථ සිබ්බිතගණ්ඨිකතං ජිණ්ණවත්ථං තං යස්ස නත්ථි අභිනවත්ථං වා නාවනත්ථං වා අහතසාටකං නිවත්ථො සො ඡින්නපිලොතිකො නාම අයම්පි ධම්මො තාදිසො න හොති එත්ථ හි කොහඤ්ඤාදිවසෙන ඡින්නභින්නසිබ්බිතගණ්ඨිකතභාවො නත්ථි. අපිච කචවරං පිලොතිකාති වුච්චති ඉමස්මිඤ්ච සාසනෙ සමණකචවරං නාම පතිට්ඨාතුං න ලබ්භති තෙනෙවාහ–

"කාරණ්ඩවං නිද්ධමථ කසම්බුඤ්චාපකස්සථ
තතො පලාපෙ වාහෙථ අස්සමණෙ සමණමානිනෙ

නිද්ධමිත්වාන පාපිච්ඡෙ පාපආචාරගොචරෙ
සුද්ධාසුද්ධෙහි සංවාසං කප්පයව්හො පතිස්සතා.
තතො සමග්ගා නිපකා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථා"ති.

ඉති සමණකචවරස්ස ඡින්නත්තාපි අයං ධම්මො ඡින්නපිලොතිකො නාම හොති. වට්ටං තෙසං නත්ථි පඤ්ඤාපනායාති තෙසං වට්ටං අපඤ්ඤත්තිකභාවං ගතං නිප්පඤ්ඤත්තිකං ජාතං එවරූපො මහාඛීණාසවො එවං [illegible] ච ඛීණාසවො [illegible] අනාගාමිආදයොපි — තත්ථ ධම්මානුසාරිනො සද්ධානුසාරිනොති ඉමෙ ද්වෙ සොතාපත්තිමග්ගට්ඨා හොන්ති යථාහ "කතමො ච පුග්ගලො ධම්මානුසාරී යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං අධිමත්තං හොති පඤ්ඤාවාහී පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමං අරියමග්ගං භාවෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො ධම්මානුසාරී. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො පුග්ගලො ධම්මානුසාරී ඵලෙ ඨිතො දිට්ඨිප්පත්තො. කතමො ච පුග්ගලො සද්ධානුසාරී යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නස්ස සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්තං හොති සද්ධාවාහී සද්ධාපුබ්බඞ්ගමං අරියමග්ගං භාවෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො සද්ධානුසාරී සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො සද්ධානුසාරී ඵලෙ

සිළයා සද්ධාවිමුත්තා''ති— යෙසං මයි සද්ධාමත්තං පෙමමත්තන්ති ඉමිනා යෙසං අඤ්ඤො අරියධම්මො නත්ථි තරුණකෙ පන සද්ධාමත්තං පෙමමත්තමෙව හොති තෙ විපස්සකපුග්ගලා අධිප්පෙතා. විපස්සකභික්ඛූනං හි විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නානං දසබලෙ එකා සද්ධා එකං පෙමං උප්පජ්ජති තාය සද්ධාය තෙන පෙමෙන හත්ථෙ ගහෙත්වා සග්ගෙ ඨපිතා විය හොන්ති නියතගතිකා කිර එතෙ පොරාණකත්ථෙරා පන එවරූපං භික්ඛුං චූලසොතාපන්නොති වදන්ති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

අලගද්දසුත්තං දුතියං.

එවම්මෙසුතන්ති වම්මිකසුත්තං; තත්ථ ආයස්මාති පියවචනමෙතං; කුමාරකස්සපොති තස්ස නාමං; කුමාරකාලෙ පබ්බජිතත්තා පන භගවතා කස්සපං පක්කොසථ ඉදං ඵලං වා ඛාදනීයං වා කස්සපස්ස දෙථාති වුත්තෙ කතරකස්සපස්සාති කුමාරකස්සපස්සාති එවං ගහිතනාමත්තා තතො පට්ඨාය වුද්ධකාලෙපි කුමාරකස්සපොත්වෙව වුච්චති. අපිච රඤ්ඤො පොසාවනිකපුත්තත්තාපි තං කුමාරකස්සපොති සඤ්ජානිංසු. අයං පනස්ස පුබ්බයොගො— පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ සෙට්ඨිපුත්තො අහොසි. අථෙකදිවසං භගවතො චිත්‍රකථිං එකං අත්තනො සාවකං ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තං දිස්වා භගවතො සත්තාහං දානං දත්වා අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස අයං ථෙරො විය චිත්‍රකථිසාවකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා පුඤ්ඤානි කරොන්තො කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛි තදා කිර පරිනිබ්බුතස්ස භගවතො සාසනෙ ඔසක්කන්තෙ පඤ්ච භික්ඛූ නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා පබ්බතං ආරුය්හ සමණධම්මං අකංසු සඞ්ඝත්ථෙරො තතියදිවසෙ අරහත්තං පත්තො අනුථෙරො චතුත්ථදිවසෙ අනාගාමී අහොසි ඉතරෙ තයො විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා තෙසං එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසු මනුස්සෙසු ච සම්පත්තිං අනුභවන්තානං එකො තක්කසිලායං රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා පුක්කුසාති නාම රාජා හුත්වා භගවන්තං උද්දිස්ස ආගච්ඡන්තො කුම්භකාරසාලායං භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා අනාගාමිඵලං පත්තො එකො එකස්මිං සමුද්දපට්ටනෙ කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා නාවං ආරුය්හ භින්නනාවො දාරුචීරානි * නිවාසෙත්වා ලාභසම්පත්තිං පත්තො අහං අරහාති චිත්තං උප්පාදෙත්වා න ත්වං අරහා ගච්ඡ සත්ථාරං පඤ්හං පුච්ඡාති අත්ථකාමාය දෙවතාය චොදිතො

* චීවරානි.

තත්ථ කත්වා අරහත්තඵලං පත්තො—එකො රාජගහෙ එකිස්සා කුලදාරිකාය කුච්ඡිම්හි උප්පන්නො සා ච පඨමං මාතාපිතරො යාචිත්වා පබ්බජ්ජං අලභමානා කුලඝරං ගතා ගබ්භං සණ්ඨිතම්පි අජානන්තී සාමිකං ආරාධෙත්වා තෙන අනුඤ්ඤාතා භික්ඛුනීසු පබ්බජිතා තස්සා ගබ්භනිමිත්තං දිස්වා භික්ඛුනියො දෙවදත්තං පුච්ඡිංසු සො අස්සමණීති ආහ දසබලං පුච්ඡිංසු සත්ථා උපාලි ථෙරං පටිච්ඡාපෙසි ථෙරො සාවත්ථිනගරවාසීනි කුලානි විසාඛඤ්ච උපාසිකං පක්කොසාපෙත්වා සොධෙන්තො පුරෙ ලද්ධො ගබ්භො පබ්බජ්ජා අරොගාති ආහ සත්ථා සුවිනිච්ඡිතං අධිකරණන්ති ථෙරස්ස සාධුකාරං අදාසි සා භික්ඛුනී සුවණ්ණබිම්බසදිසං පුත්තං විජායි තං ගහෙත්වා රාජා පසෙනදිකොසලො පොසාපෙසි-කස්සපොතිස්ස නාමං කත්වා අපරභාගෙ අලඞ්කරිත්වා සත්ථුසන්තිකං නෙත්වා පබ්බාජෙසි ඉති තං රඤ්ඤො පොසාවනිකපුත්තත්තාපි කුමාරකස්සපොති සඤ්ජානිංසු—**අන්ධවනෙති** එවං නාමකෙ වනෙ; තං කිර වනං ද්වින්නං බුද්ධානං කාලෙ අවිජහිතනාමං අන්ධවනන්තෙව පඤ්ඤායති තත්‍රායං පඤ්ඤත්තිවිභාවනා—අප්පායුකබුද්ධානං හි සරීරධාතු න ඝනා හොති අධිට්ඨානානුභාවෙන විප්පකිරීයති තෙනෙව අම්හාකම්පි භගවා අහං න චිරං ඨත්වා අප්පකෙහි සත්තෙහි අහං දිට්ඨො යෙහි න දිට්ඨො තෙව බහුතරා තෙ මෙ ධාතුයො ආදාය තත්ථ තත්ථ පූජෙන්තා සග්ගපරායණා භවිස්සන්තීති පරිනිබ්බානකාලෙ අනුජානන්තො සරීරං විප්පකිරියතූති අධිට්ඨාසි දීඝායුකබුද්ධානං පන සුවණ්ණක්ඛන්ධො විය එකඝනං ධාතුසරීරං තිට්ඨති කස්සපස්සාපි භගවතො තථෙව අට්ඨාසි තතො මහාජනො සන්නිපතිත්වා ධාතු එකඝනා න සක්කා වියොජෙතුං කිං කරිස්සාමාති සම්මන්තයිත්වා එකඝනමෙව චෙතියං කරිස්සාම කිත්තකං පන හොතූති එකො සත්තයොජනිකොන්ති ආහංසු එතං අතිමහන්තං අනාගතෙ ජග්ගිතුං න සක්කා ඡයොජනං පඤ්චයොජනං චතුයොජනං තියොජනං ද්වියොජනිකං හොතූති සන්නිට්ඨානං කත්වා ඉට්ඨකා කීදිසා හොන්තීති බාහිරන්තෙන ඉට්ඨකා රත්තසුවණ්ණමයා එකග්ඝනා සතසහස්සග්ඝනකා හොන්තු අබ්භන්තරිමන්තෙන පඤ්චසතසහස්සග්ඝනකා හරිතාලමනොසිලාහි මත්තිකාකිච්චං කයිරතු තෙලෙන උදකකිච්චන්ති නිට්ඨං ගන්ත්වා චත්තාරි මුඛානි චතුධා විභජිංසු රාජා එකං මුඛං ගණ්හි රාජපුත්තො පය්වින්ධර * කුමාරො එකං අමච්චානං ජෙට්ඨකො හුත්වා සෙනාපති එකං ජානපදානං ජෙට්ඨකො හුත්වා සෙට්ඨි එකං තත්ථ ධනසම්පන්නතාය රාජාපි සුවණ්ණං නීහරාපෙත්වා අත්තනා ගහිතමුඛෙ කම්මං ආරභි උපරාජාපි සෙනාපතිපි සෙට්ඨිනා

* පය්විඤ්ධන

ගහිතමුට්ඨි පන කම්මං ඔලීයති තතො සොරතො නාම එකො
උපාසකො තෙපිටකභාණකො අනාගාමී අරියසාවකො සො
කම්මං ඔලීයතීති ඤත්වා පඤ්චසකටසතානි යොජාපෙත්වා ජන
පදං ගන්ත්වා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධො වීසතිවස්සසහස්සානි ඨත්වා
පරිනිබ්බුතො තස්ස යොජනිකං රතනචෙතියං කයිරති යො
යං දාතුං උස්සහති සුවණ්ණං වා හිරඤ්ඤං වා සත්තවිධරතනං
වා හරිතාලං වා මනොසිලං වා සො තං දෙතූති සමාදපෙති
මනුස්සා අත්තනො ථාමෙන හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීනි අදංසු අස
ක්කොන්තා තෙලතණ්ඩුලාදීනි දෙන්තියෙව උපාසකො තෙල
තණ්ඩුලාදීනි කම්මකරානං භත්තවෙතනත්ථාය පහිණති අවසෙසෙහි
සුවණ්ණං චෙතාපෙත්වා පහිණති එවං සකලජම්බුදීපං අචරි චෙති
යකම්මං නිට්ඨිතං චෙතියට්ඨානතො පණ්ණං පහිණිංසු නිට්ඨිතං
කම්මං ආචරියො ආගන්ත්වා චෙතියං වන්දතූති සොපි පණ්ණං
පහිණි මයා සකලජම්බුදීපො සමාදපිතො යං අත්ථි තං ගහෙත්වා
කම්මං නිට්ඨාපෙන්තූති ද්වෙපි පණ්ණානි අන්තරාමග්ගෙ සමාගච්ඡිංසු
ආචරියස්ස පණ්ණතො පන චෙතියට්ඨානතො පණ්ණං පඨමතරං
ආචරියස්ස හත්ථං අගමාසි සො පණ්ණං වාචෙත්වා චෙතියං වන්දි
ස්සාමීති එකකොව නික්ඛමි අන්තරාමග්ගෙ අටවියං පඤ්චචොරස
තානි උට්ඨහිංසු තත්‍රෙකච්චෙ තං දිස්වා ඉමිනා සකලජම්බුදීපතො
හිරඤ්ඤසුවණ්ණං සම්පිණ්ඩිතං නිධිකුම්භී නො පවට්ටමානා ආග
තාති අවසෙසානං ආරොචෙත්වා අග්ගහෙසුං කස්මා තාතා මං
ගණ්හථාති තයා සකලජම්බුදීපතො හිරඤ්ඤසුවණ්ණං උට්ඨාපිත
න්තං අම්හාකං ථොකං දෙහීති කිං තුම්හෙ න ජානාථ කස්සපො
භගවා පරිනිබ්බුතො තස්ස යොජනිකං රතනචෙතියං කයිරති
තදත්ථාය මයා සමාදපිතං නො අත්තනො අත්ථාය තං ලද්ධලද්ධං
තත්ථෙව පෙසිතං මය්හං පන නිවත්ථසාටකමත්තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං
විත්තං කාකණිකම්පි නත්ථීති එකෙ එතං විස්සජ්ජෙථ ආචරියොති
ආහංසු එකෙ අයං රාජපූජිතො අමච්චපූජිතො අම්හෙසු කඤ්චිදෙව
නගරවීථියං දිස්වා රාජරාජමහාමත්තාදීනං ආරොචෙත්වා අනය
බ්‍යසනං පාපුණෙය්‍යාති ආහංසු උපාසකො තාතා නාහං එවං
කරිස්සාමීති ආහ ඉදං ච ඛො තෙසු කාරුඤ්ඤෙන න අත්තනො
ජීවිතනිකන්තියා—අථ තෙසු ගහෙතබ්බො විස්සජ්ජෙතබ්බොති
විවදන්තෙසු ගහෙතබ්බොති ලද්ධිකා එව බහුතරා හුත්වා ජීවිතා
වොරොපයිංසු තෙසං බලවගුණෙ අරියසාවකෙ අපරාධෙන නිබ්
බුතදීපසිඛා විය අක්ඛීනි අන්තරධායිංසු තෙ කහං භො චක්ඛුං
කහං භො චක්ඛුන්ති විප්පලපන්තා එකතොව ඤාතකෙහි ගෙහං
නීතා එකතොව තත්ථෙව අටවියං රුක්ඛමූලෙ පණ්ණසාලාය වසිං
සු අටවිං ගතමනුස්සා කාරුඤ්ඤෙන තෙසං තණ්ඩුලං වා පුට

ගන්ත්වා වා පරික්ඛයං වා දෙන්ති දාරුපණ්ණාදීනං අත්ථාය ගන්ත්වා ආගතා මනුස්සා කුහිං ගතත්ථාති වුත්තො අන්ධවනං ගතම්හාති වදන්ති එවං විපස්සිම්පි බුද්ධානං කාලෙ තං වනං අන්ධවනන්තෙව පඤ්ඤායි කස්සපබුද්ධකාලෙ පනෙතං ඡඩ්ඩිතජනපදෙ අටවී අහොසි අම්හාකං භගවතො කාලෙ සාවත්ථියා අවිදූරෙ ජෙතවනස්ස පිට්ඨිභාගෙ පවිවෙකකාමානං කුලපුත්තානං වසනට්ඨානං පධානඝරං අහොසි.

තත්ථ ආයස්මා කුමාරකස්සපො තෙන සමයෙන සෙඛපටිපදං පූරයමානො විහරති තෙන වුත්තං **අන්ධවනෙ විහරතීති—අඤ්ඤතරා දෙවතාති** නාමගොත්තවසෙන අපාකටා එකා දෙවතාති අත්ථො; "අභිජානාති නො භන්තෙ භගවා අහුනංයෙව අඤ්ඤතරස්ස මහෙසක්ඛස්ස යක්ඛස්ස සංඛිත්තෙන තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිං අභාසිත්ථා" ති එත්ථ පන අභිඤ්ඤාතො සක්කොපි දෙවරාජා අඤ්ඤතරොති වුත්තො. දෙවතාති ච ඉදං දෙවානම්පි දෙවධීතානම්පි සාධාරණවචනං—ඉමස්මිං පනත්ථෙ දෙවො අධිප්පෙතො. **අභික්කන්තායාති** එත්ථ අභික්කන්තසද්දො ඛයසුන්දරාභිරූපඅබ්භනුමොදනාදීසු දිස්සති. තත්ථ "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති නික්ඛන්තො පඨමො යාමො චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො උද්දිසතු භන්තෙ භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛ"න්ති එවමාදීසු ඛයෙ දිස්සති. "අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා"ති එවමාදීසු සුන්දරෙ.

"කො මෙ වන්දති පාදානි ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා"ති. එවමාදීසු අභිරූපෙ. "අභික්කන්තං භො ගොතමා"ති ආදීසු අබ්භනුමොදනෙ—ඉධ පන ඛයෙ. තෙන අභික්කන්තාය රත්තියා පරික්ඛීණාය රත්තියාති වුත්තං හොති. තත්ථායං දෙවපුත්තො මජ්ඣිමයාමසමනන්තරෙ ආගතොති වෙදිතබ්බො. **අභික්කන්තවණ්ණාති** ඉධ අභික්කන්තසද්දො අභිරූපෙ වණ්ණසද්දො පන ඡවිථුති කුලවග්ගකාරණසණ්ඨානප්පමාණරූපායතනාදීසු දිස්සති. තත්ථ "සුවණ්ණවණ්ණොසි භගවා"ති එවමාදීසු ඡවියා. "කදා සංරූළ්හා ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස වණ්ණා"ති එවමාදීසු ථුතියං. "චත්තාරොමෙ භො ගොතම වණ්ණා"ති එවමාදීසු කුලවග්ගෙ. "අථ කෙන නු වණ්ණෙන ගන්ධථෙනොති වුච්චතී"ති එවමාදීසු කාරණෙ. "මහන්තං හත්ථිරාජවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා" ති එවමාදීසු සණ්ඨානෙ. "තයො පත්තස්ස වණ්ණා"ති එවමාදීසු පමාණෙ. "වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා" ති එවමාදීසු රූපායතනෙ. සො ඉධ ඡවියා දට්ඨබ්බො—තෙන අභික්කන්තවණ්ණා අභිරූපච්ඡවි ඉට්ඨවණ්ණා මනාපවණ්ණාති වුත්තං හොති. දෙවතා හි මනුස්සලොකං ආගච්ඡමානා

පකතිවණ්ණං පකතිසණ්ඨානං ජහිත්වා ඔළාරිකං අත්තභාවං කත්වා අතිරෙකවණ්ණං අතිරෙකසණ්ඨානං මාපෙත්වා නටසමජ්ජාදීනි ගච්ඡන්තා මනුස්සා විය අභිසංඛතෙන කායෙන ආගච්ඡන්ති අයම්පි දෙවපුත්තො තථෙව ආගතො තෙන වුත්තං අභික්කන්තවණ්ණාති—**කෙවලකප්ප**න්ති එත්ථ කෙවලසද්දො අනවසෙසයෙභුය්‍යඅබ්‍යාමිස්සානතිරෙකදළ්හත්ථවිසංයොගාදිඅනෙකත්ථො, තථා හිස්ස "කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරිය"න්ති එවමාදීසු අනවසෙසතාති † අත්ථො "කෙවලකප්පා ච අඞ්ගමගධා පහූතං ඛාදනීයං ආදාය උපසංකමිස්සන්ති"ති එවමාදීසු යෙභුය්‍යතා. "කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති"ති එවමාදීසු අබ්‍යාමිස්සතා. "කෙවලං සද්ධාමත්තකං නූන අයමායස්මා"ති එවමාදීසු අනතිරෙකතා. "ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස බාහියො * නාම සද්ධිවිහාරිකො කෙවලං සඞ්ඝභෙදාය ඨිතො"ති එවමාදීසු දළ්හත්ථතා. "කෙවලී වුසිතවා උත්තමපුරිසොති වුච්චති"ති එවමාදීසු විසංයොගො. ඉධ පනස්ස අනවසෙසත්ථමත්ථොති අධිප්පෙතො. කප්පසද්දො පනායං අභිසද්දහනවොහාරකාලපඤ්ඤත්තිඡෙදනවිකප්පලෙසසමන්තභාවාදිඅනෙකත්ථො. "ඔකප්පනියමෙතං භොතො ගොතමස්ස යථා තං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා"ති එවමාදීසු අභිසද්දහනමත්ථො. "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතු"න්ති එවමාදීසු වොහාරො. "යෙන සුදං නිච්චකප්පං විහරාමී"ති එවමාදීසු කාලො. "ඉච්චායස්මා කප්පො" ති එවමාදීසු පඤ්ඤත්ති. "අලංකතො කප්පිතකෙසමස්සූ"ති එවමාදීසු ඡෙදනං. "කප්පති ද්වඞ්ගුලකප්පො"ති එවමාදීසු විකප්පො. "අත්ථි කප්පො නිපජ්ජිතු"න්ති එවමාදීසු ලෙසො. "කෙවලකප්පං වෙළුවනං ඔභාසෙත්වා"ති එවමාදීසු සමන්තභාවො. ඉධ පනස්ස සමන්තභාවො අත්ථොති අධිප්පෙතො—තස්මා කෙවලකප්පං අන්ධවනන්ති එත්ථ අනවසෙසං සමන්තතො අන්ධවනන්ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො—**ඔභාසෙත්වා**ති වත්ථාලඞ්කාරසරීරසමුට්ඨිතාය ආභාය ඵරිත්වා චන්දිමා විය ච සූරියො විය ච එකොභාසං එකපජ්ජොතං කරිත්වාති අත්ථො. **එකමන්තං අට්ඨාසී**ති එකස්මිං අන්තෙ එකොකාසෙ අට්ඨාසි. **එතදවොචා**ති එතං භික්ඛු භික්ඛූති ආදිවචනමවොච; කස්මා පනායං අවන්දිත්වා සමණවොහාරෙනෙව කථෙතීති; සමණසඤ්ඤාසමුදාචාරෙන. එවං කිරස්ස අහොසි අයං අනන්තරෙ අත්තභාවෙ අවසි අහං පන තස්මිං කාලතො පට්ඨාය බ්‍රහ්මචාරීති සමණසඤ්ඤා වස්ස සමුදාචරති තස්මා අවන්දිත්වා සමණවොහාරෙනෙව කථෙති පුබ්බසහායො කිරෙසො

† අනවසෙසත්ථාති * බාහිරො [කො] නාම

දෙවපුත්තො ථෙරස්ස, කුතො ආගතොසි? කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාල
තො, යො හි සො පුබ්බයොගෙ ආගතෙසු පඤ්චසු සහායෙසු අනු
ථෙරො චතුත්ථදිවසෙ අනාගාමී අහොසීති වුත්තො අයං සො
තදා ඛීර තෙසු සඞ්ඝථෙරස්ස අරහත්තෙනෙව සද්ධිං අභිඤ්ඤා
ආගමිංසු සො මයං කිච්චං මත්ථකං පත්තානි වෙහාසං
උප්පතිත්වා අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා උත්තරකුරුතො
පිණ්ඩපාතං ආදාය ආගන්ත්වා ආවුසො ඉමං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිත්වා
අප්පමත්තා සමණධම්මං කරොථාති ආහ ඉතරෙ ආහංසු න
ආවුසො අම්හාකං එවං කතිකා අත්ථි යො පඨමං විසෙසං නිබ්බ
ත්තෙත්වා පිණ්ඩපාතං ආහරති තෙනාභතං භුඤ්ජිත්වා සෙසෙහි සම
ණධම්මො කාතබ්බොති තුම්හෙ අත්තනො උපනිස්සයෙන කිච්චං
මත්ථකං පාපයිත්ථ මයම්පි සචෙ නො උපනිස්සයො භවිස්සති කි
ච්චං මත්ථකං පාපෙස්සාම පපඤ්චො එස අම්හාකං ගච්ඡථ තුම්හෙ
ති සො යථාඵාසුං ගන්ත්වා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බායි පුනදි
වසෙ අනුථෙරො අනාගාමිඵලං සච්ඡිකාසි තස්සපි අභිඤ්ඤා,
ආගමිංසු සොපි තථෙව පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා තෙහි පටික්ඛි
ත්තො යථාඵාසුං ගන්ත්වා ආයුපරියොසානෙ සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්ති
සො සුද්ධාවාසෙ ඨත්වා තෙ සහායෙ ඔලොකෙන්තො එකො තදාව
පරිනිබ්බුතො එකො අධුනා භගවතො සන්තිකෙ අරියභූමිං
පත්තො එකො ලාභසක්කාරං නිස්සාය අහං අරහාති චිත්තං
උප්පාදෙත්වා සුප්පාරකපට්ටනෙ වසතීති දිස්වා තං උපසඞ්කමිත්වා
න ත්වං අරහා න අරහමග්ගං පටිපන්නො ගච්ඡ භගවන්තං උපසං
කමිත්වා ධම්මං සුණාහීති උය්යොජෙසි සොපි අන්තරඝරෙ භගව
න්තං ඔවාදං යාචිත්වා "තස්මාතිහ තෙ බාහිය දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භො
තූ"ති භගවතා සංඛිත්තෙන ඔවදිතො අරියභූමිං පාපුණි. තතො
අඤ්ඤො එකො අත්ථි සො කුහින්ති ඔලොකෙන්තො අන්ධවනෙ
සෙඛපටිපදං පූරයමානො විහරතීති දිස්වා චින්තෙසි සහායකස්ස
සන්තිකං ගමිස්සාමි ගච්ඡන්තො පන තුච්ඡහත්ථෙන අගන්ත්වා
කිඤ්චි පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටති සහායො ඛො පන
මෙ නිරාමිසො පබ්බතමත්ථකෙ වසන්තො මයා ආකාසෙ ඨත්වා
දින්නං පිණ්ඩපාතම්පි අපරිභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං අකාසි ඉදානි ආමිස
පණ්ණාකාරං කිං ගණ්හිස්සති ධම්මපණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ගමි
ස්සාමීති බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතො රතනාවලිං ගන්ථෙන්තො විය පණ්ණ
රසපඤ්හෙ විභජිත්වා තං ධම්මපණ්ණාකාරං ආදාය ආගන්ත්වා
සහායස්ස අවිදූරෙ ඨත්වා අත්තනො සමණසඤ්ඤාසමුදාචාරව
සෙන තං අනභිවාදෙත්වාව භික්ඛු භික්ඛූති ආලපිත්වා අයං වම්මි
කොති ආදිමාහ. තත්ථ තුරිතාලපනවසෙන භික්ඛු භික්ඛූති ආමෙ
ණ්ඩිතං වෙදිතබ්බං යථා එණකානෙව නිලෙකන පාලාවං න සො

හති නං පරිවාරෙත්වා අසෙසාසුපි දිසාසු පුල්ලිතං විය සොභති එවං එකෙකෙනෙව පදෙන වචනං න සොභති පරිවාරකවසෙන සද්ධිං පුල්ලිතං මණ්ඩිතං විය සොභතීති පරිවාරකපදවසෙන වචනං පුල්ලිතමණ්ඩිතං විය කරොන්තොපි එවමාහ—**අයං වම්මිකො**ති පුරතො ඨිතො වම්මිකො නාම නත්ථි දෙසනාවසෙන පන පුරතො ඨිතං දස්සෙන්තො විය අයන්ති ආහ. **ලඞ්ගි**න්ති සත්ථං ආදාය ඛනන්තො පලිඝං අද්දස; **උක්ඛිපලඞ්ගිං අභික්ඛණ සුමෙධා**ති තාත පණ්ඩිත න ලඞ්ගී නාම රත්තිං ධූමායති × දිවා පජ්ජලති උක්ඛිපෙතං පරම්පරතො ඛනාහි එවං සබ්බපදෙසු අත්ථො දට්ඨබ්බො. **උද්ධුමායික**න්ති මණ්ඩූකං; † **චඞ්ගවාර**න්ති ඛාරපරිස්සාවනං; **කුම්ම**න්ති කච්ඡපං; **අසිසූණ**න්ති මංසච්ඡෙදන අසිඤ්චෙව අධිකුට්ටනඤ්ච; **මංසපෙසි**න්ති නිසදපොතප්පමාණං අල්ලමංසපිණ්ඩං; **නාග**න්ති සුමනපුප්ඵකලාපසදිසං මහාඵණං තිවිධසොවත්ථිකපරික්ඛිත්තං අහිනාගං අද්දස. **මා නාගං ඝට්ටෙසී**ති දණ්ඩකොටියා වා වල්ලිකොටියා වා පංසුචුණ්ණෙන වා පන ඛිපමානො මා නාගං ඝට්ටෙසි; **නමො කරොහි නාගස්සා**ති උපරිවාතතො අපගම්ම සුද්ධං වත්ථං නිවාසෙත්වා නාගස්ස නමක්කාරං කරොහි නාගෙන අධිසයිතං ධනං නාම යාවසත්තමා කුලපරිවට්ටා ඛාදන්තො න ඛීයති නාගො තෙ තං අධිසයිත ධනං දස්සති නමො කරොහි නාගස්සාති—**ඉතො වා පන සුත්වා**ති යථා දුක්ඛක්ඛන්ධෙ ඉතොති සාසනෙ නිස්සක්කං න තථා ඉධ පන දෙවපුත්තතො නිස්සක්කං තස්මා ඉතො වා පනාති මම වා පන සන්තිකා සුත්වා; අයමෙත්ථ අත්ථො. **චාතුම්මහාභූතිකස්සා**ති චතුමහාභූතමයස්ස; **කායස්ස අධිවචන**න්ති සරීරස්ස නාමං; යථෙව හි බාහිරකො වම්මිකො වමතීති වන්තොති වන්තුස්සයොති වන්තසිනෙහසම්බද්ධොති චතූහි කාරණෙහි වම්මිකොති වුච්චති සො හි අහිනකුලඋන්දූරඝරගොළිකාදයො නානප්පකාරෙ පාණකෙ වමතීති වම්මිකො උපචිකාහි වන්තොති වම්මිකො උපචිකාහි වමිත්වා මුඛතුණ්ඩකෙන උක්ඛිත්තපංසුචුණ්ණෙන කටිප්පමාණෙනපි පුරිසප්පමාණෙනපි උස්සිතොති වම්මිකො උපචිකාහි වන්තඛෙළසිනෙහෙන ආබද්ධතාය සත්තසත්තාහං දෙවවස්සෙනෙතපි න විප්පකිරියති නිදාඝෙපි තතො පංසුමුට්ඨිං ගහෙත්වා තස්මිං මුට්ඨිනා පීළියමානෙ සිනෙහො න නික්ඛමති එවං වන්තසිනෙහසම්බද්ධොති වම්මිකො, එවමයං කායොපි අක්ඛිම්හා අක්ඛිගූථකොති ආදිනා නයෙන නානප්පකාරං අසුචිකලිමලං * වම

× ධූපායති. † ද්විධාපථපදවණ්ණනාය අභාවතො ඌනත්තං විය ඛායති. * අසුචිකිම්මලං.

න්තිපි වම්මිකො බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවා ඉමස්මිං අනන්තනාමෙව නිකන්තිපරියාදානෙන අත්තභාවං ඡඩ්ඩෙත්වා ගතා අරියෙහි වන්තොතිපි × වම්මිකො යෙහි චායං තීහි අට්ඨිසතෙහි උස්සිතො න්හාරුසම්බද්ධො මංසාවලෙපනො අල්ලචම්මපරියොනද්ධො ඡවිරඤ්ජිතො සත්තෙ වඤ්චෙති තං සබ්බං අරියෙහි වන්තමෙවාති වන්තුස්සයොතිපි වම්මිකො. "තණ්හා ජනෙති පුරිසං චිත්තමස්ස විධාවති"ති එවං තණ්හාය ජනිතත්තා අරියෙහි වන්තායෙව තණ්හාසිනෙහෙන සම්බද්ධො අයන්ති වන්තසිනෙහසම්බද්ධොතිපි වම්මිකො. යථා ච වම්මිකස්ස අන්තො නානප්පකාරා පාණකා තත්ථෙව ජායන්ති උච්චාරපස්සාවං කරොන්ති ගිලානා සයන්ති මියමානා * පතන්ති ඉති සො තෙසං සූතිඝරං වච්චකුටි ගිලානසාලා සුසානඤ්ච හොති. එවං ඛත්තියමහාසාලාදීනම්පි කායො අයං ගොපිතරක්ඛිතො මණ්ඩිතපසාධිතො මහානුභාවානං කායොති අපිචෙතත්ථ ඡවිනිස්සිතා පාණා චම්මනිස්සිතා මංසනිස්සිතා න්හාරුනිස්සිතා අට්ඨිනිස්සිතා අට්ඨිමිඤ්ජනිස්සිතා පාණාති එවං කුලගණනාය අසීති මත්තානි කිමිකුලසහස්සානි අන්තො කායස්මිංයෙව ජායන්ති උච්චාරපස්සාවං කරොන්ති ගෙලඤ්ඤෙන ආතුරිතා සයන්ති මතා නිපතන්ති ඉති අයම්පි තෙසං පාණානං සූතිඝරං වච්චකුටි ගිලානසාලා සුසානඤ්ච හොතීති වම්මිකොත්වෙව සඞ්ඛං ගතො. තෙනාහ භගවා වම්මිකොති ඛො භික්ඛු ඉමස්සෙතං චාතුම්මහාභූතිකස්ස කායස්ස අධිවචනන්ති—**මාතාපෙත්තිකසම්භවස්සාති** මාතිතො ච පිතිතො ච නිබ්බත්තෙන මාතාපෙත්තිකෙන සුක්කසොණිතෙන සම්භූතස්ස; **ඔදනකුම්මාසූපචයස්සාති** ඔදනෙන චෙව කුම්මාසෙන උපචිතස්ස වඩ්ඪිතස්ස; **අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දනභෙදනවිද්ධංසනධම්මස්සාති** එත්ථ අයං කායො හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චධම්මො, දුග්ගන්ධපටිඝාතනත්ථාය තනුවිලෙපනෙන උච්ඡාදනධම්මො, අඞ්ගපච්චඞ්ගාබාධවිනොදනත්ථාය ඛුද්දකසම්බාහනෙන පරිමද්දනධම්මො, දහරකාලෙ වා ඌරූසු සයාපෙත්වා ගබ්භවාසෙන දුස්සණ්ඨිතානං තෙසං තෙසං අඞ්ගානං සණ්ඨානසම්පාදනත්ථං අඤ්ඡනපීළනාදිවසෙන පරිමද්දනධම්මො, එවං පරිහරතොපි ච භෙදනවිද්ධංසනධම්මො භිජ්ජති චෙව විකිරති ච එවංසභාවොති අත්ථො. තත්ථ මාතාපෙත්තිකසම්භවඔදනකුම්මාසූපචයඋච්ඡාදනපරිමද්දනපදෙහි සමුදයො කථිතො අනිච්චභෙදනවිද්ධංසනපදෙහි අත්ථඞ්ගමො—එවං සත්තහිපි පදෙහි චාතුම්මහාභූතිකස්ස කායස්ස උච්චාවචභාවො වඩ්ඪිපරිහානි සමුදයත්ථඞ්ගමො කථිතොති වෙදිතබ්බො—**දිවාකම්මන්තොති** දිවා කත්තබ්බකම්මන්තො; **ධූපායනා** † ති එත්ථ අයං ධූමසද්දො කොධෙ

× වන්තකොතිපි * මතා. † ධූමායනා.

තණ්හාය විතක්කෙ පඤ්චසු කාමගුණෙසු ධම්මදෙසනාය පකතිධූමෙපි ඉමෙසු අත්ථෙසු වත්තති. "කොධො ධූමො භස්මනි මොස වජ්ජ"න්ති එත්ථ හි කොධෙ වත්තති. "ඉච්ඡා ධූමායිතා සදා"ති එත්ථ තණ්හාය "තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු පච්චන්තෙ අවිදූරෙ ධූපායන්තො නිසින්නො හොතී"ති එත්ථ විතක්කෙ.

"පංකො ච කාමා පලිපා ච කාමා භයඤ්ච මෙ තංතිමූලං පවුත්තං
රජො ච ධූමො ච මයා පකාසිතා හිත්වා තුවං පබ්බජ බ්‍රහ්මදත්තා"ති

එත්ථ පඤ්චසු කාමගුණෙසු. "ධූමං කත්තා හොතී"ති එත්ථ ධම්මදෙසනාය 'ධජො රථස්ස පඤ්ඤාණං ධූමො පඤ්ඤාණමග්ගිනො"ති එත්ථ පකතිධූමෙ. ඉධ පනායං විතක්කෙ අධිප්පෙතො. තෙනාහ අයං රත්තිං ධූපායනාති. **තථාගතස්සෙතං අධිවචන**න්ති තථාගතො හි සත්තන්නං ධම්මානං බාහිතත්තා බ්‍රාහ්මණො නාම. යථාහ – "සත්තන්නං ඛො භික්ඛු ධම්මානං බාහිතත්තා බ්‍රාහ්මණො හොති කතමෙසං සත්තන්නං රාගො බාහිතො හොති දොසො මොහො මානො සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො බාහිතො හොති ඉමෙසං ඛො භික්ඛු සත්තන්නං ධම්මානං බාහිතත්තා බ්‍රාහ්මණො හොතී"ති. **සුමෙධො**ති සුපඤ්ඤො; **සෙඛස්සා**ති එත්ථ සික්ඛතීති සෙඛො. යථාහ— "සික්ඛතීති ඛො භික්ඛු තස්මා සෙඛොති වුච්චති කිඤ්ච සික්ඛති අධිසීලම්පි සික්ඛති අධිචිත්තම්පි සික්ඛති අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛතී"ති **පඤ්ඤාසත්ථෙනා**ති ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය එතං අධිවචනං න ආවුධසත්ථස්ස. **විරියාරම්භස්සා**ති කායිකචෙතසිකවිරියස්ස; තං පඤ්ඤාගතිකමෙව හොති ලොකියාය පඤ්ඤාය ලොකියං ලොකුත්තරාය ලොකුත්තරං එත්ථ පන අයං අත්ථදීපනා— එකො ජානපදො බ්‍රාහ්මණො පාතොව මාණවකෙහි සද්ධිං ගාමතො නික්ඛම්ම දිවසං අරඤ්ඤෙ මන්තෙ වාචෙත්වා සායං ගාමං ආගච්ඡති අන්තරාමග්ගෙ ච එකො වම්මිකො අත්ථි රත්තිං ධූපායති දිවා පජ්ජලති බ්‍රාහ්මණො අන්තෙවාසිං සුමෙධමාණවකං ආහ තාත අයං වම්මිකො රත්තිං ධූපායති දිවා පජ්ජලති විකාරමස්ස පස්සිස්සාම භින්දිත්වා චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කත්වා බිළාතිහීති සො සාධූති කුද්දාලං ගහෙත්වා සමෙහි පාදෙහි පථවියං පතිට්ඨාය තථා අකාසි. තත්ථ ආචරියබ්‍රාහ්මණො විය භගවා සුමෙධමාණවකො විය සෙඛො භික්ඛු වම්මිකො විය කායො තාත අයං වම්මිකො රත්තිං ධූපායති දිවා පජ්ජලති විකාරමස්ස පස්සිස්සාම භින්දිත්වා චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කත්වා බිළාගීති බ්‍රාහ්මණෙන වුත්තකාලො විය භික්ඛු චතුමහාභූතිකං කායං චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කත්වා පරිගණ්හාහීති භගවතා වුත්තකාලො තස්ස සාධූති කුද්දාලං ගහෙත්වා තථා කරණං විය සෙඛස්ස භික්ඛුනො ඉයො විසතියා

කොට්ඨාසෙසු ථද්ධභාවො අයං පඨවීධාතු යො චතූසු කොට්ඨාසෙසු ආබන්ධනභාවො අයං ආපොධාතු යො චතූසු කොට්ඨාසෙසු පරිපාචනභාවො අයං තෙජොධාතු යො ඡසු කොට්ඨාසෙසු විත්ථම්භනභාවො අයං වායොධාතූති එවං චතුධාතුවවත්ථානවසෙන කායපරිග්ගහො වෙදිතබ්බො. **ලඞ්ගීති ඛො භික්ඛූති** කස්මා භගවා අවිජ්ජං ලඞ්ගීති කත්වා දෙසෙසීති? යථා හි නගරස්ස ද්වාරං පිධාය පලිඝෙ යොජිතෙ මහාජනස්ස ගමනං පච්ඡිජ්ජති යෙ නගරස්ස අන්තො තෙ අන්තොව හොන්ති යෙ බහි තෙ බහියෙව එවමෙවං යස්ස ඤාණමුඛෙ අවිජ්ජාලඞ්ගී පතති තස්ස නිබ්බානසම්පාපකං ඤාණගමනං පච්ඡිජ්ජති තස්මා අවිජ්ජං ලඞ්ගීති කත්වා දෙසෙසි. **පජහ අවිජ්ජන්ති** එත්ථ කම්මට්ඨානුග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙන අවිජ්ජාපහානං කථිතං. **උද්ධුමායිකාති ඛො භික්ඛූති** එත්ථ උද්ධුමායිකමණ්ඩූකො නාම නෙව මහන්තො නඛපිට්ඨිප්පමාණො හොති පුරාණපණ්ණන්තරෙ වා ගච්ඡන්තරෙ වා වල්ලිඅන්තරෙ වා වසති සො දණ්ඩකකොටියා වා වල්ලිකොටියා වා පංසුචුණ්ණකෙන වා ඝට්ටිතො ආධාවිත්වා මහන්තො පරිමණ්ඩලො බෙලුවපක්කප්පමාණො හුත්වා චත්තාරො පාදෙ ආකාසගතෙ කත්වා පච්ඡින්නගමනො හුත්වා අමිත්තවසං යාති කාකකුලලාදීනං භත්තමෙව හොති එවමෙවං අයං කොධොපි පඨමං උප්පජ්ජන්තො චිත්තාවිලමත්තකොව හොති තතො අනිග්ගහිතො වඩ්ඪිත්වා මුඛවිකුණනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො හනුසඤ්චොපනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො ඵරුසවාචානිච්ඡාරණං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො දිසාවිලොකනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො ආකඩ්ඪනපරිකඩ්ඪනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො පාණිලෙඩ්ඩුදණ්ඩසත්ථපරාමසනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො දණ්ඩසත්ථාභිනිපාතනං පාපෙති තතො අනිග්ගහිතො පරඝාතනම්පි අත්තඝාතනම්පි පාපෙති, වුත්තම්පි හෙතං—යතො අයං කොධො පරං ඝාතෙත්වා අත්තානං ඝාතෙති එත්තාවතායං කොධො පරමුස්සදගතො හොති පරමවෙපුල්ලප්පත්තො තත්ථ යථා උද්ධුමායිකාය චතූසු පාදෙසු ආකාසගතෙසු ගමනං පච්ඡිජ්ජති උද්ධුමායිකා අමිත්තවසං ගන්ත්වා කාකාදිභත්තං හොති එවමෙවං කොධසමඞ්ගී පුග්ගලො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති අමිත්තවසං යාති සබ්බසත්තානං යථාකාමකරණීයො හොති. තෙනාහ භගවා "උද්ධුමායිකාති ඛො භික්ඛු කොධූපායාසස්සෙතං අධිවචනන්"ති. තත්ථ බලවප්පත්තො කොධොව කොධූපායාසො. **පජහ කොධූපායාසන්ති** එත්ථ පටිසඞ්ඛාපහානං කථිතං; **ද්විධාපථොති** එත්ථ යථා පුරිසො සධනො සභොගො කන්තාරමග්ගං පටිපන්නො ද්වෙධාපථං

පන්ථා ඉමිනා නු ඛො ගන්තබ්බං ඉමිනා ගන්තබ්බන්ති නිච්ඡෙතුං අසක්කොන්තො තත්ථෙව තිට්ඨති අථ නං චොරා උට්ඨහිත්වා අනයබ්‍යසනං පාපෙන්ති එවමෙව මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසින්නො භික්ඛු බුද්ධාදීසු කඞ්ඛාය උප්පන්නාය කම්මට්ඨානං වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති අථ නං කිලෙසමාරාදයො සබ්බෙ මාරා අනයබ්‍යසනං පාපෙන්ති ඉති විචිකිච්ඡා ද්වෙධාපථසමා හොති. තෙනාහ භගවා **ද්වෙධාපථොති ඛො භික්ඛු විචිකිච්ඡායෙතං අධිවචන**න්ති. **පජහ විචිකිච්ඡ**න්ති එත්ථ කම්මට්ඨානුග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙන විචිකිච්ඡාපහානං කථිතං. **චඞ්ගවාර**න්ති එත්ථ යථා රජකෙහි ඛාරපරිස්සාවනම්හි උදකෙ පක්ඛිත්තෙ පක්ඛිත්තෙ එකොපි උදකඝටො වෙපි දසපි වීසතිම්පි සටසතම්පි පග්ඝරතියෙව පසතමත්තම්පි උදකං න තිට්ඨති එවමෙව නීවරණසමඞ්ගිනො පුග්ගලස්ස අබ්භන්තරෙ කුසලධම්මො නප්පතිට්ඨාති. තෙනාහ භගවා **චඞ්ගවාරන්ති ඛො භික්ඛු පඤ්චන්නෙතං නීවරණානං අධිවචන**න්ති. **පජහ පඤ්චනීවරණෙ**ති එත්ථ වික්ඛම්භනතදඞ්ගවසෙන නීවරණප්පහානං කථිතං. **කුම්මො**ති එත්ථ යථා කච්ඡපස්ස චත්තාරො පාදා සීසන්ති පඤ්චෙව අඞ්ගානි හොන්ති එවමෙවං සබ්බෙපි සඞ්ඛතා ධම්මා සඞ්ගය්හමානා පඤ්චෙව ඛන්ධා භවන්ති. තෙනාහ භගවා **කුම්මොති ඛො භික්ඛු පඤ්චන්නෙතං උපාදානක්ඛන්ධානං අධිවචන**න්ති.

පජහ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධෙති එත්ථ පඤ්චසු ඛන්ධෙසු ඡන්දරාගප්පහානං කථිතං. **අසිසූනා**ති එත්ථ යථා සූනාය උපරි මංසං ඨපෙත්වා අසිනා කොට්ටෙන්ති එවමිමෙ සත්තා වත්ථුකාමත්ථාය කිලෙසකාමෙහි ඝාතියමානා වත්ථුකාමානං උපරි කත්වා කිලෙසකාමෙහි කන්තිතා කොට්ටිතා ච හොන්ති. තෙනාහ භගවා **අසිසූනාති ඛො භික්ඛු පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචන**න්ති. පජහ **පඤ්චකාමගුණෙ**ති එත්ථ පඤ්චසු කාමගුණෙසු ඡන්දරාගප්පහානං කථිතං; **මංසපෙසීති ඛො භික්ඛූ**ති එත්ථ අයං මංසපෙසි නාම බහුජනපත්ථිතා ඛත්තියාදයො මනුස්සාපි නං පත්ථෙන්ති කාකාදයො තිරච්ඡානාපි ඉමෙ හි සත්තා අවිජ්ජාසම්මත්තා නන්දිරාගං උපගම්ම වට්ටෙ පත්ථෙන්ති යථා වා මංසපෙසී ඨපිතඨපිතට්ඨානෙ ලග්ගති එවමිමෙ සත්තා නන්දිරාගබද්ධා වට්ටෙ ලග්ගන්ති දුක්ඛං පත්වාපි න උක්කණ්ඨන්ති ඉති නන්දිරාගො මංසපෙසිසදිසො හොති තෙනාහ භගවා **මංසපෙසීති ඛො භික්ඛු නන්දිරාගස්සෙතං අධිවචන**න්ති. **පජහ නන්දිරාග**න්ති එත්ථ චතුත්ථමග්ගෙන නන්දිරාගප්පහානං කථිතං. **නාගොති ඛො භික්ඛු ඛීණාසවස්සෙතං අධිවචන**න්ති එත්ථ යෙනකෙන ඛීණාසවො නාගොති වුච්චති සො අනඞ්ගණසුත්තෙ පකාසිතොව. **නමො කරොහි නාගස්සා**ති ඛීණාසවස්ස බුද්ධනාගස්ස බුද්ධො සො භගවා බොධාය ධම්මං දෙසෙති දන්තො සො භගවා දමථාය ධම්මං

දෙසෙති සන්තො සො භගවා සමථාය ධම්මං දෙසෙති තිණ්ණො සො භගවා තරණාය ධම්මං දෙසෙති පරිනිබ්බුතො සො භගවා පරිනිබ්බානාය ධම්මං දෙසෙතීති එවං නමක්කාරං කරොන්තීති අයමෙව අත්ථො. ඉති ඉදං සුත්තං ථෙරස්ස කම්මට්ඨානං අහොසි ථෙරොපි ඉදමෙව සුත්තං කම්මට්ඨානං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො. **අයමෙතස්ස අත්ථොති** අයං එතස්ස පඤ්හස්ස අත්ථො; භගවා රතනරාසිම්හි කූටං ගණ්හන්තො විය යථානුසන්ධිනා දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

වම්මිකසුත්තං නිට්ඨිතං.

එවම්මෙසුතන්ති රථවිනීතං; * තත්ථ **රාජගහෙති** එවං නාමකෙ නගරෙ; තං හි මන්ධාතුමහාගොවින්දාදීහි පරිග්ගහිතත්තා රාජගහන්ති වුච්චති අඤ්ඤෙපෙත්ථ නානප්පකාරෙන වණ්ණයන්ති කිං තෙහි නාමමෙතං තස්ස නගරස්ස තං පනෙතං බුද්ධකාලෙ චක්කවත්තිකාලෙ ච නගරං හොති සෙසකාලෙ සුඤ්ඤං හොති යක්ඛපරිග්ගහිතං තෙසං වසන්තවනං † හුත්වා තිට්ඨති. **වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙති** වෙළුවනන්ති තස්ස උය්‍යානස්ස නාමං තං කිර වෙළූහි පරික්ඛිත්තං අහොසි අට්ඨාරසහත්ථෙන ච පාකාරෙන ගොපුරට්ටාලකයුත්තං නීලොභාසං මනොරමං තෙන වෙළුවනන්ති වුච්චති* කලන්දකානං චෙත්ථ නිවාපං අදංසු තෙන කලන්දකනිවාපොති වුච්චති පුබ්බෙ කිර අඤ්ඤතරො රාජා තත්ථ උය්‍යානෙ කීළනත්ථං ආගතො සුරාමදෙන මත්තො දිවාසෙය්‍යං උපගතො සුපි පරිජනොපිස්ස සුත්තො රාජාති පුප්ඵඵලාදීහි පලොභියමානො ඉතොචිතො ච පක්කාමි අථ සුරාගන්ධෙන අඤ්ඤතරස්මා සුසිරරුක්ඛා කණ්හසප්පො නික්ඛමිත්වා රඤ්ඤො අභිමුඛො ආගච්ඡති තං දිස්වා රුක්ඛදෙවතා රඤ්ඤො ජීවිතං දම්මීති කලන්දකවෙසෙන x ආගන්ත්වා කණ්ණමූලෙ සද්දමකාසි රාජා පටිබුජ්ඣි කණ්හසප්පො නිවත්තො සො තං දිස්වා ඉමාය කාළකාය මම ජීවිතං දින්නන්ති කාළකානං තත්ථ නිවාපං පට්ඨපෙසි අභයඝොසනඤ්ච ඝොසාපෙසි තස්මා තං තතොප්පභූති කලන්දකනිවාපන්ති සඞ්ඛං ගතං කලන්දකාතිහි කාළකානං නාමං. **ජාතිභූමකාති** ජාතිභූමිවාසිනො; තත්ථ භූමීති ජාතට්ඨානං තං ඛො පනෙතං නෙව කොසලමහාරාජාදීනං න චඞ්කීබ්‍රාහ්මණාදීනං න සක්කසුයාමසන්තුසිතාදීනං න අසීතිමහාසාවකානං න අඤ්ඤෙසං සත්තානං

* රථවිනීතසුත්තං. පාළියං පන නිවාපසුත්තාරම්භො. † වසනට්ඨානං. x කාළකවෙසෙන.

තං ජාතට්ඨානං ජාතිභූමීති වුච්චති යස්ස පන ජාතදිවසෙ දසසහස්සි ලොකධාතු එකද්ධජමාලා විප්පකිණ්ණකුසුමවාසචුණ්ණගන්ධසුගන්ධා සබ්බපාලිඵුල්ලමිව නන්දනවනං විරොචමානා පදුමිනිපණ්ණෙ උදකබින්දු විය අකම්පිත්ථ ජච්චන්ධාදීනඤ්ච රූපදස්සනාදීනි අනෙකානි පාටිහාරියානි පවත්තිංසු තස්ස සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තස්ස ජාතට්ඨානං සාකියජනපදෙ කපිලවත්ථාහාරො ජාතිභූමීති වුච්චති. **වස්සං වුට්ඨා**ති තෙමාසං වස්සං වුට්ඨා වා පරිනපවාරණා හුත්වා; **භගවා එතදවොචු**න්ති කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයන්ති ආදීහි වචනෙහි ආගන්තුකපටිසන්ථාරං කත්වා එතං ඛො තුම්හෙ භික්ඛවෙති ආදිවචනමවොච තෙ කිර භික්ඛු කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයං කච්චියාපනීයං කච්චිත්ථ අප්පකිලමථෙන අද්ධානං ආගතා න ච පිණ්ඩකෙන කිලමිත්ථ කුතො ච තුම්හෙ භික්ඛවෙ ආගච්ඡථාති පටිසන්ථාරවසෙන පුච්ඡිතා භගවා සාකියජනපදෙ කපිලවත්ථාහාරතො ජාතිභූමිතො ආගච්ඡාමාති ආහංසු අථ භගවා නෙව සුද්ධොදනමහාරාජස්ස න සුක්කොදනස්ස න අසුක්කොදනස්ස න අමිතොදනස්ස න අමිතාය දෙවියා න මහාපජාපතියා න සකලස්ස සාකියමණ්ඩලස්ස ආරොග්‍යං පුච්ඡි අථ ඛො අත්තනා ච දසකථාවත්ථුලාභිං පරඤ්ච තත්ථ සමාදපෙතාරං පටිපත්තිසම්පන්නං භික්ඛුං පුච්ඡන්තො ඉදං ඛො තුම්හෙ භික්ඛවෙති ආදිවචනං අවොච. කස්මා පන භගවා සුද්ධොදනාදීනං ආරොග්‍යං අපුච්ඡිත්වා එවරූපං භික්ඛුමෙව පුච්ඡීති පියතාය, බුද්ධානං හි පටිපන්නකා භික්ඛුභික්ඛුනියො උපාසකඋපාසිකායො ච පියා හොන්ති මනාපා කිංකාරණා ධම්මගරුතාය ධම්මගරුනො හි තථාගතා සො ච නෙසං ධම්මගරුභාවො දුක්ඛං ඛො අගාරවො විහරති අප්පතිස්සොති ඉමිනා අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ උප්පන්නජ්ඣාසයෙන වෙදිතබ්බො. ධම්මගරුතායෙව හි භගවා මහාකස්සපත්ථෙරස්ස අභිනික්ඛමනදිවසෙ පච්චුග්ගමනං කරොන්තො තිගාවුතමග්ගං * අගමාසි අතිරෙකවීසංයොජනසතං † ගන්ත්වා ගඞ්ගාතීරෙ ධම්මං දෙසෙත්වා මහාකප්පිනං සපරිසං අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි එකස්මිං පච්ඡාභත්තෙ පඤ්චචත්තාලීසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා කුම්භකාරනිවෙසනෙ තියාමරත්තිං ධම්මකථං කත්වා පුක්කුසාතිකුලපුත්තං අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි වීසංයොජනසතං ගන්ත්වා වනවාසිසාමණෙරස්ස අනුග්ගහං අකාසි සට්ඨියොජනං ගන්ත්වා ඛදිරවනියත්ථෙරස්ස ධම්මං දෙසෙසි අනුරුද්ධත්ථෙරො පාචීනවංසමිගදායෙ නිසින්නො මහාපුරිසවිතක්කං විතක්කෙතීති ඤත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා ථෙරස්ස පුරතො ඔරුය්හ සාධුකාරං අදාසි කුටිකණ්ණසොණත්ථෙරස්ස එකගන්ධකුටියං සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙත්වා පච්චූසකාලෙ ධම්මදෙස

---

* තිගාවුතමග්ගං † අතිරෙකතියොජනසතං.

තං අපෙක්ඛිත්වා සරභඤ්ඤපරියොසානෙ සාධුකාරං අදාසි තිගාවුතං මග්ගං ගන්ත්වා තිණ්ණං කුලපුත්තානං වසනට්ඨානෙ ගොසිඞ්ගසාලවනෙ සාමග්ගිරසානිසංසං කථෙසි. කස්සපොපි භගවා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතො අරියසාවකො අයන්ති විස්සාසං උප්පාදෙත්වා ඝටීකාරස්ස කුම්භකාරස්ස නිවෙසනං ගන්ත්වා සහත්ථා ආමිසං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජි. අම්හාකංයෙව භගවා උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය ජෙතවනතො භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චාරිකං* නික්ඛමි කොසලමහාරාජා අනාථපිණ්ඩිකාදයො නිවත්තෙතුං නාසක්ඛිංසු අනාථපිණ්ඩිකො ඝරං ආගන්ත්වා දොමනස්සප්පත්තො නිසීදි අථ නං පුණ්ණා නාම දාසී දොමනස්සප්පත්තොසි සාමීති ආහ ආම ජෙ ජෙතවනෙ සත්ථාරං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛිං අථ මෙ ඉමං තෙමාසං ධම්මං වා සොතුං යථාධිප්පායං වා දානං දාතුං න ලභිස්සාමීති චින්තා උප්පන්නාති අහං සාමි සත්ථාරං නිවත්තෙස්සාමීති සචෙ නිවත්තෙතුං සක්කොසි භුජිස්සායෙව ත්වන්ති සා ගන්ත්වා දසබලස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා නිවත්තථ භගවාති ආහ පුණ්ණෙ ත්වං පරපටිබද්ධජීවිකා කිං මෙ කරිස්සසීති භගවා මය්හං දෙය්‍යධම්මො නත්ථීති තුම්හෙපි ජානාථ තුම්හාකං නිවත්තනපච්චයා පනාහං තීසු සරණෙසු පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨහිස්සාමීති භගවා සාධු සාධු පුණ්ණෙති සාධුකාරං දත්වා නිවත්තිත්වා ජෙතවනමෙව පවිට්ඨො. අයං කථා පාකටා අහොසි සෙට්ඨි සුත්වා පුණ්ණාය කිර භගවා නිවත්තොති තං භුජිස්සං කත්වා ධීතුට්ඨානෙ ඨපෙසි සා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං ආරභි අථස්සා සත්ථා ආරද්ධවිපස්සකභාවං ඤත්වා ඉමං ඔභාසගාථං විස්සජ්ජෙසි.

“ පුණ්ණෙ පූරෙසි සද්ධම්මං චන්දො පන්නරසො යථා,
පරිපුණ්ණා (ය) පඤ්ඤාය දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසී ”ති.

සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පත්වා අභිඤ්ඤාතා සාවිකා අහොසි. එවං ධම්මගරුනො තථාගතා. නන්දකත්ථෙරෙ උපට්ඨානසාලායං ධම්මං දෙසෙන්තෙපි භගවා අනවහාතොව ආගන්ත්වා තියාමරත්තිං ඨිතකොව ධම්මකථං සුත්වා දෙසනාපරියොසානෙ සාධුකාරං අදාසි ථෙරො ආගන්ත්වා වන්දිත්වා කාය වෙලාය භන්තෙ ආගතත්ථාති පුච්ඡි තයා සුත්තන්තෙ ආරද්ධමත්තෙති දුක්කරං කරිත්ථ භන්තෙ බුද්ධසුඛුමාලා තුම්හෙති සචෙ ත්වං නන්ද කප්පං දෙසෙතුං සක්කුණෙය්‍යාසි කප්පමත්තං ඨිතකොව සුණෙය්‍යන්ති භගවා අවොච එවං ධම්මගරුනො තථාගතා තෙසං ධම්මගරුතාය පටිපන්නකා පියා හොන්ති තස්මා පටිපන්නකෙ පුච්ඡන්ති. පටිපන්නකො ච නාම අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය අත්තහිතාය ච පටිපන්නො පරහිතාය ච නෙව

* චාරිකාය.

අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතායාති චතුබ්බිධො හොති. තත්ථ යො සයං දසකථාවත්ථුලාභී හොති පරං තත්ථ න ඔවදති න අනුසාසති ආයස්මා බාකුලො විය අයං අත්තහිතාය පටිපන්නො නාම නො පරහිතාය එවරූපං භික්ඛුං භගවා න පුච්ඡති කස්මා න මය්හං සාසනස්ස වඩ්ඪිපක්ඛෙ ඨිතොති. යො පන දසන්නං කථාවත්ථූනං අලාභී පරං තෙහි ඔවදති තෙන කතවත්තසාදියනත්ථං උපනන්දො සක්‍යපුත්තො විය අයං පරහිතාය පටිපන්නො නාම නො අත්තහිතාය එවරූපම්පි න පුච්ඡති කස්මා අස්ස තණ්හාමහාපච්ඡි අප්පහීණාති. යො අත්තනාපි දසන්නං කථාවත්ථූනං අලාභී පරම්පි තෙහි න ඔවදති ලාළුදායී විය අයං නෙව අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය එවරූපම්පි න පුච්ඡති කස්මා අස්ස අන්තො කිලෙසා එරසුවෙජ්ජා විය මහන්තාති. යො පන සයං දසන්නං කථාවත්ථූනං ලාභී පරම්පි තෙහි ඔවදති අයං අත්තහිතාය චෙව පරහිතාය ච පටිපන්නො නාම සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානමහාකස්සපාදයො අසීතිමහාථෙරා විය එවරූපං භික්ඛුං පුච්ඡති කස්මා මය්හං සාසනස්ස වඩ්ඪිපක්ඛෙ ඨිතොති. ඉධාපි එවරූපමෙව පුච්ඡන්තො කො නු ඛො භික්ඛවෙති ආදිමාහ. එවං භගවතා පුට්ඨානං හි පන තෙසං භික්ඛූනං භගවා අත්තනො ජාතිභූමියං උභයහිතාය පටිපන්නං දසකථාවත්ථුලාභිං භික්ඛුං පුච්ඡති කො නු ඛො තත්ථ එවරූපොති න අඤ්ඤමඤ්ඤං චින්තිතා වා සම්මන්තිතා වා අහොසි කස්මා ආයස්මා හි මන්තානිපුත්තො තස්මිං ජනපදෙ ආකාසමජ්ඣෙ ඨිතො චන්දො විය සූරියො විය ච පාකටො පඤ්ඤාතො තස්මා තෙ භික්ඛූ මෙඝසද්දං සුත්වා එකජ්ඣං සන්නිපතිතමොරඝටා විය ගණසජ්ඣායං කාතුං ආරද්ධභික්ඛූ විය ච අත්තනො ආචරියං පුණ්ණත්ථෙරං භගවතො ආරොචෙන්තා ථෙරස්ස ගුණං භාසිතුං අප්පහොන්තෙන මුඛෙන එකප්පහාරෙනෙව පුණ්ණො නාම භන්තෙ ආයස්මාති ආදිමාහංසු. තත්ථ **පුණ්ණොති** තස්ස ථෙරස්ස නාමං මන්තානියා පන සො පුත්තො තස්මා මන්තානිපුත්තොති වුච්චති; **සම්භාවිතොති** ගුණසම්භාවනාය සම්භාවිතො; **අප්පිච්ඡොති** ඉච්ඡාවිරහිතො, න ඉච්ඡා නිත්තණ්හො එත්ථ හි බ්‍යඤ්ජනං සාවසෙසං විය අත්ථො පන නිරවසෙසො නහි තස්ස අනුමත්තාපි අප්පිකා ඉච්ඡා නාම අත්ථි ඛීණාසවො හෙස සබ්බසො පහීනතණ්හො අපිචෙත්ථ අත්‍රිච්ඡතා පාපිච්ඡතා මහිච්ඡතා අප්පිච්ඡතාති අයං භෙදො වෙදිතබ්බො—තත්ථ සකලාභෙ අතිත්තස්ස පරලාභපත්ථනා අත්‍රිච්ඡතා නාම තාය සමන්නාගතස්ස එකභාජනෙ පක්කපූවොපි අත්තනො පත්තෙ පතිතො න සුපක්කො විය ඛුද්දකො විය ඛායති යෙව පරස්ස පත්තෙ පක්ඛිත්තො සුපක්කො විය මහන්තො විය ච ඛායති අසන්තගුණසම්භාවනතා පන පටිග්ගහණෙ ච අමත්තඤ්ඤුතා පාපිච්ඡතාපි

ච්ඡතා නාම සා ඉධෙකච්චො අස්සද්ධො සමානො සද්ධොති මං ජනො ජානාතූති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව තාය සමන්නාගතො පුග්ගලො කොහඤ්ඤෙ පතිට්ඨාති. සන්තගුණපභාවනතා පන පටිග්ගහණෙ ච අමත්තඤ්ඤුතා මහිච්ඡතා නාම සාපි ඉධෙකච්චො සද්ධො සමානො සද්ධොති මං ජනො ජානාතූති ඉච්ඡති සීලවා සමානො සීලවාති මං ජනො ජානාතූති ඉමිනා නයෙන ආගතායෙව තාය සමන්නාගතො පුග්ගලො දුස්සන්තප්පියො හොති විජාතමාතාපිස්ස චිත්තං ගහෙතුං න සක්කොති තෙනෙතං වුච්චති.

“අග්ගික්ඛන්ධො සමුද්දො ච මහිච්ඡො චාපි පුග්ගලො
සකටෙන පච්චයං දෙන්තු * තයොපෙතෙ අතප්පියා”ති.

සන්තගුණනිගූහනතා පන පටිග්ගහණෙ ච මත්තඤ්ඤුතා අප්පිච්ඡතා නාම තාය සමන්නාගතො පුග්ගලො අත්තනි විජ්ජමානම්පි ගුණං පටිච්ඡාදෙතුකාමතාය සද්ධො සමානො සද්ධොති මං ජනො ජානාතූති න ඉච්ඡති සීලවා—පටිපන්නො—† බහුස්සුතො—ආරද්ධවිරියො—සමාධිසම්පන්නො—පඤ්ඤවා—ඛීණාසවො සමානො ඛීණාසවොති මං ජනො ජානාතූති න ඉච්ඡති සෙය්‍යථාපි මජ්ඣන්තිකත්ථෙරො ථෙරො කිර මහාඛීණාසවො අහොසි පත්තචීවරං පනස්ස පාදමත්තමෙව අග්ඝති සො අසොකස්ස ධම්මරඤ්ඤො විහාරමහදිවසෙ සඞ්ඝත්ථෙරො අහොසි අථස්ස අතිලූඛභාවං දිස්වා මනුස්සා භන්තෙ ථොකං බහි හොථාති ආහංසු ථෙරො මාදිසෙ ඛීණාසවෙ රඤ්ඤො සඞ්ගහං අකරොන්තෙ අඤ්ඤො කො කරිස්සතීති පථවියං නිමුජ්ජිත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස උක්ඛිත්තපිණ්ඩං ගණ්හන්තොයෙව උම්මුජ්ජි එවං ඛීණාසවො සමානො ඛීණාසවොති මං ජනො ජානාතූති න ඉච්ඡති. එවං අප්පිච්ඡො පන භික්ඛු අනුප්පන්නං ලාභසක්කාරං උප්පාදෙති උප්පන්නං ථාවරං කරොති දායකානං චිත්තං ආරාධෙති යථා යථා හි සො අත්තනො අප්පිච්ඡතාය අප්පං ගණ්හාති තථා තථාස්ස වත්තෙ පසන්නා මනුස්සා බහුං දෙන්ති. අපරොපි චතුබ්බිධො අප්පිච්ඡො පච්චයප්පිච්ඡො ධුතඞ්ගප්පිච්ඡො පරියත්තිඅප්පිච්ඡො අධිගමප්පිච්ඡොති තත්ථ චතූසු පච්චයෙසු අප්පිච්ඡො පච්චයප්පිච්ඡො නාම සො දායකස්ස වසං ජානාති දෙය්‍යධම්මස්ස වසං ජානාති අත්තනො ථාමං යදි හි දෙය්‍යධම්මො බහු හොති දායකො අප්පං දාතුකාමො දායකස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති දෙය්‍යධම්මො අප්පො දායකො බහුං දාතුකාමො දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති දෙය්‍යධම්මොපි බහු දායකොපි බහුං දාතුකාමො අත්තනො ථාමං ඤත්වා පමාණෙනෙව ගණ්හාති ධුතඞ්ග

* දෙතු. † පවිවිත්තො.

සමාදානස්ස අත්තනි අප්පිච්ඡභාවං අජානාපෙතුකාමො ධුතඞ්ගප්පවිවෙකො තස්ස විභාවනත්ථං ඉමානි වත්ථූනි සොසානිකමහාකුමාරකස්සපත්ථෙරො කිර සට්ඨිවස්සානි සුසානෙ වසි අඤ්ඤො එකභික්ඛුපි න අඤ්ඤාසි තෙනෙවාහ—

“සුසානෙ සට්ඨිවස්සානි අබ්බොකිණ්ණො * වසාමහං
දුතියො මං න ජානෙය්‍ය අහො සොසානිකුත්තමො”ති.

චෙතියපබ්බතෙ ද්වෙභාතියත්ථෙරා වසිංසු කනිට්ඨො උපට්ඨාකෙන පෙසිතං උච්ඡුඛණ්ඩිකං ගහෙත්වා ජෙට්ඨස්ස සන්තිකං අගමාසි පරිභොගං භන්තෙ කරොථාති ථෙරස්ස ච භත්තකිච්චං කත්වා මුඛවික්ඛාලනකාලො අහොසි සො අලං ආවුසොති ආහ කච්චි භන්තෙ එකාසනිකඞ්ගත්ථාති ආහරාවුසො උච්ඡුඛණ්ඩිකන්ති පඤ්ඤාසවස්සානි එකාසනිකො සමානොපි ධුතඞ්ගං නිගූහමානො පරිභොගං කත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා පුන ධුතඞ්ගං අධිට්ඨාය ගතො—යො පන සාකෙතකතිස්සත්ථෙරො විය බහුස්සුතභාවං ජානාපෙතුං න ඉච්ඡති අයං පරියත්තිප්පවිවෙකො නාම ථෙරො කිර ඛණො නත්ථීති උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු ඔකාසං අකරොන්තො මරණක්ඛණං භන්තෙ ලභිස්සථාති චොදිතො ගණං විස්සජ්ජෙත්වා කණිකාරවාලිකසමුද්දවිහාරං ගතො තත්ථ අන්තොවස්සං ථෙරනවමජ්ඣිමානං උපකාරො හුත්වා මහාපවාරණාය උපොසථදිවසෙ ධම්මකථාය ජනපදං ඛොභෙත්වා ගතො—යො පන සොතාපන්නාදීසු අඤ්ඤතරො හුත්වා සොතාපන්නාදිභාවං ජානාපෙතුං න ඉච්ඡති අයං අධිගමප්පවිවෙකො නාම තයො කුලපුත්තා විය ඝටීකාරකුම්භකාරො විය—ආයස්මා පන පුණ්ණො අත්‍රිච්ඡතං පාපිච්ඡතං මහිච්ඡතඤ්ච පහාය සබ්බසො ඉච්ඡාය පටිපක්ඛභූතාය අලොභසඞ්ඛාතාය පරිසුද්ධාය අප්පිච්ඡතාය සමන්නාගතත්තා අප්පිච්ඡො නාම අහොසි. භික්ඛූනම්පි ආවුසො අත්‍රිච්ඡතා පාපිච්ඡතා මහිච්ඡතාති ඉමෙ ධම්මා පහාතබ්බාති තෙසු ආදීනවං දස්සෙත්වා එවරූපං අප්පිච්ඡතං සමාදාය වත්තිතබ්බන්ති අප්පිච්ඡකථං කථෙසි. තෙන වුත්තං “ අත්තනා ච අප්පිච්ඡො අප්පිච්ඡකථා ච භික්ඛූනං කත්තා” ති.

ඉදානි අත්තනා ච සන්තුට්ඨොති ආදීසු විසෙසත්ථමෙව දීපයිස්සාම යොජනා පන වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා—**සන්තුට්ඨොති** ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතො; සො පනෙස සන්තොසො ද්වාදසවිධො හොති සෙය්‍යථීදං චීවරෙ යථාලාභසන්තොසො යථාබලසන්තොසො යථාසාරුප්පසන්තොසොති තිවිධො. එවං පිණ්ඩපාතාදීසු තස්සායං පභෙදසංවණ්ණනා ඉධ භික්ඛු චීවරං ලභති

---

* අබ්බොකිණ්ණං.

සුන්දරං වා අසුන්දරං වා සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති අයමස්ස චීවරෙ යථාලාභසන්තොසො අථ පන පකතිදුබ්බලො වා හොති ආබාධජරාභිභූතො වා ගරුං චීවරං පාරුපන්තො කිලමති සො සභාගෙන භික්ඛුනා සද්ධිං තං පරිවත්තෙත්වා ලහුකෙන යාපෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස චීවරෙ යථාබලසන්තොසො. අපරො පණීතපච්චයලාභී හොති සො පට්ටචීවරාදීනං අඤ්ඤතරං මහග්ඝං චීවරං බහූනි වා පන චීවරානි ලභිත්වා ඉදං ථෙරානං චිරපබ්බජිතානං ඉදං බහුස්සුතානං අනුරූපං ඉදං ගිලානානං අප්පලාභීනං * හොතූති දත්වා තෙසං පුරාණචීවරං වා සඞ්කාරකූටාදිතො වා පන නන්තකානි උච්චිනිත්වා තෙහි සඞ්ඝාටිං කත්වා ධාරෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස චීවරෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො. ඉධ පන භික්ඛු පිණ්ඩපාතං ලභති ලූඛං වා පණීතං වා සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාලාභසන්තොසො. යො පන අත්තනො පකතිවිරුද්ධං වා ව්‍යාධිවිරුද්ධං වා පිණ්ඩපාතං ලභති යෙනස්ස පරිභුත්තෙන අඵාසු හොති සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස හත්ථතො සප්පායං භොජනං භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාබලසන්තොසො. අපරො බහුං පණීතං පිණ්ඩපාතං ලභති සො තං චීවරං විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභිගිලානානං දත්වා තෙසං වා සන්තකං පිණ්ඩාය වා චරිත්වා මිස්සකාහාරං භුඤ්ජන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො— ඉධ පන භික්ඛු සෙනාසනං ලභති මනාපං වා අමනාපං වා සො තෙන නෙව සොමනස්සං න පටිඝං උප්පාදෙති අන්තමසො තිණසන්ථාරකෙනාපි යථාලද්ධෙනෙව තුස්සති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාලාභසන්තොසො— යො පන අත්තනො පකතිවිරුද්ධං වා ව්‍යාධිවිරුද්ධං වා සෙනාසනං ලභති යත්ථස්ස වසතො අඵාසු හොති සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස සන්තකෙ සප්පායසෙනාසනෙ වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාබලසන්තොසො— අපරො මහාපුඤ්ඤො ලෙණමණ්ඩපකූටාගාරාදීනි බහූනි පණීතසෙනාසනානි ලභති සො තානි චීවරාදීනි විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභිගිලානානං දත්වා යත්ථකත්ථචි වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො— යොපි උත්තමසෙනාසනං නාම පමාදට්ඨානං තත්ථ නිසින්නස්ස ථිනමිද්ධං ඔක්කමති නිද්දාභිභූතස්ස පුන පටිබුජ්ඣත

* අප්පලාභානං.

තො පාපවිතක්කා පාතුභවන්තීති පටිසඤ්චික්ඛිත්වා තාදිසං සෙනාසනං පත්තම්පි න සම්පටිච්ඡති සො තං පටික්ඛිපිත්වා අබ්භොකාසරුක්ඛමූලාදීසු වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො. ඉධ පන භික්ඛු භෙසජ්ජං ලභති ලූඛං වා පණීතං වා සො යං ලභති තෙනෙව තුස්සති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාලාභසන්තොසො. යො පන තෙලෙනත්ථිකො ඵාණිතං ලභති සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස හත්ථතො තෙලං ගහෙත්වා අඤ්ඤදෙව වා පරියෙසිත්වා භෙසජ්ජං කරොන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාබලසන්තොසො. අපරො මහාපුඤ්ඤො බහුං තෙලමධුඵාණිතාදිපණීතභෙසජ්ජං ලභති සො තං චීවරං විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභීගිලානානං දත්වා තෙසං ආහතකෙන යෙන කෙනචි යාපෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති. යො පන එකස්මිං භාජනෙ මුත්තහරීටකං ඨපෙත්වා එකස්මිං චතුමධුරං ගණ්හ භන්තෙ යදිච්ඡසීති වුච්චමානො සචස්ස තෙසු අඤ්ඤතරෙනපි රොගො වූපසම්මති අථ මුත්තහරීටකං නාම බුද්ධාදීහි වණ්ණිතන්ති චතුමධුරං පටික්ඛිපිත්වා මුත්තහරීටකෙන භෙසජ්ජං කරොන්තොපි පරමසන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො. ඉමෙසු පන පච්චයෙසු තිණ්ණං තිණ්ණං සන්තොසානං යථාසාරුප්පසන්තොසොව අග්ගො. ආයස්මා පුණ්ණො එකෙකස්මිං පච්චයෙ ඉමෙහි තීහිපි සන්තොසෙහි සන්තුට්ඨොව අහොසි. **සන්තුට්ඨිකථඤ්චාති** භික්ඛූනම්පි ඉමං සන්තුට්ඨිකථං කථෙතාව අහොසි; **පවිවිත්තොති** කායපවිවෙකො චිත්තපවිවෙකො උපධිපවිවෙකොති ඉමෙහි තීහි පවිවෙකෙහි සමන්නාගතො; තත්ථ එකො ගච්ඡති එකො තිට්ඨති එකො නිසීදති එකො සෙය්‍යං කප්පෙති එකො ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති එකො පටික්කමති එකො චඞ්කමං අධිට්ඨාති එකො චරති එකො විහරතීති අයං කායපවිවෙකො නාම. අට්ඨ සමාපත්තියො පන චිත්තපවිවෙකො නාම නිබ්බානං උපධිපවිවෙකො නාම. වුත්තම්පි හෙතං—“කායපවිවෙකො ච විවෙකට්ඨකායානං නෙක්ඛම්මාභිරතානං චිත්තපවිවෙකො ච පරිසුද්ධචිත්තානං පරමවොදානප්පත්තානං උපධිපවිවෙකො ච නිරූපධීනං පුග්ගලානං විසඞ්ඛාරගතානං පවිවෙකකථන්ති භික්ඛූනම්පි ඉමං පවිවෙකකථං කථෙතා. **අසංසට්ඨොති** පඤ්චවිධෙන සංසග්ගෙන විරහිතො; සවණසංසග්ගො දස්සනසංසග්ගො සමුල්ලාපසංසග්ගො සම්භොගසංසග්ගො කායසංසග්ගොති හි පඤ්චවිධො සංසග්ගො. තෙසු “ඉධ භික්ඛු සුණාති අමුකස්මිං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා කුමාරී වා

අභිරූපා දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා"ති සො තං සුත්වා සංසීදති විසීදති න සක්කොති බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං සික්ඛාදුබ්බල්‍යං අනාවිකත්වා හීනායාවත්තතී"ති එවං පරෙහි වා කථියමානං රූපාදිසම්පත්තිං අත්තනා වා හසිතලපිතගීතාදිසද්දං සුණන්තස්ස සොතවිඤ්ඤාණවීථිවසෙන උප්පන්නො රාගො සවණසංසග්ගො නාම. සො අනිත්ථිගන්ධපච්චෙකබොධිසත්තස්ස පඤ්චග්ගළලෙණවාසිතිස්සදහරස්ස ච වසෙන වෙදිතබ්බො—දහරො කිර ආකාසෙන ගච්ඡන්තො ගිරිගාමවාසිකම්මාරධීතාය පඤ්චහි කුමාරීහි සද්ධිං පදුමසරං ගන්ත්වා න්හාත්වා පදුමානි පිළන්ධිත්වා මධුරස්සරෙන ගායන්තියා සද්දං සුත්වා කාමරාගෙන විද්ධො විසෙසා පරිහායිත්වා අනයව්‍යසනං පාපුණි.

ඉධ භික්ඛු නහෙව ඛො සුණාති අපි ච ඛො සාමංයෙව පස්සති "ඉත්ථිං වා කුමාරිං වා අභිරූපං දස්සනීයං පාසාදිකං පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතං සො තං දිස්වා සංසීදති විසීදති න සක්කොති බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං සික්ඛාදුබ්බල්‍යං අනාවිකත්වා හීනායාවත්තතී"ති එවං විසභාගරූපං ඔලොකෙන්තස්ස පන චක්ඛුවිඤ්ඤාණවීථිවසෙන උප්පන්නො රාගො දස්සනසංසග්ගො නාම—සො එවං වෙදිතබ්බො, එකො කිර දහරො කාලදීඝවාපිචාරවිහාරං උද්දෙසත්ථාය ගතො ආචරියො තස්සත්තරාසං දිස්වා ඔකාසං න කරොති සො පුනප්පුන අනුබන්ධති ආචරියො සචෙ අන්තොගාමෙ න චරිස්සසි දස්සාමි තෙ උද්දෙසන්ති ආහ සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා උද්දෙසෙ නිට්ඨිතෙ ආචරියං වන්දිත්වා ගච්ඡන්තො ආචරියො මෙ ඉමස්මිං ගාමෙ චරිතුං න දෙති කින්නුඛො කාරණන්ති චීවරං පාරුපිත්වා ගාමං පාවිසි එකා කුලධීතා පීතකවත්ථං නිවාසෙත්වා ගෙහෙ ඨිතා දහරං දිස්වා සඤ්ජාතරාගා උළුඞ්කෙන යාගුං ආහරිත්වා තස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා නිවත්තිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි අථ නං මාතාපිතරො කිං අම්මාති පුච්ඡිංසු චාරවිහාරෙ තං දහරං * ලභමානා ජීවිස්සාමි අලභමානා මරිස්සාමීති මාතාපිතරො වෙගෙන ගන්ත්වා ගාමද්වාරෙ තං දහරං පත්වා වන්දිත්වා නිවත්තථ භන්තෙ භික්ඛං ගණ්හාහීති ආහංසු දහරො අලං ගච්ඡාමීති තෙ ඉදං නාම භන්තෙ කාරණන්ති යාචිත්වා අම්හාකං භන්තෙ ගෙහෙ එත්තකං නාම ධනං අත්ථි එකායෙව නො ධීතා ත්වං නො ජෙට්ඨපුත්තට්ඨානෙ ඨස්සසි සුඛෙන සක්කා ජීවිතුන්ති ආහංසු දහරො න මය්හං ඉමිනා පළිබොධෙන අත්ථොති අනාදියිත්වාව පක්කන්තො මාතාපිතරො ගන්ත්වා අම්ම නාසක්ඛිම්හ

---

* චාමරනාගතං දහරං.

දහරං නිවත්තෙතුං යං අඤ්ඤං සාමිකං ඉච්ඡසි තං ලභිස්සසි උභොහි ඛාද ච පිව චාති ආහංසු සා අනිච්ඡන්තී සත්තාහං නිරාහාරා හුත්වා කාලමකාසි මාතාපිතරො තස්ස සරීරකිච්චං කත්වා තං පීතකවත්ථං ධුරවිහාරෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදංසු භික්ඛූ වත්ථං ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කත්වා භාජයිංසු එකො මහල්ලකො අත්තනො කොට්ඨාසං ගහෙත්වා කල්‍යාණිවිහාරං ආගතො සොපි දහරො චෙතියං වන්දිස්සාමීති තත්ථෙව ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසීදි මහල්ලකො තං වත්ථඛණ්ඩං ගහෙත්වා ඉමිනා මෙ භන්තෙ පරිස්සාවනං විචාරෙථාති × දහරං අවොච දහරො මහාථෙර කුතිං ලද්ධන්ති ආහ. සො සබ්බං පවත්තිං කථෙසි සො තං සුත්වාව එවරූපාය නාම සද්ධිං සංවාසං නාලත්ථන්ති රාගග්ගිනා දය්හමානො තත්ථෙව කාලමකාසි. අඤ්ඤමඤ්ඤං අල්ලාපසල්ලාපවසෙන උප්පන්නො රාගො පන සමුල්ලාපසංසග්ගො නාම භික්ඛුනො භික්ඛුනියා සන්තකං භික්ඛුනියා වා භික්ඛුස්ස සන්තකං ගහෙත්වා පරිභොගකරණවසෙන උප්පන්නරාගො සම්භොගසංසග්ගො නාම. සො එවං වෙදිතබ්බො- මරිචවට්ටිවිහාරමහෙ කිර භික්ඛූනං සට්ඨිසහස්සං † භික්ඛුනීනං නවුතිසහස්සානි අහෙසුං එකො සාමණෙරො උණ්හයාගුං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො සකිං චීවරකණ්ණෙ ඨපෙසි සකිං භූමියං එකා සාමණෙරී දිස්වා ඉමං පත්තං ඨපෙත්වා යාහීති ථාලකං අදාසි තෙ අපරභාගෙ එකස්මිං භයෙ උප්පන්නෙ පරසමුද්දං අගමංසු තෙසු භික්ඛුනී පුරෙතරං අගමාසි සා එකො කිර සීහලභික්ඛු ආගතොති සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා නිසින්නා භන්තෙ ! මරිචවට්ටිවිහාරමහකාලෙ කතිවස්සාත්ථ පුච්ඡි තදාහං සත්තවස්සිකසාමණෙරො ත්වං පන කති වස්සාසි අහම්පි සත්තවස්සිකා සාමණෙරියෙව එකස්ස සාමණෙරස්ස උණ්හයාගුං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස පත්තට්ඨපනත්ථං ථාලකං අදාසින්ති ථෙරො අහං සොති වත්වා ථාලකං නීහරිත්වා දස්සෙසි තෙ එත්තකෙන සංසග්ගෙන බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තා වෙපි සට්ඨිවස්සිකකාලෙ විබ්භමිංසු. හත්ථගාහාදිවසෙන උප්පන්නො රාගො පන කායසංසග්ගො නාම. තත්‍රිදං වත්ථු-මහාචෙතියඞ්ගණෙ කිර දහරභික්ඛූ සජ්ඣායං ගණ්හන්ති තෙසං පිට්ඨිපස්සෙ දහරභික්ඛුනියො ධම්මං සුණන්ති තත්‍රෙකො දහරො හත්ථං පසාරෙන්තො එකිස්සා දහරභික්ඛුනියා කායං ඵුසි සා තං හත්ථං ගහෙත්වා අත්තනො උරස්මිං ඨපෙසි එත්තකෙන සංසග්ගෙන උභොපි විබ්භමිත්වා ගිහිභාවං පත්තා. ඉමෙසු පන පඤ්චසු සංසග්ගෙසු භික්ඛුනො භික්ඛුනියා සද්ධිං සවණදස්සනසමුල්ලාපසම්භොගකායපරාමාසා

× සිබ්බෙථාති. † සතසහස්සං-

නිච්චම්පි හොන්ති යෙව. භික්ඛුනීහි සද්ධිං ඨපෙත්වා කායසංසග්ගං සෙ-
සා කාලෙන කාලං හොන්ති තථා උපාසිකාහි උපාසකෙහි සද්ධිං ස-
බ්බෙපි කාලෙන කාලං හොන්ති තෙසු කිලෙසුප්පත්තිතො චිත්තං
රක්ඛිතබ්බං. එකො භික්ඛු ගාහගාහකො හොති එකො ගාහමුත්ත-
කො එකො මුත්තගාහකො එකො මුත්තමුත්තකො. තත්ථ යං භික්ඛුං
මනුස්සා ආමිසෙන උපලාපෙත්වා ගණ්හනවසෙන උපසඞ්කමන්ති
භික්ඛුපි පුප්ඵඵලාදීහි උපලාපෙත්වා ගණ්හනවසෙන උපසඞ්කමති අයං
ගාහගාහකො නාම. යං පන මනුස්සා වුත්තනයෙන උපසඞ්කමන්ති
භික්ඛු දක්ඛිණෙය්‍යවසෙන උපසඞ්කමති අයං ගාහමුත්තකො නාම.
යස්ස මනුස්සා දක්ඛිණෙය්‍යවසෙන චත්තාරො පච්චයෙ දෙන්ති
භික්ඛු පුප්ඵඵලාදීහි උපලාපෙත්වා ගණ්හනවසෙන උපසඞ්කමති අයං
මුත්තගාහකො නාම. යස්ස මනුස්සාපි දක්ඛිණෙය්‍යවසෙන පච්ච-
යෙ දෙන්ති භික්ඛුපි චූළපිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො විය දක්ඛිණෙ-
ය්‍යවසෙනෙව පරිභුඤ්ජති අයං මුත්තමුත්තකො නාම ~ ථෙරං කිර
එකා උපාසිකා ද්වාදස වස්සානි උපට්ඨහි එකං දිවසං තස්මිං ගාමෙ අග්ගි
උට්ඨහිත්වා ගෙහානි ඣාපෙසි අඤ්ඤෙසං කුලූපගභික්ඛූ ආගන්ත්වා
කිං උපාසිකෙ අපි කිඤ්චි භණ්ඩකං අරොගං කාතුං අසක්ඛිත්ථාති පටි-
සන්ථාරං අකංසු මනුස්සා අම්හාකං මාතු කුලූපගත්ථෙරො භුඤ්ජන-
වෙලායමෙව ආගමිස්සතීති ආහංසු ථෙරොපි පුන දිවසෙ භික්ඛා-
චාරවෙලං සල්ලක්ඛෙත්වාව ආගතො උපාසිකා කොට්ඨච්ඡායාය
නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං සම්පාදෙත්වා අදාසි ථෙරො භත්තකිච්චං
කත්වා පක්කන්තො මනුස්සා ආහංසු අම්හාකං මාතුකුලූපගත්ථෙ-
රො භුඤ්ජනවෙලායමෙව ආගතොති උපාසිකා තුම්හාකං කුලූපගා
තුම්හාකංයෙව අනුච්ඡවිකා මය්හං ථෙරො මය්හෙව අනුච්ඡවිකොති
ආහ ~ ආයස්මා මන්තානිපුත්තො ඉමෙහි පඤ්චහි සංසග්ගෙහි චතූහිපි
පරිසාහි සද්ධිං අසංසට්ඨො ගාහමුත්තකො චෙව මුත්තමුත්තකො ච
අහොසි යථා ච සයං අසංසට්ඨො එවං භික්ඛූනම්පි අසංසග්ගකථං
කත්තා අහොසි, **ආරද්ධවීරියොති** පග්ගහිතවීරියො; පරිපුණ්ණකායි-
කචෙතසිකවීරියොති අත්ථො. යො හි භික්ඛු ගමනෙ උප්පන්නකිලෙ-
සං ඨානං පාපුණිතුං න දෙති ඨානෙ උප්පන්නකිලෙසං නිසජ්ජං
නිසජ්ජාය උප්පන්නකිලෙසං සයනං පාපුණිතුං න දෙති මන්තෙන
කණ්හසප්පං උප්පීළෙත්වා ගණ්හන්තො විය අමිත්තගීවාය අක්ක-
මන්තො විය විචරති අයං ආරද්ධවීරියො නාම ථෙරො ච තාදිසො
අහොසි භික්ඛූනම්පි තථෙව වීරියාරම්භකථං කත්තා අහොසි.

සීලසම්පන්නොති ආදීසු **සීලන්ති** චතුපාරිසුද්ධිසීලං; **සමා-
ධීති** විපස්සනාපාදකා අට්ඨසමාපත්තියො; **පඤ්ඤාති** ලොකිය

ලොකුත්තරපඤ්ඤං, **විමුත්තීති** අරියඵලං; **විමුත්තිඤාණදස්සනන්ති** එකූනවීසතිවිධං පච්චවෙක්ඛණඤාණං; ථෙරො සයම්පි සීලාදීහි සම්පන්නො අහොසි භික්ඛූනම්පි සීලාදිකථං කත්තා. ස්වායං දසහි කථාවත්ථූහි ඔවදතීති **ඔවාදකො**: යථා පන එකො ඔවදතියෙව සුඛුමං අත්ථං පරිවෙනෙත්වා * ඤාපෙතුං න සක්කොති න එවං ථෙරො ථෙරො පන තානි දසකථාවත්ථූනි විඤ්ඤාපෙතීති **විඤ්ඤාපකො**; එකො විඤ්ඤාපෙතුං සක්කොති කාරණං දස්සෙතුං න සක්කොති ථෙරො **කාරණම්පි දස්සෙතීති සන්දස්සකො**; එකො විජ්ජමානං කාරණං දස්සෙති ගාහාපෙතුං පන න සක්කොති ථෙරො ගාහාපෙතුම්පි සක්කොතීති **සමාදපකො**; එවං සමාදපෙත්වා පන තෙසු කථාවත්ථූසු උස්සාහජනනවසෙන භික්ඛූ සමුත්තෙජෙතීති **සමුත්තෙජකො**; උස්සාහජාතෙ වණ්ණං වත්වා සම්පහංසෙතීති **සම්පහංසකො**; **සුලද්ධලාභාති** අඤ්ඤෙසම්පි මනුස්සත්තභාවපබ්බජ්ජාදිගුණා ලාභා නාම හොන්ති ආයස්මතො පන පුණ්ණස්ස සුලද්ධලාභා එතෙ යස්ස සත්ථු සම්මුඛා එවං වණ්ණො අබ්භුග්ගතොති අත්ථො—අපි ච අපණ්ඩිතෙහි වණ්ණකථනං නාම න තථාලාභො පණ්ඩිතෙහි වණ්ණකථනං පන ලාභො. ගිහීහි වා වණ්ණකථනං න තථාලාභො ගිහී හි වණ්ණං කථෙස්සාමීති අම්හාකං අය්‍යො සණ්හො සඛිලො, සුඛසම්භාසො විහාරං ආගතානං යාගුභත්තඵාණිතාදීහි සඞ්ගහං කරොතීති කථෙන්තා අවණ්ණමෙව කථෙන්ති අවණ්ණං කථෙස්සාමීති අයං ථෙරො මන්දමන්දො විය අබලඅබලො විය භාකුටිකභාකුටිකො විය නාම්හි ඉමිනා සද්ධිං විස්සාසොති කථෙන්තා වණ්ණමෙව කථෙන්ති සබ්‍රහ්මචාරීහිපි සත්ථු පරම්මුඛා වණ්ණකථනං න තථාලාභො සත්ථු සම්මුඛා පන අතිලාභොති ඉමම්පි අත්ථවසං පටිච්ච සුලද්ධලාභාති ආහ. **අනුමස්ස අනුමස්සාති** දසකථාවත්ථූනි අනුපවිසිත්වා අනුපවිසිත්වා; **තඤ්ච සත්ථා අබ්භනුමොදතීති** තස්ස වණ්ණං සත්ථා එවමෙතං අප්පිච්ඡොව සො භික්ඛු සන්තුට්ඨොයෙව සො භික්ඛූති අනුමොදති, ඉති විඤ්ඤූහි වණ්ණභාසනං එකො ලාභො සබ්‍රහ්මචාරීහි එකො සත්ථු සම්මුඛා එකො අනුමස්ස එකො සත්ථාරා අනුමොදනං එකොති ඉමෙ පඤ්චලාභෙ සන්ධාය සුලද්ධලාභාති ආහ. **කදාචීති** කිස්මිඤ්චිදෙව කාලෙ; **කරහචීති** තස්සෙව වෙවචනං; **අප්පෙව නාම සියා කොචිදෙව කථාසල්ලාපොති** අපි නාම කොචි කථාසමුදාචාරොපි භවෙය්‍ය; ථෙරෙන කිර ආයස්මා පුණ්ණො නෙව දිට්ඨපුබ්බො නාස්ස ධම්මකථා

* පරිවාරෙත්වා.

සුතපුබ්බා ඉති සො තස්ස දස්සනම්පි ධම්මකථම්පි පත්ථයමානො එවමාහ. **යථාභිරන්තන්ති** යථාජ්ඣාසයං විහරිත්වා; බුද්ධානං හි එකස්මිං ඨානෙ වසන්තානං ඡායූදකාදිවිපත්තිං වා අඵාසුකසෙනාසනං වා මනුස්සානං අස්සද්ධාදිභාවං වා ආගම්ම අනභිරති නාම නත්ථි තෙසං සම්පත්තියා ඉධ ඵාසුං විහරාමාති අභිරමිත්වා චිරවිහාරොපි නත්ථි යත්ථ පන තථාගතෙ විහරන්තෙ සත්තා සරණෙසු වා පතිට්ඨහන්ති සීලානි වා සමාදියන්ති පබ්බජන්ති වා සොතාපත්තිමග්ගාදීනං වා පනෙසං උපනිස්සයො හොති තත්ථ බුද්ධා සත්තෙ තාසු සම්පත්තීසු පතිට්ඨාපනජ්ඣාසයෙන වසන්ති තාසං අභාවෙ පක්කමන්ති තෙන වුත්තං යථාජ්ඣාසයං විහරිත්වාති. **චාරිකං චරමානොති** අද්ධානගමනං ගච්ඡන්තො; චාරිකා ච නාමෙසා භගවතො දුවිධා හොති තුරිතචාරිකා ච අතුරිතචාරිකා ච තත්ථ දූරෙපි බොධනෙය්‍යපුග්ගලං දිස්වා තස්ස බොධනත්ථාය සහසා ගමනං තුරිතචාරිකා නාම සා මහාකස්සපපච්චුග්ගමනාදීසු දට්ඨබ්බා—භගවා හි මහාකස්සපං පච්චුග්ගච්ඡන්තො මුහුත්තෙන තිගාවුතමග්ගමාසි ආළවකස්සත්ථාය තිංසයොජනං තථා අඞ්ගුලිමාලස්ස පුක්කුසාතිස්ස පන පඤ්චචත්තාලීසයොජනං මහාකප්පිනස්ස වීසංයොජනසතානි ධනියස්සත්ථාය සත්තයොජනසතානි අගමාසි ධම්මසෙනාපතිනො සද්ධිවිහාරිකස්ස වනවාසිතිස්සසාමණෙරස්ස තිගාවුතාධිකං වීසංයොජනසතං, එකදිවසං කිර ථෙරො තිස්සසාමණෙරස්ස සන්තිකං භන්තෙ ගමිස්සාමීති ආහ භගවා අහම්පි ආගමිස්සාමීති වත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි ආනන්ද වීසතිසහස්සානං ඡළභිඤ්ඤානං ආරොචෙහි භගවා පන වනවාසිකතිස්සත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගමිස්සතීති. තතො දුතියදිවසෙ වීසතිසහස්සඛීණාසවපරිවාරො ආකාසෙ උප්පතිත්වා වීසංයොජනසතමත්ථකෙ තස්ස ගොචරගාමද්වාරෙ ඔතරිත්වා චීවරං පාරුපි කම්මන්තං ගච්ඡන්තා මනුස්සා දිස්වා සත්ථා භො ආගතො මා කම්මන්තං අගමත්ථාති වත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා යාගුං දත්වා පාදවත්තං කරොන්තා කුහිං භන්තෙ භගවා ගච්ඡතීති දහරභික්ඛූ පුච්ඡිංසු උපාසකා න භගවා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති ඉධෙව තිස්සසාමණෙරස්ස දස්සනත්ථාය ආගතොති තෙ අම්හාකං කිර කුලූපගත්ථෙරස්ස දස්සනත්ථාය සත්ථා ආගතො නො වත නො ථෙරො ඔරමත්තකොති සොමනස්සජාතා අහෙසුං අථ භගවතො භත්තකිච්චපරියොසානෙ සාමණෙරො ගාමං පිණ්ඩාය චරිත්වා උපාසකා මහාභික්ඛුසඞ්ඝොති ආපුච්ඡි අථස්ස තෙ සත්ථා භන්තෙ ආගතොති ආරොචෙසුං සො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පිණ්ඩපාතෙන ආපුච්ඡි සත්ථා තස්ස පත්තං හත්ථෙන ගහෙත්වා අලං තිස්ස නිට්ඨිතං භත්තකිච්චන්ති ආහ

ගතො උපට්ඨාකං ආපුච්ඡිත්වා අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං අකාසි අථස්ස භත්තකිච්චපරියොසානෙ සත්ථා මඞ්ගලං වත්වා නික්ඛමිත්වා ගාමද්වාරෙ ඨත්වා කතරො තෙ තිස්ස වසනට්ඨානගමනමග්ගොති ආහ අයං භගවාති මග්ගං දෙසයමානො පුරතො යාති තිස්සාති භගවා කිර සදෙවකස්ස ලොකස්ස මග්ගදෙසකො සමානොපි සකලතිගාවුතෙ මග්ගෙ සාමණෙරං දට්ඨුං ලභිස්සාමීති තං මග්ගදෙසකං අකාසි සො අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා භගවතො වත්තමකාසි අථ නං භගවා කතරො තෙ තිස්ස චඞ්කමොති පුච්ඡිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා සාමණෙරස්ස නිසීදනපාසාණෙ නිසීදිත්වා තිස්ස ඉමස්මිං ඨානෙ සුඛං වසසීති පුච්ඡි සො ආහ ආම භන්තෙ ඉමස්මිං මෙ ඨානෙ, වසන්තස්ස සීහබ්‍යග්ඝහත්ථිමිගමොරාදීනං සද්දං සුණතො අරඤ්ඤසඤ්ඤා උප්පජ්ජති තාය සුඛං වසාමීති අථ නං භගවා තිස්ස භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙහි බුද්ධදායජ්ජං තෙ දස්සාමීති වත්වා සන්නිපතිතෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ උපසම්පාදෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අගමාසීති අයං තුරිතචාරිකා නාම යං පන ගාමනිගමපටිපාටියා දෙවසිකං යොජනඩ්ඪයොජනවසෙන පිණ්ඩපාතචරියාදීහි ලොකං අනුග්ගණ්හන්තස්ස ගමනං අයං අතුරිතචාරිකා නාම ඉධ පන චාරිකං චරන්තො භගවා මහාමණ්ඩලං මජ්ඣිමමණ්ඩලං අන්තොමණ්ඩලන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං මණ්ඩලානං අඤ්ඤතරස්මිං චරති තත්ථ මහාමණ්ඩලං නවයොජනසතිකං මජ්ඣිමමණ්ඩලං ඡයොජනසතිකං අන්තොමණ්ඩලං තියොජනසතිකං යදා මහාමණ්ඩලෙ චාරිකං චරිතුකාමො හොති මහාපවාරණාය පවාරෙත්වා පාටිපදදිවසෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො නික්ඛමති සමන්තා යොජනසතං එකකොලාහලං හොති පුරිමං පුරිමං ආගතා නිමන්තෙතුං ලභන්ති ඉතරෙසු ද්වීසු මණ්ඩලෙසු සක්කාරො මහාමණ්ඩලෙ ඔසරති තත්ථ භගවා තෙසු තෙසු ගාමනිගමෙසු එකාහං ද්වීහං වසන්තො මහාජනං ආමිසපටිග්ගහණෙන අනුග්ගණ්හන්තො ධම්මදානෙන චස්ස විවට්ටූපනිස්සිතං කුසලං වඩ්ඪෙන්තො නවහි මාසෙහි චාරිකං පරියොසාපෙති-සචෙ පන අන්තොවස්සෙ භික්ඛූනං සමථවිපස්සනා තරුණා හොති මහාපවාරණාය අපවාරෙත්වා පවාරණාසඞ්ගහං දත්වා කත්තිකපුණ්ණමාය පවාරෙත්වා මාගසිරස්ස පඨමදිවසෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො නික්ඛමිත්වා මජ්ඣිමමණ්ඩලං ඔසරති අඤ්ඤෙනාපි කාරණෙන මජ්ඣිමමණ්ඩලෙ චාරිකං චරිතුකාමො චතුමාසං වසිත්වාව නික්ඛමති වුත්තනයෙනෙව ඉතරෙසු ද්වීසු මණ්ඩලෙසු සක්කාරො මජ්ඣිමමණ්ඩලෙ ඔසරති භගවා පුරිමනයෙනෙව ලොකං අනුග්ගණ්හන්තො අට්ඨහි මාසෙහි චාරිකං පරියොසාපෙති. සචෙ පන චතුමාසං වුත්ථවස්සස්සාපි භගවතො වෙනෙය්‍යසත්තා

අපරිපක්කින්ද්‍රියා හොන්ති තෙසං ඉන්ද්‍රියපරිපාකං ආගමයමානො අපරම්පි එකං මාසං වා ද්වත්තිචතුමාසං වා තත්ථෙව වසිත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො නික්ඛමති වුත්තනයෙනෙව ඉතරෙසු ද්වීසු මණ්ඩලෙසු සඞ්ඛාරො අන්තොමණ්ඩලෙ ඔසරති භගවා පුරිමනයෙනෙව ලොකං අනුග්ගණ්හන්තො සත්තහි වා ඡහි වා පඤ්චහි වා චතූහි වා මාසෙහි චාරිකං පරියොසාපෙති. ඉති ඉමෙසු තීසු මණ්ඩලෙසු යත්ථ කත්ථචි චාරිකං චරන්තො න චීවරාදිහෙතු චරති අථ ඛො යෙ දුග්ගතකුලා ජිණ්ණබ්‍යාධිකා තෙ කදාචි තථාගතං ආගන්ත්වා පස්සිස්සන්ති මයි පන චාරිකං චරන්තෙ මහාජනො තථාගතස්ස දස්සනං ලභිස්සති තත්ථ කෙචි චිත්තානි පසාදෙස්සන්ති කෙචි මාලාදීහි පූජෙස්සන්ති කෙචි කටච්ඡුභික්ඛං දස්සන්ති කෙචි මිච්ඡාදස්සනං පහාය සම්මාදිට්ඨිකා භවිස්සන්ති තං තෙසං භවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායාති එවං ලොකානුකම්පාය චාරිකං චරන්ති. අපි ච චතූහි කාරණෙහි බුද්ධා භගවන්තො චාරිකං චරන්ති ජඞ්ඝාවිහාරවසෙන සරීරඵාසුකත්ථාය අට්ඨුප්පත්තිකාලං අභිකඞ්ඛනත්ථාය භික්ඛූනං සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනත්ථාය තත්ථ තත්ථ පරිපාකගතින්ද්‍රියෙ බොධනෙය්‍යසත්තෙ බොධනත්ථායාති. අපරෙහි පි චතූහි කාරණෙහි බුද්ධා භගවන්තො චාරිකං චරන්ති බුද්ධං සරණං ගච්ඡිස්සන්තීති වා ධම්මං සරණං සඞ්ඝං සරණං ගච්ඡිස්සන්තීති වා මහතා ධම්මවස්සෙන චතස්සො පරිසා සන්තප්පෙස්සාමීති වාති— අපරෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි බුද්ධා භගවන්තො චාරිකං චරන්ති පාණාතිපාතා විරමිස්සන්තීති වා අදින්නාදානා-කාමෙසු මිච්ඡාචාරා—මුසාවාද-සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා විරමිස්සන්තීති වාති— අපරෙහි අට්ඨහි කාරණෙහි බුද්ධා භගවන්තො චාරිකං චරන්ති පඨමජ්ඣානං පටිලභිස්සන්තීති වා දුතියජ්ඣානං-පෙ-නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං පටිලභිස්සන්තීති වාති— අපරෙහි පි අට්ඨහි කාරණෙහි බුද්ධා භගවන්තො චාරිකං චරන්ති සොතාපත්තිමග්ගං අධිගමිස්සන්තීති වා සොතාපත්තිඵලං-පෙ-අරහත්තඵලං සච්ඡිකරිස්සන්තීති වාති— අයං අතුරිතචාරිකා ඉධ අධිප්පෙතා සා පනෙසා දුවිධා හොති නිබද්ධචාරිකා අනිබද්ධචාරිකා ච තත්ථ යං එකස්සෙව බොධනෙය්‍යසත්තස්ස අත්ථාය ගච්ඡති අයං නිබද්ධචාරිකා නාම යං පන ගාමනිගමනගරපටිපාටිවසෙන චරති අයං අනිබද්ධචාරිකා නාම එසා ඉධ අධිප්පෙතා.

සෙනාසනං සංසාමෙත්වාති සෙනාසනං පටිසාමෙත්වා; තං පන පටිසාමෙන්තො ථෙරො චූළපත්තමහාපත්තචූළථාලකමහාථාලකපට්ටචීවරදුකූලචීවරාදීනං භණ්ඩිකං කත්වා සප්පිතෙලාදීනං වා පන ඝටෙ පූරාපෙත්වා ගබ්භෙ නිදහිත්වා ද්වාරං පිධාය

කුච්ඡිකම්බලකාදීනි වා යොජාපෙති. "සචෙ න හොති භික්ඛු වා සාමණෙරො වා ආරාමිකො වා විහාරසාමිකො වා චතුක්කෙ චතුක්කෙ පාසාණෙසු මඤ්චෙ මඤ්චං ආරොපෙත්වා පීඨෙ පීඨං ආරොපෙත්වා චීවරවංසෙ වා චීවරරජ්ජුයා වා උපරි පුඤ්ජං කත්වා වාතපානානි ථකෙත්වා පක්කමිතබ්බ"න්ති වචනතො පන නෙවාසිකාභිබද්ධආපුච්ඡනමත්තකෙනෙව පටිසාමෙසි—**යෙන සාවත්ථි තෙන චාරිකං පක්කාමී**ති සච්චදස්සනකාමො හුත්වා යෙන දිසාභාගෙන සාවත්ථි තෙන පක්කාමි පක්කමන්තො ච න සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ආරොචාපෙත්වා සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදීනි ගාහාපෙත්වා පක්කමන්තො ඝරං පහාය නික්ඛමන්තො මත්තහත්ථී විය ආලානං ඡින්දිත්වා සීහො විය පත්තචීවරමත්තමාදාය එකකොව පක්කාමි කාලං පගෙව පච සනෙහි අත්තනො අත්තනොවාසිකො සකිං රාජගහං අගන්ත්වා ඉදානි නික්ඛමන්තොපි රාජගහං කපිලවත්ථුතො දූරං සාවත්ථි තං සාවත්ථි පන පච්ඡතො සට්ඨි රාජගහතො පඤ්චචත්තාලීස යොජනං ආගන්ත්වා සාවත්ථියං විහරති ඉදානි ආසන්නො ජාතො හොති සුත්වා නික්ඛමිත්වා අත්තනො එකං බුද්ධානං සන්තිකං ගච්ඡන්තො න එක යොජනසහස්සම්පි ගච්ඡෙය්‍ය බහූ පන කායවිවෙකො න සක්කා ලද්ධුන්ති බහූනි සද්ධිං ගච්ඡන්තානං හි එකස්මිං ගච්ඡාමාති වදන්ත එකො ද්වෙව වසාමාති × වදන්ත එකස්මිං වසාමාති වදන්ත එකො ගච්ඡාමාති වදති තස්මා ඉච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදිතුං වා ඵාසුකාමෙනායතනෙ කායවිවෙකං ලද්ධුං වා න සක්කා හොති එකකස්ස පන තං සබ්බං සුලභං හොති තස්මා ගන්ත්වා ඉදානි පක්කාමි—**චාරිකං චරමානො**ති එත්ථ කිඤ්චාපි අයං චාරිකා නාම මහාජනසඞ්ගහත්ථං බුද්ධානංයෙව ලබ්භති බුද්ධෙ උපාදාය පන රුළ්හිසද්දෙන සාවකානම්පි වුච්චති කිලඤ්ජාදීසි සාතපරිත්තං තාලවණ්ටං විය—**යෙන ජෙතවනං**ති සාවත්ථියා අවිදූරෙ එකස්මිං ගාමකෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චො ජෙතවනං පවිසිත්වා සාරිපුත්තස්ස වා මහාමොග්ගල්ලානස්ස වා වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පාදෙ ධොවිත්වා මක්ඛෙත්වා පානීයං වා පිවිත්වා ථොකං විස්සමිත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති චිත්තම්පි අනුප්පාදෙත්වා උජුකං ගන්ධකුටිපරිවෙණමෙව අගමාසි ථෙරස්ස හි සත්ථාරං දට්ඨුකාමස්ස අඤ්ඤෙන ජීවිතෙන සත්තුං? නාපි තිස්සං වා රාහුලං වා ආනන්දං වා ගහෙත්වා ඔකාසං කාරෙත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති එවම්පි චිත්තං න උප්පජ්ජි ථෙරො හි සයමෙව බුද්ධසාසනෙ විළාළ්හො * රණසඤ්ඤ සඞ්ගාමවිජයමහායොධො විය

× වසාමීති. * උළාරුළාරො.

සත්ථානි නාළිකස්ස ගොපාලස්ස රාජානං දට්ඨුකාමස්ස අඤ්ඤං සෙවි ත්වා දස්සනායමනා නාම නත්ථි වල්ලහනාය සයමෙව පස්සති එවං ථෙරොපි ... නස්ස අසුද්ධං සෙවිත්වා සත්ථු දස්සනාභිලාසං නාසෙත්වා පාදෙ ධොවිත්වා පාදපුඤ්ඡනම්හි පාදෙ පුඤ්ඡිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි භගවාපි පච්චූසකාලෙයෙව මන්තානිපුත්තො ආගමිස්සතීති අද්දස තස්මා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා සුසිඛරිකා අදත්වා ද්වාරං පටිපස්සම්භෙත්වා උස්සාය නිසීදි ථෙරො කවාටං පනාමෙත්වා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි — **ධම්මියා කථායාති** භගවා ධම්මකථං කථෙන්තො ... සුත්තෙන නිබ්බානං ... සුත්තන්තානං සාමඤ්ඤ සානිසංසං කථෙසි ... සුත්තෙන ආවාසදානිසංසං සතිපට්ඨානිකං ... පුබ්බෙනිවාසපටිසංයුත්තකථං රට්ඨපාලසුත්තෙන චතුන්නං ... මජ්ඣිමදෙසෙ සෙලසුත්තෙන පානකානිසංසකථං සීලෙ සියසුත්තෙන භගුත්ථෙරස්ස ධම්මකථං කථෙන්තො ... ආනිසංසං කථෙසි ... පන රථවිනීතෙ ආයස්මතො පුණ්ණස්ස කථෙන්තො දසකථාවත්ථුනියමිතං අනාගතනයං නාම දෙසෙසි පුණ්ණෙ අයම්පි ... කථායෙව සමෙතාසකථායෙවාති පටිසම්භිදාප්පත්තස්ස සාවකස්ස වෙලන්තෙ ඨත්වා මහාසමුද්දෙ හත්ථපසාරණං විය අහොසි — **සෙනාසනචාරිකන්ති** තද කිර පච්ඡාභත්තෙ ජෙතවනං ආගන්තුකං හොන්ති බහුඛත්තියබ්‍රාහ්මණාදයො ජෙතවනං ඔසරන්ති රඤ්ඤො, චක්කවත්තිස්ස ඛන්ධාවාරට්ඨානං විය හොති න සක්කා පවිවෙකං ලභිතුං අන්ධවනං කිර පධානඝරසදිසං පවිවිත්තං තස්මා යෙනන්ධවනං තෙනුපසඞ්කමි. කස්මා පන මහාථෙරො න අද්දස එවං කිරස්ස අහොසි සායණ්හසමයෙ ආගන්ත්වා මහාථෙරො දිස්වා පුන දසබලං පස්සිස්සාමි එවං මහාථෙරානං එකං ලභන්තානං භවිස්සති සත්ථු ච භවිස්සන්ති තතො සත්ථාරං වන්දිත්වා මම වසනට්ඨානමෙව ගමිස්සාමීති — **අභිණ්හං කිත්තයමානො හොසීති** පුනප්පුන වණ්ණං කිත්තයමානො විහරති; ථෙරො කිර නතනා පඤ්ඤාය දිවසෙ දිවසෙ සඞ්ඝමජ්ඣෙ පුණ්ණො කිර නාම මන්තානිපුත්තො චතුසු පරිසාසු සඞ්ඝං අසංසට්ඨො සො දසබලස්ස දස්සනත්ථාය ආගමිස්සති කච්චි නුඛො මං අදිස්වාව ගමිස්සතීති ථෙරනවමජ්ඣිමානං සන්නිපාතං ආයස්මතො පුණ්ණස්ස ගුණං භාසති එවං කිරස්ස අහොසි මඞ්ගලකථිකා පන සබ්බකාලං අනාගතා † විහාරෙ හොන්ති ගුණකථාය පනස්ස කථිතාය යො පන භික්ඛු පස්සිස්සති සො ච මෙ ආගන්ත්වා ආරොචෙස්සතීති අච්ඡාය, ථෙරස්සෙව සම්පිහාරිකො තං ආයස්මන්තං පස්සා

† අපහොනා විහාරෙ.

චීවරමාදාය ගන්ධකුටිං පවිසන්තං අද්දස. කථං පන එස අඤ්ඤාසීති? **පුණ්ණ පුණ්ණා**ති වත්වා කථෙන්තස්ස භගවතො ධම්මකථාය අඤ්ඤාසි අයං සො ථෙරො යස්ස මෙ උපඤ්ඤාතො අභිණ්හං කිත්තයමානො හොතීති ඉති සො ආගන්ත්වා ථෙරස්ස ආගමෙසි- **නිසීදනං ආදායාති** නිසීදනං නාම සදසං වුච්චති අචම්මං; ථෙරො පන චම්මඛණ්ඩං ගහෙත්වා අගමාසි. **පිට්ඨිතො පිට්ඨිතොති** පච්ඡතො පච්ඡතො; **සීසානුලොකීති** යො උන්නතට්ඨානෙ පිට්ඨිං පස්සන්තො නින්නට්ඨානෙ සීසං පස්සන්තො ගච්ඡති අයං සීසානුලොකීති වුච්චති තාදිසො හුත්වා අනුබන්ධි—ථෙරො හි කිඤ්චාපි සයං න පදසද්දනාය අච්චාසන්නො හුත්වා ගච්ඡන්තොපි පදසද්දෙන න බාධති * නායං සමෙමොදනකාලොති ඤත්වා පන න අච්චාසන්නො අන්ධවනං නාම මහන්තං එකට්ඨං ඨානෙ නිලීනං අපස්සන්තො ආවුසො පුණ්ණ පුණ්ණාති අච්චාසුකසමෙද්ද සාතාමෙබ්බා මහාථෙර නිසින්නට්ඨානං ජානනත්ථං නාතිදූරෙ හුත්වා සීසානුලොකී අගමාසි- **දිවාවිහාරං නිසීදීති** දිවාවිහාරත්ථාය නිසීදි; තත්‍ර ආයස්මාපි පුණ්ණො උදිච්චබ්‍රාහ්මණජච්චො සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පුණ්ණත්ථෙරොපි සුවණ්ණවණ්ණො සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පුණ්ණත්ථෙරොපි අරහත්තඵලසමාපත්තිං සමාපන්නො සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පුණ්ණත්ථෙරොපි කප්පසතසහස්සං අභිනීහාරසම්පන්නො සාරිපුත්තත්ථෙරොපි කප්පසතසහස්සාධිකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං පුණ්ණත්ථෙරොපි පටිසම්භිදාප්පත්තො මහාඛීණාසවො සාරිපුත්තත්ථෙරොපි ඉති එකං කනකගුහං පවිට්ඨා ද්වෙ සීහාවිය එකං විජම්භනභූමිං ඔතිණ්ණා ද්වෙ ව්‍යග්ඝා විය එකං සුපුප්ඵිතසාලවනං පවිට්ඨා ද්වෙ ඡද්දන්තනාගරාජානො විය එකං සිම්බලිවනං පවිට්ඨා ද්වෙ සුපණ්ණරාජානො විය එකං නරවාහනයානං ආරූළ්හා ද්වෙ වෙස්සවණා විය එකං පණ්ඩුකම්බලසිලං අභිනිසින්නා ද්වෙ සක්කා විය එකවිමානබ්භන්තරගතා ද්වෙ හාරිතමහාබ්‍රහ්මානො විය ච එත්තකං ද්වෙපි බ්‍රාහ්මණජච්චා ද්වෙපි සුවණ්ණවණ්ණා ද්වෙපි සමාපත්තිලාභිනො ද්වෙපි අභිනීහාරසම්පන්නා ද්වෙපි පටිසම්භිදාප්පත්තා මහාඛීණාසවා එකං වනසණ්ඩං අනුපවිට්ඨා තං වනසණ්ඩං සොභයිංසු. **භගවති නො ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතීති** ආවුසො කිං අම්හාකං භගවතො සන්තිකෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතීති; ඉදං ආයස්මා සාරිපුත්තො තස්ස භගවති බ්‍රහ්මචරියවාසං ජානන්තොපි කථාසමුට්ඨාපනත්ථං පුච්ඡි පුරිමකථාය අප්පතිට්ඨිතාය හි පච්ඡිමකථා න ජායති තස්මා එවං පුච්ඡි ථෙරො අනුජානන්තො එවමාවුසොති ආහ-අථස්ස පඤ්හවිස්සජ්ජනං සොතුකාමො ආයස්මා සාරිපුත්තො කිං නු ඛො ආවුසො සීලවිසුද්ධත්ථං භගවති බ්‍රහ්මචරියං වුස්සතීති පටිපාටියා සත්තවිසුද්ධියො පුච්ඡි

* ථෙරො හි කිඤ්චාපි සත්තපදස්ස දත්තාය.

තාසං විපාකකාලො විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා—ආයස්මා පන පුණ්ණො යස්මා චතුපාරිසුද්ධිසීලාදිසු ඨිතස්සාපි බ්‍රහ්මචරියවාසො මත්ථකං න පාපුණාති තස්මා නො හිදං ආවුසොති සබ්බං පටික්ඛිපි—**කිමත්ථං චරහාවුසොති** යදි සීලවිසුද්ධිආදීනං අත්ථාය බ්‍රහ්මචරියං න වුස්සති අථ කිමත්ථං වුස්සතීති පුච්ඡති; **අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථං ඛො ආවුසොති** එත්ථ අනුපාදාපරිනිබ්බානං නාම අප්පච්චයපරිනිබ්බානමෙව උපාදානානි ගහණූපාදානඤ්ච පච්චයූපාදානඤ්ච ගහණූපාදානං නාම කාමුපාදානාදිචතුබ්බිධං පච්චයූපාදානං නාම අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරාති එවං වුත්තපච්චයා තත්ථ ගහණූපාදානවාදිනො ආචරියා අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති චතූසු උපාදානෙසු අඤ්ඤතරෙනපි කිඤ්චි ධම්මං අග්ගහෙත්වා පවත්තං අරහත්තඵලං අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති කථෙන්ති තං හි න ච උපාදානසම්පයුත්තං හුත්වා කඤ්චි ධම්මං උපාදියති කිලෙසානඤ්ච පරිනිබ්බුතන්තෙ ජාතත්තා පරිනිබ්බානන්ති වුච්චති පච්චයූපාදානවාදිනො පන අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති අප්පච්චයපරිනිබ්බානං පච්චයවසෙන අනුප්පන්නං අසංඛතං අමතධාතුමෙව අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති කථෙන්ති අයමන්තො අයං කොටි අයං නිට්ඨා අප්පච්චයපරිනිබ්බානං පත්තස්ස හි බ්‍රහ්මචරියවාසො මත්ථකං පත්තො නාම හොති තස්මා ථෙරො අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථන්ති ආහ. අථ නං අනුයුඤ්ජන්තො ආයස්මා සාරිපුත්තො කින්නුඛො ආවුසො සීලවිසුද්ධි අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති පුච්ඡං ආරභි පුන ථෙරො සබ්බං පරිවත්තෙතසි තථෙව පටික්ඛිපිත්වා පරියොසානෙ දොසං දස්සෙන්තො සීලවිසුද්ධිචෙ ආවුසොති ආදිමාහ. තත්ථ **පඤ්ඤපෙය්‍යාති** යදි පඤ්ඤපෙය්‍ය; **සඋපාදානංයෙව සමානං අනුපාදා පරිනිබ්බානං පඤ්ඤපෙය්‍යාති** සංගහණධම්මමෙව නිග්ගහණධම්මං සප්පච්චයධම්මමෙව අප්පච්චයධම්මං සංඛතධම්මමෙව අසංඛතධම්මන්ති පඤ්ඤපෙය්‍යාති අත්ථො; ඤාණදස්සනවිසුද්ධියං පන සප්පච්චයධම්මමෙව අප්පච්චයධම්මං සංඛතධම්මමෙව අසංඛතධම්මන්ති පඤ්ඤපෙය්‍යාති අයමෙවත්ථො ගහෙතබ්බො. **පුථුජ්ජනො හාවුසොති** එත්ථ වට්ටානුගතො ලොකියබාලපුථුජ්ජනො දට්ඨබ්බො සො හි චතුපාරිසුද්ධිසීලමත්තස්සාපි අභාවතො සබ්බසොව අඤ්ඤත්‍ර ඉමෙහි ධම්මෙහි—**තෙනහීති** යෙන කාරණෙන එකච්චෙ පණ්ඩිතා උපමාය අත්ථං ආජානන්ති තෙන කාරණෙන උපමන්තෙ කරිස්සාමීති අත්ථො; **සත්තරථවිනීතානීති** විනීතඅස්සාජානීයයුත්තෙ සත්තරථෙ; **යාවදෙව චිත්තවිසුද්ධත්ථාති** ආවුසො අයං සීලවිසුද්ධිනාම යාවදෙව චිත්තවිසුද්ධත්ථායාති නිස්සක්කවචනමෙතං අයං පනෙත්ථ අත්ථො යාවදෙව චිත්තවිසුද්ධිසංඛා

මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථා.

තථා අයම්පි නාම අයං සීලවිසුද්ධි නාම ඉච්ඡිතබ්බා යා පන අයං චිත්තවිසුද්ධි එවං සබ්බපදානියා අයම්පි අයං කොටි ඉදං පරියොසානං ඤාණදස්සනවිසුද්ධියා ඨිතස්ස ති සීලවිසුද්ධිආදීනං කාතං නාම මහා ති එවමාදයා සබ්බපදෙසු. ඉදං පනෙත්ථ ඔපම්මසංසන්දනං රාජා පසෙනදිකොසලො විය යොගාවචරො දට්ඨබ්බො සාවත්ථිනගරං විය සක්කායනගරං සාකෙතනගරං විය නිබ්බානනගරං රඤ්ඤො සාකෙතෙ අච්චායිකකිච්චස්ස උප්පාදකාලො විය යොගිනො අනභිසමෙතානං චතුන්නං අරියසච්චානං අභිසමයකිච්චස්ස උප්පාදකාලො සත්ත රථවිනීතානි විය සත්ත විසුද්ධියො පඨමං රථවිනීතං ආරූළ්හකාලො විය සීලවිසුද්ධියං ඨිතකාලො පඨමරථවිනීතාදීහි දුතියාදීනං ආරූළ්හකාලො විය සීලවිසුද්ධිආදීහි චිත්තවිසුද්ධිආදීසු ඨිතකාලො සත්තමෙන රථවිනීතෙන සාකෙතෙ අන්තෙපුරද්වාරෙ ඔරුය්හ උපරිපාසාදෙ ඤාතිමිත්තගණපරිවුතස්ස සුරසභොජනපරිභොගකාලො විය යොගිනො ඤාණදස්සනවිසුද්ධියා සබ්බකිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා සම්පසාදං ආරුය්හ වරපඤ්ඤාස කුසලධම්මපරිවාරස්ස නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිරොධසයනෙ නිසින්නස්ස ලොකුත්තරසුඛානුභවනකාලො දට්ඨබ්බො—ඉති ආයස්මතා පුණ්ණං දසකථාවත්ථුලාභිං ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරො සත්තවිසුද්ධියො පුච්ඡි ආයස්මා පුණ්ණො දසකථාවත්ථූනි විස්සජ්ජෙසි එවං පුච්ඡන්තො පන තං ධම්මසෙනාපති කිං ජානිත්වා පුච්ඡි උදාහු අජානිත්වාති තිපිටකකුසලො වා පන හුත්වා විසයස්මිං පුච්ඡි උදාහු අතිපිටකකුසලො හුත්වා අවිසයස්මිං පුණ්ණත්ථෙරොපි කිං ජානිත්වා උදාහු අජානිත්වා තිපිටකකුසලො වා පන හුත්වා කිං විසයෙ විස්සජ්ජෙසි උදාහු අතිපිටකකුසලො හුත්වා අවිසයෙ ජානිත්වා තිපිටකකුසලො හුත්වා විසයෙ පුච්ඡතීති හි වදමානො ධම්මසෙනාපතිංයෙව වදෙය්‍ය ජානිත්වා තිපිටකකුසලො හුත්වා විස්සජ්ජෙතීති වදමානොපි පස්සන්ති වදමානොපි පුණ්ණත්ථෙරංයෙව වදෙය්‍ය යං හි විසුද්ධීසු සංඛිත්තං තං කථාවත්ථූසු විත්ථිණ්ණං යං කථාවත්ථූසු සංඛිත්තං තං විසුද්ධීසු විත්ථිණ්ණං තදමිනා නයෙන වෙදිතබ්බං විසුද්ධීසු හි ඒකා සීලවිසුද්ධි චත්තාරි කථාවත්ථූනි හුත්වා ආගතා අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා අසංසග්ගකථා සීලකථාති—ඒකා චිත්තවිසුද්ධි තීණි කථාවත්ථූනි හුත්වා ආගතා පවිවෙකකථා විරියාරම්භකථා සමාධිකථාති—එවං තාව යං විසුද්ධීසු සංඛිත්තං තං කථාවත්ථූසු විත්ථිණ්ණං කථාවත්ථූසු පන ඒකා පඤ්ඤාකථා පඤ්චවිසුද්ධියො හුත්වා ආගතා දිට්ඨිවිසුද්ධි කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධි මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධි පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි ඤාණවිසුද්ධීති—එවං යං කථා

රථවිනීතසුත්තවණ්ණනා.

චතුසු සංඛිත්තානං තිසු විසුද්ධීසු විත්ථාරිතානං වසෙන සාරිපුත්තත්ථෙරො සත්තවිසුද්ධියො පුච්ඡන්තො න අඤ්ඤං පුච්ඡි දසකථාවත්ථූනි එව පුච්ඡි පුණ්ණත්ථෙරොපි සත්තවිසුද්ධියො විස්සජ්ජෙන්තො න අඤ්ඤං විස්සජ්ජෙසි දසකථාවත්ථූනියෙව විස්සජ්ජෙසි ඉති උභොපෙතෙ ජානිත්වා තිත්ථකුසලා හුත්වා විසයෙ පඤ්හං පුච්ඡිංසු චෙව විස්සජ්ජෙසුඤ්චාති වෙදිතබ්බා.—**කො නාමො ආයස්මා**ති න ථෙරො තස්ස නාමං න ජානාති. ජානන්තොයෙව පන සම්මොදිතුං ලභිස්සාමීති පුච්ඡි; **කථඤ්ච පන ආයස්මන්ත**න්ති ඉදං පන ථෙරො සම්මොදමානො ආහ. **මන්තාණිපුත්තො**ති මන්තාණියා බ්‍රාහ්මණියා පුත්තො; **යථාතං**ති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං යථා සුතවතා සාවකෙන ව්‍යාකාතබ්බා එවමෙව ව්‍යාකතාති අයමෙත්ථ සංඛෙපත්ථො; **අනුමස්ස අනුමස්සා**ති දසකථාවත්ථූනි ඔගාහෙත්වා අනුපවිසිත්වා; **චෙලණ්ඩුකෙනා**ති එත්ථ චෙලං වුච්චති වත්ථං අණ්ඩූපකං චුම්බටකං, වත්ථචුම්බටකං සීසෙ කත්වා ආයස්මන්තං තත්ථ නිසීදාපෙත්වා පරිහරන්තා සබ්‍රහ්මචාරී සචෙ දස්සනාය ලභෙය්‍යුං එවං ලද්ධදස්සනම්පි තෙසං ලාභො යෙවාති අට්ඨානපරිකප්පෙන අභිණ්හදස්සනස්ස උපායං දස්සෙසි එවං අපරිහරන්තෙන හි පඤ්හං වා පුච්ඡිතුකාමෙන ධම්මං වා සොතුකාමෙන ථෙරො කත්ථ ඨිතො සාධු නිසීදෙය්‍යාති පරියෙසන්තෙන ච කිලමිතබ්බං හොති එවං පරිහරන්තෙන පන ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානෙයෙව සීසතො ඔතාරෙත්වා මහාරහෙ ආසනෙ නිසීදපෙත්වා සක්කා හොති පඤ්හං වා පුච්ඡිතුං ධම්මං වා සොතුං ඉති අට්ඨානපරිකප්පෙන අභිණ්හදස්සනස්ස උපායං දස්සෙසි. **සාරිපුත්තොති ච පන** මන්ති සාරියා බ්‍රාහ්මණියා පුත්තොති ච පන මං එවං සබ්‍රහ්මචාරී ජානන්ති. **සත්ථුකප්පෙනා**ති සත්ථුසදිසෙන ඉති එකපදෙනෙව ආයස්මා පුණ්ණො සාරිපුත්තත්ථෙරං චන්දමණ්ඩලං ආහච්ච ඨපෙන්තො විය උක්ඛිපි ථෙරස්ස හි ඉමස්මිං ඨානෙ එකන්තධම්මිකභාවො පාකටො අහොසි. අම්හාකං හි මහන්තොති වදමානො රාජසදිසොති වදෙය්‍ය ගොණං හත්ථිප්පමාණොති වාපි සමුද්දසමොතනාති ආලොකං චන්දසුරියාලොකපමාණොති ඉතො පරං එතෙසං මහන්තභාවකථා නාම නත්ථි. සාවකම්පි මහාති වදන්තො සත්ථුපටිභාගොති වදෙය්‍ය ඉතො පරං තස්ස මහන්තතා නාම නත්ථි ඉච්චායස්මා පුණ්ණො එකපදෙනෙව ථෙරං චන්දමණ්ඩලං ආහච්ච ඨපෙන්තො විය උක්ඛිපි **එත්තකම්පි නො නප්පටිභායෙය්‍යා**ති පටිසම්භිදප්පත්තස්ස අප්පටිභානං නාම නත්ථි යාපනායං උපමා ආහටා තං න ආහරෙය්‍යාම අත්ථමෙව කථෙය්‍යාම උපමාහි අජානන්තානං ආහරීයතීති අයමෙත්ථ අධිප්පායො අට්ඨකථායං පන ඉදම්පි පටික්ඛිපිත්වා උපමා නාම බුද්ධානම්පි සන්තිකෙ ආහරියතීති ථෙරං

පඤ්හස්ස අපච්චයමානො එවමාහ ?—**අනුමාසස්ස අනුමාසස්ස පුච්ඡිතානීති**
දසකථාවත්ථූනි ඔගාහෙත්වා ඔගාහෙත්වා පුච්ඡිතා; කිං පන පඤ්හ
ස්ස පුච්ඡනං භාරියං උදාහු විස්සජ්ජනන්ති? ඔගාහෙත්වා පුච්ඡනං
තාව භාරියං විස්සජ්ජනං පන භාරියං සහෙතුකං සකාරණං කත්
වා පුච්ඡනම්පි විස්සජ්ජනම්පි භාරියමෙව. **සමනුමොදිංසූති** සමා
නචිත්තා හුත්වා අනුමොදිංසු; ඉති යථානුසන්ධිනාව දෙසනා නිට්ඨි
තාති.

රථවිනීතසුත්තං චතුත්ථං.

——XX——

එවමෙමෙ සුතන්ති නිවාපසුත්තං; තත්ථ **නෙවාපිකොති** යො
මිගානං ගහණත්ථාය අරඤ්ඤෙ තිණබීජානි වපති ඉදං තිණං ඛාදි
තුං ආගතෙ මිගෙ සුඛං ගණ්හිස්සාමීති; **නිවාපන්ති** වප්පං; **නිවු
ත්තන්ති** × නිවාපිතං; **මිගජාතාති** මිගඝටා; **අනුපඛජ්ජාති** අනුප
විසිත්වා; **මුච්ඡිතාති** තණ්හාමුච්ඡනාය මුච්ඡිතා; තණ්හාය හදයං
පවිසිත්වා මුච්ඡනාකාරං පාපිතාති අත්ථො. **මදං ආපජ්ජිස්සන්තීති**
මානමදං ආපජ්ජිස්සන්ති; **පමාදන්ති** විස්සට්ඨසතිභාවං; **යථා
කාමකරණීයා භවිස්සන්තීති** යථා ඉච්ඡිස්සාමි තථා කාතබ්බා
භවිස්සන්ති; **අමුස්මිං නිවාපෙති** ඉමස්මිං නිවාපට්ඨානෙ; එකං කිර
නිවාපතිණං නාම අත්ථි නිදාඝභද්දකං තං යථා නිදාඝෙ හොති
තථා තථා නිවාරණං * විය මෙඝමාලා විය ච එකග්ඝණං හොති තං
ලුද්දකා එකස්මිං උදකඵාසුකට්ඨානෙ කසිත්වා වපිත්වා වතිං කත්වා
ද්වාරං යොජෙත්වා රක්ඛන්ති අථ යදා මහානිදාඝෙ සබ්බතිණානි
සුක්ඛානි හොන්ති ජිව්හාතෙමනමත්තම්පි උදකං දුල්ලභං හොති
තදා මිගජාතා සුක්ඛතිණානි චෙව පුරාණපණ්ණානි ච ඛාදන්තා ක
ම්පමානා විය විචරන්තා නිවාපතිණස්ස ගන්ධං ඝායිත්වා වධබන්ධ
නාදීනි අගණයිත්වා වතිං අවත්ථරන්තා පවිසන්ති තෙසං හි
නිවාපතිණං අතිවිය පියං හොති මනාපං නෙවාපිකො තෙ දිස්වා
ද්වෙ තීණි දිවසානි පමත්තො විය හොති ද්වාරං විවරිත්වා තිට්ඨති
අන්තො නිවාපට්ඨානෙ තහිං තහිං උදකආවාටකාපි හොන්ති මිගා
විවටද්වාරෙන පවිසිත්වා ඛාදිතමත්තකං පීතමත්තමෙව කත්වා ප
ක්කමන්ති පුන දිවසෙ කිඤ්චි න කරොන්තීති කණ්ණෙ චාලයමා
නා ඛාදිත්වා පිවිත්වා අරඤ්ඤං † ගච්ඡන්ති පුන දිවසෙ කොචි කි
ඤ්චි කත්තා නත්ථීති යාවදත්ථං ඛාදිත්වා පිවිත්වා මණ්ඩලගුම්බං පවි
සිත්වා නිපජ්ජන්ති ලුද්දකා තෙසං පමත්තභාවං ඤත්වා ද්වාරං පි
ධාය සම්පරිවාරෙත්වා කොටිතො පට්ඨාය කොට්ටෙන්තා ගච්ඡන්ති

× නිවුත්තං. * නිවාපං. † අතරමානා.

ඉදං තෙ තස්මිං නිවාපෙ නෙවාපිකස්ස යථාකාමකරණීයා භවි
ස්සන්ති. තත්‍ර භික්ඛවෙති භික්ඛවෙ තෙසු මිගජාතෙසු; පඨමා මිග
ජාතාති මිගජාතා පඨමා දුතියා නාම නත්ථි භගවා පන ආ
ගතපටිපාටියා වසෙන කප්පෙත්වා පඨමා දුතියා තතියා චතුත්ථාති
නාමං ආරොපෙත්වා දස්සෙසි. ඉද්ධානුභාවාති යථාකාමං කත්තබ්බ
භාවතො වසීභාවොයෙවෙත්ථ ඉද්ධි ච ආනුභාවො ච අධි
ප්පෙතො; භයභොගාති භයෙන භොගතො; බලවීරියන්ති අප
රාපරං සඤ්චරණකවායොධාතු පරිහායීති අත්ථො; උපනිස්සාය
ආසයං කප්පෙය්‍යාමාති අන්තො නිපජ්ජිත්වා බාධන්තානං භය
මෙව බාහිරතො ආගන්ත්වා බාධන්තානම්පි භයමෙව මයං පන
අමුං නිවාපට්ඨානං නිස්සාය යන්නූන එකමන්තෙ ආසයං කප්පෙ
ය්‍යාමාති චින්තයිංසු. උපනිස්සාය ආසයං කප්පයිංසූති ලුද්දකා නාම
න සබ්බකාලං අප්පමත්තා හොන්ති මයං තත්ථ මණ්ඩලගුම්බෙසු ච
වතිපාදෙසු ච නිපජ්ජිත්වා එතෙසු මුඛධොවනත්ථං වා ආහාරකි
ච්චකරණත්ථං වා පක්කන්තෙසු නිවාපවත්ථුං පවිසිත්වා ඛාදිතම
ත්තකං ඛාදිතමත්තකං කත්වා අම්හාකං වසනට්ඨානං පවිසිස්සාමාති නි
වාපවත්ථුං උපනිස්සාය ගහනෙසු ගුම්බවතිපාදාදීසු ආසයං කප්ප
යිංසු. භුඤ්ජිංසූති වුත්තනයෙන ලුද්දකානං පමාදකාලං ඤත්වා සීඝ
සීඝං පවිසිත්වා භුඤ්ජිංසු. කෙටුභිනොති සික්ඛිතකෙරාටිකා; ඉද්ධි
මන්තාති ඉද්ධිමන්තා විය; පරජනාති යක්ඛා; ඉමෙ න මිගජාතාති
ආගතිංවාති ඉමිනා නාම ඨානෙන ආගච්ඡන්ති අමුත්‍ර ගච්ඡන්තීති
ඉදං තෙසං න ජානාම; දණ්ඩවාකරාහීති දණ්ඩවාකරජාලෙන; සම
න්තා සප්පදෙසං අනුපරිවාරෙසුන්ති අතිමායාවිනො එතෙ න දූරං
ගමිස්සන්ති සන්තිකෙයෙව නිපන්නා භවිස්සන්තීති නිවාපඛෙත්ත
ස්ස සමන්තා සප්පදෙසං මහන්තං ඔකාසං අනුපරිවාරෙසුං. අද්ද
සංසූති එවං පරිවාරෙත්වා වාකරජාලං සමන්තතො චාලෙත්වා
ඔලොකෙන්තා අද්දසංසු. යත්ථ තෙති යස්මිං ඨානෙ තෙ ගාහං අග
මිංසු තං ඨානං අද්දසංසූති අත්ථො; යන්නූන මයං යත්ථ අගතීති
තෙ කිර එවං චින්තයිංසු අන්තො නිපජ්ජිත්වා අන්තො බාධන්තා
නම්පි භයං බාහිරතො ආගන්ත්වා බාධන්තානම්පි සන්තිකෙ වසි
ත්වා බාධන්තානම්පි භයමෙව තෙපිහි වාකරජාලෙන පරික්ඛිපිත්වා
ගහිතායෙව තෙන තෙසං එතදහොසි යන්නූන මයං යත්ථ නෙ
වාපිකස්ස ච නෙවාපිකපරිසාය ච අගති අවිසයො තත්ථාසයං කප්පෙ
ය්‍යාමාති—අඤ්ඤෙ ඝට්ටෙස්සන්තීති තං තෙ දූරවාසිනො අඤ්ඤෙ
ඝට්ටෙස්සන්ති; තෙ ඝට්ටිතා අඤ්ඤෙති තෙපි ඝට්ටිතා අඤ්ඤෙ
තතො දූරවාසිනොපි ඝට්ටෙස්සන්ති. එවං ඉමං නිවාපං නිවුත්තං
සබ්බසො මිගජාතා පරිමුච්චිස්සන්තීති එවං ඉමං අම්හෙහි නිවුත්තං

නිවාපං සබ්බෙ ඕගසට්ඨා මිගසඞ්ඝා විස්සජ්ජෙස්සන්ති පටිචරිස්සන්ති; අජ්ඣුපෙක්ඛිස්සාමාති තෙසං ගහණෙ අබ්‍යාවටා භවිස්සාම; යථා යථා ආගච්ඡන්තෙසු හි තරුණපොතකො වා මහල්ලකො වා දුබ්බලො වා යූථපරිහීනො වා සක්කා හොති ලද්ධුං අනාගච්ඡන්තෙසු කිඤ්චි නත්ථි. අජ්ඣුපෙක්ඛිංසු ඛො නිවාපිකොති එවං චින්තෙත්වා අබ්‍යාවටා අහෙසුං; අමුං නිවාපං නිවුත්තං මාරස්ස අමූනි ච ලොකාමිසානීති එත්ථ නිවාපොති වා ලොකාමිසානීති වා වට්ටාමිසභූතානං පඤ්චන්නං කාමානමෙවෙතං අධිවචනං; මාරො න ච බීජානි විය කාමගුණෙ වපන්තො ආහිණ්ඩති කාමගුණෙ ගිද්ධානං පන උපරි වසං වත්තෙති තස්මා කාමගුණා මාරස්ස නිවාපා නාම හොන්ති. තෙන වුත්තං අමුං නිවාපං නිවුත්තං මාරස්සාති — න පරිමුච්චිංසු මාරස්ස ඉද්ධානුභාවාති මාරස්ස වසං ගතා අහෙසුං යථාකාමකරණීයා; අයං සපුත්තභරියපබ්බජ්ජාය ආගතා උපමා. චෙතොවිමුත්ති පරිහායීති එත්ථ චෙතොවිමුත්ති නාම අරඤ්ඤෙ වසිස්සාමීති උප්පන්නඅජ්ඣාසයො සො පරිහායීති අත්ථො; තථූපමෙ අහං භික්ඛවෙ ඉමෙ දුතියෙති අයං බ්‍රාහ්මණධම්මිකපබ්බජ්ජාය ආගතා උපමා; බ්‍රාහ්මණා හි අට්ඨචත්තාලීසං වස්සානි කොමාරං බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා වංසානුපච්ඡෙදභයෙන පවෙණිං ඝටයිස්සාමාති ධනං පරියෙසිත්වා භරියං ගහෙත්වා අගාරමජ්ඣෙ වසන්තා එකස්මිං පුත්තෙ ජාතෙ අම්හ සම්පන්නා වංසං න උච්ඡින්නං පවෙණි ඝටිතාති පුන නික්ඛමිත්වා පබ්බජන්ති වා තමෙව වා සකලත්තවාසං වසන්ති. එවං හි තෙ භික්ඛවෙ තතියාපි සමණබ්‍රාහ්මණා න පරිමුච්චිංසූති පුරිමා විය තෙපි මාරස්ස ඉද්ධානුභාවා න මුච්චිංසු යථාකාමකරණීයා ව අහෙසුං; කිං පන තෙ අකංසූති ගාමනිගමරාජධානියො ඔසරිත්වා තෙසු තෙසු ආරාමුය්‍යානට්ඨානෙසු අස්සමං මාපෙත්වා නිවසන්තා කුලදාරකෙ හත්ථිඅස්සරථසිප්පාදීනි නානප්පකාරානි සිප්පානි සික්ඛාපෙසුං ඉති තෙ වාකරජාලෙන තතියා මිගජාතා විය මාරස්ස පාපිමතො දිට්ඨිජාලෙන පරික්ඛිත්තා යථාකාමකරණීයා අහෙසුං —— තථූපමෙ අහං භික්ඛවෙ ඉමෙ චතුත්ථෙති අයං ඉමස්ස සාසනස්ස උපමා ආහටා; අන්ධමකාසි මාරන්ති න මාරස්ස අක්ඛීනි භින්දි විපස්සනාපාදකජ්ඣානං සමාපන්නස්ස පන භික්ඛුනො ඉමං නාම ආරම්මණං නිස්සාය චිත්තං වත්තතීති මාරො පස්සිතුං න සක්කොති තෙන වුත්තං අන්ධමකාසි මාරන්ති. අපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුන්ති තෙනෙව පරියායෙන යථා මාරස්ස චක්ඛුං අපදං හොති නිප්පදං අප්පතිට්ඨං නිරාරම්මණං එවං වධිත්වාති අත්ථො. අදස්සනං ගතො පාපිම

ගතොති එතෙනෙව පරියායෙන මාරස්ස පාපිමතො අදස්සනං ගතො. න හි සො අත්තනො මංසචක්ඛුනා තස්ස විපස්සනාපාදකජ්ඣානං සමාපන්නස්ස භික්ඛුනො ඤාණසරීරං දට්ඨුං සක්කොති; **පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වාති** මග්ගපඤ්ඤාය චත්තාරි අරියසච්චානි දිස්වා චත්තාරො ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. **තිණ්ණො ලොකෙ විසත්තිකන්ති** ලොකෙ සත්තවිසත්තභාවෙන විසත්තිකාති එවං සඞ්ඛං ගතං අථවා විසත්තිකාති කෙනට්ඨෙන විසත්තිකා විසතාති විසත්තිකා විසමූලාති විසත්තිකා විසඵලාති විසත්තිකා විසපරිභොගාති විසත්තිකා විසාලා වා පන සා තණ්හා රූපෙ සද්දෙ ගන්ධෙ රසෙ ඵොට්ඨබ්බෙති විසත්තිකා එව මාති විසත්තිකාසඞ්ඛං ගතං තණ්හං තිණ්ණො නිත්තිණ්ණො උත්තිණ්ණොති එතෙන වුච්චති තිණ්ණො ලොකෙ විසත්තිකන්ති.

නිවාපසුත්තං පඨමං.

——()×()——

එවමෙමසුතන්ති පාසරාසිසුත්තං; තත්ථ **සාධු මයං ආවුසොති** ආයාචන්තා භණන්ති එතෙ කිර පඤ්චසතා භික්ඛු ජනපදවාසිනො දසබලං දස්සිස්සාමාති සාවත්ථිං අනුප්පත්තා දස්සනං පන එතෙහි ලද්ධං ධම්මකථං න තාව සුණන්ති තෙ සත්ථුගාරවෙන අම්හාකං භගවතො ධම්මකථං කථෙථාති වත්තුං න සක්කොන්ති බුද්ධා හි ගරු හොන්ති. එකචාරිකො සීහො මිගරාජා විය පභින්නකුඤ්ජරො විය ඵණකතආසිවිසො විය අග්ගික්ඛන්ධො විය ච දුරාසදා—වුත්තම්පි චෙතං=

“ආසිවිසො යථා ඝොරො මිගරාජාව කෙසරී
නාගොව කුඤ්ජරො දන්තී එවං බුද්ධා දුරාසදා” ති.

එවං දුරාසදත්තා සත්ථාරං තෙ භික්ඛු සයං යාචිතුං අසක්කොන්තා ආයස්මන්තං ආනන්දං යාචමානා සාධු මයං ආවුසොති ආහංසු. **අප්පෙව නාමාති** අපි නාම ලභෙය්යාම; කස්මා පන ථෙරො තෙ භික්ඛු **රම්මකස්ස** බ්‍රාහ්මණස්ස අස්සමං උපසඞ්කමෙය්යාථාති ආහ පාකටකිරියාය දසබලස්ස හි කිරියා ථෙරස්ස පාකටා හොති ජානාති ථෙරො ච අජ්ජ සත්ථා ජෙතවනෙ වසිත්වා පුබ්බාරාමෙ දිවාවිහාරං කරිස්සති අජ්ජ එකකොව පිණ්ඩාය පවිසිස්සති අජ්ජ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ඉමස්මිං කාලෙ ජනපදචාරිකං නික්ඛමිස්සතීති කිං පනස්ස එවං ජානනත්ථං චෙතොපරිය‡ ඤාණං අත්ථීති නත්ථි අනුමානබුද්ධියා පන කතකිරියාය නයග්ගාහෙන ජානාති යං හි දිවසං භගවා ජෙතවනෙ වසිත්වා පුබ්බාරාමෙ දිවාවිහාරං කාතුකාමො හොති තදා

‡ චෙතොපරියාය

සෙනාසනපරික්ඛාරභණ්ඩානං පටිසාමනාකාරං දස්සෙති ථෙරො සම්මජ්ජනිසඞ්කාරඡඩ්ඩකාදීනි පටිසාමෙති පුබ්බාරාමෙ වසිත්වා ජෙතවනං දිවාවිහාරාය ආගමනකාලෙපි එසෙව නයො. යදා පන එකකො පිණ්ඩාය පවිසිතුකාමො හොති පාතොව සරීරං පටිජග්ගිත්වා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා ද්වාරං පිධාය ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදති ථෙරො අජ්ජ භගවා බොධනෙය්‍යබන්ධවං දිස්වා නිසින්නොති තාය සඤ්ඤාය ඤත්වා ආවුසො අජ්ජ භගවා එකකොව පවිසිතුකාමො තුම්හෙ භික්ඛාචාරසජ්ජා හොථාති භික්ඛූනං සඤ්ඤං දෙති යදා පන භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො පවිසිතුකාමො හොති තදා ගන්ධකුටිං උපඩ්ඪපිහිතං කත්වා ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදති ථෙරො තාය සඤ්ඤාය ඤත්වා පත්තචීවරගහණත්ථාය භික්ඛූනං සඤ්ඤං දෙති යදා පන ජනපදචාරිකං නික්ඛමිතුකාමො හොති එකං ද්වෙ ආලොපෙ අතිරෙකං භුඤ්ජති සබ්බකාලං චංකමනං ආරුය්හ අපරාපරං චඞ්කමති ථෙරො තාය සඤ්ඤාය ඤත්වා ආවුසො භගවා ජනපදචාරිකං චරිතුකාමො තුම්හාකං කාතබ්බං කරොථාති භික්ඛූනං සඤ්ඤං දෙති. භගවා පඨමබොධියං වීසති වස්සානි අනිබද්ධවාසො අහොසි—පච්ඡා පඤ්චවීසති වස්සානි අබ්බොච්ඡින්නං සාවත්ථිංයෙව උපනිස්සාය වසන්තො එකදිවසං ද්වෙ ඨානානි පරිභුඤ්ජති ජෙතවනෙ රත්තිං වසිත්වා පුනදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො දක්ඛිණද්වාරෙන සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා පාචීනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා පුබ්බාරාමෙ දිවාවිහාරං කරොති පුබ්බාරාමෙ රත්තිං වසිත්වා පුනදිවසෙ පාචීනද්වාරෙන පිණ්ඩාය පවිසිත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ජෙතවනෙ දිවාවිහාරං කරොති කස්මා ද්වින්නං කුලානං අනුකම්පාය මනුස්සත්තභාවෙ ඨිතෙන හි අනාථපිණ්ඩිකෙන විය අඤ්ඤෙන කෙනචි මාතුගාමත්තභාවෙ ඨිතාය විසාඛාය විය අඤ්ඤාය ච ඉත්ථියා තථාගතං උද්දිස්ස ධනපරිච්චාගො කතො නාම නත්ථි තස්මා භගවා තෙසං අනුකම්පාය එකදිවසං ඉමානි ද්වෙ ඨානානි පරිභුඤ්ජති–තස්මිං පන දිවසෙ ජෙතවනෙ වසි තස්මා ථෙරො අජ්ජ භගවා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා සායණ්හකාලෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චනත්ථාය පුබ්බකොට්ඨකං ගමිස්සති අථාහං ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා ඨිතං භගවන්තං යාචිත්වා රම්මකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අස්සමං ගහෙත්වා ගමිස්සාමි එවමිමෙ භික්ඛූ භගවතො සම්මුඛා ලභිස්සන්ති ධම්මිං කථං සවණායාති චින්තෙත්වා තෙ භික්ඛූ එවමාහ. මිගාරමාතුපාසාදොති විසාඛාය පාසාදෙ. සා හි මිගාරෙන සෙට්ඨිනා මාතුට්ඨානෙ ඨපිතත්තා මිගාරමාතාති වුච්චති. පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති තස්මිං කිර පාසාදෙ ද්වින්නං

මහාසාවකානං සිරිගබ්භානං මජ්ඣෙ භගවතො සිරිගබ්භො අහොසි ථෙරො ද්වාරං විවරිත්වා අන්තොගබ්භං සම්මජ්ජිත්වා මාලාකචවරං නීහරිත්වා මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වා සත්ථුසඤ්ඤං අදාසි සත්ථා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො සීහසෙය්‍යං උපගම්ම දරථං පටිප්පස්සම්භෙත්වා උට්ඨාය ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදිත්වා සායණ්හසමයෙ තතො වුට්ඨාය තං සන්ධාය වුත්තං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති. පරිසිඤ්චිතුන්ති යොහි චුණ්ණමත්තිකාදීනි ගහෙත්වා උබ්බට්ටෙන්තො බල්ලකමූලාදීනි* ඝංසෙන්තො න්හායති සො න්හායතීති වුච්චති යො තථා අකත්වා පකතියාව න්හායති සො පරිසිඤ්චතීති වුච්චති—භගවතො ච සරීරෙ තථා හරිතබ්බං රජොජල්ලං නාම නුපලිම්පති උතුග්ගහණත්ථං පන භගවා කෙවලං උදකෙ ඔතරති තෙනාහ ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුන්ති. පුබ්බකොට්ඨකොති පාචීනකොට්ඨකො; සාවත්ථියං කිර විහාරො කදාචි මහා හොති කදාචි ඛුද්දකො. තථා හි සො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ යොජනිකො අහොසි සිඛිස්ස තිගාවුතප්පමාණො වෙස්සභුස්ස අඩ්ඪයොජනිකො කකුසන්ධස්ස ගාවුතප්පමාණො කොණාගමනස්ස අඩ්ඪගාවුතප්පමාණො කස්සපස්ස වීසතිඋසභප්පමාණො අම්හාකං භගවතො කාලෙ අට්ඨකරීසප්පමාණො ජාතො—තම්පි නගරං තස්ස විහාරස්ස කදාචි පාචීනතො හොති කදාචි දක්ඛිණතො කදාචි පච්ඡිමතො කදාචි උත්තරතො ජෙතවනගන්ධකුටියං පන චතුන්නං මඤ්චපාදානං පතිට්ඨිතට්ඨානං අචලමෙව චත්තාරි හි අචලචෙතියට්ඨානානි නාම මහාබොධිපල්ලඞ්කට්ඨානං ඉසිපතනෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනට්ඨානං සංකස්සනගරද්වාරෙ දෙවොරොහනකාලෙ සොපානස්ස පතිට්ඨිතට්ඨානං මඤ්චපාදට්ඨානන්ති. අයං පන පුබ්බකොට්ඨකො කස්සපදසබලස්ස වීසතිඋසභියවිහාරකාලෙ පාචීනද්වාරෙ අහොසි · සො ඉදානිපි පුබ්බකොට්ඨකොත්වෙව පඤ්ඤායති කස්සපදසබලස්ස කාලෙ අචිරවතීනගරං පරික්ඛිපිත්වා සන්දමානා පුබ්බකොට්ඨකං පත්වා උදකෙන භින්දිත්වා මහන්තං උදකදහං මාපෙසි සමතිත්ථං අනුපුබ්බගම්භීරං තත්ථ එකං රඤ්ඤො න්හානතිත්ථං එකං නාගරානං එකං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස එකං බුද්ධානන්ති එවං පාටිඑක්කානි න්හානතිත්ථානි හොන්ති රමණීයානි විප්පකිණ්ණරජතපට්ටසදිසවාලිකානි—ඉති භගවා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං යෙන අයං එවරූපො පුබ්බකොට්ඨකො තෙනුපසංකමි ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං—අථ ආයස්මා ආනන්දො උදකසාටිකං උපනාමෙසි භගවා රත්තදුපට්ටං අපනෙත්වා උදකසාටිකං නිවාසෙසි ථෙරො දුපට්ටං සද්ධිං මහා

* බල්ලකමූලාදීහි.

චීවරං අපනෙන්තො හත්ථගතං අකාසි භගවා උදකං ඔතරි සහොතරණමත්තස්ස උදකෙ මච්ඡකච්ඡපා සබ්බෙ සුවණ්ණවණ්ණා අහෙසුං යන්තනාලිකාහි සුවණ්ණරසධාරාවිස්සජ්ජනකාලො විය සුවණ්ණපටපසාරණකාලො විය ච අහොසි අථ භගවතො නහානවත්ථං දස්සෙත්වා නහාත්වා පච්චුත්තිණ්ණස්ස ථෙරො රත්තදුපට්ටං උපනෙසි භගවා තං නිවාසෙත්වා විජ්ජුල්ලතාසදිසං කායබන්ධනං බන්ධිත්වා මහාචීවරං අන්තන්තෙන සංහරිත්වා පදුමගබ්භසදිසං කත්වා උපනීතං ද්වීසු කණ්ණෙසු ගහෙත්වා අට්ඨාසි තෙන වුත්තං පුබ්බකොට්ඨකෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසීති—එවං ඨිතස්ස පන භගවතො සරීරං විකසිතකමලුප්පලසරං සබ්බපාලිඵුල්ලපාරිච්ඡත්තකං විය තාරාමරීචිවිකසිතමිව ගගනතලං සිරියා අවහසමානං විය විරොචිත්ථ බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛෙපවිලාසිනී චස්ස ද්වත්තිංසවරලක්ඛණමාලා ගන්ථෙත්වා ඨපිතද්වත්තිංසචන්දමණ්ඩලා විය ද්වත්තිංසසූරියමණ්ඩලා විය පටිපාටියා ඨපිතද්වත්තිංසචක්කවත්තිද්වත්තිංසදෙවරාජද්වත්තිංසමහාබ්‍රහ්මානො විය ච අති විය විරොචිත්ථ වණ්ණභූමි නාමෙසා එවරූපෙසු ඨානෙසු බුද්ධානං සරීරවණ්ණං වා ගුණවණ්ණං වා චුණ්ණියපදෙහි ගාථාපදෙහි වා අත්ථං උපමායො ච කාරණානි ච ආහරිත්වා පටිබලෙන ධම්මකථිකෙන පූරෙත්වා කථෙතුං වට්ටතීති එවරූපෙසු ඨානෙසු ධම්මකථිකස්ස ථාමො වෙදිතබ්බො—ගත්තානි පුබ්බාපයමානොති නිපුබ්බභාවං පකතිභාවං ගමයමානො; නිරුදකානි කුරුමානො සුක්ඛාපියමානොති අත්ථො සොදකෙ හි ගත්තෙ චීවරං පාරුපන්තස්ස චීවරෙ කණ්ණිකා උට්ඨහන්ති පරික්ඛාරභණ්ඩං දුස්සති බුද්ධානං පන සරීරෙ රජොජල්ලං න උපලිම්පති පදුමපත්තෙ පක්ඛිත්ත උදබින්දු විය උදකං විනිවට්ටෙත්වා ගච්ඡති එවං සන්තෙපි සික්ඛාගාරවතාය භගවා පබ්බජිතවත්තං නාමෙතන්ති මහාචීවරං උභොසු කණ්ණෙසු ගහෙත්වා පුරතො කායං පටිච්ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි තස්මිං ඛණෙ ථෙරො චින්තෙසි භගවා මහාචීවරං පාරුපිත්වා මිගාරමාතුපාසාදං ආරබ්භ ගමනාභිනීහාරතො පට්ඨාය දුන්නිවත්තනො භවිස්සති බුද්ධානං හි අධිප්පායකොපනං නාම එකචාරිකසීහස්ස ගහණත්ථං හත්ථප්පසාරණං විය පභින්නවරවාරණස්ස සොණ්ඩාය පරාමසනං විය උග්ගතෙජස්ස ආසීවිසස්ස ගීවාය ගහණං විය ච භාරියං හොති ඉධෙව රම්මකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අස්සමස්ස වණ්ණං කථෙත්වා තත්ථ ගමනත්ථාය භගවන්තං යාචිස්සාමීති සො කථං අකාසි—තෙන වුත්තං අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො—පෙ—අනුකම්පං උපාදායාති තත්ථ අනුකම්පං උපාදායාති භගවතො

සම්මුඛා ධම්මිකථං සොස්සාමාති තං අස්සමං ගතානං පබ්බජිතානං භික්ඛුසතානං අනුකම්පං පටිච්ච තෙසු කාරුඤ්ඤං කත්වාති අත්ථො. **ධම්මියා කථායාති** දසසු පාරමිතාසු අඤ්ඤතරපාරමියා චෙව මහාභිනික්ඛමණස්ස ච වණ්ණං කථයමානා සන්නිසින්නා හොන්ති. **ආගමයමානොති** ඔලොකයමානො; අහං බුද්ධොති සහසා අප්පවිසිත්වා යාව සා කථා න නිට්ඨාසි තාව අට්ඨාසීති අත්ථො. **අග්ගළං ආකොටෙසීති** අග්ගනඛෙන කවාටෙ සඤ්ඤං අදාසි; **විවරිංසූති** සොතං ඔදහිත්වාව නිසින්නත්තා තං ඛණෙයෙව ආගන්ත්වා විවරිංසු; **පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙති** බුද්ධකාලෙ කිර යත්ථ යත්ථ එකොපි භික්ඛු විහරති තත්ථ සබ්බත්ථ බුද්ධාසනං පඤ්ඤත්තමෙව හොති කස්මා භගවා කිර අත්තනො සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඵාසුකට්ඨානෙ විහරන්තෙ මනසි කරොති අසුකො මය්හං සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ගතො අසක්ඛි නු ඛො විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං නො වාති අථ නං පස්සති කම්මට්ඨානං විස්සජ්ජෙත්වා අකුසලවිතක්කං වා විතක්කයමානං තතො කථං හි නාම මාදිසස්ස සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විහරන්තං ඉමං කුලපුත්තං අකුසලවිතක්කා අභිභවිත්වා අනමතග්ගෙ වට්ටදුක්ඛෙ සංසාරෙස්සන්තීති තස්ස අනුග්ගහත්ථං තත්ථෙව අත්තානං දස්සෙත්වා තං කුලපුත්තං ඔවදිත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා පුන අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගච්ඡති අථෙවං ඔවදියමානා තෙ භික්ඛූ චින්තයිංසු සත්ථා අම්හාකං මනං ජානිත්වා ආගන්ත්වා සමීපෙ ඨිතංයෙව අත්තානං දස්සෙති තස්මිං ඛණෙ භන්තෙ ඉධ නිසීදථ ඉධ නිසීදථාති ආසනපරියෙසනං නාම භාරොති තෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා විහරන්ති යස්ස පීඨං අත්ථි සො තං පඤ්ඤපෙති යස්ස නත්ථි සො මඤ්චං වා ඵලකං වා කට්ඨං වා පාසාණං වා වාලුකපුඤ්ජං වා පඤ්ඤපෙති අලභමානො පුරාණපණ්ණානිපි සංකඩ්ඪිත්වා තත්ථ පංසුකූලං පත්ථරිත්වා ඨපෙතීති ඉධ පන පකතිපඤ්ඤත්තමෙව ආසනං අහොසි තං සන්ධාය පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදීති. **කායනුත්ථාති** කතමාය කථාය සන්නිසින්නා භවථාති අත්ථො; කායනෙත්ථාතිපි පාළි තස්සා කතමා යනු එත්ථාති අත්ථො. කායනොත්ථාතිපි පාළි තස්සා පුරිමොයෙවත්ථො. **අන්තරාකථාති** කම්මට්ඨානමනසිකාරඋද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනං අන්තරා අඤ්ඤා එකා කථා; **විප්පකතාති** මම ආගමනපච්චයා අපරිනිට්ඨිතා සිඛං අප්පත්තා; අථ භගවා **අනුප්පත්තොති** අථ එතස්මිං කාලෙ භගවා ආගතො; **ධම්මී වා කථාති** දසකථාවත්ථුනිස්සිතා ධම්මකථා; **අරියො වා තුණ්හීභාවොති** එත්ථ පන දුතියජ්ඣානම්පි අරියො තුණ්හීභාවො මූලකම්මට්ඨානම්පි තස්මා තං ඣානං අප්පෙත්වා නිසින්නොපි මූලකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා නිසින්නොපි භික්ඛු අරියෙන තුණ්හීභාවෙන

නිසින්නත්ථාති වෙදිතබ්බා. එවං භික්ඛවෙ පවිසෙය්‍යාථාති කො අනුසන්ධි තෙ භික්ඛූ භගවතො සම්මුඛා ධම්මකථං සොස්සාමාති ථෙරස්ස භාරමකංසු ථෙරො තෙසං අස්සමගමනං අකාසි තෙ තත්ථ නිසීදිත්වා අතිරච්ඡානකථිකා හුත්වා ධම්මියා කථාය නිසීදිංසු අථ භගවා අයං තුම්හාකං පරියෙසනා අරියාපරියෙසනා නාමාති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ කතමා ච භික්ඛවෙ අනරියාපරියෙසනාති එත්ථ යථා මග්ගකුසලො පුරිසො පඨමං වජ්ජෙතබ්බං අපායමග්ගං දස්සෙන්තො වාමං මුඤ්චිත්වා දක්ඛිණං ගණ්හාති වදති එවං භගවා දෙසනාකුසලතාය පඨමං වජ්ජෙතබ්බං අනරියපරියෙසනං ආචික්ඛිත්වා පච්ඡා ඉතරං ආචික්ඛිස්සාමීති උද්දෙසානුක්කමං භින්දිත්වා එවමාහ. ජාතිධම්මොති ජායනසභාවො; ජරාධම්මොති ජීරණසභාවො; ව්‍යාධිධම්මොති ව්‍යාධිසභාවො;* මරණධම්මොති මරණසභාවො; සොකධම්මොති සොචනකස්සභාවො; සංකිලෙසධම්මොති සංකිලිස්සනසභාවො; පුත්තභරියන්ති පුත්තා ච භරියා ච; එසනයො සබ්බත්ථ—ජාතරූපරජතන්ති එත්ථ පන ජාතරූපන්ති සුවණ්ණං. රජතන්ති යං කිඤ්චි වොහාරූපගලොහමාසකාදි. ජාතිධම්මා හෙතෙ භික්ඛවෙ උපධයොති එතෙ පඤ්චකාමගුණූපධයො නාම හොන්ති තෙ සබ්බෙපි ජාතිධම්මාති දස්සෙති; ව්‍යාධිධම්මවාරාදිසු ජාතරූපරජතං න ගහිතං න හෙතස්ස සීසරොගාදයො බ්‍යාධයො නාම හොන්ති න සත්තානං විය චුතිසඞ්ඛාතං මරණං න සොකො උප්පජ්ජති අයාදි පන සංකිලෙසෙහි සංකිලිස්සතීති සංකිලෙසධම්මවාරෙ ගහිතං තථා උතුසමුට්ඨානත්තා ජාතිධම්මවාරෙ මලං ගහෙත්වා ජීරණතො ජරාධම්මවාරෙ ච. අයං භික්ඛවෙ අරියාපරියෙසනාති භික්ඛවෙ අයං සයං නිද්දොසතායපි අරියෙහි පරියෙසිතබ්බතායපි අරියපරියෙසනාති වෙදිතබ්බා; අහම්පි සුදං භික්ඛවෙති කස්මා ආරභි මූලතො පට්ඨාය මහාභිනික්ඛමනං දස්සෙතුං එවං කිරස්ස අහොසි භික්ඛවෙ අහම්පි පුබ්බෙ අනරියපරියෙසනං පරියෙසිත්වා සොහං තං පහාය අරියපරියෙසනං පරියෙසිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො පඤ්චවග්ගියාපි අනරියපරියෙසනං පරියෙසිංසු තෙ තං පහාය අරියපරියෙසනං පරියෙසිත්වා ඛීණාසවභූමිං පත්තා තුම්හෙපි තමෙව මග්ගං ආරූළ්හා අරියපරියෙසනා තුම්හාකං පරියෙසනාති මූලතො පට්ඨාය අත්තනො මහාභිනික්ඛමනං දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ දහරොව සමානොති තරුණොව සමානො; සුසුකාළකෙසොති සුට්ඨු කාළකෙසො; අඤ්ජනවණ්ණකෙසො හුත්වාති අත්ථො. භද්දෙනාති× ලද්ධකෙන; පඨ

* ව්‍යාධියනසභාවො. × භද්‍රනාති.

පඨමෙ වයසාති තිණ්ණං වයානං පඨමවයෙන; **අකාමකානන්ති** අනිච්ඡමානානං; අනාදරත්ථෙ සාමිවචනං. අස්සූනි මුඛෙ එතෙසන්ති අස්සුමුඛා තෙසං **අස්සුමුඛානං**; අස්සුකිලින්නමුඛානන්ති අත්ථො. **රුදන්තානන්ති** කන්දිත්වා රොදමානානං; **කිං කුසලගවෙසීති** * කිං කුසලන්ති ගවෙසමානො; **අනුත්තරං සන්තිවරපදන්ති** උත්තමං සන්තිසඞ්ඛාතං වරපදං; නිබ්බානං පරියෙසමානොති අත්ථො— **යෙන ආළාරොති** එත්ථ ආළාරොති තස්ස නාමං දීඝපිඞ්ගලො කිර සො තෙනස්ස ආළාරොති නාමං අහොසි. **කාලාමොති** ගොත්තං; **විහරතායස්මාති** විහරතු ආයස්මා; **යත්ථ විඤ්ඤූ පුරිසොති** යස්මිං ධම්මෙ පණ්ඩිතො පුරිසො; **සකං ආචරියකන්ති** අත්තනො ආචරියසමයං; **උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාති** පටිලභිත්වා විහරෙය්‍ය; එත්තාවතා තෙන ඔකාසො කතො හොති. **තං ධම්මන්ති** තං තෙසං සමයතන්තිං; **පරියාපුණින්ති** සුත්වා උග්ගණ්හිං; **ඔට්ඨපහතමත්තෙනාති** තෙන වුත්තස්ස පටිග්ගහණත්ථං ඔට්ඨපහරණමත්තෙන; අපරාපරං කත්වා ඔට්ඨසඤ්චරණමත්තකෙනාති අත්ථො. **ලපිතලාපනමත්තෙනාති** තෙන ලපිතස්ස පටිලපනමත්තකෙන; **ඤාණවාදන්ති** ජානාමීති වාදං; **ථෙරවාදන්ති** ථිරභාවවාදං; **ථෙරො අහමෙත්ථාති** එතං වචනං; අහඤ්චෙව අඤ්ඤෙ චාති න කෙවලො අහං අඤ්ඤෙපි බහූ එවං වදන්ති; **කෙවලං සද්ධාමත්තකෙනාති** පඤ්ඤාය අසච්ඡිකත්වා සුද්ධෙන සද්ධාමත්තකෙනෙව; බොධිසත්තො කිර වාචාය ධම්මං උග්ගණ්හන්තොයෙව න කාලාමස්ස වාචාපරියත්තිමත්තමෙව අස්මිං ධම්මෙ අද්ධා එස සත්තන්නං සමාපත්තීනං ලාභීති අඤ්ඤාසි තෙනස්ස එතදහොසි. **ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං පවෙදෙසීති** ආකිඤ්චඤ්ඤායතනපරියොසානා සත්තසමාපත්තියො මං ජානාපෙසි: **සද්ධාති** ඉමෙසං සත්තන්නං සමාපත්තීනං නිබ්බත්තනත්ථාය සද්ධා; විරියාදීසුපි එසෙව නයො. **පදහෙය්‍යන්ති** පයොගං කරෙය්‍යං; න චිරස්සෙව තං ධම්මං සයං **අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසින්ති** බොධිසත්තො විරියං පග්ගණ්හිත්වා කතිපාහස්සෙව සත්තසුවණ්ණනිස්සෙණියො සඞ්ඝාටෙන්තො විය සත්ත සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසි තස්මා එවමාහ **ලාභා නො ආවුසොති** අනුසූය්‍යකො කිරෙස කාලාමො තස්මා අයං අබ්භාගතො කින්ති කත්වා ඉමං ධම්මං නිබ්බත්තෙසීති උසූයං අකත්වා පසන්නො පසාදං පවෙදෙන්තො එවමාහ—**උභොව සන්තා ඉමං ගණං පරිහරාමාති** මහා අයං ගණො ද්වෙපි ජනා පරිහරාමාති

* කිං කුසලං ගවෙසීති

එත්තා ඤාණස්ස සද්ධං අදාසි. අහම්පි සත්තන්නං සමාපත්තීනං ලාභී මහාපුරිසොපි සත්තන්නමෙව එත්තකා නාම මහාපුරිසස්ස සන්තිකෙ පරිකම්මං උග්ගණ්හථ එත්තකා මය්හන්ති මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අදාසි. **උළාරායාති** උත්තමාය; **පූජායාති** කාලාමස්ස කිර උපට්ඨාකා ඉත්ථියොපි පුරිසාපි ගන්ධමාලාදීනි ගහෙත්වා ආගච්ඡන්ති කාලාමො· ගච්ඡථ මහාපුරිසං පූජෙථාති වදති තෙ තං පූජෙත්වා යං අවසිට්ඨං හොති තෙන කාලාමං පූජෙන්ති මහග්ඝානි මඤ්චපීඨානි ආහරන්ති තානිපි මහාපුරිසස්ස දාපෙත්වා යදි අවසිට්ඨං හොති අත්තනො ගණ්හාති ගතගතට්ඨානෙ වරසෙනාසනං බොධිසත්තස්ස ජග්ගාපෙත්වා සෙසකං අත්තනො ගණ්හාති එවං උළාරාය පූජාය පූජෙසි. **නායං ධම්මො නිබ්බිදායාති** ආදිසු අයං සත්තසමාපත්තිධම්මො නෙව වට්ටෙ නිබ්බින්දනත්ථාය න විරජ්ජනත්ථාය න රාගාදීනං නිරොධනත්ථාය න උපසමත්ථාය න අභිඤ්ඤෙය්‍ය ධම්මං අභිජානනත්ථාය න චතුමග්ගසම්බොධාය න නිබ්බාන සච්ඡිකිරියාය සංවත්තතීති අත්ථො. **යාවදෙව ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපපත්තියාති** යා සට්ඨිකප්පසහස්සපරිමාණා ආකිඤ්චඤ්ඤායතන භවෙ උපපත්ති තාවදෙව සංවත්තති න තතො උද්ධං එවමයං පුනරාවත්තනකධම්මො එව යම්පි ඨානං පාපෙති තං ජාතිජරා මරණෙහි අපරිමුත්තමෙව මච්චුපාසපරික්ඛිත්තමෙවාති. තතො පට්ඨාය ච පන මහාසත්තො යථා නාම ජාතජ්ඣත්තපුරිසො මනුඤ්ඤභොජනං ලභිත්වා සම්පියායමානො භුඤ්ජිත්වාපි පිත්තවසෙන වා සෙම්හවසෙන වා මක්ඛිකාවසෙන වා ඡඩ්ඩෙත්වා එකං පිණ්ඩම්පි භුඤ්ජිස්සාමීති මනං න උප්පාදෙති එවමෙවං ඉමා සත්තසමාපත්තියො මහන්තෙන උස්සාහෙන නිබ්බත්තෙත්වාපි තාසු ඉමං පුනරාවත්තනකාදිභාවං ආදීනවං දිස්වා පුන ඉමං ධම්මං ආපජ්ජිස්සාමි වා අධිට්ඨහිස්සාමි වා වුට්ඨහිස්සාමි වා පච්චවෙක්ඛිස්සාමි වාති චිත්තමෙව න උප්පාදෙසි. **අනලංකරිත්වාති** අලං ඉමිනාති පුනප්පුනං අනලංකත්වා; **නිබ්බිජ්ජාති** නිබ්බින්දිත්වා අගමාසි; **න ඛො රාමො ඉමං ධම්මන්ති** ඉධාපි බොධිසත්තො තං ධම්මං උග්ගණ්හන්තොයෙව අඤ්ඤාසි අයං අට්ඨසමාපත්තිධම්මො න උද්දකස්ස වාචාය උග්ගහිතමත්තොව අද්ධා පනෙස අට්ඨසමාපත්තිලාභීති තෙනස්ස එතදහොසි න ඛො රාමො —පෙ— ජානං පස්සං විහාසීති. සෙසමෙත්ථ පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං– **යෙන උරුවෙලාසෙනානිනිගමොති** එත්ථ උරුවෙලාති මහාවෙලා මහාවාලිකාරාසීති අත්ථො අථ වා උරූති වාලුකා වුච්චති වෙලාති මරියාදා. වෙලාතික්කමන

හෙතු ආහටා උරූ උරුවෙලාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො–අතීතෙ කිර අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ දසසහස්සා කුලපුත්තා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා එකදිවසං සන්නිපතිත්වා කතිකවත්තං අකංසු කායකම්මවචීකම්මානි නාම පරෙසම්පි පාකටානි හොන්ති මනොකම්මං පන අපාකටං තස්මා යො කාමවිතක්කං වා ව්‍යාපාදවිතක්කං වා විහිංසාවිතක්කං වා විතක්කෙති තස්ස අඤ්ඤො චොදකො නාම නත්ථි සො අත්තනාව අත්තානං චොදෙත්වා පත්තපුටෙන වාලිකං ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ආකිරතු ඉදමස්ස දණ්ඩකම්මන්ති තතොපට්ඨාය යො ඊදිසං විතක්කං විතක්කෙති සො තත්ථ පත්තපුටෙන වාලිකං ආකිරති එවං තත්ථ අනුක්කමෙන මහාවාලිකරාසි ජාතො තං තතො පච්ඡිමා ජනතා පරික්ඛිපිත්වා චෙතියට්ඨානමකාසි තං සන්ධාය වුත්තං උරුවෙලාති මහාවෙලා මහාවාලිකරාසීති අත්ථොති තමෙව සන්ධාය වුත්තං අථවා උරූති වාලිකා වුච්චති වෙලාති මරියාදා වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරූ උරුවෙලාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බොති –

සෙනානිගමොති සෙනාය නිගමො; පඨමකප්පිකානං කිර තස්මිං ඨානෙ සෙනානිවෙසො අහොසි තස්මා සො පදෙසො සෙනානිගමොති වුච්චති තමෙව සන්ධාය වුත්තං සෙනානිගමොති සෙනානිගාමොතිපි පාඨො සෙනානිනාම සුජාතාය පිතා තස්ස ගාමොති අත්ථො. **තදවසරින්ති** තත්ථ ඔසරිං; **රමණීයං භූමිභාගන්ති** සුපුප්ඵිත නානප්පකාරඵලපුප්ඵවිචිත්තං මනොරමං භූමිභාගං; **පාසාදිකඤ්ච වනසණ්ඩන්ති** මොරපිඤ්ඡකලාපසදිසං පසාදජනනං වනසණ්ඩඤ්ච අද්දසං. **නදිඤ්ච සන්දන්තින්ති** සන්දමානඤ්ච මණික්ඛන්ධසදිසං විමලනීලසීතලසලිලං නෙරඤ්ජරං නදිං අද්දසං. **සෙතකන්ති*** පරිසුද්ධං නික්කද්දමං; **සුපතිත්ථන්ති** අනුපුබ්බගම්භීරෙහි සුන්දරෙහි තිත්ථෙහි උපෙතං; **රමණීයන්ති** රජතපට්ටසදිසං විප්පකිණ්ණවාලිකං පහූතමච්ඡකච්ඡපං අභිරාමදස්සනීයං; **සමන්තා ච ගොචරගාමන්ති** තස්ස පදෙසස්ස සමන්තා අවිදූරෙ ගමනාගමනසම්පන්නං සම්පත්තපබ්බජිතානං සුලභපිණ්ඩං ගොචරගාමඤ්ච අද්දසං; **අලං වතාති** සමත්ථං වත; **තත්ථෙව නිසීදින්ති** බොධිපල්ලඞ්කෙන නිසජ්ජං සන්ධායාහ; උපරිසුත්තස්මිං හි තත්ථෙවාති දුක්කරකාරිකට්ඨානං අධිප්පෙතං ඉධ පන බොධිපල්ලඞ්කො තෙනාහ තත්ථෙව නිසීදින්ති. **අලමිදං පධානායාති** ඉදං ඨානං පධානත්ථාය සමත්ථන්ති එවං චින්තෙත්වා නිසීදින්ති අත්ථො. **අජ්ඣගමන්ති** අධිගච්ඡිං පටිලභිං; **ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනන්ති** සබ්බධම්මදස්සනසමත්ථඤ්ච මෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං උදපාදි.

---

* සිකතං

අකුප්පා මෙ විමුත්තීති මය්හං අරහත්තඵලවිමුත්ති අකුප්පතාය ච අකුප්පාරම්මණතාය ච අකුප්පා. සා හි රාගාදීහි න කුප්පතීති අකුප්පතායපි අකුප්පා, අකුප්පං නිබ්බානං අස්ස ආරම්මණන්ති අකුප්පාරම්මණතායපි අකුප්පා; **අයමන්තිමා ජාතීති** අයං සබ්බපච්ඡිමා ජාති; **නත්ථිදානි පුනබ්භවොති** ඉදානි මෙ පුන පටිසන්ධි නාම නත්ථීති එවං පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පි මෙ උප්පන්නන්ති දස්සෙති. **අධිගතොති** පටිවිද්ධො; **ධම්මොති** චතුසච්චධම්මො; **ගම්භීරොති** උත්තානභාවපටික්ඛෙපවචනමෙතං; **දුද්දසොති** ගම්භීරත්තා දුද්දසො දුක්ඛෙන දට්ඨබ්බො න සක්කා සුඛෙන දට්ඨුං; දුද්දසත්තාව **දුරනුබොධො** දුක්ඛෙන අවබුජ්ඣිතබ්බො න සක්කා සුඛෙන අවබුජ්ඣිතුං; **සන්තොති** නිබ්බුතො; **පණීතොති** අතප්පකො; ඉදං ද්වයං ලොකුත්තරමෙව සන්ධාය වුත්තං. **අතක්කාවචරොති** තක්කෙන අවචරිතබ්බො ඔගාහිතබ්බො න හොති ඤාණෙනෙව අවචරිතබ්බො; **නිපුණොති** සණ්හො; **පණ්ඩිතවෙදනීයොති** සම්මාපටිපදං පටිපන්නෙහි පණ්ඩිතෙහි වෙදිතබ්බො; **ආලයරාමාති** සත්තා පඤ්චකාමගුණෙ අල්ලීයන්ති තස්මා තෙ ආලයාති වුච්චන්ති අට්ඨසතං තණ්හාවිචරිතානි අල්ලීයන්ති තස්මා ආලයාති වුච්චන්ති තෙහි ආලයෙහි රමන්තීති ආලයරාමා; ආලයෙසු රතාති ආලයරතා; ආලයෙසු සුට්ඨු මුදිතාති ආලයසම්මුදිතා; යථෙව හි සුසජ්ජිතං පුප්ඵඵලභරිතරුක්ඛාදිසම්පන්නං උය්‍යානං පවිට්ඨො රාජා තාය තාය සම්පත්තියා රමති සම්මුදිතො ආමොදිතපමොදිතො හොති න උක්කණ්ඨති සායම්පි නික්ඛමිතුං න ඉච්ඡති එවමිමෙහි කාමාලයතණ්හාලයෙහි සත්තා රමන්ති සංසාරවට්ටෙ සම්මුදිතා අනුක්කණ්ඨිතා වසන්ති තෙන තෙසං භගවා දුවිධම්පි ආලයං උය්‍යානභූමිං විය දස්සෙන්තො ආලයරාමාති ආදිමාහ. **යදිදන්ති** නිපාතො; තස්ස ඨානං සන්ධාය යං ඉදන්ති පටිච්චසමුප්පාදං සන්ධාය යො අයන්ති අයමත්ථො දට්ඨබ්බො- **ඉදප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදොති** ඉමෙසං පච්චයා ඉදප්පච්චයා ඉදප්පච්චයා එව ඉදප්පච්චයතා ඉදප්පච්චයතා ච සා පටිච්චසමුප්පාදො චාති ඉදප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදො සඞ්ඛාරාදිපච්චයානං එතං අධිවචනං; **සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති** ආදි සබ්බං නිබ්බානමෙව යස්මා හි තං ආගම්ම සබ්බසඞ්ඛාරවිප්ඵන්දිතානි සම්මන්ති වූපසම්මන්ති තස්මා සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති වුච්චති යස්මා ච තං ආගම්ම සබ්බෙ උපධයො පටිනිස්සට්ඨා හොන්ති — සබ්බා තණ්හා ඛීයන්ති සබ්බෙ කිලෙසරාගා විරජ්ජන්ති සබ්බං දුක්ඛං නිරුජ්ඣති තස්මා සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හක්ඛයො විරාගො නිරොධොති වුච්චති සා පනෙසා තණ්හා භවෙන වා භවං ඵලෙන

වා සද්ධිං කම්මං විනතීති සංසිබ්බතීති කත්වා වානන්ති වුච්චති තතො නික්ඛන්තං වානතොති නිබ්බානං. සො මමස්ස කිලමථොති යා අජානන්තානං දෙසනා නාම සො මම කිලමථො අස්ස සා මම විහෙසා අස්සාති අත්ථො. කායකිලමථො චෙව කායවිහෙසා ච අස්සාති වුත්තං හොති. චිත්තෙ පන උභයම්පෙතං බුද්ධානං නත්ථි. අපිස්සූති අනුබ්‍රූහනත්ථෙ නිපාතො; සො න කෙවලං එතදහොසි ඉමාපි ගාථා පටිභංසූති දීපෙති. මමන්ති මම; අනච්ඡරියාති අනුඅච්ඡරියා; පටිභංසූති පටිභානසඞ්ඛාතස්ස ඤාණස්ස ගොචරා අහෙසුං; පරිවිතක්කයිතබ්බතං පාපුණිංසු; කිච්ඡෙනාති න දුක්ඛාපටිපදාය බුද්ධානං හි චත්තාරොපි මග්ගා සුඛාපටිපදාව හොන්ති පාරමීපූරණකාලෙ පන සරාගසදොසසමොහස්සෙව සතො ආගතාගතානං යාචකානං අලඞ්කතපටියත්තං සීසං කන්තිත්වා ගලලොහිතං නීහරිත්වා සුඅඤ්ජිතානි අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා කුලවංසපදීපං පුත්තං මනාපචාරිනිං භරියන්ති එවමාදීනි දෙන්තස්ස අඤ්ඤානි ච ඛන්තිවාදිසදිසෙසු අත්තභාවෙසු ඡෙජ්ජභෙජ්ජාදීනි ච පාපුණන්තස්ස ආගමනීයපටිපදං සන්ධායෙතං වුත්තං, හලන්ති එත්ථ හකාරො නිපාතමත්තො අලන්ති අත්ථො; පකාසිතුන්ති* දෙසිතුං; එවං කිච්ඡෙන අධිගතස්ස ධම්මස්ස අලං දෙසිතං පරියත්තං දෙසිතෙන කො අත්ථො දෙසිතෙනාති වුත්තං හොති. රාගදොසපරෙතෙහීති රාගදොසඵුට්ඨෙහි රාගදොසානුගතෙහි වා; පටිසොතගාමින්ති නිච්චාදීනං පටිසොතං අනිච්චං දුක්ඛමනත්තා අසුභන්ති එවං ගතං චතුසච්චධම්මං; රාගරත්තාති කාමරාගෙන භවරාගෙන දිට්ඨිරාගෙන ච රත්තා; න දක්ඛන්තීති අනිච්චං දුක්ඛමනත්තා අසුභන්ති ඉමිනා සභාවෙන න පස්සිස්සන්ති; තෙ අපස්සන්තෙ කො සක්ඛිස්සති එවං ගාහාපෙතුං. තමොඛන්ධෙන ආවුටාති අවිජ්ජාරාසිනා අජ්ඣොත්ථටා; අප්පොස්සුක්කතායාති නිරුස්සුක්කභාවෙන; අදෙසෙතුකාමතායාති අත්ථො. කස්මා පනස්ස එවං චිත්තං නමි නනු එස මුත්තො මොචෙස්සාමි තිණ්ණො තාරෙස්සාමි

"කිං මෙ අඤ්ඤාතවෙසෙන ධම්මං සච්ඡිකතෙනිධ
සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණිත්වා තාරයිස්සං සදෙවකන්"ති.

පත්ථෙත්වා පාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තොති. සච්චමෙව තදෙව පච්චවෙක්ඛණානුභාවෙන පනස්ස එවං චිත්තං නමි තස්ස හි සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා සත්තානං කිලෙසගහණං ධම්මස්ස ච ගම්භීරතං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස සත්තානං කිලෙසගහ

---

* පකාසිතුන්ති කෙසුචි පොත්ථකෙසු.

ඤ්ඤතා ච ධම්මගම්භීරතා ච සබ්බාකාරෙන පාකටා ජාතා. අථස්ස ඉමෙ සත්තා කඤ්ජියපුණ්ණලාබු විය තක්කභරිතචාටි විය වසාතෙලපීතපිලොතිකා විය අඤ්ජනමක්ඛිතහත්ථො විය කිලෙසභරිතා අතිසංකිලිට්ඨා රාගරත්තා දොසදුට්ඨා මොහමූළ්හා තෙ කිං නාම පටිවිජ්ඣිස්සන්තීති චින්තයතො කිලෙසගහණපච්චවෙක්ඛණානුභාවෙනාපි එවං චිත්තං නමි අයං ධම්මො පථවීසන්ධාරකඋදකක්ඛන්ධො විය ගම්භීරො පබ්බතෙන පටිච්ඡාදෙත්වා ඨපිතො විය දුද්දසො සතධා භින්නස්ස වාලස්ස කොටි විය අණු මයා ඉමං ධම්මං පටිවිජ්ඣිතුං වායමන්තෙන අදින්නං දානං නාම නත්ථි අරක්ඛිතං සීලං නාම අපූරිතා කාචි පාරමී නාම නත්ථි තස්ස මෙ නිරුස්සාහං විය මාරබලං විධමන්තස්සාපි පථවී න කම්පිත්ථ පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තස්සාපි න කම්පිත්ථ මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං සොධෙන්තස්සාපි න කම්පිත්ථ පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදං පටිවිජ්ඣන්තස්සෙව මෙ දසසහස්සිලොකධාතු කම්පිත්ථ ඉති මාදිසෙනාපි තික්ඛඤාණෙන කිච්ඡෙනෙවායං ධම්මො පටිවිද්ධො තං ලොකියමහාජනා කථං පටිවිජ්ඣිස්සන්තීති ධම්මගම්භීරතාය පච්චවෙක්ඛණානුභාවෙනාපි එවං චිත්තං නමීති වෙදිතබ්බං — අපි ච බ්‍රහ්මුනා යාචිතෙ දෙසිතුකාමතාය පිස්ස එවං චිත්තං නමි ජානාති හි භගවා මම අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තෙ නමමානෙ මහාබ්‍රහ්මා ධම්මදෙසනං යාචිස්සති ඉමෙ ච සත්තා බ්‍රහ්මගරුකා තෙ සත්ථා ධම්මං න දෙසෙතුකාමො අහොසි අථ නං මහාබ්‍රහ්මා යාචිත්වා ධම්මං දෙසාපෙසි සන්තො වත භො ධම්මො පණීතොති මඤ්ඤමානා සුස්සූසන්තීති ඉදම්පිස්ස කාරණං පටිච්ච අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තං නමි නො ධම්මදෙසනායාති වෙදිතබ්බං—සහම්පතිස්සාති සො කිර කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ සහකො නාම ථෙරො පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා පඨමජ්ඣානභූමියං කප්පායුකමහාබ්‍රහ්මා හුත්වා නිබ්බත්තො තත්‍ර නං සහම්පතිබ්‍රහ්මාති ජානන්ති තං සන්ධායාහ බ්‍රහ්මුනො සහම්පතිස්සාති. නස්සති වතාති සො කිර ඉමං සද්දං තථා නිච්ඡාරෙසි යථා දසසහස්සිලොකධාතුබ්‍රහ්මානො සුත්වා සබ්බෙව සන්නිපතිංසු. යත්‍ර හි නාමාති යස්මිං නාම ලොකෙ; පුරතො පාතුරහොසීති තෙහි දසහි බ්‍රහ්මසහස්සෙහි සද්ධිං පාතුරහොසි; අප්පරජක්ඛජාතිකාති පඤ්ඤාමයෙ අක්ඛිම්හි අප්පං පරිත්තං රාගදොසමොහරජං එතෙසං එවං සභාවාති අප්පරජක්ඛජාතිකා: අස්සවණතාති*අස්සවණාය,භවිස්සන්තීති පුරිමබුද්ධෙසු දසපුඤ්ඤකිරියවසෙන කතාධිකාරා පරිපාක

* අස්සවණතාති-අස්සවණාය.

පදුමානි විය සුරියරංසිසම්ඵස්සං ධම්මදෙසනංයෙව ආකඞ්ඛමානා
චතුප්පදිකගාථාවසානෙ අරියභූමිං ඔක්කමනාරහා න එකො න ද්වෙ
අනෙකසතසහස්සා ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරො භවිස්සන්තීති දස්සෙති.
පාතුරහොසීති පාතුභවි; සමලෙහි චින්තිතොති සමලෙහි ඡහි
සත්ථාරෙහි චින්තිතො; තෙ හි පුරෙතරං උප්පජ්ජිත්වා සකලජම්බු
දීපෙ කණ්ටකෙ පත්ථරමානා විය විසං සිඤ්චමානා විය ච සමලං
මිච්ඡාදිට්ඨිධම්මං දෙසයිංසු. අවාපුරෙතන්ති විවර එතං; අමතස්ස
ද්වාරන්ති අමතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරභූතං අරියමග්ගං; සුණන්තු
ධම්මං විමලෙනානුබුද්ධන්ති ඉමෙ සත්තා රාගාදිමලානං අභාව
තො විමලෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුබුද්ධං චතුසච්චධම්මං
සුණන්තු; තාව භගවාති යාචති. සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධ
නිට්ඨිතොති සෙලමයෙ එකග්ඝනෙ පබ්බතමුද්ධනි යථා ඨිතො;
න හි තත්ථ ඨිතස්ස දස්සනත්ථං ගීවුක්ඛිපනපසාරණාදිකිච්චං අත්ථි;
තථූපමන්ති තප්පටිභාගං සෙලපබ්බතූපමං; අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙ
පො යථා සෙලපබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො චක්ඛුමා පුරිසො සමන්තතො
ජනතං පස්සෙය්‍ය ත්වම්පි සුමෙධ සුන්දරපඤ්ඤ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙ
න සමන්තචක්ඛු භගවා ධම්මමයං පඤ්ඤාමයං පාසාදමාරුය්හ සයං
අපෙතසොකො සොකාවතිණ්ණං ජාතිජරාභිභූතං ජනතං අවෙක්ඛ
ස්සු උපධාරය උපපරික්ඛය අයං පනෙත්ථ අධිප්පායො යථා හි
පබ්බතපාදෙ සමන්තා මහන්තං ඛෙත්තං කත්වා තත්ථ කෙදාරපාළීසු
කුටිකායො කත්වා රත්තිං අග්ගිං ජාලෙය්‍යුං චතුරඞ්ගසමන්නාගතඤ්ච
අන්ධකාරං අස්ස අථ තස්ස පබ්බතස්ස මත්ථකෙ ඨත්වා චක්ඛුමතො
පුරිසස්ස භූමිං ඔලොකයතො නෙව ඛෙත්තං න කෙදාරපාළියො
න කුටියො න තත්ථ සයිතමනුස්සා පඤ්ඤායෙය්‍යුං—කුටිකාසු පන
අග්ගිජාලමත්තමෙව පඤ්ඤායෙය්‍ය එවං ධම්මපාසාදං ආරුය්හ
සත්තකායං ඔලොකයතො තථාගතස්ස යෙ තෙ අකතකල්‍යාණා
සත්තා තෙ එකවිහාරෙ දක්ඛිණජාණුපස්සෙ නිසින්නාපි බුද්ධචක්ඛු
ස්ස ආපාථං නාගච්ඡන්ති රත්තිඛිත්තසරා විය හොන්ති යෙ පන
කතකල්‍යාණා වෙනෙය්‍යපුග්ගලා තෙ එවං දූරෙ ඨිතාපි ආපාථං ආග
ච්ඡන්ති සො අග්ගි විය හිමවන්තපබ්බතො විය ච වුත්තම්පි චෙතං—

“දූරෙ සන්තො පකාසෙන්ති හිමවන්තොව පබ්බතො
අසන්තෙත්ථ න දිස්සන්ති රත්තිඛිත්තා යථා සරා”ති.

උට්ඨෙහීති* භගවතො ධම්මදෙසනත්ථං චාරිකාචරණං යාචන්තො
භණති. වීරාති ආදීසු භගවා වීරියවන්තතාය වීරො දෙවපුත්ත
මච්චුකිලෙසමාරානං විජිතත්තා විජිතසඞ්ගාමො ජාතිකන්තාරාදි

* උට්ඨෙහි

[illegible] ඡන්දරාගස්ස අභාවතො අණෙනාති වෙදිතබ්බං - අපෙක්ඛ[illegible]; බුද්ධචක්ඛු නාම ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණෙන ච ආසයානුසයඤාණෙන ච ඉමෙසං ද්වින්නං ඤාණානං බුද්ධචක්ඛූති නාමං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස සමන්තචක්ඛූති තිණ්ණං මග්ගඤාණානං ධම්මචක්ඛූති. අප්පරජක්ඛෙති ආදීසු යෙසං වුත්තනයෙනෙව පඤ්ඤාචක්ඛුම්හි රාගාදිරජං අප්පං තෙ අප්පරජක්ඛා. යෙසං තං මහන්තං තෙ මහාරජක්ඛා. යෙසං සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි තික්ඛානි තෙ තික්ඛින්ද්‍රියා. යෙසං තානි මුදූනි තෙ මුදින්ද්‍රියා. යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා සුන්දරා තෙ ස්වාකාරා; යෙ කථිතකාරණං සල්ලක්ඛෙන්ති සුඛෙන සක්කා හොන්ති විඤ්ඤාපෙතුං තෙ සුවිඤ්ඤාපයා; යෙ පරලොකඤ්චෙව වජ්ජඤ්ච භයතො පස්සන්ති තෙ පරලොකවජ්ජභයදස්සාවිනො නාම; අයං පනෙත්ථ පාළි සද්ධො පුග්ගලො අප්පරජක්ඛො අස්සද්ධො පුග්ගලො මහාරජක්ඛො ආරද්ධවීරියො කුසීතො උපට්ඨිතස්සතී මුට්ඨස්සති සමාහිතො අසමාහිතො පඤ්ඤවා දුප්පඤ්ඤො පුග්ගලො මහාරජක්ඛො තථා සද්ධො පුග්ගලො තික්ඛින්ද්‍රියො - පෙ - පඤ්ඤවා පුග්ගලො පරලොකවජ්ජභයදස්සාවී නාම දුප්පඤ්ඤො පුග්ගලො න පරලොකවජ්ජභයදස්සාවී, ලොකොති ඛන්ධලොකො ධාතුලොකො ආයතනලොකො සම්පත්තිභවලොකො විපත්තිභවලොකො එකො ලොකො සබ්බෙ සත්තා ආහාරට්ඨිතිකා ද්වෙ ලොකා නාමඤ්ච රූපඤ්ච තයො ලොකා තිස්සො වෙදනා චත්තාරො ලොකා චත්තාරො ආහාරා පඤ්ච ලොකා පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ඡ ලොකා ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි සත්ත ලොකා සත්තවිඤ්ඤාණට්ඨිතියො අට්ඨ ලොකා අට්ඨලොකධම්මා නව ලොකා නව සත්තාවාසා දස ලොකා දසායතනානි ද්වාදස ලොකා ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරස ලොකා අට්ඨාරස ධාතුයො වජ්ජන්ති සබ්බෙ කිලෙසා වජ්ජා සබ්බෙ දුච්චරිතා වජ්ජා සබ්බෙ අභිසඞ්ඛාරා වජ්ජා සබ්බෙ භවගාමිකම්මා වජ්ජා ඉති ඉමස්මිඤ්ච ලොකෙ ඉමස්මිඤ්ච වජ්ජෙ තිබ්බා භයසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා හොති සෙය්‍යථාපි උක්ඛිත්තාසිකෙ වධකෙ ඉමෙහි පඤ්ඤාසාය ආකාරෙහි ඉමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි ජානාති පස්සති අඤ්ඤාති පටිවිජ්ඣති ඉදං තථාගතස්ස ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තෙ ඤාණන්ති. උප්පලිනියන්ති උප්පලවනෙ; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. අන්තො නිමුග්ගපොසීනීති යානි අන්තො නිමුග්ගානියෙව පොසියන්ති. උදකා අච්චුග්ගම්ම තිට්ඨන්තීති උදකං අතික්කමිත්වා තිට්ඨන්ති, තත්ථ යානි අච්චුග්ගම්ම ඨිතානි තානි සූරියරස්මිසම්ඵස්සං ආගමයමානානි ඨිතානි

පාසරාසිසුත්තවණ්ණනා.

අජ්ජ පුප්ඵනකානි යානි සමොදකං ඨිතානි තානි සෙව පුප්ඵනකානි යානි උදකා අනුග්ගතානි අන්තො නිමුග්ගපොසීනි තානි තතියදිවසෙ පුප්ඵනකානි උදකා පන අනුග්ගතානි තානි අඤ්ඤානිපි සරොජඋප්පලානි නාම අත්ථි යානි නෙව පුප්ඵිස්සන්ති මච්ඡකච්ඡපභක්ඛානෙව භවිස්සන්ති තානි පාළිං නාරුළ්හානි ආහරිත්වා පන දීපෙතබ්බානීති දීපිතානි යථෙව හි තානි චතුබ්බිධානි පුප්ඵානි එවමෙවං උග්ඝටිතඤ්ඤූ විපඤ්චිතඤ්ඤූ නෙය්‍යො පදපරමොති චත්තාරො පුග්ගලා තත්ථ යස්ස පුග්ගලස්ස සහ උදාහටවෙලාය ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො උග්ඝටිතඤ්ඤූ යස්ස පුග්ගලස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථෙ විභජියමානෙ ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො විපඤ්චිතඤ්ඤූ යස්ස පුග්ගලස්ස උද්දෙසතො පරිපුච්ඡතො යොනිසො මනසිකරොතො කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො නෙය්‍යො. යස්ස පුග්ගලස්ස බහුම්පි සුණතො බහුම්පි භණතො බහුම්පි ධාරයතො බහුම්පි වාචයතො න තාය ජාතියා ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො පදපරමො. තත්ථ භගවා උප්පලවනාදිසදිසං දසසහස්සිලොකධාතුං ඔලොකෙන්තො අජ්ජ පුප්ඵනකානි විය උග්ඝටිතඤ්ඤූ සෙව පුප්ඵනකානි විය විපඤ්චිතඤ්ඤූ තතියදිවසෙ පුප්ඵනකානි විය නෙය්‍යො මච්ඡකච්ඡපභක්ඛපුප්ඵානි විය පදපරමො ච අද්දස පස්සන්තො ච එත්තකා අප්පරජක්ඛා එත්තකා මහාරජක්ඛා තත්‍රාපි එත්තකා උග්ඝටිතඤ්ඤූති එවං සබ්බාකාරතොව අද්දස තත්ථ තිණ්ණං පුග්ගලානං ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ භගවතො ධම්මදෙසනා අත්ථං සාධෙති පදපරමානං අනාගතත්ථාය වාසනා හොති ඉති භගවා ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අත්ථාවහං ධම්මදෙසනං විදිත්වා දෙසෙතුකම්‍යතං උප්පාදෙත්වා පුන සබ්බෙපි තීසු භවෙසු සත්තෙ භබ්බාභබ්බවසෙන ද්වෙ කොට්ඨාසෙ අකාසි යෙ සන්ධාය වුත්තං යෙ තෙ සත්තා කම්මාවරණෙන සමන්නාගතා විපාකාවරණෙන සමන්නාගතා කිලෙසාවරණෙන සමන්නාගතා අස්සද්ධා අච්ඡන්දිකා දුප්පඤ්ඤා අභබ්බා නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං ඉමෙ තෙ සත්තා අභබ්බා. කතමෙ තෙ සත්තා භබ්බා යෙ තෙ සත්තා න කම්මාවරණෙන—පෙ—ඉමෙ තෙ සත්තා භබ්බාති තත්ථ සබ්බෙපි අභබ්බපුග්ගලෙ පහාය භබ්බපුග්ගලෙයෙව ඤාණෙන පරිග්ගහෙත්වා එත්තකා එත්ථ රාගචරිතා එත්තකා දොස—පෙ—මොහ—විතක්ක [illegible]චරිතාති ඡ කොට්ඨාසෙ අකාසි එවං කත්වා ධම්මං දෙසිස්සාමීති

ක්ලෙනතුසි. **පච්චභාසින්ති** පටි අභාසිං; **අපාරුතාති** විවටා; **අමතස්ස ද්වාරාති** අරියමග්ගො; සො හි අමතසංඛාතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරං, සො මයා විවරිත්වා ඨපිතොති දස්සෙති. **පමුඤ්චන්තු සද්ධන්ති** සබ්බෙ සත්තා අත්තනො සද්ධං පමුඤ්චන්තු විස්සජ්ජෙන්තු. **පච්ඡිමපාදද්වයෙ** අයමත්ථො අහං හි අත්තනො පගුණං සුප්පවත්තිතම්පි ඉමං පණීතං උත්තමධම්මං කායවාචාකිලමථසඤ්ඤී හුත්වා න භාසිං ඉදානි පන සබ්බො ජනො සද්ධාභාජනං උපනෙතු පූරෙස්සාමි නෙසං සංකප්පන්ති. **තස්ස මය්හං භික්ඛවෙ එතදහොසීති** එතං අහොසි කස්ස නුඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යන්ති අයං ධම්මදෙසනාපටිසංයුත්තො විතක්කො උදපාදීති අත්ථො කදා පනෙස උදපාදීති බුද්ධභූතස්ස අට්ඨමෙ සත්තාහෙ-තත්‍රායං ආනුපුබ්බීකථා--

බොධිසත්තො. කිර මහාභිනික්ඛමණදිවසෙ විවටඉත්ථාගාරං දිස්වා සංවිග්ගහදයො කන්ථකං ආහරාති ඡන්නං ආමන්තෙත්වා ඡන්නසහායො අස්සරාජපිට්ඨිගතො නගරතො නික්ඛමිත්වා කන්ථකනිවත්තනචෙතියට්ඨානං නාම දස්සෙත්වා තීණි රජ්ජානි අතික්කම්ම අනොමානදීතීරෙ පබ්බජිත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩවපබ්බතෙ නිසින්නො මගධිස්සරෙන නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා ඉමං රජ්ජං පටිච්ඡාහීති වුත්තෙ අලං මහාරාජ න මය්හං රජ්ජෙනත්ථො අහං රජ්ජං පහාය ලොකහිතත්ථාය පධානමනුයුඤ්ජිත්වා ලොකෙ විවත්තච්ඡද්දො බුද්ධො භවිස්සාමීති නික්ඛන්තොති වත්වා තෙන හි බුද්ධො හුත්වා පඨමං මය්හං විජිතං ඔසරෙය්‍යාසීති පටිඤ්ඤං ගණ්හිත්වා කාලාමඤ්ච උද්දකඤ්ච උපසංකමිත්වා තෙසං ධම්මදෙසනාය සාරං අවින්දන්තො තතො පක්කමිත්වා උරුවෙලාය ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කරොන්තොපි අමතං පටිවිජ්ඣිතුං අසක්කොන්තො ඔළාරිකාහාරපටිසෙවනෙන කායං සන්තප්පෙසි. තදා ච උරුවෙලගාමෙ සුජාතා නාම කුටුම්බියධීතා එකස්මිං නිග්‍රොධරුක්ඛෙ පත්ථනං අකාසි සචෙ සමජාතිකං කුලඝරං ගන්ත්වා පඨමගබ්භෙ පුත්තං ලභිස්සාමි බලිකම්මං කරිස්සාමීති තස්සා සා පත්ථනා සමිජ්ඣි සා විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ පාතොව බලිකම්මං කරිස්සාමීති රත්තියා පච්චූසසමයෙ එව පායාසං පටියාදෙසි තස්මිං පායාසෙ පච්චමානෙ මහන්තා මහන්තා බුබ්බුළා උට්ඨහිත්වා දක්ඛිණාවත්තා හුත්වා සඤ්චරන්ති එකඵුසිතම්පි බහි න ගච්ඡති මහාබ්‍රහ්මා ඡත්තං ධාරෙසි චත්තාරො ලොකපාලා ඛග්ගහත්ථා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු සක්කො අලාතානි සමානෙන්තො අග්ගිං ජාලෙසි දෙවතා චතූසු

දීපෙසු ධජං සංහරිත්වා තත්ථ පක්ඛිපිංසු බොධිසත්තො භික්ඛා
චාරකාලං* ආගමයමානො පාතොව ගන්ත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසීදි
රුක්ඛමූලසොධනත්ථං ආසධගතාති ගන්ත්වා සුජාතාය ආරොචෙසි
දෙවතා රුක්ඛමූලෙ නිසින්නාති× සුජාතා සබ්බපසාධනං පසා
දෙත්වා සතසහස්සග්ඝණකෙ සුවණ්ණථාලෙ පායාසං වඩ්ඪෙත්වා
අපරාය සුවණ්ණපාතියා පිදහිත්වා උක්ඛිපිත්වා ගතා මහාපුරිසං
දිස්වා සහෙව පාතියා හත්ථෙ ඨපෙත්වා වන්දිත්වා යථා මය්හං මනො
රථො නිප්ඵන්නො එවං තුම්හාකම්පි නිප්ඵජ්ජතූති වත්වා පක්කාමි
බොධිසත්තො| නෙරඤ්ජරාතීරෙ ගන්ත්වා සුවණ්ණපාතිං තීරෙ
ඨපෙත්වා නහාත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකූනපණ්ණාසපිණ්ඩෙ කරො
න්තො පායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා සචාහං අජ්ජ බුද්ධො භවාමි ථාලං පටිසො
තං ගච්ඡතූති ඛිපි ථාලං පටිසොතං ගන්ත්වා ථොකං ඨත්වා කාළනාග
රාජස්ස භවනං පවිසිත්වා තිණ්ණං බුද්ධානං ථාලානි නික්ඛිපිත්වා අට්ඨාසි
මහාසත්තො වනසණ්ඩෙ දිවාවිහාරං කත්වා සායණ්හසමයෙ සොත්ථි
කෙන දින්නඅට්ඨතිණමුට්ඨියො ගහෙත්වා බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ
දක්ඛිණදිසාභාගෙ අට්ඨාසි සො පදෙසො පදුමිනිපත්තෙ උදබින්දු
විය අකම්පිත්ථ මහාසත්තො අයං මම ගුණං ධාරෙතුං න සක්කො
තීති පච්ඡිමදිසාභාගං අගමාසි සොපි තථෙව කම්පිත්ථ උත්තර
දිසාභාගං අගමාසි සොපි තථෙව කම්පිත්ථ පුරත්ථිමදිසාභාගං
අගමාසි තත්ථ පල්ලඞ්කපමාණට්ඨානං සුනිඛාතඉන්දඛීලො විය
නිච්චලමහොසි මහාසත්තො ඉදං ඨානං පුබ්බබුද්ධානං කිලෙසමාර
විද්ධංසනට්ඨානන්ති තානි තිණානි අග්ගෙ ගහෙත්වා චාලෙසි තානි
චිත්තකාරෙන තුලිකග්ගෙන පරිච්ඡින්නානි විය අහෙසුං බොධි
සත්තො බොධිං අපපත්වා ඉමං පල්ලඞ්කං න භින්දිස්සාමීති චතුරඞ්ග
විරියං අධිට්ඨහිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජි තංඛණංයෙව මාරො බාහු
සහස්සං මාපෙත්වා දියඩ්ඪයොජනසතිකං ගිරිමෙඛලං නාම හත්ථිං
ආරුය්හ නවයොජනං මාරබලං ගහෙත්වා අඩක්ඛිකොන ඔලොකය
මානො පබ්බතො විය අජ්ඣොත්ථරන්තො උපසඞ්කමි මහාසත්තො
මය්හං දසපාරමියො පූරෙන්තස්ස අඤ්ඤො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො
වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා සක්ඛි නත්ථි වෙස්සන්තරත්ත
භාවෙ පන මය්හං සත්තසු ඨානෙසු මහාපථවී සක්ඛි අහොසි ඉදා
නිපි මෙ අයමෙව අචෙතනා කට්ඨකලිඞ්ගරූපමා මහාපථවී සක්ඛීති
හත්ථං පසාරෙසි මහාපථවී තාවදෙව අයදණ්ඩෙන හතකංසථාලං

× නිසින්නාති. * කිලෙසපජර.

විය රවසතං රාවසහස්සං මුඤ්චමානා විරවිත්වා පරිවත්තමානා මාර
බලං චක්කවාළමුඛවට්ටියං පුඤ්ජමකාසි මහාසත්තො සුරියෙ ධරමා
නෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසඤාණං
මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ පටිච්ච
සමුප්පාදෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා වට්ටවිවට්ටධම්මෙ සම්මසන්තො
අරුණොදයෙ බුද්ධො හුත්වා මයා අනෙකකප්පකොටිසතසහස්සං
අද්ධානං ඉමස්ස පල්ලඞ්කස්ස අත්ථාය වායාමො කතොති සත්තාහං
එකපල්ලඞ්කෙන නිසීදි අථ එකච්චානං දෙවතානං කින්නුඛො
අජ්ජාපි බුද්ධකාරකධම්මා† අත්ථීති කඞ්ඛා උදපාදි අථ භගවා අට්ඨමෙ
දිවසෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය දෙවතානං කඞ්ඛාවිධමනත්ථං ආකාසෙ
උප්පතිත්වා යමකපාටිහාරියං දස්සෙත්වා තාසං කඞ්ඛං විධමිත්වා
පල්ලඞ්කතො ඊසකං පාචීනනිස්සිතෙ උත්තරදිසාභාගෙ ඨත්වා
චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි කප්පසතසහස්සඤ්ච පූරිතානං පාරමීනං
ඵලාධිගමට්ඨානං පල්ලඞ්කඤ්චෙව බොධිරුක්ඛඤ්ච අනිමිසෙහි අක්ඛීහි
ඔලොකයමානො සත්තාහං වීතිනාමෙසි තං ඨානං අනිමිසචෙතියං
නාම ජාතං අථ පල්ලඞ්කස්ස ච ඨිතට්ඨානස්ස ච අන්තරා පුරත්ථිම
පච්ඡිමතො ආයතෙ රතනචඞ්කමෙ චඞ්කමන්තො සත්තාහං වීති
නාමෙසි තං ඨානං රතනචඞ්කමචෙතියං නාම ජාතං තතො පච්ඡි
මදිසාභාගෙ දෙවතා රතනඝරං මාපයිංසු තත්ථ පල්ලඞ්කෙන නිසී
දිත්වා අභිධම්මපිටකං විසෙසතො චෙත්ථ අනන්තනයං සමන්තපට්ඨා
නං විචිනන්තො සත්තාහං වීතිනාමෙසි තං ඨානං රතනඝරචෙතියං
නාම ජාතං එවං බොධිසමීපෙයෙව චත්තාරි සත්තාහානි වීතිනා
මෙත්වා පඤ්චමෙ සත්තාහෙ බොධිරුක්ඛමූලා යෙන අජපාලනිග්‍රොධො
තෙනුපසඞ්කමි තත්‍රාපි ධම්මං විචිනන්තොයෙව විමුත්තිසුඛඤ්ච පටි
සංවෙදෙන්තො නිසීදි. ධම්මං විචිනන්තො චෙත්ථ එවං අභිධම්මෙ ක
මතො සම්මසි පඨමං ධම්මසඞ්ගණිප්පකරණං නාම තතො විභඞ්ග
ප්පකරණං ධාතුකථාපකරණං පුග්ගලපඤ්ඤත්තිප්පකරණං යමකං
නාම කථාවත්ථුං නාම තතො මහාපකරණං පට්ඨානං නාමාති තත්
ථස්ස සණ්හසුඛුමට්ඨානං හි චිත්තෙ ඔතිණ්ණෙ පීති උප්පජ්ජි පීතියා
උප්පන්නාය ලොහිතං පසීදි ලොහිතෙ පසන්නෙ ඡවි පසීදි ඡවියා
පසන්නාය පුරත්ථිමකායතො කූටාගාරාදිප්පමාණා රංසියො උට්ඨ
හිත්වා ආකාසෙ පක්ඛන්දඡද්දන්තනාගකුලා විය පාචීනදිසාය
අනන්තානි චක්කවාළානි පක්ඛන්තා පච්ඡිමකායතො උට්ඨහිත්වා

---

† බුද්ධකාරකා ධම්මා

පච්ඡිමදිසාය දක්ඛිණංසකූටතො උට්ඨහිත්වා දක්ඛිණදිසාය වාමංස කූටතො උට්ඨහිත්වා උත්තරදිසායං අනන්තානි චක්කවාළානි ගතා පාදතලෙහි පවාළඞ්කුරවණ්ණරංසියො නික්ඛමිත්වා මහා පඨවිං විනිබ්භිජ්ජ උදකං ද්විධා භින්දිත්වා වාතක්ඛන්ධං පදාලෙත්වා අජටාකාසං පක්ඛන්තා සීසතො සම්පරිවත්තියමානං මණිදාමං විය නීලවණ්ණරංසිවට්ටි උට්ඨහිත්වා ඡ දෙවලොකෙ විනිවිජ්ඣිත්වා නව බ්‍රහ්මලොකෙ අතික්කම්ම අජටාකාසං පක්ඛන්තා. තස්මිං දිවසෙ අපරිමාණෙසු චක්කවාළෙසු අපරිමාණා සත්තා සබ්බෙ සුවණ්ණ වණ්ණාව අහෙසුං. තංදිවසඤ්ච පන භගවතො සරීරා නික්ඛන්තා යාව අජ්ජදිවසාපි කිර තා රංසියො අනන්තාය ලොකධාතුයා ගච්ඡන්ති යෙව. එවං අජපාලනිග්‍රොධෙ සත්තාහං අපරං සත්තාහං මුචලින්ද නිසීදි. නිසින්නමත්තස්සෙව චස්ස සකලං චක්කවාළගබ්භං පූරෙන්තො මහාඅකාලමෙඝො උදපාදි. එවරූපො කිර මෙඝො ද්වීසුයෙව කාලෙසු වස්සති චක්කවත්තිම්හි වා උප්පන්නෙ බුද්ධෙ වා. ඉදං බුද්ධ කාලෙ උදපාදි. තස්මිං පන උප්පන්නෙ මුචලින්දො නාම නාගරාජා චින්තෙසි: අයං මෙඝො සත්ථරි මය්හං භවනං පවිට්ඨමත්තෙ උප්ප න්නො වාසාගාරමස්ස ලද්ධුං වට්ටතීති. සො සත්තරතනමයං පාසාදං නිම්මිනිතුං සක්කොන්තොපි එවං කතෙ මය්හං මහප්ඵලං න භවිස්සති, දසබලස්ස කායවෙය්‍යාවච්චං කරිස්සාමීති මහන්තං අත්ත භාවං කත්වා සත්ථාරං සත්තක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි ඵණං ධාරෙසි. පරික්ඛෙපස්ස අන්තො ඔකාසො ලොහපාසාද ප්පමාණො අහොසි. ඉච්ඡිතිච්ඡිතෙන ඉරියාපථෙන සත්ථා විහරිස්ස තීති හි නාගරාජස්ස අජ්ඣාසයො අහොසි. තස්මා එවං මහන්තං ඔකාසං පරික්ඛිපි. මජ්ඣෙ රතනපල්ලඞ්කො පඤ්ඤත්තො හොති. උපරි සුවණ්ණතාරකවිචිත්තං සමොසරිතගන්ධධූමකුසුමදාමං චෙලවිතානං අහොසි. චතූසු කොණෙසු ගන්ධතෙලෙන දීපා ජාලිතා චතූසු දිසාසු විවරිත්වා චන්දනකරණ්ඩකා ඨපිතා. එවං භගවා තං සත්තාහං තත්ථ වීතිනාමෙත්වා තතො අපරං සත්තාහං රාජායත නෙ නිසීදි. රාජායතනතො අට්ඨමෙ සත්තාහෙ සක්කෙන දෙවානමි න්දෙන ආභතං දන්තකට්ඨං ඔසධහරීටකඤ්ච ඛාදිත්වා මුඛං ධොවිත්වා චතූහි ලොකපාලෙහි උපනීතෙ පච්චග්ඝෙ සෙලමයෙ පත්තෙ තප ස්සුභල්ලුකානං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා පුන පච්චාගන්ත්වා අජපාල නිග්‍රොධෙ නිසින්නස්ස සබ්බබුද්ධානං ආචිණ්ණො අයං විතක්කො උදපාදි.

තන් පණ්ඩිතොති පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො; ව්‍යත්තොති වෙය්‍යත්තියෙන සමන්නාගතො; මෙධාවීති ඨානුප්පත්තියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො; අප්පරජක්ඛජාතිකොති සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතත්තා නික්කිලෙසජාතිකො විසුද්ධසත්තො; ආජානිස්සතීති සල්ලක්ඛෙස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති; ඤාණඤ්ච පන මෙති මය්හම්පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං උප්පජ්ජි භගවා කිර දෙවතාය කථිතෙපි නෙව නිට්ඨං අගන්ත්වා සයම්පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ඔලොකෙන්තො ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ කාලං කත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති අද්දස තං සන්ධායාහ ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදීති. මහාජානියොති සත්තදිවසබ්භන්තරෙ පත්තබ්බමග්ගඵලතො පරිහීනත්තා මහතී ජානි අස්සාති මහාජානියො; අක්ඛණෙ නිබ්බත්තත්තා ගන්ත්වා දෙසියමානම්පිස්ස සොතුං සොතප්පසාදො නත්ථි ඉධ ධම්මදෙසනට්ඨානං ආගමනපාදම්පි නත්ථි එවං මහාජානියො ජාතොති දස්සෙති—අභිදොසකාලඞ්කතොති අඩ්ඪරත්තෙ කාලඞ්කතො; ඤාණඤ්ච පන මෙති මය්හං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං උදපාදි; ඉධාපි කිර භගවා දෙවතාය වචනෙන සන්නිට්ඨානං අකත්වා සබ්බඤ්ඤුත ඤ්ඤාණෙන ඔලොකෙන්තො හීයො අඩ්ඪරත්තෙ කාලං කත්වා උද්දකො රාමපුත්තො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති අද්දස තස්මා එවමාහ. සෙසං පුරිමනයසදිසමෙව—බහුකාරාති බහූපකාරා; පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසූති පධානත්ථාය පෙසිතත්තභාවං වසනට්ඨානෙ පරිවෙණසම්මජ්ජනෙන පත්තචීවරං ගහෙත්වා අනුබන්ධනෙන මුඛොදකදන්තකට්ඨදානාදිනා ච උපට්ඨහිංසු; කෙ පනෙතෙ පඤ්චවග්ගියා නාම යෙ තෙ—

"රාමො ධජො ලක්ඛණො චාපි මන්තී* යඤ්ඤො× ච
භොජො සුයාමො සුදත්තො
එතෙ තදා අට්ඨ අහෙසුං බ්‍රාහ්මණා ඡළඞ්ගවං මන්තං
වියාකරිංසූ"ති.

බොධිසත්තස්ස ජාතකාලෙ සුපිනපටිග්ගාහකා චෙව ලක්ඛණ පටිග්ගාහකා ච අට්ඨ බ්‍රාහ්මණා තෙසු තයො වෙධා ව්‍යාකරිංසු ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො අගාරං අජ්ඣාවසමානො රාජා හොති චක්කවත්ති පබ්බජමානො බුද්ධොති පඤ්ච බ්‍රාහ්මණා එකව්‍යාකරණා අහෙසුං ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො අගාරෙ න තිට්ඨති බුද්ධොව හොතීති තෙසු පුරිමා තයො යථාමන්තපදං ගතා ඉමෙ පන පඤ්ච මන්තපදං අතික්කන්තා තෙ අත්තනා ලද්ධං පුණ්ණපත්තං ඤාත

* ජාතිමන්තො—× කොණ්ඩඤ්ඤො—

ණානං විසජ්ජෙත්වා අයං පුරිසො අගාරං නාජ්ඣාවසිස්සති එ–
කන්තෙන බුද්ධො භවිස්සතීති නිට්ඨිතකතා බොධිසත්තං උද්දිස්ස
සමණපබ්බජ්ජං පබ්බජිතා තෙසං පුත්තාතිපි වදන්ති තං අට්ඨකථාය
පටික්ඛිත්තං එතෙ කිර දහරකාලෙ බහුමන්තෙ ජානිංසු තස්මා සෙ–
බ්‍රාහ්මණා ආචරියට්ඨානෙ ඨපයිංසු තෙ පච්ඡා අම්හෙහි පුත්තදාරජට–
ඡින්දිත්වා න සක්කා භවිස්සති පබ්බජිතුන්ති දහරකාලෙයෙව පබ්බජිත්වා
රමණීයානි සෙනාසනානි පරිභුඤ්ජන්තා විචරිංසු කාලෙන කාලං පන
කිං භො මහාපුරිසො මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛන්තොති පුච්ඡන්ති
මනුස්සා කුහිං තුම්හෙ මහාපුරිසං පස්සිස්සථ තීසු පාසාදෙසු තිවිධ–
නාටකමජ්ඣෙ දෙවො විය සම්පත්තිං අනුභොතීති වදන්ති තෙ
සුත්වා න තාව මහාපුරිසස්ස ඤාණං පරිපාකං ගච්ඡතීති අප්පොස්සු–
ක්කා විහරිංසුයෙව—කස්මා පනෙත්ථ භගවා බහුකාරා ඛො මෙ පඤ්ච–
වග්ගියාති ආහ කිං උපකාරකානංයෙව එසධම්මං දෙසෙති අනුප–
කාරකානං න දෙසෙතීති නො න දෙසෙති පරිචයවසෙන හෙස
ආළාරඤ්චෙව කාලාමං උද්දකඤ්ච රාමපුත්තං ඔලොකෙසි එතස්මිං –
බුද්ධක්ඛෙත්තෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤං අඤ්ඤො පඨමං ධම්මං
සච්ඡිකාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි කස්මා තථාවිධූපනිස්සයත්තා
පුබ්බෙ කිර පුඤ්ඤකරණකාලෙ ද්වෙ භාතරො අහෙසුං තෙ එකතො
සස්සං අකංසු තත්ථ ජෙට්ඨස්ස එකස්මිං සස්සෙ නවවාරෙ අග්ගසස්ස–
දානං මයා දාතබ්බන්ති අහොසි සො වප්පකාලෙ බීජග්ගං නාම දත්වා
ගබ්භකාලෙ කනිට්ඨෙන සද්ධිං මන්තෙසි කනිට්ඨ ගබ්භකාලෙ ගබ්භං
ඵාලෙත්වා දස්සාමාති තරුණසස්සං නාසෙතුකාමොසීති ආහ ජෙට්ඨො
කනිට්ඨස්ස අනනුවත්තනභාවං ඤත්වා ඛෙත්තං විභජිත්වා අත්තනො
කොට්ඨාසතො ගබ්භං ඵාලෙත්වා ඛීරං නීහරිත්වා සප්පිඵාණිතෙන යො–
ජෙත්වා අදාසි පුථුකකාලෙ පුථුකං කාරෙත්වා අදාසි, ලායනෙ ලායනග්ගං
වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං කලාපාදීසු කලාපග්ගං ඛලග්ගං ඛ–
භණ්ඩග්ගං කොට්ඨග්ගන්ති එවං එකසස්සෙන නවවාරෙ අග්ගදානං
අදාසි කනිට්ඨො පන උද්ධරිත්වා අදාසි තෙසු ජෙට්ඨො අඤ්ඤාසිකො–
ණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො ජාතො කනිට්ඨො සුභද්දපරිබ්බාජකො ඉති
එකස්මිං සස්සෙ නවන්නං අග්ගදානානං දින්නත්තා ඨපෙත්වා ථෙරං
අඤ්ඤො පඨමං ධම්මං සච්ඡිකාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි බහුකාරා
ඛො මෙ පඤ්චවග්ගියාති ඉදං පන උපකාරානුස්සරණමත්තකෙනෙව
වුත්තං—ඉසිපතනෙ මිගදායෙති තස්මිං කිර පදෙසෙ අනුප්පන්නෙ
බුද්ධුප්පාදෙ පච්චෙකසම්බුද්ධා ගන්ධමාදනපබ්බතෙ සත්තාහං නිරොධ–
සමාපත්තියා වීතිනාමෙත්වා නිරොධා වුට්ඨාය නාගලතාදන්තකට්ඨං

ඛාදිත්වා අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා පත්තචීවරං ආදාය ආකාසෙන ආගන්ත්වා නිපතන්ති තත්ථ චීවරං පාරුපිත්වා නගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චා ගමනකාලෙපි තතොයෙව උප්පතිත්වා ගච්ඡන්ති ඉති ඉසයො එත්ථ නිපතන්ති උප්පතන්ති චාති තං ඨානං ඉසිපතනන්ති සඞ්ඛං ගතං මිගානං පන අභයත්ථාය දින්නත්තා මිගදායොති වුච්චති තෙන වුත්තං ඉසිපතනෙ මිගදායෙති. **අන්තරා ච බොධින්ති** ගයාය ච බොධිස්ස ච විවරෙ තිගාවුතන්තරෙ ඨානෙ බොධිමණ්ඩතො හි ගයා තීණි ගාවුතානි බාරාණසී අට්ඨාරස යොජනානි උපකො බොධිමණ්ඩස්ස ච ගයාය ච අන්තරෙ භගවන්තං අද්දස අන්තරාසද්දෙන පන යුත්තත්තා උපයොගවචනං කතං ඊදිසෙසු ඨානෙසු අක්ඛරචින්තකා අන්තරා ගාමඤ්ච නදිඤ්ච යාතීති එවං එකමෙව අන්තරාසද්දං පයුජ්ජන්ති සො දුතියපදෙනපි යොජෙතබ්බො හොති අයොජියමානෙ උපයොගවචනං න පාපුණාති ඉධ පන යොජෙත්වා එවං වුත්තොති. **අද්ධානමග්ගපටිපන්නන්ති** අද්ධානසඞ්ඛාතං මග්ගං පටිපන්නං දීඝමග්ගන්ති අත්ථො. අද්ධානගමනසමයස්ස හි විභඞ්ගෙ අඩ්ඪයොජනං ගච්ඡිස්සාමීති භුඤ්ජිතබ්බන්ති ආදිවචනතො අඩ්ඪයොජනම්පි අද්ධානමග්ගො හොති බොධිමණ්ඩතො ගයා තිගාවුතං. **සබ්බාභිභූති** සබ්බං තෙභූමකධම්මං අභිභවිත්වා ඨිතො; **සබ්බවිදූති** සබ්බං චතුභූමකධම්මං අවෙදිං අඤ්ඤාසිං; **සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තොති** සබ්බෙසු තෙභූමකධම්මෙසු කිලෙසලෙපෙන අලිත්තො; **සබ්බඤ්ජහොති** සබ්බං තෙභූමකධම්මං ජහිත්වා ඨිතො; **තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තොති** තණ්හක්ඛයෙ නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො; **සයං අභිඤ්ඤායාති** සබ්බං චතුභූමකධම්මං අත්තනාව ජානිත්වා; **කමුද්දිසෙය්‍යන්ති** කං අඤ්ඤං අයං මෙ ආචරියොති උද්දිසෙය්‍යං; **න මෙ ආචරියො අත්ථීති** ලොකුත්තරධම්මෙ මය්හං ආචරියො නාම නත්ථි; **නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලොති** මය්හං පටිභාගපුග්ගලො නාම නත්ථි; **සම්මාසම්බුද්ධොති** හෙතුනා නයෙන චත්තාරි සච්චානි සයං බුද්ධො; **සීතිභූතොති** සබ්බකිලෙසග්ගිනිබ්බාපනෙන සීතිභූතො; කිලෙසානංයෙව නිබ්බුතත්තා නිබ්බුතො; **කාසිනං පුරන්ති** කාසිරට්ඨෙ නගරං, **ආහඤ්ඡං අමතදුන්දුභින්ති** ධම්මචක්කපටිලාභාය අමතභෙරිං පහරිස්සාමීති ගච්ඡාමි; **අරහසි අනන්තජිනොති** අනන්තජිනො භවිතුං යුත්තො; **හුවෙය්‍ය පාවුසොති** ආවුසො එවම්පි නාම භවෙය්‍ය; **පක්කාමීති** වඞ්ගහාරජනපදං [illegible] අගමාසි; තත්ථෙකං මිගලුද්දකගාමකං නිස්සාය වාසං කප්පෙසි ජෙට්ඨකලුද්දකො තං උපට්ඨාසි තස්මිං ජනපදෙ චණ්ඩා මක්ඛිකා

හොති. අථ නං එකාය වාපියා වසාපෙසුං මිගලුද්දකො පුත්තං මිගවං ගච්ඡන්තො අම්හාකං අරහන්තෙ මා පමජ්ජි ත්වං* ත්වම් ධීතරං ආණාපෙත්වා අගමාසි සද්ධිං පුත්තභාතුකෙහි. සා වස්ස ධීතා දස්සනීයා හොති කොට්ඨාසසම්පන්නා. දුතියදිවසෙ උපකො සකං ආගතො තං දාරිකං සබ්බං උපචාරං කත්වා පරිවිසිතුං උපාගතං දිස්වා රාගෙන අභිභූතො භුඤ්ජිතුම්පි අසක්කොන්තො භාජනෙන භත්තං ආදාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා භත්තං එකමන්තං නික්ඛිපිත්වා සචෙ චාපං ලභාමි ජීවාමි නො චෙ මරාමීති නිරාහාරො නිපජ්ජි. සත්තමෙ දිවසෙ මාගවිකො ආගන්ත්වා ධීතරං උපකස්ස පවත්තිං පුච්ඡි. සා එකදිවසමෙව ආගන්ත්වා පුන නාගතපුබ්බොති ආහ. මාගවිකො ආගතවෙසෙනෙව නං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාමීති තං ඛණංයෙව ගන්ත්වා කිං භන්තෙ අප්ඵාසුකන්ති පාදෙ පරාමසන්තො පුච්ඡි. උපකො නිත්ථුනන්තො පරිවත්තතියෙව. සො වදථ භන්තෙ යං මයා සක්කා කාතුං සබ්බං කරිස්සාමීති ආහ. උපකො සචෙ චාපං ලභාමි ජීවාමි නො චෙ අයමෙව මරණං සෙය්‍යොති ආහ. ජානාසි පන භන්තෙ කිඤ්චි සිප්පන්ති. න ජානාමීති. න භන්තෙ කිඤ්චි සිප්පං අජානන්තෙන සක්කා ඝරාවාසං අධිට්ඨාතුන්ති. සො ආහ නාහං කිඤ්චි සිප්පං ජානාමි අපි ච තුම්හාකං මංසහාරකො භවිස්සාමි මංසඤ්ච වික්කිණිස්සාමීති. මාගවිකො අම්හාකම්පි එතදෙව රුච්චතීති උත්තරිසාටකං දත්වා සකං ආනෙත්වා ධීතරං අදාසි. තෙසං සංවාසමන්වාය පුත්තො ජායි. සුභද්දොතිස්ස නාමං අකංසු. චාපා තස්ස රොදනකාලෙ මංසහාරකස්ස පුත්ත මිගලුද්දකස්ස පුත්ත මා රොදි මා රොදීති ආදීනි වදන්තී පුත්තතොසනගීතෙන උපකං උප්පණ්ඩෙසි. භද්දෙ ත්වං මං අනාථොති මඤ්ඤසි අත්ථි මෙ අනන්තජිනො නාම සහායො තස්සාහං සන්තිකං ගමිස්සාමීති ආහ. චාපා එවමයං අට්ටීයතීති ඤත්වා පුනප්පුනං කථෙසියෙව. සො එකදිවසං අනාරොචෙත්වාව මජ්ඣිමදෙසාභිමුඛො පක්කාමි. භගවා ච තෙන සමයෙන සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනමහාවිහාරෙ. අථ ඛො භගවා පටිකච්චෙව භික්ඛූ ආණාපෙසි යො භික්ඛවෙ අනන්තජිනොති පුච්ඡමානො ආගච්ඡති තස්ස මං දස්සෙය්‍යාථාති. උපකොපි ඛො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං ආගන්ත්වා විහාරමජ්ඣෙ ඨත්වා ඉමස්මිං විහාරෙ මම සහායො අනන්තජිනො නාම අත්ථි සො කුහින්ති පුච්ඡි. තං භික්ඛූ භගවතො සන්තිකං නයිංසු. භගවා තස්ස ... උපකො සසත්ථා

* ජාවං

ම ජ්ඣි ම නි කා ය ට් ඨ ක ථා.

නාමං කුහිං පන ත්වං වසීසීති වඞ්කහාරජනපදෙ භන්තෙති උපක මහල්ලකොසි න පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසීති පබ්බජිස්සාමි භන්තෙති භගවා පබ්බාජෙත්වා තස්ස කම්මට්ඨානං අදාසි සො කම්මට්ඨානෙ කම්මං කරොන්තො අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය කාලං කත්වා අවිහෙසු නිබ්බත්තො නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව ච අරහත්තං පාපුණි අවිහෙ නිබ්බත්තමත්තා හි සත්ත ජනා අරහත්තං පාපුණිංසු තෙසං සො අඤ්ඤතරො-වුත්තං හෙතං.

"අවිහං* උපපන්නාසෙ විමුත්තා සත්ත භික්ඛවො
රාගදොසපරික්ඛීණා තිණ්ණා ලොකෙ විසත්තිකං*
උපකො පලගණ්ඩො ච පුක්කුසාති ච තෙ තයො ×
භද්දියො ඛණ්ඩදෙවො† ච බාහුදන්තී ච පිඞ්ගියො
තෙ හිත්වා මානුසං දෙහං දිබ්බං යොගං උපච්චගු"න්ති.

සණ්ඨපෙසුන්ති කතිකං අකංසු; **බාහුලිකොති** චීවරබාහුල්ලාදීනං අත්ථාය පටිපන්නො; **පධානවිබ්භන්තොති** පධානතො විබ්භන්තො භට්ඨො පරිහීනො; **ආවත්තො බාහුල්ලායාති** චීවරාදිබහුභාවත්ථාය ආවත්තො; **අපි ච ඛො ආසනං ඨපෙතබ්බන්ති** අපි ච ඛො පනස්ස උච්චාකුලෙ නිබ්බත්තස්ස ආසනමත්තං ඨපෙතබ්බන්ති වදිංසු; **නාසක්ඛිංසූති** බුද්ධානුභාවෙන බුද්ධතෙජෙන අභිභූතා අත්තනො කතිකාය ඨාතුං නාසක්ඛිංසු: **නාමෙන ච ආවුසො වාදෙන ච සමුදාචරන්තීති** ගොතමාති වදන්ති ආවුසොති වදන්ති ආවුසො ගොතම මයං උරුවෙලායං පධානකාලෙ තුය්හං පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරිම්හ මුඛොදකං දන්තකට්ඨං අදම්හ වුට්ඨපරිවෙණං සම්මජ්ජිම්හ පච්ඡා තෙ කො වත්තපටිවත්තං අකාසි කච්චි අම්හෙසු අපක්කන්තෙසු න චින්තයිත්ථාති එවරූපිං කථං කථෙන්තීති අත්ථො-**ඉරියායාති** දුක්කරචරියාය; **පටිපදායාති** දුක්කරපටිපත්තියා; **දුක්කරකාරිකායාති** පසතපසත * මුග්ගයූසාදිආහාරාදිනා දුක්කරකරණෙන; **අභිජානාථ නු මෙ එවරූපං භාසිතමෙතන්ති** එතං එවරූපං වාක්‍යභෙදන්ති අත්ථො; අපි නු අහං උරුවෙලපධානෙ තුම්හාකං සඞ්ගණ්හනත්ථං අනුග්ගණ්හනත්ථං රත්තිං වා දිවා වා ආගන්ත්වා ආවුසො මා විතක්කයිත්ථ මය්හං ඔභාසො වා නිමිත්තං

* අවිහෙ. × විසත්තිකා. † ඛණ්ඩරෙවො. * පසතං පසතං

පා ස රා සි සු ත්ත ව ණ්ණ නා.

වා පඤ්ඤායතීති එවරූපං කම්පි න වචනභෙදං අකාසීන්ති අධිප්පායො. තෙ එකපදෙනෙව සතිං ලභිත්වා උප්පන්නගාරවා අද්ධා එසබුද්ධො ජානාති සද්දහිත්වා නොහෙතං භන්තෙති ආහංසු. **අසක්ඛිං ඛො අහං භික්ඛවෙ පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛූ සඤ්ඤාපෙතුන්ති** අහං භික්ඛවෙ පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛූ බුද්ධො අහන්ති ජානාපෙතුං අසක්ඛිං; තදා පන භගවා උපොසථදිවසෙයෙව ආගතො අත්තනො බුද්ධභාවං ජානාපෙත්වා කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරං කායසක්ඛිං කත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තං කථෙසි සුත්තපරියොසානෙ ථෙරො අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි සූරියෙ ධරමානෙයෙව දෙසනා නිට්ඨාසි භගවා තත්ථෙව වස්සං උපගච්ඡි ද්වෙ සුදං භික්ඛවෙ භික්ඛූ ඔවදාමීති ආදි පාටිපදදිවසතො පට්ඨාය පිණ්ඩපාතත්ථාය පි ගාමං අපවිසනාදීපනත්ථං වුත්තං තෙසං හි භික්ඛූනං කම්මට්ඨානෙසු උප්පන්නමලවිසොධනත්ථං භගවා අන්තොවිහාරෙයෙව අහොසි උප්පන්නෙ උප්පන්නෙ කම්මට්ඨානමලෙ තෙ භික්ඛූ භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡන්ති භගවාපි තෙසං නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා මලං විනොදෙති අථ තෙසං භගවතා එවං නීහටභත්තෙන ඔවදියමානානං වප්පත්ථෙරො පාටිපදදිවසෙ සොතාපන්නො අහොසි භද්දියත්ථෙරො දුතියාය මහානාමත්ථෙරො තතියාය අස්සජිත්ථෙරො චතුත්ථියං පක්ඛස්ස පන පඤ්චමියං සබ්බෙව † තෙ එකතො සන්නිපාතෙත්වා අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තං කථෙසි සුත්තපරියොසානෙ සබ්බෙපි අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨහිංසු-තෙනාහ අථ ඛො භික්ඛවෙ පඤ්චවග්ගියා භික්ඛූ මයා ඔවදියමානා—පෙ—අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං අජ්ඣගමිංසු නත්ථිදානි පුනබ්භවොති. එත්තකං කථාමග්ගං භගවා යං පුබ්බෙ අවච තුම්හෙපි මමඤ්චෙව පඤ්චවග්ගියානඤ්ච මග්ගං ආරුළ්හා අරියපරියෙසනා තුම්හාකං පරියෙසනාති ඉමං එකමෙව අනුසන්ධිං දෙන්තෙන ආහරි—ඉදානි යස්මා න අගාරියානංයෙව පඤ්චකාමගුණපරියෙසනා හොති අනගාරියානම්පි චත්තාරො පච්චයෙ අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජන්තානං පඤ්චකාමගුණවසෙන අනරියපරියෙසනා හොති තස්මා තං දස්සෙතුං **පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ කාමගුණාති** ආදිමාහ. තත්ථ නවරත්තෙසු පට්ටචීවරාදිසු චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපාති ආදයො චත්තාරො කාමගුණා ලබ්භන්ති රසො පනෙත්ථ පරිභොගරසො හොති මනුඤ්ඤෙ පිණ්ඩපාතෙ භෙසජ්ජෙ ච පඤ්චපි ලබ්භන්ති—සෙනාසනම්හි චීවරෙ විය චත්තාරො

---

* ජෙබ්බව.

රණො පන එත්ථාපි පරිභොගරසොව—යෙ හි කෙචි ගිහිභවෙන කාමා ආරබ්භ එවං පඤ්චකාමගුණෙ දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ එවං වදෙය්‍යුං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය අනරියපරියෙසනා නාම සබ්බතො අරියපරියෙසනාව පබ්බජිතානන්ති තෙසං පටිසෙධනත්ථං පබ්බජිතානම්පි චතූසු පච්චයෙසු අපච්චවෙක්ඛණපරිභොගා අනරියපරියෙසනා එවාති දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි—ගථිතාති තණ්හාගෙධෙන ගන්ථිතා; මුච්ඡිතාති තණ්හාමුච්ඡාය මුච්ඡිතා; අජ්ඣොසන්නාති තණ්හාය අජ්ඣොගාළ්හා; අනාදීනවදස්සාවිනොති ආදීනවං අපස්සන්තා; අනිස්සරණපඤ්ඤාති නිස්සරණං වුච්චති පච්චවෙක්ඛණඤාණං තෙන විරහිතා; ඉදානි තස්ස අත්ථස්ස සාධිකං උපමං දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙති ආදිමාහ තත්‍රිදං ඔපම්මසංසන්දනං—ආරඤ්ඤකො මිගො විය හි පබ්බජිතා දට්ඨබ්බා, ලුද්දකෙන ඔඩ්ඩිතපාසරාසි විය චත්තාරො පච්චයා; තස්ස ලුද්දකස්ස පාසරාසිං අජ්ඣොත්ථරිත්වා සයනකාලො විය තෙසං භික්ඛූනං චත්තාරො පච්චයෙ අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභොගකාලො ලුද්දකෙ ආගච්ඡන්තෙ මිගස්ස යෙන කාමං ගන්තුං අසමත්ථකාලො විය පබ්බජිතානං මාරස්ස යථාකාමකරණීයතාකාලො මාරවසං උපගතභාවොති අයං. මිගස්ස පන අබද්ධස්ස පාසරාසිං අධිසයිතකාලො විය සමණබ්‍රාහ්මණානං චතූසු පච්චයෙසු පච්චවෙක්ඛණපරිභොගො, ලුද්දකෙ ආගච්ඡන්තෙ මිගස්ස යෙන කාමංගමනං විය සමණබ්‍රාහ්මණානං මාරස්ස අනුපගමනං වෙදිතබ්බං—විස්සත්ථොති නිරාසඞ්කො නිරාසඞ්කො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති

පාසරාසිසුත්තං ඡට්ඨං.

අරියපරියෙසනාතිපි එතස්සෙව නාමං.

එවමෙමසුතන්ති චූළහත්ථිපදොපමං; තත්ථ සබ්බසෙතෙන වළවාභිරථෙනාති සෙතා සුදං අස්සා යුත්තා හොන්ති සෙතාලඞ්කාරා සෙතො රථො සෙතපරිවාරො සෙතා රස්මියො සෙතා පතොදලට්ඨි සෙතං ඡත්තං සෙතං උණ්හීසං සෙතානි වත්ථානි සෙතා උපාහනා සෙතාය සුදං වාලබීජනියා බීජියතීති එවං වුත්තෙන සකලසෙතෙන චතූහි වළවාහි යුත්තරථෙන; රථො නාමෙස ද්වි

ඨො හොති යොධරථො අලඞ්කාරරථොති. තත්ථ යොධරථො චතුරස්සසණ්ඨානො හොති නාතිමහා ද්වින්නං තිණ්ණං වා ජනානං ගහණසමත්ථො—අලඞ්කාරරථො මහා හොති දීඝතො ච දීඝො පුථුලතො ච පුථුලො තත්ථ ඡත්තගාහකො වාලබීජනිගාහකො තාලවණ්ටගාහකොති එවං අට්ඨ වා දස වා සුඛෙනෙව ඨාතුං වා නිසීදිතුං වා නිපජ්ජිතුං වා සක්කොන්ති අයම්පි අලඞ්කාරරථොයෙව සො සබ්බො ඊසකපඤ්ජරකුබ්බරො රජතපරික්ඛිත්තො අහොසි වළවා පකතියා සෙතවණ්ණාව පසාධනම්පි තාසං රජතමයං අහොසි රස්මියොපි රජතා පණාලීසු පක්ඛිත්තා පතොදලට්ඨිපි රජතපරික්ඛිත්තා—බ්‍රාහ්මණොපි සෙතවත්ථං නිවාසෙත්වා සෙතංයෙව උත්තරාසඞ්ගං අකාසි- සෙතවිලෙපනං විලිම්පි සෙතං මාලං පිළන්ධි දසසු අඞ්ගුලීසු අඞ්ගුලිමුද්දිකා කණ්ණෙසු කුණ්ඩලානීති එවමාදි අලඞ්කාරො රජතමයොව අහොසි පරිවාරබ්‍රාහ්මණාපිස්ස දසසහස්සමත්තා තථෙව සෙතවත්ථවිලෙපනමාලාලඞ්කාරා අහෙසුං තෙන වුත්තං සබ්බසෙතෙන වළවාභිරථෙනාති. **සාවත්ථියා නිය්‍යාතීති** සො කිර ඡන්නං ඡන්නං මාසානං එකවාරං නගරං පදක්ඛිණං කරොති ඉතො එත්තකෙහි දිවසෙහි නගරං පදක්ඛිණං කරිස්සතීති පුරෙතරමෙව ඝොසනා කයිරති තං සුත්වා යෙ නගරතො න පක්කන්තා තෙ න පක්කමන්ති යෙ පක්කන්තා තෙපි පුඤ්ඤවතො සිරිසම්පත්තිං පස්සිස්සාමාති ආගච්ඡන්ති යං දිවසං බ්‍රාහ්මණො නගරං අනුපරියති * තදා පාතොව නගරවීථියො සම්මජ්ජිත්වා වාලිකං ÷ ඔකිරිත්වා ලාජපඤ්චමෙහි පුප්ඵෙහි අභිප්පකිරිත්වා පුණ්ණඝටෙ ඨපෙත්වා කදලියො ච ධජෙ ච උස්සාපෙත්වා සකලනගරං ධූපිතවාසිතං කරොන්ති බ්‍රාහ්මණො පාතොව සීසං නහායිත්වා පුරෙභත්තං භුඤ්ජිත්වා වුත්තනයෙනෙව සෙතවත්ථාදීහි අත්තානං අලඞ්කරිත්වා පාසාදා ඔරුය්හ රථං අභිරුහති අථ නං තෙ බ්‍රාහ්මණා සබ්බසෙතවත්ථවිලෙපනමාලාලඞ්කාරා සෙතච්ඡත්තානි ගහෙත්වා පරිවාරෙන්ති තතො මහාජනස්ස සන්නිපාතනත්ථං පඨමංයෙව තරුණදාරකානං ඵලාඵලානි විකිරන්ති තදනන්තරං මාසකානි තදනන්තරං කහාපණෙපි විකිරන්ති මහාජනො සන්නිපතති උක්කුට්ඨියො චෙව චෙලුක්ඛෙපා ච වත්තන්ති අථ බ්‍රාහ්මණො මඞ්ගලිකසොවත්ථිකාදීසු මඞ්ගලානි චෙව සොවත්ථියො ච කරොන්තෙසු මහාසම්පත්තියා නගරං අනුවිචරති පුඤ්ඤවන්තා මනුස්සා එකභූමකාදිපාසාදෙ

* අනුවිචරති, ÷ වාලිකාය

ආරුය්හ සුඛපත්තාදිසානි වාතපානකවාටානි විවරිත්වා ඕලො-කෙන්ති බ්‍රාහ්මණොපි අත්තනො යසසිරිසම්පත්තියා නගරං අජ්ඣො-ත්ථරන්තො විය දක්ඛිණද්වාරාභිමුඛො හොති තෙන වුත්තං සාවත්ථියා නිය්‍යාතීති-දිවාදිවස්සාති දිවසස්ස පි දිවා; මජ්ඣණ්හකාලෙති අත්ථො. **පිලොතිකං පරිබ්බාජකන්ති** පිලොතිකාති එවං ඉත්ථිලිඞ්ගවො-හාරවසෙන ලද්ධනාමං පරිබ්බාජකං; සො කිර පරිබ්බාජකො දහ-රො පඨමවයෙ ඨිතො සුවණ්ණවණ්ණො බුද්ධුපට්ඨාකො පාතොව තථාගතස්ස ච මහාථෙරානඤ්ච. උපට්ඨානං කත්වා තිදණ්ඩකුණ්ඩි-කාදිපරික්ඛාරං ආදාය ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා නගරාභිමුඛො පායා-සි තං එස දූරතොව ආගච්ඡන්තං අද්දස. **එතදවොචාති** අනුක්ක-මෙන සන්තිකං ආගතං සඤ්ජානිත්වා එතං හන්ද කුතො නු භවං වච්ඡායනො ආගච්ඡතීති ගොත්තං කිත්තෙන්තො වචනං අවොච; **පණ්ඩිතො මඤ්ඤෙති** භවං වච්ඡායනො සමණං ගොතමං පණ්ඩි-තොති මඤ්ඤති උදාහු නොති අයමෙත්ථ අත්ථො; **කො චාහං භොති** භො සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානනෙ අහං කො නාම-කො ච සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානිස්සා-මීති කුතො චාහං සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානිස්සාමි කෙන කාරණෙන ජානිස්සාමීති එවං සබ්බථාපි අත්තනො අජානනභාවං දීපෙති. **සොපි නූනස්ස තාදිසො වාති** යො සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානෙය්‍ය සො පි නූන දසපාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො තාදී බුද්ධො සො යෙව භවෙය්‍ය, සිනෙරුං වා හිමවන්තං වා පථවිං වා ආකාසං වා මෙතුකාමෙන * තප්පමාණොව දණ්ඩො වා රජ්ජු වා ලද්ධුං වට්ටති සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤං ජානන්තෙනාපි තස්ස ඤාණස්ස සදිස මෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං ලද්ධුං වට්ටතීති දීපෙති. ආදරවසෙන පනෙත්ථ ආමෙණ්ඩිතං කතං—**උළාරායාති** උත්තමාය; සෙට්ඨාය. **කො චාහං භොති** භො අහං සමණස්ස ගොතමස්ස පසංසනෙ කො නාම; කො ච සමණං ගොතමං පසංසිස්සාමීති කෙන කාර-ණෙන පසංසිස්සාමි-**පසත්ථපසත්ථොති** සබ්බගුණානං උපරිචරෙහි සබ්බලොකපසත්ථෙහි අත්තනො ගුණෙහෙව පසත්ථො න තස්ස අඤ්ඤෙහි පසංසනකිච්චං අත්ථි යථා හි චම්පකපුප්ඵං වා නීලුප්පලං වා පදුමං වා ලොහිතචන්දනං වා අත්තනො වණ්ණගන්ධසිරියා පාසාදිකමෙව සුගන්ධමෙව න තස්ස ආගන්තුකෙහි වණ්ණගන්ධෙහි

---

* මිනන්තස්ස

ථොමනකිච්චං අත්ථි යථා ච මණිරතනං වා චන්දමණ්ඩලං වා අත්තනො ආලොකෙනෙව ඔභාසති න තස්ස අඤ්ඤෙන ඔභාසනකිච්චං අත්ථි එවං සමණො ගොතමො සබ්බලොකපසත්ථො අත්තනො ගුණෙහෙව පසත්ථො ථොමිතො සබ්බලොකස්ස සෙට්ඨතං පාපිතො න තස්ස අඤ්ඤෙන පසංසනකිච්චං අත්ථි. **පසත්ථපසත්ථොති**පි පසත්ථපසත්ථො කෙ පන පසත්ථා නාම රාජා පසෙනදිකොසලො කාසිකොසලවාසිකෙහි පසත්ථො බිම්බිසාරො අඞ්ගමගධවාසීහි වෙසාලිකා ලිච්ඡවී වජ්ජිරට්ඨවාසීහි පසත්ථා පාවෙය්‍යකා මල්ලා කොසිනාරකා මල්ලා අඤ්ඤෙපි එත තෙ ඛත්තියා තෙහි තෙහි ජානපදෙහි පසත්ථා චඞ්කීආදයො බ්‍රාහ්මණා බ්‍රාහ්මණගණෙහි අනාථපිණ්ඩිකාදයො උපාසකා උපාසකගණෙහි විසාඛාදයො උපාසිකා අනෙකසතානි උපාසිකාහි සකුලුදායිආදයො පරිබ්බාජකා අනෙකෙහි පරිබ්බාජකසතෙහි උප්පලවණ්ණත්ථෙරිආදිකා මහාසාවිකා අනෙකෙහි භික්ඛුනීසතෙහි සාරිපුත්තත්ථෙරාදයො මහාථෙරා අනෙකසතෙහි භික්ඛූහි සක්කාදයො දෙවා අනෙකසහස්සෙහි දෙවෙහි මහාබ්‍රහ්මාදයො බ්‍රහ්මානො අනෙකසහස්සෙහි බ්‍රහ්මෙහි පසත්ථා තෙ සබ්බෙපි දසබලං ථොමෙන්ති වණ්ණෙන්ති පසංසන්තීති භගවා පසත්ථපසත්ථොති වුච්චති—**අජ්ඣාවසන්ති** අජ්ඣාවසං; අථස්ස පරිබ්බාජකො අත්තනො දිවාකාරණං * ආචික්ඛන්තො සෙය්‍යථාපි භො කුසලො නාගවනිකොති ආදිමාහ-තත්ථ **නාගවනිකොති** නාගවනවාසිකො; අනුග්ගහිතසිප්පො පුරිසො පරතො පන උග්ගහිතසිප්පො පුරිසො නාගවනිකොති ආගතො—**චත්තාරි පදානීති** චත්තාරි ඤාණපදානි; ඤාණවලඤ්ජෙ ඤාණෙන අක්කන්තට්ඨානානීති අත්ථො. **ඛත්තිය පණ්ඩිතෙ** ආදීසු **පණ්ඩිතෙති** පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතෙ; **නිපුණෙති** සණ්හෙ; **සුඛුමබුද්ධිකෙති** සුඛුමඅත්ථන්තරපටිවිජ්ඣනසමත්ථෙ; **කතපරප්පවාදෙති** විඤ්ඤාතපරප්පවාදෙ චෙව පරෙහි සද්ධිං කතවාදපරිචයෙ; **වාලවෙධිරූපෙති** වාලවෙධිධනුග්ගහසදිසෙ; **වොභින්දන්තා මඤ්ඤෙ චරන්තීති** වාලවෙධි විය වාලං සුඛුමානිපි පරෙසං දිට්ඨිගතානි අත්තනො පඤ්ඤාගතෙන භින්දන්තා විය චරන්තීති අත්ථො; **පඤ්හං අභිසංඛරොන්තීති** දුපදම්පි තිපදම්පි චතුප්පදම්පි පඤ්හෙ කරොන්ති; **වාදං ආරොපෙස්සාමාති** දොසං ආරොපෙස්සාම; **න චෙව සමණං ගොතමං**

* අත්තනො පසාදකාරණං

පඤ්හං පුච්ඡන්තීති කස්මා න පුච්ඡන්ති භගවා කිර පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙන්තො පරිසාය අජ්ඣාසයං ඔලොකෙති තතො පස්සති ඉමෙ ඛත්තියපණ්ඩිතා ගුළ්හං රහස්සං පඤ්හං ඔවට්ටිකසාරං කත්වා ආගතාති සො තෙහි අපුට්ඨොයෙව එවරූපෙ පඤ්හෙ පුච්ඡාය එත්තකා දොසා විස්සජ්ජනෙ එත්තකා අත්ථෙ පදෙ අක්ඛරෙ එත්තකාති ඉමෙ පඤ්හෙ පුච්ඡන්තො එවං පුච්ඡෙය්‍ය විස්සජ්ජෙන්තො එවං විස්සජ්ජෙය්‍යාති ඉති ඔවට්ටිකසාරං කත්වා ආනීතෙ පඤ්හෙ පගෙව ධම්මකථාය අන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා විද්ධංසෙති ඛත්තියපණ්ඩිතා සෙය්‍යා වත නො යෙ මයං ඉමෙ පඤ්හෙ න පුච්ඡිම්හ සචෙ හි මයං පුච්ඡෙය්‍යාම අප්පතිට්ඨෙව නො කත්වා සමණො ගොතමො ඛිපෙය්‍යාති අත්තමනා භවන්ති අපි ච බුද්ධා නාම ධම්මං දෙසෙන්තා පරිසං මෙත්තාය ඵරන්ති මෙත්තාඵරණෙන දසබලෙ මහාජනස්ස චිත්තං පසීදති බුද්ධා ච නාම රූපග්ගප්පත්තාව හොන්ති දස්සනසම්පන්නා මධුරස්සරා මුදුජිව්හා සුඵුසිතදන්තාවරණා අමතෙන හදයං සිඤ්චන්තා විය ධම්මං කථෙන්ති තත්‍ර තෙසං මෙත්තාඵරණෙන පසන්නචිත්තානං එවං හොති එවරූපං අද්වෙජ්ඣකථං අමොඝකථං නිය්‍යානිකකථං කථෙන්තෙන භගවතා සද්ධිං න සක්ඛිස්සාම පච්චනීකගාහං ගණ්හිතුන්ති අත්තනො පසන්නභාවෙනෙව න පුච්ඡන්ති. අඤ්ඤදත්ථූති එකංසෙන, සාවකා සම්පජ්ජන්තීති සරණගමනවසෙන සාවකා හොන්ති, තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානන්ති මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානභූතං අරහත්තඵලං තදත්ථාය හි තෙ පබ්බජන්ති. මනං වත * භො අනස්සාමාති භො සචෙ මයං න උපසඞ්කමෙය්‍යාම ඉමිනා ථොකෙන අනුපසඞ්කමනමත්තෙන අපස්සිරුප්පාසනභාවෙනෙව නට්ඨා භවෙය්‍යාම උපසඞ්කමනමත්තකෙන පනම්හ න නට්ඨාති දීපෙති; දුතියපදං පුරිමස්සෙව වෙවචනං. අස්සමණාව සමානාති ආදීසු පාපානං අසමිතත්තා අස්සමණාව අබාහිතත්තා ච පන අබ්‍රාහ්මණාව කිලෙසාරීනං අහතත්තා අනරහන්තායෙව සමානාති අත්ථො; —— උදකං උදකමණිකන්ති උදගාරං උදකහරිං; යාගු යං තෙලං වා තං ගණ්හිතුං න සක්කොති විසුද්ධිත්වා ගච්ඡති තං අවසක්කොති චුම්බති යථා ජලං ඛලාකං ගණ්හිතුං න සක්කොති ඔසක්කිත්වා ගච්ඡති තං ඔසක්කති චුම්බති එවමෙවං යං ජිතිමා වචනං හදයං ගණ්හිතුං න සක්කොති අබ්භං හුත්වා අන්තො අපවිසිත්වා බහි නික්ඛමති තං උදකහන්ති

---

* මයංවත

වුච්චති එවරූපං පීතිමයවචනං නිච්ඡාරෙසීති අත්ථො. **හත්ථිපදොපමොති** හත්ථිපදං උපමා අස්ස ධම්මස්සාති හත්ථිපදොපමො. සො න එත්තාවතා විත්ථාරෙන පරිපූරො හොතීති දස්සෙති. **නාගවනිකොති** උග්ගහිතහත්ථිසිප්පො හත්ථිවනචාරිකො; අථ කස්මා කුසලොති න වුත්තො? පරතො යො හොති කුසලොති විභාගදස්සනත්ථං. යො හි කොචි පවිසති, යො පන කුසලො හොති සො එව තාව නිට්ඨං ගච්ඡති, තස්මා ඉධ කුසලොති අවත්වා පරතො වුත්තො— **වාමනිකාති** රස්සා ආයාමතොපි න දීඝා මහාකුච්ඡිහත්ථිනියො; **උච්චා ච නිසෙවිතානීති** සත්තට්ඨරතනානුබන්ධෙ වටරුක්ඛාදීනං ඛන්ධප්පදෙසෙ ඝංසිතට්ඨානානි; **උච්චා කාළාරිකාති** උච්චා ච යට්ඨිසදිසපාදා හුත්වා කාළාරිකා ච දන්තානං කළාරතාය; තාසං කිර එකො දන්තො උන්නතො හොති එකො ඔනතො උභොපි ච විරළා හොන්ති න ආසන්නා— **උච්චා ච දන්තෙහි ආරඤ්ජිතානීති** සත්තට්ඨරතනානුබන්ධෙ වටරුක්ඛාදීනං ඛන්ධප්පදෙසෙ ඵරසුනා පහටට්ඨානානි විය දන්තෙහි ඡින්නට්ඨානානි. **උච්චා කණෙරුකා නාමාති** උච්චා ච යට්ඨිසදිසපාදා හුත්වා කණෙරුකා ච දන්තානං කණෙරුතාය; තාසං කිර මකුළදන්තා හොන්ති තස්මා කණෙරුකා වුච්චන්ති. **සො නිට්ඨං ගච්ඡතීති** සො නාගවනිකො යස්ස වතාහං නාගස්ස අනුපදං ආගතො අයංව සො අයමෙව සො න අඤ්ඤො යං හි අහං පඨමං පදං දිස්වා වාමනිකානං පදං භවිස්සතීති නිට්ඨං න ගතො යම්පි තතො ඔරභාගෙ දිස්වා කාළාරිකානං භවිස්සතීති කණෙරුකානං භවිස්සතීති නිට්ඨං න ගතො සබ්බන්තං ඉමස්සෙව මහාහත්ථිනො පදන්ති මහාහත්ථිං දිස්වාව නිට්ඨං ගච්ඡති. **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං නාගවනං විය හි ආදිතො පට්ඨාය යාව නීවරණප්පහානා ධම්මදෙසනා වෙදිතබ්බා; කුසලො නාගවනිකො විය යොගාවචරො මහානාගො විය සම්මාසම්බුද්ධො මහන්තං හත්ථිපදං විය ඣානාභිඤ්ඤා නාගවනිකස්ස තත්ථ හත්ථිපදං දිස්වාපි වාමනිකානං පදං භවිස්සති කාළාරිකානං කණෙරුකානං පදං භවිස්සතීති අනිට්ඨඞ්ගතභාවො විය යොගිනො ඉමා ඣානාභිඤ්ඤා නාම බාහිරපරිබ්බාජකානම්පි සන්තීති අනිට්ඨඞ්ගතභාවො නාගවනිකස්ස තත්ථ මයා දිට්ඨං පදං ඉමස්සෙව මහාහත්ථිනො න අඤ්ඤස්සාති මහාහත්ථිං දිස්වා නිට්ඨාගමනං විය අරියසාවකස්ස අරහත්තං පත්වාව නිට්ඨාගමනං ඉදඤ්ච ඔපම්මසංසන්දනං මජ්ඣෙ ඨත්වාපි කාතුං වට්ටති ඉමස්මිම්පි ඨානෙ වට්ටතියෙව— අනුක්කමාගතං පන තං පාළිපදං ගහෙත්වා ඉධෙව කථිතං. තත්

ඉධාති දෙසාපදෙසෙ නිපාතො; ස්වායං කත්ථචි ලොකං උපාදාය වුච්චති යථාහ= "ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජතී"ති. කත්ථචි සාසනං යථාහ. "ඉධෙව භික්ඛවෙ සමණො ඉධ දුතියො සමණො"ති. කත්ථචි ඔකාසං යථාහ=

" ඉධෙව තිට්ඨමානස්ස දෙවභූතස්ස මෙ සතො
පුනරායු ච මෙ ලද්ධො එවං ජානාහි මාරිසා"ති.

කත්ථචි පදපූරණමත්තමෙව—යථාහ. "ඉධාහං භික්ඛවෙ භුත්තාවී අස්සං පවාරිතො"ති ඉධ පන ලොකං උපාදාය වුත්තොති වෙදිතබ්බො. ඉදං වුත්තං හොති බ්‍රාහ්මණ ඉමස්මිං ලොකෙ තථාගතො උප්පජ්ජති අරහං —පෙ— බුද්ධො භගවා—තත්ථ තථාගත සද්දො මූලපරියායෙ අරහන්ති ආදයො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. ලොකෙ උප්පජ්ජතීති එත්ථ පන ලොකොති ඔකාසලොකො සත්ත ලොකො සඞ්ඛාරලොකොති තිවිධො ඉධ පන සත්තලොකො අධිප්පෙතො සත්තලොකෙ උප්පජ්ජමානොපි තථාගතො න දෙවලොකෙ න බ්‍රහ්මලොකෙ මනුස්සලොකෙව උප්පජ්ජති මනුස්ස ලොකෙපි න අඤ්ඤස්මිං චක්කවාළෙ ඉමස්මිංයෙව චක්කවාළෙ තත්‍රාපි න සබ්බට්ඨානෙසු පුරත්ථිමාය දිසාය කජඞ්ගලං නාම නිගමො තස්ස අපරෙන මහාසාලා තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ පුරත්ථිමදක්ඛිණාය දිසාය සලලවතී නාම නදී තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ දක්ඛිණාය දිසාය සෙතකණ්ණිකං නාම නිගමො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ පච්ඡිමාය දිසාය ථූනං නාම බ්‍රාහ්මණගාමො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ උත්තරාය දිසාය උසීරද්ධජො නාම පබ්බතො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙති එවං පරිච්ඡින්නෙ ආයාමතො තියොජනසතෙ විත්ථාරතො අඩ්ඪතිය යොජනසතෙ පරික්ඛෙපතො නවයොජනසතෙ මජ්ඣිමදෙසෙ උප්පජ්ජති න කෙවලඤ්ච තථාගතො පච්චෙකබුද්ධා අග්ගසාවකා අසීති මහාථෙරා බුද්ධමාතා බුද්ධපිතා චක්කවත්තිරාජා අඤ්ඤෙ ච සාරප්පත්තා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා එත්ථෙව උප්පජ්ජන්ති—තත්ථ තථාගතො සුජාතාය දින්නමධුපායාසභොජනතො යාවඅරහත්තමග්ගා තාව උප්පජ්ජති නාම අරහත්තඵලෙ උප්පන්නො නාම මහාභිනික්ඛමනතො වා යාවඅරහත්තමග්ගා තුසිතභවනතො වා යාව අරහත්තමග්ගා දීපඞ්කරපාදමූලතො වා යාවඅරහත්තමග්ගා තාව

උප්පජ්ජති නාම අරහත්තඵලෙ උප්පන්නො නාම. ඉධ සබ්බපඨමං උප්පන්නභාවං සන්ධාය උප්පජ්ජතීති වුත්තං. තථාගතො ලොකෙ උප්පන්නො හොතීති අයං හෙත්ථ අත්ථො. සො ඉමං ලොකන්ති සො භගවා ඉමං ලොකං; ඉදානි වත්තබ්බං නිදස්සෙති. සදෙවකන්ති සහ දෙවෙහි සදෙවකං; එවං සහ මාරෙන සමාරකං; සහ බ්‍රහ්මුනා සබ්‍රහ්මකං; සහ සමණබ්‍රාහ්මණෙහි සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං; පජාතත්තා පජා තං පජං; සහ දෙවමනුස්සෙහි සදෙවමනුස්සං, තත්ථ සදෙවකවචනෙන පඤ්චකාමාවචරදෙවග්ගහණං වෙදිතබ්බං. සමාරකවචනෙන ඡට්ඨකාමාවචරදෙවග්ගහණං. සබ්‍රහ්මකවචනෙන බ්‍රහ්මකායිකාදිබ්‍රහ්මග්ගහණං. සස්සමණබ්‍රාහ්මණිවචනෙන සාසනස්ස පච්චත්ථිකපච්චාමිත්තසමණබ්‍රාහ්මණග්ගහණං සමිතපාපබාහිතපාපසමණබ්‍රාහ්මණග්ගහණඤ්ච. පජාවචනෙන සත්තලොකග්ගහණං. සදෙවමනුස්සවචනෙන සම්මුතිදෙවඅවසෙසමනුස්සග්ගහණං. එවමෙත්ථ තීහි පදෙහි ඔකාසලොකෙන සද්ධිං සත්තලොකො ද්වීහි පජාවසෙන සත්තලොකොව ගහිතොති වෙදිතබ්බො. අපරො නයො: සදෙවකග්ගහණෙන අරූපාවචරලොකො ගහිතො. සමාරකග්ගහණෙන ඡකාමාවචරදෙවලොකො. සබ්‍රහ්මකග්ගහණෙන රූපීබ්‍රහ්මලොකො. සස්සමණබ්‍රාහ්මණාදිග්ගහණෙන චතුපරිසවසෙන සම්මුතිදෙවෙහි වා සහ මනුස්සලොකො අවසෙසසබ්බසත්තලොකො වා—අපි චෙත්ථ සදෙවකවචනෙන උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදතො සබ්බස්ස ලොකස්ස සච්ඡිකතභාවගහණෙන යෙසං අහොසි මාරො මහානුභාවො ඡකාමාවචරිස්සරො වසවත්තී කිං සොපි එතෙන සච්ඡිකතොති? තෙසං විමතිං විධමන්තො සමාරකන්ති ආහ. යෙසං පන අහොසි බ්‍රහ්මා මහානුභාවො එකඞ්ගුලියා එකස්මිං චක්කවාළසහස්සෙ ආලොකං ඵරති ද්වීහි—පෙ—දසහි අඞ්ගුලීහි දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු ආලොකං ඵරති අනුත්තරඤ්ච ඣානසමාපත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙති කිං සොපි සච්ඡිකතොති? තෙසං විමතිං විධමන්තො සබ්‍රහ්මකන්ති ආහ. තතො යෙ එවං චින්තෙසුං පුථූ සමණබ්‍රාහ්මණා සාසනස්ස පච්චත්ථිකා කිං තෙපි සච්ඡිකතාති? තෙසං විමතිං විධමන්තො සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජන්ති ආහ. එවං උක්කට්ඨුක්කට්ඨානං සච්ඡිකතභාවං පකාසෙත්වා අථ සම්මුතිදෙවෙ අවසෙසමනුස්සෙ ච උපාදාය උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදවසෙන අවසෙසසත්තලොකස්ස සච්ඡිකතභාවං පකාසෙන්තො සදෙවමනුස්සන්ති ආහ. අයමෙත්ථ භාවානුක්කමො. පොරාණා පනාහු සදෙවකන්ති දෙවතාහි සද්ධිං අවසෙසලොකං. සමාරකන්ති මාරෙන සද්ධිං අවසෙසලොකං. සබ්‍රහ්මකන්ති බ්‍රහ්මෙහි සද්ධිං අවසෙසලොකං

එවං සබ්බම්පි තිභූමකෙ සත්තෙ තීහාකාරෙහි තීසු පදෙසු පක්ඛිපිත්වා පුන තීහි පදෙහි පරියාදියන්තො සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සන්ති ආහ එවං පඤ්චහි පදෙහි තෙන තෙනාකාරෙන තෙධාතුකමෙව පරියාදින්නන්ති—**සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙතීති** සයන්ති සාමං අපරනෙය්‍යො හුත්වා අභිඤ්ඤාති අභිඤ්ඤාය අධිකෙන ඤාණෙන ඤත්වාති අත්ථො. සච්ඡිකත්වාති පච්චක්ඛං කත්වා; එතෙන අනුමානාදිපටික්ඛෙපො කතො හොති. පවෙදෙතීති බොධෙති ඤාපෙති පකාසෙති; සො ධම්මං දෙසෙති ආදි—පෙ—**පරියොසානකල්‍යාණන්ති** සො භගවා සත්තෙසු කාරුඤ්ඤතං පටිච්ච හිත්වාපි අනුත්තරං විවෙකසුඛං ධම්මං දෙසෙති තඤ්ච ඛො අප්පං වා බහුං වා දෙසෙන්තො ආදිකල්‍යාණාදිප්පකාරමෙව දෙසෙති ආදිම්හිපි කල්‍යාණං භද්දකං අනවජ්ජමෙව කත්වා දෙසෙති මජ්ඣෙපි—පරියොසානෙපි කල්‍යාණං භද්දකං අනවජ්ජමෙව කත්වා දෙසෙතීති වුත්තං හොති; තත්ථ අත්ථි දෙසනාය ආදිමජ්ඣපරියොසානං අත්ථි සාසනස්ස දෙසනාය තාව චතුප්පදිකායපි ගාථාය පඨමපාදො ආදි නාම තතො ද්වෙ මජ්ඣං නාම අන්තෙ එකො පරියොසානං නාම. ඒකානුසන්ධිකස්ස සුත්තස්ස නිදානං ආදි ඉදමවොචාති පරියොසානං උභින්නමන්තරා මජ්ඣං. අනෙකානුසන්ධිකස්ස සුත්තස්ස පඨමානුසන්ධි ආදි අන්තෙ අනුසන්ධි පරියොසානං මජ්ඣෙ එකො වා ද්වෙ වා බහු වා මජ්ඣමෙව. සාසනස්ස පන සීලසමාධිවිපස්සනා ආදි නාම. වුත්තම්පි චෙතං"කො චාදි කුසලානං ධම්මානං සීලඤ්ච සුවිසුද්ධං දිට්ඨි ච උජුකා"ති. "අත්ථි භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා"ති එවං වුත්තො පන අරියමග්ගො මජ්ඣං නාම. ඵලඤ්චෙව නිබ්බානඤ්ච පරියොසානං නාම. "තස්මාතිහ ත්වං බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියං එතංසාරං එතංපරියොසාන"න්ති එත්ථ ඵලං පරියොසානන්ති වුත්තං. "නිබ්බානොගධං හි ආවුසො විසාඛ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති නිබ්බානපරායනං නිබ්බානපරියොසාන"න්ති එත්ථ නිබ්බානං පරියොසානං වුත්තං. ඉධ දෙසනාය ආදිමජ්ඣපරියොසානං අධිප්පෙතං. භගවා හි ධම්මං දෙසෙන්තො ආදිම්හි සීලං දස්සෙත්වා මජ්ඣෙ මග්ගං පරියොසානෙ නිබ්බානං දස්සෙති. තෙන වුත්තං සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං—පෙ—පරියොසානකල්‍යාණන්ති තස්මා අඤ්ඤොපි ධම්මකථිකො

ආදිම්හි සීලං දස්සෙය්‍ය මජ්ඣෙ මග්ගං විභාවයෙ
පරියොසානම්හි නිබ්බානං එසා කථිකසණ්ඨිති.

සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනන්ති යස්ස හි යාගුභත්තඉත්ථිපුරිසාදිවණ්ණනා නිස්සිතා දෙසනා හොති න සො සාත්ථං දෙසෙති භගවා පන තථාරූපං දෙසනං පහාය චතුසතිපට්ඨානාදිනිස්සිතං දෙසනං දෙසෙති තස්මා සාත්ථං දෙසෙතීති වුච්චති. යස්ස පන දෙසනා එකබ්‍යඤ්ජනාදියුත්තා වා සබ්බනිරොට්ඨබ්‍යඤ්ජනා වා සබ්බවිස්සට්ඨසබ්බනිග්ගහිතබ්‍යඤ්ජනා වා තස්ස දමිළකිරාතයවනාදිමිලක්ඛානං භාසා විය බ්‍යඤ්ජනපාරිපූරියා අභාවතො අබ්‍යඤ්ජනා නාම දෙසනා හොති භගවා පන=

"සිථිලධනිතඤ්ච දීඝරස්සං ගරුකලහුකඤ්ච නිග්ගහීතං
සම්බන්ධං වවත්ථිතං විමුත්තං දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා පභෙදො"ති.

එවං වුත්තං දසවිධබ්‍යඤ්ජනං අමක්ඛෙත්වා පරිපුණ්ණබ්‍යඤ්ජනමෙව කත්වා ධම්මං දෙසෙති තස්මා සබ්‍යඤ්ජනං දෙසෙතීති වුච්චති. **කෙවලපරිපුණ්ණන්ති** එත්ථ කෙවලන්ති සකලාධිවචනං. පරිපුණ්ණන්ති අනූනාධිකවචනං; ඉදං වුත්තං හොති සකලපරිපුණ්ණමෙව දෙසෙති එකදෙසනාපි අපරිපුණ්ණා නත්ථීති. **පරිසුද්ධන්ති** නිරුපක්කිලෙසං; යො හි ඉමං ධම්මදෙසනං නිස්සාය ලාභං වා සක්කාරං වා ලභිස්සාමීති දෙසෙති තස්ස අපරිසුද්ධා දෙසනා හොති භගවා පන ලොකාමිසනිරපෙක්ඛො හිතඵරණෙන මෙත්තාභාවනාය මුදුහදයො උල්ලුම්පනසභාවසණ්ඨිතෙන චිත්තෙන දෙසෙති තස්මා පරිසුද්ධං දෙසෙතීති වුච්චති. **බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතීති** එත්ථ බ්‍රහ්මචරියන්ති සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං සකලසාසනං තස්මා බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතීති සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං—පෙ—පරිසුද්ධං එවං දෙසෙන්තො ච සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං සකලසාසනබ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො-බ්‍රහ්මචරියන්ති සෙට්ඨෙන බ්‍රහ්මභූතං චරියං බ්‍රහ්මභූතානං වා බුද්ධාදීනං චරියන්ති වුත්තං හොති. තං **ධම්මන්ති** තං වුත්තප්පකාරසම්පදං ධම්මං; සුණාති **ගහපති වාති** කස්මා පඨමං ගහපතිං නිද්දිසති නිහතමානත්තා උස්සන්නත්තා ච යෙභුය්‍යෙන හි ඛත්තියකුලතො පබ්බජිතා ජාතිං නිස්සාය මානං කරොන්ති බ්‍රාහ්මණකුලා පබ්බජිතා මන්තෙ නිස්සාය මානං කරොන්ති හීනජච්චකුලා පබ්බජිතා අත්තනො විජාතිතාය පතිට්ඨාතුං න සක්කොන්ති ගහපතිදාරකා පන කච්ඡෙහි සෙදං මුඤ්චන්තෙහි පිට්ඨියා ලොණං පුප්ඵමානාය භූමිං කසිත්වා නිහතදප්පා හොන්ති තෙ පබ්බජිත්වා මානං වා දප්පං වා අකත්වා යථාබලං බුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තා සක්කොන්ති අරහත්තෙ පතිට්ඨාතුං ඉතරෙහි ච

සාලෙති නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතා නාම න බහුකා ගහපතිකාව බහුකාති නිහතමානත්තා උස්සන්නත්තා ච පඨමං ගහපතිං නිද්දිසතීති—අඤ්ඤතරස්මිං වාති ඉතරෙසං වා කුලානං අඤ්ඤතරස්මිං පච්චාජාතෝති ජාතෝ; තථාගතෙ සද්ධං පටිලභතීති පරිසුද්ධං ධම්මං සුත්වා ධම්මස්සාමිම්හි තථාගතෙ සම්මාසම්බුද්ධෝ වත භගවාති සද්ධං පටිලභති; ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති එවං පච්චවෙක්ඛති. සම්බාධෝ ඝරාවාසෝති සචෙපි සට්ඨිහත්ථෙ ඝරෙ යෝජනසතන්තරෙපි වා ද්වෙ ජායම්පතිකා වසන්ති තථාපි නෙසං සකිඤ්චනසපලිබෝධනට්ඨෙන ඝරාවාසෝ සම්බාධෝව; රජාපථෝති රාගරජාදීනං උට්ඨානට්ඨානන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං; ආගමනපථෝතිපි වදන්ති. අලග්ගනට්ඨෙන අබ්භෝකාසෝ වියාති අබ්භෝකාසෝ. පබ්බජිතෝ හි කූටාගාරරතනපාසාදදෙවවිමානාදීසු පිහිතද්වාරවාතපානෙසු පටිච්ඡන්නෙසු වසන්තෝපි නෙව ලග්ගති න සජ්ජති න බජ්ඣති තෙන වුත්තං අබ්භෝකාසෝ පබ්බජ්ජාති-අපි ච සම්බාධෝ ඝරාවාසෝ කුසලකිරියාය ඔකාසාභාවතෝ රජාපථෝ අසංවුතසඞ්කාරට්ඨානං විය රජානං කිලෙසරජානං සන්නිපාතට්ඨානතෝ. අබ්භෝකාසෝ පබ්බජ්ජා කුසලකිරියාය යථාසුඛං ඔකාසභාවතෝ. * නයිදං සුකරං—පෙ—පබ්බජෙය්‍යන්ති එත්ථ අයං සඞ්ඛෙපකථා; යදෙතං සික්ඛත්තයං බ්‍රහ්මචරියං එකම්පි දිවසං අඛණ්ඩං කත්වා චරිමකචිත්තං පාපෙතබ්බතාය එකන්තපරිපුණ්ණං; එකදිවසම්පි කිලෙසමලෙන අමලිනං කත්වා චරිමකචිත්තං පාපෙතබ්බතාය එකන්තපරිසුද්ධං: සඞ්ඛලිඛිතං ලිඛිතසඞ්ඛසදිසං ධෝතසඞ්ඛසප්පටිභාගං චරිතබ්බං. ඉදං න සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා අගාරමජ්ඣෙ වසන්තෙන එකන්තපරිපුණ්ණං---පෙ---චරිතුං යන්නූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කසායරසපීතතාය කාසායානි බ්‍රහ්මචරියං චරන්තානං අනුච්ඡවිකානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා පරිදහිත්වා අගාරස්මා නික්ඛමිත්වා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍යං එත්ථ ච යස්මා අගාරස්ස හිතං කසිවාණිජ්ජාදිකම්මං අගාරියන්ති වුච්චති තඤ්ච පබ්බජ්ජාය නත්ථි තස්මා පබ්බජ්ජා අනගාරියාති ඤාතබ්බා තං අනගාරියං; පබ්බජෙය්‍යන්ති පටිපජ්ජෙය්‍යං: අප්පං වාති සහස්සතෝ හෙට්ඨා භෝගක්ඛන්ධෝ අප්පෝ නාම හෝති සහස්සතෝ

---

* ඔකාසසබ්භාවතෝ—

පඤ්ඤාය මහා ආබාධිනානෙන සුතිං එව සුතිපසාදමෙව්‍ය. සො විය තියා හොති, අඤ්ඤාසු ගතීසු විපත්තියා පඤ්ඤාය මහා; භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නොති යා භික්ඛූනං අධිසීලසඞ්ඛාතා සික්ඛා, තඤ්ච යත්ථ චෙතෙ සහ ජීවන්ති එකජීවිකා සභාගවුත්තිනො හොන්ති, තං භගවතා පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදසඞ්ඛාතං සාජීවඤ්ච තත්ථ සික්ඛනභාවෙන සමාපන්නොති භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො, සික්ඛං පරිපූරෙන්තො සාජීවඤ්ච අවීතික්කමන්තො. ඉදං තදුභයං උපග හොති අත්ථො.

පාණාතිපාතං පහායාති ආදීසු පාණාතිපාතකථා හෙට්ඨා විත්ථාරිතා එව; පහායාති ඉමං පාණාතිපාතචෙතනාසඞ්ඛාතං දුස්සීල්‍යං පජහිත්වා; පටිවිරතො හොතීති පහීනකාලතො පට්ඨාය තතො දුස්සීල්‍යතො ඔරතො විරතොව හොති; නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථොති පරූපඝාතත්ථාය දණ්ඩං වා සත්ථං වා ආදාය අවත්තනතො නික්ඛිත්තදණ්ඩො චෙව නික්ඛිත්තසත්ථො චාති අත්ථො; එත්ථ ච ඨපෙත්වා දණ්ඩං සබ්බම්පි අවසෙසං උපකරණං සත්තානං විහිංසනභාවතො සත්ථන්ති වෙදිතබ්බං. යං පන භික්ඛූ කත්තරදණ්ඩං වා දන්තකට්ඨවාසිං වා පිප්ඵලකං වා ගහෙත්වා විචරන්ති න තං පරූපඝාතත්ථාය. තස්මා නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති: ලජ්ජීති පාපජිගුච්ඡනලක්ඛණාය ලජ්ජාය සමන්නාගතො, දයාපන්නොති දයං මෙත්තචිත්තතං ආපන්නො; සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පීති සබ්බපාණභූතෙ හිතෙන අනුකම්පකො. තාය දයාපන්නතාය සබ්බෙසං පාණභූතානං හිතචිත්තකොති අත්ථො; විහරතීති ඉරියති පාලෙති; දින්නමෙව ආදියතීති දින්නාදායී; චිත්තෙනපි දින්නමෙව පටිකඞ්ඛතීති දින්නපාටිකඞ්ඛී; ථෙනෙතීති ථෙනො න ථෙනෙන අථෙනෙන; අථෙනත්තායෙව සුචිභූතෙන; අත්තනාති අත්තභාවෙන; අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තභාවෙන විහරතීති වුත්තං හොති. අබ්‍රහ්මචරියන්ති අසෙට්ඨචරියං; බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං ආචාරං චරතීති බ්‍රහ්මචාරී; ආරාචාරීති අබ්‍රහ්මචරියතො දූරචාරී; මෙථුනාති රාගපරියුට්ඨානවසෙන සදිසත්තා මෙථුනකාති ලද්ධවොහාරෙහි පටිසෙවිතබ්බතො මෙථුනතොති සඞ්ඛං ගතා අසද්ධම්මා; ගාමධම්මාති ගාමවාසීනං ධම්මා; සච්චං වදතීති සච්චවාදී; සච්චෙන සච්චං සන්දහති ඝටෙතීති සච්චසන්ධො; න අන්තරන්තරා මුසා වදතීති අත්ථො. යො හි පුරිසො කදාචි මුසා වදති, කදාචි

සච්චං තස්ස මුසාවාදෙන අන්තරිතත්තා සච්චෙන සච්චං න ඝටීයති තස්මා න සො සච්චසන්ධො අයං පන න තාදිසො ජීවිතහෙතුපි මුසා අවත්වා සච්චෙන සච්චං සන්දහතියෙවාති සච්චසන්ධො. **ථෙතොති** ථිරො; ඨිතකථොති අත්ථො. එකො පුග්ගලො හලිද්දිරාගො විය ථුසරාසිම්හි නිඛාතඛාණු විය අස්සපිට්ඨෙ ඨපිතකුම්භණ්ඩමිව න ඨිතකථො හොති එකො පාසාණලෙඛා විය ඉන්දඛීලො විය ච ඨිතකථො හොති අසිනා සීසෙ ඡෙජ්ජන්තෙපි ද්වෙ කථා න කථෙති අයං වුච්චති **ථෙතො**; **පච්චයිකොති** පත්තියායිතබ්බකො සද්ධායිකොති අත්ථො. එකච්චො හි පුග්ගලො න සද්ධායිකො හොති ඉදං කෙන වුත්තං අසුකෙනාති වුත්තෙ මා තස්ස වචනං සද්දහථාති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති එකො පච්චයිකො හොති ඉදං කෙන වුත්තං අසුකෙනාති වුත්තෙ යදි තෙන වුත්තං ඉදමෙව පමාණං ඉදං න පටික්ඛිපිතබ්බං එවමෙවං ඉදන්ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති. **අයං වුච්චති පච්චයිකො; අවිසංවාදකො ලොකස්සාති** තාය සච්චවාදිතාය ලොකං න විසංවාදෙතීති අත්ථො.

ඉමෙසං භෙදායාති යෙසං ඉතොති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං තෙසං භෙදාය; **භින්නානං සන්ධාතාති** ද්වින්නං මිත්තානං වා සමානුපජ්ඣායකාදීනං වා කෙනචිදෙව කාරණෙන භින්නානං එකමෙකං උපසඞ්කමිත්වා තුම්හාකං ඊදිසෙ කුලෙ ජාතානං එවං බහුස්සුතානං ඉදං න යුත්තන්ති ආදීනි වත්වා සන්ධානං කත්තා; **අනුප්පදාතාති** සන්ධානානුප්පදාතා ද්වෙ ජනෙ සමග්ගෙ දිස්වා තුම්හාකං එවරූපෙ කුලෙ ජාතානං එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතානං අනුච්ඡවිකමෙතන්ති ආදීනි වත්වා දළ්හීකම්මං කත්තාති අත්ථො; සමග්ගො ආරාමො අස්සාති **සමග්ගාරාමො**; යත්ථ සමග්ගා නත්ථි තත්ථ වසිතුම්පි න ඉච්ඡතීති අත්ථො. සමග්ගරාමොතිපි පාළි අයමෙවත්ථො. **සමග්ගරතොති** සමග්ගෙසු රතො තෙ පහාය අඤ්ඤත්‍ර ගන්තුම්පි න ඉච්ඡතීති අත්ථො; සමග්ගෙ දිස්වාපි සුත්වාපි නන්දතීති **සමග්ගනන්දී; සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතාති** යා සා වාචා සත්තෙ සමග්ගෙයෙව කරොති තං සාමග්ගිගුණපරිදීපකමෙව වාචං භාසති න ඉතරන්ති; නෙලාති එලං වුච්චති දොසො නාස්සා එලන්ති නෙලා නිද්දොසාති අත්ථො; නෙලඞ්ගං සෙතපච්ඡාදොති එත්ථ වුත්තං සීලං විය. **කණ්ණසුඛාති** ව්‍යඤ්ජනමධුරතාය කණ්ණානං සුඛා; සූචිවිජ්ඣනං විය කණ්ණසූලං න ජනෙතීති අත්ථො; අත්ථමධුරතාය සකලසරීරෙ කොපං අජනෙත්වා පෙමං ජනෙතීති **පෙමනීයා**; **හදයං** ගච්ඡති අප්පටිහඤ්ඤමානා සුඛෙන චිත්තං පවිසතීති හද-

සබ්බඞ්ගමා; ගුණපරිපුණ්ණතාය පුරෙ භවාති පොරී; පුරෙ සංවඩ්ඪනාරී
විය සුඛුමාරාතිපි පොරී; පුරස්ස එසාතිපි පොරී; පුරස්ස එසාති නගර
වාසීනං කථාති අත්ථො; නගරවාසිනො හි යුත්තකථා හොන්ති පිති
මත්තං පිතාති භාතිමත්තං භාතාති වදන්ති. එවරූපී කථා බහුනො
ජනස්ස කන්තා හොතීති **බහුජනකන්තා**; කන්තභාවෙනෙව බහු
නො ජනස්ස මනාපා චිත්තවුඩ්ඪිකරාති **බහුජනමනාපා**;—කාලෙ
වදතීති **කාලවාදී**; වත්තබ්බයුත්තකං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා වදතීති
අත්ථො. භූතං තච්ඡං සභාවමෙව වදතීති **භූතවාදී**; දිට්ඨධම්මිකසම්ප
රායිකඅත්ථසන්නිස්සිතමෙව කත්වා වදතීති **අත්ථවාදී**; නවලොකු
ත්තරධම්මසන්නිස්සිතං කත්වා වදතීති **ධම්මවාදී**; සංවරවිනයපහාණ
විනයසන්නිස්සිතං කත්වා වදතීති **විනයවාදී**; නිධානං වුච්චති ඨප
නොකාසො නිධානමස්සා අත්ථීති **නිධානවතී**; හදයෙ නිධෙතබ්බයු
ත්තං වාචං භාසිතාති අත්ථො. **කාලෙනාති** එවරූපිං භාසමානොපි
ච අහං නිධානවතිං වාචං භාසාමීති න අකාලෙන භාසති යුත්ත
කාලං පන අවෙක්ඛිත්වාව භාසතීති අත්ථො. **සාපදෙසන්ති** සඋපමං
සකාරණන්ති අත්ථො. **පරියන්තවතින්ති** පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා දස්සෙ
ත්වා යථාස්සා පරිච්ඡෙදො පඤ්ඤායති එවං භාසතීති අත්ථො. **අත්ථසංහි
තන්ති** අනෙකෙහිපි නයෙහි විභජන්තෙන පරියාදාතුං අසක්කු
ණෙය්‍යං අත්ථසම්පන්නං; යං වා සො අත්ථවාදී අත්ථං වදති තෙන
අත්ථෙන සහිතත්තා අත්ථසංහිතං වාචං භාසති න අඤ්ඤං නික්ඛි
පිත්වා අඤ්ඤං භාසතීති වුත්තං හොති.—**බීජගාමභූතගාමසමා
රම්භාති** මූලබීජං ඛන්ධබීජං ඵළුබීජං අග්ගබීජං බීජබීජන්ති පඤ්චවි
ධස්ස බීජගාමස්ස චෙව යස්ස කස්සචි නීලතිණරුක්ඛාදිකස්ස භූත
ගාමස්ස ච සමාරම්භා ඡෙදනපචනාදිභාවෙන විකොපනා පටිවිර
තොති අත්ථො; **එකභත්තිකොති** පාතරාසභත්තං සායමාසභත්ත
න්ති ද්වෙ භත්තානි තෙසු පාතරාසභත්තං අන්තොමජ්ඣන්හි
කෙන පරිච්ඡින්නං ඉතරං මජ්ඣන්හිකතො උද්ධං අන්තොඅරු
ණෙන තස්මා අන්තොමජ්ඣන්හිකෙ දසක්ඛත්තුං භුඤ්ජමානොපි
එකභත්තිකො හොති තං සන්ධාය වුත්තං එකභත්තිකොති; රත්ති
භොජනං රත්ති තතො උපරතොති **රත්තූපරතො**; අතික්කන්තෙ
මජ්ඣන්හිකෙ යාවසූරියත්ථඞ්ගමනා භොජනං විකාලභොජනං
නාම තතො විරතත්තා **විරතො විකාලභොජනා**; සාසනස්ස අන
නුලොමත්තා විසූකං පටාණීභූතං දස්සනන්ති විසූකදස්සනං; අත්තනා න
ච්චන නච්චාපනාදිවසෙන නච්චඤ්ච ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච අන්තමසො
මයූරනච්චනාදිවසෙනපි පවත්තානං නච්චාදීනං විසූකභූතං දස්ස

නච්චාති **නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා**; නච්චාදීනි හි අත්තනා පයොජෙතුං වා පරෙහි පයොජාපෙතුං වා පයුත්තානි පස්සිතුං වා නෙව භික්ඛූනං න භික්ඛුනීනං වට්ටන්ති. මාලාදීසු **මාලා**ති යං කිඤ්චි පුප්ඵං; **ගන්ධ**න්ති යං කිඤ්චි ගන්ධජාතං; **විලෙපන**න්ති ඡවිරාගකරණං; තත්ථ පිළන්ධන්තො **ධාරෙති** නාම ඌනට්ඨානං පූරෙන්තො **මණ්ඩෙති** නාම ගන්ධවසෙන ඡවිරාගවසෙන ච සාදියන්තො **විභූසෙති** නාම. **ඨානං** වුච්චති කාරණං; තස්මා යාය දුස්සීල්‍යචෙතනාය තානි මාලාධාරණාදීනි මහාජනො කරොති තතො පටිවිරතොති අත්ථො. **උච්චාසයනං** වුච්චති පමාණාතික්කන්තං; **මහාසයනං** අකප්පියත්ථරණං; තතො පටිවිරතොති අත්ථො. **ජාතරූප**න්ති සුවණ්ණං— **රජත**න්ති කහාපණො ලොහමාසකො ජතුමාසකො දාරුමාසකොති යෙ වොහාරං ගච්ඡන්ති තස්ස උභයස්සාපි පටිග්ගහණා පටිවිරතො නෙව නං පටිග්ගණ්හාති න උග්ගණ්හාපෙති න උපනික්ඛිත්තං සාදියතීති අත්ථො. **ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා**ති සාලිවීහියවගොධූමකඞ්ගුවරකකුද්රූසකසඞ්ඛාතස්ස සත්තවිධස්සාපි ආමකධඤ්ඤස්ස පටිග්ගහණා; න කෙවලඤ්ච එතෙසං පටිග්ගහණමෙව ආමසනම්පි භික්ඛූනං න වට්ටතියෙව. **ආමකමංසපටිග්ගහණා**ති එත්ථ අඤ්ඤත්‍ර උද්දිස්ස අනුඤ්ඤාතා ආමකමංසමච්ඡානං පටිග්ගහණමෙව භික්ඛූනං නෙව වට්ටති නො ආමසනං; **ඉත්ථිකුමාරිකපටිග්ගහණා**ති එත්ථ ඉත්ථීති පුරිසන්තරගතා ඉතරා කුමාරිකා නාම තාසං පටිග්ගහණම්පි ආමසනම්පි අකප්පියමෙව; **දාසිදාසපටිග්ගහණා**ති එත්ථ දාසිදාසවසෙනෙව තෙසං පටිග්ගහණං න වට්ටති කප්පියකාරකං දම්මි ආරාමිකං දම්මීති එවං වුත්තෙ පන වට්ටති; **අජෙළකා**දීසුපි **ඛෙත්තවත්ථු**පරියොසානෙසු කප්පියාකප්පියනයො විනයවසෙන උපපරික්ඛිතබ්බො; තත්ථ ඛෙත්තං නාම යස්මිං පුබ්බණ්ණං රුහති වත්ථු නාම යස්මිං අපරණ්ණං රුහති යත්ථ වා තදුභයං රුහති තං ඛෙත්තං තදත්ථාය අකතභූමිභාගො වත්ථු. ඛෙත්තවත්ථුසීසෙන චෙත්ථ වාපිතළාකාදීනිපි සඞ්ගහිතානෙව. **දූතෙය්‍යං** වුච්චති දූතකම්මං ගිහීනං පණ්ණං වා සාසනං වා ගහෙත්වා තත්ථ තත්ථ ගමනං; **පහිණගමනං** වුච්චති ඝරා ඝරං පෙසිතස්ස ඛුද්දකගමනං; **අනුයොගො** නාම තදුභයකරණං; තස්මා දූතෙය්‍යපහිණගමනානං අනුයොගාති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **කයවික්කයා**ති කයා ච වික්කයා ච; **තුලාකූටා**දීසු කූටන්ති වඤ්චනං; තත්ථ තුලාකූටං තාව රූපකූටං අඞ්ගකූටං ගහණකූටං පටිච්ඡන්නකූටන්ති චතුබ්බිධං හොති. තත්ථ රූපකූටං නාම ද්වෙ තුලා සරූපා කත්වා ගණ්හන්තො මහතියා ගණ්හාති

දදන්තො ඛුද්දිකාය දෙති. අඞ්ගකූටං නාම ගණ්හන්තො පච්ඡාභාගෙ හත්ථෙන තුලං අක්කමති දදන්තො පුබ්බභාගෙ. ගහණකූටං නාම ගණ්හන්තො මූලෙ රජ්ජුං ගණ්හාති දදන්තො අග්ගෙ. පටිච්ඡන්නකූටං නාම තුලං සුසිරං කත්වා අන්තො අයචුණ්ණං පක්ඛිපිත්වා ගණ්හන්තො තං පච්ඡාභාගෙ කරොති දදන්තො අග්ගභාගෙ. කංසො වුච්චති සුවණ්ණපාති තාය වඤ්චනං කංසකූටං. කථං? එකං සුවණ්ණපාතිං කත්වා අඤ්ඤා ද්වෙ තිස්සො ලොහපාතියො සුවණ්ණවණ්ණා කරොන්ති තතො ජනපදං ගන්ත්වා කිඤ්චිදෙව අඩ්ඪකුලං පවිසිත්වා සුවණ්ණභාජනානි කිණථාති වත්වා අග්ඝෙ පුච්ඡිතෙ සමග්ඝතරං x දාතුකාමා හොන්ති. තතො තෙහි කථං ඉමෙසං සුවණ්ණභාවො ජානිතබ්බොති වුත්තෙ වීමංසිත්වා ගණ්හථාති සුවණ්ණපාතිං පාසාණෙ ඝංසිත්වා සබ්බපාතියො දත්වා ගච්ඡන්ති. — මානකූටං හදයභෙදසිඛාභෙදරජ්ජුභෙදවසෙන තිවිධං හොති. තත්ථ හදයභෙදො සප්පිතෙලාදිමිනනකාලෙ ලබ්භති. තානි හි ගණ්හන්තො හෙට්ඨාඡිද්දෙන මානෙන සණිකං ආසිඤ්චාති වත්වා අන්තොභාජනෙ බහුං පග්ඝරාපෙත්වා ගණ්හාති දදන්තො ඡිද්දං පිධාය සීඝං පූරෙත්වා දෙති. සිඛාභෙදො තිලතණ්ඩුලාදිමිනනකාලෙ ලබ්භති. තානි හි ගණ්හන්තො සණිකං සිඛං උස්සාපෙත්වා ගණ්හාති දදන්තො වෙගෙන පූරෙත්වා සිඛං ඡින්දන්තො දෙති. රජ්ජුභෙදො ඛෙත්තවත්ථුමිනනකාලෙ ලබ්භති. ලඤ්ජං අලභන්තා හි ඛෙත්තං අමහන්තම්පි මහන්තං කත්වා මිනන්ති. උක්කොටනාදීසු උක්කොටනන්ති සාමිකෙ අස්සාමිකෙ කාතුං ලඤ්ජග්ගහණං. වඤ්චනන්ති තෙහි තෙහි උපායෙහි පරෙසං වඤ්චනං. තත්‍රිදමෙකං වත්ථු — එකො කිර ලුද්දකො මිගඤ්ච මිගපොතකඤ්ච ගහෙත්වා ආගච්ඡති. තමෙකො ධුත්තො කිං භො මිගො අග්ඝති, කිං මිගපොතකොති ආහ. මිගො ද්වෙ කහාපණෙ මිගපොතකො එකන්ති ච වුත්තෙ කහාපණං දත්වා මිගපොතකං ගහෙත්වා ථොකං ගන්ත්වා නිවත්තො න මෙ භො මිගපොතකෙන අත්ථො මිගං මෙ දෙහීති ආහ. තෙන හි ද්වෙ කහාපණෙ දෙහීති. සො ආහ නනු භො මයා පඨමං එකො කහාපණො දින්නොති. ආම දින්නොති. ඉමම්පි මිගපොතකං ගණ්හ එවං සො ච කහාපණො අයඤ්ච කහාපණග්ඝනකො මිගපොතකොති ද්වෙ කහාපණා භවිස්සන්තීති. සො කාරණං වදතීති සල්ලක්ඛෙත්වා මිගපොතකං ගහෙත්වා මිගං අදාසීති. — නිකතීති යොගවසෙන මායාවසෙන වා අපාමඞ්ගං පාමඞ්ගන්ති අම

x සමග්ඝතරං

ණිං මණින්ති අසුවණ්ණං සුවණ්ණන්ති කත්වා පතිරූපකෙන වඤ්චනං. **සාචියොගොති** කුටිලයොගො; එතෙසංයෙව උක්කොටනාදීනමෙතං නාමං. තස්මා උක්කොටනසාචියොගො වඤ්චනසාචියොගො නිකතිසාචියොගොති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. කෙචි අඤ්ඤං දස්සෙත්වා අඤ්ඤස්ස පරිවත්තනං සාචියොගොති වදන්ති තං පන නිකතියායෙව සඞ්ගහිතං. **ඡෙදනාදීසු ඡෙදනන්ති** හත්ථච්ඡෙදනාදි; **වධොති** මාරණං; **බන්ධොති** රජ්ජුබන්ධනාදීහි බන්ධනං; **විපරාමොසොති** හිමවිපරාමොසො ගුම්බවිපරාමොසොති දුවිධො. යං හිමපාතසමයෙ හිමෙන පටිච්ඡන්නා හුත්වා මග්ගප්පටිපන්නං ජනං මුසන්ති අයං හිමවිපරාමොසො. යං ගුම්බාදීහි පටිච්ඡන්නා මුසන්ති අයං ගුම්බවිපරාමොසො. **ආලොපො** වුච්චති ගාමනිගමාදීනං විලොපකරණං; **සහසාකාරොති** සාහසිකකිරියා; ගෙහං පවිසිත්වා මනුස්සානං උරෙ සත්ථං ඨපෙත්වා ඉච්ඡිතභණ්ඩගහණං. එවමෙතස්මා ඡෙදන—පෙ—සහසාකාරා පටිවිරතො හොති. **සො සන්තුට්ඨො හොතීති** ස්වායං භික්ඛු හෙට්ඨා වුත්තෙන චතූසු පච්චයෙසු ද්වාදසවිධෙන ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතො හොති ඉමිනා පන ද්වාදසවිධෙන ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො අට්ඨපරික්ඛාරා වට්ටන්ති තීණි චීවරානි පත්තො දන්තකට්ඨච්ඡෙදනවාසි එකා සූචි කායබන්ධනං පරිස්සාවනන්ති. වුත්තම්පි චෙතං

"තිචීවරඤ්ච පත්තො ච වාසි සූචි ච බන්ධනං
පරිස්සාවනෙන අට්ඨෙතෙ යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනො"ති.

තෙ සබ්බෙ කායපරිහාරියාපි හොන්ති කුච්ඡිපරිහාරියාපි. කථං? තිචීවරං තාව නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච විචරණකාලෙ කායං පරිහරති පොසෙතීති කායපරිහාරියං හොති චීවරකණ්ණෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා පිවනකාලෙ ඛාදිතබ්බඵලාඵලගහණකාලෙ ච කුච්ඡිං පරිහරති පොසෙතීති කුච්ඡිපරිහාරියං හොති. පත්තොපි තෙන උදකං උද්ධරිත්වා නහානකාලෙ කුටිපරිභණ්ඩකරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකො හොති ආහාරං ගහෙත්වා භුඤ්ජනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකො. වාසිපි තාය දන්තකට්ඨච්ඡෙදනකාලෙ මඤ්චපීඨානං අඞ්ගපාදචීවරකුටිදණ්ඩකසජ්ජනකාලෙ ච කායපරිහාරිකා හොති උච්ඡුච්ඡෙදන නාළිකෙරාදිතච්ඡනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකා සූචිපි චීවරසිබ්බනකාලෙ කායපරිහාරිකා හොති පූවං වා * ඵලං වා විජ්ඣිත්වා ඛාදන

* පච්චයං වා.

කාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකා. කායබන්ධනං බන්ධිත්වා විචරණකාලෙ කායපරිහාරිකං උච්ඡුආදීනි බන්ධිත්වා ගහණකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරියං. පරිස්සාවනං තෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා නහානකාලෙ සෙනාසනපරිභණ්ඩකරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකං පානීයපානකපරිස්සාවනකාලෙ තෙනෙව තිලතණ්ඩුලපුථුකාදීනි ගහෙත්වා ඛාදනකාලෙ ච කුච්ඡිපරිහාරියං.—අයං තාව අට්ඨපරික්ඛාරිකස්ස පරික්ඛාරමත්තා. නවපරික්ඛාරිකස්ස පන සෙය්‍යං පවිසන්තස්ස තත්‍රට්ඨකපච්චත්ථරණං වා කුඤ්චිකා × වා වට්ටති දසපරික්ඛාරිකස්ස නිසීදනචම්මක්ඛණ්ඩං වට්ටති එකාදසපරික්ඛාරිකස්ස කත්තරයට්ඨි වා තෙලනාළිකා වා වට්ටති ද්වාදසපරික්ඛාරිකස්ස ඡත්තං වා උපාහනං වා වට්ටති. එතෙසු ච අට්ඨපරික්ඛාරිකොව සන්තුට්ඨො ඉතරෙ අසන්තුට්ඨා මහිච්ඡා මහාභාරාති න වත්තබ්බා එතෙපි අප්පිච්ඡා සන්තුට්ඨා සුභරා සල්ලහුකවුත්තිනොව.—භගවා පන නයිමං සුත්තං තෙසං වසෙන කථෙසි අට්ඨපරික්ඛාරිකස්ස වසෙන කථෙසි. සො හි ඛුද්දකවාසිං සූචිං පරිස්සාවනෙ පක්ඛිපිත්වා පත්තස්ස අන්තො ඨපෙත්වා පත්තං අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා තිචීවරං කායබද්ධං කත්වා යෙනිච්ඡකං සුඛං පක්කමති පටිනිවත්තිත්වා ගහෙතබ්බං නාමස්ස න හොති ඉති ඉමස්ස භික්ඛුනො සල්ලහුකවුත්තිතං දස්සෙන්තො භගවා සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙනාති ආදිමාහ—

තත්ථ **කායපරිහාරිකෙනාති.** කායපරිහරණමත්තකෙන; **කුච්ඡිපරිහාරිකෙනාති** කුච්ඡිපරිහරණමත්තකෙන; **සමාදායෙව පක්කමතීති** තං අට්ඨපරික්ඛාරමත්තං සබ්බං ගහෙත්වා කායපටිබද්ධං කත්වාව ගච්ඡති මම විහාරො මම පරිවෙණං උපට්ඨාකොතිස්ස සඞ්ගො වා බද්ධො වා න හොති සො ජියාමුත්තො සරො විය යූථා අපක්කන්තො මත්තහත්ථී විය ඉච්ඡිතිච්ඡිතං සෙනාසනං වනසණ්ඩං රුක්ඛමූලං නවං පබ්භාරං පරිභුඤ්ජන්තො එකො තිට්ඨති එකො නිසීදති සබ්බිරියාපථෙසු එකො අදුතියො—

"චාතුද්දිසො අප්පටිඝොව හොති
සන්තුස්සමානො ඉතරීතරෙන
පරිස්සයානං සහිතා අඡම්භී
එකො චරෙ ඛග්ගවිසාණකප්පො"ති.

එවං වණ්ණිතං ඛග්ගවිසාණකප්පතං ආපජ්ජති ඉදානි තමත්ථං උපමාය සාධෙන්තො—**සෙය්‍යථාපීති** ආදිමාහ තත්ථ **පක්ඛී සකු**

× කුඤ්චිකා.

ණොති පක්ඛයුත්තො සකුණො; ඩෙතීති උප්පතති; අයං පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො. සකුණා නාම අසුකස්මිං පදෙසෙ රුක්ඛො පරිපක්කඵලොති ඤත්වා නානාදිසාහි ආගන්ත්වා නඛපක්ඛතුණ්ඩාදීහි තස්ස ඵලානි විජ්ඣන්තා විධුනන්තා * ඛාදන්ති ඉදං අජ්ජතනාය ඉදං ස්වාතනාය භවිස්සතීති නෙසං න හොති ඵලෙ පන ඛීණෙ නෙව රුක්ඛස්ස ආරක්ඛං ඨපෙන්ති න තත්ථ පත්තං වා පක්ඛං වා නඛං වා තුණ්ඩං වා ඨපෙන්ති අථ ඛො තස්මිං රුක්ඛෙ අනපෙක්ඛො හුත්වා යො යං දිසාභාගං ඉච්ඡති සො තෙන සපත්තභාරොව උප්පතිත්වා ගච්ඡති එවමෙව අයං භික්ඛු නිස්සඞ්ගො නිරපෙක්ඛොයෙව. පක්කමතීති සමාදායෙව පක්කමති—අරියෙනාති නිද්දොසෙන; අජ්ඣත්තන්ති සකෙ අත්තභාවෙ; අනවජ්ජසුඛන්ති නිද්දොසසුඛං; සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො භික්ඛු චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං පස්සිත්වාති අත්ථො. සෙසපදෙසුපි යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං— අබ්‍යාසෙකසුඛන්ති කිලෙසෙහි අනවසිත්තසුඛං; අවිකිණ්ණසුඛන්තිපි වුත්තං. ඉන්ද්‍රියසංවරසුඛං හි දිට්ඨාදීසු දිට්ඨමත්තාදිවසෙන පවත්තතාය අවිකිණ්ණං හොති. සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙති සො මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං සංවරෙන සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමෙසු අභික්කන්තපටික්කන්තාදීසු සත්තසු ඨානෙසු සතිසම්පජඤ්ඤවසෙන සම්පජානකාරී හොති. තත්ථ යං වත්තබ්බං සියා තං සතිපට්ඨානෙ වුත්තමෙව—සො ඉමිනා චාති ආදිනා කිං දසෙති අරඤ්ඤවාසස්ස පච්චයසම්පත්තිං දසෙති යස්ස හි ඉමෙ චත්තාරො පච්චයා නත්ථි තස්ස අරඤ්ඤවාසො න ඉජ්ඣති තිරච්ඡානගතෙහි වා වනචරකෙහි වා සද්ධිං වත්තබ්බතං × ආපජ්ජති අරඤ්ඤෙ අධිවත්ථා දෙවතා කිං එවරූපස්ස පාපභික්ඛුනො අරඤ්ඤවාසෙනාති භෙරවසද්දං සාවෙන්ති හත්ථෙහි සීසං පහරිත්වා පලායනාකාරං කරොන්ති අසුකො භික්ඛු අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච පාපකම්මං අකාසීති අයසො පත්ථරති යස්ස පනෙතෙ චත්තාරො පච්චයා අත්ථි තස්ස අරඤ්ඤවාසො ඉජ්ඣති සො හි අත්තනො සීලං පච්චවෙක්ඛන්තො කිඤ්චි කාළකං වා තිලකාළකං වා අපස්සන්තො පීතිං උප්පාදෙත්වා තං ඛයතො වයතො සම්මසන්තො අරියභූමිං ඔක්කමති අරඤ්ඤෙ අධිවත්ථා දෙවතා අත්තමනා වණ්ණං භාසන්ති ඉතිස්ස උදකෙ පක්ඛිත්තතෙලබින්දු විය යසො විත්ථාරිකො හොති. තත්ථ විවිත්තන්ති

---

* විධූනන්තා × වත්තබ්බතං

සුඤ්ඤං; අප්පසද්දං අප්පනිග්ඝොසන්ති අත්ථො. එතදෙව හි සන්ධාය විභඞ්ගෙ "විවිත්තන්ති සන්තිකෙ චෙපි සෙනාසනං හොති තඤ්ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි තෙන තං විවිත්ත"න්ති වුත්තං. සෙතිචෙව ආසති ච එත්ථාති **සෙනාසනං**; මඤ්චපීඨාදීනමෙතං අධිවචනං. තෙනාහ "සෙනාසනන්ති මඤ්චොපි සෙනාසනං පීඨම්පි–භිසිපි–බිම්බොහනම්පි–විහාරොපි–අඩ්ඪයොගොපි–පාසාදොපි–හම්මියම්පි–ගුහාපි–අට්ටොපි–මාළොපි–ලෙණම්පි–ගුම්බොපි–රුක්ඛමූලම්පි–මණ්ඩපොපි–සෙනාසනං—යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්ති සබ්බමෙතං සෙනාසන"න්ති. අපි ච විහාරො අඩ්ඪයොගො පාසාදො හම්මියං ගුහාති ඉදං විහාරසෙනාසනං නාම—මඤ්චො පීඨං භිසි බිම්බොහනන්ති ඉදං මඤ්චපීඨසෙනාසනං නාම—චිලිමිකා චම්මඛණ්ඩො තිණසන්ථාරො පණ්ණසන්ථාරොති ඉදං සන්ථතසෙනාසනං නාම—යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්තීති ඉදං ඔකාසසෙනාසනං නාමාති. එවං චතුබ්බිධං සෙනාසනං හොති තං සබ්බම්පි සෙනාසනග්ගහණෙන ගහිතමෙව ඉමස්ස පන සකුණසදිසස්ස චාතුද්දිසස්ස භික්ඛුනො අනුච්ඡවිකං දස්සෙන්තො අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලන්ති ආදිමාහ—

තත්ථ **අරඤ්ඤන්ති** නික්ඛමිත්වා බහිඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤන්ති ඉදං භික්ඛුනීනං වසෙන ආගතං අරඤ්ඤං—ආරඤ්ඤකං නාම සෙනාසනං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිමන්ති ඉදං පන ඉමස්ස භික්ඛුනො අනුරූපං. තස්ස ලක්ඛණං විසුද්ධිමග්ගෙ ධුතඞ්ගනිද්දෙසෙ වුත්තං.—**රුක්ඛමූලන්ති** යං කිඤ්චි සන්දච්ඡායං විවිත්තං රුක්ඛමූලං; **පබ්බතන්ති** සෙලං; තත්ථ හි උදකසොණ්ඩීසු උදකකිච්චං කත්වා සීතාය රුක්ඛච්ඡායාය නිසින්නස්ස නානාදිසාසු ඛායමානාසු සීතෙන වාතෙන බීජියමානස්ස චිත්තං එකග්ගං හොති. **කන්දරන්ති** කං වුච්චති උදකං තෙන දාරිතං උදකෙන භින්නං පබ්බතපදෙසං; යං නිතම්බන්තිපි නදීකුඤ්ජන්තිපි වදන්ති; තත්ථ රජතපට්ටසදිසවාලිකා හොති මත්ථකෙ මණිවිතානං විය වනගහණං මණික්ඛන්ධසදිසං උදකං සන්දති එවරූපං කන්දරං ඔරුය්හ පානීයං පිවිත්වා ගත්තානි සීතානි කත්වා වාලිකං උස්සාපෙත්වා පංසුකූලචීවරං පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නස්ස සමණධම්මං කරොතො චිත්තං එකග්ගං හොති. **ගිරිගුහන්ති** ද්වින්නං පබ්බතානං අන්තරං එකස්මිංයෙව වා උම්මඞ්ගසදිසං මහාවිවරං; **සුසානලක්ඛණං** විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං—**වනපත්ථන්ති** අතික්කමිත්වා මනුස්සානං උපචාරට්ඨානං යත්ථ න කසන්ති න වපන්ති තෙනෙවාහ "වනපත්

න්ති දූරාභෙමත්තං සෙනාසනානං අධිවචන''න්ති ආදි—**අබ්භොකාසන්ති** අච්ඡන්නං; ආකඞ්ඛමානො පනෙත්ථ චීවරකුටිං කත්වා වසති. **පලාලපුඤ්ජන්ති** පලාලරාසිං; මහාපලාලපුඤ්ජතො හි පලාලං නික්කඩ්ඪිත්වා පබ්භාරලෙණසදිසෙ ආලයෙ කරොන්ති ගච්ඡගුම්බාදීනම්පි උපරි පලාලං පක්ඛිපිත්වා හෙට්ඨා නිසින්නා සමණධම්මං කරොන්ති තං සන්ධායෙතං වුත්තං.—**පච්ඡාභත්තන්ති** භත්තස්ස පච්ඡතො; **පිණ්ඩපාතපටික්කන්තොති** පිණ්ඩපාතපරියෙසනතො පටික්කන්තො; **පල්ලඞ්කන්ති** සමන්තතො ඌරුබද්ධාසනං; **ආභුජිත්වාති** බන්ධිත්වා; **උජුං කායං පණිධායාති** උපරිමසරීරං උජුකං ඨපෙත්වා; අට්ඨාරසපිට්ඨිකණ්ටකෙ කොටියා කොටිං පටිපාදෙත්වා. එවං නිසින්නස්ස චම්මමංසන්හාරූනි න පණමන්ති අථස්ස යා තෙසං පණමනපච්චයා ඛණෙ ඛණෙ වෙදනා උප්පජ්ජෙය්‍යුං තා න උප්පජ්ජන්ති තාසු න උප්පජ්ජමානාසු චිත්තං එකග්ගං හොති කම්මට්ඨානං න පරිපතති වුඩ්ඪිං ඵාතිං උපගච්ඡති. **පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වාති** කම්මට්ඨානාභිමුඛං සතිං ඨපයිත්වා; මුඛසමීපෙ වා කත්වාති අත්ථො. තෙනෙව විභඞ්ගෙ වුත්තං. "සති උපට්ඨිතා හොති සූපට්ඨිතා නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙ වා තෙන වුච්චති පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා''ති. අථ වා පරීති පරිග්ගහට්ඨො මුඛන්ති නිය්‍යානට්ඨො සතීති උපට්ඨානට්ඨො තෙන වුච්චති පරිමුඛං සතින්ති. එවං පටිසම්භිදායං වුත්තනයෙනපෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපො පරිග්ගහිතනිය්‍යානං සතිං කත්වාති—**අභිජ්ඣං ලොකෙති** එත්ථ ලුජ්ජනට්ඨෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ලොකො තස්මා පඤ්චසුපාදානක්ඛන්ධෙසු රාගං පහාය කාමච්ඡන්දං වික්ඛම්භෙත්වාති අයමෙත්ථ අත්ථො; **විගතාභිජ්ඣෙනාති** වික්ඛම්භනවසෙන පහීනත්තා විගතාභිජ්ඣෙන න චක්ඛුවිඤ්ඤාණසදිසෙනාති අත්ථො. **අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙතීති** අභිජ්ඣාතො චිත්තං පරිමොචෙති යථා නං සා මුඤ්චති චෙව මුඤ්චිත්වා ච න පුන ගණ්හාති එවං කරොතීති අත්ථො. **ව්‍යාපාදපදොසං පහායාති** ආදීසුපි එසෙව නයො. ව්‍යාපජ්ජති ඉමිනා චිත්තං පූතිකුම්මාසාදයො විය පුරිමපකතිං ජහතීති ව්‍යාපාදො විකාරාපත්තියා පදුස්සති පරං වා පදූසෙති විනාසෙතීති පදොසො. උභයමෙතං කොධස්සෙවාධිවචනං—ථීනං චිත්තගෙලඤ්ඤං මිද්ධං චෙතසිකගෙලඤ්ඤං ථීනඤ්ච මිද්ධඤ්ච **ථීනමිද්ධං**; **ආලොකසඤ්ඤී** රත්තිම්පි දිවාපි දිට්ඨආලොකසඤ්ජානනසමත්ථාය විගතනීවරණාය පරිසුද්ධාය සඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **සතො සම්පජානොති** සතියා

ච සද්දෙන ච සමන්නාගතො; ඉදං උභයං ආලොකසඤ්ඤාය උප කාරත්තා වුත්තං. උද්ධච්චඤ්ච කුක්කුච්චඤ්ච **උද්ධච්චකුක්කුච්චං; තිණ්ණවිචිකිච්ඡොති** විචිකිච්ඡං තරිත්වා අතික්කමිත්වා ඨිතො; කථංකථ මිදන්ති එවං නප්පවත්තතීති **අකථංකථී; කුසලෙසු ධම්මෙසූති** අනවජ්ජෙසු ධම්මෙසු; ඉමෙ නු ඛො කුසලා කථමිමෙ කුසලා ති එවං න විචිකිච්ඡති න කඞ්ඛතීති අත්ථො—අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. ඉමෙසු පන නීවරණෙසු වචනත්ථලක්ඛණාදිභෙදතො යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං. **පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙති** ඉමෙ පඤ්චනීවරණා උප්පජ්ජමානා අනුප්පන්නාය ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය උප්පජ්ජිතුං න දෙන්ති උප්පන්නාපි අට්ඨසමාපත්තියො පඤ්ච වා අභිඤ්ඤා උපච්ඡින්දිත්වා පාතෙන්ති තස්මා පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණාති වුච්චන්ති. **තථාගතපදං ඉතිපීති** ඉදම්පි තථාගතස්ස ඤාණපදං ඤාණවලඤ්ජං ඤාණෙන අක්කන්තට්ඨානන්ති වුච්චති; **තථාගතනිසෙවිතන්ති** තථාගතස්ස ඤාණඵාසුකාය නිඝංසිතට්ඨානං; **තථාගතාරඤ්ජිතන්ති** තථාගතස්ස ඤාණදාඨාය ආරඤ්ජිතට්ඨානං; **යථාභූතං පජානාතීති** යථාසභාවං ජානාති; **නත්වෙව තාව අරියසාවකො නිට්ඨං ගතො හොතීති** ඉමානි ඣානාභිඤ්ඤා බාහිරකෙහිපි සාධාරණානි න තාව නිට්ඨං ගතො හොති මග්ගක්ඛණෙපි අපරියොසිතකිච්චතාය න තාව නිට්ඨං ගතො හොති. අපිච ඛො නිට්ඨං ගච්ඡතීති මග්ගක්ඛණෙ මහාගන්ධං පස්සන්තො නාගවනිකො විය සම්මාසම්බුද්ධො භගවාති ඉමිනා ආකාරෙන තීසු රතනෙසු නිට්ඨං ගච්ඡති; **නිට්ඨං ගතො හොතීති** එවං මග්ගක්ඛණෙ නිට්ඨං ගච්ඡන්තො අරහත්තඵලක්ඛණෙ පරියොසිතසබ්බකිච්චතාය සබ්බාකාරෙන තීසු නිට්ඨං ගතො හොති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

චුල්ලහත්ථිපදොපමං නිට්ඨිතං.

එවමෙ සුතන්ති මහාහත්ථිපදොපමං; තත්ථ **ජඞ්ගලානන්ති** පථවීතලචාරීනං; **පාණානන්ති** සපාදකානං පාණානං; **පදජාතානීති** පදානි; **සමොධානං ගච්ඡන්තීති** ඔධානං පක්ඛෙපං ගච්ඡන්ති; **අග්ගමක්ඛායතීති** සෙට්ඨං අක්ඛායති; **යදිදං මහන්තත්තෙනාති** මහන්ත

භාවෙන අග්ගං අක්ඛායතී;ති ගුණවසෙනාති අත්ථො; යෙ කෙචි කුසලා ධම්මාති යෙ කෙචි ලොකියා වා ලොකුත්තරා වා කුසලා ධම්මා; සඞ්ගහං ගච්ඡන්තීති එත්ථ චතුබ්බිධො සඞ්ගහො සජාතිසඞ්ගහො ජාතසඞ්ගහො කිරියසඞ්ගහො ගණනසඞ්ගහොති. තත්ථ සබ්බෙ ඛත්තියා ආගච්ඡන්තු සබ්බෙ බ්‍රාහ්මණාති එවං සමානජාතිවසෙන සඞ්ගහො සජාතිසඞ්ගහො නාම. සබ්බෙ කොසලකා සබ්බෙ මාගධිකාති එවං ජාතදෙසවසෙන සඞ්ගහො ජාතසඞ්ගහො නාම. සබ්බෙ රථිකා සබ්බෙ ධනුග්ගහාති එවං කිරියවසෙන සඞ්ගහො කිරියසඞ්ගහො නාම. චක්ඛායතනං කතමං ඛන්ධගණනං ගච්ඡතීති චක්ඛායතනං රූපක්ඛන්ධගණනං ගච්ඡති හඤ්චි චක්ඛායතනං රූපක්ඛන්ධගණනං ගච්ඡති තෙන වත රෙ වත්තබ්බෙ චක්ඛායතනං රූපක්ඛන්ධෙන සඞ්ගහිතන්ති අයං ගණනසඞ්ගහො නාම; ඉමස්මිං ඨානෙ අයමෙව අධිප්පෙතො. නනු චතුන්නං අරියසච්චානං කති කුසලා කති අකුසලා කති අබ්‍යාකතාති පඤ්හස්ස විසජ්ජනෙන සමුදයසච්චං අකුසලං මග්ගසච්චං කුසලං නිරොධසච්චං අබ්‍යාකතං දුක්ඛසච්චං සියා කුසලං සියා අකුසලං සියා අබ්‍යාකතන්ති ආගතත්තා චතුභූමකම්පි කුසලං දියඩ්ඪමෙව සච්චං භජති. අථ කස්මා මහාථෙරො චතූසු අරියසච්චෙසු ගණනං ගච්ඡන්තීති ආහාති. සච්චානං අන්තොගධත්තා. යථා හි සාධිකමිදං භික්ඛවෙ දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං අන්වද්ධමාසං උද්දෙසමාගච්ඡති යත්ථ අත්තකාමා කුලපුත්තා සික්ඛන්ති— තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ සික්ඛා අධිසීලසික්ඛා අධිචිත්තසික්ඛා අධිපඤ්ඤාසික්ඛාති. එත්ථ සාධිකං දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං අධිසීලසික්ඛා ව හොති තං සික්ඛන්තෙනාපි තිස්සො සික්ඛා සික්ඛිත්ති දස්සිතො සික්ඛානං අන්තොගධත්තා. යථා ච එකස්ස හත්ථිපදස්ස චතූසු කොට්ඨාසෙසු එකස්මිං කොට්ඨාසෙ ඨිතානිපි සසපදාදීනං පදානි හත්ථිපදෙ සමොධානං ගතානෙව හොන්ති හත්ථිපදතො අමුඤ්චිත්වා තස්සෙව අන්තොගධත්තා එවමෙවං එකස්මිම්පි ද්වීසුපි තීසුපි චතූසුපි සච්චෙසු ගණනං ගතාව හොන්ති සච්චානං අන්තොගධත්තා. දියඩ්ඪසච්චගණනං ගතෙපි කුසලධම්මෙ සබ්බෙ තෙ චතූසු අරියසච්චෙසු සඞ්ගහං ගච්ඡන්තීති ආහ. දුක්ඛෙ අරියසච්චෙති ආදීසු උද්දෙසපදෙසු චෙව ජාතිපි දුක්ඛාති ආදීසු නිද්දෙසපදෙසු ච යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව. කෙවලං පනෙත්ථ දෙසනානුක්කමො වෙදිතබ්බො. යථා හි ඡෙකො විලීවකාරො සුජාතං වෙළුං ලභිත්වා චතුධා ඡෙත්වා තතො තයො කොට්ඨාසෙ ඨපෙත්වා එකං

ගණ්හිත්වා පඨමං ඡින්දෙය්‍ය තතොපි චත්තාරො ඨපෙත්වා එකං ගණ්හිත්වා ඵාලෙන්තො පඤ්ච පෙසියො කරෙය්‍ය තතො චතස්සො ඨපෙත්වා එකං ගණ්හිත්වා කුච්ඡිභාගං පිට්ඨිභාගන්ති ද්විධා ඵාලෙත්වා පිට්ඨිභාගං ඨපෙත්වා කුච්ඡිභාගං ආදාය තතො සමුග්ගපච්ඡිතාලවණ්ටාදිනානප්පකාරං විලීවකතිං කරෙය්‍ය සො පිට්ඨිභාගම ඉතරා චතස්සො පෙසියො ච ඉතරෙ ච චත්තාරො කොට්ඨාසෙ ඉතරෙ ච තයො කොට්ඨාසෙ කම්මාය න උපනෙස්සතීති න වත්තබ්බො එකප්පහාරෙනෙව උපනෙතුං න සක්කා. අනුපුබ්බෙන උපනෙස්සති. එවමෙව අයං මහාථෙරොපි විලීවකාරො සුජාතං වෙණුං ලභිත්වා චත්තාරො කොට්ඨාසෙ විය ඉමං මහන්තං සුත්තන්තං ආරභිත්වා චතුඅරියසච්චවසෙන මාතිකං ඨපෙසි. විලීවකාරස්ස තයො කොට්ඨාසෙ ඨපෙත්වා එකං ගහෙත්වා තස්ස පඤ්චධාකරණං විය ථෙරස්ස තීනි අරියසච්චානි ඨපෙත්වා එකං දුක්ඛසච්චං ගහෙත්වා භාජෙන්තස්ස ඛන්ධවසෙන පඤ්චධාකරණං. තතො යථා සො විලීවකාරො චත්තාරො කොට්ඨාසෙ ඨපෙත්වා එකං භාගං ගහෙත්වා පඨමං ඵාලෙසි එවං ථෙරො චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධෙ ඨපෙත්වා රූපක්ඛන්ධං විභජන්තො චත්තාරො මහාභූතා චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූපන්ති පඤ්චධා අකාසි. තතො යථා විලීවකාරො චතස්සො පෙසියො ඨපෙත්වා එකං ගහෙත්වා කුච්ඡිභාගං පිට්ඨිභාගන්ති ද්විධා ඵාලෙසි එවං ථෙරො උපාදාරූපඤ්ච තිස්සො ච ධාතුයො ඨපෙත්වා එකං පථවීධාතුං විභජන්තො අජ්ඣත්තිකබාහිරවසෙන ද්විධා දස්සෙසි- යථා පන විලීවකාරො පිට්ඨිභාගං ඨපෙත්වා කුච්ඡිභාගං ආදාය නානප්පකාරං විලීවකතිං අකාසි. එවං ථෙරො බාහිරං පථවීධාතුං ඨපෙත්වා අජ්ඣත්තිකං පථවීධාතුං වීසතියා ආකාරෙහි විභජිත්වා දස්සෙතුං කතමා චාවුසො අජ්ඣත්තිකා පථවීධාතූති ආදිමාහ. යථා පන විලීවකාරො පිට්ඨිභාගඤ්ච ඉතරෙ ච තයො කොට්ඨාසෙ අනුපුබ්බෙන කම්මාය උපනෙස්සති නහි සක්කා එකප්පහාරෙනෙව උපනෙතුං එවං ථෙරො බාහිරඤ්ච පථවීධාතුං ඉතරා ච තිස්සො ධාතුයො උපාදායරූපඤ්ච ඉතරෙ ච චත්තාරො අරූපිනො ඛන්ධෙ- ඉතරානි ච තීණි අරියසච්චානි අනුපුබ්බෙන භාජෙත්වා දස්සෙස්සති න හි සක්කා එකප්පහාරෙන දස්සෙතුං—අපි ච රාජපුත්තොපමාය අයං කමො විභාවෙතබ්බො- එකො කිර මහාරාජා තස්ස පරොසහස්සපුත්තා සො තෙසං පිලන්ධනපරික්ඛාරං චතූසු පෙළාසු ඨපෙත්වා ජෙට්ඨපුත්තස්ස දස්සෙසි තාත ඉදං තෙ භාතිකානං පිලන්ධනභණ්ඩං තථාරූපෙ ඡණෙ පත්තෙ පිලන්ධනං නො දෙතීති යාවතකානං දදෙය්‍යාසීති. සො සාධු දෙවාති සාරගබ්භෙ පටිසාමෙසි තථාරූපෙ ඡණදිවසෙ

රාජපුත්තා රක්ඛසසන්තිකං ගන්ත්වා තාත පිලන්ධනං දෙථ නක්ඛ ත්තං කීළිස්සාමාති ආහංසු. පාතො ජෙට්ඨභාගිනෙය්‍යස්ස වො හත්ථෙ මයා පිලන්ධනං ඨපිතං තං ආහරාපෙත්වා පිලන්ධථාති. තෙ සාධූති පටි සුණිත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අම්හාකං කිර තෙ හත්ථෙ පිලන්ධ නභණ්ඩං තං දෙථාති ආහංසු. සො එවං කිර සාටිකි ගබ්භං විවරිත්වා වත්ථෙසො පෙළං නීහරිත්වා තිස්සො ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා තතො පච්ඡකරණ්ඩං නීහරි තතො වත්ථාපරියෙට්ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා තතො පි පච්ඡි සමුග්ගං නීහරි තෙසුපි වත්ථාපරා ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා පිධානං පස්ස ඨපෙත්වා තතො හත්ථූපගපාදූපගානි නානප්පකාරා නි පිලන්ධනානි නීහරිත්වා අදාසි—සො කිර ඉතරෙහි චතූහි කර ණ්ඩකෙහි ඉතරෙහි චතූහි සමුග්ගෙහි ඉතරාහි චතූහි පෙළාහි නානාව භාජෙත්වා දෙති අනුපුබ්බෙන පන දසන්නං සියකානං එකප්පහාරෙ න දත්වා තතො මහාරාජා විය ගන්ත්වා ද්වත්තිංසති—වුත්තම්පි චෙතං. "රාජගම්මම්ම සෙලානි හගවා ධම්මරාජා අනුත්තරො"ති—ජෙට්ඨ පුත්තො විය සාරිපුත්තත්ථෙරො වුත්තම්පි චෙතං "යං තො තං භික්ඛ වෙ සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය භගවතො පුත්තො ඔරසො මුඛතො ජාතො ධම්මජො ධම්මනිම්මිතො ධම්මදායාදො නො ආමිසදායාදොති" සාරිපුත්තමෙව තං සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය භගවතො පුත්තො— නො ආමිසදායාදොති ජෙට්ඨසහස්සං රාජපුත්තා පන භික්ඛුසඞ්ඝො දට්ඨබ්බො. වුත්තම්පි චෙතං.

' පරොසහස්සං භික්ඛූනං සුගතං පයිරුපාසති
දෙසෙන්තං විරජං ධම්මං නිබ්බානං අකුතොභය"න්ති.

රක්ඛසස්ස තෙසං පුත්තානං පිලන්ධනං චතූසු පෙළාසු පක්ඛිපි ත්වා ජෙට්ඨපුත්තස්ස හත්ථෙ ඨපිතකාලො විය භගවතො ධම්මසෙනා පතිස්ස හත්ථෙ චතුසච්චප්පකාසනාය ඨපිතකාලො. තෙනාහ භගවා—"සා රිපුත්තො භික්ඛවෙ පහොති චත්තාරි අරියසච්චානි විත්ථාරෙන ආ චික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තා නීකාතු"න්ති. තෙසු රාජපුත්තෙසු ජෙට්ඨස්ස රාජපුත්තාන රාජානං උපසඞ්කමිත්වා පිලන්ධනාදායාවසානකාලො විය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වස්සූප නායිකසමයෙ ආගන්ත්වා ධම්මදෙසනාය ආයාචනකාලො උපකට්ඨා ය කිර වස්සූපනායිකාය ඉදං සුත්තං දෙසිතං. රක්ඛසස්ස තාත ජෙට්ඨභා ගිනෙය්‍යස්ස වො හත්ථෙ මයා පිලන්ධනං ඨපිතං ආහරාපෙත්වා පිලන්ධථාති වුත්තකාලො විය සම්මාසම්බුද්ධෙනාපි "සෙවෙථ භික්ඛවෙ සාරි

පුත්තමොග්ගල්ලානෙ භජථ භික්ඛවෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ පණ්ඩිතා භික්ඛූ අනුග්ගාහකා සබ්‍රහ්මචාරීන”න්ති. එවං ධම්මසෙනාපතිනො සන්තිකං භික්ඛූනං පෙසිතකාලො ~~ රාජපුත්තෙහි නක්ඛත්තකාලං සුත්වා ජෙට්ඨභාතිකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පිළන්ධනං යාචිතකාලො විය භික්ඛූහි සච්චකථං සුත්වා ධම්මසෙනාපතිං උපසඞ්කමනම ධම්මදෙසනාය ආයාචිතකාලො ~~ ජෙට්ඨභාතිකස්ස ගබ්භං විවරිත්වා එතෙසං පෙළං නීහරිත්වා ඨපනං විය ධම්මසෙනාපතිස්ස ඉමං සුත්තන්තං ආහරිත්වා * චතුන්නං අරියසච්චානං වසෙන ඤාණිකාය ඨපනං. තිස්සො පෙළා ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා තතො පඤ්චසමුග්ගනීහරණං විය තීණි අරියසච්චානි ඨපෙත්වා දුක්ඛං අරියසච්චං විභජිත්වා පඤ්චක්ඛන්ධදස්සනං. එත්තො පරං සමුග්ගෙ ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා තතො පඤ්චරතනභණ්ඩනීහරණං විය චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධෙ ඨපෙත්වා එකං රූපක්ඛන්ධං විභජන්තස්ස චතුමහාභූතඋපාදාරූපවසෙන පඤ්චකොට්ඨාසදස්සනං. උත්තරෙ ... ඨපෙත්වා එකං විවරිත්වා විධානං පඤ්ච ඨපෙත්වා ... පිළන්ධනදානං විය ... මහාභූතානි උපාදායරූපඤ්ච ඨපෙත්වා එකං පඨවීධාතුං විභජන්තස්ස බාහිරං තාව පිධානං විය ඨපෙත්වා අජ්ඣත්තිකාය පඨවීධාතුයා නානාසභාවතො විසතියාකාරෙහි දස්සනත්ථං කතමා ච ආවුසො අජ්ඣත්තිකා පඨවීධාතූති ආදිවචනං ~~ යස්ස පන රාජපුත්තස්ස තෙහි චතූහි කාරණෙහි චතූහි සමුග්ගෙහි තීහි ච පෙළාහි පච්ඡා අනුපුබ්බෙන නීහරිත්වා පිළන්ධනදානං විය ථෙරස්සාපි ඉමෙසං තිණ්ණං මහාභූතානං උපාදායරූපානං චතුන්නං අරූපක්ඛන්ධානං තිණ්ණං අරියසච්චානං පච්ඡා අනුපුබ්බෙන ඨපෙත්වා දස්සනං වෙදිතබ්බං—යං පනෙතං කතමා චාවුසො අජ්ඣත්තිකා පඨවීධාතූති ආදි වුත්තං තත්ථ අජ්ඣත්තිකං පච්චත්තන්ති උභයමෙතං නියකස්ස අධිවචනමෙව;

කක්ඛළන්ති ථද්ධං; **ඛරිගත**න්ති ඵරුසං; **උපාදින්න**න්ති න කම්මසමුට්ඨානමෙව; අවිසෙසෙන පන සරීරට්ඨකස්සෙතං ගහණං සරීරට්ඨකං හි උපාදින්නං වා හොතු අනුපාදින්නං වා ආදින්නගහිතපරාමට්ඨවසෙන සඞ්ගහා උපාදින්නමෙව නාම. සෙය්‍යථිදං කෙසා ලොමා—පෙ—උදරියං කරීසන්ති ඉදං ධාතුකම්මට්ඨානිකස්ස කුලපුත්තස්ස අජ්ඣත්තිකපඨවීධාතුවසෙන තාව කම්මට්ඨානං විභත්තං. එත්ථ පන මනසිකාරං ආරභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං ගහෙතුකාමෙන යං කාතබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ

* ආරභිත්වා

විත්ථාරිතමෙව.......මත්ථලුඞ්ගං පන න ඉධ පාළිආරුළ්හං තම්පි ආහරිත්වා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වණ්ණසණ්ඨානාදිවසෙන වවත්ථපෙත්වා අයම්පි අචෙතනා අබ්‍යාකතා සුඤ්ඤා ථද්ධා පඨවිධාතු එවාති මනසිකාතබ්බං. යං වා පනඤ්ඤම්පීති ඉදං ඉතරෙසු තීසු කොට්ඨාසෙසු අනුගතාය පඨවිධාතුයා ගහණත්ථාය වුත්තං. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා පඨවිධාතු යා ච බාහිරාති යා ච විභඞ්ගෙ අයො ලොහං තිපු සීසං සජ්ඣන්ති ආදිනා නයෙන ආගතා බාහිරා පඨවිධාතු; එත්තාවතා ථෙරෙන අජ්ඣත්තිකා පඨවිධාතු නානාසභාවතො වීසතියා ආකාරෙහි විත්ථාරෙන දස්සිතා. බාහිරා සංඛෙපෙන කස්මා? යස්මිං හි යාය සන්තානෙ ආලයො නිකන්ති පත්ථනා පරියුට්ඨානං ගහණං පරාමාසො බලවා හොති තත්ථ තෙසං ආලයාදීනං උද්ධරණත්ථං බුද්ධා වා බුද්ධසාවකා වා විත්ථාරකථං කථෙන්ති. යත්ථ පන න බලවා තත්ථ කථෙතබ්බකිච්චාභාවතො සංඛෙපෙන. කථෙන්ති. යථා හි කස්සකො ඛෙත්තං කසන්තො යත්ථ මූලසන්තානකානං බලවතාය නඞ්ගලං ලග්ගන්ති තත්ථ ගොණෙ ඨපෙත්වා පංසුං වියූහිත්වා මූලසන්තානකානි ඡෙත්වා ඡෙත්වා උද්ධරන්තො බහුං වායාමං කරොති යත්ථ තානි නත්ථි තත්ථ බලවපයොගං අකත්වා ගොණෙ පිට්ඨියං පහරමානො කසතියෙව. එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං.......පඨවිධාතුරෙවෙසාති දුවිධාපෙසා ථද්ධකක්ඛළට්ඨෙන එකරසෙන එකලක්ඛණා පඨවිධාතුරෙව ආවුසොති අජ්ඣත්තිකං බාහිරාය සද්ධිං යොජෙත්වා දස්සෙති කස්මා බාහිරාය හි පඨවිධාතුයා අචෙතනභාවො පාකටො, න අජ්ඣත්තිකාය. තස්මා බාහිරාය සද්ධිං එකසදිසා අචෙතනායෙවාති ගණ්හන්තස්ස සුඛපරිග්ගහො හොති. යථා කිං යථා දන්තෙන ගොණෙන සද්ධිං යොජිතො අදන්තො කතිපාහමෙව විසූකායති විප්ඵන්දති අථ න චිරස්සෙව දමථං උපෙති. එවං අජ්ඣත්තිකාපි බාහිරාය සද්ධිං එකසදිසාති ගණ්හන්තස්ස කතිපාහමෙව සචෙතනාභාවෙන උපට්ඨාති අථ න චිරෙනෙවස්සා අචෙතනාභාවො පාකටො හොති-තං නෙතං මමාති තං උභයම්පි න එතං මම න එසොහමස්මි න එසො මෙ අත්තාති එවං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං.

යථාභූතන්ති යථාසභාවං; තං හි අනිච්චාදිසභාවං. තස්මා අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති එවං දට්ඨබ්බන්ති අත්ථො. හොති ඛො සො ආවුසොති කස්මා ආරද්ධං බාහිරආපොධාතුවසෙන බාහිරාය පඨවිධාතුයා විනාසං දස්සෙත්වා තතො විසෙසතරෙන උපා

දින්නසරීරට්ඨකපඨවීධාතුයා විනාසදස්සනත්ථං; **පකුප්පතීති** ආපොසංවට්ටවසෙන වඩ්ඪමානා කුප්පති; **අන්තරහිතා තස්මිං සමයෙ බාහිරා පඨවීධාතු හොතීති** තස්මිං සමයෙ කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙ ඛාරොදකෙන විලීයමානා උදකානුගතා හුත්වා අබ්භන්තරාදිවසෙන සණ්ඨිතා පඨවීධාතු අන්තරහිතා හොති විලීයිත්වා උදකමෙව හොති. **තාවමහල්ලිකායාති** තාවමහන්තාය;

"ද්වෙ සතසහස්සානි චත්තාරි නහුතානි ච
එත්තකං බහලත්තෙන සඞ්ඛාතායං වසුන්ධරා,"ති.

එවං බහලත්තෙන මහන්තාය. විත්ථාරතො පන කොටිසතසහස්සචක්කවාළපරිමාණාය; **අනිච්චතාති** හුත්වා අභාවතා; **ඛයධම්මතාති** ඛයං ගමනසභාවතා; **වයධම්මතාති** වයංගමනසභාවතා; **විපරිණාමධම්මතාති** පකතිවිජහනසභාවතා; ඉති සබ්බෙහිපි ඉමෙහි පදෙහි අනිච්චලක්ඛණමෙව වුත්තං. යං වා පන අනිච්චං තං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තං අනත්තාති තීණිපි ලක්ඛණානි ආගතානෙව හොන්ති...... **මත්තට්ඨකස්සාති** පරිත්තට්ඨිතිකස්ස; තත්ථ ද්වීහාකාරෙහි ඉමස්ස කායස්ස පරිත්තට්ඨිතිකතා වෙදිතබ්බා ඨිතිපරිත්තතාය ච සරසපරිත්තතාය ච. අයං හි අතීතෙ චිත්තක්ඛණෙ ජීවිත්ථ න ජීවති න ජීවිස්සති අනාගතෙ චිත්තක්ඛණෙ ජීවිස්සති න ජීවති න ජීවිත්ථ පච්චුප්පන්නෙ චිත්තක්ඛණෙ ජීවති න ජීවිත්ථ න ජීවිස්සතීති වුච්චති—

"ජීවිතං අත්තභාවො ච සුඛදුක්ඛා ච කෙවලා
එකචිත්තසමායුත්තා ලහුසො වත්තතෙ ඛණො"ති.

ඉදම්පි එතස්සෙව පරිත්තට්ඨිතිදස්සනත්ථං වුත්තං. එවං ඨිතිපරිත්තතාය පරිත්තට්ඨිතිතා වෙදිතබ්බා— අස්සාසූපනිබද්ධාදිභාවෙන පනස්ස සරසපරිත්තතා වෙදිතබ්බා. වුත්තං හි අස්සාසූපනිබද්ධං ජීවිතං මහාභූතූපනිබද්ධං ජීවිතං කබළිංකාරාහාරූපනිබද්ධං ජීවිතං විඤ්ඤාණූපනිබද්ධං ජීවිතන්ති විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතං— **තණ්හුපාදින්නස්සාති** තණ්හාය ආදින්නගහිතපරාමට්ඨස්ස; අහන්ති වා මමන්ති වා අස්මීති වා **අථ ඛ්වස්ස නොතෙවෙත්ථ හොතීති** අථ ඛො අස්ස භික්ඛුනො එවං තීණි ලක්ඛණානි ආරොපෙත්වා පස්සන්තස්ස එතස්ස අජ්ඣත්තිකාය පඨවීධාතුයා අහන්ති වාති ආදිතිවිධො තණ්හාමානදිට්ඨිග්ගාහො නොතෙව හොති යෙවාති අත්ථො. යථා ච ආපොධාතුවසෙන එවං තෙජොධාතු වා යොධාතුවසෙන බාහිරාය පඨවීධාතු

යා ... සාතරධාතුං හොති. ඉධ පන එකංසෙනෙව ආගතං. ඉතරානිපි අත්ථතො වෙදිතබ්බානි–**තඤ්චෙ ආවුසොති** ඉධ තස්ස ධාතුකම්මට්ඨානික භික්ඛුනො සොතද්වාරෙන පරිග්ගහං පඤ්ඤපෙන්තො බලං දස්සෙති. **අක්කොසන්තීති** දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති; **පරිභාසන්තීති**, තයා ඉදඤ්චිදඤ්ච කතං එවඤ්ච තං කරිස්සාමාති වාචාය පරිභවන්ති. **රොසෙන්තීති** ඝට්ටෙන්ති, **විහෙසෙන්තීති** දුක්ඛාපෙන්ති; සබ්බං වාචාඝට්ටනමෙව වුත්තං. **සො එවං පජානාතීති** සො එවං ධාතුකම්මට්ඨානිකො පජානාති; **උප්පන්නා ඛො මෙ අයන්ති** සම්පති වත්තමානුප්පන්නභාවෙන සමුදාචාරුප්පන්නභාවෙන ච උප්පන්නා; **සොතසම්ඵස්සජාති** උපනිස්සයලද්ධවසෙන සොතසම්ඵස්සතො ජාතා; සොතද්වාරජවනවෙදනා. **ඵස්සො අනිච්චොති** සොතසම්ඵස්සො හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චොති පස්සති; වෙදනාදයොපි සොතසම්ඵස්සසම්පයුත්තාව වෙදිතබ්බා. **ධාතාරම්මණමෙවාති** ධාතුසඞ්ඛාතමෙව ආරම්මණං; **පක්ඛන්දතීති** ඔතරති; **පසීදතීති** තස්මිං **ආරම්මණෙ** පසීදති; [illegible] බ්‍යඤ්ජනසන්ධිවසෙන ධාතාරම්මණමෙවාති වුත්තං. ධාතාරම්මණෙයෙවාති අයමෙත්ථ අත්ථො. **අධිමුච්චතීති** ධාතුවසෙන ඵරුසාපි අධිමොක්ඛං ලභති; ... රජ්ජති න දුස්සතීති අයං හි සොතද්වාරම්හි ආරම්මණෙ ආපාථගතෙ ච ලපරික්ඛස්ස ආගන්තුකතාවකාලිකවසෙන පරිග්ගහං කරොති. තස්ස විත්ථාරකථා සතිපට්ඨානෙ සතිසම්පජඤ්ඤපබ්බෙ වුත්තා. සා පන චක්ඛුද්වාරවසෙන වුත්තා; ඉධ සොතද්වාරවසෙන වෙදිතබ්බා. එවං කතපරිග්ගහස්ස ධාතුකම්මට්ඨානිකස්ස බලවවිපස්සකස්ස චක්ඛුද්වාරාදීසු ආරම්මණෙ ආපාථගතෙ අයොනිසො ආවජ්ජනං උප්පජ්ජ වොට්ඨබ්බනං පත්වා එකං වා ද්වෙ වාරෙ ආසෙවනං ලභිත්වා භවඞ්ගමෙව ඔතරති න රාගාදිවසෙන උප්පජ්ජති. අයං කොටිප්පත්තො තික්ඛවිපස්සකො. අපරස්ස රාගාදිවසෙන එකවාරං ජවනං ජවති ජවනපරියොසානෙ පන රාගාදිවසෙනමෙව ජවනං ජවිතන්ති ආවජ්ජනතො ආරම්මණං පරිග්ගහිතමෙව හොති. පුන වාරං තථා න ජවති. අපරස්ස එකවාරං එවං ආවජ්ජනම්පි පුන දුතියවාරං රාගාදිවසෙනෙව ජවති දුතියවාරවසෙන එවං මෙ ජවනං ජවිතන්ති ආවජ්ජතො ආරම්මණං පරිග්ගහිතමෙව හොති. තතියවාරෙ තථා න උප්පජ්ජති. එත්ථ පන පඨමො අතිතික්ඛො තතියො අතිමන්දො දුතියස්ස පන වසෙන ඉමස්මිං සුත්තෙ–ලටුකිකොපමෙ ඉඤ්ජිතභාවතො ච අයමත්ථො වෙදිතබ්බො.

එවං සොතද්වාරෙ පරිග්ගහවසෙන ධාතුකම්මට්ඨානිකස්ස බලං දීපෙත්වා ඉදානි කායද්වාරෙ දීපෙන්තො තඤ්චෙ ආවුසොති ආදි මාහ. අතිඔළාරාරම්මණං හි පඤ්චා ද්වාරෙසු ඝට්ටෙති සොතද්වාරෙ කායද්වාරෙ ච. තස්මා යථා නාම * ඛෙත්තසාමිපුරිසො කුද්දාලං ග හෙත්වා ඛෙත්තං අනුසඤ්චරන්තො යත්ථ වා තත්ථ වා මත්තිකාපි ණ්ඩං අදිස්වා දුබ්බලට්ඨානස්මිංයෙව කුද්දාලෙන භූමිං භින්දිත්වා සකි මෙව මත්තිකාපිණ්ඩං දෙති, එවමෙවං මහාථෙරො අනාගතෙ සික්ඛා කාමා පධානකම්මිකා කුලපුත්තා ඉමෙසු ද්වාරෙසු සංවරං පට්ඨපෙත්වා ඛිප්පමෙව ජාතිජරාමරණස්ස අන්තං කරිස්සන්තීති ඉමෙසුයෙව ද්වා රෙසු ගාළ්හං කත්වා සංවරං දෙසෙන්තො * ඉමං දෙසනං ආරභි. තඤ්චෙ සමුදාචරන්තීති උපක්කමන්ති; පාණිසම්ඵස්සෙනාති පාණිපහා රෙන; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. තථාභූතොති තථාසභාවො, යථා භූතස්මිංති යථාසභාවෙ; කමන්තීති පවත්තන්ති; එවං බුද්ධං අනුස්සරතොති ආදීසු ඉතිපි සො භගවාති ආදිනා නයෙ න අනුස්සරන්තොපි බුද්ධං අනුස්සරති. වුත්තං ඛො පනෙතං භග වතාති අනුස්සරන්තොපි අනුස්සරතියෙව. ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මොති ආදිනා නයෙන අනුස්සරන්තොපි ධම්මං අනුස්සරති. ක කචූපමොවාදං අනුස්සරන්තොපි අනුස්සරතියෙව. සුපටිපන්නො ති ආදිනා නයෙන අනුස්සරන්තොපි සඞ්ඝං අනුස්සරති. කකචො කන්තනං අධිවාසයමානස්ස භික්ඛුනො ගුණං අනුස්සරමානොපි අනුස්සරතියෙව. උපෙක්ඛා කුසලනිස්සිතා න සණ්ඨාතීති ඉධ විප ස්සනුපෙක්ඛා අධිප්පෙතා; උපෙක්ඛා කුසලනිස්සිතා සණ්ඨාතීති ඉධ ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා; සා පනෙසා කිඤ්චාපි ඛීණාසවස්ස ඉට්ඨානිට්ඨෙසු ආර ම්මණෙසු අරජ්ජනාදිවසෙන පවත්තති. අයං පන භික්ඛු විරියබ ලෙන භාවනාසිද්ධියා අත්තනො විපස්සනං ඛීණාසවස්ස ඡළඞ්ගු පෙක්ඛාට්ඨානෙ ඨපෙතීති විපස්සනාව ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා නාම ජාතා.

ආපොධාතුනිද්දෙසෙ ආපොගතන්ති සබ්බආපෙසු ගතං අල්ල යූසභාවලක්ඛණං; පිත්තං සෙම්හන්ති ආදීසු පන යං වත්තබ්බං තං සබ්බං සද්ධිං භාවනානයෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං. පකුප්පතීති ඔඝවසෙන වඩ්ඪන්ති සමුද්දතො වා උදකං උත්තරන්ති අයමස්ස බාහ ත්තිකා පකොපො. ආපොසංවට්ටකාලෙ පන කොටිසතසහස්ස චක්කවාළං උදකපූරමෙව හොති. ඔගච්ඡන්තීති හෙට්ඨා ගච්ඡන්ති, උදකෙන ආරොපිතඋදකං විය ඛයං විනාසං පාපුණාති. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තෙජොධාතුනිද්දෙසෙ තෙජො

* සංවරං දෙසෙන්තො.

ගතන්ති සබ්බතෙජෙසු ගතං උණ්හත්තලක්ඛණං; තෙජො එව වා තෙජොභාවං ගතන්ති තෙජොගතං. පුරිමෙ ආපොගතෙපි පච්ඡිමෙ වායොගතෙපි එසෙව නයො. **යෙන චා**ති යෙන තෙජොගතෙන කුපිතෙන අයං කායො සන්තප්පති එකාහිකජරාදිභාවෙන උසුමජාතො හොති; **යෙන ච ජීරීයතී**ති යෙන අයං කායො ජීරති ඉන්ද්‍රියවෙකල්ලතං බලපරික්ඛයං වලිතපලිතාදිභාවඤ්ච පාපුණාති; **යෙන ච පරිඩය්හතී**ති යෙන කුපිතෙන අයං කායො ඩය්හති; සො ච පුග්ගලො ඩය්හාමි ඩය්හාමීති කන්දන්තො සතධොතසප්පිගොසීසචන්දනාදිලෙපඤ්චෙව තාලවණ්ටවාතඤ්ච පච්චාසීසති. **යෙන ච අසිතපීතඛායිතසායිතං සම්මාපරිණාමං ගච්ඡතී**ති යෙනෙතං අසිතං වා ඔදනාදි පීතං වා පානකාදි ඛායිතං වා පිට්ඨඛජ්ජකාදි සායිතං වා අම්බපක්කමධුඵාණිතාදි සම්මා පරිපාකං ගච්ඡති; රසාදිභාවෙන විවෙකං ගච්ඡතීති අත්ථො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පන යං වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං භාවනානයෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං.—**හරිතන්ත**න්ති හරිතමෙව; අල්ලතිණානි අග්ගම්ම නිබ්බායතීති අත්ථො. **පන්ථන්ත**න්ති මහාමග්ගං; **සෙලන්ත**න්ති පබ්බතං; **උදකන්ත**න්ති උදකං; **රමණීයං වා භූමිභාග**න්ති තිණගුම්බාදිරහිතං විවිත්තං අබ්භොකාසභූමිභාගං; **අනාහාරා**ති අප්පච්චයා නිරුපාදනා; අයම්පි පකතියාව තෙජොවිකාරො වුත්තො. තෙජොසංවට්ටකාලෙ පන කොටිසතසහස්සචක්කවාළං ඣාපෙත්වා ඡාරිකාමත්තම්පි න තිට්ඨති. **න්හාරුදද්දුලෙනා**ති චම්මනිල්ලෙඛනෙන; **අග්ගිං ගවෙසන්තී**ති එවරූපං සුඛුමං උපාදානං ගහෙත්වා පරියෙසන්ති; යං අප්පමත්තකම්පි උසුමං ලභිත්වා පජ්ජලති. සෙසමිධාපි පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

වායොධාතුනිද්දෙසෙ **උද්ධඞ්ගමා වාතා**ති උග්ගාරහික්කාරාදිපවත්තකා උද්ධං ආරොහනවාතා; **අධොගමා වාතා**ති උච්චාරපස්සාවාදිනීහරණකා අධො ඔරොහනවාතා; **කුච්ඡිසයා වාතා**ති අන්තානං බහි වාතා; **කොට්ඨසයා වාතා**ති අන්තානං අන්තො වාතා; **අඞ්ගමඞ්ගානුසාරිනො**ති ධමනිජාලානුසාරෙන සකලසරීරෙ අඞ්ගමඞ්ගානි අනුසටා සමිඤ්ජනපසාරණාදිනිබ්බත්තකා වාතා; **අස්සාසො**ති අන්තොපවිසනනාසිකාවාතො; **පස්සාසො**ති බහිනික්ඛමනනාසිකාවාතො; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරතො පන යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං භාවනානයෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං. **ගාමම්පි වහන්තී**ති සකලං ගාමම්පි චුණ්ණවිචුණ්ණං

කුරුමානා ආදාය ගච්ඡන්ති: නිගමාදීසුපි එසෙව නයො. [illegible] ඉධ වා-
යොසංවට්ටකාලෙ කොටිසතසහස්සචක්කවාළවිද්ධංසනවසෙන වා-
යොධාතුවිකාරො දස්සිතො. විධූපනෙනාති අග්ගිවිජනකෙන. ඔ-
ස්සාවනෙති ඡදනග්ගෙ; තෙන හි උදකං සවති තස්මා තං ඔස්සවනන්ති
වුච්චති. සෙසමිධාපි පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සෙය්‍යථාපි ආවු-
සොති ඉධ කිං දස්සෙති? හෙට්ඨා කථිතානං මහාභූතානං නිස්සත්ත-
භාවං. කට්ඨන්ති දබ්බසම්භාරං; වල්ලින්ති ආබන්ධනවල්ලිං; තිණන්ති
ඡදනතිණං; මත්තිකන්ති අනුලෙපනමත්තිකං; ආකාසො පරිවාරි-
තොති එතානි කට්ඨාදීනි අන්තො ච බහි ච පරිවාරෙත්වා ආකාසො
ඨිතොති අත්ථො; අගාරන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතීති අගාරන්ති පණ්ණ-
ත්තිමත්තං හොති; කට්ඨාදීසු පන විසුං විසුං රාසිකතෙසු කට්ඨරාසි-
වල්ලිරාසිච්චෙව වුච්චති. එවමෙව ඛොති එවමෙවං අට්ඨි ආදීනි
අන්තො ච බහි ච පරිවාරෙත්වා ඨිතො ආකාසො තානෙව අට්ඨි
ආදීනි පටිච්ච රූපන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; සරීරන්ති වොහාරං ගච්ඡති;
යථා කට්ඨාදීනි පටිච්ච සඞ්ඛාතං අගාරං ඛත්තියබ්‍රාහ්මණගෙහන්ති
වුච්චති එවමිදම්පි ඛත්තියසරීරං බ්‍රාහ්මණසරීරන්ති වුච්චති;
න පනෙත්ථ කොචි සත්තො වා ජීවො වාති. අජ්ඣත්තිකඤ්චෙ ආවු-
සො චක්ඛුන්ති ඉදං කස්මා ආරද්ධං? හෙට්ඨා උපාදායරූපං චත්තාරො
ච අරූපිනො ඛන්ධා තීණි ච අරියසච්චානි න කථිතානි ඉදානි තානි
කථෙතුං අයං දෙසනා ආරද්ධා. තත්ථ චක්ඛුං අපරිභින්නන්ති චක්ඛු-
ප්පසාදෙ නිරුද්ධෙ උපහතෙපි පිත්තසෙම්හලොහිතෙහි පලිබුද්ධෙපි
චක්ඛුපි චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස පච්චයො භවිතුං න සක්කොතීති පරි-
භින්නමෙව හොති. චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස පන පච්චයො භවිතුං සමත්ථං
අපරිභින්නං නාම. බාහිරා ච රූපාති බාහිරා චතුසමුට්ඨානිකා රූපා;
තජ්ජො සමන්නාහාරොති තං චක්ඛුඤ්ච රූපෙ ච පටිච්ච භවඞ්ගං
ආවට්ටෙත්වා උප්පජ්ජනකමනසිකාරො; භවඞ්ගාවජ්ජනසමත්ථං චක්ඛු-
ද්වාරෙ කිරියමනොධාතුචිත්තන්ති අත්ථො. තං රූපානං වා අනාපා-
ථගතත්තාපි අඤ්ඤවිහිතස්සාපි න හොති. තජ්ජස්සාති තදනුරූපස්ස;
විඤ්ඤාණභාගස්සාති විඤ්ඤාණකොට්ඨාසස්ස; තං තථාභූතස්සාති
අදීඝ වාරවසෙන චත්තාරි සච්චානි දස්සෙති. තත්ථ තථාභූතස්සාති
චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන සහ භූතස්ස; චක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තස්සාති අ-
ත්ථො. රූපන්ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස රූපජානනකාලෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණ-
ක්ඛණෙ තිසමුට්ඨානරූපං; තදනන්තරචිත්තක්ඛණෙ චතුසමුට්ඨාන-
ම්පි ලබ්භති. සඞ්ගහං ගච්ඡතීති ගණනං ගච්ඡති, වෙදනාදයො
චක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තාව විඤ්ඤාණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණමෙව. එත්ථ ච

සඞ්ඛාරාති චෙතනාව වුත්තා; සඞ්ගහොති එකතො සඞ්ගහො; සන්නිපාතොති සමාගමො; සමවායොති රාසි; යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සතීති යො පච්චයෙ පස්සති; සො ධම්මං පස්සතීති සො පටිච්චසමුප්පන්නෙ ධම්මෙ පස්සති; ඡන්දොති ආදි සබ්බං තණ්හාය වෙවචනමෙව. තණ්හා හි ඡන්දකරණවසෙන ඡන්දො; ආලයකරණවසෙන ආලයො; අනුනයකරණවසෙන අනුනයො; අජ්ඣොසාය ගිලිත්වා ගහණවසෙන අජ්ඣොසානන්ති වුච්චති. ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානන්ති නිබ්බානස්සෙව අධිවචනං; ඉති තීනි සච්චානි පාළියං ආගතානෙව. මග්ගසච්චං ආහරිත්වා ගහෙතබ්බං. යා ඉමෙසු තීසු ඨානෙසු දිට්ඨි සඞ්කප්පා වාචා කම්මන්තො ආජීවො වායාමො සති සමාධි භාවනා පටිවෙධො අයං මග්ගොති — බහුකතං හොතීති එත්තාවතාපි බහුං භගවතො සාසනං කතං හොති; අජ්ඣත්තිකඤ්චෙ ආවුසො සොතන්ති ආදිවාරෙසුපි එසෙව නයො. මනොද්වාරෙ පන අජ්ඣත්තිකො මනො නාම භවඞ්ගචිත්තං; තං නිරුද්ධම්පි ආවජ්ජනචිත්තස්ස පච්චයො භවිතුං අසමත්ථං මන්දං තාමගතමෙව පවත්තමානම්පි පරිභින්නං නාම හොති. ආවජ්ජනස්ස පච්චයො භවිතුං සමත්ථං අපරිභින්නං නාම. බාහිරා ච ධම්මාති ධම්මාරම්මණං; නෙව තාව තජ්ජස්සාති ඉදං භවඞ්ගසමයෙ නෙව කථිතං. දුතියවාරො පගුණජ්ඣානපච්චවෙක්ඛණවා පගුණකම්මට්ඨානසිකාරෙන වා පගුණබුද්ධවචනසජ්ඣායකරණාදිනා වා අසම්මුඛීභූතකං සන්ධාය වුත්තො. ඉමස්මිං වාරෙ රූපන්ති වත්ථුසමුට්ඨානම්පි ලබ්භති; මනොවිඤ්ඤාණම්පි රූපං සමුට්ඨාපෙති. වෙදනාදයො මනොවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තා. විඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණමෙව. සඞ්ඛාරා පනෙත්ථ ඵස්සචෙතනාවසෙනෙව ගහිතා. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං — ඉති මහාථෙරො හෙට්ඨා එකදෙසමෙව සම්මසන්තො ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා හෙට්ඨා පරිනිට්ඨිතදෙසනං සබ්බං තං තං වාරවසෙන භාජෙත්වා දස්සෙසි. යථානුසන්ධිනාව සුත්තන්තං නිට්ඨාපෙසීති —

මහාහත්ථිපදසුත්තං අට්ඨමං.

එවං මෙ සුතන්ති මහාසාරොපමං; තත්ථ අචිරපක්කන්තෙති සඞ්ඝං භින්දිත්වා රුහිරුප්පාදකම්මං කත්වා න චිරපක්කන්තෙ; සලිඞ්ගෙනෙව පාටියෙක්කෙ ජාතෙ. ඉධ ගිහිච්චෙව එකච්චො කුලපුත්තොති කිඤ්චාපි අසුකකුලපුත්තොති න නියාමිතො දෙවදත්තං

එව පන සඞ්ඛාය ඉධ වුත්තානීති වෙදිතබ්බං. සො හි අසම්භින්නාය මහාසම්මතපවෙණියා ඔක්කාකවංසෙ ජාතත්තා ජාතිකුලපුත්තො. **ඔතිණ්ණොති** යස්ස ජාති අන්තො පවිට්ඨා සො ජාතියා ඔතිණ්ණො නාම. ජරාදීසුපි එසෙව නයො; **ලාභසක්කාරාදීසු ලාභොති** චත්තාරො පච්චයා. සක්කාරොති තෙසංයෙව සුකතභාවො; සිලොකොති වණ්ණභණනං. **අභිනිබ්බත්තෙතීති** උප්පාදෙති; **අප්පඤ්ඤාතාති** විඤ්ඤූනං ජනානං සීසට්ඨානෙ න පඤ්ඤායන්ති; ඝාසච්ඡාදනමත්තම්පි න ලබ්භන්ති. **අප්පෙසක්ඛාති** අප්පපරිවාරා; පුරතො පච්ඡතො වා ගච්ඡන්තං න ලභන්ති. **සාරෙන සාරකරණීයන්ති** රුක්ඛසාරෙන කත්තබ්බං අක්ඛචක්කයුගනඞ්ගලාදිකං; **සාඛාපලාසං අග්ගහෙසීති** යං කිඤ්චි සාඛාපලාසං අග්ගහෙසි; **බ්‍රහ්මචරියස්සාති** මග්ගඵලසාරස්ස සාසනබ්‍රහ්මචරියස්ස; චත්තාරො පච්චයා සාඛාපලාසං නාම තං අග්ගහෙසි. **තෙනෙව ච වොසානං ආපාදීති** තෙනෙව ච අලමෙත්තාවතා සාරො මෙ පත්තොති වොසානං ආපන්නො; **ඤාණදස්සනං ආරාධෙතීති** දෙවදත්තො පඤ්චාභිඤ්ඤා දිබ්බචක්ඛු පඤ්චන්නං අභිඤ්ඤාණානං මත්ථකෙ ඨිතං තං ඉමස්මිං සුත්තෙ ඤාණදස්සනන්ති වුත්තං. **අජානං අපස්සං විහරතීති** කිඤ්චි සුඛුමරූපං අජානන්තො අනත්තමනො පංසුපිසාචකම්පි අපස්සන්තො විහරතීති. **අසමයවිමොක්ඛං ආරාධෙතීති** “කතමො අසමයවිමොක්ඛො චත්තාරො අරියමග්ගා චත්තාරි ච සාමඤ්ඤඵලානි නිබ්බානඤ්ච අයං අසමයවිමොක්ඛො”ති එවං වුත්තං නවලොකුත්තරධම්මං ආරාධෙති සම්පාදෙති පටිලභති. ලොකියසමාපත්තියො හි අප්පිතප්පිතක්ඛණෙයෙව පච්චනීකධම්මෙහි විමුච්චන්ති. තස්මා කතමො සමයවිමොක්ඛො චත්තාරි ඣානානි චතස්සො ආරුප්පසමාපත්තියො අයං සමයවිමොක්ඛොති වුත්තං. ලොකුත්තරධම්මා පන න කාලෙන කාලං විමුච්චන්ති සකිං විමුත්තානි හි මග්ගඵලානි විමුත්තානෙව හොන්ති. නිබ්බානං සබ්බකිලෙසෙහි අච්චන්තං විමුත්තමෙවාති. ඉමෙ නව ධම්මා අසමයවිමොක්ඛොති වුත්තා. **අකුප්පා චෙතොවිමුත්තීති** අරහත්තඵලවිමුත්ති; අයමත්ථො - **එතදත්ථන්ති** එතදත්ථං අරහත්තඵලත්ථං ඉදං බ්‍රහ්මචරියං; අයං හි එතස්ස අත්ථොති වුත්තං හොති. **එතං සාරන්ති** එතං අරහත්තඵලං බ්‍රහ්මචරියස්ස සාරං; **එතං පරියොසානන්ති** එතං අරහත්තඵලං බ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානං; එසා කොටි න ඉතො පරං පත්තබ්බං අත්ථි. යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසි.

මහාසාරොපමසුත්තං නවමං.

එවමෙම්ෙ සුතන්ති චූලසාරොපමං; තත්ථ පිඞ්ගලකොච්ඡොති සො බ්‍රාහ්මණො පිඞ්ගලධාතුකො, කොච්ඡොති පනස්ස නාමං තස්මා පිඞ්ගලකොච්ඡොති වුච්චති; සඞ්ඝිනොති ආදීසු පබ්බජිතසමූහසඞ්ඛාතො සඞ්ඝො එතෙසං අත්ථීති සඞ්ඝිනො; සොව ගණො එතෙසං අත්ථීති ගණිනො; ආචාරසික්ඛාපනවසෙන තස්ස ගණස්ස ආචරියාති ගණාචරියා; ඤාතාති පඤ්ඤාතා පාකටා; අප්පිච්ඡා සන්තුට්ඨාති අප්පිච්ඡතාය වත්ථම්පි න නිවාසෙන්තීති ආදිනා නයෙන සමුග්ගතො යසො එතෙසං අත්ථීති යසස්සිනො; තිත්ථකරාති ලද්ධිකරා, සාධුසම්මතාති ඉමෙ සාධු සුන්දරා සප්පුරිසාති එවං සම්මතා; බහුජනස්සාති අස්සුතවතො අන්ධබාලපුථුජ්ජනස්ස; ඉදානි තෙ දස්සෙන්තො සෙය්‍යථීදං පූරණොති ආදිමාහ. තත්ථ පූරණොති තස්ස සත්ථුපටිඤ්ඤස්ස නාමං; කස්සපොති ගොත්තං; සො කිර අඤ්ඤතරස්ස කුලස්ස එකූනදාසසතං පූරයමානො ජාතො තෙනස්ස පූරණොති නාමං අකංසු. මඞ්ගලදාසත්තා චස්ස කතං දුක්කටන්ති වත්තා නත්ථි අකතං වා න කතන්ති. සො කිමහං එත්ථ වසාමීති පලායි. අථස්ස චොරා වත්ථානි අච්ඡින්දිංසු සො පණ්ණෙන වා තිණෙන වා පටිච්ඡාදෙතුම්පි අජානන්තො ජාතරූපෙනෙව එකං ගාමං පාවිසි මනුස්සා තං දිස්වා අයං සමණො අරහා අප්පිච්ඡො නත්ථි ඉමිනා සදිසොති පූවභත්තාදීනි* ගහෙත්වා උපසඞ්කමන්ති. සො මය්හං සාටකං අනිවත්ථභාවෙන ඉදං උප්පන්නන්ති තතො පට්ඨාය සාටකං ලභිත්වාපි න නිවාසෙසි තදෙව පබ්බජ්ජං අග්ගහෙසි තස්ස සන්තිකෙ අඤ්ඤෙපි අඤ්ඤෙපීති පඤ්චසතමනුස්සා පබ්බජිංසු. තං සන්ධායාහ පූරණො කස්සපොති. මක්ඛලීති තස්ස නාමං ගොසාලාය ජාතත්තා ගොසාලොති දුතියං නාමං. තං කිර සකද්දමාය භූමියා තෙලඝටං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තං තාත මා බලීති සාමිකො ආහ සො පමාදෙන බලිත්වා පතිත්වා සාමිකස්ස භයෙන පලායිතුං ආරද්ධො සාමිකො උපධාවිත්වා දසාකණ්ණෙ අග්ගහෙසි සො සාටකං ඡඩ්ඩෙත්වා අචෙලකො හුත්වා පලායි. සෙසං පූරණසදිසමෙව. අජිතොති තස්ස නාමං කෙසකම්බලං ධාරෙතීති කෙසකම්බලී; ඉති නාමද්වයං සංසන්දෙත්වා අජිතො කෙසකම්බලීති වුච්චති. තත්ථ කෙසකම්බලො නාම මනුස්සකෙසෙහි කතකම්බලො තතො පටිකිට්ඨතරං වත්ථං නාම නත්ථි. යථාහ. "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ යානි කානිචි තන්තාවුතානං වත්ථානං, කෙසකම්බලො තෙසං පටිකිට්ඨො අක්ඛායති කෙසකම්බලො භික්ඛවෙ සීතෙ සීතො උණ්හෙ උණ්හො දුබ්බණ්ණො දුග්ගන්ධො

*පූටභත්තාදීනි

දුක්ඛසම්ඵස්සො''ති—පකුධොති තස්ස නාමං; කච්චායනොති ගොත්තං; ඉති නාමගොත්තං සංසන්දිත්වා පකුධො කච්චායනොති වුච්චති. සීතුදකපටික්ඛිත්තකො එස වච්චං කත්වාපි උදකකිච්චං න කරොති උණ්හොදකං වා කඤ්ජියං වා ලභිත්වා කරොති නදිං වා මග්ගොදකං වා අතික්කම්ම සීලං මෙ භින්නන්ති වාලිකථූපං කත්වා සීලං අධිට්ඨාය ගච්ඡති. එවරූපනිස්සිරීකලද්ධිකො එස. සඤ්ජයොති තස්ස නාමං; බෙලට්ඨස්ස පුත්තො බෙලට්ඨපුත්තො; අම්හාකං ගන්ථනකිලෙසො පලිබුජ්ඣනකිලෙසො නත්ථි කිලෙසගන්ථරහිතා මයන්ති එවං වාදිතාය ලද්ධනාමවසෙන නිගණ්ඨො නාම. නාටස්ස පුත්තොති නාටපුත්තො; අබ්භඤ්ඤංසූති යථා තෙසං පටිඤ්ඤා තථෙව ජානිංසු; නාබ්භඤ්ඤංසූති න ජානිංසු; ඉදං වුත්තං හොති, සචෙ තෙසං සා පටිඤ්ඤා නිය්‍යානිකා සබ්බෙ අබ්භඤ්ඤංසු නො චෙ න අබ්භඤ්ඤංසු තස්මා කිං තෙසං පටිඤ්ඤා නිය්‍යානිකා න නිය්‍යානිකාති අයමෙව තස්ස පඤ්හස්ස අත්ථො. අථ භගවා තෙසං අනිය්‍යානිකභාවකථනෙන අත්ථාභාවතො අලන්ති පටික්ඛිපිත්වා උපමාය අත්ථං පරිවාරෙන්තො ධම්මමෙව දෙසෙතුං ධම්මං තෙ බ්‍රාහ්මණ දෙසෙස්සාමීති ආදිමාහ. තත්ථ සච්ඡිකිරියායාති සච්ඡිකරණත්ථං; න ඡන්දං ජනෙතීති කත්තුකම්‍යතාඡන්දං න ජනෙති; න වායමතීති පයොගපරක්කමං න කරොති; ඔලීනවුත්තිකො හොතීති ලීනවුත්තිකො හොති; සාථලිකො හොතීති සිථිලගාහී. සාසනං සිථිලං කත්වා ගණ්හාති දළ්හං න ගණ්හාති; ඉධ බ්‍රාහ්මණ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහීති කස්මා ඉමෙ පඨමජ්ඣානාදිධම්මා ඤාණදස්සනෙන උත්තරිතරා ජාතාති? නිරොධපාදකත්තා. හෙට්ඨා පඨමජ්ඣානාදිධම්මා විපස්සනාපාදකා ඉමෙ නිරොධපාදකා තස්මා උත්තරිතරාති වෙදිතබ්බා. ඉති භගවා ඉමම්පි සුත්තං යථානුසන්ධිනා නිට්ඨාපෙසි. දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු පතිට්ඨිතොති.

චූළසාරොපමසුත්තං දසමං.

ත තිය ව ග්ග ව ණ්ණ නා නි ට්ඨි තා.

———:():———

එවමෙමෙ සුතන්ති චූළගොසිඞ්ගසුත්තං; තත්ථ නාදිකෙ විහරතීති නාදිකා නාම එකං තළාකං නිස්සාය ද්වින්නං චූළපිතිමහාපිතිපුත්තානං ද්වෙ ගාමා තෙසු එකස්මිං ගාමෙ; ගිඤ්ජකාවසථෙති ඉට්ඨකාමයෙ ආවසථෙ; එකස්මිං කිර සමයෙ භගවා මහාජනසඞ්ගහං කරොන්තො වජ්ජිරට්ඨෙ චාරිකං චරමානො නාදිකං අනුප්පත්තො. නාදිකවාසිනො මනුස්සා භගවතො මහාදානං දත්වා ධම්මකථං සුත්වා පසන්නහදයා සත්ථු වසනට්ඨානං කරිස්සාමාති මන්තෙත්වා ඉට්ඨකාහෙව භිත්තිසොපානත්ථම්භවාලරූපාදීනි දස්සෙන්තා පාසාදං කත්වා සුධාය ලිම්පෙත්වා මාලාකම්මලතාකම්මාදීනි නිට්ඨපෙත්වා භූමත්ථරණමඤ්චපීඨාදීනි පඤ්ඤපෙත්වා සත්ථු නිය්‍යාතෙසුං. අපරාපරං පනෙත්ථ මනුස්සා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානමණ්ඩපචඞ්කමනාදීනි කාරයිංසු. ඉති සො විහාරො මහා අහොසි. තං සන්ධාය

වුත්තං. ගිඤ්ජකාවසථේති — ගොසිඞ්ගසාලවනදායෙති තත්ථ කිර එකස්ස ජෙට්ඨකරුක්ඛස්ස ඛන්ධතො ගොසිඞ්ගසණ්ඨානං හුත්වා විටපං උට්ඨිතං තං රුක්ඛං උපාදාය සබ්බම්පි තං වනං ගොසිඞ්ගසාලවනන්ති සඞ්ඛං ගතං. දායොති අවිසෙසෙන අරඤ්ඤස්සෙතං නාමං. තස්මා ගොසිඞ්ගසාලවනදායෙති ගොසිඞ්ගසාලවනඅරඤ්ඤෙති අත්ථො. විහරන්තීති සාමග්ගිරසං අනුභවමානා විහරන්ති; ඉමෙසං හි කුලපුත්තානං උපරිපණ්ණාසකෙ පුථුජ්ජනකාලො කථිතො. ඉධ ඛීණාසවකාලො. තදා හි තෙ ලද්ධස්සාදා ලද්ධපතිට්ඨා අධිගතපටිසම්භිදා ඛීණාසවා හුත්වා සාමග්ගිරසං අනුභවමානා තත්ථ විහරිංසු. තස්මායෙව තං වුත්තං. යෙන ගොසිඞ්ගසාලවනදායො තෙනුපසඞ්කමීති. ධම්මසෙනාපතිමහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙසු වා අසීතිමහාසාවකෙසු වා අඤ්ඤතරම්පි ධම්මභණ්ඩාගාරිකං ආනන්දත්ථෙරම්පි තත්ථ අනාමන්තෙත්වා සයමෙව පත්තචීවරං ආදාය එකකො නික්ඛමිත්වා ගන්ධහත්ථී විය යූථා නික්ඛමිත්වා කාලසීහො විය වාතච්ඡින්නො වාතවලාහකො විය එකකොව උපසඞ්කමි. කස්මා පනෙත්ථ භගවා සයමෙව අගමාසීති. තයො කුලපුත්තා සාමග්ගිරසං අනුභවන්තා විහරන්ති තෙසං පග්ගණ්හනතො පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පනතො ධම්මගරුභාවතො ච. එවං කිරස්ස අහොසි අහං ඉමෙ කුලපුත්තෙ පග්ගණ්හිත්වා උක්කංසිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා ධම්මං දෙසෙස්සාමීති. එවං තාව පග්ගණ්හනතො අගමාසි. අපරම්පිස්ස අහොසි අනාගතෙ කුලපුත්තා සම්මාසම්බුද්ධො සමග්ගවාසං වසන්තානං සන්තිකං සයං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා ධම්මං කථෙත්වා තයො පුක්කුසෙ පග්ගණ්හි කො නාම සමග්ගවාසං න වසෙය්‍යාති සමග්ගවාසං වසිතබ්බං මඤ්ඤමානා ඛිප්පමෙව දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්තීති එවං පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පනතොපි අගමාසි. බුද්ධා ච නාම ධම්මගරුනො හොන්ති සො ච නෙසං ධම්මගරුභාවො රථවිනීතෙ ආවිකතොව. ඉති ඉමස්මා ධම්මගරුභාවතොපි ධම්මං පග්ගණ්හිස්සාමීති අගමාසි. දායපාලොති අරඤ්ඤපාලො; සො තං අරඤ්ඤං ඉච්ඡිතිච්ඡිතපදෙසෙන මනුස්සා පවිසිත්වා තචං වා ඵලං වා නිය්‍යාසං වා දබ්බසම්භාරං වා නීහරන්ති එවං වත්තිය පරික්ඛිත්තස්ස තස්ස අරඤ්ඤස්ස යොජිතෙ ද්වාරෙ නිසීදිත්වා තං අරඤ්ඤං රක්ඛති පාලෙති තස්මා දායපාලොති වුත්තො. අත්තකාමරූපාති අත්තනො හිතං කාමයමානසභාවං හුත්වා විහරන්ති යො හි ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වාපි වෙජ්ජකම්මදූතකම්මපහිණගමනාදීනං වසෙන එකවීසතිඅනෙසනාහි ජීවිකං කප්පෙති අයං න අත්තකාමරූපො නාම. යො පන ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වා එකවීසතිඅනෙසනං පහාය චතුපාරිසුද්ධිසීලෙ පතිට්ඨාය බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා සප්පායධුතඞ්ගං අධිට්ඨාය [illegible]

රූපියං කම්මකාරානං ගහෙත්වා සාමිනො පහාය අරඤ්ඤං පවි
සිත්වා සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කුරුමා
නා විහරන්ති. අයං අත්තකාමො නාම- තෙපි තථෙව කුලපුත්තා
එවරූපා අහෙසුං. තෙනාහ වුත්තං අත්තකාමරූපා විහරන්තීති.
මා තෙසං අඵාසුකමකාසීති තෙසං මා අඵාසුකං අකාසීති භග
වන්තං වාරෙසි; එවං කිරස්ස අහොසි ඉමෙ කුලපුත්තා සමග්ගා
විහරන්ති එකාවාසස්ස ච ගතකාලෙ භණ්ඩනකලහවිවාද වත්තන්ති
තිඛිණසිඞ්ගො චණ්ඩගොණො විය ඔවිජ්ඣන්තො විචරති අයෙකම
ගෙහපවිට්ඨානං ගමනං න හොති කදාචි අයම්පි එවං කරොන්තො
ඉමෙසං කුලපුත්තානං සමග්ගභාවං භින්දෙය්‍ය. පාසාදිකො ච පනෙස
සුවණ්ණවණ්ණො රසගිද්ධො මඤ්ඤෙ ගතකාලෙ පච්චය ප
ණීතදායකානං අත්තනො උපට්ඨාකානං වණ්ණකථාදීහි ඉමෙසං
කුලපුත්තානං අප්පමාදවිහාරං භින්දෙය්‍ය. වසනට්ඨානානිපි
එතෙසං කුලපුත්තානං නිබද්ධානි පරිවජ්ජනානි භිසෙසා ච පණ්ණ
සාලා තයො චඞ්කමා තීනි දිවාට්ඨානානි තීනි මමපිට්ඨානි අයං
පන සමණො මහාකායො බුද්ධන්තරෙ මඤ්ඤෙ භවිස්සති සො අ
කාලෙ ඉමෙ කුලපුත්තෙ සෙනාසනා වුට්ඨාපෙස්සති එවං සබ්බථාපි
එතෙසං අඵාසු භවිස්සතීති තං අතිවජ්ජෙන්තො මා තෙසං අඵාසුකම්
කාසීති භගවන්තං වාරෙසි. කිං පනෙස ජානන්තො වාරෙසි අජා
නන්තොති අජානන්තො කිඤ්චාපි හි තථාගතස්ස පටිසන්ධිගහණ
තො පට්ඨාය දසසහස්සචක්කවාළකම්පනාදීනි පාටිහාරියානි පව
ත්තිංසු අරඤ්ඤවාසිනො පන දුබ්බලමනුස්සා කම්මපසුතා තානි
සල්ලක්ඛෙතුං න සක්කොන්ති. සම්මාසම්බුද්ධො ච නාම යදා අනෙක
භික්ඛුසහස්සපරිවාරො බ්‍යාමප්පභාය අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනෙහි ච
ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසිරියා ච බුද්ධානුභාවං දස්සෙන්තො
විචරති තදා සො එසොති අපුච්ඡිත්වාව ඤාතබ්බො හොති තදා
පන භගවා සබ්බම්පි තං බුද්ධානුභාවං විචරණෙන පටිච්ඡාදෙත්වා
වලාහකගබ්භෙන පටිච්ඡන්නො චන්දො විය සයමෙව පත්තචීවර
මාදාය අඤ්ඤාතකවෙසෙන අගමාසි-ඉති නං අජානන්තොව දාය
පාලො නිවාරෙසි. අනුරුද්ධත්ථෙරො කිර මං සමණොති දාය
පාලස්ස කථං සුත්වාව චින්තෙසි මයං තයො ජනා ඉධ විහරාම
අඤ්ඤො පබ්බජිතො නාම නත්ථි අයඤ්ච දායපාලො පබ්බජිතෙන
සද්ධිං කථෙසි සො තුම්හෙ භවිස්සතීති දිවාට්ඨානතො වුට්ඨාය
ද්වාරෙ ඨත්වා මග්ගං ඔලොකෙන්තො භගවන්තං අද්දස භගවාපි
ථෙරස්ස සහ දස්සනෙනෙව සරීරොභාසං මුඤ්චිත්වා අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජන
විරාජිතබ්‍යාමප්පභාපසාරිතසුවණ්ණපට්ටො විය විරොචිත්ථ. ථෙ
රො අයං දායපාලො පන කථං ආසිඤ්චිතං ඊදිසං ...

පසාරෙන්තා විය ලොකෙ අග්ගපුග්ගලෙන සද්ධිං කථෙන්තා ච න ජානාති අඤ්ඤතරසික්ඛිතා විය සද්ධිං කථෙතීති නිවාරෙන්තො මා ආවුසො දායපාලාති ආදිවචනං අවොච. තෙනුපසඞ්කමීති කස්මා භගවතො පච්චුග්ගමනං අකත්වාව උපසඞ්කමි. එවං කිරස්ස අහොසි මයං තයො ජනා සමග්ගවාසං වසාම සචාහං එකකොව පච්චුග්ගමනං කරිස්සාමි සමග්ගවාසො නාම න භවිස්සති පියසහායෙ ගහෙත්වාව පච්චුග්ගමනං කරිස්සාමි යථා ච භගවා මය්හං පියො එවං සහායානම්පි මෙ පියොති තෙහි සද්ධිං පච්චුග්ගමනං කාතුකාමො සයං අකත්වා උපනික්ඛමි. කෙචි පන තෙසං ථෙරානං පණ්ණසාලාද්වාරෙ වඩ්ඪමානකච්ඡායා භගවතො ආගමනමග්ගො හොති තස්මා ථෙරො තෙසං සද්දං දදමානොව ගතොති.

අභික්කමථාති ඉතො ආගච්ඡථ; පාදෙ පක්ඛාලෙසීති විකසිතපදුමසන්නිභෙහි ජාලහත්ථෙහි මණිවණ්ණං උදකං ගහෙත්වා සුවණ්ණවණ්ණෙසු පිට්ඨිපාදෙසු උදකං ආසිඤ්චිත්වා පාදෙන පාදං සංඝංසෙන්තො පක්ඛාලෙසි; බුද්ධානං කායෙ රජොජල්ලං නාම න උපලිම්පති කස්මා පක්ඛාලෙසීති සරීරස්ස උතුග්ගහණත්ථං, තෙසඤ්ච චිත්තසම්පහංසනත්ථං අම්හෙහි ආනීතෙන උදකෙන භගවා පාදෙ පක්ඛාලෙසි පරිභොගං අකාසීති හි තෙසං භික්ඛූනං බලවසොමනස්සවසෙන චිත්තං පණීතං හොති තස්මා පක්ඛාලෙසි. ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං භගවා එතදවොචාති එසො කිර තෙසං වුඩ්ඪතරො තස්ස සඞ්ගහෙ කතෙ සෙසානං කතොව හොතීති ථෙරංයෙව එතං කච්චි වො අනුරුද්ධාති ආදිවචනං අවොච. තත්ථ කච්චීති පුච්ඡනත්ථෙ නිපාතො; වොති සාමිවචනං; ඉදං වුත්තං හොති කච්චි අනුරුද්ධා තුම්හාකං ඛමනීයං ඉරියාපථො වො ඛමති කච්චි යාපනීයං කච්චි වො ජීවිතං යාපෙති ඝටියති කච්චි පිණ්ඩකෙන න කිලමථ කච්චි තුම්හාකං පිණ්ඩං සුලභං සම්පන්නෙ වො දිස්වා මනුස්සා උස්සුක්කා යාගුං වා කටච්ඡුභික්ඛං වා දාතබ්බං මඤ්ඤන්තීති භික්ඛාචාරවත්තං පුච්ඡති. කස්මා? පච්චයෙන අකිලමන්තෙන හි සක්කා සමණධම්මං කාතුං. වත්තබ්බමෙව වා එතං පබ්බජිතානං. අථානෙන පටිවචනෙ දින්නෙ අනුරුද්ධා තුම්හෙ රාජපබ්බජිතා මහාපුඤ්ඤා මනුස්සා තුම්හාකං අරඤ්ඤෙ වසන්තානං අදත්වා කස්සඤ්ඤස්ස දාතබ්බං මඤ්ඤිස්සන්ති තුම්හෙ පන එවරූපං භුඤ්ජිත්වා කච්චි නු ඛො මිගපොතකා විය අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝට්ටෙන්තා විහරථ උදාහු සමග්ගභාවො වො අත්ථීති සාමග්ගිරසං පුච්ඡන්තො කච්චි පන වො අනුරුද්ධා සමග්ගාති ආදිමාහ. තත්ථ ඛීරොදකීභූතාති යථා ඛීරඤ්ච උදකඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසන්දති විසුං න හොති එකත්තං විය උපෙති කච්චි එවං සාමග්ගිවසෙන එකත්තූපගතචිත්තුප්පාදා විහරථාති

පුච්ඡ; පියචක්ඛූහීති මෙත්තචිත්තං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ඔලොකනචක්ඛූනි පියචක්ඛූනි නාම කච්චි තථාරූපෙහි චක්ඛූහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්පස්සන්තා විහරථාති පුච්ඡති; තග්ඝාති එකංසත්ථෙ නිපාතො; එකංසෙන මයං භන්තෙති වුත්තං හොති. යථා කථං පනාති එත්ථ යථාති නිපාතමත්තං කථන්ති කාරණපුච්ඡා කථං පන තුම්හෙ එවං විහරථ කෙන කාරණෙන විහරථ තං මෙ කාරණං බ්‍රූථාති වුත්තං හොති; මෙත්තං කායකම්මන්ති මෙත්තචිත්තවසෙන පවත්තං කායකම්මං; ආවි චෙව රහො චාති සම්මුඛා චෙව පරම්මුඛා ච; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. තත්ථ සම්මුඛා කායවචීකම්මානි සහවාසෙන ලබ්භන්ති ඉතරානි විප්පවාසෙන මනොකම්මං සබ්බත්ථ ලබ්භති. යං හි සහ වසන්තෙසු එකෙන මඤ්චපීඨං වා දාරුභණ්ඩමත්තිකාභණ්ඩං වා බහි දුන්නික්ඛිත්තං හොති තං දිස්වා කෙනිදං වලඤ්ජිතන්ති අවඤ්ඤං අකත්වා අත්තනා දුන්නික්ඛිත්තං විය ගහෙත්වා පටිසාමෙන්තස්ස පටිජග්ගිතබ්බයුත්තං වා පන ඨානං ජග්ගන්තස්ස සම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම හොති. එකස්මිං පක්කන්තෙ තෙන දුන්නික්ඛිත්තං සෙනාසනපරික්ඛාරං තථෙව නික්ඛිපන්තස්ස ජග්ගිතබ්බයුත්තට්ඨානං වා පන ජග්ගන්තස්ස පරම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම හොති. සහ වසන්තස්ස පන ථෙරෙහි සද්ධිං මධුරං සම්මොදනීයං කථං පටිසන්ථාරං සාරාණීයං කථං ධම්මකථං සරභඤ්ඤං පඤ්හපුච්ඡනං පඤ්හවිස්සජ්ජනන්ති එවමාදිකරණෙ සම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම හොති. ථෙරෙසු පන පක්කන්තෙසු මය්හං පියසහායො නන්දියත්ථෙරො කිම්බිලත්ථෙරො එවං සම්පන්නො එවං ආචාරසම්පන්නොති ආදිගුණකථනෙ පරම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම හොති. මය්හං පියමිත්තා නන්දියත්ථෙරො කිම්බිලත්ථෙරො අවෙරා හොන්තු අබ්‍යාපජ්ඣා සුඛිනී එවං සමන්නාහරතො පන සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි මෙත්තං මනොකම්මං හොති යෙව. නානා හි ඛො නො භන්තෙ කායාති අයං හි පිට්ඨං විය ච මත්තිකා විය ච ඔමද්දිත්වා එකතො කාතුං න සක්කා එකච පන මඤ්ඤෙ චිත්තන්ති, චිත්තං පන නො සහිතට්ඨෙන නිරන්තරට්ඨෙන අවිග්ගහිතට්ඨෙන සමග්ගට්ඨෙන එකමෙවාති දස්සෙති. කථං පනෙතෙ සකං චිත්තං නික්ඛිපිත්වා ඉතරෙසං චිත්තවසෙන වත්තිංසූති. එකස්ස පත්තෙ මලං උට්ඨාති එකස්ස චීවරං කිලිට්ඨං හොති, එකස්ස පරිභණ්ඩකම්මං හොති තත්ථ යස්ස පත්තෙ මලං උට්ඨිතං තෙන මමාවුසො පත්තෙ මලං උට්ඨිතං පචිතුං වට්ටතීති වුත්තෙ ඉතරෙ මය්හං චීවරං කිලිට්ඨං තං ධොවිතබ්බං මය්හං පරිභණ්ඩං කාතබ්බන්ති අවත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දාරූනි ආහරිත්වා භින්දිත්වා ඡින්දිත්වා පත්තකටාහෙ පරිභණ්ඩං කත්වා පත්තං පචිත්වා පච්ඡා පරං චීවරං වා ධොවන්ති පරිභණ්ඩං වා කරොන්ති. මමාවුසො චීවරං කිලිට්ඨං ධොවිතුං වට්ටති මම පණ්ණසාලා උක්කලාපා පරිභණ්ඩං කාතුං වට්ටතීති

පච්චක්ඛං ආහරාමීතිපි එසෙව නයො. සාධු සාධු අනුරුද්ධාති භගවා ථෙරෙහි න ච මයං භන්තෙ පිණ්ඩකෙන කිලමිම්හාති වුත්තෙ න සාධුකාරමදාසි. කස්මා අයංහි කබලිංකාරාහාරො නාම ඉමෙසං සත්තානං අපායලොකෙපි දෙවමානුසලොකෙපි ආචිණ්ණසමාචිණ්ණොව. අයං පන ලොකසන්නිවාසො යෙභුය්‍යෙන විවාදපක්ඛෙ ඨිතො අපායලොකෙපි දෙවමනුස්සලොකෙපි ඉමෙ සත්තා පටිවිරුද්ධා එව තෙසං සාමග්ගියකාලො දුල්ලභො කදාචිදෙව හොතීති සමග්ගවාසස්ස දුල්ලභත්තා ඉධ භගවා සාධුකාරමදාසි. ඉදානි තෙසං අප්පමාදලක්ඛණං පුච්ඡන්තො කච්චි පන වො අනුරුද්ධාති ආදිමාහ. තත්ථ වොති නිපාතමත්තං; පච්චත්තවචනං වා, කච්චි තුම්හෙති අත්ථො. අම්හාකන්ති අම්හෙසු තීසු ජනෙසු; පිණ්ඩාය පටික්කමතීති ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්චාගච්ඡති; අවක්කාරපාතින්ති අතිරෙකපිණ්ඩපාතං අපනෙත්වා ඨපනත්ථාය එකං සමුග්ගපාතිං ධොවිත්වා ඨපෙති; යො සචෙති තෙ කිර ථෙරා න එකතොව භික්ඛාචාරං පවිසන්ති. ඵලසමාපත්තිරතා හෙතෙ පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා වත්තපටිවත්තං පූරෙත්වා සෙනාසනං පවිසිත්වා කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසීදන්ති. තෙසු යො පඨමතරං නිසින්නො අත්තනො කාලපරිච්ඡෙදවසෙන පඨමතරං උට්ඨාති සො පිණ්ඩාය චරිත්වා පටිනිවත්තන්තො භත්තකිච්චට්ඨානං ආගන්ත්වා ජානාති ද්වෙ භික්ඛූ පච්ඡතො අහං පඨමං ආගතොති පත්තං පිදහිත්වා ආසනපඤ්ඤපනාදීනි කත්වා යදි පත්තෙ පටිවිංසමත්තමෙව හොති නිසීදිත්වා භුඤ්ජති යදි අතිරෙකං හොති අවක්කාරපාතියං පක්ඛිපිත්වා පාතිං පිධාය පාතියං භුඤ්ජති කතභත්තකිච්චො පත්තං ධොවිත්වා වොදකං කත්වා ථවිකාය ඔසාපෙත්වා පත්තචීවරං ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං පවිසති. දුතියොපි ආගන්ත්වා ජානාති එකො පඨමං ආගතො එකො පච්ඡතොති. සො සචෙ පත්තෙ භත්තං පමාණමෙව හොති භුඤ්ජති සචෙ මන්දං අවක්කාරපාතිතො ගහෙත්වා සචෙ අතිරෙකං හොති අවක්කාරපාතියං පක්ඛිපිත්වා පමාණමෙව භුඤ්ජිත්වා පුරිමත්ථෙරො විය වසනට්ඨානං පවිසති. තතියොපි ආගන්ත්වාව ජානාති මෙ පඨමං ආගතා අහං පච්ඡමොති සොපි දුතියත්ථෙරො විය භුඤ්ජිත්වා කතභත්තකිච්චො පත්තං ධොවිත්වා වොදකං කත්වා ථවිකාය ඔසාපෙත්වා ආසනානි උක්ඛිපිත්වා පටිසාමෙති පානීයඝටෙ වා පරිභොජනීයඝටෙ වා අවසෙසං උදකං ඡඩ්ඩෙත්වා ඝටෙ නික්කුජ්ජිත්වා අවක්කාරපාතියං සචෙ අවසෙසභත්තං හොති තං වුත්තනයෙන නීහරිත්වා පාතිං ධොවිත්වා පටිසාමෙති භත්තග්ගං සම්මජ්ජති තතො කචවරං ඡඩ්ඩෙත්වා සම්මජ්ජනිං උක්ඛිපිත්වා උපචිකාහි මුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පත්තචීවරමාදාය වසනට්ඨානං පවිසති. ඉදං ථෙරානං බහිවිහාරෙ අරඤ්ඤෙ භත්තකිච්ච

කරණ්ඩකෙ භොජනසාලාය වත්තං. ඉදං සන්ධාය යො පච්ඡාති ආදි වුත්තං. යො පස්සතීති ආදි පන තෙසං අන්තොවිහාරෙ වත්තානීති වෙදිතබ්බං. තත්ථ වච්චඝටන්ති ආචමනකුම්භිං; රිත්තන්ති රිත්තකං; තුච්ඡන්ති තස්සෙව වෙවචනං; අවිසය්හන්ති උක්ඛිපිතුං අසක්කුණෙය්‍යං අතිභාරිකං; හත්ථවිකාරෙනාති හත්ථසඤ්ඤාය; තෙ කිර පානීයඝටාදීසු යං කිඤ්චි තුච්ඡකං ගහෙත්වා පොක්ඛරණිං ගන්ත්වා අන්තො ච බහි ච ධොවිත්වා උදකං පරිස්සාවෙත්වා තීරෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං හත්ථවිකාරෙන ආමන්තෙන්ති ඔදිස්ස වා අනොදිස්ස වා සද්දං න කරොන්ති කස්මා ඔදිස්ස න කරොන්තීති තං භික්ඛුං සද්දො බාධෙය්‍යාති කස්මා අනොදිස්ස න කරොන්ති අනොදිස්ස සද්දෙ දින්නෙ අහං පුරෙ අහං පුරෙති සබ්බෙපි නික්ඛමෙය්‍යුං තතො ද්වීහි කාතබ්බකම්මෙ තතියස්ස කම්මච්ඡෙදො භවෙය්‍ය සංඝසද්දෙ සද්දො පන හුත්වා අපරස්ස භික්ඛුනො දිවාට්ඨානසන්තිකං ගන්ත්වා තෙන දිට්ඨභාවං ඤත්වා හත්ථසඤ්ඤං කරොති තාය සඤ්ඤාය ඉතරො ආගච්ඡති තතො ද්වෙ ජනා හත්ථෙන හත්ථං සංසිබ්බෙත්වා වීසු හත්ථෙසු ඨපෙත්වා උපට්ඨාපෙන්ති තං සන්ධාය හත්ථවිකාරෙන දුතියං ආමන්තෙත්වා හත්ථවිලඞ්ඝකෙන උපට්ඨාපෙමාති—පඤ්චාහිකං ඛො පනාති චාතුද්දසෙ පන්නරසෙ අට්ඨමියන්ති ඉදං තාව පකතිධම්මසවණමෙව තං අඛණ්ඩං කත්වා පඤ්චමෙ පඤ්චමෙ දිවසෙ ථෙරා නාතිවිකාලෙ නහායිත්වා අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගච්ඡන්ති තත්ථ තයොපි නිසීදිත්වා තිණ්ණං පිටකානං අඤ්ඤතරස්මිං අඤ්ඤමඤ්ඤං පඤ්හං පුච්ඡන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සජ්ජෙන්ති තෙසං එවං කරොන්තානංයෙව අරුණං උග්ගච්ඡති තං සන්ධායෙතං වුත්තං. එත්තාවතා ථෙරෙන භගවතා අප්පමාදලක්ඛණං පුච්ඡිතෙන පමාදට්ඨානෙසුයෙව අප්පමාදලක්ඛණං විස්සජ්ජිතං හොති අඤ්ඤෙසං අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං හි භික්ඛාචාරං පවිසනකාලො නික්ඛමනකාලො නිවාසනපරිවත්තනං චීවරපාරුපනං; අන්තොගාමෙ පිණ්ඩාය චරණං ධම්මකථනං අනුමොදනං අන්තොගාමතො නික්ඛමිත්වා භත්තකිච්චකරණං පත්තධොවනං පත්තත්ථපනං පත්තචීවරපටිසාමනන්ති පපඤ්චකරණට්ඨානානි එතානි තස්මා ථෙරො අම්හාකං එත්තකට්ඨානං මුඤ්චිත්වා පමාදකාලො නාම නත්ථීති දස්සෙන්තො පමාදට්ඨානෙසුයෙව අප්පමාදලක්ඛණං විස්සජ්ජෙසි. අථස්ස භගවා සාධුකාරං දත්වා පඨමජ්ඣානං පුච්ඡන්තො පුන අත්ථි පන වොති ආදිමාහ—තත්ථ උත්තරිමනුස්සධම්මාති මනුස්සධම්මතො උපරි; අලමරියවිසෙසොති අරියභාවකරණසමත්ථො විසෙසො; කිං හි නො සියා භන්තෙති කෙනත්ථ කස්මා නාධිගතො භවිස්සති අධිගතොයෙවාති; යාවදෙවාති යාවදෙව; එවං පඨමජ්ඣානාධිගමෙ ව්‍යාකතෙ දුතියජ්ඣානාදීනි පුච්ඡි

ගන්තා එකස්ස පන චොති ආදිමාහ. තත්ථ සමතික්කමායාති සමතික්කමත්ථාය; පටිප්පස්සද්ධියාති පටිප්පස්සද්ධත්ථාය; එසං සඞ්ඛෙප වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං—පච්ඡිමපඤ්හං පන ලොකුත්තරඤාණදස්සනවසෙන අධිගතං නිරොධසමාපත්තිං පුච්ඡන්තො අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසොති ආදිමාහ—ථෙරොපි පුච්ඡානුරූපෙනෙව ව්‍යාකාසි. තත්ථ යස්මා වෙදිතසුඛතො අවෙදිතසුඛං සන්තතරං හොති තස්මා අඤ්ඤං ඵාසුවිහාරං උත්තරිතරං පණීතතරං වා න සමනුපස්සාමීති ආහ. ධම්මියා කථායාති සාමග්ගිරසානිසංසපටිසංයුත්තාය ධම්මකථාය; සබ්බෙපි හි චතූසු සච්චෙසු පරිනිට්ඨිතකිච්චා තෙන නෙසං පටිවෙධත්ථාය කිඤ්චි කථෙතබ්බං නත්ථි සාමග්ගියා පන අයම්පි අයම්පි ආනිසංසොති සාමග්ගිරසානිසංසමෙව පකාසයං භගවා කථෙසි. භගවන්තං අනුසංයායමානාති අනුගච්ඡන්තා: තෙ කිර භගවතො පත්තචීවරං ගහෙත්වා ථොකං අගමංසු අථ භගවා විහාරූපචාරපරියන්තං ගන්ත්වා ආහරථ මෙ පත්තචීවරං තුම්හෙ ඉධෙව තිට්ඨථාති පක්කාමි. තතො පටිනිවත්තිත්වාති තතො ඨිතට්ඨානතො නිවත්තිත්වා; කින්නු මයං ආයස්මතොති කින්නු භගවන්තං නිස්සාය පබ්බජ්ජාදීනි අධිගතාතාපි අත්තනො ගුණකථාය අවචීයමානා අධිගමපජ්ජාය ආහංසු. ඉමාසඤ්චාති පඨමජ්ඣානාදීනං ලොකියලොකුත්තරානං; චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතොති අජ්ජ මෙ ආයස්මන්තා ලොකියසමාපත්තියා විහරිංසු අජ්ජ ලොකුත්තරායාති එවං චිත්තෙන චිත්තං පරිච්ඡින්දිත්වා විදිතං; දෙවතාපි මෙති භන්තෙ අනුරුද්ධ අජ්ජ ආයස්මා නන්දියත්ථෙරො අජ්ජ ආයස්මා කිම්බිලත්ථෙරො ඉමාය ච ඉමාය ච සමාපත්තියා විහාසීති එවම්පි දෙවතාමෙ සුතං අහොසි. පඤ්හාභිපුට්ඨෙනාති තම්පි මයා සයං විදිතං වා දෙවතාහි ආරොචිතං වා එත්තකෙනෙව මුඛං මෙ සජ්ජන්ති කථං මෙ සමුඛා පන්වා අපුච්ඡිතොව න කථිතං. භගවතා පන පඤ්හාභිපුට්ඨෙන පඤ්හං අභිපුච්ඡිතෙනාසතා ව්‍යාකතං. තත්ථ මෙ කිං කරොථාති ආහ. දීඝොති මණිජාතිවරො දීඝො අථො පරිස්සසකො සභායි එවං ආනතො අට්ඨවීසති යක්ඛසෙනාපතීනං අබ්භන්තරෙ එකො දෙවරාජා; පරජ්ජනොති තස්සෙව යක්ඛස්ස නාමං; යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති සො කිර වෙස්සවණෙන පෙසිතො එකදිවසං ගච්ඡන්තො භගවන්තං සයං පත්තචීවරං ගහෙත්වා ගිඤ්ජකාවසථගොසිඞ්ගසාලවනස්ස අන්තරෙ දිස්වා භගවා අයන්තො පත්තචීවරං ගහෙත්වා ගොසිඞ්ගසාලවනෙ තිණ්ණං කුලපුත්තානං සන්තිකං ගච්ඡති අජ්ජ මහතී ධම්මදෙසනා භවිස්සති මයාපි තස්සා දෙසනාය භාගිනා භවිතබ්බන්ති දිස්සමානෙන කායෙන සද්ධිං පදානුපදිකො හුත්වා අවිදූරෙ ඨත්වා ධම්මං සුත්වා සත්ථරි ගච්ඡන්තෙපි න ගතො. ඉමෙ

ථෙරා කිං කරිස්සන්තීති දස්සනත්ථං පන තත්ථෙව ඨිතො. අථ ඛො ච ථෙරෙ අනුරුද්ධත්ථෙරං පළිවෙඨෙන්තො දීඝො. ඉමෙ ච ථෙරා භගවන්තං නිස්සාය පබ්බජ්ජාදයො සබ්බගුණෙ අධිගන්ත්වාපි භගවතො ච මච්ඡරායන්ති න සහන්ති අභිවිය නිලීයන්ති පටිච්ඡාදෙන්ති නාදනි තෙසං පටිච්ඡාදෙතුං දස්සාමි පඨවිතො යාවබ්‍රහ්මලොකා එතෙසං ගුණෙ පකාසෙස්සාමීති චින්තෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. **ලාභා භන්තෙති** යෙ භන්තෙ වජ්ජිරට්ඨවාසිනො භගවන්තඤ්ච ඉමෙ ච තයො කුලපුත්තෙ පස්සිතුං ලභන්ති වන්දිතුං ලභන්ති දෙය්‍යධම්මං දාතුං ලභන්ති ධම්මං සොතුං ලභන්ති තෙසං ලාභා භන්තෙ වජ්ජීනන්ති අත්ථො. **සද්දං සුත්වාති** සො කිර අත්තනො යක්ඛානුභාවෙන මහන්තං සද්දං කත්වා සකලවජ්ජිරට්ඨං අජ්ඣොත්ථරන්තො තං වාචං නිච්ඡාරෙසි තෙනස්ස තෙසු තෙසු රුක්ඛපබ්බතාදීසු අධිවත්ථා භුම්මදෙවතා සද්දං අස්සොසුං තං සන්ධාය වුත්තං සද්දං සුත්වාති; අනුසාවෙසුන්ති මහන්තං සද්දං කත්වා සාවෙසුං; එස නයො සබ්බත්ථ. යාවබ්‍රහ්මලොකාති යාවඅකනිට්ඨබ්‍රහ්මලොකා; **තඤ්චෙපි කුලන්ති** අම්හාකං කුලතො නික්ඛමිත්වා ඉමෙ කුලපුත්තා පබ්බජිතා එවං සීලවන්තො ගුණවන්තො ආචාරසම්පන්නා කල්‍යාණධම්මාති එවං තඤ්චෙපි කුලං; තෙ එතෙ තයො කුලපුත්තෙ පසන්නචිත්තා අනුස්සරෙය්‍යාති; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො—ඉති භගවා යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

චූළගොසිඞ්ග සුත්තං.

එවම්මෙ සුතන්ති මහාගොසිඞ්ගසුත්තං; තත්ථ **ගොසිඞ්ගසාලවනදායෙති** ඉදං වසනට්ඨානදස්සනත්ථං වුත්තං. අඤ්ඤෙසු හි සුත්තෙසු සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති එවං පඨමං ගොචරගාමං දස්සෙත්වා පච්ඡා වසනට්ඨානං දස්සෙති ඉමස්මිං පන මහාගොසිඞ්ගසුත්තෙ භගවතො ගොචරගාමො අනිබද්ධො කොචිදෙව ගොචරගාමො භවිස්සති තස්මා වනසණ්ඩමෙව දීපිතං අරඤ්ඤං නිදානකමෙතං සුත්තන්ති. **සම්බහුලෙහීති** බහුකෙහි; **අභිඤ්ඤාතෙහි අභිඤ්ඤාතෙහීති** සබ්බත්ථ විස්සුතෙහි පාකටෙහි පාකටෙහි; **ථෙරෙහි සාවකෙහි සද්ධින්ති** පාතිමොක්ඛසංවරාදීහි ථිරකාරකෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතත්තා ථෙරෙහි සවණන්තෙ ජාතත්තා සාවකෙහි සද්ධිං එකතො; ඉදානි තෙ ථෙරෙ සරූපතො දස්සෙන්තො ආයස්මතා ච සාරිපුත්තෙනාති ආදිමාහ. තත්ථ ආයස්මා සාරිපුත්තො අත්තනො සීලාදීහි ගුණෙහි බුද්ධසාසනෙ අභිඤ්ඤාතො චක්ඛුමන්තානං ගගනමජ්ඣෙ ඨිතො සූරියො විය චන්දො විය සමුද්දතීරෙ ඨිතානං සාගරො විය ච පාකටො පඤ්ඤාතො න කෙවලමස්ස

ඉමස්මිං ආගතගුණවසෙනෙව මහන්තතා වෙදිතබ්බා—ඉතො අඤ්ඤෙසං ධම්මදායාදං අනඞ්ගණසම්මාදිට්ඨිසීහනාදසුත්තං මහාසීහනාදං රථවිනීතං මහාහත්ථිපදොපමං මහාවෙදල්ලං චාතුමසුත්තං දීඝනඛං අනුපදසුත්තං සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බං සච්චවිභඞ්ගසුත්තං පිණ්ඩපාතපාරිසුද්ධිං සම්පසාදනීයං සඞ්ගීතිං දසුත්තරං පවාරණසුත්තං සුසීමසුත්තං ථෙරපඤ්හසුත්තං මහානිද්දෙසො පටිසම්භිදාමග්ගො ථෙරසීහනාදසුත්තං අභිනික්ඛමණං එතදග්ගන්ති ඉමෙසම්පි සුත්තානං වසෙන ථෙරස්ස මහන්තතා වෙදිතබ්බා—

එතදග්ගස්මිං හි එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං සාරිපුත්තොති වුත්තං: මහාමොග්ගල්ලානොපි සීලාදිගුණෙහි චෙව ඉමස්මිං සුත්තෙ ආගතගුණෙහි ච ථෙරො විය අභිඤ්ඤාතො පාකටො මහා. අපි චස්ස අනුමානසුත්තං චූළතණ්හාසඞ්ඛයසුත්තං මාරතජ්ජනීයං පාසාදකම්පනං සකලං ඉද්ධිපාදසුත්තං නන්දොපනන්දදමනං යමකපාටිහාරියකාලෙ දෙවලොකගමනං විමානවත්ථුපෙතවත්ථුං ථෙරස්ස අභිනික්ඛමණං එතදග්ගන්ති ඉමෙසම්පි වසෙන මහන්තතා වෙදිතබ්බා—එතදග්ගස්මිංහි එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඉද්ධිමන්තානං යදිදං මහාමොග්ගල්ලානොති වුත්තං. මහාකස්සපොපි සීලාදිගුණෙහි චෙව ඉමස්මිං සුත්තෙ ආගතගුණෙහි ච ථෙරො විය අභිඤ්ඤාතො පාකටො මහා—අපි චස්ස චීවරපරිවත්තනසුත්තං ජිණ්ණචීවරසුත්තං චන්දූපමං සකලං කස්සපසංයුත්තං මහාඅරියවංසසුත්තං ථෙරස්ස අභිනික්ඛමණං එතදග්ගන්ති ඉමෙසම්පි වසෙන මහන්තභාවො වෙදිතබ්බො. එතදග්ගස්මිං හි එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ධුතවාදානං යදිදං මහාකස්සපොති වුත්තං. අනුරුද්ධත්ථෙරොපි සීලාදිගුණෙහි චෙව ඉමස්මිං සුත්තෙ ආගතගුණෙහි ච ථෙරො විය අභිඤ්ඤාතො පාකටො මහා—අපි චස්ස චූළගොසිඞ්ගසුත්තං නළකපානසුත්තං අරියසුත්තං උපක්කිලෙසියසුත්තං අනුරුද්ධසුත්තං මහාපුරිසවිතක්කසුත්තං ථෙරස්ස අභිනික්ඛමණං එතදග්ගන්ති ඉමෙසම්පි වසෙන මහන්තභාවො වෙදිතබ්බො—එතදග්ගස්මිං හි එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං දිබ්බචක්ඛුකානං යදිදං අනුරුද්ධොති වුත්තං—ආයස්මා ච රෙවතොති එත්ථ පන ද්වෙ රෙවතා, ඛදිරවනියරෙවතො ච කඞ්ඛාරෙවතො ච තත්ථ ඛදිරවනියරෙවතො ධම්මසෙනාපතිථෙරස්ස කනිට්ඨභාතිකො න සො ඉධ අධිප්පෙතො. අ[illegible] පපියො ගුළෙ අකප්පියං මඤ්ඤාති එවං කඞ්ඛාබහුලො පන ථෙරො ඉධ රෙවතොති අධිප්පෙතො. සොපි සීලාදිගුණෙහි චෙව ඉමස්මිං සුත්තෙ ආගතගුණෙහි ච ථෙරො විය අභිඤ්ඤාතො පාකටො මහා—අපි චස්ස අභිනික්ඛමණෙන එතදග්ගෙනාපි මහන්තභාවො වෙදිතබ්බො. එතදග්ගස්මිං හි එත

එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඣායීනං යදිදං කඞ්ඛාරෙව තොති වුත්තං — ආනන්දත්ථෙරොපි සීලාදිගුණෙහි චෙව ඉමස්මිං සුත්තෙ ආගතගුණෙහි ච ථෙරො විය අභිඤ්ඤාතො පාකටො අහොසි. අපිච තස්ස අභිනික්ඛමනෙනාපි එතදග්ගෙනාපි මහන්තභාවො වෙදි තබ්බො — සෙඛසුත්තං බාහියසුත්තං ආනඤ්ජසප්පායං ගොපකමො ග්ගල්ලානං බහුධාතුකං චූළසුඤ්ඤතං මහාසුඤ්ඤතං අච්ඡරියබ්භුත සුත්තං භද්දෙකරත්තං මහානිදානං මහාපරිනිබ්බානසුත්තං සුභ සුත්තං චූළනිලොකධාතුපාලසුත්තං අභිනික්ඛමණං එතදග්ගතානි ඉමෙසම්පි වසෙන මහන්තභාවො වෙදිතබ්බො — එතදග්ගපාළිං හි එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං බහුස්සුතානං යදිදං ආනන්දොති වුත්තං — අසෙඛෙහි ච අභිඤ්ඤාතෙහි අභිඤ්ඤාතෙහි න කෙවලං එතෙහෙව අසෙඛෙහි ච මහාගුණතාය පාකටෙහි අභිඤ්ඤාතෙහි බහූහි ථෙරෙහි සාවකෙහි සද්ධිං භගවා ගොසිඞ්ග සාලවනදායෙ අගමා; ආයස්මා හි සාරිපුත්තො සයං මහාපඤ්ඤො අඤ්ඤෙපි බහූ මහාපඤ්ඤෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා තදා දසබලං පරිවාරෙ ත්වා විහාසි. ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො සයං ඉද්ධිමා — මහාකස්ස පො සයං ධුතවාදො — ආයස්මා අනුරුද්ධො සයං දිබ්බචක්ඛුකො — ආයස්මා රෙවතො සයං ඣානාභිරතො — ආයස්මා ආනන්දො සයං බහුස්සුතො — අඤ්ඤෙපි බහූ බහුස්සුතෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා තදා දසබලං පරිවාරෙත්වා විහාසි. එවං තදා එතෙ ච අසෙඛා ච අභිඤ්ඤාතා මහා ථෙරා තිංසසහස්සමත්තා භික්ඛූ දසබලං පරිවාරෙත්වා විහරිංසූති වෙදිතබ්බා — පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති ඵලසමාපත්තිවිවෙකතො වුට්ඨිතො; යෙනායස්මා මහාකස්සපො තෙනුපසඞ්කමීති ථෙරො කිර පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො පච්ඡිමං ලොකධාතුං ඔලොකෙන්තො වනන්තෙ සීලනාගස්ස මත්ථකන්තියස්ස කණ්ණතො පතමානං කුණ්ඩලං විය සංහරිත්වා සමුද්දෙ පක්ඛිපමානං රත්තකම්බලං විය මණිනාගදන්තතො පතමානං සතසහස්සග්ඝනිකං සුවණ්ණපා තිං විය ච අත්ථඞ්ගච්ඡමානං පරිපුණ්ණපණ්ණාසයොජනං සූරිය මණ්ඩලං අද්දස. තදනන්තරං පාචීනලොකධාතුං ඔලොකෙන්තො නෙමියං ගහෙත්වා පරිවත්තමානං රජතචක්කං විය රජතකූටතො නික්ඛමන්තං ඛීරධාරාමණ්ඩලං විය පළ්ලඞ්කං පප්ඵොටෙත්වා ගගනත ලෙ පක්ඛන්දමානං සෙතහංසං විය ච මෙඝවණ්ණාය සමුද්දකුච්ඡිතො උග්ගන්ත්වා පාචීනචක්කවාළපබ්බතමත්ථකෙ සසලක්ඛණපතිමණ්ඩි තං එකූනපණ්ණාසයොජනං චන්දමණ්ඩලං අද්දස. තතො සාලවනං ඔලොකෙසි. තස්මිං හි සමයෙ සාලරුක්ඛා මූලතො පට්ඨාය යාව අග්ගා සබ්බඵාලිඵුල්ලා දුකූලපාවාරපාරුතා විය මුත්තාකලාපපටි මුක්කා විය ච විරොචිංසු. භූමිතලං පුප්ඵසන්ථරපූජාය පතිමණ්ඩිතං

විය තත්ථ තත්ථ නිපතන්තෙහි පුප්ඵරේණූහි ලාඛාරසෙන සිඤ්චිතං විය අහොසි. භමරමධුකරගණා කුසුමරේණුමදමත්තා උපගායන්තා විය වනන්තරේසු විචරන්ති. තදා ච උපොසථදිවසොව හොති. කාය නුඛො අජ්ජ රතියා වීතිනාමෙස්සාමීති චින්තෙසි. අරියසාවකා ච නාම පියධම්මසවණා හොන්ති අථස්ස එතදහොසි. අජ්ජ මය්හං ජෙට්ඨභාතිකස්ස ධම්මසෙනාපතිථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මරතියා වීතිනාමෙස්සාමි ගච්ඡන්තො පන එකකො අගන්ත්වා මය්හං පියසහායං මහාකස්සපත්ථෙරං ගහෙත්වා ගමිස්සාමීති නිසින්නට්ඨානතො වුට්ඨාය චම්මඛණ්ඩං ගහෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා යෙනායස්මා මහාකස්සපො තෙනුපසඞ්කමි—එවමාවුසොති ඛො ආයස්මා මහාකස්සපොති ථෙරොපි යස්මා පියධම්මසවණොව අරියසාවකො. තස්මා තස්ස වචනං සුත්වා ගච්ඡාවුසො ත්වං මය්හං සීසං වා රුජති පිට්ඨිං වාති කිඤ්චි ලෙසාපදෙසං අකත්වා තුට්ඨහදයොව එවමාවුසොති ආදිමාහ—පටිස්සුත්වා ච නිසින්නට්ඨානතො වුට්ඨාය චම්මඛණ්ඩං පප්ඵොටෙත්වා මහාමොග්ගල්ලානං අනුබන්ධි. තස්මිං සමයෙ තෙ මහාථෙරා පටිපාටියා ඨිතානි තෙ චන්දමණ්ඩලානි විය තෙ සුරියමණ්ඩලානි විය තෙ ඡද්දන්තනාගරාජා විය තෙ සීහා විය තෙ ව්‍යග්ඝා විය ච විරොචිංසු. අනුරුද්ධත්ථෙරොපි තස්මිං සමයෙ දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො තෙ මහාථෙරෙ සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ස[illegible]ං ගච්ඡන්තෙ දිස්වා පච්ඡිමලොකධාතුං ඔලොකෙන්තො සු[illegible] [illegible]නන්තං පවිසන්තං විය පාචීනලොකධාතුං ඔලොකෙ[illegible]දං වනන්තා උග්ගච්ඡන්තං විය සාලවනං ඔලොකෙ[illegible]ඛපාලිඵුල්ලං සාලවනඤ්ච දිස්වා අජ්ජ උපොසථදිවසො ඉමෙ ච මෙ ජෙට්ඨභාතිකා ධම්මසෙනාපතිස්ස සන්තිකං ගච්ඡන්ති මහන්තෙන ධම්මසවණෙන භවිතබ්බං අහම්පි ධම්මසවණස්ස භාගී භවිස්සාමීති නිසින්නට්ඨානතො වුට්ඨාය චම්මඛණ්ඩං පප්ඵොටෙත්වා මහාථෙරානං පදානුපදිකො හුත්වා නික්ඛමි. තෙන වුත්තං අථඛො ආයස්මා ච මහාමොග්ගල්ලානො ආයස්මා ච මහාකස්සපො ආයස්මා ච අනුරුද්ධොති. යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමිංසූති පටිපාටියා ඨිතා තෙ චන්දා විය සුරියා විය සීහා විය ච විරොචමානා උපසඞ්කමිංසු. එවං උපසඞ්කමන්තෙ පන තෙ මහාථෙරෙ ආයස්මා ආනන්දො අත්තනො දිවාට්ඨානෙ නිසින්නොයෙව දිස්වා අජ්ජ මහන්තං ධම්මසවණං භවිස්සති මයාපි තස්ස භාගිනා භවිතබ්බං න ඛො පන එකකො ගමිස්සාමි මය්හං පියසහායං රෙවතත්ථෙරං ගහෙත්වාව ගමිස්සාමීති සබ්බං මහාමොග්ගල්ලානස්ස මහාකස්සපූපසඞ්කමනෙ වුත්තනයෙනෙව විත්ථාරතො වෙදිතබ්බං—ඉති තෙ ඡප්පි ජනා පටිපාටියා ඨිතා තෙ චන්දා විය සුරියා විය සීහා විය ච විරොචමානා උපසඞ්කමිංසු. තෙන

වුත්තං. අද්දසා ඛො ආයස්මා ආනන්දොති ආදි—දිස්වාන ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොචාති දූරතොව දිස්වා අනුසාගමෙන කථාලාපවාරං සම්පත්තං එතු ඛො ආයස්මාති ආදිවචනං අවොච. රමණීයං ආවුසොති එත්ථ දුවිධං රාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං පුග්ගලරාමණෙය්‍යකඤ්ච. තත්ථ වනං නානාසලලසාලචම්පකාදිසඤ්ඡන්නං හොති බහලච්ඡායං පුප්ඵඵලවිතතරුක්ඛං උදකසම්පන්නං ගාමතො නිස්සටං. ඉදං වනරාමණෙය්‍යකං නාම. යං සන්ධාය වුත්තං.

"රමණීයානි අරඤ්ඤානි යත්ථ න රමතී ජනො
වීතරාගා රමිස්සන්ති න තෙ කාමගවෙසිනො"ති.

වනං පන සචෙපි උජ්ජඞ්ගලං හොති නිරුදකං විරලච්ඡායං කණ්ටකසමාකිණ්ණං බුද්ධාදයො චෙත්ථ අරියා විහරන්ති ඉදං පුග්ගලරාමණෙය්‍යකං නාම යං සන්ධාය වුත්තං.—

"ගාමෙ වා යදිවාරඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ
යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යක"න්ති.

ඉධ පන දුවිධම්පි තං ලබ්භති. තදා හි ගොසිඞ්ගසාලවනං සබ්බපාලිඵුල්ලං* හොති කුසුමගන්ධසුගන්ධං. සදෙවකෙ ච ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො සම්මාසම්බුද්ධො තිංසසහස්සමත්තෙහි අභිඤ්ඤාතභික්ඛූහි සද්ධිං විහරති. තං සන්ධාය වුත්තං රමණීයං ආවුසො ගොසිඞ්ගසාලවනන්ති. දොසිනාති දොසාපගතා අබ්භමහිකාධූමරජොරාහූති ඉමෙහි උපක්කිලෙසෙහි විරහිතාති වුත්තං හොති; සබ්බපාලිඵුල්ලාති සබ්බත්ථ පාලිඵුල්ලා; මූලතො යාව අග්ගා අපුප්ඵිතට්ඨානං නාම නත්ථි. දිබ්බා මඤ්ඤෙ ගන්ධා සම්පවායන්තීති දිබ්බං මඤ්ජූරපුප්ඵකොවිළාරපාරිච්ඡත්තකචන්දනචුණ්ණගන්ධං විය සමන්තතො පවායන්ති; සක්කසුයාමසන්තුසිතනිම්මාණරතිසුනිම්මිතමහාබ්‍රහ්මදෙවතානං නිසින්නට්ඨානං† විය වායන්තීති වුත්තං හොති. කථංරූපෙන ආවුසො ආනන්දාති ආනන්දත්ථෙරො තෙසං පඤ්චන්නං ථෙරානං සබ්බනවකො කස්මා ථෙරො තංයෙව පඨමං පුච්ඡතීති? මමායිතත්තා. තෙ හි ද්වෙ ථෙරා අඤ්ඤමඤ්ඤං මමායිංසු. සාරිපුත්තත්ථෙරො මය්හං කත්තබ්බං සත්ථු උපට්ඨානං කරොතීති ආනන්දත්ථෙරං මමායි. ආනන්දත්ථෙරො භගවතො සාවකානං අග්ගොති සාරිපුත්තත්ථෙරං මමායි. කුලදාරකෙ පබ්බාජෙත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ උපසම්පදං‡ ගණ්හාපෙසි. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි තථෙව අකාසි. එවං එකමෙකෙන අත්තනො පත්තචීවරං දත්වා පබ්බාජෙත්වා උපජ්ඣං ගණ්හාපිතානි පඤ්චභික්ඛුසතානි අහෙසුං. ආයස්මා ආනන්දො පණීතානි චීවරාදීනිපි ලභිත්වා ථෙරස්සෙව දෙති.—

---

* සබ්බත්ථාපි ඵුල්ලං—† ඔතිණ්ණට්ඨානං විය—‡ උපජ්ඣං

එකො කිර බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි බුද්ධරතනස්ස ච සඞ්ඝරතනස්
ස ච පූජා පඤ්ඤායති කථං නු ඛො ධම්මරතනං පූජිතං නාම හො
තීති? සො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි. භගවා ආහ
සචෙපි බ්‍රාහ්මණ ධම්මරතනං පූජෙතුකාමො එකං බහුස්සුතං පූජෙ
හීති. බහුස්සුතං භන්තෙ ආචික්ඛථාති. භික්ඛුසඞ්ඝං පුච්ඡාති. සො
භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා බහුස්සුතං භන්තෙ ආචික්ඛථාති ආහ. ආනන්ද
ත්ථෙරො බ්‍රාහ්මණාති. බ්‍රාහ්මණො ථෙරං සහස්සග්ඝනකෙන චීවරෙ
න පූජෙසි. ථෙරො තං ගහෙත්වා භගවතො සන්තිකං අගමාසි. භගවා
කුතො ආනන්ද ලද්ධන්ති ආහ. එකෙන භන්තෙ බ්‍රාහ්මණෙන දින්නං
ඉදං පනාහං ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස දාතුකාමොති. දෙහි ආනන්දා
ති. චාරිකං පක්කන්තො භන්තෙති. ආගතකාලෙ දෙහීති. සික්ඛාපදං
භන්තෙ පඤ්ඤත්තන්ති. කදා පන සාරිපුත්තො ආගමිස්සතීති. දසාහ
මත්තෙන භන්තෙති. "අනුජානාමි ආනන්ද දසාහපරමං අතිරෙක
චීවරං නික්ඛිපිතු"න්ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි
තථෙව යං කිඤ්චි මනාපං ලභති තං ආනන්දත්ථෙරස්ස දෙති, එවං තෙ
ථෙරා අඤ්ඤමඤ්ඤං මමායිංසු ඉති මමායිතත්තා පඨමං පුච්ඡි. අපි ච
අනුමතිපුච්ඡා නාමෙසා වුඩ්ඪතරතො පට්ඨාය පුච්ඡිතබ්බා හොති. තස්මා
ථෙරො චින්තෙසි අහං පඨමං ආනන්දං පුච්ඡිස්සාමි ආනන්දො අත්තනො
පටිභාණං බ්‍යාකරිස්සති. තතො රෙවතං අනුරුද්ධං මහාකස්සපං මහා
මොග්ගල්ලානං පුච්ඡිස්සාමි මහාමොග්ගල්ලානො අත්තනො පටිභා
ණං බ්‍යාකරිස්සති. තතො පච්ඡා ථෙරා මං පුච්ඡිස්සන්ති අහම්පි අත්ත
නො පටිභාණං ව්‍යාකරිස්සාමි. එත්තාවතාපි අයං ධම්මදෙසනා සිඛා
ප්පත්තා වෙපුල්ලප්පත්තා න භවිස්සති. අථ සබ්බෙපි මයං දසබලං
උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාම සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ව්‍යාකරිස්ස
ති. එත්තාවතා අයං ධම්මදෙසනා සිඛාප්පත්තා වෙපුල්ලප්පත්තා භවි
ස්සති. යථාපි ජනපදෙ උප්පන්නෙ අට්ටෙ ගාමභොජකං පාපුණන්ති
තස්මිං විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා ජනපදභොජකං තස්මිං අස
ක්කොන්තා විනිච්ඡයාමච්චං තස්මිං අසක්කොන්තා සෙනාපතිං
තස්මිං අසක්කොන්තා උපරාජං තස්මිං විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා
රාජානං පාපුණන්ති රඤ්ඤා විනිච්ඡිතකාලතො පට්ඨාය අට්ටො අප
රාපරං න සඤ්චරති රාජවචනෙනෙව ඡිජ්ජති. එවමෙවං පඨමං ආන
න්දං පුච්ඡිස්සාමි–පෙ–අථ මයං සබ්බෙපි දසබලං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි
ස්සාම සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ව්‍යාකරිස්සති. එත්තාවතා අයං
ධම්මදෙසනා සිඛාප්පත්තා වෙපුල්ලප්පත්තා භවිස්සතීති. එවං අනුමති
පුච්ඡං පුච්ඡන්තො ථෙරො පඨමං ආනන්දත්ථෙරං පුච්ඡි—බහුස්සුතො
හොතීති බහුං අස්ස සුතං හොති. නවඞ්ගං සත්ථුසාසනං පාළිඅනු
සන්ධිපුබ්බාපරවසෙන උග්ගහිතං හොතීති අත්ථො. සුතධරොති

සුතස්ස ආධාරභූතො; යස්ස හි ඉතො ගහිතං ඉතො පලායති ඡිද්දඝටෙ උදකං විය න තිට්ඨති පරියත්ති එකං සුත්තං වා ජාතකං කථෙතුං වා වාචෙතුං වා න සක්කොති අයං න සුතධරො නාම. යස්ස පන උග්ගහිතං බුද්ධවචනං උග්ගහිතකාලසදිසමෙව හොති දසපි වීසතිපි වස්සානි සජ්ඣායං අකරොන්තස්ස න නස්සති. අයං සුතධරො නාම—**සුතසන්නිචයොති** සුතස්ස සන්නිචයභූතො; යස්ස හි සුතං හදයමඤ්ජූසායං සන්නිචිතං සිලාය ලෙඛා විය සුවණ්ණඝටෙ පක්ඛිත්ත සීහවසා විය ච තිට්ඨති අයං සුතසන්නිචයො නාම—**ධාතා**ති ධාතා පගුණා; එකච්චස්ස හි උග්ගහිතබුද්ධවචනං ධාතං පගුණං නිබ්බලිකං න හොති අසුකසුත්තන්තං වා ජාතකං වා ආරභිත්වා කථෙහීති වුත්තෙ සජ්ඣායිත්වා සංසන්දිත්වා සමනුග්ගාහිත්වා ජානිස්සාමීති වදති. එකච්චස්ස ධාතං පගුණං භවඞ්ගසොතසදිසං හොති. අසුකසුත්තන්තං වා ජාතකං වා කථෙහීති වුත්තෙ උද්ධරිත්වා තමෙව කථෙති. තං සන්ධාය වුත්තං ධාතාති. **වචසා පරිචිතාති** සුත්තදසකවග්ගදසකපණ්ණාසදසකවසෙන වාචාය සජ්ඣායිතා; **මනසානුපෙක්ඛිතාති** චින්තෙන්තෙන අනුපෙක්ඛිතා; යස්ස වාචාය සජ්ඣායිතං බුද්ධවචනං මනසා චින්තෙන්තස්ස තත්ථ තත්ථ පාකටං හොති මහාදීපං ජාලෙත්වා ඨිතස්ස රූපගතං විය පඤ්ඤායති. තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධාති** අත්ථතො ච කාරණතො ච පඤ්ඤාය සුප්පටිවිද්ධා; **පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති** එත්ථ පදමෙව අත්ථස්ස ව්‍යඤ්ජනතො පදබ්‍යඤ්ජනං, අක්ඛරපාරිපූරිං කත්වා දසවිධං බ්‍යඤ්ජනබුද්ධිං අපරිහාපෙත්වා වුත්තං පරිමණ්ඩලං නාම හොති. එවරූපෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති අත්ථො. අපි ච යො භික්ඛු පරිසති ධම්මං දෙසෙන්තො සුත්තං වා ජාතකං වා නික්ඛිපිත්වා අඤ්ඤං උපාරම්භකරං සුත්තං ආහරති තස්ස උපමං කථෙති වත්ථුං ඔතාරෙති එවං ඉදං ගහෙත්වා එත්ථ දීපෙන්තො එකපස්සෙනෙව පරිහරන්තො කාලං ඤත්වා වුට්ඨාති නික්ඛිත්තසුත්තං පන නික්ඛිත්තමත්තමෙව හොති තස්ස කථා අපරිමණ්ඩලා නාම හොති. යො පන සුත්තං වා ජාතකං වා නික්ඛිපිත්වා බහි එකපදම්පි අගන්ත්වා පාළියා අනුසන්ධිඤ්ච පුබ්බාපරඤ්ච අපෙක්ඛමානො ආචරියෙහි දින්නනයෙ ඨත්වා තුලිකාය පරිච්ඡින්දන්තො විය ගම්භීරමාතිකාය උදකං පවෙසෙන්තො විය පදං කොට්ටෙන්තො සින්ධවාජානීයො විය ගච්ඡති තස්ස කථා පරිමණ්ඩලා නාම හොති. එවරූපිං කථං සන්ධාය පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති වුත්තං—**අනුබන්ධෙහීති** එත්ථ යො භික්ඛු ධම්මං කථෙන්තො සුත්තං වා ජාතකං වා ආරභිත්වා ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය තුරිතතුරිතො අරණිං මන්ථෙන්තො විය උණ්හඛාදනීයං ඛාදන්තො විය පාළියා අනුසන්ධිපුබ්බාපරෙසු ගහිතං ගහිතමෙව ච අගහිතං අගහිතමෙව වා කත්වා

පුරාණපණ්ණන්තරෙසු චරමානං ගොධං උට්ඨපෙන්තො විය තත්ථ තත්ථ පහරන්තො ඔසාපෙත්වා උට්ඨාය ගච්ඡති. යොපි ධම්මං කථෙන්තො කාලෙන සීඝං කාලෙන මන්දං කාලෙන මහාසද්දං කාලෙන ඛුද්දකං සද්දං කරොති, යථා පෙතග්ගි කාලෙන ජලති කාලෙන නිබ්බායති එවං පෙතධම්මකථිකො නාම හොති. පරිසාය උට්ඨාතුකාමාය පුන ආරභති. යොපි කථෙන්තො තත්ථ තත්ථ විත්ථායති නිත්ථුනන්තො විය කන්දන්තො විය කථෙති. ඉමෙසං සබ්බෙසම්පි කථා පබන්ධා නාම හොති. යො පන සුත්තං ආරභිත්වා ආචරියෙහි දින්නනයෙ ඨිතො අච්ඡින්නධාරං කත්වා නදීසොතං විය පවත්තෙති ආකාසගඞ්ගාතො භස්සමානඋදකං විය නිරන්තරකථං පවත්තෙති තස්ස කථා අප්පබන්ධා නාම හොති, තං සන්ධායෙතං වුත්තං අප්පබන්ධෙහීති. **අනුසයසමුග්ඝාතායාති** සත්තන්නං අනුසයානං සමුග්ඝාතත්ථාය; **එවරූපෙනාති** එවරූපෙන බහුස්සුතෙන භික්ඛුනා; තථාරූපෙන ච භික්ඛුසතෙන භික්ඛුසහස්සෙන වා සඞ්ඝාටිකණ්ණෙන වා සඞ්ඝාටිකණ්ණං පල්ලඞ්කෙන වා පල්ලඞ්කං ආහච්ච නිසින්නෙන ගොසිඞ්ගසාලවනං සොභෙය්‍ය. ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. පටිසල්ලාණං අස්ස ආරාමොති **පටිසල්ලාණාරාමො**; පටිසල්ලාණෙ රතොති පටිසල්ලාණරතො; **සහස්සං ලොකානන්ති** සහස්සං ලොකධාතූනං; එත්තකං හි ථෙරස්ස ධුවසෙනාසනං ආවජ්ජනපටිබද්ධං ආකඞ්ඛමානො පන ථෙරො අනෙකානිපි චක්කවාළසතසහස්සානි ඔලොකෙතියෙව. **උපරිපාසාදවරගතොති** සත්තභූමකස්ස පාසාදවරස්ස උපරිගතො; **සහස්සං නෙමිමණ්ඩලානං ඔලොකෙය්‍යාති** පාසාදපරිවෙණෙ නාභියා පතිට්ඨිතානං නෙමිවට්ටියා නෙමිවට්ටිං ආහච්ච ඨිතානං නෙමිමණ්ඩලානං සහස්සං වාතපානං විවරිත්වා ඔලොකෙය්‍ය; තස්ස නාභියොපි පාකටා හොන්ති අරානිපි අරන්තරානිපි නෙමියොපි. **එවමෙව ඛො ආවුසොති** එවමයම්පි දිබ්බචක්ඛුකො භික්ඛු දිබ්බෙන චක්ඛුනා අතික්කන්තමානුසකෙන සහස්සං ලොකානං ඔලොකෙති. තස්ස පාසාදෙ ඨිතපුරිසස්ස චක්කනාභියො විය චක්කවාළසහස්සෙසු සිනෙරුසහස්සං පාකටං හොති. අරා විය දීපා පාකටා හොන්ති අරන්තරානි විය දීපට්ඨකමනුස්සා පාකටා හොන්ති. නෙමියො විය චක්කවාළපබ්බතා පාකටා හොන්ති—**ආරඤ්ඤකොති** සමාදින්නආරඤ්ඤකධුතඞ්ගො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **නො ච සංසාදෙන්තීති** න ඔසාදෙන්ති; සහෙතුකං සකාරණං කත්වා පඤ්හං පුච්ඡිතුම්පි විස්සජ්ජෙතුම්පි අසක්කොන්තා සංසාදෙන්ති නාම, එවං න කරොන්තීති අත්ථො. පවත්තනී හොතීති නදීසොතඋදකං විය පවත්තති. **යාය විහාරසමාපත්තියාති** යාය ලොකියාය වා ලොකුත්තරාය වා විහාරසමාපත්ති

සා; සාධු සාධු සාරිපුත්තාති අයං සාධුකාරො ආනන්දත්ථෙරස්ස
දින්නො. සාරිපුත්තත්ථෙරෙන පන සද්ධිං භගවා ආලපති. එස නයො
සබ්බත්ථ. යථා තං ආනන්දොති යථා ආනන්දො සම්මා ව්‍යාකරමානො
ව්‍යාකරෙය්‍ය එවං ව්‍යාකතං ආනන්දෙන; අත්තනො අනුච්ඡවිකමෙව
අජ්ඣාසයානුරූපමෙව ව්‍යාකතන්ති අත්ථො. ථෙරො අත්තනාපි
බහුස්සුතො අජ්ඣාසයොපිස්ස එවං ඨිතො අහො වත සාසනෙ
සබ්‍රහ්මචාරී බහුස්සුතා භවෙය්‍යුන්ති. කස්මා බහුස්සුතස්ස හි කප්පියා
කප්පියසාවජ්ජානවජ්ජං ගරුකලහුකං සතෙකිච්ඡඅතෙකිච්ඡං පා
කටං හොති බහුස්සුතොව උග්ගහිතබුද්ධවචනං ආවජ්ජිත්වා ඉමස්මිං
ඨානෙ සීලං කථිතං ඉමස්මිං සමාධි ඉමස්මිං විපස්සනා ඉමස්මිං මග්ග
ඵලනිබ්බානානීති සීලස්ස ආගතට්ඨානෙ සීලං පූරෙත්වා සමාධිආගතට්ඨා
නෙ සමාධිං පූරෙත්වා විපස්සනට්ඨානෙ විපස්සනං ගබ්භං ගණ්හාපෙ
ත්වා මග්ගං භාවෙත්වා ඵලං සච්ඡිකරොති. තස්මා ථෙරස්ස එවං අජ්ඣා
සයො හොති අහො වත සබ්‍රහ්මචාරී එකං වා ද්වෙ වා තයො වා
චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ උග්ගහෙත්වා ආවජ්ජෙන්තා සීලාදී
නං ආගතට්ඨානෙසු සීලාදීනි පරිපූරෙන්තා අනුක්කමෙන මග්ගඵල
නිබ්බානානි සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. සෙසවාරෙසුපි එසෙව නයො. ආය
ස්මා රෙවතො ඣානජ්ඣාසයො ඣානාභිරතො. තස්ස එවං හොති
අහො වත සබ්‍රහ්මචාරී නිසීදිත්වා කසිණපරිකම්මං කත්වා අට්ඨසමා
පත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා ඣානපදට්ඨානං විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ලො
කුත්තරධම්මං සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි. ආයස්මා
අනුරුද්ධො දිබ්බචක්ඛුකො. තස්ස එවං හොති අහො වත සබ්‍රහ්ම
චාරී ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බෙන චක්ඛුනා අනෙකෙසු චක්කවාළ
සහස්සෙසු චවමානෙ ච උප්පජ්ජමානෙ ච සත්තෙ දිස්වා වට්ට
භයෙන චිත්තං සංවෙජෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ලොකුත්තරධම්මං
සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි. ආයස්මා මහාකස්සපො
ධුතවාදො. තස්ස එවං හොති අහො වත සබ්‍රහ්මචාරී ධුතවාදා හුත්වා
ධුතඞ්ගානුභාවෙන පච්චයතණ්හං මිලාපෙත්වා අපරෙපි නානප්ප
කාරෙ කිලෙසෙ ධුනිත්වා, විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ලොකුත්තරධම්මං
සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි. ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලා
නො සමාධිපාරමියා මත්ථකප්පත්තො. සුඛුමං පන චිත්තන්තරං
ඛන්ධන්තරං ධාතන්තරං ආයතනන්තරං ඣානොක්කන්තකං ආර
ම්මණොක්කන්තකං අඞ්ගවවත්ථානං ආරම්මණවවත්ථානං අඞ්ගසං
ඛිත්තං ආරම්මණසඞ්ඛිත්තං එකතො වඩ්ඪනං උභතො වඩ්ඪනන්ති
ආභිධම්මිකධම්මකථිකස්සෙව පාකටං. අනභිධම්මිකො හි ධම්මං
කථෙන්තො අයං සකවාදො අයං පරවාදොති න ජානාති සකවාදං
දීපෙස්සාමීති පරවාදං දීපෙති පරවාදං දීපෙස්සාමීති සකවාදං දීපෙ

ති ධම්මන්තරං ඔසංචාරෙති. ආභිධම්මිකො සකවාදං සකවාදනියා මෙනෙව පරවාදං පරවාදනියාමෙනෙව දීපෙති ධම්මන්තරං න ඔසංචාරෙති. තස්මා ථෙරස්ස එවං හොති සබ්‍රහ්මචාරී ආභිධම්මිකා සුඛුමා සුඛුමෙසු ඨානෙසු ඤාණං ඔතාරෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ලොකුත්තරධම්මං සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි—ආයස්මා සාරිපුත්තො පඤ්ඤාපාරමියා මත්ථකං පත්තො. පඤ්ඤවා යෙව ච චිත්තං අත්තනො වසෙ වත්තෙතුං සක්කොති න දුප්පඤ්ඤො. දුප්පඤ්ඤො හි උප්පන්නුප්පන්නස්ස චිත්තස්ස වසෙ වත්තිත්වා ඡුතො විතො ච විප්ඵන්දිත්වාපි කතිපාහෙනෙව ගිහිභාවං පත්වා අනය ව්‍යසනං පාපුණාති. තස්මා ථෙරස්ස එවං හොති අහො වත සබ්‍රහ්මචාරී අචිත්තවසිකා හුත්වා චිත්තං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා සබ්බාකාරස්ස විසෙවිතවිප්ඵන්දිතානි හරිත්වා ඊසකම්පි බහි නික්ඛමිතුං අදෙන්තා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ලොකුත්තරධම්මං සච්ඡිකරෙය්‍යුන්ති. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි.

සබ්බෙසං වො සාරිපුත්ත සුභාසිතං පරියායෙනාති සාරිපුත්ත යස්මා සද්ධම්මස්ස නාම බහුස්සුතභික්ඛුපි සොභනකාරණං අත්ථි ධම්මකථිකොපි දිබ්බචක්ඛුකොපි ධුතවාදොපි ආභිධම්මිකොපි අචිත්තවසිකොපි සොභනකාරණං අත්ථි තස්මා සබ්බෙසං වො සුභාසිතං පරියායෙන තෙන තෙන කාරණෙන සුභාසිතමෙව නො දුබ්භාසිතං; අපි ච මමාපි සුණාථාති අපි ච මමපි වචනං සුණාථ; න තාවාහං ඉමං පල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමීති න තාව අහං ඉමං චතුරඞ්ගවීරියං අධිට්ඨාය ආභුජිතපල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමි; න මොචෙස්සාමීති අත්ථො—ඉදං කිර භගවා යසගතෙ ඤාණෙ රජ්ජසිරිං පහාය කතාභිනික්ඛමනො අනුපුබ්බෙන බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ චතුරඞ්ගවීරියං අධිට්ඨාය යං අපරාජිතපල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා දළ්හසමාදානො හුත්වා නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා පච්ඡිමයාමෙ දසසහස්සිලොකධාතුං උන්නාදෙන්තො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣි තං අත්තනො මහාබොධිපල්ලඞ්කං සන්ධාය එවමාහ. අපි ච පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පමානොපි පටිපත්තිසාරං පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං දස්සෙන්තො එවමාහ. පස්සති හි භගවා අනාගතෙ එවං අජ්ඣාසයා කුලපුත්තා ඉති පටිසංචික්ඛිස්සන්ති භගවා මහාගොසිඞ්ගසුත්තං කථෙන්තො ඉධ සාරිපුත්ත භික්ඛු පච්ඡාභත්තං—පෙ—එවරූපෙන ඛො සාරිපුත්ත භික්ඛුනා ගොසිඞ්ගසාලවනං සොභෙය්‍යාති ආහ. මයං භගවතො අජ්ඣාසයං ගණ්හිස්සාමාති පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා චතුරඞ්ගවීරියං අධිට්ඨාය දළ්හසමාදානා හුත්වා අරහත්තං අප්පත්වා ඉමං පල්ලඞ්කං න භින්දිස්සාමාති සමණධම්මං කාතබ්බං මඤ්ඤිස්සන්ති තෙ එවං පටිපන්නා

ඛිප්පාභිඤ්ඤතමෙව ජාතිජරාමරණස්ස අන්තං කරිස්සන්ති, ඉති සබ්බම්පි ජන්තුං අනුකම්පමානො පටිපත්තිසාරං සුප්පටිපන්නකල්‍යාණකං දස්සෙන්තො එවමාහ. එවරූපෙන ඛො සාරිපුත්ත භික්ඛුනා ගොසිඞ්ගසාලවනං සොභෙය්‍යාති සාරිපුත්ත එවරූපෙන භික්ඛුනා නිප්පරියායෙනෙව ගොසිඞ්ගසාලවනං සොභෙය්‍යාති යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

මහාගොසිඞ්ගසුත්තං දුතියං.

එවමෙමසුත්තන්ති මහාගොපාලකසුත්තං; තත්ථ තිස්සො කථා එකනාළිකා චතුරස්සා නිසින්නවත්තිකාති- තත්ථ පාළිං වත්වා එකෙකපදස්ස අත්ථකථනං එකනාළිකා නාම. අපණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා අපණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වාති චතුක්කං බන්ධිත්වා කථනං චතුරස්සා නාම. අපණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං අපණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං පණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං පණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනන්ති අයං නිසින්නවත්තිකා නාම. අයං ඉධ සබ්බාචරියානං ආචිණ්ණා. එකාදසහි අඞ්ගෙහීති එකාදසහි අගුණකොට්ඨාසෙහි; ගොගණන්ති ගොමණ්ඩලං; පරිහරිතුන්ති ගහෙත්වා විචරිතුං; ඵාතිං කාතුන්ති වඩ්ඪිං ආපාදෙතුං; ඉධාති ඉමස්මිං ලොකෙ; න රූපඤ්ඤූ හොතීති ගණනතො වා වණ්ණතො වා රූපං න ජානාති; ගණනතො න ජානාති නාම අත්තනො ගුන්නං සතං වා සහස්සං වාති සඞ්ඛං න ජානාති සො ගාවීසු වා හටෙසු වා පලාතාසු වා ගොගණං ගණෙත්වා අජ්ජ එත්තිකා න දිස්සන්තීති ද්වෙ තීණි ගාමන්තරානි වා අටවිං වා විචරන්තො න පරියෙසති අඤ්ඤෙසං ගාවීසු අත්තනො ගොගණං පවිට්ඨාසුපි ගොගණං ගණෙත්වා ඉමා එත්තිකා ගාවො න අම්හාකන්ති යට්ඨියා පොථෙත්වා න නීහරති. තස්ස නට්ඨා ගාවියො නට්ඨාව හොන්ති පරගාවියො ගහෙත්වා චරන්තං ගොසාමිකා දිස්වා අයං එත්තකං කාලං අම්හාකං ධෙනුං දුහීති තජ්ජෙත්වා අත්තනො ගාවියො ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති තස්ස ගොගණොපි පරිහායති පඤ්චගොරසපරිභොගතොපි පරිබාහිරො හොති. වණ්ණතො න ජානාති නාම එත්තිකා ගාවී සෙතා එත්තිකා රත්තා එත්තිකා කාළා එත්තිකා පාටලාති න ජානාති. සො ගාවීසු හටෙසු වා පලාතාසු වා—පෙ—පඤ්චගොරසපරිභොගතොපි පරිබාහිරො හොති. න ලක්ඛණකුසලො හොතීති ගාවීනං සරීරෙ කතං ධනුසත්තිසූලාදිභෙදං ලක්ඛණං න ජානාති සො ගාවීසු හටෙසු වා පලාතාසු වා අජ්ජ අසුකලක්ඛණා ච අසුකලක්ඛණා ච ගාවො න දිස්සන්තීති—පෙ—පඤ්චගොරසපරිභොගතොපි පරිබාහිරො හොති න

ආසාටිකං සාටෙතා හොතීති ගුන්නං ඛාණුකණ්ටකාදීහි පහට(?)ට්ඨානෙසු වණො හොති තත්ථ නීලමක්ඛිකා අණ්ඩකානි පාතෙන්ති තෙසං ආසාටිකාති නාමං, තානි දණ්ඩකෙන අපනෙත්වා භෙසජ්ජං දාතබ්බං හොති බාලගොපාලකො තථා න කරොති තෙන වුත්තං න ආසාටිකං සාටෙතා හොතීති. තස්ස ගුන්නං වණා වඩ්ඪන්ති ගම්භීරා හොන්ති පාණකා කුච්ඡිං පවිසන්ති ගාවො ගෙලඤ්ඤාභිභූතා නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං න පානීයං පාතුං සක්කොන්ති තත්ථ ගුන්නං ඛීරං ඡිජ්ජති ගොණානං ජවො හායති උභයෙසං ජීවිතන්තරායොපි හොති එවමස්ස ගොගණොපි පරිහායති පඤ්චගොරසතොපි පරිබාහිරො හොති. න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොතීති ගුන්නං වුත්තනයෙනෙව සඤ්ජාතෙ වණෙ භෙසජ්ජං දත්වා වාකෙන වා චීරකෙන වා බන්ධිත්වා පටිච්ඡාදෙතබ්බො හොති බාලො ගොපාලකො තථා න කරොති අථස්ස ගුන්නං වණෙහි යූසා පග්ඝරන්ති තා අඤ්ඤමඤ්ඤං නිඝංසන්ති තෙන අඤ්ඤෙසම්පි වණා ජායන්ති එවං ගාවො ගෙලඤ්ඤාභිභූතායෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං —පෙ— පරිබාහිරො හොති. න ධූමං කත්තා හොතීති අන්තොවස්සෙ ඩංසමකසාදීනං උස්සන්නකාලෙ ගොගණෙ වජං පවිට්ඨෙ තත්ථ තත්ථ ධූමො කාතබ්බො හොති අපණ්ඩිතො ගොපාලකො තං න කරොති ගොගණො සබ්බරත්තිං ඩංසාදීහි උපද්දුතො නිද්දං අලභිත්වා පුනදිවසෙ අරඤ්ඤෙ තත්ථ තත්ථ රුක්ඛමූලාදීසු ගාවො නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්ති නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං —පෙ— බාහිරො හොති. න තිත්ථං ජානාතීති තිත්ථං සමන්ති වා විසමන්ති වා සගාහන්ති වා නිග්ගාහන්ති වා න ජානාති; සො අතිත්ථෙන ගාවියො ඔතාරෙති තාසං විසමතිත්ථෙ පාසාණාදීනි අක්කමන්තීනං පාදා භිජ්ජන්ති සගාහං ගම්භීරතිත්ථං ඔතිණ්ණා කුම්භීලාදයො ගණ්හන්ති අජ්ජ එත්තිකා ගාවො නට්ඨා අජ්ජ එත්තිකා ගාවො නට්ඨාති වත්තබ්බතං ආපජ්ජන්ති. එවමස්ස ගොගණොපි පරිහායති පඤ්චගොරසතොපි පරිබාහිරො හොති. න පීතං ජානාතීති ගොපාලකෙන හි ඉමාය ගාවියා පීතං ඉමාය න පීතං ඉමාය පානීයතිත්ථෙ ඔකාසො ලද්ධො ඉමාය න ලද්ධොති එවං පීතං ජානිතබ්බං හොති. අයං පන දිවසභාගං අරඤ්ඤෙ ගොගණං රක්ඛිත්වා පානීයං පායෙස්සාමීති නදිං වා තළාකං වා ගහෙත්වා ගච්ඡති තත්ථ මහාවසභා ච අනුවසභා ච බලවගාවියො ච දුබ්බලානි චෙව මහල්ලකානි ච ගොරූපානි සිඞ්ගෙහි වා ඵාසුකාහි වා පහරිත්වා අත්තනො ඔකාසං කත්වා උරප්පමාණං උදකං පවිසිත්වා යථාකාමං පිවන්ති අවසෙසා ඔකාසං අලභමානා තීරෙ ඨත්වා කලලමිස්සකං උදකං පිවන්ති අපීතා එව වා හොන්ති අථ සො ගොපාලකො පිට්ඨියං පහරිත්වා පුන අරඤ්ඤං පවෙසෙති තත්ථ අපීතගාවියො පිපා-

ඝාස පුච්ඡමානා යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං න සක්කොන්ති තස්ස ගුන්නං ඛීරං ජීජ්ජති ගොගණතො ජීවො හායති — පෙ — පරිබාහිරො හොති. න වීථිං ජානාතීති අයං මග්ගො සමො ඛෙමො අයං විසමො සාසඞ්කො සප්පටිභයොති න ජානාති සො සමං ඛෙමං මග්ගං වජ්ජෙත්වා ගොගණං ඉතරං මග්ගං පටිපාදෙති. තත්ථ සීහබ්‍යග්ඝාදීනං ගන්ධෙන ච චොරපරිස්සයෙන ච අභිභූතා භන්තමිගසප්පටිභාගා ගීවං උක්ඛිපිත්වා තිට්ඨන්ති නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදන්ති න පානීයං පිවන්ති තස්ස ගුන්නං ඛීරං ජීජ්ජති — පෙ — පරිබාහිරො හොති. න ගොචරකුසලො හොතීති ගොපාලකෙන හි ගොචරකුසලෙන භවිතබ්බං පඤ්චාහිකවාරො වා සත්තාහිකවාරො වා ජානිතබ්බො එකදිවසාය ගොගණං චාරෙත්වා පුන දිවසෙ තත්ථ න චාරෙතබ්බං මහතා හි ගොගණෙන චින්නට්ඨානං* භෙරිතලං විය සුද්ධං හොති නිත්තිණං. උදකම්පි ආලුලීයති තස්මා පඤ්චමෙ වා සත්තමෙ වා දිවසෙ පුන තත්ථ චාරෙතුං වට්ටති. එත්තකෙන හි තිණම්පි පටිවිරූහති උදකම්පි පසීදති අයං පන ඉමං පඤ්චාහිකවාරං සත්තාහවාරං වා න ජානාති දිවසෙ දිවසෙ රක්ඛිතට්ඨානෙයෙව රක්ඛති අථස්ස ගොගණො හරිතතිණං න ලභති සුක්ඛතිණං ඛාදන්තො කලලමිස්සකං උදකං පිවති තතො ගුන්නං ඛීරං ජීජ්ජති — පෙ — පරිබාහිරො හොති. අනවසෙසදොහී ච හොතීති පණ්ඩිතගොපාලකෙන යාව වච්ඡකස්ස මංසලොහිතං සණ්ඨාති තාව එකං ථනං ඨපෙත්වා සාවසෙසදොහිනා භවිතබ්බං අයං වච්ඡකස්ස කිඤ්චි අසෙසෙත්වා දුහති ඛීරපකො වච්ඡො ඛීරපිපාසාය සුක්ඛති සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තො කම්පමානො මාතුපුරතො පතිත්වා කාලං කරොති මාතා පුත්තං දිස්වා මය්හං පුත්තකො අත්තනො මාතුපි ඛීරං පාතුං න ලභතීති පුත්තසොකෙන නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං න පානීයං පාතුං සක්කොති ථනෙසු ඛීරං ජීජ්ජති එවමස්ස ගොගණොපි පරිහායති පඤ්චගොරසතොපි පරිබාහිරො හොති-ගුන්නං පිතුට්ඨානං කරොන්තීති ගොපිතරො ගාවො පරිනායකා යථාරුචිං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තීති ගොපරිනායකා. න අතිරෙකපූජාය පණ්ඩිතො හි ගොපාලකො එවරූපෙ උසභෙ අතිරෙකපූජාය පූජෙති පණීතං ගොභත්තං දෙති ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකෙහි මණ්ඩෙති මාලං පිළන්ධති සිඞ්ගෙසු සුවණ්ණරජතකොසකෙ ඨපෙති රත්තිං පදීපං ජාලෙත්වා චෙලවිතානස්ස හෙට්ඨා සයාපෙති අයං පන තතො එකසක්කාරම්පි න කරොති උසභා අතිරෙකපූජං අලභමානා ගොගණං න රක්ඛන්ති පරිස්සයං න වාරෙන්ති එවමස්ස ගොගණොපි පරිහායති පඤ්චගොරසතොපි පරිබාහිරො හොති — පෙ — ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; න රූපඤ්ඤූ හොතීති චත්තාරි ච මහාභූතානීති එවං වුත්තරූපං චිත්තාකාරෙන න ජානාති ගණනතො වා සමුට්ඨානතො වා

ගණනතො න ජානාති නාම - චක්ඛායතනං - සොතඝාණජිව්හාකාය
රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බායතනං ඉත්ථින්ද්‍රියං පුරිසින්ද්‍රියං ජීවිති
න්ද්‍රියං කායවිඤ්ඤත්ති වචීවිඤ්ඤත්ති ආකාසධාතු ආපොධාතු රූප
ස්ස ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤතා උපචයො සන්තති ජරතා. රූපස්ස
අනිච්චතා කබලිංකාරො ආහාරොති එවං පාළියං ආගතා පඤ්චවීසති
රූපකොට්ඨාසානි න ජානාති - සෙය්‍යථාපි සො ගොපාලකො ගණන
තො ගුන්නං රූපං න ජානාති තථූපමො අයං භික්ඛු. සො ගණන
තො රූපං අජානන්තො රූපං පරිග්ගහෙත්වා අරූපං වවත්ථපෙත්වා
රූපාරූපං පරිග්ගහෙත්වා පච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වා ලක්ඛණං ආරො
පෙත්වා කම්මට්ඨානං මත්ථකං පාපෙතුං න සක්කොති. සො යථා තස්ස
ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං ඉමස්මිං සාසනෙ සීල
සමාධිවිපස්සනාමග්ගඵලනිබ්බානෙහි න වඩ්ඪති. යථා ච සො ගො
පාලකො පඤ්චහි ගොරසෙහි පරිබාහිරො හොති එවං අසෙක්ඛෙන සීල
ක්ඛන්ධෙන අසෙක්ඛෙන සමාධි-පෙ-පඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්ස
නක්ඛන්ධෙනාති පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරො හොති—සමුට්ඨාන
තො න ජානාති නාම-එත්තකං රූපං එකසමුට්ඨානං එත්තකං ද්විස
මුට්ඨානං එත්තකං තිසමුට්ඨානං එත්තකං චතුසමුට්ඨානං එත්තකං න
කුතොචි සමුට්ඨාතීති න ජානාති-සෙය්‍යථාපි සො ගොපාලකො
වණ්ණතො ගුන්නං රූපං න ජානාති තථූපමො අයං භික්ඛු. සමුට්ඨා
නතො රූපං අජානන්තො රූපං පරිග්ගහෙත්වා අරූපං වවත්ථපෙත්වා
—පෙ— පරිබාහිරො හොති—**න ලක්ඛණකුසලො හොතීති** කම්ම
ලක්ඛණො බාලො කම්මලක්ඛණො පණ්ඩිතොති එවං වුත්තකුසලා
කුසලකම්මං පණ්ඩිතබාලලක්ඛණන්ති න ජානාති. සො එවං අජාන
න්තො න බාලෙ වජ්ජෙත්වා පණ්ඩිතෙ සෙවති. බාලෙ වජ්ජෙත්වා පණ්ඩි
තෙ අසෙවන්තො කප්පියාකප්පියං කුසලාකුසලං සාවජ්ජානවජ්ජං
ගරුකලහුකං සතෙකිච්ඡාතෙකිච්ඡං කාරණාකාරණං න ජානාති.
තං අජානන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති. සො
යථා තස්ස ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං න ඉමස්මිං සා
සනෙ යථාවුත්තෙසු සීලාදීසු න වඩ්ඪති. ගොපාලකො විය පඤ්චහි
ගොරසෙහි පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරො හොති.

න ආසාටිකං සාටෙතා හොතීති උප්පන්නං කාමවිතක්කන්ති
එවං වුත්තකාමවිතක්කාදිකෙ න විනොදෙති. සො ඉමං අකුසලවිත
ක්කආසාටිකං අසාටෙත්වා විතක්කවසිකො හුත්වා විචරන්තො
කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති. සො යථා තස්ස ගොපා
ලකස්ස —පෙ— පරිබාහිරො හොති. **න වණ්ණං පටිච්ඡාදෙතා හො
තීති** චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නිමිත්තග්ගාහී හොතීති ආදිනා නයෙන
සබ්බාරම්මණෙසු නිමිත්තං ගණ්හන්තො යථා සො ගොපාලකො

වණ්ණං න පටිච්ඡාදෙති එවං සංවරං න සම්පාදෙති සො විවටද්වාරො විචරන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති—න ධූමං කත්තා හොතීති යථා සො ගොපාලකො ධූමං න කරොති එවං ධම්මකථං වා සරභඤ්ඤං වා උපනිසින්නකකථං වා අනුමොදනං වා න කරොති තතො නං මනුස්සා බහුස්සුතො ගුණවාති න ජානන්ති තෙ ගුණාගුණං අජානන්තා චතූහි පච්චයෙහි සඞ්ගහං න කරොන්ති සො පච්චයෙහි කිලමමානො බුද්ධවචනං සජ්ඣායං කාතුං වත්තපටිවත්තං පූරෙතුං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති —පෙ— පරිබාහිරො හොති. න තිත්ථං ජානාතීති තිත්ථභූතෙ බහුස්සුතභික්ඛූ න උපසඞ්කමති අනුපසඞ්කමන්තො ඉදං භන්තෙ බ්‍යඤ්ජනං කථං රොපෙතබ්බං ඉමස්ස භාසිතස්ස කො අත්ථො ඉමස්මිං ඨානෙ පාළි කිං වදති ඉමස්මිං ඨානෙ අත්ථො කිං දීපෙතීති එවං න පරිපුච්ඡති න පරිපඤ්හති න ජානාපෙතීති අත්ථො. තස්ස තෙ එවං අපරිපුච්ඡතො අවිවටං න විවරන්ති භාජෙත්වා න දෙසෙන්ති අපාකටං පාකටං න කරොන්ති අනුත්තානීකතඤ්ච න උත්තානීකරොන්ති අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානීයෙසු ධම්මෙසු අනෙකවිධාසු කඞ්ඛාසු එකකඞ්ඛම්පි න පටිවිනොදෙන්ති කඞ්ඛා එව හි කඞ්ඛාඨානීයා ධම්මා නාම. තත්‍ථ එකං කඞ්ඛම්පි න නීහරන්තීති අත්ථො සො එවං බහුස්සුතතිත්ථං අනුපසඞ්කමිත්වා සකඞ්ඛො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති. යථා ච සො ගොපාලකො තිත්ථං න ජානාති එවං අයම්පි භික්ඛු ධම්මතිත්ථං න ජානාති අජානන්තො අවිසයෙ පඤ්හං පුච්ඡති ආභිධම්මිකං උපසඞ්කමිත්වා කප්පියාකප්පියං පුච්ඡති විනයධරං උපසඞ්කමිත්වා රූපාරූපපරිච්ඡෙදං පුච්ඡති. තෙ අවිසයෙ පුට්ඨා කථෙතුං න සක්කොන්ති සො අත්තනා සකඞ්ඛො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති -පෙ- පරිබාහිරො හොති. න පීතං ජානාතීති යථා සො ගොපාලකො පීතාපීතං න ජානාති එවං ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං න ජානාති න ලභති සවණමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථුං නිස්සාය ආනිසංසං න වින්දති ධම්මස්සවණග්ගං ගන්ත්වා සක්කච්චං න සුණාති නිසින්නො නිද්දායති කථං කථෙති අඤ්ඤවිහිතො හොති සො සක්කච්චං ධම්මං අසුණන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති —පෙ— පරිබාහිරො හොති—න වීථිං ජානාතීති සො ගොපාලකො මග්ගාමග්ගං විය අයං ලොකියො අයං ලොකුත්තරොති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං යථාභූතං නප්පජානාති අජානන්තො ලොකියමග්ගෙ අභිනිවිසිත්වා ලොකුත්තරං නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොති —පෙ— පරිබාහිරො හොති—න ගොචරකුසලො හොතීති සො ගොපාලකො පඤ්චාහික සත්තාහවාරෙ විය චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ ඉමෙ ලොකියා ඉමෙ ලො

කුත්තරාදී යථාභූතං නප්පජානාති අජානන්තො සුඛුමට්ඨානෙසු අජානන්තො සදණමරාපෙත්වා ලොකියසතිපට්ඨානෙසු අභිනිවිසිත්වා ලොකුත්තරං නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොති —පෙ— පරිබාහිරො හොති—**අනවසෙසදොහී** හොතීති පටිග්ගහණෙ මත්තං අජානන්තො අනවසෙසං දුහති; නිද්දෙසවාරෙ පනස්ස අභිහට්ඨුං පවාරෙන්තීති අභිහරිත්වා පවාරෙන්ති; එත්ථ ච අභිහාරා වාචාභිහාරො පච්චයාභිහාරොති වාචාභිහාරො නාම මනුස්සා භික්ඛුස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වදෙය්‍යාථ භන්තෙ යෙනත්ථොති පවාරෙන්ති පච්චයාභිහාරො නාම වත්ථානි වා තෙලඵාණිතාදීනි වා ගහෙත්වා භික්ඛුස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ගණ්හථ භන්තෙ යාවතකෙන අත්ථොති වදන්ති; **තත්‍ර භික්ඛු මත්තං න ජානාතීති** භික්ඛු තෙසු පච්චයෙසු පමාණං න ජානාති; දායකස්ස වසො වෙදිතබ්බො දෙය්‍යධම්මවසො වෙදිතබ්බො අත්තනො ථාමො වෙදිතබ්බොති රථවිනීතෙ වුත්තනයෙන පමාණයුත්තං අගහෙත්වා යං ආහරන්ති සබ්බං ගණ්හාතීති අථ මනුස්සා විප්පටිසාරිනො න පුන අභිහරිත්වා පවාරෙන්ති සො පච්චයෙහි කිලමන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති —පෙ— පරිබාහිරො හොති. **තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොතීති** සො ගොපාලකො මහාඋසභෙ විය ථෙරෙ භික්ඛූ ඉමාය ආවී චෙව රහො ච මෙත්තාකායකම්මාදිකාය අතිරෙකපූජාය න පූජෙති තතො ථෙරා ඉමෙ අම්හෙසු ගරුචිත්තීකාරං න කරොන්තීති නවකෙ භික්ඛූ ද්වීහි සඞ්ගහෙහි න සඞ්ගණ්හන්ති නෙව ධම්මසඞ්ගහෙන සඞ්ගණ්හන්ති න ආමිසසඞ්ගහෙන චීවරෙන වා පත්තෙන වා පත්තපරියාපන්නෙන වා වසනට්ඨානෙන වා කිලමන්තෙ මිලායන්තෙපි න පටිජග්ගන්ති පාළිං වා අට්ඨකථං වා ධම්මකථං වා ධම්මකථාබන්ධං වා ගුළ්හගන්ථං වා න සික්ඛාපෙන්ති නවකා ථෙරානං සන්තිකා සබ්බසො ඉමෙ ච සඞ්ගහෙ අලභමානා ඉමස්මිං සාසනෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොන්ති යථා තස්ස ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං සීලාදීහි න වඩ්ඪන්ති යථා ච සො ගොපාලකො පඤ්චහි ගොරසෙහි එවං පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරො හොති— සුක්කපක්ඛො කණ්හපක්ඛෙ වුත්තවිපල්ලාසවසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බොති.

මහාගොපාලකසුත්තං නිට්ඨිතං.

——॰0॰——

එවම්මෙ සුතන්ති චූළගොපාලකසුත්තං; තත්ථ උක්කාචෙලායන්ති එවං නාමකෙ නගරෙ; තස්මිං කිර මාපියමානෙ රත්තිං ගඞ්ගාසොතතො මච්ඡා ථලං පතන්ති මනුස්සා චෙලානි තෙලචාටීසු තෙමෙත්වා උක්කා කත්වා මච්ඡෙ ගණ්හිංසු—නගරෙ නිට්ඨිතෙ තස්ස නාමං

කාරොන්තො අපරගඞ්ගි නගරස්සානස්ස ගහිතදිවසෙ චෙලුක්කානි ඔබ්ජො ගහිතොති උක්කාචෙලං, තෙවස්ස නාමං අකංසු., භික්ඛූ ආමන්තෙසීති යස්මිං ඨානෙ නිසින්නස්ස සබ්බාපි ගඞ්ගා පාකටා හුත්වා පඤ්ඤායති තාදිසෙ වාලිකුස්සදෙ ගඞ්ගාතීරෙ සායණ්හසමයෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසීදිත්වා මහාගඞ්ගං පරිපුණ්ණං සන්දමානං ඔලොකෙන්තො අත්ථි නු ඛො ඉමං ගඞ්ගං නිස්සාය කොචි පුබ්බෙ වඩ්ඪිපරිහානිං පත්තොති ආවජ්ජෙත්වා පුබ්බෙ එකං බාලගොපාලකං නිස්සාය අනෙකසතසහස්සෙ ගොගණෙ ඉමිස්සා ගඞ්ගාය ආවට්ටෙ පතිත්වා සමුද්දමෙව පවිට්ඨො. අපරං පන පණ්ඩිතං ගොපාලකං නිස්සාය අනෙකසතසහස්සගොගණස්ස සොත්ථි ජාතා වඩ්ඪි ජාතා ආරොග්‍යං ජාතන්ති අද්දස දිස්වා ඉමං කාරණං නිස්සාය භික්ඛූනං ධම්මං දෙසිස්සාමීති චින්තෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි; මාගධකොති මගධරට්ඨවාසී; දුප්පඤ්ඤජාතිකොති නිප්පඤ්ඤසභාවො; අනෙඩා මහාජලො; අසමවෙක්ඛිත්වාති අසල්ලක්ඛෙත්වා අනුපධාරෙත්වා; පතාරෙසීති තාරෙතුං ආරභි; උත්තරං තීරං සුවිදෙහානන්ති ගඞ්ගාය ඔරිමතීරෙ මගධරට්ඨං පාරිමෙ විදෙහරට්ඨං ගාවො මගධරට්ඨතො විදෙහරට්ඨං නෙත්වා රක්ඛිස්සාමීති උත්තරං තීරං පතාරෙසි තං සන්ධාය වුත්තං උත්තරං තීරං සුවිදෙහානන්ති ආමණ්ඩලිකං කරිත්වාති මණ්ඩලං කත්වා; අනයබ්‍යසනං ආපජ්ජිංසූති අවඩ්ඪිං විනාසං පාපුණිංසු මහාසමුද්දමෙව පවිසිංසු; තෙන හි ගොපාලකෙන ගාවිඔතාරෙන්තෙන ගඞ්ගාය ඔරිමතීරෙ සමඤ්ච විසමඤ්ච ඔලොකෙතබ්බං අස්ස මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය ගුන්නං විස්සමනට්ඨානඤ්ච ද්වෙ තීණි වාලිකත්ථලානි සල්ලක්ඛෙතබ්බානි අස්සු තථා පාරිමතීරෙ තීණි චත්තාරි තිත්ථානි ඉමම්හා තිත්ථා ගාවො ඉමං තිත්ථං ගහෙස්සන්ති ඉමම්හා ගාවො ඉමන්ති. අයං පන බාලගොපාලකො ඔරිමතීරෙ ගුන්නං ඔතරණතිත්ථං සමං වා විසමං වාති අනොලොකෙත්වාව මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය ගුන්නං විස්සමනට්ඨානං ද්වෙ තීණි වාලිකත්ථලානි අසල්ලක්ඛෙත්වාව පරතීරෙ චත්තාරි පඤ්ච උත්තරණතිත්ථානිපි අසමපෙක්ඛිත්වාව අතිත්ථෙනෙව ගාවො ඔතාරෙසි අථස්ස මහාවසභො ජවසම්පන්නතාය චෙව ථාමසම්පන්නතාය ච තිරියං ගඞ්ගාය සොතං ඡෙත්වා පාරිමං තීරං පත්වා ඡින්නතටමෙව කණ්ටකගුම්බගහනමෙව දිස්වා දුබ්බිනිවිට්ඨං එතන්ති ඤත්වා පුරගො පතිට්ඨානොකාසම්පි අලභිත්වා පටිනිවත්ති. ගාවො මහාවසභො නිවත්තො මයම්පි නිවත්තිස්සාමාති නිවත්තා මහතො ගොගණස්ස නිවත්තනට්ඨානෙ උදකං ඡිජ්ජිත්වා මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය ආවට්ටං උට්ඨාසි ගොගණො ආවට්ටං පවිසිත්වා සමුද්දමෙව පත්තො එකම්පි ගොලොමං අරොගං නාහොසි. තෙනාහ තථෙව අනයබ්‍යසනං ආපජ්ජිංසූති.

අකුසලා ඉමස්ස ලොකස්සාති ඉධලොකෙ ඛන්ධධාතායතනෙසු අකුසලා අඡෙකා; පරලොකෙපි එසෙව නයො. මාරධෙය්‍යං වුච්චති තෙභූමකධම්මා; අමාරධෙය්‍යං නවලොකුත්තරධම්මා; මච්චුධෙය්‍යම්පි තෙභූමකධම්මාව අමච්චුධෙය්‍යං නවලොකුත්තරධම්මා; තත්ථ අකුසලා අඡෙකා. වචනත්ථතො පන, මාරස්ස ධෙය්‍යං මාරධෙය්‍යං නිධානං වත්ථුනිවාසො ගොචරො, මච්චුධෙය්‍යෙපි එසෙව නයො. තෙසන්ති තෙසං එවරූපානං සමණබ්‍රාහ්මණානං; ඉමිනා ජිනචොරා දස්සිතාති වෙදිතබ්බා.

එවං කණ්හපක්ඛං නිට්ඨපෙත්වා සුක්කපක්ඛං දස්සෙන්තො භූතපුබ්බං භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ බලවගාවොති දන්තගොණෙ චෙව ධෙනුයො ච; දම්මගාවොති දමෙතබ්බගොණෙ චෙව අවිජාතගාවො ච; වච්ඡතරෙති වච්ඡභාවං තරිත්වා ඨිතෙ බලවවච්ඡෙ; වච්ඡකෙති ධෙනුපකෙ තරුණවච්ඡකෙ; කිසබලකෙති අප්පමංසලොහිතෙ මන්දථාමෙ; තාවදෙව ජාතකොති තංදිවසජාතකො; මාතුගොරවකෙන වුය්හමානොති මාතා පුරතො පුරතො හුං හුන්ති ගොරවං කත්වා සඤ්ඤං දදමානා උරෙන උදකං ඡින්දමානා ගච්ඡති වච්ඡකො තාය ගොරවසඤ්ඤාය චෙව ගාවියා උරෙන ඡින්නොදකෙන ගච්ඡමානො මාතුගොරවකෙන වුය්හමානොති වුච්චති. මාරස්ස සොතං ඡෙත්වාති අරහත්තමග්ගෙන මාරස්ස තණ්හාසොතං ඡෙත්වා; පාරං ගතාති මහාඋසභා නදීපාරං විය සංසාරපාරං නිබ්බානං ගතා; පාරං අගමංසූති මහාඋසභානං පාරගතක්ඛණෙ ගඞ්ගාසොතස්ස තයො කොට්ඨාසෙ අතික්කම්ම ඨිතමහාඋසභෙ පාරප්පත්තෙ දිස්වා තෙසං ගතමග්ගං පටිපජ්ජිත්වා පාරං අගමිංසු; පාරං ගමිස්සන්තීති චතුමග්ගවජ්ඣානං කිලෙසානං තයො කොට්ඨාසෙ ඛෙපෙත්වා ඨිතා ඉදානි අරහත්තමග්ගෙන අවසෙසතණ්හාසොතං ඡෙත්වා බලවගාවො විය නදීපාරං සංසාරපාරං නිබ්බානං ගමිස්සන්ති. ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. ධම්මානුසාරිනො සද්ධානුසාරිනොති ඉමෙ ද්වෙ පඨමමග්ගසමඞ්ගිනො. ජානතාති සබ්බධම්මෙ ජානන්තෙන බුද්ධෙන; සුප්පකාසිතොති සුකථිතො; විවටන්ති විවරිතං; අමතද්වාරන්ති අරියමග්ගො; නිබ්බානප්පත්තියාති නිබ්බානපත්තිඅත්ථාය; විනළීකතන්ති විගතමානනළං කතං; ඛෙමං පත්ථෙථාති කත්තුකම්‍යතාඡන්දෙන අරහත්තං පත්ථෙථ; කත්තුකාමා නිබ්බත්තෙතුකාමා හොථාති අත්ථො. පත්තත්ථාතිපි පාඨො. එවරූපං සත්ථාරං ලභිත්වා තුම්හෙහි පත්තායෙව නාම ඛෙමාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව-භගවා පන යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

චූළගොපාලකසුත්තං චතුත්ථං.

එවමෙතං සුතන්ති චූළසච්චකං; තත්ථ මහාවනෙ කූටාගාරසාලායන්ති මහාවනන්ති සයංජාතං අරොපිමං සපරිච්ඡෙදං මහන්තං වනං. කපිලවත්ථුසාමන්තා පන මහාවනං හිමවන්තෙන සහ එකාබද්ධං අපරිච්ඡෙදං හුත්වා මහාසමුද්දං ආහච්ච ඨිතං ඉදං තාදිසං න හොති සපරිච්ඡෙදං මහන්තං වනන්ති මහාවනං. කූටාගාරසාලා පන මහාවනං නිස්සාය කතෙ ආරාමෙ කූටාගාරං අන්තො කත්වා හංසවට්ටකච්ඡන්නෙන කතා සබ්බාකාරසම්පන්නා බුද්ධස්ස භගවතො ගන්ධකුටි වෙදිතබ්බා. සච්චකො නිගණ්ඨිපුත්තොති පුබ්බෙ කිර එකො නිගණ්ඨො ච නිගණ්ඨී ච පඤ්චපඤ්චවාදසතානි උග්ගහෙත්වා වාදං ආරොපෙස්සාමාති ජම්බුදීපෙ විචරන්තා වෙසාලියං සමාගතා. ලිච්ඡවිරාජානො දිස්වා ත්වං කො ත්වං කාති පුච්ඡිංසු. නිගණ්ඨො අහං වාදං ආරොපෙස්සාමීති ජම්බුදීපෙ විචරාමීති ආහ. නිගණ්ඨීපි තථෙව ආහ. ලිච්ඡවිනො ඉධෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං වාදං ආරොපෙථාති ආහංසු. නිගණ්ඨී අත්තනා උග්ගහිතානි පඤ්චවාදසතානි අපුච්ඡි නිගණ්ඨො කථෙසි. නිගණ්ඨෙන පුච්ඡිතෙපි නිගණ්ඨී කථෙසියෙව. එකස්සපි න ජයො න පරාජයො උභො සමසමාව අහෙසුං ලිච්ඡවිනො තුම්හෙ උභොපි සමසමා ආහිණ්ඩිත්වා කිං කරිස්සථ ඉධෙව වසථාති ගෙහං දත්වා වට්ටං පට්ඨපෙසුං. තෙසං සංවාසමන්වාය චතස්සො ධීතරො ජාතා එකා සච්චා නාම එකා ලොලා නාම එකා පටාචාරා නාම එකා ආචට්ටකායා* නාම තාපි පණ්ඩිතා අහෙසුං මාතාපිතූහි උග්ගහිතානි පඤ්චපඤ්චවාදසතානි උග්ගණ්හිංසු. තා වයප්පත්තා මාතාපිතරො අවොචුං අම්මා අම්හාකං කුලෙ දාරිකා නාම හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීනි දත්වා කුලඝරං පෙසිතපුබ්බා නාම නත්ථි යො පන අගාරිකො තාසං වාදං මද්දිතුං සක්කොති තස්ස පාදපරිචාරිකා හොන්ති යො පබ්බජිතො මද්දිතුං සක්කොති තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජන්ති තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති මයම්පි එවං කරිස්සාමාති වත්වාපි පරිබ්බාජිකාවෙසං ගහෙත්වා අයං ජම්බුදීපො නාම ජම්බුයා පඤ්ඤායතීති ජම්බුසාඛං ගහෙත්වා චාරිකං පක්කමිංසු යං ගාමං පාපුණන්ති තස්ස ද්වාරෙ පංසුපුඤ්ජෙ වා වාලිකපුඤ්ජෙ වා ජම්බුසාඛං ඨපෙත්වා යො වාදං ආරොපෙතුං සක්කොති සො ඉමං මද්දතූති වත්වා ගාමං පවිසන්ති එවං ගාමෙන ගාමං විචරන්තියො සාවත්ථිං පාපුණිත්වා තථෙව ගාමද්වාරෙ ජම්බුධජං ඨපෙත්වා සම්පත්තමනුස්සානං ආරොචෙත්වා අන්තොනගරං පවිට්ඨා. තෙන සමයෙන භගවා සාවත්ථිං නිස්සාය ජෙතවනෙ විහරති අථායස්මා සාරිපුත්තො ගිලා

*ආචාවිකායො

තා . පුබ්බණ්හසමයෙ අජ්ඣගෙහිකානං [illegible] අගාරතො [illegible] අඤ්ඤෙහි [illegible] දිවාහාරං ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තා ගාමද්වාරෙ ධජං දිස්වා කිං ඉමන්ති දාරකා පුට්ඨා තෙ තමත්ථං ආරොචෙසුං තෙනහි මද්දථාති. න සක්කොම භන්තෙ භායාමාති. මා භායථ තෙන මහාධජං මද්දාපිතොති වුත්තෙ බුද්ධසාවකෙන සාරිපුත්තත්ථෙරෙන මද්දාපිතො වාදං ආරොපෙතුකාමා ජෙතවනං ථෙරස්ස සන්තිකං ගච්ඡථාති වදෙය්‍යාථ. තෙ ථෙරස්ස වචනං සුත්වා ධජං මද්දිත්වා ඡඩ්ඩෙසුං. ථෙරො පිණ්ඩාය චරිත්වා විහාරං ගතො. පරිබ්බාජිකාපි ගාමතො නික්ඛමිත්වා අම්හාකං ධජො කෙන මද්දිතොති පුච්ඡිංසු. දාරකා තමත්ථං ආරොචෙසුං. පරිබ්බාජිකා ගාමං පවිසිත්වා එකෙකං වීථිං ගහෙත්වා බුද්ධසාවකො කිර සාරිපුත්තො නාම අම්හෙහි සද්ධිං වාදං කරිස්සති. සොතුකාමා නික්ඛමථ නික්ඛමථාති ආරොචයිංසු. මහාජනො නික්ඛමි. තෙන සද්ධිං පරිබ්බාජිකා ජෙතවනං අගමංසු. ථෙරො අම්හාකං වසනට්ඨානෙ මාතුගාමස්ස ආගමනං අඵාසුකන්ති විහාරමජ්ඣෙ නිසීදි. පරිබ්බාජිකායො ගන්ත්වා ථෙරං පුච්ඡිංසු තුම්හෙහි අම්හාකං ධජො මද්දාපිතොති. ආම මද්දාපිතො මයා. තුම්හෙහි සද්ධිං වාදං කරිස්සාමාති. සාධු කරොථ. කස්ස පුච්ඡා කස්ස විස්සජ්ජනං හොතූති. පුච්ඡා නාම අම්හාකං පත්තා, තුම්හෙ පන මාතුගාමා නාම පඨමං පුච්ඡථාති. තා චතස්සොපි චතුසු දිසාසු ඨත්වා මාතාපිතූනං සන්තිකෙ උග්ගහිතං වාදසහස්සං පුච්ඡිංසු. ථෙරො ඛග්ගෙන කුමුදනාලං ඡින්දන්තො විය පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං නිජ්ජටං නිග්ගණ්ඨිං කත්වා කථෙසි. කථෙත්වා පුන පුච්ඡථාති ආහ. එත්තකමෙව භන්තෙ මයං ජානාමාති. ථෙරො ආහ තුම්හෙහි වාදසහස්සං පුච්ඡිතං මයා කථිතං. අහං පන එකමෙව පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමි, තුම්හෙ තං කථෙථාති. තා ථෙරස්ස විසයං දිස්වා පුච්ඡථ භන්තෙ ව්‍යාකරිස්සාමාති වත්තුං නාසක්ඛිංසු. භන්තෙ පුච්ඡථ, ජානමානා ව්‍යාකරිස්සාමාති පන ආහංසු. ථෙරො අයං කුලපුත්තෙන පබ්බාජෙත්වා පඨමං සික්ඛාපෙතබ්බො පඤ්හොති වත්වා එකං නාම කින්ති පුච්ඡි. තා නෙව අන්තං න කොටිං අද්දසංසු. ථෙරො කථෙථාති ආහ. න පස්සාම, භන්තෙති. තුම්හෙහි වාදසහස්සං පුච්ඡිතං මයා කථිතං, තුම්හෙ එකම්පි පඤ්හං කථෙතුං න සක්කොථ, එවං සන්තෙ කස්ස ජයො, කස්ස පරාජයොති. තුම්හාකං භන්තෙ ජයො, අම්හාකං පරාජයොති. ඉදානි කිං කරිස්සථාති. මාතාපිතූහි වුත්තවචනං ආරොචෙත්වා තුම්හාකං පන සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති ආහංසු. තුම්හෙ මාතුගාමා නාම අම්හාකං සන්තිකෙ [illegible]

ජිතුං න වට්ටති. අම්හාකං පන සාසනං ගහෙත්වා භික්ඛුණුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජථාති. සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සාසනං ගහෙත්වා භික්ඛුණිසඞ්ඝස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජිංසු. පබ්බජිතා ච පන

අයං සච්චකො තාසං චතුන්නම්පි කනිට්ඨභාතිකො තාහි චතූහිපි උත්තරිතරපඤ්ඤො මාතාපිතූනං සන්තිකා වාදසහස්සං තතො බහුතරඤ්ච බාහිරසමයං උග්ගණ්හිත්වා කත්ථචි අගන්ත්වා රාජදාරකෙ සිප්පං සික්ඛාපෙන්තො තත්ථෙව වෙසාලියං වසති පඤ්ඤාය අතිපූරිතත්තා කුච්ඡි මෙ භිජ්ජෙය්‍යාති භීතො අයපට්ටකෙන කුච්ඡිං පරික්ඛිපිත්වා චරති. ඉමං සන්ධාය වුත්තං සච්චකො නිගණ්ඨිපුත්තොති. භස්සප්පවාදකොති භස්සං වුච්චති කථාමග්ගො තං පවදති කථෙතීති භස්සප්පවාදකො; පණ්ඩිතවාදෙති අහං පණ්ඩිතොති එවං වාදෙ; සාධුසම්මතො බහුජනස්සාති යං යං නක්ඛත්තවාරෙන ආදිසති තං යෙභුය්‍යෙන තථෙව හොති තස්මා අයං සාධු ලද්ධකො භද්දකොති එවං සම්මතො මහාජනස්ස; වාදෙන වාදං සමාරභොති කථාමග්ගෙන දොසං ආරොපිතො. ආයස්මා අස්සජීති සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ආචරියො අස්සජිත්ථෙරො; ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානොති තතො ලිච්ඡවිරාජගෙහතො තං තං ගෙහං ගමනත්ථාය අනුචඞ්කමමානො; යෙනායස්මා අස්සජි තෙනුපසඞ්කමීති කස්මා උපසඞ්කමි සමයජානනත්ථං එවං කිරස්ස අහොසි අහං සමණස්ස ගොතමස්ස වාදං ආරොපෙස්සාමීති ආහිණ්ඩාමි සමයං පනස්ස න ජානාමීති න ආරොපෙමි පරස්ස හි සමයං ඤත්වා ආරොපිතො වාදො සුආරොපිතො නාම හොති අයං පන සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකො පඤ්ඤායති අස්සජිත්ථෙරො අතනතො සඤ්ඤසමයකො විදෙ එතාහං පුච්ඡිත්වා කථං වාති නිඨාපෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස වාදං ආරොපෙස්සාමීති තස්මා උපසඞ්කමි. විනෙතීති කථං විනෙති සික්ඛාපෙතීති පුච්ඡති; ථෙරො පන යස්මා දුක්ඛන්ති වුත්තෙ උපාරම්භස්ස ඔකාසො හොති මග්ගඵලානිපි හි පරියායෙන දුක්ඛානීති ආගතානි අථ ච දුක්ඛානීති වුත්තෙ ථෙරං පුච්ඡෙය්‍ය භො අස්සජි කිමත්ථං තුම්හෙ පබ්බජිතාති තතො මග්ගඵලත්ථායාති වුත්තෙ භො අස්සජි නයිදං තුම්හාකං සාසනං නාම මහා ආඝාතනං නිරයුස්සදො නාමෙස නත්ථි නාම තුම්හාකං සුඛාසා උද්ධුද්ධාය දුක්ඛමෙව ජීරාපෙන්තා ආහිණ්ඩථාති දොසං ආරොපෙය්‍ය තස්මා පරවාදිස්ස පරියායකථං කාතුං න වට්ටති කථා එස අප්පතිට්ඨො හොති එවමස්ස නිප්පරියායං කථෙ

සොභීති විනෙත්වා රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චන්ති ඉමං අනිච්චඅනත්තවසෙනෙව කථං කථෙසි. දුස්සුතන්ති සොතුං අයුත්තං. සන්ථාගාරෙති රාජකුලානං අත්ථානුසාසනසන්ථාගාරසාලායං; යෙන තෙ ලිච්ඡවී තෙනුපසඞ්කමීති එවං කිරස්ස අහොසි අහං පුබ්බෙ සමයං අජානන්තො සමණස්ස ගොතමස්ස වාදං න ආරොපෙසිං ඉදානි පනස්ස මහාසාවකෙන කථිතං සමයං ජානාමි ඉමෙ ච පන මම අන්තෙවාසිකා පඤ්චසතා ලිච්ඡවී සන්නිපතිතා එතෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස වාදං ආරොපෙස්සාමීති තස්මා උපසඞ්කමි. ඤාතඤ්ඤතරෙනාති ඤාතෙසු අභිඤ්ඤාතෙසු පඤ්චවග්ගියථෙරෙසු අඤ්ඤතරෙන; පතිට්ඨිතනාති; යථා තෙන පතිට්ඨිතං සචෙ එවං පතිට්ඨිස්සති අථ පන අඤ්ඤදෙව වක්ඛති තත්‍ර මයා කිං සක්කා කාතුන්ති ඉදංතෙව පිට්ඨිං පරිවත්තෙන්තො ආහ— ආකඩ්ඪෙය්‍යාති අත්තනො අභිමුඛං කඩ්ඪෙය්‍ය; පරිකඩ්ඪෙය්‍යාති පුරතො පරිනාමෙය්‍ය; සම්පරිකඩ්ඪෙය්‍යාති කාලෙන ආකඩ්ඪෙය්‍ය කාලෙන පරිකඩ්ඪෙය්‍ය; සොණ්ඩිකාකිලඤ්ජන්ති සුරාඝරෙ පිට්ඨකිලඤ්ජං; සොණ්ඩිකාධුත්තොති සුරාධුත්තො; වාලකං කණ්ණෙ ගහෙත්වාති සුරාපරිස්සාවනපත්තිකං ධොවිතුකාමො කසටනිද්ධුනනත්ථං උභොසු කණ්ණෙසු ගහෙත්වා; ඔධුනෙය්‍යාති අධොමුඛං කත්වා ධුනෙය්‍ය; නිද්ධුනෙය්‍යාති උද්ධමුඛං කත්වා ධුනෙය්‍ය; නිප්ඵොටෙය්‍යාති පුනප්පුන පප්ඵොටෙය්‍ය; සාණධොවිකං නාමාති එත්ථ මනුස්සා සාණසාටකකරණත්ථං සාණවාකෙ ගහෙත්වා මුට්ඨිං මුට්ඨිං බන්ධිත්වා උදකෙ පක්ඛිපන්ති තෙ තතියදිවසෙ සුට්ඨු කිලින්නා හොන්ති අථ මනුස්සා අම්බිලයාගුසුරාදීනි ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා සාණමුට්ඨිං ගහෙත්වා දක්ඛිණතො වාමතො සම්මුඛෙ චාති ඨිතෙසු ඵලකෙසු සකිං දක්ඛිණඵලකෙ සකිං වාමඵලකෙ සකිං සම්මුඛඵලකෙ පහරන්තා අම්බිලයාගුසුරාදීනි භුඤ්ජන්තා පිවන්තා ඛාදන්තා ධොවන්ති මහන්තා කීළා හොති. රඤ්ඤො නාගො තං කීළං දිස්වා ගම්භීරං උදකං අනුපවිසිත්වා සොණ්ඩාය උදකං ගහෙත්වා සකිං කුම්භෙසු සකිං පිට්ඨියං සකිං උභොසු පස්සෙසු සකිං අන්තරසත්ථියං ඛිපන්තො කීළති තදුපාදාය තං කීළිතජාතං සාණධොවිකං නාම වුච්චති තං සන්ධාය වුත්තං සාණධොවිකං නාම කීළිතජාතං කීළතීති.

කිං සො භවමානො සච්චකො නිගණ්ඨපුත්තො භගවතො වාදං ආරොපෙස්සතීති. සො කිං භවමානො කිං යක්ඛො භවමානො උදාහු ඉන්දො උදාහු බ්‍රහ්මා භවමානො භගවතො වාදං ආරො

දෙසෙස්සති; නහි සක්කා පකතිමානුසෙන භගවතො වාදං ආරොපෙතුන්ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො. තෙන ඛො පන සමයෙනාති යස්මිං සමයෙ සච්චකො ආරාමං පාවිසි තස්මිං පන සමයෙ පාවිසි මහාමජ්ඣන්තිකසමයෙ; කස්මා පන තස්මිං සමයෙ චඞ්කමන්තීති පණීතභොජනපච්චයස්ස ථිනමිද්ධස්ස විනොදනත්ථං. දිවා පධානිකා වා තෙ. තාදිසානං හි පච්ඡාභත්තං චඞ්කමිත්වා නහාත්වා සරීරං උතුං ගණ්හාපෙත්වා නිසජ්ජ සමණධම්මං කරොන්තානං චිත්තං එකග්ගං හොති. යෙන තෙ භික්ඛූති සො කිර කුහිං සමණො ගොතමොති පරිවෙණතො පරිවෙණං ආගන්ත්වා පුච්ඡිත්වා පුච්ඡිත්වාව පවිසිස්සාමීති විලොකෙන්තො අරඤ්ඤෙ හත්ථි විය මහාචඞ්කමෙ චඞ්කමමානෙ පංසුකූලිකෙ භික්ඛූ දිස්වා යෙන සන්තිකං අගමාසි තං සන්ධාය ඉදං යෙන තෙ භික්ඛූති ආදි වුත්තං. කහන්නු ඛො භොති කතරස්මිං ආවාසෙ වා ලෙණෙ වාති අත්ථො; එස අග්ගිවෙස්සන භගවාති තදා කිර භගවා පච්චූසකාලෙ මහාකරුණාසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා දසසහස්සචක්කවාළෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණජාලං පත්ථරිත්වා බොධනෙය්‍යසත්තෙ ඔලොකෙන්තො අද්දස සෙව සච්චකො නිගණ්ඨපුත්තො මහතිං ලිච්ඡවිපරිසං ගහෙත්වා මම වාදං ආරොපෙතුකාමො ආගමිස්සතීති. තස්මා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො වෙසාලියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො මහාපරිසාය නිසීදිතුං සුඛට්ඨානෙ නිසීදිස්සාමීති ගන්ධකුටිං අපවිසිත්වාව මහාවනෙ අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි. තෙ භික්ඛූ භගවතො වත්තං දස්සෙත්වා ආසන්නා පච්චෙකෙන පුට්ඨා දූරෙ නිසින්නං භගවන්තං දස්සෙන්තා එස අග්ගිවෙස්සන භගවාති ආහංසු. මහතියා ලිච්ඡවිපරිසාය සද්ධින්ති තෙසු පඤ්චමත්තෙහි ලිච්ඡවිසතෙහි පරිවුතොති වුත්තං තෙ එතස්ස අන්තෙවාසිකාව අන්තො වෙසාලියං පන පඤ්චමත්තානි ලිච්ඡවිරාජසතානි ගහෙත්වා සච්චකො වාදත්ථිකො භගවන්තං උපසඞ්කමන්තොති සුත්වා විඤ්ඤූනං පණ්ඩිතානං කථාසල්ලාපං සොස්සාමාති නෙගමෙය්‍යන මනුස්සා නික්ඛන්තා එවං සා පරිසා අපරිච්ඡින්නගණනා අහොසි තං සන්ධායෙතං වුත්තං. අඤ්ජලිම්පනාමෙත්වාති. එතෙ උභතොපක්ඛිකා තෙ එවං චින්තයිංසු සචෙ නො මිච්ඡාදිට්ඨිකා චොදෙස්සන්ති කස්මා තුම්හෙ සමණං ගොතමං වන්දිත්ථාති තෙසං කිං අඤ්ජලිමත්තකරණෙනපි වන්දිතං හොතීති වක්ඛාම.

චූළසච්චකසුත්තවණ්ණනා.

සබ්බෙ හො සම්මොදිකා චෙතොදෙසියන්ති කස්මා භගවන්තං න වන්දිත්වාති කිං සීසෙන භූමිං පහරන්තෙන වන්දිතං හොති නනු අඤ්ජලිකම්මම්පි වන්දනාඑවාති. වක්ඛාමාති. නාමගොත්තන්ති භො ගොතම අහං අසුකස්ස පුත්තො දත්තො නාම මිත්තො නාම ඉධ ආගතොති වදන්තො නාමං සාවෙන්ති නාම භො ගොතම අහං වාසෙට්ඨො නාම කච්චායනො නාම ඉධාගතොති වදන්තො ගොත්තං සාවෙන්ති නාම. එතෙ කිර දලිද්දා ජිණ්ණකුලපුත්තා පරිසමජ්ඣෙ නාමගොත්තවසෙන පාකටා භවිස්සාමාති එවං අකංසු. යෙ පන තුණ්හීභූතා නිසීදිංසු තෙ කෙරාටිකා චෙව අන්ධබාලා ච තත්ථ තෙ කෙරාටිකා එකං වෙ කථාසල්ලාපං කරොන්තො විස්සාසිකො හොති අථ විස්සාසෙ සති එකං වෙ භික්ඛං අදාතුං න යුත්තන්ති තතො අත්තානං මොචෙන්තා තුණ්හී නිසීදන්ති අන්ධබාලා අඤ්ඤාණතායෙව අවධා ඛිත්තමත්ති කාපිණ්ඩා විය යත්ථ කත්ථචි තුණ්හීභූතා නිසීදන්ති, කිංචිදෙව දෙසනං කම් ඔකාසං කිංකාරණං; අථස්ස භගවා පඤ්හපුච්ඡනෙ උස්සාහං ජනෙන්තො ආහ. පුච්ඡග්ගිවෙස්සන යදාකංඛසීති තස්සත්ථො පුච්ඡ යදි ආකංඛසි න මෙ පඤ්හවිස්සජ්ජනෙ භාරො අත්ථි අථ වා පුච්ඡ යං ආකංඛසි සබ්බං තෙ විස්සජ්ජෙස්සාමීති සබ්බඤ්ඤුපවාරණං පවාරෙසි අසාධාරණං පච්චෙකබුද්ධඅග්ගසාවකමහාසාවකෙහි තෙ හි යදාකංඛසීති න වදන්ති සුත්වා වෙදිස්සාමාති වදන්ති බුද්ධා පන පුච්ඡාවුසො යදාකංඛසීති වා පුච්ඡ මහාරාජ යදාකංඛසීති වා—

"පුච්ඡ වාසව මං පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි
තස්ස තස්සෙව පඤ්හස්ස අහං අන්තං කරොමි තෙ"– ඉති වා

තෙන හි ත්වං භික්ඛු සකෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා පුච්ඡ යදාකංඛසීති වා—

බාවරිස්ස ච තුම්හං වා සබ්බෙසං සබ්බසංසයං
කතාවකාසා පුච්ඡව්හො යං කිඤ්චි මනසිච්ඡථා"ති
"පුච්ඡ මං සභිය පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි
තස්ස තස්සෙව පඤ්හස්ස අහං අන්තං කරොමි තෙ."– ඉති වා.

තෙසං තෙසං යක්ඛනරින්දදෙවසමණබ්‍රාහ්මණපරිබ්බාජකානං සබ්බඤ්ඤුපවාරණං පවාරෙන්ති. අනච්ඡරියඤ්චෙතං භගවා බුද්ධභූමිං පත්වා එතං පවාරණං පවාරෙය්‍ය යො බොධිසත්තභූමියං පදෙසඤාණෙ ඨිතො—

“කොණ්ඩඤ්ඤ පඤ්හානි වියාකරොහි
යාචන්ති තං ඉසයො සාධුරූපා
කොණ්ඩඤ්ඤ එසො මනුජෙසු ධම්මො
යං වුද්ධමාගච්ඡති එස භාරො”ති.

එවං සක්කාදීනං අත්ථාය ඉසීහි යාචිතො—

කතාවකාසා පුච්ඡන්තු භොන්තො
යං කිඤ්චි පඤ්හං මනසාභිපත්ථිතං
අහඤ්හි තං තං වො වියාකරිස්සං
ඤත්වා සයං ලොකමිමං පරඤ්චා”ති—

එවං සරභඞ්ගකාලෙ—සම්භවජාතකෙ ච සකලජම්බුදීපං තික්ඛත්තුං විචරිත්වා පඤ්හානං අන්තකරං අදිස්වා සුචිරතෙන බ්‍රාහ්මණෙන පඤ්හං පුට්ඨො ඔකාසෙ කාරිතෙ ජාතියා සත්තවස්සො රථිකාය පංසුං කීළන්තො පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා අන්තරවීථියං නිසින්නො

“තග්ඝ තෙ අහමක්ඛිස්සං යථාපි කුසලො තථා
රාජා ච ඛො තං ජානාති යදි කාහති වා න වා”ති.

සබ්බඤ්ඤුපවාරණං පවාරෙසි. එවං භගවතා සබ්බඤ්ඤුපවාරණාය පවාරිතාය අඤ්ඤතමෙන පඤ්හං පුච්ඡන්තො කථං පන භො ගොතමාති ආදිමාහ.

අථස්ස භගවා පස්සථ භො අඤ්ඤස්ස සාවකෙන කථිතං අඤ්ඤස්ස තථා කථෙතීති නනු මයා පඨමංයෙව වුත්තං සචෙ තථා පතිට්ඨිස්සති යථාස්ස සාවකෙන පතිට්ඨිතං එවාහං වාදං ආරොපෙස්සාමි අයං පන අඤ්ඤදෙව කථෙති තත්ථ කිං මය්හං සක්කා කාතුන්ති එවං නිගණ්ඨස්ස චිත්තාචාරො මා හොතූති තෙනෙව අස්සජිත්ථෙරෙන කථිතනියාමෙනෙව කථෙන්තො එවං ඛො අහං අග්ගිවෙස්සනාති ආදිමාහ. උපමා මං භො ගොතම පටිභාතීති භො ගොතම මය්හං එකා උපමා උපට්ඨාති ආහරාමි උපමන්ති වදති; පටිභාතු තං අග්ගිවෙස්සනාති උපට්ඨාතු තෙ අග්ගිවෙස්සන ආහර තං උපමං විස්සත්ථොති භගවා අවොච; බලකරණීයාති බාහුබලෙන කත්තබ්බා කසිවණිජ්ජාදිකා කම්මන්තා; රූපත්තායං පුරිසපුග්ගලොති රූපං අත්තා අස්සාති රූපත්තා, රූපං අත්තාති ගහෙත්වා ඨිතපුග්ගලං දීපෙති; රූපෙ පතිට්ඨායාති තස්මිං අත්තාති ගහිතරූපෙ පතිට්ඨහිත්වා; පුඤ්ඤං වා අපුඤ්ඤං වා පසවතීති කුසලං වා අකුසලං වා පටිලභති; වෙදනත්තායන්තිආදීසුපි එසෙව නයො.

ඉමිනා කිං දීපෙති ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා ඉමෙසං සත්තානං පඨවී විය පතිට්ඨා, තෙ ඉමෙසු පඤ්චක්ඛන්ධෙසු පතිට්ඨාය කුසලාකුසලකම්මං නාම ආයූහන්ති. තුම්හෙ එවරූපං විජ්ජමානමෙව අත්තානං පටිසෙධෙන්තා පඤ්චක්ඛන්ධා අනත්තාති දීපෙථාති අතිවිය සකාරණං කත්වා උපමං ආහරි ඉමිනා ච නිගණ්ඨෙන ආහටඋපමනියාමෙනෙව සබ්බඤ්ඤුබුද්ධතො අඤ්ඤො තස්ස කථං ජිනිත්වා වාදෙ දොසං දාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි. දුවිධා හි පුග්ගලා බුද්ධවෙනෙය්‍යා සාවකවෙනෙය්‍යා ච සාවකවෙනෙය්‍යෙ සාවකාපි විනෙන්ති බුද්ධාපි බුද්ධවෙනෙය්‍යෙ පන සාවකා විනෙතුං න සක්කොන්ති බුද්ධාව විනෙන්ති අයම්පි නිගණ්ඨො බුද්ධවෙනෙය්‍යො තස්මා එතස්ස වාදං ජිනිත්වා අඤ්ඤෙසං දොසං දාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි. තෙනස්ස භගවා සයමෙව වාදෙ දොසදස්සනත්ථං තන්නු ත්වං අග්ගිවෙස්සනාති ආදිමාහ. අථ නිගණ්ඨො චින්තෙසි අතිවිය සමණො ගොතමො මම වාදං පතිට්ඨාපෙති සචෙ උපරි කොචි දොසො භවිස්සති මමං එකකංයෙව නිග්ගණ්හිස්සති හන්දාහං ඉමං වාදං මහාජනස්සපි මත්ථකෙ පක්ඛිපාමීති· තස්මා එවමාහ. අහං හි භො ගොතම එවං වදාමි රූපම්මෙ අත්තා—පෙ— විඤ්ඤාණම්මෙ අත්තාති අයඤ්ච මහතී ජනතාති භගවා පන නිගණ්ඨතො සහස්සගුණෙනපි සතසහස්සගුණෙනපි වාදී වාදිතරො තස්මා චින්තෙසි අයං නිගණ්ඨො අත්තානං මොචෙත්වා මහාජනස්ස මත්ථකෙ වාදං පක්ඛිපති නාස්ස අත්තානං මොචෙතුං දස්සාමි මහාජනතො නිබ්බෙඨෙත්වා එකකංයෙව නිග්ගණ්හිස්සාමීති. අථනං කිඤ්හි තෙ අග්ගිවෙස්සනාති ආදිමාහ. තස්සත්ථො නායං ජනතා මම වාදං ආරොපෙතුං ආගතා ත්වංයෙව සකලවෙසාලියං විචරිත්වා මම වාදං ආරොපෙතුං ආගතො තස්මා ත්වං සකමෙව වාදං නිබ්බෙඨෙහි කිං මහාජනස්ස මත්ථකෙ ඛිපසීති. සො පටිජානන්තො අහං හි භො ගොතමාති ආදිමාහ. ඉති භගවා නිගණ්ඨස්ස වාදං පතිට්ඨාපෙත්වා තෙන හි අග්ගිවෙස්සනාති පුච්ඡං ආරභි.

තත්ථ තෙනහීති කාරණත්ථෙ නිපාතො, යස්මා ත්වං පඤ්චක්ඛන්ධෙ අත්තතො පටිජානාසි තස්මාති අත්ථො. සකස්මිං විජිතෙති අත්තනො රට්ඨෙ; ඝාතෙතායං වා ඝාතෙතුන්ති. ඝාතාරහං ඝාතෙතබ්බයුත්තං ඝාතෙතුං; ජාපෙතායං වා ජාපෙතුන්ති ධනජානිරහං ජාපෙතබ්බයුත්තං ජාපෙතුං; නිධනං කාතුං. පබ්බාජෙතායං වා පබ්බාජෙතුන්ති සකරට්ඨතො පබ්බාජනාරහං පබ්බාජෙතුං නීහරිතුං; වත්තිතුමරහතීති වත්තිතුමෙව පවත්තිතුම අරහන්ති

න්තා සුමුත්තකාති දීපෙති. ඉති නිගණ්ඨො අත්තනො වාදභෙදනත්ථං ආහටකාරණමෙව අත්තනො මාරණත්ථාය අත්තනො ආවුධං තිඛිණං කරොන්තො විය විසෙසෙත්වා දීපෙති යථා තං බාලො. එවං මෙ රූපං හොතූති මම රූපං එවං විධං හොතු පාසාදිකං අභිරූපං අලඞ්කතපටියත්තං සුවණ්ණතොරණං විය සුසජ්ජිතචිත්තපටො විය ච මනාපදස්සනන්ති. එවං මෙ රූපං මා අහොසීති මම රූපං එවං විධං මා හොතු දුබ්බණ්ණං දුස්සණ්ඨිතං වලිතපලිතතිලකසමාකිණ්ණන්ති. තුණ්හී අහොසීති නිගණ්ඨො ඉමස්මිං ඨානෙ විරුද්ධභාවං ඤත්වා සමණො ගොතමො මම වාදං භින්දනත්ථාය කාරණං ආහරි අහං බාලතාය තමෙව විසෙසෙත්වා දීපෙසිං ඉදානි නට්ඨොම්හි සචෙ වත්තතීති වක්ඛාමි ඉමෙ රාජානො උට්ඨහිත්වා අග්ගිවෙස්සන ත්වං මම රූපෙ වසො වත්තතීති වදසි යදි තෙ රූපෙ වසො වත්තති කස්මා ත්වං යථා ඉමෙ ලිච්ඡවිරාජානො තාවතිංසදෙවසදිසෙහි අත්තභාවෙහි විරොචන්ති අභිරූපා පාසාදිකා එවං න විරොචසීති. සචෙ න වත්තතීති වක්ඛාමි සමණො ගොතමො උට්ඨහිත්වා අග්ගිවෙස්සන ත්වං පුබ්බෙ වත්තති මෙ රූපස්මිං වසොති වත්වා ඉදානි පටික්ඛිපසීති වාදං ආරොපෙස්සති ඉති වත්තතීති වුත්තෙපි එකො දොසො න වත්තතීති වුත්තෙපි එකො දොසොති තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි භගවා පුච්ඡි දුතියම්පි තුණ්හී අහොසි. කස්මා පන යාවතතියං භගවතා පුච්ඡිතෙ අබ්‍යාකරොන්තස්ස සත්තධා මුද්ධා ඵලති බුද්ධා ච නාම සත්තානං හිතාය අත්ථාය කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි පාරමීනං පූරිතත්තා සත්තෙසු බලවඅනුද්දයා හොන්ති තස්මා යාවතතියං අපුච්ඡිත්වා අථ භගවා සච්චකං නිගණ්ඨපුත්තං එතදවොච. එතං ව්‍යාකරොහිදානීති ආදිවචනං අවොච. තත්ථ සහධම්මිකන්ති සහෙතුකං සකාරණං; වජිරං පාණිම්හි අස්සාති වජිරපාණී; යක්ඛොති න යො වා සො වා යක්ඛො සක්කො දෙවරාජාති වෙදිතබ්බො. ආදිත්තන්ති අග්ගිවණ්ණං; සම්පජ්ජලිතන්ති සුට්ඨු සම්පජ්ජලිතං; සජොතිභූතන්ති සමන්තතො ජොතිභූතං: එකග්ගිජාලාභූතන්ති අත්ථො. ඨිතො හොතීති මහන්තං සීසං කන්දලමකුලසදිසදාඨා භයානකානි අක්ඛිනාසාදීනීති එවං විරූපං මාපෙත්වා ඨිතො. කස්මා පනෙස ආගතොති දිට්ඨිවිස්සජ්ජාපනත්ථං අපිච අහමෙව ඛො පන ධම්මං දෙසෙතුං යාචිං පරෙ ච මෙ න අජානෙය්‍යුන්ති එවං ධම්මදෙසනාය අප්පොස්සුක්කභාවං ආපන්නෙ භගවති සක්කො මහාබ්‍රහ්මුණා

සබ්බං ආගන්ත්වා භගවා ධම්මං දෙසෙථ තුම්හාකං ධම්මචක්ඛුං හොතු අම්හාකං ආණාචක්කන්ති පටිඤ්ඤං අකාසි. තස්මා අජ්ජ සච්චකං තජ්ජෙත්වා පඤ්හං විස්සජ්ජාපෙස්සාමීති ආගතො. භගවා චෙව පස්සති සච්චකො නිගණ්ඨිපුත්තො ච යදි තං අඤ්ඤෙපි පස්සෙය්‍යුං තං කාරණං අගරු. අස්ස සමණො ගොතමො සච්චකං අත්තනො වාදෙ අනොතරන්තං ඤත්වා යක්ඛං අවිගහෙත්වා දස්සෙසි තතො සච්චකො භයෙන කථෙසීති වදෙය්‍යුං තස්මා භගවා චෙව පස්සති සච්චකො ච තස්ස තං දිස්වාව සකලසරීරතො සෙදා මුච්චිංසු අන්තො කුච්ඡි විපරිවත්තමානා මහාරවං රවි සො අඤ්ඤෙපි නුඛො පස්සන්තීති ඔලොකෙන්තො කස්සචි ලොමහංසමත්තම්පි න අද්දස තතො ඉදං භයං මමෙව උප්පන්නං සචාහං යක්ඛොති වක්ඛාමි කිං තුය්හමෙව අක්ඛීනි අත්ථි ත්වමෙව යක්ඛං පස්සසි පඨමං යක්ඛං අදිස්වා සමණෙන ගොතමෙන වාදසඞ්ඝාටෙ ඛිත්තොව යක්ඛං පස්සසීති වදෙය්‍යුන්ති චින්තෙත්වා න ඉදානි ඉධ අඤ්ඤං පටිසරණං අත්ථි අඤ්ඤත්‍ර සමණා ගොතමාති මඤ්ඤමානො අථ ඛො සච්චකො නිගණ්ඨිපුත්තො—පෙ—භගවන්තං එතදවොච. තාණංගවෙසීති තාණන්ති ගවෙසමානො; ලෙණංගවෙසීති ලෙණන්ති ගවෙසමානො; සරණංගවෙසීති සරණන්ති ගවෙසමානො; එත්ථ ච තායතීති රක්ඛතීති තාණං. නිලීයන්ති එත්ථාති ලෙණං. සරතීති සරණං. භයං හිංසති විධංසෙතීති අත්ථො. මනසිකරිත්වාති මනම්හි කත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා උපධාරෙත්වා; ඒවමෙතං වෙදනා හොතූති කුසලා වා හොතු සුඛා වා සොමනස්සසම්පයුත්තා වා හොතූති; එවමෙතං සඤ්ඤා හොතූති කුසලා වා හොතු සොමනස්සසම්පයුත්තා වා හොතූති; සඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණෙසුපි එසෙව නයො. මා අහොසීති එත්ථ පන වුත්තවිපරියායෙන වෙදිතබ්බො. කල්ලන්නූති යුත්තන්නු; සමනුපස්සිතුන්ති එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තාති එවං තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන පස්සිතුං; නොහිදං භො ගොතමාති. න යුත්තමෙතං භො ගොතම; ඉති භගවා යථා නාම ඡෙකො අහිගුණ්ඨිකො සප්පස්ස දාඨවිසං තෙනෙව සප්පෙන පුන ඩංසාපෙත්වා උබ්බාමෙය්‍ය එවං එතස්සෙව පරිසති සච්චකං නිගණ්ඨිපුත්තං තෙනෙව මුඛෙන පඤ්චක්ඛන්ධා අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තාති වදාපෙසි. දුක්ඛං අල්ලීනොති ඉමං පඤ්චක්ඛන්ධං දුක්ඛං තණ්හාදිට්ඨීහි අල්ලීනො උපගතො; අජ්ඣොසිතොතිපි තණ්හාදිට්ඨිවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. දුක්ඛං එතංමමාති ආදිසු පඤ්චක්ඛන්ධං දුක්ඛං තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන සමනු

පස්සතීති අත්ථො; පරිඤ්ඤෙය්‍යානි අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා ති තීරණපරිඤ්ඤාය පරිජානෙය්‍ය; පරික්ඛෙපෙත්වාති ඛයවයං අනුප්පාදං උපනෙත්වා; නවන්ති තරුණං අකුක්කුකජාතන්ති පුප්ඵගණ්ඨිකාමල අගෙත්වා අඞ්ගුට්ඨප්පමාණෙන එකො ඝණදණ්ඩකො නිබ්බත්තති තෙන විරහිතන්ති අත්ථො; රිත්තොති සුඤ්ඤො සාරවිරහිතො; රිත්තකොව තුච්ඡො; අපරද්ධොති පරාජිතො; භාසිතා ඛො පන තෙති ඉදං භගවා තස්ස මුඛරභාවං පකාසෙත්වා නිග්ගණ්හන්තො ආහ,

සො කිර බුද්ධෙ පූරණාදයො ඡ සත්ථාරෙ උපසංකමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡති තෙ විස්සජ්ජෙතුං න සක්කොන්ති අථ තෙසං පරිසමජ්ඣෙ නිග්ගහන්තං විප්පකාරං ආරොපෙත්වා උට්ඨාය ජයං පවෙදෙන්තො ගච්ඡති සො සම්මාසම්බුද්ධම්පි තථෙව විහෙඨෙස්සාමීති සඤ්ඤාය උපසංකමිත්වා

„ අම්භො කො නාමායං රුක්ඛො සීණපත්තො සකණ්ටකො
යත්ථ එකප්පහාරෙන උත්තමඞ්ගං විසාරිතු"න්ති.

අයං ඛදිරං ආහච්ච අසාරරුක්ඛපරිචිතො මුදුතුණ්ඩසකුණො විය සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණසාරං ආහච්ච ඤාණතුණ්ඩභෙදං පත්තො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස ථද්ධභාවං අඤ්ඤාසි. තදස්ස පරිසමජ්ඣෙ පකාසෙන්තො භගවා භාසිතා ඛො පන තෙති ආදිමාහ. තත්ථ එතරහීති උපාදින්නකසරීරෙ සෙදො නාම නත්ථීති න වත්තබ්බං එතරහි පන නත්ථීති වදති; සුවණ්ණවණ්ණං කායං විවරීති න සබ්බං කායං විවරි බුද්ධා නාම ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා පටිච්ඡන්නසරීරා පරිසති ධම්මං දෙසෙන්ති. අථ භගවා ගලවාටකසම්මුඛෙ තෙන චීවරං ගහෙත්වා චතුරඞ්ගුලමත්තං ඔතාරෙසි ඔතාරිතමත්තෙ පන තස්මිං සුවණ්ණවණ්ණරස්මියො පුඤ්ජපුඤ්ජා හුත්වා සුවණ්ණඝටතො රත්තසුවණ්ණරසධාරා විය රත්තවලාහකතො විජ්ජුල්ලතා විය නික්ඛමිත්වා සුවණ්ණමුරජසදිසං මහාඛන්ධං උත්තමසිරං පදක්ඛිණං කුරුමානා ආකාසෙ පක්ඛන්දිංසු. කස්මා පන භගවා එවමකාසි. මහාජනස්ස කංඛාවිනොදනත්ථං මහාජනො හි සමණො ගොතමො මය්හං සෙදො නත්ථීති වදති සච්චකස්ස තාව නිගණ්ඨපුත්තස්ස යන්තාරූළ්හස්ස විය සෙදා පග්ඝරන්ති සමණො පන ගොතමො ඝණදුපට්ටචීවරං පාරුපිත්වා නිසින්නො අන්තො සෙදස්ස අත්ථිතාවා නත්ථිතාවා කථං සක්කා ඤාතුන්ති කංඛං කරෙය්‍ය තස්ස කංඛාවිනොදනත්ථං එවමකාසි. මඞ්කුභූතොති නිත්තෙජභූතො; පත්තක්ඛන්ධොති පතිතක්ඛන්ධො; අප්පටිභානො...

ති උත්තරං අපස්සන්තො; නිසීදීති පාදඞ්ගුට්ඨකෙන භූමිං ඛණමා-
නො නිසීදි; දුම්මුඛොති න විරූපමුඛො අභිරූපො හි සො පා-
සාදිකො නාමං පනස්ස එතං අහොසි; තං පොක්ඛරණිං පුන ඔ-
තරිතුන්ති සබ්බසො අළානං භග්ගත්තා පච්චුත්තරිතුමනො ඔත-
රිතුං අභබ්බො; තථෙව සාකකුලලාදීනං භත්තං හොතීති දස්සෙ-
ති. විසූකායිතානීති දිට්ඨිවිසූකායිතානි; විසෙවිතානීති දිට්ඨිසඤ්චරි-
තානි; විප්ඵන්දිතානීති දිට්ඨිවිප්ඵන්දිතානි; යදිදං වාදාධිප්පායොති
එත්ථ යදිදං ඉති නිපාතමත්තං වාදාධිප්පායො හුත්වා වාදං ආරො-
පෙස්සාමීති අජ්ඣාසයෙන උපසංකමිතුං අභබ්බො ධම්මසවණාය
උපසංකමෙය්‍යාති දස්සෙති. දුම්මුඛං ලිච්ඡවිපුත්තං එතදවොචාති
කස්මා අවොච? දුම්මුඛස්ස කිර උපහරණකාලෙ සෙසා ලිච්ඡ-
විකුමාරාපි චින්තෙසුං ඉමිනා නිගණ්ඨෙන දීඝරත්තං සිප්පුග්ගහ-
ණට්ඨානෙ චිරං අවමානො කතො අයං දානි අමිත්තස්ස පිට්ඨිං පස්-
සිතුං කාලො මයම්පි එතෙක උපමං ආහරිත්වා පාණිප්පහා-
රෙන පතිතං මුග්ගරෙන පොථෙන්තා විය තථා තං කරිස්සාම
යථා න පුන පරිසමජ්ඣෙ සීසං උක්ඛිපිතුං සක්ඛිස්සතීති තෙ ඔප-
ම්මානි කරිත්වා දුම්මුඛස්ස කථාපරියොසානං ආගමයමානා නිසීදිං-
සු. සච්චකොපි තෙසං අධිප්පායං ඤත්වා ඉමෙ "පෙක්ඛව ගීවං උක්ඛි-
පිත්වා ඔලොකෙන්ති විලම්බමානෙන ඨිතා. සචෙ පනෙවං උපමං ආහරිතුං
ලභිස්සන්ති පුන මය්හං පරිසමජ්ඣෙ සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කා
භවිස්සති හන්දාහං දුම්මුඛං අපසාදෙත්වා යථා අඤ්ඤස්ස ඔකාසො
න හොති එවං කථාචාරං පච්ඡින්දිත්වා සමණෙන ගොතමෙන සද්ධිං
පුච්ඡිස්සාමීති තස්මා එතදවොච තත්ථ ආගමෙහීති තිට්ඨ පුන මා භ-
ණීති අත්ථො. තිට්ඨතෙසා භො ගොතමාති තිට්ඨතු එසා අම්හා-
කඤ්චෙව අඤ්ඤෙසඤ්ච පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානං වාචා තිට්ඨතු; විලාපං
විලපිතං මඤ්ඤෙති එතං හි වචනං විලපිතං විය හොති; විප්ප-
ලපිතමත්තං හොතීති අත්ථො. අථවා තිට්ඨතෙසාති එත්ථ කථාති
ආහරිත්වා වත්තබ්බං වාචාවිලාපං විලපිතං මඤ්ඤෙති එත්ථ පන
ඉදං වාචානිච්ඡාරිතං විලපිතමත්තං මඤ්ඤෙ හොතීති අත්ථො.
ඉදානි පඤ්හං පුච්ඡන්තො කිත්තාවතා නු ඛො ආදිමාහ. තත්ථ වෙසා-
රජ්ජප්පත්තොති ඤාණප්පත්තො; අපරප්පච්චයොති අපරප්ප-
ත්තියො; අථස්ස භගවා පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො ඉධ අග්ගිවෙස්ස-
නාති ආදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙව. කස්මා පනෙත්ථ දස්සතීති
වුත්තත්තා සෙඛභූමිං දස්සිතා, තස්මා උත්තරිං අසෙඛභූමිං පුච්ඡ-
න්තො දුතියං පඤ්හං පුච්ඡි තම්පිස්ස භගවා ව්‍යාකාසි. තත්ථ දස්ස-

නානුත්තරියෙනාති ආදීසු දස්සනානුත්තරියං ලොකියලො
කුත්තරා පඤ්ඤා. පටිපදානුත්තරියන්ති ලොකියලොකුත්තරා
පටිපදා; විමුත්තානුත්තරියන්ති ලොකියලොකුත්තරා විමුත්ති
සුද්ධලොකුත්තරමෙව වා ලබ්භති. දස්සනානුත්තරියන්ති අරහත්
තමග්ගසම්මාදිට්ඨි; පටිපදානුත්තරියන්ති සෙසමග්ගඞ්ගානි. විමුත්තා
නුත්තරියන්ති මග්ගඵලවිමුත්ති ඛීණාසවස්ස වා නිබ්බානදස්සනං
දස්සනානුත්තරියං නාම අට්ඨමග්ගඞ්ගානි පටිපදානුත්තරියං අග්ග
ඵලං විමුත්තානුත්තරියන්ති වෙදිතබ්බං.—බුද්ධො සො භගවාති
යො භගවා සයම්පි චත්තාරි සච්චානි බුද්ධො. බොධායාති පරෙසම්
පි චතුසච්චබොධාය ධම්මං දෙසෙති; දන්තොති ආදීසු දන්තො
ති නිබ්බිසෙවනො; දමථායාති නිබ්බිසෙවනත්ථාය; සන්තො
ති සබ්බකිලෙසවූපසමෙන සන්තො; සමථායාති කිලෙසවූපස
මාය; තිණ්ණොති චතුරොඝතිණ්ණො; තරණායාති චතුරො
ඝතරණාය; පරිනිබ්බුතොති කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරි
නිබ්බුතො; පරිනිබ්බානායාති පරිනිබ්බානත්ථාය; ධංසීති
ගුණධංසකා; පගබ්භාති වාචාපාගබ්භියෙන සමන්නාගතා; ආ
සාදෙතබ්බන්ති ඝට්ටෙතබ්බං; ආසජ්ජාති ඝට්ටෙත්වා; නත්වෙව භ
වන්තං ගොතමන්ති භවන්තං ගොතමං ආසජ්ජ කස්සචි අත්
තනො වාදං අනුපහතං සකලං ආදාය පක්කමිතුං ථාමො නත්ථීති
දස්සෙති. න හි භගවා හත්ථිආදයො විය කස්සචි ජීවිතන්තරායං ක
රොති අයං පන නිගණ්ඨො ඉමා තිස්සො උපමා න භගවතො
උක්කංසනත්ථං ආහරි අත්තුක්කංසනත්ථමෙව ආහරි යථා හි රාජා
කඤ්චි පච්චත්ථිකං ඝාතෙත්වා එවම්පිනාම සූරො එවං ථාමස
ම්පන්නො පුරිසො භවිස්සතීති පච්චත්ථිකං ථොමෙන්තොපි
අත්තානමෙව ථොමෙති. එවමෙව එසොපි සියා හි භො
ගොතම හත්ථිං පභින්නන්ති ආදීනි භගවන්තං උක්කංසෙ
න්තොපි මයමෙව සූරා මයං පණ්ඩිතා බහුස්සුතා යෙ එවං
පභින්නහත්ථිං විය ජලිතග්ගික්ඛන්ධං විය ඵණකතං ආසීවිසං
විය ච වාදත්ථිකා සම්මාසම්බුද්ධං උපසංකමිම්හාති අත්තානංයෙව
උක්කංසති එවං අත්තානං උක්කංසෙත්වා භගවන්තං නිමන්තයමා
නො අධිවාසෙතු ච මෙති ආදිමාහ. තත්ථ අධිවාසෙතූති සම්පටි
ච්ඡතු; ස්වාතනායාති යං මෙ තුම්හෙසු කාරං කරොතො සෙව භ
විස්සති පුඤ්ඤඤ්ච පීතිපාමොජ්ජඤ්ච තදත්ථාය; අධිවාසෙසි භගවා
තුණ්හීභාවෙනාති භගවා කායඞ්ගං වාචඞ්ගං අචොපෙත්වා අබ්භ

න්තරෙයෙව ඛන්තිං ධාරෙන්තො තුණ්හීභාවෙන අධිවාසෙසි; සච්චකස්ස අනුග්ගහකරණත්ථං මනසාව සම්පටිච්ඡීති වුත්තං හොති. යමස්ස පතිරූපං මඤ්ඤෙය්‍යාථාති තෙ කිර ලිච්ඡවීනං පඤ්ච ථාලිපාකසතානි නිච්චභත්තං ආහරන්ති තදෙව සන්ධාය එසෙවමාහ; යං අස්ස සමණස්ස ගොතමස්ස පතිරූපං කප්පියන්ති මඤ්ඤෙය්‍යාථ තං ආහරෙය්‍යාථ සමණස්සහි ගොතමස්ස තුම්හෙ පරිචාරිකා කප්පියාකප්පියං යුත්තායුත්තං ජානාථාති වදති. භත්තාභිහාරං අභිහරිංසූති අභිහරිතබ්බං භත්තං අභිහරිංසු; පණීතෙනාති උත්තමෙන; සහත්ථාති සහත්ථෙන; සන්තප්පෙත්වාති සුහිතං පරිපුණ්ණං සුහිතං යාවදත්ථං කත්වා. සම්පවාරෙත්වාති සුට්ඨු පවාරෙත්වා; අලං අලන්ති හත්ථසඤ්ඤාය පටික්ඛිපාපෙත්වා. භුත්තාවින්ති භුත්තවන්තං; ඔනීතපත්තපාණින්ති පත්තතො ඔනීතපාණිං; අපනීතහත්ථන්ති වුත්තං හොති. ඔනිත්තපත්තපාණින්තිපි පාඨො. තස්සත්ථො ඔනිත්තං නානාභූතං පත්තං පාණිතො අස්සාති ඔනිත්තපත්තපාණි තං ඔනිත්තපත්තපාණිං. හත්ථෙ ච පත්තඤ්ච ධොවිත්වා එකමන්තෙ පත්තං නික්ඛිපිත්වා නිසින්නන්ති අත්ථො. එකමන්තං නිසීදීති භගවන්තං එවංභූතං ඤත්වා එකස්මිං ඔකාසෙ නිසීදීති අත්ථො. පුඤ්ඤඤ්ච පුඤ්ඤමහී චාති යං ඉමස්මිං දානෙ පුඤ්ඤං; ආයතිං විපාකක්ඛන්ධාති අත්ථො. පුඤ්ඤමහීති විපාකක්ඛන්ධානංයෙව පරිවාරො; තං දායකානං සුඛාය හොතූති යාතං ඉමෙසං ලිච්ඡවීනං ඉදං කිර සො අත්තනො පබ්බජිතත්තා පබ්බජිතෙන ච න යුත්තං අත්තනො දානං නිය්‍යාතෙතුන්ති අත්තනො දානං නිය්‍යාතෙන්තො එවමාහ. අථ භගවා යස්මා ලිච්ඡවීහි සච්චකස්ස දින්නං න භගවතො සච්චකෙන පන භගවතො දින්නං තස්මා තමත්ථං දීපෙන්තො යං ඛො අග්ගිවෙස්සනාති ආදිමාහ. ඉති භගවා නිගණ්ඨස්ස මතං විනායෙව අත්තනො දින්නං දක්ඛිණං නිගණ්ඨස්ස නිය්‍යාතෙසි සා චස්ස අනාගතෙ වාසනා භවිස්සතීති.

චූළසච්චකං පඤ්චමං

———————:( ):———————

එවම්මෙ සුතන්ති මහාසච්චකං; තත්ථ එකං සමයන්ති ච තෙන ඛො පන සමයෙනාති ච පුබ්බණ්හසමයන්ති ච තීහිපි පදෙහි එකොව සමයො වුත්තො. භික්ඛූනංහි වත්තපටිවත්තං කත්වා මුඛං ධොවිත්වා පත්තචීවරමාදාය චෙතියං වන්දිත්වා කතරං ගාමං පවිසිස්සාමාති විතක්කමාළකෙ ඨිතකාලො නාම හොති භගවා එවරූපෙ සමයෙ රත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං

බන්ධිත්වා පංසුකූලචීවරං එකංසං පාරුපිත්වා ගන්ධකුටිතො නික්ඛ
මම භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ගන්ධකුටිපමුඛෙ අට්ඨාසි. තං සන්ධාය එකං
සමයන්ති ච තෙන ඛොපන සමයෙනාති ච පුබ්බණ්හසමයන්ති
ච වුත්තං. පවිසිතුකාමොති පිණ්ඩාය පවිසිස්සාමීති එවං කතසන්
නිට්ඨානො; තෙනුපසඞ්කමීති කස්මා උපසංකමි වාදාරොපනජ්ඣා
සයෙන එවංකිරස්ස අහොසි පුබ්බභාගං අපණ්ඩිතතාය සකලං වෙ
සාලිපරිසං ගහෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පරි
සමජ්ඣෙ මණ්ඩූකජාතො ඉදානි තථා අකත්වා එකකොව ගන්ත්වා
වාදං ආරොපෙස්සාමි යදි සමණං ගොතමං පරාජෙතුං සක්ඛිස්සාමි
අත්තනොව ලද්ධිං දීපෙත්වා ජයං කරිස්සාමි යදි සමණස්ස ගොතම
ස්ස ජයො භවිස්සති අන්ධකාරෙ නච්චං විය න කොචි ජානිස්සතීති
නිද්දාපක්ඛංනාම ගහෙත්වා ඉමිනා වාදජ්ඣාසයෙන උපසංකමි
අනුකම්පං උපාදායාති සච්චකස්ස නිගණ්ඨිපුත්තස්ස අනුකම්පං
පටිච්ච. ථෙරස්ස කිර එවං අහොසි භගවති මුහුත්තං නිසින්නෙ
බුද්ධදස්සනං ධම්මස්සවණම ලභිස්සති තදස්ස දීඝරත්තං හිතාය සු
ඛාය සංවත්තිස්සතීති තස්මා භගවන්තං යාචිත්වා පංසුකූලචීවරං
චතුග්ගුණං පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදතු භගවාති ආහ කාරණං අත්ත
නො වදන්තිං සල්ලක්ඛෙත්වා නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආස
නෙ. භගවන්තං එතදවොචාති යං පඤ්හං ඔවට්ටිකසාරං කත්වා
ආදාය ආගතො තං ඨපෙත්වා පස්සෙනෙනාව පරිහරන්තො එතං
සන්ති භො ගොතමාති ආදිවචනං අවොච ඵුසන්තීති භො ගොත
මාති තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සරීරෙ උප්පන්නං සාරීරිකං දුක්ඛවෙද
නං ඵුසන්ති; ලභන්ති අනුභවන්තීත්‍ය අත්ථො. ඌරුක්ඛම්භොපි හොතීති ඛ
ම්භිතඌරුභාවො; ඌරුථද්ධතාති අත්ථො. චිත්තක්ඛෙපොති ප
නෙත්ථ භවිස්සතීති අනාගතවචනං කතං. කායන්වයං හොතීති
කායානුගතං හොති; කායස්ස වසවත්තිතාය. භාවනාති පන
විපස්සනා වුච්චති තාය චිත්තවික්ඛෙපං පාපුණන්තො නාම
නත්ථි. ඉති නිගණ්ඨො අසන්තං අභූතං යං නත්ථි තදෙවාහ
චිත්තභාවනාතිපි සමථො වුච්චති සමාධියුත්තස්ස පුග්ගලස්ස
ඌරුක්ඛම්භාදයො නාම නත්ථි ඉති නිගණ්ඨො ඉදම්පි අභූත
මෙව ආහ. අට්ඨකථායං පන වුත්තං යෙව භූතපුබ්බන්ති වත්වා
ඌරුක්ඛම්භොපි නාම භවිස්සතීති ආදීනි වදන්තො අනාගතරූ
පං න සමෙති තථා අඤ්ඤොපි න සමෙති අසන්තං අභූතං යං
නත්ථි තං සන්ධෙතීති. නො කායභාවනන්ති පඤ්චාතපතප්ප
නාදිං අත්තකිලමථානුයොගං සන්ධායාහ. අයං හි තෙසං කාය

භාවනා නාම. කිං පන සො දිස්වා එවමාහ. සො පන දිවා දිවස්ස විහාරං ආගච්ඡති තස්මිං සමයෙ. භික්ඛූ චීවරං පටිසාමෙත්වා අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු පටිසල්ලානං උපගච්ඡන්ති සො තෙ පටිසල්ලීනෙ දිස්වා චිත්තභාවනාමත්තං එතෙ අනුයුඤ්ජන්ති කායභාවනා පන නෙසං නත්ථීති මඤ්ඤමානො එවමාහ.

අථ නං භගවා අනුයුඤ්ජන්තො කින්ති පන තෙ අග්ගිවෙස්සන කායභාවනා සුතාති ආහ. සො තං විත්ථාරෙන්තො සෙය්‍යථිදං නන්දො වච්ඡොති ආදිමාහ. තත්ථ නන්දොති තස්ස නාමං. වච්ඡොති ගොත්තං. කිසොති නාමං සංකිච්චොති ගොත්තං මක්ඛලිගොසාලො හෙට්ඨා ආගතොව එතෙති එතෙ තයො ජනා; තෙ කිර කිලිට්ඨතපානං මත්ථකප්පත්තා අහෙසුං. උළාරානීති පණීතානි; ගාහෙන්ති නාමාති බලං ගණ්හාපෙන්ති නාම: බ්‍රූහෙන්තීති වඩ්ඪෙන්ති; මෙදෙන්තීති ජාතමෙදං කරොන්ති. පුරිමං පහායාති පුරිමං දුක්කරකාරං පහාය; පච්ඡා උපචිනන්තීති පච්ඡා උළාරඛාදනීයාදීහි සන්තප්පෙන්ති වඩ්ඪෙන්ති; ආචයාපචයො හොතීති වඩ්ඪි ච අවඩ්ඪි ච හොති; ඉති ඉමස්ස කායස්ස කාලෙන වඩ්ඪි කාලෙන පරිහානීති වඩ්ඪිපරිහානිමත්තමෙව පඤ්ඤායති කායභාවනා පන න පඤ්ඤායතීති දීපෙත්වා චිත්තභාවනං පුච්ඡන්තො කින්ති පන තෙ අග්ගිවෙස්සන චිත්තභාවනා සුතාති ආහ. න සම්පායාසීති සම්පාදෙත්වා කථෙතුං නාසක්ඛි; අථ නං බාලපුථුජ්ජනො කුතො පන ත්වං යො ත්වං එවං ඔළාරිකං දුබ්බලකායභාවනං න ජානාසි සො කුතො සණ්හං සුඛුමං චිත්තභාවනං ජානිස්සතීති. ඉමස්මිං පන ඨානෙ ගොණපරියෙණ්ඩෙරො අබුද්ධවචනං නාමෙතං පදන්ති වීජනිං ඨපෙත්වා පක්කාමි අථ නං මහාසීවත්ථෙරො ආහ දිස්සති භික්ඛවෙ ඉමස්ස චතුමහාභූතිකස්ස කායස්ස ආචයොපි අපචයොපි ආදානම්පි නික්ඛෙපනම්පීති තං සුත්වා සල්ලක්ඛෙසි ඔළාරිකකායං පරිග්ගණ්හන්තස්ස උප්පන්නවිපස්සනා ඔළාරිකාති වත්තුං වට්ටතීති. සුඛසාරාගීති සුඛසාරාගෙන සමන්නාගතො; සුඛාය වෙදනාය නිරොධා උප්පජ්ජති දුක්ඛා වෙදනාති න අනන්තරාව උප්පජ්ජති සුඛදුක්ඛානං හි අනන්තරපච්චයතා පට්ඨානෙ පටිසිද්ධා යස්මා පන සුඛං සාරජ්ජති සුඛෙ අනිරු

ඛෙ දුක්ඛං නුප්පජ්ජති තස්මා ඉධ එවං වුත්තං. පරියාදාය තිට්ඨතීති ඛෙපෙත්වා ගණ්හිත්වා තිට්ඨති; උභතොපක්ඛන්ති සුඛං එකං පක්ඛං දුක්ඛං එකං පක්ඛන්ති එවං උභතොපක්ඛං හුත්වා; උප්පන්නාපි සුඛා වෙදනා චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති භාවිතත්තා කායස්ස උප්පන්නාපි දුක්ඛා වෙදනා චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති භාවිතත්තා චිත්තස්සාති එත්ථ කායභාවනාති විපස්සනා චිත්තභාවනා සමාධි, විපස්සනා ච සුඛස්ස පච්චනීකා දුක්ඛස්ස ආසන්නා, සමාධි දුක්ඛස්ස පච්චනීකො සුඛස්ස ආසන්නො. කථං විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නස්ස හි අද්ධානෙ ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ තත්ථ තත්ථ අග්ගි උට්ඨිතං විය හොති කච්ඡෙහි සෙදා මුච්චන්ති මත්ථකතො උසුමවට්ටිඋට්ඨානං විය හොති චිත්තං හඤ්ඤති විහඤ්ඤති විප්ඵන්දති. එවං තාව විපස්සනා සුඛස්ස පච්චනීකා දුක්ඛස්ස ආසන්නා. උප්පන්නෙ පන කායිකෙ වා චෙතසිකෙ වා දුක්ඛෙ තං වික්ඛම්භෙත්වා සමාපත්තිං සමාපන්නස්ස සමාපත්තික්ඛණෙ දුක්ඛං දූරාපගතං හොති අනප්පකං සුඛං ඔක්කමති. එවං සමාධි දුක්ඛස්ස පච්චනීකො සුඛස්ස ආසන්නො. විපස්සනා සුඛස්ස පච්චනීකා දුක්ඛස්ස ච ආසන්නා න තථා සමාධි යථා සමාධි දුක්ඛස්ස පච්චනීකො සුඛස්ස ආසන්නො න තථා විපස්සනාති. තෙන වුත්තං උප්පන්නාපි සුඛා වෙදනා චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති භාවිතත්තා කායස්ස උප්පන්නාපි දුක්ඛා වෙදනා චිත්තං න පරියාදාය තිට්ඨති භාවිතත්තා චිත්තස්සාති.

ආසජ්ජ උපනීයාති ගුණෙ ඝට්ටෙත්වා චෙව උපනෙත්වා ච; තං වත මෙති තං වත මම චිත්තං; කිං හි නො සියා අග්ගිවෙස්සනාති අග්ගිවෙස්සන කිං න භවිස්සති භවිස්සතෙව මා එවං සඤ්ඤී හොහි; උප්පජ්ජියෙව මෙ සුඛාපි දුක්ඛාපි වෙදනා උප්පන්නාය පනස්සා අහං චිත්තං පරියාදාය ඨාතුං න දෙමීති තස්ස තමත්ථං පකාසෙත්වා උපරි පාසාදවරං ධම්මදෙසනං දෙසෙතුකාමො මූලතො පට්ඨාය මහාභිනික්ඛමනං ආරභි. තත්ථ ඉධ මෙ අග්ගිවෙස්සන පුබ්බෙව සම්බොධා–පෙ–තත්ථෙව නිසීදිං අලමිදං පධානායාති ඉදං සබ්බං හෙට්ඨා පාසරාසිසුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං–අයං පන විසෙසො තත්ථ බොධිපල්ලඞ්කෙ නිසජ්ජ ඉධ දුක්කරකාරිකාය–අල්ලං කට්ඨන්ති අල්ලං උදුම්බරකට්ඨං; සස්නෙහන්ති සඛීරං; කාමෙහීති වත්ථුකාමෙහි; අවූපකට්ඨාති අනුපගතා; කාමච්ඡන්දොති ආදීසු කිලෙස

කාමොව ඡන්දකරණවසෙන ඡන්දො, සිනෙහකරණවසෙන සිනෙහො මුච්ඡාකරණවසෙන මුච්ඡා පිපාසාකරණවසෙන පිපාසා අනුදහනවසෙන **පරිළාහොති** වෙදිතබ්බො. **ඔපක්කමිකාති** උපක්කමනිබ්බත්තා; **ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධායාති** සබ්බං ලොකුත්තරමග්ගවෙවචනමෙව; ඉදං පනෙත්ථ ඔපම්මසංසන්දනං. අල්ලං සඛීරං උදුම්බරකට්ඨං විය කිලෙසකාමෙන වත්ථුකාමතො අනිස්සටපුග්ගලො. උදකෙ පක්ඛිත්තභාවො විය කිලෙසකාමෙහි තින්තතා. මන්ථෙන්තෙනාපි අග්ගිනො අනභිනිබ්බත්තනං විය කිලෙසකාමෙහි වත්ථුකාමතො අනිස්සටානං ඔපක්කමිකාහිපි වෙදනාහි ලොකුත්තරමග්ගස්ස අනධිගමො. අමන්ථෙන්තෙනාපි අග්ගිනො අනභිනිබ්බත්තනං විය තෙසං පුග්ගලානං විනාපි ඔපක්කමිකාහි වෙදනාහි ලොකුත්තරමග්ගස්ස අනධිගමොති- දුතියඋපමාපි ඉමිනාව නයෙන වෙදිතබ්බා. අයං පන විසෙසො පුරිමා පුත්තභරියපබ්බජ්ජාය උපමා පච්ඡිමා බ්‍රාහ්මණධම්මිකපබ්බජ්ජාය- ත ති ය උ ප මා ය **කොළාපන්ති** ඡින්නසිනෙහං; **නිරාපං ථලෙ නික්ඛිත්තන්ති** පබ්බතථලෙ වා භූමිතලෙ වා නික්ඛිත්තං; එත්ථාපි ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං සුක්ඛකොළාපකට්ඨං විය හි කිලෙසකාමෙන වත්ථුකාමතො නිස්සටපුග්ගලො. ආරකා උදකා ථලෙ නික්ඛිත්තභාවො විය කිලෙසකාමෙහි අතින්තතා. මන්ථෙන්තෙනාපි අග්ගිනො අභිනිබ්බත්තනං විය කිලෙසකාමෙහි වත්ථුකාමතො නිස්සටානං අබ්භොකාසිකනෙසජ්ජිකාදිවසෙන ඔපක්කමිකාහිපි වෙදනාහි ලොකුත්තරමග්ගස්ස අධිගමො. අමන්ථෙන්තෙනාපි අඤ්ඤස්ස රුක්ඛස්ස සුක්ඛසාඛාය සද්ධිං සඞ්ඝට්ටනමත්තෙනෙව අග්ගිනො නිබ්බත්තනං විය විනාපි ඔපක්කමිකාහි වෙදනාහි සුඛායෙව පටිපදාය ලොකුත්තරමග්ගස්ස අධිගමොති. අයං උපමා භගවතා අත්තනො අත්ථාය ආහටා—

ඉදානි අත්තනො දුක්කරකාරං දස්සෙන්තො **තස්ස මය්හන්ති** ආදිමාහ. කිං පන භගවා දුක්කරං අකත්වා බුද්ධො භවිතුං සමත්ථො නත්ථි? කත්වාපි අකත්වාපි සමත්ථොව. අථ කස්මා අකාසීති? සදෙවකස්ස ලොකස්ස අත්තනො පරක්කමං දස්සෙස්සාමීති, සො ච මං විරියනිම්මථනගුණො හාසෙස්සතීති. පාසාදෙ නිසින්නොයෙව හි පවෙණිආගතං රජ්ජං ලභිත්වාපි ඛත්තියො න තථා පමුදිතො හොති යථා බලකායං ගහෙත්වා සඞ්ගාමෙ ද්වෙතයො පහාරෙ දත්වා අමිත්තමථනං කත්වා පත්තරජ්ජො. එවං පත්තරජ්ජස්ස හි රජ්ජසිරිං අනුභවන්තස්ස පරිසං ඔලොකෙන්තස්ස

අත්තනො පරක්කමං අනුස්සරිත්වා අසුකට්ඨානෙ අසුකකම්මං කත්වා අසුකඤ්ච අසුකඤ්ච අමිත්තං එවං විජ්ඣිත්වා එවං පහරිත්වා ඉමං රජ්ජසිරිං පත්තොස්මීති චින්තයතො බලවසොමනස්සං උප්පජ්ජති. එවං භගවාපි සදෙවකස්ස ලොකස්ස පරක්කමං දස්සෙස්සාමි සො හි මං පරක්කමමානො අතිවිය හාසෙස්සති සොමනස්සං උප්පාදෙස්සතීති දුක්කරං අකාසි-අපි ච පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පමානොපි අකාසියෙව. පච්ඡිමා හි ජනතා සම්මාසම්බුද්ධො කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි පාරමියො පූරෙත්වාපි පධානං පදහිත්වාව සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො කිමඞ්ගපන මයන්ති පධානවිරියං කත්තබ්බං මඤ්ඤිස්සන්ති එවං සන්තෙ ඛිප්පමෙව ජාතිජරාමරණස්ස අන්තං කරිස්සන්තීති පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පන්තො අකාසියෙව දන්තෙභි දන්තන්ති හෙට්ඨාදන්තෙහි අභිදන්තං උපරිදන්තං ඨපෙත්වා; චෙතසා චිත්තන්ති කුසලචිත්තෙන අකුසලචිත්තං; අභිනිග්ගණ්හෙය්‍යන්ති. නිග්ගණ්හෙය්‍යං; අභිනිප්පීළෙය්‍යන්ති අභිපීළෙය්‍යං; අභිසන්තාපෙය්‍යන්ති තාපෙත්වා විරියනිම්මථිතං කරෙය්‍යං; සාරද්ධොති සදරථො; පධානාභිතුන්නස්සාති පධානෙන අභිතුන්නස්ස; විද්ධස්සාති අත්ථො. අප්පාණකන්ති නිරස්සාසකං; කම්මාරගග්ගරියාති කම්මාරස්ස ගග්ගරනාළියා; සීසවෙදනා හොන්තීති සුතොව නික්ඛමිතුං අලභමානෙහි වාතෙහි සමුට්ඨාපිතා බලවතියො සීසවෙදනා හොන්ති; සීසවෙඨනං දදෙය්‍යාති සීසවෙඨනං දදෙය්‍ය; දෙවතාපි බොධිසත්තස්ස චඞ්කමනකොටියං පණ්ණසාලාපරිවෙණෙ මතොති අධිවත්ථා දෙවතා; තදා කිර බොධිසත්තස්ස අධිමත්තෙන කායදුක්ඛෙන උප්පන්නෙන මුච්ඡා උදපාදි. සො චඞ්කමෙ නිසින්නො හුත්වා පපති. තං දිස්වා දෙවතා එවමාහංසු. ඒකා ගෙහෙව වසො අරහන්තොති අරහන්තා නාම එවරූපා හොන්ති මතකසදිසාති ලද්ධා වදන්ති; තත්ථ යා දෙවතා කාලකතොති ආහංසු තා ගන්ත්වා සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ආරොචෙසුං තුම්හාකං පුත්තො කාලඞ්කතොති. මම පුත්තො බුද්ධො හුත්වා කාලඞ්කතො අහුත්වාති, බුද්ධො භවිතුං නාසක්ඛි පධානභූමියංයෙව පතිත්වා කාලඞ්කතොති. නාහං සද්දහාමි මම පුත්තස්ස බොධිං අප්පත්වා කාලකිරියා නාම නත්ථි. අපරභාගෙ සම්මාසම්බුද්ධස්ස ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා අනුපුබ්බෙන රාජගහං ගන්ත්වා කපිලවත්ථුං අනුප්පත්තස්ස සුද්ධොදනමහාරාජා පත්තං ගහෙත්වා පාසාදං ආරොපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා අන්තරභත්තසමයෙ එතමත්ථං ආරොචෙසි. භගවා තුම්හාකං පධානකරණකාලෙ දෙවතා

ආගන්ත්වා පුත්තො තෙ මහාරාජ කාලඞ්කතොති ආහංසු. සද්දහසි මහාරාජාති න භගවා සද්දහින්ති. ඉදානි මහාරාජ සුපිනකප්පටිග්ගහණතො පට්ඨාය අවජ්ජියන්ති පස්සන්තො කිං සද්දහිස්සසි අහම්පි බුද්ධො ජාතො ත්වම්පි බුද්ධපිතා ජාතො පුබ්බෙ පන මය්හං අපරිපක්කෙ ඤාණෙ බොධිචරියං චරන්තස්ස ධම්මපාලකුමාරකාලෙ සිප්පං උග්ගණ්හිතුං ගතස්ස තුම්හාකං පුත්තො ධම්මපාලකුමාරො කාලඞ්කතො ඉදමස්ස අට්ඨි එළකට්ඨිං ආහරිත්වා දස්සෙසුං තදාපි තුම්හෙ මම පුත්තස්ස අන්තරාමරණං නාම නත්ථි නාහං සද්දහාමීති අවොචුත්ථ මහාරාජාති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා භගවා මහාධම්මපාලජාතකං කථෙසි. මා ඛො ත්වං මාරිසාති සම්පියායමානා ආහංසු. දෙවතානං කිර පියමනාපවොහාරො යදිදං මාරිසාති—අජ්ඣුපෙක්ඛතීති අභොජනං; හලන්ති වදාමීති අලන්ති වදාමි; අලං ඉමිනා මා එවං කරිත්ථ යාපෙස්සාමහන්තං එවං පටිසෙධෙමීති අත්ථො—මණ්ඩිගුරවජ්ජමීති මණ්ඩිගුරමච්ඡවජ්ජං; එතාවපරමන්ති තාසම්පි වෙදනානං එතංයෙව පරමං උත්තමං පමාණං; පිතුසක්කස්ස කම්මන්තෙ—පෙ—පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතාති රඤ්ඤො කිර වප්පමඞ්ගලදිවසො නාම හොති තදා අනෙකප්පකාරං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදෙන්ති නගරවීථියො සොධාපෙත්වා පුණ්ණඝටෙ ඨපාපෙත්වා ධජපටාකාදයො උස්සාපෙත්වා සකලනගරං දෙවවිමානං විය අලඞ්කරොන්ති සබ්බෙ දාසකම්මකරාදයො අහතවත්ථනිවත්ථා ගන්ධමාලාපටිමණ්ඩිතා රාජකුලෙ සන්නිපතන්ති රඤ්ඤො කම්මන්තෙ නඞ්ගලසහස්සං යොජීයති තස්මිං පන දිවසෙ එකෙන ඌනං අට්ඨසතං යොජෙන්ති සබ්බානි නඞ්ගලානි සද්ධිං බලිවද්දරස්මියොත්තෙහි ජනුසොණිස්ස රථො විය රජතපරික්ඛතානි හොන්ති රඤ්ඤො ආලම්බනනඞ්ගලං පන රත්තසුවණ්ණපරික්ඛතං හොති බලිවද්දානං සිඞ්ගානිපි රස්මිපතොදාපි සුවණ්ණපරික්ඛතාව හොන්ති රාජා මහාපරිවාරෙන නික්ඛමන්තො පුත්තං ගහෙත්වා අගමාසි. කම්මන්තට්ඨානෙ එකො ජම්බුරුක්ඛො බහලපත්තපලාසො සන්දච්ඡායො අහොසි තස්ස හෙට්ඨා කුමාරස්ස සයනං පඤ්ඤාපෙත්වා උපරි සුවණ්ණතාරකඛචිතං විතානං බන්ධාපෙත්වා සාණිපාකාරෙන පරික්ඛිපාපෙත්වා ආරක්ඛං ඨපෙත්වා රාජා සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා අමච්චපරිවුතො නඞ්ගලකරණට්ඨානං අගමාසි තත්ථ රාජා සුවණ්ණනඞ්ගලං ගණ්හාති අමච්චා එකෙනූනඅට්ඨසතං රජතනඞ්ගලානි කස්සකා සෙසනඞ්ගලානි

ගලානි ගහෙත්වා ඉතොචිතො ච සඤ්චරන්ති. රාජා පන ඔර තො වා පාරං ගච්ඡති පාරතො වා ඔරං ආගච්ඡති. එතස්මිං ඨානෙ මහාසම්පත්ති හොති. බොධිසත්තං පරිවාරෙත්වා නිසින්න ධාතියො රඤ්ඤො සම්පත්තිං පස්සිස්සාමාති අන්තොසාණිතො බහි නික්ඛන්තා. බොධිසත්තො ඉතොචිතො ච ඔලොකෙන්තො කඤ්චි අදිස්වා වෙගෙන උට්ඨාය පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා ආනාපානෙ පරිග්ගහෙත්වා පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙසි. ධාතියො ඛජ්ජභොජ්ජන්තරෙපි විචරමානා ථොකං චිරායිංසු. සෙසරුක්ඛානං ඡායා නිවත්තා තස්ස පන ජම්බුරුක්ඛස්ස පරිමණ්ඩලා හුත්වා අට්ඨාසි. ධාතියො අය්‍යපුත්තො එකකොති වෙගෙන සාණිං උක්ඛිපිත්වා අන්තො පවිසමානා බොධිසත්තං සයනෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තඤ්ච පාටිහාරියං දිස්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං දෙව කුමාරො එවං නිසින්නො එවං අඤ්ඤෙසං රුක්ඛානං ඡායා නිවත්තා ජම්බුරුක්ඛස්ස පරිමණ්ඩලා ඨිතාති. රාජා වෙගෙන ගන්ත්වා පාටිහාරියං දිස්වා ඉදං තෙ තාත දුතියවන්දනන්ති පුත්තං වන්දි. ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං පිතු සක්කස්ස කම්මන්තෙ-පෙ-පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතාති.

සියා නු ඛො එසො මග්ගො බොධායාති භවෙය්‍ය නු ඛො එතං ආනාපානපඨමජ්ඣානං බුජ්ඣනත්ථාය මග්ගොති; සතානුසාරි විඤ්ඤාණන්ති නයිදං දුක්කරං බොධාය මග්ගො භවිස්සති ආනාපානපඨමජ්ඣානං පන භවිස්සතීති එවං එකවාරෙ උප්පන්නසතියා අනන්තරං උප්පන්නං විඤ්ඤාණං. සතානුසාරිවිඤ්ඤාණං නාම; සන්තං සුඛන්ති සන්තා ආනාපානපඨමජ්ඣානසුඛං; පච්චුපට්ඨිතා හොන්තීති පණ්ණසාලාපරිවෙණසම්මජ්ජනාදිවත්තකරණෙන උපට්ඨිතා හොන්ති; බාහුලිකොති පච්චයබාහුලිකො; ආවත්තො බාහුල්ලායාති රසගිද්ධො හුත්වා පණීතපිණ්ඩපාතාදීනං අත්ථාය ආවත්තො; නිබ්බිජ්ජපක්කමිංසූති උක්කණ්ඨිත්වා ධම්මනියාමෙනෙව පක්කන්තා; බොධිසත්තස්ස සම්බොධිං පත්තකාලෙ කායවිවෙකස්ස ඔකාසදානත්ථං ධම්මතාය ගතා ගච්ඡන්තා ච අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා බාරාණසිමෙව අගමංසු. බොධිසත්තො තෙසු ගතෙසු අඩ්ඪමාසං කායවිවෙකං ලභිත්වා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣි. විවිච්චෙව කාමෙහීති ආදි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං;

අභිජානාමි ඛො පනාහන්ති අයං පාටිඑක්කො අනුසන්ධි. නිගණ්ඨො කිර චින්තෙසි අහං සමණං ගොතමං එකං පඤ්හං පුච්ඡිං සමණො ගොතමො අපරම්පි මං අග්ගිවෙස්සන අපරම්පි මං

අග්ගිවෙස්සනාති පරියොසානං. අදස්සෙන්තො කථෙතියෙව කුපි
තො නු ඛොති - අථ භගවා අග්ගිවෙස්සන තථාගතො අනෙක
සතාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙන්තෙ කුපිතො සමණො ගොතමො
ති එකොපි වත්තා නත්ථි පරෙසං බොධනත්ථාය පටිවිජ්ඣනත්ථා
යෙව තථාගතො ධම්මං දෙසෙතීති දස්සෙන්තො ඉමං දෙසනං
ආරභි - තත්ථ ආරබ්භාති සන්ධාය; යාවදෙවාති පයොජනාවධි
පරිච්ඡෙදනියමනං - ඉදං වුත්තං හොති පරෙසං විඤ්ඤාපන
මෙව තථාගතස්ස ධම්මදෙසනාය පයොජනං. තස්මා න එකස්
සෙව දෙසෙති යත්තකා විඤ්ඤාතාරො අත්ථි සබ්බෙසං දෙසෙ
තීති - තස්මිංයෙව පුරිමස්මින්ති ඉමිනා කිං දස්සෙති සච්චකො
කිර චින්තෙසි සමණො ගොතමො අභිරූපො පාසාදිකො සුඵුස්
සිතං දන්තාවරණං ජිව්හා මුදුකා මධුරං වාක්කරණං පරිසං
රඤ්ජෙන්තො මඤ්ඤෙ විචරති අනෙන පනස්ස චිත්තෙකග්ගතා
නත්ථීති. අථස්ස භගවා න අග්ගිවෙස්සන තථාගතො පරිසං
රඤ්ජෙන්තො චරති චක්කවාළපරියන්තායපි පරිසාය තථාග
තො ධම්මං දෙසෙති අසංලිත්තො අනුපලිත්තො එකත්තං
එකවිහාරිං සුඤ්ඤතාඵලසමාපත්තිං අනුයුත්තොති දස්සෙ
තුං එවමාහ - අජ්ඣත්තමෙවාති ගොචරජ්ඣත්තමෙව; සන්නි
සාදෙමීති සන්නිසීදාපෙමි; තථාගතො හි යස්මිං ඛණෙ පරිසා
සාධුකාරං දෙති තස්මිං ඛණෙ පුබ්බාභොගෙන පරිච්ඡින්දිත්වා
ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජති සාධුකාරසද්දස්ස නිග්ඝොසෙ අනු
පච්ඡින්නෙයෙව සමාපත්තිතො වුට්ඨාය ඨිතට්ඨානතො පට්ඨාය
ධම්මං දෙසෙති බුද්ධානං හි භවඞ්ගපරිවාසො ලහුකො හොති
අස්සාසවාරෙ ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජන්ති - යෙන සුදං නිච්ච
කප්පන්ති යෙන සුඤ්ඤතාඵලසමාධිනා නිච්චකාලං විහරාමි
තස්මිං සමාධිනිමිත්තෙන චිත්තං සණ්ඨපෙමි සමාදහාමීති දස්සෙ
ති. ඔකප්පනීයමෙතන්ති සද්දහනීයමෙතං; එවං භගවතො
එකත්තවිවිත්තතං සම්පටිච්ඡිත්වා ඉදානි අත්තනො ඔවට්ටික
සාරං කත්වා ආනීතපඤ්හං පුච්ඡන්තො අභිජානාති පන භවං
ගොතමො දිවා සුපිතන්ති ආහ. යථා හි සුනඛො නාම
අසම්භින්නඛීරෙ රිපක්කපායාසං සප්පිනා භොජෙත්වා උදරපූරං
භොජිතොපි ගූථං දිස්වා අඛාදිත්වාව ගන්තුං න සක්කොති - අඛාද
මානො ඝායිත්වාව ගච්ඡති අඝායිත්වා ගතස්ස කිර සීසං රුජති
එවං ඉමස්සාපි සත්ථා අසම්භින්නඛීරපායාසසදිසං අභිනික්ඛමණ
තො පට්ඨාය යාවආසවක්ඛයා පසාදනීයං ධම්මදෙසනං දෙසෙසි.
එතස්ස පන එවරූපං ධම්මදෙසනං සුත්වා සත්ථරි පසාදමත්තම්පි

ත් උප්පන්නං තස්මා ඔවට්ටිකසාරං කත්වා ආනීතපඤ්හං අප්පමජ්ත්වා ගන්තුං අසක්කොන්තො එවමාහ. අථ යස්මා පිනාම ඛීණාසවානං අරහත්තමග්ගෙනෙව පහීයති කායදරථො පන උපාදින්නකෙපි හොති අනුපාදින්නකෙපි. තථාහි කමලුප්පලාදීනි එකස්මිං කාලෙ විකසන්ති එකස්මිං මුකුලානි හොන්ති සායං කෙසඤ්චි රුක්ඛානම්පි පත්තානි පතිලීයන්ති පාතො විප්ඵාරිකානි හොන්ති එවං උපාදින්නකකායස්ස දරථො චෙව දරථදොසෙ භවඞ්ගසොතඤ්ච ඉධ නිද්දාති අධිප්පෙතං. තං ඛීණාසවානම්පි හොති. තංසන්ධාය අග්ගිවෙස්සනාමහන්ත ආදිමාහ. සම්මොහවිහාරස්මිං වදන්තීති සම්මොහවිහාරෙති වදන්ති; ආසජ්ජ ආසජ්ජාති ඝට්ටෙත්වා ඝට්ටෙත්වා; උපනීතෙහීති උපනෙත්වා උපනෙත්වා කථිතෙහි; වචනපථෙහීති වචනෙහි; අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වාති චිත්තෙන සම්පටිච්ඡන්තො අභිනන්දිත්වා වාචාය පසංසන්තො අනුමොදිත්වා; භගවතා ඉමස්ස නිගණ්ඨස්ස ද්වෙ සුත්තානි කථිතානි. පුරිමසුත්තං එකො භාණවාරො ඉදං දියඩ්ඪො ඉති අඩ්ඪතියෙ භාණවාරෙ සුත්වාපි අයං නිගණ්ඨො නෙව අභිසමයං පත්තො න පබ්බජිතො න සරණෙසු පතිට්ඨිතො කස්මා එතස්ස භගවා ධම්මං දෙසෙසීති. අනාගතෙ වාසනත්ථාය. පස්සති හි භගවා ඉමස්ස ඉදානි උපනිස්සයො නත්ථි මය්හං පන පරිනිබ්බානතො සමධිකානං වස්සසතානං අච්චයෙන තම්බපණ්ණිදීපෙ සාසනං පතිට්ඨිස්සති තත්‍රායං කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා සම්පත්තෙ කාලෙ පබ්බජිත්වා තීණි පිටකානි උග්ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා කාළබුද්ධරක්ඛිතො නාම මහාඛීණාසවො භවිස්සතීති ඉදං දිස්වා අනාගතෙ වාසනත්ථාය ධම්මං දෙසෙසි. සොපි තතොව තම්බපණ්ණිදීපම්හි සාසනෙ පතිට්ඨිතෙ දෙවලොකතො චවිත්වා දක්ඛිණගිරිවිහාරස්ස භික්ඛාචාරගාමෙ එකස්මිං අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තො වයප්පත්තො* පබ්බජිත්වා තෙපිටකබුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා ගණං පරිහරන්තො මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො උපජ්ඣායං පස්සිතුං අගමාසි. අථස්ස උපජ්ඣායො සද්ධිවිහාරිකං චොදෙස්සාමීති තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා ආගතෙන සද්ධිං මුඛං දත්වා කථාමත්තම්පි න අකාසි. සො පච්චූසසමයෙ වුට්ඨාය ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ තුම්හෙ මයි ගන්ථකම්මං කත්වා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතෙ මුඛං දත්වා කථාමත්තම්පි න කරිත්ථ කො මය්හං දොසොති පුච්ඡි. ථෙරො ආහ ආවුසො බුද්ධරක්ඛිත එත්තකෙනෙව පබ්බජ්ජාකිච්චං මත්ථකං පත්තන්ති

* සමණෙ.

සඤ්ඤං කරොසීති. කිං කරොමි භන්තෙති. ගණං විහාය ඉදං පත්තචීවරං ගණ්හිත්වා ජනපදපච්චන්තවිහාරං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොහීති උපජ්ඣායස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා තථා කත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා පුනප්පුනං රාජපූජිතො හුත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො හුත්වා චෙතියපබ්බතවිහාරෙ වසති. තස්මිං කාලෙ තිස්සමහාරාජා උපොසථකම්මං කරොන්තො චෙතියපබ්බතෙ රාජලෙණෙ වසති. සො ථෙරස්ස උපට්ඨාකභික්ඛුනො සඤ්ඤං අදාසි යදා මය්හං අය්‍යො පඤ්හං විස්සජ්ජෙති ධම්මං වා කථෙති තදා මෙ සඤ්ඤං දදෙය්‍යාථාති. ථෙරො එකස්මිං ධම්මස්සවනදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො කණ්ඩකචෙතියඞ්ගණං ආරුය්හ චෙතියං වන්දිත්වා කාළතිම්බරුරුක්ඛමූලෙ අට්ඨාසි. අථ නං එකො පිණ්ඩපාතිකථෙරො කාළකාරාමසුත්තන්තෙන පඤ්හං පුච්ඡි. ථෙරො නනු ආවුසො අජ්ජ ධම්මස්සවනදිවසොති ආහ. ආම භන්තෙ ධම්මස්සවනදිවසොති. තෙන හි පීඨකං ආනෙථ ඉධෙව නිසින්නකා ධම්මස්සවනං කරිස්සාමාති. අථස්ස රුක්ඛමූලෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදංසු. ථෙරො පුබ්බගාථා වත්වා කාළකාරාමසුත්තං ආරභි. සොපිස්ස උපට්ඨාකදහරො රඤ්ඤො සඤ්ඤං දාපෙසි. රාජා පුබ්බගාථාසු අනිට්ඨිතාසුයෙව පාපුණි පාපුණිත්වා ච අඤ්ඤාතකවෙසෙනෙව පරිසන්තෙ ඨත්වා තියාමරත්තිං ඨිතකොව ධම්මං සුත්වා ථෙරස්ස “ඉදමවොච භගවා”ති වචනකාලෙ සාධුකාරං අදාසි. ථෙරො ඤත්වා කදා ආගතොසි මහාරාජාති. පුබ්බගාථාඔසරණකාලෙයෙව භන්තෙති. මහාරාජ දුක්කරං තෙ කතන්ති. නයිදං භන්තෙ දුක්කරං යදි පන මෙ අය්‍යස්ස ධම්මකථං ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය එකපදෙපි අඤ්ඤවිහිතභාවො ජාතොසි තම්බපණ්ණිදීපස්ස පතොදයට්ඨිපතිට්ඨානමත්තෙපි ඨානෙ සාමිභාවො නාම මා හොතූති සපථං අකාසි. තස්මිං පන සුත්තෙ බුද්ධගුණා පරිදීපිතා. තස්මා රාජා පුච්ඡි එත්තකාව භන්තෙ බුද්ධගුණා උදාහු අඤ්ඤෙපි අත්ථීති. මයා කථිතතො මහාරාජ අකථිතමෙව බහු අප්පමාණන්ති. උපමං භන්තෙ කරොථාති. යථා මහාරාජ කරීසසහස්සමත්තෙ සාලික්ඛෙත්තෙ එකසාලිසීසතො අවසෙසසාලිසීසානෙව බහූ එවං මයා අකථිතගුණායෙව බහූති. අපරම්පි භන්තෙ උපමං කරොථාති. යථා මහාරාජ මහාගඞ්ගාය ඔඝපුණ්ණාය සූචිපාසං සම්මුඛං කරෙය්‍ය සූචිපාසෙන ගතඋදකං අප්පං සෙසං බහු එවං මයා කථිතගුණා අප්පං අවසෙසා බහූති

අපරම්පි භණන්ත උපමං කරොථාති. ඉධ මහාරාජ චාතක සකුණා නාම ආකාසෙ විචරන්ති බුද්ධිකා. සා සකුණජාති කින්නු ඛො තස්ස සකුණස්ස ආකාසෙ පක්ඛපසාරණට්ඨානං බහු අවසෙසආකාසොති? කිං භණන්ත වදථ අප්පං තස්ස පක්ඛපසාරණොකාසො අවසෙසො බහූති. එවමෙවං මහාරාජ අප්පකා මයා බුද්ධගුණා කථිතා අවසෙසා බහූ අනන්තා අප්පමෙය්‍යාති. සුකථිතං භන්ත අනන්තා බුද්ධගුණා අනන්තෙනෙව ආකාසෙන උපමිතා පසන්නා මයං අය්‍යස්ස අනුච්ඡවිකං පන කාතුමසක්කොන්තාම අයං මෙ දුග්ගතපණ්ණාකාරො ඉමස්මිං තම්බපණ්ණිදීපෙ ඉමං යොජනසතිකං රජ්ජං අය්‍යස්ස දෙමාති. තුම්හෙහි මහාරාජ අත්තනො පසන්නාකාරො කතො අම්හෙහි පන අම්හාකං දින්නරජ්ජං තුම්හාකංයෙව දෙම ධම්මෙන සමෙන රජ්ජං කාරෙහි මහාරාජාති.

මහාසච්චකසුත්තං ඡට්ඨං.

-oXo-

එවම්මෙසුතන්ති චූළතණ්හාසඞ්ඛයසුත්තං-තත්ථ පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙති පුබ්බාරාමසඞ්ඛාතෙ විහාරෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ; තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා-අතීතෙ කිර කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ එකා උපාසිකා පදුමුත්තරභගවන්තං නිමන්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසතසහස්සස්ස * දානං දත්වා භගවතො පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා අනාගතෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස අග්ගුපට්ඨායිකා හොමීති පත්ථනං අකාසි. සා කප්පසතසහස්සං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරිත්වා අම්හාකං භගවතො කාලෙ භද්දියනගරෙ මෙණ්ඩකපුත්තස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො ගෙහෙ සුමනාදෙවියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි ජාතකාලෙවස්සා විසාඛාති නාමං කරිංසු. සා යදා භගවා භද්දියනගරං අගමාසි තදා පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං භගවතො පච්චුග්ගමනං ගතා පඨමදස්සනම්හියෙව සොතාපන්නා අහොසි. අපරභාගෙ සාවත්ථියං මිගාරසෙට්ඨිපුත්තස්ස පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරස්ස ගෙහං ගතා තත්ථ නං මිගාරසෙට්ඨි මාතුට්ඨානෙ ඨපෙසි තස්මා මිගාරමාතාති වුච්චති. පතිකුලං ගච්ඡන්තියා චස්ස පිතා මහාලතාපිළන්ධනං නාම කාරෙසි තස්මිං පිළන්ධනෙ චතස්සො වජිරනාළියො උපයොගං අගමංසු මුත්තානං එකාදසනාළියො පවාළස්ස ද්වාවීසතිනාළියො මණීනං තෙත්තිංසනාළියො ඉති එතෙහි ච අඤ්ඤෙහි ච

* භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සතසහස්සස්ස.

සත්තවණ්ණෙහි වරරතනෙහි නිට්ඨානං අගමාසි. තං සීසෙ පටිමුක්කං යාවපාදපිට්ඨියා භවිස්සති පඤ්චන්නං හත්ථීනං බලං ධාරයමානාව නං ඉත්ථී ධාරෙතුං සක්කොති. සා අපරභාගෙ දසබලස්ස අග්ගුපට්ඨායිකා හුත්වා තං පසාධනං විස්සජ්ජෙත්වා නවහි කොටීහි භගවතො විහාරං කාරයමානා කරීසමත්තෙ භූමිභාගෙ විහාරං කාරෙසි. තස්ස උපරිභූමියං පඤ්ච ගබ්භසතානි හොන්ති හෙට්ඨාභූමියං පඤ්චසතානීති ගබ්භසහස්සානි හොන්ති† සා සුද්ධපාසාදොව න සොභතීති තං පරිවාරෙත්වා පඤ්චකූටාගාරසතානි පඤ්චචූළපාසාදසතානි පඤ්චදීඝසාලසතානි ච කාරාපෙසි. විහාරමහො චතූහි මාසෙහි නිට්ඨානං අගමාසි. මාතුගාමත්තභාවෙ ඨිතාය විසාඛාය විය අඤ්ඤස්සා බුද්ධසාසනෙ ධනපරිච්චාගො නාම නත්ථි. පුරිසත්තභාවෙ ඨිතස්ස ච අනාථපිණ්ඩිකස්ස විය අඤ්ඤස්ස. සො හි චතුපණ්ණාසකොටියො විස්සජ්ජෙත්වා සාවත්ථියං දක්ඛිණභාගෙ අනුරාධපුරස්ස මහාවිහාරසදිසෙ ඨානෙ ජෙතවනමහාවිහාරං නාම කාරෙසි. විසාඛා සාවත්ථියා පාචීනභාගෙ උත්තමදෙවීවිහාරසදිසෙ ඨානෙ පුබ්බාරාමං නාම කාරෙසි. භගවා ඉමෙසං ද්වින්නං කුලානං අනුකම්පාය සාවත්ථිං නිස්සාය විහරන්තො ඉමෙසු ද්වීසු විහාරෙසු නිබද්ධවාසං වසි. එකං අන්තොවස්සං ජෙතවනෙ වසි. එකං පුබ්බාරාමෙ. එතස්මිං පන සමයෙ භගවා පුබ්බාරාමෙ විහරති. තෙන වුත්තං පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙති.

කිත්තාවතා නු ඛො භන්තෙති කිත්තකෙන නු ඛො භන්තෙ; **තණ්හාසංඛයවිමුත්තො** හොතීති තණ්හාසංඛයෙ නිබ්බානෙ තං ආරම්මණං කත්වා විමුත්තචිත්තතාය තණ්හාසංඛයවිමුත්තො නාම සංඛිත්තෙන කිත්තාවතා හොති යාය පටිපත්තියා තණ්හාසංඛයවිමුත්තො නාම හොති තමෙව ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පුබ්බභාගපටිපදං සංඛිත්තෙන දෙසෙථාති පුච්ඡති. **අච්චන්තනිට්ඨොති** ඛයවයසංඛාතං අන්තං අතීතාති අච්චන්තා අච්චන්තා නිට්ඨා අස්සාති අච්චන්තනිට්ඨො එකන්තනිට්ඨොති ‡ අත්ථො. **අච්චන්තයොගක්ඛෙමීති** අච්චන්තං යොගක්ඛෙමී නිච්චයොගක්ඛෙමීති අත්ථො; **අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරීති** අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී නිච්චබ්‍රහ්මචාරීති අත්ථො; අච්චන්තං පරියොසානමස්සාති පුරිමනයෙනෙව **අච්චන්තපරියොසානො; සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානන්ති** දෙවානඤ්ච මනුස්සානඤ්ච සෙට්ඨො උත්තමො; එවරූපො භික්ඛු කිත්තාවතා හොති ඛිප්පමෙව.

† ගබ්භසහස්සපරිමණ්ඩිතා අහොසි.

‡ සතතනිට්ඨොති.

තස්ස සංඛෙපෙනෙව පටිපත්තිං කථෙථාති භගවන්තං යාචති. කස්මා පනෙස එවං වෙගායතීති? කීළං අනුභවිතුකාමතාය. අයං කිර උය්‍යානකීළං ආණාපෙත්වා චත්තාරො මහාරාජෙහි චතූසු දිසාසු ආරක්ඛං ගාහාපෙත්වා ද්වීසු දෙවලොකෙසු දෙවසඞ්ඝපරිවුතො අඩ්ඪතියාහි නාටකකොටීහි සද්ධිං එරාවණං ආරුය්හ උය්‍යානද්වාරෙ ඨිතො ඉමං පඤ්හං සල්ලක්ඛෙසි. "කිත්තාවතා නු ඛො තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තස්ස භික්ඛුස්ස සංඛෙපතො ආගමණීයපුබ්බභාගපටිපදා හොතී"ති. අථස්ස එතදහොසි අයං පඤ්හා අනිච්ච සස්සිරීකතා සචායං ඉමං පඤ්හං අග්ගහෙත්වා උය්‍යානං පවිසිස්සාමි ඡද්වාරිකෙහි ආරම්මණෙහි නිම්මථිතො න පුන ඉමං පඤ්හං සල්ලක්ඛෙස්සාමි තිට්ඨතු තාව උය්‍යානකීළා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡිත්වා උග්ගහිතපඤ්හො උය්‍යානං * කීළිස්සාමීති හත්ථික්ඛන්ධා † අන්තරහිතො භගවතො සන්තිකෙ පාතුරහොසි. තෙපි චත්තාරො මහාරාජානො ආරක්ඛං ගහෙත්වා ඨිතට්ඨානෙනෙව ඨිතා. පරිවාරිකදෙවසඞ්ඝාපි නාටකානිපි එරාවණොපි නාගරාජා තත්ථෙව උය්‍යානද්වාරෙ අට්ඨංසු ‡. එවමෙස කීළං අනුභවිතුකාමතාය වෙගායන්තො එවමාහ. **සබ්බෙ ධම්මා නාලං අභිනිවෙසායාති** එත්ථ සබ්බධම්මා නාම පඤ්චක්ඛන්ධා ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරසධාතුයො. තෙ සබ්බෙපි තණ්හාදිට්ඨිවසෙන අභිනිවෙසාය නාලං න පරියත්තා න සමත්ථා න යුත්තා. කස්මා? ගහිතාකාරෙන අතිට්ඨනතො. තෙ හි නිච්චාති ගහිතාපි අනිච්චාව සම්පජ්ජන්ති සුඛාති ගහිතාපි දුක්ඛාව සම්පජ්ජන්ති අත්තාති ගහිතාපි අනත්තාව සම්පජ්ජන්ති තස්මා නාලං අභිනිවෙසාය. **අභිජානාතීති** අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති ඤාතපරිඤ්ඤාය අභිජානාති; **පරිජානාතීති** තථෙව තීරණපරිඤ්ඤාය පරිජානාති; **යං කිඤ්චි වෙදනන්ති** අන්තමසො පඤ්චවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තම්පි යං කිඤ්චි අප්පමත්තකම්පි වෙදනං අනුභවති—ඉමිනා භගවා සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස වෙදනාවසෙන නිබ්බත්තෙත්වා අරූපපරිග්ගහං දස්සෙති. සංඛිපා වෙදනාකම්මට්ඨානං හෙට්ඨා න කථිතං භවෙය්‍ය ඉමස්මිං ඨානෙ කථෙතබ්බං සියා හෙට්ඨා පන කථිතං තස්මා සතිපට්ඨානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අනිච්චානුපස්සීති එත්ථ අනිච්චං වෙදිතබ්බං අනිච්චතා අනුපස්සනා අනිච්චානුපස්සනා වෙදිතබ්බා අනිච්චානුපස්සී වෙදිතබ්බො. තත්ථ අනිච්චන්ති පඤ්චක්ඛන්ධා. තෙ හි උප්පාදවයට්ඨෙන අනිච්චා. අනිච්චානුපස්සනාති පඤ්චක්ඛ

* උය්‍යානෙ. † හත්ථික්ඛන්ධෙ. ‡ අට්ඨාසි.

නෙත්වා ඛයතො වයතො දස්සනඤාණං. අනිච්චානුපස්සී තෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො පුග්ගලො. තස්මා අනිච්චානුපස්සී විහරතීති අනිච්චතො අනුපස්සන්තො විහරතීති අයමෙත්ථ අත්ථො—විරාගානුපස්සීති එත්ථ ද්වෙ විරාගා ඛයවිරාගො ච අච්චන්තවිරාගො ච. තත්ථ සංඛාරානං ඛයං ඛයතො පස්සන විපස්සනාපි අච්චන්තවිරාගං නිබ්බානං විරාගතො දස්සන මග්ගඤාණම්පි විරාගානුපස්සනා. තදුභයසමඞ්ගී පුග්ගලො විරාගානුපස්සී නාම. තං සන්ධාය වුත්තං විරාගානුපස්සීති. විරාගතො අනුපස්සන්තොති අත්ථො—නිරොධානුපස්සීම්හිපි එසෙව නයො. නිරොධොපි ඛයනිරොධො අච්චන්තනිරොධොති දුවිධොයෙව—පටිනිස්සග්ගානුපස්සීති එත්ථ පටිනිස්සග්ගො වුච්චති වොස්සග්ගො. සො ච පරිච්චාගවොස්සග්ගො පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති දුවිධො හොති. තත්ථ පරිච්චාගවොස්සග්ගොති විපස්සනා. සා හි තදඞ්ගවසෙන කිලෙසෙ ච ඛන්ධෙ ච වොස්සජ්ජති. පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති මග්ගො. සො හි නිබ්බානං ආරම්මණතො පක්ඛන්දති. ද්වීහිපි වා කාරණෙහි සො වොස්සග්ගොයෙව සමුච්ඡෙදවසෙන ඛන්ධානං කිලෙසානඤ්ච වොස්සජ්ජනතො නිබ්බානෙ ච පක්ඛන්දනතො. තස්මා කිලෙසෙ ච ඛන්ධෙ ච පරිච්චජතීති පරිච්චාගවොස්සග්ගො. නිරොධෙ නිබ්බානධාතුයා චිත්තං පක්ඛන්දතීති පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති උභයමෙතං මග්ගෙන සමෙති. තදුභයසමඞ්ගී පුග්ගලො ඉමාය පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය සමන්නාගතත්තා පටිනිස්සග්ගානුපස්සී නාම හොති. තං සන්ධාය වුත්තං පටිනිස්සග්ගානුපස්සීති. න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියතීති කිඤ්චි එකම්පි සංඛාරගතං තණ්හාවසෙන න උපාදියති න ගණ්හාති න පරාමසති; අනුපාදියං න පරිතස්සතීති අගණ්හන්තො තණ්හාපරිතස්සනාය න පරිතස්සති; පච්චත්තංයෙව පරිනිබ්බායතීති සයමෙව කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති; ඛීණා ජාතීති ආදිනා පනස්ස පච්චවෙක්ඛණා දස්සිතා; ඉති භගවා සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස සංඛිත්තෙන ඛීණාසවස්ස පුබ්බභාගපටිපදං පුච්ඡිතො සලහුකං කත්වා සංඛිත්තෙනෙව ඛිප්පං කථෙසි.

අවිදූරෙ නිසින්නො හොතීති අනන්තරෙ කූටාගාරෙ නිසින්නො හොති; අභිසමෙච්චාති ඤාණෙන අභිසමාගන්ත්වා; ජානිත්වාති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති කින්නු ඛො එස ජානිත්වා අනුමොදි උදාහු අජානිත්වාව සීසං චාලෙසීති. තස්මා පනස්ස එවමහොසි—ථෙරො කිර න භගවතො පඤ්හවිස්සජ්ජනසද්දං අස්සොසි. සක්කස්ස පන දෙවරඤ්ඤො එව

මෙතං භගවා එවමෙතං සුගතාති අනුමොදනසද්දං අස්සො
සි සක්කො කිර දෙවරාජා මහතා සද්දෙන අනුමොදි. අථ
කස්මා න භගවන්තා සද්දං අස්සොසීති? යථාපරිච්ඡින්නක
ත්තා. බුද්ධානං හි ධම්මං කථෙන්තානං එකාබද්ධාය චක්කවා
ළපරියන්තායපි පරිසාය සද්දො සුයති පරිසන්තං පන මුඤ්චිත්වා
අඞ්ගුලමත්තම්පි බහිද්ධා න නිච්ඡරති කස්මා ? එවරූපා මධුර
කථා මා නිරත්ථකා අගමාසීති—තදා ච භගවා මිගාරමාතු
පාසාදෙ සත්තරතනමයෙ කූටාගාරෙ සිරිගබ්භම්හි නිසින්නො
හොති. තත්ථ දක්ඛිණපස්සෙ සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වසන
කූටාගාරං වාමපස්සෙ මහාමොග්ගල්ලානස්ස අනන්තරෙ
ඡිද්දවිවරොකාසො නත්ථි. තස්මා ථෙරො න භගවතො සද්දං
අස්සොසි සක්කස්සෙව අස්සොසීති. **පඤ්චහි තුරියසතෙහීති**
පඤ්චඞ්ගිකානං තුරියානං පඤ්චහි සතෙහි; පඤ්චඞ්ගිකං තුරියං
නාම ආතතං විතතං ආතතවිතතං සුසිරං ඝනන්ති ඉමෙහි
පඤ්චහි සමන්නාගතං. තත්ථ ආතතං නාම චම්මාවනද්ධෙසු*
භෙරියාදිසු එකතලතුරියං. විතතං නාම උභයතලං. ආතත
විතතං නාම තන්තිබද්ධපණවාදි සුසිරං වංසාදි ඝනං සම්මාදි.
සමප්පිතොති උපගතො; **සමඞ්ගීභූතොති** තස්සෙව වෙවච
නං; **පරිචාරෙතීති** සම්පත්තිං අනුභවන්තො තතො ඉතො ඉන්ද්‍රියානි
චාරෙති; ඉදං වුත්තං හොති පරිචාරෙත්වා වජ්ජමානෙහි පඤ්චහි
තුරියසතෙහි සමන්නාගතො හුත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභො
තීති. **පටිපණාමෙත්වාති** අපනෙත්වා නිස්සද්දානි කාරාපෙ
ත්වාති අත්ථො. යථෙව හි ඉදානි සද්ධා රාජානො ගරුභාවනී
යං භික්ඛුං දිස්වා අසුකො නාම අය්‍යො ආගච්ඡති තාතා මා
ගායථ මා වාදෙථ මා නච්චථාති නාටකානි පටිවිනෙන්ති
සක්කොපි ථෙරං දිස්වා එවමකාසි. **චිරස්සං ඛො මාරිස මොග්
ගල්ලාන ඉමං පරියායමකාසීති** එවරූපං ලොකෙ පකති
යාපි සමුදාචාරවචනම්පි හොති. ලොකියා හි චිරස්සං ආගත
ම්පි අනාගතපුබ්බම්පි මනාපජාතියං ආගතං දිස්වා කුතො
භවං ආගතො චිරස්සං භවං ආගතො කථං තෙ ඉධාගමනම
ග්ගො ඤාතො කිං මග්ගමූළ්හොසීති ආදීනි වදන්ති. අයං
පන ආගතපුබ්බත්තායෙව එවමාහ. ථෙරො හි කාලෙන
කාලං දෙවචාරිකං ගච්ඡතියෙව. තත්ථ පරියායමකාසීති
වාරං අකාසි **යදිදං ඉධාගමනායාති** යො අයං ඉධාගමනාය
වාරො තං චිරස්සං අකාසීති වුත්තං; **ඉදමාසනං පඤ්ඤත්තන්ති**
යොජනිකං මණිපල්ලඞ්කං පඤ්ඤපෙත්වා එවමාහ. **බහුකිච්චා
බහුකරණීයාති** එත්ථ යෙසං බහූනි කිච්චානි තෙ බහුකිච්චා;

---

* චම්මපරියොනද්ධෙසු.

බහුකරණීයාති තස්සෙව වෙවචනං. **අප්පෙව සකෙන කරණීයෙනාති** සකං කරණීයමෙතස්ස මන්දං න බහු. දෙවානං කරණීයං පන බහු. පච්ඡිමෙන පරිච්ඡෙදෙන කප්පරුක්ඛමාතුගාමාදීනං අත්ථාය අට්ටා සක්කස්ස සන්තිකෙ ඡිජ්ජන්ති. තස්මා නියමෙන්තො ආහ **අපි ච දෙවානංයෙව තාවතිංසානං කරණීයෙනාති** දෙවානං හි ධීතා පුත්තා ච අඞ්කෙ නිබ්බත්තන්ති පාදපරිචාරිකා ඉත්ථියො සයනෙ නිබ්බත්තන්ති. තාසං මණ්ඩනපසාධනකාරිකා දෙවතා සයනං පරිවාරෙත්වා නිබ්බත්තන්ති. වෙය්‍යාවච්චකරා අන්තොවිමානෙ නිබ්බත්තන්ති. තෙසං අත්ථාය අට්ටකරණං නත්ථි. යෙ ච පන සීමන්තරෙ නිබ්බත්තන්ති තෙ මම සන්තකා තව සන්තකාති නිච්ඡෙතුං අසක්කොන්තා අට්ටං කරොන්ති. සක්කං දෙවරාජානං පුච්ඡන්ති සො යස්ස විමානං ආසන්නතරං තස්ස සන්තකොති වදති. සචෙපි සමට්ඨානෙ හොන්ති යස්ස විමානං ඔලොකෙන්තො ඨිතො තස්ස සන්තකොති වදති. සචෙ එකම්පි න ඔලොකෙති තං උභින්නං කලහූපච්ඡෙදත්ථං අත්තනො සන්තකං කරොති. ඉදං සන්ධාය දෙවානංයෙව තාවතිංසානං කරණීයෙනාති ආහ. අපි ච තස්ස එවරූපං ඛිඩ්ඩාකිච්චම්පි කරණීයමෙව. **යං නො ඛිප්පමෙව අන්තරධායතීති** යං අම්හාකං සීඝමෙව අන්ධකාරෙ රූපගතං විය න දිස්සති; ඉමිනා නාහං භන්තෙ තං පඤ්හවිස්සජ්ජනං සල්ලක්ඛෙමීති දීපෙති. ථෙරො කස්මා නු ඛො අයං යක්ඛො අසල්ලක්ඛණභාවං දීපෙතීති පසෙසන පරිතරන්තින් ආවජ්ජෙන්තො දෙවා නාම මහාමූළ්හා හොන්ති ජම්බාරිකෙහි ආරම්මණෙහි නිම්මුජ්ජමානා අත්තනො භුත්තාභුත්තභාවම්පි පීතාපීතභාවම්පි න ජානන්ති. ඉධ කතං එත්ථ න මුය්හන්තීති අඤ්ඤාසි. කෙචි පනාහු ථෙරං එතස්ස ගරුභාවනීයො තස්මා ඉදානෙව ලොකෙ අග්ගපුග්ගලස්ස සන්තිකෙ පඤ්හං උග්ගහෙත්වා ආගතො ඉදානෙව නාටකානං අන්තරං පවිට්ඨොති එවං ථෙරො තජ්ජෙය්‍යාති භයෙන එවමාහාති. එවං පන කොහඤ්ඤං නාම හොති. අරියසාවකස්ස ච කොහඤ්ඤං නාම නත්ථි තස්මා මූළ්හභාවෙනෙව සල්ලක්ඛෙසීති වෙදිතබ්බං. උපරි කස්මා සල්ලක්ඛෙසීති? ථෙරො තස්ස සොමනස්සසංවෙගං ජනෙත්වා තමං නීහරි. තස්මා සල්ලක්ඛෙසි. ඉදානි සක්කො පුච්ඡිතො අත්තනො එකං කතකාරණං ථෙරස්ස ආරොචෙතුං භූතපුබ්බන්ති ආදිමාහ. **තත්ථ සමුපබ්‍යූළ්හොති** සන්නිපතිතො රාසිභූතො; **අසුරා පරාජිනිංසූති** අසුරා පරාජයං පාපුණිංසු; කදා පන තෙ පරාජිතාති? සක්කස්ස නිබ්බත්තකාලෙ සක්කො කිර අනන්තරෙ

අත්තභාවෙ මගධරට්ඨෙ මචලගාමෙ මඝො නාම මාණවො අහොසි පණ්ඩිතො ව්‍යත්තො. බොධිසත්තස්ස චරියං විය තස්ස චරියා අහොසි. සො තෙත්තිංස පුරිසෙ ගහෙත්වා කල්‍යාණං අකාසි. එකදිවසං අත්තනොව පඤ්ඤාය උපපරික්ඛිත්වා ගාම මජ්ඣෙ මහාජනස්ස සන්නිපතිතට්ඨානෙ කචවරං උභතො අපබ්බූහිත්වා තං ඨානං රමණීයං අකාසි. පුන තත්ථෙව මණ්ඩපං කාරෙසි. පුන ගච්ඡන්තෙ කාලෙ සාලං කාරෙසි. ගාමතො ච නික්ඛමිත්වා ගාවුතම්පි අඩ්ඪයොජනම්පි තිගාවුතම්පි යොජනම්පි විචරිත්වා තෙහි සහායෙහි සද්ධිං විසමං සමං අකාසි. තෙ සබ්බෙපි එකච්ඡන්දා තත්ථ තත්ථ සෙතුයුත්තට්ඨානෙසු සෙතුං මණ්ඩපසාලාපොක්ඛරණීමාලාගච්ඡරොපනාදීනං යුත්තට්ඨානෙසු මණ්ඩපාදීනි කරොන්තා බහුං පුඤ්ඤමකංසු.

මඝො සත්තවතපදානි පූරෙත්වා කායස්ස භෙදා සද්ධිං සහායෙහි තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්ති—තස්මිං කාලෙ අසුරගණො තාවතිංසභවනෙ පටිවසති. සබ්බෙ දෙවානං සමානායුකා සමානවණ්ණාව හොන්ති. තෙ සක්කං සපරිසං දිස්වාව අධුනා නිබ්බත්තා නවකදෙවපුත්තා ආගතාති මහාපානං සජ්ජයිංසු. සක්කො දෙවපුත්තානං සඤ්ඤං අදාසි අම්හෙහි කුසලං කරොන්තෙහි න පරෙහි සද්ධිං සාධාරණං කතං තුම්හෙ ගණ්ඩපානං මා පිවිත්ථ පීතමත්තමෙව කරොථාති. තෙ තථා අකංසු. බාලා අසුරා ගණ්ඩපානං පිවිත්වා මත්තා නිද්දං ඔක්කමිංසු. සක්කො දෙවානං සඤ්ඤං දත්වා තෙ පාදෙසු ගාහාපෙත්වා සිනෙරුපපාතෙ ඛිපාපෙසි. සිනෙරුස්සහි හෙට්ඨිමතලෙ අසුරභවනං නාම අත්ථි තාවතිංසදෙවලොකප්පමාණමෙව-තත්ථ අසුරා වසන්ති. තෙසං චිත්තපාටලි නාම රුක්ඛො අත්ථි. තෙ තස්ස පුප්ඵනකාලෙ ජානන්ති තාවතිංසෙ න සකොනා උචතා මයන්ති තෙ ගණ්හථ නන්ති වත්වා සිනෙරුං පරිහරමානා දෙවෙ වයෙ වම්මිකපාදතො වම්මිකවූපකා විය අභිරුහිංසු. තං කාලෙන දෙවා ජිනන්ති කාලෙන අසුරා. යදා දෙවානං ජයො හොති අසුරෙ යාවසමුද්දපිට්ඨා අනුබන්ධන්ති. යදා අසුරානං ජයො හොති දෙවෙ යාවවෙදිකාපාදා අනුබන්ධන්ති. තස්මිං පන සඞ්ගාමෙ දෙවානං ජයො අහොසි. දෙවා අසුරෙ යාවසමුද්දපිට්ඨා අනුබන්ධිංසු. සක්කො අසුරෙ පලාපෙත්වා පඤ්චසු ඨානෙසු ආරක්ඛං ඨපෙසි. එවං ආරක්ඛං දත්වා වෙදියපාදෙ වජිරහත්ථා ඉන්දපටිමායො ඨපෙසි. අසුරා කාලෙන කාලං උට්ඨහිත්වා තා පටිමායො දිස්වා සක්කො අප්පමත්තො තිට්ඨති තතො පටිනිවත්තන්ති, **පරිචාරිකායොත් මාලාගන්ධනාදිකම්මකාරි**

කායො; වෙස්සවණො ච මහාරාජාති සො කිර සක්කස්ස වල්ලභො බලවවිස්සාසිකො තස්මා සක්කෙන සද්ධිං අගමාසි. පුරක්ඛත්වාති පුරතො කත්වා; පවිසිංසූති පවිසිත්වා පන උපඩ්ඪපිහිතානි ද්වාරානි කත්වා ඔලොකයමානා අට්ඨංසු ඉදම්පි මාරිස මොග්ගල්ලාන වෙජයන්තස්ස පාසාදස්ස රාමණෙය්‍යකං පස්ස සුවණ්ණත්ථම්භෙ පස්ස රජතත්ථම්භෙ මණිථම්භෙ පවාළථම්භෙ ලොහිතඞ්කථම්භෙ මසාරගල්ලත්ථම්භෙ සත්තරතනත්ථම්භෙ තෙසංයෙව සුවණ්ණාදිමයෙ ඝටකෙ වාළරූපකානි පස්සාති එවං ථම්භපන්තියො ආදිං කත්වා රාමණෙය්‍යකං දස්සෙන්තා එවමාහංසු යථා තං පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤස්සාති යථා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤස්ස උපභොගට්ඨානෙන සොභිතබ්බං එවමෙව සොභතීති අත්ථො. අතිබාළ්හං ඛො අයං යක්ඛො* එවං පමත්තො විහරතීති අත්තනො පාසාදෙ නාටකපරිවාරෙන සම්පත්තියා යෙන අතිවිය මත්තො; ඉද්ධාභිසංඛාරං අභිසංඛාසීති ඉද්ධිං අකාසි; ආපොකසිණං සමාපජ්ජිත්වා පාසාදෙන පතිට්ඨිතොකාසං ඔදකං හොතූති අධිට්ඨාය පාසාදකණ්ණිකෙ පාදඞ්ගුට්ඨකෙන පහරි සො පාසාදො යථා නාම උදකපිට්ඨෙ ඨපිතපත්තං මුඛවට්ටියං අඞ්ගුලියා පහටං අපරාපරං කම්පති චලති න සන්තිට්ඨති එවමෙව සංකම්පි සම්පකම්පි සම්පවෙධි ථම්භවාළසඞ්ඝාටකණ්ණිකගොපානසිආදීනි කරකරාති සද්දං මුඤ්චන්තානි පතිතුං විය ආරබ්ධානි. තෙන වුත්තං සංකම්පෙසි සම්පකම්පෙසි සම්පවෙධෙසීති. අච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතාති අහො අච්ඡරියං අහො අබ්භුතන්ති අත්ථො; එවං සඤ්ජාතඅච්ඡරියබ්භුතා තෙ සඤ්ජාතතුට්ඨිනො අහෙසුං. උප්පන්නබලවසොමනස්සා, සංවිග්ගාති උබ්බිග්ගං; චලිතං. ලොමහට්ඨජාතාති ජාතලොමහංසං; කඤ්චනභිත්තියං ඨපිතමණිනාගදන්තෙහි විය උද්ධග්ගෙහි ලොමෙහි ආකිණ්ණසරීරාති අත්ථො. ලොමහංසො නාමෙස සොමනස්සෙපි හොති දොමනස්සෙපි ඉධ පන සොමනස්සෙන ජාතො. ථෙරොපි සක්කං සොමනස්සසංවෙගෙන සංවෙජෙතුං තං පාටිහාරියමකාසි. තස්මා සොමනස්සසංවෙගෙන සංවිග්ගහට්ඨපහට්ඨං විදිත්වාති අත්ථො.

ඉධාහං මාරිසාති ඉදං කස්ස යස්මා ථෙරෙන සොමනස්සසංවෙගං ජනෙත්වා තමං විනොදිතං තස්මා සල්ලෙඛත්වා එවමාහ. එසො නු තෙ මාරිස සො භගවා සත්ථාති මාරිස ත්වං කුහිං ගච්ඡාසිති වුත්තෙ මය්හං සත්ථුසන්තිකන්ති වදෙසි. ඉමස්මිං දෙවලොකෙ එකපාදෙනෙව ඨස්සති. යං ත්වං එවං වදෙසි. එසො නු තෙ සො සත්ථාති පුච්ඡිංසු. සබ්‍රහ්මචාරී

* අයං යක්ඛො.

මෙ හොති එත්ථ කිඤ්චාපි ථෙරො අනාගාරියො අභිනීහාරසම්පන්නො අග්ගසාවකො සක්කො අගාරිකො මග්ගබ්‍රහ්මචරියවසෙන පන තෙ බ්‍රහ්මචාරිනො හොන්ති තස්මා එවමාහ— අහො නූන තෙ සො භගවා සත්ථාති සබ්‍රහ්මචාරිකාව ඉත එවං මහිද්ධිකොති සත්ථු ඉද්ධිපාටිහාරියදස්සනෙ ජාතාභිලාසො හුත්වා එවමාහංසු. අඤ්ඤතරස්සාති පඤ්ඤාතඤ්ඤතරස්ස; සක්කො හි පඤ්ඤාතානං අඤ්ඤතරො. සෙසං සබ්බත්ථ පාකටමෙව. දෙසනං පන භගවා යථානුසන්ධිනාව නිට්ඨාපෙසීති.

චූළතණ්හාසංඛයං සත්තමං.

—— oo ——

එවමෙ සුතන්ති මහාතණ්හාසංඛයසුත්තං; තත්ථ දිට්ඨිගතන්ති අලගද්දූපමෙ ලද්ධිමත්තං දිට්ඨිගතන්ති වුත්තං. ඉධ සස්සතදිට්ඨි. සො ච භික්ඛු බහුස්සුතො. අයං අප්පස්සුතො ජාතකභාණකො. භගවන්තං ජාතකං කථෙන්තං අහං භික්ඛවෙ තෙන සමයෙන වෙස්සන්තරො අහොසිං මහොසධො විධුරපණ්ඩිතො සෙනකපණ්ඩිතො මහාජනකො රාජා අහොසින්ති සමොධානෙන්තං සුණාති. අථස්ස එතදහොසි ඉමෙ රූපවෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාරා තත්ථ තත්ථෙව නිරුජ්ඣන්ති විඤ්ඤාණං පන ඉධලොකතො පරලොකං පරලොකතො ඉධලොකං සන්ධාවති සංසරතීති සස්සතදස්සනං උප්පන්නං. තෙනාහ තදෙවිදං විඤ්ඤාණං සන්ධාවති සංසරති අනඤ්ඤන්ති. සම්මාසම්බුද්ධෙන පන විඤ්ඤාණං පච්චයසම්භවං සති පච්චයෙ උප්පජ්ජති විනා පච්චයා නත්ථි විඤ්ඤාණස්ස සම්භවොති වුත්තං. තස්මා අයං බුද්ධෙන අකථිතං කථෙති. ජිනචක්කෙ පහාරං දෙති වෙසාරජ්ජඤාණං පටිබාහති සොතුකාමජනං විසංවාදෙති අරියපථෙ තිරියං පතිත්වා මහාජනස්ස අහිතාය දුක්ඛාය පටිපන්නො. යථා නාම රඤ්ඤො රජ්ජෙ මහාචොරො උප්පජ්ජමානො මහාජනස්ස අහිතාය දුක්ඛාය උප්පජ්ජති එවං ජිනසාසනෙ චොරො හුත්වා මහාජනස්ස අහිතාය දුක්ඛාය උප්පන්නොති වෙදිතබ්බො. සම්බහුලා භික්ඛූති ජනපදවාසිනො පිණ්ඩපාතිකා භික්ඛූ; තෙනුපසංකමිංසූති අයං පරිසං ලභිත්වා සාසනම්පි අන්තරධාපෙය්‍ය යාවපක්ඛං න ලභති තාවදෙව නං දිට්ඨිගතා විවෙචෙමාති සුත්වා ඨානතොයෙව අට්ඨත්වා අනිසීදිත්වා උපසංකමිංසු. කතමං තං සාති විඤ්ඤාණන්ති සාති * ත්වං විඤ්ඤාණං සන්ධාය වදෙසි කතමං තං විඤ්ඤාණන්ති; ය්වායං භන්තෙ වදො වෙදෙය්‍යො තත්‍ර තත්‍ර කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං

* සාතිය.

පටිසංවෙදෙතීති භණන්තො යො අයං වදති වෙදියති යො ච අයං තහිං තහිං කුසලාකුසලකම්මානං විපාකං පච්චනුභොති ඉදං තං භන්තෙ විඤ්ඤාණං යමහං සන්ධාය වදෙමීති; කස්ස නු ඛො නාමාති කස්ස ඛත්තියස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා වෙස්සසුද්දගහට්ඨපබ්බජිතදෙවමනුස්සානං වා අඤ්ඤතරස්ස; අථ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසීති කස්මා ආමන්තෙසි? සාතිස්ස කිර එවං අහොසි. "සත්ථා මං මොඝපුරිසොති වදති න ච මොඝපුරිසොති වුත්තමත්තෙනෙව මග්ගඵලානං උපනිස්සයො ඡින්නො හොති අතිලහුකො ත්වං මොඝපුරිස බාහුල්ලාය ආවත්තොති එවං වුත්තො උපසෙනත්ථෙරොපි අපරභාගෙ ඝටෙන්තො වායමන්තො අභිඤ්ඤා සච්ඡාකාසි අහම්පි විරියං පග්ගණ්හිත්වා මග්ගඵලානි සච්ඡිකරිස්සාමී"ති. අථස්ස භගවා ඡින්නපච්චයො අයං සාසනෙ අවිරූළ්හිධම්මොති දස්සෙන්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි. උස්මීකතොපීති ආදි හෙට්ඨා වුත්තාධිප්පායමෙව. අථ ඛො භගවාති අයම්පි පාටියෙක්කො අනුසන්ධි. සාතිස්ස කිර එතදහොසි "භගවා මය්හං මග්ගඵලානං උපනිස්සයො නත්ථීති වදති කිං සක්කා උපනිස්සයෙ අසති කාතුං න හි තථාගතා සඋපනිස්සයස්සෙව ධම්මං දෙසෙන්ති යස්ස කස්සචි දෙසෙන්තියෙව අහං බුද්ධස්ස සන්තිකා සුගතොවාදං ලභිත්වා සම්පත්තානුපගං කුසලං කරිස්සාමී"ති. අථස්ස භගවා නාහං මොඝපුරිස තුය්හං ඔවාදං වා අනුසාසනිං වා දෙමීති සුගතොවාදං පටිප්පස්සම්භෙන්තො ඉමං දෙසනං ආරභි. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. ඉදානි පරිසාය ලද්ධිං සොධෙන්තො ඉධාහං භික්ඛූ පටිපුච්ඡිස්සාමීති ආදිමාහ. තම්පි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං—

සාතිබද්ධං නිට්ඨිතං—

ඉදානි විඤ්ඤාණස්ස සප්පච්චයභාවං දස්සෙතුං යං යදෙව භික්ඛවෙති ආදිමාහ. තත්ථ මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ චාති සහාවජ්ජනෙන භවඞ්ගමනඤ්ච තෙභූමකධම්මෙ ච පටිච්ච; කට්ඨඤ්ච පටිච්චාති ආදි ඔපම්මදස්සනත්ථං වුත්තං. තෙන කිං දීපෙති ද්වාරසංකන්තියා අභාවං. යථා හි කට්ඨං පටිච්ච ජලමානො අග්ගි උපාදානපච්චයෙ සතියෙව ජලති තස්මිං අසති පච්චයවෙකල්ලෙන තත්ථෙව වූපසම්මති න සකලිකාදීනි සංකමිත්වා සකලිකග්ගීති ආදිසඞ්ඛං ගච්ඡති. එවමෙවං චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පන්නං විඤ්ඤාණං තස්මිං ද්වාරෙ චක්ඛුරූපආලොකමනසිකාරසඞ්ඛාතෙ පච්චයම්හි සතියෙව උප්පජ්ජති තස්මිං අසති පච්චයවෙකල්ලෙන තත්ථෙව නිරුජ්ඣති. න සොතාදීනි සංකමිත්වා සොතවිඤ්ඤාණන්ති ආදි සඞ්ඛං ගච්ඡති.

එසනයො සබ්බවාරෙසු. ඉති භගවා නාහං විඤ්ඤාණපව
ත්තමත්තං වදාමි අයං පන සාතිමොඝපුරිසො
භවසංකන්තිං වදතීති සාතිං නිග්ගහෙසි. එවං විඤ්ඤාණ
ස්ස සප්පච්චයභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි පඤ්චන්නම්පි ඛන්ධා
නං සප්පච්චයභාවං දස්සෙන්තො **භූතමිදන්ති** ආදිමාහ.
තත්ථ **භූතමිදන්ති** ඉදං ඛන්ධපඤ්චකං ජාතං භූතං නිබ්බත්තං
තුම්හෙපිතං භූතමිදන්ති භික්ඛවෙ පස්සථාති. **තදාහාරසම්
භවන්ති** තං පනෙතං ඛන්ධපඤ්චකං ආහාරසම්භවං පච්චය
සම්භවං සති පච්චයෙ උප්පජ්ජතීති එවං පස්සථාති පුච්ඡති;
තදාහාරනිරොධාති තස්ස පච්චයස්ස නිරොධා; **භූතමිදං නොස්
සූති** භූතං නු ඛො ඉදං නනු ඛො භූතන්ති; **තදාහාරසම්භවං
නොස්සූති** තං පනෙතං භූතං ඛන්ධපඤ්චකං පච්චයසම්භවං
නු ඛො නනු ඛොති; **තදාහාරනිරොධාති** තස්ස පච්චයස්ස
නිරොධා; **නිරොධධම්මං නොස්සූති** නිරොධධම්මං නු ඛො නනු
ඛොති; **සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතොති** ඉදං ඛන්ධපඤ්චකං ජාතං
භූතං නිබ්බත්තන්ති යථාවසරස * ලක්ඛණතො විපස්සනාප
ඤ්ඤාය සම්මා පස්සන්තස්ස; **සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨන්ති** වුත්තන
යෙනෙව විපස්සනාපඤ්ඤාය සුට්ඨුදිට්ඨං; එවං යෙ යෙ තං තං
පුච්ඡං සල්ලක්ඛෙසුං තෙසං තෙසං පටිඤ්ඤං ගණ්හන්තො පඤ්ච
න්නං ඛන්ධානං සප්පච්චයභාවං දස්සෙසි ඉදානි යාය පඤ්ඤාය
තෙහි තං සප්පච්චයං සනිරොධං ඛන්ධපඤ්චකං සුදිට්ඨං තත්ථ
නිත්තණ්හභාවං පුච්ඡන්තො ඉමඤ්චෙ තුම්හෙති ආදිමාහ. තත්ථ
දිට්ඨින්ති විපස්සනාසම්මාදිට්ඨිං; සභාවදස්සනෙන **පරිසුද්ධං**;
පච්චයදස්සනෙන **පරියොදාතං**. **අල්ලීයෙථාති** තණ්හාදිට්ඨීහි
අල්ලීයිත්වා විහරෙය්‍යාථාති; **කෙලායෙථාති** තණ්හාදිට්ඨීහි කීළ
මානා විහරෙය්‍යාථාති; **ධනායෙථාති** ධනං විය ඉච්ඡන්තා
ගෙධං ආපජ්ජෙය්‍යාථ; **මමායෙථාති** තණ්හාදිට්ඨිමමත්තං උප්පා
දෙය්‍යාථ; **නිත්ථරණත්ථාය නො ගහණත්ථායාති** යො සො මයා
චතුරොඝනිත්ථරණත්ථාය කුල්ලූපමො ධම්මො දෙසිතො නො
නිකන්තිවසෙන ගහණත්ථාය අපිනු තං තුම්හෙ ආජානෙ
ය්‍යාථාති. විපරියායෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො.

ඉදානි තෙසං ඛන්ධානං පච්චයං දස්සෙන්තො **චත්තාරො
මෙ භික්ඛවෙ ආහාරාති** ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. යථා
පන එකො ඉමං ජානාසීති වුත්තො න කෙවලං ඉමං මාතර
මපිස්ස ජානාමි මාතුයා මාතරම්පීති එවං පවෙණිවසෙන
ජානන්තො සුට්ඨු ජානාති නාම-එවමෙවං භගවා න කෙවලං
ඛන්ධමත්තමෙව ජානාති ඛන්ධානං පච්චයම්පි තෙසම්පි පච්ච

* යථාවසර

යානි පච්චයං තෙසම්පි පච්චයානං පච්චයන්ති එවං සබ්බං පච්චයපරම්පරං ජානාති. සො තං බුද්ධබලං දීපෙන්තො ඉදප්පච්චයපරම්පරං දස්සෙතුං **ඉමෙ ච ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරො ආහාරා**ති ආදිමාහ. තම්පි වුත්තත්ථමෙව. **ඉති ඛො භික්ඛවෙ අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා-පෙ-දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොතී**ති එත්ථ පන පටිච්චසමුප්පාදකථා විත්ථාරෙතබ්බා භවෙය්‍ය සා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතායෙව—**ඉමස්මිං සති ඉදං හොතී**ති ඉමස්මිං අවිජ්ජාදිකෙ පච්චයෙ සති සංඛාරාදිකං ඵලං හොති. **ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජතී**ති ඉමස්ස අවිජ්ජාදිකස්ස පච්චයස්ස උප්පාදා ඉදං සංඛාරාදිකං ඵලං උප්පජ්ජති; තෙනෙවාහ-**යදිදං අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා—පෙ—සමුදයො හොතී**ති එවං වට්ටං දස්සෙත්වා ඉදානි විවට්ටං දස්සෙන්තො **අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා**ති ආදිමාහ. තත්ථ අවිජ්ජාය ත්වෙවාති අවිජ්ජාය එව තු; අසෙසවිරාගනිරොධාති විරාගසංඛාතෙන මග්ගෙන අසෙසනිරොධා; **සංඛාරනිරොධො**ති සංඛාරානං අනුප්පාදනිරොධො හොති; එවං නිරුද්ධානං පන සංඛාරානං නිරොධා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණාදීනඤ්ච නිරොධා නාමරූපාදීනි නෙව හොන්තීති දස්සෙතුං සංඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධොති ආදිං වත්වා † එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතීති වුත්තං. තත්ථ **කෙවලස්සා**ති සකලස්ස සුද්ධස්ස වා; සත්තවිරහිතස්සාති අත්ථො **දුක්ඛක්ඛන්ධස්සා**ති දුක්ඛරාසිස්ස; **නිරොධො හොතී**ති අනුප්පාදො හොති; ඉමස්මිං අසතීති ආදි වුත්තපටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බං. එවං වට්ටවිවට්ටං කථෙත්වා ඉදානි ඉමං ද්වාදසඞ්ගපච්චයවට්ටං **සහවිපස්සනෙන** ඤාණෙන මග්ගෙන ජානන්තස්ස යං පටිධාවනං පජහති තස්ස අභාවං පුච්ඡන්තො **අපි නු තුම්හෙ භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ. තත්ථ **එවං ජානන්තා**ති එවං සහවිපස්සනෙන මග්ගෙන ජානන්තා; **එවං පස්සන්තා**ති තස්සෙව වෙවචනං; **පුබ්බන්තන්ති** පුරිමකොට්ඨාසං; අතීතානි ඛන්ධධාතුආයතනානීති අත්ථො **පටිධාවෙය්‍යාථා**ති තණ්හාදිට්ඨිවසෙන පටිධාවෙය්‍යාථ; සෙසං සබ්බං සබ්බාසවසුත්තෙ විත්ථාරිතමෙව—ඉදානි තෙසං තත්ථ නිච්චලභාවං පුච්ඡන්තො අපි නු තුම්හෙ භික්ඛවෙ එවං ජානන්තා එවං පස්සන්තා එවං වදෙය්‍යාථ සත්ථා නො ගරූති ආදිමාහ. තත්ථ **ගරූ**ති භාරිකො; අකාමා අනුවත්තිතබ්බො. **සමණො**ති බුද්ධසමණො; **අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍යාථා**ති අයං සත්ථා අම්හාකං කිච්චං සාධෙතුං න සක්කොතීති අපි නු එවං සඤ්ඤිනො හුත්වා අඤ්ඤං බාහිරකං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍යාථාති; **පුථුසමණ**

† ආදිං කත්වා.

බ්‍රාහ්මණානන්ති පුථූනං තිත්ථියසමණානඤ්චෙව බ්‍රාහ්මණානඤ්ච; වතකොතූහලමඞ්ගලානීති වතසමාදානානි ච දිට්ඨිකුතූහලානි ච; දිට්ඨසුතමුතමඞ්ගලානි ච. **සාරතො පච්චාගච්ඡෙය්‍යාථාති** එතානි සාරන්ති එවං සඤ්ඤිනො හුත්වා පටිආගච්ඡෙය්‍යාථ; එවං නිස්සට්ඨානිපි පුන ගණ්හෙය්‍යාථාති අත්ථො. **සාමං ඤාත**න්ති සයං ඤාණෙන ඤාතං; **සාමං දිට්ඨ**න්ති සයං පඤ්ඤාචක්ඛුනා දිට්ඨං; **සාමං විදිත**න්ති සයං විභාවිතං පාකටං කතං; **උපනීතා ඛො මෙ තුම්හෙති** මයා භික්ඛවෙ තුම්හෙ ඉමිනා සන්දිට්ඨිකාදිසභාවෙන ධම්මෙන නිබ්බානං උපනීතා; පාපිතාති අත්ථො. **සන්දිට්ඨිකොති** ආදීනං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො; **ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත**න්ති එතං වචනං ඉදං තුම්හෙහි සාමං ඤාතාදිභාවං පටිච්ච වුත්තං.

තිණ්ණං ඛො පන භික්ඛවෙති කස්මා ආරද්ධං? නනු හෙට්ඨා වට්ටවිවට්ටවසෙන දෙසනා මත්ථකං පාපිතාති? ආම පාපිතා. අයං පන පාටිඑක්කො අනුසන්ධි අයං හි ලොකසන්නිවාසො පටිසන්ධිසම්මූළ්හො* තදස්ස සම්මොහට්ඨානං විධංසෙත්වා පාකටං කරිස්සාමීති ඉදං දෙසනං ආරභි. අපි ච වට්ටමූලං අවිජ්ජා විවට්ටමූලං බුද්ධුප්පාදො ඉති වට්ටමූලං අවිජ්ජං විවට්ටමූලං බුද්ධුප්පාදං දස්සෙත්වාපි පුන එකවාරං වට්ටවිවට්ටවසෙන දෙසනං මත්ථකං පාපෙස්සාමීතිපි ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ **සන්නිපාතාති** සමොධානෙන පිණ්ඩභාවෙන; **ගබ්භස්සාති** ගබ්භෙ නිබ්බත්තනකසත්තස්ස; **ඔක්කන්ති හොතීති** නිබ්බත්ති හොති; කත්ථචි හි ගබ්භොති මාතුකුච්ඡි වුත්තා යථාහ—

"යමෙකරත්තිං පඨමං ගබ්භෙ වසති මාණවො
අබ්භුට්ඨිතොව සයති සගච්ඡං න නිවත්තතී"ති.

කත්ථචි ගබ්භෙ නිබ්බත්තනසත්තො—යථාහ. "යථා ඛො පනානන්ද අඤ්ඤා ඉත්ථිකා නව වා දස වා මාසෙ ගබ්භං කුච්ඡිනා පරිහරිත්වා විජායන්තී"ති ඉධ සත්තො අධිප්පෙතො. තං සන්ධාය වුත්තං ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොතීති. **ඉධාති** ඉමස්මිං සත්තලොකෙ; **මාතා ච උතුනී හොතීති** ඉදං උතුසමයං සන්ධාය වුත්තං. මාතුගාමස්ස කිර යස්මිං ඔකාසෙ දාරකො නිබ්බත්තති තත්ථ මහතී ලොහිතපිළකා සණ්ඨහිත්වා භිජ්ජිත්වා පග්ඝරති. වත්ථු සුද්ධං හොති. විසුද්ධෙ වත්ථුම්හි මාතාපිතූසු එකවාරං සන්නිපතිතෙසු යාව සත්තදිවසා ඛෙත්තමෙව හොති තස්මිං සමයෙ හත්ථග්ගාහවෙණිග්ගාහාදිනා අඞ්ගපරාමසනෙනාපි දාරකො නිබ්බත්තතියෙව. **ගන්ධබ්බොති** තත්‍රූපගසත්තො; **පච්චුපට්ඨිතො හොතීති** න මාතාපිතූනං සන්නිපාතං

* පටිසන්ධියං මූළ්හො

ඔලොකයමානො සමීපෙ ඨිතො නාම හොති. කම්මයන්තයන්තිතො පන එකො සත්තො තස්මිං ඔකාසෙ නිබ්බත්තනකො හොතීති අයමෙත්ථ අධිප්පායො. මහතා සංසයෙනාති අරොගා නු ඛො භවිස්සාමි අහං පුත්තො වා මෙති එවං මහන්තෙන ජීවිතසංසයෙන; ලොහිතං හෙතං භික්ඛවෙති තදා කිර මාතුලොහිතං තං ඨානං සම්පත්තං සම්පත්තං පුත්තසිනෙහෙන පණ්ඩරං හොති, තස්මා එවමාහ. වඞ්කකන්ති ගාමදාරකානං කීළනකං ඛුද්දකනඞ්ගලං; ඝටිකා වුච්චති දීඝදණ්ඩකෙන රස්සදණ්ඩකපහරණකීළා; මොක්ඛචිකන්ති සම්පරිවත්තකකීළා, ආකාසෙ දණ්ඩකං ගහෙත්වා භූමියං වා සීසං ඨපෙත්වා හෙට්ඨුපරියභාවෙන පරිවත්තනකීළනන්ති වුත්තං හොති. චිඞ්ගුලකං වුච්චති තාලපණ්ණාදීහි කතං වාතප්පහාරෙන පරිබ්භමනචක්කං. පත්තාළ්හකං වුච්චති පණ්ණනාළිකා, තාය වාලිකාදීනි මිනනකීළනකං. රථකන්ති ඛුද්දකරථං; ධනුකම්පි ඛුද්දකධනුකමෙව; සාරජ්ජතීති රාගං උප්පාදෙති; බ්‍යාපජ්ජතීති ව්‍යාපාදං උප්පාදෙති;

අනුපට්ඨිතකායසතීති කායෙ සති කායසති, තං අනුපට්ඨපෙත්වාති අත්ථො. පරිත්තචෙතසොති අකුසලචිත්තො; යත්ථස්ස තෙ පාපකාති ඵලසමාපත්තියං එතෙ නිරුජ්ඣන්ති, තං න ජානාති, නාධිගච්ඡතීති අත්ථො. අනුරොධවිරොධන්ති රාගඤ්ච දොසඤ්ච; අභිනන්දතීති තණ්හාවසෙන අභිනන්දති; තණ්හාවසෙනෙව අහො සුඛන්ති ආදීනි වදන්තො අභිවදති; අජ්ඣොසාය තිට්ඨතීති තණ්හාඅජ්ඣොසානෙන ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ගණ්හාති. සුඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා අභිනන්දතු, දුක්ඛං කථං අභිනන්දතීති? අහං දුක්ඛිතො මම දුක්ඛන්ති ගණ්හන්තො අභිනන්දති නාම. උප්පජ්ජති නන්දීති තණ්හා උප්පජ්ජති; තදුපාදානන්ති සා ච තණ්හා ගහණට්ඨෙන උපාදානං; තස්සුපාදානපච්චයා භවො * සමුදයො හොතීති ඉදං භගවතා පුන එකවාරං විසන්ධිසංඛෙපං පච්චයාකාරවට්ටං දස්සිතං—

ඉදානි විවට්ටං දස්සෙන්තො ඉධ භික්ඛවෙ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජතීති ආදිමාහ. තත්ථ අප්පමාණචෙතසොති අප්පමාණං ලොකුත්තරං චෙතො අස්සාති අප්පමාණචෙතසො; මග්ගචිත්තසමඞ්ගීති අත්ථො. ඉමං ඛො මෙ තුම්හෙ භික්ඛවෙ සංඛිත්තෙන තණ්හාසංඛයවිමුත්තිං ධාරෙථාති භික්ඛවෙ ඉමං සංඛිත්තෙන දෙසිතං මය්හං තණ්හාසංඛයවිමුත්තිදෙසනං තුම්හෙ නිච්චකාලං ධාරෙය්‍යාථ මා පම්මුස්සෙය්‍යාථ; දෙසනා හි එත්ථ විමුත්තිපටිලාභහෙතුතො විමුත්තීති වුත්තා. මහාතණ්හා

* තණ්හුපාදානතප්පච්චයභාවො සමුදයො හොති.

ජාලතණ්හාසංඝාටපටිමුක්කන්ති තණ්හාව සංසිබ්බනට්ඨෙන මහාතණ්හාජාලං සංඝටිතට්ඨෙන සංඝාටොති වුච්චති. ඉති ඉමස්මිං මහාතණ්හාජාලතණ්හාසංඝාටෙව ඉමං සාතිං භික්ඛුං කෙවට්ටපුත්තං පටිමුක්කං ධාරෙථ. අනුපවිට්ඨං අන්තොගතොති නං ධාරෙය්‍යාථාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාතණ්හාසංඛයසුත්තං අට්ඨමං.

-oXo-

එවම්මෙසුතන්ති මහාඅස්සපුරං; **තත්ථ අඞ්ගෙසූති** අඞ්ගා නාම ජානපදිනො රාජකුමාරා තෙසං නිවාසො එකොපි ජනපදො රුළ්හිසද්දෙන අඞ්ගාති වුච්චති. තස්මිං අඞ්ගෙසු ජනපදෙසු; **අස්සපුරං නාම අඞ්ගානං නිගමොති** අස්සපුරන්ති නගරනාමෙන ලද්ධවොහාරො අඞ්ගානං ජනපදස්ස එකො නිගමො; තං ගොචරගාමං කත්වා විහරතීති අත්ථො **භගවා එතදවොචාති** එතං සමණා සමණාති වො භික්ඛවෙ ජනො සඤ්ජානාතීති ආදිවචනං අවොච; කස්මා පන එවං අවොචාති තස්මිං කිර නිගමෙ මනුස්සා සද්ධා පසන්නා බුද්ධමාමකා ධම්මමාමකා සඞ්ඝමාමකා තදහුපබ්බජිතසාමණෙරම්පි වස්සසතිකථෙරසදිසං කත්වා පස්සන්ති පුබ්බණ්හසමයෙ භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩාය පවිසන්තං දිස්වා බීජනඞ්ගලාදීනි ගහෙත්වා ඛෙත්තං ගච්ඡන්තාපි ඵරසුආදීනි ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසන්තාපි තානි උපකරණානි නික්ඛිපිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසීදනට්ඨානං ආසනසාලං වා මණ්ඩපං වා රුක්ඛමූලං වා සම්මජ්ජිත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා ආධාරකෙ පානීයං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි දත්වා කතභත්තකිච්චං භික්ඛුසඞ්ඝං උය්‍යොජෙත්වා තතො තානි උපකරණානි ආදාය ඛෙත්තං වා අරඤ්ඤං වා ගන්ත්වා අත්තනො කම්මානි කරොන්ති කම්මන්තට්ඨානෙපි නෙසං අඤ්ඤා කථා නාම නත්ථි. චත්තාරො මග්ගට්ඨා චත්තාරො ඵලට්ඨාති අට්ඨ පුග්ගලා අරියසඞ්ඝො නාම තෙ එවරූපෙන සීලෙන එවරූපෙන ආචාරෙන එවරූපාය පටිපත්තියා සමන්නාගතා ලජ්ජිනො පෙසලා උළාරගුණාති භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව වණ්ණං කථෙන්ති කම්මන්තතො ආගන්ත්වා භුත්ත සායමාසා ඝරද්වාරෙසු නිසින්නාපි සයනඝරං පවිසිත්වා නිසින්නාපි භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව වණ්ණං කථෙන්ති භගවා තෙසං මනුස්සානං නිපච්චාකාරං දිස්වා භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩපාතාපචායනෙ නියොජෙන්තො එවං අවොච. **යෙ ධම්මා සමණකරණා ච බ්‍රාහ්මණකරණා චාති** යෙ ධම්මා සමාදාය පරිපූරිතා සමිතපාපසමණඤ්ච බාහිතපාපබ්‍රාහ්මණඤ්ච කරොන්තීති අත්ථො–"හිරි

මානි භික්ඛවෙ සමණස්ස සමණකරණීයානි කතමානි තීණි
අධිසීලසික්ඛාසමාදානං අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානං අධිපඤ්ඤා
සික්ඛාසමාදාන"න්ති එත්ථ පන සමණෙන කත්තබ්බධම්මා
වුත්තා. තෙපි ච සමණකරණාව හොන්ති. ඉධ පන හිරො
ත්තප්පාදිවසෙන දෙසනා විත්ථාරිතා. එවං නො අයං අම්හාක
න්ති එත්ථ නොති නිපාතමත්තං එවං අයං අම්හාකන්ති අත්ථො;
මහප්ඵලා මහානිසංසාති උභයම්පි අත්ථතො එකමෙව.
අවඤ්ඣාති අමොඝා; **සඵලාති** අයං තස්සෙව අත්ථො; යස්සා හි
ඵලං නත්ථි සා වඤ්ඣා නාම හොති. **සඋද්‍රයාති** සවඩ්ඪී;
ඉදං සඵලතාය වෙවචනං. **එවං හි වො භික්ඛවෙ සික්ඛිතබ්බ
න්ති** භික්ඛවෙ එවං තුම්හෙහි සික්ඛිතබ්බං; ඉති භගවා ඉමිනා
එත්තකෙන ඨානෙන හිරොත්තප්පාදීනං ධම්මානං වණ්ණං
කථෙසි. කස්මා වචනපටිපජ්ජනත්ථං. සචෙ හි කොචි අචිර
පබ්බජිතො බාලභික්ඛු එවං වදෙය්‍ය භගවා හිරොත්තප්පාදි
ධම්මෙ සමාදාය වත්තථාති වදති කොනුඛො තෙසං සමාදාය
වත්තනෙ ආනිසංසොති තස්ස වචනපටිපජ්ජනත්ථං. අයඤ්ච
අයඤ්ච ආනිසංසො ඉමෙ ධම්මා සමාදාය පූරිතා සන්තපාපං සම
ණං නාම බාහිතපාපං බ්‍රාහ්මණං නාම කරොන්ති චතු
පච්චයලාභං උප්පාදෙන්ති පච්චයදායකානං මහප්ඵලතං
සම්පාදෙන්ති පබ්බජ්ජං අවඤ්ඣං සඵලං සඋද්‍රයං කරොන්තීති
වණ්ණං අභාසි. අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරෙන වණ්ණකථා
සතිපට්ඨානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. **හිරොත්තප්පෙ
නාති** යං හිරීයති හිරීයිතබ්බෙන ඔත්තප්පති ඔත්තප්පිතබ්බෙ
නාති එවං විත්ථාරිතාය හිරියා චෙව ඔත්තප්පෙන ච; අපි
චෙත්ථ අජ්ඣත්තසමුට්ඨානා හිරි බහිද්ධාසමුට්ඨානං ඔත්තප්පං
අත්තාධිපතෙය්‍යා හිරි ලොකාධිපතෙය්‍යං ඔත්තප්පං ලජ්ජාස
භාවසණ්ඨිතා හිරි භයසභාවසණ්ඨිතං ඔත්තප්පං විත්ථාරකථා
පනෙත්ථ සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා. අපි ච ඉමෙ
ද්වෙ ධම්මා ලොකං පාලනතො ලොකපාලකධම්මා නාමාති
කථිතා. යථාහ—ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං
පාලෙන්ති කතමෙ ද්වෙ හිරි ච ඔත්තප්පඤ්ච ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ
ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං පාලෙන්ති ඉමෙ ච ඛො භික්ඛවෙ
ද්වෙ සුක්කා ධම්මා ලොකං න පාලෙය්‍යුං නයිධ පඤ්ඤායෙථ
මාතාති වා මාතුච්ඡාති වා මාතුලානීති වා ආචරියභරියාති
වා ගරූනං දාරාති වා. සම්භෙදං ලොකො අගමිස්ස යථා
අජෙළකා කුක්කුටසූකරා සොණසිඞ්ගාලාති—ඉමෙයෙව ජන
කෙ දෙවධම්මාති කථිතා—යථාහ=

"හිරිඔත්තප්පසම්පන්නා සුක්කධම්මසමාහිතා
සන්තො සප්පුරිසා ලොකෙ දෙවධම්මාති වුච්චරෙ"ති.

මහාචුන්දත්ථෙරස්ස පන කිලෙසසල්ලෙඛනපටිපදං කත්වා දස්සිතං—යථාහ—"පරෙ අහිරිකා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ හිරිමන්තා භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො කරණීයො—පරෙ අනොත්තප්පිනො * භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ ඔත්තප්පිනො † භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො කරණීයො"ති—ඉමෙව මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ඔවාදූපසම්පදං කත්වා දස්සිතං—වුත්තං හෙතං—තස්මාතිහ තෙ කස්සප එවං සික්ඛිතබ්බං තිබ්බං මෙ හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨිතං භවිස්සති ථෙරෙසු නවෙසු මජ්ඣිමෙසූති එවං හි තෙ කස්සප සික්ඛිතබ්බ"න්ති—ඉධ පනෙතෙ සමණධම්මා නාමාති දස්සිතං. යස්මා පන න එත්තාවතා ච සාමඤ්ඤත්ථො මත්ථකං පත්තො නාම හොති තස්මා අපරෙපි සමණකරණෙ ධම්මෙ දස්සෙතුං සියා ඛො පන භික්ඛවෙ තුම්හාකන්ති ආදිමාහ. තත්ථ සාමඤ්ඤත්ථොති සංයුත්තකෙ තාව "කතමඤ්ච භික්ඛවෙ සාමඤ්ඤං අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සෙය්‍යථීදං ? සම්මාදිට්ඨි—පෙ—සම්මාසමාධි ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ සාමඤ්ඤං කතමො ච භික්ඛවෙ සාමඤ්ඤත්ථො යො භික්ඛවෙ රාගක්ඛයො දොසක්ඛයො මොහක්ඛයො අයං වුච්චති භික්ඛවෙ සාමඤ්ඤත්ථො"ති. මග්ගො සාමඤ්ඤං නාම ඵලනිබ්බානානි සාමඤ්ඤත්ථොති වුත්තානි. ඉමස්මිං පන ඨානෙ මග්ගම්පි ඵලම්පි එකතො කත්වා සාමඤ්ඤත්ථො කථිතොති වෙදිතබ්බො.

ආරොචයාමීති කථෙමි; **පටිවෙදයාමීති** ජානාපෙමි; **පරිසුද්ධො නො කායසමාචාරොති** එත්ථ කායසමාචාරො පරිසුද්ධො අපරිසුද්ධොති දුවිධො. යො හි භික්ඛු පාණං හනති අදින්නං ආදියති මිච්ඡා චරති තස්ස කායසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයං පන කම්මපථවසෙනෙව ඔළාරිකො. යො පන පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා පරං හෙඨෙති විහෙඨෙති තස්ස කායසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයම්පි සික්ඛාපදවසෙනෙව ‡ පටික්ඛිත්තො. ඉමස්මිං සුත්තෙ උභයමෙතං අකත්වා පරමසල්ලෙඛො නාම කථිතො. යො හි භික්ඛු පානීයඝටෙ වා පානීයං පිවනත්ථානං පත්තෙ වා භත්තං භුඤ්ජනත්ථානං කාකානං වාරණවසෙන හත්ථං වා ලෙඩ්ඩුං වා දණ්ඩං වා උග්ගිරති තස්ස කායසමාචාරො අපරිසුද්ධො. විපරීතො පරිසුද්ධො නාම. **උත්තානොති** උග්ගතො

* අනොත්තාපී. † ඔත්තාපී ‡ සික්ඛාපදක්ඛන්ධෙනෙව.

පාකටො; විවටොති අනාවටො අච්ඡන්නො; උභයෙනාපි පරිසුද්ධතංයෙව දීපෙති. නවච්ඡිද්දවාති සදා එකසදිසො අන්තරෙ ඡිද්දරහිතො; සංවුතොති කිලෙසානං වාරපිදහනෙන පිහිතො; න වජ්ජපටිච්ඡාදනත්ථාය. වචීසමාචාරෙපි යො භික්ඛු මුසා වදති පිසුණං කථෙති ඵරුසං භාසති සම්ඵප්පලපති තස්ස වචීසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයං පන කම්මපථවසෙනෙව වාරිතො. යො පන ගහපතිකාති වා දාසාති වා පෙස්සාති වා ආදිනි බ්‍රූංසෙන්තො වදති. තස්ස වචීසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයම්පි සික්ඛාපදවසෙනෙව පටික්ඛිත්තො. ඉමස්මිං සුත්තෙ උභයමෙතං අකත්වා පරමසල්ලෙඛො නාම කථිතො—යො හි භික්ඛු දහරෙන වා සාමණෙරෙන වා කච්චි භන්තෙ අම්හාකං උපජ්ඣායං පස්සථාති වුත්තො ආවුසො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙ එතස්මිං පදෙසෙ විචරිංසු උපජ්ඣායො තෙ විකාසිකසංකභණ්ඩකං උක්ඛිපිත්වා ගතො භවිස්සතීති ආදිනා නයෙන භස්සාධිප්පායොපි එවරූපිකථං කථෙති තස්ස වචීසමාචාරො අපරිසුද්ධො. විපරීතො පරිසුද්ධො නාම—මනොසමාචාරෙ යො භික්ඛු අභිජ්ඣාලු ව්‍යාපන්නචිත්තො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති. තස්ස මනොසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයං පන කම්මපථවසෙනෙව වාරිතො. යො පන උපනික්ඛිත්තං ජාතරූපරජතං සාදියති තස්ස මනොසමාචාරො අපරිසුද්ධො නාම. අයම්පි සික්ඛාපදවසෙනෙව පටික්ඛිත්තො. ඉමස්මිං සුත්තෙ උභයමෙතං අකත්වා පරමසල්ලෙඛො නාම කථිතො—යො භික්ඛු කාමවිතක්කං වා ව්‍යාපාදවිතක්කං වා විහිංසාවිතක්කං වා විතක්කෙති තස්ස මනොසමාචාරො අපරිසුද්ධො. විපරීතො පරිසුද්ධො නාම—ආජීවස්මිං හි යො භික්ඛු ආජීවහෙතු වෙජ්ජකම්මං පහිණගමනං ගණ්ඩඵාලනං කරොති අරුමක්ඛනං දෙති තෙලං පචතීති එකවීසතිඅනෙසනාවසෙන ජීවිකං කප්පෙති යො වා පන විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති තස්ස ආජීවො අපරිසුද්ධො නාම—අයං පන සික්ඛාපදබන්ධෙනෙව පටික්ඛිත්තො ඉමස්මිං සුත්තෙ එතං අකත්වා පරමසල්ලෙඛො නාම කථිතො. යො හි භික්ඛු සප්පිනවනීතතෙලමධුඵාණිතාදීනි ලභිත්වා ස්වෙ වා පුන දිවසෙ වා භවිස්සතීති සන්නිධිකාරං පරිභුඤ්ජති යො පන නිම්බඞ්කුරාදීනි දිස්වා සාමණෙරෙ වදති ආවුසො අඞ්කුරෙ ඛාදථාති සාමණෙරා ථෙරො ඛාදිතුකාමොති කප්පියං කත්වා දෙන්ති දහරෙ පන සාමණෙරෙ වා පානීයං පිවථ ආවුසොතිපි වදති ථෙරො පානීයං පිවිතුකාමොති පානීයසඞ්ඛං ධොවිත්වා දෙන්ති. තං පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආජීවො අපරිසු

ද්ධො නාම හොති විපරීතො පරිසුද්ධො නාම—මත්තඤ්ඤූති
පරියෙසනපටිග්ගහණපරිභොගෙසු මත්තඤ්ඤූ පමාණ
ඤ්ඤූ; ජාගරියමනුයුත්තාති රත්තින්දිවං ඡ කොට්ඨාසෙ කත්වා
එකස්මිං කොට්ඨාසෙ නිද්දාය ඔකාසං දත්වා පඤ්ච කොට්ඨාසෙ
ජාගරියම්හි යුත්තප්පයුත්තා; සීහසෙය්‍යන්ති එත්ථ කාමභොගි
සෙය්‍යා පෙතසෙය්‍යා සීහසෙය්‍යා තථාගතසෙය්‍යාති චතස්සො
සෙය්‍යා. තත්ථ "යෙභුය්‍යෙන භික්ඛවෙ කාමභොගී සත්තා
වාමෙන පස්සෙන සෙන්තී"ති අයං කාමභොගිසෙය්‍යා. තෙසු
හි යෙභුය්‍යෙන දක්ඛිණපස්සෙන සයානො නාම නත්ථි. "යෙ
භුය්‍යෙන භික්ඛවෙ පෙතා උත්තානා සෙන්තී"ති අයං පෙත
සෙය්‍යා. අප්පමංසලොහිතත්තා හි අට්ඨිසංඝාටජටිතා එකෙන
පස්සෙන සයිතුං න සක්කොන්ති. උත්තානාව සෙන්ති. "යෙ
භුය්‍යෙන භික්ඛවෙ සීහො. මිගරාජා නඞ්ගුට්ඨං අන්තරසත්ථිම්හි
අනුපක්ඛිපිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සෙති"ති අයං සීහසෙ
ය්‍යා-තෙජුස්සදත්තා සීහො මිගරාජා ද්වෙ පුරිමපාදෙ එකස්මිං
ඨානෙ ඨපෙත්වා නඞ්ගුට්ඨං අන්තරසත්ථිම්හි * පක්ඛිපිත්වා
පුරිමපාදපච්ඡිමපාදනඞ්ගුට්ඨානං ඨිතොකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා
ද්වින්නං පුරිමපාදානං මත්ථකෙ සීසං ඨපෙත්වා සයති දිවසම්පි
සයිත්වා පබුජ්ඣමානො න උත්‍රසන්තො පබුජ්ඣති. සීසම්පන
උක්ඛිපිත්වා පුරිමපාදාදීනං ඨිතොකාසං සල්ලක්ඛෙති සචෙ
කිඤ්චි ඨානං විජහිත්වා ඨිතං හොති නයිදං තුය්හං ජාතියා න
සූරභාවස්ස අනුරූපන්ති අනත්තමනො හුත්වා තත්ථෙව සයති
න ගොචරාය පක්කමති අවිජහිත්වා ඨිතෙ පන තුය්හං ජාතියා
ච සූරභාවස්ස ච අනුරූපමිදන්ති හට්ඨතුට්ඨො උට්ඨාය සීහ
විජම්භිතං විජම්භිත්වා කෙසරභාරං විධුනිත්වා තික්ඛත්තුං සීහ
නාදං නදිත්වා ගොචරාය පක්කමති—චතුත්ථජ්ඣානසෙය්‍යා
පන තථාගතසෙය්‍යාති වුච්චති. තාසු ඉධ සීහසෙය්‍යා ආගතා.
අයං හි තෙජුස්සදඉරියාපථත්තා උත්තමසෙය්‍යා නාම. පාදෙ
පාදන්ති දක්ඛිණපාදෙ වාමපාදං; අච්චාධායාති අතිආධාය
ඊසකං අතික්කම්ම ඨපෙත්වා; ගොප්ඵකෙන හි ගොප්ඵකෙ
ජාණුනා වා ජාණුම්හි සංඝට්ටියමානෙ අභිණ්හං වෙදනා
උප්පජ්ජති. චිත්තං එකග්ගං න හොති සෙය්‍යා අඵාසුකා
හොති යථා පන න සංඝට්ටෙති එවං අතික්කම්ම ඨිතෙ වෙදනා
නුප්පජ්ජති. චිත්තං එකග්ගං හොති සෙය්‍යා ඵාසු හොති.
තස්මා එවමාහ. අභිජ්ඣං ලොකෙති ආදි චූළහත්ථිපදො
පමෙ විත්ථාරිතං; යා පනායං සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙති උපමා
වුත්තා—තත්ථ ඉණං ආදායාති වඩ්ඪියා ධනං ගහෙත්වා; ව්‍යන්ති

* අනතරසත්ථිං.

කරෙය්‍යාති විගතන්තං කරෙය්‍ය; යථා නෙසං කාකණිකමත්තම්පි පරියන්තං නාවසිස්සති එවං කරෙය්‍ය. සබ්බසො පටිනිවත්තෙය්‍යාති අත්ථො. **තතො නිදානන්ති** අනණනිදානං; සො හි අනණොම්හීති ආවජ්ජෙන්තො බලවපාමුජ්ජං ලභති සොමනස්සං අධිගච්ඡති. තෙන වුත්තං ලභෙථ පාමුජ්ජං අධිගච්ඡෙ සොමනස්සන්ති. විසභාගවෙදනුප්පත්තියා කක්කචෙනෙව චතුඉරියාපථං ඡින්දන්තො ආබාධතීති ආබාධො. ස්වාස්ස අත්ථීති **ආබාධිකො**; තංසමුට්ඨානෙන දුක්ඛෙන **දුක්ඛිතො**; අධිමත්තගිලානොති බාළ්හගිලානො; **නච්ඡාදෙය්‍යාති** අධිමත්තබ්‍යාධිපරෙතතාය න රුච්චෙය්‍ය; **බලමත්තාති** බලවමෙව බලමස්ස කායෙ න භවෙය්‍යාති අත්ථො. **තතො නිදානන්ති** ආරොග්‍යනිදානං; තස්ස අරොගොම්හීති ආවජ්ජයතො තදුභයං හොති. තෙන වුත්තං ලභෙථ පාමුජ්ජං අධිගච්ඡෙ සොමනස්සන්ති. **න චස්ස** කොචි **භොගානං වයොති** කාකණිකමත්තම්පි භොගානං වයො න භවෙය්‍ය; **තතො නිදානන්ති** බන්ධනමොක්ඛනිදානං; සෙසං වුත්තනයෙනෙව සබ්බපදෙසු යොජෙතබ්බං.

අනත්තාධීනොති න අත්තනි අධීනො; අත්තනො රුචියා කිඤ්චි කාතුං න ලභති. **පරාධීනොති** පරෙසු අධීනො; පරස්සෙව රුචියා පවත්තති. **න යෙන කාමඞ්ගමොති** යෙන දිසාභාගෙනස්ස කාමො හොති ඉච්ඡා උප්පජ්ජති ගමනාය තෙන ගන්තුං න ලභති; **දාසබ්‍යාති** දාසභාවා; **භුජිස්සොති** අත්තනො සන්තකො; **තතො නිදානන්ති** භුජිස්සනිදානං; **කන්තාරද්ධානමග්ගන්ති** කන්තාරං අද්ධානමග්ගං; නිරුදකං දීඝමග්ගන්ති අත්ථො. **තතො නිදානන්ති** ඛෙමන්තභූමිනිදානං †; **ඉමෙ පඤ්චනීවරණෙ අප්පහීනෙති** එත්ථ භගවා අප්පහීනං කාමච්ඡන්දනීවරණං ඉණසදිසං සෙසානි රොගාදිසදිසානි කත්වා දස්සෙති. තත්‍රායං සදිසතා—යො හි පරෙසං ඉණං ගහෙත්වා විනාසෙති සො තෙහි ඉණං දෙහීති වුච්චමානොපි ඵරුසං වුච්චමානොපි බජ්ඣමානොපි වධීයමානොපි කිඤ්චි පටිප්ඵරිතුං න සක්කොති සබ්බං තිතික්ඛති තිතික්ඛාකාරණං‡ හිස්ස තං ඉණං හොති. එවමෙවං යො යම්හි කාමච්ඡන්දෙන රජ්ජති තණ්හාගහණෙන තං වත්ථුං ගණ්හාති සො තෙන ඵරුසං වුච්චමානොපි බජ්ඣමානොපි වධීයමානොපි තිතික්ඛති තිතික්ඛාකාරණං හිස්ස සො කාමච්ඡන්දො හොති. ඝරසාමිකෙහි වධීයමානානං ඉත්ථීනං වියාති. එවං ඉණං විය කාමච්ඡන්දො දට්ඨබ්බො—යථා පන පිත්තරොගාතුරො මධුස

† නිදානා.   ‡ කම්මකාරණං.

ක්ඛරාදීසු අපි දින්නෙසු පිත්තරොගාතුරතාය තෙසං රසං න වින්දති තිත්තකං තිත්තකන්ති උග්ගිරතියෙව. එවමෙවං ව්‍යාපන්නචිත්තො හිතකාමෙහි ආචරියුපජ්ඣායෙහි අප්පමත්තකම්පි ඔවදියමානො ඔවාදං න ගණ්හාති අති විය මෙ තුම්හෙ උපද්දවෙථාති ආදීනි වත්වා විබ්භමති පිත්තරොගාතුරතාය සො පුරිසො මධුසක්ඛරරසං විය කොධාතුරතාය ඣානසුඛාදිභෙදං සාසනරසං න වින්දතීති එවං රොගො විය ව්‍යාපාදො දට්ඨබ්බො. යථා පන නක්ඛත්තදිවසෙ බන්ධනාගාරෙ බද්ධො පුරිසො නක්ඛත්තස්ස නෙව ආදිං න මජ්ඣං න පරියොසානං පස්සති සො දුතියදිවසෙ මුත්තො අහො හිය්‍යො නක්ඛත්තං මනාපං අහොසි අහො නච්චං අහො ගීතන්ති ආදීනි සුත්වාපි පටිවචනං න දෙති. කිංකාරණා? නක්ඛත්තස්ස අනනුභූතත්තා. එවමෙවං ථීනමිද්ධාභිභූතො භික්ඛු විචිත්තනයෙපි ධම්මස්සවණෙ වත්තමානෙ නෙව තස්ස ආදිං න මජ්ඣං න පරියොසානං ජානාති සො උට්ඨිතෙ ධම්මස්සවණෙ අහො ධම්මස්සවණං අහො කාරණං * අහො උපමාති ධම්මස්සවණස්ස වණ්ණං භණමානානං සුත්වාපි පටිවචනං න දෙති. කිංකාරණා? ථීනමිද්ධවසෙන ධම්මකථාය අනනුභූතත්තාති. එවං බන්ධනාගාරං විය ථීනමිද්ධං දට්ඨබ්බං—යථා පන නක්ඛත්තං කීළන්තොපි දාසො ඉදං නාම අච්චායිකං කරණීයං අත්ථි සීඝං තත්ථ ගච්ඡ නො චෙ ගච්ඡසි හත්ථපාදං වා තෙ ඡින්දාමි කණ්ණනාසං වාති වුත්තො සීඝං ගච්ඡතියෙව නක්ඛත්තස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානං අනුභවිතුං න ලභති. කස්මා? පරාධීනතාය. එවමෙවං විනයෙ අපකතඤ්ඤුනා විවෙකත්ථාය අරඤ්ඤං පවිට්ඨෙනාපි කිස්මිඤ්චිදෙව අන්තමසො කප්පියමංසෙපි අකප්පියසඤ්ඤාය උප්පන්නාය විවෙකං පහාය සීලපරිසොධනත්ථං විනයධරස්ස සන්තිකං ගන්තබ්බං හොති. විවෙකසුඛං අනුභවිතුං න ලභති. කස්මා? උද්ධච්චකුක්කුච්චාභිභූතතායාති—එවං දාසං විය උද්ධච්චකුක්කුච්චං දට්ඨබ්බං—යථා පන කන්තාරද්ධානමග්ගපටිපන්නො පුරිසො චොරෙහි මනුස්සානං විලුත්තොකාසං දිස්වා දණ්ඩකසද්දෙනපි සකුණසද්දෙනපි චොරා ආගතාති උස්සඞ්කිතපරිසඞ්කිතො හොති. ගච්ඡතිපි තිට්ඨතිපි නිවත්තතිපි ගතට්ඨානතො අගතට්ඨානමෙව බහුතරං හොති. සො කිච්ඡෙන කසිරෙන ඛෙමන්තභූමිං පාපුණාති එවමෙවං යස්ස අට්ඨසු ඨානෙසු විචිකිච්ඡා උප්පන්නා හොති සො බුද්ධො නු ඛො නනු ඛො බුද්ධොති ආදිනා නයෙන විචිකිච්ඡන්තො අධිමුච්චිත්වා සද්ධාය ගණ්හිතුං න සක්කොති.

* ධම්මකාරණං

අසෙක්ඛා හොන්තා මග්ගං වා ඵලං වා න පාපුණන්ති. ඉති යථා කන්තාරද්ධානමග්ගෙ චොරා අත්ථි නත්ථීති පුනප්පුන ආසප්පන පරිසප්පනඅපරියොගාහණඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උප්පාදෙන්තො ඛෙමප්පත්තියා අන්තරායං කරොති. එවං විචිකිච්ඡාපි බුද්ධො න බුද්ධොති ආදිනා නයෙන පුනප්පුන ආසප්පනපරිසප්පනං අපරියොගාහණං ඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උප්පාදයමානා අරියභූමිප්පත්තියා අන්තරායං කරොතීති කන්තාරද්ධානමග්ගො විය දට්ඨබ්බා—

ඉදානි සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ආනණ්‍යන්ති එත්ථ භගවා පහීණකාමච්ඡන්දනීවරණං ආනණ්‍යසදිසං සෙසානි ආරොග්‍යාදිසදිසානි කත්වා දස්සෙති. තත්‍රායං සදිසතා—යථා හි පුරිසො ඉණං ආදාය කම්මන්තෙ පයොජෙත්වා සමිද්ධකම්මන්තො ඉණං නාම පළිබොධමූලන්ති චින්තෙත්වා සවඩ්ඪිකං ඉණං නිය්‍යාදෙත්වා පණ්ණං ඵාලාපෙය්‍ය අථස්ස තතො පට්ඨාය නෙව කොචි දූතං පෙසෙති න පණ්ණං තෙ ඉණසාමිකෙ දිස්වාපි සචෙ ඉච්ඡති ආසනා උට්ඨහති නොචෙ න උට්ඨහති. කස්මා? තෙහි සද්ධිං නිල්ලෙපතාය අලග්ගතාය එවමෙවං භික්ඛු අයං කාමච්ඡන්දො නාම පළිබොධමූලන්ති සතිපට්ඨානෙ වුත්තනයෙන ඡ ධම්මෙ භාවෙත්වා කාමච්ඡන්දනීවරණං පජහති. තස්සෙවං පහීණකාමච්ඡන්දස්ස යථා ඉණමුත්තස්ස පුරිසස්ස ඉණසාමිකෙ දිස්වා නෙව භයං න ඡම්භිතත්තං හොති එවමෙවං පරවත්ථුම්හි නෙව සඞ්ගො න බන්ධො හොති දිබ්බානි රූපානි පස්සතොපි කිලෙසො න සමුදාචරති. තස්මා භගවා ආනණ්‍යමිව කාමච්ඡන්දප්පහානං ආහ.

යථා පන සො පිත්තරොගාතුරො පුරිසො භෙසජ්ජකිරියාය තං රොගං වූපසමෙත්වා තතො පට්ඨාය මධුසක්කාරාදීනං රසං න වින්දති. එවමෙවං භික්ඛු අයං ව්‍යාපාදො නාම අනත්ථකාරකොති ඡ ධම්මෙ භාවෙත්වා ව්‍යාපාදනීවරණං පජහති— සො එවං පහීණව්‍යාපාදො යථා පිත්තරොගා මුත්තපුරිසො මධුසක්කාරාදීනි මධුරානි සම්පියායමානො පටිසෙවති එවමෙවං ආචාරපණ්ණත්තිආදීනි සික්ඛාපියමානො සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා සම්පියායමානො සික්ඛති. තස්මා භගවා ආරොග්‍යමිව ව්‍යාපාදප්පහානං ආහ—යථා සො නක්ඛත්තදිවසෙ බන්ධනාගාරං පවෙසිතපුරිසො අපරස්මිං නක්ඛත්තදිවසෙ පුබ්බෙපි අහං පමාදදොසෙන බන්ධො තං නක්ඛත්තං නානුභවිං ඉදානි අප්පමත්තො භවිස්සාමීති යථාස්ස පච්චත්ථිකා ඔකාසං න ලභන්ති එවං අප්පමත්තො හුත්වා නක්ඛත්තං අනුභවිත්වා අහො

නක්ඛත්තන්ති උදූනං උදූනෙති. එවමෙවං භික්ඛු ඉදං ථිනමිද්ධං නාම මහාඅනත්ථකරන්ති ඡ ධම්මෙ භාවෙත්වා ථිනමිද්ධනීවරණං පජහති—සො එවං පහීනථිනමිද්ධො යථා බන්ධනා මුත්තො පුරිසො සත්තාහම්පි නක්ඛත්තස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානං අනුභවති. එවමෙවං ධම්මනක්ඛත්තස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානං අනුභවන්තො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණාති. තස්මා භගවා බන්ධනාමොක්ඛම්ව ථිනමිද්ධපහානං ආහ—යථා පන දාසො කඤ්චිදෙව මිත්තං උපනිස්සාය සාමිකානං ධනං දත්වා අත්තානං භුජිස්සං කත්වා තතො පට්ඨාය යං ඉච්ඡති තං කරෙය්‍ය එවමෙවං භික්ඛු ඉදං උද්ධච්චකුක්කුච්චං නාම මහාඅනත්ථකරන්ති ඡ ධම්මෙ භාවෙත්වා උද්ධච්චකුක්කුච්චං පජහති සො එවං පහීනඋද්ධච්චකුක්කුච්චො යථා භුජිස්සො පුරිසො යං ඉච්ඡති තං කරොති න නං කොචි බලක්කාරෙන තතො නිවත්තෙති එවමෙවං යථාසුඛං නෙක්ඛම්මපටිපදං පටිපජ්ජති න නං උද්ධච්චකුක්කුච්චං බලක්කාරෙන තතො නිවත්තෙති. තස්මා භගවා භුජිස්සං විය උද්ධච්චකුක්කුච්චප්පහානං ආහ—යථා බලවා පුරිසො හත්ථසාරං ගහෙත්වා සජ්ජාවුධො සපරිවාරො කන්තාරං පටිපජ්ජෙය්‍ය තං චොරා දූරතොව දිස්වා පලායෙය්‍යුං සො සොත්ථිනා තං කන්තාරං නිත්ථරිත්වා ඛෙමන්තං පත්තො හට්ඨතුට්ඨො අස්ස එවමෙවං භික්ඛු අයං විචිකිච්ඡා නාම අනත්ථකාරිකාති ඡ ධම්මෙ භාවෙත්වා විචිකිච්ඡං පජහති. සො එවං පහීනවිචිකිච්ඡො යථා බලවා සජ්ජාවුධො සපරිවාරො පුරිසො නිබ්භයො චොරෙ තිණම්පි අගණෙත්වා සොත්ථිනා නික්ඛමිත්වා ඛෙමන්තභූමිං සම්පාපුණාති—එවමෙවං දුච්චරිතකන්තාරං නිත්ථරිත්වා පරමඛෙමන්තභූමිං අමතං නිබ්බානං පාපුණාති—තස්මා භගවා ඛෙමන්තභූමිං විය විචිකිච්ඡාපහානං ආහ—

ඉමමෙව කායන්ති ඉමං කරජකායං; අභිසන්දෙතීති තෙමෙති ස්නෙහෙති; සබ්බත්ථ පවත්තපීතිසුඛං කරොති. පරිසන්දෙතීති සමන්තතො සන්දෙති; පරිපූරෙතීති වායුනා භස්තං විය පූරෙති; පරිප්ඵරතීති සමන්තතො ඵුසති; සබ්බාවතො කායස්සාති අස්ස භික්ඛුනො සබ්බකොට්ඨාසවතො කායස්ස; කිඤ්චි උපාදින්නකසන්තතිපවත්තිට්ඨානෙ ඡවිමංසලොහිතානුගතං අණුමත්තම්පි ඨානං පඨමජ්ඣානසුඛෙන අඵුට්ඨං නාම න හොති—දක්ඛොති ඡෙකො; පටිබලො න්හානියචුණ්ණානි කාතුමෙව යොජෙතුම සන්දෙතුම.* කංසථාලෙති යෙන

---

* සන්නෙතුම

කෙනචි ලොහෙන කතභාජනෙ; මත්තිකාභාජනං පන ථිරං න හොති සන්නෙන්තස්ස භිජ්ජති තස්මා තං න දස්සෙසි. **පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකන්ති** සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා; **සන්නෙය්‍යාති** වාමහත්ථෙන කංසථාලං ගහෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන පමාණයුත්තං උදකං සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා පරිමද්දන්තො පිණ්ඩං කරෙය්‍ය; **සෙනහානුගතාති** උදකසිනෙහෙන අනුපරිගතා; **සන්තරබාහිරාති** සද්ධිං අන්තොපදෙසෙන ච බහිපදෙසෙන ච සබ්බත්ථකමෙව උදකසිනෙහෙන ඵුට්ඨාති අත්ථො. **න ච පග්ඝරණීති** න බින්දු බින්දු උදකං පග්ඝරති; සක්කා හොති හත්ථෙනපි වීහිපි අඞ්ගුලීහි ගහෙතුං ඔවට්ටිකායම්පි කාතුන්ති අත්ථො—

දුතියජ්ඣානසුඛූපමායං **උබ්භිදොදකොති** උබ්භින්නඋදකො හෙට්ඨා න උබ්භිජ්ජිත්වා උග්ගච්ඡනඋදකො අන්තොයෙව පන උප්පජ්ජනඋදකොති අත්ථො. **ආයමුඛන්ති** ආගමනමග්ගො; **දෙවොති** මෙඝො; **කාලෙන කාලන්ති** අන්වද්ධමාසං වා අනුදසාහං වාති අත්ථො. **ධාරන්ති** වුට්ඨිං; **නානුප්පවෙච්ඡෙය්‍යාති** න පවෙසෙය්‍ය; න වස්සෙය්‍යාති අත්ථො **සීතා වාරිධාරා උබ්භිජ්ජිත්වාති** සීතං වාරි තං රහදං පූරයමානං උප්පජ්ජිත්වා හෙට්ඨා උග්ගච්ඡමානං උදකං බහි උග්ගන්ත්වා උග්ගන්ත්වා භිජ්ජන්ත් උදකං සොභෙති චතූහි දිසාහි පවිසනඋදකං පූරාණපණ්ණතිණකට්ඨදණ්ඩකාදීහි උදකං ඛොභෙති වුට්ඨිඋදකං ධාරානිපාතපුබ්බුළකෙහි උදකං ඛොභෙති සන්නිසින්නමෙව † පන හුත්වා ඉද්ධිනිම්මිතමිව උප්පජ්ජමානං උදකං ඉමං පදෙසං ඵරති ඉමං පදෙසං න ඵරතීති නත්ථි තෙන අඵුට්ඨොකාසො නාම න හොති. තත්ථ රහදො විය කරජකායො උදකං විය දුතියජ්ඣානසුඛං සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං—තතියජ්ඣානසුඛූපමාය උප්පලානීති එත්ථ සන්තීති උප්පලිනී; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො එත්ථ ච සෙතරත්තනීලෙසු යං කිඤ්චි උප්පලං උප්පලමෙව. ඌනකසතපත්තං පුණ්ඩරීකං සතපත්තං පදුමං පත්තනියමං විනාපි සෙතං පදුමං රත්තං පුණ්ඩරීකන්ති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. **උදකානුග්ගතානීති** උදකතො න උග්ගතානි; **අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති** උදකස්ස අන්තො නිමුග්ගානියෙව හුත්වා පුස්සන්ති වඩ්ඪන්තීති අත්ථො. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. චතුත්ථජ්ඣානූපමාය **පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙනාති** එත්ථ නිරුපක්කිලෙසට්ඨෙන පරිසුද්ධං පභස්සරට්ඨෙන පරියොදාතං වෙදිතබ්බං. **ඔදාතෙන වත්ථෙනාති** ඉදං උතුඵරණත්ථං වුත්තං කිලිට්ඨවත්ථෙන හි උතුඵරණං න හොති. තංඛණං

† සන්නිසින්නකමෙව.

ධොතපරිසුද්ධෙන උතුඵරණං බලවං හොති. ඉමිස්සා හි උපමාය වත්ථං විය කරජකායො උතුඵරණං විය චතුත්ථජ්ඣානසුඛං තස්මා යථා සුන්හාතස්ස පුරිසස්ස පරිසුද්ධං වත්ථං සසීසං පාරුපිත්වා නිසින්නස්ස සරීරතො උතු සබ්බමෙව වත්ථං ඵරති න කොචි වත්ථස්ස අප්ඵුටොකාසො හොති. එවං චතුත්ථජ්ඣානසුඛෙන භික්ඛුනො කරජකායස්ස න කොචි ඔකාසො අප්ඵුටො හොතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. චතුත්ථජ්ඣානචිත්තමෙව වා පාරුතවත්ථං විය තංසමුට්ඨානරූපං උතුඵරණං විය යථා හි කත්ථචි කත්ථචි ඔදාතවත්ථෙ කායං අඵුසන්තෙපි තංසමුට්ඨානෙන උතුනා සබ්බත්ථකමෙව කායො ඵුට්ඨො හොති. එවං චතුත්ථජ්ඣානසමුට්ඨිතෙන සුඛුමරූපෙන සබ්බත්ථකමෙව භික්ඛුනො කායො ඵුට්ඨො හොතීති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

පුබ්බෙනිවාසඤාණූපමාය තං දිවසං කතකිරියා පාකටා හොතීති තං දිවසං ගාමත්තයමෙව ගහිතං තත්ථ ගාමත්තයං ගතපුරිසො විය පුබ්බෙනිවාසඤාණලාභී දට්ඨබ්බො. තයො ගාමා විය තයො භවා දට්ඨබ්බා තස්ස පුරිසස්ස තීසු ගාමෙසු තං දිවසං කතකිරියාය ආවිභාවො විය පුබ්බෙනිවාසාය චිත්තං අභිනීහරිත්වා නිසින්නස්ස භික්ඛුනො තීසු භවෙසු කතකිරියාය ආවිභාවො දට්ඨබ්බො. දිබ්බචක්ඛූපමාය ද්වෙ අගාරාති ද්වෙ ඝරා; සද්වාරාති සම්මුඛද්වාරා. අනුචඞ්කමන්තෙති අපරාපරං චඞ්කමන්තෙ; අනුවිචරන්තෙති ඉතො චිතො විචරන්තෙ; ඉතො පන ගෙහා නික්ඛමිත්වා ඉමං ගෙහං පවිසනවසෙන දට්ඨබ්බං. තත්ථ ද්වෙ අගාරා සද්වාරා විය චුතිපටිසන්ධියො චක්ඛුමා පුරිසො විය දිබ්බචක්ඛුඤාණලාභී චක්ඛුමතො පුරිසස්ස ද්වින්නං ගෙහානං අන්තරෙ ඨත්වා පස්සතො ද්වෙ අගාරෙ පවිසනකනික්ඛමනකපුරිසානං පාකටකාලො විය දිබ්බචක්ඛුලාභිනො ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා ඔලොකෙන්තස්ස චවනකඋප්පජ්ජනකසත්තානං පාකටකාලො. කිං පන තෙ ඤාණස්ස පාකටා පුග්ගලස්සාති? ඤාණස්ස පාකටත්තා පන පුග්ගලස්ස පාකටායෙවාති— ආසවක්ඛයඤාණූපමාය පබ්බතසංඛෙපෙති පබ්බතමත්ථකෙ; අනාවිලොති නික්කද්දමො; සිප්පියො ච සම්බුකා ච සිප්පිසම්බුකං; සක්ඛරානි ච කඨලානි ච සක්ඛරකඨලං; මච්ඡානං ගුම්බා ඝටාති මච්ඡගුම්බං; තිට්ඨන්තම්පි චරන්තම්පීති එත්ථ සක්ඛරකඨලං තිට්ඨතියෙව ඉතරානි චරන්තිපි තිට්ඨන්තිපි යථා පන අන්තරන්තරා ඨිතාසුපි නිසින්නාසුපි විජ්ජමානාසු එතා ගාවො චරන්තීති චරන්තියො උපාදාය ඉතරාපි චරන්තීති වුච්චන්ති. එවං තිට්ඨන්තමෙව සක්ඛරකඨලං

උපාදාය ඉතරම්පි වයං තිට්ඨන්තීති වුත්තා. ඉතරං වයං චරන්තා උපාදාය සකලරත්තිම්පි චරන්තීති වුත්තා. තත්ථ චක්ඛුමතො පුරිසස්ස තීරෙ ඨත්වා පස්සතො සිප්පිසම්බුකාදීනං විභූතකාලො විය ආසවානං ඛයාය විපස්සනං නීහරිත්වා නිසින්නස්ස භික්ඛුනො චතුන්නං සච්චානං විභූතකාලො දට්ඨබ්බො.

ඉදානි සත්තහාකාරෙහි සලිඞ්ගතො සගුණතො ඛීණාසවස්ස නාමං ගණ්හන්තො අයං වුච්චති භික්ඛවෙ භික්ඛු සමණො ඉතිපීති ආදිමාහ—තත්ථ එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු සමණො හොතීති ආදීසු භික්ඛවෙ එවං භික්ඛු සමිතපාපත්තා සමණො හොති * බාහිතපාපත්තා බ්‍රාහ්මණො හොති න්හාතකිලෙසත්තා න්හාතකො හොති ධොතකිලෙසත්තාති අත්ථො. චතුමග්ගඤාණසඞ්ඛාතෙහි වෙදෙහි අකුසලානං ධම්මානං හතත්තා වෙදගූ හොති විදිතත්තාති අත්ථො. තෙනෙව විදිතාස්ස හොන්තීති ආදිමාහ. කිලෙසානං සුතත්තා සොත්තියො හොති නිස්සුතත්තා අපගතත්තාති අත්ථො. කිලෙසානං ආරකත්තා අරියො හොති හතත්තාති අත්ථො. ආරකත්තා අරහං හොති දූරීභූතත්තාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ පාකටමෙවාති.

මහාඅස්සපුරං නවමං.

එවමෙම්සුතන්ති චූළඅස්සපුරං. දෙසනාකාරණං පුරිමසදිසමෙව. සමණසාමීචිපටිපදන්ති සමණානං අනුච්ඡවිකං සමණානං අනුලොමපටිපදං; සමණමලානන්ති ආදීසු එතෙ ධම්මා උප්පජ්ජමානා සමණෙ මලිනෙ කරොන්ති මලග්ගහීතෙ තස්මා සමණමලාති වුච්චන්ති. එතෙ හි සමණෙ දූසෙන්ති පදූසෙන්ති තස්මා සමණදොසාති වුච්චන්ති. එතෙ උප්පජ්ජිත්වා සමණෙ කසටෙ නිරොජෙ කරොන්ති මිලාපෙන්ති තස්මා සමණකසටාති වුච්චන්ති—ආපායිකානං ඨානානන්ති අපායෙ නිබ්බත්තාපනකානං කාරණානං; දුග්ගතිවෙදනීයානන්ති දුග්ගතියං විපාකවෙදනාය පච්චයානං; මටජං නාමාති මනුස්සා තිඛිණං අයං අපරෙන සංසිත්වා තං අයචුණ්ණං මංසෙන සද්ධිං මද්දිත්වා කොඤ්චසකුණෙ ඛාදාපෙන්ති තෙ උච්චාරං කාතුං අසක්කොන්තා මරන්ති නො චෙ මරන්ති පහරිත්වා මාරෙන්ති අථ තෙසං කුච්ඡිං ඵාලෙත්වා අන්තානි උදකෙ ධොවිත්වා

* සොත්ථියො.

චුණ්ණකං ගහෙත්වා මංසෙන සද්ධිං මද්දිත්වා පුන බාදපෙන්ති එවං සත්තවාරෙ බාදපෙත්වා ගහිතෙන අයචුණ්ණෙන ආවුධං කරොන්ති සුසික්ඛිතාව නාම අයකාරා බහුං ගන්ධකම්මමූලං ලභිත්වා කරොන්ති තං මතසකුණතො ජාතත්තා මටජන්ති වුච්චති අතිතිඛිණං හොති. පීතනිසිතන්ති උදකපීතඤ්චෙව සිලායච සුනිසිතං; සඞ්ඝාටිනොති කොසියා; සම්පාරුතන්ති පරියොනද්ධං; සම්පලිවෙඨිතන්ති සමන්තතො වෙඨිතං; රජොජල්ලිකස්සාති රජොජල්ලධාරිනො; උදකොරොහකස්සාති දිවසස්ස තික්ඛත්තුං උදකං ඔරොහන්තස්ස; රුක්ඛමූලිකස්සාති රුක්ඛමූලවාසිනො; අබ්භොකාසිකස්සාති අබ්භොකාසවාසිනො; උබ්භට්ඨකස්සාති උබ්භට්ඨකස්ස; පරියායභත්තිකස්සාති මාසවාරෙන වා අඩ්ඪමාසවාරෙන වා භුඤ්ජන්තස්ස; සබ්බමෙතං බාහිරසමයෙනෙව කථිතං. ඉමස්මිං හි සාසනෙ චීවරධරො භික්ඛු සඞ්ඝාටිකොති න වුච්චති. රජොජල්ලධාරණාදීනි ච ඉමස්මිං සාසනෙ නත්ථියෙව. බුද්ධවචනස්ස බුද්ධවචනමෙව නාමං න මන්තාති. රුක්ඛමූලිකො අබ්භොකාසිකොති එත්තකංයෙව පන ලබ්භති තම්පි බාහිරසමයෙනෙව කථිතං. ජාතමෙවනන්ති ජාතදිවසෙ ජාතමත්තංයෙව නං; සඞ්ඝාටිකං කරෙය්‍යුන්ති සඞ්ඝාටිකවත්ථං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච සඞ්ඝාටිකං කරෙය්‍යුං; එසනයො සබ්බත්ථ.

විසුද්ධමත්තානං සමනුපස්සතීති. අත්තානං විසුද්ධන්ති පස්සති; විසුද්ධොති පන න තාව වත්තබ්බො. පාමුජ්ජං ජායතීති තුට්ඨාකාරො ජායති; පමුදිතස්ස පීතීති තුට්ඨස්ස සකලසරීරං ඛොභයමානා පීති ජායති; පීතිමනස්ස කායොති පීතිසම්පයුත්තස්ස පුග්ගලස්ස නාමකායො; පස්සම්භතීති විගතදරථො හොති; සුඛං වෙදෙතීති කායිකම්පි චෙතසිකම්පි සුඛං වෙදියති; චිත්තං සමාධියතීති ඉමිනා නෙක්ඛම්මසුඛෙන සුඛිතස්ස චිත්තං සමාධියති; අප්පනාප්පත්තං විය හොති. සො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසාති හෙට්ඨා කිලෙසවසෙන ආරද්ධා දෙසනා පබ්බතෙ වුට්ඨවුට්ඨි විය නදිං යථානුසන්ධිනා බ්‍රහ්මවිහාරභාවනං ඔතිණ්ණා. තත්ථ යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව—සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ පොක්ඛරණීති මහාසීහනාදසුත්තෙ පොක්ඛරණියා මග්ගො උපමිතො ඉධ සාසනං උපමිතන්ති වෙදිතබ්බං—ආසවානං ඛයා සමණො හොතීති සබ්බකිලෙසානං සමිතත්තා පරමත්ථසමණො හොතීති.; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති—

චූළඅස්සපුරසුත්තං දසමං

නිට්ඨිතො චතුත්ථො වග්ගො.

—oo—

එවම්මෙ සුතන්ති සාලෙය්‍යකසුත්තං; තත්‍ථ කොසලෙසූති කොසලා නාම ජානපදිනො රාජකුමාරා තෙසං නිවාසො එකොපි ජනපදො රුළ්හිසද්දෙන කොසලාති වුච්චති තස්මිං කොසලෙසු ජනපදෙ; පොරාණා පනාහු යස්මා පන පුබ්බෙ මහාපනාදං රාජකුමාරං නානානාටකානි දිස්වා සිතමත්තම්පි අකරොන්තං සුත්වා රාජා ආහ යො මම පුත්තං හසාපෙති සබ්බාලඞ්කාරෙන නං අලඞ්කරොමීති. තතො නඞ්ගලානිපි ඡඩ්ඩෙත්වා මහාජනකායො සන්නිපති. තෙ මනුස්සා අතිරෙකානි සත්තවස්සානි නානාකීළිකාදයො දස්සෙත්වාපි තං හසාපෙතුං නාසක්ඛිංසු. තතො සක්කො දෙවනාටකං පෙසෙසි. සො දිබ්බනාටකං දස්සෙත්වා හසාපෙසි. අථ තෙ මනුස්සා අත්තනො අත්තනො වසනොකාසාභිමුඛා පක්කමිංසු. තෙ පටිපථෙ මිත්තසුහජ්ජාදයො දිස්වා පටිසන්ථාරං කරොන්තා කච්චි කුසලන්ති ආහංසු. තස්මා තං කුසලං කුසලන්ති වචනං උපාදාය සො පදෙසො කොසලොති වුච්චති. චාරිකං චරමානොති අතුරිතචාරිකං චරමානො; මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධින්ති සතං වා සහස්සං වා සතසහස්සං වාති එවං අපරිච්ඡින්නෙන මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං; බ්‍රාහ්මණගාමොති බ්‍රාහ්මණානං සමොසරණගාමොපි බ්‍රාහ්මණගාමොති වුච්චති බ්‍රාහ්මණානං භොගගාමොපි. ඉධ සමොසරණගාමො අධිප්පෙතො. තදවසරීති තං අවසරි; සම්පත්තොති අත්‍ථො. විහාරො පනෙත්‍ථ අනියාමිතො තස්මා තස්ස අවිදූරෙ බුද්ධානං අනුච්ඡවිකො එකො වනසණ්ඩො අත්‍ථි සත්‍ථා තං වනසණ්ඩං ගතොති වෙදිතබ්බං—අස්සොසුන්ති සුණිංසු උපලභිංසු සොතද්වාරසම්පත්තවචනනිග්ඝොසානුසාරෙන ජානිංසු; ඛොති අවධාරණත්‍ථෙ පදපූරණමත්තෙ වා නිපාතො. තත්‍ථ අවධාරණත්‍ථෙන අස්සොසුංයෙව න තෙසං කොචි සවණන්තරායො අහොසීති අයමත්‍ථො වෙදිතබ්බො. පදපූරණෙන බ්‍යඤ්ජනසිලිට්ඨතාමත්තමෙව—ඉදානි යමත්‍ථං අස්සොසුං තං පකාසෙතුං සමණො ඛලු භො ගොතමොති ආදි වුත්තං. තත්‍ථ සමිතපාපත්තා සමණොති වෙදිතබ්බො. ඛලූති අනුස්සවත්‍ථෙ නිපාතො. භොති තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ආලපනමත්තං. ගොතමොති භගවතො ගොත්තවසෙන පරිදීපනං. තස්මා සමණො ඛලු භො ගොතමොති එත්‍ථ සමණො කිර භො ගොතමගොත්තොති එවමත්‍ථො දට්ඨබ්බො. සක්‍යපුත්තොති ඉදං පන භගවතො උච්චාකුලපරිදීපනං; සක්‍යකුලා පබ්බජිතොති සද්ධාපබ්බජිතභාවදීපනං; කෙනචි

පාරිජුඤ්ඤෙන අනභිභූතො අපරික්ඛීණෙයෙව තං කුලං පහාය සද්ධාය පබ්බජිතොති වුත්තං හොති. ඉතො පරං වුත්තත්ථමෙව— තං ඛො පනාති ඉත්ථම්භූතාඛ්‍යානත්ථෙ උපයොගවචනං; තස්ස ඛො පන භොතො ගොතමස්සාති අත්ථො. කල්‍යාණොති කල්‍යාණගුණසමන්නාගතො; සෙට්ඨොති වුත්තං හොති. කිත්තිසද්දොති කිත්තියෙව ථුතිඝොසො වා; අබ්භුග්ගතොති සදෙවකං ලොකං අජ්ඣොත්ථරිත්වා උග්ගතො; කිත්තීති* ඉතිපි සො භගවා—පෙ—බුද්ධො භගවාති. තත්‍රායං පදසම්බන්ධො සො භගවා ඉතිපි අරහං ඉතිපි සම්මාසම්බුද්ධො-පෙ- ඉතිපි භගවාති ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙනාති වුත්තං හොති. තත්ථ ආරකත්තා අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා පච්චයාදීනං අරහත්තා පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි තාව කාරණෙහි සො භගවා අරහන්ති වෙදිතබ්බොති ආදිනා නයෙන මාතිකං නික්ඛිපිත්වා සබ්බානෙව එතානි පදානි විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතානීති තතො තෙසං විත්ථාරො ගහෙතබ්බො. සාධු ඛො පනාති සුන්දරං ඛො පන; අත්ථාවහං සුඛාවහන්ති වුත්තං හොති. තථාරූපානං අරහතන්ති යථාරූපො සො භවං ගොතමො එවරූපානං අනෙකෙහිපි කප්පකොටිසතසහස්සෙහි දුල්ලභදස්සනානං බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛිත්තෙහි අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනරතනපතිමණ්ඩිතෙහි ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණවරෙහි සමාකිණ්ණමනොරමසරීරානං අනප්පකදස්සනානං අතිමධුරධම්මනිග්ඝොසානං යථාභූතගුණාධිගමෙන ලොකෙ අරහන්තොති ලද්ධසද්දානං අරහතං; දස්සනං හොතීති පසාදසොම්මානි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා දස්සනමත්තම්පි සාධු හොති. සචෙ පන අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන ධම්මං දෙසෙන්තස්ස එකපදම්පි සොතුං ලභිස්සාම සාධුතරංයෙව භවිස්සතීති එවං අජ්ඣාසයං කත්වා—යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසූති සබ්බකිච්චානි පහාය තුට්ඨමානසා ආගමිංසු; එතදවොචුන්ති දුවිධා හි පුච්ඡා අගාරියපුච්ඡා අනගාරියපුච්ඡා ච— තත්ථ කිං භන්තෙ කුසලං කිං අකුසලන්ති ඉමිනා නයෙන අගාරිකපුච්ඡා ආගතා. ඉමෙ නු ඛො භන්තෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාති ඉමිනා නයෙන අනාගාරිකපුච්ඡා. ඉමෙ පන අත්තනො අනුරූපං අගාරියපුච්ඡං පුච්ඡන්තා එතං කො නු ඛො භො ගොතම හෙතු කො පච්චයොති ආදිවචනං අවොචුං. තෙසං භගවා යථා න සක්කොන්ති සල්ලක්ඛෙතුං එවං සංඛිත්තෙනෙව තාව පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො අධම්මචරියා විසමචරියා හෙතු ඛො ගහපතයොති ආදිමාහ—කස්මා පන භගවා යථා න සල්ල

---

* කිත්ති-

ඛාදන්ති එවං විස්සජ්ජෙසීති? පණ්ඩිතමානිකා හි ආදිතො ව මානිකං ඨපෙත්වා යථා සල්ලක්ඛෙන්ති එවං අත්ථෙ විත්ථාරිතෙ දෙසනං උජ්ඣානිකාති මඤ්ඤන්ති අවජානන්ති මයම්පි කථෙන්තා එවමෙව කථෙස්සාමාති වත්තාරො හොන්ති තෙන තෙසං භගවා යථා න සක්කොන්ති සල්ලක්ඛෙතුං එවං සංඛිත්තෙනෙව තාව පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි. තතො සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තෙහි විත්ථාරදෙසනං යාචිතො විත්ථාරෙන දෙසෙතුං තෙනහි ගහපතයොති 'ආදිමාහ—තත්ථ තෙනාති කාරණත්ථෙ නිපාතො; යස්මා තුම්හෙ යාචථ තස්මාති අත්ථො. තිවිධන්ති තිහි කොට්ඨාසෙහි; කායෙනාති කායද්වාරෙන; අධම්මචරියා විසමචරියාති අධම්මචරියසංඛාතං විසමචරියං; අයං පනෙත්ථ පදත්ථො. අධම්මස්ස චරියා අධම්මකාරණන්ති අත්ථො. විසමචරියා විසමස්ස වා කම්මස්ස චරියාති විසමචරියා. අධම්මචරියා ච සා විසමචරියාති අධම්මචරියාවිසමචරියා. එතෙනුපායෙන සබ්බසු කණ්හසුක්කපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. ලුද්දොති කක්ඛළො; දාරුණො සාහසිකො; ලොහිතපාණීති පරං ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස පාණි ලොහිතෙන ලිම්පති සචෙ න ලිම්පති තථාපි සො ලොහිතපාණීත්වෙව වුච්චති. හතපහතෙ නිවිට්ඨොති හතෙ ච පරස්ස පහාරදානෙ පහතෙ ච පරමාරණෙ නිවිට්ඨො; අදයාපන්නොති නික්කාරුණතං ආපන්නො; යන්තං පරස්සාති යන්තං පරස්ස සන්තකං; පරවිත්තූපකරණන්ති තස්සෙව පරස්ස විත්තූපකරණං; තුට්ඨිජනනං පරික්ඛාරභණ්ඩකං ගාමගතං වාති අන්තොගාමෙ වා ඨපිතං; අරඤ්ඤගතං වාති අරඤ්ඤෙ රුක්ඛග්ගපබ්බතමත්ථකාදීසු ඨපිතං; අදින්නන්ති තෙහි පරෙහි කායෙන වාචාය වා අදින්නං; ථෙය්‍යසංඛාතන්ති එත්ථ ථෙනොති චොරො ථෙනස්ස භාවො ථෙය්‍යං අවහරණචිත්තස්සෙතං අධිවචනං. සංඛාතන්ති අත්ථතො එකකොට්ඨාසස්සෙතං අධිවචනං. සඤ්ඤාපපඤ්චසංඛාති ආදීසු විය ථෙය්‍යඤ්ච තං සංඛාතඤ්චාති ථෙය්‍යසංඛාතං ථෙය්‍යචිත්තසංඛාතො එකො චිත්තකොට්ඨාසොති අත්ථො. කරණත්ථෙ චෙතං පච්චත්තවචනං තස්මා ථෙය්‍යසංඛාතෙනාති අත්ථතො දට්ඨබ්බං.

මාතුරක්ඛිතාති යං පිතරි නට්ඨෙ වා මතෙ වා ඝාසච්ඡාදනාදීනි පටිජග්ගමානා වයප්පත්තං කුලඝරෙ දස්සාමීති මාතා රක්ඛති අයං මාතුරක්ඛිතා නාම. එතෙනුපායෙන පිතුරක්ඛිතාදයො වෙදිතබ්බා. සභාගකුලානි පන කුච්ඡිගතෙසුපි ගබ්භෙසු කතිකං කරොන්ති සචෙ මය්හං පුත්තො හොති තුය්හං ධීතා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං න ලභිස්සති මය්හං පුත්තස්ස ච හොතූති එවං ගබ්භෙ පරිග්ගහිතා සස්සාමිකා නාම. සො

ඉත්ථන්නාමං ඉත්ථිං ගච්ඡති තස්ස එත්තකො දණ්ඩොති එවං නාමං වා ගෙහං වා වීථිං වා උද්දිස්ස ඨපිතදණ්ඩා පන සපරිදණ්ඩා නාම. අන්තමසො මාලාගුණ* පරික්ඛිත්තාපීති යා සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන එසා මෙ භරියා භවිස්සතීති සඤ්ඤාය තස්සා උපරි කෙනචි මාලාගුණං ඛිපන්තෙන මාලාගුණමත්තෙනාපි පරික්ඛිත්තා හොති. තථාරූපාසු චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොතීති එවරූපාසු ඉත්ථීසු සම්මාදිට්ඨිසුත්තෙ වුත්තමිච්ඡාචාරලක්ඛණවසෙන වීතික්කමං කත්තා හොති. සභාගතොති සභායං ඨිතො; පරිසගතොති ගාමපරිසාය ඨිතො; ඤාතිමජ්ඣගතොති දායාදානං මජ්ඣෙ ඨිතො; පූගමජ්ඣගතොති සෙනීනං මජ්ඣෙ ඨිතො; රාජකුලමජ්ඣගතොති රාජකුලස්ස මජ්ඣෙ මහාවිනිච්ඡයෙ ඨිතො; අභිනීතොති පුච්ඡනත්ථාය නීතො; සක්ඛිපුට්ඨොති සක්ඛිං කත්වා පුච්ඡිතො; එහම්භො පුරිසාති ආලපනමෙතං; අත්තහෙතු වා පරහෙතු වාති අත්තනො වා පරස්ස වා හත්ථපාදාදිහෙතු වා ධනහෙතු වා; ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වාති එත්ථ ආමිසන්ති ලාභො අධිප්පෙතො. කිඤ්චික්ඛන්ති යං වා තං වා අප්පමත්තකං අන්තමසො තිත්තිරවට්ටකසප්පිපිණ්ඩනවනීතපිණ්ඩාදිමත්තකස්සාපි ලච්ඡස්ස † හෙතූති අත්ථො. සම්පජානමුසා භාසිතා හොතීති ජානන්තොයෙව මුසාවාදං වත්තා හොති; ඉමෙසං භෙදායාති යෙසං ඉතොති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං තෙසං භෙදාය; අමූසං භෙදායාති යෙසං අමුත්‍රාති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං හොති තෙසං භෙදාය; ඉති සමග්ගානං වා භෙත්තාති එවං සමග්ගානං වා ද්වින්නං සහායකානං භෙදකාරො; භින්නානං වා අනුප්පදාතාති සුට්ඨු කතං තයා තං පජහන්තෙන කතිපාහෙනෙව තෙ මහන්තං අනත්ථං කරෙය්‍යාති එවං භින්නානං පුන අසන්ධානාය අනුප්පදාතා; උපත්ථම්භෙතා කාරණං දස්සෙතාති අත්ථො. වග්ගො ආරාමො අභිරතිට්ඨානමස්සාති වග්ගාරාමො; වග්ගෙසු රතොති වග්ගරතො; වග්ගෙ දිස්වා ච සුත්වා ච නන්දතීති වග්ගනන්දී; වග්ගකරණිං වාචන්ති යා වාචා සමග්ගෙපි සත්තෙ වග්ගෙ කරොති භින්දති තං කලහකාරකවාචං භාසිතා හොති; අණ්ඩකාති යථා සදොසෙ රුක්ඛෙ අණ්ඩකානි උට්ඨහන්ති එවං සදොසතාය ඛුංසනවම්භනාදිවචනෙහි අණ්ඩකා ජාතා; කක්කසාති පූතිකා; යථා නාම පූතිරුක්ඛො කක්කසො හොති පග්ඝරිතචුණ්ණො එවං කක්කසා හොති. එවං සොතං ඝංසමානා විය පවිසති තෙන වුත්තං කක්කසාති. පරකටුකාති පරෙසං කටුකා; අමනාපා දොසජනනී. පරාභිසජ්ජනීති කුටිලකණ්ටක

---

* මාලාගුළ. † ලඤ්ජස්ස.

[illegible] විය මම්මෙසු විජ්ඣිත්වා පරෙසං අභිසජ්ජනී; ගන්තුකාමම්පි ගන්තුං අදත්වා ලග්ගනකාරී. කොධසාමන්තාති කොධස්ස ආසන්නා; අසමාධිසංවත්තනිකාති අප්පනාසමාධිස්ස වා උපචාරසමාධිස්ස වා අසංවත්තනිකා; ඉති සබ්බානෙවතානි සදොසවාචාය වෙවචනානි. අකාලවාදීති අකාලෙන වත්තා; අභූතවාදීති යං නත්ථි තස්ස වත්තා; අනත්ථවාදීති අකාරණනිස්සිතං වත්තා; අධම්මවාදීති අසභාවං වත්තා; අවිනයවාදීති න සංවරවිනයපටිසංයුත්තස්ස වත්තා; අනිධානවතිං වාචන්ති හදයමඤ්ජූසාය නිධෙතුං අයුත්තං වාචං; භාසිතා හොති අකාලෙනාති වත්තබ්බකාලස්ස පුබ්බෙ වා පච්ඡා වා අයුත්තකාලෙ වත්තා හොති; අනපදෙසන්ති සුත්තාපදෙසවිරහිතං; අපරියන්තවතින්ති අපරිච්ඡෙදං; සුත්තං වා ජාතකං වා නික්ඛිපිත්වා තස්ස තස්ස උපලබ්භං වා උපමං වා වත්ථුං වා ආහරිත්වා බාහිරකථංයෙව කථෙති නික්ඛිත්තං නික්ඛිත්තමත්තමෙව හොති සුත්තං ථොකං කථෙති ජාතකං ථොකං නාස්ස අන්තං වා කොටිං වා පස්සාමාති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති. යථා වටරුක්ඛසාඛානං ගතගතට්ඨානෙ පාරොහා ඔතරන්ති ඔතිණ්ණොතිණ්ණට්ඨානෙ සම්පජ්ජිත්වා පුන වඩ්ඪන්තියෙව. එවං අඩ්ඪයොජනම්පි යොජනම්පි ගච්ඡතියෙව. ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ පන මූලරුක්ඛො විනස්සති පවෙණිජාතකාව තිට්ඨන්ති. එවං අයම්පි නිග්‍රොධධම්මකථිකො නාම හොති. නික්ඛිත්තං නික්ඛිත්තමෙව කත්වා පස්සෙනෙව පරිහරන්තො ගච්ඡති යො පන බහුම්පි භණන්තො එතදත්ථමිදං වුත්තන්ති ආහරිත්වා ආහරිත්වා ජානාපෙතුං සක්කොති තස්ස කථෙතුං වට්ටති—අනත්ථසංහිතන්ති න අත්ථනිස්සිතං; අභිජ්ඣාතා හොතීති අභිජ්ඣාය ඔලොකෙතා හොති; අහොවතාති පත්ථනත්ථෙ නිපාතො; අභිජ්ඣාය ඔලොකිතමත්තකෙන චෙත්ථ කම්මපථභෙදො න හොති. යදා පන අහො වතෙදං මම සන්තකං අස්ස අහං එත්ථ වසං වත්තෙය්‍යන්ති අත්තනො පරිණාමෙති තදා කම්මපථභෙදො හොති. අයම්පි අධිප්පෙතො—ව්‍යාපන්නචිත්තොති විපන්නචිත්තො; පූතිචිත්තොති පදුට්ඨමනසංකප්පො; හඤ්ඤන්තූති ඝාතියන්තු; වජ්ඣන්තූති වධං පාපුණන්තු; මා වා අහෙසුන්ති කිඤ්චිපි මා අහෙසුං; ඉධාපි කොපමත්තකෙන කම්මපථභෙදො න හොති. හඤ්ඤන්තු ආදිචින්තනෙනෙව හොති-තස්මා එවං වුත්තං. මිච්ඡාදිට්ඨීති අකුසලදස්සනො; විපරීතදස්සනොති විපල්ලත්ථදස්සනො; නත්ථි දින්නන්ති දින්නස්ස ඵලාභාවං සන්ධාය වදති; යිට්ඨං වුච්චති මහායාගො; හුතන්ති පහෙණකසක්කාරො අධිප්පෙතො; තම්පි උභයං ඵලාභාවමෙව සන්ධාය පටික්ඛිපති. සුකතදුක්කටානන්ති සුකතදුක්කතානං; කුසලා

කුසලානන්ති අත්ථො. ඵලං විපාකොති යං ඵලන්ති වා විපාකොති වා වුච්චති තං නත්ථීති වදති. නත්ථි අයං ලොකොති පරලොකෙ ඨිතස්ස අයං ලොකො නත්ථි; නත්ථි පරො ලොකොති ඉධලොකෙ ඨිතස්සාපි පරලොකො නත්ථි; සබ්බෙ තත්ථ තත්ථෙව උච්ඡිජ්ජන්තීති දස්සෙති. නත්ථි මාතා නත්ථි පිතාති තෙසු සම්මාපටිපත්තිමිච්ඡාපටිපත්තීනං ඵලාභාවවසෙන වදති; නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකාති චවිත්වා උපපජ්ජනකසත්තා නාම නත්ථීති වදති; සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තීති යෙ ඉමඤ්ච පරඤ්ච ලොකං අභිවිසිට්ඨාය පඤ්ඤාය සයං පච්චක්ඛං කත්වා පවෙදෙන්ති තෙ නත්ථීති සබ්බඤ්ඤුබුද්ධානං අභාවං දීපෙති; එත්තාවතා දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨි කථිතා හොති.

පාණාතිපාතං පහායාති ආදයො සත්තකම්මපථා චූළහත්ථිපදෙ විත්ථාරිතා. අනභිජ්ඣාදයො උත්තානත්ථායෙව.* සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍යන්ති සහභාවං උපගච්ඡෙය්‍යං; බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවානන්ති පඨමජ්ඣානභූමිදෙවානං; ආභානං දෙවානන්ති ආභා නාම විසුං නත්ථි පරිත්තාභඅප්පමාණාභආභස්සරානං එතං අධිවචනං; පරිත්තාභානන්ති ආදි පන එකතො අග්ගහෙත්වා තෙසංයෙව භෙදතො ගහණං; සුභානං පරිත්තසුභානන්ති ආදීසුපි එසෙව නයො; ඉති භගවා ආසවක්ඛයං දස්සෙත්වා අරහත්තනිකූටෙන දෙසනං නිට්ඨාපෙසි-ඉධ ඨත්වා පන දෙවලොකා සමානෙතබ්බා. තිස්සන්නං තාව ඣානභූමීනං වසෙන නව බ්‍රහ්මලොකා පඤ්චසුද්ධාවාසා චතූහි ආරුප්පෙහි සද්ධිං අට්ඨාරස වෙහප්ඵලෙහි සද්ධිං එකූනවීසති තෙසු අසඤ්ඤං පක්ඛිපිත්වා වීසති බ්‍රහ්මලොකා හොන්ති. එවං ඡහි කාමාවචරෙහි සද්ධිං ඡබ්බීසති දෙවලොකා නාම. තෙසං සබ්බෙසම්පි භගවතා දසහි කුසලකම්මපථෙහි නිබ්බත්ති දස්සිතා. තත්ථ ඡසු කාමාවචරෙසු තිණ්ණං සුචරිතානං විපාකෙනෙව නිබ්බත්ති හොති. උපරිදෙවලොකානං පන ඉමෙ කම්මපථා උපනිස්සයවසෙන කථිතා. දසකුසලකම්මපථා † හි සීලං සීලවතො කසිණපරිකම්මං ඉජ්ඣතීති සීලෙ පතිට්ඨාය කසිණපරිකම්මං කත්වා පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා පඨමජ්ඣානභූමියං නිබ්බත්තන්ති—දුතියාදීනි භාවෙත්වා දුතියජ්ඣානභූමිආදීසු නිබ්බත්තන්ති. රූපාවචරජ්ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතො පඤ්චසු සුද්ධාවාසෙසු නිබ්බත්තන්ති. රූපාවචරජ්ඣානං පාදකං කත්වා අරූපසමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා චතූසු ආරුප්පෙසු නිබ්බත්තන්ති.

* වුත්තානත්ථායෙව. † දසකුසලකම්මපථා.

රූපාරූපජ්ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති. අසඤ්ඤභවෙ පන බාහිරකානං තාපසපරිබ්බාජකානං ආචිණ්ණාති න ඉධ නිද්දිට්ඨං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සා ලෙ ය්‍ය ක සු ත්තං ප ඨ මං.

——oo——

එවම්මෙසුතන්ති වෙරඤ්ජකසුත්තං; තත්ථ වෙරඤ්ජකාති වෙරඤ්ජවාසිනො; කෙනචිදෙව කරණීයෙනාති කෙනචිදෙව අනියමිතකිච්චෙන; සෙසං සබ්බං පුරිමසුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. කෙවලං හි ඉධ අධම්මචාරී විසමචාරීති එවං පුග්ගලාධිට්ඨානා දෙසනා කතා. පුරිමසුත්තෙ ධම්මාධිට්ඨානා. අයං විසෙසො. සෙසං තාදිසමෙවාති.

වෙ ර ඤ්ජ ක සු ත්තං දු ති යං.

එවම්මෙසුතන්ති මහාවෙදල්ලං; තත්ථ ආයස්මාති සගාරවසප්පතිස්සවචනමෙතං; මහාකොට්ඨිකොති තස්ස ථෙරස්ස නාමං; පටිසල්ලානා වුට්ඨිතොති ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො; දුප්පඤ්ඤොති එත්ථ පඤ්ඤාය දුන්නාමං නාම නත්ථි. අප්පඤ්ඤො නිප්පඤ්ඤොති අත්ථො; කිත්තාවතා නුඛොති කාරණපරිච්ඡෙදපුච්ඡා; කිත්තකෙන නු ඛො එවං වුච්චතීති අත්ථො. පුච්ඡා ච නාමෙසා අදිට්ඨජොතනාපුච්ඡා දිට්ඨසංසන්දනාපුච්ඡා විමතිච්ඡෙදනාපුච්ඡා අනුමතිපුච්ඡා කථෙතුකම්‍යතාපුච්ඡාති පඤ්චවිධා හොති. තාසං ඉදං නානාකරණං. කතමා අදිට්ඨජොතනාපුච්ඡා? පකතියා ලක්ඛණං අඤ්ඤාතං හොති අදිට්ඨං අතුලිතං අතීරිතං අවිභූතං අවිභාවිතං තස්ස ඤාණාය දස්සනාය තුලනාය තීරණාය විභූතත්ථාය විභාවනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති. අයං අදිට්ඨජොතනාපුච්ඡා—කතමා දිට්ඨසංසන්දනාපුච්ඡා? පකතියා ලක්ඛණං ඤාතං හොති දිට්ඨං තුලිතං තීරිතං විභූතං විභාවිතං සො අඤ්ඤෙහි පණ්ඩිතෙහි සද්ධිං සංසන්දනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති. අයං දිට්ඨසංසන්දනාපුච්ඡා–කතමා විමතිච්ඡෙදනාපුච්ඡා? පකතියා සංසයපක්ඛන්තො හොති විමතිපක්ඛන්තො ද්වෙළ්හකජාතො එවං නු ඛො න නු ඛො කථං නු ඛොති සො විමතිච්ඡෙදනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති. අයං විමතිච්ඡෙදනාපුච්ඡා—“තං කිම්මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වාති. අනිච්චං භන්තෙ”ති එවරූපා පන අනුමතිං ගහෙත්වා ධම්මදෙසනං කාතුං පුච්ඡා අනුමතිපුච්ඡා නාම—

"චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ සතිපට්ඨානා කතමෙ චත්තාරො"ති එවරූපා භික්ඛුසඞ්ඝං සයමෙව පුච්ඡිත්වා සයමෙව විස්සජ්ජෙතුකාමස්ස පුච්ඡා කථෙතුකම්යතාපුච්ඡා නාම—තාසු ඉධ දිට්ඨසංසන්දනාපුච්ඡා අධිප්පෙතා. ථෙරො හි අත්තනො දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සයමෙව පඤ්හං සමුට්ඨාපෙත්වා සයං විනිච්ඡනන්තො ඉදං සුත්තං ආදිතො පට්ඨාය මත්ථකං පාපෙසි. එකච්චො හි පඤ්හං සමුට්ඨාපෙතුංයෙව සක්කොති න නිච්ඡෙතුං; එකච්චො හි නිච්ඡෙතුං සක්කොති න සමුට්ඨාපෙතුං එකච්චො උභයම්පි න සක්කොති එකච්චො උභයම්පි සක්කොති තෙසු ථෙරො උභයම්පි සක්කොතියෙව. කස්මා? මහාපඤ්ඤත්තා. පඤ්ඤං නිස්සාය හි ඉමස්මිං සාසනෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො මහාකච්චානො පුණ්ණත්ථෙරො කුමාරකස්සපත්ථෙරො ආනන්දත්ථෙරො අයමෙව ආයස්මාති සම්බහුලා ථෙරා විසෙසට්ඨානං අධිගතා. න හි සක්කා යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පාපුණිතුං මහාපඤ්ඤෙන පන සක්කාති. මහාපඤ්ඤතාය සාරිපුත්තත්ථෙරො තං ඨානං අධිගතො. පඤ්ඤාය හි ථෙරෙන සදිසො නත්ථි. තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි. "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං සාරිපුත්තො"ති—තථා න සක්කා යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා භගවතො සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දෙත්වා සමානෙත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං විස්සජ්ජිතුං මහාපඤ්ඤෙන පන සක්කාති. මහාපඤ්ඤතාය මහාකච්චානත්ථෙරො තත්ථ පටිබලො ජාතො තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි. "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං යදිදං මහාකච්චානො"ති—තථා න සක්කා යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා ධම්මකථං කථෙන්තෙන දසකථාවත්ථූනි ආහරිත්වා සත්තවිසුද්ධියො විභජන්තෙන ධම්මකථං කථෙතුං මහාපඤ්ඤෙන පන සක්කාති. මහාපඤ්ඤතාය පුණ්ණත්ථෙරො චතුපරිසමජ්ඣෙ අලංකතධම්මාසනෙ චිත්තබීජනිං ගහෙත්වා නිසින්නො ලීලායන්තො පුණ්ණචන්දො විය ධම්මකථං කථෙති. තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි—"එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ධම්මකථිකානං යදිදං පුණ්ණො මන්තාණිපුත්තො"ති—යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො පන භික්ඛු ධම්මකථං කථෙන්තො ඉතො වා

එතුනා වා අනුක්කමිත්වා* ඡට්ඨිකොටිං ගහිතඅනෙඩා විය එකපදිකං දණ්ඩසෙතුං ආරූළ්හා විය ගච්ඡන්ති. මහාපඤ්ඤො පන චතුප්පදිකම්පි ගාථං නික්ඛිපිත්වා උපමා ච කාරණානි ච ඔසාරෙත්වා තෙපිටකං බුද්ධවචනං හෙට්ඨුපරියං කරොන්තො කථෙති. මහාපඤ්ඤතාය පන කුමාරකස්සපත්ථෙරො චතුප්පදිකගාථම්පි නික්ඛිපිත්වා උපමා ච කාරණානි ච ආහරිත්වා තෙහි සද්ධිං යොජෙන්තො ජාතස්සරෙ පඤ්චවණ්ණානි කුසුමානි ඵුල්ලාපෙන්තො විය සිනෙරුමත්ථකෙ වට්ටිසහස්සං ජාලෙන්තො විය තෙපිටකං බුද්ධවචනං හෙට්ඨුපරියං කරොන්තො කථෙති. තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි—"එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං චිත්‍රකථිකානං† යදිදං කුමාරකස්සපො"ති—තථා යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො භික්ඛු චතූහි මාසෙහි චතුප්පදිකං ගාථං ගහෙතුං න සක්කොති—මහාපඤ්ඤො පන එකපදෙ ඨත්වා පදසතම්පි පදසහස්සම්පි ගණ්හාති. ආනන්දත්ථෙරො පන මහාපඤ්ඤතාය එකපදුද්ධාරෙ ඨත්වා සකිංයෙව සුත්වා පුන අපුච්ඡන්තො සට්ඨි පදසහස්සානි පණ්ණරසගාථාසහස්සානි වල්ලියා පුප්ඵානි ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හන්තො විය එකප්පහාරෙනෙව ගණ්හාති. ගහිතගහිතං පාසාණෙ ඛතලෙඛා විය සුවණ්ණඝටෙ පක්ඛිත්තසීහවසා විය ච ගහිතාකාරෙනෙව තිට්ඨති. තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි—"එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ගතිමන්තානං යදිදං ආනන්දො, සතිමන්තානං ධිතිමන්තානං බහුස්සුතානං උපට්ඨාකානං යදිදං ආනන්දො"ති-නහි සක්කා යාය වා තාය වා අප්පමත්තිකාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා චතුපටිසම්භිදාප්පභෙදස්ස මත්ථකං පාපුණිතුං. මහාපඤ්ඤො පන සක්කොති—මහාපඤ්ඤතාය මහාකොට්ඨිතත්ථෙරො අධිගමපරිපුච්ඡාසවණපුබ්බයොගානං වසෙන අනන්තනයුස්සදං පටිසම්භිදාප්පභෙදං පත්තො—තෙනෙව නං භගවා එතදග්ගෙ ඨපෙසි—"එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං පටිසම්භිදාප්පත්තානං යදිදං මහාකොට්ඨිතො"ති—ඉති ථෙරො මහාපඤ්ඤතාය පඤ්හං සමුට්ඨාපෙතුම්පි නිබ්බෙඨෙතුම්පීති උභයම්පි සක්කොති. සො දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සයමෙව සබ්බපඤ්හෙ සමුට්ඨාපෙත්වා සයං විනිවෙඨෙන්තො ඉදං සුත්තං ආදිතො පට්ඨාය මත්ථකං පාපෙත්වා සොභනා වත අයං ධම්මදෙසනා ජෙට්ඨභාතිකෙන නං ධම්මසෙනාපතිනා සද්ධිං සංසන්දිස්සාමි තතො අයං ද්වින්නම්පි අම්හාකං එකමතියා එකජ්ඣාසයෙන ඨපිතා අතිගරුකා භවිස්සති පාසාණච්ඡත්තසදිසා චතුරොඝනිත්ථරණත්ථිකා

* අනොක්කමිත්වා. † චිත්තකථිකානං.

නං තීරෙ ඨපිතා නාවා විය සග්ගමනපත්තානං සහස්සසුත්ත අඤ්ජක්ඛුරථො විය බහුකාරං භවිස්සතීති දිට්ඨසංසන්දනං පඤ්හං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං තාසු ඉධ දිට්ඨසංසන්දනාපුච්ඡා අධිප්පෙතාති—

නප්පජානාති නප්පජානාතීති එත්ථ යස්මා නප්පජානාති තස්මා දුප්පඤ්ඤොති වුච්චතීති අයමත්ථො; එසනයො සබ්බත්ථ. ඉදං දුක්ඛන්ති නප්පජානාතීති ඉදං දුක්ඛං එත්තකං දුක්ඛං ඉතො උද්ධං දුක්ඛං නත්ථීති දුක්ඛසච්චං යථාවසර† සලක්ඛණතො නප්පජානාති; අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති අයං පටිපදා දුක්ඛනිරොධං ගච්ඡතීති මග්ගසච්චං යථාවසරසලක්ඛණතො නප්පජානාති; අනන්තරවාරෙපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො සංඛෙපතො පනෙත්ථ චතුසච්චකම්මට්ඨානිකො පුග්ගලො කථිතොති වෙදිතබ්බො. අයං හි ආචරියස්ස සන්තිකෙ චත්තාරි සච්චානි සවණතො උග්ගණ්හාති ඨපෙත්වා තණ්හං තෙභූමකා ධම්මා දුක්ඛසච්චං තණ්හා සමුදයසච්චං උභින්නං අප්පවත්ති නිබ්බානං නිරොධසච්චං නිරොධපජානනො මග්ගො මග්ගසච්චන්ති එවං උග්ගහෙත්වා අභිනිවිසති. තත්ථ පුරිමානි ද්වෙ සච්චානි වට්ටං පච්ඡිමානි විවට්ටං වට්ටෙ අභිනිවෙසො හොති නො විවට්ටෙ තස්මා අයං අභිනිවෙසමානො දුක්ඛසච්චෙ අභිනිවිසති දුක්ඛසච්චං නාමරූපාදයො පඤ්චක්ඛන්ධා තෙ වවත්ථපෙතුං චතුධාතුකම්මට්ඨානවසෙන ඔතරිත්වා චත්තාරි මහාභූතානි චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූපන්ති වවත්ථපෙති තදාරම්මණා වෙදනා සඤ්ඤා සංඛාරා විඤ්ඤාණං නාමන්ති එවං යමකතාලක්ඛන්ධං භින්දන්තො විය ද්වෙධෙව ඉමෙ ධම්මාති නාමරූපං වවත්ථපෙති. තං පනෙතං න අහෙතුකං සහෙතුකං සප්පච්චයං කො චස්ස පච්චයො? අවිජ්ජාදයො ධම්මාති එවං පච්චයඤ්චෙව පච්චයුප්පන්නධම්මෙ ච වවත්ථපෙත්වා සබ්බෙපිමෙ ධම්මා හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චාති අනිච්චලක්ඛණං ආරොපෙති තතො උදයබ්බයපටිපීළනාකාරෙන දුක්ඛා අවසවත්තනාකාරෙන අනත්තාති තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනාපටිපාටියා සම්මසන්තො ලොකුත්තරමග්ගං පාපුණාති. මග්ගක්ඛණෙ චත්තාරි සච්චානි එකපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති එකාභිසමයෙන අභිසමෙති දුක්ඛං පරිඤ්ඤාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති සමුදයං පහානපටිවෙධෙන නිරොධං සච්ඡිකිරියාපටිවෙධෙන මග්ගං භාවනාපටිවෙධෙන පටිවිජ්ඣති. දුක්ඛං පරිඤ්ඤාභිසමයෙන අභිසමෙති. සමුදයං නිරොධං මග්ගං භාවනාභිසමයෙන අභිසමෙති.

† යාථාවසර.

සො තීණි සච්චානි කිච්චතො පටිවිජ්ඣති. නිරොධං ආරම්මණතො. තස්මිංස්ස ඛණෙ අහං දුක්ඛං පරිජානාමි සමුදයං පජහාමි නිරොධං සච්ඡිකරොමි මග්ගං භාවෙමීති ආභොගසමන්නාහාරමනසිකාරපච්චවෙක්ඛණා නත්ථි. එතස්ස පන පරිග්ගණ්හන්තස්ස පරිග්ගණ්හන්තස්සෙව මග්ගො තීසු සච්චෙසු පරිඤ්ඤාදිකිච්චං සාධෙන්තොව නිරොධං ආරම්මණතො පටිවිජ්ඣති තස්මා පඤ්ඤවාති වුච්චතීති. එත්ථ හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නො උපරිමකොටියා ඛීණාසවො පඤ්ඤවාති නිද්දිට්ඨො. යො පන තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා පාළිතො ච අට්ඨකථාතො ච අනුසන්ධිතො ච පුබ්බාපරතො ච උග්ගහෙත්වා හෙට්ඨුපරියං කරොන්තො විචරති අනිච්චදුක්ඛඅනත්තවසෙන පරිග්ගහමත්තම්පි නත්ථි අයං පඤ්ඤවා නාම න හොති දුප්පඤ්ඤො නාමාති. විඤ්ඤාණචරිතො නාමෙස පඤ්ඤවාති න වත්තබ්බො. අථ යො තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනාපටිපාටියා සම්මසන්තො අජ්ජ අජ්ජෙව අරහත්තන්ති චරති. අයං පඤ්ඤවා නාම න දුප්පඤ්ඤො නාමාති. භජාපියමානො පඤ්ඤපක්ඛං භජති. සුත්තෙ පන පටිවෙධොව කථිතො—විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණන්ති ඉධ කිං පුච්ඡති? යෙන විඤ්ඤාණෙන සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා එස පඤ්ඤවා නාම ජාතො තදස්ස ආගමනීයවිපස්සනාවිඤ්ඤාණං කම්මකාරකචිත්තං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. සුඛන්තිපි විජානාතීති සුඛවෙදනම්පි විජානාති; උපරිපදද්වයෙපි එසෙව නයො—ඉමිනා ථෙරො සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතීති ආදිනා නයෙන ආගතං වෙදනාවසෙන අරූපකම්මට්ඨානං කථෙසි. තස්සත්ථො සතිපට්ඨානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. සංසට්ඨාති එකුප්පාදාදිලක්ඛණෙන සංසට්ඨා සංසට්ඨා උදාහු විසංසට්ඨාති පුච්ඡති; එත්ථ ච ථෙරො මග්ගපඤ්ඤං විපස්සනං විඤ්ඤාණමාති ඉමෙ වෙ ලොකියලොකුත්තරධම්මෙ මිස්සෙත්වා භුම්මන්තරං භින්දිත්වා සමයං අජානන්තො විය පුච්ඡතීති න වෙදිතබ්බො. මග්ගපඤ්ඤාය පන මග්ගවිඤ්ඤාණෙන විපස්සනාපඤ්ඤාය ච විපස්සනාවිඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසට්ඨභාවං පුච්ඡතීති වෙදිතබ්බො. ථෙරොපිස්ස තමෙවත්ථං විස්සජ්ජෙන්තො ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨාති ආදිමාහ. තත්ථ න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානන්ති ඉමෙසං ලොකියමග්ගක්ඛණෙපි ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙපි එකතො උප්පන්නානං එතෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා විසුං කත්වා විනිවට්ටෙත්වා ආරම්මණතො වා වත්ථුතො වා උප්පාදතො වා නිරොධතො වා නානාකරණං දස්සෙතුං න

සක්කාති අත්ථො. තෙසං තෙසං පන ධම්මානං විසයො නාම අත්ථි. ලොකියධම්මං පත්වා හි චිත්තං ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං. ලොකුත්තරං පත්වා පඤ්ඤා. සම්මාසම්බුද්ධොපි ලොකියධම්මං පුච්ඡන්තො භික්ඛු ත්වං කතමං පඤ්ඤං අධිගතො කිං පඨමමග්ගපඤ්ඤං උදාහු දුතියතතියචතුත්ථමග්ගපඤ්ඤන්ති න එවං පුච්ඡති. කිං ඵස්සො ත්වං භික්ඛු කිං වෙදනො කිං සඤ්ඤො කිං චෙතනොතිපි න පුච්ඡති. චිත්තවසෙන පන කිං චිත්තො ත්වං භික්ඛූති පුච්ඡති. කුසලාකුසලං පඤ්ඤපෙන්තොපි "මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා"ති ච. "කතමෙ ධම්මා කුසලා යස්මිං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං චිත්තං උප්පන්නං හොතී"ති ච එවං චිත්තවසෙනෙව පඤ්ඤපෙති. ලොකුත්තරං පුච්ඡන්තොපි කිං ඵස්සො ත්වං භික්ඛු කිංවෙදනො කිංසඤ්ඤො කිංචෙතනොති න පුච්ඡති. කතරා තෙ භික්ඛු පඤ්ඤා අධිගතා කිං පඨමමග්ගපඤ්ඤා අධිගතා උදාහු දුතියතතියචතුත්ථපඤ්ඤාති එවං පඤ්ඤාවසෙනෙව පුච්ඡති— ඉන්ද්‍රියසංයුත්තෙපි "පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ ඉන්ද්‍රියානි කතමානි පඤ්ච සද්ධින්ද්‍රියං විරියින්ද්‍රියං සතින්ද්‍රියං සමාධින්ද්‍රියං පඤ්ඤින්ද්‍රියං. කත්ථ ච භික්ඛවෙ සද්ධින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං චතූසු සොතාපත්තියඞ්ගෙසු එත්ථ සද්ධින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං. කත්ථ ච භික්ඛවෙ විරියින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං. චතූසු සම්මප්පධානෙසු එත්ථ විරියින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං. කත්ථ ච භික්ඛවෙ සතින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං? චතූසු සතිපට්ඨානෙසු. එත්ථ සතින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං. කත්ථ ච භික්ඛවෙ සමාධින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං? චතූසු ඣානෙසු. එත්ථ සමාධින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං. කත්ථ ච භික්ඛවෙ පඤ්ඤින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බං? චතූසු අරියසච්චෙසු. එත්ථ පඤ්ඤින්ද්‍රියං දට්ඨබ්බන්ති එවං සබ්බසමයෙව ලොකියලොකුත්තරා ධම්මා කථිතා. යථා හි චත්තාරො සෙට්ඨිපුත්තා රාජාති රාජපඤ්චමෙසු සහායෙසු නක්ඛත්තං කීළිස්සාමාති වීථිං ඔතිණ්ණෙසු එකස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස ගෙහං ගතකාලෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව ඉමෙසං ඛාදනීයභොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කාරාදීනි දෙථාති ගෙහෙ විචාරෙති. දුතියස්ස තතියස්ස චතුත්ථස්ස ගෙහං ගතකාලෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව ඉමෙසං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කාරාදීනි දෙථාති ගෙහෙ විචාරෙති. අථ සබ්බපච්ඡා රඤ්ඤො ගෙහං ගතකාලෙ කිඤ්චාපි රාජා සබ්බත්ථ ඉස්සරොව ඉමස්මිං පන කාලෙ අත්තනො ගෙහෙයෙව ඉමෙසං ඛාදනීයභොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කාරාදීනි දෙථාති විචාරෙති. එවමෙවං සද්ධාපඤ්චමෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු තෙසු සහායෙසු එකං වීථිං ඔතරන්තෙසු විය එකාරම්මණෙ උප්පජ්ජමානෙසුපි යථා පඨමස්ස ඉතරෙ

චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති. එවං සොතාපත්තියඞ්ගානි පත්වා අධිමොක්ඛලක්ඛණං සද්ධින්ද්‍රියමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං, සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති. යථා දුතියස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකො විචාරෙති. එවං සම්මප්පධානානි පත්වා පග්ගහලක්ඛණං විරියින්ද්‍රියමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං. සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති. යථා තතියස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති. එවං සතිපට්ඨානානි පත්වා උපට්ඨානලක්ඛණං සතින්ද්‍රියමෙව ජෙට්ඨකං හොති. පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති. යථා චතුත්ථස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති. එවං ඣානවිමොක්ඛෙ පත්වා අවික්ඛෙපලක්ඛණං සමාධින්ද්‍රියමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං. සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති. සබ්බපච්ඡා රඤ්ඤො ගෙහං ගතකාලෙ පන යථා ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති රාජා ගෙහෙ විචාරෙති. එවමෙවං අරියසච්චානි පත්වා පජානනලක්ඛණං පඤ්ඤින්ද්‍රියමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං. සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති.—ඉති පටිසම්භිදාපත්තානං අග්ගෙ ඨපිතමහාකොට්ඨිකත්ථෙරො ලොකියධම්මං පුච්ඡන්තො චිත්තං ජෙට්ඨකං චිත්තං පුබ්බඞ්ගමං කත්වා පුච්ඡි. ලොකුත්තරධම්මං පුච්ඡන්තො පඤ්ඤං ජෙට්ඨකං පඤ්ඤං පුබ්බඞ්ගමං කත්වා පුච්ඡි. ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරොපි තථෙව විස්සජ්ජෙසි—

යංහාවුසො පජානාතීති යං චතුසච්චධම්මං ඉදං දුක්ඛන්ති ආදිනා නයෙන මග්ගපඤ්ඤාය ච පජානාති; තං විජානාතීති මග්ගවිඤ්ඤාණම්පි තථෙව තං විජානාති; යං විජානාතීති යං සංඛාරගතං අනිච්චන්ති ආදිනා නයෙන විපස්සනාවිඤ්ඤාණං විජානාති; තං පජානාතීති විපස්සනාපඤ්ඤා තථෙව තං පජානාතීති—තස්මා ඉමෙ ධම්මාති තෙන කාරණෙන ඉමෙ ධම්මා; එකුප්පාදෙකනිරොධෙකවත්ථුකාරම්මණතාය සංසට්ඨා. පඤ්ඤා භාවෙතබ්බාති ඉදං මග්ගපඤ්ඤං සන්ධාය වුත්තං; තංසම්පයුත්තං පන විඤ්ඤාණං තාය සද්ධිං භාවෙතබ්බමෙව හොති. විඤ්ඤාණං පරිඤ්ඤෙය්‍යන්ති ඉදං විපස්සනාවිඤ්ඤාණං සන්ධාය වුත්තං; තංසම්පයුත්තා පන පඤ්ඤා තෙන සද්ධිං පරිඤ්ඤාතබ්බාව හොති—වෙදනා වෙදනාති ඉදං කස්මා පුච්ඡති වෙදනාලක්ඛණං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. එවංසන්තෙපි තෙභූමකසම්මසනචාරෙ වෙදනාව අධිප්පෙතා. තත්ථ සල්ලක්ඛෙතබ්බා—සුඛම්පි වෙදෙතීති සුඛං ආරම්මණං

වෙදෙති අනුභවති; පරතො පදද්වයෙපි එසෙව නයො. "රූපඤ්ච හිදං මහාලි එකන්තදුක්ඛං අභවිස්ස දුක්ඛානුපතිතං දුක්ඛාවක්කන්තං අනවක්කන්තං සුඛෙන නයිදං සත්තා රූපස්මිං සාරජ්ජෙය්‍යුං. යස්මා ච ඛො මහාලි රූපං සුඛං සුඛානුපතිතං සුඛාවක්කන්තං අනවක්කන්තං දුක්ඛෙන තස්මා සත්තා රූපස්මිං සාරජ්ජන්ති. සාරාගා සංයුජ්ජන්ති සංයොගා සංකිලිස්සන්ති—වෙදනා ච හිදං-සඤ්ඤා-සංඛාරා-විඤ්ඤාණඤ්ච හිදං මහාලි එකන්තදුක්ඛං අභවිස්ස-පෙ-සංකිලිස්සන්ති"ති ඉමිනාපි මහාලිසුත්තපරියායෙන ඉධ ආරම්මණං සුඛං දුක්ඛං අදුක්ඛමසුඛන්ති කථිතං. අපි ච පුරිමං සුඛවෙදනං ආරම්මණං කත්වා අපරා සුඛවෙදනා වෙදෙති. පුරිමං දුක්ඛවෙදනං ආරම්මණං කත්වා අපරා දුක්ඛවෙදනා වෙදෙති. පුරිමං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං ආරම්මණං කත්වා අපරා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා වෙදෙතීති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. වෙදනායෙව හි වෙදෙති න අඤ්ඤො කොචි වෙදනා නාම අත්ථි වුත්තමෙතං—සඤ්ඤා සඤ්ඤාති ඉධ කිං පුච්ඡති. සඤ්ඤාය ලක්ඛණං කිං සබ්බසඞ්ගාහිකසඤ්ඤායාති සඤ්ඤාය ලක්ඛණන්තිපි සබ්බසඞ්ගාහිකසඤ්ඤාය ලක්ඛණන්තිපි එකමෙවෙතං. එවං සන්තෙපි තෙභූමකසම්මසනචාරසඤ්ඤාව අධිප්පෙතාති සල්ලක්ඛෙතබ්බං-නීලකම්පි සඤ්ජානාතීති නීලපුප්ඵෙ වා වත්ථෙ වා පරිකම්මං කත්වා උපචාරං වා අප්පනං වා පාපෙන්තො සඤ්ජානාති; ඉමස්මිං හි අත්ථෙ පරිකම්මසඤ්ඤාපි උපචාරසඤ්ඤාපි අප්පනාසඤ්ඤාපි වට්ටති. නීලං නීලන්ති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤාපි වට්ටතියෙව. පීතාදීසුපි එසෙව නයො-යා චාවුසො වෙදනාති එත්ථ වෙදනං සඤ්ඤං විඤ්ඤාණන්ති ඉමානි තීණි ගහෙත්වා පඤ්ඤා කස්මා න ගහිතාති? අසබ්බසංගාහිකත්තා. පඤ්ඤාය හි ගහිතාය පඤ්ඤාසම්පයුත්තාව වෙදනාදයො ලබ්භන්ති. න විප්පයුත්තා. තං පන අගහෙත්වා ඉමෙසු ගහිතෙසු පඤ්ඤාසම්පයුත්තා ච විප්පයුත්තා ච අන්තමසො චෙව පඤ්ච විඤ්ඤාණධම්මාපි ලබ්භන්ති. යථා හි තයො පුරිසා සුත්තං සුත්තන්ති වදෙය්‍යුං චතුහත්ථො රතනාවුතසුත්තන්ති. තෙසු පුරිමා තයො නක්කගතම්පි පරිවට්ටකාදිගතම්පි යං කිඤ්චි බහුං සුත්තං ලබ්භන්ති. අන්තමසො මක්කටකසුත්තම්පි. රතනාවුතසුත්තං පරියෙසන්තො මන්දං ලභති. එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. හෙට්ඨතො වා පඤ්ඤාවිඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සම්පයොගං ලභාපෙත්වා විසට්ඨාති විසට්ඨත්තා ච ඉධ න ගහිතාති වදන්ති. යං හාවුසො වෙදෙතීති යං ආරම්මණං වෙදනා වෙදෙති; සඤ්ඤාපි තමෙව සඤ්ජානාති. තං සඤ්ජානාතීති යං ආරම්මණං සඤ්ඤා සඤ්ජානාති;

විඤ්ඤාණම්පි තදෙව ජානාතීති අත්ථො. ඉදානි සඤ්ජානාති
විජානාතීති එත්ථ විසෙසාවිසෙසො වෙදිතබ්බො. තත්ථ උප
සග්ගමත්තමෙව විසෙසො ජානාතීති පදං පන අවිසෙසො.
තස්සාපි ජානනට්ඨෙ විසෙසො වෙදිතබ්බො. සඤ්ඤා හි
නීලාදිවසෙන ආරම්මණසඤ්ජානනමත්තමෙව. අනිච්චං දුක්ඛ
මනත්තාති ලක්ඛණපටිවෙධං පාපෙතුං න සක්කොති. විඤ්ඤා
ණං නීලාදිවසෙන ආරම්මණඤ්චෙව ජානාති අනිච්චාදිලක්ඛණ
පටිවෙධඤ්ච පාපෙති උස්සක්කිත්වා පන මග්ගපාතුභාවං පාපෙ
තුං න සක්කොති. පඤ්ඤා නීලාදිවසෙන ආරම්මණම්පි සඤ්ජා
නාති අනිච්චාදිවසෙන ලක්ඛණපටිවෙධම්පි පාපෙති උස්සක්කි
ත්වා මග්ගපාතුභාවම්පි පාපෙති—යථා හි හෙරඤ්ඤිකඵලකෙ
කහාපණරාසිම්හි කතෙ අජාතබුද්ධිදාරකො ගාමිකපුරිසො මහා
හෙරඤ්ඤිකොති තීසු ජනෙසු ඔලොකෙන්තෙසු අජාත
බුද්ධිදාරකො කහාපණානං චිත්තවිචිත්තචතුරස්සමණ්ඩලභාව
මෙව ජානාති ඉදං මනුස්සානං උපභොගපරිභොගරතන
සම්මතන්ති න ජානාති ගාමිකපුරිසො චිත්තාදිභාවඤ්ච ජානාති
මනුස්සානං උපභොගපරිභොගරතනසම්මතභාවඤ්ච. අයං
පන කූටො අවෙජ්ජකො අයං අකූටො අයං සණ්හොති න
ජානාති. මහාහෙරඤ්ඤිකො චිත්තාදිභාවම්පි රතනසම්මත
භාවම්පි කූටාදිභාවම්පි ජානාති. ජානන්තො ච පන රූපං
දිස්වාපි සද්දං සුත්වාපි ගන්ධං ඝායිත්වාපි රසං සායිත්වාපි
හත්ථෙන ගරුලහුභාවං උපධාරෙත්වාපි අසුකගාමෙ කතො
තිපි ජානාති අසුකනිගමෙ අසුකනගරෙ අසුකපබ්බතච්ඡායාය
අසුකනදීතීරෙ කතොතිපි අසුකාචරියෙන කතොතිපි
ජානාති—එවමෙවං සඤ්ඤා අජාතබුද්ධිදාරකස්ස කහාපණදස්ස
නං විය නීලාදිවසෙන ආරම්මණමත්තමෙව සඤ්ජානාති.
විඤ්ඤාණං ගාමිකපුරිසස්ස කහාපණදස්සනං විය නීලාදිව
සෙන ආරම්මණම්පි ජානාති අනිච්චාදිවසෙන ලක්ඛණපටි
වෙධම්පි පාපෙති. පඤ්ඤා මහාහෙරඤ්ඤිකස්ස කහාපණද
ස්සනං විය නීලාදිවසෙන ආරම්මණම්පි සඤ්ජානාති අනිච්චාදි
වසෙන ලක්ඛණපටිවෙධම්පි පාපෙති උස්සක්කිත්වා මග්ගපාතු
භාවම්පි පාපෙති. සො පන නෙසං විසෙසො දුප්පටිවිජ්ඣො.
තෙනාහ ආයස්මා නාගසෙනො දුක්කරං මහාරාජ භගවතා
කතන්ති—කිං භන්තෙ නාගසෙන භගවතා දුක්කරං කත
න්ති? දුක්කරං මහාරාජ භගවතා කතං අරූපීනං චිත්තචෙතසි
කානං ධම්මානං එකාරම්මණෙ වත්තමානානං වවත්ථානං
අක්ඛාතං අයං ඵස්සො අයං වෙදනා අයං සඤ්ඤා අයං
චෙතනා ඉදං චිත්තන්ති—යථා හි තිලතෙලං සාසපතෙලං එර

ණ්ඩකතෙලං මධුකතෙලං වසාතෙලන්ති ඉමානි පඤ්චතෙලානි එකචාටියං පක්ඛිපිත්වා දිවසං යමකමන්ථෙන මන්ථෙත්වා තතො ඉදං තිලතෙලං ඉදං සාසපතෙලන්ති එකෙකස්ස පාටියෙක්කං උද්ධරණං නාම දුක්කරං—ඉදං තතො දුක්කරතරං භගවා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස සුප්පටිවිද්ධත්තා ධම්මිස්සරො ධම්මරාජා ඉමෙසං අරූපීනං ධම්මානං එකාරම්මණෙ වත්තමානානං වවත්ථානං අකාසි. පඤ්චන්නං මහානදීනං සමුද්දං පවිසනට්ඨානෙ ඉදං ගඞ්ගාය උදකං ඉදං යමුනායාති එවං පාටියෙක්කං උද්ධරණෙනාපි අයමත්ථො වෙදිතබ්බො. නිස්සටෙනාති නිස්සටෙන පරිච්චත්තෙන වා; තත්ථ නිස්සටෙනාති අපෙත්ථ සති පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහීති නිස්සක්කවචනං. පරිච්චත්තෙනාති අපෙත්ථ සති කරණවචනං වෙදිතබ්බං. ඉදං වුත්තං හොති පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි නිස්සරිත්වා මනොද්වාරෙ පවත්තෙන පඤ්චහි වා ඉන්ද්‍රියෙහි තස්ස වත්ථුභාවං අනුපගමනතාය පරිච්චත්තෙන. පරිසුද්ධෙනාති නිරුපක්කිලෙසෙන; මනොවිඤ්ඤාණෙනාති රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානචිත්තෙන; කිං නෙය්‍යන්ති කිං ජානිතබ්බං; යං කිඤ්චි නෙය්‍යං නාම අත්ථි ධම්මන්ති ආදීසු හි ජානිතබ්බං නෙය්‍යන්ති වුත්තං. ආකාසානඤ්චායතනං නෙය්‍යන්ති කථං රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානචිත්තෙන අරූපාවචරසමාපත්ති නෙය්‍යාති රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානෙ ඨිතෙන අරූපාවචරසමාපත්තිං නිබ්බත්තෙතුං සක්කා හොති. එත්ථ ඨිතස්ස හි සා ඉජ්ඣති තස්මා ආකාසානඤ්චායතනං නෙය්‍යන්ති ආදිමාහ අථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං කස්මා න වුත්තන්ති? පාටියෙක්කං අභිනිවෙසාභාවතො තත්ථ හි කලාපතො නයතො සම්මසනං ලබ්භති ධම්මසෙනාපතිසදිසස්සාපි භික්ඛුනො පාටියෙක්කං අභිනිවෙසො න ජායති. තස්මා ථෙරොපි එවං කිර මෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති[*] හුත්වා පටිවෙන්තීති කලාපතො නයතො සම්මසිත්වා සම්මසිත්වා විපස්සජ්ජසි. භගවා පන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස හත්ථගතත්තා තත්ථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියම්පි පරො පණ්ණාසධම්මෙ පාටියෙක්කං පාටියෙක්කං අග්ගමාරෙනෙව[†] උද්ධරිත්වා යාවතා සඤ්ඤාසමාපත්ති තාවතා අඤ්ඤාපටිවෙධොති ආහ. පඤ්ඤාචක්ඛුනා පජානාතීති දස්සනපරිණායකට්ඨෙන චක්ඛුභූතාය පඤ්ඤාය පජානාති; තත්ථ වෙ පඤ්ඤා සමාධිපඤ්ඤා විපස්සනාපඤ්ඤා ච සමාධිපඤ්ඤාය කිච්චතො ච අසම්මොහතො ච පජානාති විපස්සනාපඤ්ඤාය ලක්ඛණපටිවෙධෙන ආරම්මණතො ජානනං කථිතං. කිමත්ථියාති කො එතිස්සා අත්ථො; අභිඤ්ඤත්ථාති

---

[*] හොන්ති.

[†] අඤ්ඤාරෙනෙව.

ආදීසු. අභිඤ්ඤෙය්‍යෙ ධම්මෙ අභිජානාතීති අභිඤ්ඤත්ථා; පරිඤ්ඤෙය්‍යෙ ධම්මෙ පරිජානාතීති පරිඤ්ඤත්ථා. පහාතබ්බෙ ධම්මෙ පජහතීති පහානත්ථා. සා පනෙසා ලොකියාපි අභිඤ්ඤත්ථා ච පරිඤ්ඤත්ථා ච වික්ඛම්භනතො පහානත්ථා. ලොකුත්තරාපි අභිඤ්ඤත්ථා ච සමුච්ඡෙදතො පහානත්ථා. තත්ථ ලොකියා කිච්චතො ච අසම්මොහතො ච ජානාති. ලොකුත්තරා අසම්මොහතො ච. සම්මාදිට්ඨියා උප්පාදායාති විපස්සනාසම්මාදිට්ඨියා මග්ගසම්මාදිට්ඨියා ච; පරතො ච ඝොසොති සප්පායධම්මස්සවනං; යොනිසො ච මනසිකාරොති අත්තනො උපායමනසිකාරො; තත්ථ සාවකෙසු අපි ධම්මසෙනාපතිනො මෙ පච්චයා ලද්ධුං වට්ටතියෙව. ථෙරො හි කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසඞ්ඛෙය්‍යං පාරමියො පූරෙත්වාපි අත්තනො ධම්මතාය අණුමත්තම්පි කිලෙසං පජහිතුං න සක්ඛි. යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවාති අස්සජිත්ථෙරතො ඉමං ගාථං සුත්වාවස්ස පටිවෙධො ජාතො. පච්චෙකබුද්ධානං පන සබ්බඤ්ඤුබුද්ධානඤ්ච පරතොඝොසකම්මං නත්ථි. යොනිසොමනසිකාරස්මිංයෙව ඨත්වා පච්චෙකබොධිඤ්ච සබ්බඤ්ඤුතඤාණඤ්ච නිබ්බත්තෙන්ති. අනුග්ගහිතාති ලද්ධූපකාරා; සම්මාදිට්ඨීති අරහත්තමග්ගසම්මාදිට්ඨි; ඵලක්ඛණෙ නිබ්බත්තා චෙතොවිමුත්ති ඵලං අස්සාති චෙතොවිමුත්තිඵලා; තදෙව චෙතොවිමුත්තිසඞ්ඛාතං ඵලං ආනිසංසො අස්සාති චෙතොවිමුත්තිඵලානිසංසා; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. එත්ථ චතුත්ථඵලපඤ්ඤා පඤ්ඤාවිමුත්ති නාම. අවසෙසා ධම්මා චෙතොවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. සීලානුග්ගහිතාති ආදීසු සීලන්ති චතුපාරිසුද්ධිසීලං. සුතන්ති සප්පායධම්මස්සවනං; සාකච්ඡාති කම්මට්ඨානෙ ඛලනපක්ඛලනච්ඡෙදනකථා; සමථොති විපස්සනාපාදිකා අට්ඨසමාපත්තියො; විපස්සනාති සත්තවිධා අනුපස්සනා; චතුපාරිසුද්ධිසීලං හි පූරෙන්තස්ස සප්පායධම්මස්සවනං සුණන්තස්ස කම්මට්ඨානෙ ඛලනපක්ඛලනං ඡින්දන්තස්ස විපස්සනාපාදිකාසු අට්ඨසු සමාපත්තීසු කම්මං කරොන්තස්ස සත්තවිධඅනුපස්සනං භාවෙන්තස්ස අරහත්තමග්ගො උප්පජ්ජිත්වා ඵලං දෙති— යථා හි මධුරං අම්බපක්කං පරිභුඤ්ජිතුකාමො අම්බපොතකස්ස සමන්තා උදකකොට්ඨකං ථිරං කත්වා බන්ධති ඝටං ගහෙත්වා කාලෙන කාලං උදකං ආසිඤ්චති. උදකස්ස අනික්ඛමනත්ථං මරියාදං ථිරං කරොති. යා හොති සමීපෙ වල්ලි වා සුක්ඛදණ්ඩකො වා කිපිල්ලිකපුටො වා මක්කටකජාලං වා තං අපනෙති. ඛණිත්තිං ගහෙත්වා කාලෙන කාලං මූලානි පලිඛණති. එවමස්ස අප්පමත්තස්ස ඉමානි පඤ්ච කාරණානි කරොතො සො

අම්බා වඩ්ඪිත්වා ඵලං දෙති එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං- රුක්ඛස්ස සමන්තතො කොට්ටකබන්ධනං විය හි සීලං දට්ඨබ්බං. කාලෙන කාලං උදකාසිඤ්චනං විය ධම්මසවණං මරියාදපරිභාවකරණං විය සමථො. සමීපෙ වල්ලිආදිනීහරණං විය බලවපක්ඛලනවෙච්ඡදනං. කාලෙනකාලං ඛණිත්තිං ගහෙත්වා මූලඛණනං විය සත්තන්නං අනුපස්සනානං භාවනා. තෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි අනුග්ගහිතස්ස අම්බරුක්ඛස්ස මධුරඵලදානකාලො විය ඉමස්ස භික්ඛුනො ඉමෙහි පඤ්චහි ධම්මෙහි අනුග්ගහිතාය සම්මාදිට්ඨියා අරහත්තඵලදානං වෙදිතබ්බං.

කතිපනාවුසො භවාති ඉධ කිං පුච්ඡති මූලමෙව ගතො අනුසන්ධි දුප්පඤ්ඤො යෙහි තමෙව හි න උට්ඨාති තෙ පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. **තයො කාමභවොති** කාමභවූපගං කම්මම්පි කම්මාභිනිබ්බත්තා උපාදින්නක්ඛන්ධාපීති උභයමෙකතො කත්වා කාමභවොති ආහ. රූපාරූපභවෙසුපි එසෙව නයො. **ආයතින්ති** අනාගතෙ; පුනබ්භවස්ස අභිනිබ්බත්තීති ඉධ වට්ටං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. **තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දනාති** රූපාභිනන්දනං සද්දාභිනන්දනාති එවං තහිං තහිං අභිනන්දනා; කරණවචනෙ චෙතං පච්චත්තං. තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දනාය පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොතීති අත්ථො. එත්තාවතා හි ගමනං හොති ආගමනං හොති ගමනාගමනං හොති වට්ටං වට්ටතීති වට්ටං මත්ථකං පාපෙත්වා දස්සෙති. ඉදානි විවට්ටං පුච්ඡන්තො කථං පනාවුසොති ආදිමාහ. තස්ස විස්සජ්ජනෙ **අවිජ්ජාවිරාගාති** අවිජ්ජාය ඛයවිරාගෙන; **විජ්ජුප්පාදාති** අරහත්තමග්ගවිජ්ජාය උප්පාදෙන; කිං අවිජ්ජා පුබ්බෙ නිරුද්ධා විජ්ජා පුබ්බෙ උප්පන්නාති? උභයමෙතං න වත්තබ්බං දීපුජ්ජලනෙන අන්ධකාරං විය විජ්ජුප්පාදෙන අවිජ්ජා නිරුද්ධාව හොති. **තණ්හානිරොධාති** තණ්හාය ඛයනිරොධෙන; **පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති න හොතීති** එවං ආයතිං පුනබ්භවස්ස අභිනිබ්බත්ති න හොති; ගමනං ආගමනං ගමනාගමනං උපච්ඡිජ්ජති වට්ටං න වට්ටතීති විවට්ටං මත්ථකං පාපෙත්වා දස්සෙති- **කතමං පනාවුසොති** ඉධ කිං පුච්ඡති, උභතොභාගවිමුත්තො භික්ඛු කාලෙන කාලං නිරොධං සමාපජ්ජති. තස්ස නිරොධපාදකං පඨමජ්ඣානං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. **පඨමං පනාවුසො ඣානන්ති** ඉධ කිං පුච්ඡති? නිරොධසමාපජ්ජනකෙන භික්ඛුනා අඞ්ගවවත්ථානං කොට්ඨාසපරිච්ඡෙදො නාම ජානිතබ්බො ඉදං ඣානං පඤ්චඞ්ගිකං ඉදං චතුරඞ්ගිකං ඉදං තිවඞ්ගිකං ඉදං දුවඞ්ගිකන්ති තං අඞ්ගවවත්ථානං කොට්ඨාසපරිච්ඡෙදං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. **විතක්කොති** ආදීසු අභිනිරොපනලක්ඛණො විතක්කො

අනුමජ්ජනලක්ඛණො විචාරො ඵරණලක්ඛණා පීති සාතලක්ඛණං සුඛං අවික්ඛෙපලක්ඛණා චිත්තෙකග්ගතාති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා වවත්ථානති. කතඞ්ගවිප්පහීණන්ති ඉධ කිං පුච්ඡති? නිරොධසමාපජ්ජනකෙන භික්ඛුනා උපකාරානුපකාරානි අඞ්ගානි ජානිතබ්බානි තානි පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. විස්සජ්ජනං පනෙත්ථ පාකටමෙව. ඉති හෙට්ඨා නිරොධපාදකං පඨමජ්ඣානං ගහිතං නිරොධස්ස අනන්තරපච්චයං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං පුච්ඡිස්සති. අනන්තරා පන ඡසමාපත්තියො සංඛිපිත්වා නයං වා දස්සෙත්වා විස්සට්ඨාති වෙදිතබ්බා. ඉදානි විඤ්ඤාණනිස්සිතෙ පඤ්හෙ පුච්ඡන්තො පඤ්චිමානි ආවුසොති ආදිමාහ. තත්ථ ගොචරවිසයන්ති ගොචරභූතං විසයං; අඤ්ඤමඤ්ඤස්සාති චක්ඛුං සොතස්ස සොතං වා චක්ඛුස්සාති එවං එකෙකස්ස ගොචරවිසයං න පච්චනුභොන්ති සචෙ හි නීලාදිභෙදං රූපාරම්මණං සමොධානෙත්වා සොතින්ද්‍රියස්ස උපනෙය්‍ය ඉඞ්ඝ තාව නං වවත්ථපෙහි විභාවෙහි කින්නාමෙතං ආරම්මණන්ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං විනාපි මුඛෙන අත්තනො ධම්මතාය එවං වදෙය්‍ය අරෙ අන්ධබාල වස්සසතම්පි වස්සසහස්සම්පි පරිධාවන්තො අඤ්ඤත්‍ර මයා කුහිං එතස්ස ජානනකං ලභිස්සසි ආහර නං චක්ඛුප්පසාදෙ උපනෙහි අහමෙතං ආරම්මණං ජානිස්සාමි යදි වා නීලං යදි වා පීතකං න හි එසො අඤ්ඤස්ස විසයො මය්හමෙවෙසො විසයොති—සෙසද්වාරෙසුපි එසෙව නයො:—

එවමෙතානි අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගොචරවිසයං න පච්චනුභොන්තීනාම—කිං පටිසරණන්ති එතෙසං කිං පටිසරණං කිං එතානි පටිසරන්තීති පුච්ඡති; මනොපටිසරණන්ති ජවනමනොපටිසරණං; මනො ච නෙසන්ති මනොද්වාරිකජවනමනො වා පඤ්චද්වාරිකජවනමනො වා එතෙසං ගොචරවිසයං රජ්ජනාදිවසෙන අනුභොති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං හි රූපදස්සනමත්තමෙව එත්ථ රජ්ජනං වා දුස්සනං වා මුය්හනං වා නත්ථි. ඉමස්මිං පන චක්ඛුද්වාරෙ ජවනං රජ්ජති වා දුස්සති වා මුය්හති වා. සොතවිඤ්ඤාණාදීසුපි එසෙව නයො—තත්‍රායං උපමා පඤ්ච කිර දුබ්බලභොජකා රාජානං සෙවිත්වා කිච්ඡෙන කසිරෙන එකස්මිං පඤ්චකුලිකෙ * ගාමෙ පරිත්තකං ආයං ලභිංසු තෙසං තත්ථ මච්ඡභාගො මංසභාගො යොත්තකහාපණො අඩ්ඪකහාපණො වා පහාරකහාපණො වා අට්ඨකහාපණො වා සොළසකහාපණො වා බාත්තිංසකහාපණො වා චතුසට්ඨිකහාපණො වා දණ්ඩොති එත්තකමත්තමෙව පාපුණාති. සතවත්ථුකං

* පඤ්චකුටිකෙ.

ඝනසසවත්ථුකං මහාබලං රාජාව ගණ්හාති. තස්ස පච්චු ලිකගාමො විය පඤ්චපසාදා දට්ඨබ්බා. පඤ්චදුබ්බලභොජකා විය පඤ්චවිඤ්ඤාණානි රාජා විය ජවනං දුබ්බලභොජකානං පරිත්තකාඅයපාපුණනං විය චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං රූපදස්සනාදිමත්තං රජ්ජනාදීනි පන එතෙසු නත්ථි. රඤ්ඤො මහාබලිගහණං විය තෙසු ද්වාරෙසු ජවනස්ස රජ්ජනාදීනි වෙදිතබ්බානි—පඤ්චිමානි ආවුසොති ඉධ කිං පුච්ඡති අන්තොනිරොධස්මිං පඤ්චපසාදෙ කිරියමයපවත්තස්මිං විගතමත්තෙ අරූපධම්මා පසාදානං බලවපච්චයා හොන්ති. යො පන තං පවත්තං නිරොධෙත්වා නිරොධසමාපත්තිං සමාපන්නො තස්ස අන්තොනිරොධෙ පඤ්චපසාදා කිං පටිච්ච තිට්ඨන්තීති ඉදං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. ආයුං පටිච්චාති † ජීවිතින්ද්‍රියං පටිච්ච තිට්ඨන්ති; උස්මං පටිච්චාති ජීවිතින්ද්‍රියං කම්මජතෙජං පටිච්ච තිට්ඨති; යස්මා පන කම්මජතෙජො ජීවිතින්ද්‍රියෙන විනා න තිට්ඨති තස්මා උස්මා ආයුං පටිච්ච තිට්ඨතීති ආහ. ඣායතොති ජලතො; අච්චිං පටිච්චාති ජාලසිඛං පටිච්ච; ආභා පඤ්ඤායතීති ආලොකො නාම පඤ්ඤායති; ආභං පටිච්චාති තං ආලොකං පටිච්ච ජාලසිඛා පඤ්ඤායති; එවමෙවඛො ආවුසො ආයු උස්මං පටිච්ච තිට්ඨතීති එත්ථ ජාලසිඛා විය කම්මජතෙජොධාතු ආලොකො විය ජීවිතින්ද්‍රියං. ජාලසිඛා හි උප්පජ්ජමානා ආලොකං ගහෙත්වාව උප්පජ්ජති; සා අත්තනා ජනිතආලොකෙනෙව සයම්පි අණුං ථූලා දීඝා රස්සාති පාකටා හොති. තත්ථ ජාලප්පවත්තියා ජනිතාලොකෙන තස්සායෙව ජාලප්පවත්තියා පාකටභාවො විය උස්මං පටිච්ච නිබ්බත්තෙන කම්මජමහාභූතසම්භවෙන ජීවිතින්ද්‍රියෙන උස්මාය අනුපාලනං—ජීවිතින්ද්‍රියං හි දසපි වස්සානි වීසම්පි වස්සානි—පෙ—වස්සසතම්පි කම්මජතෙජප්පවත්තං පාලෙති. ඉති මහාභූතානි උපාදාය රූපානං තෙජප්පවත්තිං නිස්සාය නිස්සයපච්චයාදිවසෙන පච්චයා හොන්තීති ආයු උස්මං පටිච්ච තිට්ඨති. ජීවිතින්ද්‍රියං මහාභූතානි පාලෙතීති උස්මා ආයුං පටිච්ච තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බං.

ආයුසඞ්ඛාරාති ආයුමෙව. වෙදනීයා ධම්මාති වෙදනීයා ධම්මා ච. වුට්ඨානං පඤ්ඤායතීති සමාපත්තිතො වුට්ඨානං පඤ්ඤායති; යො හි භික්ඛු අරූපප්පවත්තෙ උක්කණ්ඨිත්වා සඤ්ඤඤ්ච වෙදනඤ්ච නිරොධෙත්වා නිරොධං සමාපන්නො තස්ස යථාපරිච්ඡින්නකාලවසෙන රූපජීවිතින්ද්‍රියපච්චයා අරූපධම්මා උප්පජ්ජන්ති එවං පන රූපාරූපප්පවත්තං පවත්තති—යථා

---

† ආයුං පටිච්චාති ජීවිතින්ද්‍රියං පටිච්ච තිට්ඨන්ති.

කිං-යථා එකො පුරිසො ජාලාපවත්තෙන උක්කණ්ඨිතො උදකෙන පහරිත්වා ජාලං අප්පවත්තකං කත්වා ඡාරිකාය අඞ්ගාරෙ පිධාය තුණ්හී නිසීදති. යදා පුනස්ස ජාලාය අත්ථො හොති ඡාරිකං අපනෙත්වා අඞ්ගාරෙ පරිවත්තෙත්වා උපාදානං දත්වා මුඛවාතං වා තාලවණ්ටවාතං වා දදාති. අථ ජාලාපවත්තං පුන පවත්තති. එවමෙවං ජාලාපවත්තං විය අරූපධම්මා පුරිසස්ස ජාලාපවත්තෙන උක්කණ්ඨිත්වා උදකප්පහාරෙන ජාලං අප්පවත්තං කත්වා ඡාරිකාය අඞ්ගාරෙ පිධාය තුණ්හීභූතස්ස නිසජ්ජා විය භික්ඛුනො අරූපප්පවත්තෙන උක්කණ්ඨිත්වා සඤ්ඤාවෙදනාව නිරොධෙත්වා නිරොධසමාපජ්ජනං. ඡාරිකාය පිහිතඞ්ගාරං විය රූපජීවිතින්ද්‍රියං. පුරිසස්ස පුන ජාලාය අත්ථෙ සති ඡාරිකාපනයනාදීනි විය භික්ඛුනො යථාපරිච්ඡින්නකාලාපගමනං. අග්ගිජාලාය පවත්ති විය පුන අරූපධම්මෙසු උප්පන්නෙසු රූපාරූපප්පවත්ති වෙදිතබ්බා.

ආයු උස්මා ච විඤ්ඤාණන්ති රූපජීවිතින්ද්‍රියං කම්මජතෙජොධාතු චිත්තන්ති ඉමෙ තයො ධම්මා යදා ඉමං රූපකායං ජහන්ති අථායං අචෙතනං කට්ඨං විය පථවියං ඡඩ්ඩිතො සෙතීති අත්ථො. වුත්තම්පි චෙතං-

> "ආයු උස්මා ච විඤ්ඤාණං යදා කායං ජහන්තිමං
> අපවිද්ධො තදා සෙති පරභත්තං අචෙතනන්"ති.

කායසඞ්ඛාරාති අස්සාසපස්සාසා; **වචීසඞ්ඛාරාති** විතක්කවිචාරා; **චිත්තසඞ්ඛාරාති** සඤ්ඤාවෙදනා; **ආයූති** රූපජීවිතින්ද්‍රියං; **විපරිභින්නානීති** උපහතානි විනට්ඨානි; තත්ථ කෙචි නිරොධසමාපන්නස්ස චිත්තසඞ්ඛාරාව නිරුද්ධාති වචනතො චිත්තං අනිරුද්ධං හොති තස්මා සචිත්තකායං සමාපත්තින්ති වදන්ති. තෙ වත්තබ්බා වචීසඞ්ඛාරාපිස්ස නිරුද්ධාති වචනතො වාචා අනිරුද්ධා හොති තස්මා නිරොධසමාපන්නෙන ධම්මම්පි කථෙන්තෙන සජ්ඣායම්පි කරොන්තෙන නිසීදිතබ්බං සියා. යො චායං මතො කාලකතො තස්සාපි චිත්තසඞ්ඛාරා නිරුද්ධාති වචනතො චිත්තං අනිරුද්ධං භවෙය්‍ය තස්මා කාලකතෙ මාතාපිතරො වා අරහන්තෙ වා ඣාපෙන්තෙන ආනන්තරියකම්මං කතං භවෙය්‍ය. ඉති බ්‍යඤ්ජනෙ අභිනිවෙසං අකත්වා ආචරියානං නයෙ ඨත්වා අත්ථො උපපරික්ඛිතබ්බො. අත්ථං හි පටිසරණං න බ්‍යඤ්ජනං-**ඉන්ද්‍රියානි විප්පසන්නානීති** කිරියමයපවත්තස්මිං හි වත්තමානෙ බහිද්ධා ආරම්මණෙසු පසාදෙ ඝට්ටෙන්තෙසු ඉන්ද්‍රියානි කිලමන්ති උපහතානි මක්ඛිතානි විය හොන්ති වාතාදීහි උට්ඨිතරජෙන චතුමහාපථෙ ඨපිතආදාසො විය.

යථා පන ඵම්කාය පක්ඛිපිත්වා මඤ්ජූසාදීසු ඨපිතො අහතසො අඤ්ඤොයෙව විරොචති එවං නිරොධසමාපන්නස්ස භික්ඛුනො අඤ්ඤථා නිරොධෙ පඤ්චපසාද අතිවිය විරොචන්ති. තෙන වුත්තං ඉන්ද්‍රියානි විප්පසන්නානීති—කති පනාවුසො පච්චයාති ඉධ කිං පුච්ඡති? නිරොධස්ස අනන්තරපච්චයං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. විස්සජ්ජනෙ පනස්ස සුඛස්ස ච පහානාති චත්තාරො අපගමනපච්චයා කථිතා; අනිමිත්තාය චාති ඉධ කිං පුච්ඡති? නිරොධතො වුට්ඨානකඵලසමාපත්තිං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. අවසෙසසමාපත්තිවුට්ඨානං හි භවඞ්ගෙන හොති නිරොධා වුට්ඨානං පන විපස්සනානිස්සන්දාය ඵලසමාපත්තියා. තං වො * පුච්ඡති—සබ්බනිමිත්තානන්ති රූපාදීනං සබ්බාරම්මණානං; අනිමිත්තාය ච ධාතුයා මනසිකාරොති සබ්බනිමිත්තාපගතාය නිබ්බානධාතුයා මනසිකාරො; ඵලසමාපත්තිසහජාතං මනසිකාරං සන්ධායාහ. ඉති හෙට්ඨා නිරොධපාදකං පඨමජ්ඣානං ගහිතං නිරොධස්ස අනන්තරපච්චයං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං ගහිතං ඉධ නිරොධතො වුට්ඨානකඵලසමාපත්ති ගහිතාති ඉමස්මිං ඨානෙ නිරොධකථා කථෙතබ්බා හොති. සා ද්වීහි බලෙහි සමන්නාගතත්තා තිණ්ණං සඞ්ඛාරානං පටිප්පස්සද්ධියා සොළසහි ඤාණචරියාහි නවහි සමාධිචරියාහි වසීභාවතා පඤ්ඤා නිරොධසමාපත්තියා ඤාණන්ති එවං පටිසම්භිදාමග්ගෙ ආගතා. විසුද්ධිමග්ගෙ පනස්ස සබ්බාකාරෙන විනිච්ඡයකථා කථිතා.

ඉදානි වලඤ්ජනසමාපත්තිං පුච්ඡන්තො කති පනාවුසො පච්චයාති ආදිමාහ. නිරොධතො හි වුට්ඨානකසමාපත්ති ඨිතිනාම න හොති. එකං ද්වෙ චිත්තවාරමෙව පවත්තිත්වා භවඞ්ගං ඔතරති. අයං හි භික්ඛු සත්තදිවසෙ අරූපපවත්තං නිරොධෙත්වා නිසින්නො නිරොධා වුට්ඨානකඵලසමාපත්තියං න චිරං තිට්ඨති. වලඤ්ජනසමාපත්තියං පන අද්ධානපරිච්ඡෙදොව පමාණං තස්මා සා ඨිතිනාම හොති. තෙනාහ—අනිමිත්තාය චෙතොසමාපත්තියා ඨිතියාති. තස්මා චිරට්ඨිතත්ථං කති පච්චයාති අත්ථො. විස්සජ්ජනං පනස්ස පුබ්බෙව. අභිසඞ්ඛාරොති අද්ධානපරිච්ඡෙදො; වුට්ඨානායාති ඉධ භවඞ්ගවුට්ඨානං පුච්ඡති විස්සජ්ජනෙපිස්ස සබ්බනිමිත්තානඤ්ච මනසිකාරොති රූපාදිනිමිත්තවසෙන භවඞ්ගසහජාතමනසිකාරො වුත්තො; යායං ආවුසොති ඉධ කිං පුච්ඡති—ඉධ අඤ්ඤං අභිනවං නාම

* තමෙමසො.

නත්ථි. හෙට්ඨා කථිතධම්මෙයෙව එකතො සමොධානෙත්වා පුච්ඡාමීති පුච්ඡති. කථං පනෙතෙ කථිතා? නීලම්පි සඤ්ජානාති පීතකම්පි ලොහිතකම්පි ඔදාතකම්පි සඤ්ජානාතීති එතස්මිං හි ඨානෙ අප්පමාණචෙතොවිමුත්ති කථිතා. නත්ථි කිඤ්චීති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං නෙය්‍යන්ති එත්ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං-පඤ්ඤාචක්ඛුනා පජානාතීති එත්ථ සුඤ්ඤතා—කති පනාවුසො පච්චයා අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා ඨිතියාති එත්ථ අනිමිත්තා-එවං හෙට්ඨා කථිතාව. ඉමස්මිං ඨානෙ එකතො සමොධානෙත්වා පුච්ඡති. තං පන පටික්ඛිපිත්වා එතා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ සුනිද්දිට්ඨා චාති වත්වා අඤ්ඤෙ චත්තාරො ධම්මා එකනාමකා අත්ථි. එකො ධම්මො චතුනාමකො අත්ථි. එවං පාකටං කත්වා කථාපෙතුං ඉධ පුච්ඡතීති අට්ඨකථාය සන්නිට්ඨානං කතං. තස්ස විස්සජ්ජනෙ අයං වුච්චතාවුසො අප්පමාණා චෙතොවිමුත්තීති අයං ඵරණඅප්පමාණතාය අප්පමාණා නාම අයං හි අප්පමාණෙ වා සත්තෙ ඵරති එකසත්තම්පි වා සත්තෙ අසෙසෙත්වා ඵරති; අයං වුච්චතාවුසො ආකිඤ්චඤ්ඤාති ආරම්මණකිඤ්චනස්ස අභාවතො ආකිඤ්චඤ්ඤා; අත්තෙන වාති භවපොසපුග්ගලාදිසංඛාතෙන අත්තෙන; සුඤ්ඤං අත්තනියෙන වාති චීවරාදිපරික්ඛාරසංඛාතෙන අත්තනියෙන සුඤ්ඤං; අනිමිත්තාති රාගනිමිත්තාදීනං අභාවෙන අනිමිත්තා; අරහත්තඵලසමාපත්තිං සන්ධායාහ. නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනාති බ්‍යඤ්ජනම්පි නෙසං නානා අත්ථොපි තත්ථ ව්‍යඤ්ජනස්ස නානත්තං පාකටංව. අත්ථෙ පන අප්පමාණාචෙතොවිමුත්ති භූමන්තරතො මහග්ගතා හොති රූපාවචරා ආරම්මණතො සත්තපණ්ණත්තිආරම්මණා. ආකිඤ්චඤ්ඤා භූමන්තරතො මහග්ගතා අරූපාවචරා ආරම්මණතො න වත්තබ්බාරම්මණා සුඤ්ඤතා භූමන්තරතො කාමාවචරා ආරම්මණතො සංඛාරාරම්මණා විපස්සනා හි එත්ථ සුඤ්ඤතාති අධිප්පෙතා. අනිමිත්තා භූමන්තරතො ලොකුත්තරා ආරම්මණතො නිබ්බාණාරම්මණා. රාගො ඛො ආවුසො පමාණකරණොති ආදීසු යථා පබ්බතපාදෙ පූතිපණ්ණරසඋදකං නාම හොති කාළවණ්ණං තං ඔලොකෙන්තානං ව්‍යාමසතං ගම්භීරං විය ඛායති යට්ඨිං වා රජ්ජුං වා ගහෙත්වා මිනන්තස්ස පිට්ඨිපාදොත්ථරණමත්තම්පි න හොති. එවමෙවං යාව රාගාදයො නුප්පජ්ජන්ති තාව පුග්ගලං සඤ්ජානිතුං න සක්කා හොති. සොතාපන්නො විය සකදාගාමී විය අනාගාමී විය ච ඛායති. යදා පනස්ස රාගාදයො උප්පජ්ජන්ති තදා රත්තො දුට්ඨො මූළ්හොති පඤ්ඤායති—ඉති තෙ එත්තකො අයන්ති පුග්ගලස්ස පමාණං දස්සෙන්තා

උප්පජ්ජන්තීති පමාණකරණා නාම වුත්තා. යාවතා ඛො
ආවුසො අප්පමාණාචෙතොවිමුත්තියොති යත්තකා අප්ප
මාණාචෙතොවිමුත්තියො කිත්තකා පන තා? චත්තාරො
බ්‍රහ්මවිහාරා චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ඵලානීති ද්වාදස.
තත්‍ථ බ්‍රහ්මවිහාරා ඵරණඅප්පමාණතාය අප්පමාණා. සෙසා
පමාණකාරකානං කිලෙසානං අභාවෙන. නිබ්බානම්පි අප්ප
මාණමෙව චෙතොවිමුත්ති පන න හොති තස්මා න ගහිතා.
අකුප්පාති අරහත්තඵලචෙතොවිමුත්ති; සා හි තාසං සබ්බ
ජෙට්ඨිකා තස්මා අග්ගමක්ඛායතීති වුත්තා. රාගො ඛො
ආවුසො කිඤ්චනොති රාගො උප්පජ්ජිත්වා පුග්ගලං කිඤ්චති
මද්දති පළිබුන්ධති තස්මා කිඤ්චනොති වුත්තො. මනුස්සා කිර
ගොණෙහි ඛලං මද්දාපෙන්තා කිඤ්චාහි කපිලකා කිඤ්චාහි
කාළකාති වදන්ති එවං මද්දනට්ඨො කිඤ්චනට්ඨොති වෙදිත
බ්බො—දොසමොහෙසුපි එසෙව නයො. ආකිඤ්චඤ්ඤාචෙතො
විමුත්තියො නාම නවධම්මා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනඤ්ච මග්ගඵලා
නි ච. තත්‍ථ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං කිඤ්චනආරම්මණං අස්ස නත්‍ථීති
ආකිඤ්චඤ්ඤං. මග්ගඵලානි කිඤ්චනානං මද්දනපළිබුන්ධනකිලෙ
සානං නත්‍ථිතාය ආකිඤ්චඤ්ඤා. නිබ්බානම්පි ආකිඤ්චඤ්ඤාචෙතො
විමුත්තිඵලං න හොති තස්මා න ගහිතං—රාගො ඛො ආවු
සො නිමිත්තකරණොති ආදීසු යථානාම ද්වින්නං කුලානං
සදිසා වච්ඡකා හොන්ති යාව තෙසං ලක්ඛණං න කතං
හොති තාව අයං අසුකකුලස්ස වච්ඡකො අයං අසුකකුලස්සා
ති න සක්කා හොන්ති ජානිතුං. යදා පන තෙසං සත්තිසූලා
දීසු අඤ්ඤතරං ලක්ඛණං කතං හොති තදා සක්කා හොන්ති
ජානිතුං. එවමෙවං යාව පුග්ගලස්ස රාගො නුප්පජ්ජති තාව
න සක්කා හොති ජානිතුං අරියො වා පුථුජ්ජනො වාති.
රාගො පනස්ස උප්පජ්ජමානොව සරාගො නාම අයං පුග්ග
ලොති සඤ්ජානනනිමිත්තං කරොන්තො විය උප්පජ්ජති. තස්මා
නිමිත්තකරණොති වුත්තො. දොසමොහෙසුපි එසෙව නයො.
අනිමිත්තාචෙතොවිමුත්තියො නාම තෙරසධම්මා විපස්සනා
චත්තාරො ආරුප්පා චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ඵලානීති. තත්‍ථ
විපස්සනා නිච්චනිමිත්තං සුඛනිමිත්තං අත්තනිමිත්තං උග්ඝා
ටෙතීති අනිමිත්තා නාම චත්තාරො ආරුප්පා රූපනිමිත්තස්ස අ
භාවා අනිමිත්තා නාම මග්ගඵලානි නිමිත්තකාරකානං කිලෙ
සානං අභාවෙන අනිමිත්තා නාම නිබ්බානම්පි අනිමිත්ත
මෙව. තං පන චෙතොවිමුත්ති න හොති. තස්මා න ගහි
තං. අථ කස්මා සුඤ්ඤතාචෙතොවිමුත්ති න ගහිතාති? සා
සුඤ්ඤා රාගෙනාති ආදිවචනතො සබ්බත්‍ථ අනුපවිට්ඨාව.

තස්මා සුඤ්ඤං න ගහිතං. එකත්ථාති ආරම්මණවසෙන එකත්ථා; ආරම්මණං ආකිඤ්චඤ්ඤං සුඤ්ඤතං අනිමිත්තන්ති සබ්බානෙව තානි නිබ්බානස්සෙව නාමානි—ඉති ඉමිනා පරියායෙන එකත්ථා. අඤ්ඤස්මිං පන ඨානෙ අප්පමාණාති හොති. අඤ්ඤස්මිං ආකිඤ්චඤ්ඤා, අඤ්ඤස්මිං සුඤ්ඤතා අඤ්ඤස්මිං අනිමිත්තාති ඉමිනා පරියායෙන නානාබ්‍යඤ්ජනා. ඉති ථෙරො යථානුසන්ධිනාව දෙසනං නිට්ඨාපෙසීති.

මහාවෙදල්ලං නිට්ඨිතං.

එවම්මෙසුතන්ති චූලවෙදල්ලං; තත්ථ විසාඛො උපාසකොති විසාඛොති එවං නාමකො උපාසකො; යෙන ධම්මදින්නාති යෙන ධම්මදින්නා නාම භික්ඛුණී තෙනුපසඞ්කමි; කො පනායං විසාඛො කස්මා ධම්මදින්නං උපසඞ්කමීති. විසාඛො නාම ධම්මදින්නාය ගිහිකාලෙ සරසාමිකො සො යදා භගවා සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො යසාදයො කුලපුත්තෙ විනෙන්තො උරුවෙලං පත්වා තත්ථ ජටිලසහස්සං විනෙත්වා පුරාණජටිලෙහි ඛීණාසවභික්ඛූහි සද්ධිං රාජගහං ගන්ත්වා ද්වාදසනහුතාය පරිසාය සද්ධිං ආගතස්ස බිම්බිසාරස්ස මහාරාජස්ස ධම්මං දෙසෙසි තදා රඤ්ඤා සද්ධිං ආගතෙසු ද්වාදසනහුතෙසු එකං නහුතං උපාසකත්තං පටිවෙදෙසි එකාදසනහුතානි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු සද්ධිං රඤ්ඤා බිම්බිසාරෙන අයං උපාසකො තෙසං අඤ්ඤතරො තෙසු සද්ධිං පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය පුන එකදිවසං ධම්මං සුත්වා සකදාගාමිඵලං පත්වා තතො අපරභාගෙපි එකදිවසං ධම්මං සුත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතො සො අනාගාමී හුත්වා ගෙහං ආගච්ඡන්තො යථා අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො සිතං කුරුමානො හසමානො ආගච්ඡති එවං අනාගන්ත්වා සන්තින්ද්‍රියො සන්තමානසො හුත්වා අගමාසි. ධම්මදින්නා සීහපඤ්ජරං උග්ඝාටෙත්වා වීථිං ඔලොකයමානා තස්ස ආගමනාකාරං දිස්වා කිං නු ඛො එතන්ති චින්තෙත්වා තස්ස පච්චුග්ගමනං කුරුමානා සොපානසීසෙ ඨත්වා ඔලම්බනත්ථං හත්ථං පසාරෙසි උපාසකො අත්තනො හත්ථං සමිඤ්ජෙසි. සා පාතරාසභොජනකාලෙ ජානිස්සාමීති චින්තෙසි. උපාසකො පුබ්බෙ තාය සද්ධිං එකතො භුඤ්ජති. තං දිවසං පන තං අනපලොකෙත්වා යොගාවචරො භික්ඛු විය එකකොව භුඤ්ජි සා සායණ්හකාලෙ ජානිස්සාමීති චින්තෙසි. උපාසකො තං දිවසං

සිරිගබ්භං න පාවිසි. අඤ්ඤං ගබ්භං පටිජග්ගාපෙත්වා කප්පිය මඤ්චකං සඤ්ඤාපෙත්වා නිපජ්ජි උපාසිකා කින්නුඛ්වස්ස බහිද්ධා පත්ථනා අත්ථි උදාහු කෙනචිදෙව පරිභෙදකෙන භින්නො උදාහු මය්හෙව කොචි දොසො අත්ථීති බලවදොමනස්සා හුත්වා එක දිවසෙ වසිතකාලෙ සක්කා ඤාතුන්ති තස්ස උපට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. උපාසකො කිං ධම්මදින්නෙ අකාලෙ ආගතාසීති පුච්ඡි ආම අය්‍යපුත්ත ආගතම්හි න ත්වං යථාපොරාණො කින්නු තෙ බහිද්ධා පත්ථනා අත්ථි? නත්ථි ධම්මදින්නෙති අඤ්ඤො කොචි පරිභෙදො අත්ථි? අයම්පි නත්ථි එවං සන්තෙ මය්හෙව කොචි දොසො භවිස්සතීති? තුය්හම්පි දොසො නත්ථි. අථ කස්මා මයා සද්ධිං යථාපකතියා ආලාප සල්ලාපමත්තම්පි න කරොථාති? සො චින්තෙසි අයං ලොකුත්තරධම්මො නාම ගරුභාරියො න පකාසෙතබ්බො සචෙ ඛො පනාහං න කථෙස්සාමි අයං හදයං ඵාලෙත්වා එත්ථෙව කාලං කරෙය්‍යාති තස්සා අනුග්ගහත්ථාය කථෙසි ධම්මදින්නෙ අහං සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා ලොකුත්තරධම්මං නාම අධිගතො තං අධිගතස්ස එවරූපා ලොකියකිරියා න වට්ටති. යදි ත්වං ඉච්ඡසි තව චත්තාලීසකොටියො මම චත්තාලීසකොටියොති අසීතිකොටිධනං අත්ථි එත්ථ ඉස්සරා හුත්වා මම මාතිට්ඨානෙ වා භගිනිට්ඨානෙ වා ඨත්වා වස තයා දින්නභත්තපිණ්ඩමත්තෙන අහං යාපෙස්සාමි. අථෙවං න කරොසි ඉමෙ භොගෙ ගහෙත්වා කුලගෙහං ගච්ඡ අථාපි තෙ බහිද්ධා පත්ථනා නත්ථි අහං තං භගිනිට්ඨානෙ වා ධීතුට්ඨානෙ වා ඨපෙත්වා පොසෙස්සාමීති. සා චින්තෙසි පකතිපුරිසො එවං වත්තා නාම නත්ථි. අද්ධා එතෙන ලොකුත්තරධම්මො පටිවිද්ධො සො පන ධම්මො කිං පුරිසෙහෙව පටිවිජ්ඣිතබ්බො උදාහු මාතුගාමොපි පටිවිජ්ඣිතුං සක්කොතීති චින්තෙත්වා එතදවොච. කින්නු ඛො එසො ධම්මො පුරිසෙහෙව ලභිතබ්බො මාතුගාමෙනපි න සක්කා ලද්ධුන්ති. කිං වදෙසි ධම්මදින්නෙ යෙ පටිපන්නකා තෙ එතස්ස දායාදා යස්ස යස්ස උපනිස්සයො අත්ථි සො සො පටිලභතීති. එවං සන්තෙ මය්හං පබ්බජ්ජං අනුජානාථාති. සාධු භද්දෙ අහම්පි තං එතස්මිංයෙව මග්ගෙ යොජෙතුකාමො මනං පන තෙ අජානමානො න කථෙමීති තාවදෙව බිම්බිසාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. කිං ගහපති අකාලෙ ආගතොසීති පුච්ඡි ධම්මදින්නා මහාරාජ පබ්බජිස්සාමීති වදති. කිං පනස්සා ලද්ධුං වට්ටතීති? අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්ථි සොවණ්ණසිවිකං මෙ ලද්ධුං වට්ටති නගරඤ්ච පටිජග්ගාපෙතුං රාජා සොවණ්ණසිවිකං දත්වා නගරං පටිජග්ගාපෙසි.

විසාඛො ධම්මදින්නං ගන්ධොදකෙන නහාපෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කාරාපෙත්වා සොවණ්ණසිවිකාය නිසීදාපෙත්වා ඤාතිගණෙන පරිවාරාපෙත්වා ගන්ධපුප්ඵාදීහි පූජයමානො නගරවාසනං කරෙන්තො විය භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා අය්‍යෙ ධම්මදින්නං පබ්බාජෙථාති ආහ. භික්ඛුනියො එකං වා ද්වෙ වා දොසෙ සහිතුං වට්ටති ගහපතීති ආහංසු. නත්ථය්‍යෙ කොචි දොසො සද්ධාය පබ්බජතීති. අථෙකා බ්‍යත්තා ථෙරී තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා කෙසෙ ඔහාරෙත්වා පබ්බාජෙසි. විසාඛො අභිරමය්‍යෙ ස්වාක්ඛාතො ධම්මොති වන්දිත්වා පක්කාමි. තස්සා පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය ලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි තෙන පලිබුද්ධා සමණධම්මං කාතුං ඔකාසං න ලභති. අථාචරියුපජ්ඣායථෙරියො ගහෙත්වා ජනපදං ගන්ත්වා අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු චිත්තරුචිකං කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සමණධම්මං කාතුං ආරභි. අභිනීහාරසම්පන්නත්තා පන නාතිචිරං කිලමිත්ථ—ඉතො පට්ඨාය හි සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ පදුමුත්තරෙ නාම සත්ථා ලොකෙ උදපාදි. තදා එසා එකස්මිං කුලෙ දාසී හුත්වා අත්තනො කෙසෙ වික්කිණිත්වා සුජාතත්ථෙරස්ස නාම අග්ගසාවකස්ස දානං දත්වා පත්ථනං අකාසි. තාය පත්ථනාභිනීහාරසම්පත්තියා නාතිචිරං කිලමිත්ථ: කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා චින්තෙසි. අහං යෙනත්ථෙන සාසනෙ පබ්බජිතා සො මත්ථකං පත්තො කිං මෙ ජනපදවාසෙන මය්හං ඤාතකාපි පුඤ්ඤානි කරිස්සන්ති භික්ඛුනිසඞ්ඝොපි පච්චයෙහි න කිලමිස්සති රාජගහං ගච්ඡාමීති භික්ඛුනිසඞ්ඝං ගහෙත්වා රාජගහමෙව අගමාසි. විසාඛො ධම්මදින්නා කිර ආගතාති සුත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ජනපදං ගතා ගන්ත්වාපි න චිරස්සෙව පච්චාගතා කිං නු ඛො භවිස්සති ගන්ත්වා ජානිස්සාමීති දුතියගමනෙන භික්ඛුනුපස්සයං අගමාසි. තෙන වුත්තං අථ ඛො විසාඛො යෙන ධම්මදින්නා භික්ඛුනී තෙනුපසඞ්කමීති. එතදවොචාති එතං සක්කායොති ආදිවචනං අවොච; කස්මා අවොචාති? එවං කිරස්ස අහොසි අය්‍යෙ අභිරමසි නාභිරමසීති එවං පුච්ඡනං නාම න පණ්ඩිතකිච්චං පඤ්චක්ඛන්ධෙ උපනෙත්වා උපනෙත්වා පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමි පඤ්හාව්‍යාකරණෙනෙවස්සා අභිරතිං වා අනභිරතිං වා ජානිස්සාමීති තස්මා අවොච. තං සුත්වා ධම්මදින්නා ආවුසො විසාඛ අහං අචිරපබ්බජිතා සකායං වා පරකායං වා කුතො ජානිස්සාමීති වා අඤ්ඤා ථෙරියො උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡාහීති වා අවත්වා පරික්ඛිත්තං පටිච්ඡමානා විය එකපාසකගණ්ඩිං මොචෙන්තී විය ගගණතලෙ හත්ථිමග්ගං නීහරමානා විය ඛග්ග

මුඛෙන සමුග්ගං විවරමානා විය පටිසම්භිදාවිසයෙ ඨත්වා පඤ්හං විස්සජ්ජයමානා පඤ්ච ඛො ඉමෙ ආවුසො විසාඛ උපාදානක්ඛන්ධාති ආදිමාහ — තත්ථ පඤ්චාති ගණනපරිච්ඡෙදො; උපාදානක්ඛන්ධාති උපාදානානං පච්චයභූතා ඛන්ධාති එවමාදිනා නයෙනෙත්ථ උපාදානක්ඛන්ධකථා විත්ථාරෙත්වා කථෙතබ්බා සියා. සා පනෙසා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතාව තත්ථ විත්ථාරිතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. සක්කායසමුදයාදීසුපි යං වත්තබ්බං තං හෙට්ඨා තත්ථ තත්ථ වුත්තමෙව. ඉමං පන චතුසච්චව්‍යාකරණං සුත්වා විසාඛො ථෙරියා අභිරතභාවං අඤ්ඤාසි. යො හි බුද්ධසාසනෙ උක්කණ්ඨිතො හොති අනභිරතො සො එවං පුච්ඡිතපුච්ඡිතපඤ්හං සණ්ඩාසෙන එකපලිතං ගණ්හන්තො විය සිනෙරුපාදතො වාලුකං උද්ධරන්තො විය විස්සජ්ජෙතුං න සක්කොති. යස්මා පන ඉමානි චත්තාරි සච්චානි ලොකෙ චන්දිමසූරියා විය බුද්ධසාසනෙ පාකටානි පරිසමජ්ඣගතා හි භගවාපි මහාථෙරාපි සච්චානෙව පකාසෙන්ති භික්ඛුසඞ්ඝොපි පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය කුලපුත්තෙ "චත්තාරි නාම කිං චත්තාරි අරියසච්චානී"ති පඤ්හං උග්ගණ්හාපෙති. අයඤ්ච ධම්මදින්නා උපාසකකුලස්ස ධීතා පණ්ඩිතා ව්‍යත්තා නයං ගහෙත්වා සුතෙනාපි කථෙතුං සමත්ථා. තස්මා න සක්කා එතිස්සා එත්තාවතා සච්චානං පටිවෙධභාවො ඤාතුං. සච්චවිනිබ්භොගපඤ්හව්‍යාකරණෙන පන සක්කා ඤාතුන්ති චින්තෙත්වා හෙට්ඨා කථිතනිද්දෙසෙ සච්චානි පටිනිවත්තෙත්වා ගුළ්හං කත්වා ගණ්ඨිපඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡන්තො තඤ්ඤෙව නු ඛො අය්‍යෙති ආදිමාහ. තස්ස විස්සජ්ජනෙ න ඛො ආවුසො විසාඛ තඤ්ඤෙව උපාදානන්ති උපාදානස්ස සඞ්ඛාරක්ඛන්ධෙකදෙසභාවතො න තඤ්ඤෙව උපාදානං තෙ පඤ්චක්ඛන්ධා නාපි අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චහි උපාදානක්ඛන්ධෙහි උපාදානං. යදි හි තඤ්ඤෙව සියා රූපාදිසභාවම්පි උපාදානං සියා. යදි අඤ්ඤත්‍ර සියා පරසමයෙ චිත්තවිප්පයුත්තතා අනුසයො විය පණ්ණත්ති විය නිබ්බානං විය ච ඛන්ධවිනිම්මුත්තං වා සියා. ඡට්ඨො වා ඛන්ධො පඤ්ඤපෙතබ්බො භවෙය්‍ය. තස්මා එවං ව්‍යාකාසි. තස්ස ව්‍යාකරණං සුත්වා ආහ ආගතපටිවෙධා අයන්ති විසාඛො නිට්ඨමගමාසි නහි සක්කා අභිඤ්ඤාසවෙන අසංසයප්පත්තෙන අවිත්ථායන්තෙන අනිබ්බායන්තෙන දීපසහස්සං ජාලාපෙන්තෙන පි එවරූපො ගුළ්හො පටිච්ඡන්නො තිලක්ඛණාහතො ගම්භීරො පඤ්හො විස්සජ්ජෙතුන්ති

නිට්ඨං ගන්ත්වා පන අයං ධම්මදින්නා සාසනෙ ලද්ධපතිට්ඨා අභිඤ්ඤාතපටිසම්භිදා වෙසාරජ්ජප්පත්තා භවච්ඡංසිතා මහාඛීණ

සච්චා සමත්ථා මය්හං පුච්ඡිතපුච්ඡිතපඤ්හං කථෙතුං ඉදානි පන ඔවට්ටිකසාරං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා තං පුච්ඡන්තො කථං පනාය්‍යෙති ආදිමාහ.

තස්ස විස්සජ්ජනෙ අස්සුතවාති ආදි මූලපරියායෙ වුත්තත්ථමෙව; රූපං අත්තතො සමනුපස්සතීති ඉධෙකච්චො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති යං රූපං සො අහං යො අහං තං රූපන්ති රූපඤ්ච අත්තඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති සෙය්‍යථාපි නාම තෙලපදීපස්ස ඣායතො යා අච්චි සො වණ්ණො යො වණ්ණො සා අච්චීති අච්චිඤ්ච වණ්ණඤ්ච අද්වයං සමනුපස්සති එවමෙවං ඉධෙකච්චො රූපං අත්තතො—පෙ—අද්වයං සමනුපස්සතීති එවං රූපං අත්තාති දිට්ඨිපස්සනාය පස්සති. රූපවන්තං වා අත්තානන්ති අරූපං අත්තාති ගහෙත්වා ඡායාවන්තං රුක්ඛං විය තං රූපවන්තං සමනුපස්සති; අත්තනි වා රූපන්ති අරූපමෙව අත්තාති ගහෙත්වා පුප්ඵස්මිං ගන්ධං විය අත්තනි රූපං සමනුපස්සති; රූපස්මිං වා අත්තානන්ති අරූපමෙව අත්තාති ගහෙත්වා කරණ්ඩාය මණිං විය අත්තානං රූපස්මිං සමනුපස්සති; වෙදනං අත්තතොති ආදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ රූපං අත්තතො සමනුපස්සතීති සුද්ධරූපමෙව අත්තාති කථිතං රූපවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා රූපං රූපස්මිං වා අත්තානං වෙදනං අත්තතො සඤ්ඤංසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සතීති ඉමෙසු සත්තසු ඨානෙසු අරූපං අත්තාති කථිතං වෙදනාවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා වෙදනං වෙදනාය වා අත්තානන්ති එවං චතූසු ඛන්ධෙසු තිණ්ණං තිණ්ණං වසෙන ද්වාදසසු ඨානෙසු රූපාරූපමිස්සකො අත්තාති කථිතො. තත්ථ රූපං අත්තතො සමනුපස්සති වෙදනං සඤ්ඤං සඞ්ඛාරෙ විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සතීති ඉමෙසු පඤ්චසු ඨානෙසු උච්ඡෙදදිට්ඨි කථිතා. අවසෙසෙසු සස්සතදිට්ඨීති එවමෙත්ථ පණ්ණරස භවදිට්ඨියො පඤ්ච විභවදිට්ඨියො හොන්ති—න රූපං අත්තතොති එත්ථ රූපං අත්තාති න සමනුපස්සති. න රූපවන්තං වා අත්තානං—පෙ—න විඤ්ඤාණස්මිං අත්තානන්ති ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ කෙනචි පරියායෙන අත්තතො න සමනුපස්සතීති සබ්බාකාරෙන අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තාති සමනුපස්සති. එත්තාවතා ථෙරියා එවං ඛො ආවුසො විසාඛ සක්කායදිට්ඨි හොතීති පුරිමපඤ්හං විස්සජ්ජන්තියා එත්තකෙන ගමනං හොති ආගමනං හොති ගමනාගමනං හොති වට්ටං වට්ටතීති වට්ටං මත්ථකං පාපෙත්වා දස්සිතං. එවං ඛො ආවුසො විසාඛ සක්කායදිට්ඨි න හොතීති පච්ඡිමපඤ්හං විස්සජ්ජන්තියා එත්තකෙන ගමනං

න හොති අගමනං න හොති ගමනාගමනං න හොති තව
වට්ටං නාම න වට්ටතීති එවමයං මග්ගං පාටෙක්කං දස්සිතො

කතමො පනාය්‍යෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති අයං පඤ්හො ථෙරියං පටිපුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජිතබ්බො භවෙය්‍ය උපාසකො තාව හෙට්ඨා මග්ගං පුච්ඡි, තාදිසං සකලං මග්ගමෙව පුච්ඡිස්සති සා පන අත්තනො පණ්ඩිතතාය පණ්ඩිතවචනා තස්ස අධිප්පායං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමිනා උපාසකෙන හෙට්ඨා 'පටිපන්නමග්ගො' මග්ගො පුච්ඡිතො භජ්ජිස්සති ඉධ පන තං සඞ්ඛතා සඞ්ඛතලොකියලොකුත්තරසඞ්ගහිතාසඞ්ගහිතපභෙදො පුච්ඡිතුකාමො භවිස්සතීති. තස්මා අපුච්ඡිතං පුච්ඡිතං විය පුච්ඡිතං තං තං විස්සජ්ජෙසි. තත් සාඛෙතොති වෙදිතබ්බො, ආසවක්ඛයතො අසු ඛිතො නිබ්බානන්තො සඞ්ඛාරප්පභෙදෙනාපි සඞ්ඛාරපච්චයභෙදතො. තිවිධො අප්පෙසො එසන්ති ධම්මෙසු අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සඞ්ගහිතොති උත් යස්මා මග්ගො සප්පදෙසො තයො ඛන්ධා නිප්පදෙසා තස්මා අයං සප්පදෙසත්තා නගරං විය රජ්ජෙන නිප්පදෙසෙහි තීහි ඛන්ධෙහි සඞ්ගහිතො තත් සම්මාවාචාදයො තයො සීලමෙව තස්මා තෙ සජාතිතො සීලක්ඛන්ධෙන සඞ්ගහිතා. කිඤ්චාපි හි පාළියං සීලක්ඛන්ධෙනාති භුම්මෙන විය නිද්දෙසො කතො අත්ථො පන කරණවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. සම්මාවායාමාදීසු පන තීසු සමාධි අත්තනො ධම්මතාය ආරම්මණෙ එකග්ගභාවෙන අප්පෙතුං න සක්කොති. විරියෙ පන පග්ගහකිච්චං සාධෙන්තෙ සතියා ච අපිලාපනකිච්චං සාධෙන්තියා ලද්ධුපකාරො හුත්වා සක්කොති—තත්‍රායං උපමා—යථා හි නක්ඛත්තං කීළිස්සාමාති උය්‍යානං පවිට්ඨෙසු තීසු සහායෙසු එකො සුපුප්ඵිතං චම්පකරුක්ඛං දිස්වා හත්ථං උක්ඛිපිත්වාපි ගහෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය අථස්ස දුතියො ඔනාමිතං පිට්ඨිං දදෙය්‍ය සො තස්ස පිට්ඨියං ඨත්වාපි කම්පමානො ගහෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය අථස්ස ඉතරො අංසකූටං උපනාමෙය්‍ය සො එකස්ස පිට්ඨියං ඨත්වා එකස්ස අංසකූටං ඔලුබ්භිත්වා යථාරුචිං පුප්ඵානි ඔචිනිත්වා පිළන්ධිත්වා නක්ඛත්තං කීළෙය්‍ය-එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං-එකතො උය්‍යානං පවිට්ඨා තයො සහායකා විය හි එකතො ජාතා සම්මාවායාමාදයො තයො ධම්මා. සුපුප්ඵිතචම්පකො විය ආරම්මණං. හත්ථං උක්ඛිපිත්වා ගහෙතුං අසක්කොන්තො විය අත්තනො ධම්මතාය ආරම්මණෙ එකග්ගභාවෙන අප්පෙතුං අසක්කොන්තො සමාධි පිට්ඨිං දත්වා ඔනතසහායො විය වායාමො. අංසකූටං දත්වා ඨිතසහායො විය සති. යථා

තෙසු එකස්ස පිට්ඨිං දත්වා එකස්ස අංසකූටං ඔලුබ්භ ඨිතො ඉතරො යථාරුචිං පුප්ඵං ගහෙතුං සක්කොති, එවමෙවං වීරියෙන පග්ගහකිච්චං සතියා ච අපිලාපනකිච්චං සාධෙන්තියා ලද්ධූපකාරො සමාධි සක්කොති ආරම්මණෙ එකග්ගභාවෙන අප්පෙතුං. තස්මා සමාධියෙවෙත්ථ සජාතිතො සමාධික්ඛන්ධෙන සඞ්ගහිතො. වායාමසතියො පන කිරියතො සඞ්ගහිතා හොන්ති. සම්මාදිට්ඨිසඞ්කප්පෙසුපි පඤ්ඤා අත්තනො ධම්මතාය අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති ආරම්මණං නිච්ඡෙතුං න සක්කොති. විතක්කො පන ආකොටෙත්වා ආකොටෙත්වා දෙන්තො සක්කොති. කථං? යථා හෙරඤ්ඤිකො කහාපණං හත්ථෙ ඨපෙත්වා සබ්බභාගෙසු ඔලොකෙතුකාමො සමානොපි න චක්ඛුතලෙනෙව පරිවත්තෙතුං සක්කොති. අඞ්ගුලිපබ්බෙහි පන පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා ඉතො චිතො ච ඔලොකෙතුං සක්කොති. එවමෙවං න පඤ්ඤා අත්තනො ධම්මතාය අනිච්චාදිවසෙන ආරම්මණං නිච්ඡෙතුං සක්කොති. අභිනිරොපනලක්ඛණෙන ආහනනපරියාහනනරසෙන විතක්කෙන ආකොටෙන්තෙන විය පරිවත්තෙන්තෙන විය ච ආදායාදාය දින්නමෙව නිච්ඡෙතුං සක්කොති. තස්මා ඉධාපි සම්මාදිට්ඨියෙව සජාතිතො පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙන සඞ්ගහිතා. සම්මාසඞ්කප්පො පන කිරියතො සඞ්ගහිතො හොති. ඉති ඉමෙහි තීහි ඛන්ධෙහි මග්ගො සඞ්ගහං ගච්ඡති—තෙන වුත්තං තීහි ච ඛො ආවුසො විසාඛ ඛන්ධෙහි අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සඞ්ගහිතොති—ඉදානි එකචිත්තක්ඛණිකං මග්ගසමාධිං අති[illegible]නං සපරික්ඛාරං පුච්ඡන්තො කතමො පනාවුසොති ආදිමාහ. තස්ස විස්සජ්ජනෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානාති මග්ගක්ඛණෙ චතුකිච්චසාධනවසෙන උප්පන්නා සති සමාධිස්ස පච්චයට්ඨෙන නිමිත්තං. චත්තාරො සම්මප්පධානාති චතුකිච්චසාධනවසෙනෙව උප්පන්නං වීරියං තංපරිවාරට්ඨෙන පරික්ඛාරො හොති. තෙසංයෙව ධම්මානන්ති තෙසං මග්ගසම්පයුත්තධම්මානං; ආසෙවනාති ආදීසු එකචිත්තක්ඛණිකාව ආසෙවනාදයො වුත්තා. විතණ්ඩවාදී පන එකචිත්තක්ඛණිකො නාම මග්ගො නත්ථි එවං භාවෙය්‍ය සත්තවස්සානීති හි වචනතො සත්තපි වස්සානි මග්ගභාවනා හොති. කිලෙසා පන ලහුං ඡිජ්ජන්තා සත්තහි ඤාණෙහි ඡිජ්ජන්තීති වදති. සො සුත්තං ආහරිත්වා වත්තබ්බො. අථ අඤ්ඤං අපස්සන්තො යා තෙසංයෙව ධම්මානං ආසෙවනා භාවනා බහුලීකම්මන්ති ඉදමෙව ආහරිත්වා අඤ්ඤෙන චිත්තෙන ආසෙවති අඤ්ඤෙන භාවෙති අඤ්ඤෙන බහුලීකරොතීති වක්ඛති. තතො වත්තබ්බො කිං පනිදං සුත්තං නෙය්‍යත්ථං නීතත්ථන්ති. තතො

වක්ඛති නීතත්ථං යථාසුත්තං තථෙව අත්ථොති. තස්ස ඉදං උත්තරං එවං සන්තෙ එකං චිත්තං ආසෙවමානං උප්පන්නං අපරම්පි ආසෙවමානං අපරම්පි ආසෙවමානන්ති එවං දිවසං ආසෙවනාව භවිස්සති කුතො භාවනා කුතො බහුලීකම්මං එකං වා භාවයමානං උප්පන්නං අපරම්පි භාවයමානං අපරම්පි භාවයමානන්ති එවං දිවසං භාවනාව භවිස්සති කුතො ආසෙවනා කුතො බහුලීකම්මං එකං වා බහුලීකරොන්තං උප්පන්නං අපරම්පි බහුලීකරොන්තං අපරම්පි බහුලීකරොන්තන්ති එවං දිවසම්පි බහුලීකම්මමෙව භවිස්සති කුතො ආසෙවනා කුතො භාවනාති. අථ වා එවං වදෙය්‍ය එකෙන චිත්තෙන ආසෙවති ද්වීහි භාවෙති තීහි බහුලීකරොති තීහි වා ආසෙවති තීහි භාවෙති එකෙන බහුලීකරොති ද්වීහි වා ආසෙවති එකෙන භාවෙති ද්වීහි බහුලීකරොතීති සො වත්තබ්බො මා සුත්තං මෙ* ලභන්ති යං වා තං වා අවොච පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තෙන නාම ආචරියසන්තිකෙ වසිත්වා බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා අත්ථරසං විදිත්වා වත්තබ්බං හොති. එකචිත්තක්ඛණිකාව අයං ආසෙවනා එකචිත්තක්ඛණිකා භාවනා එකචිත්තක්ඛණිකං බහුලීකම්මං අයං හි ලොකුත්තරමග්ගො බහුචිත්තක්ඛණිකො නාම නත්ථි එකචිත්තක්ඛණිකොයෙවාති පටික්ඛිපිතබ්බො. සචෙ සජානන්ති සජානන්තු නො චෙ සජානන්ති ගච්ඡ පාතොව විහාරං පවිසිත්වා යාගුං පිවාහීති උය්‍යොජෙතබ්බො—කති පනාය්‍යෙ සංඛාරාති ඉධ කිං පුච්ඡති? යෙ සංඛාරෙ නිරුජ්ඣිත්වා නිරොධං සමාපජ්ජති තෙ පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡති. තෙනෙවස්ස අධිප්පායං ඤත්වා ථෙරී පුඤ්ඤාභිසංඛාරාදීසු අනෙකෙසු සංඛාරෙසු විජ්ජමානෙසුපි කායසංඛාරාදයොව ආචික්ඛන්ති තයොමෙ ආවුසොති ආදිමාහ. තත්ථ කායපටිබද්ධත්තා කායෙන සංඛරීයති නිබ්බත්තීයතීති කායසංඛාරො. වාචං සංඛරීයති නිබ්බත්තීයතීති වචීසංඛාරො. චිත්තපටිබද්ධත්තා චිත්තෙන සංඛරීයති නිබ්බත්තීයතීති චිත්තසංඛාරො—කතමො පනාය්‍යෙති ඉධ කිං පුච්ඡති? ඉමෙ සංඛාරා අඤ්ඤමඤ්ඤමිස්සා ආලුළිතා අවිභූතා දුද්දීපනා. තථා හි කායද්වාරෙ ආදානගහණමුඤ්චනචොපනානි පාපෙත්වා† උප්පන්නා අට්ඨකාමාවචරකුසලචෙතනා ද්වාදසඅකුසලචෙතනාති එවං කුසලාකුසලා වීසති චෙතනාපි අස්සාසපස්සාසාපි කායසංඛාරොත්වෙව වුච්චන්ති. වචීද්වාරෙ හනුසඤ්චොපනං වචීභෙදං පාපෙත්වා උප්පන්නා වුත්තප්පකාරා වීසති චෙතනාපි විතක්කවිචාරාපි වචීසංඛාරොත්වෙව වුච්චන්ති කායවචීද්වාරෙසු චොපනං

* මාසුත්තමෙව.

† චොපනානිපාපෙපදං.

අප්පත්වා රංගෙහාත්සිතස්ස චිත්තස්සෙතං උප්පන්නං කුසලං. කුසලං එකූනතිංසා චෙතනාපි සඤ්ඤා වෙදනා චාති ඉමෙ ද්වෙ ධම්මාපි චිත්තසංඛාරොත්වෙව වුච්චන්ති. එවං ඉමෙසං ඛාරා අසඞ්කිම්සඞ්කිම්ස්සං ආකුලිතා අබ්භූතං දුද්දීපනා. තෙන පාකටෙ විභූතෙ කත්වා කථෙස්සාමීති පුච්ඡති. **කස්මා පනය්‍යෙති** ඉධ කායසංඛාරාදිනාමස්ස පදත්ථං පුච්ඡති. තස්ස විස්සජ්ජනෙ **කායපටිබද්ධාති** කායනිස්සිතා කායෙ සති හොන්ති අසති න හොන්ති. **චිත්තපටිබද්ධාති** චිත්තනිස්සිතා චිත්තෙ සති හොන්ති අසති න හොන්ති. ඉදානි කින්නුඛො එසා සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං වලඤ්ජති න වලඤ්ජතීති චිත්තවසී වා තත්ථ නො චිත්තවසී වාති† ජානනත්ථං පුච්ඡන්තො **කථං පනය්‍යෙ සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධසමාපත්ති හොතීති** ආහ. තස්ස විස්සජ්ජනෙ **න සමාපජ්ජිස්සන්ති වා සමාපජ්ජිස්සාමීති වා** පදද්වයෙන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිකාලො කථිතො. **සමාපන්නොති** පදෙන අන්තොනිරොධො. තථා පුරිමෙහි ද්වීහි පදෙහි සචිත්තකකාලො කථිතො පච්ඡිමෙන අචිත්තකකාලො. **පුබ්බෙව තථා චිත්තං භාවිතං හොතීති** නිරොධසමාපත්තිතො පුබ්බෙ අද්ධානපරිච්ඡෙදකාලෙයෙව එත්තකං කාලං අචිත්තකො භවිස්සාමීති අද්ධානපරිච්ඡෙදචිත්තං භාවිතං හොති. **යං තං තථත්තාය උපනෙතීති** යං එවං භාවිතං චිත්තං තං පුග්ගලං තථත්තාය අචිත්තකභාවාය උපනෙති. **පඨමං නිරුජ්ඣති වචීසංඛාරොති** සෙසසංඛාරා පඨමජ්ඣානෙ දුතියජ්ඣානෙයෙව නිරුද්ධො. **තතො කායසංඛාරොති** තතො පරං කායසංඛාරො චතුත්ථජ්ඣානෙ නිරුජ්ඣති. **තතො චිත්තසංඛාරොති** තතො පරං චිත්තසංඛාරො අන්තොනිරොධෙ නිරුජ්ඣති. **වුට්ඨහිස්සන්ති වා වුට්ඨහාමීති වා** පදද්වයෙන අන්තොනිරොධකාලො කථිතො. **වුට්ඨහන්තොති** පදෙන ඵලසමාපත්තිකාලො. තථා පුරිමෙහි ද්වීහි පදෙහි අචිත්තකකාලො කථිතො පච්ඡිමෙන සචිත්තකකාලො. **පුබ්බෙව තථා චිත්තං භාවිතං හොතීති** නිරොධසමාපත්තිතො පුබ්බෙ අද්ධානපරිච්ඡෙදකාලෙයෙව ච එත්තකං කාලං අචිත්තකො හුත්වා තතො පරං සචිත්තකො භවිස්සාමීති අද්ධානපරිච්ඡෙදචිත්තං භාවිතං හොති. **යං තං තථත්තාය උපනෙතීති** යං එවං භාවිතං චිත්තං තං පුග්ගලං තථත්තාය සචිත්තකභාවාය උපනෙති. ඉති හෙට්ඨා නිරොධසමාපජ්ජනකාලො ගහිතො. ඉධ නිරොධතො වුට්ඨානකාලො ඉදානි නිරොධකථං කථෙතුං වාරොති නිරොධකථා කථෙතබ්බා සියා. සා පනෙසා විසු

† චිණ්ණවසී වා තත්ථ නො චිණ්ණවසී වාති.

බලෙහි සමන්නාගතත්තා තිණ්ණම්පි සංඛාරානං පටිප්පස්සද්ධියා සොළසහි ඤාණචරියාහි නවහි සමාධිචරියාහි වසීභාවතා පඤ්ඤා නිරොධසමාපත්තියං ඤාණන්ති මාතිකං ඨපෙත්වා සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ කථිතා. තස්මා තත්ථ කථිතනයෙනෙව ගහෙතබ්බා.

කො පනායං නිරොධො නාම? චතුන්නං ඛන්ධානං පටිසංඛා අප්පවත්ති. අථ කිමත්ථමෙතෙ සමාපජ්ජන්ති? සංඛාරානං පවත්තෙ උක්කණ්ඨිතා සත්තාහං අචිත්තකා හුත්වා සුඛං විහරිස්සාම දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිරොධං නිබ්බානං නාමෙතං යදිදං නිරොධොති එතදත්ථං සමාපජ්ජන්ති. පඨමං උප්පජ්ජති චිත්තසංඛාරොති නිරොධා වුට්ඨහන්තස්ස හි ඵලසමාපත්තිචිත්තං පඨමං උප්පජ්ජති. තං සම්පයුත්තං සඤ්ඤඤ්ච වෙදනඤ්ච* සන්ධාය පඨමං උප්පජ්ජති චිත්තසංඛාරොති ආහ. තතො කායසංඛාරොති තතො පරං භවඞ්ගසමයෙ කායසංඛාරො උප්පජ්ජති; කිං පන ඵලසමාපත්ති අස්සාසපස්සාසෙ න සමුට්ඨාපෙතීති? ඉමස්ස පන චතුත්ථජ්ඣානිකා ඵලසමාපත්ති න සමුට්ඨාපෙති. කිං වා ඵලසමාපත්ති පඨමජ්ඣානිකා වා හොතු දුතියතතියචතුත්ථජ්ඣානිකා වා සන්තාය සමාපත්තියා වුට්ඨිතස්ස භික්ඛුනො අස්සාසපස්සාසා අබ්බොහාරිකා හොන්ති. තෙසං අබ්බොහාරිකභාවො සඤ්ජීවත්ථෙරවත්ථුනා වෙදිතබ්බො. සඤ්ජීවත්ථෙරස්ස හි සමාපත්තිතො වුට්ඨාය කිංසුකපුප්ඵසදිසෙ වීතච්චිකඞ්ගාරෙ මද්දමානස්ස ගච්ඡතො චීවරෙ අංසුමත්තම්පි න ඣායි. උස්මාකාරමත්තම්පි නාහොසි. සමාපත්තිඵලං නාමෙතන්ති වදන්ති. එවමෙවං සන්තාය සමාපත්තියා වුට්ඨිතස්ස භික්ඛුනො අස්සාසපස්සාසා අබ්බොහාරිකා හොන්තීති භවඞ්ගසමයෙනෙවෙතං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං—තතො වචීසංඛාරොති තතො පරං කිරියමයපවත්තවලඤ්ජනකාලෙ වචීසංඛාරො උප්පජ්ජති. කිං භවඞ්ගං විතක්කවිචාරෙ න සමුට්ඨාපෙතීති? සමුට්ඨාපෙති. තංසමුට්ඨානා පන විතක්කවිචාරා වාචං අභිසංඛාතුං න සක්කොන්ති කිරියමයපවත්තවලඤ්ජනකාලෙයෙවාති එතං කථිතං. සුඤ්ඤතො ඵස්සොති ආදයො සගුණෙනාපි ආරම්මණෙනාපි කථෙතබ්බා. සගුණෙන තාව සුඤ්ඤතා නාම ඵලසමාපත්ති තාය සහජාතඵස්සං සන්ධාය සුඤ්ඤතො ඵස්සොති වුත්තං. අනිමිත්තාප්පණිහිතෙසුපි එසෙව නයො. ආරම්මණෙන පන නිබ්බානං රාගාදීහි සුඤ්ඤත්තා සුඤ්ඤතං නාම. රාගනිමිත්තාදීනං අභාවා අනිමිත්තං. රාගදොසමොහප්පණිධීනං අභාවා අප්පණිහිතං. සුඤ්ඤතං නිබ්බානං ආරම්මණං

* තංසම්පයුත්තසඤ්ඤා ච වෙදනා ච.

කත්වා උප්පන්නඵලසමාපත්තියං ඵස්සො සුඤ්ඤතො නාම අනිමිත්තප්පණිහිතෙසුපි එසෙව නයො—අපරං ආගමනීයකථා නාම හොති සුඤ්ඤතං අනිමිත්තං අප්පණිහිතන්ති තිවිපස්සනාති වුච්චති. තත්ථ යො භික්ඛු සඞ්ඛාරෙ අනිච්චතො පරිග්ගහෙත්වා අනිච්චතො දිස්වා අනිච්චතො වුට්ඨාති තස්ස වුට්ඨානගාමිනී විපස්සනා අනිමිත්තා නාම හොති යො දුක්ඛතො පරිග්ගහෙත්වා දුක්ඛතො දිස්වා දුක්ඛතො වුට්ඨාති තස්ස අප්පණිහිතා නාම. යො අනත්තතො පරිග්ගහෙත්වා අනත්තතො දිස්වා අනත්තතො වුට්ඨාති තස්ස සුඤ්ඤතා නාම තත්ථ අනිමිත්තවිපස්සනාය මග්ගො අනිමිත්තො නාම. අනිමිත්තමග්ගස්ස ඵලං අනිමිත්තං නාම. අනිමිත්තඵලසමාපත්තියා සහජාතො ඵස්සො ඵුසන්තො අනිමිත්තො ඵස්සො ඵුසතීති වුච්චති. අප්පණිහිතසුඤ්ඤතෙසුපි එසෙව නයො. ආගමනීයෙන කථිතෙ පන සුඤ්ඤතො වා ඵස්සො අනිමිත්තො වා ඵස්සො අප්පණිහිතො වා ඵස්සොති විකප්පො ආපජ්ජෙය්‍ය තස්මා සගුණෙන චෙව ආරම්මණෙන ච කථෙතබ්බං. එවං හි තයො ඵස්සා ඵුසන්තීති සමෙති. විවෙකනින්නන්ති ආදීසු නිබ්බානං විවෙකො නාම තස්මිං විවෙකෙ නින්නං ඔනතන්ති විවෙකනින්නං: අඤ්ඤතො ආගන්ත්වා යෙන විවෙකො තෙන වඞ්කං විය හුත්වා ඨිතන්ති විවෙකපොණං; යෙන විවෙකො තෙන පතමානං විය ඨිතන්ති විවෙකපබ්භාරං.

ඉදානි යා වෙදනා නිරොධෙත්වා නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජති තා පුච්ඡිස්සාමීති පුච්ඡන්තො කති පනාය්‍ය වෙදනාති ආහ. කායිකං වාති ආදීසු පඤ්චද්වාරිකං සුඛං කායිකං නාම; මනොද්වාරිකං චෙතසිකං නාමාති වෙදිතබ්බං. තත්ථ සුඛන්ති සභාවනිද්දෙසො; සාතන්ති තස්සෙව මධුරභාවදීපකං වෙවචනං; වෙදයිතන්ති වෙදිතභාවදීපකං සබ්බවෙදනානං සාධාරණවචනං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො–ඨිතිසුඛා විපරිණාමදුක්ඛාති ආදීසු සුඛාය වෙදනාය අත්ථිභාවො සුඛං; නත්ථිභාවො දුක්ඛන්ති දුක්ඛාය වෙදනාය අත්ථිභාවො දුක්ඛං නත්ථිභාවො සුඛං අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය ජානනභාවො සුඛං. අජානනභාවො දුක්ඛන්ති අත්ථො. කිං අනුසයො අනුසෙතීති කතමො අනුසයො අනුසෙති: අප්පහීනට්ඨෙන සයිතො විය හොතීති අනුසයපුච්ඡං පුච්ඡති. න ඛො ආවුසො විසාඛ න සබ්බාය සුඛාය වෙදනාය රාගානුසයො අනුසෙති න සබ්බාය සුඛාය වෙදනාය සො අප්පහීනො. න සබ්බං සුඛං වෙදනං ආරබ්භ උප්පජ්ජතීති අත්ථො. එසනයො සබ්බත්ථ-

කිං පහාතබ්බන්ති අයං පහානපුච්ඡා නාම; රාගං තෙන පජහතීති එත්ථ එකෙන ව කාරණෙනෙව පුච්ඡං විස්සජ්ජෙති. ඉධ භික්ඛු රාගානුසයං වික්ඛම්භෙත්වා පඨමජ්ඣානං සම්පාදෙති. ඣානවික්ඛම්භිතං රාගානුසයං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමිමග්ගෙන සමුග්ඝාතෙති. සො අනාගාමිමග්ගෙන පහීනොපි තථා වික්ඛම්භිතත්තා ච පඨමජ්ඣානෙන නානුසෙති නාම. තෙනාහ න තත්ථ රාගානුසයො අනුසෙතීති—තදායතනන්ති තං ආයතනං ඡළුපෙක්ඛාසහගතපතිට්ඨාභූතං අරහත්තන්ති අත්ථො: ඉති අනුත්තරෙසුඤ්ඤෙව එවං අනුත්තරං විමොක්ඛොති ලද්ධනාමෙ අරහත්තෙ පත්ථනං ඨපෙන්තස්ස; උප්පජ්ජති පිහප්පච්චයා දොමනස්සන්ති පත්ථනාය ඨපනමූලකං දොමනස්සං උප්පජ්ජති; තං පනෙතං න පත්ථනාය ඨපනමූලකං උප්පජ්ජති පත්ථෙත්වා අලභන්තස්ස පන අලාභමූලකං උප්පජ්ජමානං උප්පජ්ජතීති පිහප්පච්චයාති වුත්තං. තත්ථ කිඤ්චාපි දොමනස්සං නාම එකන්තෙන අකුසලං. ඉධ පන සෙවිතබ්බං දොමනස්සං වට්ටතීති වදන්ති—යොගෙතා හි තෙමාසිකං ඡම්මාසිකං නවමාසිකං වා පටිපදං ගණ්හාති. තෙනස්ස යො තං තං පටිපදං ගණ්හිත්වා අන්තො කාලපරිච්ඡෙදෙයෙව අරහත්තං පාපුණිස්සාමීති ඝටෙන්තො වායමන්තො න සක්කොති පරිච්ඡින්නෙන කාලෙන පාපුණිතුං තස්ස බලවදොමනස්සං උප්පජ්ජති—අළින්ද * වාසී මහාඵුස්සදෙවත්ථෙරස්ස විය අස්සුධාරං පවත්තෙන්තො. ථෙරො කිර එකූනවීසතිවස්සානි ගතපච්චාගතවත්තං පූරෙසි. තස්ස ඉමස්මිං වාරෙ අරහත්තං ගණ්හිස්සාමි ඉමස්මිං වාරෙ පුබ්බපවාරණං පවාරෙස්සාමීති මානසං බන්ධිත්වා සමණධම්මං කරොන්තස්සෙව එකූනවීසති වස්සානි අතික්කන්තානි. පවාරණදිවසෙ ආගතස්ස ථෙරස්ස අස්සුපාතෙන විනා පවාරණදිවසො නාම නාහොසි. වීසතිමෙ පන වස්සෙ අරහත්තං පාපුණි. පටිඝං තෙන පජහතීති එත්ථ න දොමනස්සෙනෙව පටිඝං පජහති න හි පටිඝෙනෙව පටිඝප්පහානං දොමනස්සෙනෙව දොමනස්සප්පහානං නාම අත්ථි. අයං පන භික්ඛු තෙමාසිකාදීසු අඤ්ඤතරං පටිපදං ගහෙත්වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති. පස්ස භික්ඛු කිං තුය්හං සීලෙන න්හාපිතානං අත්ථි උද්දිස්ස විරියෙන උද්දිස්ස පඤ්ඤාය නනු තෙ සීලං සුපරිසුද්ධං විරියං සුපග්ගහිතං පඤ්ඤා සූරා හුත්වා වහතීති සො එවං පටිසඤ්චික්ඛිත්වා න දත්වා පුන ඉමස්ස දොමනස්සස්ස උප්පජ්ජිතුං දස්සාමීති විරියං දළ්හං කත්වා අන්තො තෙමාසෙ වා අන්තො ඡම්මාසෙ වා එවං අනා

* අළින්ද

ගාමිමග්ගෙන තං සමුග්ඝාතෙති ඉමිනා පරියායෙන පටිඝ නෙව පටිඝං දොමනස්සනෙව දොමනස්සං පජහති නාම. **න තත්ථ පටිඝානුසයො අනුසෙතීති** තත්ථ එවරූපෙ දොමනස්ස පටිඝානුසයො නානුසෙති; න තං ආරබ්භ උප්පජ්ජති පන්නො තත්ථ පටිඝානුසයොති අත්ථො. **අවිජ්ජං තෙන පජහතීති** ඉධ භික්ඛු අවිජ්ජානුසයං වික්ඛම්භෙත්වා චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජති. ඣානවික්ඛම්භිතං අවිජ්ජානුසයං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තමග්ගෙන සමුග්ඝාතෙති. සො අරහත්තමග්ගෙන පහීනොපි තථා වික්ඛම්භිතත්තා චතුත්ථජ්ඣානෙ නානුසෙති නාම. තෙනාහ න තත්ථ අවිජ්ජානුසයො අනුසෙතීති.

ඉදානි පටිභාගපුච්ඡං පුච්ඡන්තො **සුඛාය පනායෙති** ආදිමාහ. තස්ස විස්සජ්ජනෙ යස්මා සුඛස්ස දුක්ඛං දුක්ඛස්ස ච සුඛං පච්චනීකං තස්මා විසුං වෙදනාසු විසභාගපටිභාගො කථිතො. උපෙක්ඛා පන අන්ධකාරා අවිභූතා දුද්දීපනා අවිජ්ජාපි තාදිසාව. තෙනෙත්ථ සභාගපටිභාගො කථිතො. යස්මා කොසු පන ඨානෙසු අවිජ්ජා තාව කාරණං තස්මා කොසු පන ඨානෙසු විජ්ජා තම්පි විනොදෙතීති එත්ථ විසභාගපටිභාගො කථිතො, **විජ්ජාය පනාවුසොති** එත්ථ උපෙක්ඛා ධම්මා අනාසවං ලොකුත්තරංව සභාගපටිභාගො කථිතො. **විමුත්තියා පනාවුසොති** එත්ථ අනාසවචෙතනා ලොකුත්තරචෙතනා අව්‍යාකත චෙතනා ච සභාගපටිභාගො කථිතො. **අච්චසරාසීති** එත්ථ පඤ්හං අතික්කමිත්වා ගතොසීති අත්ථො. **නාසක්ඛි පඤ්හානං පරියන්තං ගහෙතුන්ති** පඤ්හානං පරිච්ඡෙදං පමාණං ගහෙතුං නාසක්ඛි: අප්පටිභාගධම්මස්ස පටිභාගං පුච්ඡි නිබ්බානං නාමෙතං අප්පටිභාගං න සක්කා නීලං වා පීතකං වාති කෙනචි ධම්මෙන සද්ධිං පටිභාගං කත්වා දස්සෙතුං. තඤ්චපි ඉමිනා අධිප්පායෙන පුච්ඡසීති අත්ථො. එත්තාවතා චායං උපාසකො යථා නාම සත්තමෙ සරෙ සල්ලක්ඛෙත්වා ලක්ඛිත්වා ගතො භික්ඛු සත්තසරානි අතික්කමිත්වා අට්ඨමස්ස වාරෙ ඨිතො සබ්බානිපි සත්තසරෙහි විරද්ධොව.† න අසක්ඛිසි එවමෙවං අප්පටිභාගධම්මස්ස පටිභාගං පුච්ඡමානො සබ්බාසු සත්තසු පටිභාගපුච්ඡාසු විරද්ධොව.‡ හොතීති වෙදිතබ්බං. **නිබ්බානොගධන්ති** නිබ්බානබ්භන්තරං; නිබ්බානං අනුපවිට්ඨං. **නිබ්බානපරායණන්ති** නිබ්බානං පරං අයනමස්ස පරා ගති න තතො පරං ගච්ඡතීති අත්ථො. නිබ්බානං පරියොසානං අවසානං අස්සාති **නිබ්බානපරියොසානං; පණ්ඩිතාති** පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතා;

† විරද්ධොව ‡ විරද්ධොව.

ධාතුකුසලා ආයතනකුසලා පටිච්චසමුප්පාදකුසලා ඨානාඨාන
කුසලාති. මහාපඤ්ඤාති මහන්තෙ අත්ථෙ මහන්තෙ ධම්මෙ
මහන්තා නිරුත්තියො මහන්තානි පටිභානානි පරිග්ගණ්හන
සමත්ථාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතා; යථා තං ධම්මදින්නායාති
යථා ධම්මදින්නාය භික්ඛුනියා ව්‍යාකතං අහම්පි එවං ව්‍යාක
රෙය්‍යන්ති; එත්තාවතා ච පන අයං සුත්තන්තො ජිනභාසි
තො නාම ජාතො න සාවකභාසිතො. යථා හි රාජයුත්තෙහි
ලිඛිතං පණ්ණං යාව රාජමුද්දාය න ලඤ්ඡිතං හොති න තාව
රාජපණ්ණන්ති සඞ්ඛං ගච්ඡති. ලඤ්ඡිතමත්තං පන රාජප
ණ්ණං නාම හොති. තථා අහම්පි තං එවමෙවං ව්‍යාකරෙය්‍ය
න්ති ඉමාය ජිනවචනමුද්දාය ලඤ්ඡිතත්තා අයං සුත්තන්තො
ආහච්චවචනෙන ජිනභාසිතො නාම ජාතො. සෙසං සබ්බත්ථ
උත්තානත්ථමෙවාති

චූළවෙදල්ලං සමත්තං.

එවං මෙ සුතන්ති චූළධම්මසමාදානං; තත්ථ ධම්මසමාදානා
නීති ධම්මගහිතගහණානි; පච්චුප්පන්නසුඛන්ති පච්චුප්ප
න්නෙ සුඛං ආයුහනකාලෙ සුඛං; සුකරං සුඛෙන සක්කා
පූරෙතුං. ආයතිං දුක්ඛවිපාකන්ති අනාගතෙ විපාකකාලෙ
දුක්ඛවිපාකං; ඉමිනා උපායෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදි
තබ්බො. නත්ථි කාමෙසු දොසොති වත්ථුකාමෙසුපි කිලෙසකා
මෙසුපි දොසො නත්ථි; පාතබ්යතං ආපජ්ජන්තීති තෙ වත්ථුකා
මෙසු කිලෙසකාමෙන පාතබ්යතං පිවිතබ්බතං යථාරුචි පරි
භුඤ්ජිතබ්බතං ආපජ්ජන්තීති අත්ථො; මොළිබද්ධාහීති මොළිං කත්වා
කත්වා බද්ධකෙසාහි තාපසපරිබ්බාජිකාහි; එවමාහංසූති එවං
වදන්ති; පටිසඞ්ඛං පඤ්ඤායිස්සන්තීති පහානං සමත්ථකාමං
පඤ්ඤපෙන්ති; මාලුවාසිපාටිකාති දීඝසණ්ඨානං මාලුවපක්කං;
ඵලෙය්‍යාති ආතපෙන සුස්සිත්වා භිජ්ජෙය්‍ය; සාලමූලෙති සාල
රුක්ඛමූලසමීපෙ; සන්තාසං ආපජ්ජෙය්‍යාති කස්මා ආපජ්ජති?
භවනවිනාසභයා. රුක්ඛමූලෙ පතිතමාලුවබීජතො හි ලතා
උප්පජ්ජිත්වා රුක්ඛං අභිරුහති සා මහාපත්තා චෙව හොති
බහුපත්තා ච කොවිළාරපත්තසදිසෙහි පත්තෙහි සමන්නාග
තා. අථ නං රුක්ඛං මූලතො පට්ඨාය විනන්ධමානා සබ්බවිට
පානි සඤ්ඡාදෙත්වා මහන්තං භාරං ජනෙත්වා තිට්ඨති සා
වාතෙ වායන්තෙ දෙවෙ වා වස්සන්තෙ ඔඝං ජනෙත්වා තස්ස
රුක්ඛස්ස සබ්බසාඛාපසාඛං භඤ්ජති භූමියං නිපාතෙති තතො
තස්මිං රුක්ඛෙ පතිට්ඨිතවිමානං භිජ්ජති විනස්සති. ඉති

සෙසං භවනාච්ඡාදනසහායං සන්තාසං ආපජ්ජති. ආරාමදෙවතාති තත්ථ පුප්ඵාරාමඵලාරාමෙසු අධිවත්ථා දෙවතා; වනදෙවතාති අනාථවනසුභගවනාදිසු වනෙසු අධිවත්ථා දෙවතා; රුක්ඛදෙවතාති අභිලක්ඛිතෙසු නාළෙරුපුචිමන්දාදිසු රුක්ඛෙසු අධිවත්ථා දෙවතා; ඔසධිතිණවනප්පතීසූති හරීතකාමලකීආදිසු ඔසධීසු තාලනාළිකෙරාදිසු තිණෙසු වනජෙට්ඨකෙසු වනප්පතිරුක්ඛෙසු ච අධිවත්ථා දෙවතා; වනකම්මිකාති වනෙ කසනදායනදාරුආහරණගොරකඛාදිනා කෙනචිදෙව කම්මෙන විචරණමනුස්සා; උග්ඝොසන්තීති ගායෙදධුං; විලම්බිනීති වංසෙන පසාරිතපසාරිතට්ඨානෙ කෙළිං කරොන්තී විය ලම්බන්ති; සුභා ත්වම්සීති ත්වම්සි එවරූපාය මාලුවලතාය සම්ඵස්සෙනාපි සුඛා දස්සනම්පි සුඛං අයං මෙ දාරකානං ආපානමණ්ඩලං භවිස්සති කීළාභූමි භවිස්සති දුතියං මෙ විමානං පටිලභන්ති ලතාය දස්සනෙනාපි සම්පස්සෙසා සොමනස්සජාතා එවමාහ. වටංසං*කරෙස්සාති සාඛානං උපරි ගන්ත්වාකාරෙන තිට්ඨෙය්ය; ඔසණ්ණං ජනෙස්සාති හෙට්ඨා ගණ්ණං ජනෙය්ය; උපරි ආරුය්හ සකලරුක්ඛං පලිවෙඨෙත්වා පුන හෙට්ඨා භස්සමානා භූමිං ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො. පදාලෙස්සාති එවං ඔසණ්ණං කත්වා පුන තතො පට්ඨාය යාව මූලා ඝනවිණ්ණසාඛාහි අභිරුය්හමානා සබ්බසාඛා පලිවෙඨෙන්තී මත්ථකං පත්වා තෙනෙව නියාමෙන පුන ඔරුහිත්වා අභිරුහිත්වා ච සකලරුක්ඛං සංසිබ්බිත්වා සබ්බසාඛා හෙට්ඨා කත්වා සයං උපරි ඨත්වා වාතෙ වායන්තෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ පදාලෙය්‍ය භින්දෙය්‍යාති අත්ථො. ඛාණුමත්තමෙව තිට්ඨෙය්‍ය තත්ථ යං සාඛට්ඨකවිමානං හොති තං සාඛාසු භජ්ජමානාසු තත්ථ තත්ථෙව භිජ්ජිත්වා සබ්බසාඛාසු භින්නාසු සබ්බං භිජ්ජති—රුක්ඛට්ඨකවිමානං පන යාව රුක්ඛස්ස මූලමත්තම්පි තිට්ඨති තාව න නස්සති ඉදං පන විමානං සාඛට්ඨකං තස්මා සබ්බසාඛාසු භින්නාසු භිජ්ජිත්වා දෙවතා පුත්තකෙ ගහෙත්වා ඛාණුකෙ ඨිතා පරිදෙවිතුං ආරභි

තිබ්බරාගජාතිකාති බහලරාගසභාවා; රාගජං දුක්ඛදොමනස්සං පටිසංවෙදන්ති තිබ්බරාගජාතිකත්තා දිට්ඨදිට්ඨෙ ආරම්මණෙ නිමිත්තං ගණ්හන්ති. අථස්ස ආචරියුපජ්ඣායා දණ්ඩකම්මං ආණාපෙන්ති. සො අභිණ්හං දණ්ඩකම්මං කාරෙන්තො දුක්ඛදොමනස්සං පටිසංවෙදෙන්තො නතෙව විතික්කමං කරොති තිබ්බදොසජාතිකාපි අප්පමත්තකෙනෙව කුප්පන්ති දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං හත්ථපරාමාසාදීනි කරොන්තා කථෙන්ති.

* වටකං

සොපි දණ්ඩකම්මපච්චයා දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති මොහජාතිකා පන ඉධ කථං එත්ථ න සල්ලක්ඛෙන්ති තානි තානි කිච්චානි විරජ්ඣන්ති සොපි දණ්ඩකම්මපච්චයා දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති **න තිබ්බරාගජාතිකොති ආදීනි** උත්තානපටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බානි කස්මා පනෙත්ථ කොචි තිබ්බරාගජාතිකො හොති කොචි න තිබ්බරාගජාතිකො? කම්මනියාමෙන. යස්ස හි කම්මායූහනක්ඛණෙ ලොභො බලවා හොති අලොභො මන්දො, අදොසාමොහා බලවන්තො දොසමොහා මන්දා, තස්ස මන්දො අලොභො ලොභං පරියාදාතුං න සක්කොති අදොසාමොහා පන බලවන්තො දොසමොහෙ පරියාදාතුං සක්කොන්ති තස්මා සො තෙන කම්මෙන දින්නපටිසන්ධිවසෙන නිබ්බත්තො ලුද්ධො හොති සුඛසීලො අක්කොධනො පඤ්ඤවා පන වජිරූපමඤාණො. යස්ස පන කම්මායූහනක්ඛණෙ ලොභදොසා බලවන්තො හොන්ති අලොභාදොසා මන්දා, අමොහො ච බලවා මොහො මන්දො, සො පුරිමනයෙනෙව ලුද්ධො චෙව හොති දුට්ඨො ච පඤ්ඤවා පන හොති වජිරූපමඤාණො දත්තාභයත්ථෙරො විය. යස්ස කම්මායූහනක්ඛණෙ ලොභාදොසමොහා බලවන්තො හොන්ති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමනයෙනෙව ලුද්ධො චෙව හොති දන්ධො ච සීලකො පන හොති අක්කොධනො--තථා යස්ස පන කම්මායූහනක්ඛණෙ තයොපි ලොභදොසමොහා බලවන්තො හොන්ති අලොභාදයො මන්දා, සො පුරිමනයෙනෙව ලුද්ධො චෙව හොති දුට්ඨො ච මූළ්හො ච-යස්ස පන කම්මායූහනක්ඛණෙ අලොභදොසමොහා බලවන්තො හොන්ති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමනයෙනෙව අප්පකිලෙසො හොති දිබ්බාරම්මණම්පි දිස්වා නිච්චලො දුට්ඨො පන හොති දන්ධපඤ්ඤො චාති. යස්ස කම්මායූහනක්ඛණෙ අලොභාදොසමොහා බලවන්තො හොන්ති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමනයෙනෙව අලුද්ධො චෙව හොති සීලකො ච දන්ධො පන හොති—තථා යස්ස කම්මායූහනක්ඛණෙ අලොභදොසාමොහා බලවන්තො හොන්ති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමනයෙනෙව අලුද්ධො චෙව හොති පඤ්ඤවා ච. දුට්ඨො පන හොති කොධනො—යස්ස පන කම්මායූහනක්ඛණෙ තයොපි අලොභාදයො බලවන්තො හොන්ති ලොභාදයො මන්දා, සො මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරො විය අලුද්ධො අදුට්ඨො පඤ්ඤවා ච හොති- සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති-

චූළධම්මසමාදානසුත්තං පඤ්චමං.

———— oo ————

එවම්මෙසුතන්ති මහාධම්මසමාදානං; තත්ථ එවංකාමාති එවං ඉච්ඡා; එවංඡන්දාති එවං අජ්ඣාසයා; එවංඅධිප්පායාති එවං ලද්ධිකා; තත්‍රාති තස්මිං අනිට්ඨවඩ්ඪනෙ ඉට්ඨපරිහානෙ ච; භගවංමූලකාති භගවා මූලං එතෙසන්ති භගවංමූලකා; ඉදං වුත්තං හොති ඉමෙ භන්තෙ අම්හාකං ධම්මා පුබ්බෙ කස්සපසම්මාසම්බුද්ධෙන උප්පාදිතා තස්මිං පරිනිබ්බුතෙ එකං බුද්ධන්තරං අඤ්ඤො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ඉමෙ ධම්මෙ උප්පාදෙතුං සමත්ථො නාම නාහොසි. භගවතා පන නො ඉමෙ ධම්මා උප්පාදිතා භගවන්තං නිස්සාය මයං ඉමෙ ධම්මෙ ආජානාම පටිවිජ්ඣාමාති එවං භගවංමූලකා නො භන්තෙ ධම්මාති. භගවංනෙත්තිකාති භගවා හි ධම්මානං නෙතා විනෙතා අනුනෙතාති; යථාසභාවතො පාටිඑක්කං නාමං ගහෙත්වා දස්සෙතාති ධම්මා භගවංනෙත්තිකා නාම හොන්ති—භගවංපටිසරණාති චතුභූමකධම්මා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස ආපාථං ආගච්ඡමානා භගවති පටිසරන්ති නාමාති භගවංපටිසරණා පටිසරන්තීති ඔසරන්ති සමොසරන්ති—අපිච මහාබොධිමණ්ඩෙ නිසින්නස්ස භගවතො පටිවෙධවසෙන ඵස්සො ආගච්ඡති අහං භගවා කිංනාමොති තුවං ඵුසනට්ඨෙන ඵස්සො නාම. වෙදනා සඤ්ඤා සංඛාරා විඤ්ඤාණං ආගච්ඡති අහං භගවා කිංනාමන්ති? ත්වං විජානනට්ඨෙන විඤ්ඤාණං නාමාති. එවං චතුභූමකධම්මානං යථාසභාවතො පාටිඑක්කං පාටිඑක්කං නාමං ගණ්හන්තො භගවා ධම්මෙ පටිසරතීතිපි භගවංපටිසරණා-භගවන්තංයෙව පටිභාතූති භගවතොයෙව එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො උපට්ඨාතු තුම්හෙයෙව නො කථෙත්වා දෙථාති අත්ථො. සෙවිතබ්බොති නිස්සිතබ්බො; භජිතබ්බොති උපගන්තබ්බො; යථාතං අවිද්දසුනොති යථා අවිද්දුනො බාලස්ස අන්ධපුථුජ්ජනස්ස; යථාතං විද්දසුනොති යථා විද්දුනො මෙධාවිනො පණ්ඩිතස්ස; අපජ හිකඛාංව ධම්මසමාදානානීති පුරිමසුත්තෙ උප්පටිපාටිකාරෙන මාතිකා ඨපිතා ඉධ පන යථාධම්මරසෙනෙව සත්ථා මාතිකං ඨපෙසි. තත්ථ ධම්මසමාදානානීති පාණාතිපාතාදීනං ධම්මානං ගහණං; අවිජ්ජාගතොති අවිජ්ජාය සමන්නාගතො; විජ්ජාගතොති විජ්ජාය සමන්නාගතො පඤ්ඤවා; සහාපි දුක්ඛෙනාති එත්ථ මිච්ඡාචාරෙ අභිජ්ඣා මිච්ඡාදිට්ඨීති ඉමෙ තාව තයො පුබ්බචෙතනාය අපරචෙතනාය චාති ද්වින්නං චෙතනානං වසෙන දුක්ඛවෙදනා හොන්ති සන්නිට්ඨාපකචෙතනා

පන සුඛසම්පයුත්තා වා උපෙක්ඛාසම්පයුත්තා වා හොති. සෙසා පාණාතිපාතාදීසු සත්ත තිස්සන්නම්පි චෙතනානං වසෙන දුක්ඛවෙදනාව හොන්ති. ඉදං සන්ධාය වුත්තං සහාපි දුක්ඛෙන සහාපි දොමනස්සෙනාති. දොමනස්සමෙව චෙත්ථ දුක්ඛන්ති වෙදිතබ්බං. පරියෙට්ඨිං වා ආපජ්ජන්තස්ස පුබ්බභාගපරභාගෙසු කායිකදුක්ඛම්පි වට්ටතියෙව. **සහාපි දුක්ඛෙනාති** එත්ථ පාණාතිපාතො ඵරුසවාචා බ්‍යාපාදොති ඉමෙ තාව තයො පුබ්බචෙතනාය ච අපරචෙතනාය චාති ද්වින්නං චෙතනානං වසෙන සුඛවෙදනා හොති, සන්නිට්ඨාපකචෙතනා පන දුක්ඛසම්පයුත්තාව හොති. සෙසා සත්ත තිස්සන්නම්පි චෙතනානං වසෙන සුඛවෙදනා හොන්තියෙව. සොමනස්සමෙව චෙත්ථ සුඛන්ති වෙදිතබ්බං. ඉට්ඨඵොට්ඨබ්බසම්බන්ධිනො වා පුබ්බභාගපරභාගෙසු කායිකසුඛම්පි වට්ටතියෙව.

තතියධම්මසමාදානෙ ඉධෙකච්චො මච්ඡබන්ධො වා හොති මාගවිකො වා පාණූපඝාතායෙව තිස්සා ජීවිකං කප්පෙති. තස්ස ගරුට්ඨානියො භික්ඛු අනුකම්පාය පාණාතිපාතෙ ආදීනවං පාණාතිපාතවිරතියා ච ආනිසංසං කථෙත්වා සික්ඛාපදං දෙති. සො ගණ්හන්තොපි දුක්ඛිතොව දොමනස්සිතොව හුත්වා ගණ්හාති. අපරභාගෙ කතිපාහං විත්ථාමෙත්වා රක්ඛිතුං අසක්කොන්තොපි දුක්ඛිතොව හොති. තස්ස පුබ්බාපරචෙතනා සුඛසහගතාව හොන්ති, සන්නිට්ඨාපකචෙතනා පන සුඛසහගතා වා උපෙක්ඛාසහගතා වා. එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉති පුබ්බභාගපරභාගෙ චෙතනාව සන්ධාය ඉදං වුත්තං සහාපි දුක්ඛෙන සහාපි දොමනස්සෙනාති. දොමනස්සමෙව චෙත්ථ දුක්ඛන්ති වෙදිතබ්බං—චතුත්ථධම්මසමාදානෙ දසසුපි පදෙසු තිස්සොපි පුබ්බභාගාපරභාගසන්නිට්ඨාපකචෙතනා සුඛසම්පයුත්තාව හොන්ති. තං සන්ධාය වුත්තං සහාපි සුඛෙන සහාපි සොමනස්සෙනාති. සොමනස්සමෙව චෙත්ථ සුඛන්ති වෙදිතබ්බං. **තිත්තකාලාබූති** තිත්තකො අලාබු; **විසෙන සංසට්ඨොති** හලාහලවිසෙන සංයුත්තො; යස්ස තො ලුලිතො. **නච්ඡාදෙස්සතීති** න රුච්චිස්සති; න තුට්ඨිං කරිස්සති. **නිගච්ඡසීති** නිගමිස්සසි; **අපටිසඞ්ඛා පිවෙය්‍යාති** අපච්චවෙක්ඛිත්වා පිවෙය්‍ය; **ආපානීයකංසොති** ආපානීයස්ස මධුරපානස්ස හරිතබ්බකංසො; **වණ්ණසම්පන්නොති** පානකවණ්ණාදීහි සම්පන්නකංසො; පසත්ථුපචාරෙන පානීයකංසො. එවං වුත්තෙන ඡාදෙස්සතීති තං හි හලාහලවිසං යස්ස යස්ස පක්ඛිත්තං හොති තස්ස තස්සෙව රසං දෙති. තෙන වුත්තං ඡාදෙස්සතීති—**පූතිමුත්තන්ති** මුත්තමෙව; යථා හි මනු

සසත්තභාවො සුවණ්ණවණ්ණොපි පූතිකායොත්වෙව තදග්ග
ජංතාපි ච ගලොචිලතා පූතිලතාත්වෙව වුච්චති. එවං තංඛ
ණං ගහිතං තරුණම්පි මුත්තං පූතිමුත්තමෙව. නානාභෙස
ජ්ජෙහීති හරීතකාමලකාදීහි නානාභෙසජ්ජෙහි; සියා අස්සාති අරො
ගො සුවණ්ණවණ්ණො සුඛිතො භවෙය්‍ය; දධි ච මධු චාති සුපරි
සුද්ධදධි ච සුමධුරමධු ච; එකජ්ඣං සංසන්දෙත්වාති එකතො
කත්වා මිස්සිතං; ආලුලිතං. තස්ස තන්ති තස්ස තං චතුමධුර
භෙසජ්ජං පිවතො රුච්චෙය්‍ය. ඉදඤ්ච යං ගන්ධරසසංසට්ඨං
ලොහිතං පක්ඛන්දති න තස්ස භෙසජ්ජං ආහාරං එමෙහත්වා
මග්ගං ආවිලජං කරොති. යං පන පිත්තසංසට්ඨං ලොහිතං
තස්සතං භෙසජ්ජං සීතලකිරියාය පරියන්තභූතං විරෙචති
උද්ධම්මෙසච්ගමෙන ධුරිභූතෙති අත්ථො. විගතවලාහකෙ
න් අපගතමෙඝෙ; දෙවෙති ආකාසෙ; ආකාසගතං තමගතන්ති
ආකාසගතතමං; සබ්බසමණබ්‍රාහ්මණපරප්පවාදෙති පුථූනං සම
ණබ්‍රාහ්මණසඞ්ඛාතානං පරෙසං වාදෙ; අභිවිහච්චාති අභි
භවිත්වා; භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචතීති චාති සරදකාලෙ
මජ්ඣන්තිකසමයෙ ආදිච්චොව ඔභාසං මුඤ්චති තපති විරොච
ති; ඉදං පන සුත්තං දෙවතානං අතිවිය පියං මනාපං.
තත්‍රිදං වත්ථු—දක්ඛිණදිසායං කිර භද්දභොගජනපදෙ පඬු
රච්ඡාගෙර නාම අත්ථි තත්ථ භොජනසාලාධාරෙ පඬුරරු
ක්ඛො අධිවත්ථා දෙවතා රත්තිභාගෙ එකස්ස දහරස්ස පදභාජ
නවසෙන ඉමං සුත්තං ඵුසාරෙන්තස්ස සුත්වා සාධුකාරං අදාසි.
දහරො කො එසොති ආහ. අහම්භන්තෙ ඉමස්මිං රුක්ඛෙ
අධිවත්ථා දෙවතාති. දෙවතෙ කිස්මිං පසන්නා කිං සද්දෙ උද
හු සුත්තෙති? සද්දෙ නාම භන්තෙ යස්ස කස්සචි හොන්තෙව
සුත්තෙ පසන්නාම්හි. සත්ථාරා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා කථිතදිව
සෙ ච අජ්ජ ච එකබ්‍යඤ්ජනෙපි නානාතං නත්ථි අසොසි ත්වං
පන දෙවතෙ සත්ථාරා කථිතදිවසෙති? ආම භන්තෙ; කත්ථ
ඨිතා අසොසීති? භන්තෙ ජෙතවනං ගතම්හි. මහෙසක්ඛා
සු පන දෙවතාසු ආගච්ඡන්තීසු තත්ථ ඔකාසං අලභිත්වා ඉධෙව
ඨත්වා අසොසින්ති. එත්ථ ඨිතාය සක්කා සත්ථුසද්දො සොතු
න්ති. ත්වං පන භන්තෙ මය්හං සද්දං සුණසි? දක්ඛිණක
ණ්ණපස්සෙ නිසීදිත්වා කථිතකාලෙ විය භන්තෙ හොන්ති
කිං පන දෙවතෙ සත්ථුරූපං පස්සසීති? සත්ථා මෙ කුඤ්චව ඔලො
කෙන්තෙ මඤ්ඤමානා සණ්ඨාතුං න සක්කොම් භන්තෙති
විසෙසං පන තිබ්බතෙජතුං අසක්කොන්ති දෙවතෙති? දෙවතා
තත්ථෙව අන්තරධායි. තං දිවසං කිර සදෙවපුත්තා සොතා

පණ්ඩිතෙ පතිට්ඨිතො එවමිදං සුත්තං දෙවතානං පියමනාපං සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාධම්මසමාදානසුත්තං ඡට්ඨං.

එවං මෙ සුතන්ති වීමංසකසුත්තං; තත්ථ **වීමංසකෙනාති** තයො වීමංසකා අත්ථවීමංසකො සඞ්ඛාරවීමංසකො සත්ථුවීමංසකොති; තෙසු "පණ්ඩිතා ගහපතෙසා මනුස්සා වීමංසකා"ති එත්ථ අත්ථවීමංසකො. ආගතො "යතො ඛො ආනන්ද භික්ඛු ධාතුකුසලො ච හොති ආයතනකුසලො ච හොති පටිච්චසමුප්පාදකුසලො ච හොති ඨානාඨානකුසලො ච හොති එත්තාවතා ඛො ආනන්ද පණ්ඩිතො භික්ඛු වීමංසකොති අලං වචනායා"ති එත්ථ සඞ්ඛාරවීමංසකො ආගතො ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සත්ථුවීමංසකො අධිප්පෙතො. **චෙතොපරියායන්ති** චිත්තපරිච්ඡෙදං; **සමන්නෙසනාති** එසනා පරියෙසනා උපපරික්ඛා; **ඉතිවිඤ්ඤාණායාති** එවං විජානනත්ථාය, **ද්වීසු ධම්මෙසු තථාගතො සමන්නෙසිතබ්බොති** ඉධ කල්‍යාණමිත්තූපනිස්සයං දස්සෙති මහා හි එස කල්‍යාණමිත්තූපනිස්සයො නාම. තස්ස මහන්තභාවො එවං වෙදිතබ්බො—එකං සමයෙ ආයස්මා ආනන්දො උපඩ්ඪං අත්තනො ආනුභාවෙන හොති උපඩ්ඪං කල්‍යාණමිත්තානුභාවෙනාති චින්තෙත්වා අත්තනො ධම්මතාය නිච්ඡෙතුං අසක්කොන්තො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි "උපඩ්ඪමිදං භන්තෙ බ්‍රහ්මචරියස්ස යදිදං කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යාණසහායතා කල්‍යාණසම්පවඞ්කතා"ති භගවා ආහ මා හෙවං ආනන්ද මා හෙවං ආනන්ද සකලමෙව හිදං ආනන්ද බ්‍රහ්මචරියං යදිදං කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යාණසහායතා කල්‍යාණසම්පවඞ්කතා කල්‍යාණමිත්තස්සෙතං ආනන්ද භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං කල්‍යාණසහායස්ස කල්‍යාණසම්පවඞ්කස්ස අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙස්සති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං බහුලීකරිස්සති කථඤ්චානන්ද භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො—පෙ—අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං බහුලීකරොති? ඉධානන්ද භික්ඛු සම්මාදිට්ඨිං භාවෙති—සම්මාසමාධිං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං—පෙ—එවං ඛො ආනන්ද භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො—බහුලීකරොති තදමිනාපෙතං ආනන්ද පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා සකලමෙවිදං බ්‍රහ්මචරියං යදිදං කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යාණසහායතා කල්‍යාණසම්පවඞ්කතා මමං හි ආනන්ද කල්‍යාණමිත්තං ආගම්ම ජාතිධම්මා සත්තා ජාතියා පරිමුච්චන්ති ජරාධම්මා—පෙ—සොකපරිදෙවදුක්ඛ

දොමනස්සුපායාසානි පරිමුච්චන්තීති—භික්ඛූනං බාහිරඞ්ගසම්ප ත්තිං කථෙන්තොපි ආහ—"බාහිරං භික්ඛවෙ අඞ්ගන්ති කරි ත්වා න අඤ්ඤං එකඞ්ගම්පි සමනුපස්සාමි යං එවං මහතො අත්ථාය සංවත්තති යථයිදං භික්ඛවෙ කල්‍යාණමිත්තතා කල්‍යා ණමිත්තතා භික්ඛවෙ මහතො අත්ථාය සංවත්තතී"ති—මහා චුන්දස්ස කිලෙසසල්ලෙඛපටිපදං කථෙන්තොපි "පරෙ පාපමි ත්තා භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ කල්‍යාණමිත්තා භවිස්සාමාති සල්ලෙඛො කරණීයො"ති ආහ—මෙඝියත්ථෙරස්ස විමුත්තිපරි පාචනීයධම්මෙ කථෙන්තොපි—"අපරිපක්කාය මෙඝිය චෙතො විමුත්තියා පඤ්චධම්මා පරිපාකාය සංවත්තන්ති කතමෙ පඤ්ච ඉධ මෙඝිය භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො හොතී"ති කල්‍යාණමිත්තූපනි ස්සයමෙව විසෙසෙසි. ඒකපුත්තස්ස රාහුලත්ථෙරස්ස අභිණ්හො වාදං දෙන්තොපි=

"මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ පන්තඤ්ච සයනාසනං
විවිත්තං අප්පනිග්ඝොසං මත්තඤ්ඤූ හොසි * භොජනෙ
චීවරෙ පිණ්ඩපාතෙ ච පච්චයෙ සයනාසනෙ
එතෙසු තණ්හං මාකාසි මා ලොකං පුනරාගමි"ති.

කල්‍යාණමිත්තූපනිස්සයමෙව සබ්බපඨමං කථෙසි. එවං මහා එස කල්‍යාණමිත්තූපනිස්සයො නාම. ඉධාපි තං දස්සෙන්තො භගවා ද්වීසු ධම්මෙසු තථාගතො සම්මාසම්බුද්ධො වා ති දෙසනං ආරභි පණ්ඩිතො භික්ඛු ද්වීසු ධම්මෙසු තථාගතං එසතු ගවෙසතූති අත්ථො. එතෙන භගවා අයං මහාජනො මං න වා ලක්ඛණසම්පන්නොම්හීති වා අභිරූපො දස්සනීයොති වා අභිඤ්ඤාතො අභිලක්ඛිතොති වා ඉමං නිස්සායාහං චීවරාද යො පච්චයෙ ලභිස්සාමීති වා එවං චින්තෙත්වා මං නිස්සාය වසනකිච්චං නත්ථි. යො පන එවං සල්ලක්ඛෙති පහාති මෙ එසස්සං හුත්වා සන්නිට්ඨානං සාධෙතුන්ති සො මං භජතූති සීහනාදං නදි. බුද්ධසීහනාදො කිර නාමෙසසුත්තන්තොති.

ඉදානි තෙ වෙ ධම්මෙ දස්සෙන්තො චක්ඛුසොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙසූති ආහ. තත්ථ සන්ධා කායිකො සමාචාරො වීමංසකස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො නාම වාචසිකො සමාචාරො සොතවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො නාම. ඉදානි තෙසු සම්මොහාස තබ්බාකාරං දස්සෙන්තො යෙ සංකිලිට්ඨාති ආදිමාහ. තත්ථ සංකිලිට්ඨාති කිලෙසසම්පයුත්තා; තෙ න චක්ඛුසොතවි ඤ්ඤෙය්‍යා යථා පන උදකෙ චලන්තෙ ඵුබ්බුලකෙ වා මුඤ්චන්තෙ අන්තො මච්ඡො අත්ථීති ඤායති එවං පාණාතිපාතාදීනි වා කරො න්තස්ස මුසාවාදාදීනි වා භණන්තස්ස කායවචීසමාචාරෙ

* හොසි-

දුස්සං ච ලූඛං ච තං සමුට්ඨාපකං චිත්තං සංකිලිට්ඨන්ති වදන්ති. තස්මා එවමාහ සංකිලිට්ඨචිත්තස්ස හි කායවචීසමාචාරාපි සංකිලිට්ඨායෙව නාමාති. න තෙ තථාගතස්ස සංවිජ්ජන්තීති තෙ තථාගතස්ස නත්ථි න උපලබ්භන්තීති එවං ජානාතීති අත්ථො. නත්ථිතායෙව හි තෙ න උපලබ්භන්ති න පටිච්ඡන්නතාය. තථා හි භගවා එකදිවසං ඉමෙසු ධම්මෙසු භික්ඛුසඞ්ඝං පවාරෙන්තො ආහ "හන්දදානි භික්ඛවෙ ආමන්තයාමි වො න ච මෙ කිඤ්චි ගරහිත්ථ කායිකං වාචසිකං වා"ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච න ඛො මයං භන්තෙ භගවතො කිඤ්චි ගරහාම කායිකං වා වාචසිකං වා භගවා හි භන්තෙ අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතා මග්ගඤ්ඤූ මග්ගවිදූ මග්ගකොවිදො. මග්ගානුගා ච පන භන්තෙ එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතාති. එවං පරිසුද්ධො තථාගතස්ස කායවචීසමාචාරො- -උත්තරොපි සුදං මාණවො තථාගතස්ස කායවචීසමාචාරෙ අනාරාධනීයං කිඤ්චි පස්සිස්සාමීති සත්ත මාසෙ අනුබන්ධිත්වා ලික්ඛාමත්තම්පි න අද්දස මනුස්සභූතොව එසබුද්ධභූතස්ස කායවචීචාරෙ කිං අනාරාධනීයං පස්සිස්සති මාරොපි දෙවපුත්තො බොධිසත්තස්ස සතො මහාභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය ඡබ්බස්සානි ගවෙසමානො කිඤ්චි අනාරාධනීයං නාද්දස. අයන්තිමසො චෙතොපරිවිතක්කමත්තම්පි. මාරො කිර චින්තෙසි සචස්ස විතක්කමත්තම්පි අකුසලං පස්සිස්සාමි තත්ථෙව නං මුද්ධනි පහරිත්වා පක්කමිස්සාමීති. සො ඡබ්බස්සානි අදිස්වා බුද්ධභූතම්පි එකං වස්සං අනුබන්ධිත්වා කිඤ්චි වජ්ජං අපස්සන්තො ගමනසමයෙ වන්දිත්වා—

"මහාවීර මහාපඤ්ඤ ඉද්ධියා යසසා ජලං
සබ්බවෙරභයාතීත පාදෙ වන්දාමි ගොතම"ති.

ගාථං වත්වා ගතො. වීතිමිස්සානි කාලෙ කණ්හං කාලෙ සුක්කානි එවං වොමිස්සකා; වොදානාති පරිසුද්ධා නික්කිලෙසා; සංවිජ්ජන්තීති වොදාතා ධම්මා අත්ථි උපලබ්භන්ති; තථාගතස්ස හි පරිසුද්ධා කායසමාචාරාදයො. තෙනාහ "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ තථාගතස්ස අරක්ඛෙය්‍යානි කතමානි චත්තාරි පරිසුද්ධකායසමාචාරො භික්ඛවෙ තථාගතො නත්ථි තථාගතස්ස කායදුච්චරිතං යං තථාගතො රක්ඛෙය්‍ය මා මෙ ඉදං පරො අඤ්ඤාසීති පරිසුද්ධවචීසමාචාරො—පරිසුද්ධමනොසමාචාරො පරිසුද්ධාජීවො භික්ඛවෙ තථාගතො නත්ථි තථාගතස්ස

මිච්ඡාආජීවො යං තථාගතො රක්ඛෙය්‍ය මා මෙ ඉදං පරෙ අඤ්ඤාසී”ති-ඉමං කුසලධම්මන්ති ඉමං ආජීවට්ඨමකසීලං; අයමායස්මා තන්ති කින්නුඛො දීඝරත්තං සමාපන්නො* චිරකාලතො පට්ඨාය ඉමිනා සමන්නාගතො උදාහු ඉත්තරසමාපන්නො හීයො වා පරෙ වා පරතරෙ වා දිවසෙ සමාපන්නොති එවං ගවෙසතීති අත්ථො. එකච්චො හි එකස්මිං ඨානෙ වසන්තො න බහුං මිච්ඡාජීවකම්මං කතං හොති තං අද්ධානිකකාමෙ පක්ඛායති පාකටං හොති. සො අඤ්ඤතරං පච්චන්තගාමං වා සමුද්දතීරං වා ගන්ත්වා පණ්ණසාලං කාරෙත්වා අරඤ්ඤකො විය හුත්වා විහරති මනුස්සා සම්භාවනං උප්පාදෙත්වා තස්ස පණීතෙ පච්චයෙ දෙන්ති ජනපදවාසිනො භික්ඛූ තස්ස පරිහාරං දිස්වා අතිඅප්පිච්ඡො වතායස්මා කො නු ඛො එසොති පරිගණ්හන්තා අඩ්ඪකට්ඨානෙ අඩ්ඪකං නාම මිච්ඡාජීවං කත්වා පකාසන්තභික්ඛූති ඤත්වා න සක්කා ඉමිනා සද්ධිං උපොසථො වා පවාරණා වා කාතුන්ති සන්නිපතිත්වා ධම්මෙන සමෙන උක්ඛෙපනීයාදීසු අඤ්ඤතරං කම්මං කරොන්ති එවරූපාය පටිච්ඡන්නපටිපත්තියා අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා වීමංසාපෙත්වා එවමාහ එවං ජානාතීති දීඝරත්තං සමාපන්නො න ඉත්තරසමාපන්නොති ජානාති; අනච්ඡරියමෙතං යං තථාගතස්ස එතරහි සබ්බඤ්ඤුතං පත්තස්ස දීඝරත්තං ආජීවට්ඨමකං සීලං පරිසුද්ධං භවෙය්‍ය යස්ස බොධිචරියකාලෙපි එවං අහොසි.

අතීතෙ කිර ගන්ධාරරාජා ච විදෙහරාජා ච ද්වෙපි සහායකා හුත්වා කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා රජ්ජානි පුත්තානං නීය්‍යාදෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා එකස්මිං අරඤ්ඤගාමකෙ පිණ්ඩාය චරන්ති පච්චන්තෙ ච නාම දුල්ලභලොණං හොති තෙ අලොණයාගුං ලභිත්වා එකිස්සා සාලාය නිසීදිත්වා පිවන්ති අනන්තරන්තරෙ මනුස්සා ලොණචුණ්ණං ආහරිත්වා දෙන්ති. එකදිවසං එකො ඉසිස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා ලොණචුණ්ණං අදාසි. වෙදෙහො ඉසි ගහෙත්වා උපඩ්ඪං ගන්ධාරඉසිස්ස සන්තිකෙ ඨපෙත්වා උපඩ්ඪං අත්තනො සන්තිකෙ ඨපෙසි. තතො ථොකං පරිභුත්තාවසෙසං දිස්වා මා ඉදං නස්සීති පණ්ණෙන වෙඨෙත්වා තිණගහණෙ ඨපෙසි. පුන එකස්මිං දිවසෙ යාගුපානකාලෙ සතිං කත්වා ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා ගන්ධාරිසිං † උපසංකමිත්වා ඉතො ථොකං ගණ්හථාචරියාති ආහ. කුතො ලද්ධං වෙදෙහ ඉසීති? තස්මිං දිවසෙ පරිභුත්තාවසෙසකං මා නස්සීති මයා ඨපිතන්ති. ගන්ධාරිසි

* සම්පන්නො   † ගන්ධාර ඉසිං.

ගහෙතුං න ඉච්ඡි. තං අලොණිකංයෙව සාකං පචිත්වා වෙදෙහඉසිං අවොච.

"හිත්වා ගාමසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සොළස
කොට්ඨාගාරානි ඵීතානි සන්නිධිං දානි කුබ්බසී"ති

වෙදෙහඉසි* අවොච. තුම්හෙ රජ්ජං පහාය පබ්බජිතා ඉදානි කස්මා ලොණචුණ්ණමත්තසන්නිධිකාරණා පබ්බජ්ජාය අනුච්ඡවිකං න කරොථාති-කිං මයා කතං වෙදෙහඉසීති? අථ නං ආහ.

"හිත්වා ගන්ධාරවිසයං පහූතධනධානියං
පසාසනතො නික්ඛන්තො ඉධ දානි පසාසසී"ති.

ගන්ධාරො ආහ—

"ධම්මං භණාමි වෙදෙහ අධම්මො මෙ න රුච්චති
ධම්මං මෙ භණමානස්ස න පාපමුපලිප්පතී"ති.

වෙදෙහො ආහ—

"යෙන කෙනචි වණ්ණෙන පරො ලබ්භති රුප්පනං
මහත්ථියම්පි චෙ වාචං න තං භාසෙය්‍ය පණ්ඩිතො"ති.

ගන්ධාරො ආහ—

"කාමං රුප්පතු වා මා වා භුසංව විකිරීයතු
ධම්මං මෙ භණමානස්ස න පාපමුපලිප්පතී"ති.

තතො වෙදෙහඉසි යස්ස සකා බුද්ධි නත්ථි ආචරියස්ස සන්තිකෙ විනයම්පි න සික්ඛති අන්ධමහිංසො විය වනෙ චරතීති

චින්තෙත්වා ආහ—

"නො චෙ යස්ස සකා බුද්ධි විනයො වා සුසික්ඛිතො
වනෙ අන්ධමහිංසොව චරෙය්‍ය බහුකො ජනො.
යස්මා ච පනිධෙකච්චෙ ආචාරම්හි සුසික්ඛිතා
තස්මා විනීතවිනයා චරන්ති සුසමාහිතා"ති.

එවඤ්ච පන වත්වා වෙදෙහඉසි අජානිත්වා මයා කතන්ති ගන්ධාරඉසිං† ඛමාපෙසි. තෙ උභොපි තපං චරිත්වා බ්‍රහ්මලොකං අගමංසු. එවං තථාගතස්ස බොධිසත්තකාලෙපි දීඝරත්තං ආජීවට්ඨමකසීලං පරිසුද්ධං අහොසි.

---

* වෙදෙහිසි— † ගන්ධාරිසිං.

ඤාතජ්ඣාපන්නො අස්මායස්මා භික්ඛු යසම්පත්තොති අයමායස්මා අම්හාකං සත්ථා භික්ඛු ඤාතත්තං පඤ්ඤාතභාවං පාකටභාවං අජ්ඣාපන්නො නු ඛො යසඤ්ච පරිවාරසම්පත්තිං පත්තො නු ඛො නොති. තෙනිමස්ස ඤාතජ්ඣාපන්නභාවෙන ච යසනිස්සිතභාවෙන ච කිං ඒකච්චෙ ආදීනවා සංදිස්සන්ති උදාහු නොති එවං සමන්නෙසතීති දස්සෙති. **න තාව භික්ඛවෙති** යාව භික්ඛු රාජරාජමහාමත්තාදීසු අභිඤ්ඤාතභාවං වා පරිවාරසම්පත්තිං වා අනාපන්නො හොති තාව ඒකච්චෙ මානාතිමානාදයො ආදීනවා න සංවිජ්ජන්ති. උපසන්තූපසන්තො සොතාපන්නො විය සකදාගාමී විය විහරති. අරියො නු ඛො පුථුජ්ජනො නු ඛොතිපි ඤාතුං න සක්කා හොති. **යතො ච ඛො භික්ඛවෙති** යථා පන ඒකච්චො භික්ඛු ඤාතො වා හොති පරිවාරසම්පන්නො වා තදා තිණ්හෙන සිංගෙන ගොගණං විජ්ඣන්තො දුට්ඨගොණො විය මිගසඞ්ඝං අභිමද්දමානො දීපි විය ච අඤ්ඤෙ භික්ඛූ තත්ථ තත්ථ විජ්ඣන්තො අගාරවො අසභාගවුත්ති අග්ගපාදෙන භූමිං ඵුසන්තො විය විචරති. එකච්චො පන කුලපුත්තො යථා යථා ඤාතො හොති යසස්සී තථා තථා ඵලභාරභරිතො විය සාලි සුට්ඨුතරං ඔනමති රාජරාජමහාමත්තාදීසු උපසංකමන්තෙසු අකිඤ්චනභාවං පච්චවෙක්ඛිත්වා සමණසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙත්වා ජින්නවිසාණො උසභො විය චණ්ඩාලදාරකො විය සොරතො නිවාතො නීචවුත්තො ච හුත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චෙව සදෙවකස්ස ච ලොකස්ස හිතාය සුඛාය පටිපජ්ජති. එවරූපං පටිපත්තිං සන්ධාය **නාස්ස ඉධෙකච්චෙ ආදීනවාති** ආහ. තථාගතො පන අට්ඨසු ලොකධම්මෙසු තාදී සො හි ලාභෙපි තාදී අලාභෙපි තාදී යසෙපි තාදී අයසෙපි තාදී නින්දායපි තාදී පසංසායපි තාදී සුඛෙපි තාදී දුක්ඛෙපි තාදී තස්මා සබ්බාකාරෙනෙව නාස්ස ඉධෙකච්චෙ ආදීනවං සංවිජ්ජන්ති. **අභයූපරතොති** අභයො හුත්වා උපරතො; අච්චන්තූපරතො සන්තූපරතො නු ඛොති අත්ථො. න වා භයෙන උපරතොති අභයූපරතො. චත්තාරි හි භයානි කිලෙසභයං වට්ටභයං දුග්ගතිභයං උපවාදභයන්ති. පුථුජ්ජනො චතූහිපි භයෙහි භායති. සෙඛා තීහි. තෙසං හි දුග්ගතිභයං පහීණං. ' ඉති සත්තසෙඛා භයූපරතා ඛීණාසවො අභයූපරතො නාම තස්ස හි එකම්පි භයං නත්ථි. පරානුද්දයං පන පටිච්ච මාදිසං ඛීණාසවං පටිච්ච සත්තා මා නස්සන්තූති උපවාදං* රක්ඛති. මූලපාලවාපිවිහාරවාසී ථෙරො විය.

* උපවාදෙ.

ථෙරො කිර මූළුප්පලවාපිගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි අථස්ස උපට්ඨාකකුලවාරං පත්තස්ස පත්තං ගහෙත්වා එකං එණ්ඩිලපීඨකං නිස්සාය ආසනං පඤ්ඤපෙසුං අමච්චධීතාපි තංයෙව පීඨකං නිස්සාය පරභාගෙ නීචතරං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදි. එකො නෙවාසිකො භික්ඛු පච්ඡා පිණ්ඩාය පවිට්ඨො ද්වාරෙ ඨත්වාව ඔලොකෙන්තො ථෙරො අමච්චධීතරා සද්ධිං එකමඤ්චෙ * නිසින්නොති සල්ලක්ඛෙත්වා අයං පංසුකූලිකො විහාරෙ උපසන්තූපසන්තො විහරති අන්තො ගාමෙ පන උපට්ඨායිකාහි සද්ධිං එකමඤ්චෙ නිසීදතීති චින්තෙත්වා කිංනු ඛො මයා දුද්දිට්ඨන්ති පුනප්පුන ඔලොකෙත්වා තථසඤ්ඤාව ඤත්වා පක්කාමි— ථෙරොපි භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගන්ත්වා වසනට්ඨානං පවිසිත්වා ද්වාරං පිධාය නිසීදි නෙවාසිකොපි කතභත්තකිච්චො විහාරං ආගන්ත්වා තං පංසුකූලිකං නිග්ගණ්හිත්වා විහාරා නික්කඩ්ඪිස්සාමීති අසඤ්ඤතනීහාරෙන ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පරිභොගඝටතො උළුඞ්කෙන උදකං ගහෙත්වා මහාසද්දං කරොන්තො පාදෙ ධොවි ථෙරො කො නු ඛො අයං අසඤ්ඤතචාරිකොති ආවජ්ජෙන්තො සබ්බං ඤත්වා අයං මං මනං පදුස්සෙත්වා අපායූපගො මා අහොසීති වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා කණ්ණිකාමණ්ඩලසමීපෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි— නෙවාසිකො දුට්ඨාකාරෙන ඝටිකං උක්ඛිපිත්වා ද්වාරං විවරිත්වා අන්තො පවිට්ඨො ථෙරං අපස්සන්තො හෙට්ඨා මඤ්චං පවිට්ඨො භවිස්සතීති ඔලොකෙත්වා තත්ථපි අපස්සන්තො නික්ඛමිතුං ආරභි. ථෙරො උක්කාසි. ඉතරො උද්ධං ඔලොකෙන්තො දිස්වා අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො එවමාහ ආවුසො පංසුකූලික පතිරූපන්නු තෙ එවං ආනුභාවසම්පන්නස්ස උපට්ඨායිකාය සද්ධිං එකමඤ්චෙ නිසීදිතුන්ති. භන්තෙ පබ්බජිතා නාම මාතුගාමෙන සද්ධිං න එකමඤ්චෙ නිසීදන්ති තුම්හාකං පන දුද්දිට්ඨං එතන්ති. එවං භික්ඛුස්ස පරානුකම්පාය උපවාදං රක්ඛන්ති—

භයා රාගස්සාති රාගස්ස භයෙනෙව; වීතරාගත්තා කාමෙ න සෙවති න පටිසංඛාය වාරෙත්වාති. තං ඉමති එවං තථාගතස්ස කිලෙසප්පහානං ඤත්වා තත්ථ තත්ථ සිතනිදස්සනකාලාදීසුපි චතුපරිසමජ්ඣෙ අලඞ්කතධම්මාසනෙ නිසීදිත්වාපි ඉතිප් සත්ථා වීතරාගො වීතදොසො වීතමොහො වන්තකිලෙසො පහීනමලො අබ්භාමුත්තපුණ්ණචන්දො විය සුපරිසුද්ධොති එවං තථාගතස්ස කිලෙසප්පහානෙ වණ්ණං කථයමානා තං වීමං

* එකමන්තෙ.

සකභික්ඛුං පරෙ එවං පුච්ඡෙය්‍යුං චෙති අත්ථො. **ආකාරාති** කාරණා; **අන්වයාති** අනුබුද්ධියො; **සංඝෙ වා විහරන්තොති** අප්පෙකදා අපරිවජ්ජනගණනස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මජ්ඣෙ විහරන්තො; **එකො වා විහරන්තොති** ඉච්ඡාමහං භික්ඛවෙ අඩ්ඪමාසං පතිසල්ලීයිතුං තෙමාසං පතිසල්ලීයිතුන්ති එවං පතිසල්ලානෙ චෙව පාරිලෙය්‍යකවනසණ්ඩෙ ච එකකොව විහරන්තො; **සුගතාති** සුට්ඨුගතා; සුප්පටිපන්නාකාරං පත්තා පඤ්ඤත්තා එවරූපාපි හි එකච්චෙ භික්ඛූ අත්ථි. **දුග්ගතාති** න සුට්ඨුගතා; දුප්පටිපන්නා කායදළ්හිබහුලා විස්සට්ඨකම්මට්ඨානා එවරූපාපි එකච්චෙ අත්ථි. **ගණානුසාසනන්ති** ගණබන්ධනෙන බද්ධා ගණාරාමා ගණබාහුලිකා හුත්වා ගණං පරිහරන්ති. එවරූපාපි එකච්චෙ අත්ථි. තෙසං පටිපක්ඛභූතා ගණතො නිස්සටා විසංසට්ඨා විප්පමුත්තවිහාරිනොපි අත්ථි. **ආමිසෙසු සන්දිස්සන්තීති** ආමිසගිද්ධා ආමිසචක්ඛුකා චතුපච්චයආමිසත්ථමෙව ආහිණ්ඩමානා ආමිසෙසු සන්දිස්සනකා භික්ඛූපි අත්ථි. ආමිසෙන අනුපලිත්තා චතූහි පච්චයෙහි විනිවට්ටමානසා අබ්භාමුත්තචන්දසදිසා හුත්වා විහරමානාපි අත්ථි. **තායමායස්මා තං තෙන අවජානාතීති** අයමායස්මා සත්ථා තාය තාය පටිපත්තියා තං තං පුග්ගලං නාවජානාති; අයං සුප්පටිපන්නො කාරකො අයං ගණතො නිස්සටො විසංසට්ඨො අයං ආමිසෙන අනුපලිත්තො චතූහි පච්චයෙහි විනිවට්ටමානසො අබ්භාමුත්තචන්දො වියාති එවමස්ස ගෙහසිතවසෙන උස්සාදනාපි නත්ථි. අයං දුප්පටිපන්නො අකාරකො කායදළ්හිබහුලො විස්සට්ඨකම්මට්ඨානො අයං ගණබන්ධනබද්ධො අයං ආමිසගිද්ධො ලොලො ආමිසචක්ඛුකොති එවමස්ස ගෙහසිතවසෙන අපසාදනාපි නත්ථීති අත්ථො. ඉමිනා කිං කථිතං හොති? තථාගතස්ස සන්තෙසු තාදිභාවො කථිතො හොති—අයං හි.

වධකස්ස දෙවදත්තස්ස චොරස්සඞ්ගුලිමාලිනො
ධනපාලකෙ රාහුලෙ ච සබ්බෙසං සමකො මුනී.

තත්‍ර භික්ඛවෙති තෙසු ද්වීසු වීමංසකෙසු යො චායං කො පනායස්මතො ආකාරාති පුච්ඡාය ආගතො ගණ්ඨිවීමංසකො යො ච අභිසූපරතො අයමායස්මාති ආගතො මූලවීමංසකො තෙසු මූලවීමංසකෙන තථාගතොව උත්තරිං පරිපුච්ඡිතබ්බො. සො හි දුබ්බාපරසෙසව කථාය නිට්ඨං ගතො. පරෙ ච නාම ජානිත්වාපි කථෙය්‍යු අජානිත්වාපි එවමස්ස කථා භූතාපි හොති අභූතාපි හොති තස්මා පරසෙසව කථාය නිට්ඨං අගන්ත්වා තතො උත්තරිං තථාගතොව පුච්ඡිතබ්බොති අත්ථො—

ව්‍යාකරමානොති එත්ථ යස්මා තථාගතස්ස ඌනව්‍යාකරණං නාම නත්ථි තස්මා සම්මා නිබ්බෙඨෙති අවත්වා ව්‍යාකරමානො ... තෙව වුත්තං. එතපථොහමස්මි එතගොචරොති ආජීවට්ඨමකසීලං පරිසුද්ධං එසමය්හං පථො එසගොචරොති අත්ථො. එතාපථොතිපි පාඨො. තස්සත්ථො මය්හං ආජීවට්ඨමකසීලං පරිසුද්ධං ස්වාහං තස්ස පරිසුද්ධභාවෙන වීමංසකස්ස භික්ඛුනො ඤාණමුඛෙ එතාපාථෙ † එවං ආපාථං ආගච්ඡාමීති වුත්තං හොති. නො ච තෙන තම්මයොති තෙන චාහං පරිසුද්ධෙන සීලෙන න තම්මයො න සතණ්හො පරිසුද්ධසීලත්තා ච නිත්තණ්හොහමස්මීති අත්ථො උත්තරුත්තරං පණීතපණීතන්ති උත්තරුත්තරං චෙව පණීතපණීතඤ්ච කත්වා දෙසෙති; කණ්හසුක්කසප්පටිභාගන්ති කණ්හඤ්ච සුක්කඤ්ච තඤ්ච ඛො සප්පටිභාගං සවිපාකං කත්වා කණ්හං පටිබාහිත්වා සුක්කං සුක්කං පටිබාහිත්වා කණ්හන්ති එවං සප්පටිභාගං කත්වා කණ්හසුක්කං දෙසෙති. කණ්හං දෙසෙන්තොපි ච සඋස්සාහං සවිපාකං දෙසෙති සුක්කං දෙසෙන්තොපි සඋස්සාහං සවිපාකං දෙසෙති අභිඤ්ඤාය ඉධෙකච්චං ධම්මං ධම්මෙසු නිට්ඨං ගච්ඡතීති තස්මිං දෙසිතෙ ධම්මෙ එකච්චං පටිවෙධධම්මං අභිඤ්ඤාය තෙන පටිවෙධධම්මෙන දෙසනාධම්මෙ නිට්ඨං ගච්ඡති; සත්ථරි පසීදතීති එවං ධම්මෙ නිට්ඨං ගන්ත්වා භීය්‍යොසොමත්තාය සම්මාසම්බුද්ධො භගවාති සත්ථරි පසීදති; තෙන පන භගවතා යො ධම්මො අක්ඛාතො සොපි ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො නිය්‍යානිකත්තා යථායස තං ධම්මං පටිපන්නො සොපි සුප්පටිපන්නො සඞ්ඝො වඞ්කාදිරහිතං පටිපදං පටිපන්නත්තාති. එවං ධම්මසඞ්ඝෙසුපි පසීදති තාමෙති තං එවං පසන්නං තත්ථ තත්ථ තිණ්ණං රතනානං වණ්ණං කථයන්තං භික්ඛුං; ඉමෙහි ආකාරෙහීති ඉමෙහි සත්ථුවීමංසනකාරණෙහි; ඉමෙහි පදෙහීති ඉමෙහි අක්ඛරසම්පිණ්ඩනපදෙහි; ඉමෙහි බ්‍යඤ්ජනෙහීති ඉමෙහි ඉධ වුත්තෙහි අක්ඛරෙහි; සද්ධානිවිට්ඨාති ඔකප්පනපතිට්ඨිතා; * මූලජාතාති සොතාපත්තිමග්ගවසෙන සඤ්ජාතමූලා; සොතාපත්තිමග්ගො හි සද්ධාය මූලං නාම. ආකාරවතීති කාරණං පරියෙසිත්වා ගහිතත්තා සකාරණා; දස්සනමූලිකාති සොතාපත්තිමග්ගමූලිකා; සො හි දස්සනන්ති වුච්චති. දළ්හාති ථිරා; අසංහාරියාති හරිතුං න සක්කා; සමණෙන වාති සමිතපාපසමණෙන වා; බ්‍රාහ්මණෙන වාති බාහිතපාපබ්‍රාහ්මණෙන වා; දෙවෙන වාති උපපත්තිදෙවෙන වා; මාරෙන වාති වසවත්තිමාරෙන වා; සොතාපන්නස්ස හි උසව

---

* ඔකප්පනා—පතිට්ඨා. † එතාපථො-

[illegible]මාරෙන ... සද්ධා අසංහාරියා හොති. සූරම්බට්ඨස්ස විය-
සො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපන්නො හුත්වා
ගෙහං අගමාසි අථ මාරො බත්තිංසවරලක්ඛණපතිමණ්ඩිතං
බුද්ධරූපං මාපෙත්වා තස්ස ඝරද්වාරෙ ඨත්වා සත්ථා ආගතොති
සාසනං පහිණි සූරො චින්තෙසි අහං ඉදානෙව සත්ථුසන්තිකා
ධම්මං සුත්වා ආගතො කිං නු ඛො භවිස්සතීති උපසංකමිත්වා
සත්ථුසඤ්ඤාය වන්දිත්වා අට්ඨාසි මාරො ආහ අම්බට්ඨ යං තෙ
මයා රූපං අනිච්චං-පෙ-විඤ්ඤාණං අනිච්චන්ති කථිතං දුක්ක
ථිතං අනුපධාරෙත්වා හි මයා එවං වුත්තං තස්මා ත්වං රූපං
නිච්චං-පෙ-විඤ්ඤාණං නිච්චන්ති ගණ්හාහීති සූරො චින්තෙසි.
අට්ඨානමෙතං යං බුද්ධා අනුපධාරෙත්වා අපච්චක්ඛං කත්වා
කිඤ්චි කථෙය්‍යුං අද්ධා අයං මය්හං විහෙසනත්ථං මාරො ආග
තොති තතො තං මාරොසීති ආහ සො මුසාවාදං කාතුං
නාසක්ඛි ආම මාරොස්මීති පටිජානි කස්මා ආගතොසීති තව සද්ධං
චාලෙතුන්ති ආහ කණ්හ පාපිම ත්වං තාව එකො තිට්ඨ
තාදිසානං මාරානං සතම්පි සහස්සම්පි මම සද්ධං චාලෙතුං
අසමත්ථං මග්ගෙනාගතසද්ධා නාම සිලාපථවියං පතිට්ඨිත
සිනෙරු විය අචලා හොති කිං ත්වං එත්ථාති අච්ඡරං පහරි
සො ඨාතුං අසක්කොන්තො තත්ථෙවන්තරධායි බ්‍රහ්මුනා වා
ති බ්‍රහ්මකායිකාදිසු අඤ්ඤතරෙන බ්‍රාහ්මණෙන වා; කෙනචි වා ලො
කස්මින්ති එත්ථ ඨපෙත්වා වුත්තප්පකාරෙ අඤ්ඤෙනාපි ලොකස්මිං
හරිතුං න ස[illegible]කාති සභාවසමන්නාගතා;*
ධම්මතාසුසමන්නීයතීති [illegible]ධම්මතාය සුසමන්නාගතො; සභා
වෙනෙව සුපට්ඨු සමන්නෙසිතො හොතීති අත්ථො. සෙසං
සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති

වීමංසකසුත්තං සත්තමං

එවම්මෙසුතන්ති කොසම්බියසුත්තං; තත්ථ කොසම්බියන්ති
එවංනාමකෙ නගරෙ; තස්ස හි නගරස්ස ආරාමපොක්ඛරණී
ආදීසු තෙසු තෙසු ඨානෙසු කොසම්බරුක්ඛාව උස්සන්නා
අහෙසුං තස්මා කොසම්බීති සංඛං අගමාසි කුසුම්බස්ස නාම
ඉසිනො අස්සමතො අවිදූරෙ මාපිතත්තාපි කොසම්බීති
එකෙ. ඝොසිතාරාමෙති ඝොසිතෙන සෙට්ඨිනා කාරිතෙ ආරාමෙ;
පුබ්බෙ කිර අල්ලකප්පරට්ඨං නාම අහොසි තතො කුතූහලිකො
නාම දලිද්දො ඡාතකභයෙන සපුත්තදාරො කොදූරපරිවත්ති
තාරට්ඨං ගච්ඡන්තො පුත්තං වහිතුං අසක්කොන්තො ඡඩ්ඩෙ
ත්වා අගමාසි මාතා නිවත්තිත්වා තං ගහෙත්වා ගතා තෙ එකං

* සභාවසංඛාතමනොසකා.